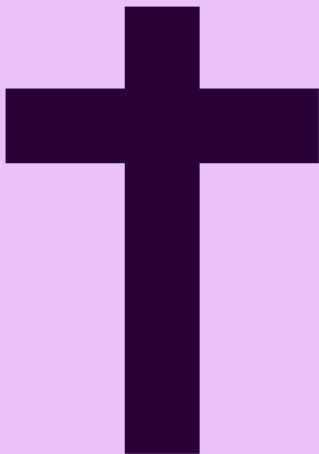

Dios Cũ Cauetibũju
Cũrĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

Dios Cã Cauetibujũ Cũĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carapana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carapana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
69a83a35-f961-5e00-b9bd-ee04b851efbd

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	83
SAN LUCAS	133
SAN JUAN	219
LOS HECHOS	281
ROMANOS	352
1 CORINTIOS	388
2 CORINTIOS	423
GÁLATAS	445
EFESIOS	459
FILIPENSES	470
COLOSENSES	478
1 TESALONICENSES	486
2 TESALONICENSES	493
1 TIMOTEO	497
2 TIMOTEO	508
TITO	515
FILEMÓN	519
HEBREOS	521
SANTIAGO	545
1 SAN PEDRO	554
2 SAN PEDRO	565
1 SAN JUAN	571
2 SAN JUAN	580
3 SAN JUAN	582
SAN JUDAS	584
EL APOCALIPSIS	587

El Santo Evangelio Según SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

(Lc 3.23-38)

¹ Jesucristo ati yepapɯ cū caátiañajêrê ati tutipɯ marĩ tãgoroa. Mai, cañijũgoro cū ñicũjãã ãnana wãmerĩrê mujãã quetibujugu yũ átiya. Jesucristo pɯame David, bairi Abraham ãnacũ pãrãmi majũ caãnacũ ãmi. Atore bairo ãñupã:

² Abraham macũcɯsupi Isaac cawãmecɯcɯre.

Isaac pɯame cabero macũcɯsupi Jacob cawãmecɯcɯre.

Jacob pɯame cabero macũcɯsupi Judá cawãmecɯcɯre, cū bairã mena.

³ Judá pɯame cabero pũnaacɯsupi Fares, bairi Zara cawãmecɯcɯ mena. Na paco, Tamar wãmecɯsupo.

Tunu bairoa Fares pɯame cabero macũcɯsupi Esrom cawãmecɯcɯre.

Esrom pɯame cabero macũcɯsupi Aram cawãmecɯcɯre.

⁴ Aram pɯame cabero macũcɯsupi Aminadab cawãmecɯcɯre.

Aminadab pɯame cabero macũcɯsupi Naasón cawãmecɯcɯre.

Naasón pɯame cabero macũcɯsupi Salmón cawãmecɯcɯre.

⁵ Salmón pɯame cabero macũcɯsupi Booz cawãmecɯcɯre. Cū paco, Rahab wãmecɯsupo.

Tunu bairoa Booz pɯame cabero macũcɯsupi Obed cawãmecɯcɯre. Cū paco, Rut wãmecɯsupo.

Tunu bairoa Obed pɯame cabero macũcɯsupi Isaí cawãmecɯcɯre.

⁶ Isaí pɯame cabero macũcɯsupi David, Israel yepa macããna quetiupau rey cañipaure.

Bairo David cūã cabero macũcɯsupi Salomón cawãmecɯcɯre. Cū paco ãnacõ pɯame Uriás ãnacũ nũmo ãñupõ.

⁷ Tunu bairoa Salomón pɯame cabero macũcɯsupi Roboam cawãmecɯcɯre.

Roboam pɯame cabero macũcɯsupi Abías cawãmecɯcɯre.

Abías pɯame cabero macũcɯsupi Asa cawãmecɯcɯre.

⁸ Asa pɯame cabero macũcɯsupi Josafat cawãmecɯcɯre.

Josafat pɯame cabero macũcɯsupi Joram cawãmecɯcɯre.

Joram pɯame cabero macũcɯsupi Uzías cawãmecɯcɯre.

⁹ Uzías pɯame cabero macũcɯsupi Jotam cawãmecɯcɯre.

Jotam pɯame cabero macũcɯsupi Acáz cawãmecɯcɯre.

Acáz pɯame cabero macũcɯsupi Ezequías cawãmecɯcɯre.

¹⁰ Ezequías pɯame cabero macũcɯsupi Manasés cawãmecɯcɯre.

Manasés pɯame cabero macũcɯsupi Amon cawãmecɯcɯre.

Amon pɯame cabero macũcɯsupi Josías cawãmecɯcɯre.

¹¹ Josías pɯame cabero macũcɯsupi Jeconías, cū bairã menarê. Ti yuteare marĩ ñicũjãã Israel yepa macããnarê na ñejoypa aperopɯ Babilonia yepapure.

¹² Bairi yua, Jeconías pɯame na cawiyoro bero tunu etaɯpɯ, macũcɯsupi Salatiel cawãmecɯcɯre.

Salatiel pɯame cabero macũcɯsupi Zorobabel cawãmecɯcɯre.

¹³ Zorobabel pɯame cabero macũcɯsupi Abiud cawãmecɯcɯre.

Abiud pɯame cabero macũcɯsupi Eliaquim cawãmecɯcɯre.

Eliaquim ꝑꝑame cabero macûcûsupi Azor cawâmesûcûre.

¹⁴ Azor ꝑꝑame cabero macûcûsupi Sadoc cawâmesûcûre.

Sadoc ꝑꝑame cabero macûcûsupi Aquim cawâmesûcûre.

Aquim ꝑꝑame cabero macûcûsupi Eliud cawâmesûcûre.

¹⁵ Eliud ꝑꝑame cabero macûcûsupi Eleazar cawâmesûcûre.

Eleazar ꝑꝑame cabero macûcûsupi Matán cawâmesûcûre.

Matán ꝑꝑame cabero macûcûsupi Jacob cawâmesûcûre.

¹⁶ Jacob ꝑꝑame cabero macûcûsupi yua José cawâmesûcûre.

José ꝑꝑame María manapꝑ añupĩ. Bairi yua, María ꝑꝑame Jesús paco caânacõ ãmo.

Dios cû cajoricu Mesías marĩ caĩ, Jesús paco majũ ãcõ baiwõ María.

¹⁷ Bairi bairo cõñaata, Abraham ãnacũ berore ꝑꝑa wãmo peti rꝑore bapariçânacã pẽnirõ cãnacã tutiri bero macãacũ añupĩ David. Tunu bairoa David ãnacũ berore ꝑꝑa wãmo peti rꝑore bapariçânacã pẽnirõ cãnacã tutiri bero caátó majũ israelita majãrẽ na ñejoyupa Babiloniapꝑ. To Babiloniapꝑ israelita majãrẽ na cañejoricaro berore tunu ꝑꝑa wãmo peti rꝑore bapariçânacã pẽnirõ cãnacã tutiri capetiro bero macãacũ majũ añupĩ yua Jesús.

Nacimiento de Jesucristo

(Lc 2.1-7)

¹⁸ ãmerẽ, mujããrẽ yꝑ quetibujꝑꝑa Jesucristo cû cabuiarique quetire. Bairo baiyupa: Jesús paco María ꝑꝑame José mena cawãmojiyapao añupõ. Mai, cû mena cõ caâniparo jũgoyepꝑa, merẽ bairirupau añupõ. Mai, Espiritu Santo, Dios Yeri majũ cû camasĩrĩjẽ jũgori bairo baiyupo María.

¹⁹ José ꝑꝑame masĩesupꝑ Espiritu Santo bairo cû caátiatajere. “Roro átiatacom,” ĩ tũgoñañupũ cû yeripꝑ. Baipꝑa, nipetiro camasã na cañajoro cõ tutigoesupꝑ. Cariape caácũ ãnirĩ caroaro tũgoñañupũ. “Cõ yarã jetore, ‘Cõrẽ yꝑ boetiya,’ ñigu yasioroa,” ĩ tũgoñañupũ.

²⁰ Bairo cû caĩtũgoñarõ bero caãnimiatacũãrẽ, ñami caãno qũẽguericaropꝑ Dios cû cajou, ángel majũ buiaetayupꝑ. Cû ꝑꝑame bairo qũĩñupũ: “José, David ãnacũ pãrãmi, tũgoñarĩqũẽ paieticõãña María menarẽ. Rorije áperiyamo. Cõ macũ caânipau Espiritu Santo cû camasĩrĩjẽ jũgori cabuiapau niñami. Torecũ, ‘Cõrẽ cõ yꝑ boetiya,’ ĩ tũgoñaeticõãña. ²¹ Tunu bairoa cõ macũ cû cabuiaro, ‘Jesús’ cû mꝑ wãmetigu. Tore bairo wãmecutiguĩ, cabero butiácú cû yarã na carorije wapare canetõõpau ãnirĩ. Bairi ‘Jesús’ cû mꝑ wãmetigu,” qũĩñupũ ángel Josere, qũẽguerica tutipꝑ yua.

²² Profeta majõcũ jũgori Dios cû caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiyupa. Mai, atore bairo ĩ quetibujꝑꝑupi Dios profeta majõcure tirũmꝑure:

²³ “Jicãõ carõmio, caũmꝑ mena caãmeo nimiocũã, macũcutigomo.

Yꝑ camasĩrĩjẽ jũgori macũcutigomo.

Cũ, cõ macũ ꝑꝑame ‘Emanuel’ wãmecutiguĩ,” ĩ quetibujꝑꝑupi profetare. (Emanuel ĩgaro ñña: “Dios marĩ mena ãnicõãñami.”)

²⁴ Cabero José ꝑꝑame cãniwãcãrĩ bero, ángel cãrẽ cû caátirotirore bairo ásupꝑ. María mena wãmo jiyayupꝑ. ²⁵ Bairo wãmoyijamicũã, cõ mena ãmeñupũ, cõ macũ, Jesús cawãmecutipau cû cabuiaparo jũgoye mai.

2

La visita de los sabios del Oriente

¹ Bairo cabairo bero yua, Jesús buiayupi Belén cawāmecuti macāpu, Judea yepapu. Rey Herodes cawāmecucu majū quetiupapu cū caāni yuteare buiayupi. Bairo cū cabuiaro bero, cabutoa camasirā ñocōārē caññacōñamasirī majā ti yepapu etayuparā. Muipū cū cawāmuatōpu caatiatana etayuparā. ² Bairo eta yua, atore bairo na i jēniñañuparā:

—¿Noo cū āniñati mujāā, judío majā, quetiupapu rey caānipapu cabuiatacu? Cū yau ñocōrē jāā ññajoapu. Ñocō puame muipū cū cawāmuatōpu buiatuetaami. Bairi cūācārē qũiroagarā jāā atiapu —na i quetibujuyuparā cabutoa camasirā.

³ Bairo na caiquetibujuro tūgo, quetiupapu rey Herodes puame tūgo acuaocoasupu. To Jerusalén macāāna cūā nipetirā tūgo acuaocoasuparā.

⁴ Bairo Herodes puame tūgoacuari yua, na piijoyupu sacerdote majā quetiuparārē, bairi Moisés ānacū cū caroticūriqũērē cajūgobueri majā cūārē. Bairo na caneñateto ñña yua, atore bairo na i jēniñañupū:

—¿Dope bairo na i quetibujuyupari marī ñicājāā, Mesías cawāmecucu cū cabuiapeere? ¿Cū puame noopu cū buiagayupari? —na i jēniñañupū Herodes cū capiijoatanarē.

⁵ Bairo cū cairō tūgo yua, na puame qũĩñuparā:

—Belén na cairī macāpu Judea yepapu buiagayupu Mesías. Dios yaye quetire woaturica tutipu atore bairo i woatuyupi profeta Dios cūrē cū caiquetibujurijere:

⁶ ‘Mujāā, Judea yepa, Belén na cairī macā macāāna useanirī āña.

Capairi macā macāāna mee nimirācūā, caāni macā majū macāāna mujāā āniñā.

Mujāā mena macāācū jicāñ quetibujū masīgumi.

Yū yarā, Israel yepa macāānarē na quetibujū masīgumi,’

i woatuyupi profeta Dios cūrē cū caiquetibujurijere —qũĩ quetibujuyuparā Herodere cū capiijoatana puame.

⁷ Cabero yua, Herodes puame yasioro na piijoyupu cabutoa camasirā muipū cū cawāmuatōpu caatiatanarē. Bairo yasioro na piijori yua, cū ñocō cabuiatīatacu na caññajūgoatajere na jēniñañupū. ⁸ Bairo tiere cūrē na caquetibujuyaparoro, Herodes puame Belēpu na joyupu. Atoe bairo na i joyupu:

—Topu ánāja. Cū, cawīmanacarē mujāā macāwā. Bairo cū mujāā cabocaata, yū mujāā quetibujujowa. Yū cūā, cū ñiroau águ —na itomiñupū Herodes cabutoa camasirī majārē.

⁹ Bairo cū cairō tūgo, “Jañ” qũĩñuparā. Bairi Belēpu acoásuparā cabutoa camasirā puame. Bairo na caátó, ñocō na caññajoatacu puame tunu buiatuayupu. Na riape baujūgoyecusupu. Cawīmanaca cū caāni wii buipū bauetayupu. ¹⁰ Bairo ñocō cū cabairo ñña, cabutoa camasirā butioro useaniñuparā yua. ¹¹ Bairo ti wii Jesús cū caāni wiipure etarā yua, jāāñuparā. Bairo jāāetarā, Jesure cū paco María mena qũĩñañuparā. Bairo Jesure qũĩña yua, rupopaturi mena etanumuri qũĩroayuparā. Bairo áti yaparo, na rocapataarire pāññuparā. Na yaye apeyere cū nuniñuparā. Bairi orore, werea ũnierē, bairi caroaro cajutiñurijē ũnie cūārē cū nuniñuparā.

¹² Cabero qũēguerica tutipu na quetibujuyupu Dios Herodes roro cū caátigarijere. Bairi cabutoa camasirā puame apewāpu tunucoásuparā, na yua macā tunu áná yua.

La huida a Egipto

¹³ Bairo cabutoa camasîrã na catunuátó bero, marî Quetiupau cû cajon ángel buiaetayupũ tunu. José cû cacânirô qũêguericã tutipũ cãtu buiaetayupũ. Atore bairo qũĩñupũ ángel Josére:

—José, wãcãña. Herodes, cawĩmauacarê cû pajĩãrocõãgũ, mujããrê macãũ átiyami. Bairi cawĩmau, cû paco mena cû jûgorutiácũja Egipto yepapũ. Topũ mujãã ãnicõãwã. Cabero mujãã yũ quetibũjugũ tunu — qũĩñupũ ángel Josére.

¹⁴ Bairo ángel cû caĩrõ tũgo, cû caĩrõrê bairo baiyupũ José. Ti ñamia Jesuaca, bairi cû paco mena cû neásupũ Egipto yepapũ. ¹⁵ Topũre eta, yoarõ ãnicõãñuparã. Herodes cû cariatato beropũ tunucoásuparã na ya yepapũ tunu. Profetare marî Quetiupau cû caĩjũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo mai ĩ quetibũjũyupi Dios profetare tirũmũpũ: “Yũ macã Egiptopũ cañniatacare cû yũ piitunuoju,” ĩ quetibũjũyayupi Dios profetare.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Mai, Herodes puame cabutoa camasîrã cû cabairotirore bairo na cabaieto tũgon yua, butioro asiajãñũñupũ. Bairi cû ãmũarê na joyupũ Belén macãpũ, nipetiro cawĩmarã caũmũa pũga cũma cacũgorã, na bairã cũãrê na capajĩãrepeyoparore bairo ĩ. Belén macãtu macããna cũãrê tore bairo na pajĩãrepeyocõãrotiyupũ. Cabutoa camasîrã na caquetibũjũriquei jũgori, “Pũga cũma cacũgon ãcũmi cũãcã,” ĩ tũgoñarĩ bairo na átirotiyupũ.

¹⁷ Profeta Jeremías cawãmecũcũ cû caĩwoatuyaricarore bairo baiyuparo:

¹⁸ “Ramá cawãmecuti yepapũre otiawajarique ocajogaro butioro majũ. Raquel nigomo roro yapapuarique mena caotio, cõ pũnaa na cariapetiro ĩñarĩ yua.

Bairi, ‘Roro otiecoa. Roro mũ cabairije netõcoagaro,’ cõ na caĩrĩjêrê tũgogaetigomo.

Oticõã ninucũgomo,” ĩ quetibũjũ woatuyayupi Jeremías ãnacũ cabaipeere.

¹⁹ Cabero Herodes puame riacoásupũ. Bairo cû cariaro ĩña, ángel puame Josére cû buiaetayupũ tunu. Egipto yepapũ José qũêguericã tutipũ cû caãno, cû buiaetayupũ. Bairo buiaeta yua, atore bairo qũĩñupũ Josére:

²⁰ —Wãcãña José. Cawĩmauacarê capajĩãgamirĩcãrã merê riapeticoama. Bairi cû, cawĩmau, cû paco mena cû neácũja tunu mujãã ya yepa, Israel yepapũ — qũĩñupũ ángel Josére.

²¹ Bairi ángel cû caĩrõrê bairo ásupũ José. Jesús, bairi cû paco mena cû neásupũ Israel yepapũ tunu. ²² Mai, topũ ãcũ, quetire tũgoyupũ José. “Herodes ãnacũ macũ, Arquelaõ cawãmecũcũ Judea yepa macããna quetiupau merê jããũpũ,” ĩrĩqũê quetire tũgoyupũ. Bairo tũgo yua, uwi, ti yepare tunuágaetimiñupũ. Bairo qũêguericã tutipũ Dios cû caquetibũjũatacũ ãnirĩ, Galilea yepapũ roque na jũgoásupũ José. ²³ Bairo Galilea yepapũre etau, na jũgoãnicõãñupũ Nazaret cawãmecuti macãpũ. Profeta majã Jesure na caĩwoatujũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo: “Jesús, Nazaret macããcũ na caĩ nigumi,” ĩ woatuyupa mai profeta majã.

3

Juan el Bautista en el desierto

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Bairo cayõato bero, ti yutea caãno, Juan ãnacũ, camasãrê oco mena cabautizapau puame etayupũ. Desierto cayucũmanopũ Judea yepare etari Dios yaye quetire camasãrê na quetibũjugũ etayupũ. ² Atore bairo

na i quetibujuyupũ: “Dios cũ carotimasĩrĩpau merẽ etaro baiya. Bairi tũgoña qũenorĩ caroaro ãña Dios mena, mujãã yasire,” na i quetibujuyupũ cũtu catũgorã etarãrẽ.

³ Mai, Juan pũame profeta Isaías ãnacũ cũ cawoatujũgoyecutacu ãñupũ. Atore bairo i woatu quetibujuyayupi Juan cũ cabaipere:

“Bairo ĩgumi ĩcãũ desierto cayucũmanopũ cañnicõãniatacu:

‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiupau cũ caetaparo jũgoye cũ caatĩpawãrẽ na caqũenoyurorea bairo cũ qũenoyuya mujãã cũã,”

ĩ woatu quetibujuyayupi Isaías ãnacũ Juan cũ caĩquetibujupeere.

⁴ Juan pũame waibucũ camello cawãmecucũ asero mena jutiĩro qũenorĩ jãñañupũ. Tunu bairo waibucũ aserowẽ mena cũ jutiĩrore ñujãã tũgãbiyori jutii jãñañupũ. Bairi tunu ugarique cẽsupũ Juan yeseroare bairã caãnarẽ. Beroa oco cũãrẽ etinucũñupũ. ⁵ Bairo cũ cabaiãno, Juan tũpũ asũparã camasã capããrã. Jerusalén macã macããna, bairi Judea yepa macããna cũã, Rio Jordán na caĩrĩya tũni macããna nipetiro camasã Juan tũpũ asũparã. Juan yaye quetibujuriquere tũgorã cũtu asũparã. ⁶ Bairo cũ caĩquetibujũro tũgorã, roro na caátajere tũgoña yapapuari Dios mena bũsunetõñuparã. Bairo na caáto ĩña, oco mena na bautizayupũ. Catũgõsarãrẽ Rio Jordãpũ na bautizayupũ Juan.

⁷ Mai, aperã capããrã fariseo majã, bairi saduceo majã mena Juarẽ cũ bautiza rotiranã etayuparã na cũã. Bairo na caboro ĩñarĩ, atore bairo na ĩñupũ Juan: “¡Mujãã caĩtopairã, ãña pũnaarẽ bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yũ bautizaecu! Atore bairo mujãã i tũgoñarã: ‘Dios camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmurẽ popiye marĩ cabaibujioatajere oco mena marĩ cosenetõbujioami,’ mujãã i tũgoñarã. ¿Ñamu mujãã cũ quetibujuyati, ‘Tie mena jãã netõgarã,’ mujãã caĩrĩjẽrẽ? ⁸ Bairo pũame mujãã caátĩãnierẽ boya: Rorije mujãã caátiere yapapuari caroaro ãnajẽ pũame átijũgoya. Bairo mujãã caáto, camasã nipetiro ĩñarã, ‘Torena, na yerire merẽ wasoa yaparoupa,’ i masĩgarãma. ⁹ Tunu bairoa, ‘Marĩã, Abraham ãnacũ pãrãmerã marĩ caãnoi, marĩ netõõgumi Dios,’ i tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, dope bairo átinetõmasĩã maniña. Dope bairo Dios bou, atie ãtã rupaa mena Abraham pãrãmerãrẽ bairo na átiqũẽno jẽñomasĩñami. ¹⁰ Bairi caroaro mujãã caápericõãta, ĩcãũ yucũ, carĩca maniĩrẽ quetĩjoerocacõãrĩcãrõrẽ bairo mujãã átirecõãgumi Dios mujãã cũãrẽ. Petoaca rusaya mujããrẽ Dios cũ caĩñabesepa rũmũ.

¹¹ “Bairopũa, yũ paarique niña mujããrẽ oco mena yũ cabautizarije. Roro mujãã caátajere yapapua tũgoñarĩ tiere mujãã cajãnarõ ĩñarĩ, tore bairo mujããrẽ yũ átiya. Yũ paarique to cañumiatacũãrẽ, yũ bero caetau cũ capaarije pũame ñunetõgaro. Cũ roque Espĩritu Santore jõmasĩgumi camasãpure. Tunu bairoa camasã roro na catũgoñarĩjẽrẽ na wasoao joroque na átigumi. Cũ roque yũ netõrõ caãnimajũũ nigumi. Bairi yũ pũame ĩcãrõ tũni yũ átipeyomasĩtĩña. ¹² Yũ bero caetapau pũame marĩ ĩñabesegumi. Bairo carorãrẽ na beseregumi. Trigo aserĩ carorijere joerocacõãrĩcãrõrẽ bairo camasã carorãrẽ na beseregumi. Caũpetieti peeropũ na joeregumi. Caroarã roquere caroaro na qũenogumi. Trigo caroa majũrẽ caroaro na caqũenocũrõrẽ bairo caroaro na qũenogumi caetapau cũ yarã majũrẽ,” na i quetibujuyupũ Juan catũgorã etarãrẽ Jesũ cũ caátipeere.

*Jesús es bautizado**(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)*

¹³ Cabero Jesús Galilea yepa cañniatacũ Juan tũre etayupũ Rio Jordán cawãmecũtiya tũnipũ. “Juan yũ cũ bautizáto,” ĩ etayupũ. ¹⁴ Cajũgoye mai Juan pũame cũ bautizagaetimiñupũ Jesure. Bairi atore bairo qũĩmiñupũ Juan:

—¿Nopẽĩ mũ pũame yũre mũ bautiza rotiatĩati? Yũre mũ cabautizaro roque ñubujioatato —qũĩñupũ.

¹⁵ Bairo Juan cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairũa, yũ caborore bairo mũ ápa. Bairo mũ caápata, caroaro cariape Dios marĩrẽ cũ carotirore bairo marĩ átigarã —qũĩñupũ Jesús Juarẽ.

Bairo cũ caĩrõ bero, Juan pũame “Jau” ĩ, Jesús cũ caborore bairo oco mena cũ bautizayupũ yua. ¹⁶ Bairo Jesure cũ cabautizaro bero, Jesús pũame petapũ maanũcãñupũ. Bairo maanũcã yua, jõbui umũrecóopũ ĩnamũgõjoyupũ. Bairo cũ caĩñajoro, jicoquei umũrecóo pũame pããnũcãcoasuparo. Bairo cabairo, Espĩritu Santo Dios Yeri majũ bauruiasúpũ. Bua cũ caruiatóre bairo bauruietayupũ Jesús tũpũre.

¹⁷ Bairo cũ caruietaro, jõbuiupũ atore bairo busũrique ocajoyuparo: “Ăni, yũ macũ, yũ camai majũ niĩami. Cũ caátĩanierẽ ñiñajesoya butioro,” ĩ busũocajoyuparo busũrique.

4*Jesús es puesto a prueba**(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)*

¹ Cabero Espĩritu Santo pũame Jesure cũ neásúpũ desierto cayucũmanopũ, wãtĩ cũrẽ cũ átiñato ĩ. “Cariapea cũ átinucũñati,” Jesure qũĩ jẽniñagũ ásupũ wãtĩ.

² Bairo Jesús topũ ãcũ, ñe ũnie ugaesupũ. Cuarenta rũmurĩ, bairi cuarenta ñamirĩ majũ aũanũcãcõãñupũ. Cabero yua, queyarique tũgoñañupũ Jesús. ³ Bairo cũ cabairo, wãtĩ pũame Jesutũ etayupũ, roro cũ áparo, ĩ. Bairo cũtũ etari, atore bairo qũĩñupũ:

—Mũ, Dios macũ mũ ãniña. Bairo cariapea Dios macũ caãcũ ãnirĩ, ati ũtã rupare pan qũẽnorĩ ugaya —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo pũame qũĩcõãñupũ Jesús:

—Mũ caĩrõrẽ bairo yũ áperigũ. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ ricaati yũ átirotietiya. Bairo ĩña ti tuti: ‘Ugarique marĩ caũganucũrõ jeto boetiyami Dios. Nipetirije cũ yaye quetibũjũrique marĩ catũgoñarĩjẽ cũãrẽ boyami,’ ĩ quetibũjũya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ —qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, wãtĩ pũame Jesure cũ neásúpũ caroa macã Jerusalén macãpũ. Topũ etari yua, Dios ya wii templo wii buipũ cũ neásúpũ. ⁶ Bairo topũ cũ jũgoetari, qũĩñupũ wãtĩ Jesure:

—Mũ, Dios macũ mũ ãniña. Bairo cariapea Dios macũ caãcũ ãnirĩ, mũ majũ patĩñarui áćũja jõ yepapũ. Mũ riaecũ. Tore bairo ĩ quetibũjũya Dios yaye queti:

‘Dios pũame cũ yarã ángelea majãrẽ mũ coterotigumi.

Na, ángelea majã, mũ bocãñegarãma ũtã rupaare mũ cañarocapeaetiparore bairo ĩrã,’

ĩ quetibũjũya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

⁷ Bairo cū caĩrõ tãgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo mũ caĩquetibũjũrore bairo caĩmiatacũãrẽ, mũ caátirotirore bairo yũ áperigu. Bairo yũ caáto boetiyami Dios. Ape wãme ape pũrõpũ atore bairo i quetibũjũya: ‘Marĩ Quetiupau Diore cū camasĩrĩjẽrẽ átiepecõãrĩ cū jẽnieticõãña,’ i quetibũjũya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ — qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

⁸ Bairo cū caĩrõ bero, wãtĩ pũame Jesure ãtãũ caũmũarĩcũ buipũ cū neásúpũ. Topũ etari yua, qũĩñojoyupũ ati yepa macããna tocãnacãpau macããna quetiuparã na carotimasĩrĩpaurire. Caroa macãrĩ majũrẽ qũĩñojoyupũ. ⁹ Bairo qũĩñõjo yua, atore bairo qũĩñupũ wãtĩ:

—Atie murẽ yũ caĩñõjorijere mũ yũ nunigu. Yũtũ rapopaturi mena etanumurĩ yũ mũ caĩroaata, mũ yũ nunigu nipetirijere. “Jau,” miwã — qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

¹⁰ Bairo cū caĩrõ tãgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Ácũja wãtĩ. Mũ caĩrotirore bairo yũ áperigu. Dios yaye woaturica tutipũ ricaati yũ átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Jicãũã niñami marĩ caĩroau, Dios jeto. Cū caĩrĩjẽ jetore tãgoya,’ i quetibũjũya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ — qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ. Cū yuesupũ.

¹¹ Bairo Jesús cū caĩrĩjẽrẽ tãgo, acoásúpũ wãtĩ pũame yua. Bairo cū caátõ bero, jicããrã ángelea majã Jesure cū juátirã etayuparã yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Cabero Jesús pũame queti tãgoyupũ, “Juan preso jorica wiipũ niupũ,” ãrĩqũẽ quetire. Bairo tierẽ tãgo yua, Galilea yepapũ acoásúpũ.

¹³ Baipua, Nazaret macãrẽ tuaesupũ. Ti macãrẽ netõácũ, Capernaum cawãmecuti macãpũ etayupũ. Ti macã Galilea utabucũra tũnipũ niña. Marĩ ñicũjãã Zabulón, bairĩ Neftalĩ cawãmecuna ãnana na caãna yepapũ niña ti macã. ¹⁴ Profeta Isaías ãnacũ Zabulón, Neftalĩ macããnarẽ cū caĩwoatujũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atoe bairo i quetibũjũ woatucũñañupĩ Isaías:

¹⁵ “To Zabulón yepa macããna, bairi aperã Neftalĩ yepa macããna, bairi aperã Rio Jordán ape nugõã, mar tũni macããna, bairi aperã Galilea yepa macããna cũã Diore camasĩẽna niñama.

¹⁶ Na, canaĩtĩãrõpũ cañesẽãrãrẽ bairo caãna niñama.

Bairo caãna nimirãcũã, caroaro cabusurore ññarãrẽ bairo nigarãma.

Dios cū cajou cū caquetibũjurijere tãgorã, caroaro cabusurore ññarãrẽ bairo nigarãma.

Diore masĩcoagarãma yua,” i woatuyupi profeta Isaías ãnacũ.

¹⁷ Ti watoare na quetibũjũ jũgoyupũ Jesús cū yaye quetire camasãrẽ. Atoe bairo na i quetibũjũyupũ: “Dios cū carotimasĩrĩpau merẽ etaro baiya. Bairi tãgoña qũẽnorĩ caroaro ãña Dios mena,” na i quetibũjũyupũ Jesús camasãrẽ.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Cabero, Galilea na caĩrĩ utabucũra tũnipũ ásúpũ Jesús. Bairo ácũ yua, Simón, apeĩ cū bai Andrés, jicãũ pũnaa caãna pũgarãrẽ na ññajoyupũ. Ape wãme “Pedro” qũĩñuparã Simorẽ. Bairo Jesús narẽ cū caĩñajoro, na pũgarãpua utabucũrapũ bapi mena wai wasarã ásuparã na, pũgarãpua. Na

capaarije, waiwe wapatarique añuparõ. ¹⁹ Bairo na ñña, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Jito, yũ bapacusa. Caroaro waire cawãsãmasĩrã mujãã ãniapũ, wai na rutieticoáto, írã. Ámerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibujurã mujãã ãnio joroque mujãã yũ átigu, na yasieticõáto, írã —na ññupũ Jesús.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pũgarãpũ na bapi yucũre cũrĩ, acoásúparã Jesús mena.

²¹ Bairo cajũgoye jãñurĩ na caánemorõ, utablecũra tũnipũ Jesús pũame na ññajoyupũ aperã pũgarãrẽ tunu. Santiago, bairi cũ bai Juan cawãmecũcũ Zebedeo pũnaarẽ na ññajoyupũ Jesús. Mai, Santiago, cũ bai Juan mena cũmua capairicapũ añuparã. Bapi yucũ caopecũtiere jiyajãrã ásuparã. Bairo narẽ na ñña, na piijoyupũ Jesús: “Jito. Yũ bapacusa. Marĩ quetibujuto camasãrẽ Dios yaye caroa quetire,” na ññupũ. ²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã, jicoquei na cũã acoásúparã Jesús mena. Na bapi yucũre cũrĩ, na pacũ cũmuapũ caãcũrẽ cũ aweyocoásúpũ Santiago, cũ bai Juan mena.

Jesús enseña a mucha gente

(Lc 6.17-19)

²³ Cabero ãñesẽañupũ Jesús Galilea yepapũ. Topũ ãñesẽã yua, tocãnacã macã macããna na cañubueri wiiripũ sinagogas na caĩrĩ wiiripũre buenucũñupũ to macãñarẽ. Dios cũ carotimasĩrĩpau caetarore na buenucũñupũ, caroa queti majũrẽ. Bairo topũ bueñesẽãũ, nipetiri wãme cariyecũnarẽ na catioyupũ Jesús. ²⁴ Bairo tiere ññarã, camasã tocãnacãũpũa ãmeo quetibujnetõñuparã na majũ. Bairi Siria yepa macããna tũgopeticoasuparã Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgo, na yarã cariarãrẽ cũtũ na jeasúparã. Nipetirije riaye cacũgorãrẽ, bairi na rupauri cawũgãrãrẽ, bairi wãtĩã yeri pũna cacũgorãrẽ, bairi camecãrãrẽ, bairi ñicããrĩ cabũrãrẽ cũtũ na jeasúparã. Jesús pũame bairo na cajejanãrẽ na bocã catioyupũ.

²⁵ Bairo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ ññarã, camasã capããrã cũ berore usayuparã. Na, Galilea yepa macããna, bairi Decápolis yepa macãã macããna, bairi Jerusalén macã macããna, bairi Judea yepa macããna, bairi Rio Jordán cawãmecũtiya jinũgõã macããna nipetirã Jesús berore usayuparã.

5

El sermón del monte

¹ Bairo capããrã camasã na caetaro ññarĩ yua, Jesús pũame jĩcãũ ãtãũ buipũ acoásúpũ. Topũ cũ caruiro, cũ cabuerã cũtũ etayuparã. ² Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ñ quetibujũyupũ:

La verdadera dicha del hombre

(Lc 6.20-23)

³ “Useanirĩ niñama Diore caroaro masĩẽtĩmirãcũã, cũ mena catũgoñatutuanemogarã pũame. Bairo caãna ãnirĩ Dios cũ carotimasĩrĩpau macããna nigarãma yua.

⁴ “Tunu bairoa useanirĩ niñama yapapuari caãnimiatana cũã. Dios pũame useanirõ ãnitũgoñarĩqũẽrẽ na jogũmi.

⁵ “Tunu bairoa useanirĩ niñama rorije caãmeoáperã. Ati yepa uparã na ãnio joroque na átigũmi Dios cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo.

⁶ “Tunu bairoa useanirĩ niñama Dios cũ caborore bairo butiuro caáticõã ãnigarã. Dios pũame na juátinemogũmi, cũ caborore bairo na caátimasĩparore bairo ñ.

⁷ “Tunu bairoa useanirĩ niñama cabopacarārē caĩñamairã. Na cūārē na iñamairĩ na juátigumi Dios.

⁸ “Tunu bairoa useanirĩ niñama ñe ũnie na yeripũ carorije mána caãna. Na roque Diore qũĩñagarãma.

⁹ “Tunu bairoa useanirĩ niñama jĩcārō tũni ãnajērē cajũgoátiaña. ‘Narē Dios pũnaa caãna,’ na ĩgarãma.

¹⁰ “Tunu bairoa useanirĩ niñama Dios cū caborore bairo na caátie jũgori caĩñate ecorã. Aperã roro popiye na baio joroque na caátimiatacũārē, Dios cū carotimasĩrĩpau macããna majũ nigarãma bairãpua.

¹¹ “Tunu bairoa useanirĩ mujãã ãnigarã, camasã roro mujãārē na caĩmiatacũārē. Tunu yũre mujãã catũgousarije jũgori capee ĩtorique mena popiye mujãã baio joroque na caátimiatacũārē, useanirĩ mujãã ãnigarã. ¹² Bairo jeto ásupa camasã, profeta majã mujãã jũgoyepũ caque-tibũjnetōrĩ majã ãnana cūārē. Tore bairo ãmerē roro mujãã cabaimi-atacũārē, Dios mujãārē caroare cū cajopee paijãñurō nigaro. Jõbuiipũ mujãã caetaro, paio nigaro mujãārē caroa cū cajopee pũame. Tiere tũgoñarĩ useanirĩqũe mena bairoa ãnicōã ninucũña.

Saly luz del mundo

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ “Mujãã, yũ yarã ati yepapũre moarē bairo mujãã ãniña camasārē. Moa caocaetie caãmata, ñerē átimasĩtĩtĩña camasārē. Bairi moa caocarije capeticōã usapata, ñe ũnie pũamerē ñuētĩña. Rerique niña. Bairi macã yepapũ reyama camasã tie ũnie carorijere. Bairo na carero, na ya wii macã yepa canetōánã pũame na careatajere peaborecōãgarãma.

¹⁴ “Tunu bairoa ati yepapũre cabusurijere bairo mujãã ãniña camasārē. Jĩcã macã útãũ buipũ na caqũenoricã macã caãmata, yasioropũ ãmerĩña. Nipetiro camasã caroaro ti macārē ĩñajomasĩñama. ¹⁵ Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ jĩñaworiquere buagacũecũmi carupapata rocapũ. Jõbuiipũ cũnucũñami, cū ya wiire to ãbusuwoáto, ĩ. ¹⁶ Bairi mujãã pũame torea bairo mujãã átigarã mujãã cūã. Caroaro mujãã átiãninucũgarã camasã na caĩñajoro, marĩ Pacũ Dios, umurecōo macããcũrē cū na cabasapeoparore bairo ĩrã,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “ ‘Moisés ãnacũ, bairi profeta majã ãnana cūã na caquetibũjucũrĩqũērē jãnarotiacũ, tiere bueyami,’ ĩ tũgoñaeticōãña yũ capaarique cutiere. Bairo mee átiacũ yũ baiya ati yepapũre. Dios yarã ãnana na caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcārōrē bairo jĩcārō tũni to baipeticōãto ĩ, ati yepapũre yũ apũ. ¹⁸ Cariape mujãārē yũ quetibũjuya: Ati umurecōo capetiparo jũgoye Moisés ãnacũ cū caátiroticũrĩqũē jĩcã wãmeacã ũnorē noa ũna átiyasiomasĩtĩtĩña. Cū caĩrĩcārōrēã bairo baicoagaro. ¹⁹ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Moisés cū caátiroticũrĩqũē jĩcã wãmeacã ũnorē cū cajãnarotiata, o camasārē ricaati na cū caĩquetibũjũata, Dios cū carotimasĩrĩpau macããna nipetiro netōrō cabũgoro macããcũ nigumi. Apei pũame tie cū caátiroticũrĩqũērē cū catũgousacōãmata, bairi tunu camasārē cariape na cū caĩquetibũjũata, Dios cū carotimasĩrĩpau macããna mena carotimasĩ majũ nigumi. ²⁰ Cariape mujãārē ñiña: Moisés ãnacũ cū caátiroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi fariseo majã na caátĩanie netōjãñurō Dios cū caborore bairo caroaro mujãã caápericōãta, Dios cū carotimasĩrĩpaure mujãã etaetigarã.”

Jesús enseña sobre el enojo
(Lc 12.57-59)

²¹ Apeyera, “Marí ñicũjããrẽ na caquetibujucũrĩqũẽrẽ mujãã tũgoyupa: ‘Camasãrẽ na pajĩareeticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ apeiire cũ capajĩãrocaata, roro cũ caátiere ñĩnacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átirotigarãma cabũtoa camasĩrã,’ na caĩrĩqũẽrẽ mujãã tũgoyupa. ²² Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu pũame atore bairo mujããrẽ yu quetibuju cũnemoña: Ni jĩcãũ ùcũ cũ yau mena cũ caasiata, Dios pũame roro cũ caátiere ñĩnacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigumi. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure roro cũ caĩtutiata, Junta Suprema macããna roro cũ caátiere ñĩnacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigarãma. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure, ‘Catũgomasiẽcũ mũ ãniña,’ ĩrĩ, butioro yapapua tũgoñarĩ cũ ãnio joroque cũ cũ caápata, caũpetietopũ caácãre bairo nigumi.

²³⁻²⁴ “Bairi ni mujãã mena macããcũ roro cũ caátaje wapare yasioyu, altar mesapũ waibucũre cũ neátĩ, bairi, ‘Yu mena asiajãñũñami mai yu yau,’ cũ caĩtũgoñabócaata, ti altapũre cũ canunigamirĩjẽrẽ cũ cacũrõ ñũña mai. Cariape cũ yautũ cũ caátó boya. Cũ mena cũ cabũsqũẽnorõ boya. Bairo tiere átĩ yaparori bero roque, Diore cũ caĩubũero ñũña.

²⁵ “Tunu bairoa ni apei ùcũ, ‘Yu mujãã wapamoña,’ ĩrĩ, mujããrẽ juez caĩñabesei tapũ cũ caneápáro jũgoye, tãmurĩ cũ mena bũsqũẽnojũgoya. Mujããrẽ juez tapũ cũ caneáperiparore bairo ĩrã, cũ mena bũsqũẽnojũgoya. Mujãã cabũsqũẽnojũgoeticõãta, juez pũame preso jorica wii macããna cacoterãrẽ mujããrẽ ñerotigumi. Bairo átĩ yaparo, na pũame preso jorica wiipũ mujããrẽ cũrecõãgarãma. ²⁶ Cariape mujããrẽ ñũña: Dinero mujãã cawapamorĩjẽrẽ mujãã cawapatipeyoparo jũgoye, topũ mujãã ãnicõãgarã. Mujãã wĩtimasĩetigarã,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ ĩ quetibuju yaparo, na ĩ nemoñupũ tunu: “‘Apeo mũ nũmo mee caãcõrẽ eperico cũgoeticõãña,’ na caĩquetibujucũrĩqũẽrẽ mujãã tũgoyupa. ²⁸ Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu pũame atore bairo mujããrẽ yu quetibuju cũnemoña tunu: Ni jĩcãũ ùcũ cũ nũmo mee caãcõrẽ roro cõ cũ caátigatũgoñata, merẽ cũ yeripũre cõ mena caãcũrẽ bairo ãnicõãbujioũmi.

²⁹ “Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ caapea cariape nũgõã macããcũ mena carorije macããjẽ jetore ñĩnanucũũmi. Bairo tia cũ caapea jũgori carorije macããjẽrẽ caĩñapai cũ caãmata, apeiire tia cũ caapeare weeroticõãrĩ caãcũrẽ bairo cũ caãno, ñubujioro. Bairo cũ rupau macããtõ jĩcãrõrẽ cũgoetimicũã, Dios tapũ cũ caetaata, ñũña. Bairo cũ rupau macããjẽ roro cũrẽ caátiecorotirije nipetiro mena peeropũ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcõãña. ³⁰ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ wãmo jũgori rorije jetore átinucũũmi. Bairo cũ wãmo jũgori carorijere caátieconucũũ cũ caãmata, apeiire cũ wãmorẽ yisetaroticõãrĩ caãcũrẽ bairo cũ caãno, ñubujioro. Bairo cũ rupau macããtõ jĩcãrõrẽ cũgoetimicũã, Dios tapũ cũ caetaata, ñũña. Bairo cũ rupau macããjẽ roro cũrẽ caátiecorotirije nipetiro mena peeropũ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcõãña. Bairi roro mujãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre el divorcio
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Ī quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Ni ĵicãũ ũcũ cũ ñumore cũ carocagaata, atore bairo ĩricã pũrõrẽ cõ cũ cajoro, ñurõ: ‘Bairo mũ cabairoi, murẽ teei, murẽ yũ rocaya yua,’ na caĩquetibujucũrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa. 32 Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yũ pũame atore bairo mujããrẽ yũ quetibujũ cũnemoña tunu: Ni ĵicãũ ũcũ cũ ñumo, apeĩ mena roro caepeeco cõ caãnimiatacũãrẽ, cõrẽ cũ carocaata, roro cõ baio joroque cõ átiyami. Apei mena roro caepericore bairo caãcõ cõ ãnio joroque cõ átiyami, bairo cõ cũ caápata. Tunu bairoa apei pũame capitiecoricore cũ cawãmojiyaata, apeo mena roro caepericure bairo caãcũ ãnibujoumi cũ cũã,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre los juramentos

33 Ī quetibujũ yaparo, ape wãme atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “‘Dios mena ñiña, mujãã caĩatato bero caãmata, mujãã caĩrõrẽã bairo ása. Ītoeticõãña,’ marĩ ñicũjãã na caĩquetibujucũrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa. 34-35 Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yũ pũame atore bairo mujããrẽ yũ quetibujũ cũnemoña tunu: Alore bairi wãme ĩetĩcõãña: ‘Jõ ỹmurecõo mena ñiña,’ o ‘Ati yepa mena ñiña,’ o ‘Jerusalén na caĩrĩ macã mena majũ ñiña,’ ĩetĩcõãña. Bairo mujãã caĩata, Diore caĩroaenarẽ bairo caãna mujãã ãnibujorã. ỹmurecõo pũame Dios cũ caãnipau ñiña. Ati yepa pũame cũ carotiripau ñiña. Jerusalén cũã cũ carotimasĩrĩpau ñiña. 36 Tunu bairoa, ‘Yũ rũpoa mena ñiña,’ ĩetĩcõãña. Ni ĵicãũ ũcũ cũ poawẽ ĵicãwẽ caĩrĩwẽãcãrẽ cabotiriwẽ majũ átiwasoamasĩetĩñami. O cabotiriwẽãcã caãmata, caĩrĩwẽ majũ átiwasoa masĩetĩñami.

37 “Bairi atore bairo ĩrĩqũẽ jeto ñuña: ‘Bairo yũ átigu,’ o ‘Bairo yũ áperigu,’ cariapea ĩrĩqũẽ jeto ñuña. Tie netõjãñurõ mujãã caĩata, wãtĩ cũ caĩbusujãrĩjẽrẽ catũgousarãrẽ bairo caãna mujãã ãnibujorã,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre la venganza (Lc 6.29-30)

38 Ī quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “‘Jicãũ apei mena ãmeo qũerĩ cũ caapeere cũ caroyetuata, cũ cũã cũrẽã bairo cũ caapeere cũ caãmerõ ñurõ. O cũ opire cũ capapeata, cũ cũã cũrẽã bairo cũ opire cũ capapeero ñurõ,’ na caĩquetibujucũrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa. 39 Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yũ pũame atore bairo mujããrẽ yũ quetibujũ cũnemoña tunu: Aperã roro mujããrẽ na caátimiatacũãrẽ na ãmeeticõãña. Bairi ni ĵicãũ ũcũ mujãã wasoponarẽ cũ capaata, ape nũgõã cũãrẽ cũ ĩñotaeticõãña. 40 Tunu bairoa apei mujãã pesu pũame mujãã jutiuro cabui macããtõrẽ quetiupau juezre cũ caẽmarotiata, mujãã camisa cũãrẽ cũ nunicõãña mujãã pensure. 41 Tunu bairoa ape yepa macããcũ soldau ũcũ, ‘Pũga kilómetro majũ yũ yayere pũsabojaaya tãmurĩ wapa mano,’ mujãã cũ caĩata, bapariçãnacã kilómetro majũ buipearo cũ mujãã pũsabojarã. 42 Tunu bairoa apei cũ cajẽniata, cũ cabopacarijere cũ nuniña. Tunu apei, ‘Yũre wasoya,’ mujãã cũ caĩata, ‘Mũ yũ wasoecu,’ qũĩetĩcõãña. Cũ nunicõãña,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

El amor a los enemigos (Lc 6.27-28, 32-36)

43 Ī quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “‘Marĩ yarãrẽ marĩ camairõ ñuña. Tunu marĩ pesua pũamerẽ marĩ cateero ñuña,’ na caĩquetibujucũrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa. 44 Bairo na

caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu pũame atore bairo mujããrẽ yu quetibuju cũnemoña tunu: Mujãã pesua cũãrẽ na maiña. Rorije na ápericõãña. Caroa roquere na ása. Dios yarã mujãã caãnoi, roro mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diopure. ⁴⁵ Bairo mujãã caápata, Dios umurecõo caãcũ pũnaarẽ bairo caãna mujãã ãnigarã. Dios pũame nipetirore caĩñamai niñami. Carorijere caána, caroare caána cũãrẽ muipu asibatopeyocõãnucũñami. Tunu bairoa oco caocarijere na jonucũñami Dios carorije wapare cacũgorãrẽ bairo cũ caĩñarãrẽ, carorije wapa cacũgoenarẽ bairo cũ caĩñarã cũãrẽ. Bairi mujãã cũã Dios caroaro cũ caátorea bairo caroaro na ása, roro mujããrẽ caána cũãrẽ. ⁴⁶ Mujããrẽ camairã jetore mujãã camaiata, Dios mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajorije manigaro. Tore bairo átinucũñama Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa mujãã yarã jetore, ‘Caroare cũ joáto Dios mujããrẽ,’ na mujãã caĩata, ¿ñe ãnierẽ aperã netõrõ caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Diore camasiẽna cũã. ⁴⁸ Marĩ Pacu, umurecõo macããcũ pũame roque caroaro cariape cũ caátie petietiya. Bairi mujãã Dios yarã ãnirĩ roro mujããrẽ caána cũãrẽ caroaro na ása. Bairi Dios cũ caátinucũrĩjẽrẽ bairo mujãã cũã caroaro cariape átinucũña,” na i quetibujuyupũ Jesús.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ I quetibuju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ñubueráná caroaro tũgoñaña. ‘Capããrã camasã na caneñarõ jetore marĩ ñubuegarã, caroaro marĩ caátiere na caĩñaparore bairo írã,’ i tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñaata, marĩ Pacu Dios umurecõo macããcũ mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajopeere mujãã joetigumi.

² “Bairi camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, nipetiro camasãrẽ, bairo mujãã caátiere na quetibuju masĩõetĩcõãña. Tore bairo átinucũñama caĩtopairã cũã ñubuerica wii, sinagogare ãna, o maapu ãñesẽãrã, nipetiro camasã narẽ na caĩroaparore bairo írã. Cariape mujããrẽ ñiña: Na ãna camasã aperã narẽ na caĩroanucũrĩjẽ netõrõ cũgonemoetigarãma. Dios pũame na ñroetiri caroare na joetigumi roro na catũgoñarĩjẽ jũgori.

³ Bairi mujãã pũame camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, ni ãcũ mujãã yau caãnimajũũrẽ cũ quetibujueticõãña. ⁴ Capããrã na caĩñatopu, cabopacarãrẽ na juátinemoña. Tore bairo mujãã caápata, marĩ Pacu Dios yasioropu mujãã caátimiatacũãrẽ, caĩñau ãnirĩ mujãã jogumi mujãã cawapatapeere.

Jesús enseña a orar

(Lc 11.2-4)

⁵ “Tunu bairoa Diore jẽnirã, caĩtopairã na cajẽnirõrẽ bairo jẽnieticõãña. Na pũame ñubuerica wiipu ãna, nucũrĩ Diore cũ jẽniseanucũñama. O plaza tũnipu capããrã camasã na caãnopu ãna, bairo átiuseanucũñama, nipetiro camasã caroaro na caĩubuerijere na caĩñaparorore bairo írã. Cariape mujããrẽ ñiña: Na ãna camasã aperã narẽ na caĩroanucũrĩjẽ netõrõ cũgonemoetigarãma. Dios na ñroetiri, caroare na joetigumi, roro na catũgoñarĩjẽ jũgori. ⁶ Bairi mujãã pũame Diore cũ mujãã cajẽnĩata, atore bairo mujãã caáto ñuña: Mujãã ya arua jopere biajãáti, aperã na

caĩñaetopu Diore cū jēninucūña. Tore bairo mujāā caápata, marĩ Pacu Dios jeto caĩñau, mujāā mena caācū ānirĩ caroare mujāā jogumi.

⁷ “Tunu bairoa Diore cū jēnirā, nairō jĩcā wāmea cabugoro macāājērē ĩ busujēnieticōāña. Torea bairo jeto ĩ jēninucūñama Diore camasiēna. ‘Nairō jĩcā wāmea cū marĩ całata, caroaro tũgoami Dios,’ ĩ tũgoñañama, masiēna. ⁸ Marĩ Pacu Dios puame cū mujāā cajēniparo jũgoyepua merē mujāā cajēnipeere masicōāñami. Bairi narē bairo cū jēnieticōāña Diore.

⁹ Atore bairo mujāā caĩjēnirō boya:

‘Jāā Pacu, jōbui macāācū, nipetiro camasā mu wāmerē na ĩroáto.

¹⁰ Tunu bairoa mu carotimasĩrĩpau ati yepapu to apáro.

Jōbui pu carotirorea bairo to baiáto ati yepapu cūārē.

¹¹ Tunu āme jāā caugapee, jāā caborije, jāārē carusarije ũnie cūārē jāā joya.

¹² Tunu bairoa roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya.

Camasā roro jāārē na caátajere jāā camasiritirorea bairo roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya mu cūā.

¹³ Tunu wātĩ roro jāārē cū caátigarije jāā ēñotaya. Jāā netōōña.

Mu jeto carotimasĩ mu āniña.

Mu jeto catutuanetōū mu āniña.

Mu jeto camasā na caĩroapu mu āniña tocānacā rūmua. Bairo to baiáto,’ bairo Diore cū mujāā caĩjēnipee ñuña,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

¹⁴ ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Camasā roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusũqũēnoata, marĩ Pacu Dios umrecóopu caācū cūā roro mujāā caátajere masiriyobojagumi. ¹⁵ Bairo roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusũqũēnoeticōāta roque, marĩ Pacu Dios cūā roro mujāā caátajere masiriyobojaetigumi.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ “Tunu bairoa ape rūmu ugarique betiri Diore ñubueāña, tũgoñarĩqũē pairā yapapuarique cunarē bairā na cabaurore bairo baieticōāña. Tore bairo jeto átiyama caĩtopairā, nipetiro camasā ugarique betiri Diore na cañuburo na camasĩparore bairo ĩrā. Cariape mujāārē ñiña: Camasā na caĩroarije netōrō cũgoetigarāma. Dios na ĩroetiri caroare na joetigumi, roro na catũgoñarĩjē jũgori. ¹⁷ Bairi mujāā puame ugarique betiri Diore mujāā cañubueata, atore bairo mujāā caáto ñuña: Mujāā riapére wacoseya. Mujāā poa cūārē caroaro wugapeoya. ¹⁸ Bairo ása, ni jĩcāū ũcū ugarique betiri mujāā cañubuerijere cū camasĩtĩparore bairo ĩrā. Atorea bairo mujāā caápata, marĩ Pacu Dios caĩñau jeto mujāā mena caācū ānirĩ caroare mujāā jogumi.

Riquezas en el cielo

(Lc 12.33-34)

¹⁹ “Tunu bairoa ati yepa macāājē paio cawapacutiere jeeneñorĩ caroare bairo jecũcũgonetōētĩcōāña. Ati yepapu marĩ caāno, moena ugareyama ti ũnierē. O tie āpōā ũnie caāmata cūārē, ũta witiri boacoaya. O aperā tiere jerutirecōāñama. ²⁰ Caroaro ása, jōbui pu roquere mujāā yaye wapa caānipeere mujāā cacũgonetōparore bairo. Topu noa ũna moena caugarerā mánama. Cautawitiboarije ũnie cūā mano. Cajerutiri majā cūā mánama umrecóopure. Bairi topu mujāā cacũgopee yasietigaro. ²¹ Ati yepapu macāājē jetore mujāā camaitũgoñaata, tie jetore mujāā

bootūgoñagarā. Jōbuiṗu mājāā cacūgoṗeere mājāā camaitūgoñata roque, ati yepa macāājērē butioro mājāā bootūgoñatigarā.

La lámpara del cuerpo

(Lc 11.34-36)

22-23 “Tunu bairoa mājāā caapee ṗame cajīñaworicare bairo niña mājāā ṗaṗare. Mājāā caapee caroaro to caīñamasīata, caroaro mājāā iñamasīña. Caroyetuata, caroaro mājāā iñamasīētīña. Tore bairo mājāā, cayeriñurā ānirī cariape mājāā catūgoñata, caroaro mājāā átimasīgarā. Cayeriñuena mājāā caāmata roque, caroaro mājāā átimasīētībujiorā. Dios mājāārē cū camasīōrījērē mājāā catūgoṗasajānacōāta, joro mājū āna mājāā átibujiorā!

Dios y el dinero

(Lc 16.13)

24 “Tunu bairoa ni jīcāū ūcū, ṗugarāṗna cū quetiuparā na caīrōrē bairo átimasīētīñami, jīcārōrēā bairo na carotimasīētīcōāta. Bairo na cabaiata, jīcāūrē qūīroabujioami. Apeire qūīroaetibujioami. Jīcāū mena yeri ñugumi. Apeire qūīñategumi. Torea bairo mājāā cūā dinerore mājāā cabotūgoñata, Dios yaye mājāārē cū caátirotirijere mājāā iñatebujiorā,” na ī quetibujuyupū Jesús.

Dios cuida de sus hijos

(Lc 12.22-31)

25-26 Ī quetibujū yaparo, atore bairo na īnemoñupū tunu: “Mājāā yeri ṗuna ṗame, mājāā caṗapee, bairi mājāā cajāñapee netōjāñurō caānimajūrījē niña. Bairi mājāārē ñiña: Ati yepa macāājērē butioro bootūgoñaticōāña. Mājāā caṗapeere, mājāā caetipeere, bairi mājāā cajāñapee cūārē butioro tūgoña macāētīcōāña. Minia na caátīānierē mājāā masīña. Na caṗapeere oteetiama. Tunu na caṗapeere cabutiro iña, jeetiama. Na caṗapeere jeri wiipū qūēnocūētīnucūñama. Bairo na caāperimiatacūārē, na caṗapeere jonucūñami Dios. ¡Mājāā roquere minia netōrō mājāā maiñami Dios! Bairi āme mājāā caānierē tūgoña macāētīcōāña. 27 Ni ūcū mājāā mena macāācū, cū catūgoñamacārījē jūgori, ‘Yū butinemogu jīcā metro recomacā mājū, ūmuañ āniṗu,’ ĩ masīētīñami. Mājāā catūgoñamacāārījē jūgori mājāā átimasīētīña.

28 “Bairi, ĩnopēīrā mājāā cajāñapeere mājāā tūgoñarīqūē paiyati? Oó, tataboaro macāājē cabairije cūārē mājāā masīña. Oó ṗame paaetīnucūña. Eetīnucūña. 29 Bairo áperimīrōcūā, caroa bauya. Quetiupau rey Salomón ānacū caroa mājū cū cajutii jāñarīqūē netōjāñurō caroa bauya oó ṗame. 30 Bairo tie taa ūnie Dios cū caqūēnorīqūē jīcā rāmu caroa cabaumiatacūārē, ape rāmu peeropū joeyama camasā, peero riorā. Mājāārē taa ūnie netōjāñurō mājāā maiñami Dios. Bairi mājāā cajāñapeere mājāā jogūmi yua. ¡Mājāā, Dios mena catūgoñatutuaenarē bairo mājū mājāārē ñiñaña! 31 Bairi mājāā cabopacarijere tūgoña macāētīcōāña. ‘ĶNerē marī ūgarāati?’ o ‘ĶNerē marī etirāati?’ o ‘ĶNerē marī jāñarāati?’ ĩ tūgoña macāētīcōāña. 32 Diore caīroaena ṗame na caṗapeere, bairi na caetipee cūārē tūgoña macānucūñama. Mājāā roque narē bairo baeticōāña. Marī Paṗu Dios ūmurecōo macāācū marī cabopacarijere masīṗeyocōāñami. Bairi tūgoña macāētīcōāña. 33 Dios cū carotimasīrīṗau roquere tūgoñaña. Dios cū carotirore bairo ása. Bairo mājāā caāpata, ati yepa macāājē nipetirije mājāā cabopacarije cūārē mājāā jogūmi Dios. 34 Tocānacā rāmu ricaati caṗee wāme baicōā niña. Bairi ñamīrōcā mājāā

caátipeere tũgoña macãētĩcõãña. Ñamirõcã caetaro roque mujãã caátipee ñnierẽ mujãã masĩgarã,” na ï quetibũyupũ Jesús.

7

No juzgar a otros

(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ Ñ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Aperã noo na caátiere roro busũpaeticõãña, mujããrẽ Dios cãã mujãã caátiere, ‘Roro átiyama,’ cũ caĩetiparore bairo ñrã. ² Dios pũame aperã na caátĩñierẽ roro mujãã cabũsupairo cãrõ, mujãã ñroaetigumi. Tunu bairoa aperãrẽ na mujãã catuticõñarõ cãrõ ñĩcãrõ tũni mujãã cũãrẽ mujãã tutigumi. ³⁻⁴ Tunu bairoa ñĩcãũ caũmũ cũ baire, ‘Mũ caapeapũ pũrõãcã ñãñaña. Yũ nerocapa,’ qũĩñupũ. Bairo qũĩmicũã, cũ pũame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapeapũ. Tore bairo baiyami ñĩcãũ ñcũ paio roro caátacũ, cũ cũã petoaca roro caátacure, ‘Roro mũ baiya,’ cũ cũ caĩbusũpaiata. ⁵ ¡Caĩtopairã mujãã ñniña! Torena, mujãã pũame roque rejũgoya mujãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mujãã quetibũyũ masĩgarã aperã rorije na caátiere.

⁶ “Tunu bairoa caroa majũrẽ marĩ joetiya wii yaiare. Tunu perlas caroa cabotiri rupaaca cũãrẽ yeseapũre marĩ wẽjoetiya. Bairo marĩ caápata, tiere peabato recoagarãma. Torena bairo Dios yaye busũrique caroa majũ to cañnimitacũãrẽ, wii yaia, bairi yeseare bairo caãnarẽ bairo catũgogaenarẽ na quetibũyũeticõãña, caroa quetire roro na busũeticõãto, ñrã,” na ï quetibũyũyupũ Jesús.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷⁻⁸ Ñ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Noa ñna na cajẽniata, na cajẽnirĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu bairoa apeye ñnierẽ na camacãata, na camacãrĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu jopepũ na capiĩata, ti wii upaũ pũame ti jopere pããgumi. Bairi tore bairo Diore mujãã cajẽniata, mujãã cañnimasĩpeere jogumi. Bairi Diore mujãã cajẽnirõ ñniña.

⁹ “Mujãã, capũnaacũna mujãã pũnaa pan rupare na cajẽniata, ¿ãtã rupare na mujãã jobujiocuti? Bairo mujãã áperã. ¹⁰ Tunu bairoa waire na cajẽniata, ¿ãña ñcũrẽ na mujãã jobujiocuti? Bairo mujãã áperã. ¹¹ Mujãã, carorã nimirãcũã, mujãã pũnaarẽ caroa wãmerẽ mujãã jomasĩnucũña. Marĩ Pacũ Dios mũmurecõo macããcũ roque carou majũ niñami. Camasã netõrõ carou niñami. ¡Bairi noa ñna cũrẽ cajẽnirãrẽ na jogumi caroa ñnie majũrẽ!

¹² “Bairi aperã mujãã na caátore mujãã caborore bairo na cũãrẽ na nũcũbugoya. Tore bairo marĩ ï quetibũyũ cũñañupã Moisés ñnacũ bairi profeta majã cũã,” na ï quetibũyũyupũ Jesús.

La puerta angosta

(Lc 13.24)

¹³⁻¹⁴ Ñ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ati yepapũ mujãã caãno, pũga jopeere bairo niña. Ñĩcã jope, pairi jope niña. Ti jope ñãetaricarõ esarĩ wãã baucoaya. Bairo caroa wãã baumirõcũã, ti wãã yapapũ camasã na cayasipapapũ niña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, camasã capããrã ti jopere pããjããrĩ ti wããrẽ ánucũñama. Ape jope cũã niña õcã jopeaca. Ti jope ñãetaricarõ esaeti wãã baucoaya. Bairo cabairi wãã nimirõcũã, ti wãã yapapũ camasãrẽ tocãnacã rũmũa caroaro na

canetōpapu niña. Bairo cabaimiatacūārē, camasā petoaca ti jopere pāājāārē ti wāārē áyama. Mújāā puame roque na mena mujāā caátó yu boya,” na i quetibujuyupu Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

(Lc 6.43-44)

¹⁵ I quetibujū yaparo, atore bairo na inemoñupū tunu: “ ‘Dios yaye busuriquere mujāārē jāā quetibujugarā,’ jīcāārā mujāārē na caĩmiatacūārē, bairo mujāārē itogarā baiyama. Na tūgousaeticōāñā. Ovejare bairo nurīcārā baumirācūā, macānucū yaia, cauwarā majūrē bairo caāna niñama. ¹⁶ Marī caugarije use cūārē marī jeetiya pota yucupū. Tunu bairoa ugarique, higuera na caĩrījē cūārē marī jeetiya pota wopū. Torea bairo caĩtopairā ricaatī na caátīānierē iñarī, ‘Naana, caĩtopairā niñama,’ mujāā i masīgarā. ¹⁷ Tunu tocānacāūpua yucu caroú puame caroare rícutiya. Apei yucu caroricu roque carorijere rícutiya. ¹⁸ Yucu caroú puame carorijere ríca cuperiya. Tunu bairoa apei yucu caroricu caroa ríca cuperiya. ¹⁹ Bairi camasā tocānacāūā caroaro na caápericōāta, jīcāū yucu, caríca maniirē quetījoerocacōāricārōrē bairo na átirecōāgumi Dios na cūārē. Petoaca rusaya Dios camasārē cū caĩñabesepa rūmū. ²⁰ Tore bairo camasā na caátīānierē iñamasīrī tore bairo caátīānarē na mujāā i masīgarā,” na i quetibujuyupu Jesús.

No todos entrarán en el reino de Dios

(Lc 13.25-27)

²¹ I quetibujū yaparo, atore bairo na inemoñupū tunu: “Tocānacāūpua, ‘Jāā Quetiupau’ yure caĩrā nimirācūā, jīcāārā na mena macāāna ápérigarāma Dios cū carotimasīrīpaupure. Noa ūna, yu Pacu umurecōo macāācū cū carotirore bairo caáticōāna roque ágarāma. ²² Ti rūmū camasārē Dios na cū caĩñabesepa rūmū caetaro iña, atore bairo ñigarāma capāārā camasā yure: ‘Jāā Quetiupau, jāā cūā mū yaye busuriquere jāā quetibujunetōwū camasārē. Tunu bairoa mū wāme mena iñī, wātī yeri pūnarē na jāā acuwioyowū. Capee jāā átijēñowū mū camasīrījē mena. Jāārē mū masī,’ ñimigarāma ti rūmū caetaro. ²³ Bairo na caĩmiatacūārē, atore bairo ñigu: ‘Mújāā yu masīētīña. Bairi ánāja. ¡Mújāā carorije cacūgorā ānirī yu mena mujāā āmerīgarā yua!’ na ñigu caĩtori majārē,” na i quetibujuyupu Jesús.

Las dos bases

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ I quetibujū yaparo, ape wāmerē icōñarī na inemoñupū tunu Jesús: “Ni ūcū yu yaye quetire tūgori, cabero yu caĩrōrē bairo caācu atore bairo niñami: Tutuari wiire caqūēnoure bairo camasī niñami. Camasī puame cū ya wiire ūtā bui qūēnoñupū. ²⁵ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiipū etayuparo yua. Wīno cūā butioro papuyuparo. Bairo cabaimiatacūārē, ti wii puame toa nicōāñuparō. Wii botare cayepa usaropu nūcōrī cū caqūēnorīcā wii ānirī toa nicōāñuparō. ²⁶ Tunu bairoa apei cūā yu yaye quetire tūgogaetiri, yu caĩrōrē bairo caāpei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqūēnoure bairo caācū niñami. Catūgoñamasīēcū ānirī ūtā bui mee, paputiropu cū wiire qūēnoñupū. ²⁷ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiipū etayuparo. Wīno cūā butioro papuyuparo. Bairo cabairoi yua, ti wii puame pecoasuparo. Wii botare cayepa usetopu nūcōrī cū caqūēnorīcā wii ānirī, ¡ñe mano ñapeticoasuparo!” na i quetibujuyupu Jesús.

28 Bairo camasārē na ī quetibujū yaparo yua, nipetirā cū yaye quetire catūgorā etarā puame cū tūgocōā maniásuparā. 29 Jesús puame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majārē bairo camasārē na quetibujesupū. Carotimasī cū caquetibujurore bairo na quetibujayupū. Bairi cū yaye quetire tūgori, cū tūgocōā maniásuparā nipetiro camasā.

8

Jesús sana a un leproso
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

1 Bairo Jesús ūtāūpu caāniatacū tunu ruiasúpū. Bairo cū caruiató, capāārā camasā cū bero usayuparā. 2 Bairo cabairo, jīcāū carupau boau puame Jesutū cū rapopaturi mena etanumurī qūīroau etayupū. Bairo eta, atore bairo qūī jēniñupū:

—Yū Quetiupau, mū cabooata, yū mū netōōgū yū caboariaye cūtiere.

3 Bairo cū caijēnirō tūgo, Jesús puame cū wāmo mena cū pāñañupū. Bairo átīcōā, atore bairo qūīñupū Jesús:

—Mū cacatiro yū boyā. ¡Bairi mū yū netōōñā! —qūīñupū cariaure.

Bairo Jesús cū caīrō, jicoquei caticoasupū carupau boamiatacū. 4 Bairo qūīnemoñupū tunu Jesús:

—Tūgoya. Aperārē na quetibujueticōāña mūrē yū canetōdatajere. Cari-ape acoácūja sacerdote tūpu. Qūīñōña mū rupau, mū cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniña mū cacatirije wapare. Tore bairo marī átirotiyupi Moisés ānacū. Bairo mū caátīatato bero, nipetiro camasā masīgarāma mū cacatiatajere yua —qūīñupū Jesús carupau boamiatacare.

Jesús sana al criado de un capitán romano
(Lc 7.1-10)

5 Cabero Capernaum na caīrī macāpu etayupū Jesús. Bairo cū caetaro tūgo, jīcāū, romano soldaua quetiupau capitán majū cūta etayupū, cū jēniñagū. 6 Atoze bairo qūīñupū:

—Yū Quetiupau, yū paabojari majōcū jīcāū riajāñuñami. Ámasīētīñami. Cū ñicāārī buñjāñuñami. Cū rupau cūārē butiro wisiojāñuñami —qūīñupū.

7 Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīñupū Jesús:

—Mū mena, mū ya wiipū yū ágū. Mū paabojari majōcure yū catiobojaúágú —qūīñupū.

8 Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñupū soldaua quetiupau capitán Jesure:

—Yū Quetiupau, yū mena mū ápéi. Mū, caānimajūū mū āniña. Yū puame roque mūrē bairo yū baietiya. Bairi yū ya wiire mū cajāārō ñuetō. Atopua ācū, “Cū catiáto,” mū caijoro jeto ñurō. Bairo mū caīrō, caticoagūmī yū yau. 9 Yū netōjāñurō carotirā na carotiricū yū āniña. Tunu bairoa yū cūā quetiupau ānirī yū ūmuarē na yū rotimasīnucūña. Bairi “Tiaya,” yū caīrō, jicoquei átīnucūñama. Tunu “Ánája,” yū caīrō, jicoquei ánucūñama. Tunu “Bairo ása,” yū paabojari majārē yū caīrō, jicoquei yū caīrōrē bairo átīnucūñama —qūīñupū quetiupau capitán Jesure.

10 Bairo cū caīrō tūgo, Jesús puame tūgoacūacoasupū. Bairi cūrē causarārē na āmejore īñarī, atore bairo na īñupū:

—Mujāārē cariape ñiña: Ato Israel yepa macāña jīcāū ūcū ānirē bairo yū mena catūgoñatutuaure yū bócaetañaētīña. Cū puame tūgoñatutuañāñuñami Dios cū carotimasīrījērē. 11 Tunu cariape ñinemoña:

Ape rūm capāārā camasā romano majōcū ūna muipū cū cawāmātōpū caatīatana, bairi muipū cū cañajāātopū caatīatana cūā nipetiropū caatīatana etari, marī ñicūjāā, Abraham, Isaac, Jacob mena mesapū ruigarāma. Judío majā caāmerā na caānimitacūārē, na mena ūga bapacūtigarāma Dios cū carotimasīrīpau caetaro. ¹² Bairo caroaro na mena na cauga bapacūtimiatacūārē, aperi capāārā judío majā Dios cū carotimasīrīpau caetabujioatana pūamerē canaitīārōpū na joregumi Dios, cū mena na catūgoñatutuaetie wapa. Bairi capāārā topū otigarāma. Na opire bacarūpotugarāma, butioro yapapuarā yua —na īñupū Jesús cū bero caūsarārē.

¹³ Ī quetibujū yaparo, atore bairo qūñnemoñupū tunu soldaua quetiupau capitārē:

—Tunu ácúja mū ya wiipū. Tore bairo yū mena mū catūgoñatutuarore bairo to baiáto. Mū paabojari majōcū caticoagumi —qūññupū.

Tocārōā bairo cū caīrō, jicoquei caticoasupū capitán paabojari majōcū yua.

Jesús sana a la suegra de Pedro

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Cabero acoásupū Jesús, Pedro cawāmecūcū ya wiipū. Bairo ti wii jāāetari Pedro mañicōrē cō īñañupū. Cō pūame riao baiyupo. Butioro būgoyupo. ¹⁵ Bairo cō cabairo īña, cō wāmōrē pñañupū. Bairo cū caáto, jicoquei yua jānacōasuparo būgoye pūame. Tocārōā caticoasupo. Bairo catiácó yua, tocārōā ūgariquere na qūñnonuñupō Jesujāārē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Cabero canaioatīpau Pedro ya wiipū etayuparā nipetiro ti macā macāāna. Wātī yeri pūnarē cacūgorārē na jeasúparā Jesús tūpū. Bairo Jesús na caetaro īña, wātī yeri pūnarē na acurewiyojoyupū. Jīcānia cū caīrō witicoásuparā. Tunu bairoa nipetiro cariyecūnarē na catioyupū Jesús. ¹⁷ Bairo profeta Isaías ānacū cū caīquetibujū jūgoyticūrīcārōrē bairo baietaro baiyuparo. Atoe bairo ī quetibujū woatucūñañupū Isaías: “Marī riayere, popiye marī cabairije nipetirijere marī netōbojagumi,” Ī quetibujū woatucūñañupū Isaías ānacū Jesús cū caátipeere.

Los que querían seguir a Jesús

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Cabero camasā capāārā majū Jesús tūpūre īñanucū āmejoreyuparā. Bairo na cabairo īñarī, Jesús pūame, “Ūtabucura ape nūgōāpū marī pēña átóca,” na īñupū cū cabuerārē. ¹⁹ Bairo na caápáro jūgoye, jīcāu Moisés ānacū cū carotīcūrīqūērē cajūgobuei pūame Jesure qūññupū:

—Cabuei, yū cūā mū cabuei yū ānigaya. Bairi noo mū cañesēārōpū yū águ yū cūā —qūññupū.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūññupū Jesús:

—Macāñucū macāāna waibutoa na caānipauri cūgoyama. Minia cūā na riabatiri na caānipaurire cūgoyama. Bairo na cacūgomiatacūārē, yua, Camasā jūgocū, yū caānipau ūno yū cūgoetiya —qūññupū Jesús caūmurē.

²¹ Bairi apei Jesús berore caūsaū pūame atore bairo qūññupū:

—Yū Quetiupau, mai mū mena yū bapacūperīgū. Yū pacūre cū cotei ácu yū baiya. Cū cariacōato bero roque, mū mena yū ābujion —qūññupū Jesure.

²² Bairo cū caīmīatacūārē, Jesús pūame bairo qūññupū:

—Ămerê yu mena mu cabapacuto yu boya. Camasã cariacoatanarê bairo caãna puame na qũenoáto cabaiyasirârê —qũĩñupũ Jesús jĩcãũ cãrê causagamirê.

Jesús calma el viento y las olas

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Bairo cũ caĩrõ bero, Jesús puame cũmua capairicapu ájããñupũ. Bairo cũ caájããrõ ñnarã, cũ cabuerã cũã ájããñuparã. ²⁴ Bairo ájãã yua, ti utabucurapu pẽñacoásuparã. Bairo na caátó yua, wĩno paio papu atjũgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atjabejããñuparõ, cũmua ruagari tũnipu yua. Mai, Jesús puame na caátó beroaca cãnijããcoasupu. ²⁵ Bairo cũ cabairoi, cũ cabuerã puame cũ wãcõñuparã. Cũ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrê cabuei, jãã netõõña! ¡Ruarã marĩ baiya! —qũĩñuparã.

²⁶ Bairo na caĩwãcõrõ tũgo, bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã butioro mujãã uwiyati? ¡Dios mena mujãã tũgoñatutuaetimaũcõõña! —na ññupũ.

Í yaparo, wãmũnucãrĩ yua, wĩnorê jãnarotiyupu. Tunu bairoa oco turi cũãrê jãnarotiyupu. Bairo cũ caáto, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ²⁷ Bairo cũ caáto ñña, cũ cabuerã puame qũĩñacõã maniátĩ, atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—¡Ago tame! ¿Ñamũ ùcũ cũ ãniñati Jesús? Wĩno, ocoturi cũã cũ tũgocõõña.

Los endemoniados de Gadara

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Cabero ti utabucura ape nũgõãpu pẽñaetayuparã Jesujãã, Gadara na caĩrĩ yepapu. Bairo eta yua, maanucãñupũ Jesús. Bairo cũ camaanucãrõ, puğarã caũmua wãtĩ yeri pũna cacũgorã puame cũtu etayuparã. Camasãrê na carerica ãtã wiĩripũ cañiatana cũtu etayuparã. Mai, na puame cauwiõrã majũ ãñuparã. Bairi camasã puame tipaure netõãmasĩetĩnucũñuparã. ²⁹ Bairi yua, na, caũmua puame Jesús cũ camaanucãrõ ñña, bairo qũĩ awajayuparã:

—¿Mu, Dios macũ, ñerê acũ mu atĩati jãã ture? ¿Dios popiye jããrê cũ caátipa rãmũ jũgoye, mu puame popiye jãã baio joroque átigu mu atĩati? —qũĩñuparã butioro.

³⁰ Mai, to jũgoye cayojãñurĩpaupu capããrã yesea nurĩcãrã uga ãñuparã. ³¹ Bairo na caũgaãno, wãtĩ yeri pũna puame atore bairo butioro qũĩñuparã Jesure:

—Jããrê mu caacurewiyojomajũgaata, yesea tũpu jãã árotiya. Napure jãã jããgarã —butioro qũĩñuparã.

³² Bairo na caĩrõ tũgo, “¡Jau, topũ ánaja toroque!” na ññupũ Jesús, na ároti yua. Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna puame caũmũarê na witipeticoásuparã. Yeseapure jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrĩpaũ yua, yesea ãtãũ bui cañimiatana puame mecũrã utabucurapu ature ñãñuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoásuparã yesea puame.

³³ Bairo na cabairoi ñña, yeseare cacotemiatana puame acuari acoásuparã. Bairo macãpu etarã, na quetibũyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Tunu bairoa nipetiro wãtĩ yeri pũna cacũgomiata na cabaiataje cũãrê na quetibũyuparã. ³⁴ Bairo tiere tũgorĩ, camasã

pɥame iñnarásúparã cabaiatajere. Bairo topɥ etarã, Jesure qũĩña yua, butiuro aperopɥ cũ árotiyuparã. Na ya yepare cũ caãno boesuparã.

9

Jesús sana a un paralítico

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús cũmuarẽ ájããñupũ tunu. Bairo ájãã yua, ti ɥtabɥcɥra ape nũgõãpɥ pẽñaacoásúpɥ cũ cabuerã mena. Pẽñaátĩ yua, cũ ya macã majũpɥ etayupɥ. ² Bairo cũ caetaro iña, ti macã macããna jĩcããrã Jesutɥ, ñicãrĩ cabɥɥricɥre cũ neasúparã, na canerĩ coro mena. Bairo na caató iña, Jesús pɥame masĩcõãñupũ cũ mena na catũgoñatutuarijere. Torecɥ, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabɥɥricɥre:

—Yɥ yaɥ, caroaro ɥseanirõ ãnitũgoñaña. Merẽ mɥ carorije wapare yɥ netõõcõãña —qũĩñupũ Jesús.

³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũtɥ macããna Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pɥame bairo i tũgoñañuparã na yeripɥ: “Diore cũ netõõcãũ átiyami bairo cũ caĩrĩjẽ mena. ‘Merẽ mɥ carorije wapare yɥ recõãña,’ cũ ɥcũ i masĩã maa.” ⁴ Masĩcõãñupũ Jesús cũ yeripɥ na caãmeobɥsuriere. Bairi atore bairo na iñupũ:

—¿Nopẽĩrã yɥ mena roro mujãã tũgoñañati? ⁵⁻⁶ “Mɥ carorije wapare yɥ netõõña,” ãnirẽ yɥ caĩata, “Bairo iõcõãũ iñami,” mujãã iɥujiorã. Bairãpɥa, “Wãmɥnɥcãña,” cũrẽ yɥ caĩata, to bero cũ cawãmɥnɥcãto iñarã roque, “Bairo iõcõãũ mee iñami Jesús,” mujãã iɥujiorã. Yɥ, Camasã Jũgocɥ, ati yepapɥ yɥ carotimasĩrĩjẽrẽ mujãã camasĩparore bairo, tiere ñigɥ —na iñupũ Jesús Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majãrẽ.

Ĩ yaparo, cũ caĩrõrẽ bairo qũĩnemofñupũ Jesús ñicãrĩ cabɥɥricɥre:

—Wãmɥnɥcãña. Mɥ cacũñarĩ corore nepɥsari mɥ ya wiipɥ tunu ácũja. Merẽ mɥ riayere yɥ netõõña —qũĩñupũ.

⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmɥnɥcã yua, cũ ya wiipɥ acoásúpɥ cabɥmĩatacɥ pɥame. ⁸ Bairo cũ caató iña, to macããna, capããrã camasã cũ tũgoñacõã manĩasuparã. Bairi Diore cũ basapeoyuparã. Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ camasãrẽ na cũ cajorijere tũgoña ɥseaniñuparã yua.

Jesús llama a Mateo

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Cabero topɥ caãniatacɥ acoásúpɥ Jesús. Bairo netõácú, yɥ, ati tutire cawoatɥ Mateo cawãmecɥcure ñiñajowĩ. Mai, yɥ pɥame Roma gobier-norẽ camasã yaye dinero impuestos na caĩrĩjẽrẽ jejobojari majõcɥ yɥ ãmɥ. Bairi yɥ capaari arɥapɥ yɥ caãno, ñiñajowĩ Jesús. Bairo ñiñajori bero, yɥtɥ etari atore bairo ñiwĩ yua:

—Jito. Yɥ bapacɥsa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei yɥ pɥame Jesús mena yɥ bapacɥti acoãápũ yua.

¹⁰ Cabero Jesús, bairi jãã, cũ cabuerã mena mesapɥ jãã caruiro, camasã capããrã ruirã etawã, yɥre bairo capaarique cũgorã, bairi aperã camasã roro na cabɥsupairã cũã. ¹¹ Bairo jãã caũgabapacɥtore iñarã yua, fariseo majã pɥame bairo jãã i tutiwã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi roro caãna mena mujããrẽ cabuei cũ etiuga bapacɥtiyati? Roro ácɥ átiyami —jãã i tutiwã fariseo majã, jãã, Jesús cũ cabuerãrẽ.

¹² Bairo na caĩtutiro tũgo, bairo na iɥwĩ Jesús:

—Ucotiri majõcure bairo yu ãniña ati wiire. Ucotiri majõcu áperiyami cacatirã na caãni wiiripure. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etan. Bairi ãnoa mena yu ãniña. Na carorije, riayere bairo caãnierẽ netõõũ ácu yu átiapũ. ¹³ Mũjãã, ati wãmerẽ Dios cũ caquetibũcũĩqũẽrẽ bueri mũjãã camasĩrõ boya: “Mũjãã, waibutoa riire mũjãã cajoemũgõĩrĩjẽ mee, cabopacarãrẽ na mũjãã caĩñamairĩjẽ roquere yu boya,” ĩ quetibũjũyupi Dios cũ ya tutipũ. Torecũna, yu apũ ati yepapure. “Caroarã marĩ ãniña,” caĩtorãrẽ na yu macãetĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicutiya,” caĩtũgoñayapapuarãrẽ na macãũ acũ yu apũ, na yeri wasoáto, ĩ —na ĩwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

La cuestión del ayuno

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Cabero Juan cũ cabuerã Jesús tũpũ etawã. Eta yua, bairo Jesure qũĩ jẽniñawã:

—Jãã, bairi fariseo majã cãã ugarique betiri Diore jãã ñubuenucũña. Mũ cabuerã pũame bairo áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñawã Juan cũ cabuerã Jesure.

¹⁵ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Caroaro yu caátiere mũjãã tũgomasiẽtĩña. Caũmũ cawãmojiyapure bairo yu ãniña. Cũ yarãrẽ bairo niñama yu cabuerã. Caũmũ cũ cawãmojiyari rũmurẽ cũ yarã nipetirã ugayama paio, cũ mena useaniãna. Ti rũmurẽ auatãmũoetiyama. Caũmũ cũ cawãmojiyari rũmũ bero roquere, cũ yarã caborã ugarique betiri Diore cũ tũgoña jẽniñubuebujiorãma tunu. Narẽ bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã auatãmũoetigarãma. Yu camano roquere auatãmũobujiorãma —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús, Juan cũ cabuerãrẽ.

¹⁶ ĩ yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabũcu macããjẽ mena tũgõusa masĩã maniña,” ĩgũ, atore bairi wãme na ĩcõña quetibũjunemowĩ Jesús tunu:

—Cabũcũro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carũgaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rũgagaro. Rũgari tũgãwonemogaro pai-jãñũrõ cawãma asero pũame cabũcũro jutirore. ¹⁷ Tunu bairoa use oco cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãẽtĩnucũñama camasã cabũcu poa waibũcu asero poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmurõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. Bairi use ocore cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãnucũñama camasã cawãma poa mena. Bairo na caápata, ti poa tie oco cãã nicõãña. Yasietiya —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús to macããnarẽ.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Bairo narẽ cũ caquetibũjũãno, cũtũ etawĩ judío majã quetiupan jĩcãũ. Bairo cũtũ etari yua, rũpopaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩroawĩ. Atoce bairo qũĩwĩ:

—Jesús, yu macõ mepũ riacóamó. Bairo cariaccoataco cõ caãnimiatacũãrẽ, mũ wãmo mena cõ rupaurĩ ãnajẽrẽ mũ capãñaata, caticoagomo tunu. Bairi yu mena mũ apã tãmurĩ —qũĩwĩ quetiupan.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãmũnucã yua, cũ mena acoámĩ. Jesús cariaccoataco cõ caãnopũ ácu. Cũ cabuerã cãã cũ mena jãã ápũ. ²⁰ Bairo jãã caátó, Jesús bero pũame asũpo jĩcãõ carõmio pũga wãmo peti rũpore pũga

pēnirō cānacā cūmarī majū carijānaecō. Bairo cātū eta yua, aperā na caīñaeto, cū jutiro cayoaro yapaacarē pāñañupō. ²¹ Mai, cō pūame cariape tūgoñañupō Jesús cū cariape netōmasīrjērē. Bairo cariape tūgoñarī yua, “Cū jutiro cayoaro yapaacarē yū capāñaata, yū caticoago,” ī tūgoñañupō. Bairo tiere ī tūgoñarī, Jesús bero pūame atīri, tore bairo ásupo. ²² Jesús pūame cō caátiere masīcōāñupī. Bairo camasī ānirī yua, āmejorenucārī, atore bairo cō īwī:

—Yū yao, caroaro ūseanirō ānitūgoñaña. Yū mena mū catūgoñatutuaroi, mū riayere yū netōcōāña —cō īwī.

Bairo cū caīrōā, jicoquei caticoamo yua.

²³ Cabero jīcāū judío majā quetiupā yā wiipū Jesús cū caetaro, ti wii macāāna pūame oti awajarā baiwā, cabaiyasiatacore īñarī. ²⁴ Bairo na cabairo īña, atore bairo na īwī Jesús:

—Witiánāja. Atio cawīmao baiyasio mee baiyamo. Cānio baiyamo —na īwī Jesús.

Bairo cū caīrō tūgo, roro cū bocaboyeticōāwā, “Merē yasicōāmo,” īrā.

²⁵ Bairo na cabaimiatacūārē, Jesús pūame ti wiire na wiyocōājowī. Áti yaparo, cariacoataco ānacō cō caāni aruapū jāātī yua, cō ānacō wāmorīrē űewī. Bairo cū caátō, cō pūame catitunurī wāmūnucācoāmo yua. ²⁶ To bero camasā nipetiro ti yepa tūni macāāna cūā queti tūgopeticoasuparā Jesús cū caātiatajere.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Cabero topū caāniatacū acoāmī Jesús tunu. Bairo cū caátō, pūgarā caūmua cacaapee īñaena cū berore ūsawā. Bairo ūsa yua, busūrique tutuaro mena atore bairo qūīwā:

—Jesús, David ānacū pārāmi, bopacooro jāā īñaña! —qūīwā.

²⁸ Bairi Jesús wiire cū cajāāetaro, cacaapee īñaena pūame cātū etawā. Bairo na caetaro īña yua, atore bairo na īwī Jesús:

—¿Yū canetōrjērē cariape mūjāā tūgoñañati?

Bairo cū caījēniñarō tūgo, bairo qūīwā pūgarāpūa:

—Jāārē mū canetōōpeere cariape jāā tūgoñaña.

²⁹ Bairo na caīrō tūgo, na caapeere pāñawī Jesús. Pāña yua, bairo na īwī:

—Bairi yū mena mūjāā catūgoñatutuarijerea bairo to baiáto mūjāārē —na īwī.

³⁰ Bairo cū caīrōā, jicoquei īñamasīcōāma yua. Bairo na cacatiro īña, Jesús pūame bairo na īnemowī tunu butioro:

—Aperārē na quetibūjeticōāña mūjāārē yū cacatiorijere.

³¹ Bairo cū caīrō tūgomirācūā, cabero nipetirōpū camasārē na quetibūjū batocōāñupā Jesús narē cū cacatioatajere.

Jesús sana a un mudo

³² Bairo na caátō, camasā aperā Jesús tūpū cū neamá tunu apeī wātī yeri pūna cacūgoure. Cū pūame wātī yeri pūna jūgori busūmasīēmi.

³³ Bairi Jesús wātī yeri pūnarē cū cawiyojoro bero, caūmū pūame catiācū busūmasīcōāmi tunu. Bairo cū cabairo īña, to macāāna qūīñacōā maniāma. Bairo āmeo īwā na majū:

—¡Diwatoa űno āni cū cacatiorore bairo marī īñaepū ato Israel yepapūre! —āmeo īwā na majū.

³⁴ Bairo na caāmeoīmiatacūārē, fariseo majā pūame bairo īwā:

—Beelzebú, wâtîã quetiupau majũ cũ camasîõrîjê jûgori wâtîã yeri pûna, camasârê cajãñarârê na acurewiyojo masîñami —qũĩ busupaiwã fariseo majã Jesure.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Cabero áñesẽawĩ Jesús tocãnacã macããpu. Bairi capairi macã, o õcã macããcã cûârê etau, to macããna na cañubuenearĩ wiipure na quetibujuwĩ caroa queti, Dios cũ carotimasîrîpau caetarijere. Tunu bairoa nipetiri wãme cariyecunârê na catiowĩ. ³⁶ Bairo capãârã camasârê na ñnarĩ yua, bopacooro na ññawĩ. Dope caátimasîẽna tûgoñarîqûê pairique caãna na caãnoi, bopacooro na ññawĩ Jesús. Nurîcãrã oveja narê cacotei camánarê bairo baiwã Jesure. ³⁷ Bairo na cabairoi, atore bairo jãã ñwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerârê:

—Oterique camasã na cajepee paio caãnimiatacûârê, tie uparârê cajujeparã puame capãârã mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catûgousaparã capãârã na caãnimiatacûârê, marîrê cajûquetibujuparã puame capãârã mee niñama. ³⁸ Bairo na cabairoi, marî Pacu Diore mujãã cajênirõ boya. Cũ puame oterique Upaure bairo cũ yaye busurique cajûquetibujû batoparârê na jomasîgumi.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Cabero Jesús, pûga wãmo peti rupore pûga pênirõ cãnacãũ majũ cũ caquetibujurotijoparârê jãã besewĩ. Bairo jãã bese yua, jãã jowĩ masîrîqûêrê. Wâtîã yeri pûnarê wiyomasîrîqûêrê, bairi tocãnacã wãmepurea riaye netõmasîrîqûê cûârê jãã jowĩ.

² Bairi pûga wãmo peti rupore pûga pênirõ cãnacãũ majũ jãã ãmu Jesús cũ caquetibujurotijoparã. Cajûgoye ãmi Simón. Simorêã qũĩwĩ Jesús tunu “Pedro”. Tunu cabero ãmi Pedro bai, Andrés cawãmecucu. Cũ bero ãma Zebedeo pûna, Santiago, bairi cũ bai Juan mena. ³ Tunu cabero ãma Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo. Yu, Mateo puame Roma macããnarê, camasã yaye dinerore jejobojari majõcu caãnimîrîcũ yu ãmu. Tunu cabero ãmi Alfeo macũ Santiago cawãmecucu. Tunu cabero ãmi Tadeo. ⁴ Tunu cabero ãmi Simón. Cũ puame ãmi jîcãũ celotea mena macããcũ. Cabero ãmi Judas Iscariote. Cũ puame ãmi Jesure cañerotipau. Tocãnacãũ jãã ãmu Jesús cũ caquetibujurotijoparã, cũ cabeseatana yua.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Bairo, Jesús pûga wãmo peti rupore pûga pênirõ cãnacãũ majũ, jãã, cũ cabuerârê jãã bese yaparo, camasârê jãã quetibujû rotijowĩ. Bairo jãã quetibujû rotijori yua, cariape atore bairo jãã ñwĩ: “Judío majã caãmerã na caãnopu mujãã cañesẽarõ yu boetiya. Tunu bairoa Samaria yepa macããna na caãni macããrîpu cûârê mujãã cañesẽarõ yu boetiya. ⁶ Ati yepa Israel macããna oveja nurîcãrã cayasiricarârê bairo caãna niñama. Na caãno puamerê mujãã caãñesẽarõ yu boya. ⁷ Bairo na mena ãna, atore bairo na ñ quetibujuya: ‘Dios cũ carotimasîrîpau merê etaro baiya.’ ⁸ Tunu bairoa cariyecunârê na catioya. Bairi cariacotana cûârê tunu na cationemoña. Bairi na rupau caboarã cûârê na catioya. Tunu bairoa

wātī yeri pūna camasā ruṣaṣu caānarē na acurewiyojoya. Yṁ camasīrījērē wapa mano mujāārē yṁ joya. Bairi wapa mano cabopacarārē na juātinemoña mujāā cūā.

⁹ “Tunu bairoa oro, plata, cobre moneda tiirire jeápéricōāña. ¹⁰ Tunu bairoa wasopoa, apeye ūnierē mujāā cajāārī poa cūārē jeápéricōāña. Tunu jutiro, mujāā cawasoaparo cūārē jeápéricōāña. Ruṣo jutii, mujāā cawasoapee, bairi tuericu cūārē mujāā cajeátó yṁ boetiya. Mujāā, paari majā ānirī mujāā ugamasīña noo mujāā caátóṣu na canurījērē.

¹¹ “Bairi noo cabori macā, o peeti macāācā camasā na caānoṣu etarā, ‘¿Ni carou cū āniñati?’ ti macā macāānarē na ī jēniñajūgoya. Bairo cū ūcārē masī yua, cū ya wiṣu mujāā ānicōāwā. Capee wiiripṁ patowācō ñesēāētīcōāña. ¹² Bairi ti wii jāāetarā yua, ‘Dios caroa yericutaje cū joátó ati wii macāānarē,’ na mujāā īgarā ti wii macāānarē. ¹³ Bairo mujāā caījēnirō, na ṣame cūā caroaro mena mujāārē na cajēniata, Diore na mujāā cajēnibojari wāmerē bairoa caroa yericutajere na jogumi Dios. Bairo mujāā caījēnimiatacūārē, caroaro mena mujāārē na cajēnieticōāta, Diore na mujāā cajēnibojari wāmerē bairo caroa yericutajere na joetigumi Dios. ¹⁴ Bairo ti wii upaṁ cū mena mujāā cabapacuto cū caboeticōāta, o mujāā yaye quetire cū catūgogaeticōāta, cū mena āmerīcōāña. Bairi yua, cū ya wiire witiṛā, o cū ya macārē witiáná, cū macā ñerī mujāā ruṣo jutii macāājērē mujāā paregarā, ‘Roro jāārē mṁ átiapṁ,’ írā. ¹⁵ Cariape mujāārē ñiña: To macāāna mujāārē na catūgogaetie wapa Dios ṣame roro na átigumi. Camasārē cū caīñabeseri rūmṁ caāno Sodoma, Gomorra macāā macāāna netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi yua,” jāā ī quetibujwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Persecuciones

¹⁶ Ī quetibujṁ yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Tūgoya, āmerē mujāārē caroa quetire yṁ quetibujṁ rotijoya. Ovejas nurīcārā, macānucū macāāna lobos cauwiōrā watoa na caānorē bairo watoare mujāā yṁ joya. Bairi āña cū camasīrōrē bairo tūgoñamasīña mujāā cūā. Bairo baimirācūā, bua ñerē caāpei cū cabairore bairo mujāā caāno yṁ boya. ¹⁷ Diore caīroaena na caátīānierē tūgoñamasacatiya. Na ṣame mujāārē ñerī, na quetiuparā tuṣu mujāārē jeágarāma. Aperā cūā na cañubueri wiiripṁ mujāā bapegarāma. ¹⁸ Bairi yṁ yarā mujāā caāno jūgori na ṣame mujāārē roro na catutiparore bairo írā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tuṣu cūārē mujāārē jeágarāma. Bairo na caátimiatacūārē, na ūnarē, bairi judío majā caāmerā cūārē yṁ yaye quetire nemojāñurō mujāā quetibujṁ masīgarā bairāṣua. ¹⁹ Bairo mujāārē na cañerō, uwirā, ‘¿Dope bairo na marī írāati?’ ī tūgoña macāētīcōāña. Tipaṁ caetaro ĩña, Dios ṣame mujāā caīmasīpeere mujāā jogumi. ²⁰ Mujāā catūgoñamasīrījē mena mujāā quetibujetigarā. Marī Paṁ Dios mena macāācū, Espíritu Santo cū camasīrījē jūgori roque mujāā quetibujgarā camasārē.

²¹ “Tipaṁ caāno, jīcāṁ pūnaa caāna nimirācūā, āmeo busujābuitirecōāgarāma. Bairo ána, gobiernorē na ñerotiri pajīārerotigarāma. Tunu apeī cūā cū macārē torea bairo cū átirotigumi. Tunu jīcāṁ pūnaa na paṁare boetiri, na pajīārerotigarāma. ²² Bairi yua, ati umurecōo macāāna nipetiro mujāārē ĩñategarāma, yṁ yarā mujāā caānoi. Bairo mujāārē na caīñatemiatacūārē, ni ūcū mujāā mena macāācū yṁ yaye quetire jīcā wāmeacā ūno cū cajānaeticōāmata, cū netōgumi Dios. ²³ Bairi jīcā macā macāāna yṁ yaye busuriquere tūgogaena, roro mujāārē

na caápata, ape macāpɯ ruti ánája. Cariape mujáārē ñiña: Israel yepa macāārī tocānacā macāāpɯre mujáā caquetibɯjɯpeyoparo jūgoyepɯa, merē yɯ, Camasā jūgocɯ nemo yɯ tunuatíɣɯ ati yepapɯre.

²⁴ “Tunu bairoa ni jīcāũ ũcũ bueri majōcɯ, cūrē cabuei netōrō masīētīñami. Tunu ni jīcāũ ũcũ paabojari majōcɯ cū quetiupɯ netōrō rotimasīētīñami. ²⁵ Bairi ni jīcāũ ũcũ bueri majōcɯ, cūrē cabueire bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ñuetō. Torea bairo ni jīcāũ ũcũ paabojari majōcɯ, cū quetiupɯre bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ñuetō. Bairi jīcā wii upɯre, ‘Wātī quetiupɯ, Beelzebú cawāmecɯcɯ mɯ ācũ,’ cū na caīata, netōjāñurō na īñategarāma caībɯsupairā ti wii upɯ yarārē,” jāā ī quetibɯjɯwī Jesús.

A quién se debe tener miedo
(Lc 12.2-7)

²⁶ Ī quetibɯjɯ yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Bairi yɯ yarā, mujáārē caīñaterārē na uwieticōāña. Nipetiro āme caāna na catūgoñarījē nipetirijere masīōpeyocōāɣumi Dios. Baujaro nigaro mujáā yeripɯ mujáā catūgoñarījē nipetirije. ²⁷ Bairo bairi yasioro mujáārē yɯ caīrīqũē cūrē nipetiro camasārē na quetibɯjɯya bɯsɯrique tutuaro mena. ²⁸ Bairi yɯ yarā, mujáārē capajīāreyasiogarā ũnarē na uwieticōāña. Bairo pa-jīāremašīmirācũ, dope bairo átimasīētīñama mujáā yeri pūna caānipeere. Dios pɯame camasā na cayasiparo, caūpetietopɯ na yeri pūnarē jo-masīñami. Bairi Dios pɯame roquere cū uwiri jīcārō tñi caroaro ása.

²⁹ “Tunu pɯgarā minia, jīcā moneda tiiaca wapacutiyama. Bairi petoaca wapacutimirācũ, ni jīcāũ mini ũcũ Dios cū caīñarīcānūgōēcũ maami. Bairi marī Pacɯ Dios, ‘Bairo cū baiáto,’ cūrē cū caīētīcōāta, ni jīcāũ mini ũcũ riayasietigumi. ³⁰ Mujáā cū mujáā cabaipɯ nipetirijere īñausagumi Dios. Mujáā poawērī cūrē nipetiro cōōñapeyo masīcōāñami. ³¹ Bairi, ‘Marī cabairijere masīēcumi Dios,’ ī tūgoñaeticōāña. Minia netōjāñurō mujáā maiñami Dios. Bairi uwieticōāña,” jāā ī quetibɯjɯwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres
(Lc 12.8-9)

³² Ī quetibɯjɯ yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Ni jīcāũ ũcũ, ‘Jesús yaɯ yɯ āniña,’ aperā camasā na catūgoro caīquetibɯjɯre, yɯ yaɯ cū caānierē yɯ cū yɯ Pacɯ, ũmɯrecóo macāācūrē cū yɯ quetibɯjɯɣɯ. ³³ Bairi tunu apeī, ‘Jesure yɯ masīētīña,’ caī pɯamerē yɯ cū, ‘Cū yɯ masīētīña cūrā,’ ñi quetibɯjɯɣɯ yɯ Pacɯ ũmɯrecóo macāācūrē,” jāā ī quetibɯjɯwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Jesús es causa de división
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Ī quetibɯjɯ yaparo, jāā ī quetibɯjɯnemowī tunu: “Camasā watoa yɯ caānierē cariape masīña. ‘Dios cū cajon cū caetaro bero jūgori nipetiro camasā caroaro āmeo átīānigarāma,’ ī tūgoñaeticōāña. Yɯ caetaro jūgori camasā jīcārō tñi tūgoñaetigarāma. Caāmeoqũērā na catūgoñarījērē bairo tūgoñagarāma. ³⁵ Bairi camasā yɯ yaye bɯsɯriquere jīcā yerire bairoa catūgousaena ānirī jīcāũ cū pacure cū pesucutigumi. Torea bairo apeo cū cō pacore cō pesucutigomo. Apeo cū cō mañicōrē cō pesucutigomo. ³⁶ Bairi jīcāũ caũmɯ pesua pɯame jīcā wii macāāna majū nimirācũ, tore bairo baigarāma.

37 “Bairi tunu ni jĩcãũ ùcũ, cũ pacure, o cũ pacore yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. Tunu bairoa apei ùcũ cũ macũrẽ, o cũ macõrẽ yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. 38 Tunu ni jĩcãũ ùcũ yu mena ágamicũã, yure bairo popiye cũ cabaigaeticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. 39 Tunu ni jĩcãũ ùcũ cũ caãnie pũamerẽ mairĩ, yu yaye quetire cajãnau pũame yasicoagũmi yua. Baipũa, ni jĩcãũ ùcũ yu yaye quetire cajãnaecu roque netõcõãgũmi. Cũrẽ na capajĩãrocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãninucũgũmi tocãnacã rãmũa,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrẽ.

*Premios
(Mr 9.41)*

40 ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ mujããrẽ cũ canũcũbugoata, yure canũcũbugoure bairo cũ ñĩĩagu. Tunu bairoa yure canũcũbugou caãcũ cũ caãnoi, Dios yure cajou pũame cũrẽ canũcũbugoure bairo qũĩĩagũmi. 41 Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame profetare cũ cũ canũcũbugoata, caroare cũ jogũmi Dios. Dios yaye busũriquere cũ caquetibũjũrotijoricũ cũ caãnoi, caroaro cũ cũ caápata, profeta caroaro cũ caátie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogũmi Dios. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame carorije wapa cacũgoecũ cũ cũ canũcũbugoata, caroare cũ jogũmi Dios caũmurẽ. Cariape Dios yu cũ caãnoi caroaro cũ cũ caápata, carorije wapa cacũgoecũ caroaro cũ caátie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogũmi Dios. 42 Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame yu cabueire cũ cũ canũcũbugoata, caroare cũ jogũmi Dios cũ cũãrẽ. Yu cabuei, cabũgoro macããcũ majũ cũ caãnimiatãcũãrẽ, caroaro cũ cũ caápata, cũrẽ caroaro cũ caátie wapa nigaro. Dise ùnieacãrẽ oco cũ caetipee cũãrẽ yu cabueire cũ cajoata, cũrẽ caroaro cũ caátie wapa nigaro,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs.

11

*Los enviados de Juan el Bautista
(Lc 7.18-35)*

1 Bairo pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã quetibũjũ yaparo yua, topũ caãniatacũ ti yepa macããjẽ ape macããĩpũ ãñesẽãnemowĩ Jesũs, caroa quetire camasãrẽ na quetibũjũ ácũ.

2 Mai, Juan camasãrẽ cabautizamiatãcũ pũame preso jorica wiipũ ãñupũ ti rãmũĩrẽ. Bairo topũ ácũ, queti tũgoyupũ Jesũs cũ caatĩãnierẽ. Bairo tũgori, atore bairo na ĩ jẽniĩarotijoyupi cũ cabuerãrẽ: 3 “¿Cariapea Mesías, Dios cũ cajou majũ, mu ãniĩati? Cũ mee mu caãmata, ¿apei pũamerẽ jãã coterãati?” na ĩ jẽniĩarotijoyupi Juan cũ cabuerãrẽ, Jesure.

4 Bairo cabero Juan cũ cabuerã toreã bairo na caĩjẽniĩarõ, atore bairo na ĩwĩ Jesũs: “Tunu ánãja Juan tũpũ. Cũ quetibũjũrãjã mujãã caĩñaatajere, bairi mujãã catũgoataje cũãrẽ. 5 Yu camasĩĩjẽ jũgori caĩñamasĩetãna merẽ ĩñamasĩĩnama. Tunu caãmasĩetãna cũã merẽ ãmasĩĩnama. Carupau boaatana cũã merẽ caticoyama. Tunu catũgoetana cũã merẽ tũgomãsiĩnama. Cabaiyasiatana cũã merẽ caticoyama. Tunu cabopacarã cũã caroa queti tũgoyama, Dios narẽ cũ canetõĩjẽrẽ. Tiere cũ quetibũjũrãjã. 6 Tunu bairoa mujããrẽ ñiĩa: ¡Useanĩĩ ñiĩama camasã yu mena catũgoĩnatutuaĩãnaena pũame!” na ĩ jowĩ Jesũs, Juan cũ cabuerãrẽ.

7 Bairo Juan cũ cajoatãna na caátõ ĩña, to macããna capããrã camasãrẽ na quetibũjũ jũgowĩ Jesũs, Juan cũ cabairiquere. Atoe bairo na ĩwĩ: “¿Nopẽĩrã desierto cayucũmanopũ mujãã ásupari? ¿Jĩcãũ yucũacã wĩnoi

cayuguiricnacarē ññagarā, topu mujāā ásúpari? ⁸ ¿O cañmu, caroa ca-jutii jññarē qñññagarā, topu mujāā ásúpari? Mujāā baiesupa. Camasā caroa jutii cajññarā puame caroa wiiripu, quetiuparā ya wiiripu ññññama. Desierto cayucmanopu etaetiyama na ñña. ⁹ ¿O profetare qñññagarā, topu mujāā ásúpari? Bairoa mujāā baiyupa. Cariape mujāārē ññña: Mujāā puame, ‘Profeta ñcñmi Juan,’ mujāā cañtũgoññamiatacññrē, Juan profeta netõõjññurõ caññimajũñ niññami. ¹⁰ Cñ niññami Dios yaye quetibujñrica tutipu na cawoatujũgoyecutacu majũ. Atore bairo ti tutipu ñ quetibujñyayupi Dios, cñ macñrē, Juan cñ cabaipere:

‘Mu, yñ cajopu, ti yepapu mu cabuiaparo jũgoye, apeire cñ yñ qññnoroti jojũgogu.

Camasā mu yaye quetire na tũgouñsaátõ ñ, apeire yñ qññnoroti jojũgogu,’ ñ quetibujñyayupi Dios Juan cñ cabaipere.

¹¹ Cariape mujāārē ññña: Ni jñcññ ñcññ atĩ yepapu cabuiaricu, Juan, camasārē cabautizamiatacñ netõrõ caquetibujñnetõõmasĩ maami. Baiña, Dios cñ carotimasññipau macññcñ puame nipetirā netõrõ cabũgoro macññcñ ñññññññ, ape rñmupu roquere Juan netõrõ masñcõũgumi.

¹² “Juan cabautizamiatacñ cñ cabauetaropuñ nijũgoañ, ñme caññapu tocññacñ rñmua nituetayama Dios cñ carotimasññipau capññrā beropu butioro cajññgarā. Na puame ñmeo qññrĩ majā jñcñ macñrē ñmagarā butioro na caátore bairo popiye bairi jññrā átiyama. ¹³ Tunu Juan atĩ yepapu cñ caquetibujñparõ jũgoye profeta majā nipetirā, bairi Moisés ññacñ cññ quetibujñ jũgoatĩyayupa Dios cñ carotimasññipau caetapeere. ¹⁴ Tunu mujāā camasñgaata, atore bairo mujāārē ññ quetibujññemoña: ‘Elñre bairo cañcñ ape rñmupu buiaetagumi,’ na cañwoatucñjũgoyecutacu majũ niññami Juan. ¹⁵ Mujāā, cañmoocñna mujāā ñññña. Bairi ñmerē yua, mujāārē yñ caquetibujñatajere tũgoañmewiyoya mujāā yeripu.

¹⁶ “¿Dope bairo mujāā, atĩ yutea macññna mujāā ññarē ññcuti? ¿Noa ññarē bairo mujāā ñññcuti? Cawñmarārē bairo mujāā ñññña. Cawñmarā puame camasā na caneññaporipau ñno plazapu eperā, awajari atore bairo ñ joyama na baparārē: ¹⁷ ‘Jññ catõrõñ putiro, mujāā basaetiapu. Tunu bairoa jññ caotiro cññrē, jññ mujāā otññemoetiapu,’ ñ joyama cawñmarā na baparārē. Narē bairo mujāā ñññña, cayũgaena majũ. ¹⁸ Tũgopeoya mai. Yñ jũgoye etayupu Juan. Cñ puame pan ugaesupu. Tunu use oco cññrē etietinucññupñ. Bairo cñ cabairijere ñññrā, mujāā puame, ‘Wātĩ yerĩ pñña cacũgou ñcñmi. Cñ marĩ tũgoetiroa,’ mujāā ññupā Juarē. ¹⁹ Bairi Juan bero yñ, Camasā jũgocu, yñ etawñ. Yñ puame camasā mena yñ uganucñña. Na mena yñ etinucñña. Bairo yñ cabairijere ñññrā, mujāā puame, ‘Ugapacajñññññami. Use oco cññrē etipacajñññññami. Carorā mena bapacñtiyami. Tunu bairoa Roma macññcñ gobiernorē camasā yaye dinerore cajejobojari majā mena bapacñtiyami. Bairi carõñ ñcñmi. Cñ marĩ tũgoetiroa cñ cññrē,’ yñ mujāā ññucñña. Baiña, Dios puame cñ camasññññrē camasārē na átĩ ñññññami cñ mena catũgoññatutuarā caroaro na caátie jũgori,” na ñ quetibujñwñ Jesús cññ catũgorā etarārē.

Los pueblos desobedientes (Lc 10.13-15)

²⁰ ñ quetibujñ yaparo, atore bairo na ññemowñ tunu Jesús to macñññarē, ape macññ macññna roro na cabairiquere. Mai, na macññrē ñcñ, capee caroa átĩjñño ñññññññrē na átĩ ññowñ Jesús. Bairo narē caroaro cñ

caátimiatacũârê, na pũame roro na caátajere tũgoña yapapuari tũgoña wasoema na yerire. Bairi atore bairo na ïwĩ Jesũs na cabaipeere: ²¹ “¡Roro majũ baigarãma to Corazĩn macã macããna! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macããna cũã! Dios cũ caátijẽñomasĩrĩjẽ capeere ññawã. Bairo caĩñarã nimirãcũã, roro na caátajere jãnagaema. Tĩrũmũpũ macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazĩn, Betsaida macããna na caĩñarĩcãrõrẽã bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnabujioricarãma Tiro, Sidón macããna pũame. Butioro yapapuarã na cajãñarĩjẽ jutii ñnierẽ jãñabujioricarãma. Peero õwã cũãrẽ na rũpõapũ mapeobujioricarãma, butioro yapapuari yua. ²² Cariape mũjããrẽ ñña: Camasãrẽ Dios cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Corazĩn, bairi Betsaida macããna pũame, Tiro, Sidón macããna netõjãñurõ popiye baigarãma. ²³ Torea bairo Capernaum macã macããna cũã baigarãma. ‘Jõbuiũ marĩ ágarã,’ caĩtũgoñarã na caãnimiatãcũârẽ, ¡caũcũãrĩ õpẽpũ roquere na regũmi Dios! Cũ caátijẽñorĩjẽ capeere ññawã Capernaum macããna. Tĩrũmũpũ macããna, Sodoma macããna ãnana, Capernaum macããna na caĩñarĩcãrõrẽ bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnari, yasietibujioricarãma. Na ya macã pũame ati rũmurẽ nicõãbujioro mai. ²⁴ Cariape mũjããrẽ ñña: To macããna na catũgoetie wapa, Dios pũame roro na átigũmi. Camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Capernaum macããna, Sodoma macããna netõjãñurõ popiye baigarãma,” na ï quetibujuwĩ Jesũs, camasã cũtũ catũgorã etarãrẽ.

Vengan a mí y descansen

(Lc 10.21-22)

²⁵ Bairo ti watoa caãno atore bairo Diore qũĩ jẽniwĩ Jesũs: “Caacu, mũ, ati ñmurecõo nipetiro upaũ, mũ ñujãñuña yũ yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarẽ bairo caãna na caãnimiatãcũârẽ, masĩrĩqũẽrẽ na mũ joyupa. Aperã, ati yepa macããna, ‘Marĩ roque marĩ masĩnetõña,’ caĩrã pũamerẽ na mũ joesupa. ²⁶ Caacu, tore bairo mũ ásupa mũ cabojũgoyetiricarorea bairo caãno jũgori,” qũĩ jẽniwĩ Jesũs cũ pacũre.

²⁷ Bairo qũĩ jẽni yaparo, atore bairo na ïwĩ Jesũs cũtũ catũgorã etarãrẽ: “Yũ Pacũ pũame nipetirije masĩrĩqũẽrẽ yũ jowĩ. Tunu yũ caátĩãnie cũãrẽ yũ Pacũ jeto masĩñami. Tunu cũ caátĩãnierẽ yũ cũã yũ masĩpeyocõãña. Bairi yũ cũã yũ jeto na yũ masĩõmasĩña camasã yũ cabeserãrẽ yũ Pacũ cũ caátĩãnierẽ. ²⁸ Tunu mũjãã nipetirã cajũgobueri majã na caquetibujucũrĩqũẽrẽ caátipeyogamirã yũ mena tũgoñatutuarasã. Caroa yericutajere mũjããrẽ yũ jogũ, ‘Jau,’ mũjãã caĩata. ²⁹ Wecua pũgarã jiyaricarã jĩcãrõ mena na capaarorea bairo marĩ cũã jĩcãrõ mena marĩ paaroa. Tunu bairoa yũ yaye busurique cũãrẽ tũgopajẽsaya. Yua, tutuaro caroti mee yũ ãniña. Caroa yeri pũna mena caquetibujũ yũ ãniña. Bairi yũ mena mũjãã caãmata, caroa yericutaje majũ mũjãã yeripũre etagaro. ³⁰ Mũjãã caátipee yũ caborije pũame tũgoña yapapuaõ joroque mũjããrẽ áperigarõ. Tunu yũ caborore bairo mũjãã caátipee masiriyõetiya,” na ï quetibujuwĩ Jesũs cũtũ catũgorã etarãrẽ.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Tĩ rũmurĩrẽ jãã, judĩõ majã jãã cayerijãrĩ rũmũ caãno, jãã netõápũ weseripũ. Bairo netõánã, jãã, Jesũs cũ cabuerã pũame queyari, trigo

apeacarê jeri cacatirijerea jãã ɣgajɣgowɱ. ² Bairo jãã caátore ñnarĩ, fariseo majã atore bairo qũĩ tutiwã Jesure:

—¡Na ññañjate! ¿Mɱ cabuerã roro na caátie miñaetiyati? Ati rɱmɱ ñnorê paariquere bairo átiyama mɱ cabuerã, bairo trigo apeacarê jeɣgarã. Ati rɱmɱ ñnorê caápericôãpee niña na caátie ñnierê —qũĩ tutiwã fariseo majã Jesure.

³ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—David ãnacũ queyamiácũ, ¿cũ caátajere na caquetibɱjɱcũrĩqũêrẽ mɱjãã ññaetinucũñati Dios ya tutipɱ? Mɱjãã ññanucũrã. ⁴ Bairo baiyuparo: David pɱame jããetayupɱ Dios ya wiire cũ ãmɱa mena. ɣgariquere macãrã jããetayuparã. Bairi pan ãñuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũê jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jetore na ɣgarotiyupɱ Moisés ãnacũ. Bairo sacerdote majã jeto na caɣgarije caãnimiatacũãrẽ, tie pããrẽ ɣgari bero, cũ ãmɱarẽ na batonuñupũ David. ⁵ Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê ape pũrõ ape wẽẽpɱ sacerdote majã ati rɱmɱ ñnorê na caátipeere, ¿mɱjãã ññaetinucũñati? Mɱjãã ññarĩcãrã. Ati rɱmɱ ñnorê templo wiire paariquere bairo camasãrẽ na cajũgoñubuoero átirotiyupi Moisés. Bairo na pɱame ati rɱmɱ ñnorê na capaamiatacũãrẽ, tie jũgori carorije wapa cacũgorãrẽ bairo na ññaetinucũñami Dios. ⁶ Cariape mɱjããrẽ ñiña: Áme ati yepapɱ mɱjãã mena macããcũ jĩcãũ templo wii netõjãñurõ caãnimajũñ niñami. ⁷ Dios yaye cũ caquetibɱjɱcũrĩqũê, “Waibutoa rii joemũgõrĩ yɱ mɱjãã cañubuoero mee, camasãrẽ bopacooro mɱjãã caññamairõ roquere yɱ boya,” cũ caĩquetibɱjɱcũrĩqũêrẽ mɱjãã tũgomasiẽtĩña. Bairo tiere mɱjãã catũgomasiãta, yɱ cabuerã, carorije wapa cacũgoenarẽ na mɱjãã tutietibujiorã. ⁸ Yɱ, Camasã jũgocɱ ãnirĩ, yɱ átirotimasĩña yerijãrĩcã rɱmɱ cũãrẽ camasã caroare na caátianipeere —na ñ quetibɱjɱwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

El hombre de la mano tullida
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Cabero topɱ caãniatacɱ jãã jũgoacoámĩ tunu Jesús. Á yua, ti yepa macãã wii na cañubueri wiire jãámi. ¹⁰ Mai, topɱ ãmi jĩcãũ caricábɱricɱ. Bairi to macããna qũĩ jẽniñawã Jesure:

—Marĩ cayerijãrĩcã rɱmɱrẽã cariyecɱnarẽ marĩ cacatioro, ¿to ñucõãcuti? O paariquere bairo caãnoi, ati rɱmɱ ñnorê tore bairo caápericôãpee, ¿to ãnicati? —qũĩ jẽniñawã Jesure, cũ caĩrĩjẽrẽ na quetiuparãrẽ bɱsɱjãgarã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—¿Ni ñcũ mɱjãã mena macããcũ, oveja jĩcãũãcã cacũgow ñcũ cũ caãmata, cũ yau opepɱ ati rɱmɱ ñnorê cũ cañarocajãápata, jicoquei cũ cũ nemũgõmasiẽtĩcuti? Nipetirã mɱjãã tore bairo mɱjãã átibujiorã, marĩ cayerijãrĩ rɱmɱ ñno cũãrẽ. ¹² ¡Camasã pɱamerẽ oveja netõjãñurõ na maiñami Dios! Bairi cañurĩjẽ marĩ caátie ñuña Dios cũ caññajoro marĩ cayerijãrĩ rɱmɱ ñno cũãrẽ —na ñwĩ Jesús ti wii macããnarẽ.

¹³ Bairo na ñ yaparo, atore bairo qũĩwĩ Jesús caricábɱricɱre:

—Mɱ ricãre ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricábɱricɱ pɱame cũ ricãre ñupoowĩ. Tocãrõã cũ ricã ñucoáɱpɱ ape nũgõã macã ricãre bairo yua. ¹⁴ Bairo cũ caáto ñnarĩ, fariseo majã pɱame ti wiire witi yua, “¿Dope bairo marĩ ánaati, Jesure pajĩãgarã?” ãmeo ñ bɱsupajũgoyuparã na majũ.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Jesús pame masĩcõawĩ fariseo majã na caĩtũgoñarĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, topũ caãniatacũ aperopũ acoámĩ. Bairo cã caátó ñnarã, capããrã camasã cũ bero usawã. Na mena macããna cariayecũna nipetirãrẽ na catiowĩ Jesús. ¹⁶ Bairo na catio yaparo, narẽ cũ caátibojarijere aperãrẽ na quetibũju rotiemi. ¹⁷ Dios busurica tutipũ profeta Isaías ãnacũ cũ caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiwũ. Atore bairo ñ quetibũju woatucũñañupĩ Isaías ãnacũ Dios cũ caĩrĩjẽrẽ:

¹⁸ “Ñni, yũ cabesericũ, yũ caroti niñami. Cũ yũ maijãñũña.

Cũ caátĩãnierẽ ñiñauseaniña. Bairi yũ yerire cũ mena yũ bapacutirotigũ. Cũ pame judío majã caãmerã cũãrẽ cariape quetire na quetibũjugumi.

¹⁹ Tunu bairoa camasãrẽ roro na busunetõõtĩgumi.

Caroa yeri mena roque na quetibũjugumi.

Bairi noo macã maapũ ãcũ, di rũmũ ñno awajatutiri na quetibũjetigumi.

²⁰ Bairi camasã catũgoñatutuaenarẽ caroaro mena na beyogumi.

Cũ carotimasĩrĩpau caetaparo jũgoye tũgoñatutuarique roquere na jogumi.

²¹ Bairi judío majã caãmerã cũã nipetirã, ‘Cũ caĩrõrẽ bairo caroaro marĩ juátibojagumi,’

ñ tũgoñagarãma,” ñ quetibũju woatucũñañupĩ Isaías ãnacũ Jesús cũ caátipeere.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Ape rũmũ Jesutũ cũ neamá camasã jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacũgoure. Mai, wãtĩ yeri pũna cũ cajãñarõ jũgori cũ pame ñnamasĩemi. Bairi tunu busumasĩemi. Jesús pame cũ catiowĩ cũ cũãrẽ. Bairo cũ cacatiro, caũmũ pame busumasĩwĩ. Tunu bairoa ñnamasĩwĩ. ²³ Bairo cũ cacatiro ñña, nipetiro camasã tũgoñacõã maniãma. Atore bairo ñwã: “¿Ñni, Jesús, marĩ ñicũ David ãnacũ pãrãmi mee cũ ãnicuti? ¿Dios cũ cajou Mesías mee cũ ãnicuti?” ñwã nipetiro camasã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, fariseo majã pame atore bairo ñwã: “Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtĩã quetiupau majũ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiyojo masĩmi Jesús,” ñwã fariseo majã.

²⁵ Jesús pame masĩcõawĩ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, atore bairo na ñwĩ: “Quetiupau rey cũ carotimasĩrĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩẽtĩñama. Tunu bairoa jĩcã macã, o jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩẽtĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupau, cũ yarãrẽ na cũ caboeticõãta, ¿dope bairo to ãninetõrõati cũ carotimasĩrĩpau? ãninetõmasĩeto. Yasipeticoagaro cũ yarãrẽ, na cũ caboeticõãta. ²⁷ Tunu bairoa Beelzebú jũgori wãtĩ yeri pũnarẽ na yũ caacurewiyojomasĩata, ¿ñamũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori mujãã yarã cũã yure bairo na átimasĩcuti? Bairo mujãã caĩrõ tũgorã, mujãã yarã pame, ‘Cariape mee mujãã tũgoñaña,’ mujããrẽ ñbujiorãma. ²⁸ Yũ pame, Dios Yeri Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũnarẽ yũ caacurewiyojomasĩata, nipetiro camasã yũ caátiere ñnarã, ‘Merẽ Dios cũ carotimasĩrĩpau marĩrẽ etaya,’ ñ masĩbujiorãma,” na ñ quetibũjuwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

²⁹ Bairo ñ quetibũju yaparo, cajerutiri majõcure ñcõñarĩ atore bairo na ñ quetibũjunemowĩ tunu: “Jĩcãũ wii upau, catutuaũ majũ, cũ ya wii macããjẽrẽ caroaro cũ caĩñacoteata, ni ñcũ cajerutiri majõcũ cũ yayere

jerutimasĩēcāmi. Jerutimasĩmi baiṗua, ti wii upaure cū cajiyaṗgoata. Bairo cū jiyajūgori bero roque, ti wii macāājē nipetirijere jerutipeyo masĩcōāūmi.

³⁰ “Yū mena caānigaecu, yure caĩñateire bairo caācū niñami. Tunu bairoa yū mena caquetibūjūnetōōgaecu, camasārē caquetibūjūmawijioare bairo caācū niñami.

³¹ “Bairi cariape mūjāārē ñiña: Cabusūpairā dope bairo roro na caĩrĩjē tocānacā wāmerē masiriyogūmi Dios, cūrē na cajēniata. Bairo masiriy-oboṗamicūā, Espĩritu Santore roro na cabusūpaiata roquere, na masiriy-oetigūmi. ³² Baiṗua, noa ūna yū, Camasā Jūgocure roro na caĩrĩjērē masiriyogūmi Dios, cūrē na cajēniata. Tore bairo átomicūā, Espĩritu Santore roro na caĩata roque, na masiriyoboṗaetigūmi. Ati yūtea caāno cūā, bairi ati yepa cū cawasoaro hero caānipa yūtea cūrē na masiriyooetigūmi, Dios Espĩritu Santore roro na caĩata,” na ĩ quetibūjūwĩ Jesús fariseo majārē.

*El árbol se conoce por su fruto
(Lc 6.43-45)*

³³ ĩ quetibūjū yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu: “Tūgoñañijate. Jĩcā ūyucū caroú carorijere rĩcacūperiya. Tunu bairoa apeĩ yucū caroricū caroare rĩcacūperiya. Tocānacā yucū carĩcacutĩ yucū rĩcare ugarā, tiire marĩ masĩña. ‘Yucū caroú niña,’ o ‘Yucū caroricū niña,’ marĩ ĩ masĩña. ³⁴ ĩmūjāā, āña ūna moena majū mūjāā āniña! Bairi rorije caáticōāna ānĩrĩ dope bairo ṗame caroaro cariape macāājērē mūjāā quetibūjū masĩēna. Marĩ yeri marĩ catūgoñamasĩrĩjēṗ caānoi, marĩ busūnucūña. ³⁵ Bairi marĩ yeripū caroa caāmata, caroa wāme tūgoñarĩqūrē marĩ busūnucūña. Tunu bairoa carorijere marĩ cabusūnucūata cūrē, marĩ yeri ṗūnaapū carorije caāno jūgori carorije jeto busūrique niña. ³⁶ Cariape mūjāārē ñiña: Dios camasārē na cū caĩñabeseri rūmū caetaro, roro na caĩrĩqūrē tocānacā wāmerē ĩñabesegūmi Dios. ³⁷ Mūjāā ya risero jūgori mūjāā masĩgūmi Dios mūjāā caátĩānierē. Caroaro caĩricū cū caāmata, carorije wapa cacūgoecure bairo qūññagūmi Dios. Roro caĩricū cū caāmata roque, carorije wapa cacūgoure bairo qūññagūmi,” na ĩ quetibūjūwĩ Jesús.

*La gente mala pide una señal milagrosa
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cabero jĩcāārā Moisés ānacū cū caroticūrĩqūrē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā mena Jesutū etawā tunu. Atoare bairo qūĩwā:

—Cabueĩ, jĩcā wāme ūno átijēño ĩñorĩqūrē jāārē mū átĩ ĩñowā.

³⁹ Bairo na caĩrō tūgomicūā, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Ati yepa macāāna, āme caāna, caroaro Dios mena ānimasĩētĩñama.

Jĩcā rūmū cū boo, ape rūmū cū boetiyama. Átijēño ĩñorĩqūrē jetore boyama. Bairo na cabomiatacūrē, tiere na átĩ ĩñoetigūmi Dios. Merē na quetibūjū cūñupĩ Jonás ānacū cū cabairiquere. ⁴⁰ Jonás ṗame itia rūmū, itia ñami majū wai capai paaro pupeapū āñupĩ. Toreā bairo yū, Camasā Jūgocū cūā itia rūmū, itia ñami majū ati yepa pupeapū yū ānigu. ⁴¹ Tirūmūṗure Jonás cū caĩrĩjērē tūgorā, Nĩnive macā macāāna ṗame roro na caátajere jānacōāñupā. “Cariapea Dios cū caquetibūjūnetōrotiricū majū niñami Jonás,” ĩ tūgoñamasĩñupā. Bairo Jonarē na caĩtūgoñamiatacūrē, mūjāā, āme caāna ṗame Jonás netōjāñurō caānimajū cū caĩrĩjērē mūjāā tūgousagaetiya. Bairi Dios cū caĩñabeseri rūmū caetaro, Nĩnive macā macāāna ṗame catitunurĩ, “Roro majū mūjāā tūgousaesupa,” mūjāā

ĩgarāma. ⁴² Tunu bairoa ti rāmu caetaro, jĩcāō catitunurĩ, mujāā, āme caānarē, “Cariapea mujāā tũgousaepu,” mujāārē ĩregomo cō cūā. Ape nũgōā waru joperu macāācō quetiupao ānacō cūā bairo mujāārē ĩgomo. Cō pame noo cayoaropu asũpo, Salomón ānacū cū camasĩrĩjērē tũgogo. Bairo catũgogarico cō caānimitacūārē, mujāā, āme caāna yu camasĩrĩjērē mujāā tũgogaetiya. Bairo Salomón netōrō camasĩ yu caānimitacūārē, yu caĩrĩjērē mujāā tũgogaetiya.

*El espíritu impuro que regresa
(Lc 11.24-26)*

⁴³ ĩ quetibũju yaparo, ape wāme ĩcōñarĩ atore bairo na ĩnemowĩ Jesús tunu: “Wātĩ yeri pũna caũmurē cū cawitiátato bero, noo caoco manipauripu āñesēāũmi. Āñesēā yua, cū caāniparore cū cabocaeticōāta, atore bairo ĩ tũgoñauĩ: ⁴⁴ ‘Yu caānimitatopua yu tunuāgu tunu,’ ĩ tũgoñauĩ. Bairo ĩ tũgoña yua, tunuā, caũmurē qũĩñauĩ tunu. Caũmu yeri pame caroaro na caowa qũēnopeyoatato wiire bairo bauuĩ. ⁴⁵ Bairo cabairo ĩña yua, ácoacũmi tunu wātĩ, aperā jĩcā wāmo peti pũga pēnirō cānacāũ majũ cū netōrō cañuenarē na piineñou ácú. Bairo na bocá, ‘jĩto!’ na ĩ, caũmurē cū jāārāma tunu nipetirā. Bairi cū yeripu ānicōārāma tunu. Bairo na caāno, jōpũame roro baibujioũmi tunu caũmu pame yua. Torea bairo baigarāma ati yutea macāāna carorā, Dios narē cū canetōatato bero cū Yeri majũrē na yeripu caboena pame,” na ĩ quetibũjuwĩ Jesús fariseo majārē.

*La madre y los hermanos de Jesús
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)*

⁴⁶ Bairo narē cū caquetibũjũāno, Jesús paco, bairi cū bairā cūā topu etayupa. Eta yua, cū caāni wii macāpu cū cotenucũñupā, cū mena busugarā. ⁴⁷ Bairo macāpu na cacotenucũrō, Jesutu macāācū jĩcāũ atore bairo qũĩwĩ Jesure:

—Mu paco, mu bairā mu macāũparā. Macāpua murē coterā átiuparā — qũĩwĩ jĩcāũ Jesure.

⁴⁸ Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús cūrē caquetibũjũre:

—Naa, yu paco, yu bairā cūā, yu yarā majũ na caānimitacūārē, aperā, yu yarārē bairo caāna niñama na cūā.

⁴⁹ ĩ quetibũju yaparo, cū wāmorē, jāā, cū cabuerā tũre ñupuajori atore bairo qũĩnemowĩ tunu:

—Ānoa niñama yu pacore bairo caāna, bairi yu bairārē bairo caāna.

⁵⁰ Noa ũna yu Pacu umũrecóo macāācū cū carotirore bairo caāna pame yu bairārē bairo caāna, bairi yu bairā rōmirĩrē bairo caāna, bairi yu pacore bairo caāna niñama.

13

*La parábola del sembrador
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Ti rāmu ti wii caāniatacu witiátĩ yua, utabucura tũnipu ruietawĩ Jesús.

² Bairo cū caruiro, camasā capāārā cūtu neñaetawā. Bairo capāārā majũ na caānoi, Jesús pame cūmu turorica capairicapu ájāāwĩ. Cūtu catũgorā etarā pame peta paputiropu nucūwā. ³ Bairo na cabairo, capee wāme ĩcōñarĩ na quetibũjuwĩ Jesús.

Atoe bairo na ĩ quetibũjuwĩ: “Jĩcā rāmu ásũpu jĩcāũ caũmu cū wesepu, oteriquere otei ácú. ⁴ Topu eta, cū oteriquere wēbato otejũgoyupu. Bairo

caroaro cū caotemiatacũārē, oterique jĩcā rupaa ñañuparō maapu. Bairo maapu ti rupaa cañarō iñarā, minia puame wuruati, ugarecōañuparā. ⁵ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa ũtā yepapu cayepa esemenirōpu ñañuparō. Tie puame yoaro mee putimiñuparō, cayepa esemenirō caānoi yua. ⁶ Bairo tie oterique puame pútiatímii yua, yoaro mee riacoásuparo muipu cū caasijĩārōĩ, dope bairo nũcōdōĩ jōmasiētĩrĩ yua. ⁷ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa pota yucu watoapu ñañuparō. Cabero pota yucu puame cabutinetōrō, tie oterique puame caroaro pútimasĩesuparo. Pota yucu puame otere butibiacōañuparō. ⁸ Cabero ape rupaa puame caroa yepapu ñañuparō. Cabero puti, buticoasuparo. Bairo butiató, jĩcā jatĩ cien rupaa majũ rícacusuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rícacusuparo. Ape jatĩ treinta majũ rícacusuparo. ⁹ Mujãā, caāmooacuna mujãā añiña. Bairi āmerē yua, mujãārē yu caquetibujũatajere tũgoāmewiyoya mujãā yeripu,” na iwi Jesús cūtu catũgorā etarārē.

El porqué de las parábolas

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero jãā, Jesús cū cabuerã cūtu jãā etawu. Cūtu eta yua, atore bairo cū jãā i jēniñawũ: “Camasã, mutũ catũgorā etarārē, ¿nopēĩ capee ičoñarĩ na mu quetibujũnucũñati?” cū jãā iwu. ¹¹ Bairo jãā caĩrō tũgo, atore bairo jãā i quetibujũwĩ Jesús: “Dios cū carotimasĩrĩpu macãājērē tirũmũpu macãana na catũgoetajere mujãā roquere mujãā masĩōñami. Aperã tiere na camasĩrōrē boetiyami. Torecu, ape wãme ičoñarĩ na quetibujũ rotiyami Dios. ¹² Bairi ni jĩcãũ ũcũ yu caquetibujũri jere cū catũgousaata, Dios puame cū masĩōnemogumi tunu. Bairo átimicũā, petoaca catũgousau cū caāmata, cabero cū camasĩmiatajere cū masiriyocōãgumi. ¹³ Bairi ape wãme ičoñarĩ na yu quetibujũnucũña camasã yutu catũgorā etarārē. Bairi na puame cacaapee cũgorā nimirãcũā, Dios cū caátiere iñamasĩētĩñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tũgomirãcũā, tiere tũgomasĩētĩñama. ¹⁴ Dios busarica tutipu Isaiás ānacũ cū caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩcārōrē bairo bai-etaro baiya narē:

‘Ati yepa macãana yu yaye quetire tũgomirãcũā, di rũmu ũno tiere tũgomasĩētĩñama.

Tunu bairoa cacaapee cũgorā nimirãcũā, di rũmu ũno yu caátiere iñamasĩētĩñama.

¹⁵ Ati macã macãana, na yeripu catũgoñamasĩgaetoi cacaapee cũgorā nimirãcũā, yu caátiere iñamasĩētĩñama.

Tunu bairoa caāmoo cũgorā nimirãcũā, yu yaye quetire tũgomasĩētĩñama. Na yeripure tũgoña masĩētĩñama na yu caquetibujũgamirĩjērē.

Bairi, “Jãā mu netōdōwã,” ñietinucũñama,’ i quetibujũ cũñañupĩ Isaiás ānacũ,” i quetibujũwĩ Jesús.

¹⁶⁻¹⁷ Bairo i quetibujũ yaparo, atore bairo jãā iñemowĩ tunu Jesús: “Tirũmũpu macãana profeta majã capãārã majũ mujãā caĩñarĩjē ũnierē iñagamiñupã. Na ũna aperã carorije wapa cacũgoenarē bairo caána cũā tiere iñagamiñupã. Mujãā catũgorije ũnie cũārē tũgogamiñupã. Bairi mujãā, yu cabuerã puame capee iña, tũgo, caána ānirĩ, useanirĩ āña,” jãā iwi Jesús, jãā, cū cabuerārē.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Bairo i quetibujũ yaparo, atore bairo jãā i quetibujũ masĩōwĩ caoteire ičoñarĩ cū caquetibujũatajere: “Tũgoya yu cabuerã. Mujãārē

yɯ quetibɯjɯɣɯ caroaro, ɪcõñarĩ caotei quetire camasârê yɯ caque-
tibɯjɯatajere: ¹⁹ Camasã jĩcãârã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo
tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩĩnama. Dios ɁsɁriquere na catũgoatato beroaca,
wãtĩ Ɂame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbujioatajere. Minia na cawɁje
Ɂgaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujioatajere. Na Ɂame
caotei cũ caoterique maapɯ cañarĩcã rupaare bairo niĩnama. ²⁰⁻²¹ Bairo
tunu aperã camasã Dios yaye quetire Ɂseanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jau,’ iĩnama.
Bairo bomirãcũã, bairãɁna na yeripɯ caroaro cũ yɁetiyama. Capútirije
canɁcõmanajêrê bairo niĩnama. Bairi roro na cabairo caãno, o Dios yaye
quetire na catũgoɁsaro jũgori aperã narê na caĩñatero iĩnarã, yooaro mee
jãnaĩnama Dios yaye quetire yua. Dios mena yooaro ãmeriĩnama. Naa,
caotei cũ caoterique ape rupaa Ɂtã buipɯ cañarĩcã rupaare bairo niĩnama.
²² Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrõ bero, apeye
ũnie Ɂamerê Ɂutioro tũgoña macãĩnama. Ati yepa macãĩjê wapatarique
ũnierê, bairi caroaro na caãnigarije cũârê tũgoñaĩnama Ɂutioro. Bairi Dios
ɁsɁriquere tũgoña masiriticõãĩnama. Caroaro caãnarê bairo na caãperoi,
carica Ɂutimasĩetĩêrê bairo niĩnama. Bairi naa, caotei cũ caoterique ape
rupaa pota watoapɯ cañarĩcã rupaare bairo niĩnama. ²³ BairãɁna, aperã
roque Dios yaye quetire Ɂseanirĩ tũgoyama. Na yeri pũnapɯ cariape
tũgopeori, tiere tũgoɁsayama. Caotei cũ caoterique ape rupaa, caroa
yepapɯ cañarĩcã rupaare bairo niĩnama. Bairi jĩcã jatĩ cien rupaa majũ
rĩcacɁsuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacɁsuparo. Ape jatĩ treinta
majũ rĩcacɁsuparo. Torea bairo niĩnama Dios yayere catũgoɁsanucũrã
Ɂame,” jãã i quetibɯjɯwĩ Jesús.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Jãã i quetibɯjɯ yaparo, ape wãme ɪcõñarĩ atore bairo na iĩnemowĩ Jesús
tunu cũtɯ catũgorã etarãrê: “Dios cũ carotiripapɯ atore bairo niĩna: Oteri-
quere caotei cũ oterique caroa majũrê cũ wesepɁre oteyupɯ. ²⁵ Cabero
cũ, bairi aperã cũ yarã cũã nipetiro na cacãnitoye cũ pesu Ɂame ya-
sioro cũ wesepɯ etayupɯ. Eta yua, oterique moetie majũrê trigo cũ
caoteataje watoapɁre otenemocõãñupũ. Bairo roro áti yaparo, acoásúpɯ.
²⁶ Cabero cũ caotemirĩqũê Ɂame puti, Ɂtiyaparoyuparo. Moetie cũã
puti, Ɂtiyaparoyuparo caroa oterique watoare. ²⁷ Bairo cabairo iĩna,
ti wese upapɯ ɁmɁa Ɂame cũtɯ etayuparã. Eta yua, atore bairo qũĩ
jẽniĩnuparã: ‘Jãã quetiupapɯ, oterique caroa majũrê mɯ oterotiricɯ. Bairo
mɯ caátirotimiatacũãrê, ¿dopẽirõ caroa watoare carorije to putiyupari?’
qũĩĩnuparã cũ ɁmɁa Ɂame. ²⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na iĩnupũ:
‘Yɯ pesuɯ jĩcãũ roro yɯ átibojaatacumi.’ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ
jẽniĩnaĩnuparã: ‘Bairi, ¿ñerê jãã caátie mɯ boyati? ¿Moetiere jãã cawããrero
mɯ boyati?’ qũĩĩnuparã cũ ɁmɁa ti wese upapɁre. ²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo,
atore bairo na iĩnupũ: ‘Bairo yɯ boetiya. Bairo mɯjãã caápata, trigo caroa
apeye moetie mena mɯjãã wããrecõãbujiorã. ³⁰ Bairi trigo carorije mena
to Ɂuticõáto mai. Cabero trigo jericapapɯ caetaro iĩna, atore bairo ñigu
trigore cajebajari majãrê: “Trigore mɯjãã cajeparo jũgoye carorijere
ricaati jee yaparo, carupaa rotori jiyari joerecõãña. Bairo áti yaparo,
trigo Ɂamerê mɯjãã cajero yɯ boya. Jee yaparo, yɯ ya wii Ɂgarique
cũrĩcã wiipɯ mɯjãã cacũrõ yɯ boya,” ñigu trigore cajebajari majãrê,’ na
iĩnupũ ti wese upapɯ,” na ɪcõña quetibɯjɯwĩ Jesús cũtɯ catũgorã etarãrê.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ī quetibujū yaparo, ape wāme ĩcōñarĩ atore bairo na ĩnemowĩ Jesús tunu cūtu catūgorā etarārē: “Tunu mostaza na caĩrĩ apeacarē ĩcāũ cū wesepu cū caotericaacarē bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ. ³² Tia apeacā puame òcāācā majũ nimirōcāũ, marĩ caotero bero butiátó, pairicu majũ áya, nipetirije wesepu oterique netōrō. Bairi minia cūā tii yucu ruparipure na ria batiirire quēnorĩ nicōāmasĩñama. Torea bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ cūā,” na ĩcōña quetibujuwĩ Jesús.

La parábola de la levadura

(Lc 13.20-21)

³³ Ī quetibujū yaparo, ape wāme ĩcōñarĩ atore bairo na ĩnemowĩ Jesús tunu cūtu catūgorā etarārē: “Levadurare bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ. ĩcāō trigo wāĩrĩquē wetare, itiaru majũ oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jāāñamo. Bairo petoaca cō cajāāmiatacūārē, tie puame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ cūā,” na ĩcōña quetibujuwĩ Jesús.

El uso que Jesús hacia de las parábolas

(Mr 4.33-34)

³⁴ Torea bairo jeto na ĩcōña quetibujunucūwĩ Jesús nipetiro camasā cūtu catūgorā etarārē. Dise ũnie quetibujuriquere ĩcōñaetiri na quetibujūemi. ³⁵ Bairo Dios busarica tutipū profeta cū caĩwoatuquetibujū jūgoyeticūĩcārōrē bairo baietaro baiwũ. Atore bairo ĩ woatuyayupi profeta, Jesús cū caĩpeere:

“Capee wāme ĩcōñarĩ yu quetibujugu camasārē.

Ati umurecōo Dios cū caquēnoparo jūgoye camasā na catūgoetajere na yu quetibujugu,”

ĩ woatu quetibujū jūgoyeticūñañupĩ profeta.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Cabero Jesús camasā cūtu catūgorā etarārē, “Yu áya,” na ĩrĩ bero, ĩcā wiire jāāetawĩ. Bairo cū cajāāetaro bero, jāā, cū cabuerā puame cūtu jāā etawũ. Atore bairo cū jāā ĩ jēniñawũ: “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati carorije trigo watoapu na caotemirĩquērē ĩcōñarĩ mũ caquetibujuataje? Jāā tūgomasiētĩāpũ. Bairi jāā mũ caquetibujuro jāā boyā,” cū jāā ĩwũ.

³⁷ Bairo jāā caĩrō tūgo, atore bairo jāā ĩwĩ: “Oterique caroare caotei puame, yu, Camasā Jūgocure bairo caācũ niñami. ³⁸ Caotei ya wese puame ati umurecōo macāā yepare bairo niña. Ti wese caputibutirique caroa macāājē puame Dios cū carotimasĩrĩpaupũ macāānarē bairo niña. Ti wese caputibutirique oterique carorije puame wātĩ yarārē bairo niña.

³⁹ Ti wese upau pesu puame wātĩrē bairo caācũ niñami. Tunu bairoa ti wese caputibutirique jericapau caetaro ati umurecōo capetiri rāmūrē bairo niña. Bairi ti wese caputibutiriquere jebojari majā puame ángelea majārē bairo niñama. ⁴⁰ Bairi jebojari majā moetiere na cajoerericarore bairo baigaro ati umureco capetiri rāmũ caetaro yua. ⁴¹ Yu, Camasā Jūgocu, yu carotirā ángelea majārē na yu jogu yu carotimasĩrĩpaupũ. Yu yarā na catūgoñarĩjērē royetuo joroque caānarē, bairi rorije caáticōāna cūārē na yu jeneñorotigu. ⁴² Ángelea, bairo na cajeeneñopeyoro ĩña yua, caūpetietopũ na yu rerotigu. Topũ butioro otigarāma. Na opire bacarupotugarāma, butioro yapapuarā yua. ⁴³ Bairo na caáo bero,

yꝯ yarā, carorije cacāgoenarē bairo Dios cū caīñarīcārā ꝑꝯame muipꝯ umꝯrecóo macāācū cū caasiyarijere bairo baupeticoagarāma yꝯ Pacꝯ cū carotimasīrīpaure. Mꝯjāā, caāmoocuna mꝯjāā āniña. Bairi āmerē yua, mꝯjāārē yꝯ caquetibꝯjuatajere tūgoāmewiyoya mꝯjāā yeripꝯ,” īwī Jesús.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Ī quetibꝯju yaparo, ape wāme īcōñarī atore bairo īnemowī Jesús tunu: “Dios cū carotimasīrīpaꝯ atore bairo niña: Pairo cawapacūtīe capee moneda tiirire wesepꝯ aperā na cayacūyasioricarore bairo niña. Bairi caāmꝯ jīcāū tiere īña acuari yua, jicoquei tiere yanemoñupꝯ tunu. Bairo áti yaparo, useanirīqūē mena cū yaye apeye ūnie nipetirijere aperārē nuni, tie wapa jeyupꝯ, ti wesere wapatigꝯ. Bairo cū cawapatinunirō, cū yaye cū cabocaataje cū yaye majū nicōāñuparō yua.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ “Dios cū carotimasīrīpaꝯ tunu atore bairo niña: Jīcāū, cū yayere canunireri majōcꝯ perla caroaro cabotiri rupaacarē macāū áci baiyupꝯ. ⁴⁶ Bairo cū caátó, jīcā, tocānacā rupaa netōrō caroa botirica majūrē bócacōāñupꝯ. Bairo bócarī, cū yaye apeye ūnie nipetirijere aperārē nuni, tie wapa jeyupꝯ, tiare wapatigꝯ. Bairo cū cawapatiro, tia cū ya majū nicōāñuparō yua.

La parábola de la red

⁴⁷ “Dios cū carotimasīrīpaꝯ tunu atore bairo niña: Ria capairiyapꝯ wai wasarā aperā na bapire na carocañuajorore bairo niña. Bairo camasā na caáto, wai capāārā tocānacā wāme majū ti bapire jāāñuparā. ⁴⁸ Bairo na cajāārō īña, wemoñuparā ti bapire paputiorꝯ. Wemo yaparo yua, waire na beseruiyuparā. Wai caroarā jetore boyuparā. Carorā ꝑꝯamerē na recōāñuparā.

⁴⁹⁻⁵⁰ “Torea bairo baigaro ati umꝯrecóo capetiparo jūgoye. Ángelea majā ꝑꝯame ati yepapꝯ etarā, camasā carorārē na ricawori caūpetietopꝯre na regarāma. Topꝯ bñtioro otigarāma. Na opire bacarꝯpotugarāma, bñtioro yapapuarā yua,” ĩ quetibꝯjuwī Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Ī quetibꝯju yaparo, atore bairo jāā ĩ jēniñawī Jesús:

—¿Mꝯjāārē yꝯ caquetibꝯjuatajere mꝯjāā tūgomasīati?

Bairo cū caījēniñarō, “Jāā tūgomasīña,” cū jāā īwā.

⁵² Bairo jāā caīrō tūgo, atore bairo jāā īnemowī tunu:

—Ni jīcāū, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuei ūcū Dios cū carotimasīrīpaꝯ macāājērē cū cajūgobueata, jīcāū wīi upaure bairo nigꝯmi. Ti wīi upaꝯ ꝑꝯame cū ya wīi macāājē cū caqūenocūrīqūē ꝑꝯga wāme mena átimasīñami cawāma apeye ūnie mena cūārē, bairi cabꝯꝯ apeye ūnie mena cūārē. Cūrēā bairo nigꝯmi, cajūgobuei cawāma macāājē yꝯ cabuerije, bairi tunu Moisés ānacū cū cacūrīqūērē cabꝯꝯ macāājērē cariape cū catūgoñaata —jāā īwī Jesús.

Jesús en Nazaret

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bairo atie capee wāme īcōña quetibꝯju yaparori bero, ti macāꝑꝯ witi acoámī. ⁵⁴ Bairo witi acoátī yua, cū ya yepa majūꝑꝯ etawī. Eta, ti yepa macāāna na cañubueri wiire jāāetawī, na quetibꝯjugꝯ. Bairo cū

caquetibujuro tũgo, to macãana pũame tũgocõa maniãma. Atore bairo iŵã:

—Ãnia, caroaro jĩcãrõ tũni quetibujuyami. ¿Noopũ atie caroaro cũ caquetibujumasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩquẽ cũãrẽ cũ átimasĩñuparĩ? ⁵⁵ ¿Ãni, yucupãrĩ mena rocapata ñnierẽ caquẽnoũ macũ mee cũ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, Marĩa macũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Simón, Judas jũgocũ mee cũ ãniñati? ⁵⁶ Cũ marĩ masĩjãñuũa. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿noopũ atie nipetirije cũ camasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? —ãmeo ï jẽniñawã na majũ.

⁵⁷ Bairo Jesure qũĩroagaetiri, cũ ya macã macããna pũame cũ caquetibujurijere tũgogaema. Bairo na catũgogaeto ñña, atore bairo na iŵĩ Jesús:

—Profeta majã tocãnacãũpurea na ñroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpũ. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinucũñama. Na yarã jeto na ñroaetinucũñama —na iŵĩ Jesús.

⁵⁸ Bairi cũ ya macã macããna cũ caquetibujurijere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cũ caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topure átĩ ññoemi Jesús yua.

14

La muerte de Juan el Bautista

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Ti rũmurĩ majũã Herodes, Galilea yepa macããna quetiupañ pũame queti tũgoyupũ Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. ² Bairo tiere tũgo, atore bairo na ññupũ cũ carotirãrẽ: “Jesús na caĩ, cũã ãcũmi Juan el Bautista cabaiyasiricũ ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽñomasĩĩmi,” na ññupũ Herodes.

³⁻⁴ Mai, cajũgoyepũ Herodes pũame Juarẽ ñerotiyupũ. Bairo cũ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cũ jiyari, preso jorica wiipũ cũ cũrocaroti joyupũ. Juan cũ caquetibujurijere boesupũ Herodes. Mai, “Mũ bai Felipe nũmo Herodías na caĩõ mena mũ caãnie ñuẽtĩña. Carorije niña mũ caátie,” cũrẽ cũ caĩquetibujurijere boesupũ. Bairo boetiri preso jorica wiipũ cũ cũrocaroti joyupũ Herodes pũame Juarẽ.

⁵ Tunu nipetiro camasã Juarẽ, “Dios cũ caquetibujurõtijoũ ãcũmi,” ñrã, cũ maijãñũñuparã. Bairi Herodes pũame jicoquei Juarẽ cũ pajĩãroca rotigamicũã, bairo átiroti masĩẽsupũ, camasã yũ tutirema, ï. ⁶ Bairo jĩcã rũmũ yua, Herodes cũ cabuiarica rũmũ caetaro, bõse rũmũ qũẽnoñupũ. Bairo cũ caquẽnorõ, Felipe nũmo caãnimirĩcõ Herodías cawãmecũco macõ pũame basa ññoñupõ, Herodes cũ capiijoatana cõ na caĩñaparore bairo iõ. Herodes cũã cõ cabasarijere ññajesomajũcõãñupũ. ⁷ Bairi nipetirã na catũgoro, atore bairo cõ ññupũ Herodías macõrẽ Herodes pũame: “Noo, yũre mũ cajẽnigari wãmerẽ yũ jẽniñã. Mũ yũ jomajũcõãgũ. Ñtoricarõ mano Dios mena ñiña,” cõ ññupũ. ⁸ Bairo cawãmao pũame tiere tũgorĩ, cõ pacore jẽniñao ásũpo. Cabero yua, cõ paco cõrẽ cõ caĩrotirore bairo qũĩñupõ Herodere:

—Bairo yũ boyã: Ñmeacã Juan el Bautista rũpoare patanerĩ jotũ bapapũ jããrĩ, yũ mũ jowa —qũĩñupõ.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, tũgoña yapapuacoásupũ Herodes pũame. Bairo tũgoña yapapuamicũã, “‘jDios mena ñiña!’ cõrẽ yũ caĩatajere yũ tũgoama yũ capiijoatana,” ï yua, cõrẽ cũ caĩatatore bairo átirotiyupũ. ¹⁰ Bairi cũ ãmũarẽ Juan preso jorica wiipũ caãcũrẽ cũ rũpoa patarõtijoypũ. ¹¹ Bairo

cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽ bairo cũ ásuparã Juarẽ. Bairo cũ pajĩã yaparori bero, cũ ânacũ rupoare jotũ bapa buipũ nejããrĩ, Herodías macõrẽ cõ nuniĩuparã. Cõ puame cõ pacore cũ rupoa ânãtõrẽ cõ neásũpo, cũ cayasiro cõ masiãto, iõ.

¹² Cabero Juan cũ cabuemirĩcãrã puame bairo cõrẽ na capajĩãrocarijere queti tũgori, preso jorica wiipũ etarã, cũ ânacũ rupaurẽ neásũparã, masã opepũ cũ yarocagarã. Bairo áti yaparori bero, Jesutũ etawã, tie quetire cũ quetibujurã etarã.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Bairo Jesús na caĩquetibujuro tũgo, topũ caãniatacũ cũmuarẽ ájããrĩ camasã manopũ jãã jũgoacoámĩ. Bairo jãã caátĩere masĩrĩ yua, ti macãã macããna camasã puame maapũ utabucura tũni ásupa, jãã ẽñota áná. Bairo áná, jãã jũgoye etayupa. ¹⁴ Bairi Jesús utabucura ape nũgõãpũ pẽñaeta yua, maanũcãwĩ. Maanũcãrĩ yua, camasã capããrãrẽ na iñawĩ. Bairo na cabairo, bopacooro na iñawĩ. Bairi na mena macããna cariayecuna na caneatiatanarẽ na catiowĩ. ¹⁵ Bairo na cũ caáticõãno, ñamicããcã nicoa ápu. Bairi jãã, cũ cabuerã puame Jesutũ etari, atore bairo cũ jãã iñwũ:

—Merẽ ñamicã majũ niña. Atopure wiiri maniña. Dope camasã capããrãrẽ na marĩ áperã. Bairi ãnoarẽ na mũ árotiwa macããpũ, na majũ na caugapeere na wapatirápáro —jãã iñwũ Jesure.

¹⁶ Bairo jãã caĩrõ tũgomicũã, atore bairo jãã iñwĩ:

—Aperopũ na caugapeere na wapatira rotieticõãña. Mũjãã majũ na ugarique nuña —jãã iñwĩ.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo cũ jãã iñwũ:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai, pũgarããcã tocãrõã jãã cũgoya —cũ jãã iñwũ.

¹⁸ Bairo jãã caĩrõ: “Ato puame jeasã,” jãã iñwĩ.

¹⁹ Ĩ yaparo, camasã capããrã to caãnarẽ taa yepapũ na ruirotiwĩ. Bairo na caruiro iña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarẽ, wai pũgarã mena nee, jõbuire iñamũgõjori, “Jãã mena mũ ñũjãñuña,” Diore qũĩ jẽniwĩ. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, jãã, cũ cabuerãrẽ, jãã nuniwĩ, camasãrẽ jãã cabatoparore bairo ĩ. ²⁰ Bairo jãã cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro ugayapicoáma, ugariquere narẽ jãã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jãã jejããwũ piiripũ na caugarugarijere. Puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jãã jejããjirowũ. ²¹ To caãna caugaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã ãma, carõmia, bairi cawĩmarã cũã cõñaña manoa.

Jesús camina sobre el agua

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Tipapũ bero, jãã, cũ cabuerãrẽ cũmuapũ jãã ájããrotiwĩ Jesús tunu. Camasãrẽ na cũ caĩñatusajotoye, ti utabucura jĩnũgõãpũ cũ jũgoye jãã capẽñaátó bowĩ. ²³ Bairi camasãrẽ na iñatusajo yaparo, ãtãũ buipũ wãmũcoásũpi Jesús, Diore cũ jẽniácú. Bairi muipũ cũ cajããrõ canaioatĩpũ, jĩcãũã ãñupĩ Jesús ti ãtãũ buipũ. ²⁴ Jãã puame merẽ cũmua mena tira recomacã majũpũ jãã ãmũ. Bairo jãã caãno, oco turi puame butiro jabewũ. Wĩno cũã butiro jãã riape jãã paputunuo pocõãwũ. ²⁵ Bairo roro jãã cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui peari jããtũ amĩ Jesús. ²⁶ Bairo

oco buipɸ cū caatō ñña yua, “Apei ũcū ācūmi,” ĩră, jăă, cū cabueră uwiri bairo jăă awajawɸ:

—¡Āni, camasocū ānacū wātī marĭtu atíyami! —jăă ĩwū.

Bwtioro cauwiră ānirĭ bairo jăă awajawɸ yua.

²⁷ Bairo jăă cabairo, Jesús pɸame jăă ĩ jowĭ:

—¡Tūgoñatutuaya yɸ yară, Jesua yɸ āniña, yɸ uwieticōāña! —jăă ĩwĭ.

²⁸ Bairo cū caĭrō tūgo, atore bairo qũĩwĭ Pedro Jesure:

—Mɸ, jăă Quetiupɸ cariape mɸ caāmata, mɸtu oco buipɸ yɸ árotiya.

²⁹ Bairo cū caĭrō tūgo, “Jau, yɸtu asá,” qũĩwĭ Jesús Pedroro.

Bairo cū caĭrō tūgo, Pedro, jăă cūmuapɸ cajăñaatacu pɸame cūmuarē ruirĭ oco buipɸ Jesutu ámiwĭ. ³⁰ Bairo ámasĭmicūă, wĭno bwtioro cū caĭñarō capapunemorō, tūgoña uwirique Pedroro etawɸ. Eta yua, ruacōă ruinutuami. Bairi atore bairo qũĩ awajawĭ Pedro Jesure:

—¡Yɸ Quetiupɸ, yɸre ñei asá! ¡Rua ácu yɸ baiya!

³¹ Bairo cū caĭrō tūgo, jicoquei Jesús cū wămo ñujori Pedroro cū ñewĭ. Ñerĭ yua, atore bairo qũĩwĭ:

—Yɸ yau, jĭrĭăcă majŭ yɸ mena mɸ tūgoñatutuaya! ¿Nopĕĭ, “Yɸ ámasĭăcū,” mi tūgoñaati? —qũĩwĭ Jesús Pedroro.

³² Bairo cūmuapɸ na caájăărō, wĭno pɸame papujănacopɸ yua. ³³ Bairo cabairo ĩña, jăă, cūmuapɸ caăna pɸame Jesutu rɸpopaturi mena etanumurĭ cū jăă ĩroawɸ:

—¡Cariape Dios macă majŭ mɸ āniña! —cū jăă ĩwū Jesure.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mr 6.53-56)

³⁴ Bairo pĕñaánă, ɸtabucɸra ape nɸgōăpɸ jăă etawɸ, Genesaret cawămecuti yepapɸ. ³⁵ Bairo jăă caetaro ĩña, to macăăna pɸame Jesure qũĩñamasĭwă. Bairi cū caetarije quetire ti yepa nipetiropɸ quetibɸju batoyupa, cariayecunarē na caneatíparore bairo ĩră. ³⁶ Bairi na pɸame, Jesutu eta, atore bairo tūgoñañupă: “Cū jutiro yapa ũno cūărē marĭ capăñaata, marĭ caticoagară,” ĩ tūgoñañupă. Bairo păñarĭqũērē bwtioro cū jĕniwă. Bairo cariayecuna tocănacăă cū jutiro yapare capăñară caticoama.

15

Lo que hace impuro al hombre

(Mr 7.1-23)

¹ Cabero etawă fariseo majă, bairi Moisés ānacū cū caroticũrĭqũērē cajăgobueri majă mena. Na pɸame Jerusalén macăpɸ caatíatana āma. Atore bairo qũĩwă Jesure:

²—¿Nopĕĭră mɸ cabueră marĭ ñicũjăă ānana na caroticũrĭqũērē bairo na áperiyati? Coseetiyama na wămorĭrē na caugaparo jŭgoye —qũĩwă Jesure.

³ Bairo na caĭrō tūgo, atore bairo na ĩ jĕniñawĭ Jesús:

—¿Nopĕĭră mɸjăă cūă mɸjăă caátinucũrĭjĕrē bwtioro boră, Dios marĭrē cū caroticũrĭqũē pɸamerē mɸjăă áperinucũñati? ⁴ Dios pɸame atore bairo marĭ rotiyupi: “Mɸjăă pacuare mɸjăă caĭroaro yɸ boyă. Ni ũcū cū pacure, o cū pacore roro cū caĭata, cū mɸjăă pajĭărocacōăgară,” ĩ quetibɸju cũñupĭ Dios. ⁵ Bairo cū caĭcũmiatacũărē, mɸjăă pɸame ricaati mɸjăă quetibɸjaya camasărē. Atore bairo mɸjăă ĩña: “Ni jĭcăă ũcū cū pacure, o cū pacore, ‘Yɸ yaye nipetirijere merē Diore cū yɸ nuniapă. Bairi mɸjăă cabopacarijere yɸ nunimasĭĕtĭña,’ cū caĭata, ñurō. ⁶ Bairi ni jĭcăă ũcū

tore bairo caĩ añirĩ, cū pacure, o cū pacore cū cajuátinemorō átirotietiya,” mujãã ĩ quetibujaya. Bairo ĩ quetibujarã, Dios marĩrẽ cū caroticūrĩquẽrẽ cajãnarotirãrẽ bairo mujãã baiya. Bairo caquetibujarã añirĩ netōjãñurō mujãã boya mujãã caátinucūrĩjẽ mujãã ya wãme puamerẽ. ⁷ ĩCaĩtopairã majũ mujãã añiña! Dios puame Isaías ãnacũ cū cawoaturica pũrõpu mujãã ũnarẽ cū caĩquetibujãnetōjũgoyeticūrĩcãrõrẽ bairo mujãã baimajũcõãña. Atore bairo ĩñupĩ Dios mujããrẽ:

⁸ ‘Ati poa macããna na busurique mena yure caĩroarãrẽ bairo baiyama.

Bairo baimirãcũã, na yeri na catũgoñarĩjẽpu ricaati baicõãñama.

⁹ Na puame, “Camasã na carotirique puamerẽ Dios cū caquetibujaroticūrĩquẽ netōjãñurō caãnimajũrĩjẽ niña,” caĩrãrẽ bairo buenucũñama.

Bairo cabuerã na caãnoi, yure na cañubuegarije dope bairo átimasĩã maa,’ ĩñupĩ Dios mujãã cabaipere —na ĩ quetibujawĩ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ ĩ quetibujũ yaparo, camasãrẽ na piineñorĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Tũgopeoya yũ yaye quetibujuriquere. Tiere tũgomasiña: ¹¹ Camasã na caũgarije wapa jũgori mee carorã niñama. Na majũ rorije na yeripũ na catũgoñanucūrĩjẽ jũgori Roque carorã niñama —na ĩ quetibujawĩ Jesús.

¹² Bairo cū caĩrõ tũgo, jãã, cū cabuerã puame cũtu etari, atore bairo cū jãã ĩwũ:

—Bairo mũ caĩrõ, fariseo majãrẽ tũgoasiao joroque na mũ áticũpu —cū jãã ĩwũ.

¹³ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Wesepũ moetie camasã na caoteetiere, to majũ caputirijere wãrocanucũñama. Torea bairo yũ Pacũ mũmurecõo macããcũ camasã tocãnacũ cū yarã caãmerãrẽ na beseregumi. ¹⁴ Bairi fariseo majã na caĩrĩjẽrẽ tũgopeoeticõãña. Na puame cacaapee mána, aperã na bapa cacaapee mána cũãrẽ, “Mujããrẽ jãã jũgogarã,” caĩrãrẽ bairo niñama. Ni ĩcãũ ũcũ cacaapee mácũ puame, apeĩ cū bapa cacaapee mácũrẽ, “Mũ yũ jũgogũ,” cū caĩata, na puarãpua opepu rocajãcõãbujiorãma —jãã ĩ quetibujawĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrẽ.

¹⁵ Bairo cū caĩrõ tũgomicũã, tũgomasiẽmi Pedro. Bairi atore bairo qũĩwĩ Jesure:

—Ape wãme ĩcõñarĩ jããrẽ mũ caquetibujurije, ¿dope bairo ĩgaro to ĩñati?

¹⁶ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Pedroe:

—¿Mujãã cũã yũ yaye quetire mujãã tũgomasiẽtĩñati? ¹⁷⁻¹⁸ Nipetiro camasã na caũgarije tocãnacã wãme puame na paarõpu yuaya. Yuari yua, cabero netõcoaya. Na caũgarije mee na yeri pũna to royetuo joroque na átiya. Roro na catũgoñarĩjẽ jũgori Roque carorije caãnarẽ bairo na ĩñañami Dios. ¹⁹ Camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ jũgori aperãrẽ na pajĩãreyama. Aperã na mũmoa mee, o na manapũã mena mee roro ãniñama. Cawãmarã cawãmojiyaena cũã bairoa roro ãnajẽ cutiyama. Tunu bairoa aperã jerutiyama. Aperã mũnana ĩñama. Aperã busũpaiyama. ²⁰ Bairo camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ jũgori roro átiyama. Bairo na wãmorĩ coseena na caũgarije wapa mee, roro na caátie jũgori carorije caãnarẽ bairo na ĩñañami Dios —jãã ĩ quetibujawĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrẽ.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mr 7.24-30)

²¹ ĩ quetibujũ yaparo, topũ caãniatacũ Tiro, Sidón cawãmecũtopũ ámi.

²² Topũ cū caetaro, ape yepa macããcõ, Canaán na caĩrĩ yepa macããcõ

pɥame Jesutɔ etawō. Bairo etari, busurique tutuaro mena bairo qũwō Jesure:

—¡Yɥ Quetiupɥ, David ānacũ pãrãmi, bopacooro ñiñaña! ¡Yɥ macō wãtĩ yeri pũnarē cũgoyamo! —qũwō Jesure.

²³ Jesús pɥame cō yɥemi. Bairo cũ cayɥeto ñña, jãã, cũ cabuerã pɥame cũtɔ etari, atore bairo cũ jãã ñwũ:

—Aperopɥ cō árotiya. Awajari jãã berore ɥsayamo. Awaja jãnaẽtĩñamo —cũ jãã ñwũ Jesure.

²⁴ Bairo jãã caĩrō tũgo, atore bairo jãã ñwĩ:

—Ape poa macãānarē yɥ juátinemo rotiemĩ Dios. Yɥ yarã, israelita majã jeto, oveja nurĩcãrã cayasiricarãrē bairo caānarē yɥ juátinemorotiwĩ Dios —jãã ñwĩ Jesús.

²⁵ Bairo cũ caĩmiatacũārē, carōmio pɥame ɥpopaturi mena etanumurĩ atore bairo qũwō Jesure:

—¡Yɥ Quetiupɥ, yɥ juátinemobojaya! —qũwō.

²⁶ Bairo cō caĩrō tũgo, bairo cō ñwĩ:

—Mɥa, israelita yao mee mɥ āniña. Bairi mɥ yɥ cajɥápata, jĩcãũ, cũ pũnaa na caɥgarije pan rupaare ěmarĩ cũ wii yaiare canureire bairo yɥ átibujion —cō ñwĩ.

²⁷ Bairo cũ caĩrō tũgo, bairo qũwō.

—Bairoa mɥ átibujion baipɥa. Bairo mɥ caĩmiatacũārē, bairãpɥa cawĩmarã na caɥgawerije yepapɥ cañarĩjẽcãrē ɥganucũñama wii yaia cũã. Bairi na caɥgaricarocarē bairo yɥ mɥ juátigu petoaca —qũwō carōmio Jesure.

²⁸ Bairo cō caĩrō tũgo, bairo cō ñwĩ:

—Mɥa, yɥ mena mɥ tũgoñatutua netōmajũcōãña. ¡Bairi yɥ mɥ cajẽnirōrē bairo to baiáto! —cō ñwĩ.

Bairo cũ caĩrō, jicoquei caticoamo, cananea yao macō, wãtĩ yeri pũna cacãgomiataco pɥame yua.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Bairo topɥ caāniatacɥ Jesús acoámĩ Galilea ɥtabɥcɥra tɥpɥ tunu. Topɥ eta, tira tũni ẽtãũrē wãmɥcoámĩ. Bairi topɥ tuanumuetawĩ. ³⁰ Bairo topɥ cũ caruiro, camasã capããrã na yarã cariyecɥnarē cũtɔ na ne etawã. Na mena macããna jĩcããrã caámasĩēna āma. Aperã cacaapee ññamasĩēna āma. Aperã carupayurirĩ āma. Aperã cabusɥena āma. Aperã capee riayecɥna āma. Bairi na yarã pɥame Jesús ɥporĩ tɥaca na cũrã etawã. Bairo na caáto ñña, Jesús pɥame na catiowĩ. ³¹ Bairo na cacatiro ññarã, to macããna pɥame ñña acɥacoama. Cabusumasĩẽtĩmiatana merē busumasĩwã. Tunu bairoa carupayurirĩ caānimiatana merē catipeticoama. Caámasĩẽtĩmiatana merē ámasĩwã. Tunu bairoa caĩñamasĩẽtĩmiatana cũã merē caroaro ññamasĩcoāma. Bairo na cacatiro ññarĩ cũ basapeojũgowã to macããna, jãã, Israel macããna jãã caĩrou Diore.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

(Mr 8.1-10)

³² Cabero Jesús pɥame, jãã, cũ cabuerãrē piijowĩ. Bairo jãã caetaro ñña, atore bairo jãã ñwĩ:

—Ānoa camasã merē itia rãmɥ majũ yɥ mena nicōãñama. Ñe ũnie majũ ɥgarije cũgoetiyama. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na yɥ tunuo jogaetiya mai. Caɥgarije ɥgaenarē na yɥ catunuojoata,

áwēpūētībujiorāma, na ya wiiripure áná. Bairi na marĩ ɣgarique nuto — jáã ĩwĩ.

³³ Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo cū jáã ĩwũ:

—Ānoa camasā capāārā niñama. Tunu atopu wiiri maniña. Bairi, ¿noopu marĩ bocarāti ɣgarique, paio narē marĩ canupeere? —cū jáã ĩ jēniñawũ.

³⁴ Bairo jáã caĩrō, Jesús puame jáã ĩnemowĩ tunu:

—Pan rupaa, ¿nocānacā rupaa majũ mujāã cūgoyati?

Bairo cū caĩrō, atore bairo cū jáã ĩwũ:

—Jāã, jĩcā wāmo peti puga pēnirō cārō pan rupaaca, wai jĩcārācā jeto tocārōā jáã cūgoya —cū jáã ĩwũ Jesure.

³⁵ Bairo jáã caĩrō tũgo, camasārē yepapu na ruirotiwĩ. ³⁶ Bairo na caruiro ĩña, tie pan jĩcā wāmo peti puga pēnirō caāni rupaare, wai mena nerĩ, Diore, “Jāã mena mu ĩujāñuña,” quĩ jēniwĩ. Bairo quĩ jēni yaparori bero, tie pan, bairi wai cūārē carecomacā peeri bero, jáã, cū cabuerārē jáã nuniwĩ, camasārē jáã batoroti. ³⁷ Bairo jáã caáto yua, nipetiro camasā caroaro ɣgayapicoáma, ɣgarique jáã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jáã jejāāwũ piiripu na caugarugarijere. Jĩcā wāmo peti puga pēnirō cānacā piiri majũ jáã jejāājirowu yua. ³⁸ To caāna caugaricarā puame baparićānacā mil majũ camasā āma, carōmia, bairi cawĩmarā cūā cōōña manoa. ³⁹ Cabero Jesús puame camasārē, “Yu āya,” na ĩ yaparo, cūmuarē ájāāwĩ. Bairo cū caátáje uwiro bero yua, Magadán cawāmecuti yepapu jáã acoápú yua.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Bairi Magadán yepapu cū caāno, Jesús cū caátiere ĩnarĩ busujāgamirā, cūtu etawā fariseo, bairi saduceo majā mena. Bairo etarā, dise ũnie átijēñoriquē ɣmurecōo macāājērē Jesure cū áti ĩñorotimiwā. “¿Cariape Dios cū carotijoricu majũ cū ānicuti?” ĩrā, bairi cū átirotimiwā.

² Jesús puame na yeripu roro na catũgoñarĩjērē masĩcōāwĩ. Bairi atore bairo na ĩwĩ: “ɣmurecōo cajũārocajāāto ĩñarā, ‘Ŋamirōcā caroa rāmu ānigaro,’ mujāã ĩ masĩña. ³ Tunu bairoa cabusuripau caāno, oco buseri cañirō ĩñarā, ‘Oco rāmu ānigaro,’ mujāã ĩ masĩña. Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cūārē bairo caĩñamasĩrā nimirācūā, ¿nopēĩrā Dios ati yuteare cū caátĩānie puamerē mujāã masĩētĩñati? ⁴ Ati yepa macāāna, āme caāna, caroaro Dios mena ānimasĩētĩñama. Jĩcā rāmu cū boo, ape rāmu cū boetiyama. Átijēño ĩñoriquē jetore boyama. Bairo na cabomiatacūārē, tiere na áti ĩñoetigami Dios. Merē na quetibujũ cūñupĩ Jonás ānacū cū cabairiquere,” na ĩ quetibujuwĩ Jesús.

ĩ quetibujũ yaparo, acoámĩ.

La levadura de los fariseos

(Mr 8.14-21)

⁵ Cabero Jesús, jáã, cū cabuerā ɣtabucura ape nũgōāpu jáã ápú tunu. Mai, jáã caugapee, pan rupaare masiriticōārĩ jáã jeápéwu. ⁶ Bairo jáã cabairo, Jesús puame bairo jáã ĩwĩ:

—Tũgoya mujāã. Fariseo, saduceo majā yaye levadura, pan pairica na cawauorijere boeticōāña —jáã ĩwĩ.

⁷ Bairo cū caĩrō tũgo, jãã, cū cabuerã, atore bairo jãã ãmeo ĩwũ jãã majũ: —¿Pan rupaa marĩ cajeatĩbujioatajere marĩ masiriticũpã! Bairi bairo marĩ ĩmi —jãã ãmeo ĩwũ.

⁸ Jesũs pũame masĩcõãwĩ jãã caãmeoĩrĩjẽrẽ. Bairi atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—¿Nopẽĩrã, “‘Pan rupaa na cajeatĩbujioatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcũmi Jesũs,” mujãã ãmeo ĩñati? Bairo mee ĩgu ĩñiã. ¿Yũ mena mujãã tũgoña tutuaetimajũcõãña! ⁹ ¿Mujãã tũgoña masĩetĩñati mai? ¿Yoaro mee mujãã masiriticoayati yũ caátijẽñorĩqũerẽ? Pan rupaa, jĩcã wãmo cãnacã rupaa jetore cũgomicũã, caũmũ jĩcã wãmo cãnacã mil majũ na ỹga yapicoao joroque na yũ ápu. Tiere mujãã ĩñawũ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripu na caũgarũgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejããjirori? ¿Tiere mujãã masiriticoayati? ¹⁰ Tunu bairoa ape rũmũ pan rupaa, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rupaa jetore cũgomicũã, caũmũ bapariçãnacã mil majũ na ỹga yapicoao joroque na yũ ápu. Tie cũãrẽ mujãã ĩñawũ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripu na caũgarũgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejããjirori? ¿Tiere mujãã masiriticoayati? ¹¹ Mujãã masiritiena. Bairi, ¿nopẽĩrã, “‘Pan rupaa na cajeatĩbujioatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcũmi Jesũs,” caĩrãrẽ bairo mujãã ãmeo ĩñati? —jãã ĩwĩ.

¹² Bairo cū caĩrō tũgo, jãã tũgoñamasĩwũ cū caĩgarijere: “‘Fariseo, sãduceo majã mena levadura, pan pairica na cawauorijere mujãã boepa,’ ĩrĩcãrõ ũnorẽã, ‘Ricaati na caquetibũjuriere mujãã boepa,’ marĩ ĩgu ĩcũmi Jesũs,” jãã ĩ tũgoñamasĩwũ, jãã, Jesũs cū cabuerã yua.

Pedro declara que Jesũs es el Mesías

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Cabero Cesarea de Filipo na caĩrĩ yepapu Jesũs etari bero, atore bairo, jãã, cū cabuerãrẽ jãã ĩwĩ:

—¿Noa ãcũmi Camasã Jũgocure, yũ na ĩnucũñati? —jãã ĩ jẽniñawĩ.

¹⁴ Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo cū jãã ĩwĩ:

—Jĩcããrã ĩñama: “Juan el Bautista ãcũmi.” Aperã ĩnucũñama: “Elías ãnacũ tunu catirĩ ãcũmi,” miñama. Aperã ĩnucũñama: “Jeremías, o apeĩ profeta ãnacũ tunu catirĩ ãcũmi Jesũs,” minucũñama —cū jãã ĩ quetibũjũwũ Jesure.

¹⁵ Bairo cū jãã caquetibũjũro bero, atore bairo jãã ĩ jẽniñanemowĩ tunu:

—¿Mujãã ate? ¿Noa ãcũmi yũ mujãã ĩnucũñati? —jãã ĩwĩ.

¹⁶ Bairo cū caĩrō tũgo, Simón Pedro pũame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Mũa, Mesías, Dios macũ, tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũũ macũ majũ mũ ãniña —qũĩwĩ.

¹⁷ Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesũs Pedrore:

—Cũã yũ ãniña. Camasã pũame yũ caãnierẽ mũ masĩõetĩñama. Yũ Pacũ, amũrecóo macããcũ roque mũ masĩõñupĩ tiere. Bairi useanirĩ ãña mũ, Simón, Jonás macũ. ¹⁸ Tunu atore bairo mũrẽ ĩñiã: ãmea, “Pedro” mũ yũ wãmetiya. Mũ wãme cawãma wãme pũame Pedro “ũtã” ĩgaro ĩña. Bairi noa ũna mũrẽ bairo catũgoñatutuarã ũna, yũ ya poa macããna na ãnio joroque na yũ átigu. Bairo caãna ãnirĩ yasietigarãma. Yũ mena ãnicõãnucũgarãma tocãnacã rũmũ. ¹⁹ Tunu Dios cū carotiripau macããnarẽ caátijũgoũ majũ mũ yũ cũgu. Bairo caãcũ ãnirĩ ati yepa ãcũ, “Dios amũrecóo macããcũ marĩrẽ cū caátirotirije niña,” o “Cũ caátirorietie niña,” mi quetibũjũ bese-masĩgu Dios yarãrẽ —qũĩwĩ Jesũs Pedrore.

²⁰ Cabero, jãã, nipetiro Jesús cū cabuerārē atore bairo jãã ĩwĩ: “Mesías yu āniña. Bairāpua, cū, yu caānierē na quetibujeticōāña aperā camasārē mai,” jãã ĩwĩ.

Jesús anuncia su muerte

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

²¹ Tipau bero, jãã, cū cabuerārē Jerusalēpu cū caápere jãã quetibuju jūgonutuámí. Jãã quetiuparā cabutoa camasīrā, bairi Dios cū caroticūrīqūrē cajūgobueri majā, bairi sacerdote majā quetiuparā cūā, popiye cū baio joroque na caátipeere jãã quetibuju jūgonutuámí, cūrē na capajīārotipee majūrē. “Bairo yu na caátimiatacūārē, itia rūmu bero yu caticoagu tunu,” jãã ĩwĩ. ²² Bairo cū caīrō tūgo, Pedro pūame jōjāñurō Jesure cū neámí. Topu eta, bairo qūī jūgoyupu Jesure:

—¡Yu Quetiupau, mu caīrōrē bairo boecumi Dios! ¡Mu caīrōrē bairo to baieticōāto! —qūīñupū.

²³ Bairo cū caīrō tūgo, Jesús pūame Pedrore cū āmejore ĩñarĩ, atore bairo qūīñupū:

—¡Ácúja wātĩ Satanás! ¡Bairo mu caīrō roro yu cabaipere cabusujānemourē bairo miña! Dios cū catūgoñarōrē bairo mee, camasā na catūgoñarōrē bairo mu tūgoñaña, bairo yu mu caīata —qūīñupū Jesús Pedrore.

²⁴ Cabero Jesús, jãã, cū buerārē atore bairo jãã ĩwĩ:

—Ni cabou, yu cabuei caānigau, cū majū cū caátigamirĩjērē piticōāgumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rūmu. Popiye baimicūā, yu yaye quetire jānaetigumi yu cabuei caānigau pūame. ²⁵ Bairo tunu caūmu apei cū caānie pūamerē mairĩ, yu yaye quetire jānacōāgumi. Bairo cabai ānirĩ yasicoagumi yua. Apei, yu yaye quetire cajānaecu roque netōcoagumi. Cūrē na capajīārocacōāmiatacūārē, caticōā āninucūgumi tocānacā rūmu. ²⁶ Tunu caūmu apei ati yepa macāājē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caāno cārō. Bairo cūgomicūā, Diore cū tūgoñaētiñami. Bairo catūgoñaecū ānirĩ cū cariaatato bero, Dios mena āmerīgumi. Bairi dope baieto paio cū cacūgorije pūame. Wapa maa tie ati ũmurecōo macāājē, Diore cū camasiētīcōāta. ²⁷ Yu, Camasā Jūgocu, ati yepapu yu Pacu cū camasīrjē mena nemo yu tunuetagu. Ángelea majā, yu Pacutu macāāna mena nemo yu tunuetagu. Ti rūmu pūamerē ati yepa macāāna tocānacāpūrea na caátatorea bairo na cūārē na yu átigu. ²⁸ Cariape mūjāārē yu quetibujuya: Mūjāā jīcāārā, ato caāna, mūjāā cariaparo jūgoye yu, Camasā Jūgocu, quetiupau reyre bairo yu caetarore mūjāā ĩnamajūcōāgarā.

17

La transfiguración de Jesús

(Mr 9.2–13; Lc 9.28–36)

¹ Cabero jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacā rūmurĩ bero Pedrore, Santiagore, bairi cū bai Juarē na piāmí Jesús ũtāñ caūmharĩcu buipu. ² Bairo topu na caāno, Jesús pūame cū cabaurije wasoacoasupu. Cū riape pūame asiyaro baucoasuparo, muipu ũmureco macāācū cū caasiyarore bairo. Baicōā, cū jutiro cūā botiro baicoasuparo. ³ Bairo cū cabaiāno, Moisés ānacū, Elías ānacū mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena busupēni nucūñuparā. ⁴ Bairo na caīāno, Pedro pūame atore bairo qūīñupū Jesure:

—Y_u Quetiup_{au}, jatop_u marĩ caãno ñumajũcõãña! Bairi, “Ja_u,” m_u caĩata, itia wiipãirĩacã majũ mujãârẽ jãã qũenobojagarã. Jĩcã wii m_u ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujãârẽ jãã qũenobojagarã — qũĩñupũ Pedro Jesure.

⁵ Bairo cã caĩano, buseriwo caasiyabatori poa atĩ, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojãã p_uame cayus_urop_u añuparã. Bairo ãna, busarique buseriwo watoap_u cabus_uocajorijere tũgoyuparã. Ato**re** bairo iñuparõ: “Ãni, y_u macã, y_u camai majũ niñami. Cũ caatĩãnierẽ ñiñajesoya buti**oro**. Cũ yaye busariquere tũgousaya,” i ocajoyuparo jõbuip_u.

⁶ Bairo caĩrõ tũgo, Jesús cũ cabuerã p_uame yepap_u mubia cũmucoásuparã. Tũgocõã maníasuparã yua. ⁷ Bairo na cabairoi, Jesús p_uame nat_u atĩ, na pãña, atore bairo na iñupũ:

—Y_u yarã, wãm_unucãña, uwieticõãña —na iñupũ.

⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, iñajoyuparã. Elías, Moisés cũã mañuparã yua. Jesús jeto nucũñupũ.

⁹ Cabero ãtãũrẽ na caruiatõ, atore bairo na iñupũ Jesús Pedrojãârẽ:

—Ãme mujãã caĩñaatajere aperãrẽ na mujãã quetibujetigarã mai. Cabero y_u, Camasã Jũgoc_u, cariacoatac_u nimicũã, y_u cacatiro bero roque na mujãã quetibujegarã —na iñupũ.

¹⁰ Bairi cabero atore bairo qũĩ jẽniñañuparã Pedrojãã Jesure:

—Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã bairo iñama: “Dios cũ cajop_{au} ati yepap_u cũ caetaparo jũgoye Elías ãnacũ catiri etanemogumi tunu,” iñama. ¿Nopẽirã bairo na i quetibujayati camasãrẽ?

¹¹ Bairo na caĩjẽniñarõ, atore bairo na i quetibujayup_u Jesús:

—Na caĩrõrẽ bairo atĩjũgogumi jĩcãũ Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ. Cũ p_uame nipetirijere qũenojũgogumi. ¹² Cariape mujãârẽ ñiña: Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ merẽ etawĩ. Bairo cũ caetamiatacũãrẽ, “Cũã niñami Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ,” qũĩ masĩema camasã p_uame. Bairi ricaati noo na caborore bairo cũ ãma. Torea bairo y_u, Camasã Jũgoc_ure popiye y_u baio joroque y_u átigarãma —i quetibujayup_u Jesús Pedrojãârẽ.

¹³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús cũ cabuerã masĩcoasuparã. “Juan el Bautistare iğ_u ĩcũmi Jesús, Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ caetamirĩcũ majũ cũ caĩata,” i tũgoña masĩcoasuparã.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Bairo cabero camasãt_u na caetaro, jĩcãũ caũm_u r̃popaturi mena Jesut_u etanumurĩ qũĩroawĩ. Bairo qũĩroari atore bairo qũĩwĩ caũm_u Jesure:

¹⁵ —iY_u Quetiup_{au}, y_u macũrẽ cũ bopaca iñaña! Ñama riaye mena riamecũ baiyami. Bairo bairi, buti**oro** popiye baiyami. Capee majũ wãtĩ peerop_u cũ jũgorocajoe ánucũñami. Ape rãmurã riap_u cũ jũgorocañua mecãnucũñami. ¹⁶ Bairi m_u cabuerã t̃p_u cũ y_u neatĩmiapũ. Na p_uame cũ netõomasĩẽtĩñama —qũĩwĩ capac_u Jesure.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo na ĩwĩ Jesús to macããnarẽ:

—iMujãã, ati yepa caãna Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tũgoetimajũcõãña! Bairo mujãã cabairoi, y_u tũgoña yapapuañiñña. ¿Nocãrõ yoaro mujãã mena y_u ãnibujiocatĩ? Ja_u, toroque cawãmaurẽ ato p_uame cũ neasã —na ĩwĩ Jesús.

¹⁸ Bairi wātī yeri pūna cawāmaurē caroyetuoricare cū acuwiyojowī. Bairo cū caátó, cawāmau puame jicoquei caticoami yua.

¹⁹ Cabero aperā na camano, jāā jeto āna, atore bairo Jesure cū jāā ī jēniñawū:

—¿Nopēirā wātī yeri pūnarē jāā acurocawiyoyo masīētīcuti? —cū jāā īwū, jāā, Jesús cū cabuerā puame.

²⁰ Bairo jāā caīrō tūgo, atore bairo jāā īwī:

—Dios mena mujāā tūgoña tutuaetimajūcōāña. Cariape mujāārē ñiña: Mostaza cawāmecutii apeacā, ōcā apeacā majū ñiña. Tiacarē bairo petoaca Dios mena mujāā catūgoñatutuata, ūtāūrē etari, “Wāāti, aperopu etanucārōjā,” mujāā caīata, mujāā caīrōrēā bairo baibujioro ti ūtāu puame. Aperopu ágaro. Bairi dise mujāā caátimasīētīē manigaro, Dios mena mujāā catūgoñatutuata. ²¹ Wātīā, jō caāniatacare bairo caānarē na mujāā caārotigata, cajūgoye ugarique betiri mujāā jēniñubuegarā Diore — jāā ī quetibujwī Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Ape rūmū Galilea yepapū Jesús mena jāā caāñesēārō, atore bairo jāā ī quetibujwī tunu:

—Yū, Camasā Jūgocū, yū ñerotiecogū camasārē. ²³ Bairi yū pajīārotiecogū. Bairo yū na capajīārocacōāmiatacūārē, itia rūmū bero yū caticoagu tunu — jāā īwī.

Bairo cū caīrō tūgo, jāā puame butioro jāā tūgoña yapapuawū.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Bairi Capernaum na caīrōpū Jesús mena jāā caetaro, templo wii macāāna camasā yaye dinerore jejobojari majā puame Pedrore qūñīnarā etayuparā. Bairo etarā, atore bairo qūñīnuparā:

—¿Mujāārē cabuei, Dios ya wii macāājē caānipeere cū wapa joeticuti? —qūñī jēniñāñuparā Pedrore.

²⁵ Bairo na caīrō tūgo, bairo na īñupū Pedro:

—Wapa jōmī.

Ī yaparōm, wiire jāāñupū. Bairo Jesure cū caībusuparo jūgoyea, Jesús puame qūñīnupū Pedrore:

—¿Dope bairo mū tūgoñāñati, Simón? Ati yepa macāāna quetiuparā, ¿noa ūnarē dinero, impuestore na jēninucūñati? ¿Na ya yepa macāānarē, o ape yepa macāāna puamerē na jēninucūñati?

²⁶ Bairo cū caīrō, Pedro puame qūñīnupū:

—Ape yepa macāāna puamerē jēninucūñama.

Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñī quetibujū nemoñupū tunu Jesús Pedrore:

—Bairoa átinucūñama. Na ya yepa macāāna puamerē wapati rotiet-inucūñama. ²⁷ Bairo marī puame cawapatietibujīoparā caāna nimirācūā, marī wapatigarā bairāpu, roro marīrē na catūgoñāetiparore bairo īrā. Bairi utabucurapū waiweiya. Mū capajīājūgoye cū riserore tūgāpā átiri, jīcā moneda tiire mū bōcagū. Ti tii mena mū wapatigū marī pugarā yaye wapare cajēnirārē —īñupū Jesús Pedrore.

18

¿Quién es el más importante?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Tipau caño jãã, Jesús cū cabuerã cūtu etarã, atore bairo jãã ĩ jēniñawū: —ĽNi majū cū ānicūti jĩcāũ Dios cū carotimasĩrĩpau macāãcū, caānimajūārē bairo caācū? —jãã ĩ jēniñawū Jesure.

² Jesús puame bairo jãã caijēniñarō tũgo, jĩcāũ cawĩmaurē cū piijowĩ. Cū piijo yua, jãã watoapu cawĩmaurē cū nũcōwĩ. ³ Bairo átiri, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Cariape mujãārē ñiña: Mujãã, yu cabuerã, āni cawĩmaurē bairo tũgoñarĩqũē cūtiri mujãã yerire mujãã cawasoacticōāta, Dios cū carotimasĩrĩpau mujãã jãāetigarã. ⁴ Āni, cawĩmau puame cū pacu mena tũgoñatutuamajūcōāñami. Cūrē bairo Dios mena mujãã cabairo yu boya. Bairi ni jĩcāũ ũcū Dios mena cū catũgoñatutuanemoata, Dios puame cū carotimasĩrĩpau caānimajūũ cū ānio joroque cū átigumi. ⁵ Tunu bairoa ni jĩcāũ ũcū, yu yaye quetire tũgousari, āni cawĩmaurē bairo caācūrē cū camaiata, yure camairē bairo cū ñiñagu.

El peligro de caer en pecado

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ “Ni jĩcāũ ũcū apei yu mena catũgoñatutuajũgoure, cū tũgomawijiao joroque cū caápata, roro majū baigumi Dios cū caiñabesepa rũmu caetaro. Jĩcāũ, ũtāã capairica mena cū wāmuarē jiyaturi, ria capairiyapu na carurocaricure bairo netōjāñurō popiye baigumi cū ũcū ti rũmurē. ⁷ ĽAti yepapu mujãã catũgoñarĩjē mujãārē caroyeturije capee ñiña! Bairoa nicōāgaro tocānacā rũmu ati yepapu mujãã caño. ĽBairo cabairo jũgori bopacooro netōrō na baio joroque na átigumi Dios ati yepapure camasārē roro cajũgoátiri majā roquere!

⁸ “Bairi mujãārē ñinemoña tunu: Ni mujãã mena macāãcū cū wāmorĩ mena jũgori carorije jetore átinucūũmi. O cū rapori mena jũgori caroropu ánucūũmi. Bairo cū wāmorĩ mena jũgori roro caátipai, o cū rapo mena jũgori carorije caána na caānopu caāpai cū caāmata, apei cū wāmorĩrē, o cū raporire capajurere ecoricure bairo cū caño, ñiña. Cū rupau macāãjē cũgoetimicūã, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujāñiña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōũgumi Dios, tore bairo roro cū cabairijere cū caátijānata yua. Cū wāmorĩ, o cū rapori roro cū átio joroque caátie mena cũgori roro peeropu cū capopiye tāmũoata roque, ñuetibujioro, yura. ⁹ Tunu bairoa ni jĩcāũ ũcū mujãã mena macāãcū cū caapee mena jũgori carorije macāãjē jetore ĩñanucūũmi. Bairo cū caapee mena jũgori carorije macāãjērē caiñapai cū caāmata, apei cū caapeere cawerocaecoricure bairo cū caño, ñiña. Bairo jĩcā ũno caapea cũgoetimicūã, Diotu cū caátó ñujāñiña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōũgumi Dios, tore bairo carorije macāãjērē cū caiñajānata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cũgori roro peeropu cū capopiye tāmũoata roque, ñuetibujioro, yura. Bairi roro mujãã caátinucūĩjērē jānacōāña.

La parábola de la oveja perdida

(Lc 15.3-7)

¹⁰ “Tunu bairoa mujãārē ñiña: Cawĩmarārē, cabũgoro macāānarē bairo na ĩñaeticōāña. Na cūārē na mujãã canucūbũgoro boya. Cariape mujãārē ñiña: Narē caiñarĩcānũgōrĩ majā ángelea puame na cabairijere yu pacu

Dios ʔmurecáo macããcũrẽ cũ quetibujunucũñama. ¹¹ Torecũ, yũ, Camasã Jũgocũ, yũ apũ, camasã cayasibujiorãrẽ na netõũ acũ.

¹² “Tũgopeoya mai. Jĩcãũ, cien ovejare cacotei jĩcãũ na mena macããcũ oveja cũ camawijiyasicoápata, ¿jicoquei cũ macãũ áperibujioũcuti? Jicoquei cũ macãũ ácoabujioũmi. Noventa y nueve caãnarẽ ẽñotaricaropũ cũcõã, apei cayasiatacure cũ macãũ ábujioũmi. ¹³ Bairi oveja cayasiatacure cũ cabocaata, caroaro ʔseanibujioũmi. Aperã camawijiaetitanarẽ na cũ causeanirõ netõrõ cũ ʔseanibujioũmi, cayasiatacure cũ cabocaata. ¹⁴ Torea bairo ãnoa cawĩmarã mena macããcũ jĩcãũ ũcũ cũ cayasiro boetiyami yũ Pacũ ʔmurecáo caãcũ pũame,” jãã ĩ quetibujuwĩ Jesús.

*Cómo se debe perdonar al hermano
(Lc 17.3)*

¹⁵ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ũcũ mujãã yau, roro mujããrẽ cũ caápata, cũtu átiri cũ quetibujuya, aperã na catũgoetopũ. Bairi cũ pũame mujãã caĩrĩjẽrẽ cũ catũgousaata, jĩcã yerire bairo cacũgorã mujãã tuagarã yua. ¹⁶ Bairo mujãã caĩrĩjẽrẽ cũ catũgogaeticõãta roque, apei mujãã yau, jĩcãũ, o pũgarãrẽ na piya. Bairo na caetaro ñña, na mena átiri, roro mujããrẽ caátĩatacure mujãã quetibujũ nemogarã tunu, cũ mujãã caĩrĩjẽrẽ aperã pũgarã, o itiarã na catũgoparore bairo ĩrã. ¹⁷ Bairo mujãã caquetibujũqũẽnogamiatacũãrẽ, cũ pũame jĩcã nũgõã cũ catũgogaeticõãta, ñubueri majãrẽ na quetibujuya. Torea bairo tunu na caquetibujurijere cũ catũgogaeticõãta, Diore camasĩecũrẽ bairo qũĩñacõãña yua. O romano majãrẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majãrẽ bairo qũĩñacõãña.

¹⁸ “Cariape mujããrẽ ñiña: Dios cũ carotimasĩrĩpau macããnarẽ caátĩjũgorã mujããrẽ yũ cũña. Bairo caãna ãnirĩ ati yepa ãna, ‘Dios ʔmurecáo macããcũ marĩrẽ cũ caátĩrotirije ñiña,’ o ‘Dios cũ caátĩrotietie ñiña,’ mujãã ĩ masĩgarã Dios yarãrẽ.

¹⁹ “Apeyera tunu mujããrẽ ñinemoña: Noa ũna mujãã mena macããna pũgarãpua jĩcã yericũnarẽ bairo dise ũnie mujãã caborijere Diore mujãã cajẽniata, mujãã caĩrõrẽã bairo mujãã átibojagũmi yũ Pacũ Dios, ʔmurecáo macããcũ. ²⁰ Yũ yarã yũ yaye busũriquere na cañubuenenarõpũ caãno cãrõ na mena yũ ãnigu. Pũgarã, o itiarã jeto na caãmata cũãrẽ, na mena yũ ãnigu,” jãã ĩ quetibujuwĩ Jesús.

²¹ Bairo jããrẽ cũ caĩquetibujuyaparoro, Pedro pũame Jesutũ atĩ, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Jãã Quetiupau, yũ yau roro yũ cũ caápata, ¿nocãnacãni majũ cũ mena yũ busũqũẽnocuti? Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãni majũ bairo yũ áticuti? —qũĩ jẽniñawĩ Pedro Jesure.

²² Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Pedrorẽ:

—Baipua, tore bairo mee mujãã yũ átĩrotiya. Siete por setenta cãnacãni majũ cũ mujãã busũqũẽnogarã, ñiña —qũĩwĩ.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ ĩ quetibujũ yaparo, ape wãmerẽ ĩcõñarĩ bairo jãã ĩ quetibujuwĩ tunu: “Dios cũ carotimasĩrĩpau atore bairo ñiña: Jĩcãũ quetiupau rey cũ ʔmua cũrẽ cawapamorã dinerore na catunuorõ boyupũ. ²⁴ Bairo boũ, cũtu na piijoneñojũgoyupũ, na mena qũẽnogu. Bairi jĩcãũ cũ capiijõjũgon pairo capee millones majũ cũ wapamoñupũ. ²⁵ Cũ pũame dope bairo

cũ átiwapatimasĩesupũ tie cũ cawapamorĩjẽrẽ cũ quetiupaure. Bairo, ‘Yũ cũgoetiya,’ cũ caĩrõ tũgo, quetiupaũ rey pũame cũ cawapamouẽrẽ, cũ numorẽ, cũ pũnaarẽ, bairi cũ yaye nipetirije cũ cacãgorije ũnie cũãrẽ aperãrẽ na nunirerotiyupũ, cũ cawapamorĩjẽrẽ na cajeparore bairo ĩ. ²⁶ Cawapamou pũame bairo rey cũ carotiro tũgori, rapopaturi mena cũtu etanumurĩ atore bairo butioro qũĩĩupũ: ‘Yũ Quetiupaũ, jicoquei roro yũ mũ ápewa. Dinero mũ yũ cawapamorĩjẽrẽ tocãnacã tiirire cabero mũ yũ tunuogu baipũ,’ qũĩĩupũ. ²⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bopacooro qũĩĩañupũ quetiupaũ rey cũ ũmurẽ. Bairi, ‘Ñugaro. Caroaro mũ tuagu. Yũ mũ cawapamorĩjẽrẽ mũ yũ masiriyogu’ qũĩĩupũ. Bairo ĩrĩ, caroaro tuao joroque cũ áti, cũ árotiyupũ.

²⁸ “Bairo caroaro cũ caátimiatacũãrẽ, cawapamomiatacũ pũame cabero apeĩ cũ yaũ petoaca cũrẽ cawapamouẽrẽ bocãetari cũ tutiyupũ. Bairo cũ tuti yua, roro cũ wãmütutupũrẽ ñerĩ atore bairo qũĩĩupũ: ‘jYũ mũ cawapamorĩjẽrẽ jicoquei yũ mũ tunuogu!’ qũĩĩupũ. ²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ cũ bapa cũ cawapamouẽrẽ: ‘Yũ yaũ, jicoquei roro yũ mũ ápewa. Dinero mũ yũ cawapamorĩjẽrẽ tocãnacã tiirire cabero mũ yũ tunuogu baipũ,’ qũĩĩupũ. ³⁰ Bairo cũ caĩrõ, cũ yuesupũ. Preso jorica wiipũ cũ cũrocarotiyupũ, yũ cũ cawapamorĩjẽrẽ cũ jopeyoáto, ĩ. ³¹ Bairo cũ caáto ĩña, aperã cũ mena macããna paabojari majã tũgoñarĩqũẽ paiyuparã. Bairo cabairã ãnirĩ na quetiupaure cũ quetibujarásuparã. ³² Bairo na caĩquetibujuro tũgo, quetiupaũ rey pũame cũ piijorotiyupũ tunu cũrẽ cawapamomiatacũrẽ. Bairo cũ caetaro ĩña, atore bairo qũĩĩupũ: ‘Mũ, yũ paabojari majõcũ, jororo majũ mũ tũgoñaña! Bopacooro yũ mũ cajẽnirõĩ, paio yũ mũ cawapamomiatajere yũ masiriyobojaapũ. ³³ Bairo yũ caátimiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ bopacooro murẽ yũ caĩñaatatorea bairo, apeĩ, mũ bapare bopacooro cũ miñaetiati? Roro majũ mũ tũgoñaña,’ qũĩĩupũ. ³⁴ Bairo qũĩrĩ, netõjãñurõ cũ mena asiari, preso jorica wiipũ cũ árotiyupũ. Topũ nicõãñupũ dinero cũ cawapamorĩjẽrẽ cũ catunuopeyoparo jũgoye,” ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibujawĩ Jesús.

³⁵ Bairo ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—Yũ Pacũ ũmurecõ macããcũ pũame torea bairo átigumĩ mũjãã tocãnacũãrẽ, mũjãã yeripũ mũjãã yarã roro mũjããrẽ na caátiere na mũjãã camasiriyoezata —jãã ĩwĩ.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cũ caĩquetibujuro bero, Jesús Galilea yepapũ caãniatacũ, Judea yepapũ acoámĩ. Rio Jordán muipũ cũ cawãmuatĩ nũgõã pũamepũ acoámĩ. ² Bairo cũ caátõ, capããrã camasã cũ usawã. Bairi topũ carĩayecũnarẽ na netõwĩ.

³ Bairo cũ caáto, qũĩ jẽnĩñarã etawã jĩcããrã fariseo majã. “Carorije buei átiyami Jesús,” qũĩ bũsujãgamirã, atore bairo cũ jẽnĩñamiwã:

—Marĩ judío majã mena macããcũ ni jĩcãũ ũcũ cũ majũ cũ catũgoñarõ jũgori cũ numorẽ rocagu, ¿cõ cũ rocamasĩcuti? —qũĩ jẽnĩñawã.

⁴ Bairo na caĩjẽnĩñarõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Dios yaye quetibujuriquere cajũgobuerã nimirãcũã, ¿ati wãmerẽ mũjãã ĩñaetĩñati Dios ya tutipũrẽ? Merẽ mũjãã masĩrã. Caãnijũgoripũ camasãrẽ átijũguũ, caũma, carõmio cũã na qũẽnojũgoyupi Dios. ⁵ Na

áti yaparo, atore bairo marĩ ĩcũñupĩ: “Jĩcãũ caũmũ carõmio mena cũ cawãmojiyaata, cũ pacua ture witigũmĩ. Ape wiĩpũ ãnigũmĩ cũ numo mena. Bairo na cabairo, jĩcãũrẽ bairo na ñiñagũ. Jĩcã rupauẽ bairo nigarãma,” marĩ ĩcũñupĩ Dios. ⁶ Bairo jĩcãũrẽ bairo Dios narẽ cũ cacũrĩcãrã na caãnoi, ni jĩcãũ ũcũ na ricawa masĩecũmĩ. Na majũ cũã ãmeo pitimasĩetĩñama —na ĩ quetibujawĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

⁷ Bairo cũ caĩquetibujero tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã tunu:

—Bairopũa, ĩnopẽĩ marĩ ñicũ Moisés ãnacũ cũ yaye quetibujacũrĩqũẽrẽ ape wẽẽpũ, “Ni jĩcãũ ũcũ cũ numorẽ cũ carocagaata, atore bairo ĩrĩcã pũrõrẽ cõ cũ cajoro, ñurõ: ‘Bairo mũ cabairoi, mũ teeĩ, murẽ yũ pitiya,’” qũĩ cũñuparĩ? —qũĩwã fariseo majã Jesure.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesũs:

—Mujãã ñicũjãã, mujããrẽ bairo ãmeo mairĩqũẽrẽ camasĩena na caãnoi, na mena macããcũ jĩcãũ ũcũ cũ numorẽ carocagaure roro cũ caátiere ãñotaesupi Moisés. Baipũa, bairo boesupi Dios caãnijũgoripapũ.

⁹ Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ cũ numo, apeĩ mena roro caepeeco cõ caãnimiatacũãrẽ, cõrẽ rocarĩ bero tunu apeo mena cũ cawãmojiyaata, roro majũ ácu átiyami. Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãpei majũ niñami. “Apeo mũ numo mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,” cũ caĩrĩqũẽrẽ cabaibotioũ majũ niñami —na ĩ quetibujawĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na cũ caĩquetibujayaparoro, jãã, cũ cabuerã pũame atore bairo jãã ĩwũ Jesure:

—Mũ caĩrõrẽ bairo camasã na numoarẽ na capitimasĩetĩcõãta, na numoa caãniparãrẽ na camacãetĩcõãta, ñubujioricarõ —jãã ĩwũ.

¹¹ Bairo jãã caĩrõ tũgo, bairo jãã ĩwĩ:

—Tocãnacãũpũa nipetiro camasã masĩetĩñama atie yũ caĩquetibujurijere. Masĩõrĩqũẽrẽ Dios cũ cajorã jeto masĩñama.

¹² Cawãmarã jĩcããrã rorã cabuiaricarã ãnirĩ numo cutimasĩetĩñama. Tunu aperã, na numo cutimasĩetio joroque na átiyama. Aperã na majũã Dios yaye rotiriquere netõjãñurõ átigarã, carõmiorẽ na negaetiyama. Bairo bairã, canũmo cutimasĩenarẽ bairo nicõãñama. Bairo yũ caĩquetibujacũrĩjẽrẽ bairo camasĩtũgoñarã torea bairo na áparo —jãã ĩwĩ Jesũs.

Jesũs bendice a los niños

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperã na pũnaa cawĩmarãrẽ na jeamá Jesũs tapũ, na pãñarĩ Diore na cũ jẽnibojãto, ĩrã. Bairo na pũnaarẽ na cajeatõ ĩñarĩ jãã, cũ cabuerã pũame, “Na jeapericõãña mujãã pũnaarẽ,” na jãã ĩwũ capacuare.

¹⁴ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—Yũtũ pũame cawĩmarãrẽ na atĩrotiya. Na ãñotaeticõãña. Dios cũ carotimasĩrĩpau macããnarẽ bairo caãna niñama cawĩmarã. Narẽ bairo cayerĩñurã jeto ãnimasĩñama Dios cũ carotimasĩrĩpauure —jãã ĩwĩ Jesũs.

¹⁵ ĩ yaparo, cawĩmarãrẽ na pãñarĩ Diore na jẽnibojawĩ. Áticõã yua, acoámĩ tipau caãnimiatacu Jesũs.

Un joven rico habla con Jesũs

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Bairo cũ caátõ, jĩcãũ cawãmaũ Jesutũ atĩri, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Jããrẽ cabueĩ, ĩdope bairo yũ átibujiocutĩ, caroa yerĩ capetietiere bõcagũ?

17 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo puame qũĩwĩ Jesús:

—¿Nopẽĩ, “Dise yu caátipee caroa wãme majūrẽ yure quetibujaya,” yu mi jēniñañati? Cañu, jĩcãũ niñami, Dios jeto. Caroa yeri capetietiere bócaɣu, Dios camasãrẽ cū caroticũrĩqũērẽ m̃u tũgoɣsaɣu —qũĩwĩ Jesús cawãmaurẽ.

18 Bairo cū caĩrō tūgo, “¿Dise puamerẽ cū caroticũrĩqũērẽ yu ácuati?” qũĩ jēniñawĩ cawãmau.

Bairo cū caĩrō tūgo, bairo qũĩ quetibujawĩ Jesús cawãmaurẽ:

—‘Pajĩãtĩcõãña camasãrẽ. Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Aperã yayere jeerutieticõãña. Aperã cabugoroa na ìbuitieticõãña. 19 M̃u pacu, m̃u paco cũãrẽ nũcũbugoya. M̃u mena macããna cũãrẽ m̃u rupaure m̃u camairõrẽã bairo na maiña,’ —qũĩ quetibujawĩ Jesús.

20 Bairo cū caĩquetibujuro tūgo, atore bairo qũĩwĩ cawãmau Jesure:

—Tie nipetirijere merẽ yu átiepocõãnucũña. Bairi, ¿ñe to rusacuti mai yu caátipee? —qũĩ jēniñawĩ.

21 Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, atore bairo qũĩ quetibujunemowĩ Jesús tunu cawãmaurẽ:

—Caroú majũ, ñe ùnie carusaecu añigu, m̃u cacũgorije nipetirijere m̃u nunirepocõãɣu. Tie wapare jeeri, cabopacarãrẽ na m̃u ricawogu. Bairo m̃u caápata, jõbuiɣu paio nigaro m̃u cawapatapee. Bairo yu caĩrõrẽ bairo áti yaparori, yu mena bapacusa —qũĩwĩ Jesús.

22 Tiera tūgo, cawãmau puame tũgoñarĩqũẽ pairi acoámĩ. Capee apeye ùnierẽ cacũgoũ añirĩ Jesús cū caĩrõrẽ bairo átigaemi yua.

23 Bairo cū caátó ñña, atore bairo, jãã, cū cabuerãrẽ jãã ñwĩ:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Camasã apeye ùnierẽ capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaure na caetapee masiriyojãñuña. 24 Tunu bairoa ñiña: Waibucu capai, camello, ãpõã pota opeacapu cū cajã ãmewitiata, masiriyojãñuña. Tore bairo cabaimiatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro ñiña caũm̃u capee apeyere cacũgoũ Dios cū carotimasĩrĩpaure cū caetapee puame roque —jãã ñwĩ.

25 Bairo cū caĩrō tūgo, jãã, cū cabuerã puame, jãã tũgoacũacoapu. Atope bairo jãã ñwũ:

—Bairi toroque, ¿ni ùcũ cū netõmasĩcuti?

26 Jesús puame jãã ññarĩ, atore bairo jãã ñwĩ:

—Dise ùnie camasã na caátimasĩtẽtẽ nipetirije Dios cū caátimasĩrĩjẽ jeto ñiña —jãã ñwĩ.

27 Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro puame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merẽ nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, m̃urẽ jãã bapacuti usajugowu. Bairo jãã caátie wapa, ¿ñerẽ jãã cū jowati Dios? —qũĩ jēniñawĩ Pedro Jesure.

28 Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, bairo qũĩwĩ Jesús:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Dios ati um̃urecóo nipetiro cawãmarõ cū cawasoaripau quetiupau yu caãnopu, mujãã, yu baparã, yu rocajãñurõ mujãã rotigarã mujãã cũã. Quetiuparã na caruiro ùno, tronopu mujãã ruigarã. Israelita puga wãmo peti rapore puga pēnirõ cãnacã poari macããnarẽ na caátajere ñnacõñarĩ na mujãã ññabesegarã. 29 Ni jĩcãũ ùcũ yu mena bapacutigu, cū ya wiire, o cū bairãrẽ, cū bairã rōmirĩrẽ, cū pacuare, cū pũnaarẽ, o cū ya yepa cũãrẽ cū caaweyocoápata, narẽ cū cacũgoro netõjãñurõ bócanemogumi tunu cū yaye ùnierẽ, bairi cū yarã ùna cũãrẽ. Bairi jĩcãũrẽ cū caaweyocoápata, cū netõrõ cien bui peoro cãrõ majũ bócanemogumi. Tunu bairoa caroa yeri capetietiere cū jogumi Dios yu

mena cabapacutiácure. ³⁰ Apeyera tunu ati rûmurîrê camasã jîcãârã rotimasîmirâcûã, caberopu na mena macãânarê na rotimasîêtîgarâma. Tunu bairoa ati rûmurîrê camasã jîcãârã rotimasîêtîmirâcûã, caberopu na mena macãana capãârê carotimasîrã majû nîgarâma.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Î quetibujû yaparo, paabojari majârê îcõñarî, atore bairo jãã î quetibujûnemowî tunu: “Dios cû carotimasîrîpaû puame jîcãû use wese upaû, cabusuripaû caãno cû ya wese pu capaabojararê camacãûátacure bairo niña. ² Cû puame jîcãârã caûmurê na bócarî yua, useanirî, ‘Jîcã rûmu paarique wapare tocârõ majû mujãârê yu wapatigu, yu yaye usere mujãã cajebojaata,’ na îñupû. Bairo ‘Jaû,’ na caîrõ tûgo, cû ya wese pu paarotijoyupû. ³ Cabero muipû cû caasitutuâtîpaû caãno macãpu ásûpu tunu. Topû eta yua, ñe ûnie áperã plaza caânarê na îñañupû. ⁴ Atores bairo na îñupû na cûârê: ‘Mujãã cû yu ya wese pu paarájá. Bairo mujãã caparãápata, cariape mujãârê yu wapatigu,’ na îñupû. Bairi na cûã, cû carotirore bairo cû wese pu paarã ásûparã. ⁵ Cabero pasaribota caãno macãpu ásûpu tunu. Cabero tres de la tarde caãno ásûpu tunu, aperã cûrê capaabojararê na macãû ácé. Bairo na bócaetari yua, ‘Cariape mujãã cûârê yu wapatigu,’ na îñupû. Bairo cû caîrõ, na cûã, ‘Jaû,’ îñuparã. Bairo na caîrõ tûgo, na paarotiyupû cû ya wese pu. ⁶ Cabero cinco de la tarde caãno macãpu átusayupû tunu. Topû eta, aperã caûmua ñe ûnie caáperârê na îña, atore bairo na îñupû: ‘¿Nopêîrã bairoa mujãã îñacõânucû naioañati paari mee?’ na îñupû. ⁷ Bairo cû caîrõ tûgo, atore bairo qûîñuparã: ‘Ñamu ûcû, “Marî paáto,” jãã îêtîñami. Bairi jãã paaetiya,’ qûîñuparã. Bairo na caîrõ tûgo: ‘Mujãã cûã paabojaasã yu ya wese pu,’ na îñupû ti wese upaû puame.

⁸ “Cabero canaiorîpaû caetaro ti wese upaû cû ûmua quetiupau mayordomorê cû árotiyupû cû wese pu. Atores bairo qûîñupû: ‘Tocârõã yu paabojari majârê na piijorî na wapatiya. Yu ya wese capaau etatusaatacupû na wapatiyûgoacû, capaau etajûgoatacupû cû wapatituya,’ qûîñupû. ⁹ Bairo cû caîrõ, cinco de la tarde caãno capaabojarã etaátana majû wapa jegarã, quetiupau mayordomotû etayuparã. Bairo caberopu capaara etaátana nimirâcûã, jîcã rûmu paarique wapa jîcârõ tûni ñeñuparã. ¹⁰ Cabero capaabojarã etajûgoatana puame etarã yua, ‘Na netõjãñurõ marîrê wapatigumi,’ î tûgoñañuparã. Bairo na caîtûgoñamiatacûârê, jîcârõ tûnia jîcã rûmu paarique wapa cãrõ na joyupû na cûârê. ¹¹ Bairo jîcârõ tûnia na cû cawapatiro îñarã yua, ‘¡Tame, ñuêtîña!’ âmeo î busûpaiyuparã na majû ti wese upaû bairo cû caátirotirijere. ¹² Atores bairo qûîñuparã: ‘Ánoa caberopu capaabojarã etaátana puame jîcã horaaca jeto paarã etaama. Jãã puame roque, ati rûmurê jãã paanaiocoápû caasiro watoare. Bairi, ¿nopêî na netõjãñurõ jãârê mu wapa joetiyati?’ qûîñuparã. ¹³ Bairo na caîrõ tûgo, jîcãû na mena macãâcûrê atore bairo qûîñupû ti wese upaû puame: ‘Yu yaû, murê ricaati roro yu áperiya. Murê yu caîrõrêã bairo mu yu wapatiya, jîcã rûmu wapa majûrê. ¹⁴ Bairi mu cawapatarijere jecoácûja. Caberopu capaabojarã etaátanarê jîcârõ tûni na yu cawapatiatã, ñujãñuña. ¹⁵ Yu majûã yu yaye dinerore yu caborore bairo yu átimasîña. Bairi dopêîrã, ¿Cabopacarê na yu caîñamairîjêrê roro mujãã îñatutiyati?’

qũĩñupũ ti wese upau cajũgoye capaabojaũ etaátacure,” ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs.

¹⁶ ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Torea bairo āmerẽ camasã caānimajũrã nimirãcũã, caberopũ cabũgoro macããna nigarãma. Tunu bairoa āmerẽ camasã cabũgoro macããna nimirãcũã, caberopũ caānimajũrã nigarãma,” jãã ĩwĩ.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Bairo cabero Jesũs Jerusalén caátíwãpũ ácu, jãã, cũ cabuerã pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cānacãũ majũ camasã watoa caānarẽ, jãã piiwũojori, atore bairo jãã ĩwĩ:

¹⁸ —Jerusalẽpũ marĩ caátiere merẽ mujãã masĩña. Topũ ti macã macããna pũame yũ, Camasã Jũgocure, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi Moisés ānacũ cũ caquetibũjũcũrĩqũerẽ cajũgobueri majãrẽ. Bairo na caáto, sacerdote majã quetiuparãjãã pũame yũ pajĩãroca rotigarãma. ¹⁹ Bairo átirotiri yua, ape yepa macãānarẽ yũ nunirocacõāgarãma. Roro ñiepegarãma. Roro yũ bape epegarãma. Bairo átieperi, yucũpãĩpũ yũ papuatu rocagarãma. Bairo yũre na caátimiatacũãrẽ, itia rũmũ bero caāno yũ pũame yũ caticoagu tunu —jãã ĩwĩ.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

(Mr 10.35-45)

²⁰ Cabero Zebedeo nũmo cõ pũnaa mena Jesutũ etari, cõ rupopaturi mena etanumũñupõ, qũĩ jẽniñago. ²¹ Bairo cõ caáto ĩña, “¿Ñerẽ mũ yũ caáto mũ boyati?” cõ ĩ jẽniñañupũ.

Cõ pũame bairo qũĩñupõ:

—Ati yepare mũ carotimasĩrĩpau caetaro, yũ pũnaa mutũ na mũ caruirotiro yũ boya. Jĩcãũ cariape nũgõã, apeĩ caãcõ nũgõã na mũ caruirotiro yũ boya. “Jaũ,” miwã —qũĩñupõ Juan, Santiago paco pũame Jesure.

²² Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesũs cõ pũnaarẽ:

—Mujãã cabaipeere masĩtĩmirãcũã, yũre mujãã jẽniña. Butioro popiye bairicarore mujãã jẽnimiña. Yũ pũame popiye yũ baigu. Yũre bairo mujãã cũã popiye mujãã cabaiata, ¿mujãã nũcãmasĩrãti? —na ĩñupũ Jesũs Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo:

—Murẽ bairo jãã nũcãmasĩña —qũĩñuparã.

²³ Bairi Jesũs pũame atore bairo na ĩñupũ:

—Mujãã caĩrõrẽ bairo popiye mujãã baigarã. Baipua, yũ majũ yũre cajũrotiparã, yutũ cariape nũgõã, bairi caãcõ nũgõã caruiparãrẽ na yũ besemasĩtĩña. Yũ Pacũ pũame roque bairo caāniparãrẽ na besemasĩñami —na ĩñupũ Jesũs, Juarẽ bairi Santiago cũãrẽ.

²⁴ Cabero jãã, Jesũs cũ cabuerã pũga wãmo cānacãũ majũ caãna Santiago, Juan mena Jesure na caĩjẽniñaaatajere catũgoatana ānirĩ na mena jãã asiacoapũ. ²⁵ Jesũs pũame tiere ĩña, nipetirã jããrẽ cãtũ piijori atore bairo jãã ĩwĩ:

—Merẽ mujãã masĩña ati mũmurecõo macããna na caátĩānierẽ. Ati yepa macããna Diore caĩroaena quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena rotiepeyama na roca macãānarẽ. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ²⁶ Mujãã pũame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo

puame bairotiya mujãârê: Mujãâ mena macãâcũ, caãnimajũûrê bairo caãnigaũ, mujãâ roca netõjãñurõ carotimasĩrê bairo añirotiya. ²⁷ Tunu bairoa mujãâ mena macãâcũ, caroti majũûrê bairo caãnigaũ, mujãâ ãmurê bairo cũ caãno, ñũa. ²⁸ Bairi yũ, Camasã Jũgocũ quetiupau majũrê bairo yure capaaboaparãrê na macãũ acũ yũ apũ ati yepare. Camasãrê na juátinemoũ acũ yũ apũ ati yepapure. Tunu bairoa yũ cariarije jũgori camasã capããrãrê na carorije wapare netõũ acũ yũ apũ —jãã ñwĩ.

Jesús sana a dos ciegos

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Cabero jãã, Jesús mena Jericó na caĩrĩ macãpũ caãniatana jãã cawitiro, capããrã camasã Jesús berore ʁsawã. ³⁰ Bairo jãã caátó, cacaapee ññaena pũgarã, maa tũpũ ruiyupa. Bairi cacaapee ññaena puame, Jesús cũ canetõátóre tũgorã, bũsurique tutuaro mena atore bairo qũĩ awajajowã Jesure:

—jãã Quetiupau, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jãã ññaña! —qũĩwã.

³¹ Bairo na caĩrõ, camasã puame na tutiwã, na awajaeticõãto, ñrã. Bairo narê na caĩmiatacũãrê, jĩrĩã jãñurĩ awajanemowã tunu:

—jãã Quetiupau, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jãã ññaña!

³² Jesús puame bairo na caĩawajarijere tũgori, tuanũcãwĩ. Tuanũcãrĩ yua, cũtu na piijowĩ. Ato bairo na ñwĩ:

—¿Ñerê mujãã yũ caáto mujãã boyati?

³³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩwã cacaapee ññaena Jesure:

—Jãã Quetiupau, caĩñamasĩẽna ãnirĩ jãã ññamasĩgaya tunu —qũĩwã.

³⁴ Jesús puame bopacooro na ññarĩ, na caapeere pãñawĩ. Bairo cũ caáto, jicoquei ññamasĩcõãma yua. Ññamasĩ, Jesús berore ʁsawã yua.

21

Jesús entra en Jerusalén

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén macã tũpũ cõñaánã yua, Betfagé na caĩrĩ macãrê, Olivo buro tũre jãã etawũ. ² Bairo etarã, jãã mena macããna, Jesús cũ cabuerã, pũgarãrê atore bairo na ñ jowĩ:

—Ánája ato riape caãni macããcãpũ. Topũ etarã, jicoquei burra jiyãũcõrĩcõrê cõ macũ mena mujãã bõcagarã. Bairo na bóca yua, na õwãrĩ, na mujãã jeapá yũ tũpũ. ³ Bairo mujãã caõwãrõ, jĩcãũ ñcũ mujããrê, “¿Nopẽĩrã na mujãã õwãñati?” cũ caĩata, atore bairo cũ mujãã ñwã: “Marĩ Quetiupau na boami. Yoaro mee mujãã tunuogũmi tunu mujãã burrore,” cũ mujãã ñwã —na ñ jowĩ Jesús.

⁴ Tie puame profeta ãnacũ cũ caĩwoatuquetibujũ jũgoyeticũrĩcãrõrê bairo baietaro baiwũ. Ato bairo ñ woatuyayupi profeta Jesús cũ cabaapeere mai:

⁵ “Ato bairo Siõn cawãmecuti macã macããnarê na ñ quetibujũya:

‘Mujãã quetiupau rey puame mujããtu etaacũ baiyami.

Capajãrĩcãrê bairo mee, caroaro mena burro macũ bui pesari mujããtu etaacũ baiyami,’

na ñ quetibujũya,” ñ quetibujũ jũgoyeticũñañupĩ profeta ãnacũ puame.

⁶ Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgo, cũ cabuerã puame cũ caĩrotiorea bairo átiracoãmã. ⁷ Bairi burra, cõ macũ cũãrê bóca yaparori, na jeámã Jesús tũpũ. Bairo na caje etaro yua, jãã jutii, cabuĩ macããjẽrê, burro buire

jãã peowu. Bairo jãã caáto, Jesús puame burro buipw wãmupeawĩ. Bairo cū bui pesari yua, ánutuami Jesús Jerusalēpu. ⁸ Bairi camasã capããrã áma. Jicããrã na mena macããna na jutii cabui macããjērē esocūwã maa cū caátiwārē. Aperã pepũ queeri ũnierē patanerĩ Jesús jũgoyere piticũjũgowã, Jesure qũĩroari, useanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cū bero macããna cūã busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeojũgowã:

—ĩNumajũcõãña! ĩNipetiro cū marĩ basapeoroa Quetiupaw Rey David marĩ ñicũ ānacũ pãrãmirē! ĩJesús, Dios cū cajow marĩ Quetiupaw majũ cū caãnoi, cūrē marĩ cabasapeoro ñña! ĩNipetiro cū marĩ basapeoroa Dios umarecõo macããcūrē! —qũĩ basapeowã camasã.

¹⁰ Bairo Jesús Jerusalērē cū cajãáto, ti macã macããna nipetirã qũĩñarã etawã:

—Āni, ĩñamũ cū āniñati? —ĩjēniñawã Jesure causerārē.

¹¹ Bairo na caĩjēniñarõ tũgo, atore bairo na ĩwã:

—Āni Jesús, profeta, Nazaret Galilea yepa macããcũ niñami —na ĩwã.

Jesús purifica el templo

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Bairo Jesús puame etari, templo capairi wii ñubuerica wiire jããmi. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ cawapatari majārē, bairi wapatiri majã cūārē na acurewiyoyo jũgowĩ nipetirore. Tunu moneda tiirire cawasoari majã ya mesarire, bairi buare cawapatiri majã ya mesari cūārē tujerecũ peyocõãwĩ. ¹³ Bairo átiri, bairo na ĩwĩ:

—Dios cū caquetibujari tutipw bairo ĩña: “Yũ ya wii ñubuerica wii majũ nigaro,” ĩña. Bairo caĩquetibujumiatacūārē, mujãã puame apeye aruare bairo mujãã átiya. Camasārē jerutinunirĩ majārē bairo caãna ānirĩ jerutiri majã na caãni wii, ũtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ĩwĩ Jesús.

¹⁴ Cabero Jesús templopw cū caãno mai, cacaapee ĩñamasĩēna puame, bairi ñicãrĩ caroyetuarã cūã cūtu etawã. Jesús puame na catiowĩ.

¹⁵ Bairo sacerdote majã quetiuparã, bairi Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã cūã caroaro cū caátiere ĩñamirãcūã, tunu cawĩmarã templopw, “Nipetiro cū marĩ basapeoto David ānacũ pãrãmirē,” na caĩrõ tũgori, Jesure qũĩñatejãñuwã. ¹⁶ Bairi atore bairo qũĩwã:

—Cawĩmarã, ĩbairo na caĩrõ, mu tũgoetiyati? “ĩTocãrõã jãnaña!” na ĩña —qũĩwã sacerdote majã quetiuparã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yũ tũgomajũcõãña. ĩMujãã puame ānoa cawĩmarã Diore na cabasape-orijere mujãã ĩñaetinucũñati Dios ya tutipw? Mujãã masĩrã. Bairo ĩña:

‘Dios, cawĩmarārē, caũpũrããcã cūārē murē na caĩuseanipeere mu na basapeo joroque na mu átiya,’

ĩquetibujwya ti tutipw —na ĩwĩ Jesús fariseo quetiuparãjãārē.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, na aweyori ti macã Jerusalērē witicoámĩ, Betania macãpu ácú. Topw jãã cãniwã.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Cabusuri rũmũ caãno tunucoámĩ Jesús Jerusalēpu. Bairo ti macãpu ácú, queya tũgoñañupĩ. ¹⁹ Bairo queyari, jicãũ yucũ higuera cawãmecutii, maa tãniacã caãniirē ĩñajowĩ. Bairo ĩñajori yua, caricare ĩñau ámĩ. Bairo

caricare cū camacāmiatacūārē, capū jeto āñupā. Ríca mañupā. Bairo cabairoi, atore bairo īwī yua Jesús higuerare:

—¡Atii, tocārōā ríca manigaro yua!

Bairo cū caīrō, jicoquei ti yucu pñame jñicoaápn.

²⁰ Bairo cabairo īña, jāā, Jesús cū cabuerā pñame jāā īña acñacoapñ. Ato-re bairo jāā īwū Jesure:

—¿Ñe jūgori yoaro mee to jñicoayati ti yucu? —cū jāā ī jēniñawū.

²¹ Bairo jāā caījēniñarō tūgo, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Cariape mujāārē ñiña: Dios mena tūgoñatutuari pñgani cārō tūgoñarī mee, “Yū caīrōrē bairo baicoagaro,” cariape mujāā caītūgoñatutuacōāta, atii higuera yucure yū caátiatatore bairo netōjāñurō mujāā átimasīgarā. Bairi ati ūtāūrē etari, “Wāáti ria capairiyapñ etanucārōjā,” mujāā caīata, mujāā caīrōrēā bairo baibujioro tii ūtāū pñame. ²² “Yū cajēniñōrēā bairo jogumi Dios,” cariape mujāā caītūgoñatutuacōāta, nipetiri wāme cū mujāā cajēniñjērē mujāā jomajūcōāgumi Dios —jāā īwī Jesús.

La autoridad de Jesús

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Bairo cabero templo wiipñ jāāmi Jesús. Bairo topñ camasārē cū cabueñitoye, sacerdote majā quetiuparā, aperā judío majā, cabūtoa camasīrā cūā, cūtu etari, atore bairo qūī jēniñawā:

—¿Noa ūna na carotiro mena bairo mñ átiati ñamicā mñ caátiatajere?

²⁴⁻²⁵ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na īwī Jesús:

—Yū cūā mujāārē jīcā wāme yū jēniñagñ. Cariape yū mujāā yñwa: ¿Ni ūcū camasārē cū bautiza rotijoyupari Juan ānacūrē? ¿Dios, o camasā pñame cū na bautiza rotijoyupari? Tiere cariape yū mujāā caīquetibujūata, yū cūā cariape mujāārē yū quetibujugñ, “Noa ūna na carotiro mena bairo yū átiya,” mujāā ñign —na īwī Jesús.

Bairo cū caīrō tūgo, yasioroaca āmeo busñwā na majū cūrē na caīyñpeere: “¿Nopē bairo cū marī yñrāati? ‘Dios pñame cū bautiza rotijoricami Juarē,’ marī caīata, ‘Toroque, ¿nopēīrā Juan ānacū cū caquetibujurijere cariape mujāā tūgoeti?’ marī ībujioñmi. ²⁶ Tunu bairoa, ‘Camasā pñame cū bautiza rotijoricarāma Juarē,’ marī ī masīētīña, marīrē tutirema, īrā. Merē camasā nipetiro, ‘Juan ānacū Dios cū caquetibujurorotijoricā āmi,’ ī tūgoñacōāñama,” yasioroaca āmeo ī busñwā. ²⁷ Bairi, “Jāā masīētīña Juarē cabautiza rotijoricare,” qūīwā fariseo quetiuparājāā Jesure.

Bairo na caīrō tūgo, Jesús pñame bairo na īwī:

—Cariape yū mujāā yñetiya. Bairi yū cūā, “Noa ūna na carotiro mena tore bairo yū átimasīña,” mujāārē ñi quetibujñetigu —na īwī.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Ī yaparo, ape wāme ĩcōñarī bairo na ī quetibujñwī Jesús:

—¿Dope bairo mujāā ī tūgoñañati atie quetire? Jīcāñ pñgarā capūnaacñcñ āñupñ. Bairi jīcāūrē, “Macū, ati rūmūrē yū use wesepñ mñ capaañáto yū boya,” qūīñupñ. ²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, cū macū pñame, “¡Yū áperigñ, yū ágaetiya!” qūīñupñ. Cabero cū pacure cū caīnetōñacārījērē ape wāme tūgoña wasoari, paan acoásupñ. ³⁰ Cabero tunu cū macū apeire toreā bairo cū paarotiyupñ na pacñ tunu. Cū pñame, “Jañ, āmeacā yū paan āgñ,” qūīñupñ. Bairo caī nimicūā, paan ápéyupñ. ³¹ Bairi na pacñ cū caborijere

caátacu, ¿ni puame cū añuparĩ? —na ĩ jēniñawĩ Jesús, to caña fariseo majārē.

Bairo cū caĩjēniñarō tūgo:

—Cū macū cū carotijūgoatacu puame niñami na pacu cū caĩrjērē catūgousau majū —qūiwā.

Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu Jesús to caña fariseo majārē:

—Cariape mujāārē ñiña: Torea bairo Roma macā macāānarē camasā yaye dinerore jejobojari majā, bairi carōmia caūmua mena caepewapatarā rōmirĩ cūā, mujāā jūgoye Dios mena cabusūqūēnorā ānirĩ, Dios cū carotimasĩrĩpaure mujāā jūgoye jāāgarāma. ³² Juan ānacū puame caroa ānajē catajere mujāārē quetibujuyupi. Bairo cū caĩquetibujumiatacūārē, cariape cū mujāā tūgoesupa. Bairo cū caĩquetibujuriquere cariape mujāā catūgoetimiatacūārē, dinerore jejobojari majā, bairi carōmia caūmua mena caepewapatarā rōmirĩ cūā cū tūgousayupa. Bairo na caáto ĩñamirācūā, roro mujāā caátajere tūgoña yapapuari mujāā tūgoña wasoae-supa mujāā yerire —na ĩ quetibujuwĩ Jesús.

La parábola de los labradores malvados

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ ĩ quetibujuy yaparo, atore bairo camasārē na ĩ quetibujunemowĩ tunu: “Tunu ape wāme ĩcōñarĩ, mujāārē yu quetibujupa: Āñupū jīcāū wese upau. Cū puame use wesere qūēnoñupū. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jānía ēñotayupu ūtā rupaa mena. Āti yaparo, use ocore na canumuparo cūārē qūēnoñupū. Āti yaparo, na caĩñacotepa wii caūmuarĩ wii, torre cūārē qūēnoñupū. Bairo qūēno yaparori bero, acoásúpū cayoaropū. Mai, āgu jūgoye, cū wesere waso cūñupū aperā paari majārē, wapatagu. ³⁴ Cabero yua, use cabutiri yatea caetaro masĩrĩ, cū ūmuarē na joyupu cū ya wesere cū cawasoricarā tūpu. Cūrē na cawasorique wapare bou, na joyupu, tiere na jeatíbojaáto, ĩ. ³⁵ Bairo cū ūmua na caetaro ĩña, ti wese paari majā puame cū ūmua cū cajomiatana jīcāārē na qūēñuparā. Aperārē na pajīārecōāñuparā. Aperārē ūtā rupaa mena wēērĩ na cāmitu tunuojoyuparā. ³⁶ Cabero ti wese upau puame cū ūmua cū cajojūgoricarā netōjāñurō na jonemoñupū tunu cū wesepu. Tunu torea bairo na ásuparā ti wesere capaari majā puame.

³⁷ “Cabero ti wese upau cū macū majūrē cū joyupu, atore bairo ĩ tūgoñarĩ: ‘Yu macū roquere cū nēcūbugobujiorāma, yu macū majū cū caānoi.’ ³⁸ Bairo cū caĩtūgoñamiatacūārē, wese paari majā puame ti wese upau macū cū caatóre ĩñarĩ, āmeo ĩñuparā: ‘Atiyami ati wese upau macū. Cūā niñami cū pacu cū cariaro bero ati wesere cacūgousapau. Bairi cū marĩ pajīārocacōāto. Bairo marĩ caápata, ati wese uparārē bairo marĩ tuagarā,’ āmeo ĩñuparā na majū. ³⁹ Bairo caĩrā ānirĩ na caĩrōrēā bairo ásuparā. Ti wese tūñipū cū ñeowaátĩ, cū pajīārocacōāñuparā,” na ĩ quetibujuwĩ Jesús.

⁴⁰ Bairo ĩ quetibujuy yaparo, atore bairo na ĩ jēniñawĩ cū caĩrjērē catūgori majārē: “¿Dope bairo ácumĩ mujāā ĩ tūgoñañati cū macūrē na capajīārocaro bero ti wese upau puame ti wesere etaupu?”

⁴¹ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūiwā:

—Bairo átigumi: Bopacooro na ĩñaecū, ti wese paari majārē na pajīārecōāgumi. Bairo na átireri bero, aperārē cū wesere coterotícūgumi. Na

puame roque cū jogarāma cūrē na cawasorique wapare, ti yutea caetaro —qūīwā Jesure cū caīrījērē catūgori majā.

⁴² Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩnemowī tunu:

—¿Atie quetibujūcūrījērē mujāā ĩñaetinucūñati Dios yaye busurica tutipū? Mujāā masīrā. Bairo ĩña:

‘Ūtā mena cawii qūēnorī majā jīcā ūtāārē na caboetimiatacūārē, tia puame caāni majūrīcā nigaro.

Tia camanicōāta, wii manibujioricaro. Dios puame bairoa ásupi.

Bairo cū caátore ĩñarā, marī tūgoña ʼseaniña,’ ĩ quetibujūya Dios yaye busurica tutipū —na ĩ quetibujūwī Jesús.

⁴³ Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩnemowī tunu:

—Bairi mujāārē ĩña: Mujāā, Dios cū carotimasīrīpau cajāābujioatana topū mujāā jāāetigarā. Aperā puame roque jāāgarāma. Dios cū carotirore bairo caátimajā jāāgarāma. ⁴⁴ Tunu ni jīcāū ūcū tia ūtāā mena cū cañarocapeata, rocapecoabujioami. Tunu bairoa tia, jīcāū buipū to cañarocapeata, cū rocaboo rocacōābujioro —na ĩ quetibujūwī Jesús, tia ūtāārē bairo cū cabairijere na quetibujūgū.

⁴⁵ Bairo cū caīquetibujuro tūgo, sacerdote majā quetiuparā bairi fariseo majā cūā masīcōāwā Jesús cū caīrījērē. “Marī puame tia ūtāārē carocari majārē bairo marī āniña. Bairi marīrēā ĩgū ĩcūmi Jesús,” ĩ tūgoñawā. ⁴⁶ Tie jūgori Jesure cū ñegamirācūā, cū ñemasīēma, camasārē na uwirā. “Jesús profeta ācūmi,’ ĩ tūgoñarī marī qūērema camasā, cū marī cañerotiatā,” ĩrā, cū ñemasīēma.

22

La parábola de la fiesta de bodas

(Lc 14.15-24)

¹ Tunu ape wāme camasārē ĩcōñarī na quetibujūnemowī:

² “Dios cū carotimasīrīpau atore bairo niña: Jīcāū quetiupau rey cū macū cū cawāmojiyaparo bose rūmurē qūēnobojoyupū. ³ Bairo qūēnorī yua, cū capiiatanarē cū ūmurē na piirotijoyupū. Bairo cū caīrōrēā bairo cū ūmua narē na caquetibujūnetōmiatacūārē, cū capiiatana puame atīgaesuparā.

⁴ Bairi cabero aperā cū ūmurē tunu na piirotijonemoñupū: ‘Bairo mujāā ĩgarā yū capiiatanarē: “Merē marī caugaparo etaya. Yū wecuare, aperā waibutoa caroaro cariicūna cūārē na pajīārī, na riire yū āsūñaioyaparo. Ñe ūnie rusaetiya. Bairi tāmuri mujāā apá,” na ĩ quetibujūnetōrājá,’ na ĩ joyupū quetiupau rey cū ūmurē. ⁵ Cū capiiimatana puame cū yueticōāñuparā. Jīcāū na mena macāācū cū wesepū acoásupū. Apei cū caapeye nunirōpū acoásupū. ⁶ Aperā puame quetiupau rey ūmurē ñerī, roro na ásuparā. Jīcāārē na pajīareyuparā. ⁷ Bairo quetiupau rey puame roro na caáto tūgo yua, asiajāñuñupū. Cū ūmua soldaua pajīārī majā puamerē natū joyupū, na pajīarerotijou. Na ya macā cūārē joerocacōā rotiyupū. ⁸ Bairo átirotiri bero, atore bairo cū ūmua aperārē na ĩñupū: ‘Yū macū cū cawāmojiyaparo bose rūmurē ñe ūnie merē rusaetiya. Yū capiijomiatana puame roro na caátie jūgori na yū boetiya. ⁹ Bairi maarīpū mujāā caátō yū boyu tunu. Maapū caāna tocānacāupurea mujāā cabocaetarārē, “Ūgarasá quetiupau rey macū bose rūmurē,”’ na mujāā ĩwā. ¹⁰ Bairo cū caīrō tūgo, cū ūmua cū caīrōrēā bairo maarīpū ásuparā. Á yua, nipetiro na cabocaetarārē na neñoñuparā, camasā na caīroarā, na

caïroaena cûârê. Bairo na caátoi, quetiupau rey bose rûmu cû caqûênorî aruare camasâ jeto jiracoasupará yua.

¹¹ “Bairo quetiupau rey puame cû capiijoatanarê na jênigu, ti aruapu etayupu. Eta yua, jicâu na mena macãacûrê qûiñabocayupu. Cû puame jutii, wâmo jiyarica bose rûmu macãajê mee jutii jãñañupû. ¹² Bairo tie mee cû cajãñarô iñarî quetiupau rey atore bairo qûiñupû: ‘Yû yau, wâmo jiyarica bose rûmu macãajêrê mu jutii jãñaetîña. Bairi, ¿noa na carotiro mena yû ya wiire mu jãáti?’ qûiñupû. Caûmu puame quetiupaure dope bairo qûi masîesupu. ¹³ Bairi quetiupau rey puame cû mesarire caññarîcânugôrî majârê atore bairo na iñupû: ‘Ãnirê cû ñeña. Cû wãmorî, cû ruporire jiyari, jô macã canaitîârôpu cû rocawiyocôa joya,’ na iñupû. To canaitîârôpu camasâ capãârâ otigarâma. Na opire bacarupotugarâma, butiro yapapuarâ. ¹⁴ Capãârâ niñama Dios cû capiijorâ. Bairo na cañnimiatacûârê, na mena macãña jicãârâ jeto cû yuyama, cû cabeserâ puame,” na i quetibujawî Jesús.

El asunto de los impuestos

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Cabero fariseo majâ jicârôrê bairo âmeo busupênirâ neñañuparâ. “¿Dope bairo rorije cû busuo joroque marî ânaati? Bairo roro Jesús cû cabusuata, cû marî busujâmasîgarâ,” îrâ neñañuparâ. ¹⁶ Bairo busupêni yaparo, na cabuerâ, bairi Herodes yarâ cûârê Jesutu na joyupa, atore bairo qûi jêniñagarâ:

—Cabuei, jãã masîña merê mu caátianierê. Mûa, caroaro cariape mu quetibujunucûña. Tunu bairoa cariapea Dios marîrê cû cañnirotiricarorea bairo mu bueya. Aperâ roro na cabaurije, aperâ caroaro na cabaurije jûgori mee na miñabeseya. ¹⁷ Bairo cabai ânirî, ¿dope bairo mi tûgoñañati romano majâ marîrê na carotirijere? ¿To ñuñati quetiupau emperadore camasâ yaye dinerore jeri, jãã cajoata, o to ñuêtîñati? —qûi jêniñawâ.

¹⁸ Jesús puame roro na cañtûgoñarîjêrê masîcôârî, atore bairo na îwî:

—Mujãã, caïtopairâ, ¿nopêîrâ, “Roro qûiáto,” caîrârê bairo yû mujãã î jêniñañati? ¹⁹ Jau, yure joñijate moneda tiire, emperadore mujãã cajonucûrî tii ûnorê —na îwî.

Bairo cû caîrô tûgo, moneda tiire cû nuniwâ. ²⁰ Bairo na canunirô, atore bairo na îwî:

—¿Noa riape to tusayati ti tii moneda tiiacapûre? Tunu bairoa, ¿noa wâme woaturique to tusayati? —na î jêniñawî Jesús.

²¹ Bairo cû caîrô, na puame bairo qûiñwâ:

—Emperador, quetiupau ya wâme, bairi tunu cû riape tusaya ti tii moneda tiiacapûre —qûiñwâ.

Bairo na caïquetibujaro, atore bairo na îwî yua Jesús:

—Toroque emperador quetiupaure cû yaye cañnierê, cûrê cû tun-ujoya. Tunu bairoa Dios yaye cañnierê Diore cû jonucûña —na î quetibujawî Jesús fariseo majârê.

²² Bairo cû caîrô tûgorâ, cû caïquetibujurijere tûgo acuacoama. Bairo bairâ, cû witiweyocoamá.

La pregunta sobre la resurrección

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ti rûmua caãno jicãârâ saduceo majâ na caîrâ qûiñarâmá Jesure. Mai, saduceo majâ puame atore bairo cañtûgoñarî majâ niñama: “Camasâ

cariacoatana, nopê bairo catitunu masîênama,” caîtûgoñarã âma. Bairi atore bairo qûîwã Jesure:

²⁴ —Cabuei, Moisés ânacû atore bairo marîrê î woacûñañupî tirûmupure: “Ni jîcãû ûcû cawâmojiyaricû cû numo mena pûnaa macûã cû cariacopata, cû ânacû bai puame cû buiacore cõ cû wâmojiyaáto. Bairo cû caáto, cû pûnaa caâniparã puame cû ânacû pûnaarê bairo ânibujiorãma,” îcûñupî. Tiere mû masî. Bairi jîcã wãme îcõñarî jãã quetibujupa mai: ²⁵ ãñuparã jîcãni, jîcã wãmo peti puga pênirõ cãnacãû jîcãû pûnaa. Bairi cajûgocû puame wâmojiya jûgoyupû. Cabero pûnaa macûã riacoásúpû. Bairi cû ânacû bai puame cû buiacore wâmojiyayupû tunu. Cabero pûnaa macûã riacoásúpû cû cûã. ²⁶ Bairi torea bairo cû bai cabero macããcû cûã cõ wâmojiyamii, riacoásúpû. Bairo jetoa aperã cû bairã cûã na buiacore numocutimii, pûnaa mána jeto riapeticoásúpãrã. ²⁷ Cabero na ânana numo caânimirîcõ cûã riacoásúpo. ²⁸ Bairo ati yepapû nipetirã numo caânacõ ânirî yua, cariaricarã tunu na cacatiropû na caãno, ¿ni majû jîcã wãmo peti puga pênirõ cãnacãû mena macããcû numo cõ ânicuti? —qûî jêniñawã saduceo majã Jesure.

²⁹ Bairo na caîjêniñarõ tûgo, atore bairo na î quetibujuwî Jesús:

—Mujãã, saduceo majã, Dios yaye cû caquetibujucûrîqûê, bairi cû catutuarije cûãrê mujãã tûgoña mawijiacoya, bairo îrã. ³⁰ Ape umurecõore caûmua, carõmia cûã catiri caetaparã puame numo manigarãma. Ángelea majã, umurecõ macããna na caãnorê bairo nigarãma. ³¹ Apeyera tunu mujããrê yû quetibujugû: ¿Cariacoatana nimirãcûã tunu na cacatirore Dios cû caquetibujucûrîcã tutipû mujãã îñaetinucûñati atiwêrê? Mujãã masîrã: ³² ‘Yua, yû âniña Abraham, cû macû Isaac, bairi cû macû Jacob quetiupau caânacû,’ îñupî. Bairo cû caîrõî, marî masîña: Dios puame cayasirã ânana ûna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirã majû quetiupau roque niñami! —na î quetibujuwî Jesús saduceo majãrê.

³³ Bairo camasã puame cû caîquetibujuro tûgo, tûgocõã maniáma caroaro Jesús cû caîquetibujurijere yua.

El mandamiento más importante

(Mr 12.28-34)

³⁴ Bairo Jesús caroaro cû caîquetibujuro jûgori, pugani cû jêniñanemo masîêma saduceo majã puame yua. Bairo tiere tûgorã, fariseo majã puame na majû âmeo busupênigarã neñañuparã. ³⁵ Bairo busupêni yaparo yua, jîcãû na mena macããcû, Moisés ânacû cû caroticûrîqûêrê cajûgobueire Jesutû cû joyupa. Bairi cû puame Jesús roro cû busuáto îrã na cajoatacû, atore bairo qûî jêniñawî:

³⁶ —Cabuei, Moisés ânacû cû caroticûrîqûê mena macããjê, ¿dise puame caânimajûrîjê cû caroticûrîqûê to âniñati? —qûî jêniñawî.

³⁷ Bairo cû caîjêniñarõ tûgo, atore bairo qûîwî Jesús caûmurê:

—‘Mujãã, Israel macããna, mujãã caátîãnie nipetirije mena cû maiña. Tunu bairoa mujãã yeripû, mujãã catûgoñarîjê nipetirije mena cû maiña. Tunu bairoa mujãã catutuarije nipetirije mena cû maiña.’ ³⁸ Atie Moisés cû caroticûrîqûê tocãnacã wãme netõrõ caânimajûrîjê niña. ³⁹ Atie rocajãñurî cû caroticûrîqûê torea bairo jãñurî niña tie cûã. Bairo îña: ‘Mujããtu macããna cûãrê mujãã rupaurê mujãã camairõrêã bairo na maiña.’ ⁴⁰ Tie puga wãme cû caroticûrîqûê caânimajûrîjê niña. Moisés ânacû ape wãme cû caroticûrîqûê bairi profeta majã na caroticûrîqûê tocãnacã wãme netõrõ

caānimajūrījē niña. Tie camanicōāta, ape wāme carotirije manibujioro — qūī quetibujawī Jesús cajūgobueire.

¿De quién desciende el Mesías?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Bairo fariseo majā aperā na caneñarō, atore bairo na īwī Jesús cūtu caānarē:

—¿Dope bairo mujāā ī tūgoñañati Mesías, “Dios cū cajou,” na caīrē? ¿Noa macū cū ānicuti? —na ī jēniñawī.

Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīwā:

—David ānacū pārāmi niñami.

⁴³ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ī jēniñanemowī tunu:

—Bairo cū caānimiatacūārē, ¿nopēī David ānacū puame Espiritu Santo cūrē cū camasōrījē jūgori, “Y_u Quetiupau,” cū qūīñañuparī Mesiare? Atoze bairo īñupī David:

⁴⁴ ‘Dios puame y_u Quetiupauze atore bairo qūīwī:

“Ato ruiya cariape nūgōā puame mai.

Mu pesua caānanarē na y_u canetōnucārō bero, mu puame na mu roti-masīg_u,”’

ī woatuyupī David ānacū, Dios cū caīrīqūērē.

⁴⁵ Bairo Mesiare, “Y_u Quetiupau,” cū caīmiatacūārē, ¿dope bairo cū pārāmi majū cū ānibujocuti? —na ī jēniñawī Jesús cūtu caānarē.

⁴⁶ Bairo cū caījēniñarō tūgo, ni jīcāū ūcū cū yumasīēmi jīcā wāmeacā ūno. Bairi yua pugani cū jēniñanemo masīēma.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Cabero camasā cūtu caānarē, bairi jāā, cū cabuerā cūārē atore bairo jāā īwī: ² “Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā, ‘Bairo īgaro īña Moisés ānacū marīrē cū caroticūrīqūē,’ mujāārē ī quetibujunucūñama. ³ Bairi mujāārē na caīquetibujerijere bairo ása. Na tūgousaya. Bairo na tūgousamirācūā, bairāpua na caātiānierē bairo ápericōāña. Caītopairā ānirī cariape rotimīrācūā, na majū puame na caātirotirore bairo áperiyama. ⁴ Caūmu jīcāū, cū paabojari majōcure cū jupsaetiyami. Jīcā wāme ūnoacā cūārē cū juáperiyami. Tore bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā átiyama camasārē. ‘Jīcā wāmeacā rusaeto ása,’ camasārē caīrā nimirācūā, na puame tore bairo áperimajūcōāñama. ⁵ Tunu bairoa caroa wāme nipetirije na caátie camasā na caīñajoropū átinucūñama, nipetiro camasā nūcūbugoro na mena na catūgoñaparore bairo īrā. Tunu bairoa Dios yaye busurique, na cawoaturi pūrīācārē jīyanucūñama na riapē buip_u, na wāmorīp_u cūārē. Tunu bairoa jutii cayowerijere jāñajesoyama. ⁶ Tunu bose rūmu caāno narē na capiata, caroapaaripure ruirī ugaganucūñama. Tunu bairoa ñubuerica wiip_u na caápáta, quetiupau cū caruirije ūniep_u jeto ruiganucūñama. ⁷ Tunu bairoa maap_u na caāñesēāta, nipetiro camasā nūcūbugorique mena na cajēnirō bonucūñama. ‘Jāārē Cabuerā!’ camasā narē na caījēnirō bonucūñama.

⁸ “Bairo na cabomiatacūārē, bairo na caborore bairo mujāā caīñacōrō y_u boetiya. Mujāā cabuei jīcāūā niñami. Tunu mujāā puame jīcāū pūnaa jīcārōrē bairo cabairā mujāā āniña. Bairi, ‘Jāārē Cabuerā!’ camasā

mujãârê na caïroaro boeticôãña. ⁹ Tunu bairoa ni jïcãũ ùcũ ati yepa macããcûrê, ‘Marĩ pacũ ùcũ niñami,’ qũĩroaeticôãña. Jïcãũã niñami marĩ Pacũ, ʘmʘrecôo macããcũ majũ. ¹⁰ Tunu bairoa, ‘¡Marĩ Quetiuparã!’ aperiã mujãârê na caïroaro boeticôãña. Yũ, Cristo jeto camasã quetiuparũ yũ ãniña. ¹¹ Bairi ni jïcãũ ùcũ caãnimajũrê bairo caãnigau, cabopacarãrê caroaro na cũ cajuáto ñuña. ¹² Ni jïcãũ ùcũ cũ majũã, ‘Caãnimajũũ yũ ãniña,’ caĩ pũamerê, cabũgoro macããcûrê bairo cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yũ ãniña,’ caĩ pũame roquere, cabero cabũgoro macããcûrê bairo mee cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios.

¹³ “¡Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, roro majũ mujãã netôgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũgori! Dios cũ carotimasĩrĩpaure mujãã jããmasĩtĩgarã. Tunu camasãrê ricaati buerã, Dios cũ carotimasĩrĩpaure cajããgarã pũamerê caẽñotarãrê bairo na mujãã átinucũña.

¹⁴ “¡Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, roro majũ mujãã netôgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũgori! Cawapearã rômĩrĩ ya wiirire mujãã emanucũña. Tunu yoaro Diore cũ mujãã jëniñubuetonucũña. Bairi aperiã netôjãñurõ roro mujãã netôgarã.

¹⁵ “¡Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, roro majũ mujãã netôgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũgori! Cayoaropũ, ria capairiyare pẽña átĩ, o ape yepapũre ánetõ átĩ, mujãã quetibũjũ ñesẽãnucũña, mujãã yaye quetire, camasã na catũgõũsaparore bairo írã. Bairo jïcãũ catũgõũsaure cũ bócarã, ricaati cũ mujãã caquetibũjuriẽ tãgori tũgoñamawijiao joroque cũ mujãã átiya. Mujãã netôjãñurõ carõure bairo caácu cũ ãnio joroque cũ mujãã átiya. Bairo mujãã caátie jũgori caũpetieti peeropũ roro majũ baigumi.

¹⁶ “¡Mujãã, roro majũ mujãã netôgarã! Jïcãũ cacaapee mácu cũ yarãrê, ‘Mujãã yũ jũgogu,’ caĩ ùcûrê bairo mujãã baiya. Ricaati camasãrê na mujãã bueya. Atore bairo na mujãã ĩ quetibũjuya: ‘Ni jïcãũ ùcũ, “Caãnorê bairo ñiña,” ĩgu, “¡Dios ya wii mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrêã bairo cũ caápericõãta, ñubujioro. Bairo ĩmicũã, “¡Dios ya wii macããjê oro majũ mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrêã bairo cũ caápericõãta roque, ñuẽtĩña,’ cariape mee mujãã ĩ quetibũjuya camasãrê. ¹⁷ ¡Bairo caĩquetibũjurã ãnĩrĩ cacaapee mánarê bairo mujãã baiya! Catũgomasiẽnarê bairo mujãã tuaya. Dios ya wii macããjê oro pũame, ti wii netôjãñurõ caãnimajũrĩjê mee niña. Ti wii pũame, ti wii macããjê oro to ñuo joroque átiya. ¹⁸ Tunu atore bairo camasãrê na mujãã quetibũjunemoña: ‘Ni jïcãũ ùcũ, “Caãnorê bairo ñiña,” ĩgu, “¡Altar mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrêã bairo cũ caápericõãta, ñubujioro. Bairo ĩmicũã, “¡Waibũcu riire na cajoemũgõjorije mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrêã bairo cũ caápericõãta roque, ñuẽtĩña,’ mujãã ĩto quetibũjuya camasãrê. ¹⁹ ¡Cacaapee mánarê bairo mujãã baiya! Waibũcu riire na cajoemũgõjorije pũame altar netôjãñurõ caãnimajũrĩjê mee niña. Ti altar pũame waibũcu riire ñuo joroque átiya. ²⁰ Bairi ni jïcãũ ùcũ, ‘Caãnorê bairo ñiña,’ ĩgu, ‘¡Altar mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Altar, bairi nipetirije altar bui macããjê mena ñiña!’ caĩrê bairo ĩñami. ²¹ Tunu bairoa ni jïcãũ ùcũ, ‘¡Templo mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Templo wiire, bairi ti wii macããcũ Dios mena cũã ñiña!’ caĩrê bairo ĩñami. ²² Tunu bairoa ni jïcãũ ùcũ, ‘¡ʘmʘrecôo

mena ñiña!’ cū cañata, ‘¡Dios ya trono, bairi to ruiricaró macãacū mena cūã ñiña!’ cañrē bairo ñiñami.

23 “¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩañie jũgori! Mujãã cūã pũga wãmo cãrõ moneda tiiri-acarē mujãã cacũgoata, jĩcã tiiaca mujãã jonucũña Diore. O Ƴgarique asurique jĩcã wãme ũno pũga wãmo cãrõ mujãã cacũgoata, jĩcãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ũnierē átimasĩmirãcũã, ape wãme pajjãñurõ Dios cū carotirique pũamerē mujãã tũgoñaetimajũcõãña. Caroaro ãmeo átaje cūãrē marĩ rotiyami Dios. Camasãrē bopacooro na marĩ caññarĩjē, bairi caroaro ãmeo mairĩqũē cūãrē marĩ rotiyami. Tie pũamerē mujãã tũgoñaẽtĩña. 24 ¡Mujãã, jĩcã cacaapee ññacē cū yarãrē, ‘Mujãã yũ jũgogu,’ cañ ũcũrē bairo mujãã baiya! Tunu, ‘Becoaca cū manicõáto,’ ñrã, oco mujãã caetipeere mujãã weyórotinucũña. Bairo weyorotimirãcũã, waibucũ capai, camellore rupaũ caũgayujorãrē bairo mujãã baiya. Cabũgoro macããjē pũamerē cañnimajũrĩjē bairo mujãã átiya. Tunu bairoa cañnimajũrĩjē pũamerē cabũgoro macããjērē bairo mujãã ññacõãña.

25 “¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩañie jũgori! Jotũ bapaarire dope bairo Ƴgueri mano mujãã coserotinucũña. Bairo rotimirãcũã, mujãã yeripũ roro mujãã catũgoñarĩjē pũamerē mujãã coserotietiya Diore. Bairo mujãã cayajapair-ije nicõãña mujãã yeripũ. Tunu bairoa mujãã caborije jetore mujãã tũgoñanucũña. 26 ¡Mũa, fariseo, cacaapee ññacē ũcũ tũgopeoya mũ yũ cañrĩjērē! Jĩcã, cū jotũ bapa pupeapũre cacosejũgoricũre bairo, mũ cūã cajũgoye mũ yeripũre cacosejũgopũ mũ ãniña. Bairo mũ caáto, caroũ majũ mũ ãnicõãgũ yua.

27 “¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩañie jũgori! Camasã ãnana na cacũrocarica ũtã ope buire bairo mujãã baiya. Ti opeaca buipũ cabotirije mena caroaro warerique bauya. Bairo baimirõcũã, capupea pũame caboaricarã õwã ãnajē, bairi capũñirĩjē cūã nicõãña. 28 Torea bairo mujãã baiya. Camasã mujããrē na caññarõ, caroarã majũ mujãã bauya. Bairo baumirãcũã, mujãã yeri pupeapũ mujãã rojãñũña. Cañtorije tũgoñarĩqũē, bairi apeye roro tũgoñarĩqũē cūã mujãã yeri pupeapũ jiracõãña.

29 “¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩañie jũgori! Profeta majã, bairi aperã tirũmũpũ macããna caroarã cūã, na rupawũ ãnajē masã ope buire mujãã qũẽnonucũña caroa ũtã wiiriacãrē. Bairo áti yaparo, ti wiiriacãrē mujãã ññacotenucũña, camasã, profeta ãnanarē na ñroáto, ñrã. 30 Cabero atore bairo mujãã ñña: ‘Marĩ pũame marĩ ñicũjãã na cañni yutea macããna marĩ caãmata, narē bairo profeta majãrē roro na marĩ áperibujioricarã,’ mujãã ñña. 31 Bairo mujãã cañrĩjē jũgori, ‘Profeta majãrē capajĩãrericarã pũnaa majũ marĩ ãniña,’ ñrãrē bairo mujãã ñña. 32 Torena, ¡mujãã ñicũjãã roro na caátijũgoriquere átipecõcõãña!

33 “¡Ñña ũna, moena majũ mujãã ãniña! Dios camasãrē cū caññabeseri rũmũ mujããrē peeropũ popiye mujãã baio joroque cū caáto, ¿dope bairo

mujãã rutimasĩrãati? Mujãã rutimasĩtĩgarã. ³⁴ Torecũ, mujããtũ yũ jonemogu tunu yũ yarã profeta majãrẽ, camasĩrĩ majã cũãrẽ, bairi cajũgobueri majã cũãrẽ. Bairo na yũ cajomiatacũãrẽ, cañuena ãnirĩ na mujãã boetigarã. Jicããrã na mena macããnarẽ na mujãã pajĩãregarã. Aperãrẽ yucupãĩpũ na mujãã papuaturotigarã. Tunu aperã yũ yarãrẽ sinagoga ñubuerica wiipũ na mujãã baperotigarã. Tunu aperãrẽ roro popiye na baio joroque na mujãã átigarã noo na caãnopũ. Bairi ape macãpũ na caápata, topũ cũãrẽ na ʒsaáti, bairo jeto na mujãã átigarã roro majũ. ³⁵ Bairo mujãã caáto jũgori, popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi Dios. Tocãnacãũ caroarã, caãniñarĩcãrãrẽ na carĩi reyarique wapa popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi. Na carĩi rejũgoricũ caroá Abel cawãmecucupũ nijũgo aná, Zacarĩas, Berequĩas macũ, altar, santuario watoa mujãã capajĩãrĩcũpũ nituyama camasã na carĩi rejũgoatana capããrã beropũ. ³⁶ Cariape mujããrẽ ñiña: Na ãnana wapa roro popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi Dios, mujãã ãme caãnarẽ,” na iĩwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

Jesús llora por Jerusalén

(Lc 13.34-35)

³⁷ Cabero atore bairo ñnemowĩ Jesũs tunu: “¡Jerusalén, Jerusalén macã macããna mujããrẽ ñiña: Dios yarã profeta majãrẽ mujãã pajĩãrenucũwũ! Dios mujããrẽ cũ caquetibũjurotijomirĩcãrã cũãrẽ ʒtã mena wẽẽrĩ na mujãã pajĩãrenucũwũ. Bairo roro majũ na mujãã caátimiatacũãrẽ, jñairõ mujããrẽ yũ juátinemogamiwũ! Áboco cõ pũnaarẽ na asipogo, narẽ cõ caneñorõrẽ bairo mujãã yũ juátinemogamiwũ. Bairo yũ caátimiatacũãrẽ, jĩcã nũgõã yũ mujãã boepũ. ³⁸ Bairo mujãã caboetoi, tocãrõã yua, mujãã caãnipaũ yasicoagaro. Tore camasã aweyorocacõãgarãma. ³⁹ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: ‘¡ʒseanirĩ atiyami Dios cũ cajon majũ!’ mujãã caĩparo jũgoye, yũ mujãã ññaetigarã mai,” iĩwĩ Jesũs, ti macãrẽ ñnarĩ.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Cabero templo, Dios ya wii caãniatacũ ti wiire witicoámĩ Jesũs. Bairo cũ caátõ, jãã, cũ cabuerã pũame cũtũ etari, atore bairo cũrẽ jãã iĩwũ: “¡Jã, ññañijate! Caroa wii majũ ñiña templo wii.” ² Bairo jãã caĩrõ tũgo, Jesũs pũame bairo jãã iĩwĩ:

—Ati wii paca ʒtãpãĩrĩ ʒnie nipetirijere mujãã ññaña. Tie cabaipeere cariape mujããrẽ ñiña: Jĩcã rũmũ, ati wiire roro na caáti rũmũ caetaro, jĩcã ʒtãã ʒno bui tuticati pesaricarõ manopũ átiyasio rocacõãgarãma ati wiire —jãã iĩwĩ.

Señales antes del fin

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo buropũ jãã acoápũ. Bairo topũ etarã, Jesũs cũ caruiro ñnarĩ, jãã, cũ cabuerã pũame Jesutũ atĩ, atore bairo cũ jãã i jẽniñawũ:

—Jããrẽ mũ caquetibũjuro jãã boyã: ¿Nocãrõpũ to bairoati atie mũ caĩrĩjẽ? ¿Dope bairo merẽ, “Ati yepa nemo yũ tunuetağũ,” bairi tunu, “Ati ʒmũrecõo peticoagaro,” mũ caĩataje to bairoati? —cũ jãã i jẽniñawũ.

⁴ Bairo jãã caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo jãã iĩwĩ Jesũs:

—Caroaro majũ mujãã tũgoñamasĩgarã, jããpũ, jãã ïtoecore, ïrã. ⁵ Capããrã atĩgarãma ïtoñesẽarĩ majã. Atore bairo ïgarãma: “Yua, Mesías yũ ãniña, Dios cũ cajou,” ïgarãma. Bairo na ïrĩ, camasã capããrãrẽ na ïtogarãma. ⁶ Tunu bairoa mujãã queti tũgogarã: “Camasã aperopũ cũãrẽ ãmeo pajĩãrã átiuparã.” Bairo na caátie quetire tũgori, tũgoacuaeticõãña. Ati umurecõo capetiparo jũgoye bairoa cabaijũgoyecutĩpee niña bairopũ. Bairi tũgoacuaeticõãña. ⁷ Ti yutea caãno jĩcã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu bairoa jĩcã macã macããna ape macã macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu apeye aũariarique atĩgaro. Tunu tutuaro mena ati yepa cũã yuguigarõ nipetiropũ. ⁸ Jĩcãõ carõmio bairirupũ caãcõ cõ macũ cũ cabuiari rũmũ capũnirõ tũgoñarĩ cõ cawisiojũgoriquere bairo niña atie umurecõo cabaippee mujããrẽ yũ caquetibujurije.

⁹ “Mai, atie cabaiparo jũgoye mujããrẽ roro átijũgogarãma. Mujããrẽ ñerĩ, aperãrẽ mujãã jogarãma popiye mujãã baio joroque na caátiparore bairo ïrã. Bairo áticoã, roro majũ mujããrẽ átigarãma. Bairi yua, ati umurecõo macããna nipetirã mujããrẽ ñnategarãma, yũ yarã mujãã caãnoi. ¹⁰ Bairi ti yutea caãno capããrã camasã yũ yaye busuriquere piticõãgarãma. Jĩcããrã ãmeo busujãbuitiregarãma na majũ. Bairo bairã, ãmeo tejãñugarãma na majũ. ¹¹ Tunu bairoa, ‘Jãã, profeta majã, jãã ãniña,’ caĩtori majã capããrã etagarãma. Bairo camasãrẽ na ï quetibujuri, na ïtogarãma. Ricaati tũgojũgogarãma camasã puame. ¹² Camasã rorije na caátie butioro majũ nigaro. Bairi camasã capããrã na caãmeomairijẽrẽ jãnacõãgarãma. ¹³ Bairo na caátimiatacũãrẽ, noa ãna yũ yaye busurique jĩcã wãmeacã ãnorẽ na cajãnaeticõãta, yasietigarãma. ¹⁴ Atie caroa queti cũã ati umurecõo capetiparo jũgoye nipetiropũ cajesapeticoa jũgoyecutĩpee niña bairopũ.

¹⁵ “Bairi mujãã puame profeta Daniel ãnacũ cũ caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cabaietarijere ññarã, atore bairo mujãã ï tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasigarõ baiya.’ Dios ya wiire nocãrõ caroapauere moecũ carõũ majũ topũ cũ caãnierẽ ññarã, tore bairo mujãã ï tũgoñamasĩgarã yua. (Mujãã, ati tuti yũ ya tutire caĩñabuerã puame tũgopeoya yũ yaye, yũ caquetibujurijere.) ¹⁶ Bairo cabairo, Judea yepa macããna ãtã yucupũ na ruti ápáro. ¹⁷ Tunu bairoa jĩcãũ ãcũ cũ wĩi, cabuimacã aruapũ cũ caãmata, ruĩatĩri, cũ apeyere, ape aruapũ caãnierẽ cũ jei ápéricõãto. Cariape cũ ácoa ápáro. ¹⁸ Tunu bairoa cũ, wesepũ caãcũ cũ jutii ãnierẽ bomicũã, cũ jetunũ apéricõãto cũ ya wiipũ. ¹⁹ ¡Ti rũmũ caãno carõmia bairirupũ caãna popiye netõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacuna cũã popiye netõrõ baigarãma ti rũmurẽ! ²⁰ Bairi Diore cũ jẽniña, mujãã carutiripũ camasiriyõeti rũmũ to caãniparore bairo ïrã. Cawãma pue yutea caãno, o marĩ judio majã, marĩ cayerijãrĩ rũmũ ãnorẽ to cabaietiparore bairo ïrã, Diore cũ jẽniña. ²¹ Ti rũmurẽ roro ati yepapũre bairique nigaro. Dios ati yepare cũ caátijũgori rũmũ bero tocãnacã rũmurẽ netõrõ popiye bairica yutea nigaro ti rũmũ caetaro. ²² Bairi Dios puame ti rũmũ roro cabairijere cũ cajãnarotieticõãta, camasã nipetiro riapeticoabujiorãma. Baipũ, mujãã, cũ cabeserãrẽ mairĩ, peti yutea ãnoa popiye mujãã cabaipa rũmurẽ áti ãñotabojagumi.

²³ “Bairi ni jĩcãũ ãcũ, ‘Mesías, Dios cũ cajou puame ati macãpũ etaupũ,’ o ‘Jĩ macãpũ etaupũ,’ cũ caĩata, cariape cũ mujãã tũgoetigarã. ²⁴ Caĩtopairã capããrã atĩgarãma. ‘Yua, Mesías yũ ãniña,’ o ‘Yua, profeta yũ ãniña,’

caĩrã atĩgarãma. Capee átijẽñogarãma, camasã ricaati na catũgousaparore bairo ĩrã. Mũjãã ũna, Dios cũ cabesericarã cũārẽ ĩtomigarãma. ²⁵ Merẽ mũjãã, yũ cabuerã, tiere mũjãārẽ yũ quetibũjũ jũgoyetiya. ²⁶ Bairi mũjãārẽ ñĩña: Noa ũna, ‘Mesías, desierto cayucũmanopũ buiaetaupũ,’ na caĩata, cariape na tũgoeticõãña. Camasã manopũ yũ macãrã ápericõãña. Tunu bairoa aperã, ‘Mesías, ato marĩ caĩñaetopũ ãcũmi,’ na caĩata, cariape na tũgoeticõãña. Bairo mee yũ tunuetagũ ati yepare. ²⁷ Bũpo pũame yabei, muipũ cũ cawãmũatópũ yabejũgo acũ, jũ muipũ cũ caruiropũ yabetuetayami. Torea bairo yũ, Camasã jũgocũ nemo ati yepapũre yũ catunuati rũmũrẽ yũ baigũ. Yoaro mee yũ bauetagũ tunu. ²⁸ Tunu bairoa noo rupaũĩ ãnajẽ cacũñarõ yuca cũã topũa neñaetagarãma,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

El regreso del Hijo del hombre

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yũtea capetiro bero, muipũ ỹmũrecóo macããcũ naitĩãcoagũmi. Ñami macããcũ cũã bauetigũmi. Ñocõã, ỹmũrecóore caãnimiatana cũã ñacoagarãma. Bairo bairã, ỹmũrecóo macããna nipe-tĩrã yugui ñacoagarãma. ³⁰ Bairo cabairo bero, apeye ũnie átijẽñorĩqũẽ ỹmũrecóo macããjẽ Dios cũ caati ĩñorĩjẽ buiaetagarõ. Bairi ati yepa tocãnacã poa macããna tiere ĩñarã, ‘Merẽ etamajũcoagũmi Camasã jũgocũ,’ ĩ masĩgarãma. Bairo na pũame yũ uwirã otigarãma. Tocãrõã yũ, Camasã jũgocũ, buseriwo watoapũ nocãrõ yũ catutuarije mena, bairi yũ caasiyabatorije mena yũ caatóre ĩñajogarãma. ³¹ Bairo trompeta, pútĩricaro cabũsuocajoro yua, yũ ỹmũa, ángelea majãrẽ nipetiropũ na yũ árotigũ. Bairi ati ỹmũrecóo macããna nipetiropũ caãnarẽ na neñogarãma yũ cabesericarã pũamerẽ.

³² “Mai, higuera yucũre mũjãã masĩña. Ti yucũ cawãma pũũ cawasoaro ĩñarã, ‘Merẽ cũma cõñarõ baiya,’ mũjãã ĩ masĩña. ³³ Torea bairo mũjãārẽ yũ caquetibũjũrije bairo cabaietaro ĩñarã, ‘Merẽ Jesús ati yepapũ nemo cũ catunuetaparo cõñarõ baiya,’ mũjãã ĩ masĩgarã. ³⁴ Cariape mũjãārẽ ñĩña: Mũjãārẽ yũ caquetibũjũrije baipecticoagaro ti yũtea macããna na cariaparo jũgoye. ³⁵ Tunu bairoa ati ỹmũrecóo, ati yepa cũã yasipeticoagaro. Yũ yaye quetibũjũrique roque petietigarõ. Yũ caĩrõrẽã bairo baimajũcõãgarõ.

³⁶ “Bairopũa ti rũmũ, ti hora majũ mũjãã yũ caquetibũjũrije caetaparo ni jĩcãũ ũcũ masĩetĩñami. ỹmũrecóo macããna ángelea majã cũã masĩetĩñama. Yũ, cũ macũ cũã yũ masĩetĩña. Marĩ Pacũ Dios jeto masĩñami ti rũmũ caetaparo.

³⁷ “Noé ãnacũ cũ caãniyũteare cabaiyaricarorea bairo baigaro nemo Camasã jũgocũ ati yepapũre yũ catunuati rũmũrẽ. ³⁸ Ato bairo baiyayuparã camasã mai Noé ãnacũ cũ caãni yũteapũre, ati yepa caruaparo jũgoye: Camasã caroaro ãñuparã. Eti, uga, bairi tunu wãmo jiya átiãñuparã, ñe ũno jĩcã wãmeacã cabaiãnipeere tũgoñarĩ mee. Noé, cũmũa capairicare cũ caájããrĩ rũmũpũ baijãnañuparã. ³⁹ Bairo useanirõ cabaiãnimiatana pũame na cayasipeere masĩẽsuparã. Ati yepa oco mena narẽ to cajũgoneruaparo jũgoye masĩẽsuparã. Torea bairo yũ, Camasã jũgocũ, nemo yũ catunuetaro dope caĩmasĩã mani rũmũ yũ etagũ. ⁴⁰ Tĩ rũmũ caãno pũgarã caũmũa wesepũ nigarãma. Bairo pũgarã

nimirăcũ, jĩcãũ cũ mena macããcũ jeto neãecogumi. Apei cũ bapa pũame neãecoetigumi. ⁴¹ Tunu bairoa pũgarã rãmia rupa bari trigo wãĩanigarãma. Bairo pũgarã rãmia nimirăcũ, jĩcãõã, cõ mena macããcõ jeto neãecogomo. Apeo pũame neãecoetigomo. Mũjãã pũame ti rũmũ yũ caetaparore dope bairo mũjãã ĩ masĩetĩgarã.

⁴² “Bairi yũ, mũjãã Quetiupau, yũ caetaparore mũjãã masĩetĩgarã. Bairi masacatiya yũ yarã. Cacãnĩrãrẽ bairo baieticõãña. Caroaro ãnicoteya. ⁴³ Tunu ati wãme mũjããrẽ ĩcõñarĩ yũ caquetibujerijere tũgopeoya: Apei wii upau, cũ ya wii macããjẽrẽ cayajauacũre ñami caãno ti hora majũ cũ caetarore cũ camasĩata, cãnietibujioũmi. Cũ caetarore ĩñaricanũgõbujioũmi, jããremi, ĩ. ⁴⁴ Torea bairo yũ, Camasã Jũgocu, tunu yũ caetari rũmurẽ jĩcãũ cayajari majõcũre bairo yũ etagu ati yepapũre. ‘Ti rũmũ majũ etagumi,’ caĩã mani rũmũ yũ etagu. Bairi caroaro ãña. Nemo yũ catunuetaparo jũgoye caroaro mũjãã ãnicotegarã,” jãã ĩ quetibujawĩ Jesũs.

El criado fiel y el criado infiel

(Lc 12.41-48)

⁴⁵⁻⁴⁶ ĩ quetibujũ yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Jĩcãũ quetiupau cũ caápáro jũgoye, ‘Yũ ãmũa aperãrẽ na mũ qũẽnowã. Ugariquere na mũ batowa,’ qũĩ cũñupũ cũ ãmũ, cũ rocajãñurĩ macããcũrẽ. Bairi cabero tunuetaũ, cũ ãmũ cũ caĩrotiricarorea bairo cũ caápata, caroare cũ jogumi. Bairi useanĩrĩ nigumi cũ ãmũ. ⁴⁷ Cariape mũjããrẽ ñiña: Quetiupau pũame atore bairo ĩgumi cũ ãmurẽ: ‘Nipetirije yũ cacũgorijere carotibojau mũ ãnign.’ ⁴⁸ Bairo átato ũnorẽã, cũ cacũátacu pũame carõn cũ caãmata, ‘Yũ quetiupau tãmurĩ tunu etaecumi,’ ĩrĩ aperã cũ baparãrẽ roro na átibujioũmi. Tunu bairoa aperã caetipairã mena uga, eticũmu baibujioũmi. ⁵⁰ Bairi cabero cũ quetiupau cañesẽãũatácũ pũame, ‘Ti rũmũ etagumi,’ cũ caĩmasĩetĩ rũmurẽ etabujioũmi. Bairo etau yua, cũ caroticũátacu roro cũ caátiere ĩñabujioũmi. ⁵¹ Bairo ĩña yua, popiye cũ baio joroque cũ átibujioũmi. Cũ piticõãbujioũmi, aperã caĩtorã mena cũ ãmarõ, ĩ. Topũ butioro otigarãma camasã. Na opire bacarũpotugarãma, butioro yapapuarã yua,” jãã ĩ quetibujawĩ Jesũs.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ ĩ quetibujũ yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Dios cũ carotimasĩrĩpau pũame cawãmarã rõmirĩ pũga wãmo cãnacãõ cawãmojiyaenarẽ bairo niña. Bairi na yau cũ cawãmojiyari rũmũ caãno cũ bose rũmurẽ ĩñagarã, cũ pacũ ya wiipũ ásúparã, topũ cũ, cũ nũmo caãnipao mena na caetarore coterã. Bairi ñami caãnoi, na cajĩñabusuri rupaare tocãnacãõpũa jeásúparã. ² Bairo na mena macããna jĩcã wãmo cãnacã rõmirĩ catũgoñajũgoyecũperã ãñuparã. Aperã na mena macããna catũgoñajũgoyecũna ãñuparã. ³ Catũgoñajũgoyecũperã pũame na ca-jĩñawonemopee use ape botella mena jeápeyuparã. ⁴ Na bapa pũame camasĩrã ãnĩrĩ, ape botella use jeánemoñuparã. ⁵ Bairo cũ nũmo caãnipaore caneiátacũ pũame tãmurĩ etaesupũ. Bairi cawãmarã rõmirĩ narẽ wũgoa caetaro, cãnicoasuparã tie jãã ĩrĩ mee. ⁶ Bairo ñami recomacã cacõñarõ majũ jĩcãũ awajarique mena, ‘jãã, ĩñañijate! jAtĩyami cawãmaũ, cũ nũmo caãnipao mena! jCũ marĩ jẽnirápáro!’ ĩñupũ. ⁷ Bairo cũ

caĩrõ tũgo, cawãmarã rõmirĩ nipetirã wãcãrĩ, na cajĩñaworica rupaare qũẽnojugoyuparã tunu. ⁸ Bairo na caqũẽnorõ, catũgoñajũgoyecũperã pũame atore bairo na ĩ jẽniĩuparã na baparã rõmirĩrẽ: ‘Jãã jĩñaworica rupaa use petiro baiya! Jĩña wotutuaetiya. Bairi mũjãã yaye use petoaca jãã joya,’ na ĩñuparã. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, ‘Mũjããrẽ jãã jomasĩetĩña. Mũjããrẽ jãã cajoata, jãã yaye etaetibujioro,’ na ĩñuparã. ‘Bairi wapatirãjã usere mũjããrẽ carusarijere,’ na ĩñuparã catũgoñajũgoyecũna, na baparã rõmirĩrẽ. ¹⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, ‘Jau’ ĩ, acoásuparã usere wapatiráná yua. Bairo na caátó bero, cawãmojiyapau pũame etayupu. Etari yua, catũgoñajũgoyecũna pajĩñũrõ causejeatana rõmirĩ pũame cũ, cũ numo mena cũ pacũ ya wiipu jããcoasuparã, ugarique ju ugaráná bose rũmu na caqũẽnoatajere. Bairo na cajããrõ bero, ti wiĩ jope pũamerẽ biacõãñuparã yua. ¹¹ Cabero usere cawapatiratana rõmirĩ jopetu etarã, atore bairo ĩ piyuparã: ‘Jãã Quetiupau, jãã jope pããña!’ qũĩmiĩñuparã. ¹² Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cawãmojiyaatacũ pũame ti jopere pããnemoesupu. ‘Cari-apea mũjããrẽ ñiña: Mũjããrẽ yũ masĩetĩña,’ na ĩñupũ yua,” ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs.

¹³ Bairo ĩ quetibũju yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ: “Mũjãã, ti rũmu ti hora majũ yũ catunuetaparore mũjãã masĩetĩgarã. Bairi caroaro masacatiri ãnicoteya. Cacãñĩrãrẽ bairo baieticõãña,” jãã ĩwĩ.

La parábola del dinero (Lc 19.11-27)

¹⁴ Ape wãme ĩcõñarĩ tunu atore bairo jãã ĩ quetibũjunemowĩ Jesũs: “Dios cũ carotimasĩrĩpau pũame jĩcãũ quetiupau cũ cabairiquere bairo ñiña. Cũ pũame ape yepa cayoaropũ ágũ jũgoye, cũ paabojari majãrẽ na piijorĩ, na nuniĩñupũ tocãnacãũrẽã cũ yaye dinerore, tiere na caqũẽnobojarore bairo ĩ. ¹⁵ Bairi na mena macããcũrẽ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ nuniĩñupũ. Apei pũamerẽ pũga mil moneda tiiri majũ cũ nuniĩñupũ. Apei pũamerẽ jĩcã mil moneda tiiri majũ cũ nuniĩñupũ. Na capaarique na cawapatamasĩrõ cãrõ na joyupu quetiupau cũ ãmũna tocãnacãũrẽã. Bairo na nuni yaparo, acoásupu na quetiupau yua. ¹⁶ Bairo cũ caátó bero, cũ ãmũ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ cajoatacũ pũame, ãmeo nuni wapatari yoaro mee apeye jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũrẽ wapatanemoñupũ. ¹⁷ Torea bairo pũga mil majũ moneda tiiri cũ cajoatacũ cũã apeye pũga mil moneda tiiri majũrẽ wapatanemoñupũ. ¹⁸ Bairo caroaro na cawapatanemomiatacũãrẽ, jĩcã mil moneda tiiri majũ cũ cajoatacũ pũame wapatanemoesupu. Cũ quetiupau dinerore cũ canunirõ bero, acoásupu. Á yua, yepa pupearũ ope yesea, cũ quetiupau dinerore topũ yacũcõãñupũ.

¹⁹ “Bairo cayoato bero, paabojari majã quetiupau pũame tunuetayupu tunu cũ ya yepapu. Bairo tunuetari bero, cũ paabojari majãrẽ na piijoyupu, dinerore cũ canunicũĩcãrãrẽ. ‘¿Nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacãũpũ?’ ĩ, na piijoyupu. ²⁰ Bairi cũ paabojari majõcũ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ cajoricũ pũame cũtu etajũgoyupu. Eta yua, atore bairo qũĩñupũ: ‘Yũ quetiupau, mũ dinerore yũ mũ cacũĩqũẽ mena yũ wapatanemoaru. Mũ pũame jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũrẽ yũ mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiirire mũ yũ tunuo buipeogu,’ qũĩñupũ. ²¹ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupau pũame atore bairo qũĩ yũyupu: ‘Ñumajũcõãña. Cañũ mũ ãniña mũna

paabojari majõcũ. Bairi caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena apeye petoaca caãnie ùnierẽ mũ caĩñarĩcãnuğõmasĩrõ jũgori, pajĩañurõ caãnie ùnierẽ caĩñarĩcãnuğõpaũ mũrẽ yũ cũña. Bairi yũ ya wiĩpũ jããũ asá. Yũ mena ʘseanirĩ ãña,’ qũĩĩñupũ. ²² Cabero cũ paabojari majõcũ apei pũga mil moneda tiiri majũrẽ cũ cajoricũ cũã etari, atore bairo qũĩĩñupũ: ‘Yũ quetiupau, mũ dinerore yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoapaũ. Mũ pũame pũga mil moneda tiiri majũrẽ yũ mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu pũga mil moneda tiirire mũ yũ tunuo buipeogu,’ qũĩĩñupũ. ²³ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupau pũame atore bairo qũĩ yũyupũ: ‘Ñumajũcõãña. Cañũ mũ ãniña mũa paabojari majõcũ. Bairi caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena apeye petoaca caãnie ùnierẽ mũ caĩñarĩcãnuğõmasĩrõ jũgori, pajĩañurõ caãnie ùnierẽ caĩñarĩcãnuğõpaũ mũrẽ yũ cũña. Bairi yũ ya wiĩpũ jããũ asá mũ cũã. Yũ mena ʘseanirĩ ãña,’ qũĩĩñupũ.

²⁴ “Bairo na caátimiatacũãrẽ, apei cũ paabojari majõcũ jĩcã mil moneda tiiri majũrẽ cũ cajoricũ pũame yua cũtu etari, atore bairo qũĩĩñupũ: ‘Yũ quetiupau, mũa, tutuaro mena caroti mũ ãniña. Caoteecu nimicũã, aperã na caoteriquepũre mũ jenucũña. Tunu bairoa aperã yayere na mũ ẽmanucũña. ²⁵ Bairo caácũ mũ caãnierẽ uwiri caroaro yũ qũẽnocũwũ mũ dinerore. Yepapũ yeseari yũ yacũwũ tiere, yasire, ĩ. ãmerẽ yua, mũ yũ tunuogu tie mũ dinero, yũ mũ canunimirĩqũẽrẽ.’ ²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ quetiupau pũame qũĩĩñupũ: ‘Mũa, paabojari majõcũ, cañuecũ cateyepai majũ mũ ãniña. ¿Atore bairo yũre mi tũgoñanucũñati: “Caoteecu nimicũã, aperã na caoteriquepũre jenucũñami. Tunu bairoa aperã yayere na ẽmanucũñami,” yũre mi tũgoñanucũñati? ²⁷ Bairo yũre caĩtũgoñau nimicũã, ¿nopẽi yũ dinerore bancopũ mũ cũẽtĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore mũ cawasorije wapa mũ wapatanemobujioricũ. Tie mena yũ mũ tunuobujioatacũ, yũ ya wii yũ catunuetaro,’ qũĩ tutiyupũ quetiupau cũ ẽmũrẽ. ²⁸ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñupũ aperã cũtu caãnarẽ: ‘Dinero, cũ cacũgorijere ẽmarĩ, apei pũga wãmo cãnacã mil majũ moneda tiirire cacũgoũre cũ joya.’ ²⁹ Torea bairo jeto yũ átirotigu camasãrẽ. Noa ùna caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena yũ cajorijere na caĩñausaata, pajĩañurõ na yũ jonemogu tunu. Aperã caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena yũ cajorijere na caĩñausaeticõãta, na cacũgomirĩjẽ cũãrẽ yũ ẽmapeyocõãgu. ³⁰ Bairi ãni, yũre capaabojamasĩẽcũrẽ macãpũ cũ rocawiyojoya canaitĩãrõpũ. Topũre camasã otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, butioro yapapuarã yua,” ĩcõñarĩ jãã quetibũjũwĩ Jesús.

El juicio de las naciones

³¹ ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ Jesús tunu: “Camasã jũgocu, ati yepapũ nemo yũ catunuetari rũmũrẽ caasiyarije mena yũ atĩgu. Tunu bairoa yũ yarã ãngelea majã mena yũ atĩgu. Bairo atĩ yua, trono quetiupau cũ caruiro caroaro majũpũ yũ ruĩgu. ³² Bairo yũ caruiro, ati ẽmũrecóo macããna, tocãnacã poa macããna yũ riape neñaetagarãma. Bairo na caneñaetaro ĩña, na ñiñabesegu. Jĩcãũ ovejare cacotei cũ yarã nurĩcãrã oveja, bairi cabras na caĩrã cũãrẽ ricaati jeto cũ cabesecũrõrẽ bairo camasã nipetirore na ñiñabesegu. ³³ Bairi yũ yarã, ovejare bairo caãna pũamerẽ yũtu cariape nuğõãrẽ na yũ nucũrotigu. Aperã yũ camasiẽna, cabrare bairo caãna roquere yũtu caãcõ nuğõãrẽ na yũ nucũrotigu.

³⁴ “Bairo áticõã, yu, Quetiupau Rey, bairo ñigu yu caruiro cariape nugõã cañarê: ‘Yu yarã, yu Pacu caroaro useanirĩqũerê cû cajoricarã ãnirĩ, tiaya. Dios cû carotimasĩrĩpaure jããrã asá, ati umurecõo cañiparo jũgoye mujãã cañipeere cû caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo. ³⁵ Yu pũame yu caqueyaro, yu mujãã ugarotiũ. Tunu bairoa yu cañemejipiro, yu mujãã etirique nuniwũ. Tunu bairoa canucũñesẽãrĩ majõcure bairo yu cabainucũñesẽãrõ, “Jããtu ãña,” yu mujãã ñwũ. ³⁶ Tunu bairoa yu cajutii cũgoeto, yu mujãã jutii nuniwũ. Tunu yu cariaro, mujãã pũame yutu etari caroaro yu mujãã juáatinemowũ. Torea bairo yu mujãã ápu preso jorica wii yu caãno cũãrê,’ na ñigu nipetirã yu caruiro cariape nugõã cañarê. ³⁷ Bairo yu caĩrõ tũgo, atore bairo ñi jẽniñagarãma na, carorije wapa cacũgoena yu caĩñarã pũame: ‘Jãã Quetiupau, ¿dipau ñno mu caqueyaro, mure jãã ugarotiri? Tunu, ¿dipau ñno mu cañemejipiro, mure etirique jãã nunirĩ? ³⁸ Tunu, ¿dipau ñno canucũñesẽãrĩ majõcure bairo mu cabainucũñesẽãrõ, “Jããtu ãña,” mure jãã ñrĩ? Tunu, ¿dipau ñno mu cajutii cũgoeto, mure jutii jãã nunirĩ? ³⁹ Tunu, ¿dipau ñno majũ mu cariaro, o preso jorica wii mu caãno, mutũ etari mure jãã juáatinemoñuparĩ?’ ñi jẽniñagarãma yutu cariape nugõãrê caãna pũame. ⁴⁰ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo ñigu yu, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujããrê ñiña: Yu yarã cabũgoro macããna cũãrê caroaro na mujãã cajuáatinemorõĩ, yũpũre juáatinemorã mujãã ápu,’ ñigu yutu cariape nugõã cañarê.

⁴¹ “Ĩ yaparo, yu, Quetiupau Rey, ñinemogu tunu caãcõ nugõã pũame cañarê: ‘Mujãã, popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios cû caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo. Bairi ánãja mujãã caũpetietopũ. Wãtĩ, cû yarã ángelea cañuena mena Dios narê cû cacũjũgoricaropũ ánãja. ⁴² Yu pũame yu caqueyaro yu mujãã ugarotiepũ. Tunu bairoa yu cañemejipiro, yu mujãã etirique nuniepũ. ⁴³ Tunu bairoa canucũñesẽãrĩ majõcure bairo yu cabainucũñesẽãrõ, “Jããtu ãña,” yu mujãã ñepũ. Tunu bairoa yu cajutii cũgoeto, yu mujãã jutii nuniepũ. Tunu yu cariaro, bairi preso jorica wiipũ yu caãno cũãrê, yutu etari caroaro yu mujãã juáatinemoepũ,’ ñigu yutu caãcõ nugõã cañarê. ⁴⁴ Bairo yu caĩrõ tũgo, atore bairo ñi jẽniñagarãma: ‘Jãã Quetiupau, ¿dipau ñno mu caqueyaro, o mu cañemejipiro, o jãã ya macãpu mu caetaro, o mu cariaro, o preso jorica wiipũ mu caãno jãã juáatinemoesuparĩ? Bairo mu cabairo jãã ñnaepũ,’ ñigarãma. ⁴⁵ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ñigu, yu, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujããrê ñiña: Yu yarã cabũgoro macããna cũãrê na mujãã cajuáatinemoetoi, yũpũre juáatinemoena mujãã ápu,’ na ñigu yutu caãcõ nugõã cañarê. ⁴⁶ Bairi na pũame popiye bairique capetietopũ ágarãma yua. Carorije cacũgoenarê bairo yu caĩñarã pũame yu mena useanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua,” jãã ñi quetibũjuwĩ Jesús.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Bairo nipetirije ñi quetibũju yaparori, atore bairo cû cabuerãrê jãã ñinemowĩ tunu:

² —Merê mujãã masiña. Pascua bose rũmũ etagaro baiya. Pũga rũmua rũsaya. Tocãrõã yu, Camasã jũgocure, yu nunirocagarãma, yucũpãĩpu aperã yu na capapuaturocaparore bairo ñrã —jãã ñwĩ Jesús.

³ Tipaу caăno, sacerdote majă quetiupară, bairi cabutoa camasîră cûă Caifás cawămecу ya wiire neñañupară. Caifás pume sacerdote majă quetiupaу, sumo sacerdote majû âmi. ⁴ Bairo neñară, atore bairo âmeo îñupară na majû: “¿Dope bairo camasă na cañnaeto Jesure gobierno cû ñerotio joroque marî áticuti?” âmeo îñupară ñtorique mena, Jesús cû cariarore boră.

⁵ —Bairăpua, Pascua caăno cû marî ñerotimasîena, camasă roro awajari marî tutirema, îră —î tûgoñañupară.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Jesús pume tipaу caăno Betania macăpua âmi, carupaу boamirîcû Simón cawămecу ya wiipua. ⁷ Bairo ti wii cû caăno, jîcăo carômio cûtu etawô. Cô pume caroaracapaу jiraro cajutiñurîjê paio cawapacutiere neamó. Bairo Jesús mesaу cû caruiro, carômio pume tie caroa cajutiñurîjêrê cû rupoarua piopeowô, Jesure butioro nucûbugoo. ⁸ Jăă, cû cabueră pume bairo cō caăto îñară, cō mena jăă asiajăñuwû.

—¿Nopêîo paio cawapacutiere bairo cō átireyati? ⁹ Apei, tie caboure cō canuniata, tie wapa paio dinerore jeri, aperiă cabopacarărê na juátinemo masîbujio. Âmerê tie yasicoaya cō cawapatabujioataje yua —jăă âmeo îwû jăă majû.

¹⁰ Jesús pume tûgowî jăă caămeoîrîjêrê. Bairi atore bairo jăă îwî:

—¿Nopêîră patowăcôrô cōrê mujăă busupaiyati? Atio carômio bairo yure cō caátie ñujăñuña. ¹¹ Cabopacară nicôânucûgarăma mujăă watoare. Yua pume roque yoaro yua âmerîgu ati yepapure. ¹² Bairo cajutiñurîjêrê yua rupoare cō capiopeoro jûgori yua rupaure caroaro qûênoñamo, yua rupaari ânajêrê na carocaparo jûgoe. ¹³ Cariape mujăărê ñiña: Ati umarecôo nipetiroу, atie yua yaye queti, camasărê Dios cû canetôôrîjêrê na caquetibujaropua atio carômio bairo yure cō caátie cûărê quetibujargarăma. Bairi cō caátie masîcôă ninucûgarăma camasă tocănacă rûmua —jăă îwî Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Bairi yua, jăă, Jesús cû cabueră puga wămo peti rapore puga pênirô mena macăăcû jîcău Judas Iscariote cawămecу na îñau ásûpi quetiupară sacerdote majărê. ¹⁵ Na tupaу etari bairo na îñupû:

—Jesure, mujăă yua ñerotigu, cû mujăă capajămasîparore bairo. Bairi, ¿tie wapa nocănacă moneda tiirire yure mujăă nunibujiocuti tie wapa? —na îñupû.

Bairo cû caîrô tûgo, treinta plata moneda tiiri majû cōñarî, Judare cû nunîñupară. ¹⁶ Tipaу bero Judas pume dipua ûno dope bairo camasă mano macăjăgoyupaу, Jesure cû ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Bairi yua, Pascua bose rûmua, caănijûgori rûmua, levadura pan cawauarije caasuanamierê judío majă na caugari rûmua etawua. Bairo ti rûmua caetaro îña, jăă, Jesús cû cabueră pume, cûtu etari, atore bairo cărê jăă î jêniñawû:

—¿Noopua marî caugapeere jăă caqûênoyuro mû boyati?

¹⁸ Bairo jăă cañjêniñarô, atore bairo jăă îwî:

—Ánája mujãã Jerusalêpu. Bairo ti macãrê etarã, mujãã bócaetagarã jĩcãũ, wii upaure. Bairo cûrê bócaeta yua, atore bairo cû mujãã ĩgarã: “Cabuei bairo ĩñami: ‘Yũ Pacũ yure cû cacûrĩcãrô merê etaro baiya. Bairo mũ ya wiipũ yũ atĩgũ, yũ cabuerã mena Pascua boscũ rûmũrê netôgũ,’ ĩñami marĩrê cabuei,” cû mujãã ĩgarã —jãã ĩwĩ Jesús.

¹⁹ Bairo cû caĩrô tũgo, jãã, Jesús cû cabuerã, cû caĩrôrêã bairo jãã ápu. Bairo ti wiipũ jãã qũẽnoyũwũ Pascua rûmũ jãã caũgapeere.

²⁰ Cabero canaioĩrapũ caetaro, Jesús puame ti wii jããetari mesapũ ruiwĩ jãã, pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrô cãnacãũ majũ cû cabuerã mena.

²¹ Bairo jãã caũgaruiripũ, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—Cariape mujããrê ñiña: Mujãã mena macããcũ jĩcãũ roro yure ĩ busujãbuitirocagumi.

²² Bairo cû caĩrô tũgo, butioro jãã tũgoña yapapuawũ. Bairo bairã, apei, apei, Jesure bairo jãã ĩ jẽniñajũgowũ:

—¿Yũ mee, yũ ãnicôãẽtĩmicuti mũrê caĩbusujãbuitiri majôcu? —jãã, tocãnacãũpuã jãã ĩ jẽniñawũ.

²³ Bairo jãã caĩrô, bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—Ãni, ãmerê yũ mena atĩrũre cû pããrê cayosene ugũ puame niñami yure roro caĩbusujãbuitirocapũ. ²⁴ Torecũna, yũ, Camasã Jũgocũ, profeta majã yũ cabaipeere na caquetibũjũcũrĩcãrôrêã bairo yũ baĩgũ. Cabaimi-atacũãrê, jũre caĩbusujãbuitirocapũre cû caroriye wapa paio nigaro! Bairo cû cabuiaeticôãta roque, ñubujoricaro —jãã ĩwĩ Jesús.

²⁵ Bairo cû caĩrô tũgo, Judas, Jesure caĩbusujã buitirocaricũ ãnacũ puame atore bairo qũĩwĩ Jesure:

—Yũre cabuei, ¿yũ mee yũ ãnicuti mũrê caĩbusujãbuitirocapũ?

Bairo cû caĩrô:

—Mũ, caĩrôrêã bairo mũ baiya —qũĩwĩ Jesús Judare.

²⁶ Bairo cû caĩrô bero, jãã caũgatoye, Jesús puame cû wãmo mena pããrê nerĩ, “Dios mũ ñujãñũña jãã mena,” ĩ yaparo, carecomacã peenerĩ, jãã, cû cabuerãrê atore bairo ĩrĩ jãã batowĩ:

—Atie pan, yũ rupũ niña. Tiere ugaya —jãã ĩwĩ.

²⁷ Bairo ĩ yaparo, cû wãmo mena copa etiricarũre nerĩ, “Dios, mũ ñujãñũña jãã mena,” qũĩ yaparo, atore bairo ĩrĩ ti copare jãã nuniwĩ:

—Mujãã tocãnacãũã nipetiro atĩrũ macããjẽ use ocore etiya. ²⁸ Atie use oco puame yũ riĩ niña. Camasã capããrãrê na netôôgũ, yũ riacoagũ. Bairo yũ carĩápee jũgori cawãma wãme camasãrê Dios cû caátibojacũrĩqũẽ etacoaya. ²⁹ Cariape mujããrê ñiña: Ìmea mujãã mena use ocore pũgani yũ etinemoetigũ yũ Pacũ cû carotimasĩrĩpũ tunu caetaro marĩ caetinemoparo jũgoye —jãã ĩwĩ Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ ĩ yaparo, salmos basarique mena Diore jãã basapeowũ. Basapeo yaparo yua, jãã acoápũ Olivo cawãmecuti buropũ. ³¹ Bairo jãã caátó, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—Ìme ñami mujãã nipetiro aperãrê uwirã, yũ mujãã aweyocoagarã. Mujãã cabaipeere ĩ quetibũjũ jũgoyeticũñañupã profeta majã Dios yaye woaturica tutĩpũ: ‘Oveja cacoteire camasã na capajĩãrô yũ ãnotaetigũ. Bairo cûrê na capajĩãrô bero cû yarã oveja puame ábatapeticoagarã,’ ĩ

quetibũju jũgoyeticũñañupã. ³² Tunu bairoa apeyera, yu pũame caria-coatacu nimicũã, yu caticoagu tunu. Bairo cati yua, mujãã jũgoye Galilea yeparu yu águ —jãã ĩwĩ Jesũs.

³³ Bairo cũ caĩrõ bero, Pedro pũame bairo qũĩwĩ:

—Ánoa yu mena macããna nipetiro murẽ na caaweyocoamiatacũãrẽ, yu pũame roque di rũmu ũno mu yu aweyoetigu.

³⁴ Bairo cũ caĩrõ, bairo qũĩwĩ Jesũs:

—Pedro, cariape murẽ ñiña: Áme ñami ábocu cũ capiiparo jũgoye itiani, “Cũ yu masĩetĩña Jesure,” yu mitogu —qũĩwĩ Jesũs Pedrore.

³⁵ Pedro pũame bairo qũĩwĩ:

—Mu mena yure na capajĩarocagamiatacũãrẽ, “Cũ yu masĩetĩña Jesure,” ñitoetimajũcõãgu —qũĩwĩ Pedro Jesure.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, jãã, Jesũs cũ cabuerã cũã nipetiro, bairo jeto cũ jãã ĩwũ.

Jesũs ora en Getsemanĩ

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Bairi Jesũs mena jãã etawu Getsemanĩ cawãmecutopu. Bairo jãã caetaro, bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—Ato ruicoteya mai. Jõ jãñurõpu Diore cũ jẽnigu yu átiya.

³⁷ ĩ yaparo, Pedro, bairi pugarã Zebedeo pũnaa mena jõjãñurõpu na neámĩ Jesũs. Bairo ácu, butioro tũgoña yapapuayupu Jesũs. ³⁸ Bairi atore bairo na ĩñupũ Pedrojããrẽ:

—Riaure bairo yu tũgoña yapapuaya. Mujãã pũame cãniena, atoa yu mujãã cotewa.

³⁹ ĩ yaparo, na jũgoye jãñurõpu ánemoñupũ Jesũs. Ánemo yua, cũ rupopaturi mena etanumurĩ yeparu cũ riapere mucũmuátĩ bairo Diore qũĩ jẽnĩñupũ: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetõpeere yu mu netõõbojagu. Bairopu, yu caborore bairo to baieticõãto. Mu caborore bairo roque to baiáto,” ĩ jẽnĩñupũ.

⁴⁰ Cabero tunu ásúpu Jesũs, Pedrojãã na caãnopu. Bairo cacãñirãpũrẽ na etayupu. Bairi qũĩñupũ Jesũs Pedrore:

—¿Jĩcã hora ũnoacã cãniena, yu mujãã cotemasĩetĩñati? ⁴¹ Cãniena, wãmũnucãrĩ Diore cũ jẽnĩña, wãtĩ mujããrẽ cũ caĩtoetiparore bairo ĩrã. Bairo yu mujãã caaweyocoagaetimiatacũãrẽ, mujãã rupau pũame tutuaetiya —na ĩñupũ.

⁴² ĩ yaparo, ásúpu tunu Jesũs, Diore cũ jẽninemou ácu. Á yua, bairo qũĩ jẽninemõñupũ tunu: “Caacu, roro yu cabaipeere mu caẽñotagaeticõãta, bairoa to baiáto. Yu caborore bairo to baieticõãto. Mu caborore bairo roque to baiáto,” ĩ jẽnĩñupũ.

⁴³ ĩ jẽnĩ yaparo, tunucoásúpu Jesũs Pedrojãã tũpu. Bairo cacãñirãpũrẽ na etayupu tunu. Na pũame wũgoa cutiri ĩñapãã masĩẽsuparã. ⁴⁴ Bairo na cabairo ĩña yua, ásúpu Jesũs tunu Diore cũ jẽnĩacu, cũrẽ cũ cajẽnĩatatore bairo. ⁴⁵ Bairo jẽnĩ yaparo, tunucoásúpu Jesũs Pedrojãã na caãnopu. Bairo natu eta, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽĩrã mai cacãñirãrẽ bairo mujãã nicõãnucũñati? Yu, Camasã jũgocure, carorã carorije cawapa cũgorãrẽ yu na canunirocaripau etaya merẽ. ⁴⁶ Bairi, wãmũnucãña. jito! Yure caĩbusujãbuitirotari majõcu pũame marĩtu atiyami merẽ —na ĩñupũ Jesũs Pedrojããrẽ.

*Arrestan a Jesús**(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)*

⁴⁷ Bairo cū caĩño, Judas, jãã, Jesús cū cabuerã mena macããcū jĩcãũ caãninucũmiatacũ puame etawĩ. Cũ mena capããrã camasã cũã etawã. Na puame jarericapãĩrĩ, bairi yucũ rũcaari cũãrẽ cũgori etawã. Sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabutoa camasĩrã na cajoatana ãma. ⁴⁸ Mai, na caetaparo jũgoye, Judas puame atore bairo na ãĩnupũ Jesure cañeranãrẽ: “Cũ wasopanarẽ ãpũrĩ yũ cajẽnipau puame Jesús nigumi. Bairo mujãã puame cū yũ caáto ãñarã, cũrẽ mujãã ñegarã,” na ãĩnupũ. ⁴⁹ Bairo Judas Jesutũ etari, atore bairo qũĩ jẽniwĩ:

—¡Cabuei, mũ ãniniĩñati!

Bairo caroaro mena qũĩtori cū ãpũwĩ. ⁵⁰ Bairo cū caáto, Jesús puame atore bairo qũĩwĩ:

—Judas, yũ bapa caãniniatacũ, mũ caátigarijere jicoquei ása.

Bairo cū caĩrõ, Judas mena caetari majã puame Jesure etari, cū ñecoámã.

⁵¹ Mai, bairo Jesure na caáto ãñarĩ, jĩcãũ jãã mena macããcū puame sacerdote majã quetiupau ãmurẽ cū ãmorõrẽ patañocõã jowĩ. ⁵² Bairo cū caáto ãña, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Bairo ápericõãña. Noa ãña nipetirã jarericapãĩrĩ mena caãmeoquẽnucũrã, aperã ya jarericapãĩrĩ mena pajĩãecori riacoagarãma. ⁵³ ¿Dios yure cū cajuátinemo bujiopeere mũ tũgoñaẽtĩñati? Yũ Pacũre cū yũ cajẽniata, ángelea majã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã poa ejericio poa majũrẽ yũ jobujioami. ⁵⁴ Baiopua, bairo cū caáto, yũ boetiya. Cũ cajoata, nipetiro bai petietibujioro Dios busurica tutipũ profeta majã na caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo —qũĩwĩ Jesús caãmurẽ cacãmii tumiatacare.

⁵⁵ Ñ yaparo, bairo ãnemowĩ Jesús cũrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Nopẽrã cajerutiri majõcũ yũ caãnorẽ bairo jarericapãĩrĩ mena, bairi yucũ rũcaari mena yũ mujãã ñerã atĩati? Tocãnacã rũmua mujãã watoa yũ ãninucũãpũ templo wiipũre. Bairo yũ caãniniatacũãrẽ, ni jĩcãũ ãcũ mujãã mena macããcū yũ ñeemi. ⁵⁶ Bairopua, nipetiro yũ mujãã caátie Dios busurica tutipũ profeta majã na caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩqũẽrẽ bairo baietaro baiya —na ãwĩ.

Tipau caãno yua, jãã, Jesús cū cabuerã uwirã, Jesure jãã rutiweyo peticoápũ.

*Jesús ante la Junta Suprema**(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)*

⁵⁷ Bairi Jesure cañerĩ majã puame Caifás, sacerdote majã quetiupau majũ ya wiipũ cū neásuparã. Mai, ti wiire merẽ ãñuparã Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi aperã judío majã cabutoa camasĩrã cũã, ti ñamirẽ caneñaetaatana. ⁵⁸ Bairi Jesure ti wiipũ na caneátõ, Pedro puame yoajãñurõpua na ãñausayupũ. Bairo ti wiire na cajããetaro bero, Pedro cũã etayupũ ti wii macã yepa majũpũ. Bairi ti yepa ãñotaricarore jããetari, templo coteri majã guardia mena ruiyupũ, “¿Dope bairo Jesure cū na áti yaparo jorãati?” ĩgu.

⁵⁹ Bairi ti wii pupeapũ sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cū cayasiro boyuparã. Bairi, “¿di wãme carorije cū ásupari?” ãmeo ĩ macãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cū caátaje wapa cū marĩ pajĩãrotiyati?” ⁶⁰ Bairo ãmeo ĩmacãmirãcũã, dope bairo cū

caátaje wapa cū na capajĩārotimasĩpeere bócaesuparã. Camasã capãārã Jesús cū caĩrĩqũērẽ na caĩtonetōmiatacũārẽ, dope bairo cū caĩrĩqũẽ wapa cū na capajĩārotimasĩpeere bócaesuparã. Cabero aperã caĩtorã pugarã atore bairo na ĩñuparã:

61 —Āni Jesús, cū caĩrĩqũērẽ jãã tũgowũ. Bairo ĩwĩ: “Dios ya wii templore yũ rocacõãgũ. Bairo áti yaparori, itia rũmũ bero yũ pũame yũ wasoanũcõgũ tunu ape wii yũ camasĩrĩjẽ mena,” ĩwĩ Jesús —qũĩ busujĩñuparã.

62 Bairo na caĩquetibujuro tũgo, sumo sacerdote pũame wãmũnũcĩrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿Mũna mee murẽ na ĩñati? Roro murẽ na caĩbusumiatacũārẽ, ¿nopẽĩ narẽ mũ yuetiyati? —qũĩ jẽniñañupũ Jesure.

63 Jesús pũame cū yũeticõãñupũ. Bairo cū cayũeto ĩña, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Dios, tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũũ, cū carotiro mena mũ yũ quetibujũ rotiya jãārẽ: ¿Cariapea, Mesías, Dios macũ majũ mũ ãniñati?

64 Bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mũ caĩrõrẽã bairo cũã yũ ãniña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tũpũ cariape nũgõārẽ yũ caruiro mũjãã ĩñamũgõjogarã. Bairi tunu oco poa buseri watoapũ ati yepare acũ yũ caruiatõ cũārẽ mũjãã ĩñamũgõjogarã —qũĩñupũ Jesús sumo sacerdotere.

65 Bairo cū caĩrõ tũgo, sumo sacerdote pũame cū yaro jutirore tũgãworocacõã joyupũ. Bairo átiri:

—¡Roro majũ ĩcõãñami Diore, bairo cū caĩata! Roro cū caĩrĩqũērẽ marĩrẽ caquetibujũnemoparãrẽ na marĩ macãnemoetigarã. Merẽ marĩ majũpũa marĩ tũgo yaparoya roro cū caĩrĩjẽrẽ —ĩñupũ.

66 Bairi, “¿Dope bairo cū marĩ ánaati?” na ĩñupũ sumo sacerdote cū ya wiire caneñaatatanarẽ. Bairo cū caĩrõ, to macãaña pũame bairo ĩñuparã:

—Roro cū caĩrĩjẽ wapa cū marĩ pajĩã rocarotigarã.

67 Ī yaparo, Jesús riapépũ cū ũco eyotuyuparã. Bairi tunu cū bapeyuparã. Aperã tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cū riapére cū payuparã. 68 Bairo átiri, qũĩ jẽniñañuparã:

—Mũ, Dios cū cajou ãnirĩ mũ camasĩrĩjẽ jũgori jãã quetibujuya: ¿Noa ãmerẽ murẽ na paayati? —qũĩ epeyuparã to macãaña Jesure.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Bairo na cabaiãno, Pedro pũame ti wii macã yepa majũrẽ ruiyupũ. Bairo cū caruiro, jĩcãõ paabojari majõco pũame cũtũ etari bairo qũĩñupũ:

—Mũ cũã, Jesús, Galilea yepa macããcũ mena mũ ãñesẽãwũ. Cũã mũ ãcũ.

70 Pedro pũame ĩtou, nipetiro to macãaña na catũgoro cõ ĩñupũ:

—Yũ masĩtĩña. ¿Ñe ũnierẽ yũ mũ jẽniñañati? Cũ yũ masĩtĩña Jesure.

71 Bairo cõ ĩ yaparo yua, ti yepa ãñotarica jope tũpũ ásúpũ Pedro. Topũ cū caetanũcãrõ, apeo carõmio Pedroke qũĩñarĩ atore bairo na ĩñupõ cõtũ caãnarẽ:

—Āni cũã Jesús, Nazaret macããcũ mena cabapacũtinucũatacũ ãcũmi.

72 Pedro pũame cõ ĩñupũ:

—¡Dios mena ñiña! ¡Cũ yũ masĩtĩmajũcõãña Jesure!

73 Cabero tunu to macãaña Pedrotũ etari bairo qũĩñuparã:

—Bairo ĩcũũ miña, mũa, Jesús mena macããcũ majũ mũa ãniña. Mũa cabũsuriyepũ cũa Galilea macããna na cabũsurore bairo mũa bũsũya. Bairi na mena macããcũ mũa ãniña.

⁷⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro pũame na ĩĩupũ:

—ĩTame, cariape Dios mena mũaĩããrẽ ñiña! Netõjãñurõ merẽ mũaĩããrẽ, “Cũ yũ masĩetĩña,” mũaĩã ñimiñajã —na ĩĩupũ.

Bairo Pedro cũa caĩtoãnipaũ, ĩĩcãũ ãbocu piiyupũ. ⁷⁵ Bairo cũa capiĩro, Pedro pũame tũgoña bocayupũ Jesús cũa cũa caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ãbocu cũa capiĩparo jũgoye ĩtiani, ‘Cũa yũ masĩetĩña Jesure,’ yũ mitogu,” cũa caĩatajere tũgoña bocayupũ. Bairo tũgoña bocari yua, witicoásupũ macãpũ. Topũ yua, tũgoña yapapuari batioro otiyupũ Pedro.

27

Jesús es entregado a Pilato

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Bairo ti ñami cabusuetaro, nipetirã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabũtoa camasĩrã cũa ĩĩcãrõ mena tũgoñarĩ Roma macããna Jesure cũa na capajĩãrotipeere ãmeo ĩ bũsũyuparã na majũ.

² Bairo ĩbũsũ yaparo yua, Jesús wãmorĩrẽ jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cũa neásuparã Pilato cawãmecũcũ tũpũ. Pilato pũame Roma macããna, Israel yepare caẽmarĩcãrã ti yepare na caroticũrĩcũ gobernador majũ ãñupũ.

La muerte de Judas

³ Mai, Judas, Jesure caĩbũsũjãbuitirocaatacũ pũame Jesure na capajĩãgaro ĩñarĩ, tũgoña yapapuayupũ roro cũa caĩtiatajere. Bairo tũgoña yapapuari treinta moneda plata tiirire na tunuojoyupũ fariseo majã quetiuparã, bairi judío majã cabũtoa camasĩrãrẽ. ⁴ Atore bairo na ĩĩupũ:

—Ñe ũnie cabuicũpeire qũĩ bũsũjãbuitirocaũ, roro majũ Dios mena yũ átiapũ, bairo ácu —na ĩĩupũ Judas.

Bairo cũa caĩmiatacũãrẽ, fariseo quetiuparãjãã pũame cũa yũesuparã:

—Jããrã, ñe wapa maa. ĩMũa majũã mũa baitũgoñaña ti wãmerẽ! — qũĩĩuparã.

⁵ Judas pũame na caĩrõ tũgo, tie moneda tiirire ti wii templo wiipũre wecũrecõãñupũ. Bairo áti yaparo, acoásupũ, cũa majũã pajĩãyasiácũ. Bairi yua, cũa majũã cũa wãmuarẽ jiyatubiyori pajĩãyasicoasupũ.

⁶ Sacerdote majã quetiuparã pũame Judas moneda tiiri cũa cawẽcũrerijere jeri, bairo ãmeo ĩĩuparã na majũ:

—Atie moneda tiiri caũmurẽ marĩ capajĩãrocarotiataje wapa niña. Bairo cabairoi, ati wii templo macãã pata Dios rocapatare marĩ jããnemomasĩẽna —ãmeo ĩĩuparã na majũ.

⁷ Bairo ãmeo ĩrĩ, ĩĩcãrõ mena tũgoñañuparã. ĩĩcã yepa Campo del Alfarero cawãmecũti yepare wapatirotiyuparã tie dinero mena, ape yepapũ caatĩatana, marĩ ya macãpũ cariayasĩrã na rupaurĩ ãñajẽrẽ topũ na cayareparore bairo ĩrã. ⁸ Bairi camasã nipetiro bairo na caĩatajere tũgori, ti yepare Riĩ Yepa wãmeticõã ninucũñama, ãme rãmurĩ cũãrẽ. ⁹ Bairo profeta Jeremías ãnacũ Dios bũsũrica tutipũ cũa caĩquetibũjũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietayuparo. Bairo ĩ quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ Jeremías: “Bairi tie moneda, treinta tiiri majũrẽ, israelita majã ‘Tocãrõã wapa borotiya,’ na caĩrĩjẽrẽ neágarãma. ¹⁰ Bairo tiere jeátĩ yua, ‘Alfarero’ na caĩrĩ yepare

wapatigarāma, tie dinero mena marĩ Quetiupau cū caĩquetibujucĩrĩcārõẽ bairo,” ññupĩ.

Jesús ante Pilato

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Bairi Jesure cū neásuparā fariseo majā Pilato gobernador tupa. Cū puame na caĩbusupairijere tūgou, bairo qũĩ jēniñañupũ Jesure:

—¿Mua, judío majā Quetiupau Rey mu ãniñati?

Bairo cū caĩrõ, Jesús puame qũĩñupũ:

—Mu caĩrõrēã bairo yu baiya.

¹² Bairo fariseo majā quetiuparā, bairi cabutoa camasĩrā mena Jesure nemojāñurõ cū na cabusujā nemomiatacũārẽ, Jesús puame na yuesupa.

¹³ Bairi narẽ cū cayueto ñña yua, Pilato puame atore bairo qũĩ jēniñañupũ Jesure:

—¿Capee murẽ roro na caĩrĩjẽrẽ mu tūgoetiyati?

¹⁴ Jesús puame bairo cū caĩrõ tūgomicũã, jĩcã wāmeacã ũno cū yuesupa. Bairo cū cayueto ñña, butioro Pilato gobernador quetiupau puame tūgocõã maniásupa.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Mai, tocānacã Pascua bose rāmu caāno, Pilato puame wiyonucũñupũ jĩcã preso jorica wii macāãcārẽ, judío majā na caboure. ¹⁶ Bairi tipau caāno romano majā preso na cajoricu ãñupũ jĩcã, Jesús Barrabás cawāmecucũ, judío majā nipetirā na camasĩ puame. ¹⁷ Bairi Pilato puame to macāãna na caneñaporo ññau, atore bairo na ñ jēniñañupũ:

—¿Ni puamerẽ yu cawiyoro mujāã boyati? ¿Jesús Barrabás, o Jesús, “Mesías” mujāã caĩwāmetinucũārẽ? —na ñ jēniñañupũ.

¹⁸ Masĩcõãmiñupũ Pilato Jesure qũĩñatutiri cū cayasiro na cabotūgoñarĩjẽrẽ.

¹⁹ Apeyera tunu Pilato ññabesei cū caruiropũ cū caruiro, cū namo puame atore bairo qũĩ joyupo: “Cũ, dise rorije caápeire roro cū átirotieticõãña. Āme ñami yu caqũēgueropa popiye yu tūgoñaaupũ roro cūrẽ na caátipeere,” qũĩ joyupo.

²⁰ Bairi Pilato Jesure cū cawiyogamiatacũārẽ, sacerdote majā quetiuparā, bairi cabutoa camasĩrā cūã bairo boesuparā. Na puame yasioroaca camasā natũ caānarẽ atore bairo na ñ rotiyuparā: “Barrabáre, Pilato cū cawiyoro jāã boyu. Jesús puamerẽ cū pajĩārōtiya,” na ñbusũ awajarōtiyuparā. ²¹ Bairi gobernador Pilato puame atore bairo na ñ jēniñanemoñupũ tunu:

—¿Ni puamerẽ yu cawiyoro mujāã boyati?

Bairo cū caĩjēniñarõ, bairo qũĩñuparā:

—¡Barrabás roquere cū mu cawiyoro jāã boyu!

²² Bairo na caĩrõ, Pilato puame bairo na ñ jēniñanemoñupũ tunu:

—Bairi Jesús, Mesías cawāmecucure, ¿dope yu caáto mujāã boyati?

Bairo cū caĩjēniñarõ, bairo qũĩñuparā:

—¡Yucupāĩpu cū papuaturōtiya!

²³ Tunu na ñnemoñupũ Pilato:

—¿Nopẽĩrā yucupāĩpu cū yu capapaturōtiro mujāã boyati? ¿Dise ũnie carorije cū ásupari?

Bairo cū caĩjēniñamiatacũārẽ:

—¡Yucapāipū cū papuaturotiya! —jīrīā butioro jāñurī ī awajanemoñuparā.

²⁴ Bairo roro na caátigarije iñarī, “Dope bairo na yu quetibujonetōmasīēcū,” ī tūgoñañupū Pilato. Bairo ī tūgoñarī cū paabojari majōcure ocorū cū neatī rotiyupū, camasā yu cawāmo coserijere na iñāato ī. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na iñupū Pilato nipetiro camasārē:

—Bairo yu wāmorīrē yu cacoserije jūgori mujāārē ñiñoña, yua, ñe yu buicaperiya āni cū cariarije. Mujāā yaye wapa rotie roque niña.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūī yuyuparā to macāāna:

—¡Ñugaro, jāā, jāā pūnaa cūā yaye wapa rotie jeto jūgori cū mū pa-jāārotigu! —qūīñuparā.

²⁶ Bairo na caīrō tūgo, Pilato Barrabáre cū wiyorotiyupū. Bairo áti yaparo, Jesure wecū asero wēērī mena cū baperotiyupū. Bairo cū na caāti yaparoro, na nuniñupū, Jesure yucapāipū cū na capapuatuparore bairo ī yua.

²⁷ Gobernador cū carotirā soldaua pūame Jesure cū neásúparā pretorio cawāmecūti wii macā yepa recomacāpū. Topū etarā, na baparārē na piineñoñuparā, Jesure roro cū átiepegarā. ²⁸ Bairo neña yaparo, cū jutirore weri, apero cajūārō, quetiupau rey cū cajāñarō ũnorē cū jāāñuparā. ²⁹ Áti yaparo, quetiupau rey corona cū capesari beto ũnorē cū pesáto īrā, pota wēērī mena juarica betore cū rupoapū peoyuparā. Tunu bairoa, quetiupau rey wāmocutacū ũnorē cū ñeáto ī eperā, yucacaré cū wāmo cariape nugōāpū cū cūgorotiyuparā. Bairo áticōā yua, cūrē quetiupaure jēnirārē bairo na rūpopaturi mena cūta etanumurī bairo qūī boyeti epeyuparā:

—¡Cū ānicōā ninucūáto āni judío majā Quetiupau Rey tocānacā rūmua! —qūī boyeti epeyuparā soldaua Jesure.

³⁰ Bairo áticōā, cū ucoo eyotuepeyuparā. Tunu bairoa cū yucacaré nerī, cū rupoare payuparā. ³¹ Bairo Jesure roro cū átiepe yaparo yua, cūrē na cajāatajere cū tuweneñuparā. Cū jutii majū pūamerē cū jāāñuparā tunu. Bairo áti yaparo, cū neásúparā, yucapāipū cū papuaturáná.

Jesús es crucificado

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Bairo áná, bócaetayuparā jīcāñ caūmū, Simón cawāmecūcū, Cirene yepa macāācūrē. Bairo Simorē bócaetari cū pūsarotiyuparā, Jesús yucapāirē.

³³ Bairo áti yua, Gólgota buropū etayuparā. (Gólgota ĩgaro, “La Calavera” o “Rūpoa coro buro” ĩgaro iñā.) ³⁴ Bairo etarā, use ocore, mirra būrije cabairije ũnie mena asuyariquere Jesure cū tīāmiñuparā. Jesús pūame tiere etiñarī etigaesupū.

³⁵ Bairi soldaua yucapāipū Jesure cū papuatu nūcōrī bero, número tiirire āmeo wēnuniñuparā. Bairo átiri, na majū masīñuparā Jesús jutii ānajērē canepaure. ³⁶ Bairo áti yaparo, topū ruirī, Jesure qūīña coteyuparā. ³⁷ Tunu bairoa Jesús rupo buire yucapāi woaturicapāirē papuatuyuparā, Jesure na cū capajīārotirique wapare nipetiro camasā na iñao joroque īrā. Tipāirē atore bairo ī woaturique tusayuparo: ĀNI, JUDÍO MAJĀ QUETIUPAU REY NIÑAMI, ĩrīqūē tusayuparo.

³⁸ Bairi Jesús mena yucupāipɐ papuatureyuparā pɐgarā caāmɐa jerutiri majārē. Jīcāu cariape nɐgōārē, apei caācō nɐgōārē na papu-atuyuparā. ³⁹ Bairo yucupāipɐ papuaturicɐ Jesús cū caāno yua, camasā canetōánucūrā pɐame Jesure qũĩroaena, na rɐpoare yureyuparā. ⁴⁰ Roro majū atore bairo qũĩñuparā:

—jMɐ, templo wiire roca yaparori, itia rāmɐ bero ape wii cawāma wiire caqũēnomasīgau ānirī, mɐ majūā netōña! jDios Macū majū mɐ caāmata, yucupāipɐ ānimicūā, atopɐ ruiasá! —qũĩ epeyuparā to macāāna caĩñanetōánucūrā pɐame.

⁴¹ Torea bairo qũĩ epeyuparā sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqũērē cajūgobueri majā, bairi cabutoa camasīrā cūā. Atore bairo qũĩñuparā:

⁴² —Aperārē na netōupī. Bairo na netōmicūā, āmerē cū majūā netōmasīētīñami. Israel yepare quetiupau rey majū cariapea cū caāmata, jcū majūā cū camasīrījē mena atore ruiatībujioumi! Bairo cū caruiapáta, cariape marī tūgogarā. ⁴³ Dios mena tūgoñatutuaricumi. Bairi Dios pɐame cariapea cūrē cū camaiata, cūrē cū netōōgumi. “Dios macū yɐ āniña,” marī īwī —qũĩ epeyuparā sacerdote quetiuparājāā Jesure.

⁴⁴ Bairi jerutiri majā, Jesús mena na capapuatatana cūā tore bairo roro qũĩñuparā.

Muerte de Jesús

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Merē yua, pasaribota caāno, caāno tɐsaroa naitīācoapɐ ati yepa nipetiroɐɐ. Yoaro naitīāwā. Nāmicā, tres de la tarde caāno majū tunu busuwɐ. ⁴⁶ Tipau caāno, Jesús pɐame busurique tutuaro mena atore bairo īñupɐ: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (Ti wāme pɐame īrā, “Yɐ Pacɐ Dios, yɐ Pacɐ Dios, ¿nopēi yɐ mɐ awayocoátí?” īgaro īña.)

⁴⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, to macāāna pɐame bairo āmeo īñuparā na majū:

—jJā, tūgoñijate! Āni Jesús, profeta Elías ānacūrē cū pii īñami.

⁴⁸ Īcōā yua, na mena macāācū jīcāu carupajitia mena ɐse oco, cajūgūēatajere yosene ásupɐ. Bairo átīcōā, yucɐ yapapɐ ti jitiare jiyaturi, tiere cū ñumugō joyupɐ, cū etiāto, ī. ⁴⁹ Bairo cū caāto īña, aperā cūtu macāāna pɐame bairo qũĩñuparā:

—Bairo ápericōāña mai. Cū caĩrījērē tūgori, ¿Elías ānacū cū cū netōū acúati? Marī īñacoteroa mai —qũĩñuparā.

⁵⁰ Jesús pɐame busurique tutuaro mena ī wisiotusa, riacoásupɐ yua.

⁵¹ Tipau caāno, templo wii arɐare ēñotaricarō jutii asero carecomacā woocōā ruiásúparo. Yepa cūā butioro yuguíwɐ. Ītā rupa cūā wati-coapɐ tie majūā. ⁵² Camasā cariaricarā na cayarica opee cūā to majūā pāācoásuparo. Bairo pāācoa yua, cariaricarā, Dios yarā pɐame tunu catitunucōāma. ⁵³ Bairo bairā, witicoámá, Jesús cariacoamiatacɐ tunu cū cacatinemorō bero. Tocārōā Jerusalén caroa macārē etari jāāwā yua. Bairo capāārā camasā cūā ti macārē na caānorē īñawā.

⁵⁴ Bairi soldaua quetiupau capitán, bairi cū āmɐa Jesure caĩñacoterā cūā yepa cayuguirijere, bairi nipetiro tie cabairijere īñarā, butioro uwiri atore bairo āmeo īñuparā:

—jCariapea āni, Jesús, Dios Macū majū nimiupī!

⁵⁵ Bairi Jesure cajuátinemorīcārā carōmia capāārā, Galileapɐ Jesure cabapacutiatatana pɐame jōpūā tuari qũĩñacōā nucũñuparā. ⁵⁶ Jīcāo

na mena macããcõ añupõ María Magdalena cawãmecuco. Apeo, María, Santiago bairi José paco añupõ. Apeo Zebedeo pūnaa paco añupõ.

Jesús es sepultado

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Bairo ti rāmū canaioatīpau caāno José cawãmecucu, Arimatea macã macããcū etayupu. Cū pūame paio apeyere cacūgou āmi. Tunu bairoa Jesús yaye busuriquere catūgousau āmi. ⁵⁸ Bairo yua, Pilato tūpū átī, Jesús rupauri ānajērē yarocagu, cū jēniásúpū. Pilato pūame bairo cū caījēnirō tūgo, “Ja” ĩ, Jesús rupauri ānajērē cū ūmwarē Josere ruio rotiyupu. ⁵⁹ Bairo cū cairō bero, José pūame Jesús rupauri ānajērē lino jutii asero, caugueri mani asero mena cū ūmañupū. ⁶⁰ Bairo átiri bero, cawāma ūtā ope, na cayesearica operu Jesús rupauri ānajērē cūñupū. Áti yaparo, ūtāpāi mena ti opere tubiatoyupu. Bairo tubiato yaparo, acoásúpū José. ⁶¹ Bairo José cū caāmiatacūārē, María Magdalena bairi apeo María cawãmecuco cūā topū tuari Jesure cū carocatato riape ruicōañuparā.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Bairo ti rāmū bero, yerijārīcā rāmū pūamerē sacerdote majā quetiuparā, bairi fariseo majā mena jīcārō tūni ásúparā Pilato tūpū. ⁶³ Bairo cūtu eta, atore bairo qūññuparā:

—Jāā Quetiupau, jāā tūgoñabocaapu Jesús, caītopai ānacū cū caīrīqūērē. “Cariacoatacu nimicūā, itia rāmū bero yu catigu tunu,” jāā ĩtowī. ⁶⁴ Bairo atore bairo mū caāto ñuña: Mū ūmwarē cū ānacū rupauri na cacūrocaatapau itia rāmū majū na coterotiya, Jesús cū cabuerā ñamipū yasiori cū rupau ānajērē na canerutietiparore bairo ĩrā. Bairo cū cabuerā bairo na caápata, cabero camasārē, “Merē catiupi,” na ĩtobujiorāma. Bairo na caītoata, jōpūame roro baibujioro cū caītojūgorique netōjāñurō ati yepapūre —qūññuparā sacerdote quetiuparājāā Pilatore.

⁶⁵ Pilato pūame bairo na ĩñupū:

—Ānoa soldauare na neánāja. Cū ānacūrē na carocaatapauare caroaro mājāā carotiro cārō na coteáto —na ĩñupū.

⁶⁶ Bairo cū cairō tūgo, sacerdote quetiuparājāā acoásúparā Jesús rupauri ānajērē na cacūrocaatapau. Topū etarā, ūtā, capairi tii na catubiatori tii buire caroaro jugobiacōañuparā, “Aperā na capāata, marī ĩñamasībujiorā,” ĩrā. Bairo átiri, soldauare na cūñuparā.

28

La resurrección de Jesús

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijārīcā rāmū bero macā rāmū, cabusuripauaca caāno, ape semana caāni jūgori rāmū majū, María Magdalena, bairi apeo María cawãmecuco mena Jesús rupauri ānajērē na cacūrocaatapau ĩñarásúparā.

² Bairo na caátō, jīcāū ángel, Diotu caatíatacu pūame ruietayupu. Bairo cū caruietaro yua, yepa bātioro majū yuguuyuparo. Bairo cabairo, ángel pūame Jesús rupauri ānajērē na cacūrocaatapau etanucāñupū. Bairo etanucā yua, ti opere na cabiaatatiire tunerocacōañupū. Bairo áti yaparo, ti ūtā tii buire ruiyupu. ³ Ángel pūame asiyaññupū, bupo cū cayaberijere bairo. Cū jutii cūā cabotirije nieve cabauore bairo bauyuparo. ⁴ Bairo soldaua, bairo cū cabairo ĩña yua, nanarī bātioro cū

uwiyuparã. Cariacoatanarẽ bairo baicũmucoasuparã. ⁵ Bairo na cabaiãno, ángel puame carõmia topu caĩñarã etarãre atore bairo na ñĩupũ:

—Mujãã, uwieticõãña. Yu masĩña mujãã caátigarijere. Jesús yucupãipu na capapuaturocamiatacure qũĩñagarã mujãã baiya. ⁶ Atoe maniñami. Merẽ caticoami tunu, mujããrẽ cũ caĩquetibũju jũgoyeticũricãrõrẽ bairo. Atopu asá mai. Ññañijate cãrẽ na cacũmiatatore. Catiri, atore maniñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánaja macãpu. Cũ cabuerãrẽ atore bairo na quetibũjurájá: “Merẽ caticuupi Jesús. Bairi mujãã jũgoye Galilea yepapu águmi. Topu mujãã cotegami,” na ñ quetibũjurájá. Bairo na camasĩpeere yu quetibũju atĩapu —na ñ quetibũjuyupu ángel María Magdalenajããrẽ.

⁸ Bairo cũ caĩquetibũjuro tũgo, carõmia puame yoaro mee acoásuparã. Uwirã, bairi tunu tie quetire tũgouSeanirĩ atũcoásupa, jãã, Jesús cũ cabuerãrẽ quetibũjuráná. ⁹ Bairo na caátó, Jesús puame na jũgoye buiaetayupu. Bairo buiaetari yua, caroaro mena na jẽniñupũ. Bairo cũ caĩrõ tũgo, carõmia puame cũtu na rapopaturi mena etanumurĩ cũ raporire pããñari ùpũñuparã, butiuro qũĩroarã. ¹⁰ Bairo na caátó, atore bairo na ñĩupũ Jesús:

—Yu uwieticõãña. Yu bairãrẽ bairo caãnarẽ atore bairo na ñ quetibũjurájá: “Galilea yepapu ánaja. Topu Jesure cũ mujãã ññagarã,” na ñ quetibũjurájá —na ñĩupũ Jesús.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Bairo carõmia na caátóye, Jesús rupauri ãñajẽrẽ cacotemiatana jĩcããrã na mena macããna macãpu etayuparã. Etarã yua, sacerdote majã quetiuparãrẽ na quetibũjuyuparã nipetiro narẽ cabaiatajere. ¹² Bairo na caquetibũjuro tũgorã, sacerdote majã puame ásũparã cabũtoa camasĩrã tupu jĩcãrõrẽ bairo na catũgoñaparore bairo ñrã. Bairo na mena busu yaparo yua, soldauare paioo dinerore na nuniñuparã. ¹³ Bairo na nuni yua, atore bairo na ñĩuparã:

—Atore bairo mujãã cabaiatajere camasãrẽ na mujãã ñ quetibũjugarã: “Jãã cãnicoaupã. Bairo jãã cacãnitoye, Jesús cũ cabuerã puame atĩ, cũ ãnacũ rupaurire yajacũũpã,” mujãã ñgarã. ¹⁴ Tunu bairoa quetiupau gubernador bairo mujãã cacãniatajere cũ catũgoata, jãã puame popiye baio joroque mujããrẽ cũ caátipeere jãã ãñotabojagarã —na ñ quetibũjuyuparã sacerdote majã quetiuparãjãã soldauare.

¹⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, soldaua puame, “Jau” ñ, dinerore jeyuparã. Bairi sacerdotẽa quetiuparã narẽ na caĩrotirorea bairo quetibũju batoyuparã camasãrẽ. Bairi ati rãmuri cũãrẽ torea bairo jeto ãmeo quetibũjucõã ninucũñama judío majã.

El encargo de Jesús a los discípulos

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Bairi yua, jãã, Jesús cũ cabuerã, pũga wãmo peti rapore jĩcã pẽniřõ cãnacãũ majũ caãna jãã ápũ Galilea yepapu. Topu etarã, ùtãũ, Jesús jããrẽ cũ caĩquetibũjuricu majũ cũ jãã bocaetawu. ¹⁷ Bairo qũĩña yua, jãã rapopaturi mena etanumurĩ cãrẽ jãã ñroawu. Mai, jĩcããrã jãã mena macããna, “Jesús catiri niñami,” ñ masĩẽma. ¹⁸ Bairo jãã cabairo, Jesús puame jããtu etari, atore bairo jãã ñwĩ:

—Marĩ Pacu Dios yu joyami tocãnacã wãme rotimasĩrĩqũẽrẽ. Ñmurecõo, bairi ati yepa cũã rotimasĩrĩqũẽrẽ yu joyami. ¹⁹ Bairi camasã tocãnacã poari macããnarẽ noo na caãnopu yu yaye quetire na quetibũju ñesẽãrájá,

na cãã yu yaye quetire na catãgousaparore bairo ãrã. Bairo na catãgousaro, na mũjãã bautizagarã. Marĩ Pacũ Dios ya wãme mena, yũ, cũ macũ ya wãme mena, bairi tunu Espĩritu Santo ya wãme ãrĩ mena na mũjãã bautizagarã. ²⁰ Tunu bairoa mũjããrẽ yũ caãtiroticũĩqũẽ nipetirijere na quetibũjũnetõõña, na cãã tiere na catãgousaparore bairo ãrã. Yũã, mũjããrẽ yũ aweyoetigũ. Mũjãã mena yũ ãnicõã ninucũgũ tocãnacã rãmũ, ati umarecõo capetiropũ —jãã ãcũwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrẽ.

Tocãrõã ñiña.

El Santo Evangelio Según SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Cañijǵoripaupua Jesucristo, Dios macũ ati yepapũ cũ caatiãnajêrẽ marĩ tǵgoroa mai. Caroa queti niña. ² Atore bairo ĩ woatu quetibujũ cũñañupĩ profeta Isaías ãnacũ Dios cũ macũrẽ cũ caĩrĩqũêrẽ:

“Мъ, ун cajopau, ti yepapũ mũ cabuiaparo jǵgoye, apeire cũ ун qũenoroti jojǵgogũ.

Camasã mũ yaye quetire na tǵgoussaátõ ĩ, apeire ун qũenoroti jojǵgogũ.

³ Bairo ĩgumi jĩcãũ desierto, cayucumanopũ caãnicõãniatacũ:

‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiupau cũ caetaparo jǵgoye cũ caatĩpawãrẽ na caqũenoyurore bairo cũ qũenoyuya mujãã cũã,’ ”

ĩ woatu quetibujuyupũ Isaías ãnacũ Juan cũ caĩquetibujupeere.

⁴ Bairo cayoato bero Juan ãnacũ, camasãrẽ oco mena cabautizaricũ pũame etayupũ desierto cayucumanopũ. To macããna cũ yaye quetire catǵgorã etarãrẽ atore bairo na ĩ quetibujuyupũ: “Tǵgoña qũenoña roro mujãã caatiãnierẽ. Tie mujãã cabairijere cũ tǵgoña jẽniña mujãã majũ Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparã mujãã ãniña. Bairo mujãã caátõ, mujãã netõgumi Dios,” na ĩñupũ Juan to macããnarẽ. ⁵ Bairo cũ cabaiãno, Jũãtupũ asúparã camasã capããrã. Judea yepa macããna, bairi Jerusalén macã macããna cũã, nipetiro camasã Jũãtupũ asúparã. Juan yaye quetibujuriquere tǵgogarã cũtũ asúparã. Bairo cũ caĩquetibujero tǵgorã, roro na caátajere tǵgoña yapapuari Dios mena busunetõñuparã. Bairo na caátõ ĩña, oco mena na bautizayupũ. Catǵgousarãrẽ ria Jordán cawãmecutiyapũ na bautizanucũñupũ Juan.

⁶ Juan pũame waibucũ camello cawãmecucũ asero mena jutiĩro qũenorĩ jãñañupũ. Tunu bairo waibucũ aserowẽ mena cũjutiĩrore ñujãã tǵgãbiyori jutii jãñañupũ. Bairi tunu ǵgarique cusupũ Juan yeseroare bairã caãnarẽ. Beroa oco cũãrẽ etinucũñupũ. ⁷⁻⁸ Bairo ĩ quetibujuyupũ Juan nipetiro camasã catǵgorã etarãrẽ: “Yũ paarique niña mujããrẽ oco mena ун cabautizarije. Yũ paarique to cañumiatacũãrẽ, ун bero caetaũ cũ capaarije pũame ñunetõgaro. Cũ Roque Espĩritu Santore jõmasĩgumi camasãpũre. Tunu bairoa camasã roro na catǵgoñarĩjêrẽ na wasoao joroque na átĩgumi. Cũ Roque ун netõrõ caãnimajũũ nigumi. Bairi ун pũame jĩcãrõ tãni ун átipeco masĩetĩña,” na ĩ quetibujuyupũ Juan catǵgorã etarãrẽ.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Cabero Jesús Nazaret de Galilea macããcũ ti macã caãniatacũ Juan tare etayupũ. Bairo cũ caetaro, Jesús cũãrẽ cũ bautizayupũ Juan, Rio Jordán cawãmecutiyapũ. ¹⁰ Bairo Jesure cũ cabautizaro bero, Jesús pũame petapũ maanucãñupũ. Bairo maanucã yua, jõbuipũ ĩñamũgõjoyupũ. Bairo cũ caĩñajoro, jicoquei ȳmũrecõo pũame pããnucãcoasuparo. Bairo cabairo, Espĩritu Santo, Dios Yerĩ majũ, bauruiasupũ. Bua cũ caruiatõre bairo bauruietayupũ Jesús tũpũre. ¹¹ Bairo cũ caruietaro, atore bairo jõbuipũ

bushrique ocajoyuparo: “Mu, yu macã, yu camai majũ mu ãniña. Mu caátianierẽ ñiñajesoya butioro,” i bushocajoyuparo bushrique.

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² To bero jicoquei Espiritu Santo pame Jesure butioro cã árotiyupu desierto cayucumanopu. ¹³ Topure cuarenta rãmuri majũ añupũ Jesús waibutoa cauworã na caãnopu. Bairo topu cã caãno yua, Satanás pame rorije cã átirotimiñupũ Jesure, “Cariapea cã átinucũñati,” i. Bairo Satanás cã caátõ bero, jicãrã ángelea majã Jesure cã juátirã etayuparã yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Cabero Juan camasãrẽ cabautizamirĩcãrẽ preso jorica wiipũ cã na cacũrocaatato bero, Jesús pame Galilea yepapu acoásupu. Topu etari, Dios yaye caroa quetire na quetibujũ jũgoyupu Jesús camasãrẽ. ¹⁵ Atore bairo na i quetibujuyupu: “Dios cã carotimasĩrĩpau merẽ etaro baiya. Bairi tũgoña qũẽnori caroaro ãña Dios mena. Dios yaye caroa quetire cariape tũgoya,” na iñupũ Jesús camasãrẽ.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Cabero Galilea na caĩrĩ utabucura tũnipu ásupu Jesús. Bairo ácu yua, Simón, apeĩ cã bai Andrés, jicãũ pũnaa caãna pugarãrẽ na iñajoyupu. Bairo Jesús narẽ cã caĩñajoro, na pugarãpu utabucurapu bapi mena wai wasarã ásuparã. Na capaarije, waiwe wapatarique añuparõ. ¹⁷ Bairo na iña, atore bairo na iñupũ Jesús:

—Jito, yu bapacusa. Caroaro waire cawãsãmasĩrã mujãã ãniapu, wai na rutieticoãto, írã. ãmerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibujurã mujãã ãnio joroque mujãã yu átigu, na yasieticoãto, írã —na iñupũ Jesús.

¹⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pugarãpu na bapi yucure cĩrĩ, acoásuparã Jesús mena.

¹⁹ Bairo cajũgoye jãñuri na caánemorõ utabucura tũnipu Jesús pame na iñajoyupu aperã pugarãrẽ tunu. Santiago, bairi cã bai Juan cawãmecucu Zebedeo pũnaarẽ na iñajoyupu Jesús. Bairi Santiago, cã bai Juan mena cũmua capairicapu añuparã. Bapi yucu caopecutiere jiyajãrã ásuparã. ²⁰ Bairo narẽ na iña, jicoquei na piijoyupu Jesús: “Jito, yu bapacusa. Marĩ quetibujuto camasãrẽ Dios yaye caroa quetire,” na iñupũ. Bairo cã caĩrõ tũgo yua, na pacu, cã ãmua mena cũmuapu na cũcõã, tocãrõã jicoquei Jesús mena acoásuparã

Un hombre que tenía un espíritu impuro

(Lc 4.31-37)

²¹ Cabero Capernaum cawãmecuti macãpu etayupu. Topu eta, yer-ijãrĩcã rũmu caãno ti macã macããna na cañubueri wiipure, sinagoga na caĩrĩ wiipure jãñupũ. Bairo jãñrĩ, na buejũgoyupu to macããnarẽ. ²² Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majãrẽ bairo camasãrẽ na quetibujesupu. Carotimasĩ cã caĩquetibujurore bairo na quetibujuyupu. Bairi cã yaye quetire tũgori, to macããna pame tũgocõã maníasuparã. ²³ Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipũ añupũ jicãũ wãtĩ yeri pũna cacũgon. Bairo Jesús cã cabueãno, wãtĩ yeri pũna cacũgon pame atore bairo butioro qũĩ awajayupu:

24 —Mh, Jesús Nazaret macããcũ, ¿nopẽĩ mũ atĩati jãã ture? ¿Jããrẽ rei acũ mũ baiyati? Murẽ yũ masĩjãñũña. Mh, Dios macũ, cañũ, mũ ãniña —qũĩ awajayupũ wãtĩ yeri pũna cacũgou pũame.

25 Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ Jesús:

—¡Busueticõãña! ¡Ñni caũmũ rupaure witi áćaja! —qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

26 Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũame caũmarẽ cũ yugui, butioro awajari cũ witicoásupũ. 27 Bairo caũmarẽ cũ caátiere ññarã, nipetiro camasã qũĩña acũacoasuparã.

—¿Ñe to ãniñati cawãma Jesús cũ carotirije? ¡Nocãrõ caroaro majũ cũ masĩñati! ¡Wãtĩ yeri pũna cũã cũ yucõãñama! —ãmeo ññuparã na majũ Jesure.

28 To bero cũ tũgoyuparã camasã nipetiro ti yepa tũni macããna, Jesús cũ caátiere, cũ camasĩrĩjẽrẽ yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Bairo na quetibujũ yaparo, na ñubuerica wiire witicoásupũ Jesús. Ti wiire witiá, Santiago, bairi Juan mena acoásupũ Jesús, Simón, bairi cũ bai Andrés ya wiipũ. 30 Mai, Simón mañicõ pũame riajãñũñupõ. Butioro bugoyupo. Bairi cũ cajããrõ, cũ quetibujayuparã cabucuo cõ cariarijere. 31 Bairo na caĩquetibujuro tũgo, cõtũ eta, cõ wãmo mena ñerĩ cõ tũgãwãmuõñupũ. Bairo cũ caáto, jicoquei jãnacoasuparo bugoye pũame. Tocãrõã caticoasupo yua. Bairo catiáco, tocãrõã ugarique na qũĩnonuñupõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32-33 Cabero muipũ cũ cajããrĩpũ, canaio atĩpũ caãno Simón ya wiipũre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Nipetirije cariyecũnarẽ na jeasuparã Jesús tũpũ. 34 Bairo Jesús pũame na caetaro ñña, capããrã cariarãrẽ na catioyupũ. Nipetirije riaye cacũgorãrẽ na catioyupũ. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyojoyupũ Jesús. Bairo na cawitiro, Jesús pũame na busuotiesupũ. “Yũ, Mesías, Dios cũ cajou yũ caãnierẽ na quetibujueticõãto,” ĩ, bairo na busuotiesupũ.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas
(Lc 4.42-44)

35 Ape rũmũ cabusuatĩpũ Jesús wãcã, ti macãrẽ witicoásupũ. Bairo áća yua, etayupũ Jesús camasã na camanĩpũpũ. Topũ Diore cũ jẽniñupũ. 36 Bairo topũ cũ caãno, Simojãã cũ macãrásuparã. 37 Bairo cũ macãrĩ, cũ etacoasuparã. Atore bairo qũĩñuparã:

—Nipetirã murẽ macãrã átiyama.

38 Bairo na caĩrõ tũgomicũã, bairo na ññupũ Jesús:

—Ape macãã macããna cũãrẽ na yũ quetibujugũ. Caroa quetire, Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore na yũ quetibujũ masĩõgũ. Torecũna, yũ jowĩ Dios ati yepapũre —na ññupũ Jesús Simojããrẽ.

39 Cabero ãñesẽãñupũ Jesús Galilea yepapũ. Topũ ãñesẽã yua, tocãnacã macã macããna na cañubueri wiiripũ, sinagogas na caĩrĩ wiirĩpũre buenucũñupũ to macããnarẽ. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyojoyupũ Jesús.

*Jesús sana a un leproso**(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)*

⁴⁰ Bairo cabero cañm̃u jĩcãũ carupau boau pñame Jesutũ cũ rupopaturi mena etanumurĩ qũĩroau etayupũ. Bairo eta, atore bairo qũĩ jẽniñupũ:

—Yũ Quetiupau, mũ cabooata, yũ mũ netõõgũ yũ caboariaye cãtiere.

⁴¹ Bairo cũ caĩjẽniro tũgo, cũ maitũgoñañupũ Jesús cũ rupau caboañre. Bairi cũ wãmo mena cũ pãñañupũ. Bairo áticõã, bairo qũĩñupũ:

—Mũ cacatiro yũ boya. ¡Bairi mũ yũ netõõña! —qũĩñupũ Jesús cariañre.

⁴²⁻⁴³ Bairo Jesús cũ caĩrõ, jicoquei caticoasupũ carupau boamiatacũ. Bairo cũ cabairo ñña, Jesús pñame tutuaro mena cũ quetibũju rotiesupũ aperãrẽ cũ cabaiatajere. Bairo qũĩñupũ:

⁴⁴ —Cariape acoácũja sacerdote tũpũ. Qũĩñoña mũ rupañre, mũ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cũ nuniña mũ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo mũ caátiatato bero, nipe-tiro camasã masĩgarãma mũ cacatiatajere yua —qũĩñupũ Jesús carupau boamiatacũ.

⁴⁵ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, cũ, carupau boamiatacũ pñame Jesús cũ carotiata wãmerẽ bairo ápeyupũ. Nipetirã na quetibũju peyocõãñupũ cũ cabaiatajere. Bairi Jesús pñame jããmasĩẽsupũ tocãnacã macããrẽ. Bairi macãã tũnipũ camasã na cañesẽãetopũ ásupũ. Bairo cũ cabaimiatacũãrẽ, cũ macãã, cũ bocacõãñuparã ti macãã macããna Jesure yua.

2*Jesús sana a un paralítico**(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)*

¹ Nocãnacã rãmũ bero mea tunucoásupũ Jesús Capernaum macãpũ. Topũ cũ caãno, aperã, “Ti wiipũ ãcãmĩ,” ĩrĩqũẽ queti tũgoyuparã. ² Capããrã camasã neña etayuparã. Bairo na cabairo, Jesús na bueyupũ. Ti wiire jira netõcoasuparã. Jope tũpua jira etayuparã. ³ Bairo cũ cabueãno, ti macã macããna cawãmarã bapariçãnacãũ Jesutũ ñicãrĩ cabũuricure cũ neasúparã. ⁴ Bairo cũ ne etamirãcũã, ti wii pupeapũ na yañre cũ ne-jãã masĩẽsuparã, camasã capããrã na cajiraro jũgorĩ. Bairi wii buipũ wãmũcoásuparã ñicãrĩ cabũuricũ mena. Ti wii buipũ etarã, ope qũẽnorĩ cũ piti ruio joyuparã pũũ rupowẽrĩ mena Jesús tũpũ ñicãrĩ cabũuricure. ⁵ Bairo na caáto ñña, Jesús pñame tũgoña masĩñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. “Yũ camasĩrĩjẽrẽ cariape tũgoñatutuayama,” na ĩ tũgoñañupũ. Torecũ, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabũuricure:

—Yũ yaũ, merẽ mũ carorije wapare yũ netõõcõãña.

⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ti wii macããna caruirã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pñame bairo ĩ tũgoñañuparã na yeripũ:

⁷ “¿Ñamũ ũcũ majũ cañmũ cũ ãniñati, ‘Merẽ mũ carorije wapare yũ netõña,’ caĩã? Dios jeto netõõmasĩñami marĩ carorije wapare. ãni, Jesús, Diore cũ netõñucãũ átiyami, bairo cũ caĩrĩjẽ mena,” ãmeo ĩ busũyuparã na majũ.

⁸ Jicoquei masĩcõãñupũ Jesús cũ yeripũ na caãmeobũsũrijere. Bairi atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽĩrã yũ caĩatajere tũgori majãã tũgoñarĩqũẽ paiyati? ⁹⁻¹⁰ “Mũ carorije wapare yũ netõña,” ãnirẽ yũ caĩata, “Bairo ĩcõãũ ĩñami,” majãã ĩbujorã. Bairãpũ, “Wãmũñucãña. Mũ cacũñarĩ coro nepũsari mũ ya wiipũ tunu ácũja,” cãrẽ yũ caĩata, to bero cũ cawãmũñucáto ĩñarã roque, “Bairo ĩcõãũ mee ĩñami Jesús,” majãã ĩbujorã. Yũ, Camasã Jũgocũ ati yepapũ

yu carotimasĩrĩjẽrẽ mujãã camasĩparore bairo, tiere ñigu —na ñĩupũ Jesús fariseojããrẽ.

Ĩ yaparo, cũ caĩrõrẽ bairo qũĩnemoñupũ Jesús ñicãrĩ cabũũricure:

¹¹ —Murẽ ñiña: ¡Wãmũnucãña! Mu cacũñarĩ coro nepũsari mu ya wiipu tunu ácuja. Merẽ mu riayere yu netõña —qũĩñupũ.

¹² Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmũnucã yua, cũ cacũñarĩ corore nepũsa, ti wiire witicoásupũ cũ ñicãrĩ cabũũmiatacu pũame nipetirã na caĩñarõ. Bairo cũ caátó ññarã, nipetiro camasã tũgoñacõã maniásuparã. Bairi Diore atore bairo qũĩ basapeoyuparã:

—¿Diwatoa ũno tore bairo caroa majũrẽ marĩ ññarĩ? Marĩ ññaepũ. ¡Camasĩ niñami Dios! —qũĩ basapeoyuparã nipetirã.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Cabero ásupũ tunu Jesús utabũcura tũnipũ. Topũ camasã neñañuparã. Bairo na caneñarõ, na bueyupũ Jesús. ¹⁴ Bairo netõácũ, Leví cawãmecũcu, Alfeo macũrẽ qũĩñajoyupũ. Mai, Leví pũame Roma gobiernorẽ camasã yaye dinero impuesto na caĩrĩjẽrẽ jejobojari majõcu ãñupũ. Bairi cũ capaari arũapũ cũ caãno, qũĩñajoyupũ Jesús Levĩre. Bairo qũĩñajori bero, cũtũ etaátĩ, atore bairo qũĩñupũ yua:

—Jito, yu bapacũsa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei Leví pũame cũ yaye paarique nipetirore cũcõã, Jesús mena bapacũti ácu acoásupũ yua.

¹⁵ Cabero Jesús, bairi cũ cabuerã mena Leví ya mesapũ na caruiro, camasã capããrã ruirã etayuparã. Na mena macããna jĩcããrã Leví ũna, gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã ãñuparã. Aperã camasã roro na cabũsupairã cũã ãñuparã. Jesujãã mena ugabapacũsuparã. Mai, capããrã ãñuparã Jesure catũgousari majã. ¹⁶ Bairo cũ caũgabapacũtore ññarã yua, fariseo majã pũame na ñ tutiyuparã Jesús cũ cabuerãrẽ. Na yarã, Moisés cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã mena atore bairo na ñ tutiyuparã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperã roro caána mena mujããrẽ cabuei cũ etiũga bapacũtiyati? Roro ácu átiyami —na ñ tutiyuparã fariseojãã Jesús cũ cabuerãrẽ.

¹⁷ Bairo na catutiro tũgo, bairo na ñĩupũ Jesús:

—Ucotiri majõcure bairo yu ãniña ati wiire. Ucotiri majõcu ápériyami cacatirã na caáni wiiripure. Cariarã na caáni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etaũ. Bairi ãnoa mena yu ãniña. Na caroriye, riayere bairo cañierẽ netõõũ ácu yu atĩapũ. Torecũna, yu apũ ati yepapure. “Caroarã marĩ ãniña,” caĩtõrãrẽ na yu macãẽtĩña. Aperã, “Caroriye wapa marĩ buicũtiya,” caĩtũgoña yapapuarã roquere na macãũacũ yu apũ, na yeri wasoaáto, ñ —na ñ quetibũjũyupũ Jesús fariseojããrẽ.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Tiwatoa caãnopure Juan cũ cabuerã, bairi fariseo majã na cabuerã cũã ugarique betiri Dios jetore cũ jẽniñuparã. Bairo na cabairo ñña, jĩcããrã Jesutũ etari atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—Ugarique betiri Dios jetore cũ jẽninucũñama Juan cũ cabuerã. Fariseo majã na cabuerã cũã tore bairo átiyama na cũã. Mu cabuerã pũame

áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ɣgarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñañuparã to macããna Jesure.

19-20 Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Caroaro yũ caátiere mũjãã tũgomasiẽtĩña. Caũmũ cawãmojiyapaure bairo yũ ãniña. Cũ yarãrẽ bairo niñama yũ cabuerã. Caũmũ cũ cawãmojiyari rãmurẽ cũ yarã nipetirã ɣgayama paio, cũ mena ɣseaniãna. Ti rãmurẽ auatãmũoetiyama. Caũmũ cũ cawãmojiyaro bero roquere, cũ yarã caborã ɣgarique betiri Diore cũ tũgoña jẽniñubuebujiorãma tunu. Narẽ bairo jãã ãniña. Bairi yũ mena ãna, yũ cabuerã auatãmũoetigarãma. Yũ camano roquere auatãmũobujiorãma —na ï quetibũjuyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

21 Ì yaparo, “Yũ yaye cawãma quetire cabũcũ macããjẽ mena tũgousa masiã maniña,” ìgũ, atore bairi wãme na ìcõña quetibũjunemoñupũ Jesús tunu:

—Cabũcũro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carũgaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rũgagaro. Rũgari tũgãwonemogaro pai-jãñurõ cawãma asero pũame cabũcũro jutirore. 22 Tunu bairoa ɣse oco cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãẽtĩnucũñama camasã cabũcũ poa waibũcũ asero poapũre. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmũrõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. Bairi ɣse ocore cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãñucũñama camasã cawãma poa mena —na ï quetibũjuyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Cabero judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caãno Jesujãã netõásuparã weseripũ. Bairo netõánã, Jesús cũ cabuerã pũame queyari trigo apeacarẽ jeri cacatirijerea ɣgajũgoyuparã. 24 Bairo na caáto ññarĩ, fariseo majã atore bairo qũĩ tutiyuparã Jesure:

—¿Na ññañijate! ¿Mũ cabuerã roro na caátiere miñaetiyati? Ati rãmũ ñnorẽ paariquere bairo átiyama mũ cabuerã, bairo trigo apeacarẽ jeũgarã. Ati rãmũ ñnorẽ caápericõãpee niña na caátie ñnierẽ —qũĩ tutiyuparã fariseo majã Jesure.

25 Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—David ãnacũ queyamiácũ, ¿cũ caátajere na caquetibũjucũrĩqũẽrẽ ñcãni ñno mũjãã ññaetĩnucũñati Dios ya tutipũ? Mũjãã ññanucũrã. 26 Bairo baiyuparo: Abiatar cawãmecũcũ ãnacũ, sacerdote majã quetiupau cũ caãno, David pũame jããetayupũ Dios ya wiire cũ ãmũa mena. ɣgariquere macããrã, jããetayuparã. Bairi pan ãñuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũẽ jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jetore na ɣgarotiyupũ Moisés ãnacũ. Bairo sacerdote majũ jeto na caũgarije caãnimitacũãrẽ, tie pããrẽ ɣgari bero, cũ ãmũa cũãrẽ na batonuñupũ David.

27-28 Tunu na ñnemoñupũ Jesús fariseo majãrẽ:

—Caroaro marĩ caãnipeere yerijãrĩcã rãmurẽ cũñupĩ Dios. Yerijãrĩcã rãmũ pũame marĩrẽ to rotiáto ï mee cũñupĩ Dios yerijãrĩcã rãmurẽ. Yũ, Camasã Jũgocũ ãnirĩ yũ átirotimasĩña yerijãrĩcã rãmũ cũãrẽ camasã caroare na caátĩñipeere —na ï quetibũjuyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

3

El hombre de la mano tullida
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ape rûmũ caãno tunu jããetayupũ Jesús ñubuerica wiipũ. Mai, topũ ãñupũ jicãũ caricáburiçũ. ² Bairi to macããna pũame Jesús cũ caátigarijere caroaro qũĩña ʘsayuparã, na quetiuparãrẽ bũsujãgarã. “¿Yerijãrĩcã rûmũrẽã cũ cationãti caricábũre?” ĩ tũgoñañuparã. ³ Atore bairo qũĩñupũ caricábũre Jesús:

—Tiaya. Ato yũ tũpũ asá.

⁴ Bairi ĩ yaparou, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ tunu Jesús to macããnarẽ:

—¿Ñerẽ marĩ ánaati ati rûmũrĩ ũnorẽ, camasã na cayerijãrĩ rûmũrĩrẽ? ¿Cañurĩjẽrẽ marĩ ánaati, o carorije pũamerẽ marĩ ánaati? —na ĩ jẽniñañupũ.

Bairo na cũ cajẽniñamiatacũãrẽ, cũ yuesuparã. ⁵ Bairi Jesús pũame na asiayupũ, na yeri na catũgoñarĩjẽ na cawasoagaetie wapa jãgori. Bairi bai, atore bairo qũĩñupũ Jesús caricáburiçũ:

—Mũ ricãre ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricáburiçũ pũame cũ ricãre ñupooásupũ. Tocãrõã cũ ricã ñucoasuparo yua. ⁶ Bairi cũ caáto ĩñarã, fariseo majã pũame ti wiire witi yua, neñañuparã quetiupau Herode majã mena. Bairi neñarã, “¿Dope bairo marĩ ánaati, Jesure pajĩãgarã?” ãmeo ĩ bũsupaijũgoyuparã na majũ.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Cabero ásũpũ Jesús cũ cabuerã mena ʘtabũçũra tũnipũ. Na bero ʘsayuparã capããrã Galilea yepa macããna. ⁸ Judea macããna, Jerusalén macããna, Idumea macããna, Río Jordán ape nũgõã macããna, Tiro bairi Sidón macã tũni macããna, capããrã Jesús bero ʘsayuparã. Ti yepa macããna capããrã cũ caátijẽñorĩjẽ quetire tũgorã, Jesure qũĩñagayuparã. ⁹ Bairi na caãmeotuworijere ĩña, na jũgoye ʘtabũçũrapũ na árotiyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ, cũmuarẽ na caqũẽnoyuparore bairo ĩ. ¹⁰ Mai, capããrã camasãrẽ na catiopyũ Jesús. Bairi aperiã cariyecũna cũã ãmeo tuworĩ ʘtabijaro majũ cũ neñañuparã, Jesure cũ pãñagarã.

¹¹ Tunu bairo camasã wãtĩ yeri pũna cacãgorã Jesure na caĩñarõ cãnacãni, cũtu rupopaturi mena etanumũrĩ atore bairo qũĩ awajayuparã:

—ĩMũ, Dios macũ mũ ãniña!

¹² Jesús pũame bairo na caĩrõ, mai camasã cũrẽ na camasĩrõ boetiri, tutuaro mena tiere na bũsũrotiesupũ.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Cabero Jesús ʘtãũpũ etari cũ cabueparã cũ caĩñajesorãrẽ na piineñojoyupũ. Bairi cũ capiineñojoro tũgo, cũ tũpũ etayuparã. ¹⁴ Bairi na caetaro ĩña, na beseyupũ pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãnacãũ majũ, cũ mena na cabapacũtiparore bairo ĩ, tunu bairo na cajuquetibũjũparore bairo ĩ. Bairi na bese yaparo yua, “Mũjãã yũ caquetibũjũrotijoparã mũjãã ãnigarã,” na ĩñupũ Jesús. ¹⁵ Bairi ĩ yaparo yua, wãtĩ yeri pũnarẽ wiyomasĩrĩqũẽrẽ na joyupũ. ¹⁶ Bairi pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãnacãũ majũ ãñuparã Jesús cũ caquetibũjũrotijoparã. Cajũgoye ãñupũ Simón. Simorẽã qũĩñupũ tunu “Pedro”. ¹⁷ Tunu cabero ãñuparã Santiago, bairi cũ bai Juan cawãmecũçũ. Naa, Zebedeo pũnaa ãñuparã. Bairi Santiagoore bairi Juarẽã qũĩñupũ Jesús tunu “Boanerges”. Mai, Boanerges, “Bupo Pũnaa” ĩgaro ĩña. ¹⁸ Tunu cabero ãñuparã Andrés,

Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, apei Santiago. Cũ, Santiago, Alfeo macũ añupũ. Tunu cabero añupũ apei Simón. Cũ pũame celotea mena macãacũ añupũ. ¹⁹ Tunu cabero añupũ Judas Iscariote. Cũ pũame añupũ Jesure cañerotipau. Tocãrõã niñama Jesús cũ caquetibũjurotijoparã, cũ cabesericarã yua.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cabero wiipũ jãásupũ Jesús tunu. Topũ capããrã camasã neña etayuparã. Torecũ, Jesús cũ cabuerã mena ugamasĩesupũ. ²¹ Bairo, “Mecũcoayami Jesús,” camasã na caĩrĩjẽ quetire tũgori, cũ yarã pũame cũ piĩrãsũparã.

²² Bairo Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cabueri majã pũame Jerusalén macã caatĩatana, atore bairo iñuparã: “Dios jũgori mee, Beelzebũ, wãtĩã quetiupau majũ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiyojo masĩĩmi Jesús. Beelzebũ cũ jããrĩcũmi Jesure,” iñuparã.

²³ Jesús pũame masĩcõãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi cũtu na piijoyupũ. Bairo piijo yaparo, ape wãme iõõñarĩ atore bairo na iñupũ: “¿Dope bairo wãtĩ cũ majũã cũ acurocawiyõ masĩcũti?” ²⁴ Quetiupau rey cũ carotimasĩĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩẽtĩñama. ²⁵ Tunu bairoa jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩẽtĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupau, cũ yarãrẽ na cũ caboeticõãta, ¿dope bairo cũ ãninetõũati? ãninetõmasĩẽcũmi. Yasicoacũmi.

²⁷ Bairo i quetibũju yaparo, cajerutiri majõcare iõõñarĩ atore bairo na i quetibũjunemoñupũ tunu: “Jĩcãũ wii upau, catutuaũ majũ, cũ ya wii macããjẽrẽ caroaro cũ caĩñacoteata, ni ũcũ cajerutiri majõcũ cũ yayere jerutimasĩẽcũmi. Jerutimasĩĩmi baipua, ti wii upaure cũ cajiyajũgoata. Bairo cũ jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõãũmi,” na i quetibũjuyupũ Jesús.

²⁸ “Bairi cariape majããrẽ ñiña: Cabũsupairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masiriyogũmi Dios, cũrẽ na cajẽniata. ²⁹ Bairo masiriyobojamĩcũã, Espĩritu Santore roro na cabũsupaiata roquere, na masiriyobojaetĩgũmi. Roro na cabũsupairije wapa na cabuicũtie nicõã ninucũgaro tocãnacã rãmuu. Petietigarõ.”

³⁰ Mai, na pũame qũĩ jũgoyuparã: “Wãtĩ, cũ jããrĩcũmi Jesure.” Bairi tore bairo na iñupũ Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Bairo cũ caquetibũjuro bero, Jesús paco, bairi cũ bairã cũã topũ etayuparã. Eta yua, cũ caãni wii macãpua cũ cotenucũñuparã. Bairo cotenucũrã, cũ piĩrotiyuparã, cũ mena bũsugarã. ³² Bairo macãpũ na cacotenucũrõ, Jesutũ macããna carupa beto caruĩãmejorerã pũame atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—Mũ paco, mũ bairã mũ macãũparã. Macãpũ mure coterã átiuparã — qũĩñuparã Jesure.

³³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na iñupũ Jesús cũrẽ caquetibũjurãrẽ:

—Naa, yũ paco, yũ bairã cũã, yũ yarã majũ na caãnĩmiatacũãrẽ, aperã cũã, yũ yarãrẽ bairo caãna niñama.

³⁴ I quetibũju yaparo, cũtu macããna caruirãrẽ na iñarĩ, atore bairo na iñemoñupũ tunu:

—Ānoa niñama yu pacore bairo caña, bairi yu bairārē bairo caña.
 35 Noa ūna yu Pacu cū carotirore bairo caña puame yu bairārē bairo caña, bairi yu bairā rōmirērē bairo caña, bairi yu pacore bairo caña niñama.

4

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Cabero acoásupu Jesús utabucura tūnipu. Topu eta, camasārē na quetibuju jūgoyupu tunu. Mai, camasā capāārā majū na cañoi, Jesús puame cūmua turorica capairicapu ajāāñupū. Cūtu catūgorā etarā puame peta paputiropu nucūñuparā. ² Bairo na cabairo, capee wāme ĩcōñarī na quetibujuypu Jesús.

Atore bairo na ĩ quetibujuypu: ³ “Yu caquetibujurijere caroaro tūgoeoya. ĩcā rāmu ásupu ĩcā cañmu cū wesepu, oteriquere otei ácu. ⁴ Topu eta, cū oteriquere wēbato otejūgoyupu. Bairo caroaro cū caotemiatacāārē, oterique ĩcā rupaa ñañuparō maapu. Bairo maapu ti rupaa cañarō ĩñarā, minia puame wūruiatī, ugarecōāñuparā. ⁵ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa ūtā yepapu cayepa esemenirōpu ñañuparō. Tie puame yoaro mee putimiñuparō, cayepa esemenirō cañoi. ⁶ Bairo tie oterique puame pūtiatīmī yua, yoaro mee riacoásuparo muipu cū caasijārōī, dope bairo nucōōrī jomasīētīrī yua. ⁷ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa pota yucu watoapu ñañuparō. Cabero pota yucu puame cabutinetōrō, tie oterique puame caroaro pūtimasīēsuparo. Pota yucu puame otere butibiacōāñuparō. Bairi rīcamani yucu ásuparo. ⁸ Cabero ape rupaa puame caroa yepapu ñañuparō. Cabero puti, buticoasuparo. Bairo butiatō, ĩcā jatī treinta rupaa majū rīcacūsuparo. Ape jatī sesenta rupaa majū rīcacūsuparo. Ape jatī cien majū rīcacūsuparo,” na ĩ quetibujuypu Jesús.

⁹ ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Mujāā caāmoocuna mujāā āniña. Bairi āmerē yua, mujāārē yu caquetibujuatajere tūgoāmewiyoya mujāā yeripu,” na ĩñupū Jesús cūtu catūgorā etarārē.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero Jesús ĩcāūā cū caño, cūtu macāāna bairi cū cabuerā cūā cūtu eta yua, atore bairo qūī jēniñañuparā: “¿Dope ĩgaro to ĩñati caotei queti?” ¹¹ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ĩ quetibujuypu Jesús: “Dios cū carotimasīrīpau macāājērē tirūmupu macāāna na catūgoetajere mujāā roquere mujāā masīōñami. Aperā tiere na camasīrōrē boetiyami. Torecu, ape wāme ĩcōñarī na quetibuju rotiyami Dios. ¹² Na puame cacaapee cūgorā nimirācūā, Dios cū caātiere ĩnamasīētīñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūā, tiere tūgomasiētīñama. Bairi Diore, ‘Jāā mu netōōwā,’ qūīētīnucūñama. Tarena, carorije wapa cacūgorā tuayama Dios cū caīñajoro yua,” na ĩ quetibujuypu Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Bairo ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩ quetibujuypu tunu: “¿Caotei cū caātajere ĩ cōñarī mujāārē yu caquetibujuatajere mujāā tūgomasiētīati? Tiere mujāā camasiētīcōāta, ¿Dope bairo rita ape wāmerē

mujãã masĩcuti? Mujãã masĩena. ¹⁴⁻¹⁵ ãmerẽ yua, mujããrẽ yu quetibujugu caroarõ ãcõñarĩ caotei quetire camasãrẽ yu caquetibujuatajere: Camasã jĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩĩnama. Dios busuriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ puame uwarõ eta, jecõãñami na camasĩbujioatajere. Minia na cawuje ugaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujioatajere. Na puame caotei cã caoterique maapu cañarĩcã rupaare bairo niĩnama. ¹⁶⁻¹⁷ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jaũ,’ iĩnama. Bairo bomirãcũã, bairãpu na yeripu caroarõ cã yuetiyama. Capũtirije canucõmanajẽrẽ bairo niĩnama. Bairi roro na cabairo caãno, o Dios yaye quetire na catũgousaro jũgori aperã narẽ na caĩñatero iĩnarã, yoaro mee jãnaĩnama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro ãmerĩĩnama. Naa, caotei cã caoterique ape rupaa ãtã buipu cañarĩcã rupare bairo niĩnama. ¹⁸⁻¹⁹ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jaũ,’ na caĩrõ bero, apeye ũnie puamerẽ butioro tũgoña macãĩnama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ũnierẽ, bairi caroarõ na caãnigarije cũãrẽ tũgoñaĩnama butioro. Bairi Dios busuriquere tũgoña masiriticõãĩnama. Caroarõ caãnarẽ bairo na caãperoi, carĩca butimasĩẽtĩĩrẽ bairo niĩnama. Bairi naa, caotei cã caoterique ape rupaa pota watoapu cañarĩcã rupaare bairo niĩnama. ²⁰ Bairãpu, aperã roque Dios yaye quetire useanirõ tũgoyama. Na yeri pũnapu cariape tũgopeori, tiere tũgousayama. Caotei cã caoterique ape rupaa, caroa yepapu cañarĩcã rupaare bairo niĩnama. Jĩcã jatĩ treinta rupaa majũ rĩcacusuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacusuparo. Ape jatĩ cien majũ rĩcacusuparo. Torea bairo niĩnama Dios yayere catũgousanucũrã puame,” na i quetibujuyupu Jesús.

La parábola de la lámpara
(Lc 8.16-18)

²¹ I yaparo, atore bairo na i quetibujunemoñupũ Jesús tunu: “¿Camasã carupapata rocapu, o cama rocapu jĩñaworiquere na cũñati? Tore bairo cũẽtĩnucũĩnama. Jõbupu roque cũnucũĩnama camasã, nipetiro cajããetarã na caĩñamasĩparore bairo iĩrã. ²² Na cajĩñaworipau nipetiro baugaro caĩñamaniataje. Torea bairo ape rũmupu camasã nipetiro ãme camasĩã manierẽ masĩpeticoagarãma. ²³ Mujãã caãmoocuna mujãã ãniĩna. Bairi ãmerẽ yua, mujããrẽ yu caquetibujuatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripu.”

²⁴⁻²⁵ Tunu atore bairo na iñemoñupũ Jesús: “Yu caquetibujurijere mujãã catũgopeoata, Dios puame mujããrẽ masĩõnemogumi tunu yu caquetibujurijere. Bairo tũgomirãcũã, petoaca mujãã catũgopeoata roque, cabero mujãã camasĩmiatajere mujãã masiriticõãgarã. Bairi caroarõ cariape tũgopeoya,” na i quetibujuyupu Jesús.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ I yaparo atore bairo na i quetibujunemoñupũ tunu: “Dios yaye macããjẽrẽ quetibujurique, jĩcãũ camasocu yepapu otere cã caoterijere bairo niĩna: ²⁷ Ote yaparori bero, tie otere iĩnapecõã ãmeimi. Bairi tocãnacã ñamia cãni, tocãnacã rũmua ãnicõã, cã cabaitoye, cã caoterique puame puticoato. Bairi cã puame dope bairo bairi caputirore masĩẽcũmi. ²⁸ Putiro, yoaro mee pũũ witiro. Pũũ witi yaparo, carupa jatĩ jeñarõ. Carupa jatĩ jeña yaparo, carĩca wiyoro, tie buti carupa rupaa jeñarõ. ²⁹ Ti rupaa cabutiro iĩna, jeimi tiere caotericu, ‘Tocãrõã buti yaparoya,’ i. Torea

bairo Dios yaye macããjêrê quetibujérique cãã niña,” na ï quetibujeyupũ Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ ï quetibujũ yaparo, atore bairo na ïnemoñupũ Jesús tunu cãtũ catãgorã etarãrê: “¿Dope bairo mujããrê yũ masĩõñati Dios cũ carotimasĩrĩpaurẽ? ¿Di wãme ñnorẽ ïcõñarĩ mujããrê yũ quetibujeyati? ³¹⁻³² Mostaza na caĩrĩ apeacarẽ jĩcãũ cũ wesepũ cũ caotericaacarẽ bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaurẽ. Tia apeacã pũame õcããcã majũ nimirõcãã, cabero puti butiãtõ, pairicũ majũ áya, nipetirije wesepũ oterique netõrõ. Paca majũ rũpũrĩ cutiya. Bairi minia cãã tii yucũ rũpũrĩpore na ria batiirire qũẽnorĩ nicõãmasĩñama. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaurẽ cãã,” na ïcõña quetibujeyupũ Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

(Mt 13.34-35)

³³ Torea bairo jeto capee wãme ïcõñarĩ na quetibujũnucũñupũ Jesús nipetiro camasã cãtũ catãgorã etarãrê. Na camasĩjĩãtiparo cãrõ caroaro na quetibujeyupũ. ³⁴ Dise ñnie quetibujeriquere ïcõñaetiri na quetibujesupũ. Baipũa, aperã na camano na catãgoetopũ cũ cabuerã pũamerã nipetiro caroaro tũgojĩãtipetiricarõ na quetibujũnucũñupũ.

Jesús calma el viento y las olas

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Cabero ti rãmũ muipũ cũ cajããtõ, Jesús pũame atore bairo na ïñupũ cũ cabuerãrê:

—Jito, atĩ ãtabũcũra ape nũgõãpũ marĩ pẽña átõca.

³⁶ Bairo cũ caĩrõ bero, cũ cabuerã ájããñuparã cũmua cũ cajãatacapũ, ape nũgõãpũ pẽñagarã. Bairo na caátõ, aperã cãã na cũmu rupaa mena Jesujãã bero ũa asuparã. ³⁷ Bairo na caátõ yua, wĩno paio papu atĩjũgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atĩjabejããñuparõ, cũmua ruagarĩ tũnipũ yua. ³⁸ Mai, Jesús pũame na caátõ beroaca, cũmua cawaturo pũame jutipoti buipũ cãñijããcoasupũ. Bairo cũ cabairoĩ, cũ cabuerã pũame cũ wãcõñuparã. Cũ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrê cabuei, ruarã marĩ baiya! ¿Mũ tũgoñaẽtĩñati jããrê? — qũĩñuparã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgowãcã, wãmũnucãñupũ Jesús. Wãmũnucã, wĩnorẽ jãnarotiyupũ. Tunu bairoa oco turi cããrê:

—jãna átoja! —ññupũ.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ⁴⁰ Cabero atore bairo na ïñupũ Jesús cũ cabuerãrê:

—¿Nopẽĩrã butioro mujãã uwiyati? ¿Dios mena mujãã tũgoña tutuaetiyati mai? —na ïñupũ.

⁴¹ Cũ cabuerã pũame cũ caátõ ññaacũacoasuparã. Alore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—jAgo tame! jNocãrõ majũ cũ masĩñati Jesús! Wĩno, ocoturi cãã cũ tũgocõãña.

5

El endemoniado de Gerasa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Cabero ti ʔtabuɕura ape nʊgõãpɐ pẽña etayuparã Jesujãã, Gerasa na caĩrĩ yepapɐ. Bairo eta yua, maa nʊcãñupũ Jesús. ² Bairo cũ camaa nʊcãrõ, caũmɐ jĩcãũ, wãtĩ yeri pũna cacãgon pɐame cũtɐ etayupɐ. Camasãrẽ na carerica ʔtã wiiripɐ caãniatacu cũtɐ etayupɐ. ³⁻⁴ Mai, cũ pɐame ʔtã wiiripɐ ninucũñupũ. Cauwion majũ ãñupũ. Bairi camasã pɐame cũ ñesẽãrotietimiñuparã. Cũ wãmorĩrẽ, bairi cũ rupori cũãrẽ ãpõã wẽẽrĩ mena nairõ cũ jiyancũmiñuparã. Bairo na caãtimiatacũãrẽ, cũ pɐame ãpõã wẽẽrĩrẽ tũgãjure recoanucũñupũ. Bairi ni ʔcũ cũ átinetõnucã masĩesupũ. ⁵ Bairi ʔmɐrecóo caãno cãrõ, ñami cũãrẽ bairo roro ñesẽãcõãnucũñupũ ʔtã yucɐ buiripɐ. Camasãrẽ na carericaropɐ awaja ñesẽãnucũñupũ. Bairi ʔtã ruparire ñosẽ ñesẽãnucũñupũ. ⁶ Bairo Jesure cayoaropɐ ñajõna, cũtɐ atueta, rupopaturi mena etanumuñupũ. ⁷⁻⁸ Jesús pɐame atore bairo qũĩñupũ wãtĩ yeri pũnarẽ:

—jWãtĩ, jicoquei cũ witi ácũja! —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõã, wãtĩ yeri pũna cacãgon pɐame awajarique mena atore bairo qũĩ awajayupɐ:

—jMɐ, Dios jõbui macããcũ macũ mɐ ãniña! ¿Ñerẽ ácu mɐ atĩyati yutɐre? jPopiye yɐ cabaipere ápericõãña! —butioro qũĩñupũ.

⁹⁻¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ jẽniñañupũ Jesús wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¿Namɐ mɐ wãmecũtiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure:

—Jãã, capããrã jãã niña. Bairi yɐ wãme, Legión yɐ ãniña. jJããrẽ ape macãpɐ jãã mɐ joepa! —butioro qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure.

¹¹ Mai, totɐ ʔtãũpɐ capããrã yesea nurĩcãrã ʔgarã ásuparã. ¹² Bairo na caugaãno, wãtĩ yeri pũna pɐame atore bairo butioro qũĩñuparã Jesure:

—jYeseapɐre jããrẽ jããrotiya! Napɐre jãã jããgarã —butioro qũĩñuparã.

¹³ Bairo na caĩrõ tũgo, “jJau! Topɐ ánãja toroque,” na ññupũ Jesús, na ároti yua. Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pɐame caũmɐrẽ cũ witipeticoásuparã. Yeseapɐre jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrĩpɐɐ yua, yesea ʔtãũ bui caãnimiatana pɐame mecãrã ʔtabuɕurapɐ atɐre ñãñuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoasuparã yesea pɐame.

¹⁴ Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana pɐame acuari acoásuparã. Macãpɐ etacoasuparã. Topɐ na quetibũjuyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Macã tũni macããna cũãrẽ na quetibũjuyuparã.

¹⁵ Bairo tiere tũgori, camasã pɐame ññarásuparã cabaiatajere. Bairo topɐ etarã, qũĩña acũacoasuparã capããrã wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacu. Cũ pɐame jutii jãñarĩ, caroaro tũgoñarĩqũẽ mena ruiyupɐ. Bairi dope bairo cũ cabaiatajere masĩena, uwijãñuñuparã.

¹⁶ Bairo baicõã, caĩñaatana pɐame, na quetibũjuyuparã caetarãrẽ. Wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacu cũ cabaiataje, bairi yesea na cabaiataje cũãrẽ na quetibũjuyuparã.

¹⁷ Bairo na caquetibũjuro, butioro Jesure cũ uwiri, atore bairo butioro qũĩñuparã: “jTunu ácũja mɐ caatĩatopɐ!” qũĩñuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna.

¹⁸ Bairo na caĩrõĩ, Jesús pɐame cũmuarẽ ájããñupũ tunu cũ cabuerã mena. Bairo cũ caãjããrõ, wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacu pɐame butioro qũĩñupũ Jesure: “jJesús, mɐ mena yɐ ágaya butioro!” qũĩñupũ. ¹⁹ Bairo cũ caĩrõ, Jesús qũĩñupũ tunu:

—jYɐ yɐɐ, tuaya! jMɐ yɐ macã pɐame tunu ácũja! Topɐ etɐɐ, mɐ yarã to macããnarẽ na quetibũjɐɐ marĩ Quetiupɐɐ Dios mɐrẽ mairĩ caroaro mɐ cũ caãtiatajere —qũĩñupũ.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, tunucoásúpũ cū ya macāpũ. Topũ etau, nipe-tirā Decápolis na caĩrĩ macāã macāãnarē na quetibujayupũ Jesús cū caátiaajere. Tiere tūgori nipetiro camasã tūgo acuacoasuparã.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Bairo cabero Jesús ti ʔtabucurare cū capēñaetaro, capāãrã camasã cū coteyuparã. Bairo cū caetaro ñña, cū cacoteatana pũame capāãrã cūtu neñapoyuparã. ²² Bairo Jesús cū camaa nũcārō, cūtu etayupũ caũmu jĩcãũ, Jairo cawāmecũcũ. Jairo pũame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiupau añupũ. Torecũ cūtu eta, r̥popaturi mena eta numurĩ Jesure qũĩroayupũ. ²³ Atore bairo qũĩñupũ:

—Jesús, yũ macō riácōpũ baiamo! Mũ wāmo mena cōrē ñigã peoñau asá, cō cacaticoparore bairo ñ.

²⁴ Bairo cū caĩrō tūgo, Jairo mena acoásúpũ Jesús. Bairo cū caátó, camasã pũame ʔtabijaro majũ cū ʔsayuparã Jesure. ²⁵ Mai, na mena macāãcō jĩcãō carĩjãnaecō añupō. Yoaro, pũga wāmo peti r̥pore pũga pēnirō cānacã cūmarĩ majũ tiere riayupo. ²⁶ Capāãrã caucotiri majã cō ʔcotimiñuparã. Na caucotimiatacũārē, cō tūgoesuparo. Bairo na caátimiatacũārē, jĩrĩã netōrō roro majũ baiyupo. Tunu bairo cō cacūgorijeacarē na nunire peyocōañupō ʔco wapa. ²⁷ Bairo baicōã yua, tūgoñañupō cō pũame Jesús cū camasĩrĩjērē, cū cariaye netōrĩjērē. Bairo tiere tūgoñarĩ, Jesús bero pũame asúpo. Bairo cū bero atĩ yua, cū jutirore tuañañupō. ²⁸ Mai, cō pũame cariape tūgoñañupō Jesús cū cariaye netōmasĩrĩjērē. Bairo cariape tūgoñarĩ yua, “Cũ jutiro cayoaro yapaacarē yũ capāñaata, yũ caticoago,” ñ tūgoñañupō. Bairo tiere ñ tūgoñarĩ, Jesús bero pũame atĩri, tore bairo ásupo. ²⁹ Bairo cō caátó, tocārōã jicoquei caticoasupo. Cō carĩpetirije riaye jãnacōasuparo. Bairi cō pũame tocārōã masĩcōañupō cō riaye canetōrĩjērē yua. ³⁰ Jesús pũame, “Yũ camasĩrĩjē jūgori jĩcãō cō cariaye cutiere yũ netōãpũ,” ñ masĩñupũ. Bairo masĩrĩ, atore bairo na ññupũ Jesús cūtu caãna camasārē:

—¿Noa na tuañaati yũ jutirore? —na ñ jēniñañupũ.

³¹ Bairo cū caĩrō tūgo, cū cabuerã pũame atore bairo qũĩñuparã Jesure: —Jãã cabuei, rita ānoa camasã capāãrã niñama. Bairi mũ tunero-cayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qũĩñuparã.

³² Bairo na caĩrō tūgomicũã, cō ññamacañupũ, cūrē capāñaatacore masĩgn.

³³ Bairo ññamacã cū cabaiãno, cariamiataco pũame, cō cacatiatajere masĩrĩ, tunu bairi uwitūgoñarĩ, Jesutũ etayupo. R̥popaturi mena Jesús r̥pori t̥pũ etanumuñupō. Bairo etanumurĩ, nipetirije cō cabaiatajere Jesure cū quetibujayupo. ³⁴ Bairo cō caĩquetibujaro bero, cō ññupũ Jesús:

—Yũ yao, yũ camasĩrĩjērē cariape mũ tūgoñaupa. Bairi mũ riayere yũ netōcōãña. Tunu ácōja ʔseanirĩqũē mena —cō ññupũ Jesús.

³⁵ Bairo cū caĩãnitoyea, jĩcããrã etayuparã, Jairo ya wii macāãna pũame. Jairore qũĩ quetibujarã etayuparã:

—Mũ macō merē baiyasicoaamo. Bairi tocārōã cū patowãcōña marĩrē cabueire —qũĩ quetibujayuparã Jairore.

³⁶ Bairi Jesús cūã cū caĩrĩjērē tūgoyupũ. Bairo tūgori, atore bairo qũĩñupũ Jairore:

—Jairo, tūgo acuaticōãña. Dios cū camasĩrĩjē jetore tūgoñatutuaya —qũĩñupũ Jesús Jairore.

³⁷ Bairo ĩcõã, Pedro, Santiago, cū bai Juan ásúparã Jesús mena. Aperãrẽ na árotiesupu Jesús. ³⁸ Bairo Jairo ya wiipu na caetaro, ti wii macããna pũame oti awaja ãñuparã. Cabaiyasiatacore bopacooro cõ cabairijere cõ ĩña otiyuparã. ³⁹ Bairo na cabairo ĩñarĩ, ti wiire jããrĩ bero, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Awaja otieticõãña mũjãã. Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cãnio baiyamo —na ĩñupũ Jesús.

⁴⁰ Bairo cū caĩrõ tũgo, nipetirã to macããna pũame roro cū bócaboyeticõãñuparã, “Merẽ yasicoaamo,” ĩrã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús pũame ti wiire na wiyocõã joyupu. Áti yaparo, cariacoaato ãnacõ cõ caãnopure jããcoasupu cõ ãnacõ pacua mena. ⁴¹ Bairo jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorĩrẽ ñerĩ, atore bairo cõ ĩñupũ:

—¡Talita cum! (Bairo ĩgaro ĩña: “Cawĩmao wãmũnucãña.”)

⁴² Bairo cū caĩrõ, cõ pũame jicoquei catitunurĩ wãmũnucã ñesẽãcoasupo yua. Mai, pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã cūmarĩ majũ cũgoyupo. Bairo cõ cacatitunurõ ĩñarĩ, camasã pũame butiuro tũgoñacõã maniásuparã. ⁴³ Bairo na catũgoñamamiamiatacũãrẽ, Jesús pũame na ĩnemoñupũ tunu atore bairo: “Aperãrẽ na quetibũjeticõãña cawĩmao cõ cacatiatajere,” na ĩñupũ. Ĩ yaparo, ũgariquere cõrẽ na nurotiyupu yua.

6

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Cabero, ti macãpu witi acoásupu Jesús. Cū cabuerã pũame cū mena ásúparã. Bairo witi acoátĩ yua, cū ya yepa majũpu etayuparã. ² Eta, yerijãricã rũmu caãno ti yepa macããna na cañubueri wiire jããñupũ, na quetibũjugũ. Bairo cū caquetibũjuro tũgo, camasã capããrã tũgocõã maniásuparã. Atoore bairo ĩñuparã:

—Ãnia, caroaro ĩcãrõ tũni quetibũjuyami. ¿Noopũ atie caroaro cū caquetibũjumasĩrĩjẽrẽ cū masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩqũẽ cũãrẽ cū átimasĩñuparĩ? ³ ¿Ãni, yucupãĩrĩ mena rocapata ũnierẽ caqũẽnou macũ mee cū ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, María macũ mee cū ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Judas, Simón jũgocu mee cū ãniñati? Cū marĩ masĩjãñũña. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocu mee cū ãniñati? —ãmeo ĩ jẽniñañuparã na majũ.

Bairi Jesure qũĩroagaetiri, cū ya macã macããna pũame cū caquetibũjuriere tũgogaesuparã. ⁴ Bairo na catũgogaeto ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Profeta majã tocãnacãũpũrea na ĩroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpu. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinucũñama. Na yarã jeto na ĩroaetinucũñama —na ĩñupũ Jesús.

⁵ Bairi cū ya macã macããna cū caquetibũjuriere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cū caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topure áti ĩñoesupu Jesús. Jicããrã cariarã jetore cū wãmo mena na pãñarĩ na catiopyupu.

⁶ “Cũrẽ cariapea ĩñami,” to macããna camasã na caĩtũgouſaetie jũgori, tũgoñarĩqũẽ pairi tũgoñacõã maniásupu Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Bairo na cabairo ñnarĩ, Jesús puame totuaca cañi macārĩpu, na quetibũju ñesẽãũ ásupu. ⁷ Bairo jĩcã rãmũ na neñoñupũ Jesús cũ caquetibũjurotijoparã pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ majũ cañarẽ. Bairo na bese yaparo yua, tocãnacã macãã, pũgarã jeto na árotiyupũ. Mai, na caápáro jũgoye na joyupũ masĩĩqũerẽ, wãtĩ yeri pũnarẽ wiyomasĩĩqũẽ majũrẽ. ⁸ Tunu apeye na cacũgorije ñnierẽ na jeárotiesupũ. Bairi wasopoa, apeye ñnierẽ na cajããrĩ poa, pan, dinero cũãrẽ na jeárotiesupũ. Na tuericu jetore na neárotiyupũ. ⁹ Tunu rupo jutii na cacũgorije, na jutii na cajãñarĩjẽ jeto mena na árotiyupũ. ¹⁰ Bairo na ároti yaparo, atore bairo na ññupũ:

—Noo mũjãã cañesẽãrõpu jĩcã wii ñnorẽ etarã, toa tuacõãña, ti macãpu mũjãã cañi rãmũrĩ cãrõ. Capee wiiripu patowãcõ ñesẽãtĩcõãña. ¹¹ Bairi di macã macããna ñna mũjãã cabapacuto na caboeticõãta, o mũjãã yaye quetire na catũgogaeticõãta, na mena ãmerĩcõãña. Bairi na ya macãrẽ witiánã, na macã ñerĩrẽ mũjãã rupo jutii macããjẽrẽ mũjãã paregarã, “Roro jããrẽ mũjãã átiapu,” ñrã —na ñ joyupũ Jesús.

¹² Bairo cũ caĩrõ bero acoásuparã yua. Bairo ánã yua, camasãrẽ, “Roro mũjãã caátinucũrĩjẽrẽ tũgoña yapapuari tũgoña wasoaya. Dios yaye busurique puamerẽ tũgousajũgoya,” na ñ quetibũju ñesẽãñuparã. ¹³ Tunu bairoa camasã capããrã wãtĩ yeri cacũgorãrẽ na acurewiyojoyuparã Dios cũ catutuarije jũgori. Capããrã cariayecuna cũãrẽ na rupoare use aceituna mena na piopeori na catioyuparã.

La muerte de Juan el Bautista

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ti yutea caño camasã nipetiro Jesús cariarãrẽ cũ canetõmasĩĩjẽrẽ tũgoyuparã. Bairi quetiupau rey Herodes cũã queti tũgoyupũ Jesús cũ caátimasĩĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgo, atore bairo na ññupũ cũ carotĩrãrẽ:

—Jesús na caĩ, cũã ãcũmi Juan el Bautista cabaiyasiricu ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽño masĩĩmi —na ññupũ Herodes.

¹⁵ Aperã qũĩñuparã:

—Dios camasãrẽ cũ caquetibũjurotijoricu ãnacũ, Elías cawãmecucu ãnacũ catiri buiaetaupũ —qũĩñuparã aperã.

Bairo aperã qũĩñuparã:

—Tirũmũpu caãnana profeta majã mena macããcũ jĩcãũ catiri buiaetaupũ —qũĩñuparã.

¹⁶ Bairo Herodes na caĩquetibũjuriere tũgomicũã, atore bairo ññupũ:

—Juan, tirũmũpu cũ rupoare yu capatarocarotiricu ãcũmi Jesús. Merẽ caticoatacumi tunu —ññupũ.

¹⁷⁻¹⁸ Mai, cajũgoyepũ Herodes puame Juarẽ ñerotiyupũ. Bairo cũ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cũ jiyari, preso jorica wiipũ cũ cũroca rotijoyupũ. Juan cũ caquetibũjuriere boesupũ Herodes. Mai, “Mu bai Felipe numo Herodías na caĩõ mena mu cañie ñuẽtĩña. Carorije niña mu caátie,” cãrẽ cũ caĩquetibũjuriere boesupũ. Bairo boetiri preso jorica wiipũ cũ cũroca rotijoyupũ Herodes puame Juarẽ.

¹⁹ Herodías puame Juarẽ qũĩñatejãñuñupõ. Bairo qũĩñateeri yua, cũ pajĩã rotigamiñupõ. Bairo átirotigamiocũã, átiroti masĩẽsupo, quetiupau rey Herodes Juarẽ cũ camairĩjẽ jũgori. ²⁰ Herodes puame Juarẽ, “Caroú, Dios cũ caquetibũjurotijou ãcũmi,” ñ tũgoña uwijãñuñupũ. Bairi Juarẽ cũ qũẽnoñupũ. Apeyera Juan cãrẽ cũ caĩquetibũjuriere dope bairo átimasĩẽtĩmicũã, caroaro mena cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoganucũñupũ Herodes.

²¹ Mai, merē etayuparo Herodías Juarē cō capajĩārotimasĩpa rūmũ majũ. Bairi jĩcā rūmũ, Herodes pũame cū cabuiarica rūmũ caetaro, bose rūmũ qũēnoĩupũ. Aticōã, cū mena macããna cū rocajãñurĩ carotimasĩrã, cū comandante carotirã, Galilea yepa macããna carotimasĩrã cūã cū capijioatana etayuparã. ²² Bairo na caũgaãno, Felipe nũmo cañnimirĩcō Herodías cawãmecũco macō pũame basao ásupo, Herodes cō cū caĩñaparore bairo iõ. Herodes cū capijioatana cūã cō cabasarijere iñajesomajũcōãñuparã. Bairi nipetirã na catũgoro, atore bairo cō iñupũ Herodías macōrē Herodes pũame:

—Noo, yũre mũ cajēnigari wãmerē yũ jēniña. Mũ yũ jomajũcōãgu —cō iñupũ.

²³ Pũgani cãrõ, “Iitoricarõ mano Dios mena ñiña. Mũ yũ jomajũcōãgu dise ũnie yũre mũ cajēniñjērē. Yũ ya yepa yũ caquetiupau cũi yepa carecomacã ũno cūãrē mũ yũ jomasĩgu, mũ cabooata,” cō iñupũ. ²⁴ Bairo cawãmao pũame tiere tũgori, cō pacore jēniñao ásupo. Atore bairo cō iñupõ:

—Caaco, ¿ñe ũnie pũamerē cū yũ jēnioatĩ?

Cō paco pũame iñupõ:

—Juan el Bautista rũpoare cū jēniojã.

²⁵ Bairo cō caĩrõ tũgo, tãmurĩ cō masõrĩcũ tũpũ átĩ, atore bairo qũĩñupõ:

—Bairo yũ boyã: ãmeacã Juan el Bautista rũpoare patanerĩ jotũ bapapũ jããrĩ, yũ mũ jowa —qũĩñupõ.

²⁶⁻²⁷ Bairo cō caĩrõ tũgo, tũgoña yapapuacoásupũ Herodes pũame. Bairo tũgoña yapapuamicũã, “‘¡Dios mena ñiña!’ cōrē yũ caĩatajere yũ tũgoama yũ capijioatana,” ĩ yua, cōrē cū caĩtatore bairo átirotiyupũ. Bairi cū ũmũ jĩcãũ soldaure Juan preso jorica wiĩpũ caãcũrē cū rũpoa pataroti joyupũ. ²⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, cū caĩrõrē bairo cū ásupũ Juarē. Bairo cū pajĩã yaparori bero, cū ãnacũ rũpoare jotũ bapa buĩpũ nejããrĩ, Herodías macōrē cō nuniñupũ. Cō pũame cō pacore cū rũpoa ãnatõrē cō neásũpo, cū cayasiro cō masĩátõ iõ.

²⁹ Cabero Juan cū cabuemirĩcãrã pũame bairo cũrē na capajĩārocarijere queti tũgori preso jorica wiĩpũ etarã, cū ãnacũ rupaure neásũparã, masã operũ cū yarocagarã.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Cabero Jesús cū caquetibũjurotijoricarã tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jisure cū quetibũjuyuparã na caátĩñesēãtaje, bairi na caĩbueñesēãtaje cūãrē. ³¹ Bairo na caĩquetibũjũro bero, atore bairo na iñupũ Jesús:

—Jito aperopũ. Topũ eta, uga, marĩ yerijãgarã mai —na iñupũ.

Mai, camasã capããrã na tũpũre nairõ majũ na caetaro, dope bairo átiuga masĩēsuparã Jesujãã. ³² Bairi topũ cañniatacũ cũmũarē ájããrĩ camasã manopũ acoásũpũ Jesús cū cabuerã mena. ³³ Bairo Jesujãã na caátĩere masĩrĩ yua, nipetiro macãã macããna Jesujãã na caátópũ, utabucũra tũni maapũ atu ásuparã. Bairo ánã, na jũgoye na capẽñaetaparopũre ãnicote yuyuparã. ³⁴ Bairi Jesús utabucũra ape nũgõãpũ pẽñaeta yua, maa nũcãñupũ. Maa nũcãrĩ yua, camasã capããrãrē na iñañupũ. Bairo bai, bopacooro na iñañupũ, nũrĩcãrã oveja narē cacotei camãnarē bairo na cabairo jũgori. Bairi capee bueriquere na bueyupũ. ³⁵ Bairo na cū

cabueño, ñamicããcã nicoasuparo. Bairi cū cabuerã pñame Jesutu etari, atore bairo qũĩñuparã:

—Merẽ ñamicã majũ niña. Atopure wiiri maniña. ³⁶ Dope camasã capããrãre na marĩ áperã. Bairi ánoarẽ na mñ árotiwa macããpñ, na majũ na caũgapeere na wapatirápáro —qũĩñuparã Jesure.

³⁷ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na ññupũ:

—Mũjãã majũ na ɣgarique nuña —na ññupũ.

Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩñuparã:

—¿Jãã cawapatirátó mñ boyati? ¿Dos cientos denario moneda tiiri cãrõ mena pan rupare jãã wapatiracuti, narẽ nugarã?

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mũjãã cũgoyati? Ññarájá.

Bairo cū caĩrõrẽ bairo áti yaparori bero, atore bairo qũĩ quetibũyuparã:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai, pũgarããcã tocãrõã jãã cũgoya.

³⁹ Bairo cū na caĩquetibũy yaparo bero, camasã capããrã to caãnarẽ taa yepapñ rupa poari na ruirotiyupñ. ⁴⁰ Bairo jĩcã poa macããna, ape poa macããna cien majũ camasã ruiyuparã. Ape poa macããna, ape poa macããna, cincuenta majũ camasã ruiyuparã. ⁴¹ Bairo na caruiro ñña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarẽ, wai pũgarã mena nerĩ, jõbuiire ññamũgõjori, “Jãã Pacñ, jãã mena mñ ññjãñuñña,” qũĩ jẽniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, cū cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na cabatoparore bairo ñ. Wai cããrẽ carecomacã peeri, cū cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasã nipetirore na cabatoparore bairo ñ. ⁴² Bairo na cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro ɣgayapicoasuparã, ɣgarique na cabatoatajere. ⁴³ Bairo na caũga tuaro bero, jejããñuparã piiripñ na caũgarũgarijere. Puga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jejãã jiroyuparã. ⁴⁴ To caãna caũgaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã ãñuparã.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Lc 6.16-21)

⁴⁵ Tipañ bero cū cabuerãrẽ cũmuapñ na ájããrotiyupñ Jesús tunu. Camasãrẽ na cū caĩñatusajotoye, ti ɣtabũcũra jĩñũgõãpñ Betsaida macãpñ cū jũgoye na capẽñaátó boyupñ. ⁴⁶ Bairi camasãrẽ na ññatusajo yaparo, ɣtãũ buipñ wãmũcoásupñ Jesús, Diore cū jẽniácú. ⁴⁷ Bairi muipñ cū cajããrõ canaioatípñ Jesús cū cabuerã cũmua mena merẽ tira recomacã majũpñ na ññajoyupñ Jesús. Cū pñame jĩcãũã ãñupũ ti ɣtãũ buipñ. ⁴⁸ Topñ ãcũ, cū cabuerã popiye mena na capẽñaátóre ññajoyupñ. Mai, wĩno pñame bũtioro na riapere papu tunuoñuparõ. Bairo roro na cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui peari natũ asupñ Jesús. Cū pñame na netõágũre bairo baimiñupũ. ⁴⁹ Bairo oco buipñ cū caató ñña yua, cū cabuerã uwiri bairo awajayuparã: “¡Ñni, camasocũ ãnacũ wãtĩ marĩtũ atĩyami!” ññuparã. ⁵⁰ Cū cabuerã nipetirã qũĩñañuparã Jesure. Bairo bũtioro cauwirã ãnirĩ bairo ñ awajayuparã yua. Bairo na cabairo, jicoquei Jesús pñame na ñ joyupñ:

—¡Tũgoñatutuaya yũ yarã, Jesua yũ ãniña, yũ uwieticõãña! —na ññupũ.

⁵¹ Bairo cũmuapñ cū caájããrõ, wĩno pñame papu jãnacooasuparo yua. Bairo cabairo ñña, cū cabuerã pñame bũtioro ñña acũacoasuparã.

⁵² Cajũgoye Jesús pan rupare cū caátijẽñorĩqũẽrẽ caĩñarĩcãrã nimirãcũã, cū caátimasĩnetõrĩjẽrẽ tũgoña masĩesuparã. Na yeri mena tũgoña masĩesuparã.

*Jesús sana a los enfermos en Genesaret
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Bairo pēnaáná, ʔtabuɕura ape nʔgōāpu etayuparā, Genesaret cawāmecuti yepaɕ. Topu etarā, na cūmuarē jiyatupoo yaparo, maa nʔcāñuparā. ⁵⁴ Bairo na caetaro ĩña, jicoquei to macāāna pʔame Jesure qūĩña masĩñuparā. ⁵⁵ Bairo cū caetaro ĩñarĩ, ti yepa macāāna nipetiropʔre atuátí, na quetibuɕu batoyuparā. Cariayecʔnarē na canerĩ coro mena na jeatĩ rotiyuparā, “Tipaɕpʔa niñami Jesús,” na caĩrōpu. ⁵⁶ Bairo na pʔame Jesús noo cū caboropu cū caáñesēārō, o peeti macāācā, o capairi macā, o macā tani macāā macāārĩpu cū caátó cūārē na jeasúparā camasā cariarārē. Jesús cū caatĩ wāārĩpu cariarārē na cūñuparā, ʔutioro, “Mu jutiro yapaacarē jāā pāñarotiya,” cūārē na caĩmasĩparore bairo ĩrā. Bairo cariyecʔna tocānacāũpʔa cū jutiro yapare capāñarā caticoasuparā yua.

7

*Lo que hace impuro al hombre
(Mt 15.1-20)*

¹ Cabero etayuparā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrĩqūērē cajūgobueri majā mena. Na pʔame Jerusalén macāpu caátĩatana āñuparā. ² Jesús cū cabuerā jicāārā wāmo coseena na caugaro na ĩñañuparā fariseo majā. “ʔgagarā jūgoye marĩrē bairo wāmo coseetiyama Jesús cū cabuerā,” ĩ ʔusupaiyuparā. Bairi, “Carorā ānama,” na ĩ ĩñañuparā, fariseo majā Jesús cū cabuerārē. ³ Mai, fariseo majā, judío majā nipetirā na ĩcūjāā na caatijūgoatatorea bairo āna ásuparā. Bairi caroaro na wāmorĩrē tocānacānia coseri bero jeto ʔganucūñuparā. ⁴ ʔgarique cawap-atirataka tunu etarā cūā na wāmorĩrē cosenucūñuparā, ʔgagarā jūgoye. Na ĩcūjāā na caatĩnucūrĩqūērē wāme cārō átinucūñuparā. Tunu bairoa etirique na capiojārĩ ruri cūārē, na joturi cūārē cosenucūñuparā. Bairo marĩ caápericōāta, Dios, “‘Carorā niñama,’ marĩ ĩ ĩñabujioumĩ,” ĩrā bairo átinucūñuparā. ⁵ Bairi atore bairo qūĩ jēniñañuparā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrĩqūērē cajūgobueri majā mena Jesure:

—¿Nopēĩrā mu cabuerā marĩ ĩcūjāā ānana na caroticūrĩqūērē bairo na áperiyati? Coseetiyama na wāmorĩrē na caugaparo jūgoye —qūĩ jēniñañuparā Jesure.

⁶ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—¡Caĩtopairā majũ mʔjāā āniña! Dios pʔame Isaías ānacū cū cawoa-turica pūrōpu mʔjāārē cū caĩquetibuɕu jūgoyeticūrĩcārōrē bairo mʔjāā baimajūcōāña. Atoe bairo ĩñupĩ Dios mʔjāārē:

‘Ati poa macāāna na ʔusurique mena yʔre caĩroarārē bairo baibauyama. Bairo baimirācūā, na yeri na catāgoñarĩjēpu ricaati baicōāñama.

⁷ Na pʔame, “Camasā na carotirique pʔamerē Dios cū caque-tibuɕuroticūrĩqūērē netōjāñurō caānimajūrĩjē niña,” caĩrārē bairo buenucūñama.

Bairo cabuerā na caānoi, yʔre na cañubuegarije dope bairo átimasĩā maa,’ ĩñupĩ Dios mʔjāā cabaipeere.

⁸ Mʔjāā pʔame mʔjāā caátĩnucūrĩjērē ʔutioro borā, Dios marĩrē cū caroticūrĩqūērē pʔamerē mʔjāā áperinucūña —na ĩ quetibuɕuyupu Jesús fariseo majārē.

⁹ ĩ quetibuɕu yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ:

—Mujãã caátinucũrĩjẽrẽ butioro borã, Dios marĩrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cabaibotiorãrẽ bairo mujãã baiya. ¹⁰ Moisés ãnacũ puame atore bairo marĩrẽ ĩ woatucũñupĩ: “Mujãã pacuare mujãã caĩroaro boyã. Nĩ ùcũ cũ pacure, o cũ pacore roro cũ caĩata, cũ mujãã pajĩã rocacõãgarã,” ĩ woatuyupĩ Moisés. ¹¹ Bairo cũ caĩcũmiatacũãrẽ, mujãã puame ricaati mujãã quetibũjũya. Atore bairo mujãã ĩña: “Nĩ ĩĩcũũ ùcũ cũ pacure, o cũ pacore, ‘Yũ yaye nipetirijere merẽ Diore cũ yũ nuniapũ. Corbãn na caĩrĩjẽ niña. Bairi mujãã cabopacarijere yũ nunimasĩetĩña,’ cũ caĩata, ñũrõ. ¹² Bairi nĩ ĩĩcũũ ùcũ tore bairo caĩ ãnirĩ, cũ pacure, o cũ pacore cũ cajuãtinemorõ boetiya,” mujãã ĩ quetibũjũya. ¹³ Bairo ĩ quetibũjurã, Dios marĩrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajãnarotirãrẽ bairo mujãã baiya. Bairo caquetibũjurã ãnirĩ netõjãñũrõ mujãã boyã mujãã caátinucũrĩjẽ mujãã ya wãme puamerẽ. Tore bairo jeto capee wãme majũ mujãã átinucũña.

¹⁴ ĩ quetibũjũ yaparo, camasãrẽ na piineñorĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Mujãã nipetiro camasã tũgopeoya yũ yaye quetibũjariquere. Tiere tũgomasiña: ¹⁵ Camasã na caũgarije wapa jũgori mee carorã niñama. Na majũã rorije na yeripũ na catũgoñanucũrĩjẽ jũgori roque carorã niñama. ¹⁶ Mujãã, caãmoocũna mujãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mujããrẽ yũ caque-tibũjũatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripũ —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, camasã capããrã watoapũ caãniatacũ na awey-ocoásupũ. Á yua, cũ cabuerã mena wiipũ jããcoásupũ. Bairo ti wiipũ jããeta, cũ cabuerã puame atore bairo qũĩ jẽniñañuparã: “Ape wãme ĩcõñarĩ camasãrẽ mũ caquetibũjũrije, ¿dope bairo ĩgaro to ĩñati?” ¹⁸⁻¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ:

—¿Mujãã cũã mujãã tũgomasiẽtĩñati yũ yaye quetire? Nipetiro camasã na caũgarije tocãnacã wãme puame na paaropũ yuaya. Yuari yua, cabero netõcoaya. Na caũgarije mee na yeri pũnarẽ to royetuo joroque na átiya.

Bairo ĩ, “Tocãnacã wãme ugarique caroa jeto niña,” ĩgũ ĩñupũ Jesús. ²⁰ Tunu atore bairo ĩnemoñupũ:

—Na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ roque na yeri pũnarẽ tũgoña asurotiya. Bairi roro na catũgoñarĩjẽ jũgori carorije caãnarẽ bairo na ĩñañami Dios. ²¹ Camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ jũgori tocãnacã wãme carorijere átinucũñama. Ato cãnacã wãme majũ na caátinucũrĩjẽ niña: átiepericarã cutaje, jerutirique, aperãrẽ pajĩãrerique, ²² camasã na nũmoa mee, o na manapũã mena mee ãnajẽ, tunu apeye ùnierẽ bonetõrĩqũẽ, roro tũgoñarĩqũẽ, ĩtorique, cawãmarã jeto ãna ãmeo roro ãnajẽ cutaje, roro ĩñaugorique, busũpairique, botiorique ãnajẽ cutaje, tũgomasiẽtãjẽ ãnajẽ cutaje. ²³ Bairo camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ jũgori roro átiyama. Bairo na wãmorĩ coseena na caũgarije wapa mee, roro na caátie jũgori carorije caãnarẽ bairo na ĩñañami Dios —ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mt 15.21-28)

²⁴ ĩ quetibũjũ yaparo, topũ caãniatacũ Tiro cawãmecuti macãpũ ásũpũ. Topũ eta, topũ cũ caetarijere camasã na camasĩrõ boesupũ Jesús, capããrã yũ tũpũ na neñarema, ĩ. Bairi ĩĩcã wiipũ jããcoasupũ. Bairo jããmicũã, dope bairo bairuti masĩesupũ camasãrẽ. ²⁵ Topũ cũ caetaro beroaca, ĩĩcãõ carõmio cawãtĩ yeri pũna jããecorico paco puame Jesús tũpũ rũropaturĩ mena etanumuo etayupo. ²⁶ Mai, cõ puame ape yepa macããcõ sirofenicia

na caĩrõ macããcõ ãñupõ. Bairo etari, busurique tutuaro mena cõ macõpu wãtĩ caãcãrẽ cã acure rocawiyojo rotiyupo. ²⁷ Bairo cõ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo cõ ãñupũ Jesús:

—Mua, israelita yao mee mũ ãniña. Bairi mũ yũ cajuápata, jĩcãũ cũ pũnaa na caũgarije pan rupaare êmarĩ cũ wii yaiare canureire bairo yũ átibujion —cõ ãñupũ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupõ.

—Bairoa mũ átibujion baiũa. Bairo mũ caĩmiatacũãrẽ, bairãũa cawĩmarã na caũgawerije yepapũ cañarĩjẽãcãrẽ uganucũñama wii yaia cũã. Bairi na caũgaricarocacãrẽ bairo yũ mũ juátigũ petoaca —qũĩñupõ carõmio Jesure.

²⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ ãñupũ:

—Cariapea miña. Caroaro yũ mena mũ catũgoñatutuario jũgori, wãtĩ mũ macõpũre caãnimiatacũre merẽ yũ witirotiya. Tunu ácója mũ ya wiipũ —cõ ãñupũ Jesús.

³⁰ Bairo cõ ya wiipũre tunueta ácó, cõ macõ, wãtĩ yeri pũna cacũgomiataco cacatiopũre cõ etayupo yua.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Bairo Tiro macãpũ caĩniatacũ Jesús acoásúpũ. Bairo netõáná, Decápolis cawãmecuti macãã etari, netõáná, Galilea utabucũra tũpũ etayupũ tunu. ³² Bairo topũ cũ caetaro, jĩcãũ tũgomasiẽtĩ, bairi caroaro busumasĩẽtĩ cabaire cũ neásúparã Jesús tũpũ, cũ wãmo mena cũ ñigãpeonetõáto ãrã. ³³ Bairo cũtũ na cane etaro ãña, Jesús pũame aperopũ camasã na camanopũ cũ neásúpũ. Topũ cũ neá, cũ wãmojuãrĩ mena cũ ãmoo operipũ ñujõrĩ bero, cũ wãmojuãrẽ ucoo warerĩ, cũ ñemerõrẽ pãñañupũ. ³⁴ Cabero umurecóopũre ñamugõjori yeri jĩnijãñupũ. Cabero qũĩñupũ cabusumasiẽcũ catũgomasiẽcũrẽ: “¡Efata!” Efata ãgaro ñña: “¡Pãña!” Cũ ãmoo to tusuáto ã, bairo ãñupũ.

³⁵ Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgomasi, bairi tunu busumasĩ baicoasupũ yua. ³⁶ “Aperãrẽ na mũjãã quetibũjuepa,” na ãmiñupũ Jesús. Bairo, “Mũjãã quetibũjuepa,” cũ caĩmiatacũãrẽ, aperãrẽ na quetibũjubatoo peyocõãñuparã. ³⁷ Bairo cũ caátiere ñña acũacoati, bairo qũĩñuparã: “Nipe-tiri wãmerĩ caroaro átiyami Jesús. Cabusumasiẽna cũãrẽ na busumasiõ joroque na átiyami. Tunu bairoa catũgomasiẽna cũãrẽ na tũgomasiõ joroque na átiyami,” ãñuparã.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

(Mt 15.32-39)

¹ Ti yũtea caãnorẽ camasã capããrã Jesús tũpũ tunu na caneñaporo, cũ cabuerãrẽ na piijoyupũ. Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ãñupũ:

² —Ãnoa camasã merẽ itia rãmũ majũ yũ mena nicoayama. Ñe ãnie majũ ugarique cũgoetiya. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na yũ tunuo jogaetiya mai. ³ Caũgarique ugaenarẽ na yũ catunuojoata, áwẽpũẽtĩbujorãna, na ya wiiripũre áná. Jĩcããrã na mena macããna cayoaropũ caatĩatana ñiñama. Bairi na marĩ ugarique nuto —na ãñupũ.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—Ānoa camasã capããrã niñama. Tunu atopu wiiri maniña. Bairi, ¿noopu marĩ bocarãti ugarique, paio narẽ marĩ canupeere? —qũĩ jẽniñañuparã.

⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús puame na ñemoñupũ tunu:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mujãã cãgoyati?

Bairo cã caĩrõ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã, jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãrõ pan rupaaca tocãrõã jãã cãgoya —qũĩñuparã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, camasãrẽ yepapu na ruirotiyupu. Bairo na caruiro ñña, tie pan jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ caãni rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” qũĩ jẽniñupũ. Bairo qũĩ jẽni yaparori bero, tie pããrẽ carecomacã peeri bero, cã cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na batoroti. ⁷ Wai cããrẽ petoaca cãgoyuparã. Narẽ nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” qũĩ jẽniñupũ. Bairo qũĩ jẽni yaparo, na cããrẽ na batorotiyupu camasãrẽ. ⁸ Bairo na caáto yua, nipetiro camasã caroaro ugarapicoasuparã, ugarique Jesús cã cabuerã na cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jejããñuparã cã cabuerã piiripu na caugarugarijere. Jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jejããjiroyuparã yua. ⁹⁻¹⁰ To caãna caugaricarã puame baparcãnacã mil majũ camasã ãñuparã. Cabero Jesús puame camasãrẽ, “Yu áya,” na ñ yaparo, cũmuarẽ ájããñupũ. Dalmanuta cawãmecuti yepapu ásupu yua.

Los fariseos piden una señal milagrosa

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Baii Dalmanuta yepapu cã caãno, Jesús cã caátiere ñnarĩ basujãgamirã, cũtu etayuparã fariseo majã. Bairo etarã, dise ñnie átijẽñorĩqũẽ umarecõo macããjẽrẽ Jesure cã áti ññorotimiñuparã. “¿Cariape Dios cã cajoricu majũ cã ãnicuti?” ñrã, bairo cã átirotimiñuparã. ¹² Jesús puame yeri jĩnijããrĩ, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã ati yepa macããna, ãme caãna átijẽño ññorĩqũẽ jetore na boyati? Bairo na cabomiatacũãrẽ, tie ãti ññoetigumi Dios —na ñ quetibujayupu Jesús.

¹³ Ñ quetibuju yaparo, na cũmuarẽ etajãã, utabucura ape nugõãpu pẽnacoásupu Jesús cã cabuerã mena.

La levadura de los fariseos

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Mai, cã cabuerã na caugapee, pan rupaare masiriticõãrĩ jeápéyuparã. Jĩcããcã cãgoyuparã ti cũmuapure. ¹⁵ Bairo na cabairo, Jesús puame bairo na ññupũ:

—Tũgoya mujãã. Fariseo, Herodes majã yaye levadura, pan pairica na cawauorijere mujãã boeticõãña —na ññupũ.

¹⁶ Bairo cã caĩrõ tũgo, cã cabuerã puame atore bairo ãmeo ññuparã na majũ: “¿Pan rupaa marĩ cajeatibujioatajere marĩ masiriticũũpã! Bairi bairo marĩ ñmi,” ãmeo ññuparã na majũ.

¹⁷ Jesús puame masicõãñupũ na caãmeoñrĩjẽrẽ. Bairi atore bairo na ñemoñupũ tunu:

—¿Nopẽĩrã, “Pan rupaa na cajeatibujioatajere na masiritiupari,” ñgu ñcumi Jesús,” mujãã ãmeo ññati? Bairo mee ñgu ñiña. ¿Mujãã tũgoña masĩetĩñati mai? ¹⁸ Cayericuna nimirãcũã, ¿mujãã tũgoña masĩetĩñati? Tunu cacaapee cãgorã nimirãcũã, ¿mujãã ññamasĩetĩñati?

Tunu caāmoocna nimirācūā, ¿mujāā tūgoetiyati? ¿Yoaro mee mujāā masiriticoayati yu caátijēñorīqūērē? ¹⁹ Pan rupaa, jīcā wāmo cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caūmua jīcā wāmo cānacā mil majū na ūga yapicoao joroque na yu árū. Tiera mujāā īñawū. Bairo caīñarīcārā ānirī cabero piiripū na caugarugariquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejjāñjirori?

Atore bairo qūñuparā cū cabuerā pūame:

—Pūga wāmo peti rūpore pūga pēñirō cānacā piiri cārō jāā jejjāñjirowū.

²⁰ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū tunu Jesús:

—Tunu bairoa ape rūmū pan rupaa, jīcā wāmo peti pūga pēñirō cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caūmua baparićānacā mil majū na ūga yapicoao joroque na yu árū. Tie cūārē mujāā īñawū. Bairo caīñarīcārā ānirī cabero piiripū na caugarugariquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejjāñjirori? ¿Tiera mujāā masiriticoayati?

Cū cabuerā pūame atore bairo qūñuparā:

—Jīcā wāmo peti pūga pēñirō cārō jāā jejjāñjirowū —qūñuparā Jesure.

²¹ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū:

—Bairo majūā baiwū. ¿Bairi mujāā tūgoña masīētīñati mai?

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Jesús cū cabuerā mena etayupū Betsaida cawāmecūti macāpū. Ti macāpū na caetaro, jīcā cacaapee īñamasīēcūrē cū ne etayuparā. Jesús tūpū cū ne etari, atore bairo butioro qūñuparā, “Ānirē cū pāñarī cū netōña.” ²³ Bairi Jesús cacaapee īñaecūrē cū wāmo mena cū tūgā ásúpū macā tūnipū. Topū cū ne eta, Jesús cū ūcoo mena cū wareyupū cū capeere. Bairo áti yaparō cū wāmoorī mena cū capeere ñigā peoyupū. Bairo átiri bero qūñ jēñiñañupū, “¿Merē apeye ūnierē miñañati?” ²⁴ Bairo cū caīrō, caīñacū pūame īñapāmasīrī yua, atore bairo qūñupū:

—Ñiñaña camasārē. Baipua, yucure bairo cabaurā áñesēñama —qūñupū.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, Jesús cū wāmorī mena ñigā peonemoñupū tunu. Bairo cū caátupua, caroaro majū īñamasīñupū yua. Tocānacā wāmea caroaro īñamasīñupū. ²⁶ Bairo cū cabairo īña, atore bairo qūñupū Jesús:

—Tunu áćaja mū ya wiipū. Baipua, macāpūre mū tunu apérigū —qūñupū Jesús cacaapee īñamasīētīmiatacure.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Cabero Cesarea de Filipo na caīrī yepapū Jesús, cū cabuerā mena maapū áćú, atore bairo na īñupū:

—“¿Noa āćūmī?” yu na īnucūñati camasā —na ī jēñiñañupū.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñuparā Jesure cū cabuerā pūame:

—Jīcāārā īñama: “Juan el Bautista āćūmī.” Aperā īnucūñama: “Elías āñacū catirī āćūmī,” miñama. Aperā īnucūñama: “Tirūmupū caānana profeta majā mena macāācū jīcā catirī caatācū āćūmī Jesús,” minucūñama —qūñ quetibujayuparā cū cabuerā Jesure.

²⁹ Bairo cū na caquetibujaro bero, atore bairo na ī jēñiñanemoñupū tunu:

—¿Mujāā ate? “¿Noa āćūmī?” yu mujāā īnucūñati —na īñupū.

Bairo cū caīrō tūgo, Simón Pedro pūame qūñupū:

—Mua, Mesías, Dios cū cajou majū mū āñiña —qūñupū.

³⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Pedrore: “Cũã, yu ãniña. Bairãpua, cū, yu caãnierē na quetibujueticōãña aperã camasãrē mai,” na ñupũ Jesús cū cabuerãrē.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tipau bero cū cabuerãrē Jerusalẽpu roro popiye cū cabaipeere na quetibujũ jūgonutuásupu. Quetiuparã cabutoa camasĩrã, bairi Dios cū caroticũrĩqũērē cajūgobueri majã, bairi sacerdote majã quetiuparã cũã, popiye cū baio joroque na caátipeere na quetibujũ nutuásupu, cūrē na capajĩarotipee majũrē. “Bairo yu, Camasã Jūgocu, yu na caátimiatacũãrē, itia rũmu bero yu caticogũ tunu,” na ñupũ. ³² Cũ, na caátipeere caroaro cariape na quetibujuyupu. Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro puame jōjãñurō Jesure cū neásupu. Topu eta, bairo qũĩ jūgoyupu Pedro Jesure: “¡Yu Quetiupau, mu caĩrõrē bairo to baieticõãto!” qũĩñupũ. ³³ Bairo cū caĩrō tūgo, Jesús puame cū cabuerãrē na ãmejore ñnarĩ, atore bairo qũĩñupũ Pedrore:

—¡Acúja Satanás! Bairo mu caĩrō roro yu cabaipeere cabusujãnemowrē bairo miña. Dios cū catũgoñarõrē bairo mee, camasã na catũgoñarõrē bairo mu tũgoñaña, bairo yu mu caĩata —qũĩ tutiyupu Jesús Pedrore.

³⁴ Cabero Jesús cū buerã, aperã camasã cũãrē na piineñojori, atore bairo na ñupũ:

—Ni cabou, yu cabuei caãnigau, cū caátigamirĩjērē pitigumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocãnacã rũmu. Popiye baimicũã, yu yaye quetire jãnaetigumi yu cabuei caãnigau puame. ³⁵ Bairo tunu caũmu apei cū caãnie puamerē mairĩ, yu yaye quetire jãnacogumi. Bairo cabai ãnirĩ yasicoagumi yua. Apei, yu yaye quetire cajãnaecu roque netõcõãgumi. Cũrē na capajĩã rocacõãmiatacũãrē, caticõã ãninucũgumi tocãnacã rũmu. ³⁶ Tunu caũmu apei ati yepa macããjē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caãno cãrõ. Bairo cūgomicũã, Diore cū tũgoñaẽtiñami. Bairo catũgoñaecũ ãnirĩ cū cariaatato bero Dios mena ãmerĩgumi. ³⁷ Bairi dope baieto paio cū cacũgorije puame. Wapa maa tie ati um̃recõo macããjē, Diore cū camasĩetĩcõãta. ³⁸ Bairi ni jĩcãũ ũcũ yure tũgoñabobori, “Jesús yau yu ãniña,” ati yũtea macããna carorã ricaati caánarē na cū caĩquetibujugaeticõãta, yu cũã, “Ãni, yu yau niñami,” cū ñi masĩetĩgu. Yu, Camasã Jūgocu, ati yepapu yu Pacu cū camasĩrĩjē mena nemo yu catunuetaro, “Ãni, yu yau niñami,” cū ñi masĩetĩgu. Ángelea majã jõbui macããna, cañurã mena, tunu yu catunuetaro, bairo cū ñimasĩetĩgu ni jĩcãũrē tũgoñabobori, “Jesús yau yu ãniña,” cū caĩquetibujugaeticõãta.

9

¹ Bairo Jesús camasãrē na cū caquetibujuro bero, atore bairo na ñnemoñupũ cū cabuerã puamerē:

—Cariape mujããrē yu quetibujuya: Mujãã jĩcããrã, ato caãna, mujãã cariaparo jūgoye mujãã ññagarã Dios cū carotimasĩrĩpau tutuaro mena caetarore —na ñ quetibujuyupu Jesús cū cabuerãrē.

La transfiguración de Jesús

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Cabero, jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rũmurĩ bero Pedrore, Santiagore, Juarē na piiásupu Jesús ãtãũ caũmuarĩcu buipu. Bairo topu na

caño, Jesús pñame cū cabaurije wasoacoasupñ. ³ Cū jutiro pñame botiro baicoasuparo. Camasā coserique mena jutii botirije majū na cacosero netōrō botiyuparo. Asiyāñ baicoasupñ Jesús yua. ⁴ Bairo cū cabaiāno, Elías ānacū, Moisés ānacū mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena busupñninucūñuparā. ⁵ Bairo na cañāno, Pedro pñame atore bairo qūññupñ Jesure:

—Jāārē cabuei, jatopñ marī caño ñumajūcōāñā! Bairi itia wiipāñrīcā majū mujāārē jāā qūñnobojarā. Jīcā wii mñ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qūñnobojarā —qūññupñ Pedro Jesure.

⁶ Mai, Jesús cū cabuerā pñame ñña acñanetōcoasuparā. Bairi Pedro pñame dope bairo ī masīētīrī, tore bairo ññupñ. ⁷ Bairo cū cañāno, buseriwo atī, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā pñame cayusupñ āñuparā. Bairo āna, busurique buseriwo watoapñ cabusñocajorijere tūgoyuparā. Atope bairo ññuparō: “Āni, yñ macū, yñ camai majū niñami. Cū yaye busuriquere tūgousaya,” ī ocajoyuparo jōbuiñ. ⁸ Bairo to cañrō tūgo, tunu āmejore ññajoyuparā. ¡Tame! Elías, Moisés cūā mañuparā yua. Jesús jeto nucūñupñ.

⁹ Cabero ūtāūrē na caruiatō, atore bairo na ññupñ Jesús Pedrojāārē: “Āme mujāā caññaatajere aperārē na mujāā quetibñjetigarā mai. Cabero, yñ, Camasā jūgocñ, cariacocatñ nimicūā, yñ cacatiro bero roque na mujāā quetibñjugarā,” na ññupñ. ¹⁰ Bairo cū cañrōrē bairo aperārē quetibñjetimirācūā, na jetoa na yeripñ tiere tūgoñāñuparā. Bairo tūgoñarī, atore bairo āmeo ī jēñiñāñuparā, “¿Dope bairo ĩgu qūññati, ‘Cariacoatatñ nimicūā, yñ catigñ,’ Jesús cū cabaipere cū cañata?” āmeo ī jēñiñāñuparā na majū. ¹¹ Bairi cabero atore bairo qūñ jēñiñāñuparā Pedrojāā Jesure:

—Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā bairo ññama: “Dios cū cajopañ ati yepañ cū caetaparo jūgoye Elías ānacū catiri etanemogñmi tunu,” ññama. ¿Nopēñrā bairo na ī quetibñjuyati camasārē?

¹² Bairo na cañjēñiñarō, atore bairo na ī quetibñjuyupñ Jesús:

—Na cañrōrē bairo atījūgogñmi jīcāñ Elías ānacūrē bairo cañcū. Cū pñame nipetirijere qūñnojūgogñmi. Tunu bairoa, ¿nopēñrā Dios yaye busñrica tutipñ cawoaturicarā pñame, “Camasā jūgocñre popiye cū baio joroque átigarāma. Roro majū qūññategarāma,” na ī woatu quetibñjucūñuparī? ¹³ Cariape mujāārē ññiñā: Elías ānacūrē bairo cañcū merē etawī. Bairo cū caetamiatacūārē, “Cūā niñami Elías ānacūrē bairo cañcū,” qūñ masīēma camasā pñame. Bairi ricaati, noo na caborore bairo cū āma, profeta majā na caquetibñjū jūgoyeticūrīcārōrē bairo —na ī quetibñjuyupñ Jesús Pedrojāārē.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Ūtāupñ caetaatana na mena macāāna na cañnopñ rui etayuparā. Capāārā camasārē na ññāñuparā. Aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā Jesús cū cabuerā mena busñtiro āmeo busñyuparā, busñnetōgarā. ¹⁵ Bairo na pñame Jesús natu cū caruietaro ñña acñacoasuparā. Bairi yua, cñtu atu ásúparā, cū jēñiránā. ¹⁶ Bairo na caatñatō:

—¿Ñe ūñierē āmeo busñrā mujāā átati na mena? —na ññupñ Jesús.

¹⁷ Bairo cū cañjēñiñarō tūgo, camasā capāārā watoapñ caññiatatñ jīcāñ bairo qūñ yuyupñ:

—Cabuei, yu macū jīcāūā caācūrē mutū cū yu ne atīapū. Yu macū wātī yeri pūna jūgori busmasiētīñami. ¹⁸ Bairo wātī yeri pūna pñame yu macūrē cū cajāārōī, cū jūgoñao joroque atiyami. Bairo cū caāto, yu macū pñame cū risero jopo witinucūñami. Cū opi mena bacarupotu nucūñami. Tutuau cū buo joroque cū átinucūñami. Bairi mñ cabuerārē butioro na yu wiyorotimiapū wātī yeri pūnarē. Mñ cabuerā pñame cū wiyojo masiētīñama —qūī quetibujuyupū wātī yeri pūna cacūgon pacu Jesure.

¹⁹ Bairo cū caīquetibujuro tūgo, atore bairo na īñupū Jesús:

—¡Tame, mñjāā, ati yepa caāna Dios cū camasīrjērē cariape mñjāā tūgoetimajūcōāña! Bairo mñjāā cabairoī, yu tūgoña yapapujāñuñā. ¿Nocārō yoaro mñjāā mena yu ānibujocutī? Jau, toroque cawāmaurē ato pñame cū neasā —na īñupū Jesús.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgo, cawāmaurē Jesutū cū ne etayuparā. Bairo wātī yeri pūna pñame Jesure qūīñarī, caūmurē cū jūgoñañupū yepapū cū risero jopo witrinucūpū. Bairo cū jūgoñau, riañarīqūērē bairo cū ásupū tunu.

²¹ Bairo cū cabairo īña, atore bairo qūī jēniñañupū Jesús capacure:

—¿Nocarōpū tore bairo cū baijūgori?

Cawāmau pacu pñame atore bairo qūī yuyupū:

—Cawīmauaca ācūpūna bairo baijūgowī. ²² Cape majū wātī peeropū cū jūgorocajoe ānucūñami. Ape rāmurā riapū cū jūgorocañua mecūnucūñami, cū caria yasiparore bairo ī. Mñ catutuarije mena cūrē mñ canetōdōmasīata, jāā bopaca īñarī jāā juátinemoña.

²³ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīñupū Jesús:

—Yure mñ canucūbugoata, yu netōbojamasīña. Yu mena catūgoñatutuarā nipetirore nipetiri wāmerīrē yu netōbojamasīña.

²⁴ Bairo cū caīrō tūgo, qūīñupū cariaū pacu Jesure tutuaro mena:

—Mñ mena yu tūgoñatutuaya. Bairi nemojāñurō mñ mena yu tūgoñatutuao joroque yu átinemoña.

²⁵ Bairo Jesús camasā capāārā cū tūpū na caatuató īñau, cū jānaoñupū wātī roro caācure. Ato bairo qūīñupū Jesús:

—Wātī yeri, camasārē cabusena catūgoenarē bairo caācu, tūgoya. Murē ñiña. Āni, cawāmau rupaure cū witi áćuja. Pugani cūpūre jāānemoeticōāña —qūīñupū Jesús wātī yerire.

²⁶ Bairo cū caīrō, wātī yeri pūna pñame tocārōā jicoquei cawāmaurē butioro cū yugui, cū awajao joroque áti, cū witicoásupū yua. Bairo cū caátō, cawāmau wātī yeri pūna cacūgomiatacu pñame acūēsupū. Caria-coatacure bairo baiyupū. Bairo cū cabairo īñarī, capāārā īñuparā: “Merē riacuupi yua.” ²⁷ Jesús pñame cū wāmorū ñerī, cū tūgāwāmno nucōñupū. Bairo cū caāto, cawāmau pñame wāmynucācoasupū yua.

²⁸ Cabero Jesús wiipū cū cajāārō, aperā na camano, na jeto āna, cū cabuerā atore bairo Jesure qūī jēniñañuparā:

—¿Nopēīrā wātī yeri pūnarē jāā acurocawiyoyo masiētīcuti? —qūī jēniñañuparā.

²⁹ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū:

—Wātīā, jō caāniatacure bairo caānarē na mñjāā caárotigata, cajūgoye ugarique betiri mñjāā jēniñubuegarā Diore —na ī quetibujuyupū Jesús.

*Jesús anuncia por segunda vez su muerte
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

30-31 To bero áná, Galilea macätu netõásúparã Jesujãã. Jesús pñame to cū caátiere camasã na camasĩrõ boesupu, cū cabuerãrẽ caquetibujũñesẽã ãnirĩ. Atoe bairo na ĩ quetibujuyupu tunu:

—Yũ, Camasã Jũgocu, yũ ñerotiecoũ camasãrẽ. Bairi yũ pajĩãrotiecoũ. Bairo yũ na capajĩãmiatacũãrẽ, itia rũmũ bero yũ caticoagũ tunu —na ĩ quetibujuyupu.

32 Na pñame tie cū caĩrĩjẽrẽ tũgomajũcõãmirãcũã, tiere tũgomasĩẽsuparã. Tunu bairoa Jesure cū jẽniña uwijãñũnuparã tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Cabero Jesús cū cabuerã mena Capernaum cawãmecuti macãpu etayuparã. Bairo ti macã eta, na caãni wiipu na cajããrõ bero, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ Jesús cū cabuerãrẽ:

—Maapu áná, ¿ñerẽ mujãã ãmeo busupẽniatiati?

34 Mai, maapu áná, “¿Ni cū ãnicuti marĩ menarẽ caãnimajũũrẽ bairo caãcũ?” ãmeo ĩ busupẽni ásúparã. Bairo caãmeo ĩatana ãnirĩ boboori cū yuesuparã. 35 Bairo na cayũeto ĩña, Jesús pñame cūmurõpu rui yaparori bero, “Tiaya mai,” na ĩñupũ Jesús cū cabuerã pũga wãmo peti rapore pũga pẽnirõ cãnacãũ caãnarẽ. Atoe bairo na ĩ quetibujuyupu:

—Aperã netõrõ carotimasĩrã mujãã caãnigaata, nipetirã bero macããnarẽ bairo mujãã caãnajẽ cãtiere boya. Narẽ capaacoterãrẽ bairo caãniparã mujãã ãniña —na ĩñupũ.

36 Bairo ĩ yaparo, jĩcãũ cawĩmaurẽ na watoapu cū nũcõñupũ. Bairo cū nũcõ, cū nemũgõrĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús cū cabuerãrẽ:

37 —Ni jĩcãũ ũcũ, yũ yaye quetire tũgousari, ãni cawĩmaurẽ bairo caãcũrẽ cū camaiata, yũre camairẽ bairo cū ñiñagu. Tunu bairoa yũre camai cū caãnoi, yũ jeto mee Dios yũre cajoricu cũã cũrẽ camairẽ bairo qũĩñagumi —na ĩ quetibujuyupu Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Juan pñame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, apei caũmurẽ jãã ĩñawũ. Cū pñame mũ wãme mena ĩrĩ rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩrĩ yua, cū acurewiyojowĩ wãtĩ yeri pũnarẽ, caũmurẽ cajãñamiatacure. Bairo cū caáto ĩña, jãã pñame cū caátiere cū jãã átirotiepu, marĩ mena macããcũ cū caãmerõĩ —qũĩñupũ Juan Jesure.

39 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Juarẽ:

—¿Nopẽĩrã cũrẽ, “Apeina,” mujãã ĩrĩ? Bairo ĩẽtĩcõãña. Ni ũcũ yũ wãme mena Diore jẽnirĩ apeye ũnierẽ átijẽñorĩ bero, roro yũre ĩ masĩẽtĩgumi. 40 Jĩcãũ ũcũ caũmũ marĩrẽ cū catutieticõãta, marĩrẽ cajuácure bairo caácu niñami. 41 Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ pñame mujãã yũ cabuerã mujãã caãno jũgori mujããrẽ cū canucũbugoata, caroare cū jogumi Dios caũmurẽ. Dise ũnieacãrẽ oco mujãã caetipee cũãrẽ mujãã cū cajoata, cū caátie wapa nigaro —na ĩñupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Ni jĩcãũ ũcũ apei yũ mena catũgoñatutujũgoure, cū tũgomawijiao joroque cū caápata, roro majũ baigumi Dios cū caĩñabesepa rũmũ caetaro. Jĩcãũ ũtãã capairica mena cū wãmũarẽ jiyaturi, ria capairiyapu na carurocaricure

bairo netōjāñurō popiye baigami cū ūcū ti rūmurē yua. ⁴³ Bairi mujāārē ñinemofña tunu: Ni mujāā mena macāācū cū wāmorī mena jūgori carorije jetore átinucūmī. Bairo cū wāmorī mena jūgori roro caátipai cū caāmata, apei cū wāmorirē cayiseta rocaecoricure bairo cū caāno, ñuña. Cū rupau macāājē wāmorī cacūgoecure bairo baimicūā, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujāñuña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo roro cū caátie cū camasiritiata yua. Cū wāmorī roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmūoata roque, ñuetibujoro, yua. ⁴⁴ Topure peero cūā di rūmu ūno caūjānaeti peero, cayatieti peero majū nigaro. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. ⁴⁵ Tunu bairoa ni mujāā mena macāācū cū rapori mena jūgori carorije caāna na caānopu ánucūmī. Bairo cū rapori mena roro caāpai cū caāmata, apei cū raporire cayisetarocaecoricure bairo cū caāno, ñuña. Cū rupau macāājē rapori cacūgoecure bairo baimicūā, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujāñuña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo roro cū cabainucūrījērē cū cajānaata yua. Cū rapori roro cū baio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmūoata roque, ñuetibujoro, yua. ⁴⁶ Topure peero cūā di rūmu ūno caūjānaeti peero, cayatieti peero majū nigaro. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. ⁴⁷ Tunu bairoa ni jīcā ūcū mujāā mena macāācū cū caapee mena jūgori carorije macāājē jetore iñanucūmī. Bairo cū caapee mena jūgori carorije macāājērē caññapai cū caāmata, apei cū caapeere caweroaecoricure bairo cū caāno, ñuña. Cū rupau macāājē cacaapee cūgoecure bairo baimicūā, cacaapee macū Diotu cū caátó, ñujāñuña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo carorije macāājērē cū caññajānaata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmūoata roque, ñuetibujoro, yua. ⁴⁸ Topure peero cūā di rūmu ūno caūjānaeti peero, cayatieti peero majū nigaro. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. Bairi roro mujāā caátinucūrījērē jānacōāña.

⁴⁹ “Ati yepapu āna, popiye mujāā baigarā. Peeropu marī caūrō capūnirōrēā bairo roro popiye netōrō mujāā baigarā. ⁵⁰ Moa caocarije ñujāñuña. Moa caocaetie roque ñerē áti masētīña camasārē. Bairi moa caocarije capeticoausapata, ñe ūnie puamerē ñuētīña. Mujāā, yu cabuerā moa caocarijere bairo ānajēcusa. Ámeo juátinemoña. Tunu bairoa jīcā yericunarē bairo ānajēcusa,” na i quetibujuyupu Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cū caīquetibujuro bero, Jesús to Capernaum caāniatacu, Judea yepapu acoásupu. Rio Jordán muipu cū cawāmuatī nūgōā puamepu acoásupu. Bairo cū caátó, capāārā camasā cū usayuparā. Bairi cū caátinucūrōrē bairo Dios yaye cū caquetibujunucūrījērē na quetibujuyupu. ² Bairo cū caquetibujuro, qūi jēñiñarā etayuparā jīcāārā fariseo majā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qūi busujāgamirā, atore bairo cū jēñiñamiñuparā: “Marī judío majā mena macāācū ni jīcā ūcū cū majū cū catūgoñarō jūgori cū namorē rocagu, ¿cō cū roca masīcuti?” qūi jēñiñamiñuparā. ³ Bairo na caījēñiñarō tūgo, atore bairo na iñupū Jesús:

—¿Dope bairo Moisés ānacū cū roticūñuparī camasārē? —na iñupū.

⁴ Bairo cū caūrō, atore bairo qūiñuparā:

—Moisés ānacū atore bairo ī quetibujū cūñañupī: “Ni jīcāū ūcū cū nūmorē cū carocagaata, atore bairo īrīcā pūrōrē cō cū cajoata, ñurō: ‘Bairo mū cabairoi, mūrē teei, mūrē yū pitiya,’ ” ī quetibujū cūñupī Moisés —qūñuparā fariseo majā Jesure.

⁵ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús:

—Mujāā ñicūjāā, mujāārē bairo āmeo mairīqūērē camasiēna na caānoi, na mena macāācū jīcāū ūcū cū nūmorē carocagaare roro cū caātiere ēñotaesupi Moisés. ⁶ Baipua, bairo boesupi Dios caānijūgoripaupure. Ati umurecōore atījūgoupuā camasārē átījūgou, caūmu carōmio cūā na qūēnojūgoyupi Dios. ⁷ Bairi jīcāū caūmu carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua ture witigumi. Ape wiipū ānigumi cū nūmo mena. ⁸ Bairo na cabairo, jīcāūrē bairo na īñañami Dios. Jīcā rupaure bairo nigarāma. ⁹ Bairi Dios jīcāūrē bairo cū cacūrīcārā na caānoi, ni jīcāū ūcū na ricawa masīēcūmi. Na majū cūā āmeo piti masīētīñama —na ī quetibujuyupū Jesús fariseo majārē.

¹⁰ Cabero wiipū āna, Jesús cū cabuerā cū caīquetibujuatajere cū jēniñanemoñuparā tunu, masīgarā. ¹¹ Bairo na caījēniñarō, atore bairo na īñupū Jesús:

—Ni jīcāū ūcū cū nūmorē cō rocarī bero, tunu apeo mena cū cawāmojiyaata, roro majū caānijūgorico mena ácu átiyami. Dios cū caroticūrīqūērē caápei majū niñami. “Apeo mū nūmo mee caācō mena āmerīcōāña,” cū caīcūrīqūērē cabaibotioū majū niñami. ¹² Tunu bairoa jīcāō ūcō cō manapure cū rocarī bero, tunu apei mena cō cawāmojiyaata, roro majū áco átiyamo. “Apei mū manapū mee caācū mena āmerīcōāña,” cū caīcūrīqūērē cabaibotio majū niñamo —na ī quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperā na pūnaa cawīmarārē na jeasúparā Jesús tūpu, na pāñarī, Diore na cū jēnibojāáto, īrā. Bairo na pūnaarē na cajeatō īñarī, cū cabuerā puame, “Na jeapēricōāña mujāā pūnaarē,” na īñuparā capacuaure.

¹⁴ Bairo na caīrō tūgo, asiari atore bairo na īñupū Jesús:

—Yutu puame cawīmarārē na atírotiya. Na ēñotaeticōāña. Dios cū carotimasīrīpaū macāānarē bairo caāna niñama cawīmarā. Narē bairo cayeriñurā jeto ānimasīñama Dios cū carotimasīrīpaupure. ¹⁵ Mujāārē cariape ñiña: Ni jīcāū ūcū cawīmaū cū catūgoñarōrē bairo Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Dios cū carotimasīrīpaure etamasīētīgumi —na ī quetibujuyupū Jesús.

¹⁶ Ī yaparo, cawīmarārē na nemugō, cū wāmorī mena na bui ñigāpeori, Diore na jēnibojayupū.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Cabero Jesús aperopū cū caápáro jūgoye jīcāū cawāmaū cūtu atuetari, cū rūropaturī mena etanumurī qūīroaū etayupū. Atoe bairo qūī jēniñañupū cawāmaū Jesure:

—Cañūmajū cabuei, ¿dope bairo yū átibujiocuī, caroa yeri capetietiere bócaḡu?

¹⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñīñupū Jesús:

—¿Nopēī “Cañuu” yu mi piiyati? Cañuu, jicāũ niñami, Dios jeto.
 19 Merē m̄ masī Dios camasārē cū caátiroticūrīqūērē: Pajjāētīcōāña camasārē. Carōmio mena roro átiepeeticōāña. Aperā yayere jee rutiet-icōāña. Aperārē cabugoroa na ibuitieticōāña. Tunu itoeticōāña. M̄ pacu, m̄ paco cūārē n̄cūbugoya —qūī quetibujuyup̄ Jesús.

20 Bairo cū caīquetibujuro tūgo, atore bairo qūīñup̄ cawāmau Jesure:

—Cabuei, tie nipetirijere cawīmau ācūpūna, yu átipecocōā jūgowu —qūīñup̄.

21 Bairo cū caīrō tūgo, cū maitūgoñarī atore bairo qūī quetibujunemoñup̄ Jesús tunu cawāmaurē:

—Mai, jicā wāme m̄ r̄sacōāña. M̄ cacūgorije nipetirijere nunirepey-ocōāña. Tie wapare jeri, cabopacarārē na ricawoya. Bairo m̄ caápata, jōbuiup̄ pairo nigarō m̄ cawapatapee. Bairo yu caīrōrē bairo áti yaparori, yu mena bapacusa —qūīñup̄ Jesús.

22 Tere tūgo, cawāmau p̄ame tūgoñarīqūē pairi acoásup̄. Capee apeye ūnierē cacūgon ānirī, Jesús cū caīrōrē bairo átigaesup̄.

23 Bairo cū caátō īña, atore bairo na īñup̄ Jesús cū cabuerārē:

—¡Camasā apeye ūnierē capee cacūgori majā Dios cū carotimasīrīp̄aure na caetapee masiriyojāñuñā! —na īñup̄ Jesús.

24 Bairo cū caīrō tūgo, tūgo acūacoasuparā cū cabuerā. Bairi atore bairo na īnemoñup̄ Jesús:

—Yu yarā, tūgopeoya: Camasā apeye ūnierē capee cacūgori majā Dios cū carotimasīrīp̄aure na caetapee masiriyojāñuñā. 25 Waibucu capai, camello, āpōā pota opeacup̄ cū cajā āmewitiata, masiriyojāñuñā. Bairo cū caāmewitimasīmiatacūārē, netōjāñurō masiriyoro niña caūm̄ capee apeyere cacūgon Dios cū carotimasīrīp̄aure cū caetapee p̄ame roque —na īñup̄ Jesús.

26 Bairo cū caīrō tūgo, cū cabuerā p̄ame nemojāñurō tūgo acūacoasuparā. Atoe bairo āmeo īñuparā na majū:

—Bairi toroque, ĩni ūcū cū netōmasīcuti?

27 Jesús p̄ame na īñarī, atore bairo na īñup̄:

—Dise ūnie camasā na caátimasīētīē nipetirije Dios cū caátimasīrījē jeto niña —na īñup̄.

28 Bairo cū caīrō tūgo, Pedro p̄ame bairo qūīñup̄ Jesure:

—Jāā Quetiup̄a, jāā roque merē nipetirije jāā cacūgorijere cūrī, m̄rē jāā bapacutī usajūgowu —qūīñup̄ Pedro Jesure.

29-30 Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīñup̄ Jesús:

—Ni jicā ūcū yu mena bapacutigu yu yaye caroa quetibujuriquere juquetibujugu, cū ya wiire, o cū bairārē, cū bairā rōmirīrē, cū pacuare, cū pūnaarē, o cū ya yepa cūārē cū caaweyocoápata, narē cū cacūgoro netōjāñurō bócanemogumi tunu ati yepap̄re ācū cū yaye ūnierē, bairi cū yarā ūna cūārē. Bairi jicāūrē cū caaweyocoápata, cū netōrō cien bui peoro cārō majū bócanemogumi. Yu yau cū caānie jūgori aperā popiye cū baio roque cū na caátimiatacūārē, bairo jeto bócanemogumi cū ya wiirire, o cū bairārē, cū bairā rōmirīrē, cū pacuare, cū pūnaarē, o cū ya yepaa cūārē. Tunu ape ūm̄recóo caetaro, cūgonemogumi yeri capetietiere.

31 Apeyera tunu ati r̄m̄urīrē camasā jicāārā rotimasīmirācūā, caberopu na mena macāanarē na rotimasīētīgarāma. Tunu bairoa ati r̄m̄urīrē camasā jicāārā rotimasīētīmirācūā, caberopu na mena macāāna capāārē carotimasīrā majū nigarāma.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Cabero Jesuḡā Jerusalēpu cañiatí wāāpu ásuparā. Jesús puame cū cabuerā jūgoyere ásupu. Bairo cū cabairo iña, cū cabuerā tūgocōa maniásuparā. Tunu bairoa nipetirā cū bero caṡsarā uwitūgoñañuparā. Bairo na cabairo iña, Jesús puame cū cabuerā puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cānacāu majū camasā watoa caānarē na piijori, atore bairo na iñupū cū cabaipere: ³³ “Jerusalēpu marī caátíere merē muḡāā masīña. Topu ti macā macāāna puame yu, Camasā jūḡocure, yu ñerī, yu jogarāma sacerdote majā quetiuparārē, bairi Moisés ānacū cū caquetibujucūriqūērē cajūgobueri majārē. Bairo na caáto, sacerdote majā quetiuparāñā puame yu pajāñroca rotigarāma. Bairo átirotiri yua, judío majā caāmerārē yu nuni rocacōāgarāma. ³⁴ Roro ñiepegarāma. Na ūco mena yu eyotu epegarāma. Bairo átiri, roro majū yu bape epegarāma. Bairo yu átieperi, yu pajā rocacōāgarāma. Bairo yure na caátimiatacūārē, itia rūmu bero caāno yu puame yu caticoagu tunu,” na ī quetibujuyupu Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

(Mt 20.20-28)

³⁵ Cabero Santiago, Juan Zebedeo pūnaa Jesús tupu atí, atore bairo qūññuparā:

—Jāārē cabuei, mūrē jāā cajēnirī wāme jāārē mu caátibojaro jāā boya — qūññuparā.

³⁶ Bairo na caīrō tūgo:

—¿Ñerē muḡāā yu caáto muḡāā boyati? —na ī jēniñañupū.

³⁷ Na puame bairo qūññuparā:

—Ati yepare mu carotimasīrīpau caetaro, mutū jāā mu caruirotiro jāā boya. Jīcāu cariape nūḡōā, apeī caācō nūḡōā jāā mu caruirotiro jāā boya. “Jañ,” miwā —qūññuparā Juan, Santiago mena Jesure.

³⁸ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na iñupū Jesús:

—Muḡāā caījēnirījē cabaipere caroaro muḡāā masīñtīña. Būtioro popiye bairicarore muḡāā jēnimiña. Yu puame popiye yu baigu. Yure bairo popiye muḡāā cabaiaata, ¿muḡāā nūcāmasīrāti? —na iñupū Jesús Juarē, bairi Santiago cūārē.

³⁹ Bairo cū caīrō tūgo:

—Mūrēā bairo jāā nūcāmasīña —qūññuparā.

Bairi Jesús puame atore bairo na īnemoñupū:

—Yu cabaiparore bairo popiye muḡāā baigarā muḡāā cūā. ⁴⁰ Baipua, yu majū yure cajurotiparā, yutu cariape nūḡōā, bairi caācō nūḡōā caruiparārē na yu besemasīñtīña. Yu Pacu puame roque bairo caāniparārē na besemasīñami —na iñupū Jesús Juarē, bairi Santiago cūārē.

⁴¹ Cabero Jesús cū cabuerā puḡa wāmo cānacāu caāna majū, Santiago, Juan mena Jesure na caījēniñaatajere catūgoatana ānirī, na mena asia-jāññuparā. ⁴² Jesús puame tiere iña, cūtu na piijori atore bairo na ī quetibujuyupu:

—Merē muḡāā masīña ati ūmurecōo macāāna na caátīānierē. Ati yepa macāāna Diore caīroaena quetiuparā reyre bairo caāna tutuaro mena rotiepeyama na roca macāānarē. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ⁴³ Muḡāā puame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo puame bairotiya muḡāārē: Muḡāā mena macāācū, caānimajūūrē bairo caānigau, muḡāā roca netōjāñurō carotimasīrē bairo ānirotiya. ⁴⁴ Tunu

bairoa mājāā mena macāācū, carotimajūrē bairo caāniga, mājāā ūmūrē bairo cū caāmata, űūrō. ⁴⁵ Y, Camasā Jūgocu, quetiupau majūrē bairo yure capaabojarārē macāū acū mee y apú ati yeparure. Camasārē na juātinemo acū y apú ati yeparure. Tunu bairoa y cariarije jūgori camasā na carorije wapare netōū acū y apú —na ī quetibujuyup Jesús cū cabuerārē.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Cabero Jericō na caĩrī macāp etayuparā. Bairo ti macāp caāniatana ti macārē na cawitiro, cū cabuerā Jesús berore usayuparā. Capāārā camasā cūā cū bero usayuparā. Bairo na caátō, jicāū cacaapee īñacū Bartimeo cawāmecucu, Timeo macū maa tūp dinerore jēni ruiyup. ⁴⁷ Cū, cacaapee īñacū pame, “Jesús Nazaret macā macāācū netōācū baiyami,” na caĩrō tūgori, busurique tutuaro mena atore bairo qūī joyup Jesure:

—Jesús, David ānacū pārāmi, bopacooro űiñāñā!

⁴⁸ Bairo cū caĩrō, capāārā camasā pame cū tutiyuparā, cū awajaet-icōāto, īrā. Bairo cūrē na caĩmiatacūārē, batioro jāñurī awajanemoñup tunu:

—JDavid ānacū pārāmi, bopacooro űiñāñā!

⁴⁹ Jesús pame bairo cū caławajarijere tūgori tuanucāñup. Tuanucārī yua, “Cū piijoya,” na īñup Jesús cūta caānarē.

Bairo cū capirotiro tūgo, bairo qūīñuparā to macāāna cacaapee īñacūrē:

—Tūgoñarīqūē paieticōāñā. Wāmunucārī asá Jesutu. Mūrē pii átiyami.

⁵⁰ Bairo na caĩrō tūgo, cacaapee īñacū pame jicoquei cū jutiro cabuimacāātōrē wērocacūrī, pati wāmunucā acoásup Jesús tūp. ⁵¹ Bairo cū caetaro īña, Jesús pame:

—¿Nērē m y caátō m boyati? —qūī jēniñāñup.

Bairo cū caījēniñarō tūgo, bairo qūīñup cacaapee īñacū Jesure:

—Y Quetiupau, caĩñamasīlēcū ānirī űiñamasīgaya tunu —qūīñup.

⁵² Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūīñup Jesús Bartimeorē:

—Tunu ácūja m ya wiip. Y mena m catūgoñatutuarije jūgori m caapee īñamasīō joroque m y átiya.

Bairo cū caĩrō, jicoquei īña masīcoasup yua. Bairo īña masīrī bero, maapu Jesús berore usa ásūp Bartimeo cūā yua.

11

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén tūp cōñaaná yua, Betfagé, Betania na caĩrī macāārē, Olivo buro ture etayuparā Jesujāā. Bairo etarā, Jesús pame cū cabuerā pugarārē macāp na ájūgorotiyup. ² Ato bairo na ī joyup:

—Ánāja ato riape caāni macāācū. Top etarā, jicoquei burro jiyanucōrīcūrē cū mājāā bócarā. Cū, burro pame mai camasā na capesañacū nigūmi. Cūrē cū ōwārī, cū mājāā neapá y tūp. ³ Bairi tunu aperā mājāārē, “¿Nopēīrā cū mājāā ōwāñati?” na caĩata, atore bairo na mājāā īwā: “Marī Quetiupau cū boami. Yoaro mee mājāā tunuogūmi tunu mājāā burrore,” na mājāā īwā —na ī joyup Jesús.

⁴ Bairo cū caĩrō tũgo cū cabuerā pugarā p̃ame acoásúparā. Bairo áná yua, burrore cū bócaýuparā. Wii jopetu maa tãni na cajiyan̄cōātacure cū bócaýuparā. Cū bócaetari yua, cū ōwãñuparā.

⁵ Bairo burrore na caōwārō ñnarĩ, to macããna jĩcãārā atore bairo na ññuparā:

—¿Ñerē m̄jãã átiyati? ¿Nopẽĩrã cū m̄jãã ōwãñati?

⁶ Bairo na caĩrō tũgo, Jesús cū cabuerā p̃ame Jesús na cū caĩrotiatatore bairo na ñ yuyuparā to macããnarē. Bairo na caĩyaro, burro uparā p̃ame, “Toroque cū neánája,” na ññuparā. ⁷ Bairo Jesutu burrore na cane etaro yua, na jutii, cabui macããjērē, burro buire peoyuparā. Bairo na caátō, Jesús p̃ame burro buip̃ wãmp̃ peayup̃. Bairo cū buip̃ pesari yua, ásúp̃ Jesús Jerusalēp̃. ⁸ Bairo cū caátō, to macããna capãārā camasã na jutii cabui macããjērē esocũñuparā maa cū caátĩ wãārē. Aperā maatu macããjē pepũ queerĩ ñnierē patanerĩ Jesús jũgoyere piticũ jũgoyuparā, Jesure qũĩroari useanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cū bero macããna cū busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeo jũgoyuparā:

—¡Ñumajũcōãña! ¡Jesús, Dios cū cajou marĩ Quetiupau majũ cū caãnoi, cūrē marĩ cabasapeoro ñña! ¹⁰ ¡Quetiupau rey David marĩ ñicũ ãnacũ cū caãnatōrē bairo caroaro to baicōã ãmarō! ¡Nipetiro cū marĩ basapeorōa Dios am̄recō macããcūrē! —qũĩ basapeoyuparā to macããna.

¹¹ Bairo na cabasa ãno ñno, etayup̃ Jesús Jerusalēp̃. Top̃ eta, jããñup̃ Jesús Dios ya wii, templo wiire. Bairo ti wiire jããñucã, nipetirop̃ ññapeyocōãñup̃ Jesús. Ññapeyo yaparo, tocãrōã acoásúp̃ Betania macãp̃ cū cabuerā p̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga p̄nirō caãnacũ mena, merē ñamicã caãnoi yua.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mt 21.18-19)

¹² Cabusuri r̄mp̃ caãno tunucoásúp̃ Jesús Jerusalēp̃ tunu. Bairo ti macãp̃ ácũ, queya tãgoñañup̃. ¹³ Bairo queyari, jĩcã yuc̃ higuera cawãmecutiire yojãñur̄p̃ ácũ ññajoyup̃. Bairo ññajo yua, carícare ññau ásúp̃. Bairo carícare cū camacãmiatacũārē, capũ jeto nicōãñuparō. Ríca mañuparō. Carícacuti yutea mee ãñuparō mai. ¹⁴ Bairo tii otei carícamanoi, atore bairo ññup̃ Jesús ti oteire:

—¡Atii tocãrōã ríca manigaro yua! Ni ũcũ ati rícare ũgaetigumi yua.

Bairo cū caĩrjērē cū cabuerā p̃ame tũgoyuparā.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cabero Jerusalēp̃ na caetaro bero, Jesús p̃ame jããñup̃ templo capairi wii, ñubuerica wiire. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ cawapatarĩ majārē, bairi wapatarĩ majã cūārē na acurewiyojo jũgoyup̃. Tunu moneda tiirire cawasoari majã mesarire, bairi buare cawapatarĩ majã ya mesari cūārē tujerecũ peyocoásup̃. ¹⁶ Bairo átiri yua, aperārē apeye ñnierē cãgori, o p̄sari, templo wii recomacãp̃ caãnucũrārē na netóárotiesup̃ Jesús. ¹⁷ Bairo áti yaparo, atore bairo na ñ quetib̄juyup̃ to macããnarē:

—Dios cū caquetib̄juri tutip̃ bairo ñña: “Ȳ ya wii ati am̄recōo nipetiro camasã na cañubueri wii, ñubuerica wii majũ nigaro,” ñña. Bairo caĩquetib̄jumiatacũārē, m̄jãã p̃ame apeye ar̄are bairo m̄jãã átiya.

Camasārē jeruti nunirī majārē bairo caāna ānirī jerutiri majā na caāni wii, ūtā wiire bairo mujāā átiya ati wii, Dios ya wiire —na ī quetibujuyupū Jesús.

¹⁸ Bairo cū caīquetibujurijere tūgorā, sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūā, “¿Dope bairo átiri cū marī pajīārāati?” āmeo ī busupēni jūgoyparā na majū. Mai, cū uwiyparā Jesure, nipetiro camasā Jesús yaye cū quetibujurijere caroaro cū na catūgousacōā maniátie jūgori. ¹⁹ Cabero canaioatīpau caāno īña yua, Jesús cū cabuerā mena ti macā Jerusalērē witicoásuparā.

La higuera sin fruto se seca

(Mt 21.20-22)

²⁰ Cabusuri rūmū caāno higuera yucatū netōásuparā. Bairo ánā, higuera yucure canacōrīpua cajīni yasiatacure īñajoyuparā. ²¹ Bairo na caīñajoro, Pedro pūame Jesús cū caīrīqūērē tūgoñabocari, atore bairo qūīñupū Jesure:

—Yū Quetiupau, īñajoya. Jicu, “Tocārōā ríca manigaro,” mū caīñaatacu pūame merē jīnicuupa —qūīñupū.

²² Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús cū cabuerārē:

—Dios mena tūgoñatutuaya. ²³ Cariape mujāārē ñiña: Ni jīcā ūcū atii ūtāūrē etari, “Wāátī ria capairiyapū etanacārōjā,” cū caīata, cū caīrōrēā bairo baibujioro tii ūtāū pūame. “Yū caīrōrē bairo baicoagaro,” pūgani cārō tūgoñarī mee, cariape cū caītūgoñatutuacōāta, cū caīrōrēā bairo baigaro yua. ²⁴ “Yū cajēnirōrēā bairo jogūmi Dios,” cariape ī tūgoñatutuacōāña. Bairo mujāā caītūgoñatutuacōāta, nipetiri wāme cū mujāā cajēnirjērē mujāā jomajūcōāgūmi. ²⁵ Tunu bairoa Diore mujāā cajēniparo jūgoye, aperā camasā mena roro mujāā caátaje caāmata, na mena mujāā cabusūqūēnorō ñuña, marī Pacū Dios amurecōopū caācū cūā roro mujāā caátajere mujāā cū camasiriyobojaparo bairo īrā. ²⁶ Bairo roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusūqūēnoeticōāta roque, marī Pacū Dios cūā roro mujāā caátajere mujāā masiriyobojaetigūmi.

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Tipau bero etayuparā tunu Jesujāā Jerusalēpū. Bairo etarā, templo wiipū jāāñuparā. Bairo Jesús pūame topū cū cañesēā ānitoye, sacerdote majā quetiuparā, aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, aperā judío majā cabutoa camasīrī majā cūā cūta etayuparā.

²⁸ Bairo cūta etari, atore bairo qūī jēniñañuparā Jesure:

—¿Noa ūna na carotiro mena bairo mū átiati ñamicā mū caátijatajere?

²⁹⁻³⁰ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús fariseojāārē:

—Yū cūā mujāārē jīcā wāme yū jēniñagu. Cariape yū mujāā yūwa: ¿Ni ūcū camasārē cū bautiza rotijoyupari Juan ānacūrē? ¿Dios, o camasā pūame cū na bautiza rotijoyupari? Tiera cariape yū mujāā caīquetibujūata, yū cūā cariape mujāārē yū quetibujūgu, “Noa ūna na carotiro mena bairo yū átiya,” mujāā ñigu —na īñupū Jesús.

³¹ Bairo cū caīrō tūgo, yasioroaca āmeo busuyuparā na majū cūrē na caīyūpeere: “¿Nopē bairo cū marī yūrāati? ‘Dios pūame cū bautiza rotijoricūmi Juarē,’ marī caīata, ‘Toroque, ¿nopēirā Juan ānacū cū caquetibujuriquere cariape mujāā tūgoeti?’ marī ībujoumī. ³² Tunu bairoa, ‘Camasā pūame cū bautiza rotijoricarāma Juarē,’ marī masīētīña, marīrē tutirema īrā,” yasioroaca āmeo ī busuyuparā. Mai, camasārē

na tãgoña uwiyparã. Na, nipetiro camasã pñame, “Juan, Dios cū caquetibujurotjoricu ãmi,” ĩ tãgoñarãma. ³³ Bairi, “Jãã masĩtĩña Juarẽ cabautiza rotjoricure,” qũĩñuparã fariseo quetiuparãjãã Jesure.

Bairo na caĩrõ tãgo, Jesús pñame bairo na ĩñupũ:

—Cariape yu mujãã yuetiya. Bairi yu cãã, “Noa ũna na carotiro mena tore bairo yu átimasĩña,” mujããrẽ ñi quetibujuetigu —na ĩñupũ.

12

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ ĩ quetibuju yaparo, ati wãme ĩcõñarĩ na quetibuju jũgoyupu Jesús. Atore bairo na ĩñupũ: “Ãñupũ ĩcãũ wese upau. Cũ pñame use wesere qũẽnoñupũ. Bairo ti wesere ote yaparo, cũ wesere jãnía ĩñotayupu ũtã rupaa mena. Áti yaparo, use ocore na canumuparo cũãrẽ qũẽnoñupũ. Áti yaparo, na cacoteri wii caũmñarĩ wii, torre cũãrẽ qũẽnoñupũ. Bairo qũẽno yaparori bero, acoásupu cayoaropu. Mai, águ jũgoye, cũ wesere wasocũñupũ aperã paari majãrẽ, wapatagu. ² Cabero yua, use cabutiri yutea caetaro masĩrĩ, cũ ũmu ĩcãũrẽ cũ joyupu cũ ya wesere cũ cawasoricarã tupu. Cũrẽ na cawasorique wapare bou, cũ joyupu, tie wapare cũ jeatĩbojaáto, ĩ. ³ Bairo cũ ũmurẽ cũ cajomiatacũãrẽ, wese paari majã pñame, cũ caetaro cũ qũẽñuparã. Bairo cũ qũẽrĩ, ñe ũnie macũ cũ átitunuo joyuparã. ⁴ Tunu ti wese upau pñame apeĩ cũ ũmurẽ cũ joyupu. Cũ cũãrẽ torea bairo cũ ásuparã. Roro cũ átieperi, cũ rupoare riĩ witio joroque cũ payuparã. ⁵ Cabero ti wese upau apeĩ cũ ũmurẽ cũ joyupu tunu. Bairo topu cũ caetaro, cũ pajĩã rocacõãñuparã ti wese cacoteri majã yua. Cabero capããrã na jonemomiñupũ tunu. Bairo topu na caetaro, ti wesere cacoteri majã pñame ĩcããrãrẽ na qũẽñuparã. Aperãrẽ na pajĩã recõãñuparã.

⁶ “Bairo na caáto bero, ĩcãũã rusayupu yua, cũ macũ batioro cũ camai majũũ jeto. Bairo bairi ti wesepu cũ joyupu, atore bairo ĩ tãgoñarĩ: ‘Cũ roquere cũ nucũbugobujiorãma, yu macũ cũ caãnoi.’ ⁷ Bairo cũ caĩtãgoñamiatacũãrẽ, wese paari majã pñame ti wese upau macũ cũ caatóre ĩñarĩ, ãmeo ĩñuparã: ‘Atíyami ati wese upau macũ. Cũã niñami cũ pacu cũ cariaro bero ati wesere cacũgousapau. Bairi cũ marĩ pajĩãrocacõãto. Bairo marĩ caápata, ati wese uparãrẽ bairo marĩ tuagarã,’ ãmeo ĩñuparã na majũ. ⁸ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrẽã bairo ásuparã. Ti wese tũnĩpu cũ ñeowa átĩ, cũ pajĩã rocacõãñuparã,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

⁹ Bairo ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ cũ caĩrĩjẽrẽ catãgori majãrẽ: “¿Dope bairo ácumĩ mujãã ĩ tãgoñãñati cũ macũrẽ na capajĩãrocaro bero ti wese upau pñame? Bairo átigumi: Topu á, ti wese paari majãrẽ na pajĩã recõãgumi. Bairo na átireri bero, aperãrẽ cũ wesere coteroticũgumi,” na ĩñupũ Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ catãgori majãrẽ.

¹⁰ ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “¿Atie quetibujucũrĩqũẽrẽ mujãã ĩñaetinucũñati Dios yaye busarica tutipu? Mujãã masĩrã. Bairo ĩña:

‘Ŭtã mena cawii qũẽnorĩ majã ĩcã ũtããrẽ na caboetimiatacũãrẽ, tia pñame cañimajũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujioricarõ.

¹¹ Dios puame bairoa ásupi. Bairo cū caátore ñnarã, marĩ tũgoña useaniña, 'ĩ quetibujaya Dios yaye busurica tutipũ," na ĩ quetibujayupũ Jesús tia ãtããrẽ bairo cū cabairijere.

¹² Bairo cū caĩquetibujuro tũgo, to macããna puame masĩcõãñuparã Jesús cū caĩrĩjẽrẽ. "Marĩ puame tia ãtããrẽ carocarĩ majãrẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã ĩgu ĩcũmi Jesús," ĩ tũgoñañuparã. Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ jicoquei Jesure cū ñegamiñuparã. Bairo cū ñegamirãcũã, cū ñemasĩesuparã, camasãrẽ na uwirã. Bairi tocãrõã jãnarĩ acoásuparã.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Cabero tunu fariseo majã jĩcããrã bairi Herodes yarã cũãrẽ Jesutũ na joyuparã, "¿Dope bairo rorije cū busuo joroque marĩ ánaati? Bairo roro Jesús cū cabusuata, cū marĩ busujã masĩgarã," ĩrã. ¹⁴ Bairi na cajoatana Jesús tupũ etarã, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—Cabuei, jãã masĩña merẽ mũ caátĩãnierẽ. Mũa, caroaro cariape minucũña. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jũgori mee na miñabeseya. Mũa, cariapea Dios marĩrẽ cū caãnirotiricarorea bairo mũ bueya. Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ñũñati quetiupũ emperadore camasã yaye dinerore jeri, jãã cajoata, o to ñueticuti? —qũĩ jẽniñañuparã.

¹⁵ Jesús puame roro na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ĩñupũ: —¿Nopẽĩrã, "Roro qũĩáto," caĩrãrẽ bairo yũ mũjãã ĩ jẽniñañati? Jau, yũre joñijate moneda tiire, caroaro marĩ caĩñaparore bairo ĩrã —na ĩñupũ.

¹⁶ Bairo na canunirõ, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Noa riapé to tusayati, ti moneda tiacapurẽ? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ĩ jẽniñañupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ, na puame ĩñuparã:

—Emperador quetiupũ yã wãme, bairi tunu, cū riape tusaya ti tii moneda tiacapurẽ —qũĩñuparã.

¹⁷ Bairo na caĩquetibujuro, atore bairo na ĩnemoñupũ Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiupũrẽ cū yaye caãnierẽ cũrẽ cū tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye caãnierẽ Diore cū jonucũña —na ĩ quetibujayupũ Jesús fariseojããrẽ.

Bairo cū caĩrõ tũgorã, cū caĩquetibujurijere tũgo acũacoasuparã.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Cabero jĩcããrã saduceo majã na caĩrã qũĩñarásuparã Jesure. Mai, saduceo majã puame atore bairo caĩtũgoñarĩ majã ãñuparã: "Camasã cariaccoatana, nopẽ bairo catitunu masĩenama," ĩ tũgoñañuparã. Bairi atore bairo qũĩñuparã Jesure:

¹⁹ —Cabuei, Moisés ãnacũ atore bairo marĩrẽ ĩ woacũñañupĩ tirãmupũrẽ: "Ni jĩcãũ ũcũ cawãmojiyaricũ cū nũmo mena pũnaa mácũã cū cariaccoatana, cū ãnacũ bai puame cū buiacore cõ cū wãmojiyaáto. Bairo cū caáto, cū pũnaa caãniparã puame cū ãnacũ pũnaarẽ bairo ãnibujiorãma," ĩcũñupĩ. ²⁰ Tierẽ mũ masĩĩ. Bairi ape wãmerẽ ĩcõñarĩ jãã quetibujupa mai: ãñuparã jĩcãni, jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ caãnacũã majũ jĩcãũ pũnaa. Bairi cajũgocũ puame wãmojiya jũgoyupũ. Cabero pũnaa mácũã riacoásupũ. ²¹ Bairi cū ãnacũ bai puame cū buiacore wãmojiyayupũ tunu. Cabero pũnaa mácũã riacoásupũ cū cũã. Tunu bairoa cū ãnacũ bai apei

puame cū buiacore wāmojiyayupu tunu. Cabero cū cūā riacoásúpu pūnaa macūā. ²² Bairi bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā cūā. Bairo nipetiro cō mena nūmocūtimirācūā, cō mena pūnaa māna jeto riapeticoasuparā. Cabero na ānana nūmo caānimirīcō cūā riacoásúpo. ²³ Bairo ati yeparu nipetirā nūmo caānacō ānirī yua, cariaricarā tunu na cacatiropu na caāno, ĩni nūmo majū cō ānicuti? —qūī jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

²⁴ Bairo na caijēniñarō tūgo, atore bairo na ī quetibujuyupu Jesús:

—Mujāā, saduceo majā, Dios yaye cū caquetibujucūrīqūē, bairi cū tutuarije cūārē mujāā tūgoña mawijiacoaya, bairo irā. ²⁵ Ape umurecōore caūmua, carōmia cūā catiri caetaparā puame nūmo manigarāma. Ángelea majā, umurecōo macāāna na caānorē bairo nigarāma. ²⁶ Apeyera tunu mujāārē yu quetibujugu: Cariacoatana nimirācūā tunu na cacatirore Moisés ānacū cū caquetibujwoacūrīcā tutipu mujāā īñāetinu cūñati ati wēērē. Ti tutipu yucu āmirōcūā caūpetietire cū caquetibujuricapaupu atore bairo ī woatuyupi Moisés: “Yua, yu āniña Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,” īñupī. ²⁷ Bairo cū caīrōī, marī masīña: ¡Dios puame cayasirā ānana ūna quetiupau mee niñami! Cacatirā majū quetiupau roque niñami. Tere mujāā tūgoña mawijiacoaya —na ī quetibujuyupu Jesús saduceo majārē.

El mandamiento más importante

(Mt 22.34-40)

²⁸ Bairo na caāmeo busupēnirījērē catūgoatacu jīcāū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuei puame bairo Jesús caroaro cū caiquetibujuro tūgori, Jesutu etayupu. Bairo cūtu eta, atore bairo qūī jēniñañupū Jesure:

—Cabuei, Moisés ānacū cū caroticūrīqūē mena macāājē, ĩdise puame caānimajūrījē cū caroticūrīqūē to āniñati? —qūī jēniñañupū.

²⁹ Bairo cū caijēniñarō tūgo, atore bairo qūīñupū Jesús caūmurē:

—Moisés ānacū cū caroticūrījē mena macāājē cabuijāñurō netōrō carotirije atore bairo niña: “Tūgoya mujāā Israel macāāna. Dios marī Pacu jīcāū niñami. Apei maniñami. ³⁰ Bairi mujāā caātiānie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā yeripu, mujāā catūgoñarījē nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā catutuarije nipetirije mena cū maiña.” ³¹ Atie rocajāñurī cū caroticūrīqūē torea bairo jāñurī niña tie cūā. Bairo īña: “Mujāātū macāāna cūārē mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo na maiña.” Tie Moisés ānacū cū caroticūrīqūē tocānacā wāme netōrō caānimajūrījē niña. Ape wāme tie netōrō caānie maa —qūī quetibujuyupu Jesús cajūgobueire.

³² Bairo cū caīrō tūgo, qūīñupū Jesure:

—Cabuei, cariape miña. Mu caiquetibujurijere bairo baiya: Dios marī Pacu jīcāūā niñami. Apei maniñami. ³³ Marī caātiānie nipetirije mena cū marī maigarā. Tunu bairoa marī yeripu, marī catūgoñarījē nipetirije mena cū marī maigarā. Tunu bairoa marī catutuarije nipetirije mena cū marī maigarā. Marītū macāāna cūārē marī rupaure marī camairōrēā bairo na marī maigarā. Tie puame marī catūgopeoro, waibutoa rii altapu marī cajoemūgō jonucūrījē tocānacā wāme netōrō caānimajūrījē niña —qūīñupū.

³⁴ Jesús puame caroaro cū cayuro tūgo, atore bairo qūīñupū:

—Petoaca rusaya Dios cū carotimasīrīpaupu mu caetapee.

Bairo cū caīrō hero yua, cū jēniña uwirī, nī jīcāū ūcū cū jēniñanemoesupu.

¿De quién descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Bairo Jesús Dios ya wii templo wiip_u camasārē na bueācū, atore bairo na iñupū cūta caānarē:

—¿Dopēirā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā p_uame, “Mesías, ‘Dios cū cajou,’ na caīrē David ānacū pārāmi ānigūmī” na ī quetibujunucūñati? ³⁶ David ānacū p_uame Espiritu Santo cūrē cū camasīōrījē jūgori, atore bairo ī woatuyupi:

‘Dios p_uame y_u Quetiup_ure atore bairo qūi_wī:

“Ato ruiya cariape nūgōā p_uame mai.

M_u pesua caānanarē na y_u canetōnucārō bero, m_u p_uame na m_u rotimasīg_u,” ’

iñupī David ānacū, Dios cū caīrīqūērē.

³⁷ Bairo Mesīare, “Y_u Quetiup_u,” cū caīmiatacūārē, ¿dope bairo cū pārāmi majū cū ānibujocuti? —na ī jēniñañupū Jesús cūta caānarē.

Na p_uame capāārā āñuparā cū yaye quetibujuriquere useanirīqūē mena catāgousarā.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Bairo Jesús camasārē na quetibujūācū, atore bairo na iñupū: “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā na caātiānierē tūgoñamasīña: Na p_uame jutii cayowerijere jāñajesoyama. Bairo cajāñarā ānirī plazap_u na caāñesēāta, nipetiro camasā nūcūbūgoricarō mena na cajēnirōrē bonucūñama. ³⁹ Tunu bairoa ñubuerica wiirip_u na caápáta, caroap_uari jetore ruiganucūñama. Tunu bose rūm_u caāno narē na capiata, caroap_uare ruiri ūgaganucūñama. ⁴⁰ Tunu bairoa cawapearā rōmirī ya wiirire ēmanucūñama. Tunu yoaro Diore cū jēniñubue tonucūñama. Na p_uame roque aperā netōjāñurō popiye tāmūogarāma.”

La ofrenda de la viuda pobre

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Jīcā rūm_u templo wiip_u ācū, camasā na yaye dinerore na cajāānucūrī patat_u ruiyup_u Jesús. Bairo tot_u ruiācū, ti patap_u na dinerore jori majārē na iñajoyup_u. Capāārā āñuparā paio cadinerocūna. Na p_uame dinerō jāārīcā patarip_u na yaye dinerore jāārā ásuparā. ⁴² Na bero cawapeao cabopacao cūā jāāñupō p_uga moneda, cobre tiiriacarē, cacūgoeco majū nimiocūā. ⁴³⁻⁴⁴ Bairo cō caáto iña, atore bairo na iñupū Jesús cū cabuerārē:

—Ānoa cadinero cūgonetōōrā ānirī narē catuarijere, dinerore na cajāānucūrī patap_u jāāñama. Atio cawapeao p_uame cabopacanetōō ānirī, cō cacūgomirījē nipetirijere jāācōāñamo. Bairi cariape mājāārē ñiña: Dios cū caīñajoro atio p_uame cadinero cūgorā netōjāñurō jāāñamo —na iñupū Jesús.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Cabero templo Dios ya wii caāniatac_u ti wiire witicoásúp_u Jesús. Bairo cū caátó, jīcā Jesús cū cabuei atore bairo qūiñupū:

—¡Cabuei, nocārō caroa wii majū to āniñati ati wii! Paca ūtāpāīrī niña. Ati wii, caroa wiuro majū nicōāña —qūīñupū Jesure jīcā cū cabuei, templo wiire īñarī.

² Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo qūīñupū Jesús cūrē:

—Ati wii paca ūtāpāīrī ūnie nipetirijere miñaña. Cariape miña: Jīcā rūmū, ati wiire roro na caátipa rūmū caetaro, jīcā ūtāā ūno bui tuticūti pesaricaro manopū ātiyasio rocacōāgarāma ati wiire —qūīñupū Jesús cū cabuei jīcāūrē.

Señales antes del fin

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo buropū acoásūparā Jesujāā. Mai, Olivo buro Dios ya wii templo jīāme āñuparō. Bairo ti buropū na caetaro, topū ruiyupū Jesús. Bairo cū caruiro, aperā na camano, cū cabuerā Pedro, Santiago, Juan, Andrejāā pūame atore bairo qūī jēniñañuparā Jesure: ⁴ “Cabuei, ¿nocārōpū to bairoati atie mū caīrījē? ¿Dope bairo merē, ‘Jesús cū caīrīqūē etaro baiya,’ jāā ī masīrāati?”

⁵ Bairo na caījēniñarō tūgori, atore bairo na īñupū Jesús: “Caroaro majū mujāā tūgoñamasīgarā, jāāpū jāā ītoecore, īrā. ⁶ Capāārā atīgarāma ītoñesēārī majā. Alore bairo īgarāma: ‘Yua, Mesías yū āniña Dios cū cajou,’ īgarāma. Bairo na īrī, camasā capāārārē na ītogarāma.

⁷ “Tunu bairoa mujāā queti tūgogarā: ‘Camasā aperopū cūārē āmeo pajīārā ātiuparā.’ Bairo na caátie quetire tūgori, tūgo acuaeticōāña. Ati ūmurecōo capetiparo jūgoye bairoa cabaijūgoyecūtipee niña bairopūa. Bairi tūgo acuaeticōāña. ⁸ Ti yūtea caāno jīcā yepa macāāna, ape yepa macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu bairoa jīcā macā macāāna, ape macā macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu tutuaro mena ati yepa cūā yuguigaro nipetiropū. Apeye aua riarique atīgaro. Jīcāō carōmio bairirupūa caācō cō macū cū cabuiari rūmū capūnirō tūgoñarī cō cawisiojūgoriquere bairo niña ati ūmurecōo cabaipēe mujāārē yū caquetibūjūrije.

⁹ “Diore caīroaena na caātiānierē tūgoñamasacatiya. Mujāārē roro atīgarāma. Mujāārē ñerī, popiye mujāā baio joroque mujāā atīgarāma. Quetiuparā tūpū mujāārē neágarāma, to macāāna mujāārē na caīñabeseparore bairo īrā. Aperā cūā sinagogas, na cañubueri wiiripū mujāā bape epegarāma. Tunu yū yarā mujāā caāno jūgori na pūame mujāārē roro na catutiparore bairo īrā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tūpū cūārē mujāā neágarāma. Bairo na caátimiatacūārē, na ūnarē yū yaye quetire nemojāñurō mujāā quetibūjū masīgarā bairāpūa.

¹⁰ Atie caroa queti cūā ati ūmurecōo capetiparo jūgoye nipetiropū cajesapeticoa jūgoyecūtipee niña bairopūa. ¹¹ Bairi quetiuparā tūpū roro mujāārē na caneátó, ‘¿Dope bairo na marī īrāati?’ Ī tūgoña macāētīcōāña. Tipūa caetaro īña, Dios pūame mujāā caīmasīpeere mujāā jogumī. Mujāā catūgoñamasīrījē mena mujāā quetibūjūetigarā. Marī Pacū Dios mena macāācū, Espīritu Santo cū camasīōrījē jūgori roque mujāā quetibūjūgarā camasārē. ¹² Tipūa caāno, jīcāū pūnaa caāna nimirācūā, āmeo busujābuitirecōāgarāma. Bairo āna, gobiernorē na ñerotiri na pajīārerotigarāma. Tunu apeī cūā cū macūrē torea bairo cū ātirotigumī. Tunu jīcāū pūnaa na pacuare boetiri, na pajīārerotigarāma. ¹³ Bairi yua, ati ūmurecōo macāāna nipetiro mujāārē īñategarāma, yū yarā mujāā

caānoi. Baiɾuɐ, ni ũcũ mʉjãã mena macããcũ yu yaye jĩcã wãmeacã ũnorẽ cũ cajãnaeticõãta, cũ netõgumi Dios.

¹⁴ “Bairi mʉjãã puame Dios ya wiire nocãrõ caroapaure moecũ carõu majũ topu cũ caānierẽ ñnarã, atore bairo mʉjãã ñ tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasigaro baiya.’ (Mʉjãã, atie yu ya pũrõrẽ caĩñabuera puame tũgopeoya yu yaye, yu caquetibʉjuriere.) Bairo cabairo, Judea yepa macããna ũtã yucupũ na ruti ápara. ¹⁵ Tunu bairoa jĩcã ũcũ cũ wii, cabuimacã aruapũ cũ caāmata, ruiatĩri cũ apeyere, ape aruapũ caānierẽ cũ jei ápericõãto. Cariape cũ ácoa ápara. ¹⁶ Tunu bairoa cũ, wesepũ caãcũ cũ jutii ũnierẽ bomicũã, cũ jetunuu ápericõãto cũ ya wiipu. ¹⁷ ¡Carõmia bairirupũ caāna popiye netõõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacuna cũã popiye netõõrõ baigarãma ti rũmurẽ! ¹⁸ Bairi Diore cũ jẽniña, mʉjãã carutiripũ camasiriyoeti rũmu to caāniparore bairo ñrã. Cawãma pue yutea caāno to cabaletiparore bairo ñrã, Diore cũ jẽniña. ¹⁹ Ti rũmurẽ roro ati yepapũre bairique nigaro. Dios cũ caátijũgori rũmu bero tocãnacã rũmurẽ netõõrõ popiye bairicapũ nigaro ti rũmu caetaro. ²⁰ Bairi Dios puame ti rũmu roro cabairijere cũ cajãnarotieticõãta, camasã nipetiro riapeticoabujiorãma. Bairo na cariapeticoamiatacããrẽ, mʉjãã, cũ cabeserãrẽ mairĩ roque, peeti yutea ũno popiye mʉjãã cabaipa rũmurẽ átĩ ñnotabo jagumi.

²¹ “Bairi ni jĩcã ũcũ, ‘Mesías, Dios cũ cajou puame ati macãpu etaupu,’ o ‘Ji macãpu etaupu,’ cũ caĩata, cariape cũ mʉjãã tũgoetigarã. ²² Caĩtopairã capããrã átigarãma. ‘Yua, Mesías yu ãniña,’ o ‘Yua, profeta yu ãniña,’ caĩrã átigarãma. Capee átijẽñogarãma, camasã ricaati na catũgõusaparore bairo ñrã. Mʉjãã ũna, Dios cũ cabesericarã cũãrẽ ñtomigarãma. ²³ ¡Bairi masacatiya yu yarã! Merẽ mʉjãã tiere mʉjããrẽ yu quetibʉju jũgoyetiya,” na ñ quetibʉjuyupu Jesũs.

El regreso del Hijo del Hombre
(Mt 24.29-35, 42, 44; Lc 21.25-36)

²⁴ ¡ quetibʉju yaparo, atore bairo na ñ nemoñupũ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yutea capetiro bero, muipu umurecõo macããcũ naiñĩacoagumi. Ñami macããcũ cũã bauetigumi. ²⁵ Ñocõã, umurecõore caānimiatana cũã ñacoagarãma. Bairo bairã, umurecõo macããna nipetirã yugui ñacoagarãma. ²⁶ Tocãrõã yu, Camasã jũgocu, buseriwo watoapu nocãrõ yu catutuarije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatõre ññajogarãma. ²⁷ Bairo yu caatõre na caĩñajoro yua, yu ãmuu, ángelea majãrẽ nipetiropu na yu árotigu. Bairi ati umurecõo macããna nipetiropu caānarẽ na neñogarãma yu cabesericarã puamerẽ,” na ñ quetibʉjuyupu Jesũs.

²⁸ ¡ quetibʉju yaparo, ati wãmerẽ ñcõñarĩ na ñnemoñupũ tunu: “Mai, higuera yucure mʉjãã masĩña. Ti yucu cawãma pũ cawasoaro ñnarã, ‘Merẽ cũma cõñarõ baiya,’ mʉjãã ñ masĩña. ²⁹ Torea bairo mʉjããrẽ yu caquetibʉjuriere bairo cabaietaro ñnarã, ‘Merẽ Jesũs ati yepapũ nemo cũ catunuetaparo cõñarõ baiya,’ mʉjãã ñ masĩgarã. ³⁰ Cariape mʉjããrẽ ñiña: Mʉjããrẽ yu caquetibʉjuriere baipecticoagaro ti yutea macããna na cariaparo jũgoye. ³¹ Tunu bairoa ati umurecõo, ati yepa cũã yasipeticoagaro. Yu yaye quetibʉjuriere roque petietigaro. Yu caĩrõrẽã bairo baicoagaro.

³² “Bairopu di rũmu, di hora majũ mʉjãã yu caquetibʉjuriere caetapare ni jĩcã ũcũ masĩtẽñĩami. Umurecõo macããna ángelea majã cũã

masiētīña. Marĩ Pacu Dios macũ, yu cũã yu masiētīña. Marĩ Pacu Dios jeto masiñami ti rũmu caetaparore.

³³ “Bairi ti rũmu yu caetapa rũmurẽ mujãã masiētīña. Bairi masacatiya yu yarã. Cacãnirãrẽ bairo baieticõãña. Caroaro coteya. ³⁴ Ti rũmu caetaparo, jicãũ quetiupau cũ cabairiquere bairo niña. Cũ pũame ape yepau cayoaropũ ágũ jũgoye, cũ paabojari majãrẽ na piijori, na cũñupũ tocãnacãũpũrea cũ ya wii macããjẽ coteriquere caroaro na caqũenobojaparore bairo ĩ. Ti wii jope cacotei cũãrẽ, ‘Masacatiya, caerutiri majã jããrema,’ qũĩ quetibũju cũñupũ. ³⁵ Cũ caátó bero caroaro na caãniyurorea bairo baiya mujãã cũã. Na cũã, ‘Tocãrõ majũ tunu etagumi marĩ quetiupau,’ ĩ masiënema. ‘Canaiorĩpau caãno, ñami recomacã caãno, o ãbocu cũ capiiripau, o cabusuripau bero tunu etabujiomĩ,’ ĩ masiënema. Mujãã cũã narẽ bairo masiētĩmirãcũã, yũre cotecõã ninucũña. ³⁶ Masĩã mano yu caatĩpau caacãnirãrẽ bairo mujãã añibujiorã, tocãnacã rũmua caroaro tũgoñamasĩrĩ yũre mujãã cacoteeticõãta. ³⁷ Bairo mujããrẽ yu caĩrĩjẽrẽ yu yarã nipetirã cũãrẽ atore bairo mujãã ñiña: ¡Caroaro coteya tocãnacã rũmua!’ na ĩ quetibũjuyupũ Jesús.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Merẽ yua, pũga rũmu rusayuparo bosc rũmu, Pascua na caĩrĩ rũmu, pããrẽ cawauarije caasua manierẽ judio majã na caugapa bosc rũmu majũ. Quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pũame, “¿Dope bairo camasã na caĩñaeto Jesure go-bierno cũ cañerotio joroque marĩ átiroticũti?” ãmeo ĩñuparã na majũ ĩtorique mena, Jesús cũ cariarore borã. ² Bairo ãmeo ĩrĩ cũrẽ na capa-jĩãgamiatacũãrẽ, jicããrã na mena macããna atore bairo ĩñuparã:

—Bairãpua, Pascua caãno cũ marĩ ñerotimasĩena, “Camasã roro awajari marĩ tutirema,” ĩrã, ĩñuparã.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús pũame tipau caãno Betania macãpũ ãñupũ, carupau boamirĩcũ Simón cawãmecũcũ ya wiipũ. Bairo ti wii cũ caãno, jicãõ carõmio cũtu etayupo. Cõ pũame caroarũacapũ jiraro cajutiñurĩjẽ paio cawapacũtiere neasũpo. Bairo Jesús mesapũ cũ caruiro, carõmio caroa pũame tie cajutiñurĩjẽrẽ cũ rupoapũ piopeoyupo, Jesure butioro nacũbugoo. ⁴ Jicããrã to caãna pũame bairo cõ caátó ĩñarã, cõ mena asiajãñũñuparã. Atoe bairo ĩñuparã:

—Tame, ¿nopẽĩõ paio cawapacũtiere bairo cõ átireyati? ⁵ Apei, tiere caboure cõ canuniata, paio, trescientos denario moneda tiiri majũ wapa nerĩ, aperã cabopacarãrẽ na juátinemo masĩbujio. ãmerẽ tie yasicoaya cõ cawapatabujioataje yua —ãmeo ĩñuparã.

Tore bairo ãmeo ĩ busuyuparã na majũ carõmio cõ caátiere ĩñarĩ.

⁶ Jesús pũame tũgoyupũ cõ na catutirijere. Bairi atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽĩã patowãcõrõ cõrẽ mujãã busũpaiyati? Atio carõmio bairo yũre cõ caátie ñujãñũña. ⁷ Cabopacarã nicõãnucũgarãma mujãã watoare. Yũ pũame roque yoaro yũ ãmerĩgũ ati yepapũre. ⁸ Bairo cajutiñurĩjẽrẽ yũ rupoare cõ capiopeoro jũgori yũ rupapũre caroaro qũẽnoñamo, yũ rupapũrĩ

ānājērē na cayacūparo jūgoye. ⁹ Cariape mujāārē ñiña: Ati ʔm̄arecōo nipetiroḡ, atie yu yaye queti, camasārē Dios cū canetōōrījērē na caquetibujaropu atio carōmio bairo yure cō caátie cūārē quetibujargarāma. Bairi cō caátie masicōā ninucūgarāma camasā tocānacā rāmua —na iñupū Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Bairi yua, jicāū Jesús cū cabuerā puga wāmo peti rupore puga pēnirō mena macāācū, Judas Iscariote cawāmecucu na iñau asúpū quetiuparā sacerdote majārē. Na tḡpu etari, Jesure busujā buitirocacōāñupū, cū na capajīāmasīparore bairo ī. ¹¹ Bairo cū caīrō tūgo, ʔseanicoasuparā sacerdote majā quetiuparā. Bairo ʔseanirī, “Dinero mūrē jāā jogarā tie wapa,” qūñuparā. Tipau bero, Judas pūame dipau ūno dope bairo camasā mano macājūgoyupū, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Bairi yua, etayuparo Pascua bose rāmū, caānijūgori rāmū, levadura pan cawauorije caasua manierē judío majā na caugari rāmū. Tunu bairoa oveja nuricū macū cordero na caīrē pajīārī na caugari bose rāmū etayuparo. Bairo ti rāmū caetaro iña, Jesús cū cabuerā pūame, cūtu etari, atore bairo qūñ jēñiñañuparā:

—¿Noopu marī caugapeere jāā caqūēnoyuro mu boyati?

¹³ Bairo na caījēñiñarō, na árotiyupū Jesús pugarā cū cabuerārē:

—Ánája mujāā Jerusalēpu. Bairo ti macārē etarā, mujāā bócaetagarā jicāū caūmūrē, ocoru pūsari caácūre. Cūrē cū bócaetari, cū bero mujāā ʔsaápá. ¹⁴ Cū ʔsaa yua, cū wiipū cū cajāārō ti wii upaure atore bairo cū mujāā īgarā: “Cabuei bairo ī jēñiñajoyami: ‘¿Noopu to āniñati Pascua bose rāmū caāno yu cabuerā mena yu caugapa arua?’ ī jēñiñajoyami,” cū mujāā īgarā. ¹⁵ Bairo mujāā caījēñiñarō, mujāā iñogumi jōbuiḡ caroaro qūēnoweyorica aruare. Topu marī caugapeere mujāā qūēnoyuwa —na iñupū Jesús cū cabuerā pugarārē.

¹⁶ Bairo cū caīrō tūgo, agoásuparā Jerusalén macāpu. Topu na caetaro, nipetiro Jesús na cū caītatorea bairo baipeticōāñuparō. Bairi topu qūēnoyuyuparā Pascua bose rāmū na caugapeere yua.

¹⁷ Cabero canaiorīpan caetaro, Jesús pūame ti wii jāāetari mesapu ruiyupū puga wāmo peti rupore puga pēnirō caāna cū cabuerā mena.

¹⁸ Bairo na caugaruirīpan, atore bairo na iñupū Jesús:

—Cariape mujāārē ñiña: Mujāā mena macāācū jicāū roro yure ī busujā buitirocagumi.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, butioro tūgoña yapapuyuparā cū cabuerā. Bairo bairā, apei, apei, Jesure bairo ī jēñiña jūgoyuparā:

—¿Yu mee, yu ānicōāētīmicati mūrē caībusujābuitiri majōcu? —ī jēñiñañuparā tocānacāpua.

²⁰ Bairo na caīrō, bairo na iñupū Jesús:

—Āni niñami yure roro caībusujābuitirocapau, āmerē ati bapare yu mena cū pan cayoseugau pūame. ²¹ Torecūna, yu, Camasā jūgocu, profeta majā yu cabaipeere na caquetibujacūrīcārōrēā bairo yu baigu. Cabaimi-atacūārē, jyure caībusujābuitirocapaure cū carorije wapa pairo nigaro! Bairi cū cabuiaeticōāta, ñubujoricaro —na iñupū Jesús cū cabuerārē.

²² Bairo na írĩ bero, na caugatoye, Jesús pñame cũ wāmo mena pñārē nerĩ, “Dios, mñ ñujãñuña jãã mena,” ĩ yaparori, carecomacã peenerĩ, cũ cabuerārē, atore bairo írĩ na batoyupũ:

—Atie pan, yñ rupañ niña. Tiera ugaya —na ññupũ Jesús.

²³ Bairo ĩ yaparo, cũ wāmo mena copa etirica bapare nerĩ, “Dios, mñ ñujãñuña jãã mena,” qũĩ yaparori, ti copare na nuniñupũ. Bairo cũ caátõ, cũ cabuerã nipetiro use oco ti copa macããjērē etipeticõãñuparã. ²⁴ Bairo na caetiro, atore bairo na ññupũ:

—Atie use oco pñame yñ riĩ niña. Camasã capãārārē na netõõgũ, yñ riacoagũ. Bairo yñ caríapee jũgori cawāma wāme camasārē Dios cũ caátibojacũrĩqũē etacoaya. ²⁵ Cariape mñjãārē ñiña: Āmea mñjãã mena use ocore pũgani yñ etinemoetigũ yñ Pacũ cũ carotimasĩrĩpũ tunu caetaro marĩ caetinemoparo jũgoye —na ññupũ Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ ĩ yaparo, salmos basarique mena Diore basapeoyuparã. Basapeo yaparo yua, acoásuparã Olivo cawāmecuti buropũ. ²⁷ Bairo na caátõ, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Yñ cabuerã, mñjãã nipetirã aperārē uwirã, yñ mñjãã awayocoagarã. Mñjãã cabaipeere ĩ quetibũjũ jũgoyetĩcũñañupã profeta majã Dios yaye woaturica tutipũ: “Ovejare cacoteire camasã na capajĩārõ yñ ãñotaetigũ. Bairo cārē na capajĩārõ bero, cũ oveja pñame bata peticõãgarãma,” ĩ quetibũjũ jũgoyetĩcũñañupã. ²⁸ Tunu apeyera cariacoatacũ nimicũã, yñ caticoaagũ tunu. Bairo cati yua, mñjãã jũgoye Galilea yeparũ yñ ágũ —na ññupũ Jesús.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ bero, Pedro pñame bairo qũĩñupũ Jesure:

—Ānoa yñ mena macããna nipetirã mñrē na caawayocoamiatacũārē, yñ pñame roque di rãmũ ũno mñ yñ awayoetigũ.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Pedro, cariape mñrē ñiña: Āme ñami ābocũ pũgani cũ capiiparo jũgoye itiani, “Cũ yñ masĩētĩña Jesure,” yñ mitogũ —qũĩñupũ Jesús Pedrorē.

³¹ Pedro pñame butioro tutuaro mena bairo qũĩñemoñupũ:

—Mñ mena yñre na capajĩã rocagamiatacũārē, “Cũ yñ masĩētĩña Jesure,” ñitoetimajũcõãgũ —qũĩñupũ Pedro Jesure.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús cũ cabuerã cũã nipetiro, bairo jeto qũĩñuparã.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Bairi Jesujãã ásúparã Getsemaní cawāmecutopũ. Topũ etari, bairo na ññupũ Jesús cũ cabuerārē:

—Ato ruicoteya mai. Jõ jãñurõpũ Diore cũ jẽnigu yñ átiya.

³³ ĩ yaparo, Pedro, Santiago, bairi Juarē jõjãñurõpũ na jũgoásupũ Jesús. Bairo ácã, butioro tũgoña yapapuayupũ Jesús. ³⁴ Bairi atore bairo na ññupũ Pedrojãārē:

—Riaure bairo yñ tũgoña yapapuaya. Mñjãã pñame cãniena, atoa yñ mñjãã cotewa.

³⁵ ĩ yaparo, na jũgoye jãñurõpũ ánemoñupũ Jesús. Ánemo yua, cũ rapopaturi mena etanumurĩ yeparũ cũ riapére mucũmuáti, Diore qũĩ jẽnĩñupũ, roro cũ cabaipeere Dios cũ canetõõbojapare bairo ĩ. ³⁶ Atoore bairo qũĩ jẽnĩñupũ Diore: “Caacũ, mñ cabooata, atie roro yñ canetõõpere

yɪ mɪ netõðbojagɪ. Bairopɪa, yɪ caborore bairo to baieticõato. Mɪ caborore bairo roque to bai áto,” i jëniñupɪ.

³⁷ Cabero tunu ásúpɪ Jesús, Pedrojãa na caãnopɪ. Bairo cacãnirãpürë na etayupɪ. Bairi qũñupɪ Jesús Pedroe:

—Jicã hora ñnoacã cãniena, ¿yɪ mɪjãã cotemasitëññati? ³⁸ Cãniena, wãmɪnucãñi Diore cɪ jëniña, wãti mɪjããrë cɪ canetõðëtĩparore bairo ñrã. Bairo mɪjãã cabomiatacũãrë, mɪjãã rupɪa pɪame tutuaetiya —na ññupɪ.

³⁹ I yaparo, ásúpɪ tunu Jesús Diore cɪ jëninemoɪ ácu. Á yua, cürë cɪ cañjënijũgoatatorea bairo qũñ jëninemoñupɪ tunu. ⁴⁰ I jëni yaparo, tunucoásúpɪ Jesús Pedrojãa tɪpɪ. Bairo cacãnirãpürë na etayupɪ tunu. Na pɪame wɪgoa cɪtiri ññapãã masĩesuparã. Bairi dope bairo qũñ yɪ masĩesuparã. ⁴¹ Bairo na cabairo ñña yua, ásúpɪ Jesús tunu Diore cɪ jëniácú. Bairo jëni yaparo, tunucoásúpɪ Jesús Pedrojãa na caãnopɪ. Merë itiani majũ nature etayupɪ. Bairo natɪ eta, atore bairo na ññupɪ:

—¿Nopëñrã mai cacãnirãrë bairo mɪjãã nicõãnucũññati? Tocãrõã cãniña. Carorije cacũgorãrë Camasã Jũgocure, yɪ na canunirocaripɪa etaya merë. ⁴² Bairi wãmɪnucãña. Jito, yure caĩbusujãbuitirocari majõcɪ pɪame marĩtɪ atiyami merë —na ññupɪ Jesús Pedrojããrë.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Bairo cɪ cañño, Judas, Jesús cɪ cabuerã mena macããcɪ jicãũ caññinucũmiatacɪ pɪame etayupɪ. Cɪ mena capããrã camasã cũã etayuparã. Na pɪame jarericapãñi, bairi yucɪ rɪcaari cũãrë cũgori etayuparã. Sacerdote majã quetiuparã, Moisés ãnacɪ cɪ caroticũñqũë cajũgobueri majã, bairi aperã judío majã cabutoa camasĩrã na cajoatana ãñuparã. ⁴⁴ Mai, na caetaparo jũgoye, Judas pɪame atore bairo na ññupɪ Jesure cañnerãrë: “Cɪ wasopanarë ñpũñ yɪ cajëñipɪa pɪame, Jesús nigɪmĩ. Bairo mɪjãã pɪame cɪ yɪ caáto ññarã, cürë mɪjãã ñegarã. Cɪ ñe, caroaro cɪ jiya, cürë mɪjãã neágarã,” na ññupɪ. ⁴⁵ Bairo Judas Jesutɪ etari, atore bairo qũñ jëniñupɪ:

—¡Cabuei, mɪ ãñimiññati!

Bairo caroaro mena qũñtori cɪ ñpũñupɪ. ⁴⁶ Bairo cɪ caáto, Judas mena caetari majã pɪame Jesutɪ etari, cɪ ñecoásuparã yua.

⁴⁷ Mai, bairo Jesure na caáto ññarĩ, jicãũ Jesús mena macããcɪ pɪame sacerdote majã quetiupɪa ãmɪrë cɪ ãmorõrë cɪ patañocõã joyupɪ. ⁴⁸ Bairo cɪ caáto bero, atore bairo ññupɪ Jesús cürë cañerĩ majãrë:

—¿Nopëñrã cajerutiri majõcɪ yɪ caãnorë bairo jarericapãñi mena, bairi yucɪ rɪcaari mena yɪ mɪjãã ñerã atĩati? ⁴⁹ Tocãnacã rãmɪa mɪjãã watoa yɪ ãñinucũãpɪ templo wĩpɪre. Bairo yɪ caññimiatacũãrë, ni jicãũ ñcɪ mɪjãã mena macããcɪ yɪ ñeemi. Bairopɪa, nipetiro yɪ mɪjãã caátie Dios busarica tutipɪ profeta majã na caĩquetibɪjɪ jũgoyeticũñqũërë bairo baietaro baiya —na ññupɪ.

⁵⁰ Tipɪa cañño yua, Jesús cɪ cabuerã pɪame uwirã, Jesure rutiweyo peticoasuparã. ⁵¹ Bairo cürë na cañeáto, jicãũ cawãmɪa pɪame cɪ cãñirĩ jutiro mena ñurɪturi ɪsa ásúpɪ. ⁵² Bairo cɪ cabairo, cɪ cũãrë cɪ ñegamiñuparã. Cürë na caññemiatacũãrë, cɪ cacãñirĩ jutirore tuwe rocacɪ, jutii mácũã atɪ ruticoásupɪ.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Bairi Jesure cañerĩ majã pñame sacerdote majã quetiupañ majũ ya wiipũ cũ neásuparã. Mai, ti wiire merẽ añuparã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabutoa camasirã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajãgobueri majã cũã ti ñamirẽ caneñaetaatana. ⁵⁴ Bairi Jesure ti wiipũ na caneátó, Pedro pñame yojãñũrõpua na ñña usayupũ. Bairo ti wiire na cajããetaro bero, Pedro cũã etayupũ ti wii macã yepapũ. Bairi ti yepa ãñotaricarore jããetari, templo coteri majã guardia mena ruiyupũ. Na peerotũ jũma ruiyupũ Pedro cũã.

⁵⁵ Bairi ti wii pupeapũ sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cũ cayasiro boyuparã. Bairi, “¿di wãme carorije cũ ásupari?” ãmeo ĩ macãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cũ caátaje wapa cũ marĩ pajĩãrotiyati?” Bairo ãmeo ĩmacãmirãcũã, dope bairo cũ caátaje wapa cũ na capajĩãrotimasĩpeere bócaesuparã. ⁵⁶ Camasã capããrã Jesús cũ caĩrĩqũerẽ na caĩtonetõmiatacũãrẽ, dope bairo jĩcã riseroa ĩ busñesuparã. ⁵⁷ Bairi jĩcããrã na mena macããna wãmũnucãrĩ atore bairo ĩtoyuparã mũnana:

⁵⁸ —Ñni Jesús, cũ caĩrĩqũerẽ jãã tũgowũ. Bairo ĩwĩ: “Ati wii templo camasã na caqũenorĩ wiire yũ rocacõãgũ. Bairo áti yaparori, itia rãmũ bero yũ pñame yũ wasoanucõgũ tunu ape wii camasã mee na caqũenoricã wii majũ yua,” ĩwĩ Jesús —qũĩ busñjãñuparã.

⁵⁹ Bairo ĩ busñmirãcũã, na caĩrĩjẽ cũãrẽ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ busñmasĩesuparã.

⁶⁰ Bairo na caĩquetibũjũro tũgo, sumo sacerdote pñame wãmũnucãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿Mũna mee mure na ĩñati? Roro mure na caĩbusñmiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ narẽ mũ yuetiyati? —qũĩ jẽniñañupũ Jesure.

⁶¹ Jesús pñame cũ yueticõãñupũ. Bairo cũ cayũeto ñña, atore bairo qũĩñemoñupũ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Jããrẽ cariape quetibũjũya: ¿Mũ, Mesías, Dios nocãrõ Cañũ macũ mũ ãniñati?

⁶² Bairo cũ caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Cũã yũ ãniña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tũpũ cariape nũgõãrẽ yũ caruiaparore mujãã ĩñamũgõjogarã. Bairi tunu oco poa buseri watoapũ ati yepare acũ yũ caruiatõ cũãrẽ mujãã ĩñamũgõjogarã — qũĩñupũ Jesús sumo sacerdotere.

⁶³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, sumo sacerdote pñame cũ yaro jutirore tũgãworocacõã joyupũ. Bairo átiri, atore bairo ĩñupũ:

—¿Roro majũ ĩcõãñami Diore, bairo cũ caĩata! Bairi roro cũ caĩrĩqũerẽ marĩrẽ caquetibũjũnemoparãrẽ na marĩ macãñemoetigarã. ⁶⁴ Merẽ marĩ majũã marĩ tũgo yaparoya roro cũ caĩrĩjẽrẽ. Bairi, dope bairo cũ marĩ ãnaati —na ĩñupũ sumo sacerdote cũ ya wiire caneñaatiatanarẽ.

Bairo cũ caĩrõ, to macããna nipetirã pñame bairo ĩñuparã: “Roro cũ caĩrĩjẽ wapa cũ marĩ pajĩã rocarotigarã,” jĩcãrõ ãmeo ĩ busñyuparã.

⁶⁵ Bairo ĩ yaparo, jĩcããrã Jesure cũ riapépũ uco eyotu epeyuparã. Bairi tunu cũ bapeyuparã. Aperã tunu cũ caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cũ riapére cũ payuparã. Bairo átiri, qũĩ jẽniñañuparã:

—¿Mũ camasĩrĩjẽ jũgori jãã quetibũjũya! ¿Noa ãmerẽ mure na paayati? —qũĩ epeyuparã to macããna Jesure.

Templo wii coteri majã guardia majã cũã Jesure cũ riapére paepeyuparã.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶⁻⁶⁷ Bairo na cabaiãno, Pedro pñame ti wii macã yepa majūrē ruiyupñ. Bairo cū caruiro, jicão sacerdote majã quetiupañ paabojari majōco pñame qũĩñacōã maniãti, atore bairo qũĩñupō:

—Mñ cãã, Jesús, Nazaret macã macããcũ mena mñ áñesẽãwũ. Cũã mñ ãcũ.

⁶⁸ Pedro pñame ĩtori atore bairo cō ĩñupũ:

—Yñ masĩetĩña. ¿Ñe ũnierē yñ mñ jēniñañati? Cũ yñ masĩetĩña Jesure.

Bairo cō ĩ yaparo yua, ti yepa ēñotarica jope tñpñ ásúpñ Pedro. Bairo topñ cū caetanucãrō, ãbocu pñame piyupñ. ⁶⁹ Cabero tunu carōmio Pedrore qũĩñarĩ atore bairo na ĩñupō tunu cōtñ cañnarē:

—Ãni cãã, Jesús, Nazaret macããcũ mena cabapacuti nucũatacñ ãcũmi.

⁷⁰ Pedro pñame cō ĩtonemoñupũ tunu:

—¡Cariape Dios mena mñ ñiña! Cũ yñ masĩetĩmajũcōãña Jesure.

Cabero tunu to macããna Pedrotñ etari bairo qũĩñuparã:

—Bairo ĩcũ miña. Mña, Jesús mena macããcũ majũ mñ ãniña. Mñ cabũsũrije cãã Galilea macããna na cabũsũrore bairo mñ bũsũya. Bairi na mena macããcũ mñ ãniña.

⁷¹ Bairo na caĩrō tũgo, Pedro pñame na ĩtonemoñupũ tunu:

—¡Tame, cariape Dios mena ñiña! Netōjãñurō merē mñjããrē, “¡Cũ yñ masĩetĩña!” mñjãã ñimiñajã —na ĩñupũ.

⁷² Bairo Pedro cū caĩto ãnipaña, ãbocu pñame piinemoñupũ tunu. Bairo cū capiĩro, Pedro pñame tũgoña bocayupñ Jesús cū cū caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ãbocu pũgani cū capiĩparo jũgoye itiani, ‘Cũ yñ masĩetĩña Jesure,’ yñ mitogñ,” cū caĩatajere tũgoña bocayupñ. Bairo tũgoña bocari yua, bũtioro otiyupñ Pedro.

15

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ti ñami cabusuetaro, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã cabũtoa camasĩrã, bairi aperã Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, nipetirã Junta Suprema macããna cũã neñañuparã. Bairo neña, ĩbũsũ yaparo yua, Jesús wãmorĩrē jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cū neásuparã Pilato cawãmecũcũ tñpñ. ² Pilato pñame na caĩbũsũpairijere tũgori, bairo qũĩ jēniñañupũ Jesure:

—¿Mña, judío majã Quetiupañ Rey mñ ãniñati?

Bairo cū caĩrō, Jesús pñame qũĩñupũ:

—Mñ caĩrōrēã bairo yñ baiya.

³ Bairi sacerdote majã quetiuparã Jesure nemojãñurō cū bũsũjãñuparã.

⁴ Bairi Pilato pñame atore bairo qũĩ jēniñañupũ Jesure:

—Nocãrō capee majũ roro mñrē ĩñama. ¿Bairo na caĩmiatacũãrē, na mñ yũgaetiyati?

⁵ Jesús pñame bairo cū caĩrō tũgomicũã, jicã wãmeacã ũno cū yũesupñ. Bairo cū cayũeto ĩña, Pilato pñame tũgocōã maniásupñ.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Mai, tocãnacã Pascua bosc rũmñ caãno, Pilato pñame wiyonucũñupũ jicãũ preso jorica wii macããcũrē, judío majã na caboure. ⁷ Bairi

tipaᵛ caāno romano majā preso na cajoricᵛ añupᵛ jīcāᵛ, Barrabás cawāmecᵛᵛ. Na quetiupaᵛ gobiernorē rocagarā camasārē capajīārīcārā mena macāācᵛ jīcāᵛ añupᵛ Barrabás. ⁸ Bairo tipaᵛ caāno, camasā pᵛame Pilato tᵛpᵛ ásúparā. Bairo cātᵛ eta, “Bose rāmᵛ caāno mᵛ caátinucūrōrē bairo ása tunu,” qᵛīñuparā. ⁹ Bairo na caīrō tᵛgori, atore bairo na ī jēniñañupᵛ Pilato:

—¿Jesús, “Judío majā Quetiupaᵛ Rey” mᵛjāā caīwāmetinucūrē yᵛ cawiyorotiro mᵛjāā boyati? —na ī jēniñañupᵛ.

¹⁰ Masīcōāmiñupᵛ Pilato Jesure qᵛīñatutiri sacerdote majā quetiuparā cᵛ cayasiro na cabotᵛgoñarījērē. ¹¹ Bairi Pilato Jesure cᵛ cawiyogamiatacūrē, sacerdote majā quetiuparā pᵛame bairo boesuparā. Na pᵛame yasioroaca camasā natᵛ caānarē atore bairo na ī rotiyuparā: “Barrabáre Pilato cᵛ cawiyoro boya. Jesús pᵛamerē cᵛ pajīárotiya,” na ī quetibᵛjᵛyuparā. ¹² Bairi Pilato pᵛame atore bairo na ī jēniña nemoñañupᵛ tunu:

—Bairi Jesús “Judío majā Quetiupaᵛ Rey” mᵛjāā caīwāmetinucūrē, ¿dope yᵛ caáto mᵛjāā boyati?

¹³ Bairo cᵛ caījēniñarō, bairo ī awajajᵛgoyuparā:

—¡Yucᵛpāīpᵛ cᵛ papuatu rotiya!

¹⁴ Tunu na īnemoñupᵛ Pilato:

—¿Nopēīrā yucᵛpāīpᵛ cᵛ yᵛ capapuaturotiro mᵛjāā boyati? ¿Dise űnie carorije cᵛ ásupari?

Bairo cᵛ caījēniñamiatacūrē, “¡Yucᵛpāīpᵛ cᵛ papua turotiya!” bᵛtioro jāñurī ī awajanemoñuparā.

¹⁵ Bairo roro na caīawajarijere tᵛgoᵛ, Pilato pᵛame, camasā caroaro yᵛre na íáto ī, Barrabáre wiyorotiyupᵛ. Bairo áti yaparo, Jesure wecᵛ asero wēērī mena cᵛ baperotiyupᵛ. Bairo cūrē na caátiyaparoro, na nuniñupᵛ, Jesure yucᵛpāīpᵛ na capapuatuparore bairo ī yua.

¹⁶ Pilato cᵛ carotirā soldaua pᵛame Jesure cᵛ neásúparā pretorio cawāmecuti wii macā yepa recomacāpᵛ. Topᵛ etarā, na baparārē na piineñoñuparā, Jesure roro cᵛ átiepegarā. ¹⁷ Bairo neña yaparo, cᵛ jutirore weri, apero cajūārō, quetiupaᵛ rey cᵛ cajāñarō űnorē Jesure cᵛ jāāñuparā. Áti yaparo, “Quetiupaᵛ rey corona cᵛ capesari beto űnorē cᵛ pesa áto,” írā, pota wēērī mena juarica betore cᵛ rᵛpoapᵛ peoyuparā. ¹⁸ Bairo áticōā yua, cūrē quetiupaᵛre jēnirārē bairo qᵛī boyeti epeyuparā:

—¡Cᵛ ānicōāninucūáto āni judío majā Quetiupaᵛ Rey tocānacā rāmᵛa! —qᵛī boyetiepeyuparā soldaua Jesure.

¹⁹ Bairo áticōā, yucᵛ mena cᵛ rᵛpoare payuparā. Tunu bairoa cᵛ ᵛcoo eyotuepeyuparā. Bairo áticōā, cūrē quetiupaᵛre jēnirārē bairo na rᵛpopaturi mena cātᵛ etanumurī cᵛ boyeti epeyuparā. ²⁰ Bairo Jesure roro cᵛ átiepe yaparori yua, cūrē na cajāatajere cᵛ tuweneñuparā. Cᵛ jutii majᵛ pᵛamerē cᵛ jāāñuparā tunu. Bairo áti yaparo, cᵛ neásúparā, yucᵛpāīpᵛ cᵛ papuaturáná yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Bairo áná, bócaetayuparā jīcāᵛ caᵛmᵛ, Simón cawāmecᵛᵛ, Cirene yepa macāācūrē. Simón pᵛame Alejandro, Rufo cawāmecᵛᵛna pasᵛ añupᵛ. Bairo Simorē bócarī cᵛ pᵛsarotiyuparā, Jesús yucᵛpāīrē.

²² Bairo átí yua, Gólgota buropu etayuparã. “Gólgota” ñrã, “La Calavera” o “Rupoa coro buro” ñgaro ñña. ²³ Bairo etarã, use ocore mirra buuriye cabairije ñnie mena asuriquere Jesure cū tĩamiñuparã. Jesús puame tiere etigaesupu. ²⁴ Baiři soldaua yucupãipu Jesure cū papuatunacōři bero, número tiirire ãmeo wēnuniñuparã. Bairo átiri, na majũ masiñuparã Jesús jutii ãnajērē canepaure.

²⁵ Baiři soldaua muipu cū caasitutuatiṑpu caño yucupãipu cū papuatu rocapuparã Jesure. ²⁶ Tunu bairoa Jesús rupoa buire yucupã woatur-icapãirē papuatuyuparã, Jesure na cū capajiãrotirique wapare nipetiro camasã na ñña joroque ñrã. Tipãirē atore bairo i woaturique tusayuparo: ÑNI, JUDÍO MAJÃ QUETIUPAU REY NIÑAMI. ²⁷ Baiři Jesús mena yucupãipu na papuatuyuparã puḡarã caũma jerutiri majãrē. Jicã cariape nũḡõãrē, apeĩ caãcõ nũḡõãrē na papuatuyuparã. ²⁸ Bairo na caátie puame Dios yaye quetibuḡarica tutipu na cawoatujũḡoyeticũrĩcãrõrē bairo cari-ape baietaro baiyuparo: “Cũ cã carorã mena macããcũ niñami,” i tũḡõñarãma.”

²⁹ Bairo yucupãipu papuaturicu Jesús cū caño yua, camasã canetõanucũrã puame Jesure qũiroaena na rupoare yureyuparã. Roro majũ tore bairo qũĩñuparã:

—iMu, templo wiire roca yaparori, itia rãmu bero ape wii cawãma wiire caqũēnomasĩḡau ũcũ ãnirĩ, mu majũã netõña! ³⁰ iYucupãipu papuaturicu caãcũ nimicũã, mu camasĩrĩjē jũgori yucupãipure ruiasã! —qũĩ epeyuparã to macããna caĩñanetõanucũrã puame.

³¹ Tore a bairo qũĩ epeyuparã sacerdote majã quetiuparã, baiři Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã cãã. Atoze bairo qũĩñuparã:

—Aperãrē na netõũpũ. Bairo na netõmicũã, ãmerē cū majũã netõmasĩetĩñami. ³² iIsrael yepa macããcũ Mesías, Quetiupau Rey majũ cariape cū caãmata, cū majũã cū camasĩrĩjē mena atopu ruiatĩbujioĩmi! Bairo cū caruiapáta, tiere ññarĩ bero cariape marĩ tũḡobujiorã.

Baiři jerutiri majã, Jesús mena na capapuatuatana cãã tore bairo roro qũĩñuparã.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Merē yua pasaribota caño, caño tusaroa naitĩãcoásúparo ati yepa nipetiropu. Yoaro naitĩãñuparõ. Ñamicã, tres de la tarde caño majũ tunu busuyuparo. ³⁴ Tipau caño, Jesús puame busurique tutuaro mena atore bairo iñupũ:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? Ti wãme puame ñrã, “Yu Pacu Dios, yu Pacu Dios, ¿nopẽĩ yu mu awayocoátĩ?” ñgaro ñña.

³⁵ Bairo cū caĩrõ tũḡo, to macããna puame bairo ãmeo iñuparã na majũ:

—Jã, tũḡõñijate! Profeta Elías ãnacũrē cū pii ññami Jesús.

³⁶ Içcã yua, na mena macããcũ jicã carupajitia mena use oco, cajũḡũatajere yosene ásũpu. Bairo átĩcã, yucu yapapu ti jitiare jiyaturi, Jesutu ásũpu. Cũtu eta yua, tiere cū ñumũḡo joyupu, cū etiáto, i. Bairo átĩ yaparo, bairo na iñupũ:

—Marĩ iñacoteroa mai. Cū caĩrĩjērē tũgori, ¿Elías ãnacũ yucupãipu cū caño cũ cũ ruioũ acũati? —iñuparã.

³⁷ Jesús puame busurique tutuaro mena i wisiotusa, riacoásũpu yua.

³⁸ Tipau caño, templo wii arũare ãñotaricaro jutii asero carecomacã

woocõã ruiásúparo. ³⁹ Bairi soldaua quetiupau capitán Jesús cū cariaya-sicoato ñnarĩ, atore bairo ññupũ:

—Cariapea ãni, Jesús, Dios macã majũ nimiupĩ.

⁴⁰ Bairi Jesure cajuátinemorĩcãrã jĩcããrã carõmia jõpũã tuari qũĩñacõã nucũñuparã. Jĩcãõ na mena macããcõ ãñupõ María Magdalena cawãmecuco. Apeo, María, Santiago cabai, bairi José paco ãñupõ. Apeo Salomé ãñupõ. ⁴¹ Na rõmirĩ puame Jesús Galileapu cū caãno cūrẽ cajuátinemorĩcãrã rõmirĩ ãñuparã. Aperã capããrã rõmirĩ Jerusalẽpu Jesús mena caetaatana cūã ãñuparã.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Bairo ti rũmu ãñuparõ judío majã na cayerijãrĩ rũmu jũgoye macã rũmu. Ti rũmu ñamicã merẽ judío majã qũẽno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrĩ rũmu caetaparo jũgoye. Bairi ti rũmu canaiorĩpu jũgoyeaca José cawãmecucu, Arimatea macã macããcũ Pilatotũ etayupu. Mai, José cūã, quetiuparã, Junta Suprema majã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãñupũ. Tunu bairoa Dios cū carotimasĩrĩpu caetarore cacotei jĩcãũ ãñupũ. Bairi yua, tũgoñatutuarique mena Pilato tũpu átĩ, Jesús rupauri ãñajẽrẽ yarocagu, cū jẽni ásũpu. ⁴⁴ Pilato puame bairo cū caijẽnirõ tũgo, “¿Merẽ cū riacoabaupari?” ĩ masĩgu, cū ãmu capitárẽ cū piijori cū jẽniñañupũ: “¿Merẽ cū baiyasicoaati?” ⁴⁵ “Merẽ baiyasicoaami,” capitán cū caiquetibujero tũgo, Jesús rupauri ãñajẽrẽ cū ãmu capitárẽ Josere ruio rotiyupu. ⁴⁶ Bairo cū cairõ bero, José puame lino jutii aserore wapati yaparo, Jesús rupauri ãñajẽrẽ ti asero mena cū ãmañupũ. Bairo átiri bero, cawãma ãtã ope, na cayesearica opepu Jesús rupauri ãñajẽrẽ cũñupũ. Áti yaparo, ãtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupu. ⁴⁷ Mai, María Magdalena bairi apeo María cawãmecuco José pacojãã cūã topu etari Jesure cū na cacũrocaripature ññañuparã.

16

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijãrĩcã rũmu bero macã rũmu caãno María Magdalena, bairi apeo María Santiago paco, bairi apeo Salomé, cajutiñurĩjẽrẽ wapatiyuparã. Jesús rupauri ãñajẽrẽ pioturagarã baimiñuparã. ² Bairo ti rũmu, cabũsũripauaca muipu cū cawãmuatĩpu caãno, ape semana caãni jũgori rũmurẽ Jesús rupauri ãñajẽrẽ na cacũrocaatapauure ásũparã.

³ Bairo topu áná, atore bairo ãmeo ĩ ásũparã na majũ:

—¿Noa marĩrẽ ti ope na cabiaatatiire na tupãbojarãati?

⁴ Bairo ti masã opere etarã yua, ññajoyuparã. Ti opere na cabiaatatii, capairi ãtã tii puame tupãworicaropu bauyuparo. ⁵ Bairo cabairoi, ti opepu jããñuparã. Bairo jããetari, jĩcãũ cawãmau cariape nũgõã puame jutii caroaro cabotiri wũre cajãñaruire qũĩñañuparã. Bairo qũĩñarã yua, acũacoasuparã. ⁶ Bairo na cabairo, atore bairo na ññupũ caũmu puame:

—Mujãã, uwieticõãña. Yu masĩña. Jesús, Nazaret macã macããcũ, yucũpãĩpu na capapuaturocamiatacare cū macãrã mujãã baiya. Ññañijate cūrẽ na cacũmiatatore. Merẽ catitunucoami. Bairi atore maniñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánája macãpu. Cū cabuerã, bairi Pedro cūãrẽ na quetibujerájá. Alore bairo na mujãã ĩwã: “Merẽ caticuupi Jesús.

Bairi mujãã jũgoye Galilea yepapũ águmi. Topũ mujãã cotegumi,” na ï quetibũjurájá. Bairo cũ cabaipeere mujãã cũ caquetibũjucũrĩcãrõrẽã bairo topũ cũ mujãã bocagarã yua —na ï quetibũjuyupũ ángel María Magdalenajããrẽ.

⁸ Bairo cũ caĩquetibũjuro tũgo, carõmia pũame yoaro mee acoásúparã. Nanauwirã, bairi tunu tie cabairijere tũgoacũari atũcoásúparã. Bairi aperãrẽ na caĩñaatajere na quetibũjuesuparã, bũtioro uwirã yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Jn 20.11-18)

⁹ Bairo judío majã na cayerijãrĩ rãmũ busuri rãmũ cabusuro bero Jesús cacatitunuatacũ cõ buiaetajũgoyupũ María Magdalenarẽ. Mai, María pũame cajũgoyepũre jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãrõ majũ wãtĩ yeri pũnaarẽ Jesús cũ caawiyojobojarico ãñupõ. ¹⁰ Bairo Jesús Mariãre cũ cabuiaetaro bero, cũ mena caquetibũjũñesẽãnucũrĩcãrãrẽ na quetibũjũo ácó ásupo. Mai, na pũame bũtioro yapapuari otirã baiãñuparã. ¹¹ Bairo, “Jesús merẽ tunu catiupi. Мерũ cũ ñiñaapũ,” cõ caĩrõ tũgomirãcũã, cariape cõ tũgoesuparã.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

(Lc 24.13-35)

¹² Tipapũ bero aperã cũ cabuerã pũgarã caãñesẽãrãrẽ apeire bairo tunu na buiaetayupũ Jesús. ¹³ Bairo na cũ cabuiaetaro bero, na cũã tunucoásúparã Jerusalẽpũ cũ cabuerãrẽ na quetibũjuráná. Na cũãrẽ cariape na tũgoesuparã cũ cabuerã pũame.

El encargo de Jesús a los apóstoles

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Cabero tunu cũ cabuerã pũga wãmo peti rupore jĩcãã pẽnirõ caãnacũũ majũ na caũgaruiripapũ buiaetayupũ. Bairo natũ buiaetari, “Tunu caticuupi,” na yarã na caĩrĩjẽrẽ cariape na catũgoetoi jũgori, “¿Nopẽĩrã, ‘Tunu caticuupi,’ na caĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tũgoetiyati?” na ï tuti etayupũ Jesús. ¹⁵ Bairo ï yaparo, atore bairo na ï quetibũjũnemoñupũ: “Camasã tocãnacã poari macããnarẽ noo na caãnopũ, yũ yaye caroa quetire na quetibũjũ ñesẽãrãjã, na cũã yũ yaye quetire na catũgousaparore bairo ñrã. ¹⁶ Bairo noa ãna yũ yaye quetire tũgousari, cabautiza rotirã ãna caroaro netõcõãgarãma. Aperã catũgousaena pũame roro popiye baigarãma. ¹⁷ Bairi tunu yũre catũgousarãrẽ cũ camasĩrĩjẽrẽ na jogumi Dios. Tiere narẽ cũ cajoro capee wãmerĩ átimasĩgarãma. Yũ catutuarije mena wãtĩã camasãrẽ cajãñarãrẽ na acurewiyojo masĩgarãma. Bairi tunu aperã yayere na cabũsumasĩetajere busumasĩgarãma. ¹⁸ ãñarẽ ñerã cũã, bairi capũnirĩjẽrẽ etirã cũã, dope bairo baietigarãma. Apeyera tunu cariarãrẽ na wãmorĩ mena na caĩgãpeoroa, na cariayecutie netõcoagaro,” na ñũpũ Jesús.

Jesús sube al cielo

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Bairo Jesús cũ cabuerãrẽ na ï quetibũjũ yaparori bero, na wũweyori, ỹmũrecóo pũamerẽ wãmũcoásúpũ. Cũ pacũ Dios tũpũre etapũ, cariape nũgõã pũame etari ruiyupũ yua. ²⁰ Bairo ỹmũrecóopũ cũ cawãmũatato bero, cũ cabuerã tocãnacãũpũ nipetiropũ Jesús yaye quetire quetibũjũ ñesẽãñuparã. Na caquetibũjũñesẽãrõ, marĩ Quetiupapũ pũame masĩrĩqũrẽ

na joyupɸ. Capee wãmerĩ átijěño masĩrĩqũěrě na joyupi, camasã, “Na caquetibujurijere cariapea niña,” na ĩ masĩáto ĩ yua.
Tocãrõã ñiña.

El Santo Evangelio Según SAN LUCAS

Prólogo

¹⁻³ Mũ, Teófilo, nocārō majũ caānimajũūrē, ati carta mena mũ yũ quetibũju woatujopa mai, Jesucristo cũ caātiānajērē caroaro cõñarĩcārōrē bairo. Mai, capāārã camasã tiere, Jesús cũ caātiānajērē merē quetibũju woajomiñupã. Bairo na caátimiatacũārē, yũ cũã tiere yũ quetibũju woajogũ. Mai, Jesús cũ caātiānajērē caĩñarĩcārã pũame na caquetibũjunetōrĩqũērē jãã cũārē jãã quetibũjuwã. Caānijũgoripau Jesús cũ caātiānajērē na caĩñarĩqũērē jãã cũārē jãã quetibũjuwã. Bairo tiere tũgori yua, caroaro cõñarĩcārōrē bairo mũ yũ quetibũju woatujoya ati carta mena. ⁴ Teófilo, merē Jesús cũ caātiānajē jĩcã wãme ũnorē mũ tũgoyupa. Bairo cũ caātiānajē nipetirije caroaro cariape cũ masĩnemoáto ĩ, mũ yũ quetibũju woajoya ati carta mena.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bairo baiyupa: Herodes cawãmecũũ ānacũ Judea yepa macãānarē quetiupau rey cũ caāni yuteare jĩcãũ sacerdote añupũ. Abías ya poa macãācũ jĩcãũ añupũ. Cũ pũame Zacarías wãmecũsupũ. Cũ nũmo Isabel wãmecũsupo. Cõ pũame Aarón ānacũ pãrãmeo majũ añupõ. ⁶ Bairi na, pũgarãpũa Dios cũ caroticũrĩqũē nipetirijere tũgõũsayuparã. Bairo bairã, carorije wapa mánarē bairo baiyuparã, Dios cũ caĩñajoro. Tunu bairoa nii ũcũ, “Roro ásuparã na,” ĩ masĩesuparã narē. ⁷ Na pũame tiwatoare capũna mána añuparã. Isabel pũame pũnaa homiocũã, yoro pũnacũti masĩesupũ. Tunu bairoa cabutoa ānirĩ na capũna cõtigamirĩcãpau merē netõcoásúparo.

⁸ Bairo na cabairipau jĩcã rãmũ Zacarías templo wiipũ paau ásupũ, cũ ya poa macãāna mena cũ cajũpaari rãmũ caetaro ĩñarĩ. ⁹ Bairo topũ eta, jũpaa yua, jĩcã rãmũ cũ yarã pũame cũ beseyuparã. “Templo wii pupeapũ werea cajutiñurĩjērē cũ joeáto,” qũĩñuparã cũ yarã Zacariare. ¹⁰ Bairo Zacarías, “Jau,” ĩ, ti wii pupea ape arũpũ jãásupũ. Ti hora Zacarías cajutiñurĩjērē cũ cajoeri hora majũ Diore cũ jēnirã baiyuparã camasã pũame. ¹¹ Bairo Zacarías tiere cũ cajoeãno yua, cũ tupũ ángel pũame buiaetayupũ. Altar, cajutiñurĩjērē cũ cajoemũgõrĩ mesa cariape nũgõã pũame buiaetanũcãñupũ. ¹² Bairo ángel cũ cabairo, Zacarías pũame qũĩña acũacoasupũ. Qũĩña uwijãñũñupũ. ¹³ Bairo cũ cabairo ĩña, ángel pũame qũĩñupũ Zacariare:

—Yũ uwieticõãña Zacarías. Caroa quetire mũ quetibũju acũ yũ atĩapũ. Dios, mũ cajēnirĩjērē tũgoyami. Bairo bairi mũ caborore bairo mũ nũmo, macũ cõtĩmasĩgomo. Bairi mũ macũ caānipau cũ cabuiaro yua, “Juan” cũ mũ wãmetigu. ¹⁴ Ti rãmũ, cũ cabuiari rãmũrē mũ useanigu butioro. Mũ mena macãāna cũã capāārã useanigarãma, cũ cabuiaro ĩñarĩ yua. ¹⁵ Tunu bairoa mũ macũ caānipau pũame Dios yaye quetire catũgomasĩ ānirĩ caānimajũũ nigumi Dios cũ caĩñajoro. Bairi tunu use oco cacũmuorĩjērē cũ etieticõáto. Bairi tunu Espĩritu Santo, Dios Yeri cũ camasĩõrĩjē carũsaecũ majũ ānicõãgũmi. Cũ cabuiaparo jũgoyepũa merē cũ mena ānicõãgũmi. ¹⁶ Bairo mũ macũ caānipau butĩacũ yua, Israel yepa macãāna capāārã cũ

caquetibujurijere tũgousagarãma. Bairo bairã, marĩ Quetiupau Diore cũ bogarãma tunu, na cũ caquetibujurije jũgori yua. ¹⁷ Tunu bairoa marĩ Quetiupau ati yepapu cũ caetaparo jũgoye camasãrẽ na quetibujugumi mu macũ caãnipau puame. Elías cawãmecucu ãnacũ Espĩritu Santo jũgori caroaro cũ caquetibujumasĩĩcãrõ cãrõ cũ cũã Dios Yeri jũgori camasãrẽ caroaro na quetibuju masĩgumi. Bairo cũ caquetibujaro, capũnacuna puame na pũnaa mena na asiajãnao joroque na átigumi. Tunu bairoa Dios yaye quetire catũgogaena cũã cariape tũgousagarãma tunu, mu macũ caãnipau caroaro cũ caquetibujurije jũgori yua. Bairo bairi mu yarã Israel yepa macããna marĩ Quetiupau cũ caetaparore caroaro yugarãma mu macũ caãnipau caroaro na cũ caquetibujurije jũgori yua —qũĩ quetibujuyupu ángel Zacariare.

¹⁸ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, Zacarías puame cariape cũ tũgoesupu:

—¿Ñe jũgori, “Cariape mu busuya,” ñi masĩcuti? Merẽ cabutoa majũ jãã ãniña yu, yu numo cũã. Torena, jãã pũnacuti masĩetĩña —qũĩñupũ Zacarías ángel puamerẽ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ángel puame Zacariare qũĩñupũ tunu:

—Yuu, Gabriel, Diotu macããcũ yu ãniña. Cũ majũã yu joãmi mu tũpu, caroa quetire cũ masĩãto, ĩ. ²⁰ Baipua, cabusumasĩẽcũ mu tuagu ãmerẽ. Yu caĩĩjẽrẽ cariape mu catũgoetie wapa bairo mu tuagu. Cabero mu macũ caãnipau cũ cabuiaropu roque tunu mu busumasĩgu. Yu yaye quetire mu caĩroaetimiatacũãrẽ, tore bairo nipetirije baipeticoagaro ti yũtea caetaro —qũĩ quetibujuyupu ángel Zacariare.

²¹ Bairo ángel mena Zacarías cũ cabusũãnitoye yua, to macããna cañubueri majã puame Zacarías ti arua cũ cawitietoi, yoaro coteyparã. Na puame: “¿Nopẽĩ yoaro cũ baiyati?” ãmeo ĩ jẽniñañuparã na majũ. ²² Cabero Zacarías witietau, na quetibuju masĩẽsupu. Cũ wãmo mena jeto na quetibujumiñupũ. Bairo cũ cabairo ĩña, atore bairo ãmeo ĩñuparã: “Qũẽguericarore bairo apeye ãnierẽ ĩñaatacumi Zacarías,” ãmeo ĩ busuyuparã cañubueri majã macãpu cacoterã puame. Bairo busumasĩẽcũã, ãnicõãñupũ yua.

²³ Bairo Zacarías nocãnacã rãmu bero templo wii coterique cũ capaari rãmurĩ capetiro ĩña, tunucoásupu cũ ya wiipu. ²⁴ Bairo topu eta, ãni yua, tocãrõã cũ numo Isabel puame bairirupau ãñupõ merẽ. Bairi wii pupeapu ãnicõã ninucũñupõ. Jĩcã wãmo cãnacãũ muipua, aperã tũpu átãto mano ãnicõãñucũñupõ cõ ya wiipu. ²⁵ Cõ puame bairo ĩ tũgoñañupõ: “Ãmerẽ yu átinemoñami Dios, camasã puame, ‘Capũna mácõ niñamo Isabel,’ yure na caĩbusupaetiparore bairo ĩ. Bairi, ñujãñuñami Dios yu mena,” useanirĩ ĩ tũgoñanucũñupõ Isabel.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Cabero Isabel jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacãũ muipua majũ bairirupau cõ caãno, ángel Gabriel cawãmecucure cũ joyupu Dios tunu. Galilea na caĩĩ yepapu, Nazaret cawãmecuti macãpu cũ joyupu. ²⁷ “María cawãmecucore mu quetibujuarã,” ĩ, cũ joyupu. Mai, María puame camanapu mácõ ãñupõ. Caũmu mena ãmeñupõ. José cawãmecucu numo caãnipao ãnirĩ apeĩ mena ãmeñupõ. José puame David ãnacũ pãrãmi ãñupũ. ²⁸ Bairo bairi Gabriel puame Mariare cõ buiaetayupu. Bairo cõtu buiaetari yua, cõ ĩñupũ:

—¡María, Dios cū caĩroao majũ, m̃a ãniniñati! Marĩ Quetiupa m̃a mena ãniñami. Tocãnacão camasã r̃omirĩ netõrõ caroaro m̃a átinemoñami —cõ ì quetibuj̃u etayup̃u ángel Maríare.

²⁹ Bairo cū caĩrõ tãgo yua, cõ p̃uame tãgo ac̃uacoasupo: “¿Dope bairo ìgu qũĩñati, ỹure bairo cū caĩj̃eniata?” ì tãgoñañupõ. ³⁰ Bairo cõ caĩtãgoñarõ yua, ángel p̃uame cõ ìñup̃u tunu:

—Ỹu uwieticõãña Marí. Caroa quetire m̃urẽ quetibuj̃u ac̃u ỹu atíap̃u. Caroaro m̃a caátianierẽ ìñajesoyami marĩ Quetiupa Dios. Bairi m̃a be-seami. ³¹ Bairi bairirupa m̃a ãnigo. Cawĩmauaca m̃a cūgogo. Bairi m̃a mac̃u caãnipa cū cabuiaro yua, “Jesús” cū m̃a w̃ametigo. ³² Tunu bairoa m̃a mac̃u caãnipa p̃uame caátirotimasĩ nigumi. Bairi nipetiro camasã, “Dios j̃obui mac̃uãc̃u mac̃u majũ niñami,” qũĩgarãma camasã cūrẽ. Cū, marĩ Quetiupa Dios p̃uame m̃a mac̃u caãnipaure quetiupaure bairo cū cūgumi. Cū ñic̃u ãnac̃u David ãnac̃urẽ bairo cū cūgumi m̃a mac̃u caãnipaure. ³³ Bairo cū cacũrõ yua, m̃a mac̃u caãnipa p̃uame rotimasĩgumi. Israel yepa mac̃aãnarẽ tocãnacã r̃um̃a na rotimasĩ ãnigumi yua. Cū carotiãnie petietigaro —cõ ì quetibuj̃uyup̃u ángel Maríare.

³⁴ Bairo cū caĩrõ tãgo, Marí p̃uame atore bairo qũĩ j̃eniñañupõ:

—Ỹu p̃uame, ¿dope bairo ỹu baioati? Caũm̃a mena ỹu ãmerĩnucũña — qũĩñupõ Marí ángel p̃uamerẽ.

³⁵ Bairo cõ caĩrõ, cū p̃uame cõ ìñup̃u:

—Espíritu Santo, Dios Yeri majũ buseriwo ruiatĩ, catorore bairo baiñaj̃aetagus̃u m̃upure. Bairo Dios, nipetiro netõrõ caátimasĩ, cū camasĩrj̃ẽ j̃agori cawĩmauaca m̃a cūgogo. Bairo bairi nipetiro camasã, “Caroũ cañuũ, Dios mac̃u majũ niñami,” qũĩgarãma camasã cūrẽ, m̃urẽ cabuiapa p̃uamerẽ. ³⁶ Apeyera tunu m̃a yao Isabel caw̃amec̃uco cūã cabuc̃uo ãnimoc̃uã, ãmerẽ bairirupa ãniñamo cõ cūã. J̃ic̃a w̃amo peti j̃ic̃a p̃enirõ cãnac̃uũ muip̃ua merẽ cūgoyamo cap̃una mac̃o na caĩmirĩcõ p̃uame. ³⁷ Dise ùnie Dios cū caátimasĩetĩẽ maniña. Nipetiro cū caátimasĩrj̃ẽ jeto niña —cõ ì quetibuj̃u yaparoyup̃u ángel Maríare.

³⁸ Bairo cū caĩrõ tãgo, Marí p̃uame qũĩñupõ:

—M̃a caĩrõrẽ bairo to baíato toroque. Dios cū carotio ỹu ãniña. Bairi cū caborore bairo ỹu cū áparo —qũĩñupõ Marí.

Bairo cõ caĩyaparoro, ángel p̃uame acoásúp̃u yua.

María visita a Isabel

³⁹ Cabero nocãnacã r̃um̃a bero caãno, Marí p̃uame Judea caũt̃ayuc̃u pairi yepap̃u, cariape acoásúp̃o. ⁴⁰ Top̃u eta, Zacarías, bairi Isabel ya wiip̃u j̃ãañupõ. Bairo j̃ãarĩ yua, Isabere cõ ì j̃eniñupõ: “¡M̃a ãniniñati!” ⁴¹ Bairo Marí cõ caĩrõ, Isabel mac̃uãc̃u p̃uame cõ parop̃u yuguuyup̃u. Bairo cū cabairo, Espíritu Santo Isabel yerire j̃ãañup̃u. ⁴² Bairo cū cajãarõ, Isabel p̃uame Maríare useanirĩqũẽ mena atore bairo cõ ìñupõ:

—¡Ỹu yao, camasã r̃omirĩ tocãnacão netõrõ caroare m̃a joyami marĩ Pac̃u Dios! M̃a mac̃u caãnipa cūãrẽ caroare cū joyami. ⁴³ Cab̃ugoro mac̃uãc̃o ỹu ãniña. Bairo cabaio ỹu caãniniatac̃uãrẽ, m̃a, ỹu Quetiupa paco, ỹu m̃a p̃uc̃ubugoya, bairo ỹure ìñao acó. ¡Ỹu mena m̃a ñuj̃añuñ! ⁴⁴ Tãgoya. Ỹure m̃a caj̃enirõ, ỹu mac̃u caãnipa p̃uame ỹu parop̃u yuguiami. ⁴⁵ ¡Ỹu yao useanirĩ ãña! M̃urẽ marĩ Quetiupa cū caĩrĩqũẽrẽ cariape m̃a tãgoyupa. Bairi caroare m̃a joup̃i Dios —cõ ìñupõ Isabel Maríare.

⁴⁶ Bairo cõ caĩrõ, Marí p̃uame cõ ìñupõ Isabere:

“Y_u yeri ñujãñuña. Ñe ñie y_u rusaetiya.

Y_u mena ñumajũcõãñami marĩ Pac_u Dios.

⁴⁷ Dios, y_ure canetõõ, caroaro c_u caátiere tãgoñarĩ y_u useaninetõña y_u yerip_u.

⁴⁸ Y_uu, c_u carotio cabugoro macããcõ y_u ãniña.

Bairo cabaio y_u cañimiatacũãrẽ, y_u beseami.

C_u cajou paco y_u ãnigo c_u camasĩrĩjẽ jũgori.

Bairo bairi nipetiro camasã ñiroagarãma.

‘Camasã rõmirĩ tocãnacãõ netõrõ useaniñamo María,’ ñigarãma.

⁴⁹ Marĩ Pac_u Dios nipetiro caátimasĩ ãnirĩ caroare y_u joami.

C_u caátimasĩrĩjẽ ñujãñuña y_ure.

¡Caro_u cañu_u majũ niñami!

⁵⁰ Tunu bairoa noa ñna c_urẽ canuc_ubugorãrẽ na ñnamaiñami Dios.

Ape tuti, ape tuti macãñarẽ bairo jeto na ñnamaiñami.

⁵¹ Tunu c_urẽ canuc_ubugorãrẽ c_u caátimasĩrĩjẽrẽ na ññoñami Dios.

‘Cabugoro macãña mee marĩ ãniña,’ caĩtũgoñarã roquere na caátigamirĩjẽrẽ na ññotayami.

⁵² Quetiuparã c_uãrẽ na rotijãnoñami.

Aperã cabugoro macãña roquere cañimajũrã na ãnio joroque na átiyami.

⁵³ Tunu bairoa caqueyarãrẽ ugariquere paio na joyami.

Aperã capee apeye ñnierẽ cacũgorã roquere ñe ñie mánarẽ bairo na átiyami.

⁵⁴⁻⁵⁵ Marĩ ñicũjãã, Abrahãjããrẽ c_u caĩrĩcãrõrẽ bairo átiyami Dios. Tiene masiritietiyami.

Bairi marĩ, Israel yepa macãñarẽ marĩ juátiyami ãmerẽ caroaro,”

cõ ññupõ useanirĩ María Isabere.

⁵⁶ Bairo ñ yaparo yua, Isabejãã mena ãninucũñupõ María. Itiarã muip_ua bero caño, cõ ya wiip_u tunucoásúpo tunu.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Cabero Isabel p_uame cõ mac_u c_u cabuiari rãm_u etayuparo. Bairo caetari rãm_u cõ mac_u buiaetayup_u yua. ⁵⁸ Bairo c_u cabuiaro, Isabejãã yarã, bairi nat_u macãña c_uã cõ mac_u c_u cabuiaro tũgori useaniñuparã. “Bairi cõ ñnamaiñami Dios,” useanirĩ ãmeo ññuparã na yarã, bairi nat_u macãña c_uã. ⁵⁹ Bairo jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãm_urĩ cõ mac_u c_u cabuiaro bero etayuparã na yarã p_uame. Cũãcã rup_u macããtõrẽ yisetarã etayuparã. Bairo áti yaparo yua, c_u pac_u wãmerẽ bairo, Zacarías c_u wãmetigamiñuparã cũãcã cũãrẽ. ⁶⁰ Bairo na cabomiatacũãrẽ, c_u paco p_uame atore bairo ññupõ:

—Bairo jãã boetiya. “Juan” roque jãã boyã. Bairo marĩ wãmetiroa y_u macũãcãrẽ —na ññupõ.

⁶¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ ññuparã:

—¿Nopẽĩõ “Juarẽ” m_u boyati? ¿Ni ñcũ m_ujãã y_u Juan cawãmec_uc_u c_u ãñuparĩ? Jĩcã ñcũ mácũmi —cõ ññuparã.

⁶² Bairo cõ ñ yaparo, Zacarías cabusumasĩcãrẽ na wãmorĩ mena qũĩ jẽniñañuparã, “¿dise wãme p_uame c_u boyati?” ñrã. ⁶³ Bairo na caĩjẽniñarõ, Zacarías p_uame c_u wãmorĩ mena “Woaturicapãĩ, yucupãirẽ neasã,” na ññupã. Bairo na canenunirõ bero, Zacarías, “Juan wãmecutigumi cũãcã,” ñ woatuyup_u tipãip_ure yua. Bairo c_u caĩwoaturo, to macãña caetari majã p_uame ñña acũacoasuparã, “¿Nopẽĩ bairo c_u boyati?” ñrã yua. ⁶⁴ Tocãrõã Zacarías cabusumasĩtẽñmiatacu jicoquei busumasĩcoasup_u tunu.

Bairo busumasĩcõã yua, Diore qũĩ basapeoyupũ. ⁶⁵ Bairo bairi natũ macããna tũgo acũayuparã nipetirã. Tunu bairoa Judea yepa macããna caũmarĩ yepa macããna nipetirãpũ ãmeo quetibũjuyuparã Zacarĩajãã na cabairiquere. ⁶⁶ Bairo ãmeo quetibũjurã yua, na yeripũ tũgoñaĩuparã nipetirã butiuro. “¿Dope cabaipau cũ ãnicutĩ ãni cawĩmau?” ãmeo ĩĩuparã. “Cariape Dios cũ maitũgoñaĩupĩ,” ãmeo ĩĩuparã.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Zacarías pũame cũ macũ cũ caátipeere quetibũjuyupũ. Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori atore bairo ĩĩupũ:

⁶⁸ “¡Marĩ Pacũ Dios caroũ majũ niñami, marĩ, Israel yepa macããna, marĩ caĩroau!

Bairi marĩtũ atiyami. Marĩ netõõũ acũ atiyami, cũ yarã majũ marĩ caãnoi.

⁶⁹ Marĩrẽ jou atiyami catutuaũ majũ, marĩrẽ canetõõpauere.

Cũ carotiricũ David ãnacũ pãrãmerã poa watoai marĩrẽ jou atiyami marĩrẽ canetõõpau majũrẽ.

⁷⁰ Tirũmũpũ profeta majãrẽ cũ caquetibũjũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiya.

⁷¹ Bairo boyupi Dios: Marĩ wapana roro marĩrẽ caátigarãrẽ marĩ canetõõrõ boyupi.

Tunu bairoa marĩ pesua roro marĩrẽ caátigarãrẽ marĩ canetõõrõ boyupi.

⁷² Bairo bairi marĩrẽ jou atiyami marĩrẽ canetõõpauere.

Marĩ ñicũjããrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo ácu, marĩrẽ ĩĩamairĩ, marĩ jou atiyami cũrẽ.

Cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo tiere masiritietiyami Dios.

⁷³ Marĩ ñicũ Abraham ãnacũrẽ cũ caĩcũrĩcãrõrẽ bairo tiere masiritietiyami.

⁷⁴ Bairi marĩ wapanarẽ cũ canetõõrõ, marĩ pũame uwiricarũ mano cũ yaye quetire marĩ tũgõũsagarã.

⁷⁵ Tunu bairoa carorije caãperã, cariape caãna majũ marĩ ãnigarã Dios cũ caĩñajoro tocãnacã rũmũ marĩ cacatiri rũmũ cãrõ,” ĩ quetibũjuyupũ Zacarías.

⁷⁶ ĩ quetibũjũ yaparo, qũĩĩupũ tunu cũ macũãcãrẽ:

“Macũ, atore bairo migarãma:

‘Dios jõbui macããcũ yaũ niñami Juan.

Cũ yaye quetire caquetibũjũjũgoyecũcũ niñami,’ migarãma.

Marĩ Quetiupau camasãrẽ cũ caquetibũjũparo jũgoye mũ quetibũjũ jũgoyecũtigũ.

Marĩ Quetiupau yaye quetire caroaro na tũgoató ĩ, cũ jũgoye mũ quetibũjũ jũgoyecũtigũ.

⁷⁷ Bairo mũ caquetibũjũro, Israel ya poa macããna atore bairo ĩ masĩgarãma:

‘Roro marĩ caátiere masiriyogũmi marĩ Pacũ Dios.

Marĩ netõõgũmi,’ ĩ masĩgarãma yua.

⁷⁸ Marĩ Pacũ Dios pũame cũ camairĩjẽ mena marĩ netõõñami.

Ti rũmũ marĩrẽ cũ canetõõrĩ rũmũ merẽ etaya.

Jĩcã rũmũ cabusuetarore bairo merẽ etaya.

⁷⁹ Bairi camasãrẽ caroaro na masĩõgũmi Dios cũ cajopau.

Camasã pũame canaitĩãrõpũ ruirãrẽ bairo caãna niñama.

Bairo caãna nimirãcũã, caroaro cabusurore ĩñarãrẽ bairo nigarãma, cũ caquetibũjũrijere tũgorã.

Jĩcãrõ tũnia ãnimasĩgarãma,” qũĩĩupũ Zacarías cũ macũãcãrẽ.

⁸⁰ Bairo cabero Zacarías cū caĩrõrẽ bairo baiyupũ. Cū macũ yeri ñũũ butiásupũ. Bairo butiácũ, desierto cayucũmanopũ ãninucũñupũ Juan. Israel ya poa macããnarẽ Dios yaye quetire cū caquetibũjuparo jũgoye topũ ãninucũñupũ Zacarías macũ pũame.

2

Nacimiento de Jesús

(Mt 1.18-25)

¹ Mai, tiwatoapũre quetiupau emperador Augusto cawãmecũcũ ti yepa nipetiro caroti ãñupũ. Bairo ãcũ, na cõñarotiyupũ nipetiro camasãrẽ. Na wãmerĩrẽ woatu rotiyupũ. ² Mai, tiere, Siria cawãmecuti yepa macããnarẽ, Cirenio cawãmecũcũ na quetiupau cū caãnipau camasãrẽ na cõñajũgo rotiyupũ. ³ Torenã, nipetiro camasã na ñicũjãã na caãni macãrĩpũ ásuparã, na wãmerĩrẽ woatu rotiránã.

⁴ José cūã Galilea cawãmecuti yepa, Nazaret macã macããcũ caãniatacu ásupũ. Quetiupau rey David ãnacũ pãrãmi ãnirĩ, David cū cabuiaricaropũ ásupũ, Belén cawãmecuti macã Judea yepau. ⁵ María cū ñũmo caãnipao menã ásupũ José, na wãmerĩrẽ woaturoti ácũ. María pũame merẽ macũ jãñañupõ cõ parore. ⁶ Bairi Belén macãrẽ na caetaro bero, cõ macũãcã cū cabuiari rũmũ etayuparo. ⁷ Mai, ti macãpũ camasã cañesẽãrĩ majã na cacãnirĩ wii jiranetõcoasuparo merẽ. Torecũ, ti wii upau wecua cū canurã na cacãnirĩ wiipũ yosarotiyupũ Maríajããrẽ. Bairi topũ macũcũsupo, cõ macũ caãnijũgoure. Bairo macũcuti, jutii aseri menã cū ãmañupõ. Cū ãmarĩ yua, wecua, na caũgari coropũ cū cũñupõ, topũ cū cãniãto, iõ.

Los ángeles y los pastores

⁸ Bairo ti ñamirẽ waibũtoa nurĩcãrã oveja cawãmecũnarẽ cacoteri majã ãñuparã. Topũ Belén macãtũre na coteyuparã. ⁹ Bairo na cacoteãno caãnoa yua, ángel Dios menã macããcũ natũ buiaetayupũ. Bairo cū cabuiaetaro, na tũpũ butioro asiwoyuparo Dios yaye menã cū caasi-yarije. Bairi ovejare cacoteri majã pũame butioro uwitũgoñañuparã, bairo cabairoi. ¹⁰ Bairo na cauwitũgoñarõ ñña, ángel pũame atore bairo na ññupũ: “Mũjãã, ovejare cacoteri majã yũ uwieticõãña. Caroa quetire mũjããrẽ quetibũjũ acũ yũ atĩapũ. Nipetiro camasã tiere tũgorã butioro useanigarãma. ¹¹ Bairo baiya queti: ãme ñami David ãnacũ cū caãna macãpũre buiãmi mũjããrẽ canetõõpũ. Mũjãã Quetiupau, Mesías, Dios cū cajou majũ merẽ buiãmi,” na ññupũ ángel oveja cacoteri majãrẽ. ¹² Bairo na ñ yaparo, atore bairo ñnemoñupũ: “Wecua wiipũ na caũgarique nurĩcã coro buipũ pesayami. Jutii aserĩ menã ãmarĩcũ topũ pesayami. Bairo mũjãã cũãcãrẽ bócarã yua, ‘Cũã niñami,’ mũjãã ñ masĩgarã,” na ñ quetibũjũyupũ ángel ovejare cacoterãrẽ.

¹³ Bairo cū caĩãno, ángelea majã capããrã buiaetayuparã jõbui macããna. Diore cū basapeorã etayuparã. Alore bairo ñ basayuparã:

¹⁴ “¡Dios jõbui macããcũ cañunetõũ niñami!

¡Bairi jĩcãrõ tũni tũgoñarĩquẽrẽ cū joãto narẽ cū menã caroaro caãnarẽ!”
 ñ basapeoyuparã ángelea majã.

¹⁵ Bairo ñ basapeo yaparorĩ bero, tunucoásuparã jõbuiupũ tunu. Bairo na caátõ bero, ovejare cacoteri pũame ãmeo ññuparã:

—Jito, marĩ átóca Belẽpũ. Marĩ Quetiupau ãme ñami cū caque-tibũjũrijere bairo cabaiatajere marĩ ññarãróa —ãmeo ññuparã na majũ.

¹⁶ Bairo i yaparo, tãmurĩ ásuparã Belêpũ. Topũ eta, Mariare, bairi Josere na bócauparã. Cawĩmauacaré, wecua nuricã coro buipũ capesaure cũ bócauparã cũ cãrê. ¹⁷ Bairo qũĩnarĩ, bairo ángel narê cũ caĩatajere na quetibujũ netõñuparã Marijããrê. “Mujãã Quetiupau buiãmi,” jãã iãmi ángel,” na iñuparã. ¹⁸ Bairi nipetiro camasã ovejare cacoteri majã na caĩquetibujũnetõñjêrê tãgorã, butioro tãgoñañuparã na yeripũ. ¹⁹ María pũame capee majũ tãgoñanucũñupõ cõ yeripũ ovejare cacoteri majã na caĩrjêrê. ²⁰ Cabero ovejare cacoteri majã pũame useanirĩqũẽ mena tunucoásuparã. Bairo áná, Diore qũĩ basapeoyuparã: “Jãã Pacũ Dios, mũ roque carou mũ ãniña,” qũĩ basapeoyuparã. Nipetirije na caĩñaatajere, bairi na catãgoataje cããrê tãgoñarĩ bairo qũĩ basapeoyuparã. “Ángel marĩrê cũ caquetibujũatatore bairo baiapu,” iñuparã oveja cacoteri majã, tunu áná yua.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Bairo na caátó bero, jicã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmurĩ canetõrõ, cããcãrê cũ rupau macããtõrê yiseta rotiyuparã cũ pacua pũame. Bairo áti yaparorã, “Jesús” cũ wãmetiyuparã. María bairirupau cõ caãniparo jũgoye ángel cũ cawãmeti rotiricarorea bairo cũ wãmetiyuparã.

²² Cabero nocãnacã rũmũ María cõ cacatipetiro bero, Jesús pacua ásuparã Jerusalêpũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũricãrõrê bairo átiráná. “Merê ñucoayamo María,” to templo wii macããnarê na i quetibujũgarã ásuparã. Bairo áná, Jesuacaré cũ neásuparã, Diore qũĩñogarã. ²³ Tore bairo camasãrê na átirotiyupa. Dios yaye woaturica tutipũ bairo i quetibujũyupa: “Mujãã pũnaa tocãnacãũ caũmũa cabuiajũgorãrê yũre mujãã iñogarã,” i quetibujũyupa Dios yaye woaturica tutipũ. ²⁴ Tunu bairoa ape wãme Dios yaye cũ caroticũrĩqũêrê bairo átiráná baiyuparã. Bairi buare pũgarã, o buaaca cawĩmarã majũrê Diore iroari joemũgõjoráná baiyuparã.

²⁵ Bairo áná, Dios ya wii, templo wiipũre etayuparã. Mai, tiwoatore ti macã Jerusalêpũre Dios yau jicãũ Simeón cawãmecũcũ ãñupũ. Diore caroaro caĩroau, carorije wapa cacũgoecũ ãñupũ. Bairo ãcũ, Israel yepa macããnarê canetõõpau cũ caetaparore iñagayupũ. Tunu bairoa Espiritu Santo, Dios Yeri majũ Simeón mena ãñupũ. ²⁶ Bairo cũ mena cũ caãnoi, cũ masĩõñupũ cũ cariaparo jũgoye Mesías, marĩ Quetiupau Dios cũ cajoure cũ caĩñaapeere. ²⁷ Bairo ti rũmũ, Joséjãã templo wiipũre na caetari rũmũ, Espiritu Santo cũ camasĩrjê jũgori Simeórê cũ joyupũ ti wiipũ. Bairo ti wiipũ cũ caãno, Jesús pacua pũame ti wiire jããñuparã na cãã, Moisés ãnacũ cũ carotiricarore bairo átiráná. ²⁸ Bairo na cajããtõ iña, Simeón pũame natũ atĩ, Jesuacaré useanirĩ cũ neñupũ. Bairo cũ ne yua, atore bairo Diore qũĩ basapeoyupũ:

²⁹⁻³⁰ “Yũ Quetiupau Dios, yũre mũ caĩricãrõrê bairo ãmerê baiya.

Ãniacaré mũ cajoure ñiñaña.

Camasãrê canetõõpau majũrê ñiñaña.

Bairi useanirĩqũẽ mena yũ riacoagũ.

³¹ Cãã ñiñami nipetiro camasãrê canetõõpau mũ cacũjũgoyetiricu.

³² Cabusuatĩpau caetaro, camasã iñamasĩñama.

Tore bairo ãniaca butiácũpũ cũ caquetibujũro, judío majã caãmerã cãũ masĩgarãma.

Tunu jããrê, mũ yarã Israel yepa macããna cããrê jãã iroagarãma, camasãrê canetõõpau jãã ya poa macããcũ jicãũ cũ caãno jũgori yua,”

qũĩ basapeoyupũ Simeón Diore.

³³ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, José, bairi María butioro tũgoñañuparã, Simeón na macãcãrẽ cũ caĩrĩjẽrẽ. ³⁴⁻³⁵ Bairo na catũgoñarõ, Simeón pũame atore bairo na ñũpũ: “Marĩ Pacũ Dios caroare cũ jonemoãto mujããrẽ,” na ñũpũ. Bairo na ñ yaparou, tunu cũ ñũpũ Simeón Marĩare:

—Yũ yao, tũgoya. Mũ macããcã pũame caroaro cariape Israel yepa macããnarẽ caquetibujapau Dios cũ cacũjũgoyetiricu niñami. Bairo butiácũ, cũ caquetibujuroi, Israel yepa macããna jĩcããrã netõgarãma. Aperã yasicoagarãma. Nipetiro camasã na yeripũ na catũgoñarĩjẽ pũame bujaro na ñnamasĩõ joroque átigũmi, cũ caquetibujuriye jũgori. Torena, jĩcããrã mũ macũrẽ cũ tejãñugarãma. Mũ pũame tiere na cateero ñnao, butioro mũ yapapuañũgo —cõ ñũpũ Simeón Marĩare.

³⁶ Mai, ti wiipũ ãñupõ Ana cawãmecũco cũã. Fanuel ãnacũ macõ, Aser ãnacũ ya poa macããcõ majũ ãñupõ. Cõ pũame profeta ãñupõ. Bairi jĩcãõã ãninucũñupõ Ana. Mai, cawãmao ãcõ, manapũcusupo. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ cõ manapũ mena ãniniñupõ. ³⁷ Bairo cõ manapũ cũ cariaro bero yua, jĩcãõã ãninucũñupõ. Apei boesupo. Bairo bairi templo wiipũre ãninucũñupõ Ana. Topũre ãcõ, Diore cũ jẽninucũñupõ. Ʋmũrecõõ, ñami cũãrẽ cũ jẽninucũñupõ. Ʋgarique betiri Diore cũ jẽnĩ ñubuenucũñupõ. Bairo áti ãcõ yua, cabũcũo ãñupõ. Ochenta y cuatro cũmarĩ majũ cũgoyupo. ³⁸ Bairo bai yua, Simeón Marĩare cũ caquetibujũ yaparoripaua cõ cũã natũ etayupo. Bairo etanucã, cũãcãrẽ qũĩñarĩ, “Dios mũ ñujãñũña jãã mena,” qũĩñupõ. Bairo ñ yaparo, narẽ canetõõpũre cacoteri majãrẽ atore bairo na ñ quetibujũyupo: “Ʋseanirĩ ãña yũ yarã Jerusalén macããna. Merẽ etayami marĩrẽ canetõõpau,” na ñ quetibujũyupo.

El regreso a Nazaret

³⁹ Cabero, Joséjãã Dios cũ carotiricarore bairo átipeyori bero, tunucoásúparã Galilea yepapũ Nazaret macã, na ya macã majũpũ. ⁴⁰ To bero Jesús pũame caroaro tutuaũ butiyupũ. Bairi tunu caroaro tũgoñamasĩcoasupũ. Torecũ, Dios caroare cũ joyupũ Jesure.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Tunu tocãnacã cũma Jesús pacũjãã Jerusalẽpũ ánuucũñuparã, Pascua bõse rãmũrĩrẽ ññarãna. ⁴² Bairi Jesús pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ cacũgou cũ caãno ásúparã Jerusalẽpũ. Na cabainucũrĩcãrõrẽ bairo baiyuparã. ⁴³ Bairo topũ eta, ãni, pascua bõse rãmũrĩ bero yua, tunuásúparã na ya paupũ. Jesús pũame Jerusalẽpũã tuayupũ. Cũ pacua pũame masĩẽsuparã cũ catuarijere. ⁴⁴ Bairo áná, Jesure qũĩñaetimirãcũã, “Marĩ mena macããna mena ãcũmi,” ñ tũgoñañuparã. “Marĩ berore Ʋsaũmi,” qũĩ tũgoñañuparã Jesure ti rãmũ, na caájũgori rãmũrẽ. Cabero qũĩñaetiri yua, cũ macãjũgoyuparã. “¿Jãã macũrẽ mujãã ññaetiatĩ?” ñ jẽnĩñañuparã. Na yarã, na bapa cũãrẽ na ñ jẽnĩñañuparã. ⁴⁵ Bairo cũ bócaetimirã yua, tunucoásúparã Jerusalẽpũ, cũ macãránã.

⁴⁶ Bairo ti macãpũ etarã, itia rãmũ bero cũ bócayparã Dios ya wii templo wiipũ. Mai, Jesús pũame to macããna cajũgoñubueri majã mena ruiyupũ. Na caquetibujuriyere tũgou baiyupũ. Tunu bairoa narẽ, “¿Dope bairo ígaro to ññati tie?” na ñ jẽnĩñañucũñupũ. ⁴⁷ Bairi nipetiro camasã cũ caĩmasĩrĩjẽrẽ tũgorã, narẽ cũ cayuriye cũãrẽ tũgorã, cũ tũgocõã maniásuparã. “Cawĩmaũ nimicũã, masĩjãñũñami,” ññuparã na pũame,

Jesure. ⁴⁸ Bairi yua, cū pacua topu cū bóca yuparā. Cū bóca, qũĩña acuaosuparā. Cū paco puame atore bairo qũĩñupō:

—Macū, ĩnopēĩ jāārē, bairo mu baiyati? Yū, mu pacu mena mārē yoaro jāā macāmiapū. Bairi jāā tũgoñarĩqũē paiapu —qũĩñupō María Jesure.

⁴⁹ Bairo cō caĩrō tũgo, cō ĩñupū:

—ĩNopēĩrā yure mujāā macāati? Yū Pacu yure cū carotirijere yū caátigaro, ĩmujāā masĩētiati? —cō ĩñupū Jesús Mariare.

⁵⁰ Bairo cū caĩrĩjērē tũgomasiēsuparā cū pacua puame. “ĩDope bairo ĩgu qũĩñati marĩ macū?” ĩcōañuparā.

⁵¹ Cabero yua, na mena tunucoásupu Jesús Nazaret macāpu. Bairo topu eta, ācū yua, cū pacua na caĩrōrē bairo caroaro yuyupu. Mai, cū paco puame cū caátĩānierē caroaro tũgoña qũēnocā āninucũñupō cō yeripu.

⁵² Jesús puame cū catũgoñarĩjē, cū rupau mena buticōā usaásupu. Bairi Dios puame cū caátĩānierē caroaro qũĩñajesoyupu. Camasā cūā caroaro qũĩñajesoyuparā Jesure.

3

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹⁻² Cabero yua, nocānacā rūmurĩ bero, Juan ānacū desierto cayucumanopu āninucũñupū, Zacarías ānacū macū majū. Mai, tiwatoa Tiberio cawāmecucu nipetiro yepa quetiupau āñupū. Merē wāmorĩ peti ĩcā rupo pēnirō cānacā cūmarĩ majū quetiupau āñupū Tiberio. Apei, Poncio Pilato cawāmecucu Judea yepa macāānarē cūrē carotibojañ āñupū. Apei cūā Herodes cawāmecucu Galilea yepa macāānarē cūrē carotibojañ āñupū. Apei, Herodes bai cūā, Felipe cawāmecucu Iturea, Traconite puga yepa macāānarē cūrē carotibojañ āñupū. Apei cūā Lisania cawāmecucu Abilinia yepa macāānarē cū rotibojayupu cū cūā Tiberiore. Tunu bairoa Anás, Caifás cawāmecuna sacerdote majā quetiuparā majū āñuparā na cūā. Tiwatoa majū Dios Juarē cū quetibaju āñesēārotiyupu yua. ³ Bairo cū caĩrō tũgo, topu ásupu Juan, Rio Jordán na caĩrĩ yaa tūnipu. To macāānarē atore bairo na ĩ quetibujuyupu: “Tũgoña qũēnoña roro mujāā caátĩānierē. Tie mujāā cabairijere cū tũgoña jēniña mujāā majū Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparā mujāā āniña. Bairo mujāā caáto, mujāā netōgumi Dios,” na ĩñupū Juan to macāānarē. ⁴ Atore bairo ĩ woatu quetibujucũñañupĩ Isaías ānacū, Dios yau profeta Juan cū cabaiepere: “Bairo ĩgumi ĩcāñ desierto cayucumanopu caānicōāniatacū:

‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ānicoteya.

Camasā na quetiupau cū caetaparo jũgoye cū caatĩpawārē na caqũēnorōrē bairo cū qũēnoyuya mujāā cūā.

⁵ Na puame na quetiupau cū caatĩpawāpūre ope to caāmata, ñerĩ mena tore cūbiayama.

Tunu bairoa ũtā buri to caāmata, yesea qũēnoñama.

Tunu bairoa carupa betori cūā to caāmata, cariape qũēno āmewiyoyama ti wāārē.

Caroa wāā majū qũēnoñama cū caatĩpawārē.

Tore bairo mujāā cūā marĩ Quetiupau cū caetaparore caroaro qũēnoyuya mujāā yeripu.

⁶ Bairo nipetiro camasã narê Dios cû canetôôroticûrîcûrê qũĩñagarâma, 'ĩgumi cayucumanopu cañicôãniatacu,"

ĩ woatu quetibujupũ jũgoyeticũñupĩ Isaías ãnacũ Juan cû caĩquetibujupeere.

⁷ Bairo Isaías cû caĩwoatuquetibujuro bero, cayoato bero Juan puame etayupu. Bairo cûrê cabautiza rotiratiatanarê atore bairo na ĩ quetibujuyupu: "ĩMujãã caĩtopairã, ãña pũnaarê bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yu bautizaecu! Atore bairo mujãã ĩ tũgoñarã: 'Dios camasãrê cû caĩñabeseri rũmurê popiye marĩ cabaibujioatajere oco mena marĩ cosenetôbujioumi,' mujãã ĩ tũgoñarã. ĴÑamũ mujãã cû quetibujuyati, 'Tie mena jãã netôgarã,' mujãã caĩrĩjêrê? Bairo puame mujãã caátĩãnierê boyã: ⁸ Rorije mujãã caátiere yapapuari caroaro ãnajê puame átijũgoya. Bairo mujãã caáto, camasã nipetiro ĩñarã, 'Torena, na yerire merê wasoa yaparoupa,' ĩ masĩgarâma. Tunu bairoa, 'ĩMarĩã, Abraham ãnacũ pãrãmerã marĩ caãnoi, marĩ netôôgumi Dios!' ĩ tũgoñaeticôãña. Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrê, dope bairo átinetômasĩã maniña. Dope bairo Dios boũ, atie útã rupaa mena Abraham pãrãmerãrê bairo átiqũêno jẽñomasĩñami. ⁹ Bairi caroaro mujãã caápericôãta, ĵicãũ yucu, carĩca manĩirê quetĩjoerocacôãrĩcãrôrê bairo mujãã átreccôãgumi Dios mujãã cũãrê. Petoaca rusaya mujããrê Dios cû caĩñabesepa rũmu," na ĩ quetibujuyupu Juan cûrê cabautiza rotiratiatanarê.

¹⁰ Bairo cû caĩrô tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã to macããna capããrã: —Tame, toroque, Ĵñerê jãã átibujiocuti?

¹¹ Bairo na caĩjẽniñarô tũgo, Juan puame atore bairo na ĩñupũ:

—Nĩi ũcũ jutiro pugaro cacũgou, apei cacũgoecure ĵicãrô cû nuniáto. Tunu bairoa ugarique cacũgou, apei cacũgoecure cû batoáto —na ĩ quetibujuyupu Juan catũgorã etarãrê.

¹² Na watoa etayuparã ĵicããrã dinerore jejobojari majã. Roma gobiernorê camasã yaye dinerore impuestos cawãmecutiere jejobojari majã etayuparã, cû bautiza rotirána Juarê. Na cũã qũĩ jẽniñañuparã:

—Cabuei, Ĵdope jãã caátore cû boyati Dios?

¹³ Bairo na caĩjẽniñarô tũgo, atore bairo na ĩ quetibujuyupu:

—Mujãã quetiuparã na carotiricaró ĵicãrô tãni jeya. Tie netôrô jeeticôãña.

¹⁴ Cabero tunu soldaua cũã cû eta, qũĩ jẽniñañuparã:

—Jãã ate, Ĵñerê jãã caátiere cû boyati Dios?

Bairo na caĩjẽniñarô tũgo, na cũãrê na ĩ quetibujuyupu:

—Tutuario mena camasãrê na ěmaeticôãña. Tunu na busujãëtĩcôãña caáperãrê, marĩrê na wapatiáto, ĩrã. Tunu mujãã capapee wapare mujãã quetiuparã na cajorijerea tocãrôã useanicôãña. Bonemoeticôãña —na ĩ quetibujuyupu Juan soldauare.

¹⁵ Camasã puame Juan cû caquetibujuriye jũgori butioro tũgoñañuparã. Bairi nipetiro camasã na yeripu atore bairo ĩ tũgoñañuparã: "ĴÑni, Juan, Mesías, Dios cû cajou majũ cû ãnicuti?" ãmeo ĩ tũgoñañuparã na majũ.

¹⁶ Bairo na caĩtũgoñarô, Juan puame atore bairo na ĩ quetibujuyupu: "Yu paarique niña mujããrê oco mena yu cabautizarije. Yu paarique to cañumiatacũãrê, yu bero caetau cû capaarije puame ĩñunetôgaro. Cũ roque Espĩritu Santore jõmasĩgumi camasãpure. Tunu bairoa camasã roro na catũgoñarĩjê na wasoao joroque na átigumi. Cũ roque yu netôrô caãnimajũũ nigumi. Bairi yu puame ĵicãrô tãni yu átipeyomasĩtĩña. ¹⁷ Yu bero caetapau puame marĩ ĩñabesegumi. Bairo carorãrê na beseregumi.

Trigo aseri carorijere joerocacõãrîcârõrê bairo camasã carorârê na beselegumi. Caûpetieti peeropu na joeregumi. Caroarã roquere caroaro na qûenogumi. Trigo caroa majûrê caroaro na caqûenocûrõrê bairo caroaro na qûenogumi caetapu cû yarã majûrê,” na i quetibujuyupu Juan catãgorã etarârê Jesús cû caãtipecere.

¹⁸ Bairo yua, atore bairo capee wãme, camasãrê na quetibujuyupu Juan caroa queti majûrê. ¹⁹ Bairo caroaro cû caquetibujumiatacûãrê, quetiupu gobernador Herodes cawãmecucu puame Juan cû caîrîjêrê tûgousaesupu. Mai, Herodes bai Felipe numorê cõ êmañupû. Herodías cawãmecuco mena âninucûñupû. Tore bairo apeye ûnie cûãrê roro majû ásupu Herodes. Bairo bairi roro cû caãtiere cû quetibujumiñupû Juan Herodere. ²⁰ Cabero Herodes puame cû caîrõ tûgo, nemorõ roro ásupu. Juarê preso jorica wiipu cû jorocacõãñupû yua.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mai, Juan puame to macããna nipetirârê oco mena na bautizayupu. Bairo cû caãto watoa, Jesús cûãrê cû bautizayupu. Bairo Jesús cû cajênirîpaana yua, jõbui umurecõo puame pããncãcoasuparo. ²² Bairo capãrõ yua, buare bairo ruiasupu Espiritu Santo, Dios Yeri majû, Jesús tûpu. Bairo cû cabauriatõ, jõbui pu busurique atore bairo i ocajoyuparo:

—Mu, yu macû, yu camai majû, mu ãniña. Mu caãtiãnierê ñiñajesoya butioro —i busu ocajoyuparo jõbui pu busurique.

Los antepasados de Jesucristo

(Mt 1.1-17)

²³ Bairi yua, Jesús camasãrê cû caquetibujujûgoripau treinta años majû cûgoyupu. Mai, Dios macû cû caãnimiatacûãrê, “Cû pacu José ñiñami,” qûi tûgoñañuparã camasã Jesure.

José puame Elí cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

²⁴ Elí puame Matat cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Matat puame Leví cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Leví puame Melqui cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Melqui puame Jana cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Jana puame José cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

²⁵ José puame Matatías cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Matatías puame Amós cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Amós puame Nahúm cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Nahúm puame Esli cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Esli puame Nagai cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

²⁶ Nagai puame Maat cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Maat puame Matatías cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Matatías puame Semei cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Semei puame Josec cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Josec puame Judá cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

²⁷ Judá puame Joanán cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Joanán puame Resa cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Resa puame Zorobabel cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Zorobabel puame Salatiel cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Salatiel puame Neri cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

²⁸ Neri puame Melqui cawãmecucu ãnacû macû ãñupû.

Melqui ɾɯame Adi sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Adi ɾɯame Cosam sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Cosam ɾɯame Elmadam sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Elmadam ɾɯame Er sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

²⁹ Er ɾɯame Jesús sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Jesús ɾɯame Eliezer sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Eliezer ɾɯame Jorim sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Jorim ɾɯame Matat sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³⁰ Matat ɾɯame Leví sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Leví ɾɯame Simeón sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Simeón ɾɯame Judá sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Judá ɾɯame José sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

José ɾɯame Jonám sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Jonám ɾɯame Eliaquim sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³¹ Eliaquim ɾɯame Melea sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Melea ɾɯame Mena sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Mena ɾɯame Matata sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Matata ɾɯame Natán sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³² Natán ɾɯame David sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

David ɾɯame Isaí sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Isaí ɾɯame Obed sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Obed ɾɯame Booz sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Booz ɾɯame Sala sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Sala ɾɯame Naasón sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³³ Naasón ɾɯame Aminadab sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Aminadab ɾɯame Admin sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Admin ɾɯame Arni sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Arni ɾɯame Esrom sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Esrom ɾɯame Fares sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Fares ɾɯame Judá sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³⁴ Judá ɾɯame Jacob sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Jacob ɾɯame Isaac sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Isaac ɾɯame Abraham sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Abraham ɾɯame Taré sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Taré ɾɯame Nacor sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³⁵ Nacor ɾɯame Serug sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Serug ɾɯame Ragau sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Ragau ɾɯame Peleg sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Peleg ɾɯame Heber sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Heber ɾɯame Sala sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³⁶ Sala ɾɯame Cainán sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Cainán ɾɯame Arfaxad sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Arfaxad ɾɯame Sem sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Sem ɾɯame Noé sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Noé ɾɯame Lamec sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³⁷ Lamec ɾɯame Musalén sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Musalén ɾɯame Enoc sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Enoc ɾɯame Jared sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Jared ɾɯame Mahalaleel sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

Mahalaleel ɾɯame Cainán sawãtesɯɯɯ ănasű masű ăńńurű.

³⁸ Cainán pɥame Enós cawãmecɥcɥ ānacũ macũ āñupũ.

Enós pɥame Set cawãmecɥcɥ ānacũ macũ āñupũ.

Set pɥame Adán cawãmecɥcɥ ānacũ macũ āñupũ.

Adán pɥame Dios cũ caqũēnojũgoricɥ ānirĩ cũ macũrẽ bairo caãcũ āñupũ yua.

4

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Bairo Juan Jesure cũ cabautizaro bero, Jesús pɥame Espíritu Santo, Dios Yeri cũ camasiõrĩjẽ carusaecu majũ ānicõāñupũ. Bairo cũ caãno yua, Jesure, Rio Jordán caāniatacure cũ jũgoásúpɥ desierto cayucɥmanopɥ Espíritu Santo pɥame. ² Bairi desierto cayucɥmanopɥ cuarenta rãmari majũ āñupũ. Bairo topɥ cũ caãno yua, wãtĩ pɥame rorije cũ átirotimiñupũ Jesure, “Cariape cũ átinucũñati,” ĩ. Tunu topɥ ācũ, ñe ũnie ũgaesupɥ Jesús. Bairi cuarenta rãmari bero yua, queyarique tãgoñañupũ. ³ Mai, wãtĩ pɥame atore bairo cũ átirotimiñupũ Jesure:

—Mɥ, Dios macũ mɥ āniña. Bairo cariapea Dios macũ caãcũ ānirĩ, atia ũtãrẽ pan qũēnorĩ ũgaya —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tãgo, atore bairo pɥame qũĩcõāñupũ Jesús:

—Mɥ caĩrõrẽ bairo yɥ áperigɥ. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipɥ ricaati yɥ átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Ũgarique marĩ cauganucũrõ jeto boetiyami Dios. Nipetirije cũ yaye quetibɥjariquere marĩ catãgoñarijẽ cũārẽ boyami,’ ĩ quetibɥjaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipɥ —qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, wãtĩ pɥame Jesure ũtãũ buipɥ cũ neásúpɥ. Topɥ etari yua, qũĩñoñupũ ati yepa macãaña tocãnacãpɥ macãaña quetiuparã na carotimasĩrĩpaurire. ⁶⁻⁷ Bairo qũĩño yaparo, bairo qũĩñupũ tunu Jesure:

—Atie murẽ yɥ caĩnorĩjẽrẽ yɥ cũgoya. Bairi noo yɥ caboure cũ yɥ nuninetõmasiña. Mɥ pɥame mɥ cabooata, tocãnacã macã macãānarẽ carotimasĩrĩjẽrẽ murẽ yɥ nunigɥ. Nipetiro camasã murẽ ĩroagarãma, rɥpopaturi mena etanumurĩ yure mɥ caĩroaata. Carotimasĩ mɥ ānio joroque mɥ yɥ átigɥ. “Jaɥ,” miwã —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

⁸ Bairo cũ caĩrõ tãgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mɥ caĩrõrẽ bairo yɥ áperigɥ. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipɥ ricaati yɥ átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Jĩcãũ niñami marĩ caĩroaɥ, Dios jeto. Cũ caĩrĩjẽ jetore tãgoya,’ ĩ quetibɥjaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipɥ —qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

⁹ Bairo cũ caĩrõ bero, wãtĩ pɥame Jesure cũ neánemoñupũ. Jerusalén macãpɥ Dios ya wii, templo wii buipɥ cũ neánemoñupũ. Bairo topɥ eta, qũĩñupũ wãtĩ Jesure:

—Mɥ, Dios macũ mɥ āniña. Bairo cariapea Dios macũ caãcũ ānirĩ, mɥ majũ patiñarui áćája jõ yeparɥ. Mɥ riaecu. ¹⁰ Tore bairo ĩ quetibɥjaya Dios yaye queti:

‘Dios pɥame cũ yarã ángelea majãrẽ mɥ coterotigumi.

¹¹ Na, ángelea majã, mɥ bocãñegarãma ũtã rupaapɥ mɥ cañarocapeaetiparore bairo ĩrã,’

ĩ quetibɥjaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipɥ —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

¹² Bairo cū caĩrō tūgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo m̃ caĩquetibuj̃ore bairo caĩmiatacũārē, m̃ caátirotirore bairo yu áperigũ. Bairo yu caáto boetiyami Dios. Ape wāme ape pũrõpũ atore bairo ĩ quetibuj̃aya: ‘Marĩ Quetiupau Diore cū camasĩrj̃erē átiepecõārĩ cū j̃enieticõāña,’ ĩ quetibuj̃aya Dios yaye queti na cawoaturica tutipũ — qũĩñupũ Jesús wātĩrē. Cū yuesupũ.

¹³ Bairi wātĩ puame ape wāme roro cū átiroti masĩēsupũ. Bairo átiroti masĩētĩrĩ yua, Jesure cū aweyocoásupũ mai.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Bairo cabero Jesús Galilea yepapũ Espiritu Santo cū camasĩrj̃ē mena ñe ũnie rusaricarano mano tunucoásupũ yua. Bairi to macãaña nipetiro camasã ti yepa tũni macãaña puame cū cabairijere tūgorã tocānacãupua āmeo quetibuj̃a netõõñuparã na majũ. ¹⁵ Jesús puame tocānacãpauri na cañubuenenarĩ wiiripure camasārē na quetibuj̃ayupũ. Bairo cū caĩquetibuj̃aro, camasã nipetiro qũĩroayuparã.

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Cabero Nazaret cawāmecuti macãpũ etayupũ tunu Jesús. Cawĩmau ācũ, cū cabũtirica macãpũ etayupũ. Topũ eta, ti macã macãaña na cañubuenenarĩ wiipure j̃aññupũ yerijārĩcã r̃amũ caāno. Bairo jeto átinucũñupũ Jesús ti r̃amũ ũnorē. Bairi ti wii camasã riapepũ nucũñupũ, Dios ya tutire j̃agoquetibuj̃ugũ. ¹⁷ Bairo cū cabairo, profeta Isaías ānacũ cū cawoaturiquere cū nuniñuparã. Bairo cū na canunirõ, ti pũrõ macãājē quetibuj̃urique j̃icã wāmerē bócaupũ. Atope bairo caĩrĩpauere bócaupũ:

¹⁸ —“Espiritu Santo yu mena āniñami merē, Dios yure cū caroticũrĩcārõrē bairo yu caátipare bairo ĩ.

Yu mena āniñami, cabopacarārē caroa quetire na yu caquetibuj̃uparore bairo.

Yu jowĩ Dios, camasārē cū caqũēnoparore bairo na yu caquetibuj̃uparore bairo ĩ.

Jicãārã preso cañe ecoricarārē bairo caaña niñama.

Aperã cacaapee ĩñaenarē bairo niñama.

Aperã wātĩrē roro caátiecorārē bairo caaña niñama.

Na ũnarē yu caqũēnoparore bairo ĩ, yu jowĩ Dios.

¹⁹ Camasārē Dios cū canetõrĩ yutea caetarore yu quetibuj̃a rotijowĩ yua,” ĩña ati pũrõ —na ĩ quetibuj̃ayupũ Jesús cūrē catūgori majã, sinagoga wii macãānarē.

²⁰ Bairo ti pũrõrē ĩñayaparo, ti tutire biayupũ. Bairo áti yua, ti wii pamera tutirire cacoteire cū pitinuniñupũ. Pitinuni, etanumucoasupũ Jesús. Bairo cū caáto, nipetiro camasã qũĩñacõã usayuparã. ²¹ Bairo cūrē na caĩñausaro, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Isaías ānacũ cū caĩquetibuj̃a woaturicua yu āniña. Āmerē cū caĩquetibuj̃uricarore bairo baietaya —na ĩñupũ Jesús ti wii macãānarē.

²² Bairo cū caĩrõ tūgorã, cū caĩrj̃erē tūgo acũacoasuparã. Atope bairo ĩñuparã:

—Ago tame, āni, caroaro j̃icārõ tũni busuyami. ¿José macũ mee cū āniñati? Bairo cūa nimicũā, ¿caroaro cū masĩñati? —āmeo ĩ busuyuparã na majũ.

²³ Cabero Jesús puame na ĩñupũ tunu:

—Ati yepa macããna apei narë cû cacatiorore borã, cû na cañnucûrõrë bairo mājãã cûã yu mājãã ï tûgoñarã: “Mũ, ucotiri majõcũ, mũ mājũã ucoti catioya. Bairi Capernaupure ãcũ, mũ caátijẽñorĩqũerë bairo atore, mũ ya macãpũ cûãrë mũ átigu, Dios cû cajõũ mũ caãmata,” yure mājãã ï tûgoñarã —na ï quetibũyupũ Jesús ti wii macããnarë.

24 Ï quetibũyũ yaparo, bairo na ïñupũ tunu:

—Cariape mājããrë ñiña: Ni ñcũ Dios yaũ profetare cû ya macã macããna cû boenama. Noa majũ qũĩroaenama. 25 Tunu bairoa marĩ ñicũ profeta Elías ãnacũ, cû caãni yũteapũ cawapearã rõmirĩ capããrã ãñuparã. Ati yepa Israel yepapure ïtia cũma ape cũma recomacã caoco ocaeti yũteare capããrã ãñuparã. Tunu ti yũteare bũtioro awariarique ãñuparõ. 26 Bairo capããrã na ñna na caãnimiatacũãrë, cawapearã rõmirĩ jĩcãõã na mena macããcõ jetore cû juátinemo rotiyupũ Dios Elíare. Sarepta cawãmecũcore ape yepapũ Sidón macããcõrë cõ juátinemo rotiyupũ. 27 Tunu bairoa profeta apei Eliseo cawãmecũcũ ãnacũ cû caãni yũtea carupapũ boarã capããrã ãñuparã ati yepapure. Bairo capããrã na ñna na caãnimiatacũãrë, jĩcãũã na mena macããcũ jetore cû catorotiyupũ Dios Eliseore. Naamán cawãmecũcũre, ape yepa, Siria yepa macããcũrë cû catorotiyupũ —na ï quetibũyupũ Jesús cû ya macã macããnarë.

28 Bairo cû caĩquetibũjuro tũgorã, ñubuerica wii macããna pũame bũtioro asiajãñũñuparã Jesús mena. 29 Bairo cû mena asia yua, cû ñe, ti macã jũgoye ãtãũ buipũ cû neásuparã. Bairo topũ etarã, cû tuneroca ñojogamiñuparã Jesure. 30 Bairo na caátigamiatacũãrë, Jesús pũame na watoapũ, cû jãã ï masiã mano, na netõ acoásupũ.

*Un hombre que tenía un espíritu impuro
(Mr 1.21-28)*

31 Cabero Galilea yepapũ Capernaum cawãmecuti macãpũ acoásupũ Jesús. Topũ eta, yerijãrĩcã rũmũ caãno na jũgobueyupũ camasãrë. 32 Carotimasĩ cû caĩquetibũjurore bairo na quetibũyupũ. Bairo cû caquetibũjarĩjere tũgorã, to macããna pũame tũgo acũacoasuparã.

33 Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipũ ãñupũ jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacũgõũ. Bairo Jesús cû cabueãno, wãtĩ yeri pũna cacũgõũ pũame atore bairo bũtioro qũĩ awajayupũ:

34 —Mũ, Jesús Nazaret macããcũ, ¿nopẽĩ mũ atĩati jãã ture? ¿jããrë rei acũ mũ baiyati? Mũrë jãã masĩjãñũña. Mũ, Dios macũ, cañũũ, mũ ãniña —qũĩ awajayuparã wãtĩ yeri pũna, caũmũ risero mena jũgori.

35 Bairo na caĩrõ tũgo, na ïñupũ Jesús:

—¡Busueticõãña mājãã! ¡Ñni caũmũ rupapure witi ánãja! —na ïñupũ Jesús wãtĩãrë.

Bairo cû caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũna pũame caũmũrë cû jũgoñañupũ yepapũ, cũrë caĩñarĩ majã watoare. Bairo átĩcõã, roro cû átiri mee witicoásupũ. 36 Bairo caũmũrë cû caátiere ññarã, nipetiro camasã qũĩña acũacoasuparã.

—¿Ñe to ãniñati cawãma Jesús cû carotirije? ¡Nocãrõ caroaro majũ cû masĩñati! Wãtĩ yeri pũna cũã cû yucõãñama. “Witi ánãja,” cû caĩrõ, witicoayama yua —ãmeo ññuparã na majũ Jesure.

37 Bairo cû caáto bero, cû tũgoyuparã camasã nipetiro ti yepa tãni macããna, Jesús cû caátiere, cû camasĩrĩjẽrë yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Bairo na quetibujũ yaparo, na ñubuerica wiire witicoásúpũ Jesús. Ti wiire witiá, jáacoasupũ Simón cawãmecucũ ya wiipũ. Mai, Simón mañicõ pũame riajãñũñupõ. Butioro bugoyupo. Bairo cã cajããrõ, cã quetibujũyuparã cabucuo cõ cararijere. ³⁹ Bairo na caĩquetibujuro tũgo, cõtũ eta, “Bugoye tocãrõã jãnaña cõrẽ,” ñũpũ. Bairo cã caĩrõ, jicoquei jãnacoasuparo bugoye pũame. Tocãrõã caticoasupo. Bairo catiácó yua, tocãrõã ugarique na quẽnonuñupõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Cabero muipũ cã cajããrĩpaũ, canaioatĩpaũ caãno Simón ya wiipũ etayuparã nipetiro ti macã macããna. Dise ñnie riaye caãno cãrõ cacũgorã yarã pũame na neasuparã Jesús tũpũ. Bairo Jesús pũame na caetaro ñña, nipetirãrẽ na catioyupũ. Cũ wãmorẽ na bui ñigãpeori tocãnacã wãme riaye cacũgorãrẽ na catioyupũ. ⁴¹ Tunu bairoa na mena macããna cariarã capããrã wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgorã cããrẽ na netõõñupũ Jesús. Bairo cã caáto, wãtĩ yeri pũna pũame quĩ awajayuparã, bairo witi áná:

—¡Mũ roque Dios macũ mũ ãniña! —quĩñuparã.

Bairo na caĩmiatacããrẽ, Jesús pũame na ñrotiesupũ. Yũ, Mesías, Dios cã cajou yũ caãnierẽ na quetibujueticõãto ñ, bairo na ñrotiesupũ.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Mr 1.35-39)

⁴² Ape rãmũ cabusuatĩpaũ Jesús wãcã, ti macãrẽ witicoásúpũ. Bairo ácu yua, etayupũ Jesús camasã na camanipaupũ. Bairo topũ cã caãno, ti macã macããna cã macãñuparã. Bairo cã macãrĩ, cã etacoasuparã. Atore bairo quĩñuparã:

—Aperopũ mũ ápewa. Jáã mena mũ ãnicõãwã —quĩñuparã.

⁴³ Bairo na caĩrõ tũgo, bairo na ñũpũ Jesús:

—Ape macãã macããna cããrẽ na yũ quetibujũgũ. Caroa quetire, Dios cã carotimasĩrĩpaũ caetarore na yũ quetibujũ masĩõgũ. Torecũna, yũ jowĩ Dios ati yepapũre —na ñũpũ Jesús ti macã macããnarẽ.

⁴⁴ Cabero cã caĩrõrẽ bairo quetibujũ ñesẽãñupũ Jesús Judea yepapũre. Ñubuerica wiiri macããnarẽ na quetibujũ ñesẽãñupũ Jesús.

5

La pesca milagrosa

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ape rãmũ utablecũra Genesaret cawãmecutira tũnipũ ãñupũ Jesús. Topũ cã caãno, camasã pũame Dios yaye quetire tũgogarã, cõtũ neñañuparã dope baiá masĩã manopũ. ² Bairo na cabairo yua, tira tũnipũ ññajoyupũ Jesús pũga cũmuu, capaca turorica cũmuu majũrẽ. Mai, ti cũmuu uparã mañuparã. Na cũmuurẽ maa weyo, paputiropũ na bapi yucũre coserã baiyuparã. Wai pajĩãrĩ majã ãñuparã. ³ Bairo Jesús pũame ti cũmua jĩcãrẽ ájããñupũ Simón ya cũmua majũrẽ. Bairo Simorẽ jõjãñurĩ tuwiyo rotijoyupũ. Simón pũame, “Jau,” ñ, cã tuwiyo joyupũ. Bairo ti cũmuapũ jãñarĩ Jesús pũame petapũ canucũrĩ majãrẽ caroaro na quetibujũ jũgoyupũ. ⁴ Bairo na quetibujũ yaparorĩ bero, atore bairo quĩñupũ Jesús Simorẽ:

—Jito, utablecura recomacãpu marĩ átóca. Topu etari mujãã bapire mujãã roca ñuawa. Bairo ána, marĩ wai pajĩãgarã —qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ tãgo, Simón puame qũĩñupũ:

—Cabuei, ati ñami jãã wai macãmíapũ. Jãã bocaetiapũ. Maniãma. Baiřua, mũ caĩrõrẽ bairo yũ átigu. Bapire yũ rocañuagu —qũĩñupũ Simón Jesure.

⁶ Bairo Simojãã na caáto, tocãrõã wai capããrã ti bapire jããñuparã. Bairo jããnetõrã yua, na bapi wori nucũpũ jããñuparã. ⁷ Bairo capããrã waire ñña acuari, na baparãrẽ ape cũmuapu caãnarẽ na piijoyuparã. “Jãã juátirasá,” na ññuparã. Bairo na caetaro yua, waire na jejããñuparã. Puga cũmuapũrea waire na jejããñuparã. Cũmuu puame ruacoabujioyuparo. ⁸ Bairo Simón puame Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ ññarĩ, cũtu rãpopaturi mena etanumurĩ qũĩroayupũ. Bairo áticõã, qũĩñupũ Simón Jesure:

—Yũ Quetiupau, carõũ yũ ãniña. Carorije wapa cacũgoũ majũ yũ ãniña. ¡Bairi yũtu ãmeina! —qũĩñupũ.

⁹ Mai, butioro ñña acũacoasupũ Simón, Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Tie jãgori waire capããrã pajĩãñuparã. Bairi Simón, cũ mena macããna cũã ñña acũacoasuparã. ¹⁰ Bairo cũ caáto, Jacobo, cũ bai Juan cũã, Zebedeo pũnaa puame cũã ñña acũacoasuparã. Mai, naa, Simón bapa ãñuparã. Jĩcãrõ wai pajĩãñucũñuparã. Bairi Jesús puame, Simón bairo cũ caĩrõ tãgo, atore bairo qũĩñupũ:

—Simón, uwiecua. Caroaro waire cawãsãmasĩ mũ ãniapũ, wai na rutieticoáto, ñ. Ámerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibũjũ mũ ãnio joroque mũ yũ átigu, na yasieticõáto, ñ —qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ bero, Simojãã petapũ maarásuparã. Topu etarã, na cũmuurẽ, na apeye ñnie cũãrẽ toa cũcõã, Jesús mena bapacutiracoásuparã.

Jesús sana a un leproso

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Cabero Jesús jĩcã macãpu cũ caãno, caũmũ jĩcãũ carupau boau puame qũĩñajoyupũ Jesure. Bairo qũĩñajo yua, cũtu etari rãpopaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩroayupũ. Bairo qũĩroa, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—Yũ Quetiupau, mũ cabooata, yũ mũ netõõgu yũ caboariaye cutiere —qũĩ jẽniñañupũ Jesure.

¹³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tãgo, Jesús puame cũ wãmo mena cũ pãñañupũ. Bairo áticõã, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mũ cacatiro yũ boya. ¡Bairi mũ yũ netõõña! —qũĩñupũ cariaũre.

Bairo Jesús cũ caĩrõ, jicoquei caticoasupũ carupau boamiatacũ. ¹⁴ Bairo cũ cabairo ñña, Jesús puame cũ quetibũjũ rotiesupũ aperãrẽ cũ cabaiatajere. Bairo qũĩñupũ:

—Cariape acoácũja sacerdote tũpu. Qũĩñoña mũ rupau, mũ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cũ nuniña mũ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo mũ caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mũ cacatiatajere yua —qũĩñupũ Jesús carupau boamiatacũ.

¹⁵ Bairo Jesús cũ caátiatajere camasã na camasĩrõrẽ cũ caboetimiatacũãrẽ, nipetiorũ queti batapeticoasuparo. Bairi capããrã camasã Jesús tũpu etayuparã. Jĩcããrã cũ yaye bũsuriquere tũgogarã, bairi aperã na riayere cũ netõõrotigarã cũtu etayuparã. ¹⁶ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús puame aperorũ acoásupũ. Ácoa yua, etayupũ Jesús camasã na camanorũ. Topu Diore cũ jẽniñupũ yua.

Jesús sana a un paralítico
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Jicā rūm̃ Jesús camasārē tunu cū caquetibujāno, fariseo majā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā mena Jesutare tūgo ruiyuparā. Mai, na, tocānacā macā macāāna caatīatana āñuparā. Galilea yepa macāāna, bairi Judea yepa macāāna, tunu bairi Jerusalén macā macāāna caatīatana cūā āñuparā. Bairo na catūgoīñaruiro, Jesús p̃uame cariyec̃narē na catiopỹ. Dios cūrē cū camasīōrījē jūgori bairo na catiopỹ Jesús. ¹⁸ Bairo camasārē cū cacatioāno, caūm̃a Jesutu etanemoñuparā tunu cariã, ñicārī cab̃uric̃ mena. Mai, na canerī coro mena cū neasūparā ñicārī cab̃uric̃ure. Jesutare cū cūgamiñuparā, marī yaure cū catiōáto, īrā. ¹⁹ Bairo cūtu cū cūgamirācūā, ti wii pupeap̃ na yaure cū nejāā masīēsuparā, camasā capāārā na cajiraro jūgori. Bairi wii buip̃ wām̃ucoásuparā ñicārī cab̃uric̃ mena. Ti wii buip̃ etarā, ope qūēnorī, cū pitirui joyuparā pū̃ r̃po wēērī mena Jesús t̃p̃ ñicārī cab̃uric̃ure. ²⁰ Bairo na caāto īña, Jesús p̃uame tūgoña masīñup̃ na catūgoñarījērē. “Ỹu camasīrījērē cariape tūgoñatutuayama,” na ī tūgoñañup̃. Torec̃, atore bairo qūñup̃ Jesús ñicārī cab̃uric̃ure:

—Ỹu yã, merē m̃ carorije wapare ỹu netōcōāñā —qūñup̃ Jesús.

²¹ Bairo cū caīrō, ti wii macāāna Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā, aperā fariseo majā mena āmeo ī jēniñañuparā na majū Jesús cū caīatajere tūgori, “¿Nam̃ ūcū majū caūm̃ cū āniñati, ‘Ỹu yã, merē m̃ carorije wapare ỹu netōña,’ caīā? Dios jeto netōm̃asīñami marī carorije wapare. Āni, Jesús, Diore cū netōnucāū átiyami bairo cū caīrījē mena,” āmeo ī busuyuparā na majū.

²² Masīcōāñup̃ Jesús cū yerip̃ na caāmeobusurijere. Bairi atore bairo na īñup̃:

—¿Nopēīrā ỹu caīatajere tūgori, m̃jāā tūgoñarīqūē paiyati? ²³⁻²⁴ “M̃ carorije wapare ỹu netōña,” ānirē ỹu caīata, “Bairo īcōāñ īñami,” m̃jāā ībujiorā. Bair̃p̃a, “Wām̃nucāña,” cūrē ỹu caīata, to bero cū cawām̃nucáto īñarā roque, “Bairo īcōāñ mee īñami Jesús,” m̃jāā ībujiorā. Ỹu, Camasā jūgoc̃, ati yepap̃ ỹu carotimasīrījērē m̃jāā camasīparore bairo, tiere ñigu —na īñup̃ Jesús fariseojāārē.

Ī yaparo, cū caīrōrē bairo qūñnemoñup̃ Jesús ñicārī cab̃uric̃ure:

—Murē ñiña: ¡Wām̃nucāña! M̃ cacūñarī corore nep̃sari m̃ ya wiip̃ tunu ácúja. Merē m̃ riayere ỹu netōña —qūñup̃.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, tocārōā jicoquei wām̃nucā yua, cū cacūñarī corore ne p̃sa, ti wiire witicoásup̃ cū ñicārī cab̃umiatac̃ p̃uame. Diore basapeori, cū ya wiip̃ acoásup̃ yua. ²⁶ Bairo cū caátó īñarā, nipetiro camasā tūgoña acuarī, atore bairo īñuparā:

—Ago tame, ¿diwatoa ūno tore bairo caroa majūrē marī īñarī? Marī īñap̃. ¡Camasī ñiñami Dios! —qūñ basapeoyuparā nipetirā.

Jesús llama a Leví
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Cabero acoásup̃ Jesús tunu. Bairo ácú, Leví cawāmec̃c̃ure qūñajoyup̃. Mai, Leví p̃uame Roma gobiernorē camasā yaye dinero impuesto na caīrījērē jejobojari majōc̃ āñup̃. Bairi cū capaari ar̃ap̃ cū caāno, qūñajoyup̃ Jesús Levíre. Bairo qūñajori bero, cūtu etaátí, atore bairo qūñup̃:

—Jito, yu bapacusa.

²⁸ Bairo cū caĩrō tũgo, tocãrõã jicoquei Leví pũame cū yaye paarique nipetirore cūcõã, Jesús mena bapacutĩ ácu acoásupũ yua.

²⁹ Nocãrõ bero Leví cū ya wiipũ bose rũmũ jũgo qũẽnoñupũ. Bairo bairi ti rũmurẽ cū ya wiipũ capããrã camasã ãñuparã cū capiijoatana. Na mena macããna jĩcããrã Leví ùna, gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã ãñuparã. Na ùna Jesujãã mena uga bapacũsuparã. ³⁰ Bairo na caugabapacutore iñarã yua, fariseo majã pũame na ì tutiyuparã Jesús cū cabuerãrẽ. Na yarã, Moisés cū caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã mena atore bairo na ì tutiyuparã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperã roro caãna mena mujãã etiuga bapacutiyati? Roro mujãã átiya —na ì tutiyuparã fariseojãã Jesús cū cabuerãrẽ.

³¹ Bairo na catutiro tũgo, bairo na iñupũ Jesús:

—Ucotiri majõcũre bairo yu ãniña ati wiire. Ucotiri majõcũ apériyami cacatirã na caãni wiiripũre. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etaũ. Bairi ãnoa mena yu ãniña. Na carorije riayere bairo caãnierẽ netõõũ ácu yu átíapũ. ³² Torecũna, yu apũ ati yepapũre. “Caroarã marĩ ãniña,” caĩtorãrẽ na yu macãẽtiña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicũtiya,” caĩtũgoña yapapuarã roquere na macãũacũ yu apũ, na yeri wasoáto, ì —na ì quetibũjuyupũ Jesús fariseojããrẽ.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Cabero Jesure qũĩ jẽniñañuparã tunu to macããna camasã:

—Ugarique betiri Dios jetore cū jẽninucũñama Juan cū cabuerã. Fariseo majã na cabuerã tore bairo átiyama na cũã. Mũ cabuerã pũame áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñañuparã to macããna Jesure.

³⁴⁻³⁵ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na iñupũ Jesús:

—Caroaro yu caátiere mujãã tũgomasiẽtiña. Caũmũ cawãmojiyapũre bairo yu ãniña. Cũ yarãrẽ bairo niñama yu cabuerã. Caũmũ cū cawãmojiyari rũmurẽ cū yarã nipetirã ugayama paio, cū mena useanirĩ ãna. Ti rũmurẽ auatãmũoetiyama. Caũmũ cū cawãmojiyaro bero roquere, cū yarã caborã ugarique betiri Diore cū tũgoñajẽni ñubuebujiorãma tunu. Narẽ bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã auatãmũoetigarãma. Yu camano roquere auatãmũobujiorãma —na ì quetibũjuyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

³⁶ Ì yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabũcũ macããjẽ mena tũgousa masĩã maniña,” ìgu, atore bairi wãme na ìcõña quetibũjunemoñupũ Jesús tunu:

—Cabũcũro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carũgaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rugagaro. Rugari tũgãwonemogaro pai-jãñurõ cawãma asero pũame cabũcũro jutirore. ³⁷ Tunu bairoa use oco cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãẽtinucũñama camasã cabũcũ poa waibũcũ asero poapũre. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmũrõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. ³⁸ Bairi use ocore cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãnucũñama camasã cawãma poa mena. ³⁹ Tunu bairoa use oco cabũcũre caetiatana ni ùcũ jĩcãũ cawãmarẽ boecũmi. Cũ

pame, “Use oco cabuca jeto yu ñuña,” i tũgoñañami —na i quetibũyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Cabero judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caãno Jesujãã netõásuparã weseripũ. Bairo netõánã, Jesús cũ cabuerã pame queyari trigo apeacarẽ cacatirijerea peenerĩ bure ugajũgoyuparã. Bairo na caáto, fariseo majã pame na ññañuparã. ² Bairo na caáto ñña yua, atore bairo na i tutiyuparã: —¿Nopẽĩrã ati rãmũ ñnorẽ paariquere bairo mujãã átiyati? Ati rãmũ ñnorẽ caápericõãpee ñña mujãã caátie ñnierẽ —na i tutiyuparã fariseo majã Jesús cũ cabuerãrẽ.

³ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—David ãnacũ queyamiácã, ¿cũ caátajere na caquetibũjucũrĩqũẽrẽ mujãã ññaetinucũñati Dios ya tutipũ? Mujãã ññanucũrã. ⁴ Bairo baiyuparo: David pame jããetayupũ Dios ya wiire cũ ãmũa mena. Ugariquere macããrã jããetayuparã. Bairi pan ãñuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũẽ jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jetore na ugariotiyupũ Moisés ãnacũ. Bairo sacerdote majã jeto na caũgarije caãnimiatacũãrẽ, tie pããrẽ ugari bero, cũ ãmũarẽ na batonuñupũ David —na ññupũ Jesús.

⁵ Tunu na ñnemoñupũ Jesús fariseo majãrẽ:

—Yũ, Camasã Jũgocũ ãñiri yũ átirotimasĩña yerijãrĩcã rãmũ cũãrẽ camasã caroare na caátĩñipeere —na i quetibũyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

El hombre de la mano tullida
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Ape rãmũ caãno tunu judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caetaro ñña, jããetayupũ Jesús ññubuerica wiipũ. Bairo jããeta, na buejũgoyupũ. Topũ ãñupũ jĩcãũ cariape nugõã caricábũricũ. ⁷ Mai, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena Jesús cũ caátigarijere caroarõ qũĩña usayuparã, na quetiuparãrẽ busujãgarã. “¿Yerijãrĩcã rãmũrẽ cũ catiowãti caricábũure?” i tũgoñañuparã. ⁸ Jesús masĩjãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairo masĩmicũã, atore bairo qũĩñupũ caricábũure:

—Tiaya. Ato yũ tũpũ asá.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãmũñucã, cũ tũpũ etanucã etayupũ. ⁹ Bairo cũ caetaro ñña, atore bairo na i jẽniñañupũ Jesús fariseojããrẽ:

—¿Ñerẽ marĩ ánaati ati rãmũrĩ ñnorẽ, camasã na cayerijãrĩ rãmũrĩrẽ? ¿Cañurĩjẽrẽ marĩ ánaati, o caroriye pamerẽ marĩ ánaati? Cañurĩjẽrẽ marĩ átiagarã. Bopacooro cabairãrẽ marĩ canetõrõrẽ boyami Dios —na ññupũ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na i yaparo, nipetirãrẽ na ñña, atore bairo qũĩñupũ Jesús caricábũricũrẽ:

—Mũ ricãre ññupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricábũricũ pame cũ caĩrõrẽ bairo ásupũ. Tocãrõã cũ ricã ñũcoasuparo yua. ¹¹ Bairo cũ caáto ññarã, fariseo majã pame asia netõcoasuparã Jesús mena. Bairo asia netõcõãti, atore bairo ãmeo i jẽniñañuparã na majũ: “¿Dope bairo marĩ ánaati, Jesure cũ pajĩãgarã?” Cũ tejãñũñuparã fariseo majã Jesure.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Ti rāmūrīrā Diore jēnigū, ūtāū buipū acoásúpū Jesús. Topū eta, ti ñamirē Diore qūī jēniñubue busucoásúpū. ¹³ Bairo baibusueta, na piyupū Jesús cū cabueparārē. Bairo na caetaro ñña, na beseyupū pūga wāmo peti rapore pūga pēnirō cānacāū majū. Bese yaparo yua, “Mujāā yū caquetibujerotijoparā mujāā ānigarā,” na ññupū. ¹⁴ Bairi pūga wāmo peti rapore pūga pēnirō cānacāū majū āñuparā Jesús cū caquetibujerotijoparā. Cajūgoye āñupū Simón. Simorēā qūññupū tunu “Pedro”. Tunu cabero āñupū Pedro bai, Andrés cawāmecucu. Tunu cabero āñuparā Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, apei Santiago. Cū, Santiago, Alfeo macū āñupū. Tunu cabero āñupū apei Simón. Cū pūame celotes na caīrā mena macāācū āñupū. ¹⁶ Tunu cabero āñupū Judas, Santiago macū pūame. Tunu cabero āñupū Judas Iscariote. Cū pūame āñupū Jesure cañerotipau. Tocārōā niñama Jesús cū caquetibujerotijoparā, cū cabesericarā yua.

Jesús enseña a mucha gente

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Bairo Jesús na bese yaparo, buro bui cañniatacū ti burore cū cabuerā mena ruietayupū yua. Bairo cū caruiro, capāārā camasā qūññacoteyuparā. Na, camasā nipetiropū caatiatana āñuparā. Torena, Judea yepa macāāna, Jerusalén macā macāāna, capairiyatū macā macāāna, Tiro, Sidón na caīrī macā macāāna cūā nipetiro āñuparā. Jesús yaye quetire tūgogarā baiyuparā. Tunu bairoa, marī riayere cū netōōáto, ñrā baiyuparā. ¹⁸ Bairo bairi Jesús pūame wātī yeri pūna jūgori popiye cabairārē na netōōñupū. ¹⁹ Bairo to macāāna cariyecunarē na catiōyupū Jesús cū camasīrījē mena. Bairi nipetiro camasā cū pāñagayuparā, marī cūārē cū catiōáto, ñrā.

La felicidad y la infelicidad

(Mt 5.1-12)

²⁰ Cabero Jesús cū cabuerārē na ññamai, atore bairo na ññupū:

“Ūseanirī āña mujāā yū cabuerā. Capee apeye ūnierē cacūgoenarē bairo caāna nimirācūā, āmerē Dios cū carotimasīrīpau macāāna mujāā āñiña.

²¹ “Tunu bairoa auanucāmirācūā, cabero mujāā ūgayapigarā. Bairi ūseanirī āña.

“Tunu bairoa āmerē otimirācūā, cabero ūseanirī mujāā boyetigarā. Bairi ūseani āña.

²²⁻²³ “Mujāā, yū yarā majū mujāā āñiña. Yū yaye quetire catūgousarā mujāā āñiña. Bairo catūgousarā mujāā caānoi, camasā aperā mujāārē tejāñuñama. ‘Jāā mena āmerīcōāña,’ mujāārē ññama. ‘Moena mujāā āñiña,’ mujāārē ññama. Tunu yū, Camasā Jūgocure, yū mujāā catūgousaroi, mujāārē busupaiyama. Tore bairo jeto ásupa na ñicūjāā profeta majā ānana cūārē tirūmupure. Mujāārē tore bairo na caáto ññarā, mujāā ūseanijāñugarā. Dios mujāārē caroare cū cajopee paijāñurō nigaro. Jōbuiupū mujāā caetaro, pairo nigaro mujāārē caroa cū cajopee. Bairo tiere tūgoñarī ūseanirīqūē mena bairoa ānicōā ninucūña,” na ñ quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

²⁴ Ī yaparo, aperā cū yaye quetire cariape catūgogaenarē atore bairo na ññupū: “Mujāā capee apeyere cacūgorā roque caroaro mujāā āmerīgārā. Ati yepapare caroaro ānimirācūā, cabero popiye mujāā netōgarā. ¡Bopa-cooro mujāā tāmuogarā!

25 “Tunu bairoa mujãã, ‘Ñe ãnie yu rusaetiya,’ caĩrã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! ãmerẽ mujãã caborijere cãgomirãcãã, cabero mujãã cãgoetigarã.

“Tunu mujãã, roro caĩboyetirã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! ãmerẽ boyetimirãcãã, cabero roro majũ otiri mujãã yapapuagarã.

26 “Tunu bairoa mujãã, ati yepa macããna nipetirã na caĩroaricarã ãnimirãcãã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! Tirũmũpũre caãnijũgoyaricarã cãã bairo átiyayupa profeta majã caĩtori majã ãnanarẽ,” na ¡quetibũyũyũpũ Jesús cãtũ catũgorã etarãrẽ.

El amor a los enemigos

(Mt 5.38-48; 7.12)

27 Bairo ¡quetibũyũ yaparo, na ¡ñũpũ tunu: “Bairãpũa mujãã, yu yaye quetire catũgousarã pũame atore bairo mujãã caátore yu boya: Mujãã pesuare na mairotiya. Rorije na ãmeo ápericõãña. Caroa roquere na ása.

28 Roro mujããrẽ caĩrãrẽ, ‘Caroare cã joáto Dios mujããrẽ,’ na ¡ña. Tunu bairoa mujããrẽ popiye mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diopũre.

29 Tunu ni jĩcãũ ãcũ mujãã wasoponarẽ cã capaata, ape nũgõã cããrẽ cã ãñotaeticõãña. Tunu bairoa apei mujãã pesu pũame mujãã jutiro cabui macããtõrẽ cã caẽmaata, mujãã camisa cããrẽ maieticõãña. 30 Tunu apei cã cajẽnĩata, cã cabopacarijere cã nuniña. Tunu bairoa mujãã cacũgorijere caẽmaũ cããrẽ, ‘Jãã tunuoña,’ qũĩtĩcõãña. 31 Aperã mujããrẽ caroaro na canũcũbugoro mujãã boya. Torea bairo na cããrẽ mujãã canũcũbugoro ñũña.

32 “Mujããrẽ camairã jetore mujãã caãmeo maiata, ¿ñe ãnie caroare mujãã ãmeo átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cãã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. Torenã, mujãã

Dios yarã ãnirĩ, mujããrẽ cateerã cããrẽ na mairotiya. 33 Tunu bairoa mujããrẽ caroaro caãna jetore caroaro mujãã caápata, ¿ñe ãnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena

cãã. Narẽ caroaro caãna jetore caroaro na átinucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ carorije caãna cããrẽ caroaro na átirotiya.

34 Tunu bairoa mujããrẽ catunuomasĩrã jetore mujãã cawasoata, ¿ñe ãnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cãã. Narẽ nipetirã na cawasorijere catunuomasĩrã jetore

na wasonucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ catunuomasĩena cããrẽ na rotijoya. 35 Bairi yu yarã, mujãã pesuare na maiña. Caroaro na átirotiya. Na wasoya mujãã cacũgorijere. ‘Marĩ tunuomasĩenama,’ ¡

tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caápata, mujãã cawapatapee paio nigaro. Caroaro mujãã caátie wapa jũgori paio nigaro. Dios pũame nipetirãrẽ

caĩñamai niñami. ‘Yu mena mu ñũjãñũña,’ caĩena, bairi rorije caãna cããrẽ na ¡ñamaimiñami Dios. Bairi cã pũnaa, nipetirã netõõrõ carotimasĩ

pũnaa majũ mujãã ãnigarã, bairo mujãã caápata. 36 Marĩ Pacũ Dios camasãrẽ cã caĩñamairõrẽã bairo mujãã cãã mujãã yarãrẽ na ¡ñamaimiña,”

na ¡quetibũyũyũpũ Jesús cãtũ catũgorã etarãrẽ.

No juzguen a otros

(Mt 7.1-5)

37 Bairo ¡quetibũyũ yaparo, na ¡ñũpũ tunu: “Aperã noo na caátĩãnierẽ roro bũsupaeticõãña, mujããrẽ bairo Dios cãã mujãã caátiere, ‘Roro átiyama,’ cã caĩtĩparore bairo írã. Tunu bairoa camasãrẽ, ‘Carorã mujãã

ãniña,' na ãetĩcõãña, mujããrẽ bairo Dios cũã, 'Carorã mujãã ãniña,' mujããrẽ cũ caĩetĩparore bairo ãrã. Caroaro ása. Apeã roro mujããrẽ na caátiere masiritiya. Bairo mujãã caápata, Dios cũã roro mujãã caátiere masiriy-obo jagumi. Mujããrẽ netõõgumi yua. ³⁸ Tunu aperã na cabopacarijere na joya. Bairo mujãã caápata, caroare mujãã jogumi Dios cũã. Petoaca cabopacarãrẽ mujãã cajoata, petoaca mujãã juátigumi. Netõjãñurõ mujãã cajoata, netõjãñurõ mujãã juátigumi. Apeãrẽ mujãã cajuátato cãrõ mujãã juátigumi Dios," na ã quetibujuyupũ Jesús.

³⁹ Ñ quetibujũ yaparo, ape wãme na ã cõñañupũ tunu: "Ni jĩcãũ ãcũ cacaapee mácũ pũame, apeĩ cũ bapare cacaapee mácũrẽ, 'Mũ yũ jũgogũ,' cũ caĩata, ñuetõ. Na, pũgarãpũa operũ rocajãcõãbujiorãma. ⁴⁰ Tunu bairoa ni jĩcãũ ãcũ bueri majõcũ, cũrẽ cabuei netõõrõ masĩetĩñami. Bairo masĩpeyoeticũã, cabero roquere masĩpeyopũ, cũrẽã bairo masĩgumi," na ãñupũ Jesús.

⁴¹⁻⁴² "Tunu bairoa jĩcãũ caũmũ cũ baire, 'Mũ caapeapũ pũrõãcã jãñaña. Yũ nerocapa,' qũĩñupũ. Bairo qũĩmicũã, cũ pũame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapeapũ. Tore bairo baiyami jĩcãũ ãcũ paio roro caátacũ cũ cũã petoaca roro caátacũre, 'Roro mũ baiya,' cũ cũ caĩbũsupaiata. ¡Caĩtopairã mujãã ãniña! Torena, mujãã pũame roque rejũgoya mujãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mujãã quetibujũ masĩgarã aperãrẽ rorije na caátiere," na ã quetibujuyupũ Jesús.

El árbol se conoce por su fruto
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ñ quetibujũ yaparo, na ãñupũ tunu: "Yucũ, caroã pũame carorijere rĩcacũperiya. Tunu bairoa apeĩ yucũ caroricũ caroare rĩcacũperiya. ⁴⁴ Tocãnacã yucũ carĩcacũtiire ugarã, tiire marĩ masĩña. Tunu marĩ caũgarije, higuera na caĩrĩjẽrẽ marĩ jeetiya pota yucũ. Tunu bairoa use cũãrẽ marĩ jeetiya pota wopũ. ⁴⁵ Torea bairo camasã caroarã na yeripũ caroaro tũgoñañama. Bairi caroaro bũsuyama. Apeã carorã na yeripũ roro tũgoñañama. Bairi roro bũsuyama. Marĩ yeri marĩ catũgoñañasĩrĩjẽpũ caãnoi, marĩ bũsũnucũña," na ã quetibujuyupũ Jesús.

Las dos bases
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Ñ quetibujũ yaparo, na ãnemoñupũ tunu: "Mujãã yũ yaye quetire átigaetimirãcũã, ¿nopẽĩrã, 'Jãã Quetiupũ,' yũre mujãã ãñati? ⁴⁷ ãmerẽ ape wãme ãcõñarĩ mujããrẽ yũ quetibujũgũ camasĩ cũ cabairijere. Ni ãcũ yũtũ caetaũ, yũ yaye quetire tũgori, cabero yũ caĩrõrẽ bairo caácũ atore bairo niñami: ⁴⁸ Tutuari wiire caqũẽnourẽ bairo camasĩ niñami. Cũ pũame pũpea yeseari cũ wii botare ãtã buire ñcõñupũ. Bairi cabero ria putaro, oco pũame ti wiĩpũ etayuparo. Bairo ti wiire bũtioro to cajabemiatacũãrẽ, ti wii pũame toa ñicõãñuparõ, usũro cũ caqũẽnorĩcã wii ãnĩrĩ. ⁴⁹ Tunu bairoa apeĩ cũã yũ yaye quetire tũgogaetiri, yũ caĩrõrẽ bairo caãpei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqũẽnourẽ bairo caãcũ niñami. Cũ pũame ãtã bui mee cũ wii botare ñcõñupũ. Paputiropũ cũ wiire qũẽnõñupũ. Bairi cabero ria putaro, oco pũame ti wiĩpũ etayuparo. Bairo eta, ti wiire bũtioro to cajaberoi yua, ti wii pũame pecoasuparo. Usũeto cũ caqũẽnorĩcã wii ãnĩrĩ ñee mano ñapeticoasuparo," na ã quetibujuyupũ Jesús.

7

*Jesús sana al criado de un oficial romano**(Mt 8.5-13)*

¹ Bairo camasârê na ï quetibuj̃u yaparo yua, acoásúp̃u Jesús Capernaum na caĩrĩ macãp̃u. ² Mai, ti yepar̃u añup̃ũ jĩcãũ, romano soldaua quetiup̃u capitán. Cũ p̃uame capaabojarĩ majõc̃u cūgoyup̃u, cū camai majūrê. Ti watoare riajãñup̃ũ cū capaabojarĩ majõc̃u p̃uame. Riácúp̃u baiyup̃u. ³ Bairo b̃utioro majũ cū cariaroi yua, tūgoyup̃u quetiup̃u capitán ti yepare Jesús cū caetarijere. Bairo tiere tūgo yua, jĩcãrãrê judío majã cabũtoa camasĩrãrê na piiroti joyup̃u Jesure. “Tãmurĩ ỹu yaure cū catiou apáro,” na ï piiroti joyup̃u. ⁴⁻⁵ Bairi yua, Jesut̃u etarã, tutuaro mena qũĩñuparã:

—Quetiup̃u capitán, jããrê cajon caroú niñami. Marĩrê, judío majãrê marĩ ñuc̃ub̃ugoyami. Jãã cañubueri wiire qũẽnorotibojawĩ. Bairi m̃u cajuáto boya. Jito tãmurĩ jãã mena —qũĩñuparã cabũtoa camasĩrã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tūgo, “Jaũ,” ï, na mena ásúp̃u Jesús. Bairo quetiup̃u capitán ya wiip̃u na caetaparo jūgoye, aperã cū mena macããnarê na joyup̃u tunu Jesús t̃up̃u quetiup̃u capitán p̃uame. Atore bairo na ï rotijoyup̃u Jesure: “M̃u, caãnimajũũ m̃u añiña. Ỹu p̃uame roque m̃urê bairo ỹu baietiya. Bairi ỹu ya wiire m̃u cajããrõ ñuetõ. ⁷ Bairi ỹu majũ m̃u ỹu macãũ áperiar̃u. Bairi top̃ua ãcũ, cū catiáto, ï joya. Bairo m̃u caĩrõ, caticoag̃umi ỹu yaũ. ⁸ Ỹu netõjãñurõ carotirã na carotiric̃u ỹu añiña. Tunu bairoa ỹu cãã quetiup̃u añirĩ ỹu ãm̃uarê na ỹu rotimasĩnucũña. Bairi ‘Tiaya,’ ỹu caĩrõ, jicoquei atĩnucũñama. Tunu ‘Ánája,’ ỹu caĩrõ, jicoquei ánucũñama. Tunu ‘Bairo ása,’ ỹu paabojarĩ majãrê ỹu caĩrõ, jicoquei ỹu caĩrõrê bairo átĩnucũñama,” na ï rotijoyup̃u quetiup̃u capitán Jesure.

⁹ Bairo na caĩrĩjêrê tūgo, Jesús p̃uame tūgoac̃uacoasup̃u. Bairi cãrê caũsarãrê na ãmejore ñña, atore bairo na ññup̃u:

—Mujããrê cariape ñiña: Ato Israel yepa macããna jĩcãũ ñcũ cãrê bairo ỹu mena catūgoñatutuaure ỹu bócaetañaẽtĩña. Cũ p̃uame tūgoña tutua-jãñuñami Dios cū carotimasĩrĩjêrê —na ññup̃u Jesús cū bero caũsarãrê.

¹⁰ Bairo cabero quetiup̃u capitán cū cajoatana wiip̃uare tunueta ãna, paabojarĩ majõc̃u cacatip̃uare cū etayuparã yua.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Jesús p̃uame atie bero ásúp̃u tunu Naín cawãmecutĩ macãp̃u. Cũ mena bapac̃utĩásuparã cū cabuerã. Aperã capããrã camasã cãã na bero usayuparã. ¹² Bairo ti macãt̃u na caetarip̃u Jesús p̃uame ññajoyup̃u capããrã camasã ti macã, cawitiánárê. Na p̃uame cabaiyasiatac̃u cū yaráná, cū neásuparã. Cabaiyasiatac̃u p̃uame jĩcãũã añup̃ũ cawapearico macũ. ¹³ Bairo Jesús cawapearicore ññau, cõ ññamaiñup̃u. Bairi atore bairo cõ ññup̃u:

—Ỹu yao, otieticõãña.

¹⁴ Bairo ï yaparo, ti masã potire etañcã, pãñañup̃u. Bairo cū caáto, ti potire caneatana p̃uame tuañcãñuparã. Bairo na cabairo, caria-coatac̃uare qũĩñup̃u Jesús:

—Cawãmaũ, tūgoya ỹu caĩrĩjê. M̃urê ñiña: ¡Wãm̃ñucãña! —qũĩñup̃u Jesús caria-coatac̃uare.

¹⁵ Bairo cū caĩrõ, caria-coamiatac̃u p̃uame jicoquei cati wãm̃numuñup̃u yua. Baicõã, b̃us̃uj̃ūgoyup̃u. Bairo cū cabairo ñña, Jesús p̃uame cū joyup̃u cū

pacopure. ¹⁶ Bairo Jesús cū caátijēñorjērē ñnarã, nipetiro camasã butioro uwiyparã. Tunu Diore qũĩ basapeoyuparã:

—Profeta carou cañu majũ marĩtu etayami.

Tunu atore bairo ñ basapeoyuparã:

—Dios cū yarārē juañinemogu marĩtu etayami —ñ basapeoyuparã Jesús cū caáto caññaatana.

¹⁷ Bairo ti yepa, Judea yepa macããna, bairi ti yepa tũni macããna cūa nipetirã Jesús cū caátijatere tũgopeticoasuparã.

Los enviados de Juan el Bautista

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan cūa, presopu na cacũrocaricu tũgoyupu tie quetire. Cū cabuerã puame cū quetibũyuparã. Bairi na mena macããnarē na piijoyupu.

¹⁹ “Jesure na jēñiñarã áparo,” ñ, na piijoyupu. “¿Cariapea Mesías Dios cū cajou majũ mu añiñati? ¿Cū mee mu caãmata, apeĩ puamerē jãa coterãati?” qũĩ jēñiñarãjã,” na ññupũ Juan cū cabuerã puararē. ²⁰ Bairi cū cabuerã cū caĩrōrē bairo ásuparã Jesús tapu. Bairo cū tapu eta yua, atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—Juan, camasārē cabautizamirĩcũ puame jãa joami. Murē jãa jēñiñarotiami: “¿Cariapea, Mesías, Dios cū cajou majũ mu añiñati? Cū mee mu caãmata, ¿apeĩ puamerē jãa coterãati?” —qũĩ jēñiñañuparã Juan cū cajoatana Jesure.

²¹ Mai, na cajēñiñaparo jũgoyeaca, Jesús puame capããrã camasārē na catiopyupu. Cariayecunarē, bairi popiye cabairã cãārē, bairi wãĩ yeri pũna cacũgorã cãārē, nipetirārē na catiopyupu. Tunu bairoa ca-caapee ñnamasĩēna cãārē na catiopyupu Jesús. ²² Bairi Juan cū cabuerã na cajēñiñarō, atore bairo na ññupũ:

—Ññañijate mujãa majũ yu caátijatere. Tiere Juarē cū quetibũjurãjã. Yu camasĩrjē jũgori cañnamasĩētãna merē ñnamasĩñama. Tunu caamasĩētãna cūa merē ámasĩñama. Carupau boaatana cūa merē caticoayama. Catũgoetana cūa merē tũgomasĩñama. Tunu cabaiyasiatana cūa merē caticoayama. Tunu cabopacarã cūa caroa queti tũgoyama Dios narē cū canetōrjērē. Tiere cū quetibũjurãjã. ²³ Tunu bairoa mujãārē ñña: ¿Ueanirĩ ññama camasã yu mena catũgoñatutuajãnaena puame! —na ñ joyupu Jesús, Juan cū cabuerārē.

²⁴ Bairo Juan cū cajoatãna na caátó ñña, to macããna capããrã camasārē na quetibũyũ jũgoyupu Jesús, Juan cū cabairiquere. Alore bairo na ññupũ: “¿Nopẽĩrã desierto cayucumanopu mujãa ásupari? ¿Jicãũ yeruaca, wĩnoi cayuguiricuacarē ññagarã, topu mujãa ásupari? ²⁵ ¿O caũmu, caroa jutii cajãñaurē qũĩñagarã, topu mujãa ásupari? Mujãa baiesupa. Camasã caroa jutii cajãñarã puame caroa wiiripu, quetiuparã ya wiiripu añiñama. Desierto cayucumanopu etaetiyama na ñña. ²⁶ ¿O profetare qũĩñagarã, topu mujãa ásupari? Bairoa mujãa baiyupa. Cariape mujãārē ñña: Mujãa puame, ‘Profeta acũmi Juan,’ mujãa caĩtũgoñamiatacũārē, Juan profeta netdõjãñurō caañimajũũ ññami. ²⁷ Cūa ññami Dios yaye quetibũjurica tutipu na cawoatujũgoyecutacu majũ. Alore bairo ti tutipu ñ quetibũyayupi Dios cū macārē, Juan cū cabaipere:

‘Mu, yu cajopau, ti yepapu mu cabuiaparo jũgoye, apeire cū yu qũñnoroti jojũgogu.

Camasã mu yaye quetire na tũgoussaáto ñ, apeire yu qũñnoroti jojũgogu,’ ñ quetibũyayupi Dios Juan cū cabaipere.

²⁸ Cariape mujãärë ñiña: Ni jĩcãũ ãcũ ati yepapũ cabuiaricũ Juan netõrõ caquetibũjũnetõõmasĩ maami. Baiũa, Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããcũ pũame nipetirã netõrõ cabũgoro macããcũ ãnimicũã, ape rũmũpũ roquere Juan netõrõ masĩcõãgũmi.

²⁹ “Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetiro camasã Juan cũ cabautizaricarã pũame Diore qũĩroayuparã. Gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã cũã qũĩroayuparã. ‘Torecũ, marĩ Pacũ Dios caroaro cariape átinucũñami,’ qũĩ tũgoña masĩñuparã Dios cũ caátie. ³⁰ Aperã fariseo majã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pũame roque Juan cũ cabautizarijere boesuparã. Bairo boena, Dios narẽ cũ cajuátigamirĩjẽrẽ butioro ññateyuparã,” na ñ quetibũjũyupũ Jesús.

³¹ Cũ pũame masĩcõãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi atore bairo na ññupũ: “¿Dope bairo mujãã, ati yutea macããna mujãã ñnarẽ ññicutĩ? ¿Noa ñnarẽ bairo mujãã ãñicutĩ? ³² Cawĩmarãrẽ bairo mujãã ãñiña. Cawĩmarã pũame camasã na caneñaporipũ ñno plazapũ eperã, awajari atore bairo ñ joyama na baparãrẽ: ‘Jãã catõrõã putiro mujãã basaetipũ. Tunu bairoa jãã caotiro cũãrẽ, jãã mujãã otinemoetipũ,’ ñ joyama cawĩmarã na baparãrẽ. Narẽ bairo mujãã ãñiña cayugaena majũ. ³³ Tũgopeoya mai. Yũ jũgoye etayupi Juan, camasãrẽ na bautizapũ etapũ. Cũ pũame pan ugaesupũ. Tunu use oco cũãrẽ etietinucũñupũ. Bairo cũ cabairijere ññarã, mujãã pũame, ‘Wãtĩ yeri pũna cacãgonũ ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa,’ mujãã ññupũ Juarẽ. ³⁴ Bairi Juan bero yũ, Camasã Jũgocũ, yũ etawũ. Yũ pũame camasã mena yũ uganucũña. Na mena yũ etinucũña. Bairo yũ cabairijere ññarã, mujãã pũame, ‘Ugapacajãñũñami. Use oco cũãrẽ etipacajãñũñami. Carorã mena bapacũtiyami. Tunu bairoa Roma macããcũ gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã mena bapacũtiyami. Bairi carõnũ ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa cũ cũãrẽ,’ yũ mujãã ññucũña. ³⁵ Baiũa, Dios pũame cũ camasĩrĩjẽrẽ camasãrẽ na áti ññoñami cũ mena catũgoñatutuarã caroaro na caátie jũgori,” na ññupũ Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Cabero fariseo majã mena macããcũ jĩcãũ, Simón cawãmecũcũ Jesure qũĩñupũ: “Jito, marĩ ugaáto yũ ya wiipũ.” Jesús pũame cũ caĩrõ tũgo, “Jau,” ñ, cũ ya wiipũ ásupũ. Topũ eta, ti wiire jãã, cũ mesapũ etanumuñupũ. ³⁷ Mai, ti macãpũ ãñupõ carõmio roro caáco. Cõ pũame tũgoyupo Jesús fariseo ya wiipũ cũ caũganũ etaro. Bairo tiere tũgo, ti wiipũ ásupõ cõ cũã. Caroaruacapũ cajutiñũrĩjẽrẽ cũgori ti wiipũ ásupõ. ³⁸ Bairo ti wiire jããeta, Jesús rũpori tũpũ ruiyupo. Bairo ruĩ, otiyupo. Bairo cõ caotiro, cõ yaco oco pũame cũ rũporipũ etayuparo. Bairo cabairo ñña, cõ poa mena cõ caapee ocore pareyupo. Bairo pare yaparo, Jesure cũ nucũbugori cũ rũporire ñpũñupõ. Ñpũ yaparo, caroa cajutiñũrĩjẽ, cõ cajeatajere cũ rũporire piopeoyupo yua. ³⁹ Bairi fariseo ti wii upapũ pũame bairo cõ caáto ñña, atore bairo ñ tũgoñañupũ: “Jesús, cariapea Dios yau profeta cũ caãmata, atio carõmio cõ caátĩãnierẽ masĩbujioũmi. ‘Yure capãñao, rorije caáco ññamo,’ ñ masĩbujioũmi, Jesús profeta cũ caãmata,” ñ tũgoñañupũ fariseo, ti wii upapũ pũame. ⁴⁰ Jesús pũame masĩcõãñupũ cũ caĩtũgoñarĩjẽrẽ. Bairi atore bairo qũĩñupũ:

—Simón, jĩcã wãme mũ ñigaya.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jau, ñña,” qũĩñupũ.

⁴¹ Bairi Jesús pũame atore bairo qũĩ quetibũjũyupũ Simorẽ:

—Caāmua pugarā dinerore cawapamorā āñuparā. Jīcāu pajjāñurō, quinientos denario moneda tiiri majū wapamoñupū. Apei pñame petoaca cincuenta denario moneda tiiri majū wapamoñupū. ⁴² Na, pugarāpñua tie dinerore tunuo masīesuparā. Bairi na cawapamou pñame bopacooro na iñari, “Ñugaro. Mñjāā cawapamorījērē yñ masiritigñ,” na iñupū yua. Bairi, ¿ni pñame cārē cū mainetōcuti? —qūī jēñiñañupū Jesús fariseore.

⁴³ Bairo cū caījēniñarō tūgo, atore bairo qūīñupū fariseo Jesure:

—Yñra, pajjāñurō cawapamou pñame butioro cū majjāñuñami — qūīñupū.

Bairo cū caīrō, “Cariape miña,” qūīñupū Jesús pñame.

⁴⁴ Ī yaparo, carōmiorē āmejore iña, qūīñupū Simorē:

—¿Atio carōmio cō caātiatajere miñaetiyati? Mñ ya wii yñ caetaro bero, yñ mñ oco joetiapñ, yñ rñporire yñ cacosepeere. Bairo mñ caápericōāmiatacūārē, atio cō caapee oco mena yñ rñporire coseamo. Áticōā tunu, cō poa mena yñ rñporire pareamo. ⁴⁵ Tunu bairoa mñ ya wii yñ caetaro, caroaro jēnirī yñ mñ ūpūetiapñ. Bairo mñ caápericōāmiatacūārē, atio nñcūbugorique mena yñ rñporire ūpū jānaētīñamo.

⁴⁶ “Tunu yñ rñpoare use oco aceite mena mñ peoetiapñ. Bairo mñ caápericōāmiatacūārē, atio caroa cajatiñurījērē yñ piopeoamo yñ rñporire. ⁴⁷ Bairi mñrē ñiña: Atio yñre cō caātiaroije jūgori yñre butioro cō camairōrē áti iñoñamo. Bairi cō carorije wapa paio to caānimiatācūārē, tiere yñ masiriyoya. Baipñua, apei petoaca cū carorije wapare cū camasiriyoota, petoaca cū camairījē cūārē áti iñobujioñmi cārē camasiriyoure,” qūīñupū Jesús Simorē.

⁴⁸ Qūī yaparo yua, atore bairo cō iñupū Jesús carōmiorē:

—Yñ yao, mñ carorije wapare yñ masiriyoya.

⁴⁹ Bairo cū caīrō tūgo, ti wii macāāna, cū mena caugari majā pñame āmeo iñuparā na majū:

—Bairo caī, ¿ñamñ ūcū cū ānicuti?

⁵⁰ Bairo Jesús pñame na caīrījērē masīmicāā, carōmiorē cō iñemoñupū:

—Yñ mena mñ tūgoñatutuaya. Bairi mñrē yñ netōñña. Caroaro useanirīqūē mena ácoja —cō iñupū Jesús carōmiorē.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Cabero Jesús āñesēñañupū ape macāārīpñ. Bairi tocānacā macā, ca-pairi macā, o òcā macāācā cūārē etañ, to macāānarē na quetibujñyupñ. Caroa queti, Dios cū carotimasīrīpñ caetarore na quetibujñyupñ. Cū cabuerā, pñga wāmo peti rñpore pñga pēñirō cānacāñ apóstolea majā mena quetibujñ ñesēñañupū. ² Tunu carōmia, wātī yeri pñnarē cacūgomiatana cūā cū mena bapacuti ñesēñañuparā. Jesús pñame wātī yeri pñnarē na acurewiyojobojayupñ. Jīcāō Jesús mena caácó, María Magdalena wāmecusupo. Cō pñame wātī yeri pñnarē jīcā wāmo peti pñga pēñirō majū cacūgomiataco āñupō. ³ Apeo, Juana cawāmecuco āñupō. Cō pñame Cuza, Herodes ya wiire paari majārē carotibojan nñmo āñupō, Juana pñame. Apeo, Susana cawāmecuco āñupō. Capāārā āñuparā bairāpñua Jesús mena cañesēārī majā rōmirī. Na cacūgorije mena Jesujāārē na juátinemoñuparā.

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Cabero camasã capããrã, na ya macããpũ caatiátana Jesutere neña etayuparã, qũĩñagarã. Bairo na caneñaetaro ñña yua, na quetibũju jũgoyupũ Jesús. Oteriquere caoteire ñcõñarĩ atore bairo na ñ quetibũjuypũ: ⁵ “Jĩcã rãmũ ásupũ jĩcãũ caũmũ cũ wesepũ, oteriquere otei ácu. Topũ eta, cũ oteriquere wẽbato otejũgoyupũ. Bairo caroaro cũ caotemiatacũãrẽ, oterique jĩcã rupa ñañuparõ maapũ. Bairo cabairoi, ti wããrẽ caãnetõrã camasã pũame oteriquere pea aboyuparã. Tunu bairoa minia ti rupare ññarĩ, wũ ruiatĩ, ugarecõãñuparã maapũ cañaatarupare. ⁶ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupa ãtã yepapũ ñañuparõ. Bairo tie oterique pũame pũtiatĩmii yua, yoaro mee riacoásúparo, ti yepa caoco mano jãgori yua. ⁷ Cabero ape rupaa pota yucũ watoapũ ñañuparõ. Cabero pota yucũ pũame butinetõrõ, tie oterique caroaro pũtimasĩẽsuparo. Pota yucũ pũame otere butibiacõãñuparõ. ⁸ Cabero ape rupaa pũame caroa yepapũ ñañuparõ. Cabero putĩ, buticoasuparo. Bairo butiátó yua, tocãnacã jatĩpũa cien rupa jeto rĩcacũsuparo,” na ñ quetibũjuypũ Jesús.

Ñ quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ: “Mũjãã caãmoocũna mũjãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mũjããrẽ yũ caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoya mũjãã yeripũ,” na ññupũ, Jesús busurique tutuaro mena cũtũ caneñaetari majãrẽ.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Cabero Jesús cũ cabuerã pũame qũĩ jẽniñañuparã: “¿Dope ñgaro to ññati caotei queti?” qũĩñuparã. ¹⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñ quetibũjuypũ Jesús: “Dios cũ carotimasĩrĩpau macããjẽrẽ tirũmũpũ macããna na catũgoetajere mũjãã roquere mũjãã masĩõñami. Aperã tiere na camasĩrõrẽ boetiyami. Torecũ, ape wãme ñcõñarĩ na quetibũju rotiyami Dios. Na pũame cacaapee cãgorã nimirãcũã, Dios cũ caátiere ññamasĩẽtĩñama. Tunu bairoa cũ yaye quetire tũgomirãcũã, tiere tũgomasiẽtĩñama,” na ñ quetibũjuypũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Bairo ñ quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu cũ cabuerãrẽ: “Ãmerẽ yua, mũjããrẽ yũ quetibũjugũ caroaro ñcõñarĩ camasãrẽ yũ caquetibũjuatajere. Caotei cũ caoterije Dios yaye quetire bairo ñña: ¹² Camasã jĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩñama. Dios busuriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ pũame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbujioatajere. Minia na cawũje ugaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujioatajere, Dios busuriquere cariape na tũgoeticõãto, ñ. Na canetõrõrẽ boetiyami wãtĩ. Na pũame caotei cũ caoterique maapũ cañarĩcã rupaare bairo ññama. ¹³ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jau,’ ññama. Bairo bomirãcũã, bairãpũa na yeripũ caroaro cũ yũetiyama. Capũtirije canũcõmanajẽrẽ bairo ññama. Bairi wãtĩ pũame, ‘Roro ása,’ cũ caĩrõ, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire. Dios mena yoaro ãmerĩñama. Naa, caotei cũ caoterique ape rupaa ãtã rupaa buipũ cañarĩcã rupaare bairo ññama. ¹⁴ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrõ bero, apeye ñnie pũamerẽ butioro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ñnierẽ, bairi

caroaro na cañigarije cûârê tûgoñañama butiuro. Bairi Dios busuriquere tûgoña masiriticôañama. Caroaro caáñarê bairo na caáperoi, caríca butimasíetîêrê bairo niñama. Bairi naa, caotei cû caoterique ape rupaa pota watoapũ cañaricã rupaare bairo niñama. ¹⁵ Bairãpua, aperã Roque Dios yaye quetire useanirô tûgoyama. Na yeri pũnapũ cariape tûgopeori, tiere tûgousayama. Bairi Dios mena tutuaro niñama. Cû yaye quetire jãnaetĩñama. Capee caroare átinucũñama. Caotei cû caoterique ape rupaa, caroa yepapũ cañaricã rupaare bairo niñama. Bairi capee carícacutacure bairo niñama yua,” na ï quetibujuyupũ Jesús cû cabuerârê.

La parábola de la lámpara
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ì yaparo, atore bairo na ï quetibujunemoñupũ Jesús tunu: “Ni ñcũ jicãũ jĩñaworiquere bugacũetĩnucũñami jotũ rocapũ. Cama rocapũ cûârê cûetĩñami. Jõbuipũ Roque cũnucũñami, camasã nipetiro cajããetarã na caĩñamasĩparore bairo ï. ¹⁷ Na cajĩñaworipapũ nipetiro baugaro caĩñamaniataje. Torea bairo ape rãmupũ camasã nipetiro ãme camasã manierê masĩpeticoagarãma.

¹⁸ “Bairi yũ caquetibujurijere mujãã catûgopeoata, Dios puame mujããrê masĩõnemogamĩ tunu yũ caquetibujurijere. Bairo tûgomirãcũã, petoaca mujãã catûgopeoata Roque, cabero mujãã camasĩmiatajere mujãã masiriticõãgarã. Bairi caroaro cariape tûgopeoya,” na ï quetibujuyupũ Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Bairo cû caĩquetibujuro bero, Jesús paco, bairi cû bairã cũã topũ etayuparã. Bairo camasã capããrã Jesús tũpũ na caãnoi, na yau tũpũre eta ámasĩesuparã. Bairi Jesús cû caãni wii macãpũ cû cotenucũñuparã. ²⁰ Bairo macãpũ na cacotenucũrõ, Jesutũ macããcũ jicãũ bairo qũĩñupũ Jesure:

—Mũ paco, mũ bairã mũ macãuparã. Macãpua mũrê coterã átiuparã — qũĩñupũ jicãũ Jesure.

²¹ Bairo cû caĩrõ tûgo, atore bairo na ññupũ Jesús to macããñarê:

—Noa ñna Dios yaye quetire catûgousarã puame niñama yũ pacore bairo caãna, bairi yũ bairãrê bairo caãna —na ññupũ Jesús to macããñarê.

Jesús calma el viento y las olas
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Jicã rãmũ Jesús cû cabuerã mena cũmua capairicapũ ájããñupũ. Bairo ájãã yua, atore bairo na ññupũ:

—Jito, ati utabucura ape nũgõãpũ marĩ pẽña átóca.

Bairo cû caĩrõ bero, pẽñacoásuparã. ²³ Bairo na caátó yua, wĩno paio papu átijũgoyuparo. Bairo capapuro, ocoturi paio atijabejããñuparõ, cũmua ruagari tũnipũ yua. Mai, Jesús puame cãnijããcoasupũ. ²⁴ Bairo cû cabairoi, cû cabuerã puame cû wãcõñuparã. Cû wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—Jããrê cabuei, ruarã marĩ baiya! ¡Yasirã marĩ baiya! —qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tûgowãcã, wãmũnucãñupũ Jesús. Wãmũnucã, wĩnorẽ jãnarotiyupũ. Tunu bairoa oco turiri cûârê jãnarotiyupũ. Bairo cû caĩrõ, jicoquei jãnacuasuparo yua. ²⁵ Cabero atore bairo na ññupũ Jesús cû cabuerârê:

—¿Dios mena mujãã tûgoña tutuaetiyati? —na ññupũ.

Cũ cabuerã pñame cũ caáto ñña acñacoasuparã. Bairi atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Ago tame, ñnocãrõ majũ cũ masĩñati Jesũs! Wĩno, ocoturi cũã cũ tãgocõãña —ññuparã, Jesũs cũ camasĩrĩjẽrẽ ññarĩ.

El endemoniado de Gerasa

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Cabero ti ñtabucũra ape ñugõãpũ pẽña etayuparã Jesujãã. Galilea yepa jĩãme, Gerasa cawãmecũtopũ etayuparã. ²⁷⁻²⁹ Bairo eta yua, maanũcãñupũ Jesũs. Bairo cũ camaa ñucãrõ, caũmũ jĩcãũ, wãtĩ yeri pũna cacũgon pñame cũ atũ etayupũ. Mai, caũmũ pñame yoaro jutii mácũ ñiñesẽãñupũ. Wiipũ ãmeñupũ. Ëtã wiiripũ roque camasãrẽ na carericaropũ ñiñesẽãñupũ. Tunu wãtĩ yeri pũna cãrẽ cũ caãno jũgori nairõ mecũnucũñupũ. Bairi camasã pñame cũ ñesẽã rotietimiñuparã. Cũ wãmorĩrẽ, bairi cũ rũpori cũãrẽ ãpõã wẽẽrĩ mena cũ jiyancũmiñuparã. Bairo na caátimiatacũãrẽ, cũ pñame ãpõã wẽẽrĩrẽ tũgãjure recoanucũñupũ. Bairo áticoã, camasã manopũ rutiñesẽãcõã nucũñupũ. Bairo bai, ti rãmũ Jesũs tũpũ eta, rũpopaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩ awajayupũ. Mai, Jesũs pñame atore bairo qũĩñupũ wãtĩ yeri pũnarẽ:

—Wãtĩ, ijicoquei cũ witi ácũja! —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũna cacũgon pñame, Jesure qũĩ awajayupũ:

—¡Mũ, Dios, jõbui macããcũ macũ, mũ ãniña! ¿Ñerẽ mũ ácuati yature? ¡Popiye yũ cabaipeere ápericoãña! —butioro qũĩñupũ.

³⁰⁻³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ jẽniñañupũ Jesũs wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¿Ñamũ mũ wãmecũtiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure:

—Jãã, capããrã jãã ñiña. Bairi yũ wãme, Legiõn yũ ãniña. ¡Jããrẽ aperopũ, popiye bairicaropũ jãã mũ joepa! —butioro qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure.

³² Mai, totũ ãtããpũ capããrã yesea nurĩcãrã ugarã ásuparã. Bairo na caũgaãno, wãtĩ yeri pũna pñame atore bairo butioro qũĩñuparã Jesure:

—¡Yeseapũre jããrẽ jããrotiya! Napũre jãã jããgarã —butioro qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, “Jau, topũ ánãja toroque,” na ññupũ Jesũs, na ároti yua. ³³ Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pñame caũmurẽ cũ witipeticoásuparã. Yeseapũre jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrĩpũ yua, yesea ãtãũ bui caãnimiatana pñame mecũrã ñtabucũrapũ ature ñãñuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoásuparã yesea pñame.

³⁴ Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana pñame acuari acoásuparã. Macãpũ etacoasuparã. Topũ na quetibũjuyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Macã tũni macããna cũãrẽ na quetibũjuyuparã.

³⁵ Bairo tie tũgori camasã pñame ññarásuparã cabaiatajere. Bairo topũ etarã, qũĩña acñacoasuparã capããrã wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacũre. Cũ pñame jutii jãñarĩ, caroaro tũgoñarĩqũẽ mena ruiyupũ. Bairi dope bairo cũ cabaiatajere masĩena, uwijãñũñuparã. ³⁶ Bairo baicõã, caĩñaatana pñame, na quetibũjuyuparã caetarãrẽ. Wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacũ cũ cabaiatajere na quetibũjuyuparã. ³⁷ Bairo na caquetibũjuro, butioro Jesure cũ uwiri atore bairo qũĩñuparã: “Tunu ácũja mũ caatĩatatopũ,” qũĩñuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna. Bairo na caĩrõĩ, Jesũs pñame cũmuarẽ ájããñupũ tunu cũ cabuerã mena. ³⁸ Bairo cũ caájããrõ, wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacũ pñame butioro qũĩñupũ Jesure:

—Jesús, mɐ mena yɐ ágaya ɓɛtioro —qũĩñupũ.

Bairo cɔ caĩrõ, Jesús qũĩñupũ tunu:

³⁹ —Yɐ yaa, tuaya. Mɐ ya macã pɐame tunu ácúja. Topɐ etaɐ, to macãanarẽ na quetibɔjɐya marĩ Quetiupɐɐ Dios caroaro mɐ cɔ caátijatjere —qũĩñupũ.

Bairo cɔ caĩrõ tãgo, tunucoásúpɐ cɔ ya macãpɐ. Topɐ etaɐ, nipetirãrẽ na quetibɔjɐyupɐ Jesús cɔ caátijatjere.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Bairo cabero Jesús ti ɛtabɔcurare cɔ capẽñaetaro, capããrã camasã cɔ coteyuparã. Bairi ɛseanirĩqũẽ mena cɔ bocáyuparã. ⁴¹ Bairo Jesús cɔ camaanɔcãrõ, cɛtu etayupɐ caũmɐ jĩcãũ, Jairo cawãmecɔcɐ. Jairo pɐame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiupɐɐ añupũ. Torecɐ, cɛtu eta, rɔpopaturi mena eta numurĩ Jesure qũĩroayupɐ. Bairi ɓɛtioro, “Yɐ ya wiipɐ mɐ caátó yɐ boya,” qũĩñupũ. ⁴² Mai, Jairo macõ pɐame riãjãñũñupõ. Cɔ macõ, jĩcãõã caãcõ pɔga wãmo peti rɔpore pɔga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ cacũgo añupõ. Bairo bairi merẽ riãcõpɐ baiyupo. Bairi Jesús cɔ ya wiipɐ cɔ caátõre ɓɛtioro boyupɐ Jairo, cõrẽ cɔ catioáto, i. Bairo Jesús pɐame, Jairo macõ cõ cabairo tãgo, Jairo mena acoásúpɐ, cariao cõ caãnopɐ ácú.

Bairo cɔ caátó, camasã pɐame ɛtabijaro majũ cɔ ɛsayuparã Jesure.

⁴³ Mai, na mena macããcõ jĩcãõ carĩjãnaecõ añupõ. Yoaro, pɔga wãmo peti rɔpore pɔga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ tiere riayupo. Catimasĩẽsupo. Capããrã camasã cõrẽ na caɔcotimiatacũãrẽ, cõ tãgoesuparo. ⁴⁴ Bairo baicõã yua, tãgoñañupõ cõ pɐame Jesús cɔ camasĩrĩjẽrẽ, cɔ cariaye netõmasĩrĩjẽrẽ. Bairo tiere tãgoñarĩ, Jesús bero pɐame asúpo. Bairo aperã na caĩñaeto, cɔ jutiro cayoaro yapaacarẽ tuañañupõ. Bairo cõ caátó, tocãrõã, jicoquei caticoasupo. Cõ carĩi petirique riaye jãnacoasuparo yua.

⁴⁵ Bairo cõ capãñarõ bero, atore bairo na iñupũ Jesús cɛtu caãna camasãrẽ:

—¿Noa na tuañaati yɐ jutirore? —na i jẽniñañupũ.

Bairo cɔ caĩrõ tãgo, nipetirã, “Jãã tuañaetiapɐ,” qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ bero, Pedro pɐame qũĩñupũ Jesure:

—Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi mɐ tunero-cayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qũĩñupũ Pedro Jesure.

⁴⁶ Bairo cɔ caĩrõ tãgomicũã, atore bairo na iñemoñupũ Jesús tunu:

—Yɐ camasĩrĩjẽrẽ yɐ átiroyaapɐ. Bairi yɐ masĩña yɐ caátijatjere. Jĩcãũ ũcũ yɐ jutirore pañaroyaami —qũĩñupũ Jesús Pedroro.

⁴⁷ Bairi cariamiataco pɐame, ruti masĩẽtĩmiácó, uwi tãgoñarĩ, Jesutu etayupo. Rɔpopaturi mena Jesús rɔpori tɔpɐ etanumuñupõ. Nipetiro camasã na caĩñarõ, atore bairo i quetibɔjɐyupo:

—Catigo, yua, mɐ jutirore yɐ tuañaapɐ. Bairo yɐ caátó, jicoquei yɐ caticoaapɐ, —qũĩ quetibɔjɐyupo.

⁴⁸ Bairo cõ caĩquetibɔjɔro bero, cõ iñupũ Jesús:

—Yɐ yao, yɐ camasĩrĩjẽrẽ cariape mɐ tãgoñaupa. Bairi mɐ riayere yɐ netõcõãña. Tunu ácõja ɛseanirĩqũẽ mena —cõ iñupũ Jesús.

⁴⁹ Bairo cɔ caĩãnitoyea, jĩcãũ etayupɐ, Jairo ya wii macããcũ pɐame. Jairore qũĩ quetibɔjɐ etayupɐ:

—Mɐ macõ merẽ baiyasicoaamo. Bairi tocãrõã cɔ patowãcõña marĩrẽ cabueire —qũĩ quetibɔjɐyupɐ Jairore.

⁵⁰ Bairi Jesús cū cā caīrījērē tūgoyupũ. Bairo tūgori, atore bairo qũĩñupũ Jairore:

—Jairo, tūgo acuaeticōãña. Dios cū camasīrījē jetore tūgoñatutuaya. Bairo mũ catūgoñaata, mũ macō netōgomo —qũĩñupũ Jesús Jairore.

⁵¹ Cabero Jairo ya wiipũ etayuparā. Bairo ti wiipũ etarā, ti wiire jāãñuparā. Pedro, Santiago, Juan, bairi cawĩmao pacua Jesús mena jāãñuparā. Aperārē na jāãrotiesupũ Jesús. ⁵² Mai, to macããna nipetirā otiawaja añuparā. Bopacooro cō cabairijere cō ñña otiyuparā. Bairo na cabairo ññarĩ, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cānio baiyamo. Awaja otieticōãña mujāã —na ññupũ Jesús.

⁵³ Bairo cū caīrō tūgo, nipetirā to macããna pũame roro cū bocaboyeticōãñuparā, “Merē yasicōããmo,” ĩrā. ⁵⁴ Bairo roro cūrē na caboca boyetimiatacũārē, Jesús pũame cawĩmao cariaccoataco cō caānopũ jāãeta yua, cō ānacō wāmorĩrē ñērĩ, atore bairo cō ññupũ:

—¡Cawĩmao wāmũnucāña!

⁵⁵ Bairo cū caīrō, jicoquei catitunucoasupo. Bairo cati yua, wāmũnucācoasupo. Bairo cō cawāmũnucārō ñña, “Cō nuña ĩgariquere. Queyao baiyamo,” na ññupũ Jesús. ⁵⁶ Cō pacua pũame bairo cō cabairo ñña, butioro tūgoñacōã maniasuparā. Bairo na catūgoña maniamiatatcũārē, Jesús pũame na ĩnemoñupũ tunu atore bairo:

—Aperārē na quetibũjeticōãña mũ macō cō cacatiatajere —na ññupũ.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jicā rūmũ na neñoñupũ Jesús cū cabuerārē, pũga wāmo peti rūpore pũga pēnirō cānacāũ caānarē. Bairo narē neño, narē joyupũ masīrīqũērē. Tocānacā wāmepeurea wātĩ yeri pũnarē wiyomasīrīqũērē na joyupũ. Baicōã, riaye netōmasīrīqũē cūārē na joyupũ. ² Baicōã, na quetibũju rotijoyupũ. Camasārē Dios cū carotimasīrīpau caetarore na masiáto ĩ, na quetibũju rotijoyupũ. Tunu bairoa, camasā cariayecũnarē na catioáto ĩ, na joyupũ Jesús cū cabuerārē. ³ Bairi na caápáro jũgoye atore bairo na ññupũ Jesús:

—Mujāã yaye apeye ũnierē jeápéricōãña. Bairi tuericu, wasopoa, pan, dinero cūārē mujāã jeápéwa. Mujāã cajāñarō mena tocārōã mujāã neágarā. Apero mujāã cawasoaparore mujāã neápéwa. ⁴ Bairo noo mujāã cañesēārōpũ jicā wii ũnorē etarā, toa tuacōãña, ti macāpũ mujāã caāni rūmurĩ cārō. Capee wiiripũ mujāã capatowācō ñesēārōrē yu boetiya. ⁵ Bairi di macā macããna ũna mujāārē na caĩñateata, na mena āmerícōãña. Bairo mujāārē na caboetiere ññarā, na macā ñērĩrē mujāã rūpo jutii macājērē mujāã paregarā. Mujāã mena roro na caátĩānierē na masiáto ĩrā, bairo mujāã átigarā —na ĩ quetibũjuyupũ Jesús cū cabuerārē.

⁶ Bairo cū caĩquetibũjuro bero, acoásuparā cū cabuerā. Macãã caāno cārō āñesēañuparā. Caroa quetire, Dios roro cabairārē cū canetōōrījērē na quetibũju ñesēañuparā. Tunu bairoa cariayecũnarē na catioyuparā.

Incertidumbre de Herodes

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ti yatea caāno Herodes, ti yepa macããna quetiupau pũame tūgoyupũ nipetirije Jesús cū caátimasīrījērē. Bairo tūgori yua, dope bairo ĩ

masiēsupu Herodes. Mai, cātu macããna atore bairo qũĩ quetibũyuparã: “Juan el Bautista, cabaiyasiricu ânacũ merẽ catiupu,” qũĩñuparã cātu macããna jĩcããrã Herodere. ⁸ Aperã qũĩñuparã: “Dios camasãrẽ cũ caquetibũjurotijoricicu ânacũ, Elías cawãmecũcũ ânacũ catiri buiaetaupu,” qũĩñuparã. Bairo aperã qũĩñuparã: “Apei, tirũmũpũ caãnana profeta majã mena macããcũ jĩcãũ catiri buiaetaupu,” qũĩñuparã aperã Herodere, Jesús cũ caátiere tũgori yua. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, Herodes puame na iñupũ:

—Juarẽ cũ boecuna, cũ rupoare yu patarocacõã rotiwũ. Bairi, ħnamũ ũcũ cũ ãnicutĩ ãni, “Tocãrõ capee áti iñoñami,” mũjãã caĩ? —na iñupũ Herodes cātu macããnarẽ.

Bairo na i yaparo yua, Jesure qũĩñagamiñupũ butioro.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Cabero apóstolea Jesús cũ caquetibũjurotijoricarã puame tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jesure cũ quetibũyuparã na caátĩñesẽãtajere. Bairo na caĩquetibũjuro tũgo, “Jito aperopũ,” na iñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ. Bairo i yua, Betsaida na caĩrĩ macãpũ na jũgo ásupũ. ¹¹ Camasã puame Jesús topũ cũ caátóre tũgoyparã. Bairo tũgo yua, cũ berore usayuparã. Bairo Jesús na causaetarore iña, caroaro mena na bocáyupũ. Bairo na bocá yua, Dios cũ carotimasĩrĩpau caetarore na i quetibũyupũ. Tunu bairoa aperã cariyecũnarẽ na catioyupũ.

¹² Bairo yoaro capee cũ caáto jeto, ñamicããcã nicoasuparo. Bairi cũ cabuerã puame Jesutu etari, atore bairo qũĩñuparã:

—Ãnoa camasã capããrã niñama. Tunu atopure wiiri maniña. Bairi ãnoarẽ na árotiya macããpũ, topũ yerijã, na caũgaparore bairo i — qũĩñuparã cũ cabuerã Jesure.

¹³ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na iñupũ Jesús:

—Mũjãã majũ na ugarique nuña.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñuparã na puame:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai puğarããcã, tocãrõã jãã cũgoya, ãnoa na caũgapeere macãpũ jãã cawapatijeápericõãta — qũĩñuparã cũ cabuerã.

¹⁴ Mai, topũ ãñuparã jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã, Jesús cũ cabuerijere catũgoatãna puame. Tocãrõ na caãnimiatacũãrẽ, atore bairo na inemoñupũ Jesús tunu cũ cabuerãrẽ:

—Camasãrẽ na ruirotiya. Rupa poari na ruirotiya. Cincuenta majũ jĩcã poare na ãmarõ —na iñupũ Jesús.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jaũ,” i, cũ caĩrõrẽ bairo ásuparã. Bairi nipetiro camasã ape poa, ape poa ruiyuparã. ¹⁶ Jesús puame bairo na caruiro iña, pan rupa, wai mena nerĩ, jõbuiire iñamũgõjori, “Jãã Pacũ, mũ ñũjãñũña jãã mena,” qũĩ jẽniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupare carecomacã peeri, wai cũãrẽ carecomacã peeri, cũ cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na cabatoparore bairo i. ¹⁷ Bairo áticõã yua, nipetiro camasã caroaro uga yapicoasuparã ugarique na cabatoatajere. Bairo na caũgayaparoro bero, jejããñuparã piiripũ na caũgarũgarijere. Puğa wãmo peti rupoare puğa pẽnĩrõ cãnacã piiri majũ jejãã jiroyparã yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Ape rām̃ Jesús jīcāñā ācū, Diore cū jēni baiyup̃. Bairo cū cabairo, cū cabuerā p̃ame cūta etayuparā. Bairo na caetaro īña, atore bairo na ī jēniñāñup̃ Jesús:

—“¿Noa ācūmi?” ỹ na īnucūñati camasā.

¹⁹ Bairo cū cairō tūgo, atore bairo qūñuparā Jesure cū cabuerā p̃ame:

—Jīcāñā īñama: “Juan el Bautista ācūmi.” Aperā īnucūñama: “Elías ānacū catiri ācūmi,” miñama. Aperā īnucūñama: “Tirāmup̃ cañnana profeta majā mena macāñcū jīcāñ catiri caatācū ācūmi,” minucūñama — qūñ quetibujyuparā cū cabuerā Jesure.

²⁰ Bairo na caīquetibujuro bero, na ī jēniñanemoñup̃ tunu Jesús:

—¿Mujāā ate? “¿Noa ācūmi?” ỹ mujāā īnucūñati —na ī jēniñāñup̃.

Bairo cū cairō tūgo, jicoquei Pedro p̃ame qūñup̃ Jesure:

—M̃na, Mesías, Dios cū cajon, m̃ āniña —qūñup̃.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Bairo cū cairō tūgo, na ī quetibujyup̃ Jesús cū cabuerārē: “Cūā ỹ āniña. Bairo cūā ỹ cañniamiatacūārē, bairāp̃ma mai, na quetibujeticōāña aperārē.” ²² Ī quetibuj̃ yaparo, atore bairo na ī ĩnemoñup̃ tunu Jesús cū cabuerārē:

—Ỹna, Camasā Jūgocū, butioro popiye ỹ baigu. Marī quetiuparā cabūtoa camasīrā p̃ame popiye ỹ baio joroque ỹ átigarāma. Dios cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūā ỹ tejāñugarāma. Sacerdote majā quetiuparā cūā ỹ tejāñugarāma. Bairo bairi ỹ pajīā rotigarāma. Bairo ỹ na capajīārō, cariacocatācū nimicūā, itia rām̃ bero ỹ caticoagu tunu —na ī quetibujyup̃ Jesús.

²³ Cabero atore bairo na ī quetibujyup̃ Jesús tunu nipetirārē:

—Ni cabon, ỹ cabuei cañnigau, cū caátimirījērē jānagumi. Ỹ carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rām̃ma. Popiye riaricaro cārō baimicūā, ỹ yaye quetire jānaetigumi, ỹ cabuei cañnigau p̃ame. ²⁴ Bairo tunu caūm̃ apeī cū cañnie p̃amerē mairī, ỹ yaye quetire jānacoagumi. Bairo maimicūā, yasicoagumi yua. Apeī roque ỹ yaye quetire cajānaecū roque netōcōāgumi. Cūrē na capajīā rocacōāmiatācūārē, caticōā āninucūgumi tocānacā rām̃ma. ²⁵ Tunu caūm̃ apeī ati yepa macāñjē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caño cārō. Bairo cūgomicūā, Diore cū tūgoñāētiñami. Bairo catūgoñāecū ānirī cū cariaatato bero Dios mena āmerīgumi. Bairi dope baieto paio cū cacūgorije p̃ame. Wapa maa tie ati ũmurecōo macāñjē, Diore cū camasīētīcōāta. ²⁶ Bairi ni jīcāñ ũcū ỹre tūgoñabobori, o ỹ yaye queti cūārē tūgoñabobori, “Jesús yau ỹ āniña,” cū caīquetibujugaeticōāta, ỹ cūā, “Āni, ỹ yau niñami,” cū ñi masīētīgu. Ỹna, Camasā Jūgocū, ati yepar̃ ỹ Pacū cū camasīrījē mena nemo ỹ catunuetaro, “Āni, ỹ yau niñami,” cū ñi masīētīgu. Ángelea majā jōbui macāña, cañurā mena tunu ỹ catunuetaro, bairo cū ñimasīētīgu ni jīcāñ ỹre tūgoñabobori, “Jesús yau ỹ āniña,” cū caīquetibujugaeticōāta. ²⁷ Cariape mujāārē ỹ quetibujyua: Mujāā jīcāñā, ato caña, mujāā cariaparo jūgoye mujāā īñagarā Dios cū carotimasīrīpau majūrē —na ī quetibujyup̃ Jesús cū cabuerārē.

La transfiguración de Jesús (Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Cabero Jesús atiere na quetibujuri bero, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãmuri bero, Pedroke, Juarẽ, bairi Santiagore, “Jito,” na iĩnupũ Jesús. Bairi ùtãũ caũmarĩcũ buipũ na mena wãmũ ásupũ Jesús. Diore qũĩ jẽnĩacũ, topũ na jũgoásupũ. ²⁹ Bairo cũ cajẽnĩano, Jesús riapẽ cũ baurique wasoacoasuparo. Baicõã, cũ jutiro cũã botiro baicoasuparo. Asiyau baicoasupũ Jesús yua. ³⁰⁻³¹ Bairo cũ cabaiãno, caũmua pũgarã asiyarije mena buiaetayuparã. Na pũame, Moisés ãnacũ, bairi Elías ãnacũ ãñuparã Jesutu cabuiaetarã. Bairo buiaeta yua, Jesús mena busupẽnĩñuparã Jerusalẽpũ cũ carĩapeere. ³² Bairo na caĩãno, Pedrojãã wũgoa paimirãcũã, Jesús bairi cũ mena macããna pũgarã na caasiyarijere iĩna acũacoasuparã. ³³ Bairo cabero Jesús mena macããna na caátĩpaua, Pedro pũame dope bairo i masĩtĩrĩ, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, jatopũ marĩ caãno ñumajũcõãña! Bairi itia wiipãĩrĩãcã majũ mujããrẽ jãã qũẽnobojagarã. Jĩcã wii mũ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujããrẽ jãã qũẽnobojagarã —qũĩñupũ Pedro Jesure.

³⁴ Bairo cũ caĩãno, buseriwo atĩ na tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojãã pũame tipoa toyepe ãñuparã. Bairi butioro uwiuparã. ³⁵ Bairo na cabairo, busurique buseriwo watoapũ cabusocajorijere tũgoyuparã. Atoke bairo iĩnuparõ: “Ãni, yũ macũ, yũ cabesericũ majũ niĩami. Cũ yaye busuriquere tũgoũsaya,” i ocajoyuparo jũbuipũ.

³⁶ Bairo caĩrõ bero, Moisés, bairi Elíajãã mañuparã. Jĩcãũã tuayupũ Jesús jeto yua. Tie na caĩñaatajere quetibujuesuparã Pedrojãã aperãrẽ.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ti rãmũ, cabusuri rãmũ Jesujãã ti ùtãũrẽ ruicoasuparã. Bairo na caruietaro bero, capããrã camasã Jesutu etayuparã. ³⁸ Bairi jĩcãũ na mena macããcũ busurique tutuaro mena qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, qũĩñuasã yũ macũrẽ. Jĩcãũã caãcũ niĩami yũ macũ. ³⁹ Wãtĩ yeri pũna pũame cũ mecũõ joroque átinucũñami yũ macũrẽ. Bairo cũ awa-jao joroque cũ átinucũñami. Tunu cũ yugui mecũõ joroque cũ átinucũñami, cũ risero jopo witrĩnũcũpũ. Roro popiye cũ baio joroque cũ átinucũñami. Pitigaetiyami wãtĩ yeri pũna yũ macũrẽ. ⁴⁰ Bairi mũ cabuerãrẽ butioro na yũ wiyorotimiapũ wãtĩ yeri pũnarẽ. Mũ cabuerã pũame na wiyojo masĩtĩñama —qũĩ quetibujuyupũ wãtĩ yeri pũna cacũgoũ pacũ Jesure.

⁴¹ Bairo cũ caĩquetibujuro tũgo, atore bairo na iĩnupũ Jesús:

—iMujãã, ati yepa caãna Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tũgoetimajũcõãña! ¿Nocãrõ yoaro mujãã mena yũ ãnibujiocuti? Jau, mũ macũrẽ cũ neasã toroque —qũĩñupũ Jesús cariaũ pacũre.

⁴² Bairo cawãmaũ pũame Jesutu cũ caetaripau yua, wãtĩ yeri pũna pũame cũ jũgoñãñupũ yepapũ. Bairo cũ jũgoñau, riañarĩqũẽrẽ bairo cũ ásupũ tunu. Bairo cũ caáto, Jesús pũame cũ jãnaoñupũ wãtĩ roro caãcũre. Cũ acuwĩyo joyupũ yua. Bairo cũ caáto, cawãmaũ pũame caticoasupũ. Cũ cacatiro iĩna, cũ pacũre cũ tunuoñupũ Jesús cũ macũrẽ yua. ⁴³ Bairi camasã pũame bairo Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori Jesús cũ caáto iĩnarã, butioro tũgocõã maniásuparã.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Bairo to macããna Jesús capee caroaro cũ caátĩere na catũgoñacõã maniátĩpaua Jesús pũame atore bairo na iĩnupũ cũ cabuerãrẽ:

44 —Ămeacã mujãã yu caquetibujurijere tãgopeoya. Mujãã masiritiepa. Yu, Camasã Jũgocu, yu ñerotiecogu camasãrẽ —na ññupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

45 Na pũame tie cũ caĩrĩjẽrẽ tãgomajũcõãmirãcũã, tie tãgomasiẽsuparã. Dios na catũgomasiẽpeere na joesupu mai. Tunu bairoa Jesure cũ jẽniña uwijãñũñuparã tie.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Cabero tunu ãmeo ñ busuyuparã cũ cabuerã na majũ: “¿Ni majũ cũ ãnicuti marĩ menarẽ cañimajũũrẽ bairo caãcũ?” ãmeo ññuparã na majũ.

47 Jesús pũame masĩcõãñupũ na caĩrĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, cawĩmauacare cũtu cũ tũgãẽtoyupu. 48 Bairo átĩcõã, atore bairo na ñ quetibujuyupu. Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Ni jĩcãũ ãcũ, yu yaye quetire tũgousari, ãni cawĩmaurẽ bairo caãcũrẽ cũ camaiata, yure camairẽ bairo cũ ñiñagu. Tunu bairoa yure camai cũ caãnoi, yu jeto mee Dios yure cajoricũ cũã cũrẽ camairẽ bairo qũĩñagumi. Ni jĩcãũ ãcũ mujãã mena macããcũ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩ pũame mujãã netõjãñurõ cañimajũũrẽ bairo qũĩñagumi Dios —na ñ quetibujuyupu Jesús cũ cabuerãrẽ.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mr 9.38-40)

49 Juan pũame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, apei caũmurẽ jãã ññawũ. Cũ pũame mu wãme mena ñrĩ rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩrĩ yua, cũ acurewiyojowĩ wãtĩ yeri pũnarẽ, caũmurẽ cajãñamiatacure. Bairo cũ caáto ñña, jãã pũame cũ caátie cũ jãã átirotiepu, marĩ mena macããcũ cũ caãmerõĩ —qũĩñupũ Juan Jesure.

50 Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Juarẽ:

—¿Nopẽĩrã cũrẽ, “Apeina,” mujãã ñrĩ? Bairo ñetĩcõãña. Jĩcãũ ãcũ caũmu marĩrẽ cũ catutieticõãta, marĩrẽ cajuácure bairo caácũ niñami —na ññupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

51 Cabero Jesús pũame jõbuiyu cũ pacũtu cũ caátĩ rãmu caetagarõ ñña yua, yeri tutuarique mena Jerusalẽpu ájũgoyupu. 52 Bairi cũ jũgoye cũ mena macããnarẽ, Samaria yepa macãrẽ na ájũgorotiyupu, “Atiyami jããrẽ cabuei,” na ñáto, ñ. Narẽ caqũẽnoparãrẽ boũ, topũ na ájũgorotiyupu.

53 Bairo topũ cũ cajomiatacũãrẽ, to Samaria macããna pũame na caetaro boesuparã. “Jerusalẽpu ácũ baiyami Jesús,” na caĩrĩjẽrẽ na catũgoatato bero jũgori, na boesuparã. 54 Bairo Jesure na caboeto ññarã, cũ cabuerã, Santiago, Juajãã pũame atore bairo Jesure qũĩñuparã:

—Jãã Quetiupau, ¿peero, jõbui macãã peeroi na marĩ joerecuti? Roro na caĩrĩjẽ wapai, ¿Eliã ãnacũ cũ caátatore bairo na marĩ áti yasiorecuti? —qũĩñuparã cũ cabuerã Jesure.

55 Bairo na caĩrõ tũgo, narẽ ãmejore ñña, na ñ tutiyupu Jesús cũ cabuerãrẽ: “Mujãã masĩetĩña mujãã caĩrĩjẽrẽ. Wãtĩ cũ carotirore bairo mujãã tũgoñaña. 56 Yu, Camasã Jũgocu, camasãrẽ na rei ácu mee yu apũ. Na netõõũ ácu yu apũ ati yepapure,” na ñ quetibujuyupu Jesús cũ cabuerãrẽ. Bairo ñ quetibujũ yaparo, na jũgoacoásupu ape macãpu yua.

Los que querían seguir a Jesús

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Bairo maapu na caátó, jĩcã caĩmu Jesutu etayupu. Cũtu eta yua, atore bairo qũĩĩupũ Jesure:

—Yũ cãã, mĩ cabuei yũ ãnigaya. Bairi noo mĩ cañesẽãrõpu yũ águ yũ cãã.

⁵⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ Jesús:

—Macãñucũ macããna waibũtoa na caãnipaũrĩ cũgoyama. Minia cũã na riabatiri na caãnipaũrĩre cũgoyama. Bairo na cacũgomiatacũãrẽ, yũa, Camasã Jũgocu, yũ caãnipaũ ãno yũ cũgoetiya —qũĩĩupũ Jesús caĩmũrẽ.

⁵⁹ Cabero apeire qũĩĩupũ tunu:

—Jito, yũ bapacũsa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, caĩmũ puame “Jaũ,” ĩmicũã, atore bairo qũĩĩupũ:

—Yũ Quetiupaũ, mai mĩ mena yũ bapacũperĩgu. Yũ pacũre cũ cotei ácu yũ baiya. Cũ cariacoaato bero roque, mĩ mena yũ ábujion —qũĩĩupũ Jesure.

⁶⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ Jesús:

—Camasã cariacoaatanarẽ bairo caãna puame na qũẽnoáto cabaiyasirãrẽ, ñiĩa. Mĩ puame Dios cũ carotimasĩĩpaũ caetarore mĩ quetibũ ñesẽãgu yua.

⁶¹ Cabero tunu apeĩ qũĩĩupũ Jesure:

—Jãã Quetiupaũ, yũ cãã mĩ mena yũ bapacũtigũ. Baipũa mai, cajũgoye yũ ya wii macããnarẽ na ñiĩagu. “Ácu yũ baiya marĩrẽ cabuei mena,” na ñiĩagu mai —qũĩĩupũ apeĩ caĩmũ Jesure.

⁶² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ Jesús:

—Ni jĩcã ãcũ jĩcã yeri mena caroaro Dios cũ carotiriquere cũ catũgousaeticõãta, ñuẽtiĩa. Ape wãme, ape wãme ricaati tũgoñarĩqũẽrẽ cũ catũgoñaata, ñuẽtiĩa. Bairi yua, Dios cũ carotimasĩĩpaũre dope bairo átimasĩã maniĩami —qũĩĩupũ Jesús caĩmũ apeire.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Cabero Jesús, marĩ Quetiupaũ, cũ caquetibũjũrotijoparã setenta y dos majũ caĩmũarẽ na beseyupu. Bairo na beseri bero yua, tocãnacã macãã, pugarã jeto cũ caetaparopũ na ájũgo rotiyupu.

² Mai, na caápáro jũgoye atore bairo na ĩĩupũ: “Oterique camasã na cajepee paio caãnmiatacũãrẽ, tie uparãrẽ cajũjeparã puame capããrã mee niĩama. Torea bairo Dios yaye quetire catũgousaparã capããrã na caãnmiatacũãrẽ, marĩrẽ cajũquetibũjũparã puame capããrã mee niĩama. Bairo na cabairoi, marĩ Pacũ Diore mũjãã cajẽnĩrõ boya. Cũ puame oterique Upaũre bairo cũ yaye busurique cajũquetibũjũ batoparãrẽ na jomasĩgumi. ³ Tũgoya, ãmerẽ mũjããrẽ caroa quetire yũ quetibũjũ rotijoya. Corderos nurĩcãrã, macãñucũ macããna lobos cauwiõrã watoa na caãno uwiojãñũa. Torea bairo mũjãã puame camasã watoa mũjãã caãno uwiojãñũugaro. Bairi masacatiri mũjãã cañesẽãrõ ñũña,” na ĩ quetibũjũyupu Jesús cũ cabuerãrẽ. ⁴ Bairo na ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibũjũnemoĩupũ Jesús tunu: “Bairo áná, dũnero jããrĩcã poa, bairi waso poa cũãrẽ, bairi rupo jutii cũãrẽ mũjãã jee ápewa. Tunu maapu mũjãã cabocãetarãrẽ na mena mũjãã busupẽniepa. Cariapea mũjãã acoápá. ⁵ Bairi jĩcã wii ãno etarã, ‘Dios caroa yericutaje cũ joáto ati wii macããnarẽ,’ mũjãã ĩ etagarã ti wiire. ⁶ Bairi ti wii macããna puame caroaro mena mũjããrẽ na cajẽnĩata, mũjãã caĩrõrẽ bairo caroa yericutajere na jogumi Dios. Baipũa, caroaro mena mũjããrẽ na

cajēnieticōāta, mujāā caīrōrē bairo na áperigumi Dios. ⁷ Bairo mujāārē caqūēnorārē bócarā yua, na ya wiip̄ mujāā ānicōāwā. Capee wiirip̄ patowācōētīcōāña. Bairi jīcā wiia āni, mujāārē na canurījē jetore mujāā ugawā. Mujāā, paari majā ānirī, mujāā ugamasīña na canurījērē. ⁸ Bairo bairi jīcā macā ūno etarā, mujāārē caroaro na cajēniata, na yaye ugarique na canurījē jetore ugaya. ⁹ Tunu bairoa ti macā macāāna cariyecunarē na catioya. Tunu atore bairo na ī quetibuj̄ya: ‘Dios cū carotimasīrīpau merē etaro baiya ati yepap̄re.’ ¹⁰ Bairo mujāā caquetibuj̄ñesēārō, di macā macāāna ūna mujāārē caroaro mena na cajēnieticōāta, ti macā maap̄ nipetiro camasā na catūgorop̄ atore bairo na mujāā īgarā: ¹¹ ‘Jāā yaye quetire mujāā catūgogaetoi, mujāā ya macā ñerīrē jāā r̄po jutii catusarijere jāā pareya! Ape macāp̄ jāā áya. Bairo jāā caápáro jūgoye tūgopeoya mai. Jāā yaye quetire mujāā catūgoata, Dios cū carotimasīrīpau macāājērē mujāā tūgobujiorā,’ na mujāā īgarā ti macā macāānarē. ¹² Mujāā, ȳ yarā cariape mujāārē ñiña: To macāāna mujāārē na catūgoetie wapa, Dios p̄ame roro na átigumi. Camasārē cū caīñabeseri r̄m̄urē Sodoma macāāna netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi,” na ī quetibuj̄yup̄ Jesús cū cabuerārē.

Los pueblos desobedientes
(Mt 11.20-24)

¹³ Bairo na ī yaparo, atore bairo na īnemoñup̄ tunu Jesús ape macāā macāānarē, Corazín, bairi Betsaida macāā macāānarē: “¡Roro majū baigarāma to Corazín macā macāāna! ¡Roro majū baigarāma Betsaida macā macāāna cūā! Dios cū caátijēñōñorījē capeere īñawā. Bairo caīñarā nimirācūā, roro na caátiere jānagaema. Tir̄m̄up̄ macāāna Tiro, Sidón macāāna ānana, Corazín, Betsaida macāāna na caīñarīcārōrēā bairo na cūā na caīñaata, roro na caátajere jānabujioricarāma Tiro, Sidón macāāna p̄ame. Butioro yapapuarā na cajāñarījē jutii ūnierē jāñabujioricarāma. Tunu peero ōwāwop̄ ruibujioricarāma, butioro na cayapapuarijere īñorā yua. ¹⁴ Bairi camasārē Dios cū caīñabeseri r̄m̄u caetaro Corazín, bairi Betsaida macāā macāāna p̄ame, Tiro, Sidón macāā macāāna netōjāñurō popiye baigarāma yua. ¹⁵ Torea bairo Capernaum macā macāāna cūā baigarāma. ‘Jōbuiip̄ jāā ágarā,’ caītūgoñarā na caānimiatacūārē, ¡caūcūārī opep̄ roquere na regumi Dios!” na ī quetibuj̄yup̄ Jesús cū cabuerārē Corazín, Betsaida, Capernaum macāā macāāna na cabaipeere.

¹⁶ Bairo na ī quetibuj̄ yaparo, atore bairo na īnemoñup̄ tunu: “Ȳu cabuerā, ni jīcā ūcū mujāā yaye quetire catūgou, ȳ yaye quetire catūgoure bairo niñami. Tunu bairoa ni jīcā ūcū apei mujāā yaye quetire catūgogaec̄u, ȳ yaye quetire catūgogaec̄ure bairo niñami. Bairo caācū ānirī Dios, ȳre cajoric̄u yaye queti cūārē caboec̄ure bairo niñami,” na ī quetibuj̄yup̄ Jesús.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Cabero Jesús cū caquetibuj̄rotijoricarā setenta y dos majū useanirīqūē mena tunu etayuparā caquetibuj̄ñesēārátana. Bairo etarā yua, atore bairo qūī quetibuj̄yuparā Jesure:

—Jāā Quetiupau m̄u wāmei jāā caījēñirō, wātī yeri pūna cūā jāā caīrotiorea bairo baimajūcōāñama! —qūīñuparā.

¹⁸ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñup̄ Jesús:

—Ñuña mujãã caátiataje. Yu puame wãtĩ quetiupau jõbuipu caânimiatacu cû cañarõrê ñiñajoapu. Caburo yaberije cañarõrê bairo majũ ñaami.¹⁹ Mujããrê masĩrĩqũerê yu jowu, ãña mujããrê cû cabacamiatacũãrê, mujãã cariaetiparore bairo ñi, o cotapa mujããrê cû catoamiatacũãrê, mujãã cariaetiparore bairo ñi. Tunu bairoa mujããrê masĩrĩqũerê yu jowu, marĩ pesu wãtĩ cû catutuarije nipetirijere mujãã canetõparore bairo ñi. Bairo tie masĩrĩqũerê cacãgorã ãnirĩ, dise ãnie wãtĩ roro mujããrê cû caátigamirĩjêrê mujãã tãmuoetinucũgarã.²⁰ Bairãpua, wãtĩ yeri pũnarê cawitiroti jomasĩrã nimirãcũã, tie jetore mujãã catũgoñarõ boetiya. Jõbuipu Dios ya pũrõpu mujãã caãno cãrõ mujãã wãmerĩrê cû cawoaturicarã mujãã ãniña. Tie puamerê tũgoñajesoya —na ñi quetibũyupũ Jesús cû cabuerãrê.

Jesús se alegra

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Bairo tipaua butioro Espiritu Santo mena ãnirĩ atore bairo useanirĩqũẽ mena Diore qũĩ basapeoyupu Jesús: “Caacu, mu, ati umarecõo nipetiro upau, mu ñujãñuña yu yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarê bairo caãna na caânimiatacũãrê, masĩrĩqũerê na mu joyupa. Aperã, ati yepa macããna, ‘Marĩ roque marĩ masĩnetõña’ caĩrã puamerê na mu joetiya. Caacu, tore bairo mu ásupa mu cabojũgoyetiricarore bairo caãno jũgori,” qũĩ jëniñupũ Jesús cû pacure.

²² Bairo qũĩ jëni yaparo, atore bairo na ññupũ Jesús cãtu caãnarê: “Yu Pacu puame nipetirije masĩrĩqũerê yu jowĩ. Tunu yu caátĩãnie cũãrê yu Pacu jeto masĩñami. Tunu cû caátĩãnierê yu cũã yu masĩpeyocõãña. Bairi yu cũã yu jeto na yu masĩõmasĩña camasã yu cabeserãrê yu Pacu cû caátĩãnierê,” na ññupũ Jesús.

²³⁻²⁴ Bairo ñi yaparo, cû cabuerãrê na ãmejore ñña, atore bairo na ññupũ na jetore: “Tirãmupũ macããna profeta majã capããrã mujãã caĩñarĩjê ãnierê ññagamiñupã. Quetiuparã ãnana cũã tiere ññagamiñupã. Mujãã catũgorije ãnie cũãrê tũgogamiñupã. Bairi mujãã puame capee ñña, tũgo caãna ãnirĩ useanirĩ ãña,” na ññupũ Jesús cû cabuerãrê.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Cabero jicãũ, Moisés ãnacũ cû caroticũrĩqũerê cajũgobuei Jesús tũpu etayupu. “Cariape cû quetibũyuyati Jesús,” ñi masĩgu, cãtu etayupu. Bairo cãtu eta, atore bairo qũĩ jëniñañupũ Jesure:

—Jããrê cabuei, ¿dope bairo yu ácuati Dios tũpu cariamanopũ água? — qũĩ jëniñañupũ cajũgobuei Jesure.

²⁶ Bairo cû caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Moisés ãnacũ cû caroticũrĩqũerê na cawoaturica pũrõpu mu caĩñaata, ¿nopê ñgaro tie bairo to ñcãti marã? — qũĩ jëniñañupũ Jesús cajũgobueire.

²⁷ Bairo cû caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Atore bairo ñña ti pũrõpu: ‘Mujãã, Israel macããna, mujãã caátĩãnie nipetirije mena cû maiña. Tunu bairoa mujãã yeripu, mujãã catũgoñarĩjê nipetirije mena cû maiña. Tunu bairoa mujãã catutuarije nipetirije mena cû maiña.’ Tunu torea bairo: ‘Mujããtu macããna cũãrê mujãã rupaure mujãã camairõrêã bairo na maiña,’ ñi quetibũyupũ ti pũrõpu — qũĩñupũ cajũgobuei Jesure.

²⁸ Bairo cû caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Cariape miña. Tore bairo ñi woatuyupi Moisés ãnacũ. Bairo bairi cû caĩrĩcãrõrêã bairo caroaro cariape mu caápata, Dios tũpu cariamanopũ

m̃u águ —qũĩ quetib̃j̃ayup̃u Jesús Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē caj̃gobueire.

²⁹ Bairo cũ caĩrō tũgomicũā, cũ caĩrōrē bairo átigaesup̃u. Bairi atore bairo qũĩ jēniñanemoñup̃u Jesure tunu:

—¿Noa ũna na āniñati marĩ yarā, marĩ rup̃aure bairo marĩ camaiparā?

³⁰ Bairo cũ caĩrō tũgo, ĩcōñarĩ atore bairo qũĩñup̃u Jesús caj̃gobueire:

—Jĩcā Jerusalēp̃u cañniatacũ Jericó macāp̃u ásup̃u. Bairo ti macāp̃u cũ caetaparo jũgoye jerutiri majā p̃ame maap̃u cũ bocáetayuparā. Cũ bocáeta yua, roro cũ ásuparā. Cũ apeyere, cũ jutii nipetirijere jeyuparā.

Jee yaparo, cũ payuparā b̃tioro, ñe mano riaricarop̃u. Áticōā yua, ruticoásuparā. ³¹ Bairo na caátó bero, jĩcā sacerdote na caqũēatacũ cũ cacũñarĩ wāārē ásup̃u cũ cūā. Bairo ácũ, etayup̃u na caqũēatacũt̃ure. Bairo qũĩñamicũā, cũ owanetōcoásup̃u. ³² Bairo cũ canetōátó bero, apei tunu levita poa macāācũ etayup̃u. Bairo eta, qũĩña, cũ owanetōcoásup̃u cũ cūā.

³³ Bairo na canetōátó bero, apei tunu Samaria yepa macāācũ etayup̃u. Bairo eta, bopacooro qũĩñañup̃u na caqũēatacũt̃ure, Samaria yepa macāācũ p̃ame.

³⁴ Qũĩña mai yua, cũtũ eta, cũ cāmiirē cũ ucotiyup̃u. Aceite, bairi use oco majũ mena cũ cāmiirē cũ ucotiyup̃u. Tunu jutii mena cũ cāmiirē jiyayup̃u. Áti yaparo, cũ yaũ burro buip̃u cariaure cũ nepeoyup̃u. Bairo áti, cũ neásup̃u camasā ñesēārĩ majā na cacānirĩ wiip̃u. Top̃u ācũ, cũ ucotinemoñup̃u tunu. ³⁵ Ape r̃amũ, cabusuri r̃amũ cũ caápáro jũgoye Samaria yepa macāācũ p̃ame atore bairo qũĩñup̃u ti wii up̃aure: “Ŭjũ, p̃uga denario moneda tiiri m̃u yũ nuniña. Āni, yũ caneatiatacure cũ m̃u caqũēnorō yũ boyā. Murē yũ canunirijē to caetaeticōāta, cabero acárp̃u, m̃u yũ wapatinemogu tunu,” qũĩñup̃u Samaria yepa macāācũ ti wii up̃aure — bairo ĩcōñarĩ quetib̃j̃ayup̃u Jesús caj̃gobueire.

³⁶ Bairo ĩcōñarĩ bero, atore bairo qũĩñemoñup̃u:

—¿Dope bairo m̃u tũgoñañati? Camasā itiarā qũĩñañuparā jerutiri majā na caqũēatacure. Bairi, ¿ni p̃ame cũ yaure bairo qũĩñañuparĩ? —qũĩ jēniñañup̃u Jesús caj̃gobueire.

³⁷ Bairo cũ caĩrō tũgo, atore bairo qũĩñup̃u Jesure:

—Cũrē caĩñamairĩcũ p̃ame cũ yaure bairo qũĩñañup̃u —qũĩñup̃u caj̃gobuei p̃ame.

Bairo cũ caĩrō tũgo, bairo qũĩñup̃u Jesús:

—Bairo baimajũcōāñup̃u. Bairi m̃u cūā cũrē bairo ácũja. Aperā m̃u yarā, m̃u ũnarē, m̃u rup̃aure m̃u camairōrē bairo na m̃u juátinemogu na cūārē — qũĩñup̃u Jesús, Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē caj̃gobuei p̃amerē.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Cabero netōásup̃u Jesús. Bairo ácũ, jĩcā macāp̃u etayup̃u tunu. Top̃u cũ caetaro, jĩcā wii macāācō, Marta cawāmecũco p̃ame bairo qũĩñup̃u: “Jāā mena ũgaũ asá.” ³⁹ Mai, Marta p̃ame baiocũsupo, María cawāmecũcore. Bairo Jesús na ya wii cũ caetaro, María cũ r̃uporít̃ure etanumuñup̃u. Jesús cũ caquetib̃j̃urijere b̃tioro tũgogayupo. ⁴⁰ Marta p̃ame jesaesupo: “Yũ jeto paarique nipetirijere yũ átimiña,” ĩ tũgoñañup̃u. Bairi Jesutũ cō baio cō caruiro ĩñarĩ, Jesure qũĩñup̃u:

—Yũ Quetiup̃au, ¿yũ cabairijere m̃u tũgoñaētiñati? Yũ baio p̃ame yũ juáperiyamo. ¿Bairo cō cabairije to ñuñati murā? Jĩcāōā yũ p̃ame yũ paaya. Bairi, “Cō jupaoja,” cō ĩña —qũĩñup̃u Marta Jesure.

⁴¹ Bairo cō caĩrō tũgo, atore bairo cō ĩñup̃u Jesús:

—Marta, m̃a, capee apeye ùnierē m̃a t̃goñaña. ⁴² Bairo m̃a cat̃goñamiatacũārē, j̃icā w̃ame cariape t̃goñar̃iq̃ūē niña. Bairi María p̃hame ti w̃amerē t̃gogayamo. Bairi noa una, “Tocārōā t̃gojānaña tiere,” cō ī masiēnama —cō īñup̃u Jesús Martare.

11

Jesús y la oración

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ape r̃am̃u Jesús Diore cū cajēnirō bero, cū cabuerā mena macāācū j̃icā, p̃hame atore bairo q̃ūñup̃u Jesure:

—Ỹu Quetiup̃u, Diore j̃āā cajēnimas̃iparore bairo j̃āā m̃u buewa. Juan cū cabuerārē cū caīricārōrē bairo j̃āā cūārē m̃u buewa —q̃ūñup̃u Jesure.

² Bairo cū caīrō t̃go, atore bairo na īñup̃u Jesús cū cabuerārē:

—Diore j̃ēnirā, atore bairo mujāā ī j̃ēniwā:

‘J̃āā Pac̃u, j̃ōbui macāācū, nipetiro camasā m̃u w̃amerē na īroáto.

Tunu bairoa m̃u carotimas̃ir̃ip̃u ati yepap̃u to apáro.

J̃ōbui m̃u carotiorea bairo to baiáto ati yepap̃u cūārē.

³ Tunu tocānacā r̃am̃u j̃āā caŋapeere j̃āārē jonucūña.

⁴ Tunu bairoa roro j̃āā caátaje cūārē j̃āā masiriyobojaya.

Camasā roro j̃āārē na caátajere j̃āā camasiritiorea bairo roro j̃āā caátaje cūārē j̃āā masiriyobojaya m̃u cūā.

Tunu w̃at̃i roro j̃āārē cū caátigarijere j̃āā ēñotaya. J̃āā netōña,’

bairo Diore cū mujāā cajēnipee ñuña —na ī quetib̃uj̃uyup̃u Jesús cū cabuerārē.

⁵ Bairo na ī yaparo, ape w̃amerē īcōñar̃i atore bairo na ī quetib̃uj̃unemoñup̃u tunu:

—J̃icā, ñami recomacā cū bapa ya wiip̃u etayup̃u. Eta yua, bairo q̃ūñup̃u: ‘Ỹu wasoya itia pan ũnoacā. ⁶ Ỹu ya j̃icā cayoarop̃u caatiatac̃u etayami. Cūrē ỹu canupee maniña ỹu wiire. Bairi m̃u ỹu j̃ēniña,’ q̃ūñup̃u.

⁷ Bairo cū caīmiatacūārē, cū bapa p̃hame cū ỹuesup̃u: ‘Ỹu paj̃ugoeticōāña.

Merē jope biaricaro niña. Ỹu, ỹu p̃ūnaa cānirā j̃āā baiya. Bairi dope bairo w̃ācār̃i m̃u ỹu jomas̃iēc̃u,’ q̃ūñup̃u ti wii macāācū cajēniñaurē. ⁸ Bairi mujāārē ñiña: Cū bapa cū caānimiatacūārē, cū caīrōrē bairo átigaesup̃u.

Baip̃u, ‘Nairō ỹu patowācōremi,’ ī, atore bairo átibujioami: Wācā, jopere p̃ā, noo cū bapa cū caborore bairo nipetirijere cū jobujioami yua.

⁹⁻¹⁰ T̃gopeoya mujāā mai mujāārē īcōñar̃i ỹu caquetib̃uj̃urijere: Noa ũna na cajēniata, na cajēnir̃ij̃ērē bōcamas̃igarāma. Tunu bairoa apeye ùnierē na camacāata, na camacār̃ij̃ērē bōcamas̃igarāma. Tunu jopep̃u na capiata, ti wii up̃u p̃hame ti jopere p̃āgumi. Bairi tore bairo Diore mujāā cajēniata, mujāā caānimas̃ipee jogumi. Bairi Diore mujāā cajēnirō ñuña.

¹¹ “Mujāā, cap̃ūnaac̃u mujāā p̃ūnaa pan rupare na cajēniata, ¿ūtā rupare na mujāā jobujioc̃uti? Bairo mujāā áperā. Tunu bairoa waire na cajēniata, ¿āña ũcūrē na mujāā jobujioc̃uti? Bairo mujāā áperā. ¹² Tunu bairoa āmona riare na cajēniata, ¿cotapa ũcūrē na mujāā jobujioc̃uti? Bairo mujāā áperā. ¹³ Mujāā, carorā nimirācūā, mujāā p̃ūnaarē caroa w̃amerē mujāā jomas̃iñucūña. Mar̃i Pac̃u Dios ũm̃urecōo macāācū Roque carou maj̃u niñami. Camasā netōrō carou niñami. ¡Bairi noa ũna cūrē cajēnirārē na jogumi Esp̃iritu Santore!” na ī quetib̃uj̃uyup̃u Jesús cū cabuerārē.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ape rūmũ Jesús wātĩ yeri pūnarē cū acuwiyojoyupũ caūmurē ca-jāāmiatacure. Mai, caūmũ puame busumasīēsupũ, wātĩ yeri cū cajāñarō jūgori. Bairo Jesús cūrē cū caacuwiyojoro bero, caūmũ puame tunu busumasīñupũ yua. Bairo cū cabairo ñnarĩ, to macāāna camasā ñña acuaacoasuparā. ¹⁵ Jicāārā qũĩroaesuparā Jesure. Atore bairo qũĩñuparā: “Beelzebú wātĩ quetiupau majũ cū camasīōrījē jūgori wātĩ yeri pūna, camasārē caānarē na acurewiyojo masīĩmi Jesús,” qũĩ busupaiyuparā Jesure.

¹⁶ Aperā tunu, dise ũnie átijēñorĩqũērē umurecáo macāājērē Jesús cū caátijēñorō boyuparā. Na puame roro cū átĩ ñnarā ásuparā, “¿Dope bairo cū ácuatĩ āni?” Irā. ¹⁷ Jesús puame na caītūgoñarījērē masīcōāñupũ. Bairi atore bairo na ññupũ:

“Quetiupau rey cū carotimasīrīpau macāāna na caāmeoboeticōāta, jicārō ānimasīētīñama. Tunu bairoa jicā wii macāāna na caāmeoboeticōāta, na cūā caroaro ānimasīētīñama. ¹⁸ Tore bairo Satanás, wātīā quetiupau cū yarārē na cū caboeticōāta, ¿dope bairo to āninetōrōatĩ cū carotimasīrīpau? Āninetōmasīēto. Yasipeticoagaro cū yarārē, na cū caboeticōāta. ¹⁹ Tunu bairoa Beelzebú jūgori wātĩ yeri pūnarē na yũ caacurewiyo jomasīata, ¿ñamũ cū camasīrījē jūgori mujāā yarā cūā yure bairo na átimasīcutĩ? Bairo mujāā caĩrō tūgorā, mujāā yarā puame, ‘Cariape mee mujāā tūgoñaña,’ mujāārē ĩbujiorāma. ²⁰ Yũ puame, Dios cū camasīōrījē jūgori wātĩ yeri pūnarē yũ caacurewiyo jomasīata, nipetiro camasā yũ caátiere ñnarā, ‘Merē Dios cū carotimasīrīpau marīrē etaya,’ ĩ masībujiorāma,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

²¹ Bairo ĩ quetibujũ yaparo, cajerutiri majōcure ĩcōñarĩ atore bairo na ĩ quetibujũnemoñupũ tunu: “Jicāũ wii upau, catutuaũ majũ cū ya wii macāājērē caroaro cū caĩñacoteata, ni ũcũ cajerutiri majōcũ cū yayere jerutimasīēcūmi. ²² Baiũa, apei cū netōdōrō catutuaũ cū wiire jāārĩ, cūrē cū caqũēēnetōdata roque, ti wii upau yaye cū besure cū ēmapeyo masīñami. Ti wii upau puame, ‘Yũ besu mena ni ũcũ atĩ wiire cajāāūrē cū yũ netōcōāgũ,’ cū caītūgoñamiatacūārē, cū besure cū ēmapeyo masīñami. Bairo ácũ yua, ti wii upau apeye ũnierē jeruti masīcōāñami yua,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

²³ ĩ quetibujũ yaparo, bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Yũ mena caāñigaecũ, yure caĩñateire bairo niñami. Tunu bairoa yũ mena caquetibujũnetōdōgaecũ, camasārē caquetibujũmawijioare bairo niñami,” na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

*El espíritu impuro que regresa
(Mt 12.43-45)*

²⁴ ĩ quetibujũ yaparo, ape wāme cūārē na ĩnemoñupũ tunu: “Wātĩ yeri pūna caūmurē cū cawitiatato bero, noo caoco manorīpũ āñesēāñami. Āñesēā yua, cū caāniparore cū cabócaeticōāta, atore bairo ĩ tūgoñañami: ‘Yũ caānimiatatopua yũ tunuágũ tunu,’ ĩ tūgoñañami. ²⁵ Bairo ĩ tūgoña yua, tunuá, caūmurē qũĩñañami tunu. Caūmũ yeri puame wiire, caroaro na caowaqũēno peyoata wiire bairo bauya. ²⁶ Bairo cabairo ñña yua, acoásúpũ tunu wātĩ, aperā jicā wāmo petĩ puga pēñirō cānacāũ majũ cū netōrō cañuenarē na piñeñon ácu. Bairo na bóca, ‘Jito,’ na ĩ, caūmurē cū jāāñama tunu nipetirā. Bairi cū yeripũ ānicōāñama tunu. Bairo na caāno,

jõpame roro baibujioṃmi tunu caṃṃ pame yua,” na ĩ quetibujyupũ Jesús cūṃ catũgorã etarãrẽ.

La felicidad verdadera

²⁷ Bairo cū caĩṃno, na mena macããcõ jĩcãõ atore bairo qũĩñupõ b̃tioro: —ĩCaroaro cariape ṃṃ quetibujya! Bairi ṃṃ paco, m̃rẽ camasõĩcõ pame useanirĩ ãcõmo ṃṃ mena —qũĩñupõ b̃suriq̃ue tutuaro mena.

²⁸ Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ ĩñupũ Jesús:

—ĩYṃ paco netõõrõ useaniñama Dios yaye quetire catũgousarã pame roque!

La gente mala pide una señal milagrosa

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Cabero camasã pame aperã, aperã capããrã majũ na caneñaporo ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro tũgoñaẽtiñama. Átijẽño ĩñorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacũãrẽ, tiere na áti ĩñoetigũmi Dios. Merẽ na quetibujũ cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. ³⁰ Tirũmupure Jonarẽ cũ caátajere Nĩnive macã macããnarẽ na ĩñoñupĩ. Bairo narẽ cũ caĩñorõ bero, to macããna pame, ‘Cariapea Dios cũ caquetibujũnetõrotiricũ majũ niñami Jonás,’ ĩ tũgoñamasĩñupã. Torea bairo yure Dios cũ caátipeere mujãã ãme caãnarẽ cũ caĩñorõ bero, bairoa mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã yũ cũãrẽ yua. ³¹ Tunu bairoa ti rũṃṃ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũṃṃ caetaro, jĩcãõ ãnacõ catitunurĩ, mujãã, ãme caãnarẽ, ‘Cariapea mujãã tũgousaepũ,’ mujããrẽ ĩregomo cõ cũã. Ape nũgõã waru jopepũ macããcõ quetiupao ãnacõ bairo mujããrẽ ĩgomo. Cõ pame noo cayoaropũ asũpo, Salomõn ãnacũ cũ camasĩrĩjẽrẽ tũgogo. Bairo cõ catũgogarico cõ caãnimiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna yũ camasĩrĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. Bairo Salomõn netõrõ camasĩ yũ caãnimiatacũãrẽ, yũ caĩrĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. ³² Tunu bairoa ti rũṃṃ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũṃṃ caetaro, Nĩnive macã macããna ãnana catitunurĩ, ‘Caroaro mujãã tũgousaepũ,’ mujããrẽ ĩgarãma na cũã. Na pame Jonás ãnacũ cũ ca-quetibujũrĩjere tũgorã, roro na caátiere tũgoña qũẽnoñuparã. Bairo na catũgoñaqũẽnomiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna, mujãã tũgoña qũẽnogaetiya. Jonás netõrõ camasĩ yũ caãnimiatacũãrẽ, yũ caĩrĩjẽ tũgori, mujãã tũgoña qũẽnogaetiya,” na ĩ quetibujyupũ Jesús.

La lámpara del cuerpo

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Nĩ ũcũ jĩcãũ jĩñaworiquẽ cũ caĩñawogaata, cayasioropũ cũẽcũmi. Nĩ ũcũ jĩcãũ carupapata rocapũ cũẽcũmi. Jõbuiṃ cũnucũñami, camasã nipetiro ca-jããetarã na caĩñamasĩparore bairo ĩ. ³⁴⁻³⁵ Tunu bairoa mujãã caapee pame caĩñaworicare bairo niña mujãã rupauere. Mujãã caapee caroaro to caĩñamasĩata, caroaro mujãã ĩñamasĩgarã. Caroye tuata, caroaro mujãã ĩñamasĩtĩgarã. Tore bairo mujãã, cayeriñurã ãnirĩ cariape mujãã catũgoñaata, caroaro mujãã átimasĩgarã. Cayeriñuena mujãã caãmata roque, caroaro mujãã átimasĩtĩgarã. Bairi Dios mujããrẽ cũ camasĩõrĩjẽrẽ tũgousa jãnaeticõãña. ³⁶ Bairi mujãã yeripũ caroa jeto tũgoñarĩ, bairi tunu carorijere tũgoña ẽñotari, Dios cũ caátigarije nipetirijere mujãã tũgomasĩgarã. Jĩñaworiquẽ mujããrẽ caĩñaworore bairo caroaro mujãã tũgomasĩgarã nipetirijere yua,” na ĩ quetibujyupũ Jesús catũgorã etarãrẽ.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Bairo cū caĩrō bero, fariseo majōcu Jesure, “Jito, marĩ átóca. Yu ya wiipũ marĩ ũgaátō,” qũĩñupũ. Bairo cū caĩrō tũgo, “Jau,” ĩ, cū tupũ ũgaũ ásupũ Jesús. Bairi cū wiipũ jããeta, cariapea cū mesapũ etanumu etayupũ. ³⁸ Bairi fariseo pũame, Jesús cariapea cū caetanumurō ĩña yua, “Tame,” ĩ tũgoñañupũ, “Marĩ, judío majã marĩ ya wãmerẽ bairo áperiyami Jesús. Cū wãmorĩrẽ coseetiyami cū caũgaparo jũgoye yua,” ĩ tũgoñañupũ fariseo Jesús cū cabairijere. ³⁹ Marĩ Quetiupau pũame masĩcõãñupũ cū catũgoñaĩjẽrẽ. Bairi atore bairo qũĩñupũ:

—Mujãã, fariseo majã jotũ bapaari mujãã cacosepeere nairō mujãã tũgoñañucũña. Bairi tie ũnierẽ nairō tũgoñaĩmirãcũã, mujãã yerire coserique pũamerẽ mujãã tũgoñaẽtĩña. Bairi yajariquere, bairi ape wãme ricaati tũgoñaĩqũẽ cũã nicõãña mujãã yeripũ. ⁴⁰ Caiťopairã mujãã ãniña. Cajotũbapariwei pũame jotũ bapa bui cũãrẽ, capupea cũãrẽ qũẽnoñami. Toreã bairo Dios pũame mujãã rupau jeto meerẽ, mujãã yeri pũna cũãrẽ ásupi. ⁴¹ Atores bairo mujãã caátiere boyami Dios: Mujãã yeri mujãã caqũẽnorō boyami. Bairo mujãã caápata, mujãã ñubujiorã.

⁴² “Bairo átato ũnorẽã, ricaati mujãã, fariseo majã, mujãã átinucũña. Bairo ána yua, pũga wãmo cãrō moneda tiiriacarẽ mujãã cacũgoata, jĩcã tiĩaca mujãã jonucũña Diore. O ũgarique jĩcã wãme ũno, pũga wãmo cãrō mujãã cacũgoata, jĩcãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ũnierẽ átimasĩmirãcũã, ape wãme pajĩãñurō Dios cū carotirique pũamerẽ mujãã tũgoñaetimaĩcõãña. Caroaro ãmeo átaje cũãrẽ marĩ rotiyami Dios. Caroaro ãmeo mairĩqũẽ cũãrẽ marĩ rotiyami. Tie pũamerẽ mujãã tũgoñaẽtĩña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴³ “Tunu bairoa ñubuerica wiipũ mujãã caápata, caroapauere mujãã ruiganucũña. Tunu bairoa maapũ mujãã caáñesẽãta, nipetiro camasã nucũbũgoricarō mena na cajẽnirō mujãã bonucũña. Bairo mujãã caboroi, ¡mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴⁴ “Mujãã, camasã ãnanarẽ na cayarica opeere bairo mujãã ãniña. ãme caãna pũame ti opee buire áná, ‘Masã operi ãno,’ ĩ masĩẽtĩñama. Tore bairo mujãã ãniña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!” na ĩ quetibũjuyupũ fariseo majãrẽ.

⁴⁵ Bairo cū caĩrĩjẽrẽ tũgo, fariseo mena macããcũ jĩcãũ, Moisés ãnacũ cū carotĩcũrĩqũẽrẽ cajũgobuei pũame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, bairo mũ caĩata, jãã, jããrẽã roro ĩ micũpũ.

⁴⁶ Bairo cū caĩrō tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Jĩcãũ, cū paabojari majõcũre cū jũpũsaetiyami. Jĩcã wãme ũnoacã cũãrẽ cū juáperiyami. Tore bairo na mujãã átiya camasãrẽ. ‘Moisés ãnacũ cū carotiriquere jĩcã wãmeacã rusaeto ása,’ camasãrẽ na mujãã ĩnucũña. Bairo caĩrotirã nimirãcũã, mujãã pũame tore bairo mujãã áperimajũcõãña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴⁷⁻⁴⁸ “Tunu bairoa caiťopairã mujãã ãniña. Profeta majã na rupauĩ ãnajẽ masã ope buire mujãã qũẽnonucũña caroa ũtã wiĩacarẽ, camasã profeta ãnanarẽ na ĩroátō, ĩrã. Bairo qũẽnomirãcũã, mujãã ñicũjããrẽ bairoa mujãã ãnicõãña. Na pũame Dios yaye quetire boena, profeta majãrẽ pajĩãreyuparã. Narẽ bairo mujãã boetia Dios yaye quetire mujãã cũã. Bairi, ‘Marĩ ñicũjãã profeta majãrẽ na capajĩãrĩcãrõrẽ bairo ñurō. Dios

yaye queti to yasicõãto,' Irãrẽ bairo mujãã átinucũña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴⁹ “Dios puame camasĩ añirĩ atore bairo ññupĩ: ‘Yũ yarãrẽ na yũ jogũ camasã tũpũ. Profeta majãrẽ, apóstolea majã cũãrẽ natũ yũ jogũ, na quetibũjũãto, ñ. Bairo yũ cajomiatacũãrẽ, jĩcããrãrẽ na pajĩãregarãma. Aperãrẽ roro popiye na baio joroque na átigarãma,’ ññupĩ. ⁵⁰ Bairi Dios puame camasã profetare roro na caátaje jũgori ati rãmãrẽ popiye na baio joroque na átigumi. Tocãnacãũ profeta majã, caãniñarĩcãrãrẽ na carĩĩ reyarique wapa popiye na baio joroque na átigumi ãme caãnarẽ. ⁵¹ Na carĩĩ rejũgoricũ, Abel cawãmecũcupĩ nijũgoaná, Zacarías, altar, santuario watoa na capajĩãrĩcũpũ nituetayama na carĩĩ rejũgoatana capããrã beropũ. Bairo na ãnana wapa roro popiye na baio joroque na átigumi ãme caãnarẽ yua,” na ññupũ Jesũs.

⁵² Ñ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Dios yaye queti puame llavere bairo niña camasãrẽ. Llave jũgori wiire biaricarore marĩ pãjããmasĩña. Torea bairo Dios yaye queti jũgori umurecõore marĩ jããmasĩña. Mujãã puame Dios cũ cabuerijere masĩmirãcũã, cũrẽ mujãã boetiya. Tunu bairoa camasã Diore na camasĩgarijere mujãã ãñotaya. ¡Bairi mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrẽ cajũgobueri majã, mujãã carorije wapa paio nigaro!” na ñ quetibũjũyupũ Jesũs.

⁵³⁻⁵⁴ Bairo cũ caĩrõĩ, to macããna, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena cũ asiayuparã Jesure. Bairi ape wãme, ape wãme cũ jẽniñañuparã. “Carorije buei átiyami Jesũs,” qũĩ busũjãgamirã, cũ jẽniñañuparã nairõ.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Bairo na cabairo, capããrã majũ camasã, Jesutũ neña etayuparã. Bairi capããrã majũ ãna, dope baiã masĩã manopũ ãñuparã. Bairi Jesũs puame cũ cabuerãrẽ atore bairo na ñ jũgoyupũ: “‘Fariseo majã pan pairica na cawauorijere boeticõãña,’ Irĩcãrõ puamata, ‘Na caĩtopairijere mujãã boepa,’ ñiña. ² Tunu bairoa ãme caãna na catũgoñarĩjẽ nipetirijere masĩõpeyocõãgumi Dios nipetirãrẽ. Baujaro nigaro mujãã yeripũ mujãã catũgoñarĩjẽ nipetirije. ³ Bairo bairi yasioro aperãrẽ mujãã caĩrĩqũrẽ cũãrẽ nipetiro camasã tũgogarãma. Mujãã ya arũapũ biajããti, mujãã caĩrĩqũrẽ cũãrẽ capããrã na catũgojoro tiere quetibũjũgarãma aperã, busũrique tutuaro mena,” na ñ quetibũjũyupũ Jesũs cũ cabuerãrẽ.

A quién se debe tener miedo

(Mt 10.26-31)

⁴ Bairo ñ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ññupũ tunu: “Yũ yarã cariape mujããrẽ ñiña: Mujããrẽ capajĩãmasĩrãrẽ na uwieticõãña. Mujããrẽ na capajĩãatato bero, dope bairo átimasĩẽnama mujãã yeri pũna puamerẽ. ⁵ Bairo puame ása: Dios yaye quetire tũgousaya. Cũã, camasã na cariaro bero, caũpetietopũ na yeri pũnarẽ jomasĩñami. Bairi Dios puame roquere cũ uwiri jĩcãrõ tũni caroaro ása.

⁶ “Tunu minia, jĩcã wãmo caãnacãũrẽ pũga moneda tiaca wapacutiyama. Bairo petoaca wapacutimĩrãcũã, ñi jĩcãũ ãcũ Dios cũ caĩñacoteecũ maami. Nipetirãrẽ na cabairijere masĩcõãñami. ⁷ Mujãã cũãrẽ mujãã cabairijere masĩpeyocõãñami. Mujãã poa wẽẽrĩ cũãrẽ

cõõñapeyocõãñami Dios. Bairi, ‘Marĩ cabairijere masĩecũmi Dios,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Minia netõjãñurõ mujãã maiñami. Bairi uwieticõãña,” na ĩ quetibũyupũ Jesús cũ cabuerârẽ.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Cariape mujããrẽ ñiña: Nĩ jĩcãũ ũcũ, ‘Jesús yau yũ ãniña,’ aperã camasã na catũgoro caĩquetibũjure yũ yau cũ caãnierẽ yũ cũã yũ Pacũ yarã ángelea majã cũãrẽ na yũ quetibũjugũ. ⁹ Bairi tunu apeĩ, ‘Jesure yũ masĩetĩña,’ caĩ puamerẽ yũ cũã, ‘Cũ yũ masĩetĩña cãrã,’ na ñi quetibũjugũ, yũ Pacũ yarã ángelea majãrẽ.

¹⁰ “Bairi tunu noa ũna yũ, Camasã Jũgocũre, roro na caĩrĩjẽrẽ masiriyogũmi Dios, cãrẽ na cajẽniata. Tore bairo átomicũã, Espĩritu Santore roro na caĩata roque, na masiriyobojaetigũmi,” na ĩ quetibũyupũ Jesús cũ cabuerârẽ.

¹¹ Bairo ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Yũ yarã, mujããrẽ tutigarã, mujããrẽ jeágarãma. Jĩcã rũmu, ñubuerica wii uparã tũpũ, ape rũmu ĩñabeserica wii uparã tũpũ, ape rũmu ĩñabeseri majã tũpũ, ape rũmu macã quetiuparã tũpũ mujããrẽ neágarãma. Bairo mujããrẽ na caáto uwiri, ‘¿Dope bairo na marĩ ĩrãati?’ ĩ tũgoña macãetĩcõãña. ¹² Marĩ mena macããcũ, Espĩritu Santo puame tipau caetaro ĩña, na mujãã caĩpeere mujããrẽ masĩõgũmi,” na ĩ quetibũyupũ Jesús cũ cabuerârẽ.

El peligro de las riquezas

¹³ Bairo cũ caĩrõ bero camasã capããrã watoa jĩcãũ qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, yũ pacũ riacoámĩ. Bairi cũ cacũgomiatajere carecomacã yũ boyu. Bairi yũ mũ juĩgũ yũ jũgocũre, tiere cũ ricawoáto, ĩ—qũĩñupũ.

¹⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús caũmũrẽ:

—Yũ yau, mujãã yayere cabatopau mee yũ ãniña. Bairo áti acũ mee, yũ apũ ati yepapũre.

¹⁵ ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu to macããnarẽ:

—Dios puame, “Carorije wapa cacũgoenarẽ bairo mujããrẽ ñiñaña,” na ĩ tũgoñaetĩñami, camasãrẽ paio na cacũgorije jũgori. Torena, paio apeye ũnierẽ ĩñaugaripeaeticõãña. Roro mujãã tũgoñare —na ĩñupũ.

¹⁶ ĩ yaparo, capee apeye ũnierẽ cacũgocũre ĩcõñarĩ bairo na ĩ quetibũñemoñupũ tunu: “Jĩcãũ caũmu caroa yepa majũrẽ cũgoyupũ. Bairi cũ oterique capee cũ rĩcacutibojayuparo. ¹⁷ Bairo capee carĩcacuto ĩñarĩ, atore bairo ĩ tũgoñañupũ caũmu puame: ‘¿Dope bairo yũ ácuati? ¿Yũ cajepeere noorẽ yũ cũãti?’ ĩ tũgoñañupũ. ¹⁸ ĩ tũgoña yaparo yua, atore bairo ĩ tũgoñanemoñupũ tunu: ‘Merẽ yũ masĩña yũ caátipeere. Otere yũ cacũnucũrĩ arũarire yũ weeregũ. Áti yaparo, paca arũri majũ yũ qũẽnogũ tunu. Topũ yũ cacũgorije, bairi yũ cajepeere mena nipetiro to jeto yũ qũẽnocũgũ yua. ¹⁹ Bairo áti yaparo, yũ yerire atore bairo ñĩgũ: “Ãmerẽ yua, capee cãmari yũ cacũgopee nicõãña. Bairi ãmerẽ noo yũ caborore bairo jeto yũ átĩgũ. Yeriã, uga, eti, useanirĩ yũ baiãnĩgũ yua,” ’ ĩ tũgoñañupũ capee cacũgou puame. ²⁰ Bairo cũ caĩtũgoñamiatacũãrẽ, Dios puame atore bairo qũĩñupũ: ‘Catũgoñamasĩecũ mũ ãniña bairo mũ caĩtũgoñaata. Ati ñamia mũ riacoagũ. Bairi ati yepare caãmei ãnirĩ, ¿mũ yaye apeye mũ cacũgorijere dope mũ ácuati yua? ¿Nopẽ mũ ápei?’ qũĩñupũ Dios capee apeyere cacũgomiatacũre. ²¹ Cãrẽ bairo niñami camasã nipetiro capee

apeyere cacūgorā, Dios yaye quetire tūgoŋsaena. Cū ūna catūgoŋamasīēna majū niñama,” na ī quetibūyupū Jesús cū cabuerārē.

Dios cuida de sus hijos

(Mt 6.25-34)

²²⁻²³ Bairo ī quetibūyū yaparo, atore bairo na īnemoŋupū tunu: “Mujāā yeri pūna puame mujāā caugapee netōōjāñurō caānimajūrījē majū niña. Tunu bairoa mujāā cajāñapee netōōjāñurō caānimajūrījē majū niña. Bairi mujāārē űiña: Ati yepa macāājērē butioro bootūgoŋaeticōāña. Mujāā cacūgopeere, mujāā caugapeere, bairi mujāā cajāñapeere tūgoŋa macāētīcōāña. ²⁴ Minia na caātīānierē mujāā masīña. Na caugapeere otejūgoetiyama. Na caugapeere jeri wiipū qūēnocūētīnucūñama. Bairo na caāperimiatacūārē, na caugapeere jonucūñami Dios. ¡Mujāā roquere minia netōōrō mujāā maiñami Dios! Bairi āme mujāā caānierē tūgoŋa macāētīcōāña. ²⁵ Ni űcū mujāā mena macāācū, cū catūgoŋamacārījē jūgori, ‘Ŭ butinemogū jīcā metro recomacā majū, űmūau ānigū,’ ī masīēcūmī. Mujāā catūgoŋamacāārījē jūgori mujāā átimasīētīña. ²⁶ Bairi cabūgoro macāājē űnierē caātimasīēna nimirācūā, ħnopēirā, ‘Marī átimasīpeyocōārā marī catūgoŋamacārījē jūgori,’ caītūgoŋarārē bairo mujāā īñati?

²⁷ “Tunu bairoa oó, tataboaro macāājē cabairije cūārē mujāā masīña. Oó puame paaetinucūña. Eetinucūña. Bairo áperimīrōcūā, caroa bauya. Quetiupau rey Salomón ānacū caroa majū cū cajutii jāñarīqūē netōōjāñurō caroa bauya oó puame. ²⁸ Bairo tie taa űnie Dios cū caqūēnorīqūē jīcā rūmū caroa cabauimiatacūārē, ape rūmū peeropū joeyama camasā, peero riorā. Mujāārē taa űnie netōōjāñurō mujāā maiñami Dios. Bairi mujāā cajāñapeere mujāā jogumi yua. ¡Mujāā, Dios mena catūgoŋatutuaenarē bairo mujāārē űiñaña! ²⁹⁻³⁰ Ati yepa macāāna Diore caīroaena puame na caugapeere, bairi na caetipeere tūgoŋa macānucūñama. Mujāā puame roque narē bairo baieticōāña. Marī Pacū Dios, marī cabopacarijere masīpeyocōāñami. Bairi tūgoŋa macāētīcōāña. ³¹ Dios cū carotimasīrīpau roquere tūgoŋaña. Bairo mujāā catūgoŋaata, ati yepa macāājē mujāā cabopacarije cūārē mujāā jogumi Dios.

Riqueza en el cielo

(Mt 6.19-21)

³² “Mujāā yū yarā, oveja petoaca caānarē bairo mujāārē űiñaña. Bairo capāārā mee caāna mujāā caānimiatacūārē, Dios puame cañuū ānirī cū carotimasīrīpau mujāā caānorē boyami. Bairi mujāā uwietigarā. ³³ Tunu bairoa mujāā cacūgorijere nunireri, dinero űērī, aperā cabopacarārē na batorájá. Bairo mujāā caápata, jōbuiyū mujāā cawapatapee paio nigaro. Ati yepapū mujāā caāno, mujāā yaye boacoaya. O jerutirī majā tiere jeruti recōāñama. O moena tiere űgareyama. Jōbuiyū roquere mujāā yaye caānipee yasietigaro. ³⁴ Ati yepapū macāājē jettore mujāā camaitūgoŋaata, tie jettore mujāā bootūgoŋagarā. Jōbuiyū mujāā cacūgopeere mujāā camaitūgoŋaata roque, ati yepa macāājērē butioro mujāā bootūgoŋaeticagarā,” na ī quetibūyupū Jesús cū cabuerārē.

Hay que estar preparados

³⁵ Bairo ī quetibūyū yaparo, ape wāmerē na ī cōñañupū: “Caroaro mujāā qūēnoyuwa. Mujāā jutii, mujāā cajāñapeere qūēnoña. Tunu bairoa mujāā cajīñaworijere jīñapeori mujāā cotewa. ³⁶ Jīcāārā paabojari majā űnarē bairo ása. Na puame na quetiupau aperā na cawāmojiyari bose

rāmure caĩñau atácu cū catunuetaparore caroaro cū yuyuparā. ‘Jicoquei cū caetaro, cū marĩ pājōrōā,’ ĩrā cū yuyuparā. ³⁷ Useanigarāma capaacoteri majā, na quetiupau cū catunuetaparore caroaro cacotemasĩrā. Cāniena coterā ānirĩ cū mena useanigarāma. Cariape mujāārē ñiña: Na quetiupau pñame mesapñ na ruirotigñmi, űgariquere na nugñ. ³⁸ Bairi noa űna cāniena cacoterā useanirĩ nigarāma, noo ñami recomacā, o cabusuatĩpau na quetiupau cū catunuetaparore cacoterā pñame,” na ĩ quetibujuyupñ Jesús.

³⁹ ĩ quetibujñ yaparo, ape wāmerē na ĩ cōñañupñ tunu: “Apei wii upau, cū ya wii macāājērē cayajauacū cū caetaparore cū camasĩata, cānietibujioricñmi. Cū caetaparore ĩñacotebujioricñmi, jāāremi, ĩ. ⁴⁰ Tore bairo yñ, Camasā jūgocñ, tunu yñ caetari rāmure jĩcāñ cayajari majōcure bairo yñ etagñ ati yepapñre. ‘Ti rñmñ majū etagñmi,’ caĩā mani rñmñ majū yñ etagñ. Bairi caroaro āña. Yñ catunuetaparore caroaro mujāā cotewa,” na ĩ quetibujuyupñ Jesús cū cabuerārē.

El criado fiel y el criado infiel

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro pñame atore bairo qũĩñupñ Jesure:

—Jāā Quetiupau, jĩcāūrē cū űmñ cūrē na cacoterijere ĩcōñarĩ jāā jetore ĩ quetibujñ miñati? ¿O nipetiro camasārē ĩ quetibujñáto miñati? —qũĩ jēniñañupñ Pedro Jesure.

⁴²⁻⁴³ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩñupñ Jesús Pedroro: “Ni űcñ jĩcāñ mayordomorē bairo caācñ, cū quetiupau cū carotirore bairo caátimasĩ űcūrē ñiña. Cū quetiupau pñame cū caápáro jūgoye, ‘Yñ űmñ aperiārē na mñ qũēnowā. űgariquere na mñ batowa,’ qũĩ cũñupñ cū űmūrē. Bairi cabero tunueta, cū űmñ, cū caĩrotiricarorea bairo cū caápata, caroare cū jogñmi. Bairi useanirĩ nigñmi mayordomo. ⁴⁴ Caānorē bairo mujāārē ñiña: Quetiupau cū yaye nipetirije upañre bairo cū cūgñmi, cñ, mayordomo pñame. ⁴⁵ Bairo cū cacũmiatacũārē, cū pñame caróñ cū caāmata, ‘Yñ quetiupau tāmuri tunu etaecñmi,’ ĩrĩ, aperiā cū baparārē roro na átibujioñmi. Cū quetiupau űmñ, cū paabojari majā rōmirĩ cũārē roro na átibujioñmi. Tunu bairoa űga, eticũmu baibujioñmi. ⁴⁶ Bairi cabero cū quetiupau cañesēāuatácu pñame, ‘Ti rñmñ etagñmi,’ cū caĩmasĩētĩ rāmūrē etabujioñmi. Bairo eta yua, cū caroticũátacu roro cū caátiere ĩñabujioñmi. Bairo ĩña yua, popiye cū baio joroque cū átibujioñmi. Cū piticōābujioñmi, aperiā yñ caĩroaena mena cū āmarō, ĩ.

⁴⁷ “Ni jĩcāñ űcñ cū quetiupau cū caĩrĩjērē masĩmicũā, tore bairo cū caápata, cū paecogñmi butioro cū quetiupañre. ⁴⁸ Apei cū quetiupau cū caĩrĩjērē masĩētĩrĩ roro átiyami. Bairo roro cū caátimiatacũārē, butioro cū paetigñmi cū quetiupau pñame. Bairi pajāñurō camasĩjūgoricarā pñame netōjāñurō caroaro na caátiere átirotiya. Petoaca camasĩrā netōjāñurō caroaro na caáto ñiña,” na ĩ quetibujuyupñ Jesús.

Jesús es causa de división

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩñupñ tunu: “Camasārē na quetibujñ ácu yñ apñ ati yepapñre. Tunu yñ yaye busarique peerore bairo ñiña narē. ¡Bairi tiere nipetiro na masĩpeyocoáto! ⁵⁰ Yñ cñā, yñ yaye busarique jūgori popiye yñ baiya. Bairoa yñ baicōā ānigñ yñ paarique capetiparo jūgoye. ⁵¹ Mujāā, camasārē yñ caátiatájere mujāā masĩētĩña. ‘Dios cū

cajou, cū caetaro bero nipetiro camasā caroaro āmeo átigarāma,’ mujāā ī tūgoñaña. Bairo mujāā caītūgoñamiatacūārē, bairo mee niña. Yū caetaro jūgori camasā jīcārō tūni tūgoñaetigarāma. ⁵² Bairi jīcā wii macāāna jīcā wāmo cānacāu majū na caāmata, yū yaye busuriquere tūgorā, itiarā īroagarāma. Pugarā īroaetigarāma. Torea bairo ape wii macāāna cūā pugarā īroagarāma. Itiarā īroaetigarāma. ⁵³ Bairi jīcāu cū macūrē cū pesucutigūmi yū yaye busuriquere cū catūgousaro jūgori. Torea bairo apeī cū pacūre cū pesucutigūmi. Apeo cūā cō macōrē cō pesucutigomo. Apeo cūā cō pacore cō pesucutigomo. Apeo cūā cō pēēpōrē cō pesucutigomo. Apeo cūā cō mañicōrē cō pesucutigomo, yū yayere cō catūgousaro jūgori,” na īñupū Jesús cūta catūgorā etarārē.

Las señales de los tiempos
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Bairo ī quetibūju yaparo, atore bairo tunu na īnemoñupū camasārē: “Oco poari muipū cū cawāmuatō to cawāmu atōre īñarā, ‘Oco atō baiya,’ mujāā ī masīña. Torea bairo bainucūña. ⁵⁵ Tunu bairoa ape nūgōā warua jopepū cawīno atōre īñarā, ‘Asigaro baiya āme rūmurē,’ mujāā ī masīña. Torea bairo bainucūña. ⁵⁶ Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cūārē bairo caīñamasīrā nimirācūā, ¿nopēīrā Dios atī yūteare cū caātīānie puamerē mujāā masīētīñati? ¡Caītōpairā mujāā āniña!” na ī quetibūjuyupū Jesús.

Procura ponerte en paz con tu enemigo
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Bairo ī quetibūju yaparo, atore bairo tunu na īnemoñupū: “¿Nopēīrā cariape átajere mujāā majūā mujāā ī busu qūēnomasīētīñati? ⁵⁸ Ni jīcāu ūcū, ‘Yū mujāā wapamoña,’ īrī, mujāārē juez caīñabesei tūpū cū caneápáro jūgoye, cū mena busuqūēnojūgoya. Mujāārē juez tūpū cū caneápérīparore bairo īrā, cū mena busuqūēnojūgoya. Mujāā cabusuqūēnojūgoeticōāta, juez puame guardiare mujāārē ñerotigūmi. Bairo āti yaparo, na puame preso jorica wiipū mujāārē cūrecōāgarāma. ⁵⁹ Cariape mujāārē ñiña: Dinero mujāā cawapamorījērē mujāā cawapatipeyoparo jūgoye, topū mujāā ānicōāgarā. Mujāā witimasīetigarā,” na īñupū.

13

Importancia de la conversión

¹ Jīcā rūmu caāno camasā Jesure qūññarā etayuparā. Eta, atore bairo qūī quetibūjuyuparā: “Pilato puame Galilea macāānarē na pajīāreupu, Diore na cañubuerā etaro. Waibatoa riire na cajoemugōrā etaro na pajīāreupu,” qūī quetibūjuyuparā camasā Jesure.

² Bairo na caīquetibūjuro tūgo, atore bairo na īñupū Jesús: “¿Dope bairo mujāā ī tūgoñañati na cabaīatajere? ‘Na yarā Galilea macāāna nipetirā netōrō carorā āniupā. ¿Bairi butioro majū na carorije wapa jūgori yasi-upa,’ mujāā ī tūgoñañati? ³ Bairo mujāā caītūgoñamiatacūārē, baietiupa. Na yarā netōrō carorā mee āniupā. Caānorē bairo mujāārē ñiña: Mujāā cūā roro mujāā yasigarā, roro mujāā caātiere yapapuari Diore mujāā caībusuqūēnoeticōāta. ⁴ Tunu bairoa, ¿dope bairo mujāā ī tūgoñañati caūmarī wii Siloē macāājē ūtā rupaa mena catāni yasiricarārē? Dieciocho majū catāni yasiricarārē roro na cabairiquere, ¿dope bairo mujāā ī tūgoñañati? ‘Jerusalén macāāna nipetiro netōrō carorā āniupā. ¿Bairi

bütioro majũ na carorije wapa jũgori yasiupa, 'mujãã ĩ tũgoñañati? ⁵ Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũārē, baiesupa. Jerusalén macãaña netōrō carorã mee añupã. Caãnorē bairo mujãārē ñiña: Mujãã cũã roro mujãã yasigarã, roro mujãã caãtiere yapapuari Diore mujãã caĩbusũqũēnoeticōãta," na ĩ quetibũyupũ Jesús.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Bairo ĩ quetibũyũ yaparo, higuera yucũ carícamaniřē ĩcōñarĩ tunu na ĩ quetibũyũnemoñupũ: "Jĩcãũ, cũ wesepũ cũgoyupũ higuera cawãmecũtiire. Bairi jĩcã rũmũ carícare ĩñũ etayupũ. Bócaesupũ. Ríca mañuparō mai. ⁷ Itia cũmarĩ majũ bairo jeto baiyupũ. Ríca mañuparō. Bairo cabairoi, qũĩñupũ cũ ũmurē: 'Merē itia cũma majũ carícare yũ macãmĩña. Caríca mani ãno ati higuera marĩ caotemirĩcũ. ¿Nopēĩrō to ãnicōãroati ati yepapũ? Bairi quetĩrocacōãña,' qũĩñupũ ti wese upaũ cũ ũmurē. ⁸ Bairo cũ caĩrō tũgo, atore bairo qũĩñupũ cũ ũmũ pũame: 'Yũ quetiupaũ, ati yũteare marĩ quetĩtiroa mai. Tii pũtore yũ jetugũ. Abono cũārē yũ jããgũ mai. ⁹ Bairi ape yũteare carícacũpata, ñujãñũgaro. Tii caríca manicōãta roquere, tiire quetĩrocacōã rotiya,' qũĩñupũ caũmũ ti wese upaũre," na ĩ quetibũyũyupũ Jesús camasārē.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Ape rũmũ tunu Jesús judío majã na cayerijãrĩ rũmũ caãno na cañubuenearĩ wiipũ jũgobuei ásupũ. ¹¹ Mai, ti wiipũ añupō jĩcãō carõmio. Cō pũame wãtĩ yeri pũna jũgori ríajãñũñupō. Dieciocho cũmarĩ majũ riayupo. Bairi wãmũ pomasiẽsupō. ¹² Bairo cō cabairoi ĩñũ, Jesús pũame atore bairo cō ĩñupũ:

—Yũ yao, mũ caríayecũtie to petiãto, ñiña. Mũ yũ catioya —cō ĩñupũ.

¹³ Bairo ĩ yaparo, cũ wãmorĩrē cō buire pitipeoyupũ. Bairo cũ caãto, jicoquei wãmupo masĩcoasupo yua. Tunu Diore cũ basapeo jũgoyupo, catiãco yua. ¹⁴ Bairo ỹseanirō cō caãnimíatacũārē, ti wii ñubuerica wii quetiupaũ pũame asiajãñũñupũ. Judío majã na cayerijãrĩ rũmurē Jesús cũ caãtiere ĩñarĩ asiajãñũñupũ. Bairo asiari atore bairo na ĩñupũ ti wii canearĩ majãrē:

—Marĩ capaari rũmũ jĩcã wãmō peti jĩcã pẽnirō cãnacã rũmurĩ majũ ñiña. Ti rũmurĩ jeto catio rotiya. Marĩ cayerijãrĩ rũmũ caãnorē catio rotieticōãña —na ĩñupũ.

¹⁵ Bairo cũ caĩrō tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Caĩtopairã mujãã ãniña, bairo mujãã caĩata. ¿Ni ũcũ mujãã mena macããcũ marĩ cayerijãrĩ rũmũ caãno cũ wecũre, o cũ burrore na oco etirícapaũpũ na cũ jee áperinucũñati? Nipetirã bairo jeto átinucũñama ati rũmũ ũno cũārē. ¹⁶ Bairi mujãã wecũare caqũēnonucũrã nimirãcũã, ¿nopēĩrã, 'Atiore Abraham ãnacũ pãrãmeorē dieciocho cũmarĩ majũ Satanás, wãtĩ quetiupaũ roro cō cũ caãtie jũgori popiye cabaiore cō marĩ catorotietigarã ati rũmũ ũnorē,' ĩrãrē bairo mujãã ĩñati? ¡Roro mujãã tũgoñaña! —qũĩñupũ Jesús ti wii ñubuerica wii quetiupaũre.

¹⁷ Bairo cũ caĩrō, cũ pesua pũame bobotũgoña jãñũñuparã na caĩatajere. Aperã camasã pũame ỹseani peticoasuparã, Jesús nocãrō caroaro cũ caãtiere ĩñarĩ.

La parábola de la semilla de mostaza (Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Cabero atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu: “¿Dope bairo mujãärẽ yu masĩõñati Dios cû carotimasĩrĩpaure? ¿Di wãme ñnorẽ ñcõñarĩ mujãärẽ yu quetibujuyati? ¹⁹ Mostaza na caĩrĩ apeacarẽ jĩcãũ cû wesepu cû caotericaacarẽ bairo niña Dios cû carotimasĩrĩpaũ. Bairi caũmu tiacarẽ cû caotero bero pairicu butiya. Bairi minia puame tii rapu buire na ria batiirire qũẽnonucũñama. Torea bairo niña Dios cû carotimasĩrĩpaũ cũã,” na ñ cõña quetibujuyupu Jesús.

La parábola de la levadura
(Mt 13.33)

²⁰ Ñ quetibujũ yaparo, ape wãmerẽ ñ cõñanemoñupũ tunu: “¿Dope bairo mujãärẽ yu masĩõñati Dios cû carotimasĩrĩpaure? ²¹ Levadurare bairo niña Dios cû carotimasĩrĩpaũ. Jĩcãõ trigo wãĩarĩqũẽ wetare, itia ruri majũ, oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jããñamo. Bairo petoaca cõ cajããmiatacũärẽ, tie puame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cû carotimasĩrĩpaũ cũã,” na ñ cõña quetibujuyupu Jesús.

La puerta angosta
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Bairo bai, Jesús Jerusalẽpu ácu, tocãnacã macãã cû canetõrĩ macãärẽ camasãrẽ na quetibujuyupu. Capaca macãärĩ, õcã macãärĩãcã cũärẽ na quetibujuyupu. ²³ Bairo cû caátõ, cû mena macããcũ jĩcãũ atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—Jãã Quetiupau, ¿nocãnacãũ majũ camasãrẽ marĩ Pacu Dios cû netõñati? ¿Petoaca majũ na ãniñati Dios cû canetõparã? —qũĩ jẽniñañupũ caũmu Jesure.

²⁴ Bairo cû caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ñ quetibujuyupu Jesús:

—Ati yepapu mujãã caãno, pũga jopeere bairo niña. Bairi õcã jopeacarẽ mujãã capãjããmasĩrõ ñuña. Cariape mujãärẽ ñiña: Capããrã camasã ti jopere jããgamigarãma. Bairo jããgamirãcũã, jããmasĩẽtĩgarãma. ²⁵ Jĩcã rũmu ti wii upau puame wãmuatĩ, ti jopere biacõãgumi yua. Pããnemoetigumi. Bairo cû caátõ, mujãã macãpu caãna cû piirã, “Jãã pããña,” mujãã ñmigarã. Bairo mujãã caĩmiatacũärẽ, “Mujãärẽ yu masĩẽtĩña,” mujãã ñgumi. ²⁶ Bairo cû caĩrõ tũgo, mujãã ñnemogarã: “Jãärẽ mu masĩ. Mu mena eti, uga jãã ápu. Tunu bairoa jãã ya macããpu mu bueñesẽãwũ. Jãärẽ mu masĩ,” mujãã ñgarã. ²⁷ Bairo mujãã caĩrõ tũgo, atore bairo mujãã ñnemogumi tunu: “Merẽ mujãärẽ ñiapũ: ‘Mujãärẽ yu masĩẽtĩña. Mujãã, carorije caãna mujãã caãnoi, ati wiire mujãärẽ yu jããrotietigu. ¡Ánãja!’” mujãã ñgumi ti wii upau. ²⁸ Mujãã, marĩ ñicujãärẽ Abraham, Isaac, Jacob, profeta majã nipetirã cũärẽ, Dios cû carotimasĩrĩ paũpu caãnarẽ mujãã ññajogarã. Mujãã puame aperopu wẽrewiyo joricarãrẽ bairo mujãã ñnigarã. Bairi butioro mujãã otigarã. Mujãã opire mujãã bacarũpotugarã, butioro yapapuarã yua. ²⁹ Tunu bairoa Dios cû carotimasĩrĩpaũ caetaro camasã Diotu neña etagarãma. Muĩpu cû cawãmuatõpu caatĩatana, bairi cawaru macãã jopepu caatĩatana, bairi ape nũgõã waru macãã jopepu caatĩatana, bairi muĩpu cû cañajãátõpu caatĩatana cũã Diotu neñaetagarãma. Bose rũmurẽ netõrã ána, cũtu rui ugagarãma. ³⁰ Ati rũmurĩrẽ jĩcããrã carotimasĩẽtãna rotimasĩgarãma. Tunu bairoa ati rũmurẽ jĩcããrã carotimasĩrã rotimasĩẽtĩgarãma Dios tũpure —na ñ quetibujuyupu Jesús.

Jesús llora por Jerusalén
(Mt 23.37-39)

³¹ Bairo cū caquetibujū āno, ti rūmū majūrē cūtu etayuparā fariseo majā. Bairo cūtu eta, atore bairo qūññuparā:

—Ati yepa quetiupau, Herodes, mūrē pajīā rocacoagayami. Bairi tāmuri ruti ácuja —qūññuparā.

³² Bairo na caĩrō tūgori, atore bairo na ññupū:

—Tunu ánāja Herodes tūpū, macānucū yaire bairo caācū tūpū. Atoce bairo qūññajā: “‘Āme wātī yeri pūnarē yū acurewiyojoya. Tunu bairoa cariyecūna cūārē na yū catioya. Ñamirōcā cūārē bairoa yū átigu. Bairi itia rūmū bero bairo yū caátiere yū átijānagu,’ ññami Jesús,” qūññajā Herodere —na ñ joyupū Jesús fariseo majārē.

³³ Ī yaparo, atore bairo na ññemoñupū tunu: “Āme, ñamirōcā, ñamirōcā ape rūmū bairoa yū átigu, Dios yarā profeta majā camasā na capajīā ríurericarā ānana Jerusalēpū jeto yasinucūñupā. Bairi topū cariape yū caátó ñña,” na ññupū.

³⁴ Cabero atore bairo na ññemoñupū Jesús tunu: “Jerusalén, Jerusalén macā macāāna mujāārē ñña: ¡Dios yarā profeta majārē mujāā pajīā rírenucūñupā! Dios mujāārē cū caquetibujurotjimiricārārē ūtā mena narē wēērī na mujāā pajīārenucūñupā. Bairo roro majū mujāā caátimiatacūārē, nairō mujāārē yū juátinmogamiwū. Āboco cō pūnaarē na asipogo, narē cō caneñoricārōrē bairo mujāā yū juátinmogamiwū. Bairo yū caátigamiatacūārē, mujāā pñame jīcā nūgōā yū mujāā boepū. ³⁵ Bairo mujāā caboetoi, tocārōā yua, mujāā caānipau yasicoagaro. Tore camasā awayo rocacōāgarāma. Caānorē bairo mujāārē ñña: ‘Īseanirī ññami Dios cū cajou majū!’ mujāā caĩparo jūgoye, yū mujāā ññaetigarā mai,” na ññupū Jesús Jerusalén macāānarē.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Ape rūmū tunu judío majā na cayerijārī rūmū caāno Jesús ūgau ásupū jīcāū fariseo majā quetiupau ya wiipū. Bairo topū cū caāno, ti wii macāāna fariseo majā pñame qūññausayuparā, “Dope bairo cū caátó,” írā. ² Mai, Jesús riapere aññupū cariyecūcū cūā. Cū pñame oco riayere cacūgon aññupū. ³ Bairo cū cabairo ñña, atore bairo na ññupū Jesús to macāānarē, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerārē, bairi fariseo majā cūārē:

—Marī cayerijārīcā rūmūrēā cariyecūnarē marī cacatioro, ¿to ññucōācuti? O paariquere bairo caānoi, ati rūmū űnorē tore bairo caāpericōāpee, ¿to ānicuti? —na ñ jēññañupū Jesús to macāānarē.

⁴ Bairo narē cū cañjēññamiatacūārē, busuesuparā. Bairo na cabuseto ñña, cariaure cū pñārī cū catiopyū yua. Cū catio yaparo, cū árotiypū.

⁵ Bairo áticōā, tunu na ññemoñupū Jesús fariseojāārē:

—¿Ni űcū mujāā mena macāācū cū macū, o cū wecū opepū ati rūmū űnorē cū cañarocajāápata, jicoquei cū cū ne mūgō masīētīñati? Nipetirā mujāā tore bairo mujāā átibujorā, marī cayerijārī rūmū űno cūārē. ¿Bairo mujāā ápericuti? —na ñ jēññañupū Jesús.

⁶ Bairo narē cū cañjēññamiatacūārē, dope bairo cū yūmasīēsuparā.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Cabero aperā ti wii upau cū capiiatana na caetarore ññañupū Jesús. Na pñame caroapau ruigayuparā butioro, “Cabūgoro macāāna na

caruiparore marĩ ruietiroa,” ĩrã. Bairo na cabairo ĩña, atore bairo na ĩ beyoyupũ:

⁸ —Ni ĩĩcãũ mujãã mena macããcũrẽ wãmo jiyarica bose rãmũrẽ cãrẽ cũ capĩiata, ‘Caãnimajũrã na caruiparopũ cũ ruigaeticõãto,’ ĩĩña. Topũ cũ caruiata, cabero bobooro netõbujioũmi. Apei ti bose rãmũ upaũ cũ capiimajũatacũ etabujioũmi. ⁹ Bairi ti bose rãmũ upaũ pũame cũ caetaro ĩña, atore bairo qũĩbujioũmi: ‘Jõpũ catũsaropũ ruija. Āni pũame cabero caetaũ atore ruigũmi,’ qũĩbujioũmi. Bairo cũ caĩrõĩ, mujãã ũcũ bobotũgoĩabujioũmi. ¹⁰ Bairi mujããrẽ na capĩiata, catũsari cũmurõ roquere ruiya. Cabero bose rãmũ upaũ pũame topũ mujãã caruiro ĩña: ‘Ato pũame caãnimajũrã mena ruirasã,’ mujãã ĩgũmi. Bairo cũ caĩrõ tũgo, aperã ti mesa macããna mujããrẽ cũ caĩroarore ĩĩagarãma yua. ¹¹ Ni ĩĩcãũ ũcũ cũ majũã, ‘Caãnimajũũ yũ ĩniĩña,’ caĩ pũamerẽ, cabũgoro macããcũrẽ bairo cũ ĩnio joroque cũ átigũmi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yũ ĩninã,’ caĩ pũame roquere, cabero cabũgoro macããcũrẽ bairo mee cũ ĩnio joroque cũ átigũmi Dios —na ĩ quetibujuyupũ Jesũs ti wii macããna, fariseo cãrẽ capiatacũre.

¹² Bairo na ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo qũĩnemoĩupũ:

—Bose rãmũrẽ mũ caqũĩnonemoata, mũ baparãrẽ na piieticõãña. Tunu bairoa mũ bairãrẽ, mũ jũgocujãã nipetirã mũ yarãrẽ, mutũ macããna pairo dinero cacũgorã cũãrẽ na piieticõãña. Na ũnarẽ bairo mũ capĩiata, ape rãmũ na cũã murẽ torea bairo átiamebujiorãma. Bairi merẽ wapaticũrẽ bairo mũ tuabujioũ yua. ¹³ Bairo bairi bose rãmũrẽ mũ caqũĩnonemoata, cabopacarãrẽ na piiya. Tunu bairoa caãmasĩenarẽ, bairi ĩĩcã rupo, o ĩĩcã ricã caroyetuaricarãrẽ, bairi caĩĩamasĩena cũãrẽ, na ũnarẽ na piiya. ¹⁴ Bairo ácũ, ũseanirĩ mũ ĩnigũ. Cabopacarã pũame mũ átiame masĩetĩgarãma, ĩĩe ũnie cacũgoena ĩnirĩ. Bairo na caátiame masĩetĩmiatacũãrẽ, cariacoatana tunu na cacatiri rãmũ caãno Dios pũame caroare mũ jogũmi, caroaro na mũ caátie wapa yua —qũĩ quetibujuyupũ Jesũs fariseo, cãrẽ capiatacũre.

La parábola de la gran cena

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Bairo cũ caĩquetibujũro tũgo, ĩĩcãũ na mena mesapũ carui pũame atore bairo qũĩĩupũ Jesure:

—ĩDios cũ carotimasĩĩpau bose rãmũrẽ cajũ ũgaũ pũame ũseanirĩ nigũmi! —qũĩĩupũ.

¹⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ape wãmerẽ ĩcõĩnarĩ atore bairo qũĩ quetibujuyupũ Jesũs:

—Jĩcãũ nocãrõ caroaro bose rãmũrẽ qũĩenogayupũ. Torecũ, capããrã camasãrẽ na piĩneĩorotiyupũ. ¹⁷ ũgaricapau caetaro ĩña, cũ capiatanarẽ cũ ũmũrẽ na piĩrotijoyupũ. ‘Merẽ marĩ caũgaparo etaya. ĩĩe ũnie rusaetiya. Bairi, “Tãmurĩ mujãã apã,” na ĩ quetibujũja,’ qũĩĩupũ. ¹⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ ũmũ cũ quetipau cũ caĩrõrẽã bairo ásupũ. Bairo narẽ cũ caĩquetibujũ netõmiatacũãrẽ, nipetirã ricaati jeto qũĩ yuyuparã. Jĩcãũ na mena macããcũ atore bairo qũĩĩupũ: ‘Meepũ ĩĩcã yepa, oterica yepare yũ wapatiapũ. Bairi ãme ti yepare ĩĩñaũ águ yũ baiya. “Bairi yũ ámasĩetĩĩña, ĩãmi,” cũ miwã mũ quetipau, qũĩĩupũ ĩĩcãũ. ¹⁹ Apei cũã atore bairo qũĩĩupũ: ‘Wecũ ĩĩcã wãmo cãnacã bapa majũ yũ wapatiapũ. Bairi ãme narẽ ĩĩñaũ águ yũ baiya. “¿Caroaro na paayati?” ĩ, ĩĩĩñaũ ágaya. “Bairi

yꝯ ámasiētīña, iāmi,” cū miwā mꝯ quetiupaꝯre,’ qũĩñupũ. ²⁰ Apei cūã atore bairo qũĩñupũ: ‘Мерꝯ yꝯ wāmoyiyaapꝯ. “Bairi yꝯ ámasiētīña, iāmi,” cū miwā mꝯ quetiupaꝯre,’ qũĩñupũ apei. ²¹ Bairo jeto na caĩrō tũgo, narē capiĩamiatacꝯ pꝯame tunucoásúpꝯ cū quetiupau tꝯpꝯ. Eta yua, na caĩatajere cū quetibꝯjnetōñupũ. Bairo tiere tũgo, cū quetiupau pꝯame na mena asiajãñũñupũ, cū capiijomiatana mena. Asia yua, atore bairo qũĩñupũ tunu cū ãmurē: ‘Tāmuri áćja tunu macãpꝯ. Cabopacarã maapꝯ caānarē, “Ugarasá,” na miwā. Tunu bairoa caámasiēnarē, bairi jicã rupꝯ, o jicã ricá caroyetuaricarārē, bairi caĩñamasiēna cūārē nipetirã na ùnarē na jee asá yꝯ ya wiipꝯ,’ qũĩñupũ ti bose rũmꝯ upau cū ãmurē. ²² Cabero cū ãmꝯ pꝯame bairo áti yaparo, cū quetiupaꝯre atore bairo qũĩñupũ tunu: ‘Yꝯre caroti, mꝯ caĩrōrēã bairo yꝯ áti yaparoya merē. Bairopꝯa, mꝯ ya wii pꝯame jiraetiya mai,’ qũĩñupũ. ²³ Bairo cū caĩrō tũgo, ti wii upau pꝯame: ‘Áćja tunu macãpꝯ. Maa cañesēãrĩ majārē, wii tũni macãña cūārē na piija. Tutuaro mena, “Ugarasá,” na miwā. Yꝯ ya wii to jiraáto i, bairi murē yꝯ jonemoña,’ qũĩñupũ ti bose rũmꝯ upau cū ãmurē. ²⁴ Caānorē bairo mꝯjãārē ñiña: Noa ùna yꝯ capiijũgomiatana caáperã yꝯ mena ugaetigarãma —na i quetibꝯjnyupꝯ Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

(Mt 10.37-38)

²⁵ Bairo ti watoare camasã capããrã Jesús berore usayuparã. Bairo na cabairo iña, cū pꝯame ãmejorenucãrĩ atore bairo na iñupũ: ²⁶ “Ni jicãũ ùcũ, yꝯ mena caágau nipetirã netōōrō yꝯre cū camairō ñũña. Cū pacꝯ, cū paco, cū nũmo, cū pũnaa, cū jũgocũjãã, cū jũgocōjãã, cū bairã nipetirã netōōrō yꝯre cū camairō ñũña. Cū rupau netōōrō yꝯre cū camairō ñũña. Tore bairo yꝯre cū camaieticōãta, yꝯ cabueire bairo ãnimasietĩñami. ²⁷ Tunu bairoa ni jicãũ ùcũ yꝯ mena caágau, popiye cū cabaigaeticōãta, yꝯ cabueire bairo ãnimasietĩñami. ²⁸ Tunu ni jicãũ mꝯjãã mena macããcũ caũmũarĩ wiire cū caqũēnorotiparo jũgoye cū dinerore cōñajũgo masĩñami mai, ‘¿Yꝯ dinero yꝯ cacũgorije to etaroati?’ i. ²⁹ Bairo cū cacōñaeticōãta, cabero ti wiire qũēnopeyo masietĩbujioũmi. Utãpãĩrĩ, na cacũjũgoripãĩrĩrē na cacũyaparoro bero, cū dinero cū cacũgomirĩjē pꝯame peticoabujioro. Bairi yua, nipetiro camasã cū paariquere iñarĩ, cū boyeti epebujiorãma. ³⁰ Bairo qũĩbujiorãma: ‘Áni, cū ya wiire paajũgomicũã, paapeyo masietĩñami,’ qũĩbujiorãma camasã, cū capaapeyoetoĩ. ³¹ Torea bairo jicãũ quetiupau apei mena cū ãmũarē cū caãmeo qũērotijoparo jũgoye, atore bairo i tũgoña jũgobujioũmi: ‘Yꝯ ãmũa, pũga wãmo cãnacã mil majũ soldaua niñama. Yꝯ wapana pꝯame veinte mil majũ niñama. Bairo na cabairoi, ¿narē yꝯ netōomasietĩcũti?’ i tũgoña jũgobujioũmi. ³² ‘Yꝯ netōomasietĩcũ,’ cū caĩtũgoñaata, cū wapana cayoaropꝯa na caãno mai, cū caquetibꝯjnetōrotire na tꝯpꝯ cū jobujioũmi. ‘Marĩ ãmeo qũēētĩcōãto. Ñugaro, na iã qũĩ rotijobujioũmi. ³³ Bairo bairi ni ùcũ mꝯjãã mena macããcũ cū yaye cū camairĩjērē cū cajãnaeticōãta, yꝯ cabueire bairo ãnimasietĩñami.

Cuando la sal deja de estar salada

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ “Tunu bairoa moa caocarije ñujãñũña. Moa caocaetie roque ñerē átimasietĩña camasãrē. ³⁵ Bairi moa caocarije capeticōã usapata, ñe ùnie pꝯamerē ñuētĩña. Yepa ùnorē, o abono ùno cūārē ñuētĩña. Rerique niña.

Mujãã, caãmoocuna mujãã ãniña. Bairi moa cabairijere mujããrẽ ĩcõñarĩ yu caquetibujurijere tũgoãmewiyoya mujãã yeripu,” na ĩ quetibujuyupu Jesũs.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja (Mt 18.10-14)

¹ Bairi ti watoo Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã, aperã carorije caána cãã Jesũs cũ caĩquetibujurijere tũgogarã, cũ tũre etanucũñuparã. ² Bairo na caátó ĩña, fariseo majã Jesure qũĩ busũpaiyuparã. Aperã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ camasãrẽ cajũgobuerã mena qũĩ busũpaiyuparã atore bairo:

—Cũ, Jesũs carorije caãnarẽ boyami. Moena mena ũgabapacuti nucũñami —qũĩñuparã, Jesũs cũ cabairijere ĩñarĩ.

³ Bairo na caĩrõĩ, Jesũs pũame oveja cacoteire ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibujuyupu: ⁴ “¿Ni ũcũ mujãã mena macããcũ cien oveja majũrẽ cũ cacũgoata, bairi ĩcãũ na mena macããcũ cũ camawijiaata, jicoquei cũ macãũ áperibujioacuti? Jicoquei cũ macãũ ácoabujioomi. Noventa y nueve caãnarẽ ĩñotaricaropũ cũcõã, ĩcãũ camawijiaatacure cũ macãũ ábujioomi. ⁵ Bairi caũmũ pũame cabero ovejare cũ macã bõcari, cũ pũsa, tunuatibujioomi useanirĩ. ⁶ Bairo cũ ya wiipũ tunueta, cũ bapare, bairi cũtũ macããna cũãrẽ na neñoporotibujioomi. Bairo na caetaro ĩña, na ĩbujioomi: ‘Īcãũ yũ oveja, camawijiamiatacure merẽ cũ yũ bõcaapũ. Bairi yũ mena mujãã cũã useanirasá,’ na ĩbujioomi. ⁷ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Jõbui macããna netõjãñurõ useaniñama ati yepa macããcũ carorije caátimiatacũ cũ yerire cũ cawasoaro berore. Noventa y nueve camasã cañurã caroaro na caátĩãnie netõrõ ĩñajesoyama jõbui macããna pũame,” na ĩñupũ Jesũs fariseojããrẽ.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Ī yaparo, ape wãmerẽ ĩcõña quetibujuyupu tunu: “¿Dico ũcõ carõmio moneda pũga wãmo cãnacã tiiri majũrẽ cõ cacũgoata, bairi ĩcã tii wiipũ to cayasicoápata, jicoquei ti tiire cõ macãõ áperibujioacuti? Jicoquei macãõ ácoabujioomo. Cõ ĩñaworique lámparare ĩñawori canaitĩãrõrẽã owa macãbujioomo caroaro mena. Bõcaripũ owa macãjãnabujioomo yua. ⁹ Bairo carõmio pũame cabero ti tiire macã bõcari, cõ baparã rõmirĩrẽ, bairi cõtũ macããna cũãrẽ na neñopo rotibujioomo. Bairi na caetaro ĩña, na ĩbujioomo: ‘Īcã moneda tiire, cayasimiata tiire merẽ yũ bõcaapũ. Bairi yũ mena mujãã cũã useanirasá,’ na ĩbujioomo. ¹⁰ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Torea bairo Dios yarã ángelea majã cũã useaniñama ati yepa macããcũ carorijere caátimiatacũ cũ yerire cũ cawasoaro berore,” na ĩñupũ Jesũs fariseojããrẽ.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Ī yaparo, ape wãme cũãrẽ ĩ cõñañupũ: “Īcãũ ãñupũ pũgarã caũmũarẽ capũnaacũcũ. ¹² Bairi ĩcã rũmũ cabai pũame atore bairo qũĩñupũ cũ pacure: ‘Caacũ mũ cariaro bero, mũ yaye mũ cacũgomirĩqũẽrẽ yũre na caricawopeere ãmeacã yũ boya. “Jaũ,” miwã,’ qũĩñupũ cũ pacure. Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽã bairo ásupũ cũ pacũ pũame. Na, pũgarãpũrea na ricawoyupũ cũ yayere yua. ¹³ Bairo cabero, nocãnacã rũmũ bero meea cabai pũame cũ cacũgomiataje nipetirijere nunireyupũ. Bairo áticõã, tie wapa dinerore ñerĩ, acoásúpũ cayoaropũ ape yeparũ. Bairo

topu eta, noo cã rupa caborije carorije jetore ásupu. Bairo ácu, tie dinerore átire peyocõañupũ. ¹⁴ Bairi cã dinero capetiro beropu, ti yepa macããjẽ ugarique cãã peticoasuparo. Bairo cabairoi, caátácu pñame aua riãjũgoyupu. ¹⁵ Bairo auariari, ti yepa macããcũrẽ paarique jẽni ásupu. Bairo cã cajẽnirõ, to macããcũ pñame cã yeseare cã coterotiyupu. ¹⁶ Bairo na cote ácu yua, na caugarije, qũẽnu ãnierẽã ugagamiñupũ cã cãã, butioro queyari. Camasã noa ãna ugariquere cã nuesuparã. ¹⁷ Bairo roro tãmuorĩ cã pacu paabojari majã na caátĩãnierẽ tũgoña bócaypu: ‘Caacu ãmua capããrã ãma. Ni ãcũ na mena macããcũ queyaemi. Na ugarique cãã rusacõãnucũwũ na ya wiipure. ¡Yu roque atopu ácu, auai yu riaya!’ ĩ tũgoñañupũ cawãmau. ¹⁸ ĩ tũgoña, atore bairo ĩ tũgoñanemoñupũ tunu: ‘Caacu tũpu yu tunuágu tunu. Topu eta, qũĩña, atore bairo cã ñigu: “Caacu, Díos mena roro yu átiapu. Mu mena cããrẽ roro yu átiapu. ¹⁹ Bairo roro yu caátĩataje jũgori, mu macũrẽ bairo yu ãmerĩña yua. Apei, mu paabojari majõcure bairo yure miñagu ãmerẽ,” cã ñigu Caacure,’ ĩ tũgoñañupũ cawãmau. ²⁰ Bairo ĩ tũgoña, torea bairo baiyupu. Maapu cã pacu ya macã caátĩwãrẽ tunu ásupu yua.

“Bairi jõpãã mai cawãmau cã caãno, cã pacu pñame qũĩñajoyupu. Qũĩñajo yua, bopacooro qũĩñañupũ cã macũrẽ. Bairi cã tũpu atu ásupu. Bairo cã atu bocá, caroaro cã jẽni, cã pabario, useanirĩ cã bocáyupu. ²¹ Bairo cã caátĩmiatacũãrẽ, cã macũ pñame tũgoña yapapuari atore bairo qũĩñupũ: ‘Caacu, Dios mena roro yu átiapu. Mu mena cããrẽ roro yu átiapu. Bairo roro yu caátĩataje jũgori mu macũrẽ bairo yu ãmerĩña yua. Apei, mu paabojari majõcure bairo yure miñagu ãmerẽ,’ qũĩñupũ cawãmau cã pacure. ²² Bairo cã caĩmiatacũãrẽ, cã pacu pñame cã yuesupu. Cũ paabojari majãrẽ jutii cã macũ cã cawasoapeere na neátĩ rotiyupu: ‘Tãmurĩ jutii caroa majũrẽ jeasá. Tunu bairoa anillo, yu macũ cã cawãmojããpa beto cããrẽ neasá. Tunu bairoa rupo jutii cã capeapee cããrẽ jeasá. Cũ marĩ jããto,’ na ĩñupũ. ²³⁻²⁴ ĩ yaparo, bairo na ĩnemoñupũ tunu: ‘Marĩ wecu macũ caroaro majũ caricucure cã pajĩãrãjá. Cũ marĩ ugaroa. Ñni, yu macũ cariacobujioatacu nimicũã, tunu cacatiatacure bairo niñami ãmerẽ. Cayasicoamirĩcũrẽ cã marĩ bócaya tunu. ¡Bairi marĩ boscã rãmu qũẽnoto! ¡Useanirĩ marĩ ãnito!’ na ĩñupũ cã pacu cã ãmũarẽ. Bairo cã caĩrõ tũgo, cã caĩrõrẽã bairo ásuparã. Boscã rãmu qũẽno jũgoyuparã yua.

²⁵ “Bairo na cabaiãno, cajũgocu pñame jõpu wesepu ãñupũ. Bairo topu paatũsa, wiipu tunucoásupu tunu. Bairo tunuatĩ wiitũ etayupu. Bairo etau yua, na cabasarijere tũgoyupu wiipure. ²⁶ Bairo tũgo, paabojari majõcu jĩcũrẽ cã pijori qũĩ jẽniñañupũ: ‘¿Dope to baiyati?’ ²⁷ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Mu bai, tirũmpu cañesẽã ãmirĩcũ etaami. Bairi catiia cã catunuetaro ĩña, mu pacu pñame wecu macũ caroaro majũ causecure jãã pajĩãrotiami. “Boscã rãmu marĩ qũẽnoto,” ĩãmi mu pacu,’ qũĩñupũ paabojari majõcu cajũgocure. ²⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, asiacoasupu. Ti wiire jããgaesupu. Bairo cã cabairo tũgo, cã pacu pñame macãpu cã pii ásupu, cã jããparo ĩ. ²⁹ Cajũgocu pñame cã pacure cã yuesupu mai. ‘Caacu nocãrõ yoaro mu mena yu paanucũña. Di rãmu ãno mu yu botioetincũña mu carotirijere. Bairo caroaro majũ murẽ yu caĩroamiatacũãrẽ, di rãmu ãno jĩcãũãcã ãcũ marĩ canuãrẽ yu mu pajĩãrotiepu. “Mu bapará mena useanirĩ boscã rãmu qũẽnoña,” yu mierũ. ³⁰ ãmerẽ ãni mu macũ, carõmia caĩmu mena caepewapatarã mena mu

dinerore caátireatacɁ pɁame etaupi. Bairo cɁ catunuetaro ñña, jicoquei mɁ pɁame jĩcã wɛcɁ macɁ caroaro majũ causecɁcure cɁ mɁ pajĩãrotiupa, bose rɁmɁ marĩ qũẽñoto, ĩ. Bairo mɁ caáto ñuetô,' qũĩñupũ cajãgocɁ cɁ pacure.

³¹ “Bairo cɁ caĩrô tũgo, atore bairo qũĩñupũ cɁ pacɁ: ‘MacɁ mɁa, yɁ mena mɁ ãninucũña. Bairi yɁ yaye nipetirije mɁ yaye ñña. ³² MɁ bai pɁame cariacobujioatacɁ nimicũã, tunu cacatiatacure bairo niñami ãmerê. Cayasicoamirĩcũrê cɁ marĩ bócaya tunu. Bairi marĩ causeanirô ñña. Bose rɁmɁ marĩ caqũẽnorô ñña,’ qũĩñupũ capacɁ cɁ macɁ cajãgocure yua,” ĩcõñarĩ na ĩ quetibɁjɁyupɁ Jesús fariseojãrê.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ ĩ quetibɁjɁ yaparo, ape wãmerê ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibɁjɁyupɁ cɁ cabuerãrê: “Jĩcã capee apeye ũnierê cacãgou pɁame ãmɁ cãgoyupɁ cɁ roca carotimasirê, mayordomo na caĩrê. Bairo cãrê cɁ cacãgomiatacũãrê, mayordomo pɁame cɁ dinerore cɁ átiyasio rebojayupɁ cɁ quetiupau yayerê. Bairo cɁ caátoi, aperã pɁame cɁ busujãñuparã. ² Bairo na caĩrô tũgo, cɁ ãmurê cɁ piijori atore bairo qũĩñupũ: ‘MɛpɁ yɁ quetibɁjɁama roro mɁ caátierê. ¿Dope bairo mɁ átiati yɁ yaye dinero mena? Tocãrôã yɁ mena mɁ paaetigu. YɁ roca jãñurĩ carotibojaɁ mee mɁ ãnigu yua. Bairi cõñarĩ mɁ quetibɁjɁ woatugu yɁ yaye carɁsarijere,’ qũĩñupũ cɁ quetiupau cɁ mayordomorê. ³ Bairo cɁ caĩrô tũgo, mayordomo pɁame tũgoña macãñupũ: ‘¿Dope bairo yɁ ácuati ãmerê? Yure caroti yɁ paariquere yɁ wiyogayami. Ñerê yɁ paaecɁ ãmerê. Oterica yepare yeseari yɁ paawêpũcũ. Tunu bairoa aperãrê dinerore yɁ jëñibobojãñucɁpɁ. Bairi, ¿dope bairo yɁ ácuati ãmerê?’ ĩ tũgoña macãñupũ. ⁴ ĩ tũgoña yua: ‘YɁ caátipeere merê yɁ masĩña, yɁ quetiupau yure cɁ cawiyoro bero, aperã na ya wiiripɁ yure na camaiparore bairo ĩ,’ ĩñupũ. ⁵ Bairo ĩ yaparo yua, cɁ quetiupau cawapamorãrê jĩcããrã jeto na piijoneño jãgoyupɁ, yɁ mena na busupëñiatô, ĩ. Bairi cɁ capijãgou cɁ caetaro ñña, atore bairo qũĩñupũ: ‘¿Nocãrô majũ yɁ quetiupau mɁ wapamoñati?’ qũĩ jëñiñupũ mayordomo pɁame. ⁶ Bairo cɁ caĩrô tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Pairo, cien raperi majũ aceituna oco rapeerire cɁ yɁ wapamoña,’ qũĩñupũ caetajãgou mayordomorê. Bairo cɁ caĩrô tũgo: ‘Ato ruiya mai. Ato ñña mɁ cawapamorĩjêrê caquetibɁjɁri pũrô. Cien mɁ cawapamorôrê coseya. Cincuenta pɁame woatuya tunu. ¡Tãmurĩ ása!’ qũĩñupũ mayordomo caetajãgou. ⁷ Cabero etayupɁ tunu apei. Bairo cɁ caetaro ñña, bairoa qũĩñupũ tunu: ‘¿Nocãrô majũ yɁ quetiupau mɁ wapamoñati?’ qũĩ jëñiñupũ mayordomo pɁame. Bairo cɁ caĩrô tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Pairo, trigo ugariquere cien piiri majũ cɁ yɁ wapamoña,’ qũĩñupũ cabero macããcũ mayordomorê. Bairo cɁ caĩrô tũgo, ‘Ato ñña mɁ cawapamorĩjêrê caquetibɁjɁri pũrô. Cien mɁ cawapamorôrê coseya. Ochenta pɁame woatuya,’ qũĩñupũ mayordomo cabero macããcũrê. ⁸ Cabero yua, quetiupau pɁame cɁ ãmɁ caróu, bairo cɁ caáto tũgoñamasĩrĩ, ‘¿Nocãrô cɁ masĩñati!’ qũĩ tũgoñañupũ,” na ĩ quetibɁjɁyupɁ Jesús cɁ cabuerãrê.

ĩ quetibɁjɁ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ: “Bairo baiyama ati yepa macããna. ĩto masĩjãñuñama, mayordomo cɁ caĩtorore bairo. Bairi Dios yarã cabusuropɁ caánárê bairo caãna netôôrô átiãni masĩjãñuñama ati yepare.”

9 “Cañnorē bairo mɯjãārē ñiña: Mɯjãã pɯame mɯjãã yaye dinero mena caroaro ása. Ati yepa macããna carorã na caátiquēno cūgorijere caroaro ása. Cabopacarārē dinerore na joya, mɯjãã mena na causeaniparore bairo írã. Bairo mɯjãã caápata, jōbuiɾɯ mɯjãã caetaro, useaniriquē mena mɯjãārē bocágarãma.

10 “Noo jĩcãũ ũcũ nɯcũrĩ yeri pũna mena apeye petoaca cañnie ũnierē cũ caĩñarĩcãnugō masĩata, paijãñurō cañnie ũnie cũārē ññaricanugō masĩbujioũmi. Apei, nɯcũrĩ yeri pũna mena mee apeye petoaca cañnie ũnierē cũ caĩñarĩcãnugōmasĩētĩcōãta, paijãñurō cañnie ũnie cũārē ññaricanugōetibujioũmi. 11 Torea bairo mɯjãã ati yepa macããjē paio cawapacutiere nɯcũrĩ yeri pũna mena mɯjãã caĩñarĩcãnugō masĩētĩcōãta, noa ũna jōbui macããjē nocãrō cañurĩjē quetire mɯjãārē quetibujɯ cũenama. 12 Tunu bairoa apei yaye cũ cacūgorijere nɯcũrĩ yeri pũna mena mɯjãã caĩñarĩcãnugō masĩētĩcōãta, noa ũna mɯjãã yaye cañnipeere mɯjãã joe-nama.

13 “Tunu bairoa paabojari majõcɯ ni jĩcãũ ũcũ pɯgarãpɯa cũ quetiuparã na caĩrõrē bairo átimasĩētĩñami, jĩcãrõrēã bairo na carotimasĩētĩcōãta. Bairo na cabaiata, jĩcãurē qũĩroabujioũmi. Apeire qũĩroaetibujioũmi. Jĩcãũ mena yeri ñugumi. Apeire qũĩñategumi. Torea bairo mɯjãã cũã dinerore mɯjãã cabotũgoñaata, Dios yaye mɯjãārē cũ caátirotirijere mɯjãã ññatebujiorã,” na ñ quetibujɯyupɯ Jesús.

14 Fariseo majã pɯame dinerore catũgoñamaimajũcōãrã ãnirĩ cũ caĩrĩjērē tũgomirãcũã, cũ caĩrĩjērē cariape tũgopeoesuparã. Cũ bócaboyeti epecōãñuparã. 15 Bairo na cabairo ñña, Jesús pɯame atore bairo na ññupũ: “Mɯjãã camasārē caĩtorã mɯjãã ãniña. Camasã na caĩñarõpɯa caroarã majũ mɯjãã bauya, camasã watoa ãna. Baipɯa, Dios pɯame roque bairo mɯjãã cabaimiatacũārē, masĩjãñuñami roro mɯjãã yeri pũna cañnierē. Tunu bairoa dise ũnierē, ‘Cabũgoro macããjē mee ñiña atie,’ camasã na caĩwãmetimiatacũārē, Dios pɯame tiere ññatejãñuñami,” na ñ quetibujɯyupɯ Jesús.

La ley y el reino de Dios

16 Ñ quetibujɯ yaparo, atore bairo na ñ quetibujɯ nemoñupũ tunu: “Moisés ãnacũ camasã na caátipeere cũ caroticũrĩquē, bairi profeta majã na caquetibujucũrĩquē cũã mɯjãã jũgoãñupã, Juan camasārē cabautizamirĩcũ cũ caetaparo jũgoye. Ati rũmurĩrã caroa queti, Dios cũ carotimasiĩrɯa caetarore tũgorã átiyama camasã. Bairo na catũgoro jũgori cũ carotimasĩrĩpauɾe jããmasĩõ joroque na átiya tie caroa queti.

17 “Bairopɯa, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquē pɯame nicõãgaro. Noa ũna mɯjãã mena macããna ati umurecore, ati yepa cũārē átiyasiomasĩētĩñama. Torea bairo Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquē jĩcã wãmeacã ũno cũārē átiyasio masĩētĩñama camasã.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 “Bairi ni jĩcãũ ũcũ cũ nũmorē cũ capitata, bairi apeo mena cũ cawãmojiyaata, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquērē caápei niñami. ‘Apeo mu nũmo mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,’ cũ caĩcũrĩquērē caápei niñami. Tunu bairoa apei camanapɯ pitirico mena cũ cawãmojiyaata, cũ cũã Moisés cũ caroticũrĩquērē caápei niñami,” na ñ quetibujɯyupɯ Jesús.

El rico y Lázaro

19 Ī quetibujū yaparo, ape wāmerē ĩcōñarī na ĩnemoñupū tunu: “Ĵicāū caūmū āñupū paio cadinero cūgon. Cū puame jutii caroa caugueri manie jetore jāñanucūñupū. Bairi nūcūbugorique mena āninucūñupū, caroa majūrē cajutii jāñan ānirī. Tunu bairoa tocānacā rūmūa bose rūmūrī qūēnonucūñupū caroa rūmūrī majū. 20 Tunu bairoa āñupū Ĵicāū cabopacau, Lázaro cawāmecucu. Cū puame bopacooro āninucūñupū. Cāmii boarique cūgoyupū. Bairo bopacau ānirī, paio cadinero cūgon jopeture ruinucūñupū yepapū. 21 Bairo bopacau ānirī paio cadinero cūgon cū caugañorĳērē, cū mesa roca cañarĳērē ugaganucūmiñupū. Bairo ugamicūā, dope átimasĳēsupū. Roro netōrō baiyupū. Nurĳcārā yaia cū cāmīrē cū weronucūñuparā roro majū. 22 Bairi yua, Ĵicā rūmū cabopacau puame riacoásupū. Bairo cū cabaiyasiro yua, ángelea majā cū necoásuparā Abraham ānacū cū caānopū, nocārō caroaro caānopū yua. Bairo cabopacau ānacū cū cabaiyasiro bero, paio cadinero cūgomirĳcū cūā riacoásupū. Bairo cū cabaiyasiro ĩña, cū yarocacōāñuparā cū ānacū yarā puame.

23 “Bairi yua, dinero paio cacūgomirĳcū puame roro majū netōñupū cariaricarā ānana cañuena na caānopure yua. Bairo topū ācū, ĩñamugōjoyupū jōbuipū. Bairo ĩñamugōjon majū, qūññabocayupū Abraham ānacūrē. Lázaro ānacū cūārē qūññañupū Abraham menapū cū caāno. 24 Bairo na ĩña yua, atore bairo qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū puame Abraham ānacūrē, topū caācūrē, busurique tutuaro mena: ‘Ĵāā ĳicū Abraham, tūgoya mai yū caĳĳērē. Ĵyū bopaca ĩñaña! Roro netōū yū baicupū atopure. Bairi Lázaro cū joya yū tupū. Cū wāmojūā yapaaca mena ocopū weyori, yū ĳemerōrē cū yusūon apáro. Butiuro majū bopacooro yū netōcupū, ati peero caūjānaeti peerore ācū,’ qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū Abrahārē. 25 Bairo cū caĳmiatacūārē, atore bairo qūññupū Abraham ānacū puame paio cadinero cūgomirĳcūrē: ‘Yū pārāmi, mūa caroaro mū āmū ĳi yepapure. Caroaro netōrō majū mū āmū mū yarā mena. Āni, marī yau, Lázaro puame roque roro majū netōwī, topū ācū. Bopacooro baiwī. Bairi āmerē cū useanio joroque cū jāā átiya atopure. Yerĳjāū átiyami bopacooro canetōrĳcū ānirī. Mūa, āni Lázaro cū cayerĳjārō ũnoa, mū puame bopacooro mū netōña caroaro caānacū ānirī yua. 26 Tunu mūrē ĳiña: Ato jāā caāno pairi ope, ope caāni ēñotarore bairo ĳiña. Bairi topū caāna, dope bairo átimasĳēnama atopure. Tunu bairoa, dope ámasĳēnama ato caāna puame cūā mūjāā tupure. Bairi dope bairo ámasĳēcūmi Lázaro cūā mū tupure,’ qūññupū Abraham ānacū.

27 “Bairo cū caĳrō tūgo, atore bairo qūñnemoñupū paio cadinero cūgomirĳcū puame Abrahārē tunu: ‘Ĵāā ĳicū Abraham mūrē ĳiña: Toroque Lázaro cū árotiya yū pacu ya wiipū. 28 Topū ānama yū bairā Ĵicā wāmo cānacāū majū yurea bairo caāna. Bairi Lázaro narē cū quetibujū apáro, “Na cūā roro bopacooro netōrema ati peero caūjānaeti peerore na cariarī rūmū,” ĳi,’ qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū Abrahārē. 29 Bairo cadinero cūgomirĳcū cū caĳrō tūgo, atore qūññupū Abraham puame: ‘Merē na, ĳi yepa macāāna Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana na caquetibujūwoatucūñarĳqūērē masĳñama. Bairi tie na caque-tibujūwoatucūñarĳqūērē na tūgousaāto, atore roro tāmūogaena,’ qūññupū Abraham paio cadinero cūgomirĳcūrē. 30 Bairo cū caĳrō tūgo, atore bairo qūñ yuyupū paio cadinero cūgomirĳcū Abrahārē tunu: ‘Ĵāā ĳicū Abraham, bairoa baiya bairopūa. Bairo cabaimiatacūārē, yū yarā

puame tũgousaetiyama. Bairi cariacoatacũ tunu cacati roquere qũĩñarĩ, caroaro cũ caĩrĩjẽ roquere tũgousa jũgobujiorãma. Na yerire tũgoña wasoabujiorãma yũ yarã,' qũĩñupũ paio cadinero cũgomirĩcũ puame Abrahãrẽ. ³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩ tũsayupũ Abraham puame: 'Moisės ãnacũ, bairi profeta majã na caĩquetibũjũwoatucũñarĩqũẽrẽ na catũgousagaeticõãta, ti yepa macããna mũ yarã, cariacoatacũ tunu cacati cũ caĩrĩjẽ cũãrẽ tũgousaetibujiorãma,' qũĩ jãnañupũ Abraham puame paio cadinero cũgomirĩcũrẽ yua,' na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

17

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Jesús atore bairo na ĩñupũ cabero tunu cũ cabuerãrẽ: "Mũjããrẽ ñiña: Tocãnacãnia nigarãma atĩ yepapũre roro cajũgoĩrĩ majã. Roro majũ baiyama camasã na caátie jũgori. Netõjãñurõ yũ puame bopacooro na ñiñaña, roro caĩtori majãrẽ. ĩNa roquere bopacooro netõrõ na baio joroque na átigumi Dios, na yaye wapa! ² Bairi atore bairo ñi tũgoñaña yũ busũriquere camasĩpeoenarẽ roro cajũgoĩrĩ majãrẽ: Ʋtãã capairica mena na wãmuarĩrẽ jiyaturĩ, ria capairiyapũ na carurecõãpee ñiña. ³ Bairi mũjããrẽ ñiña: Caroaro ása. ĩMũjãã cũũ mũjãã yasire!

"Ni jĩcãũ ũcũ mũjãã yau, roro cũ caápata, cũ quetibũjũya tutuaro mena. Bairi cũ puame tunu cũ catũgoñawasoata, cũ masiriyobojaya. ⁴ Bairi mũjããrẽ ñiña tunu: Mũjãã yau jĩcã rũmurẽ jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãni majũ mũjããrẽ roro cũ caápata, ñiña. Bairi cũ puame tunu jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãni majũ, 'Mũjããrẽ pũgani yũ áperigu tore bairo,' mũjããrẽ cũ caĩata, cũ mũjãã camasiriyobojapee ñiña tocãnacãnia cũ caĩata," na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

El poder de la fe

⁵ Cabero tunu, atore bairo qũĩ jẽniñuparã cũ cabuerã Jesús, marĩ Quetiupũre:

—Jããrẽ paijãñurõ Dios mena tũgoñatutuariquere jãã jonemoña — qũĩñuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ:

—Yũ yarã mũjããrẽ ñiña: Mostaza cawãmecutĩ apeacã, õcã apeacã majũ ñiña. Tiacarẽ bairo petoaca Dios mena mũjãã catũgoñatutuaata, yucũ capairicũre etari, tiire, 'Wããti ria capairiyapũ etanũcãrõjã,' mũjãã caĩata, mũjãã caĩrõrẽã bairo baibujioro tii yucũ puame —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús, bairo na caĩjẽniñarõ cũ cabuerãrẽ.

El deber del que sirve

⁷ Na ĩ quetibũjũ yaparo, na ĩnemoñupũ tunu Jesús: "¿Ni jĩcãũ ũcũ mũjãã mena macããcũ, cũrẽ paacoteri majõcũ cũ cacũgoata, wesepũ cũ quetiupau wecũare na nuũ, o yepa cũ caoteparore qũẽnou caatĩatacũ cũ caetaro ĩña, cũ quetiupau puame: 'Tãmurĩ etanumurĩ ugaya ugariquere,' cũ qũĩbujiocutĩ capaatacũ cũ caetaroĩ? ⁸ ĩcũmi yũra. Atoe bairo puame qũĩbujioũmi: 'Tãmurĩ ugarique qũẽnorĩ yũ jeasã. Ugagu yũ átiya. Bairi etirique cũãrẽ yũ joya. Mũa, cabero mũ ugawa yũ caũgayaparoro bero,' qũĩbujioũmi cũtũ macããcũrẽ cũ quetiupau puame. ⁹ Tunu bairoa cũ capaa-coteri majõcũre: 'Yũ mena mũ ñũjãñiña. Bairi mũ mena yũ Ʋseaniña,' qũĩ pitietibujioũmi cũ quetiupau puame cũ ãmũ cũ caũgarique nuu yaparoro

berore. ¹⁰ Bairi mujãã p̃ame Dios mujããrẽ cū caroticūrĩqũerẽ nipetirijere átipecorã, atore bairo mujãã caĩpee niña: ‘Dios cū carotirã marĩ ãniña. Bairi cū caroticūrĩqũẽ jetore cū marĩ juátibojaya. Bairi noa ũna marĩ mena macããna, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ iñaña, jãã capaayaparoroi,” caĩmasĩrã maniñama,’ mujãã caĩpee niña,” na i quetibujuyupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Cabero Jesús Jerusalén macãpũ ácũ, Samaria bairi Galilea na caĩrĩ yepa watoare netõásupũ. ¹² Bairo ácũ, etayupũ jicã macããcãrẽ. To cū caetaro iña yua, puga wãmo cãnacãũ majũ caũmua witi asúparã, na rupauri cacãmii boarã p̃ame, Jesure cū bocãrã anã. Bairo atũmirãcũã, Jesús tũpũ etaesuparã. ¹³ Jõõpũã tuari atore bairo qũĩ busujoyuparã busurique tutuaro mena:

—Jesús cabuei, jããrẽ bopacooro jãã iñaña!

¹⁴ Bairo na caĩrõ, na iñajõõ, atore bairo na i joyupũ Jesús p̃ame:

—Jau, mujããrẽ yũ catiogũ. Bairi ánaja sacerdote majã tũpũ. Na quetibujurãjã mujãã cabaiatajere —na iñupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ tũgo, acoásuparã. Bairo na caátutuato, na cãmii caboamiataje na rupaurire peticoasuparo, cosericarore bairo yua, na riaye caãnimiataje. ¹⁵ Bairi yua, na mena macããcũ jicãũ tiere iñarĩ, butioro cū basapeoyupũ Diore, busurique tutuaro mena. ¹⁶ Bairo i yua, na mena caãmiatacu tunuatĩ, Jesús riape, yepapũ cū rupopaturi mena etanumurĩ qũĩroayupũ. “Yũ mena mũ ñumajũcõãña,” qũĩñupũ Jesure cacãmii boamiatana mena macããcũ jicãũ p̃ame. Cũ p̃ame Samaria yepa macããcũ ãñupũ. ¹⁷ Cãrẽ qũĩña, atore bairo qũĩñupũ Jesús p̃ame:

—¿Noate aperã mũ yarã? ¿Mũ, jicãũ ató mũ ãniati? Yua, puga wãmo caãnacũã ãnama, mujãã ñiapũ. ¿Noate aperã jicã wãmo peti bapariçãnacãũ caãniatana? ¹⁸ ¿Áni, apero macããcũ jeto ató Diore cū basapeo masĩñati?

¹⁹ I yaparo, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu:

—Wãmũnucãrĩ tunu ácũja mũ ya wiipũ. Yũ mena mũ catũgoñatutuarije jũgori mũ riayere yũ netõõcõãña —qũĩñupũ Jesús cacãmii boamiatana puga wãmo cãnacãũ majũ mena macããcũ jicãũrẽ.

Cómo llegará el reino de Dios

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Jicãni fariseo majã atore bairo qũĩ jeniñañuparã Jesure: “¿Nocãrõpũ Dios cū carotimasĩrĩpau to etaroati?” Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na iñupũ Jesús p̃ame:

—Dios cū carotimasĩrĩpau baujaro etaetigaro. ²¹ Tunu bairoa iẽtĩgaro: ‘Atoa niña merẽ,’ o ‘Jõõ bauya,’ mujããrẽ iã manigaro. Merẽ Dios cū carotimasĩrĩpau mujãã recomacãpũ niña —na iñupũ Jesús fariseo majãrẽ.

²² I yaparo, atore bairo na iñupũ cū cabuerãrẽ: “Jicã rãmũ mujããrẽ atore bairo tũgoñarĩqũẽ etagaro: ‘Jicã rãmũ ũno majũ marĩ iñagamiña Jesús, Camasã jũgocure,’ mujãã i tũgoñagarã. Bairo yare mujãã caĩñagamiatacũãrẽ, yũ bauetigũ,” na iñupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

²³ I yaparo, na iñemoñupũ tunu: “Aperã iğarãma: ‘Ati macãpũ etaupũ,’ o ‘Jĩ macãpũ etaupũ,’ iğarãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cariape na mujãã tũgoetigarã. Mujãã ápérigarã. Na caĩrĩjẽrẽ na mujãã tũgoũsaetigarã. ²⁴ Bairi mujããrẽ ñiña: Bupo cū cayaberije mena umãrecõore jĩñawoyamĩ pugatuapũ. Torea bairo yũ, Camasã jũgocũ nemo ati yepapũre yũ

catunuatí rûmurê yu baigu. Yoaro mee yu bauetagu. ²⁵ Baiɸua mai, caânijûgoro bairo yu baijûgogu: Ati yepapure roro popiye yu netôgu. Camasã, ati yepa macãana ñiñatejãñugarãma ati yutea macãana ɸame. ²⁶ Noé ânacû cû caâniyuteare cabaiyaricarorea bairo baigaro nemo yu, Camasã Jûgocu ati yepapure yu catunuatí rûmurê. ²⁷ Atore bairo baiyayuparã camasã mai Noé ânacû cû caâni yuteapure: Camasã caroaro añuparã. Eti, uga, bairi tunu wãmo jiya átiñuparã, ñe ûno jĩcã wãmeacã cabaiânipeere tûgoñarĩ mee. Noé, cûmua capairicare cû caájããrĩ rûmupũ bairo baijãnañuparã. Ti rûmua ati yepare ruayuparo. Bairo caruaro, camasã nipetiro ruayasi peticoasuparã, caroaro useanirô caânimiatana yua. ²⁸ Torea bairo baiyupa Lot cû caâni yuteapũ cûãrê: Camasã useanirô añupã. Eti, uga, apeye ûnierê wapatijee áticôã, tunu nuni, oterique cûãrê ote, wiirĩ cûãrê caroa qûênorĩ añuparã, ñe ûnie rusaricaro mano, Lot ânacû cû caâni yuteapure. ²⁹ Bairi Lot ti macã, Sodoma macãrê cû cawitiro bero, oco ocarore bairo wẽñuparô. Peerori, azufre mena asuyaro jôbui umurecôopũ caatie ñañuparô. Tie mena yasi peticoasuparã ti macã Sodoma ânato macãana ânana. ³⁰ Torea bairo baigaro nemo yu, Camasã Jûgocu yu cabauetari rûmurê,” na i quetibujuyupũ Jesús cû cabuerãre.

³¹ I quetibujũ yaparo, na ñnemoñupũ tunu: “Ti rûmũ caetarore jĩcãũ ûcũ wiĩ cabuĩmacã aruapũ cû caãmata, ruiatĩri, cû apeyere, ape aruapũ caânierê cû jei ápéricôãto. Tunu bairoa cû, wesepũ caãcũ cû wiipũ cû tunu apéricôãto. ³² Tûgoña masñnemoñijate Lot nũmo ânacô cõ cabaiyariquere. Roro baiyupo. ³³ Bairi mujããrê ñiña: Ni jĩcãũ ûcũ cû caãnie ɸamerê mairĩ, yu yaye quetire jãnacôãgumi. Bairi maimicũã, yasicoagumi yua. Apei roque yu yaye quetire cajãnaecu roque caticôã ãninucũgumi. Cûrê na capajã rocacoamiatacûãrê, caticoa ãninucũgumi tunu. Cû ûcũ ɸame netôgumi.

³⁴ “Mujããrê caãnorê bairo ñiña: Yu, Camasã Jûgocu nemo yu caetari rûmũ caãno, ti ñamirê jĩcã camapũ ɸugarã cãnigarãma. Bairo ɸugarã nimirãcũã, jĩcãũã cû mena macããcũ jeto neáecogumi. Apei cû bapa ɸame neáecoetigumi. ³⁵ Tunu bairoa ɸugarã rõmia rupa bari trigo wãñanigarãma. Bairo ɸugarã rõmia nimirãcũã, jĩcãõã cõ mena macããcõ jeto neáecogomo. Apeo ɸame neáecoetigomo. ³⁶ Tunu bairoa ɸugarã wesepũ nigarãma. Bairo ɸugarã nimirãcũã, jĩcãũã cû mena macããcũ jeto neáecogumi. Apei ɸame neáecoetigumi,” na i quetibujuyupũ Jesús cû cabuerãrê.

³⁷ Bairo cû caĩrô tûgo, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—Jãã quetiupau, ¿noopũ to bairoati atie mũ caĩquetibujuriye?

Cũ ɸame atore bairo na i yuyupũ:

—Noo rupauri ãnajê cacũñarô, yucaã cũã topũ neñaetagarãma —na i yuyupũ Jesús cû cabuerãrê.

18

La parábola de la viuday el juez

¹ Cabero Jesús ñcõñarĩ na quetibujuyupũ, jẽnijutimirãcũã Diore cû na cajẽnijãnaetiparore bairo i. ² Atore bairo na iñupũ: “Añupũ jĩcãũ quetiupau juez na caĩ. Cũ ɸame nipetirãrê cauwiecũ añupũ. Bairi Dios cûãrê ñroaesupũ. Tunu bairoa camasãrê na nacũbugoesupũ. ³ Cũ, juez cû caâni macãrêã añupô jĩcãõ cawapeao cũã. Cõ ɸame aperã roro na caĩpeo añupô, na pesuore bairo caãcõ. Bairi cawapeao ɸame tocãnacãnia

ánucũñupõ juez quetiupau tũpũ. Cũrẽ, ‘Tocãrõã yũre na patowãcõõtĩcõãtõ yũre roro caĩrãrẽ na mũ quetibũjũwa, mũ, quetiupau ãnĩrĩ,’ qũĩ acó áncũñupõ tocãnacãnia. ⁴ Baiũa, quetiupau juez pũame capee majũ cõ juátigaesupũ. Bairo juátigaetĩmĩcũã, cabero atore bairo ĩ tũgoñañupũ: ‘Dĩore caĩroacũ yũ ãniũa. Tunu bairoa camasã cũãrẽ na yũ nucũbugoetiya. ⁵ Bairo cabai yũ caãnimĩatãcũãrẽ, atio pũame yũ pajũgo jãnaẽtĩĩnamo. Bairi, yũre tocãrõã cõ pajũgo jãnato. Nairõ yũ tũre cõ apẽricõãto ĩ, cõ yũ juátĩgũ,’ ĩ tũgoñañupũ,” na ĩ quetibũjũyupũ Jesús.

⁶ ĩ yaparo, na ĩnemoñupũ tunu: “Tũgopeoya juez cañuecũ cawapeaore cõ cũ caátajere. ⁷ Bairi, ¿Nopẽ bairo Dios, cũ yarã cũ canetõõparãrẽ, mũmũrecóo, ñamii nairõ na cañĩniata, na cũ juáperibujĩocutĩ? Cañũũ ãnĩrĩ na juátĩmajũcõãgũmĩ. ¿O na cotecõã manio joroque na cũ átĩbujĩocutĩ? Bairo na áperĩgũmĩ. ⁸ Caãnorẽ bairo mũjããrẽ ñiũa: Coteri mea, jicoqueĩ na juátĩbujĩoumĩ. Mũjããrẽ ñiũa tunu: Nemo yũ, Camasã jũgocũ yũ catunuetari rãmũrẽ, ¿ati yepapũre mai Dios mena catũgoñatutuarãrẽ na yũ bócaetaũ átĩ?” na ĩñupũ Jesús.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Cabero tunu Jesús ĩ cõñanemori, quetibũjũyupũ fariseo, bairi jĩcãũ gobiernorẽ dinero jejobojari majõcũ menarẽ. Na quetibũjũgũ ásupũ aperã, “Caroarã majũ jãã ãniũa,” ĩrĩ aperãrẽ cañĩnateri majãrẽ. ¹⁰ Atores bairo na ĩñupũ: “Pũgarã ñubuerã ásuparã caũmũa Dios ya wii, templo na caĩrĩ wiipũ. Bairi jĩcãũ ãñupũ fariseo majã mena macããcũ. Apei pũame ãñupũ Roma macãrẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã mena macããcũ jĩcãũ. ¹¹ Atores bairo fariseo pũame nucũrĩ Diore qũĩ jẽniñupũ: ‘Dios nocãrõ cañũũ majũrẽ mũrẽ ñiũa. Mũ ñũjãñũña yũ menarẽ. Yũa, aperãrẽ bairo yũ baietiya. Cañũũ yũ ãniũa. Narẽ bairo yũ yajapãietiya. Roriye átajere yũ áperiya. Carõmio mena roriye átaje cũãrẽ yũ áperiya. Tunu bairoa ãni, apei, Roma macãrẽ dinero jejobojari majõcũre bairo yũ baietiya. ¹² Yũa, pũgani jeto jĩcã semanarẽ ũgarique betiri mũ yũ ñubuenucũña. Tunu bairoa yũ cawapatarije cũãrẽ pũga wãmo petiro cãnacã sero cãrõrẽ jĩcã sero cãrõ jeto tocãnacãnia mũ yũ jonucũña,’ ĩ jẽniñupũ Diore fariseo majõcũ pũame. ¹³ Apei Roma macã macããnarẽ dinero jejobojari majõcũ pũame, noo, jopetũaca ñnopũã tuacõãñupũ. Bairo tuari jĩrĩãcã ũno cũãrẽ mũmũrecóore ĩñamũgõnucũrĩ mee nucũñupũ. Bairo nucũũ, cũ majũ cotiare pari, atores bairo ĩ jẽniñupũ Diore: ‘Dios, nocãrõ cañũũ majũ, mũrẽ ñiũa. ¿Yũre bopacooro ĩñaña! Yũa, roro caátajecũcũ yũ ãniũa,’ qũĩ jẽniñupũ Diore Roma macã macããnarẽ dinero jejobojari majõcũ pũame. ¹⁴ Mũjããrẽ caãnorẽ bairo ñiũa: Ñni, Roma macã macããnarẽ cadĩnero jejobojari majõcũ, cũ ya wiire cũ catunuetaparo jũgoye, merẽ Dios cũ caroriye wapare cũ masĩriyo bojacõãrĩcũmĩ. Apei fariseo majõcũ pũame roquere cũ masĩriyo bojaetacũmĩ. Bairi torea bairo ni jĩcãũ ũcũ cũ majũã: ‘Caãnimajũũ yũ ãniũa,’ caĩ pũamerẽ, cabũgoro macããcũrẽ bairo cũ ãnio joroque cũ átĩgũmĩ Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yũ ãniũa,’ caĩ pũame roquere, cabero cabũgoro macããcũrẽ bairo mee cũ ãnio joroque cũ átĩgũmĩ Dios,” na ĩñupũ Jesús.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Bairo cũ caĩquetibũjũ yaparoro bero, tunu aperã na pũnaa, cawĩmarãrẽ na jeasũparã Jesús tũpũ, na pãñarĩ Diore na cũ jẽnibojããto, ĩrã.

Bairo na pūnaarē na cajeatō īnarī, cū cabuerā puame, “Na jeapéricōāña mājā pūnaarē,” na īluparā capacuare. ¹⁶ Bairo na caāto īña, na piijori atore bairo na īlupū Jesús cū cabuerārē:

—Yutu puame cawīmarārē na atīrotiya. Na ēñotaeticōāña. Dios cū carotimasīrīpau macāānarē bairo caāna niñama cawīmarā. Narē bairo cayeriñurā jeto ānimasīñama Dios cū carotimasīrīpauṗare. ¹⁷ Mājāārē cariape ñiña: Ni jīcāū ūcū cawīmau cū catūgoñarōrē bairo Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Dios cū carotimasīrīpauṗare jāā masīētīgumi —na ī quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Cabero jīcāū sacerdote majā mena macāācū atore bairo qūī jēniñañupū Jesure:

—Cañuu majū cabuei, ¿dope bairo yu átibujiocuti, caroa yeri capetietiere bócaḡu?

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo Jesús puame qūī yuyupū:

—¿Nopēī cañuu yu mi piiyati? Cañuu, jīcāūā niñami, Dios jeto. ²⁰ Merē mu masī Dios camasārē cū caátiroticūīqūērē: “Carōmio mena roro átiepeeticōāña. Pajīāētīcōāña camasārē. Aperā yayere jeerutietīcōāña. Aperārē cabūgoroa na ībuitietīcōāña. Mu pacu, mu paco cūārē nūcūbūgoya.”

²¹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīlupū caūmu puame:

—Tie nipetirijere cawīmau ācūpūna, yu átiheyocōā jūgowu —qūīlupū.

²² Tiera tūgo, Jesús puame qūīnemoñupū tunu:

—Mai, jīcā wāme mu rusacōāña. Mu cacūgorije nipetirijere nunirepeyocōāña. Tie wapare jeri cabopacarārē na ricawoya. Bairo mu caāpata, jōbuiṗu paio nigaro mu cawapatapee. Bairo yu caīrōrē bairo áti yaparori, yu mena bapacūsa —qūīlupū Jesús.

²³ Tiera tūgo, caūmu puame tūgoñarīqūē paicoasupū. Capee apeye ūnierē cacūḡou ānirī, Jesús cū caīrōrē bairo átigaesupū. ²⁴ Bairo cū catūgoñarīqūē paio īnarī, atore bairo na īlupū Jesús cūtu caānarē:

—Ni jīcāū ūcū capee apeye ūnierē cacūḡou, Dios cū carotimasīrīpauṗare cū caetapee masiriyojāñuñā. ²⁵ Waibucu capai, camello, āpōā pota opeacapu cū cajā āmewitiata, masiriyojāñuñā. Bairo cū caāmewitimasīmiatacūārē, netōjāñurō masiriyoṗo niña caūmu capee apeyere cacūḡou Dios cū carotimasīrīpauṗare cū caetapee puame roque —na ī quetibujuyupū Jesús.

²⁶ Bairo cū caīrījērē catūgorā puame cū jēniñañuparā:

—Bairi, ¿ni ūcū toroque cū netōmasīcuti?

²⁷ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na īlupū Jesús:

—Dise ūnie camasā na caátimasīētīē, nipetirije Dios cū caátimasīrījē jeto niña.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro puame bairo qūīlupū Jesure:

—Jāā Quetiupau, jāā roque merē, nipetirije jāā cacūgorijere cūrī, murē jāā bapacuti ūsajūgowu.

²⁹⁻³⁰ Jesús puame atore bairo qūī yuyupū:

—Ni jīcāū ūcū Dios cū carotimasīrīpau macāājērē paagu, cū ya wiire, o cū nūmorē, cū bairārē, cū pacuare, o cū pūnaa cūārē na cū caaweyocoápáta, narē cū cacūgoro netōrō bócanemogumi tunu ati yepapare. Tunu ape ūmurecōo caetaro, cūgonemogumi yeri capetietiere —na ī quetibujuyupū Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Cabero Jesús cū cabuerārē, p̄ga wāmo peti rupore p̄ga p̄nirō cānacāu majū camasā watoa caānarē na piiw̄ojori na iñupū na jetore: “Āmerē Jerusalēp̄a marī ágarā. Top̄a profeta majā ānana ȳ, Camasā J̄goc̄ure na caīquetib̄j̄u woatuyaricarorea bairo baigaro. ³² Ti macā macāāna puame judío majā caāmerārē ȳ nunirocacōāgarāma. Roro ñiepegarāma. Roro ȳ átiepegarāma. Na ɯcoo mena ȳ eyotuepegarāma. ³³ Bairo átiri, roro majū ȳ bape epegarāma. Bairo ȳ átieperi, ȳ pajīā rocacōāgarāma. Bairo ȳre na caátimiatacūārē, itia r̄m̄a bero caāno ȳ puame ȳ caticoagu tunu,” na ī quetib̄j̄uyup̄a Jesús.

³⁴ Na, cū cabuerā puame cū caquetib̄j̄umir̄j̄ērē t̄gomasiēt̄imajūcōāñuparā. Na puame, “Jesús bairo baiyasiḡami,” ī masīēsuparā. Bairi t̄gomasiēsuparā.

Jesús sana a un ciego de Jericó
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cabero Jericó macārē cōñaácú, Jesús puame cacaapee iñaecūrē netōásup̄a. Cū puame maa t̄ni camasārē dinero j̄eniruinucūñup̄a. ³⁶ Bairi yua, camasā capāārā na canetōrōrē t̄gori, “¿Dope to baiyati?” na ī j̄ēniñañup̄a cūta caānarē. ³⁷ Bairo cū caīj̄ēniñarō t̄go, na puame q̄ñiñuparā: —Jesús, Nazaret macā macāácū netōácú baiyami —q̄ñi quetib̄j̄uyuparā.

³⁸ Tière t̄gori, b̄s̄urique tutuaro mena q̄ñi joyup̄a Jesure:

—¡Jesús, David ānacū p̄r̄ami, bopacooro ñiñañā!

³⁹ Bairo cū caīrō, aperā cū riape caāna puame cū tutiyuparā, cū awajaet-icōāto, ĩrā. Bairo cūrē na caīmiatacūārē, b̄t̄ioro j̄āñurī awajanemoñup̄a tunu:

—¡David ānacū p̄r̄ami, bopacooro ñiñañā!

⁴⁰ Jesús puame cū caīawajarijere t̄gori, tuan̄cāñup̄a. Tuan̄cārī, “Cū neasá,” na iñup̄a aperārē. Bairo yua, cū na cane etaro iñā, cū j̄ēniñañup̄a:

⁴¹ —¿Ñerē m̄a ȳ caāto m̄a boyati?

Bairo cū caīrō caīñaecū puame q̄ñiñup̄a:

—Ȳ Quetiup̄a, caīñamasīēcū ānirī ñiñamasīgaya tunu —q̄ñiñup̄a.

⁴² Bairo cū caīrō t̄go, atore bairo q̄ñiñup̄a Jesús:

—¡Jau, iñamasīñā! Ȳ mena m̄a cat̄goñatutuarije j̄gori m̄a caapee iñamasīñō joroque m̄a ȳ átiya.

⁴³ Bairo cū caīrō, jicoquei iñamasīcoasup̄a. Iñamasī yua, Jesús bero ɯsari, Diore cū basapeoyup̄a. Nipetiro camasā, tiere caīñaatana cūā Diore cū basapeoyuparā.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Cabero yua, etayup̄a Jericó cawāmec̄uti macārē. Eta yua, ti macārē tēñota j̄goyup̄a. ² Mai, ti macāp̄a āñup̄a Zaqueo cawāmec̄us̄a. Cū puame pairo netōrō apeye ūnierē cac̄goñ āñup̄a. Roma macāānarē camasā yaye dinerore jejobojari majā quetiup̄a āñup̄a. ³ Cū puame b̄t̄ioro iñagamiñup̄a Jesure. Bairo iñagamicūā, cayep̄aaca ānirī, tunu bairoa camasā capāārā cū riapere na caānoi, dope bairo Jesure q̄ñiñā bocamasīēsup̄a. ⁴ Bairi Jesús cū caápáro riape atuátí, yucup̄a w̄am̄ucoásup̄a, cū

cũ caĩñajo masĩparore ĩ. ⁵ Bairi Jesús pñame to netoácú qũĩñamũgõ joyupũ Zaqueo, yucũ buipũ capesaure. Qũĩñabocari, atore bairo qũĩñupũ:

—Zaqueo, tãmurĩ ruiasá. Āmerẽ mũ ya wiipũ yũ tuagaya —qũĩñupũ.

⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, uwaro ruiátĩri, useanirĩqũẽ mena cũ ya wiipũ cũ jũgoásupũ. ⁷ Bairo Jesús cũ mena cũ caátó ĩña, to macãña nipetirã Jesure ãmeo busũpai jũgoyuparã na majũ, “Roriẽ caácũ ya wiipũ tuaũ áyami,” ĩ busũpaiyuparã. ⁸ Cabero Zaqueo ya wiipũ na caetaãno yua, Zaqueo pñame wãmunũcãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yũ Quetiupañ, ãmerẽ yua, yũ cacũgorijere carecomacã majũ cabopacarãrẽ na yũ jogũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũrẽ cayajaricũ yũ caãmata, yũ cayajamirĩqũẽrẽ cũ yũ tunuojonemogũ tunu. Tie netõjãñurõ bapariçãnacãni majũ cũ yũ tunuojonemogũ tunu —qũĩñupũ Jesure.

⁹⁻¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús pñame:

—Āni, Zaqueo cũã, Abraham ãnacũ pãrãmi majũ niñami. Bairi ãme cũ, cũ yarã cũãrẽ na netõñami Dios. Torecũna, yũ apú, yũ, Camasã jũgocũ, camasã cayasicoabujiorãrẽ na netõũ ácũ —qũĩñupũ.

La parábola del dinero

(Mt 25.14-30)

¹¹ Camasã pñame Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro cũ tũgouũsayuparã. Bairo caroaro na catũgouũsaro ĩñarĩ, dinerore ĩcõñarĩ na quetibũjũyupũ. Mai, Jesús pñame merẽ Jerusalén macãtuacapũ ãñupũ. Bairi camasã pñame Dios cũ carotimasĩrĩpau, “Āmeacã etagaro baiya,” ĩ tũgoñañuparã.

¹² Bairi atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Āñupũ jĩcãũ caũmũ quetiuparã yaũ. Cũ pñame águ baiyupũ ape yepa cayoaropũ. Topũ cũ ya yepare quetiupañ, reyre bairo cũrẽ na cajõrõ bero, tunuatĩgayupũ tunu cũ ya yepapũ. ¹³ Bairi águ jũgoye, cũ paabojari majã pũga wãmo cãnacãũ majũ mena macãñarẽ na piijori, na nuniñupũ tocãnacãũrẽã dinerore. Na nuni yaparori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mũjãã majũ atie dinero mena wapataya aperã mena. Tunu, yũ catunuetaropũ mũjãã wapata jãnagarã,’ na ĩñupũ. ¹⁴ Bairo cũ caĩcũmiatacũãrẽ, camasã, cũ caãni yepa macãña pñame butioro cũ mena asiajãñuñuparã. Quetiupañ, reyre bairo cũ cajããrõ boesuparã. Bairo cũrẽ caasiarã ãnirĩ, cũ berore na ĩ rotijoyuparã na quetibũjũbojari majãrẽ: ‘Jãã, reyre bairo mũ cajããrõrẽ jãã boetiya jãã ya yepare.’

¹⁵ “Bairo cũ na caboetimiatacũãrẽ, aperã, ape yepa macãña pñame quetiupañ reyre bairo cũ jõõcõãñuparã. To bero tunucoásupũ tunu cũ ya yepapũ. Bairo tunuetari bero, cũ paabojari majãrẽ na piĩrotijoyupũ aperãrẽ, ‘Dinerore yũ canunicũrĩcãrã nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacãũpũ,’ ĩ. ¹⁶ Bairi cũ paabojari majõcũ caãnijũgocũ pñame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupañ, mũ dinero yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoapũ tunu. Mũ pñame pũga wãmo cãnacã mil tiiri dinerore yũ mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu pũga wãmo cãnacã mil tiiri mũrẽ yũ tunuo buipeogũ,’ qũĩñupũ. ¹⁷ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupañ pñame atore bairo qũĩ yũyupũ: ‘Ñumajũcõãña; cañũ mũ ãniña mũ paabojari majõcũ. Bairi nũcũrõ mena apeye petoaca caãnie ũnierẽ mũ caĩñarĩcãñũgõ masĩrõ jũgori, pũga wãmo cãnacã macãã quetiupañ majũ mũ jããõ joroque mũ yũ átigũ,’ qũĩñupũ. ¹⁸ Bairi tunu cũ paabojari majõcũ cabero macããcũ pñame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupañ, mũ dinero yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoapũ tunu. Mũ pñame jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri

dinerore yu mu cacũmiatacũârê, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri murê yu tunuo buipeogu, qũĩñupũ. ¹⁹ Bairo cã caĩrõ, cã quetiupau pũame qũĩñupũ: ‘Ñumajũcõãña; mu cãã jĩcã wãmo cãnacã macãã quetiupau majũ mu jããõ joroque mu yu átigu, qũĩñupũ.

²⁰ “Apei cã paabojari majõcu pũame yua cãtu etari, atore bairo qũĩñupũ cã cãã: ‘Quetiupau, atie niña mu dinero. Yu mu canunimirĩquê jetore mu yu tunuogu. Yasire ĩ, jutii asero mena ùmarĩ mu yu qũẽnocũbojawu.

²¹ Mua, tutuaro mena caroti mu ãniña. Aperã yayere na mu emanucũña. Tunu bairoa caoteecu nimicũã, aperã na caoteriquepũre mu jenucũña. Bairi murê uwiri, caroaro yu qũẽnocũwũ mu dinerore, yasire ĩ, qũĩñupũ.

²² Bairo cã caĩrõ tũgo, cã quetiupau pũame qũĩñupũ: ‘Mua, paabojari majõcu, cañuecũ majũ mu ãniña. Bairi bairo mu caĩrĩjê menaa murê ñiñabesegu. Yũre, “Mua, tutuaro mena caroti mu ãniña,” yu miapũ. Tunu bairoa, “Aperã yayere na mu emanucũña. Tunu bairoa caoteecu nimicũã,

aperã na caoteriquepũre mu jenucũña,” yu miapũ. ²³ ¿Dopẽĩ, bairo yu cabairijere masĩmicũã, yu dinerore banco wiipu mu cũẽtĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore mu cawasorije wapa mu wapata nemobujioricu. Tie mena yu mu tunuobujioatacu, yu wii yu catunuetaro, qũĩ tutiyupu cã quetiupau cã ãmurê. ²⁴ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñupũ aperã, cãtu caãnarê: ‘Dinero cã cacũgomirĩjêrê jeri, apeĩ pũga wãmo cãrõ cawapata nemorĩcãrê cã joya,’ na ĩñupũ. ²⁵ Bairo cã caĩrõ tũgomirãcũã, cãtu caãna pũame qũĩñuparã: ‘Merê paio cãgonemoñami, pũga wãmo cãrõ majũ. Bairi bonemoẽtĩñami,’ qũĩñuparã. ²⁶ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mujããrê cariape ñiña: Noa ùna nũcãrõ mena yu cajorijere na caĩñarĩcãñugõata, pajĩñurõ na yu jonemogu tunu. Aperã nũcãrõ mena yu cajorijere na caĩñarĩcãñugõeticõata, na cacũgomirĩjêrê yu ãmapeyocõãgu.

²⁷ Tunu bairoa yu pesua, yũre reyre bairo caboetiatanarê na neatĩri, yu caĩñajoro na pajĩãrecõãña,’ na ĩñupũ quetiupau pũame,” na ĩ cõña quetibũyupũ Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Bairo atiere quetibũyũ yaparori bero, Jesús Jerusalẽpu ámajũñupũ yua. ²⁹ Bairi Betfagẽ, Betania na caĩrĩ macãã tupũ cõñaácũ, cã cabuerã pũgarãrê na árotiyupu. Mai, Betfagẽ, Betania pũame Olivo na caĩrĩ buro tupũ ãñuparõ. ³⁰ Bairi atore bairo na ĩ joyupu cã cabuerã pũgarãrê:

—Ánaja ato riape caãni macããcãpu. Topũ etarã, jĩcãũ burro jiyaturicũre cã mujãã bõcagarã. Cũ, burro pũame mai camasã na capesãñacũ nigũmi. Cũrê cã õwãrĩ, cã mujãã neapã yu tupũ. ³¹ Bairi tunu aperã, mujããrê, ‘¿Nopẽĩrã cã mujãã õwãñati?’ na caĩata, atore bairo na mujãã ĩwã: ‘Marĩ Quetiupau cã boami,’ na mujãã ĩwã —na ĩ joyupu Jesús.

³² Bairo cã caĩrõ tũgo, acoásuparã cã cabuerã pũgarã pũame. Bairo na caátõ yua, nipetirije Jesús cã caĩatatorea bairo baiyuparo. ³³ Bairi burrore na caõwãrõ ĩñarĩ, cã uparã pũame:

—¿Nopẽĩrã cã mujãã õwãñati? —na ĩñuparã.

³⁴ Na pũame atore bairo na ĩ yũyuparã cauparãrê:

—Marĩ Quetiupau cã boami. Bairi cã jãã õwãña —na ĩñuparã.

³⁵ Bairo cã õwã yaparori, cã neásuparã burrore Jesús tupũ. Cũ nee etari yua, cã cabuerã pũame na jutii, cabui macããjêrê, burro buire peoyuparã. Peo yaparori, Jesure cã nemũgõ peoyuparã burro buipu yua. ³⁶ Bairo

na caáto bero yua, Jesús puame ánuuásúpũ Jerusalén caátíwãpũ. Bairi camasã puame na jutii cabui macããjêrê esocũñuparã maa cã caátíwãrê. ³⁷ Bairi Jesujãã Olivo buro roaro na caetaro yua, camasã Jesure causari majã puame nipetiro busurique tutuaro mena ï awaja jũgoyuparã. Tunu bairoa uSeanirĩqũê mena Diore cã basapeoyuparã. Jesús cã caátijẽño ïñorĩqũê jũgori butioro Diore cã basapeoyuparã. ³⁸ Atore bairo qũĩ basapeoyuparã:

—Jesús, Dios cã cajou, marĩ Quetiupau majũ cã caãnoi, cãrê marĩ cabasapeoro ñuña! Jesús cã caatãje jũgori Dios jõbui macããcũ mena caroaro marĩ ánimasĩña! ¡Bairi nipetiro cã marĩ basapeoroa Dios umarecõo macããcũrê! —qũĩ basapeoyuparã.

³⁹ Bairo camasã Jesure causari majã na caĩrĩjêrê tũgori, atore bairo qũĩñuparã fariseo majã jĩcããrã, camasã watoapũ caãna puame Jesure:

—jãã cabuei, murê cañawaja usarãrê tocãrõ na jãnarotiya! —qũĩñuparã.

⁴⁰ Bairo na caĩrõ, Jesús puame atore bairo na ïñupũ:

—Mujããrê cariape ñiña: Ánoa camasã yure na cabasapeoeticõãta, ãtã rupaa puame yure basapeobujioro —na ïñupũ Jesús fariseo majãrê.

⁴¹ Merê yua, Jesús Jerusalén macãñacapũ ãcũ, ti macãrê ïñajori, otiyupũ. ⁴² Atore bairo na ï tũgoña yapapuayupũ Jerusalén macã macããnarê: “Mujãã, Jerusalén macããna ãme rũmũ mujããrê yu quetibujugamiña caroa yeri cutajere. Mujãã puame tie quetire apero cayasioropũ caãnierê na caĩñamasĩetõrêã bairo tiere mujãã masĩetĩña. ⁴³ Bairi mujããrê roro na caátipa rũmurĩ atígaro. Mujãã wapana puame Jerusalêrê ãtã mena eñlota, ãmejoregarãma rupa macãpua, mujãã carutimasĩetĩparore bairo ïrã. Bairo áticõãrĩ, camasã, mujãã wapana puame mujãã tocãnacãpũpurea eñlota ãmejoreri, mujãã ãmeo qũẽgarãma. ⁴⁴ Ámeo qũẽrĩ mujããrê pajĩãre peyocõãgarãma mujãã wapana puame. Bairo mujãã pajĩãreri, Jerusalén macã ãnatõrê átiyasio rocamajũcõãgarãma. Tie ãtã rupaa na caẽñotamirĩqũê jĩcã ãtã ãno buituticuti pesaricarõ manopũ átiyasio rocacõãgarãma, mujãã ya macã Jerusalén macã ãnatõrê. Mujãã majũ Dios mujããrê cã canetõũ atiere mujãã tũgopeopũ. Bairi mujããrê pajĩãregarãma mujãã wapana,” ï yapapuayupũ Jesús, Jerusalén macãrê ïñajori.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Bairo ïrĩ bero, Jesús etayupũ Jerusalén macãrê yua. Bairo etari, templo capairi wii, ñubuerica wiire jããñupũ. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ wapatari majãrê, bairi wapatiri majã cũãrê na acurewiyojo jũgoyupũ. ⁴⁶ Bairo na acurewiyojori, atore bairo na ïñupũ:

—Dios cã caquetibujari tutipũ bairo ïña: ‘Yu ya wii ñubuerica wii majũ nigaro,’ ïña. Bairo caĩquetibujamiatacũãrê, mujãã puame apeye aruare bairo mujãã átiya. Camasã jeruti nunirĩ majãrê bairo caãna ãnirĩ jerutiri majã na caãni wii, ãtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ïñupũ Jesús.

⁴⁷ Bairo áti yaparori bero, ti wiipũ camasãrê na bueãñupũ tocãnacã rũmua ti semanarê. Bairo to cã caãno, quetiuparã sacerdote majã, aperi Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã, aperi cabutoa camasĩrĩ majã puame na nipetiro, “¿Dope bairo átiri cã marĩ pajĩãrãati?” ãmeo ï busupẽni jũgoyuparã na majũ. ⁴⁸ Mai, camasã puame nipetiro

cũ cabuerijere caroaro mena cũ tũgousayuparã. Bairi cãrẽ na capa-
jĩarocagamirĩjẽrẽ átimasĩesuparã fariseo majã puame.

20

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Jĩcã rũmũ templo wiipũ camasãrẽ na cũ cabueãnitoye, quetiuparã
sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrẽ cajũgobueri majã,
aperã cabũtoa camasĩrĩ majã cũã, na nipetiro Jesutũ etayuparã. ² Etari
atore bairo qũĩ jẽniĩñaũparã:

—¿Noa na carotiro mena bairo mũ átiami ñamĩcã mũ caátiaajere?

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na iĩũpũ Jesús cũã:

—Yũ cũã mũjããrẽ jĩcã wãme yũ jẽniĩnagũ. Cariape yũ mũjãã yũwa: ⁴ ¿Ni
ũcũ camasãrẽ na cũ bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrẽ? ¿Dios, o camasã
puame cũ na bautiza rotijoyupari? —na iĩũpũ Jesús.

⁵ Bairo cũ caĩjẽniĩnarõ tũgo, yasioroaca ãmeo busũyuparã na majũ cãrẽ
na caĩyũpeere: “¿Nopẽ bairo cũ marĩ yũrãati rita? ‘Dios puame cũ bautiza
rotijoricũmi,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopẽĩrã cũ caquetibũjũrijere cariape
mũjãã tũgoeti?’ marĩ iĩbũjiũmi. ⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã puame cũ bautiza
rotijoyupa,’ marĩ iĩ masĩetĩña. Bairo marĩ caĩata, camasã puame ãtã rupaa
mena marĩ wẽpajĩabũjiorãma. Merẽ nipetiro camasã, ‘Juan ãnacũ Dios cũ
caquetibũjurotijoricũ majũ ãmi,’ iĩ tũgoĩnamasĩrãma,” ãmeo iĩũparã.

⁷ Bairi atore bairo qũĩũparã fariseojãã Jesure:

—Jãã masĩetĩña Juarẽ cabautiza rotijoricũre.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na iĩũpũ:

—Cariape yũ mũjãã yũetiya. Bairi yũ cũã, ‘Noa ãna na carotiro mena
tore bairo yũ átimasĩña,’ mũjããrẽ ñi quetibũjũetigũ —na iĩũpũ Jesús
fariseojããrẽ.

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Cabero aperã camasã catũgori majãrẽ ati wãmerẽ iĩcõĩnarĩ Jesús
na quetibũjũyupũ: “Ãũpũ jĩcãũ wese upaũ. Cũ puame use wesere
qũẽnoĩũpũ. Bairo ti wesere ote yaparori bero, acoásũpũ cayoaropũ.
Mai, águ jũgoye, cũ wesere wasocũũpũ aperã paari majãrẽ, wapatagũ.

¹⁰ Cabero yua, use cabutiri yũtea caetaro masĩrĩ, cũ ãmũ jĩcãũrẽ cũ joyupũ
cũ ya wesere cũ cawasoricarã tũpũ. Cãrẽ na cawasorique wapare bori,
cũ joyupũ, tie wapare cũ jeatĩbojaáto, iĩ. Bairo cũ ãmũrẽ cũ cajomiatacũãrẽ,
wese paari majã puame, cũ caetaro cũ qũẽũũparã. Bairo cũ qũẽrĩ, ñe ãnie
mácũ cũ átitunuo joyuparã. ¹¹ Tunu ti wese upaũ puame apeĩ cũ ãmũrẽ cũ
joyupũ. Cũ cũãrẽ torea bairo cũ ásuparã. Roro cũ átieperi, cũ qũẽũũparã.
Bairo áti yaparori, ñe ãnie mácũ cũ átitunuo joyuparã cũ cũãrẽ. ¹² Cabero
apeĩ, tunu cũ joyupũ. Tunu torea bairo cũ ásuparã ti wesere capaari majã
puame. Roro cũ cãmii turi, cũ acuwĩyo joyuparã ti wese camanopũ.

¹³ “Bairo jeto use wese macããna na caáto iĩnamĩrĩ, atore bairo iĩ
tũgoĩñaũpũ use wese upaũ majũ puame: ‘¿Dope yũ ácuati yua? Yũ macũ, yũ
camairẽ cũ yũ jogũ na tũpũ. Cũ roquere cũ nacũbũgobũjiorãma, yũ macũ cũ
caãnoi,’ iĩ tũgoĩñaũpũ. ¹⁴ Bairi cabero yua, wese paari majã puame ti wese
upaũ macũ cũ caatõre iĩnarĩ, ãmeo iĩũparã: ‘Atiyami ati wese upaũ macũ.
Cũã niĩnami cũ pacũ cũ cariaro bero ati wesere cacũgousapaaũ. Bairi cũ marĩ

pajĩarocacõato. Bairo marĩ caápata, ati wese uparārẽ bairo marĩ tuagarã, ãmeo ññuparã na majũ. ¹⁵ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrẽã bairo ásuparã. Ti wese tũñpũ cũ neowaátĩ, cũ pajĩã rocacõãñuparã,” na ñ quetibũjũyupũ Jesús.

Bairo ñ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ñ jẽniñañupũ cũ caĩrĩjẽrẽ catũgori majārẽ: “¿Dope bairo ácamĩ mũjãã ñ tũgoñañati cũ macũrẽ na capajĩarocarõ bero ti wese upau pũame yua? ¹⁶ Bairo átigumi: Topũ á, ti wese paari majārẽ na pajĩã recõãgumi. Bairo na átireri bero, aperārẽ cũ wesere coterotĩcũgumi,” na ññupũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũññuparã Jesure:

—¡Tocãrõã ñ jãnaña tiere! ¡Jẽtĩcõãña! —qũññuparã.

¹⁷ Bairo na caĩrõ, na ñnarĩ, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã, ‘Tocãrõã ñ jãnaña tiere,’ yũ mũjãã ññati? ¿Torea bairo na ñ quetibũjũ woacũẽsupari Dios yaye quetibũjũrica tutipũre? Atores bairo ñña: ‘Ëtã mena cawii qũẽnorĩ majã jĩcã ãtããrẽ na caboetimiatacũãrẽ, tia pũame caãni majũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujioricarõ,’ ñ quetibũjũ woacũñupã Dios ya tutipũ.

¹⁸ Bairi ñi jĩcãũ ãcũ tia ãtãã mena cũ cañarocapeata, rocapecoabujiorũmi. Tunu bairoa tia, jĩcãũ buipũ to cañarocapeata, cũ rocaboo rocacõãbujioro —na ñ quetibũjũyupũ Jesús.

¹⁹ Bairo cũ caĩquetibũjũ yaparoro, quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cũ carotĩcũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pũame masĩcõãñuparã Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ. “Marĩ pũame tia ãtããrẽ carocarĩ majārẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã ñgũ ñcũmi Jesús,” ñ tũgoñañuparã. Bairo ñ tũgoñañuparã jicoquei Jesure cũ ñegamiñuparã. Bairo cũ ñegamirãcũã, cũ ñemasĩẽsuparã, camasãrẽ na uwirã.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

²⁰ Bairi Jesutũ na joyuparã catũgorutiri majārẽ. Na pũame nũcũbũgori majārẽ bairo Jesure na cabai ññorõ boyuparã, roriye cũ bũsũo joroque ñrã. Bairi roro cũ caĩata, quetiupau gobernadore cũ marĩ bũsũjãmasĩgarã ñrã, bairo na joyuparã. ²¹ Bairi na pũame cũtũ etari, atore bairo qũñ jẽniñañuparã Jesure:

—Cabuei, jãã masĩña merẽ mũ caátĩãnierẽ. Mũna, caroaro cariape minucũña. Tunu bairoa caãnorẽ bairo mũ quetibũjũnucũña. Aperã roro na cabauriye, aperã caroaro na cabauriye jũgori mee na miñabeseya. Mũna, cariapea Dios marĩrẽ cũ caãnirotiricarorea bairo mũ bueya. ²² Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ññati quetiupau emperadore camasã yaye dinerore jeri jãã cajoata, o to ñueticutĩ? —qũñ jẽniñañuparã.

²³ Jesús pũame roro na caĩtũgoñañrĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ññupũ:

²⁴ —Jau, yũre joñijate moneda tiire —na ññupũ.

Bairo na canunirõ, na ññupũ:

—¿Noa riapẽ to tusayati ti tii moneda tiiacapũre? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ñ jẽniñañupũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ, na pũame ññuparã:

—Emperador, quetiupau ya wãme, bairi tunu, cũ riapẽ tusaya ti tii moneda tiiacapũre —qũññuparã.

²⁵ Bairo na caĩquetibũjũro, atore bairo na ññemoñupũ Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiupaure cū yaye caānierē, cūrē cū tun-uojoya. Tunu bairoa Dios yaye caānierē Diore cū jonucūña —na ī quetibujayupɪ Jesús fariseojāārē.

²⁶ Bairo cū caīrjērē tūgori yua, nopē bairo pɥame qũĩto masĩesuparā fariseo majā pɥame camasā watoare. Bairoa bocā busueticōāñuparā, Jesús na cū cayarijere tūgorā. “¡Nocārō cū masĩñati!” Ī, tūgoñacōā jānasuparā yua.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Cabero jĩcāārā, saduceo majā na caīrā qũĩñarā asúparā Jesure. Mai, saduceo majā pɥame atore bairo caītūgoñarĩ majā āñuparā: “Camasā cariaccoatana, nopē bairo catitunu masĩēnama,” Ī tūgoñañuparā. Bairi atore bairo qũĩñuparā Jesure:

²⁸ —Cabuei, Moisés ānacū atore bairo marĩrē ĩ woatucũñañupĩ tirāmɥpɥre: “Ni jĩcāū ũcū cawāmojiyaricū cū nɥmo mena pũnaa mácūā cū cariacoopata, cū ānacū bai pɥame cū buiacore cō cū wāmojiyaáto. Bairo cū caáto, cū pũnaa caāniparā pɥame cū ānacū pũnaarē bairo ānibujiorāma,” ĩcũñupĩ. ²⁹ Tierē mɥ masĩ. Bairi ape wāmerē ĩcōñarĩ jāā quetibujupa mai: Āñuparā jĩcāni, jĩcāū pũnaa jĩcā wāmo peti puga pēnirō caānacāū majū. Bairi cajūgocɥ pɥame wāmojiya jūgoyupɥ. Cabero pũnaa mácūā riacoásúpɥ. ³⁰ Bairi cū ānacū bai pɥame cū buiacore wāmojiyayupɥ tunu. Cabero pũnaa mácūā riacoásúpɥ cū cūā. ³¹ Tunu bairoa cū ānacū bai, apei pɥame cū buiacore wāmojiyayupɥ tunu. Cabero cū cūā riacoásúpɥ pũnaa mácūā. Bairi, bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā cūā. Bairo nipetiro cō mena nɥmo cūtimirācūā, nipetirā cō mena pũnaa mána jeto riapeticoasuparā. ³² Cabero na ānana nɥmo caānimirĩcō cūā riacoásúpo. ³³ Bairo ati yepapɥ nipetirā nɥmo caānacō ānirĩ yua, cariaricarā tunu na cacatiropɥ na caāno, ĩni nɥmo majū cō ānicutĩ? —qũĩ jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

³⁴ Bairo na caīrjērē tūgo, atore bairo na ĩñupū:

—Ati ɥmɥrecóore caāna, carōmia manapɥ cūtinucũñama. Caūmɥa cūā nɥmo cūtinucũñama. ³⁵ Aperā Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori, ape ɥmɥrecóore tunu catiri, caetaparā pɥame roque nɥmo manigarāma. Tunu bairoa na pũnaa rōmiarē na nɥmotietigarāma. ³⁶ Topɥre pɥgani ri-aetigarāma nipetiro to macāāna. Ángelea majā na caānorē bairo nigarāma. Tunu bairoa Dios cū cacatiorā ānirĩ, cū pũnarē bairo majū caāna nigarāma. Bairi nɥmo cūtaje manigaro ti ɥmɥrecóopɥre yua. ³⁷ Bairi Moisés ānacū cū caquetibujawoacũñarĩcā tutipɥ marĩ quetibujɥ masĩōña atore bairo: ‘Nipetiro camasā cariaccoatana nimirācūā, caticoagarāma.’ Ti tutipɥ yucɥ āmirōcūā caūpetietiere cū caquetibujericapapɥ atore bairo ĩ woatuyupi Moisés: ‘Yua, yɥ āniña Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,’ ĩñupĩ. ³⁸ Dios pɥame cayasirā ānana ũna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirā majū quetiupau roque niñami! Dios, cū caĩñajorore na nipetiro cacatirārē bairo caāna niñama —na ĩ quetibujayupɥ Jesús saduceo majārē.

³⁹ Bairo cū caīrō tūgori, jĩcāārā fariseo majā mena macāāna atore bairo qũĩñuparā:

—Cabuei, caroaro majū mɥ quetibujaya —qũĩñuparā Jesure.

⁴⁰ Bairi yua, pɥgani cū jēniñanemo masĩesuparā.

¿De quién es desciende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cabero Jesús atore bairo na ï jëniñañupũ:

—¿Nopẽĩrã, “Mesías Dios cû cajoũ, David ãnacũ pãrãmi nigumi,” na ï quetibũjunucũñati? ⁴² David ãnacũ pũame Salmos tutipare atore bairo ï woatuyupi:

‘Dios pũame yũ Quetiupaũre atore bairo qũĩwĩ:

“Ato ruiya cariape nũgõã pũame mai.

⁴³ Mũ pesua caãnanarẽ na yũ canetõnucãrõ bero, mũ pũame na mũ rotimasĩgu,” ’

ĩñupĩ David ãnacũ, Dios cû caĩrĩqũẽrẽ.

⁴⁴ Bairi Dios cû cajoũre, “yũ Quetiupaũ” cû caĩmiatacũãrẽ, ¿nopẽĩrã, “David ãnacũ pãrãmi ãnigumi,” na ï quetibũjunucũñati? —na ïñupũ Jesús, na catãgomasiĩparore bairo ï.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Cabero capããrã camasã na catãgoãno, atore bairo na ïñupũ Jesús cû cabuerãrẽ: ⁴⁶ “Moisés ãnacũ cû caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã na caátĩãnierẽ tũgoñamasĩña: Na pũame jutii cayowerijere jãñajesoyama. Bairo cajãñarã ãnirĩ maapũ na caãñesẽãta, nipetiro camasã nũcũbũgorique mena na cajẽnirõrẽ bonucũñama. Tunu bairoa ñubuerica wiiripũ na caápata, caroapaũri jetore ruiganucũñama. Tunu bose rãmu caãno narẽ na capiiata, caroapaũre ruirĩ ẽgaganucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa cawapearã rõmirĩ ya wiirire ẽmanucũñama. Tunu yoaro Diore cû jẽniñubuetonucũñama. Na pũame roque aperã netõjãñurõ popiye tãmuogarãma.”

21

La ofrenda de la viuda pobre

(Mr 12.41-44)

¹ Cabero templo wiipũ ãcũ, Jesús paio cadinero cũnarẽ na ïñajoyupũ. Na pũame dinero jããrĩcã pataripũ na yaye dinerore jããrã ásuparã. ² Na bero cawapeao cabopacao cũã jããñupõ pũga moneda, cobre tiiriacarẽ, cacũgoeco majũ nimiocũã. ³⁻⁴ Bairo cõ caãto ãña, atore bairo na ïñupũ Jesús:

—Ãnoa cadinero cũgonetõõrã ãnirĩ narẽ catuarijere jããñama. Atio cawapeao pũame cabopacanetõõ ãnirĩ, cõ cacũgomirĩjẽ nipetirijere jããñamo. Bairi cariape mujããrẽ ñiña: Dios cû caĩñajoro atio pũame cadinero cũgorã netõõjãñurõ jããñamo —na ïñupũ Jesús.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Cabero jĩcããrã to caãna templo wiire ãñarĩ, atore bairo ãmeo ï busũyuparã: “jNocãrõ caroa wii majũ to ãniñati ati wii! Paca ẽtãpãĩrĩ ñiña. Tunu bairoa camasã aperã na canunirĩqũẽrẽ na cacũrĩqũẽ mena caroa wii majũ bauya,” ãmeo ï busũyuparã, templo wiire ãñarĩ na majũ.

Bairo na caĩrõ tũgori atore bairo na ïñupũ Jesús:

⁶—Jĩcã rũmu, ati wiire roro na caátipa rũmu etagarõ. Bairo caetaro, jĩcã ẽtãã ãno bui tuticuti pesaricarõ manopũ átiyasio rocacõãgarãma ati wiire —na ïñupũ Jesús camasãrẽ.

*Señales antes del fin**(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)*⁷ Bairo Jesús cū caĩrō, atore bairo qũĩ jēniñañuparā:

—Cabuei, ¿nocārōpũ to bairoati atie mũ caĩrjê? ¿Dope bairo merē, “Jesús cū caĩrĩqũē etaro baiya,” jãã ĩ masĩrãati?

⁸ Bairo na caĩjēniñarō tũgori, atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Caroaro majũ mujãã tũgoñamasĩgarã, jããpũ jãã ĩtoecore, ĩrã. Capããrã atĩgarãma caĩtoñesẽãrĩ majã. Alore bairo ĩgarãma: ‘Yua, yũ ãniña Dios cū cajou. Āmea niña Dios marĩrē cū canetōōrĩ yutea,’ ĩgarãma. Bairo na caĩmiatacũãrē, cariape na mujãã tũgoetigarã. ⁹ Tunu bairoa mujãã queti tũgogarã: ‘Camasã aperopũ cũãrē ãmeo pajĩarã átiuparã.’ Bairo na caátie quetire tũgori, tũgo acũaeticōãña. Ati umũrecóo capetiparo jũgoye bairoa cabaijũgoye cutípee niña bairopũ. Bairi tũgo acũaeticōãña,” na ĩ quetibũjũyupũ Jesús.¹⁰ ĩ quetibũjũ yaparo, na quetibũjũ nemoñupũ tunu: “Aperã jĩcã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu bairoa jĩcã macã macããna, ape macã macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. ¹¹ Tunu tutuaro mena ati yepa cũã yuguigaro nipetiropũ. Apeye aua riarique atigaro. Riaye cũã noo caãno cãnacãpũpũ nigaro. Tunu umũrecóopũre acũorije majũ bai ĩñogaro. Marĩ caĩñañatēĩ ũnie bai ĩñogaro.¹² “Mai, atie cabaiparo jũgoye mujããrē roro átijũgogarãma. Mujããrē ñerĩ, popiye mujãã baio joroque mujãã átigarãma. Nubuerica wiiripũ mujããrē jeãgarãma, to macããna mujããrē na caĩñabeseparore bairo ĩrã. Bairo átiri, mujããrē preso jorica wiipũ mujãã cũrecōãgarãma. Tunu yũ yarã mujãã caãno jũgori, na pũame mujããrē roro na catutiparore bairo ĩrã, quetiuparã gobernadores, bairi quetiuparã reyes tũpũ cũãrē mujãã neãgarãma. ¹³ Bairo na caátimiatacũãrē, na ũnarē yũ yaye quetire nemojãñurō mujãã quetibũjũ masĩgarã bairãpũ. ¹⁴ Bairi quetiuparã roro mujããrē na caátiparo jũgoye, ‘¿Dope bairo na marĩ ĩrãati?’ ĩ tũgoña macãẽtĩcōãña. ¹⁵ Yũ pũame mujãã caĩpeere yũ masĩōgũ. Bairo yũ caátōi, ni jĩcãũ ũcũ mujãã pesua mena macããcũ mujãã caĩrjẽrē nucãmasĩẽtĩgumi. Ni ũcũ manigumi mujããrē cabotioũ. ¹⁶ Bairãpũ, mujãã yarãrē bairo caãna nimirãcũã, mujãã busujã buitiregarãma. Bairi mujãã pacua, mujãã bairã, aperã mujãã yarã, mujãã baparã cũã mujãã busujã buitiregarãma. Bairo átiri, jĩcããrãrē mujãã pajĩãregarãma. ¹⁷ Bairi yua, ati umũrecóo macããna nipetiro mujããrē ĩñategarãma, yũ yarã mujãã caãnoi. ¹⁸ Bairi roro mujããrē na caátimiatacũãrē, mujãã yasietigarã. Mujãã poawē jĩcãwẽãcã ũno yasietigarō. ¹⁹ ĩBairi yũ yaye jĩcã wãmeacã ũnorē jãnaeticōãña, mujããrē Dios cū canetōōparore bairo ĩrã!²⁰ “Jĩcã rãmũ soldaua, pajĩãrĩ majã Jerusalén macãrē na cajotoa ãmejorero ĩñarã, atore bairo mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã: ‘Merē ati macã yasigarō baiya,’ mujãã ĩ tũgoñagarã. ²¹ Bairi mujããrē ñiña: Judea yepa macããna ãtã yucũpũ na ruti ápáro. Aperã Jerusalén macããna ti macãrē na witiweyoátō. Tunu aperã wesepũ caãna ti macãrē na tunuapéricōãto. ²² Ti rãmũrĩ pũame camasã rorije na caátie jũgori popiye na cabairi rãmũrĩ nigaro. Nipetiro baigaro Dios busurica tutipũ cũ caĩquetibũjũ jũgoyeticũrĩcãrōrē bairo. ²³ Ti rãmũrē roro ati yepapũre bairique nigaro. Dios pũame popiye na baio joroque na átigumi, na yaye wapai. ĩBairi carõmia bairirupũ caãna popiye netōōrō baigarãma! ĩTunu bairoa, caũpũrããcãrē capũnaacũna cũã popiye netōōrō baigarãma ti rãmũrē! ²⁴ Bairi ti macã macããna jĩcããrã besui riagarãma. Aperã preso joricarã

na caānoi, nipetiro macā macāārīpu ácoagarāma. Aperopu macāāna puame Jerusalén macārē ēmacōāgarāma yua. Na puame ti macāpu nicōā nigarāma Dios cū caátitiricararo cārō,” na ī quetibujuyupu Jesús.

El regreso del Hijo del hombre

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Jō umurecóopu ricaati cabauije baugaro. Muipu umureco macāācū, ñami macāācū cūā, ñocōā cūā ricaati baugarāma. Bairi yua, nipetiro camasā tiere ĩña acūacoagarāma. Tunu bairoa ria capairiya oco turi roro cabuñocajorore tūgori tūgo acūacoagarāma. ²⁶ Camasā puame bairo cabairo ĩñarī: ‘¿Dope bairo to bairoati ati umurecóo?’ ĩ uwitūgoñagarāma butioro. Ñocōā cūā yuguñācoagarāma. ²⁷ Bairo cabairo beropu, yu, Camasā jūgocure ñiñamugō jogarāma. Buseriwo watoapu nocārō yu catutuarije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatóre ĩñajogarāma. ²⁸ Bairi mujāārē ĩña: Mujāārē yu caquetibujurijere bairo caetaro ĩñarī wāmūnucāña. Bairo wāmūnucārī, jōbui puame mujāā wāmōrīrē ñumugōjori coteya. Yu, tocārōā yu atīgū, mujāārē netōū acū,” na ī quetibujuyupu Jesús.

²⁹ Bairo ī quetibujū yaparori, ati wāmerē ĩcōñārī na quetibujū nemoñupū tunu: “Higuera cawāmecuti yucu, o apei yucu cabairijere mujāā masīña. ³⁰ Ti yucu cawāma pūū cawasoaro ĩñarī, ‘Merē cūma cōñarō baiya,’ mujāā ĩ masīña. ³¹ Torea bairo mujāārē yu caquetibujurijere caetaro ĩñarī, ‘Merē Dios cū carotimasīrīpau cōñarō baiya,’ mujāā ĩ masīgarā.

³² “Cariape mujāārē ĩña: Mujāārē yu caquetibujurijere baijūgogaro ti yutea macāāna na cariaparo jūgoye. ³³ Ati umurecóo, ati yepa cūā yasipeticoagaro. Yu yaye quetibujurique roque petietigaro. Yu caīrōrēā bairo baicoagaro.

³⁴ “Caroaro tūgoñāña. Ti rūmū caetaparo jūgoye mujāā ĩña acūare. Nemo yu catunuetari rūmūrē, yu yarā roro na caátīānorē ñiñagaetiya. Cacūmurārē, bairi ati yepa macāājērē catūgoñārīqūē pairā cūārē na ñiñagaetiya. Bairi caroaro āña tocānacā rūmūa. ³⁵ Waibucu puame petiire cū cayoata, rutimasīētīñami. Torea bairo ti rūmū caetaro, camasā tocānacāpau macāāna rutimasīētīgarāma. ³⁶ Bairi yu caetaparore caroaro yuya. Tunu atore bairo Diore cū jēniña: ‘Ti rūmū caetaripau tūgoñatutuariquere jāā joya, ti rūmū cabaīpeere jāā canetōmasīparore bairo ĩrā. Bairi tunu jāā, Camasā jūgocu tapu jāā caetaparore bairo ĩrā, tūgoñatutuariquere jāā joya,’ qūī jēniña tocānacā rūmūa,” na ī quetibujuyupu Jesús.

³⁷ Jesús puame umurecore templo wiipu ñubuenucūñupū ti semanarē. Ñami puamerē ácoanucūñupū Olivo cawāmecuti buropu, ñami netōōgu. ³⁸ Camasā nipetiro tocānacā ñamirōcā caāno templo wiipu etanucūñuparā, Jesús cū cabuerijere tūgorā etarā.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Merē yua, cōñarō baiyuparo bose rūmū, Pascua na caīrī rūmū, pāārē cawuarije caasua manierē na caugari bose rūmū majū. ² Quetuparā sacerdote majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā

pɥame, “¿Dope bairo átiri Jesure cū marĩ pajĩārãati?” ãmeo ĩ busuyuparã na majũ. Bairãpɥa, átimasĩesuparã mai, camasãrẽ uwirã.

³ Bairi yua, wãtĩ cū jããñupũ Judas Iscariote na caĩrẽ. Cū pɥame Jesús bueri majã pɥga wãmo peti rupore pɥga pẽnirõ cãnacãũ mena macããcũ jĩcãũ ãñupũ. ⁴ Bairi yua, Judas pɥame na ĩñau ásúpɥ quetiuparã sacerdote majã, bairi tunu aperã templo wii quetiuparã majũrẽ. Na tɥpɥ etari, Jesure busujã buitirocacõãñupũ, cū na capajĩãmasĩparore bairo ĩ. ⁵ Bairo cū caĩrõ tũgo yua, useanicoasuparã. Bairo useanirĩ, “Dinero mure jãã jogarã tie wapa,” qũĩñuparã templo wii quetiuparã pɥame Judare. ⁶ Bairo cū na caĩrõ, “Jau,” ĩrĩ, jeyupɥ dinerore. Tie dinerore jeri bero, Judas pɥame camasã manorẽ ĩñarĩ macãjũgoyupɥ, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Merẽ yua, etayuparo Pascua bose rãmɥ, pããrẽ cawauarije asuena na caugari bose rãmɥ. Tunu bairoa oveja nurĩcũ macũ cordero na caĩrẽ pajĩārĩ na caugari bose rãmɥ etayuparo. ⁸ Bairo ti rãmɥ caetaro ĩña, Jesús pɥame atore bairo na ĩ joyupɥ Juan, apei Pedro menarẽ:

—Pascua bose rãmɥ marĩ caugapeere qũẽnoyurájã.

⁹ Na pɥame bairo cū caĩrõ tũgo, qũĩñuparã:

—¿Noopɥ marĩ caugapeere jãã caqũẽnoyuro mɥ boyati?

¹⁰ Bairo na caĩjẽniñarõ, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Jerusalén macãrẽ etarã, mujãã bócaetagarã jĩcãũ caũmurẽ, ocorɥ pusari caácũre. Cũrẽ cū bócaetari, cū bero mujãã usaápã. ¹¹ Cū usaa yua, cū wiipɥ cū cajããrõ, ti wii upaure atore bairo cū mujãã ĩgarã: ‘Cabuei bairo ĩ jẽniñajoyami: “¿Noopɥ to ãniñiati Pascua bose rãmɥ caãno yɥ cabuerã mena yɥ caugapa arua?” ĩ jẽniña rotijoyami,’ mujãã ĩgarã. ¹² Bairo mujãã caĩjẽniñarõ, mujãã ĩñogumi jõbuiɥ caroaro qũẽnoweyorica aruare. Topɥ marĩ caugapeere mujãã qũẽnoyuwa —na ĩñupũ Jesús.

¹³ Bairo cū caĩrõ tũgo, acoásúparã. Topɥ na caetaro, nipetiro Jesús na cū caĩatatorea bairo baipticõãñuparõ. Bairi topɥ qũẽnoyuyuparã Pascua bose rãmɥ na caugapeere yua.

¹⁴ Cabero yua, na caugari hora caetaro, Jesús bairi cū cabuerã nipetiro etanumurĩ ruiyuparã mesapɥ. ¹⁵ Bairo nipetiro na caruiro ĩñarĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús cū cabuerãrẽ:

—ĩNocãrõ majũ ati Pascua bose rãmurẽ mujãã yɥ jũgouɥgaganucũmitujoapɥ yɥ cariaparo jũgoye! ¹⁶ Cariape mujããrẽ ñiña: Dios cū carotimasĩĩrɥau caetaparo jũgoye mujãã mena yɥ uganemoetigu —na ĩñupũ.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, cū wãmo mena jĩcãrɥ etiricarure nerĩ, “Dios, mɥ ñujãñuña jãã mena,” qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñupũ Jesús, cū cabuerãrẽ:

—Atie use ocore ãmeo tĩãbato peyocõãña. ¹⁸ Cariape mujããrẽ ñiña: Ìmea mujãã mena atie use ocore pɥgani yɥ etinemoetigu yɥ Pacɥ cū carotimasĩĩrɥau tunu caetaro marĩ caetinemoparo jũgoye.

¹⁹ Cabero tunu cū wãmo mena pããrẽ nerĩ, “Dios mɥ ñujãñuña jãã menarẽ,” ĩ yaparori, carecomacã peenerĩ na batoyupɥ Jesús cū cabuerãrẽ. Nunirĩ atore bairo na ĩñupũ:

—Atie pan, yɥ rupɥ ñiña. Mujããrẽ yɥ cariabojarije macããjẽ ñiña. Bairi mujãã cũã, cabero atore bairo yɥ caátajere tũgoñarĩ, pããrẽ mujãã bato uganucũgarã —na ĩñupũ.

²⁰ Cabero tunu torea bairo ásupu etiricarure, uga yaparori bero. Atore bairo na iñupū Jesús:

—Atiru macãjê use oco puame yu rii niña. Camasârê netôõgu, yu riacoagu. Bairo yu cariápee jûgori cawâma wâme camasârê Dios cû caátibojacûrîjê niña. ²¹ Tunu apeyera yure roro caibuitirocapau yu mena, yu caugari mesapu ugaruiyami cû cûã. ²² Torecuna, yu, Camasâ Jûgocu, yu Pacu yu cû cabairotijoricarorea bairo yu baigu. Cabaimiatacûârê, yure caibuitirocapaure cû carorije wapa paio nigaro —na iñupū Jesús cû cabuerârê.

²³ Bairo cû caîrîjêrê tûgori, “¿Ni majû cû ânicuti cûrê caibuitiri majôcu?” âmeo î jêniña jûgoyuparâ na majû, cû cabuerâ puame.

Quién es el más importante

²⁴ Cabero tunu Jesús cû cabuerâ puame, “¿Ni majû cû ânicuti jîcâû marî mena macãâcû, caâni majûârê bairo caâcû?” âmeo î busuyuparâ. ²⁵ Bairo na caîrîjêrê tûgo, atore na iñupū Jesús: “Ati yepa macãâna quetiuparâ reyre bairo caâna tutuaro mena na rotiepeyama na roca macãânarê. ‘Camasârê cajûâna’ wâmecutiya bairâpu. ²⁶ Tore bairo na cabaimiatacûârê, mujââ puame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo puame bairotiya mujâârê: Mujââ mena macãâcû, caânimajûûrê bairo caânigau mujââ mena macãâcû, mujââ roca netôjâñurô carotimasîrê bairo ânirotiya. Tunu bairoa carotiri majôcure bairo caânigau, mujââ ûmurê bairo cû âmarô. ²⁷ Toroque, ¿ni puame cû ânicuti caânimajûûrê bairo caâcû: Mesapu caugarui puame, o cûrê caugarique qûênonuu puame, cû ânicuti caânimajûûrê bairo caâcû? Ati yepa macãâna puame, ‘Mesapu caugarui puame cûrê caugarique qûênonuu netôôrô caânimajûû niñami,’ î tûgoñabujiorâma. Bairo na caîtûgoñamiatacûârê, yu puame ugariquere caqûênonuu ûmurê bairo yu âniña mujââ menarê.

²⁸ “Apeyera tunu ati yeparure popiye yu cabairi rûmurîrê mujââ roque tocânacânia yu mena mujââ bapacuti âmu. ²⁹ Bairo mujââ cabairoi, yu Pacu yure rotimasîrîqûêrê cû cajoricarorea bairo yu cûã rotimasîrîqûêrê mujâârê yu joya. ³⁰ Bairi yu carotimasîrîpaupu mujââ cûã eti, uga, mujââ átigarâ yu ya mesapu. Tunu bairoa quetiuparâ na caruiro ûno, tronopu mujââ ruigarâ. Israel yepa macãâna, puga wâmo peti rapore puga pêniro cânacâ poari macãâna na caátajere iñacôñarî na mujââ iñabesegarâ,” na iñupū Jesús cû cabuerârê.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Cabero tunu qûînemofupū Jesús Simorê:

—Simón, yu yau, tûgoya yu caîrîjêrê: Satanás puame mujâârê busujâgumi, roro mujââ caátiparore bairo î. Jîcâû trigo aserire cû cajugarerore bairo mujââ cûârê regayami. Yu mena mujââ caânorê boojâêtîñami. ³² Bairo Satanás mujâârê cû caátigamiatacûârê, yu puame murê Diopure yu jênibojapu, cû mena caroaro majû mu catûgoñatutuparore bairo î. Bairi yua, yu mena tunu caroaro nemojâñurô tûgoñatutuari marî yarârê caroaro na mu jûgoânigu.

³³ Bairo Jesús cû caîrô tûgo, qûîñupū Pedro puame:

—Yu Quetiupau, di rûmu ûno mu yu aweyoetigu. Âmea mu mena preso jorica wiipu yu âmasîña. Tunu bairoa mu mena yu baiyasi masîña —qûîñupū Simón Jesure.

³⁴ Bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús Simorê:

—Pedro cariape mure ñiña: Æme ñamia ābocu cū capiiparo jūgoye itiani majũ, ‘Cū yu masietĩña Jesure,’ yu mitogu —quĩñupũ Jesús Simorê.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Cabero tunu atore bairo na ññupũ Jesús:

—Mujãārẽ wasopoa ũno, bairi moneda jãārĩcã poa ũno cãārẽ, bairi tunu ruo juti ũnie cãārẽ cūgoena, mujãārẽ yu caārotirica rāmure, ¿ñe ũnie mujãã to rusari? —na ññupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ, quĩñuparã:

—Ñe ũnie jãã rusapũ.

³⁶ Bairo na caĩrõ, na ññemoñupũ tunu:

—Bairi āmerã, cawasopoacũcũ, cū wasopoare cū neápáro. Tunu bairoa cū moneda jãārĩcã poa cãārẽ cū neápáro. Bairi tunu jarericapãĩ cacũgoecũ cũã, cū oco juricarore nuniocari, jĩcãpãĩ cū jarericapãĩ wapatiáto. ³⁷ Bairi mujãārẽ ñiña:

“Atore bairo ñ woatuyayupa mai yu cabaipeere Dios bušurica tutipũ: ‘Carorije caána watoapũ yasigũmi.’ Bairi nipetirije yare Dios ya tutipũ na caĩwoatujūgoyetirique, na caĩrĩcārõrẽã bairo baiPETICOAGARO,” na ññupũ Jesús.

³⁸ Bairo cū caĩrĩjērẽ caroaro tũgoñamasietĩrĩ, atore bairo quĩñuparã:

—Jãã Quetiupũ, ato ñiña jarericapãĩrĩ pũgapãĩ. Tie mena na marĩ āmeo quẽmasĩña.

Bairo na caĩrõ, Jesús pũame na ññupũ:

—Tocãrõ majũ átia mano. Bairo marĩ áperigarã —na ññupũ Jesús, bairo na caĩrõĩ.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Cabero yua, acoásupũ Olivos na caĩrĩ buropũ. Topũ caájeyanucũrĩcũ ānirĩ topũ ásupũ. Bairo Jesús cū caátó, cū cabuerã cũã cū ũsa ásuparã.

⁴⁰ Bairi yua, topũ na caetaro, atore bairo na ññupũ:

—Diore cū jēniña, wãtĩ mujãārẽ cū canetõõetĩparore bairo ñrã —na ññupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

⁴¹ Bairo na ñ yaparori bero, Jesús pũame ũtãārẽ wējoricaro cãrõ wũrĩ, cū ruopaturĩ mena etanumurĩ Diore cū jēnijūgoyupũ. ⁴² Atore bairo ñ jēniñupũ: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetõpeere yu mu netõõbojagu. Bairopũ, yu caborore bairo to baieticõãto. Mu caborore bairo roque to baiáto,” ñ jēniñupũ Jesús.

⁴³ Bairo cū caĩjēniānipaua, ángel buiaetayupũ, Jesure tũgoñatutuarique cū jogũ. ⁴⁴ Bairo roro cū canetõrĩjē watoapũ, Jesús netõjãñurõ jēninemoñupũ. Bairo cū caĩjēnirõ, cū caasipuarije oco pũame riĩre bairije tapiwēñuparõ yepapũ.

⁴⁵ Bairo Diore jēni yaparori, wãmũnucã ásupũ cū cabuerã tapũ. Jesús pũame cacānirãpũrẽ na etayupũ. Cū cabuerã pũame Jesús cū caĩrĩjērẽ tũgoñatutuaetiri cānicoasuparã. ⁴⁶ Cacānirãrẽ na etarĩ, na ññupũ Jesús:

—¿Nopẽĩrã mujãã cāniñati? Cāniena, wãmũnucãrĩ Diore cū jēniña, wãtĩ mujãārẽ cū canetõõetĩparore bairo ñrã —na ññupũ Jesús, cū cabuerã cacānirãrẽ na etarĩ.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cū cabuerārē cū caĩānoa, capāārā camasā etayuparā. Narē cajūgon Judas añupū. Puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacāu Jesús cū buerā mena macāācū jīcāu caāninucūmirīcū añupū. Bairi yua, Judas pñame Jesutū etayupū, cū jēnigū. Etari, caroaro mena átitori, cū ūpūñupū.

⁴⁸ Bairo cū caáto, Jesús pñame atore bairo qũĩñupū:

—Judas, ¿nopēĩ yu, Camasā Jūgocūre ūpūrĩ yu mñ ĩbuiti rocagayati? — qũĩñupū.

⁴⁹ Bairi Jesús mena macāāna pñame caetari majā na caátigarijere ĩñarĩ, qũĩñuparā Jesure:

—Jāā Quetiupañ, ¿jarericapāĩrĩ mena na jāā qũēcūti?

⁵⁰ Bairo ĩrĩ, jīcāu na mena macāācū pñame sacerdote majā quetiupañ ūmūrē cū cāmii tuyupū. Cū āmorō cariape nūgōā pñamerē cū patañocōā joyupū. ⁵¹ Bairo cū caáto ĩña, atore bairo qũĩñupū Jesús:

—Bairo ápericōāña. Na mena āmeo qũēētīcōāña — qũĩñupū.

Bairo ĩ yaparori, cū capataatacū āmorōrē ñerĩ, cū pítitu catioyupū tunu.

⁵² Āti yaparori bero, na ĩñupū Jesús. Quetiuparā sacerdote majā, bairi templo wii quetiuparā majā, aperā cabutoa camasĩrĩ majā, nipetiro cūrē ñegarā caetari majārē, atore bairo na ĩñupū:

—¿Nopēĩrā cajerutiri majōcū yu caānorē bairo jarericapāĩrĩ mena, bairi yucū rācaari mena yu mñjāā ñerā atíati? ⁵³ Tocānacā rāmua mñjāā watoa yu āninucūāpū templo wiipure. Bairo yu caānimiatacūārē, ni jīcāu ūcū mñjāā mena macāācū yu ñeemi. Āme ati ñamipū mñjāā caátigarijere mñjāā átimasīgarā bairāpua wātī cū carotirore bairo —na ĩñupū Jesús.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bairo cū caĩrō bero, cū ñeñuparā Jesure. Bairo cū átiri, cū neásúparā yua, sacerdote majā quetiupañ ya wiipū. Pedro pñame yoajāñurōpua na ĩñausayupū. ⁵⁵ Cabero topū etarā, guardia pñame peero rioyuparā ti wii macā yepa recomacārē. Bairo átiri, ti peerotū jūma ruiyuparā. Pedro cūā na ture ruiyupū. ⁵⁶ Bairo peerotū cū caruiro, jīcāo paabojari majōco Pedrore qũĩñaqũēnorĩ bairo ĩñupō:

—Āni cūā Jesús mena macāācū ācūmi.

⁵⁷ Pedro pñame ĩtori atore bairo cō ĩñupū:

—Yū yao, cū yu masīētīña.

⁵⁸ Cabero tunu apei Pedrore qũĩñarĩ, bairo qũĩñupū:

—Mñ cūā, Jesús mena macāācūā mñ āniña.

Pedro pñame qũĩñupū:

—Yū baietiya, tame. Cū mee yu āniña.

⁵⁹ Bairi tunu jīcā hora bero, apei cūā jīcāu na mena macāācū tutuaro mena na ĩñupū cū yarārē:

—Cariape mñjāārē ñiña: Āni cūā Jesús mena macāācū ācūmi. Ānia, Galilea macāācū niñami.

⁶⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro pñame qũĩñupū:

—Tame, merē mñjāārē, ‘Cū yu masīētīña,’ mñjāā ñimiñajā —na ĩñupū.

Bairo Pedro cū caĩtoānipaana jīcāu ābocu piiyupū yua. ⁶¹ Marĩ Quetiupañ pñame āmejoreri, qũĩñajoyupū Pedrore. Bairo cū caáto, Pedro pñame tūgoña bócaupū marĩ Quetiupañ cū całatajere. “Pedro āmeacā ābocu cū capiiparo jūgoye itiani, ‘Cū yu masīētīña Jesure,’ yu mitogu,” cū

cũ caĩatajere tũgoña bócaɣupũ. ⁶² Bairo tũgoña bócarĩ yua, witicoásúpũ macãpũ. Topũ yua, tũgoña yapapuari bũtioro otiyupũ Pedro.

Se burlan de Jesús

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Bairi Jesure cacoterã pũame roro qũĩ epejũgoyuparã. Cũ bapeyuparã. Cũ payuparã. ⁶⁴ Tunu cũ caapeere jutii asero mena jiyabiatori, na wãmorĩ mena cũ riapére cũ payuparã. Bairo átiri, qũĩ jẽniñañuparã:

—Mũ camasĩrĩjẽ jũgori jãã quetibũjũya: ¿Noa ãmerẽ marẽ na payati? — qũĩ epeyuparã.

⁶⁵ Tore bairo jeto capee wãme qũĩ epeyuparã Jesure.

Jesús delante la Junta Suprema

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Cabusuro bero, judío majã cabũtoa camasĩrã majũ, bairi quetiuparã sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuerã cũã neñañuparã. Jesure cũ neásúparã Junta Suprema macããna tũpũ. Topũ etarã, atore qũĩ jẽniñañuparã:

⁶⁷ —Jããrẽ cariape quetibũjũya: ¿Mũ, Mesías, Dios cũ cajou mũ ãniñati? — qũĩ jẽniñañuparã.

Jesús pũame bairo na ãñupũ:

—‘Cũã yũ ãniña,’ yũ caĩata, cariape yũ mũjãã tũgoetibujiorã. ⁶⁸ Tunu bairoa yũ cũã mũjããrẽ yũ cajẽniñaata, mũjãã yũetibujiorã. ⁶⁹ Bairo cariape mũjãã catũgoetimiatacũãrẽ, yũ, Camasã jũgocu, Dios cũ caĩñajoro cũtu cariape nũgõãrẽ caruipau yũ ãniña. ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tũpũ caruipau yũ ãniña —na ãñupũ Jesús.

⁷⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, to macããna nipetirã cũ jẽniñanemoñuparã:

—¿Bairo mũ caĩata, “Dios macũ yũ ãniña,” ĩgu miñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ, Jesús pũame na ãñupũ:

—Cũã yũ ãniña, mũjãã caĩrõrẽã bairo.

⁷¹ Bairo cũ caĩrõ, ãmeo ãñuparã na majũ:

—Roro cũ caĩrĩqũẽrẽ marĩrẽ caquetibũjunemoparãrẽ na marĩ macãnemoetigarã. Merẽ marĩ majũã, marĩ tũgo yaparoya roro cũ caĩrĩjẽrẽ —ãmeo ãñuparã na majũ.

23

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ĩ yaparori bero, wãmũnucãrĩ cũ neásúparã quetiupau Pilato cawãmecucu tũpũ Jesure. ² Topũ etarã, Jesure cũ bũsũjã jũgoyuparã. Atore bairo qũĩ bũsũjãñuparã:

—Ãni, cũ caquetibũjũrije jũgori jãã yarã na tũgomawijiao joroque na átiyami. ‘Roma macããcũ quetiupau emperadore, marĩ yaye dinero impuestore cũ marĩ joetigarã,’ jãã ĩ quetibũjunucũñami. Tunu bairoa, ‘Mesías yũ ãniña,’ ĩtonucũñami. Bairo cũ caĩata, ‘Quetiupau Rey yũ ãniña,’ caĩrẽ bairo ĩnucũñami —qũĩ bũsũjãñuparã Pilatore.

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Pilato Jesure:

—¿Mũa, judio majã Quetiupau Rey mũ ãniñati?

Bairo cũ caĩrõ, Jesús pũame qũĩñupũ:

—Mũ caĩrõrẽã bairo yũ baiya —qũĩñupũ.

⁴ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo na ñĩupũ Pilato sacerdote majã quetiuparãrẽ, aperã camasã cũarẽ:

—Yua, ãni roro cū caátiere yu bócañaetĩña. Ñe ũnie buicaperiyami —na ñĩupũ.

⁵ Bairo na cū caĩmiatacũarẽ, nipetiro camasã pũame tutuaro mena qũĩnemoñuparã tunu:

—Ñni, cū caquetibũjuriye mena roro camasã na tũgomawijiao joroque na átinucũñami. Galilea macãpu bairo átijũgowĩ. Ñmerẽ tunu, ati yepa, Judea yepare torea bairo roro na ñtoũ átiyami —qũĩ busujãñuparã.

Jesús ante Herodes

⁶ Bairo na caĩrĩjẽrẽ tũgori, Pilato pũame, “¿Galilea macããcũ cū ãniñati?” na ñ jẽniñañupũ. ⁷ Bairi yua, “Cũã niñami,” na caĩrõ tũgo, Herodes cawãmecucu tũpu Jesure cū neárotiyupu Pilato. Mai, Herodes pũame Galilea yepa macããna quetiuparu ãñupũ. Baipua, ti rãmũrĩrẽ cū cũã ãñupũ Jerusalén macãpu. ⁸ Bairo Jesure Herodetu na cane etaro ñña, Herodes pũame bũtioro qũĩñajesoyupu. Mai, Herodes pũame Jesús cū caátiere, camasã na caquetibũjuriyere tũgonucũñupũ. Bairi bũtioro Jesure qũĩñaga nucũmiñupũ, ape wãme cū caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ ññagu. ⁹ Bairo Jesús cū caetaro, capee cū jẽniñamiñupũ. Jesús pũame cū yuesupu. ¹⁰ Topu ãñuparã quetiuparã sacerdote majã, aperã, Moisés ãnacũ cū carotĩcũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã mena. Na pũame Jesure tutuaro mena cū busujãñuparã. ¹¹ Bairi Herodes, cū ãmua cũã Jesure roro qũĩpeyuparã. Bairo átiri, jutii quetiuparu rey ũcũ cū cajãñarĩjẽ ũnierẽ cū jãñuparã, cū boyetiepegarã. Cabero Jesure Pilato tũpu cū neárotiyupu tunu. ¹² Ti rãmũ caãno, Herodes, bairi Pilato mena ãmeo bapacũti jũgoyuparã, cajũgoyepu mai caãmeo ññatemirĩcãrã.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Cabero Pilato pũame quetiuparã sacerdote majã, aperã carotimasĩrĩ majã, aperã camasã nipetirore na neñoñupũ. ¹⁴ Na neñorĩ, atore bairo na ñĩupũ:

—Mujãã, ãnirẽ cū busupaigarã, yutu cū mujãã neatĩupa. ‘Cū caquetibũjuriye mena camasãrẽ na tũgomawijiao joroque na átiyami,’ ñrĩ, yutu cū mujãã neatĩupa. Bairo mujãã caĩrõĩ, yu pũame mujãã caĩñajoro, cū yu jẽniñamiapũ. Bairo mujãã, ‘Roro átiyami,’ mujãã caĩmiatacũarẽ, yua, ãnirẽ roro cū caátiere yu bócañaetĩña. Ñe ũnie mujãã cabusujãmirĩjẽ cū yu wapa bocaetiyu. ¹⁵ Herodes marĩrẽ cū catunuojoatacu cũã, ‘Ñe ũnie buicaperiyami,’ ñũpĩ. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. ¹⁶ Baipua, cū yu baperotigu. Cũrẽ na cabapeyaparoro, cū yu wiyogu —na ñĩupũ Pilato camasãrẽ.

¹⁷ Mai, tocãnacã Pascua bose rãmũ caãno, Pilato pũame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wiipu macããcũ, judío majã na cabowre. Bairi Jesure cū wiyogamiñupũ. ¹⁸ Bairo cū caátigamiatacũarẽ, nipetiro camasã pũame bairo boesuparã:

—¡Bairo mũ áperigu! ¡Barrabás roquere jããrẽ mũ wiyobojagu! —qũĩ awaja jũgoyuparã.

¹⁹ Barrabás pũame ti macãrẽ ãcũ, na quetiuparu gobiernorẽ rocagu, bairi tunu camasãrẽ na pajĩarĩ, preso jorica wiipu ãñupũ tie wapa.

²⁰ Pilato pũame Jesure cawiyogau ãnirĩ tunu na ñnemoñupũ:

—Jesure cū yu wiyogu.

²¹ Bairo cū caĩmiatacũārē to macããna netõõjãñurõ qũĩ awajayuparã:

—¡Yucupãĩpu cū papuaturotiya!

²² Tunu na ĩnemoñupũ:

—Cariape yu quetibũjya: ¿Dise ũnie carorije cū ásupari? Yu, añirē roro cū caátiere yu bócañaetĩña. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. Baipua, cū yu baperotigu. Cãrē na cabape yaparoro, cū yu wiyorotigu —na ĩñupũ merē itiani majũ.

²³ Bairo cū caĩmiatacũārē, “¡Yucupãĩpu cū papuatu rotiya!” jĩrĩa butioro jãñurĩ ĩ awajanemoñuparã. Bairi to macããna, sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã camasã mena, butioro na caawajaro jũgori, na caborore bairo baiyuparo. ²⁴ Bairi Pilato puame, “Torecũ, na caborore bairo yu átigu,” ĩ tũgoñañupũ. ²⁵ Bairi cárcel caácũ gobiernorē carocagamirĩcũ, camasãrē capajĩrĩcũrē cū wiyorotiyupũ. Bairo átiri, Jesure yua, na caborore bairo na átirotiyupũ.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Bairi yua, Jesure cū neásuparã, yucupãĩpu cū papuatugarã. Bairo áná, Simón cawãmecũcure cū ñeñuparã, Jesús yucupãĩrē cū pũsabajató, ĩrã. Mai, Simón puame Cirene yepa macããcũ añupũ. Ti rũmurē aperopũ caĩniatacũ etaũ baiyupũ Jerusalén macãrē. Bairi Jesús berore cū yucupãĩrē pũsa ásupũ Simón.

²⁷ Jesure na capapuarátore, capããrã camasã na ʼsayuparã. Bairi carõmia na mena caãna puame, roro Jesure na caátigaro ĩñarĩ, butioro tũgoña yapapuari, otĩsayuparã. ²⁸⁻²⁹ Bairo na caotiro ĩñarĩ, Jesús puame atore bairo na ĩñupũ na, rõmirĩrē:

—Mujãã, Jerusalén macããna rõmirĩ. Roro yu cabaipere tũgoña yapapuaetĩcõãña. Popiye mujãã cabaipa rũmurĩ etagaro. Ti rũmũ caetaro, ati macã macããna rõmirĩ atore bairo ĩgarãma: ‘Useanirĩ niñama carõmia capũnaacuti masĩēna, capũnaa mána, capũnaa ũpũõēna.’ Roro tũgoña yapapuari bairo ĩgarãma. Bairi mujãã majũã roro mujãã cabaipere, mujãã pũnaa cũã roro na cabaipere puamerē tũgoña yapapuari otiya. Yũre, ‘Roro baiyami,’ ĩ otieticõãña. ³⁰ Ti rũmũ caetaro, camasã puame riagamirã, ‘¡Ŭtã yucure jããrē to tãnio reató!’ ámeo ĩgarãma. ³¹ Yu, caroaro caácũ añirĩ yucũ cacatirĩcũre bairo yu añiña. Bairo caãcũrē yũre na caátimasĩata, nocãrõ roro netõõrõ na átigarãma ati macã macããnarē, yucũ cajĩnirĩcũre bairo caãnarē —na ĩñupũ Jesús.

³² Jesús mena na neásuparã caũmua pũgarã roro caánarē, Jesús mena na cũãrē yucupãĩpu na papuaturegarã. ³³ Bairi yua, La Calavera na caĩrõpu etarã, Jesure yucupãĩpu cū papuatuyuparã. Cũ mena, roro caána cũãrē na papuatuyuparã, jĩcũ cariape nũgõãrē, apeĩ caãcõ nũgõãrē. ³⁴ Bairo yucupãĩpu tusaũ, Jesús puame Diore qũĩñupũ:

—Caacũ, ánoa roro na caátiere masĩetĩñama. Bairi tiere na masiriyobojaya —qũĩñupũ.

To caãna soldaua puame cū jutirore nipetirã caborã añirĩ, número tiirire ámeo wẽnuniñuparã. Bairo átiri na majũ masĩñuparã Jesús jutirore canepaũre. ³⁵ Camasã nipetiro to caãna Jesure qũĩñajoyuparã. Bairi tunu carotimasĩrĩ majã cũã qũĩñajori roro qũĩ boyeti epeyuparã:

—Aperārē na netōŭpū. Bairi āmerē cū majūā cū netōáto. Mesías, Dios cū cabesericu majū cariape cū caāmata, cū majūā netōōmasībujioŭmi —qūī boyetiepeyuparā.

³⁶ Soldaua cūā qūī boyetiepeyuparā. Cūtu etari, use oco carorijere, “iŭjū, etiya!” qūī epeyuparā. ³⁷ Tunu atore bairo qūīnemoepuyuparā:

—iMū, judío majā Quetiupaŭ Rey mū caāmata, mū majūā mū netōmasībujioŭ! Mū netōētīña —qūī epeyuparā.

³⁸ Tunu bairoa Jesús ruŭpoa buire yucupāi woaturicapāirē papuatuyuparā. Tipāipure atore bairo i woaturique tusayuparo: ĀNI JUDÍO MAJĀ QUETIUPAŬ REY NIŨAMI, i woaturique tusayuparo.

³⁹ Jesús mena na capapuaataca jīcāŭ Jesure tutiri atore bairo qūīñupū: —iMesías, Dios cū cajou majū mū caāmata, mū majūā mū netōōbujioŭ! Jāā cūārē mū netōōbujioŭ. Mū netōōmasīēcū —qūīñupū.

⁴⁰⁻⁴¹ Bairo cū caīrō, cū mena macāācū apei puame qūī tutiyupū cū bapare:

—Mū, cariacopau nimicūā, ¿Dios mena mū tūgoña qūēnogaetiyati mai? Marīā, roro caāna ānirī marī buicūtiya. Bairi marīrē pajīārā átiyama. Āni roque dise ũnie carorije caápei niŭami —qūīñupū.

⁴² Cabero Jesús puamerē qūīñupū:

—Jesús, mū carotimasīrīpaŭ etaŭ, yure mū masiritiepa.

⁴³ Bairo cū caīrō, qūīñupū Jesús puame:

—Cariape mūrē űiña: Ati rūmua yū mena mū ānigh, Diotū, nocārō caroarō caānopū —qūīñupū.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Merē yua, pasaribota caāno, caāno tusaroa yua, naitīācoásúparo ati yepa nipetiroŭ. Yoaro naitīāñuparō. Bairi muipū bauesupū. űamicā, tres de la tarde caāno majū tunu busuyuparo. Tunu bairoa templo wii aruare ēñotaricarō jutii asero carecomacā woocoasuparo. ⁴⁶ Bairo cabairo bero yua, Jesús puame busurique tutuaro mena atore bairo iñupū:

—iCaacu, yū yeri pūnarē yū bocáñeña!

Atore bairo i yaparo, riacoásúpu Jesús.

⁴⁷ Soldaua quetiupaŭ capitán puame cabaiatajere iñarī, atore bairo Diore qūī basapeoyupū:

—Cariapea ānia, Jesús carorije caápei majū nimiupī —iñupū.

⁴⁸ Tunu bairoa camasā nipetiro to caāna tie cabaiatajere cañāatana ānirī, bātioro tūgoña yapapuari na cotiare pari tunuásuparā, Diore tūgoñabobori. ⁴⁹ Bairi Jesús baparā caānana cūā nipetiro, aperā carōmia Galilea yepa macāāna Jesure causaátatana puame toa tuari jōpūā iñacōānucūñuparā cabaiatajere.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Mai, āñupū jīcāŭ caŭmū cañū José cawāmecū. Arimatea cawāmecūti macā macāācū āñupū. Ti macā puame Judea yepapure āñuparō. Cū cūā, quetiuparā, Junta Suprema majā mena macāācū jīcāŭ āñupū. ⁵¹ Mai, José puame Dios cū carotimasīrīpaŭ caetarore cacotei āñupū. Bairi cū mena macāāna quetiuparā roro na caátiajere caboetimiataca āñupū. ⁵² Bairi yua, Pilato tūpū átī, Jesús ruŭpū āñajērē yarocagū, cū jēniásupū. ⁵³ Cabero yua, José puame Jesure, yucupāipū

catusaure cū ruioyupũ. Bairo cū átiri, jutii asero lino mena, cū ũmañupũ. Bairo átiri bero, ũtã opepũ Jesús rupauri ãnajêrê cūñupũ. Áti yaparori, ũtãpãĩ mena tubiatoyupũ. Ti ope pũame mai, aperã cayasirãrê cacũroca mani ope ãñuparõ. ⁵⁴ Ti rũmũ pũame ãñuparõ judío majã na cayerijãrĩ rũmũ jũgoye macã rũmũ. Ti rũmũ ñamicã merê judío majã na cayerijãrĩ rũmũ etagaro baiyuparo. Bairi qũẽno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrĩ rũmũ caetaparo jũgoye.

⁵⁵ Bairi carõmia Galilea yepa macããna Jesure causaátĩatana cũã ásuparã, Jesure ũtã opepũ na cayarore ññaránã. Na, rõmirĩ pũame Jesús rupauri ãnajêrê na cacũatapauere masĩgarã, ññarã ásuparã. ⁵⁶ Bairo ñña yaparori bero, na caãni wiiripũ tunucoásuparã. Topũ etarã yua, caroaro cajutiñurĩjêrê qũẽnoñuparã Jesús rupauri ãnajêrê na capiopeopeere. Bairo áti yaparori bero, yerijãñuparã Moisés ãnacũ cū caroticũrĩcãrõrẽã bairo.

24

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yua, judío majã na cayerijãrĩ rũmũ bero, ape semanarê na capaajũgori rũmũ ãñuparõ. Bairi ti rũmũ caãno, ñamirõcãcã cajutiñurĩjê caqũẽnoatana rõmirĩ pũame masã opepũ ásuparã, cajutiñurĩjêrê Jesús rupauri ãnajêrê pioturánã. Aperã rõmirĩ cũã na bapacuti ásuparã na mena.

² Bairo ti masã opere etarã yua, ññajoyuparã. Ti opere na cabiaatatii, ũtã tii tupãworicaropũ bauyuparo. ³ Bairo cabairoi, ti opepũ jããñuparã. Marĩ Quetiupau rupauri ãnajê pũame mañuparõ yua, na caĩñaata. ⁴ Bairo cū rupauri ãnajê camanoi yua, butioro tũgoñacõã maniásuparã. Dope bairo áti masĩẽsuparã. Bairo na baiãno, pũgarã caũmũ natũ etanucãñuparã. Na pũame jutii caasiriyarije cayowerijere jãñañuparã. ⁵ Bairi carõmia pũame butioro uwiri murĩcũmucoásuparã yepapũ. Bairo na caáto, atore bairo na ññuparã caũmũ pũame:

—¿Nopẽĩrã cariaricarã ãñanarê na cacũrõpũ cacatireã mujãã macãñati? ⁶ Jesús atore maniñami. Merê caticoayami. ¿Galileapũ mujãã caãno, cū cabaiepeere mujããrê cū caquetibũjuriquere mujãã masĩẽtĩñati? ⁷ Atope bairo mujããrê ñwĩ: ‘Yũ, Camasã jũgocũre, caroriye caãnarê yũ jorocagarãma, yũre yucupãĩpũ na capapuaturocaparore bairo ñrã. Bairo yũ na caátirocamiatacũãrê, itia rũmũ bero yũ caticoagu tunu,’ mujãã ñ quetibũjũwĩ —na ñ quetibũjũyuparã ángelea majã.

⁸ Bairo na caĩrõpũ, tũgoña bócayparã Jesús narê riagu jũgoye cū caĩrĩqũêrê. ⁹ Bairo tũgoñabócari yua, macãpũ tunucoásuparã. Topũ etarã, Jesús cū cabuerã, pũga wãmo peti rupore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea caãnarê nipetirije na caĩñataajere na quetibũjũyuparã. Aperã cũãrê na quetibũjũyuparã. ¹⁰ Narê caquetibũjuri majã rõmirĩ pũame ãñuparã: María Magdalena, Juana, apeo María, Santiago paco, aperã carõmia cũã ãñuparã. ¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, apóstolea majã pũame cariape na tũgoesuparã. “Bairo ñcõãrã mujãã ñña,” na ñcõãñuparã.

¹² Bairo cariape na catũgoetimiatacũãrê, Pedro pũame atuátĩ ññau ásupũ masã opere. Bairi topũ jãátĩ ññañupũ. Bairo cū caĩñarõ, mañuparõ Jesús rupauri ãnajê. Jutii aserĩ Jesure na caũmamiataje jeto ãñuparõ. Bairi tie jeto caãno ñña acuari, cū wiipũ tunucoásupũ. Butioro tũgoñarĩqũê pairi tũgoñamani ásupũ, tie cabaiaatajere ññarĩ.

En el camino a Emaús
(Mr 16.12-13)

¹³ Ti rām̃ caānoa p̃ugarā Jesús cū cabuemirīcārā p̃ame Emaús na caĩrī macāp̃u áná baiyuparā. P̃uga wāmo peti rapore jīcā p̃enirō cānacā kilómetros majū yaro átáto añuparō Jerusalén macā p̃ame. ¹⁴ Top̃u áná, na p̃ame Jesús cū baiatajere bus̃pai ásúparā. ¹⁵ Bairo na cabus̃tutuátó, Jesús p̃ame na em̃etari, na mena átutuásúp̃u cū cūā. ¹⁶ Bairo cūrē ĩñamirācūā, “Jesús niñami,” ĩ masīesuparā mai. ¹⁷ Bairi yua, Jesús p̃ame na jēniñañupū:

—¿Ñe ũnie quetire mujāā bus̃paiyati? ¿Nopēĩrā mujāā tūgoñarīqūē paiyati? —na ĩñupū.

¹⁸ Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, jīcāu na mena macācū Cleofas cawāmecucū qūĩñupū:

—¿Ati rām̃rī Jerusalén macāp̃u cabaiatajere m̃u jetoa m̃u tūgoetiyati? Nipetiro ati yepa macāāna masīrāma.

¹⁹ Bairo na caĩrō, Jesús p̃ame bairo na ĩñupū:

—¿Dope to baiati? —na ĩñupū.

Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūĩñuparā:

—¿Jesús, Nazaret macācū cū cabaiatajere m̃u tūgoetiyati? Cū p̃ame profeta āmi. Capee caátijēñomasī āmi. Cū caquetibujurije cūā ñumajūcōāwū. Bairi Dios, camasā cūā nipetiro cū mena useaninucūwā.

²⁰ Bairo cū cabaimiatacūārē, quetiuparā sacerdote majā, aperā marī quetiuparā mena, cū ñerī cū nuniwā romano majārē, cū na capajīārōrē borā. Bairo átiri, yuc̃pāĩp̃u cū papuatu rocarotiawā. ²¹ Jāā p̃ame, ‘Cūā, ati yepa, Israel yepare caēm̃rī majārē carocapañ majū ānigumi,’ jāā ĩ tūgoñamiwū. Merē yua, itia rām̃u netōcoaya, cūrē na capajīā rocatato bero. ²² Bairāp̃ua, jāā p̃ame jāā tūgoac̃uacoap̃u, jāā mena macāāna rōmirī jīcāārā, ‘Catiupi,’ jāārē na caĩquetibujuro jūgori. Na p̃ame cū rupañrī āñajērē ātā opep̃u na cacūrīcārōp̃u cabusuripañaca ĩñarāupa. ²³ Bairo top̃u etarī yua, Jesús rupañrī āñajē camanoi, jāā t̃up̃u quetibujurā etaama: ‘Ángelea majārē jāā ĩñap̃u, “Catiyami Jesús,” jāā ĩama,’ jāā ĩ quetibujuma. ²⁴ Bairo na caĩrō tūgori jīcāārā jāā mena macāāna ĩñarāupa Jesús masā opep̃u. Top̃u na caetaro, nipetiro jāārē na caĩtatorea bairo baiuparo, na caĩñaata. Bairāp̃ua, Jesús p̃amerē qūĩñatiuparā —qūĩ quetibujuyuparā Jesure.

²⁵ Bairo na caĩquetibujuro tūgori, atore bairo na ĩñupū Jesús cū cabuemirīcārārē:

—¿R̃usamajūcōāña mai mujāārē mujāā catūgomasīpetipee! Marī ñicajāā na caĩwoatucūrīqūē nipetirijere, ¿nocārōp̃u carīapea mujāā tūgopeyorāati?

²⁶ ¿Mesías, Dios cū cajon, cū pac̃t̃u cū catunuápáro jūgoye ati yepap̃u popiye cū cabaipeere cū cūesupari? ¿Bairo mee ato na quetibujuyayupari profeta majā ānana? —na ĩñupū Jesús.

²⁷ Bairo na ĩ yaparori bero, na quetibujū jūgoyp̃u Jesús cōñarīcārōrē bairo. Bairi cū cabaipeere Moisés ānacū cū caquetibujūwoatucūrīqūēp̃u quetibujū jūgoacá, profeta majā na caquetibujūwoatucūrīqūēp̃u quetibujū jāñañupū.

²⁸ Bairi yua, Jesús cū cabuemirīcārā na caátī macāp̃u na caetaro, Jesús p̃ame netōácure bairo baiyp̃u. ²⁹ Bairo cū canetōámiatacūārē, cū cabuemirīcārā p̃ame bairo qūĩñuparā:

—Netóápéina. Jãã mena ati ñamirẽ m̃ tuagu. Merẽ ñamicãp̃u niña. Naiorõp̃u baiya —qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, wiip̃u jããñup̃u, na mena tuagu. ³⁰ Cabero mesap̃u ugagarã na caruiro, Jesús p̃uame pããrẽ neñup̃u. Nerĩ, Diore jẽniñup̃u. Jẽni yaparo, pããrẽ na peebato nuniñup̃u cũ cabuemirĩcãrãrẽ. ³¹ Bairo cũ caátõp̃u merẽ yua, “Jesús niñami,” ĩ masĩjũgoyuparã. Bairo cũ na caĩñamasĩmiatacũãrẽ, Jesús p̃uame yasicoasup̃u. Tunu baunemoesup̃u cũ cabuemirĩcãrãrẽ. ³² Bairo cũ cabairo ññarĩ, atore bairo ãmeo ññuparã:

—Dios cũ caquetibũcũĩrĩqũẽrẽ marĩrẽ cũ caquetibũjuro, ¿tie meerẽ áto marĩ yeri cãtiupari? Marĩ yeri caroaro tũgoñao joroque marĩ átiami, maap̃u marĩ caátõ —ãmeo ññuparã na majũ.

³³ Bairo ĩrĩ bero, jicoquei tunucoásuparã Jerusalén macãp̃u, na yarãrẽ quetibũjaránã. Top̃u etarã, Jesús cũ cabuemirĩcãrã p̃uga wãmo peti rupore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea majã neñarĩ cañarẽ na etayuparã. ³⁴ Bairo na etari, na ññuparã:

—Cariapea marĩ Quetiupap̃u cariacoatacũ nimicũã, cãtiupi. Simón cũã qũĩñaupĩ —na ññuparã.

³⁵ Na ĩ yaparo, maap̃u Jesús narẽ cũ cabuiaetaatajere na quetibũjuyuparã. Tunu bairoa Jesús pããrẽ narẽ cũ cabatoro cãrẽ na caĩñamasĩátaje cãrẽ na quetibũjuyuparã.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Bairo mai tiere na caquetibũjũãnitoyea, Jesús p̃uame na recomacãp̃u buiaetayup̃u. Buiaetari atore bairo ĩ jẽniñup̃u:

—Caroa yericutaje mujããrẽ cũ joáto Dios.

³⁷ Jesús cũ cabuemirĩcãrã p̃uame qũĩña acũacoasuparã. Cũ uwi-jãñuñuparã, “Jesús wãtĩ ãcũmi,” ĩrã. ³⁸ Bairo na cauwiro ññarĩ, atore bairo na ññup̃u:

—¿Nopẽĩrã yure mujãã ññaacũayati? ¿Nopẽĩrã, “Jesús mee niñami,” mujãã ĩ tũgoñañati mai? ³⁹ Ññañijate yũ wãmorĩrẽ, bairi yũ rupoori cããrẽ. Yua, Jesús yũ ãniña. Pãñarĩ ññañijate. Espiritu yũ caãmata, õwãã mani, rupap̃u mani, yũ baibujou. Cũ mee ãnirĩna, õwãã cãti, rupap̃u cãti yũ baiya.

⁴⁰ Bairo na ñna, na ññoñup̃u Jesús cũ rupori, cũ wãmoorĩ cããrẽ, cũ na capapuaata opeere. ⁴¹ Bairo na cũ caĩñomiatacũãrẽ, cũ cabuemirĩcãrã p̃uame cariapea tũgoesuparã mai. Cũ caĩrĩjẽrẽ ʼseanirõ tũgomirãcũã, tũgo mawijiacõãñuparã. Bairo na cabairo ññarĩ, atore bairo na ĩ jẽniñañup̃u:

—¿Ugarique ñnie atore mujãã cũgoetiyati?

⁴² Bairo cũ caĩrõ yua, wai pũõrĩcũrẽ cũ nuniñuparã. ⁴³ Na canunirõ yua, nerĩ, petiro cũ cabuemirĩcãrã na caĩñarõ ugayup̃u. ⁴⁴ Uga yaparori bero, na ñnemõñup̃u tunu:

—Yure cabaiataje atore bairo mujãã mena ãcũ, yũ caĩrĩqũẽ baiap̃u: “Nipetiro yure bairo baigumi Moisés ãnacũ cũ caroticũñarĩqũẽ, bairi profeta yaye cũã, bairi salmos tutiri macããjẽ cũã nipetiro bairo baipeticoagaro yure na caĩquetibũjũ woatucũñarĩqũẽ,” mujããrẽ ñiwũ.

⁴⁵ Bairo cũ caĩrõp̃u, tũgoña bócayparã Dios ya tutip̃u na caquetibũcũñarĩqũẽrẽ. ⁴⁶ Bairo na cabairoĩ, atore bairo na ññup̃u Jesús:

—Atore bairo ĩ quetibũjuyupa mai: “Dios cũ cajoure roro cũ átiyasigarãma. Bairo na caátimiatacũãrẽ, itia rãm̃u bero tunu catigumi. ⁴⁷ Bairi cũ cacatiro bero, cũ yarã p̃uame cũ yaye quetire quetibũjũ

batopeticõãgarâma nipetiro ati yepa macããnarẽ. Jerusalén macãi cû yaye quetire quetibujũ jûgogarâma. ‘Roro mujãã caátie busequẽnoña mujãã yerire Dios mena, mujããrẽ cû canetõõparore bairo ãrã,’ na ã quetibujugarâma,” ã woatu quetibujyupa profeta majã. ⁴⁸ Mujãã merẽ atiere caquetibujumasĩrã mujãã ãniña. ⁴⁹ Bairi mujãã yeripũ yũ jogũ yeri tutuariquere, yũ Pacũ cû caĩrcãrõrẽã bairo. Bairi mai, ati macã, Jerusalén macãpua mujãã ãnicõãwã, yeri tutuarique jõbui umurecõo macããjẽ caatĩparo jûgoye.

Jesús sube al cielo

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Cabero Jesús na jûgoásúpũ macã camanopũ. Betaniapũ na jûgoásúpũ. Topũ etari, Jesús puame cû wãmorĩrẽ ñumgõrĩ, Diore na jënibojayupũ: “Caroare cû jonemoáto mujããrẽ marĩ Pacũ Dios,” na ãñupã. ⁵¹ Bairo ããcũna, na wũweyori, umurecõo puamerẽ wãmũcoásúpũ. ⁵² Bairo cãrẽ qũĩroari bero, tunucoásuparã Jerusalén macãpũ useanirĩquẽ mena yua. ⁵³ Jesús cû cabuericarã puame templo wiipũ tocãnacã rãmũa ánucũñuparã, Diore cû basapeoránã.

Tocãrõã ñiña.

El Evangelio Según SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Tirūmupɩ ati yepa caāniparo jūgoyepɩa merē ānicōā jūgoyupi Cristo, Dios macū, Dios Yaye Quetire Caquetibujɩ Majū cawāmesɩɩ. Cū pɩame merē Dios mena ānicōāñupī. Cū cūā Dios āñupī. ² Caāni jūgoripaupɩa cū cūā merē Dios mena ānicōāñupī. ³ Dios, cū macū jūgori nipetirijere āsupi. Ati yepapɩre caānie nipetirije cū jūgori cū caátaje jeto niña. Dise ũnie cū jūgori mee cū caátaje manimajūcōāña. ⁴ Yeri capetietiere cajopau majū niñami Dios macū. Bairo caācū ānirī ati yepa macāānarē na cajīñawoure bairo niñami. Cū caquetibujurique jūgori camasā, tiere catūgousarā pɩame caroaro ānimasīñama. ⁵ Bairo Dios macū cajīñawoure bairo caācū pɩame carorā canaitīārōpɩre bairo caānarē na jīñawo etau baiyami. Cū caquetibujurijere cateerā canaitīārōpɩ caānarē bairo caāna pɩame cū busunetō masīētīñama.

⁶ Āmi jīcāū camasocɩ Juan cawāmesɩɩ. Cū pɩame Dios cū caquetibujurotioricɩ āmi. ⁷ Dios macū, ati yepa macāānarē cajīñawoure bairo caācū majū cū caatipeere caquetibujɩ jūgoyetipau āmi Juan. Dios macū cū caquetibujupeere camasā cariape na tūgousaāto ī, Dios cū caquetibujūgoyetirotoricɩ āmi. ⁸ Baiɩa Juan, ti yepa macāānarē cajīñawoure bairo caācū mee āmi. Dios pɩame cū macū cajīñawoure bairo caācū cū caatipeere cū caquetibujurotioricɩ āmi Juan. ⁹ Bairi Dios macū, caroaro cariape caācū, cajīñawoure bairo caācū majū, ati yepa macāāna nipetirore Dios yaye quetire quetibujɩacú āsupi.

¹⁰ Bairi, Dios Yaye Quetire Caquetibujɩ Majū cawāmesɩɩ ati yepapɩre etayupi. Dios mena ati yepare caátacɩ cū caānimiatacūārē, ati yepa macāāna pɩame, “Cūā niñami Dios macū,” cūrē ī masīēma. ¹¹ Cū caāta yepa macāāna tɩpɩ etayupi. Bairo natɩ cū caetamiatacūārē, na pɩame jīcā nūgōā cū boema. Cū yarā cū boema. ¹² Bairo aperā cū boeti, jīcāārā pɩame cū bojāñuñupā. Na pɩamerē caroa wāme na ānirotiwī. Dios pūnaa majū na ānirotiwī, cū mena catūgoñatutuarā pɩamerē. ¹³ Camasā pūnaa cutajere bairo āmerīñama. Camasā na caátaje mena na caborije mena pūnaa cutiyama. Dios pūnaa pɩame roque cū camasīrījē jūgori cū pūnaa caāna niñama.

¹⁴ Bairi, Dios Yaye Quetire Caquetibujɩ Majū cawāmesɩɩ ati yepapɩ buia etayupi. Marīrēā bairo ati rupau cacūgon buiaetari, marī camasā mena āmi. Bairo marī mena āni yua, butioro marī maiwī. Tunu bairoa cariape jeto quetibujunucūwī. Jāā pɩame cū caasiyarijere jāā īñawū. Dios macū majū cū caānoi, cū pacɩ cūrē cū cajorije caasiyarijere jāā īñawū. ¹⁵ Juan Bautista pɩame Dios macū yaye quetire quetibujɩ, atore bairo īwī: “Āni niñami mūjāārē yɩ caquetibujūgoyetiricɩ: ‘Yɩ bero caetaɩ yɩ jūgoye caānacū āñupī. Bairo cū cabairoi, cū paarique pɩame, yɩ paarique netōjāñurō caānimajūrījē niña.’ ”

¹⁶ Dios pɩame capee caátimasī ānirī ape wāme, ape wāme caroare cū cajorije marī nipetirārē marī jonucūwī. ¹⁷ Moisés ānacū pɩame cū carotiriquere cūñupī marī űicūjāā ānana mena. Jesucristo pɩame roque marīrē īñamairī, marītɩ etawī, caroaro cariape ātiānajērē marī īñogu. ¹⁸ Ni

pɥame Diore cañnarĩcũ macũmi. Bairo cũ cabaimiatacũârẽ, Dios macũ jĩcãũ caroaro cũ mena âninucũñupĩ. Cũ pɥame cũ pacure marĩ masĩõ joroque marĩ átiyami.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Bairi Jerusalén macã macããna judío majã quetiuparã pɥame Juan Bautista tɥpɥ na joyuparã sacerdote majârẽ, bairi levita majã cũârẽ. “¿Ñamũ majũ mũ ãniñati?” Juarẽ qũĩ jëniñarotirã, cũtũ na joyupa. ²⁰ Juan pɥame cariapea bairo na ĩ quetibũjwĩ:

—Yɥa, Mesías, Dios cũ cajou mee yɥ ãniña —na ĩwĩ.

²¹ Tunu cabero qũĩ jëniñanemowã:

—Toroque, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? ¿Tirũmɥpɥ macããcũ profeta Elías cawãmecũcũ ãnacũ tunu catitunurĩ mee mũ ãniñati? —qũĩ jëniñawã.

Juan pɥame:

—Cũ mee yɥ ãniña —na ĩwĩ.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, qũĩ jëniñanemowã tunu:

—Toroquere, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? “¿Jĩcãũ profeta Dios cũ cajopau atĩgũmi ati yepapure,” marĩ ñicũjãã ãnana na caĩquetibũjũjũgoyetiricũ mee mũ ãniñati? —qũĩwã Juarẽ.

Bairo na caĩjëniñarõ, Juan pɥame:

—Cũ mee yɥ ãniña —na ĩwĩ.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩ jëniñanemowã tunu:

—Toroquere, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? Jãârẽ cariapea quetibũjũya, jãârẽ cajoatanarẽ cariapea na jãã caquetibũjunetõmasĩparore bairo.

²³⁻²⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Juan:

—Yɥa, Isaiás ãnacũ cũ cawoatu jũgoyecũtacũ yɥ ãniña. Alore bairo ĩ woatu quetibũjũyayupi: “Bairo ĩgũmi desierto cayucũmanopɥ caãnicõãniatacũ: ‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagũmi. Torecũ, caroaro cariape ãnicoteya. Camasã na quetiupau cũ caetaparo jũgoye cũ caatĩpawãrẽ na caqũënoyureora bairo mũjãã cũã caroaro áticoteya,’ ĩ woatu quetibũjũ jũgoyetiyayupi Isaiás ãnacũ yɥ caquetibũjũpeere,” na ĩwĩ Juan, cũrẽ Jerusalén macããna fariseo majã na cajëniñarotijoatanarẽ.

²⁵ Tunu atore bairo qũĩ jëniña nemowã:

—Toroquere ñerẽ ácũ, Mesías Dios cũ cajou ãmerĩmicũã, Elías ãnacũ ãmerĩmicũã, profeta ãmerĩmicũã, ¿nopẽĩ camasãrẽ na mũ bautiza nucũñati?

²⁶⁻²⁷ Bairo na caĩrõ tũgon, atore bairo na ĩ quetibũjwĩ Juan:

—Yɥ paarique niña camasãrẽ oco mena yɥ cabautizarije. Yɥ bero caetaũ, mũjãã watoa caãcũ, mũjãã camasĩęcũ paarique pɥame roque, yɥ paarique to cañumiatacũârẽ, ñunetõgaro. Cũ roque yɥ netõrõ caãnimajũũ niñami. Bairi yɥ pɥame jĩcãrõ tũni yɥ átipeyo masĩëtĩña —na ĩ quetibũjwĩ Juan.

²⁸ Bairo bairi atie nipetiro baiwũ Betania cawãmecũti macãpɥ. Ti macã pɥame Rio Jordán ape nũgõã muĩpɥ cũ cawãmuatĩ nũgõãpɥ ãmũ Juan cũ cabautizaricarõ pɥame.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Ti rãmũ busuri rãmũ caãno cũ tɥpɥ Jesús cũ caetarore qũĩñawĩ Juan. Bairo qũĩña yua, atore bairo jãã ĩwĩ cũtũ caãnarẽ: “¡Qũĩñãña cũrẽ! ãña niñami Cordero oveja macãrẽ bairo Dios cũ cacũrĩcũ cawãmecũcũ. Oveja na canuũ cawĩmaũ Diopũre na cajoemũgõjonucũrĩcũrẽ bairo caãcũ

niñami. Cũã, cũ caríapee jũgori ati ʉmũrecóo macããna nipetiro roro na caátieere camasiriyobojapau majũ niñami. ³⁰ Āni niñami mujããrẽ yũ caquetibujũgoyetiricu: ‘Yũ bero caetaũ yũ jũgoye caãnacũ añũpĩ. Bairo cũ cabairoi, cũ capaarije yũ paarique netõjãñurõ caãnimajũrjẽ nigaro.’ ³¹ Yũ cũã, ‘Cũã niñami Dios macũ,’ ñi masĩepũ mai. Bairo i masĩetĩmicũã, Israel yepa macããna cũrẽ na camasĩparore bairo i, oco mena na yũ bautizau atiapũ,” jãã ñwĩ Juan, jãã, cũtu caãnarẽ.

³² Ī yaparo, atore bairo jãã ñnemowĩ tunu: “Espíritu Santo, Dios Yeri majũ ʉmũrecóo caacũ pũame buare bairo bau ruiatĩri, ãni Jesús buipũ etapeami. ³³ Yũã, mai cũ yũ masĩepũ. Bairo yũ camasĩetĩmiatacũãrẽ, Dios oco mena yũre cabautiza rotijoricũ pũame atore bairo ñiwĩ: ‘Jĩcãũ caũmurẽ miñagu yũ Yeri Espíritu Santo baurui etari cũ buipũ caetapeaecoũre. Cũã nigũmi camasã yeripũ Espíritu Santore cajomasĩ,’ ñi quetibujũwĩ Dios. ³⁴ Bairo Dios yũre cũ caĩquetibujuricarore bairoa ñiñaña ãmerẽ. Bairo caĩñaũ ãnirĩ mujããrẽ cariape ñiña: Cũã niñami Dios macũ,” jãã ĩ quetibujũwĩ Juan, jãã, cũtu caãnarẽ.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Tĩ rũmũ cabusuri rũmũ caãno, ãmi Juan tunu cũ cabautiza ãninucũrõpũ. Jãã, pũgarã Juan cũ cabuerã cũã jãã ãmũ cũ mena. ³⁶ Bairi cũ mena jãã caãno, Jesús jããrẽ cũ canetõátó ñĩnarĩ, atore bairo jãã ñwĩ Juan:

—jãñirẽ qũĩñaña! Ānia niñami Cordero oveja macũrẽ bairo Dios cũ cacũrĩcũ cawãmecũcũ —jãã ñwĩ Juan Bautista.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, Juarẽ cũ jãã aweyocoápũ. Jesús berore jãã ʉsacoápũ, jãã pũgarã, Juan cũ cabuemiatana pũame. ³⁸ Bairo jãã caũsaro, Jesús pũame jãã ãmejorenũcã ñña, atore bairo jãã ñwĩ:

—¿Ñerẽ borã, yũre mujãã ʉsayati?

Bairo cũ caĩrõ:

—Rabuni, ¿noopũ mũ caãnipau to ãniñati? —cũrẽ jãã ĩ jẽniñawũ.

³⁹ Bairo jãã caĩjẽniñarõ tũgou, atore bairo jãã ñwĩ Jesús:

—Tiaya yũ mena. Yũ bapa cutirásá.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ mena jãã acoápũ. Bairo cũ caãnipaure etarã, cũ mena jãã ãnicõã naioapũ, merẽ ñamicããcãpũ caãno jũgori yua.

⁴⁰ Mai, yũ mena macããcũ yũre bairo Juan mena caãnimirĩcũ cabero Jesús yaye quetire catũgouũau Andrés pũame Simón Pedro bai ãmi.

⁴¹ Bairi cũ pũame jicoquei cũ jũgocũ Simorẽ cũ macãũ ácũ baiwĩ. Bairo cũ bócaũ yua, atore bairo qũĩñupĩ:

—Mesías cawãmecũcũre jãã bócaapũ. (Mai, Mesías, atore bairo ĩgaro ñña: “Cristo, Dios cũ cabesericũ ati yepapũre cũ cajoricũ,” ĩgaro ñña.)

⁴² Cabero Andrés pũame cũ jũgocũ Simorẽ cũ piietawĩ Jesús tũpũ. Bairi Jesús, Simorẽ qũĩñarĩ, atore bairo qũĩwĩ:

—Simón mũ ãniña Juan macũ. Āmerẽ Cefas mũ wãmecũtigũ. (Mai, Cefas pũame, “Pedro” ĩgaro ñña.)

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Tĩ rũmũ cabusuri rũmũ caãno, Jesús pũame, “Galilea yepapũ yũ águ,” ĩ tũgõñawĩ. Bairo topũ ácũ, Felipe cawãmecũcũre cũ bocaetari atore bairo qũĩwĩ:

—Jito. Yũ mũ bapacũtiroapa.

⁴⁴ Mai, cū, Felipe p̄ame Betsaida cawāmecuti macā macācū āmi. Pedro, cū bai Andrés mena ti macā macāāna āma. ⁴⁵ Bairi Felipe p̄ame Natanaere cū piiámí. Bairo cū t̄p̄u etāu, atore bairo q̄ũĩnupĩ:

—Dios yaye quetib̄urica tutip̄u Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana na cawoatuj̄ogoyeticūricūrē jāā bócaap̄u. Cūā, Jesús cawāmec̄u, José macū, Nazaret macā macācū niñami —q̄ũĩnupĩ Felipe.

⁴⁶ Bairo cū caĩrō t̄gou, atore bairo q̄ũĩnupĩ Natanael Felipere:

—¿M̄u cat̄goñaata, Nazarep̄ure j̄icāũ ũcū cañuũ cū ānicuti?

Felipe p̄ame Natanaere bairo q̄ũĩnupĩ:

—Jito ȳu mena. Top̄u m̄u t̄goñabeseḡu —q̄ũĩnupĩ Felipe Natanaere.

⁴⁷ Bairo cabero Jesús Natanael cū caetaro iñau, atore bairo q̄ũĩwĩ c̄t̄u cañarē:

—Merē atiyami Israel macācū majũ j̄icārō t̄ni caĩbus̄nucū —na īwĩ.

⁴⁸ Bairo Jesús cū caĩrō t̄gou, atore bairo q̄ũĩ j̄eniñawĩ Natanael Jesure:

—¿Dope bairi ȳu m̄u masĩñati?

Jesús p̄ame bairo q̄ũĩwĩ:

—M̄u ñiñawũ Felipe m̄urē cū capiiparo j̄ugoye, higuera cawāmecutii roca m̄u caño.

⁴⁹ Bairo cū caĩrō t̄gou, Natanael p̄ame q̄ũĩwĩ:

—Cabuei, ¡Dios macū m̄u āniña, ati yepa Israel macāāna quetiup̄u Rey majũ m̄u āniña!

⁵⁰ Bairo cū caĩrō t̄gori, atore bairo q̄ũĩnemowĩ Jesús Natanaere:

—¿“Higuera yuc̄u rocap̄u m̄u ñiñawũ,” ȳu caĩr̄j̄erē t̄gori, “Dios macū niñami,” ȳure mi n̄uc̄ub̄goyati? Cabero ȳu caátimas̄ir̄j̄e netōj̄añurō caroa macāāj̄erē miñaḡu —q̄ũĩwĩ Jesús Natanaere.

⁵¹ Bairo q̄ũĩ yapar̄u, atore bairo na ĩnemowĩ Jesús c̄t̄u cañarē:

—Cariapea muj̄āārē ñiña: Cabero ̄m̄urecōo cap̄ān̄cārō muj̄āā iñagarā. Bairo cap̄ān̄cārō iñarā, Diot̄u macāāna ángelea majā ȳu, Camasā j̄ugoc̄u buip̄ure ruiatí, bairi tunu w̄am̄uá na cabairo cūārē muj̄āā iñajogarā.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Cabero itia r̄um̄u bero caño Galilea yepap̄u Caná cawāmecuti mac̄ap̄u to macāāna na cawāmo jiyari bose r̄um̄u q̄ũēnowā. Jesús paco cūā top̄u āmo. ² Bairi Jesús, jāā, cū cabuerā cūā, na cap̄iijoatana ānirĩ, top̄u jāā ām̄u, ti bose r̄um̄u cañorē. ³ Bairo bose r̄um̄u na caáto, na caetirije use oco peticoap̄u. Bairo capetiro iñarĩ, cū paco p̄ame atore bairo q̄ũĩwō Jesure:

—Macū, etirique use oco peticoaya.

⁴ Bairo cō caĩrō t̄gou, atore bairo cō īwĩ Jesús cū pacore:

—¿Caaco, dopēĩō bairo ȳu miñati? Dios cū catutuarije camasārē ȳu caāti iñoparo etaetiya mai.

⁵ Bairo cū caĩmiatacūārē, cū paco p̄ame ti wii macāāna cause oco t̄iā coterārē atore bairo na īwō:

—Muj̄āārē cū caátirotiri w̄ame cārō cū muj̄āā āti ̄sawa.

⁶ Mai, top̄u ām̄u j̄icā w̄amo peti j̄icā p̄enirō cānacā joturi, ̄t̄t̄a joturi. Capaca r̄urĩ nocārō cincuenta, o setenta litro majũ caoco jeri r̄urĩ ām̄u tocānac̄ar̄p̄ua. Judío majā caroarā nigarā Dios cū caĩñajoro, tir̄u macāāj̄e oco mena na causanuc̄ur̄urĩ ām̄u. ⁷ Bairo cabairo yua, Jesús p̄ame atore bairo na īwĩ ti wii macāāna cat̄iā coterārē:

—Atie jot̄ure oco mena pio jiroya.

Bairo cū caĩrõ tãgorã, cū caĩrõrẽ bairo áma. Caroaro piojirocõãwã.
 8 Bairo na caátı yaparoro iñau, atore bairo na iwi tunu:

—Bairi yua, bose rãmu cajũgoácu tũpũ jeánája petoaca tirũ macããjẽrẽ, cū etiñaáto —na iwi Jesús.

Na pũame, “jaũ,” iřana, cū caĩrõrẽ bairo petoaca cū jeámá bose rãmu cajũgoácare.

9 Bairo bose rãmu cajũgoácu pũame tiere etiñañupũ. Merẽ, tie oco pũame ıse oco majũ jẽñacoasupa. Mai, “Jesús cū caátıataje niña,” i masĩesupi. Catĩã coteri majã jeto masĩwã, na majũã ocore capiojãatana añirĩ. Bairi bose rãmu cajũgoácu pũame cawãmojiyaatacare cū piijoyupũ.

10 Ato bairo qũĩñupũ:

—Camasã nipetiro bose rãmu caãno nipetirore ıse oco caroa pũamerẽ na tĩã jãgonucũñama. Cabero na capiijoatana paio na caetıtuaro bero roque, ıse oco cabũgoro macããjẽ ũnierẽ na tĩãnucũñama. Mũ pũame ıse oco caroa pũamerẽ mũ rũgaupa, tame —qũĩñupũ ti bose rãmu cajũgoácu cawãmo jiyatacare.

11 Bairo bairi ato Galilea yepapũ Caná cawãmecuti macãpũ atie Jesús cū caátı iñorĩqũẽ pũame cū cawãma átijẽño iñoo jũgorique majũ ãmu. Bairo ácu, camasãrẽ na iñowĩ nocãrõ cū catutuarijere. Bairo cū caátı iñorõ, jãã, cū cabuerã cũã caroaro cariape cū jãã tũgojũgowũ.

12 Tipau bero ámi Jesús Capernaum cawãmecuti macãpũ. Cū mena áma cū paco, bairi cū bairã cũã. Jãã, cū cabuerã cũã cū mena jãã ápũ. Bairi ti macãpũre nocãnacã rãmu mea jãã ãmu.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Jãã, judıo majã bose rãmu Pascua jãã caĩrĩ rãmu caetagarõ caãno, Jerusalén macãpũ ámi Jesús. 14 Bairo topũ etaũ, templo capairi wii ñubuerica wiipũ jãámı. Ti wiire jããetari, to macããna wecuare, ovejare, buare nunirĩ cawapatari majãrẽ na iñawĩ. Tunu bairoa aperã moneda tiirire cawasoari majã na caruiropũ caãna cũãrẽ na iñawĩ. 15 Bairo na caáto iñau, bapericawẽẽ qũẽnowĩ Jesús yuta wẽẽrĩ mena. Bairo tiwẽẽ mena waibutoare nunirĩ cawapatarãrẽ na bape acurewiyojowĩ ti wii pũpea caãniatanarẽ. Na ovejare, na wecuã cũãrẽ na acurewiyojowĩ. Moneda tiirire cawasoari majã yaye dinero tiirire mabato recõãwĩ. Na mesarire tujerecũ peyocõãwĩ. 16 Bairo átiri, atore bairo na iwi buare canuni wapatarãrẽ:

—ıMũjãã cawapatarijere jeánája! Yũ Pacũ ya wiire apeye nunirĩcã wiire bairo ápericõãña —na iwi.

17 Bairo cū caáto iñarĩ, jãã, cū cabuerã pũame Dios yaye quetibũjarique na cawoatucũrĩqũẽrẽ jãã tũgoña bócawũ. Ato bairo i quetibũju jũgoyticũñañupã Jesús cū caátipeere mai: “Caacu, mũ ya wiire butioro yũ qũẽnogũ, aperã ti wiire roro na ápericõãto i.”

18 Bairo cū caáto iñarĩ, judıo majã quetiuparã pũame atore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure:

—“Cariape Dios cū carotiro mena jũgori nunirĩ majãrẽ na acurewiyojowĩ Jesús,” jãã caĩmasĩparore bairo i, ¿di wãme átijẽñorĩqũẽrẽ jããrẽ miñowati? —qũĩ jẽniñawã Jesure judıo majã quetiuparã.

19 Bairo na caĩrõ tãgorũ, atore bairo na iwi Jesús:

—Ati wiire rocacõãña. Bairo mũjãã carocamiatacũãrẽ, itia rãmu bero yũ pũame yũ qũẽno yerijãgũ tunu —na iwi Jesús.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgorā, judío majā quetiuparā p̄ame bairo q̄iŵā tunu:

—Marĩ ñicūjāā ānana ati wiire yoaro majū q̄iēnoñupā cuarenta y seis cūmarĩ majū. ¿M̄u p̄ame ñerē ácu, itia r̄m̄u beroa m̄u q̄iēnocūā átí? — q̄iŵā Jesure.

²¹ Mai, Jesús ti wiire ĩ, cū majūā cū rupāu p̄amerē ĩ quetibuj̄u masĩōḡu ĩmiwĩ. ²² Bairo Jesús na capajĩā rocaricu nimicūā, itia r̄m̄u bero nemo cacatii cū caāno, jāā, cū cabuerā p̄ame tie cū caĩrĩq̄iērē jāā tūgoñabócaw̄u. Bairo tūgoñabócarā yua, Dios yaye cū caquetibuj̄ucūrĩq̄iērē cariapea jāā tūgow̄u. Jesús yaye cūārē cariapea jāā tūgow̄u.

Jesús conoce a todos

²³ Bairo capāārā camasā Jerusalēp̄u Pascua bose r̄m̄u caāno caneña etaatána p̄ame Jesús cū caāti ĩñorĩjērē ĩñarā, “Dios cū cajoricu niñami,” q̄i tūgoñaroawā Jesure. ²⁴ Bairo na catūgoñamiatacūārē, na mena tūgoña useaniemi Jesús. Cū p̄ame camasā nipetirore na yerip̄u na catūgoñarĩjērē tūgoñamasĩ peyocōāwĩ. ²⁵ Camasā na caátianierē aperā cūrē na caquetibuj̄uro boemi Jesús. Cū p̄ame camasā nipetiro na yerip̄u na catūgoñarĩjērē tūgoñamasĩ peyocōāwĩ.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Jicāū āmi fariseo majā mena macāācū Nicodemo cawāmec̄uc̄u. Cū p̄ame judío majā quetiuparā mena macāācū jicāū caānimajūū āmi. ² Torec̄u, cū p̄ame jicā űami caāno Jesure cū jēniñagu, cū t̄up̄u ásúp̄u. Bairo cūtu etari, atore bairo q̄iñup̄u Nicodemo Jesure:

—Ni jicāū űcū mena Dios cū camanicōāta, ape wāme cū caátijēñorĩjē manibujoro. Bairo m̄u caátijēñorĩjērē ĩñarā, “Jesús mena niñami Dios,” jāā ĩ tūgoñamasicōāña. Tunu bairoa, “Camasārē cū quetibuj̄uáto ĩ, murē jou ásupi Dios,” jāā ĩ masĩña —q̄iñup̄u Nicodemo Jesure.

³ Bairo cū caĩrō tūgōu, atore bairo q̄iñup̄u Jesús:

—Cariape murē ñiña: Ni jicāū űcū p̄ame tunu cū cabuia nemoeticōāta, Dios cū carotimasĩrĩpaure eta masĩētīgumi.

⁴ Bairo cū caĩrō tūgori, Nicodemo p̄ame q̄i jēniñañup̄u Jesure:

—¿Cabuc̄u marĩ caāno berop̄u marĩā ñerē ána p̄ugani cārō marĩ paco parop̄u tunu marĩ butijā buiomasĩbujocuti?

⁵ Jesús p̄ame bairo q̄iñup̄u:

—Cariapea murē ñiña: Ni jicāū űcū oco mena, bairi Espĩritu Santo mena cūā cū cabuianemoeticōāta, Dios cū carotimasĩrĩpaure etamasĩētīgumi.

⁶ Camasā na capūnaac̄una, camasā pūnaa majū niñama. Dios pūnaa roque Espĩritu Santo cū catutuarije jūgori cū pūnaa majū niñama. ⁷ Bairi, “Camasā na cawāma buia jūgoricarore bairoa na cabuianemopee boya,” m̄u yu caĩquetibuj̄urijere tūgomawijiaeticōāña. ⁸ Wĩno p̄ame noo caborop̄u papuya. Bairo tie cabus̄uro tūgomasĩmirācūā, noop̄u caatiere, o noo caatiere marĩ masĩētĩña. ĩñarĩq̄iē mee niña wĩno. Torea bairo niñama nipetiro camasā Espĩritu Santo jūgori cabuianucūrā cūā. Narē Espĩritu Santo cū cajāārō ĩñamasĩā maa —q̄iñup̄u Jesús.

⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo q̄i jēniñanemoñup̄u tunu Nicodemo Jesure:

—¿Ñe űnie jūgori Espĩritu Santo mena buianemorĩq̄iē to ānicuti?

¹⁰ Jesús p̄ame bairo q̄iñup̄u:

—¿M̃, Israel yepa macããnarẽ Dios yaye quetire caquetibujũgou nimicũã, tiere m̃ masĩetĩĩati? ¹¹ Cariape mure ñiña: Jãã camasĩĩjẽrẽ mujããrẽ jãã quetibujunucũña. Jãã caĩñarĩquẽ cũãrẽ mujããrẽ jãã quetibujunucũña. Bairo cariapea mujããrẽ jãã caquetibujumiatacũãrẽ, mujãã p̃ame tiere mujãã tũgousaetinucũña. ¹² Ati yepa macããjẽrẽ mujãã yũ caquetibujuro cariape yũ mujãã tũgoroaetiya. Bairi umurecõo macããjẽ Dios yayere yũ caquetibujũata roquere, nemojãñurõ mujãã tũgomasiẽna.

¹³ “Ni jĩcãũ ùcũ camasocu umurecõopure cawãmuñarĩcũ mácũmi. Yũ, Camasã Jũgocu jeto umurecõopu caãnacũ yũ rui apũ ati yepapure. Bairi umurecõo macããjẽ Dios yayere yũ masĩña. ¹⁴⁻¹⁵ Bairi tirũmũpure cayucamani yepapure Moisés ãnacũ ãñarẽ bairo cabauũ cũ cawericure yucũpũ cũ papuatuyupi. Torea bairo yũ, Camasã Jũgocu cũã yucũpãĩpũ yũ papuatu rocaecogu, nipetiro camasã yũre catũgousarã na canetõmasĩparore bairo ï. Bairi nipetirã yũre catũgousarã yeri capetieti pũnarẽ cũgogarãma. ãnicõã nigarãma tocãnacã rũmũa,” qũĩñupũ Jesús Nicodemorẽ.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ Dios p̃ame ati umurecõo macããna nipetiro camasãrẽ butiuro maiñami. Bairo marĩrẽ mairĩ, cũ macũ jĩcãũã cũ caãnimiatacũãrẽ, cũ joyupi ati yepapure, nipetirã cũ macũrẽ catũgousarã na yasieticõãto ï. Cũ mena caroaro ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa. ¹⁷ Dios ati umurecõo macããna nipetiro cabuicũna na ãmarõ ï mee, cũ joyupi cũ macũrẽ. Narẽ cũ netõbojato ï roque, cũ joyupi Dios ati yepapure.

¹⁸ Ni ùcũ Dios macũrẽ catũgousau ñie ùnie cawapa cũgoecure bairo cũ tuao joroque ásupi Dios. Cũ macũrẽ catũgousaena roque carorije wapa cacũgorã cayasiparã majũ tuacõãñama merẽ. ¹⁹ Cũrẽ catũgousaena popiye catãmuoparã majũ niñama. Atore bairo niña: Jesucristo jĩñabusuricarore bairo caãcũ cũ caató, cũ boesupa. Roro átaje p̃amerẽ cũ netõrõ bomirã, canaitĩarõpu caãnarẽ bairo ãñupã. ²⁰ Nipetiro carorije caátinucũrã Dios macũ jĩñabusuricarore bairo caãcũrẽ qũĩña tejãñũñupã. Cũ tũpũ ãnigaetinucũñupã, roro yasioropũ na caátĩãninucũrĩjẽrẽ Jesús p̃ame baujaropũ to ãnipeticoao joroque cũ caáperiparore bairo ïrã. ²¹ Dios yaye cariape quetire catũgousarã p̃ame Dios macũ tũpũ ãniganucũñama, “Nipetiro na caátie Dios cũ caborore bairoa átaje niña,” camasã na caĩmasĩparore bairo ïrã.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Cabero Judea cawãmecuti yepapũ cũ cabuerãrẽ, jãã jũgo ámí Jesús. Topũ etari, jĩcã yutea cãrõ camasãrẽ na jãã bautiza ãmũ. ²³ Bairo topũ jãã caãno, Juan Bautista cũã Salim cawãmecuti macã tũpũ, Enón cawãmecuti macã majũrẽ bautizaũ ãcũ baiyupũ. Topũre paio oco ãñuparõ. Bairi camasã cũ tũpũ etayuparã, cũ bautiza rotirã etarã yua. ²⁴ Mai, atie nipetirije baiyupa cũ, Juarẽ preso jorica wiipũ na cajoparo jũgoye.

²⁵ Bairo jĩcã rũmũ Juarẽ na cañeparo jũgoye, cũ cabuerã p̃ame apeí judío majõcu mena busũyuparã, cũ busũnetõgarã. Judío majã caroaro ãnigarã Dios cũ caĩñajoro oco mena na caátinucũrĩjẽrẽ ãmeo busũpẽniñuparã na majũ. ²⁶ Bairo ãmeo busũpẽni yaparo, Juan tũpũ ásuparã. Bairo cũtu eta, atore bairo qũĩ quetibujũyuparã Juarẽ:

—Jããrẽ cabuei, tirũmujãñurõã Rio Jordãn ape nũgõãpũ m̃ mena caãniatacũ, jããrẽ m̃ caquetibujuricu p̃ame ãmerẽ camasãrẽ na bautizaũ

átupɔ cū cūã. Bairo cū caáto, nipetiro camasã cūrē Ɂsarã baiuparã — qũĩñuparã Juarē cū cabuerã, Jesús cū caátĩãnierē quetibujarã.

²⁷ Bairo na caĩrō tũgou, atore bairo na ãñupũ Juan:

—Dios cū carotieticōãta, camasã cū Ɂsaetibujiorãma. ²⁸ Mujããrē yɁ caquetibujuriquere mujãã tũgoricarã. “YɁa, Mesías, Dios cū cabesericɁ mee yɁ ãniña,” mujããrē ñiwũ. YɁa, cū jũgoye cū cajojũgoricɁ yɁ ãniña. ²⁹ Ape wãme ãcõñarĩ atore bairo mujããrē yɁ quetibujugɁ: Jĩcãũ camasocɁ cū nɁmo caãnipaore cō cū cawãmo jiyari rãmu caãno cū yao majũ tu-ayamo. Cū bapa cū mena macããcũ cō mena cū cawãmo jiyaro ãñau, Ɂseani nemoũmi. Jesús pɁame cawãmo jiyaricure bairo caãcũ niñami. Camasã cūrē causrã pɁame, cū nɁmo, cū cawãmo jiyaricore bairo caãna niñama. Bairi, yɁ, Jesús mena macããcũ ãnirĩ, camasã cūrē na causraro ãñau, yɁ Ɂseani nemoña. ³⁰ Jesús pɁame tocãnacã rãmu nemojãñurō caãnimajũ ãninutuagumi. YɁ pɁame roque nemorō cabũgoro macããcũ yɁ caãnicōãnutuapee majũ niña —ĩcõñarĩ na ã quetibujuyupɁ Juan cū cabuerãrē.

El que viene de arriba

³¹ Jesús, ɁmurecōopɁ caatácɁ ãnirĩ, nipetirã netōrō caãnimajũ niñami. Noo ati yepa macããcũ pɁame roque ati yepa macããjē jettore quetibujɁ masĩñami. Cū, ɁmurecōopɁ caatácɁ ãnirĩ nipetirã netōrō caãnimajũ niñami. ³² ɁmurecōopɁ cū caĩñarĩqũērē, cū catũgorique cūãrē quetibujuyami. Cū caquetibujurije pɁame cariape majũ to caãnimiatacũãrē, tiere cariape tũgoetiyama camasã. ³³ Jĩcããrã niñama bairãpɁa cū yaye quetire cariape catũgousarã. Bairo catũgousarã ãnirĩ, “Cariape quetibujuyami,” ã tũgoña masĩñama. ³⁴ Dios pɁame Espiritu Santo cū camasĩrjērē butioro majũ cū joyupi Jesure, ati yepapɁ cū cajoricure. Bairo cū cajoroi, Jesús pɁame caroaro cariape quetibujunucũñami Dios yaye quetire. ³⁵ Dios cū macūrē mairĩ, nipetiro rotimasĩrĩqũērē cū joyupi. ³⁶ TorecɁ, noo macããcũ Jesure catũgousau pɁame merē yeri capetieti pũnarē cũgoyami. Apei, Jesure catũgousagaecɁ roque tie yeri capetieti pũnarē cũgoetiyami. Popiye cū baio joroque cū átigumi Dios, cū macūrē cū catũgousaetie wapa.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹ Cabero camasã capããrã majũ Jesure na catũgousarijere tũgoyuparã fariseo majã. Tunu bairoa Juan Bautista cū cabautizaricarã netōjãñurō Jesús cū cabautizarã pɁame na caãnierē tũgoyupa. ² (Mai, Jesús pɁame camasãrē na bautizaemi. Jãã, cū cabuerã pɁame roque cū carotiro jũgori na jãã bautizawɁ.) ³ Bairi Jesús pɁame, “YɁ cabairijere masĩcõãñama fariseo majã,” ã tũgoñarĩ, Judea yepapɁ caãniatacɁ Galilea yepapɁ tunucoámĩ.

⁴ Bairo tunuácũ, Samaria yepapɁ cū canetōápée ãmɁ. ⁵ Bairo netōácũ, Sicar cawãmecuti macãpɁ etawĩ. Mai, ti macã tɁpɁ niña jãã ñicũ Jacob ãnacũ cū macũ Josére cū cacũrĩcã yepa majũ. ⁶ Ti yepapɁre niña oco warica ope, Jacob ãnacũ ya oco ope majũ. Bairo Jesús pɁame maarē caatĩmiatacɁ jutiri, ti opeture etanumu etawĩ. MuipɁ Ɂmurecōo recomacã majũ cū caãnipau ãmɁ. ⁷⁻⁸ Mai, jãã cū cabuerã pɁame jãã acoápũ macãpɁ, apeye ũnie Ɂgariquere wapatiránã. TopɁ jãã caãnitoye, jĩcãõ carõmio etayupo, ti ope macããjērē oco waao acó. Bairo cō caetaro ãñau, atore bairo cō ãñupũ Jesús:

—Oco peeto yu joya. Yu cūã yu etigaya.

⁹ Mai, ti yepapure jãã, judío majã, Samaria yepa macããna mena jãã ãmeo busupênetinucũña. Bairi to macããcõ pñame tie tũgoñarĩ atore bairo qũĩñupõ Jesure:

—¿Nopẽĩ mña, judío majõcu nimicũã, yu, Samaria yepa macããcõrẽ yu mña oco jẽniñati? —qũĩñupõ.

¹⁰ Bairo cõ caĩrõ tũgon, atore bairo cõ ññupũ Jesús carõmiorẽ:

—Mña, Dios camasãrẽ cũ cajogarijere mña masĩetĩña. Yu cũãrẽ mña masĩetĩña. Yure mña camasiata roque, mña pñame ocore yu mña jẽnibujioataco. Bairo yu mña cajẽniata, yu pñame oco caticõã nio joroque caãtiere mña yu jobujioatacu —cõ ññupũ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, carõmio pñame qũĩ jẽniñanemoñupõ tunu:

—¿Ñe mena ocore mña waneĩati? Ati ope ãcũãjãñũña. Bairi, ¿noopu oco cacaticõãñinucũrĩjẽrẽ mña bocabujiocati? ¹² Marĩ ñicũ Jacob ãnacũ ati ope macããjẽrẽ etinucũñañupĩ. Cũ pũnaa, cũ yarã, cũ canurã cũã etinucũñañupã. Ati opere ati yepa macããnarẽ na cũñañupĩ Jacob ãnacũ. ¿Mña pñame roque cũ netõrõ caãnimajũũ mña ãniñati? —qũĩ jẽniñañupõ carõmio Jesure.

¹³ Bairo cõ caĩrõ tũgon, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Nipetiro ati opere caoco etirã pñame bairoa ñeme jipicõãgarãma tunu. ¹⁴ Ni ãcũ atie oco yu cajogarijere caetii pñame pũgani cãrõ ñeme jipinemoetigumi tunu. Cũpure cũ yeripũ oco tutuaro cawitipetietore bairo yeri tũgoñatutuacõãñajẽ cũãrẽ cũgocõã ninucũgumi. Tie jũgori caticõã ninucũgumi tocãnacã rãmũ —cõ ññupũ Jesús.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, carõmio pñame bairo qũĩñupõ tunu:

—Toroquere, tie ocore yu joya, pũgani cãrõ yu cañemejipinemoetiparore bairo ñ. Ati opepure pũgani cãrõ oco wago yu bainemoetigo yua —qũĩñupõ Jesure.

¹⁶ Bairo cõ caĩrõ tũgomicũã, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Mai, mña manapure cũ pioja. Cũ piiri bero, atopũ asã cũ mena.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ:

—Camanapũ mácõ yu ãniña.

Jesús pñame bairo cõ caĩrõ, bairo cõ ñ yuyupũ:

—“Camanapũ mácõ yu ãniña,” mña caĩata, cariapea miña. ¹⁸ Jĩcã wãmo cãnacãũ majũ camanapũ cãtimirĩcõ mña ãniña. ãme mña mena caãcũ cũã mña manapũ majũ mee niñami. Toreco, cariapea miña —cõ ññupũ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ Jesure.

—Mña caĩrĩjẽrẽ tũgori, merẽ yu masĩña: Mña, profeta, Dios yaye quetire caquetibujuri majõcu mña ãcũ. ²⁰ Bairi jãã, Samaria yepa macããna jãã ñicũjãã jicu ãtãũpu Diore cũ ñubuenucũñupã. Mũjãã judío majã roque aperopũ Jerusalẽpu mũjãã ñubuenucũña —qũĩñupõ.

²¹ Bairo cõ caĩrõ, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Yu caĩrĩjẽrẽ cariape tũgoya: Jicu ãtãũpu áperimirãcũã, o Jerusalén macãpu áperimirãcũã, marĩ Pacu Diore cũ mũjãã cañubuemasĩpa rãmũ cõñarõ baiya. ²² Mũjãã, Samaria yepa macããna Diore tũgonucũmirãcũã, cũ mũjãã masĩetĩña. Jãã, judío majã roque Dios camasãrẽ cũ canetõgarije quetire cũ caquetibujucũrĩcãrã majũ ãnirĩ cũ jãã masĩña. ²³ Bairi camasã caroaro cariape Diore na cañubuerica yutea etaro baiya. Merẽ ti yutea ãnijũgoya. Bairi camasã noo na cañubuenucũrĩpaũ jũgori mee, Espiritu Santo na yeripũ cũ caãno jũgori pñame roque Diore cũ ñubuegarãma.

Tore bairo na cañubuerdo boyami Dios cārē caroaro cariape cañubuerā puamerē. ²⁴ Marī cañīaēcū niñami Dios. Bairi cārē caroaro cariape cañubuerā puame na yeri na catūgoñarījēpu roque cārē cañubueparā niñama —cō īñupū.

²⁵ Bairo cū caīrō, carōmio puame atore bairo qūññupō Jesure:

—Ape rūmū Mesías Dios cū cabesericū, Cristo cawāmeēcū cū caetapeere yū masīña. Cū, etaupū, cū majū nipetirijere marī quetibujūgūmi —qūññupō.

²⁶ Bairo cō caīrō tūgoū, bairo cō ī masīññupū Jesús:

—Yū, mū mena cabusupēni, cūā yū āniña Cristo, Dios cū cabesericū majū —cō īñupū Jesús.

²⁷ Bairo cō cū caīquetibujūripaū, jāā, Jesús cū cabuerā, macāpu caugarique wapatiratāna cū tūpu jāā etawū. Bairo etarā yua, dope bairo jāā ī tūgoñamasīēpū, Jesús carōmio mena cū cabusupēnirō īñarā. Bairi, “¿Ñe ūnierē mū átiyati?” jāā ī jēniñāepū Jesure. ²⁸ Bairo carōmio puame jāā caetaro īñao, cō oco warica joture toa piti ropocōāwō. Bairo piti ropo yaparo, macāpu acoámó. Topū etari, atore bairo na ī quetibujūyupo to macāñarē:

²⁹ —Tiaya mūjāā cūā. Nipetiro īñarásā. Jō jīcāū camasocū niñami dope bairo yū caátajere camasīpeyocōāñ. ¿Cristo, Dios cū cabesericū mee cū ānibauyati? —na ī quetibujūyupo.

³⁰ Bairo na cō caīquetibujūro tūgorā, to macāāna puame ti macārē witiā yua, jāā caānopū etawā. ³¹ Mai, na caatípaua Jesure, “Ugariquere ugaya,” cū jāā īmiwū.

³² Bairo jāā caīrō tūgomicūā, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Yua, apeye ūnie ugarique yū cūgoya mūjāā camasīētītērē.

³³ Bairo cū caīrō tūgorā, jāā, cū cabuerā puame atore bairo jāā āmeo ī busuwu:

—¿Aperā merē ugariquere cū na jeatíbaupari? —jāā īwū.

³⁴ Bairo jāā caīrō tūgoū, Jesús puame atore bairo jāā īwī:

—Dios, yure cajon, cū caborijere ácu yū átiya. Bairi jīcāū butioro caugagatūgoñarē bairo yū cūā yū cū caátirotijoriquere yū átiyeyogaya. ³⁵ Alore bairo yū mūjāā īña: Baparicānacāū muipna rusaya oterique caríca cutiparo jūgoye. Bairo yū mūjāā caīmiatācūārē, ape wāme īcōñarī mūjāārē yū quetibujūpa: Oteriquere īñāñijate. Yura, merē jeriquepu niña. ³⁶ Oterique rícare cajerī majōcū cū capaarique wapa wapatagūmi. Cū capaarique wapa puame Dios cū cajorije yeri capetieti pūna majū niña. Bairo bairi oterique caotei, cabero cū caoterique caríca cutopū tiere cajei cūā pugarāpna useanigarāma. ³⁷ Camasā na caquetibujūnucūrī wāmerē bairo cariape baiya: “Jīcāū jicoqueipna oteimi. Cabero cū caoterique caríca cutopū apei jeimi tunu,” ī nucūñama camasā. ³⁸ Mūjāā, yū cabuerā, na caīnucūrōrēā bairo mūjāā baiya. Mūjāārē yū yaye quetire mūjāā yū quetibujū rotijoya merē aperā na caquetibujūjūgoricarā tūpu, caroaro jīcārō tūni na catūgopeti jīātietaaparore bairo ī. Mūjāā, aperā na capaajūgoriquepure capaayaparo petietabojarārē bairo mūjāā yū átirotijoya na watoapure. Bairi merē mūjāārē masiriyoetiya mūjāā yū caquetibujūrotijorije yua —jāā īwī Jesús yua.

³⁹ Bairi capāārā to macāāna Samaria yepa macāāna, “Nipetiro yū caátajere masīpeyocōāñami Jesús,” carōmio cō caīrō jūgori, qūñroa jūgowā Jesure. ⁴⁰ Bairo bairi Jesús tūpu etarā, “Ápéricōāña,” qūñwā Jesure. “Jāā

mena mu tuagu mai,” bairo na caĩrõ tũgon, pũga rũmu majũ na mena ami Jesús, narẽ bue ãcũ. ⁴¹ Bairo Jesús cũ caquetibujurijere tũgorã, cãrẽ caĩroarã menarẽ ãninemowã capããrã to macããna camasã. ⁴² Na pũame atore bairo cõ ãwã carõmiorẽ:

—Ñamicãã jããrẽ mu caquetibujataje jũgori Jesús mena jãã tũgoñatutujũgoapu. ãme roque jãã majũ cũ caquetibujurijere tũgori, nemojãñurõ cũ mena jãã tũgoñatutuaya. Cariape cãã niñami ati umãrecõo macããna na carorije wapare canetõũ majũ —cõ ãwã to macããna carõmiorẽ.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Bairo pũga rũmu Samaria yepa macããna mena cũ caãniatato bero, Jesús Galilea yepapu acoámí. ⁴⁴ Mai, Jesús, cũ majũ cũ caĩtatore bairo baiwu: “Ni ãcũ Dios ya profetare cũ ya macã macããna cũ boenama. Noa majũ qũĩroaenama.” ⁴⁵ Bairo bairo Jesús Galilea yepapu cũ caetaro ãñarã, camasã to macããna pũame caroaro cũ jẽniwã. Mai, na cãã Jerusalẽpu Pascua bose rũmu ãñarã etayupa. Topu Jesús cũ caãti ãñorĩqũẽrẽ ãñañupã. Bairo bairo caroaro qũĩña useaniwã Jesure.

⁴⁶ Bairo Jesús Galilea yepapu ãñesẽã, Canã na caĩrĩ macãpu ocorea, use oco majũ cũ caãtijẽñorĩcã macãpu tunucoámí. Ti macãpũre ãñupĩ jĩcãũ ti yepa quetiupau rey roca carotimasĩ majũ. Cũ macũ pũame butioro riayupu ape macãpu Capernaupu. ⁴⁷ Bairo bairo, “Jesús Judea yepapu caãniatacu Galilea yepapu etapu,” na caĩrjẽrẽ queti tũgori, Jesús tũpu ásũpu. Cũtu etau, “Jito yu ya wiipu. Yu macũ pũame cariacupu niñami. Cũ catiou asã,” butioro qũĩwĩ capacu Jesure. ⁴⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgon, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Mujãã camasã, yu caãtimasĩrjẽ átijẽñorĩqũẽrẽ mujãã caĩñaepata, yu mena mujãã tũgoñatutuaetinucũña.

⁴⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgomicãã, atore bairo qũĩwĩ quetiupau rey roca carotimasĩ Jesure:

—Yu Quetiupau, jito, diwatoa! Yu macũ cariacupu niñami.

⁵⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgon, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Mu ya wiipu tunucoa ácjã. Merẽ mu macũ catigumi —qũĩwĩ.

Bairo cũ caĩrjẽrẽ cariape tũgon, carotimasĩ pũame acoámí cũ ya wiipu. ⁵¹ Bairo cũ catunu átípaũ, cũ paacoteri majã pũame maapu cũ bocãetari, atore bairo qũĩñuparã:

—¡Mu macũ caticoami merẽ!

⁵² Bairo na caĩquetibujuro tũgori, “¿Dipau muipu cũ caãno majũ cũ cati jũgoati yu macũ?” na ã jẽniñañupã. Bairo cũ caĩrõ, qũĩñuparã:

—Ñamicã, jĩcãrõ riape beroaca cũ bugojãnaapu —qũĩ quetibujuyuparã.

⁵³ Bairo na caĩquetibujuro tũgon, capacu pũame tũgomasĩ rocajoyupu: “‘Merẽ mu macũ caticoayami,’ Jesús yu cũ caĩata hora majũ niupã,” ã tũgomasĩ rocajoyupu. Bairo tiere na cũ caquetibujuro tũgorã, cũ, cũ ya wii macããna nipetiro cãã cãrẽ bairo Jesús mena tũgoñatutua jũgoyuparã.

⁵⁴ Mai, carotimasĩ macãrẽ Jesús cũ cacatiorique pũame Galilea yepapure ocorea, use oco majũ cũ caãtijẽñorĩqũẽ bero cũ caãti ãñobaporique ãmu ti wãme.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Bairo jĩcã yutea canetõrõ bero Jesús pñame judío majã na cabose rãmũ qũenorõ ñña acú, tunu amí Jerusalén macũpũ. ² Mai, ti macã Jerusalén pñame ãtã mena ãmũarõpũ na caẽñotaãmejorerica macã ãmũ. Bairi jĩcã jope oveja nurĩcãrã na cajããrĩ jope cawãmecuti jope ãmũ. Bairo bairi ti jope jãátapũ tũre ãmũ jĩcã ope caoco witiri ope. Tipũ Betzata wãmecũpũ yũ yaye hebreo mena. Ti opetũre jĩcã wãmo cãnacã jopee majũ jopeeri werique ãmũ. ³ Bairo bairi ti jopeeri tũre capããrã cariarã ãma. Jĩcããrã cacaapee ññamasĩena, aperiã caãmasĩena, aperiã cabũurã cũña jowã tipũre. Na pñame oco cajabewẽrĩjẽrẽ coterã baiwã. ⁴ Mai, ángel pñame masĩã mano cũ cabori rãmũpũ caãno ti oco opẽpũ etanucũñupũ. Bairo etari, ocore átijabenucũñupũ. Bairo cũ caátijabero bero, ni ùcũ tie ocore cañañuajũgon pñame cũ cariyecutie cũ netõcõã nucũñuparõ. ⁵ Mai, na menarẽ jĩcã ãmi treinta y ocho cãmari majũ cariyecutiãcũ. ⁶ Bairo bairi Jesús ti operi tapũ netõácú, topũ cacũñaurẽ qũñawĩ. Yoaro cũ cariyecuto qũñamiácũ, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ Jesús cariaũre:

—¿Mũ riaye canetõrõ mũ boyati?

⁷ Cariaũ pñame atore bairo qũĩ yũwĩ Jesure:

—Yũ Quetiupũ, yũre cajuáatinemoũ manimajũcõãñami. Tocãnacã nia oco cajabenetõrĩpũ caãno tie ocopũ yũ cañañuagaro, aperiã pñame yũ jũgoye ñaũuawayocõã nucũñama —qũĩwĩ Jesure.

⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgon, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Wãmũnũcãña, mũ cacũñarõrẽ nepusari acúja. Merẽ mũ riayere yũ netõcõãña.

⁹ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei ñũcoami cariaye cutimiatacũ pñame yua. Bairo wãmũnũcã yua, cũ cacũñarõrẽ ne acoámi. Mai, ti rãmũ pñame judío majã na cayerijãrĩ rãmũ ãmũ. ¹⁰ Bairo bairi Jesús cũ cacatioatacũ cũ cacũñarõrẽ cũ caneátõ ññarã, judío majã quetiuparã pñame atore bairo qũĩwã cũrẽ:

—¿Nopẽĩ ãme rãmũ marĩ cayerijãrĩ rãmũ caãnimiatacũãrẽ, mũ cacũñarõrẽ mũ ne ñesẽãñati? Ati rãmũ ùnorẽ bairo boetiya —qũĩwã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tũgon, atore bairo na ñwĩ cariamiatacũ:

—Yũre cariaye netõatacũ pñame, “Mũ cacũñarõrẽ nerĩ acúja,” ñiami —na ñwĩ.

¹² Alore bairo qũĩwã tunu:

—¿Ñamũ majũ, “Mũ cacũñarõrẽ nerĩ acúja,” mũ qũĩati? —qũĩ jẽniñawã.

¹³ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgori, cacatiatacũ pñame qũĩña macãmiwĩ Jesure. Qũĩña bócaemi. Jesús pñame bauemi, merẽ capããrã camasã caĩñarã etarã watoapũ caácú ãnirĩ. ¹⁴ Cabero Dios ya wii templo wiipũ cũ boca etaũ, atore bairo qũĩwĩ Jesús cũ cacatioatacũre:

—Tũgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: Merẽ canetõatacũpũ mũ ãniña. Bairi roro mũ átinemoepa. Carorije mũ caátinemoata, nemojãñurõ mũ tãmũogũ tunu —qũĩwĩ Jesús.

¹⁵ Bairo Jesús cũ caĩrõ bero, caũmũ pñame judío majã quetiuparãrẽ na quetibũju amí. “Yũre cariaye netõatacũ pñame ‘Jesús’ wãmẽ cutiyami,” na ñ quetibũjũwĩ. ¹⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã Jesús, yerijãrĩcã rãmũrẽã caũmũrẽ cũ canetõrĩqũẽ jũgori cũ mena asiarã popiye cũ baio joroque átigayupa. ¹⁷ Jesús pñame bairo na ñwĩ:

—Yũ Pacũ tocãnacãnia paanucũñami. Yũ cũã cũrẽã bairo yũ paanucũña.

¹⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, nemojãñurõ Jesús cũ cariaro boyuparã judío majã quetiuparã pñame. Mai, “Marĩ cayerijãrĩ rãmũ macããjẽ marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũẽrẽ nucũbugoetiyami Jesús, bairo cariyecũcũre

cū cacatioata,” ĩ tūgoñarĩ, cū mena asiajãñuñuparã. Bairo tunu, “ ‘Dios niñami yu Pacu majũ,’ cū caĩata, ‘Yu, Dios mena jĩcãrõrẽ bairo jãã ãniña,’ caĩrẽ bairo iñami Jesũs,” ĩ tūgoñarĩ, netõrõ majũ cū mena asiajuparã.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Bairo na caĩtūgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesũs: “Cariape mujããrẽ ñiña: Yu, Dios macũ nimicũã, dise ũnie átijẽñorĩquẽrẽ yu majũã yu áti masĩetĩña. Yu Pacu cū caátigarijere masĩrĩ, cū carotiro mena jeto tiere yu áti masĩña. Yu Pacu cū caátigarijere masĩrĩ, tie nipetirijere yu átinucũña. ²⁰ Yu Pacu yure mairĩ, nipetirije cū caátinucũrĩjẽrẽ ñiñoñami. Āme caámasĩecũrẽ cū yu caátiorije netõjãñurõ caroa macããjẽ cū caátigarijere yu áti iñogumi caberopure. Tie roquere iñarã, nemorõ mujãã iña acumajũcõãgarã. ²¹ Yu Pacu puame cabaiyasiricarãrẽ tunu na catiõcõãñami. Cũrẽ bairoa yu cãã noo yu caborãrẽ na yu joya catiriquere. ²² Yu Pacu puame ni ũcũ camasocure qũĩña beseetiyami. Yu puamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²³ Yure na caĩroarore bairo yu macũ cũãrẽ na ĩroáto,’ ĩ, yu jowĩ yu Pacu Dios. Bairi yure caĩroaecu puame yu Pacu yure cajoricu cũãrẽ caĩroaecu bairo nicõãñami mai.

²⁴ “Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ yu yaye quetire catũgousau, bairi Dios yure cajoricu mena catũgoñatutua puame caticõã ninucũgumi tocãnacã rũmua. Popiye cū baio joroque Dios cū caátipau mee niñami. Bairi cū, ñamicã cabaiyasiricu nimicũã, āmerẽ yua, cacaticõãninucũãrẽ bairo tuayami. ²⁵ Cariape mujããrẽ ñiña tunu: Petoaca rusaya ati yepa macããna yu, Camasã Jũgocure, yu na catũgousaparo. Merẽ yu na catũgousari yutea ãnijũgoya. Yure catũgousaena puame yasiricaropu caápãrã majũ tuagarãma. Yu yaye quetire cariape catũgorã puame roque caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ²⁶ Yu Pacu camasãrẽ ãnicõãninucũrĩquẽrẽ cajou niñami. Bairo bairi yu cũãrẽ camasãrẽ ãnicõãninucũrĩquẽrẽ na yu cajoro boyami. ²⁷ Tunu bairoa Camasã Jũgocu yu caãnie jũgori yu puamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²⁸⁻²⁹ Bairo yu caĩquetibujarijere tũgorã, acuaeticõãña. Jĩcã rũmu nipetiro cabaiyasiricarã cũã yu yaye busuriquere tũgogarãma. Tiere tũgorã, masã operipu caãnimiatana catitunugarãma. Caroaro cariape caátana catitunurĩ bero, useanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. Roro caátana puame roque catitunurĩ bero caũpetietopu popiye baicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua,” na ĩ quetibujuwĩ Jesũs judio majã quetiuparãrẽ.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩwĩ tunu: “Yu majũ jĩcãũã camasãrẽ ñiña besemasĩetĩña. Yu Pacu cū caboro cū carotirore bairo na ñiña besemasĩña. Bairo bairi na yu caĩñabeserije puame caroaro cariape ñiña. Yu majũã yu caboro yu caátigarijere yu áperiya. Yu Pacu, yure cajoricu, cū caborore bairo yu átinucũña. ³¹ Tunu bairoa yu majũ, ‘Yu yaye busurique cariape ñiña,’ jĩcãũã mujããrẽ yu caĩata, ‘Munana, marĩ ĩtoyami,’ mujãã ĩbujiorã. ³² Bairo mujãã caĩmiatacũãrẽ, apei yu caátĩānierẽ iñarĩ, ‘Cũ yaye busurique cariape ñiña,’ mujããrẽ iñami. Yure cū cajũgoĩrĩjẽ puame roque caãnimajũrĩjẽ ñiña. ³³ Tunu apei Juan Bautista tũpure yu yaye quetire mujãã yarã mena mujãã jẽniña rotijoyupa. Juan puame cariape majũ mujããrẽ quetibujũ joyupi yu caátĩānie quetire. ³⁴ Jĩcãũ camasocu, ‘ “Jesũs yaye busurique cariape ñiña,” mujããrẽ cū caĩquetibujæticõãta, yu átimasĩetĩbujioũ,’ ñi tũgoñæetĩña baipua. Dios mujããrẽ cū canetõrõ

roque yu boya. Bairo bairi Juan narē cū caĩrĩqũērē na tũgobocaáto ĩ, tiere mujãārē ñinemoña. ³⁵ Juan puame cajĩñabusujũgori majũcure bairo caãcũ ami. Cajĩñabusurica caroaro jĩñawoya. Tia jĩñabusurica caũbusuorore bairo ami Juan, Dios yaye caroa quetire quetibũũ acũ. Tie cũ yaye quetibũũrĩquere tũgorã, nocãrõ mea tiere mujãã tũgo useanimiũpã. ³⁶ Yu caátijẽñorĩjẽ puame Juan cũ caquetibũũrĩque netõrõ caãanimajũrĩjẽ niña. Yu caátijẽñorĩjẽ yu Pacu cũ caátirotirije majũ niña. Bairo bairi tiere ñnarĩ, ‘Cariapea Jesús, Dios cũ cajoricu majũ niñami,’ yure mujãã caĩmasĩpee niña. ³⁷ Yu Pacu, yure cajoricu puame, yu caátianierē caroaro quetibũũyami mujãārē. Di rũmu ũno cũ cabusurije majũrē mujãã catũgoetimiatacũārē, bairi tunu cũ cabaurijere mujãã caĩñaetimiatacũārē, tore bairo mujãã quetibũũyami baipua yu Pacu. ³⁸ Bairo mujãārē cũ ca-quetibũũmiatacũārē, yu, cũ cajoricure mujãã ĩroaetiya. Bairo bairi cũ ca-quetibũũrijere mujãã tũgo usaetinucũña. Cayeri tũgousaena mujãã ãniña. ³⁹ Yeri capetietiere bõcagarã, Dios yaye quetire na cawoaturica tutire caroaro ĩroarique mena mujãã buecõã ninucũmiña. Yua, ti tutire cawoaturicarã na cawoatujũgoyetacu yu ãniña. ⁴⁰ Bairo na cawoatujũgoyetacu yu caãnimiatacũārē, mujãã puame yu mujãã boetiya. Bairo yure mujãã caboeticõãta, yu cajomasĩrĩjẽ yeri capetieti pũnaarē mujãã cũgoetigarã,” na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrē.

⁴¹ ĩ quetibũũ yaparo, atore bairo na ĩ quetibũũwĩ tunu: “Camasã, ‘Caroaro majũ caquetibũũ niñami,’ yure na caĩpee yu macãẽtĩña. ⁴² Bairo macãẽtĩrĩ, bairo mujãārē ñinemoña: Mujãã yeri mujãã catũgoñarĩjẽrē yu masĩña. Mujãã puame roque mujãã yeripu Diore camasĩena majũ mujãã ãniña. ⁴³ Yu Pacu cũ carotiro jũgori mujãārē buei acũ yu apũ ati yepapure. Bairo cũ cajoricu yu caãnimiatacũārē, yu mujãã boetiya. Apei cabuei cũ majũã cũ caboro mujãã tapu cũ caapáta, cũ mujãã tũgousabujiorã. ⁴⁴ Aperã, ‘Caroarã mujãã ãniña,’ mujãārē na caĩrĩjẽrē mujãã boya. Bairo bomirãcũã, Dios jĩcãũã caãcũ puame, ‘Caroarã mujãã ãniña,’ mujãārē cũ caĩpee puamerē mujãã macãẽtĩña. Bairo cabairã ãnirĩ, dope bairo yu mena mujãã tũgoñatutua jũgomasĩena. ⁴⁵ Tunu bairoa, ‘Marĩ caãtiere qũĩ busujãbujioami Diopure,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mee yu átiya. Moisés ãnacũ puame roro mujãã caãtiere quetibũũ buitiyami mujãārē Diopure. Moisés ãnacũ mujãã caĩroanucũũ majũ puame roque bairoa átiyami. ⁴⁶ Yu puame Moisés ãnacũ cũ cawoatujũgoyecutacu yu ãniña. Bairi cũ yaye quetire caroaro cariape mujãã catũgoata, yu yaye queti cũārē mujãã tũgousabujiorã. ⁴⁷ Cabũgoroa cũ yaye cũ cawoatucũrĩqũērē cariape mujãã catũgousaepata, nemojãñurõ ãnirĩ mujãārē yu caĩrĩjẽ roquere mujãã tũgousaena,” na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrē.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Tipau bero Jesús tunucoámĩ Galilea yepapure tunu. Topure acũ, Galilea macããra utabucurapu pẽñawĩ. Mai, tira puame ape wãme Tiberias wãmecutiya. ² Bairo bairi to macããna camasã cũ camasĩrĩjẽ mena Jesús cariayecunarē cũ canetõrõ ĩñawã. Bairo cũ caátĩ ĩñorĩjẽrē ĩñarã, cũ berore usawã capããrã camasã. ³ Bairi jãã, Jesús cũ cabuerã cũã, ape nũgõapu pẽña etarã yua, ãtãũpu jãã wãmucóapũ. Wãmũã, jãã etanumucóapũ. ⁴ Tipau caãno judío majã na ya bose rũmu Pascua cawãmecuti rũmu

caāniparo cōñarō baiwñ. ⁵ Bairo Jesús camasã capããrã cū bero na causaro ññañ, atore bairo qũĩwĩ Felipe:

—¿Noopñ ugariquere marĩ wapatirãti, ãnoa nipetiro camasãrẽ marĩ canupeere?

⁶ Mai, Jesús puame merẽ dope bairo cū caátipeere masĩmicã, tore bairo cū jẽniñawĩ Felipe, “¿Dope bairo yure cū yuati?” ĩ. ⁷ Bairo cū caĩrō tũgou, atore bairo qũĩwĩ Felipe Jesure:

—¡Ago, tame! docientos denario moneda tiiri mena pããrẽ na marĩ cawapatinumiatacũãrẽ, nipetiro camasãrẽ petoaca caānie etatuatibujoro —qũĩwĩ Felipe.

⁸ Bairo cū caĩrō tũgou, apei jãã mena macããcũ Andrés, Simón Pedro bai puame, atore bairo qũĩwĩ Jesure:

⁹ —Atore niñami cawĩmañ jĩcãñ. Cū puame jĩcã wãmo cānacã rupaa cebada mena na caátaje pããrẽ cũgoyami. Bairi tunu wai pũgarããcã cũgoyami. Atie ugariqueaca, ãnoa camasã capããrã na caānoi, na etatu-aetimajũcõãbujoro —qũĩwĩ Andrés.

¹⁰ Bairo cū caĩrō tũgori, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Nipetiro camasãrẽ na rui rotiya.

Mai, to na caruiparo puame caroaro cataa cuto ãmñ. Bairo bairi etanumu peticoama taa buipñ nipetirã, jĩcã wãmo cānacã mil majũ camasã. ¹¹ Bairo na caruiro ññañ, Jesús puame pan rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mñ ñujãñuñã,” qũĩ jẽniwĩ. Bairo qũĩ jẽni yaparori bero, yepapñ caruirãrẽ tie pããrẽ jãã batorotiwĩ. Torea bairo ámi wai cũãrẽ. Bairo átiri bero, camasã na caugagaro cãrõ ugawã. ¹² Bairo na caugatuaro bero, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrẽ:

—Na caugarugarije jeneñoña, yasire ĩrã —jãã ĩwĩ Jesús.

¹³ Bairo cū caĩrō tũgori, cū carotirore bairo jãã ápn. Jĩcã wãmo cãrõ pan rupaa caānimitajere jãã jeneño jirowñ pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cānacã piiri majũ. ¹⁴ Bairi to macããna camasã, bairo Jesús pan, wai mena cū caátĩ ññoatajere ññarĩ, atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—Toroquere, ãni Jesús, “Jĩcãñ profeta Dios cū cajopañ majũ ati yepapure atĩgumi,” marĩ ñicũjãã ãnana na caĩquetibujñ jũgoyetiricñ ácãmĩ. Cariapea cũã ãnibauyami —ãmeo ĩwã na majũ.

¹⁵ Bairo ãmeo ĩrã yua, butiuro ti yepa Quetiupañ rey cū jõõgarã cū neágamiwã Jesure. Cū puame bairo cū na caátigarijere boecn, ãtãñ buipñ wãmucõámĩ yua, jĩcãñ ãnign.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Cabero canaiocũmuatipañ jãã, Jesús cū cabuerã puame utabucurapñ jãã roaápũ. ¹⁷ Bairi cũmuapñ etajãã, ti utabucurare jãã pẽña jũgoapñ, Capernaum macãpn etarágãrã. Tocãrõã merẽ naitĩã peticoápn. Jesús puame jãã tũpn etaemi mai. ¹⁸ Bairo jãã capẽña atipañ, wĩno butiuro papu jũgoapñ. Bairi oco turi paca majũ jabewñ. ¹⁹ Bairo bairi yoaropñ jĩcã wãmo cānacã kilómetro majũ jãã caatusatipañ, Jesús puame jãã tũpn acũ, oco buipñ peacoamĩ. Bairo cū caató ññarã, butiuro jãã uwicoápn. ²⁰ Bairo jãã cauwirowĩ ññañ, atore bairo jãã ĩ jowĩ Jesús:

—¡Yñ yarã, Jesua yñ ãniñã, yñ uwieticõãña! —jãã ĩwĩ.

²¹ Bairo cū caĩrõ tũgorã, cũmuapñ cū caetajãrõ jãã bowñ. Bairo cū caetajãrõ bero, jicoquei ape nugõã tũpn jãã etacoápn yua.

La gente busca a Jesús

²² Ti rām̃ busuri rām̃ caāno, camasā ʔtabucura ape nugōāp̃ catuaricarā p̃ame jīcā caānia cūmua mena jāa capeñaatajere masīñupā. Tunu bairoa Jesús jāa mena cū caápériataje cūārē masicōāñupā. ²³ Tip̃a beroaca aperā Tiberias macāāna etayuparā na cūmuu mena, Jesure cū macārā. Bairi, Jesús Diore, “Jāa mena m̃ ñujāñuñā,” cū caī jēnirīcārō bero, capāārā camasā na capan ʔgaricarop̃ etayuparā. ²⁴ Bairo na capan ʔgaricapap̃ etari bero, Jesús bairi jāa cū cabuerā cūārē jāa bócaetiri, na cūmuup̃ etajāñuparā tunu. Bairo etajāa yua, jāāt̃ Capernaup̃ atí acoásupa Jesure macāránā.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Bairo bairi jāa t̃p̃ peñaeta yua, atore bairo q̃ñ jēniñawā Jesure:

—Jāa Quetiup̃a, ʔdope bairo bairi m̃ peñaetaatí ʔtabucura ati nugōāp̃ure? —q̃ñ jēniñawā.

²⁶ Bairo na caījēniñarō t̃go, atore bairo na īwī Jesús:

—Cariapea m̃jāā ñiña: Ỹ caátijēñorīq̃ñ p̃amerē, “ʔDope bairo īgaro to īñati?” ĩ t̃goñarā mee ỹre m̃jāā macārā atíupa. Pan, m̃jāā caḡayapirique j̃gori roque ỹre m̃jāā macārā atíupa. ²⁷ M̃jāā caḡapee jeto meerē macāña. Ati yepa macāājē ʔgarique yoaro mee peticoaya. M̃jāārē ỹ cajogarije yeri capetieti p̃ña p̃ame roquere b̃tioro macāña. Tie p̃ame ñiña capetietie majū. Torecuna, ỹ jowī ỹ Pac̃ Dios, “Caticōāninucūpeere camasārē na m̃ jog̃,” ĩ —na īwī Jesús.

²⁸ Bairo cū caīrō t̃gorā, atore bairo q̃ñ jēniñawā Jesure:

—ʔDope bairo jāa átibujocuti, Dios cū caátipeere cū carotirore bairo átipeyogarā?

²⁹ Bairo na caījēniñarō t̃go, atore bairo na ĩ nemowī Jesús:

—Dios m̃jāārē cū caátirorije atore bairo ñiña: Ỹ, cū cajoric̃, ỹ yaye quetire cariape m̃jāā cat̃gousaro boyami —na īwī Jesús.

³⁰ Bairo cū caīrō t̃gorā, atore bairo q̃ñ jēniñanemowā Jesure:

—ʔÑe ũnie átijēñorīq̃ñerē jāa m̃ átí īñuati, m̃ yaye quetire cariape jāa cat̃gousaparore bairo ĩ? ʔDope bairije jāārē m̃ átí īñuati?

³¹ Marī ñicūjāā ānana desierto cayuc̃manop̃ āna, ʔgarique maná cawāmecutiēre ʔganucūñāñupā. Dios yaye quetibujerica tutip̃ cūā torea bairo quetibuj̃ya: “Dios p̃ame ʔm̃recóo macāājē ʔgarique pan ũnierē na jonucūñupī,” ĩña ti tutip̃ —q̃ñwā Jesure to macāāna.

³² Bairo na caīrō, atore bairo na īwī Jesús:

—Cariapea m̃jāārē ñiña: Moisés ānacū ʔgarique ʔm̃recóo macāājērē marī ñicūjāā ānandarē na joesupi. Ỹ Pac̃ p̃ame roque na joyupi. Cūā ñiñami ʔm̃recóo macāājē ʔgariquere bairije caroa majūrē cajocōāninucūñ. ³³ Ỹ, ʔm̃recóop̃ caānacū ati yepap̃ Dios cū cajoric̃ ỹ āniña. Pan, Dios cū cajorijere bairo ỹ āniña ati ʔm̃recóo macāāna camasārē. Yeri capetieti p̃ñarē cajoācū ỹ āniña —na īwī Jesús.

³⁴ Bairo cū caīrō t̃gorā, bairo q̃ñwā Jesure:

—Jāa Quetiup̃a, tie pan ũnierē jāa jonucūña —q̃ñwā.

³⁵ Bairo na caīrō t̃go, atore bairo na ĩnemowī Jesús tunu:

—Ỹa, ỹ āniña ʔgarique p̃ārē bairo caācū cacaticōāninucūñorīq̃ñerē cajoācū. Bairi ni ũcū ỹt̃ caatig̃a p̃ame di rām̃ ũno aḡat̃m̃oetig̃mi. Tunu bairo ni ũcū ỹ yaye quetire cat̃gousaḡ di rām̃ ũno ñeme jipietig̃mi. Ỹre cat̃gousarā p̃amerē ñe ũnie na r̃saetigaro na

cañiuseanipee caroa yeri cutaje, ĩgu ñiña. ³⁶ Mũjãã puame roque yu caatiñierẽ ĩnamirãcũã, yu mena mũjãã tũgoñatutuaetiya. Tiera merẽ mũjããrẽ yu quetibũju yaparomiña. Mũjãã puame mũjãã tũgogaetiya. ³⁷ Nipetiro yutu caatiparãrẽ mai yu Pacu puame na yeripu yutu na atitũgoñao joroque na ásupi. Bairo cũ caátana yutu na caetaro, di rãmu ũno na boeticõã yu baietigu. ³⁸ Yua, umurecóoru caatácu ati yepapu etari, yu caboro mee, yu Pacu, yure cajoricu, cũ caátitotiriquere áti acú yu baiwu. ³⁹ Yu Pacu, yure cajoricu, yu cũ caátitotiricũrĩqũẽ atore bairo niña: Yu yarã nipetiro cũ cacũrĩcãrãrẽ yu canetõrõ boyami. Bairo bairi ati umurecóo capetiro caño, cariaricarã na cañnimiatacũãrẽ, narẽ yu cacatioro boyami. ⁴⁰ Yu, Dios Macũ, atore bairo yu caato boyami yu Pacu: Nipetiro camasã yu caatiñierẽ ĩñarĩ bero, yu yaye quetire cariape catũgousarã na cacaticõãninucũrõ átirotiyami. Bairo bairi ati umurecóo capetiro caño, cariaccoatana na cañnimiatacũãrẽ, narẽ yu catiogũ tunu — na ĩ quetibũjuwĩ Jesús cũtu cañarẽ.

⁴¹⁻⁴² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã puame cũ busũpai jũgoyuparã. Jesús, “Umurecóo macããcũ ugarique pan majũrẽ bairo caãcũ yu ãniña,” cũ caĩrĩjẽ jũgori, atore bairo ãmeo ĩ busũpai coteyuparã na majũ:

—¿Ānia, Jesús, José macũ mee cũ ãniñati? Cũ pacu, cũ paco marĩ camasĩrã jeto niñama. Torecu, ĩnopẽĩ, “Umurecóoru cañnacũ yu rui apũ ati yepapure,” qũĩñati?

⁴³ Bairo na caĩrĩjẽrẽ tũgomasĩrĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yu busũpaieticõãña. ⁴⁴ Ni ĩcãũ ũcũ yu atĩmasĩtĩñami, yu Pacu yure cajoricu puame cũ yeripu yutu cũ caatitũgoñapeere cũ cajoeticõãta. Baipua, cũ cajoata, yu yau ãnigumi. Bairo caãcũ ãnirĩ ati umurecóo capetiro caño, cariaccoatacu cũ cañnimiatacũãrẽ, cũ yu catiogũ tunu. ⁴⁵ Dios ya tutipu tore bairo ĩ woatu quetibũju cũñañupã profeta majã ãnana: “Dios nipetiro camasãrẽ na masĩõgumi cũ yaye quetire.” Bairi nipetiro yu Pacu cũ caquetibũjurijere cariape catũgousarã puame yutu etagarãma, yu yaye quetire tũgousagarã.

⁴⁶ “Ni ĩcãũ ũcũ yu Pacu Diore caĩñarĩcũ maniñami. ĩcãũã yu ãniña cũrẽ caĩñarĩcũ cũ mena cañnacũ ati yepapu caetaricu. ⁴⁷ Cariape mũjããrẽ ñiña: Yu mena catũgoñatutuarã yasietigarãma. Na puame caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁴⁸ Yua, yu ãniña umurecóo macããcũ, ugarique pan majũrẽ bairo caãcũ. Bairo bairi yeri capetieti pũnarẽ cajou yu ãniña yu yarãrẽ. ⁴⁹ Mũjãã ñicũjãã roque desierto cayucũmanoru ãna, ugarique maná cawãmecutiere ugayupa. Tiera ugamirãcũã, baiyasi peticoásũparã. ⁵⁰ Yu puame, ape wãme ugarique umurecóo macããjẽ puamerẽ mũjããrẽ quetibũjugũ ñiña. Tiera caugarã caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁵¹ Yua, yu ãniña atie ugarique pan umurecóoru caruiatãjere bairo caãcũ. Tie pããrẽ caugarã caticõã ninucũgarãma. Tie ugarique pan ũnie puame yu rupauire bairo niña. Bairo bairi ati umurecóo macããna na cacaticõãninucũparore bairo ĩ, yu rupau mena roro yu baigu. Ati umurecóo macããna yu yaye quetire caborã roro na caátaje wapa jũgori popiye na cabaiparo ũnorẽã, yu puame roque popiye yu baigu na carorije wapa jũgori, ĩgu ñiña.”

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã puame atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—¿Dopẽĩ ãni, cũ rupauire marĩ cũ ugarotibujocuti?

⁵³ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cariapea mujãã ñiña: Y_u, Camasã Jũgoc_u, y_u rupa_ure mujãã caũgaeticõãta, tunu bairoa y_u riire mujãã caetieticõãta, cacaticõãninucũparã mee mujãã tuagarã. ⁵⁴ Ni ùcũ y_u rupa_ure caũga_u, bairi y_u rií cããrẽ caetii pũame caũpetietopũ áperigũmi. Bairo bairi ati ãmũrecóo capetiro caãno, cariacootacũ cũ caãnimiatacũãrẽ, cũ y_u catiocõãgu tunu. ⁵⁵ Y_u rupa_u pũame ugarique majũrẽ bairo niña. Y_u rií cũã etirique majũrẽ bairo niña. Tie ugarique ati yepa macããjẽ netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ niña. ⁵⁶ Bairo ni ùcũ y_u rupa_ure caũga_u, bairi y_u rií cũãrẽ caetii y_u mena macããcũ niñami. Y_u cũã cũ mena y_u ãnicõãgu. Jĩcãrõrẽ bairo cayericũna jãã ãniña. ⁵⁷ Y_u Pac_u, yũre cajoricũ pũame, cacaticõãninucũ niñami. Cũ catutuarije jũgori y_u ãniña. Torea bairo y_u rupa_ure caũgarã cũã y_u catutuarije jũgori caticõã ninucũgarãma tocãnacã rãmũa. ⁵⁸ Bairo bairi ãmũrecóo macããjẽ ugarique caruiatãje majũrẽ mujããrẽ y_u quetibũjũya. Atie ugarique maná, mujãã ñicũjãã na caũganucũrĩqũẽrẽ bairo baietiya. Tie manãrẽ ugamirãcũã, baiyasipeticoásũpa. Pan ãmũrecóo macããjẽ caruiatãjere caũgarã roque caticõã ninucũgarãma —na ï quetibũjũwĩ Jesús cũta caãnarẽ.

⁵⁹ Mai, tiere na quetibũjũwĩ Jesús Capernaum macãpũ judío majã neñarĩ na cañubueri wĩipũ.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Jesure causarã pũame bairo cũ caquetibũjũrije tũgorã, atore bairo ãmeo ïwã na majũ:

—Atie cũ caquetibũjũrije masirioyõjãñũña. Noa tiere tũgo ãmewiyoenama —ãmeo ïwã.

⁶¹ Bairo Jesús pũame cũ camasĩrĩjẽrẽ cũ na cabũsupairijere tũgoñarĩ yua, atore bairo na ïwĩ:

—¿Bairo y_u caĩquetibũjũrije mena mujãã asiao joroque ñĩñati? ⁶² Bairo tie y_u yaye quetire mujãã catũgojesoeticõãta, y_u, Camasã Jũgoc_u, y_u caatátopũ y_u catunuwãmuátõ ñĩajorã, ¿dope bairo mujãã tũgoñabujiorãti? ⁶³ Dios Yeri Espĩritu Santo jeto yeri capetieti pũnarẽ cajomasĩ niñami. Camasã roque rupã tutuarã nimirãcũã, na majũã na yeripũ jomasĩetĩñama na cacaticõãninucũpeere. Baipũa, merẽ mujããrẽ y_u quetibũjũapũ dope bairo yeri capetieti pũnarẽ mujãã cacũgopeere. ⁶⁴ Bairo mujããrẽ y_u caquetibũjũmiatacũãrẽ, mujãã mena macããna jĩcããrã mai y_u yaye quetire cariape tũgoetiyama —na ïwĩ Jesús cũrẽ catũgousarãrẽ.

Mai, caãnijũgoripapũa merẽ masĩcõãñupĩ Jesús cũ yaye quetire catũgousaetiparãrẽ. Cũrẽ cabũsujãbuitipã cũãrẽ cũ masĩjũgoyeticõãñupĩ.

⁶⁵ Torecũ, atore bairo na ñemowĩ Jesús tunu:

—Mepũ mujããrẽ y_u caĩata wãmerẽã bairo mujããrẽ ñinemõña tunu: Ni jĩcãũ ùcũ y_u yaũ ãnimasĩetĩñami, y_u Pac_u pũame cũ yeripũ yũta cũ caatĩgatũgoñapeere cũ cajooeticõãta —na ïwĩ Jesús.

⁶⁶ Tipãũ bero capããrã camasã cũrẽ caũsamiatana pũame cũ aweyocoatĩ, cũ usajãnacõãwã yua. ⁶⁷ Bairo na caátõ ñĩau, Jesús pũame, jãã, cũ cabuerãrẽ atore bairo jãã ï jẽniñawĩ:

—¿Mujãã cũã yure mujãã aweyocoagayati? —jãã ï jẽniñawĩ Jesús jãã, cũ cabuerã pũga wãmo peti rapore pũga pẽnirõ cãrõ caãnarẽ.

⁶⁸ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei atore bairo qũĩwĩ Simón Pedro pũame:

—Jãã Quetiupãũ, ¿noa pũamerẽ jãã tũgousabujiocutĩ? Mũ jeto jĩcãũ mã ãniña caroa yeri pũna caticõãninucũrĩqũẽ macããjẽrẽ caquetibũjũ. Ni apeĩ jãã catũgoñatutuaũ mácũmi. ⁶⁹ Merẽ mã yaye quetibũjũriquere cariape

jãã tũgoya. Bairo bairi, “Jãã Quetiupau Jesús, Caroú, Dios cũ Cajoricu majũ niñami,” cariape mure jãã i tũgoñaña —qũĩwĩ Simón Pedro Jesure.

⁷⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—Mujãã yu cabuerã pũga wãmo peti rapore pũga pẽnirõ cãrõ majũ yu cabesericarã mujãã ãniña. Bairo tocãnacãu yu cabesericarã mujãã cañniatacũãrẽ, jĩcãu mujãã mena macããcũ wãtĩ quetiupau Satanás cũ caroti majũ niñami —jãã ĩwĩ Jesús.

⁷¹ Bairo ĩ, Judas Iscariote, Simón macũrẽ qũĩgu ĩwĩ Jesús. Judas pũame jãã mena macããcũ pũga wãmo peti rapore pũga pẽnirõ cãnacãu mena macããcũ nimicũã, cabero Jesure cũ busujãbuiti rocacõãwĩ.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Tipau bero Galilea yepapu baiñesẽãwĩ Jesús. Judea yepapure ágaemi. Mai, topu caãna judío majã quetiuparã pũame Jesure cũ pajĩagarã cũ macãrã baiãñuparã. ² Bairo bairi topu cũ caãno, judío majã bose rũmurĩ mena macã rũmu jĩcã rũmu Enramadas cawãmecuti bose rũmu majũ cõña ató baiwu. ³ Bairo ti rũmu cacõñaató ĩnarã, Jesús bairã pũame atore bairo qũĩwã na jũgocare:

—Atopu tuaeticõãña. Ácũja Judea yepapure. To macããna mure catũgousarã cũã mu caátĩ ĩnorĩjẽrẽ na ĩñaáto. ⁴ Ni jĩcãu ũcũ camasã cũrẽ na camasĩrõ cũ cabooata, cayasioropu ápeimi cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Baujaro roque átinucũmi. Bairo bairi ati umurecõo macããna nipetiro mure na masiáto ĩ, mu cũã baujaro áti ĩnoũja mu caátĩ jẽñomasĩrĩjẽrẽ —qũĩ boyeti epewã Jesure cũ bairã pũame.

⁵ Mai, na, cũ bairã majũ nimirãcũã, “Dios cũ cajoricu niñami marĩ yau Jesús,” i tũgoñamasĩema Jesure. ⁶ Torecu, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Noo yu cabori rũmu topure yu ámasĩetĩña. Yu Pacu yure Judea yepapu yu caápã rũmu cũ cacũrĩcã rũmu etaetiya mai. Mujãã roque noo mujãã cabori rũmu topure mujãã ámasĩña. ⁷ Ati umurecõo macããna Diore catũgousaena di rũmu ũno mujããrẽ ĩñateetiya. Yu pũame roquere ñĩñatejãñuñama, “Carorije caáticõãna mujãã ãniña,” cariape na yu caĩrĩjẽ jũgori. ⁸ Mujãã jeto bose rũmurẽ ĩñarájã. Yu Pacu yure cũ cacũrĩcã rũmu etaetiya mai. Torecu, yu ámasĩetĩña —na ĩwĩ Jesús cũ bairãrẽ.

⁹ Bairo na ĩ yaparori bero, narẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo Galilea yepapu tuacõãwĩ mai.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Bairi cũ bairã Jerusalén macãpu bose rũmurẽ na caĩñarã átato bero roque, cũ cũã bose rũmu ĩñau ácu baiwĩ. Baiũa, camasã capããrã cũrẽ na caĩñajoropu ápewĩ. Bairi yasioro camasã cũrẽ na caĩñaetopu ámĩ. ¹¹ Bairo ti bose rũmu caãno, judío majã quetiuparã Jesure macãrã:

—¿Jõ cañniatacu ate? ¿Noopu cũ ãnicuti? —ãmeo ĩñuparã na majũ.

¹² Mai, topu caãna camasã patoaca pũame, Jesús cũ caátĩãnierẽ ĩnarĩ, atore bairo ãmeo ĩ busuyupa na majũ: “Caroú niñami. Cũ cabuerije cariape niña,” qũĩñuparã jĩcããrã. Aperã pũame, “Caroú mee niñami. Cũ cabuerije jũgori camasãrẽ na tũgoña mawijiao joroque ácu átiyami,” ĩñuparã.

¹³ Bairũa, nipetiro camasã, judío majã quetiuparãrẽ na uwirã, na catũgojoropu Jesure na catũgoñarĩjẽrẽ na busu ĩñoema, marĩ tutirema, ĩrã.

¹⁴ Bairo bairi Jesús pñame Jerusalén macāpu etari bero, na cabose rūmũ qũeno recomacā cutipauere Dios ya wii templo wiire jããetawĩ. Bairo jããetari yua, to macãana camasārē na quetibũju jũgoāmi. ¹⁵ Bairo cū caquetibũjurijere tũgorā, jĩcãārā judío majā quetiuparā pñame cū tũgo acũacoama:

—Ānia, cabueetacu nimicũā, ¿dopẽĩ tocārō capee wãme majũ cū masĩñati? —ãmeo iwā na majũ.

¹⁶ Bairo na caĩrō tũgon, atore bairo na iwĩ Jesús:

—Yũ cabuerije yũ yaye mee niña. Yũ Pacũ yũre cajoricũ yaye macããjẽ pñame roque niña. ¹⁷ Ni ũcũ Dios cū caboro caátigau pñame yũ cabuerijere tũgori bero, “Cariapea niña. Dios cū carotiro mena quetibũjuyami Jesús,” o “Cũ majũ cū caboro mena busuyami,” ñi besemasĩgumi. ¹⁸ Ni jĩcãũ ũcũ cū majũ cū caboro mena cabusũnucũ pñame, camasā, “Caānimajũũrē bairo niñami,” cū na iáto i, na quetibũjuyami. Apei, “Nipetiro camasā cūrē cajoricũre na iroáto,” caĩ pñame roque cariape quetibũju átiyami. Bairo caĩ añirĩ di rūmũ ũno itoecũmi.

¹⁹ “Apeyera tunu Moisés ānacũ, ¿Dios cū caroticũrĩqũerē mujãā ñicũjãā ānana mena mee cū cũñuparĩ? Na menaa cũñupĩ. Bairo tiere cū cacũmiatacũārē, ni ũcũ mujãā mena macããcũ, Moisés ānacũ cū carotiri-quere catũgousau mácũmi. Bairo bairi mujãārē ñiña: ¿Nopẽĩrã yũre mujãā pajĩãgayati?” na iwĩ Jesús judío majā quetiuparārē.

²⁰ Bairo cū caĩrō tũgorā, atore bairo qũiwā to caãna Jesure:

—¿Noa murē na pajĩãgayati? ¡Cawātĩ yeri pũnacũcũ mũ ācũ! —qũiwā.

²¹ Bairo na caĩrō tũgon, bairo na iwĩ Jesús:

—Mujãā nipetirā mujãā cayerijārĩ rūmũ caãno cariaricũre cū yũ canetōrō mujãā iña acũacoaru. Bairo caĩña acuaricarā añirĩ, yũ mujãā pajĩãgaya, ti rūmurē jĩcã wãmea yũ caátaje caānimiatacũārē. ²² Mujãā cũā paariquere bairo mujãā átinucũña ati rūmũ ũnorē. Moisés ānacũ mujãā pũnaa rupau macããjẽrē yiseta rotiriquere mujãārē átirotiyupi. (Mai, Moisés ānacũ tiere cū caroticũrĩqũe jũgoyepña, aperā mujãā ñicũjãā pñame roque tiere átijũgoasúpa.) Bairo bairi mujãā pñame tie na caátitroticũrĩqũerē tũgousarā, mujãā pũnaa na cabuiatato bero, torea bairo na mujãā átinucũña yerijārĩcã rūmũ caānimiatacũārē. ²³ Bairo bairi Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũerē cõñarĩcãrōrē bairo átigarā, mujãā pũnaa rupau macããjẽrē yisetariquere mujãā átirotinucũña, yerijārĩcã rūmũ caānimiatacũārē. Bairo átirotinucũmirãcũā, yerijārĩcã rūmũ caãno jĩcãũrē cū yũ cariape netōrō iñamirãcũā, ¿dopẽĩrã yũ paarique macããjẽrē mujãā iñateyati? ²⁴ Yũ catũgoñarĩjẽrē camasiẽna añirĩ, yũ caátĩānierē tocārōā yũ busũpajĩãnaña. Ni jĩcãũ ũcũrē cū caátĩānierē mujãā caĩñabesegaata, caroaro cariape tũgoñarĩ qũĩñabeseya.

Jesús habla de su origen

²⁵ Bairo Jerusalén macāpu Jesús camasārē na cū caquetibũjuripau caãno to macãana jĩcãārā atore bairo ãmeo iwā na majũ Jesure iñarĩ:

—¿Ānia, na capajĩārocaganucũ mee cū añiñati? ²⁶ Nipetiro camasā na catũgojoropu na quetibũju añiñami. Bairo nipetiro na caĩñarōpu cū caquetibũjumiatacũārē, ¿ñerē ána, “Jãna ácũja,” cū na ietĩñati marĩ quetiuparā? Toroquere, “Āni, Mesías, Dios cū cajoricũna ācũmi,” ¿cũrē na i tũgoñaroayati? ²⁷ Bairāpu, nipetiro camasā, “Mesías, Dios cū cajopau ati yepau cū caetaro, ni jĩcãũ ũcũ noopu cū caatĩatajere masĩẽtĩgumi,” marĩ i tũgoñamasĩña. Āni, Jesús roquere, “To macããcũ niñami,” cū marĩ i

masĩcõãña. Dios cũ cajoricu majũ cũ caãmata roque, “To macããcũ niñami,” cũ marĩ ĩ masĩetĩbujiorã —ãmeo ĩwã to macããna, tũgoñamawijiarã.

²⁸ Bairo na caãmeo ĩrõ tũgon, Jesũs puame Dios ya wii templo wiipu cabueãniatacu atore bairo na ĩwĩ busurique tutuaro mena:

—“Cũ jãã masĩña Jesure. Cũ caãni macã cũãrẽ jãã masĩña,” yu mujãã ĩmiña. ¡Bairo ĩmirãcũã, yare cajoricure cũ mujãã masĩetĩña! Yu caboro mee yu apũ ati yepapure. Apei cũ cajoricu yu ãniña. Bairi tocãnacãũpu camasã cũ mena na catũgoñatutuaapeere boya. ²⁹ Bairo yu puame cũ cajoricu ãnirĩ, caroaro cũ yu masĩña —na ĩwĩ Jesũs to macããna quetiuparãrẽ.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgori, cũ mena asiajãñuwã. Bairo asiari, jicoquei cũ ñegamiwã. Bairo cũ ñegamirãcũã, Dios cũ cacũrĩcãpu caetaeto jũgori cũ ñemasĩema mai. ³¹ Bairãpu, aperã capããrã camasã qũĩroawã Jesure. Atore bairo cũ caatĩãnierẽ ãmeo ĩwã na majũ:

—Mesías, Dios cũ cabesericu, ati yepapu acũ, ĩãni, Jesũs, cũ caatĩ ĩñorĩjẽ netõrõ cũ átimasĩati? Bairo ápeimi. Torena, cũã ãniñami Mesías —ãmeo ĩwã na majũ.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Mai, fariseo majã puame camasã Jesure na caĩroarije quetire tũgoyupa. Bairo tũgori, jicoquei Jesure cũ ñegamiñupã. Bairo bairi na, aperã sacerdote majã quetiuparã mena templo wiire cacoterã soldauare na joyupa Jesũs tũpu, “Cũ na ñeáto,” ĩrã. ³³ Bairo na caetaro ĩñau, atore bairo na ĩwĩ Jesũs to macããna camasãrẽ:

—Mujãã mena tocãnacã rũmu yu ãnicõãmerĩnucũgu. Cabero yure cajoricu tũpu yu ácoagu tunu. ³⁴ Yare mujãã macãmigarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu caatĩpauppure caetamasĩena ãnirĩ, yu mujãã bócaetigarã.

³⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã puame atore bairo ãmeo ĩjẽniñawã na majũ:

—¿Noopu cũ ágabauyati ãni, “Yu mujãã bócaetigarã,” caĩã? ¿Marĩ yarã judío majã ape yepa macããna tũpu caábatricarãrẽ na cũ quetibũju ñesẽãgabauyati? o, ¿ape yepa macããna cũãrẽ cũ quetibũju ñesẽãgabauyati? ³⁶ ¿Dope bairo ĩgu, “Yu caãnipauppure mujãã ámasĩetĩgarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu mujãã bócaetigarã,” marĩrẽã qũĩñati? —ãmeo ĩjẽniñawã na majũ.

Ríos de agua viva

³⁷ Bairo bose rũmurĩ caãnitusari rũmu caãnimajũrĩ rũmu caãno, Jesũs puame wãmũncãwĩ. Bairo wãmũncãrĩ busurique tutuaro mena atore bairo na ĩ quetibũjuwĩ to macããnarẽ:

—Cañemejipirã, yu tũpu oco etirasá. ³⁸ Bairo yutũ mujãã caetiro, mujãã yeri pũnapure ria oco ũmayurore bairo cacatiorije nigaro. Torea bairo ĩ quetibũjuya Dios yaye busurica tutipũ cũãrẽ —na ĩ quetibũjuwĩ Jesũs.

³⁹ Mai, Jesure catũgousarã na yeri pũnapure ria oco ũmayurore bairo cabairijere quetibũju, “Espĩritu Santore na yeri pũnapũ cabairijere,” ĩ quetibũjugũ ĩwĩ Jesũs. “Ñe ũnie rusaricaró mano cũgogarãma Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ,” ĩ quetibũjugũ ĩwĩ. Mai, Espĩritu Santo puame camasã yeripure ñajããetaemi, Jesũs umurecóopu cũ cawãmũápéro jũgori.

División entre la gente

⁴⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, na mena macããna jĩcããrã atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—Cariape cūā profeta Dios cū cajopau marī ñicūjāā na caīquetibujū jāgoyetiricu majū ñiñami —āmeo īwā na majū.

⁴¹ Ato**re** bairo āmeo īwā aperā cūā:

—Ānia, Jesús, Mesías, Dios cū cabesericu majū ñiñami —āmeo īwā na majū.

Bairo na caīrō tūgomirācūā, atore bairo īwā aperā tunu:

—Cū mee ñiñami. Dios cū cabesericu majū cū caāmata, Galilea yepa macāācū āmerībujoumi. ⁴² Dios yaye quetibujarica tutipū atore bairo marī ī quetibujaya: “Mesías, Dios cū cabesericu pūame, quetiupau rey David ānacū pārāmi nigūmi. Bairo caācū ānirī, David ānacū cū caāna macā, Belén cawāmecuti macā macāācū ānigūmi,” ī quetibujaya Dios yaye cū caquetibujucūriqūē —āmeo īwā na majū.

⁴³ Bairo camasā Jesús cū caátianierē tūgoñarī, jīcārōrē bairo yericupewa. Bairi na majū ricaati jeto āmeo tūgoñarīqūē ricawaticōāma. ⁴⁴ Na mena macāāna jīcāārā preso jorica wiipū cū neágamiwā. Bairo átigamirācūā, cū neāmasīēma.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Bairo bairi soldaua Dios ya wii coteri majā pūame tunucoásuparā fariseo majā, bairi sacerdote majā quetiuparā tūpū. Bairo topū na caetaro īñarā, atore bairo na īñuparā sacerdote majā quetiuparā narē:

—¿Nopēirā Jesure cū mujāā ñeapériati? —na īñuparā.

⁴⁶ Soldaua pūame atore bairo na ī yuyuparā sacerdotea quetiuparārē:

—jīcāū, cūrē bairo caīquetibujure di rāmū ūno jāā tūgoetimajūcōānucūwū! —na īñuparā.

⁴⁷ Bairo na caīrō tūgorā, fariseo majā pūame atore bairo na īñuparā tunu:

—¿Bairi mujāā cūā ato cūrē caītoecorārē bairo tuarā mujāā baiyati?

⁴⁸ ¡Ni jīcāū ūcū marī mena macāācū quetiupau, o fariseo majōcū cūrē catūgousau mácūmi! ⁴⁹ Bairo cūrē marī catūgousaetimiatacūārē, ati macā macāāna, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīēna roque, cū tūgousarā átiyama. Torena, moena Dios popiye cū caátiparā majū tuayama —na īñuparā fariseo majā ñerotirā na cajomiatana soldauare.

⁵⁰ Bairo na caīrō tūgori, Nicodemo, ñamipū Jesure caīñau etaricu, jīcāū fariseo majā mena macāācū pūame atore bairo na īñupū:

⁵¹ —Marī ñicūjāā na caroticūrīqūērē tūgori, atore bairo marīrē caátipee niña: Ni ūcū camasocu roro cū caátajere caroaro īñaetimirācūā, cū majū cū caquetibujetoa, cū marī popiye átimasīētībujiorā. Cū caquetibujuro bero, roriye cū caátajere masīrī bero roque, cariape cū marī popiye átimasībujiorā —na īñupū Nicodemo, cū mena macāāna fariseo majārē.

⁵² Bairo cū caīrō tūgorā, atore bairo qūīñuparā tunu:

—¿Mū cūā Galilea yepa macāācū mū āniñati? Dios yaye quetibujarica tutipū buenemoña. Ni jīcāū ūcū profeta majōcū caānipau Galilea yepai caacū manigayupi —qūī tutiyuparā Nicodemorē.

⁵³ Bairo bairi cabero camasā Jerusalén macāpū bose rāmū caetaatana pūame na ya wiiripū tunu peticoámá.

8

La mujer adúltera

¹ Jesús pūame roque Jerusalēpū tuari, Olivo cawāmecuti buropū ámi.

² Bairo cabusuri rāmū caāno Dios ya wii templo wii ámi Jesús tunu. Bairo

to macããna camasã Jesure qũĩñarĩ, cũ tupu neñapowã, cũ caquetibujarijere tũgogarã. Bairo na cabairo iñau, Jesús puame topu ruiri na quetibuju jũgowĩ.

³ Bairo narẽ cũ caquetibujuanipau, Moisés ãnacũ cũ caquetibujucũĩqũerẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã cũã Jesús tupu etawã. Jĩcãõ carõmio cõ manapu mee caãcũ mena roro caátiaacore nipetiro camasã na caĩñajoropu cõ ne etawã. ⁴ Bairo cõ ne eta yua, atore bairo qũĩwã Jesure:

—Jãã Quetiupau, atio carõmio cõ manapu mee caãcũ mena roro caácore jãã bócaetaapu. ⁵ Marĩ ñicũ Moisés ãnacũ cũ caroticũĩcã tutipu, cõrẽ bairo caánarẽ útã rupaa mena wẽẽjĩare rotiyupi. ¿Muante, dope bairo miñati? — qũĩ jẽniñauparã fariseo majã Jesure.

⁶ Tore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure, roro cũ busuáto, iřã. Na quetiuparãrẽ cũ caĩrĩjẽrẽ busujãbuitigarã iřwã. Bairo na caĩrõ tũgori, Jesús puame mubianumuáti yua, cũ wãmojũã mena yepapu woawĩ. ⁷ Bairo cũrẽ na cajẽniña jãnaeto tũgori, camubiatacu wãmu nucãrĩ, atore bairo na iřwĩ Jesús:

—Mujãã mena macããcũ jĩcãni ũno carorije caátĩnaetacu cũ caãmata, ãtããrẽ nerĩ, cõrẽ cũ wẽẽ jũgoáto —na iřwĩ.

⁸ Bairo i yaparo, yepapu mubia numuáti tunu, cũ wãmojũã mena woatunemowĩ. ⁹ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori fariseo majã puame witipet-icõámá, jĩcãũrĩ jeto yua. Mai, cabutoa puame witiãjũgowã. Na bero aperã cũã witiámá. Bairi Jesús puame jĩcãũã carõmio mena tuacõãwĩ. ¹⁰ Bairo cabero wãmunucãrĩ, carõmio jĩcãõã cõ caãno iñau, atore bairo cõ iřwĩ:

—¿Mũrẽ cabusujãatana noo na áyati? ¿Ni jĩcãũ ũcũ, “Mũ carorije wapa mũ buicutiya,” caĩ ũcũ cũ maati yua? —cõ iřwĩ Jesús carõmiorẽ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo:

—Ni jĩcãũ ũcũ maniñami —qũĩwõ.

Bairo cõ caĩrõ, Jesús puame atore bairo cõ iřwĩ tunu:

—Yũ cũã, “Mũ buicutiya,” mũ ñiecũ. Tunu ácója. Carorijere átinemoeticõãña yua —cõ iřwĩ Jesús carõmiorẽ.

Jesús, la luz del mundo

¹² Cabero tunu Jesús camasãrẽ na quetibujunemogu, atore bairo na i cõña quetibujuwĩ:

—Ati mũrecóo macããnarẽ cajĩñawoure bairo caãcũ yũ ãniña. Bairi ni ũcũ yũre catũgousau puame caroaro cariape tũgoñamasĩgumi. Tie cũ yũ camasĩõjorije jũgori yeri capetieti pũnarẽ cũgogumi —na iřwĩ Jesús.

¹³ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩwã fariseo majã Jesure:

—Mũ majũã mũ caátĩanipeere quetibuju mũ átiya. Apei mũrẽ cajuñnemou macũmi. Bairi mũ caquetibujarije wapa maa —qũĩwã Jesure.

¹⁴ Bairo na caĩrõ tũgori yua, atore bairo na iřwĩ Jesús fariseo majãrẽ:

—Yũ majũã yũ caátĩaninucũrĩjẽrẽ yũ caquetibujumiatacũãrẽ, yũ caĩquetibujarije caãnimajũrĩjẽ majũ nicõãña. Yũ caãnatõrẽ, bairi tunu yũ caápáropu cũãrẽ yũ masĩña. Mujãã puame roque, “Topu caatácu niñami,” o “Topu caápáu niñami,” yũ mujãã i masĩetĩña. ¹⁵ Ati mũrecóo macããna na caĩñabesenucũrõrẽ bairo mujãã iñabeseya mujãã cũã. Yũ puame roque ni jĩcãũ ũcũ cũ caátĩanie jũgori ñiñabeseetiya. ¹⁶ Bairo yũ caápata roque, cariapea mujããrẽ ñiñabesebujou. Yũ majũã yũ caboro ñiñabese masĩetĩña. Yũ Pacu yũre cajoricu mena roque ñiñabese masĩña. ¹⁷ Mujããrẽ carotirije,

atore bairo niña: Apei jĩcãũ cũ caátajere pugarã camasã na caĩñarĩqũẽrẽ quetibũjurã, na pugarãpũa caroaro jĩcãrõ tũni na caĩquetibũju netõata, na caquetibũjurije cariape niña, ĩ quetibũjũya. ¹⁸ Bairo bairi yũ, jĩcãũ yũ ãniña, “Yũ caátĩanierẽ cariapea niña,” caĩquetibũju. Yũ Pacũ yũre cajoricũ cũã torea bairo jĩcãrõ tũni quetibũjũyami. Bairi jãã yaye quetire mujãã catũgomasaro ñũña —na ĩwĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure tunu:

—¿Toroquere, noopũ mũ pacũ cũ ãnicutĩ?

Bairo cũrẽ na cajẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ yũwĩ Jesũs:

—Yũre mujãã masĩetĩña. Bairi yũ Pacũ roquere nemorõ mujãã masĩena. Yũre mujãã camasiata, yũ Pacũ cũãrẽ mujãã masĩubujorã.

²⁰ Mai Jesũs, bairo atiere na quetibũju, Dios ya wii templo wiipũ ãmi. Camasã dinero jorã na cajããrĩ patari tũpũ nucũwĩ. Topũ cũ caãno, judío majã quetiuparã dope bairo roro cũ átimasĩema. Dios cũrẽ cũ cacũricã rũmũ caetaetoi, cũ ñemasĩema mai.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Alore bairo na ĩnemowĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ:

—Caápũ yũ ãniña. Bairo yũ caátó bero, yũ mujãã macãgarã. Bairo macãmirãcũã, yũ mujãã bócaetigarã. Yũ caátĩpaupure mujãã ámasĩetĩña. Bairo bairi carorije mujãã caátĩaninucũrĩjẽ mena mujãã baiyasicoagarã —na ĩwĩ Jesũs.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã pũame atore bairo ãmeo ĩ jẽniñawã na majũ:

—“Yũ caátópure mujãã ámasĩena,” cũ caĩata, ¿cũ majũã pajĩãyasigu qũĩñati? —ĩwã na majũ.

²³ Bairo na caãmeoirõ tũgori, atore bairo na ĩ nemowĩ Jesũs:

—Mujãã, ati mũmrecóo macããna mujãã ãniña. Yũ pũame roque jõbuiũ macããcũ yũ ãniña. Ati yepa macããcũ mee yũ ãniña. ²⁴ Bairi merẽ cajũgoye torea bairo mujããrẽ yũ quetibũjuapũ: “Roro mujãã caátie wapa jũgori mujãã baiyasigarã,” mujãã ñiapũ. “Mesías, Dios macũ majũã niñami,” yũ mujãã ĩ tũgoñaetĩña. Torena, roro mujãã caátinucũrĩjẽ mena mujãã baiyasigarã —na ĩwĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure:

—¿Mũa, ni ũcũ majũ mũ ãniñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, Jesũs pũame atore bairo na ĩwĩ:

—Caãnijũgoripaupũa mujããrẽ merẽ yũ caãnierẽ yũ quetibũju jũgomiwũ.

²⁶ Apeyera tunu capee majũ niña mujããrẽ yũ caquetibũjugarije. Roro mujãã caátie jũgori mujããrẽ popiye yũ caátipee cũã niña. Yũre cajoricũ pũame cariape caquetibũju niñami. Bairo bairi cũ caquetibũjuriquere catũgoricũ ãnirĩ mujãã ati yepa macããnarẽ cariapea mujãã yũ quetibũjunetõña —na ĩwĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ.

²⁷ Bairo narẽ cũ caĩquetibũjũro, na pũame cũ tũgomasĩema. Cũ pacure na ĩ quetibũju ĩmiwĩ Jesũs. ²⁸ Bairi atore bairo na ĩnemowĩ Jesũs:

—Yũ, Camasã jũgocure, jõbui yucũpãĩpũ yũre mujãã capapuaturotiropũ, Mesías, Dios macũ majũ yũ caãnierẽ mujãã ĩñamasĩgarã yua. Yũa, yũ Pacũ yũre cũ caquetibũjuricarõ cãrõã mujãã camasãrẽ yũ quetibũjunucũña.

²⁹ Yũ Pacũ yũre cajoricũ pũame yũ mena nicõãñami. Yũ caátĩanierẽ ĩñarĩ catũgoñauseani ãcũ ãnirĩ di rũmũ ũno yũ aweyoetiayami —na ĩwĩ Jesũs.

³⁰ Bairo Jesũs cũ caquetibũjurijere tũgorã, to macããna capããrã camasã qũĩroa jũgowã Jesure.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Cabero atore bairo ĩwĩ Jesús judío majã cãrẽ catũgousajũgorã pũamerẽ:

—Yũ caquetibũjuriyere caroaro cariape majãã catũgousa ãmata, yũ yarã, yũ cabueri majã majũ, majãã tuagarã. ³² Tunu bairoa cariape macããjẽ quetibũjuriyere majãã masĩgarã. Bairo tiere caroaro cariape majãã camasĩata, nĩ ũcũrẽ carotiecorãrẽ bairo majãã baietigarã.

³³ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã Jesure:

—¿Nopẽĩ, “Nĩ ũcũrẽ carotiecorãrẽ bairo majãã baietigarã,” jãã miñati? Jãã, Abraham ãnacũ pãrãmerã cañnibuipearã majũ jãã ãniña. Nĩ ũcũ cũ carotiriyere caáticotenucũrĩcãrã mee jãã ãniña —qũĩwã Jesure.

³⁴ Jesús atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Cariape majããrẽ ñiña: Nipetirã carorije caãna roro na caátinucũrĩjẽrẽ jãnamasĩetĩñiama. Bairi carorijere caátirotiecocõãninucũrã majũ tuayama.

³⁵ Jĩcãũ ũcũ aperãrẽ paacoteri majõcũ cũ caãmata, cũ ya wii macããna mena macããcũ ãmerĩcõã ninucũñami. Cũ, quetiupacũ macũ pũame roque cũ ya wii macããna mena macããcũ majũ nicõã nigũmi. ³⁶ Torecũ, yũ, Dios macũ ãnirĩ carorije majãã caátinucũrĩjẽrẽ carotiire majãã netõbojau acũ yũ apũ. Bairo majããrẽ yũ canetõbojaro bero, carorije macããjẽrẽ cajãnarĩcãrã majũ majãã tuacõãgarã yua. ³⁷ Merẽ yũ masĩña Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ majãã cañnierẽ. Cũ pãrãmerã nimirãcũã, yũ caquetibũjuriyere cabaibotiorã ãnirĩ yure majãã pajĩãga coteãninucũñi. ³⁸ Yũ Pacũ yure cũ caquetibũjurotijoriquere majãã yũ quetibũjunucũñi. Majãã pũame roque majãã pacũ cũ carotiriyere catũgorã ãnirĩ cũ caátore bairo majãã átinucũñi.

³⁹ Na pũame atore bairo qũĩwã:

—jãã ñicũ ãnacũ majũ niñami Abraham!

Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús tunu:

—Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ majãã caãmata, cũ caátĩãninucũñarĩcãrõrẽã bairo majãã átiãnibujiorã. ⁴⁰ Yũ Pacũ cũ caquetibũjuriyere cariape cañnierẽ yũ caquetibũjumiatacũãrẽ, yũ majãã pajĩãgaya. ¡Abraham ãnacũ pũame tore bairo caápei ãñupĩ! ⁴¹ Majãã pacũ cũ caátinucũrõrẽ bairo majãã átiya majãã cũã —na ĩwĩ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã:

—Jãã pacua noo caboro átieperi na capũnaa cutana mee jãã niña. jããrã, jãã pacũ Dios jĩcãũã niñami!

⁴² Jesús na ĩnemowĩ tunu:

—Cariapea, “Dios, jãã pacua niñami,” majãã caĩata, yũ cũãrẽ majãã maibujiorã. Yũ, Dios tũpũ cañnacũ yũ apũ. Yũ majũã yũ caboro jũgori yũ apéwũ. Dios pũame roque yure yũ jowĩ. ⁴³ Bairi, ¿nopẽĩrã yũ caquetibũjuriyere majãã tũgousagaetiyati? Atore bairo niña: Yũ caquetibũjuriyere catũgogaena ãnirĩ tiere majãã tũgonũcũbugogaetiya.

⁴⁴ Majãã pacũ wãtĩ niñami. Cũ yarã majãã ãniña. Bairi cũ caborije pũamerẽ majãã átiganucũñi. Cañnijũgoripapũca cañuecũ camasãrẽ capajĩãrei ãnijũgoyupĩ. Cariape caápei majũ niñami. Jĩcã wãme ũnoacã cariape quetibũjuetinucũñami. Caĩtopai majũ niñami. Bairo caĩtopai ãnirĩ caĩtopairã pacũ niñami. ⁴⁵ Torena majãã, cũ mena macããna ãnirĩ cariape macããjẽ yũ caquetibũjuriyere pũamerẽ cariape majãã tũgoetiya. ⁴⁶ ¿Bairi nĩ pũame majãã mena macããcũ, “Ati wãme carorijere caátacũ majũ niñami,” cariapea yure qũĩ masĩñati? Cariape yũ caquetibũjuriyere

to ãnimitacũãrẽ, ¿nopẽĩrã yure mujãã tũgousaetiyati? ⁴⁷ Dios yarã caãna caroaro tũgousayama Dios yaye quetire. Mujãã, Dios yarã mee ãnirĩ yu caquetibujurijere mujãã tũgousagaetiya —na ïwĩ Jesús.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã judío majã:

—Samaria yepa macããcũ mu ãcũ. Tore bairo ïrã, cawãtĩ cũgon cariapea murẽ jãã ïña —qũĩ tutiwã Jesure.

⁴⁹ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—Cawãtĩ cũgon mee yu ãniña. Yu Pacũ roquere cũ nacũbugon yu átiya. Mujãã puame roque yu caátiere ïñarã, “Carorijere caácsu niñami,” yu mujãã ïnucũña. ⁵⁰ Caroaro yu caátinucũrĩjẽrẽ ácu, “Caãnimajũũ niñami,” camasã yure na ïáto ï mee yu baiya. Jĩcãũ puame yure camasã na caĩroapeere cũ caboro jũgori roque yu baiya. Bairi camasã yure caĩroaena puamerẽ popiye na baio joroque na átigumi. ⁵¹ Cariapea mujãã ñiña: Yu caquetibujurijere catũgousarã baiyasietigarãma —na ïwĩ Jesús.

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã judío majã:

—“Yu caquetibujurijere catũgousarã baiyasietigarãma,” mu caĩrĩjẽrẽ tũgori, cariapea, “Cawãtĩ cũgon majũã niñami,” murẽ jãã ï masĩña. Cajũgoye macããna profeta majã ãnana nipetirã baiyasi peticoasupa. Abraham ãnacũ cũã baiyasicoasupi. Mu puame, ¿dopẽĩ, “Yu yaye quetire catũgousau baiyasietigumi,” miñati? ⁵³ ¿Mu puame jãã ñicũ Abraham ãnacũ netõrõ caácsu majũ mu ãniñati? Profeta majã ãnana cũã baiyasi peticoasupa. Bairo mu caĩbũsata, ¿“Noa netõrõ caácsu yu ãniña,” ï tũgoñau miñati?

⁵⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—Yu majũã, “Caroaro caácsu yu ãniña,” yu caĩata, yu caquetibujurijere wapa manibujoro. “Dios jãã pacũ niñami,” mujãã caĩnucũmii puame yu caátiere ïñajesonucũñami. ⁵⁵ Mujãã puame cũrẽ mujãã masĩetĩmajũcõãña. Yu roque cũrẽ yu masĩña. Cũrẽ masĩmicũã, “Cũrẽ yu masĩetĩña,” yu caĩata, mujããrẽ bairoa caĩtoriquepai majũ yu ãnibujou. Cariapea, “Cũrẽ yu masĩña,” mujããrẽ yu caĩata, ñuña. Bairi cũ carotirijere yu átinucũña. ⁵⁶ Mujãã ñicũ Abraham ãnacũ ati yepapũ yu caátĩpa rũmurẽ queti tũgori, useanijũgoye caĩiyayupi.

⁵⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã judío majã tunu:

—¿Cincuenta cũmarĩ majũ cũgoetimicũã, “Abraham ãnacũrẽ cũ ñiñawũ,” caĩrẽ bairo miñati?

⁵⁸ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ïwĩ Jesús tunu:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Abraham ãnacũ cũ cabuiaparo jũgoyepua merẽ yu ãnijũgowũ.

⁵⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgori, ãtã rupaa mena cũrẽ wẽjĩãgamiwã. Cũ puame ti wii, Dios ya wiipũ caãniatacu na watoapũ “Cũ jãã,” ï masĩã mano na witiweyocoámĩ yua.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Jesús, jĩcãpaure netõácũ, jĩcãũ cacaapee ïñaecũ cabuiaricure qũĩñajowĩ.

² Bairo cũrẽ etari bero, jãã, cũ cabuerã puame atore bairo cũ jãã ï jẽniñawũ:

—Jããrẽ cabuei, ¿dopẽĩ caapee ïñaecũ, ãni caũmu cũ buiayupari? ¿Cũ pacua roro na caátaje jũgori caapee ïñaecũ cũ buiayupari? o ¿cũ majũ cũ carorijere wapa tore bairo cũ buiayupari? —cũ jãã ï jẽniñawũ.

³ Bairo cū jāā caļjēniñarō tūgori, atore bairo jāā ī yuḡwī:

—Cū majū cū carorije wapa jūgori mee tore bairo buiayupi. Tunu bairoa cū pacu na carorije wapa jūgori mee tore bairo caapee īñacē buiayupi. Bairo puame baiyupa: Dios nocārō cū catutuarijere cū jūgori camasārē na āti īñogḡ, tore bairo cū buiao joroque āsupi. ⁴ Bairi marī puame āmea yḡ Pacu yḡ cū caquetibujurotijoriquere tāmuri marī quetibujḡ yaparogarā camasārē. Nami caānorē camasā paaetinuḡñama. Umureco roquere paanucūñama. Bairi cabero ati yutea canetōrō beropḡ roquere dope bairo quetibujḡ masīā manigaro Dios yaye quetire. ⁵ Bairi yḡ puame ati yeparḡ ācū, mājāā ati yepa macāānarē, caļjīñawojūgoure bairo caācū yḡ āniña. Caroaro cabusurijere bairo caānie caroa quetire mājāā quetibujḡ acū yḡ apū —jāā ī quetibujḡwī.

⁶ Bairo jāārē ī quetibujḡ yaparori bero yua, yeparḡ ucoo eyocūwī. Bairo eyocūrī, paawītōwī ñerī mena cū ucoore. Bairo ātiri, cacaapee īñacūrē cū caapeepḡ cū warepajīñowī. ⁷ Cū caapeere cū warepajīñorī bero, atore bairo qūīwī:

—Siloé cawāmecuti oco opepḡ mḡ caapeere wacoseija —qūī jowī Jesús cacaapee īñacūrē. (Mai, Siloé īgaro īña: “Jīcāūrē cajoecorica oco ope,” īgaro īña.)

Bairo Jesús cū caīrō tūgo, cacaapee īñacē puame ti oco opepḡ cosei acoámī. Bairo cū caapeere topḡ coseri bero, tunu acū, caroaro īñamasīcoasupi yua. ⁸ Bairo cū caļñamasīrō īñarā, cū caānipautḡ macāāna, aperā limosna cū cajēniruinucūrō caļñarīcārā cūā atore bairo āmeo ī jēniñawā:

—¿Ānia, átawātḡ calimosna jēni ruinucūatacḡ mee cū āniñati mājāārā? —āmeo īwā.

⁹ Jīcāārā bairo āmeo īwā:

—Cūā niñami. Apei mee niñami.

Aperā puame atore bairo āmeo īwā:

—Cūrē bairo baumicūā, cū mee niñami. Apei niñami.

Bairo na caļmiatacūārē, cū majū cūā bairo na īwī:

—Cū majūā yḡ āniña. ¡Tame! —na īwī.

¹⁰ Bairo āmeo īrī bero yua, cūrē jēniñawā:

—Āmerā, ¿ñe ūnie jūgori mḡ caapee īñamasīcoayati?

¹¹ Cū puame bairo na caļjēniñarō, bairo na īwī:

—Jīcāu Jesús cawāmecucḡ puame atore bairo yḡ ātiroyaámi. Cū ucoore yeparḡ eyocūrī, paawītōō ātiri, tie mena yḡ caapeere ware pajīñoroyaámi. Bairo yḡ ātiri bero, “Siloé cawāmecuti oco opepḡ mḡ caapeere wacoseija,” ñijowī. Bairo cū caīrō tūgori, cū caātirotirore bairo yḡ apḡ. Bairo yḡ cū caātirotiro bero yua, ñiñamasīña —na ī quetibujḡwī.

¹² Bairo cū caīrō tūgori, na puame cū jēniñawā tunu:

—Cū, mūrē cacatioatacḡ, ¿noopḡ cū ānicuti? —qūīwā.

Cū puame bairo na caīrō, atore bairo na īwī:

—Ūba, ¿noo ācū ācūmi rita? Yḡ masīētīña —na ī quetibujḡwī.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Mai, Jesús, cacaapee īñacūrē cū ucoo mena ñerīrē paawītōrī cū cacatiorica rūmḡ puame, judío majā na cayerijārī rūmḡ āmḡ. Bairi fariseo majā tḡpḡ cū neámā cacaapee īñamasīētīmiatacure. ¹⁵ Bairo fariseo majātḡ

cũ na cane etaro, fariseo majã pũame bairo qũĩ jẽniĩnũparã: “¿Dope bairo yua caroaro miĩnamasĩcoati?” Cũ pũame bairo na ĩ quetibũjũyũpũ:

—Jĩcãũ, Jesũs cawãmecũcũ, cũ ũcoore ñerĩ mena pawĩtĩrĩ yũ pajĩĩnĩwĩ yũ caapeere. Bairo cũ caãto bero, yũ pũame yũ caapeere yũ wacosewũ. To bero ñiĩnamasĩcõãña yua —na ĩ quetibũjũyũpũ.

¹⁶ Bairo cũ caĩquetibũjũro tũgori, jĩcããrã fariseo majã atore bairo ãmeo ĩĩnũparã:

—Ãnirẽ cacatioatacũ, Dios yau mee ãcũmi. Dios yau mee ãnirĩna, marĩ cayerijãrĩ rãmũrẽ nacũbũgoetiupi.

Aperã pũame bairo ãmeo ĩĩnũparã:

—¿Dope bairo carorijere caátipai nimicũã, caroa Dios yaye macããjẽrẽ cũ áti ĩĩnobujocuti? —ãmeo ĩĩnũparã.

Bairo ĩrã, na pũame jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ busuesuparã. ¹⁷ Bairo ãmeo ĩrĩ bero, cacaapee ĩĩaetimirĩcũrẽ cũ jẽniĩnanemoĩnũparã tunu:

—Mũrẽ miĩnamasĩõ joroque caátiatacũre, ¿ñamũ majũ ãcũmi, cũ mi tũgoñañati?

Bairo na caĩrõ, cũ pũame bairo na ĩĩnũpũ:

—Yura, Dios yau profeta majũ niami —na ĩ quetibũjũyũpũ.

¹⁸ Bairo cũ caĩquetibũjũmiatacũãrẽ, judío majã quetiuparã pũame cariape cũ tũgoesuparã cacaapee ĩĩaecũ cajũgoye cũ caãnajẽrẽ. Tunu bairoa Jesũs cũrẽ qũĩĩnamasĩõ joroque cũ caátiataje cũãrẽ cariape tũgogaesuparã. Bairi yua cũ pacuare na piijoyupa. ¹⁹ Na piijori, atore bairo na ĩ jẽniĩñaĩnũparã:

—Ãnia, ¿mũjãã macũ majũã cũ ãniñati? ¿Cariape majũã cacaapee ĩĩnamasĩẽcũ cũ buiari mũjãã macũ? ¿Dopẽĩ ãmerẽ yua caroaro cũ caapee ĩĩnamasĩjãñũñati?

²⁰ Bairo cũ caĩrõ, cũ pacua pũame bairo na ĩ yũyuparã judío majã quetiuparãrẽ:

—Jãã macũ majũã niĩami. Cũã, cacaapee ĩĩnamasĩẽcũ buiawĩ. ²¹ Cũ, jãã macũã cũ caãnimitacũãrẽ, dope bairo cũ cacaapee ĩĩnamasĩatajere jãã masĩẽtĩña. Bairi tunu cũrẽ cũ caapee ĩĩnao joroque caátiatacũ cũãrẽ jãã masĩẽtĩmajũcõãña. ¡Mũjãã majũ cũrẽ cũ jẽniĩñañijate! Merẽ cũ majũ cabũtitũgoña masĩcoacũpũ niĩami. Torecũ, cũ majũã cũ cabaiatajere cariape mũjãã quetibũjũ masĩñami —na ĩ quetibũjũyũparã cũ pacua judío majã quetiuparãrẽ.

²² Cũ pacua pũame tore bairo na ĩ quetibũjũyũparã judío majã quetiuparãrẽ, na uwimirã. Mai, na, judío majã quetiuparã pũame jĩcãrõ tũgoñarĩqũẽ cũtirĩ, “Ni jĩcãũ ũcũ, ‘Jesũs, Mesías niĩami,’ cariape caĩ ũcũrẽ ñubuerica wiipua cũ marĩ wiyogarã,” ãmeo ĩĩnũparã. Bairo na caátigarijere tũgoña uwiri, tore bairo na ĩĩnũparã cũ pacua. ²³ Bairo tiere masĩrĩ, capacua pũame, “Mũjãã majũ cũrẽ cũ jẽniĩñañijate. Merẽ cũ majũ cabũtitũgoña masĩcoacũpũ niĩami,” na ĩĩnũparã judío majã quetiuparãrẽ.

²⁴ Bairi judío majã quetiuparã pũame cacaapee ĩĩaetimiatacũre, cũ piijori bairo qũĩĩnũparã tunu:

—Cariape Dios mena jããrẽ quetibũjũya. Cũ, mũrẽ cacatioatacũ carorije caács cũ caãnierẽ jãã masĩña.

²⁵ Bairo na caĩrõ tũgori, cũ pũame na ĩĩnũpũ:

—¡Ūba! “Carorije caács ãcũmi,” o “Caroa caács ãcũmi,” cũ ñi masĩẽtĩña. Ati wãme jetore yũ masĩña: Caãnijũgorore mai cacaapee ĩĩaecũ yũ

āniniwā. Cabaimirīcū āmerē yua ñiñamasīcōāña. Tie roquere yu masīña —na īñupū, judío majā quetiuparārē.

²⁶ Bairo cū caīrō, judío majā quetiuparā pame atore bairo qūi jēniñanemoñuparā tunu:

—¿Dope bairo majū mu cū átaticioati? ¿Dope bairo átiri miñamasīō joroque mu cū átati?

²⁷ Bairo na caījēniñarījērē tūgo, bairo na īñupū:

—Merē cariape mujāā yu quetibujupū. Bairo yu caīquetibujumiatacūārē, cariape yu mujāā tūgogaetiya. ¿Dopērā pugani cārō yu caquetibujuro mujāā boyati? ¿Mujāā cūā cūrē cū tūgousagarā, tore bairo mujāā īñati?

²⁸ Bairo cū caīrō yua, na pame roro qūi tutiri, bairo qūiñuparā:

—Mua, cū ūcūrē cū tūgousaya. Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūrē catūgousarā jāā ānicōā nigarā. ²⁹ Jāā masīña: Moisés ānacūrē Dios cū quetibujū roticūñupī. Apei, murē cacatioatacū pamerē jāā masīētīmajūcōāña. “Noo atīatacūmi,” cū jāā ī masīētīña.

³⁰ Bairo cū na caīrō, cacaapee īñatimirīcū pame bairo na ī yuyupū:

—¡Ago tame! “ ‘Noo atīatacūmi,’ cū jāā ī masīētīña,” ¿mujāā īñati? Mujāā pame cū mujāā caīmasīeto ūno, yu pamea cū yu masīña yure caapee īñao joroque caátiatacure. ³¹ Merē cariape marī masīña: Dios, carorije caáticōāninucūrārē cū yaye, cū camasīrījērē na átirotietyami. Cūrē caīroarā, cū caborore bairo caāna jetore cū yaye cū camasīrījērē na átirotinucūñami.

³² Bairi ni ūcū ati yepa macāācū camasocū īñamasīēcū cabuiaricure cū caapee īñamasīō joroque cū átimasīēcūmi. ³³ Dios cū cajou ānirī, Dios cū camasīrījē mena yu catiowī. Cū mee cū caāmata, yure yu catioetibujioatacūmi —na īñupū.

³⁴ Bairo cū caīrō, atore bairo qūi tutiyuparā:

—Busueticōāña. Mu pame mu carorije wapa cacaapee īñaecū mu buiayupa. Bairo carorije caátipai ānirī jāārē mu rotimasīētīña —qūi tutiyuparā.

Bairo qūi tutiri yua, ti wii ñubuerica wiire cū acuwioyo jocōāñuparā.

Ciegos espirituales

³⁵ Bairo cacaapee īñaecūrē cū tutiri cū na caacuwioyotajere queti tūgori bero, cū bócaetari, atore bairo qūi jēniñawī Jesús:

—¿Cariapea, “Mesías, Dios cū cajou majū niñami,” mi tūgoñañati?

³⁶ Cū pame bairo qūi yuwī:

—Yu Quetiupau, ¿ñamu ūcūrē cū miñati? Yu cūā cūrē cū yu tūgousagamiña.

³⁷ Jesús pame bairo cū caīrō, bairo qūiwī:

—Mu mena cabusua, cūā yu āniña. Cūrēā miñaña merē —qūiwī Jesús.

³⁸ Bairo Jesús cū caīrō, cacaapee īñatimirīcū pame atore bairo qūiwī rapopaturi mena etanumurī:

—Yu Quetiupau, cariape mu tūgori mu ñiroaya —qūiwī.

³⁹ Tie bero, bairo qūinewowī Jesús tunu:

—Ati yepapure caroa cariape macāājērē āti acú yu apú. Ati yepa macāāna cacaapee īñāenarē bairo caānarē caroa macāājērē na tūgousaāto ī pame, yu apú. Tunu bairoa aperā, “Dios yaye macāājērē camasīrā ānirī cacaapee īñamasīrārē bairo jāā āniña,” caītonucūrā caīñamasīēna majūrē bairo na tuao joroque ī, yu apú.

⁴⁰ Bairo Jesús cū caĩquetibujerijere tǵori, jĩcǵārǵ fariseo majǵ atore qũwǵ:

—Jǵǵ cǵǵrē, “Caĩǵaenarē bairo catǵomasĩēna majũ mujǵǵ ģniǵna,” jǵǵ ģǵ miǵati?

⁴¹ Bairo na caĩrō, Jesús pǵame atore bairo na ģwĩ:

—Cacaapee ģǵaenarē bairo mujǵǵ cǵǵ Dios yaye macǵǵjērē camasĩēna mujǵǵ roro mujǵǵ caátie wapa cabuicǵperǵ mujǵǵ ģnibujiorǵ. “Jǵǵ, camasĩrǵ majũ jǵǵ ģniǵna,” caĩrǵ nimirǵcǵǵ, jĩcǵrō tǵni mujǵǵ ápericōǵ ninucũǵna. Tie jǵgori cabuicǵna majũ mujǵǵ tuaya yua —na ģ quetibujǵwĩ Jesús fariseo majǵrē.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Bairo na ģ yaparori bero, atore bairo na ģ quetibujǵnemowĩ Jesús: “Cariape mujǵǵrē ģiǵna: Ni ũcũ camasocũ nurĩcǵrǵ oveja na cajǵǵnucũĩ jopercũ jǵǵǵcǵǵ, aperorcũ cawǵmǵnetōjǵǵǵ cañuecũ, jerutiri majōcũ niǵami. ² Apei, ēñotaricarore jǵǵrĩcǵ jope majũpcũ cajǵǵ pǵame roque nurĩcǵrǵ ovejare cacotei majũ niǵami. ³ Bairo jopercũ cũ caetaro, ti jopere cacotei pǵame cũ cũ capǵǵjōrō bero, cũ canurǵ oveja cǵǵ cũ busuriquere tǵgomasĩcōǵǵna. Tunu bairoa cũ canurǵ ovejare na wǵmerĩ jeto na piiwiyo jomasĩǵami, na jǵnirō macǵpcũ. ⁴ Bairo na piiwiyojo yaparori, na neñorĩ, na jǵgoyecuti ámasĩǵami. Bairo cũ caátō, na, oveja nurĩcǵrǵ pǵame caroaro qũĩǵamasĩrĩ cũ ũsanucũǵna. Bairo tunu cũ capiirijere tǵgori, caroaro cũ pitietinucũǵna, na upǵure caĩǵamasĩrǵ ģnirĩ. ⁵ Bairǵpcũ, apei na camasĩēcũ pǵamerē cũ ũsaetinucũǵna. Cũ cabusurijere catǵgojeyaena ģnirĩ, cũ uwiri aperorcũ cũ aweyocōǵnucũǵna. Bairĩ noa ũna na camasĩēnarē nurĩcǵrǵ oveja na ũsaetinucũǵna,” na ģ quetibujǵwĩ Jesús fariseo majǵrē.

⁶ Jesús atore bairo fariseo majǵrē na cũ caĩquetibujǵmiatacǵǵrē, na pǵame, “Atore bairo pǵame ģǵ ģcũmi,” cariape ģ tǵgomasĩēma.

Jesús, el buen pastor

⁷ Bairo na ģ quetibujǵ yaparori bero, Jesús pǵame atore bairo na ģ quetibujǵnemowĩ fariseo majǵrē tunu: “Cariape majũ mujǵǵrē ģiǵna: Yũ pǵame oveja na cajǵǵrĩ jopere bairo majũ yũ ģniǵna. ⁸ Aperǵ, yũ jǵgoye caquetibujǵrǵ etajǵgoricarǵ pǵame carorǵ cañuena, cayajapairǵrē bairo majũ ģñupǵ. Bairĩ yũ yarǵ oveja nurĩcǵrǵrē bairo caǵna cǵǵ narē na ģroaetiri na tǵgousaesupa. ⁹ Yua, oveja na cajǵǵrĩ jope majũrē bairo caǵcũ yũ ģniǵna. Bairĩ yũre caĩroa pǵame yũ jǵgori cũ carorije wapare canetōdecoricpcũ niǵami. Jĩcǵũ oveja jǵǵti, o witiǵti bero cataa bócaǵǵamasĩrē bairo tuayami yua caroa yericutaje mena.

¹⁰ “Yajari majōcũ, yajaũ acũ jeto atĩnucũǵami. Tunu bairoa pajĩǵrei acũ jeto atĩnucũǵami. Yũ pǵame roque mujǵǵrē yeri capetietipeere nocǵrō majũ paio mujǵǵ cacǵgopeere jow acũ yũ apũ. ¹¹ Yũ pǵame roque oveja nurĩcǵrǵrē caroaro caĩǵarĩcǵnǵgō cotemasĩrē bairo yũ ģniǵna. Bairĩ ni jĩcǵũ ũcũ oveja coteri majōcũ cañuũ, cũ canurǵ ovejare mairĩ popiye tǵmǵomasĩǵami. ¹² Apei, ovejare cũ yarǵ meerē cacotei ģnirĩ, paawapatarique jetore bonucũǵami. Bairo cabow ģnirĩ, yai ovejare caǵǵaũ cũ caatō ģnarĩ, na aweyocoayami, ovejare cacoteecũ ģnirĩ. Bairo cũ caaweyoro bero, yai pǵame na ģeacubato recōǵǵami, na ũǵaũ yua.

¹³ Cû, ovejare caaweyon puame na ovejare camaiecû ânirî, tunu bairo wapatarique jetore cabonucû ânirî na aweyocoayami.

¹⁴⁻¹⁵ “Yû puame roque oveja nurîcârê caroaro caîñarîcânugô cotemasîrê bairo yû âniña. Bairi yû Pacu Dios yû masîñami yû paariquere. Yû cûa yû Pacu Dios yûre cû camasîrôrê bairo yû masîña cû caânajê cutiere. Torea bairo yû yarâ ovejare bairo caâna cûârê na ñiñaricanugô cotenucûña. Bairo yû cacoterâ, nurîcârâ oveja na upaure caroaro na caîñamasîrôrê bairo ñiñamasîcôa ninucûñama. Bairi yû puame yû yarâ ovejare bairo caânarê netôgu, popiye yû tâmuomasîña. ¹⁶ Bairi tunu aperopu cûârê ovejare bairo caâna, yû ya jânirô mee caâna mai, capâârâ niñama. Bairi na cûârê na yû neñomasîña. Bairo na neño yaparori, jîcârô tâni ânio joroque na yû qûênogu. Bairo na yû caqûênorô, jîcârô tâni ânigarâma. Bairo yû caneñojoatana yua jîcâ poa macâânarê bairo jeto tuagarâma. Yû narê cacotei cûa jîcâûa yû ânigu. Bairo na, yû yarâ ovejare bairo caâna puame caroaro mena yû tûgousagarâma.

¹⁷ “Yû puame camasârê na carorije wapa jûgori yû riacoagu, na netôgu. Bairo cariacocû nimicûa, yû majû rupaû to catio joroque yû baigu. Bairi yû Pacu ñiñamai jânunucûñami. ¹⁸ Bairi ni ûcû puame cabûgoroa yû pajîâroca masîêtîñami. Yû cabaimasîpee atore bairo niña: Camasârê na netôgu, yû cabori rûmu caâno na carorije wapa jûgori yû riacoagu. Bairo cariacocû nimicûa, yû majû rupaû to catio joroque yû baigu. Tore bairo yû Pacu yû bairotijowî,” na î quetibujuwî Jesús fariseo majâ cûrê catûgorâ etarârê.

¹⁹ Bairo Jesús cû caîquetibujurijere tûgori yua, âmeo busurique ricawati-coama tunu judío majâ.

²⁰ Bairo bairâ, na mena macââna capâârâ atore bairo âmeo îwâ:

—¿Dopêîrâ wâtî yeri pûna cacûgon, camecûrê cû mujâa tûgopee usayati?

²¹ Aperâ puame bairo âmeo îwâ:

—Ni jîcâû ûcû cû yeripû wâtî yeri pûna cacûgon tore bairo î quetibujû masîêtîñami. Mujâârâ, ¿wâtî yeri pûna cacûgon cûa cacaapee îñaecûrê caapee înao joroque cû âtimasîcuti? —bairo âmeo î busuwâ fariseo majâ na majû.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Mai, ti watoare pue yutea âmu. Ti yutea caâno Jerusalén macâpure Dios ya wii templo wiire na cabose rûmu âtipto jûgorica rûmu caetaro, na cabose rûmu qûênopœori yutea âmu. ²³ Bairo na cabose rûmu qûênorô, Jesús puame templo wiitu Pórtico de Salomón na caîrî arua tûpu âñesêawî. ²⁴ Bairo tipau cû caâñesêarô, judío majâ puame cû jotoanucârî bairo qûî jêniñawâ:

—¿Nocârô yoaropu jâârê, “Dios cû cajon yû âniña,” jâa mitoâcûati? Bairi Dios cû cajon, Mesías mu caâmata, jicoquei cariapea cû mu caânierê jâa quetibujucôâña —qûî jêniñawâ Jesure judío majâ quetiuparâ.

²⁵ Bairo na caîrô, Jesús puame bairo na î yuwî:

—Merê mujâârê yû quetibujunucûña. Mujâa puame cariape yû mujâa tûgogaetiya. Merê nipetirije yû Pacu cû caâtirotirije mena Mesías yû caânierê mujâa yû âti înonucûña. ²⁶ Bairo yû caâti înorîjêrê înamajûcôâmîrâcûa, cariape mujâa tûgoetinucûña. Yû cacoterâ yû yarâ oveja mena macââna mee ânirî yû mujâa tûgogaetiya. ²⁷ Yû yarâ ovejare bairo caâna yû cabusurijere yû tûgomasîcôâñama. Bairo yû cûa narê na yû masîjâñuña. Bairi na puame cûa caroaro yû tûgousanucûñama.

²⁸ Bairo cariape yu mena catũgousarârê yu mena caânarê caticõânajêrê na yu jonucũña. Na puame ati yepa na caáno ũno, jĩcãũ na mena macããcũ yasietigumi. Namũ jĩcãũ ũcũ na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi. ²⁹ Yu Pacu puame roque yu yarã caâniparârê yu jowĩ. Cũ, yu Pacu puame nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami. Bairo ni ũcũ puame na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi yua. ³⁰ Torena, yu Pacu Dios mena jĩcãrõrê bairo jãã ãnajê cuticõãña —na ï yuwĩ Jesús.

³¹ Bairo cũ caĩquetibujuro tũgorã, judío majã puame ãtã rupaa jeri cũ wẽjĩãgamiwã. ³² Bairo na cajeripaua, Jesús puame bairo na ïwĩ:

—Yu Pacu Dios cũ catutuarije mena capee majũ caroa wãmerê mujãã caĩñajoro yu áti ñonucũña. Bairo capee caroa wãmerê mujãã yu caáti ñnomiatacũârê, ¿di wãme jũgori yu mujãã ãtã wẽjĩãgayati? —na ï jẽniñawĩ Jesús.

³³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ, judío majã puame bairo qũĩ yuwã:

—Bairãpua, caroa wãme mũ caátie wapa jũgori mee murê ãtã mena jãã wẽjĩãgaya. Roro cabũgoroa Diore nũcũbugoesua, mũ caĩbusupairije jũgori roque, murê jãã pajĩãrocagaya. Mũa, cabũgoro macããcũ, ati yepa macããna camasãrê bairo caãcũ mũ ãniña. Bairo caãcũ nimicũã, mũ majũã, “Dios yu ãniña,” caĩrê bairo mi busũnucũña —qũĩwã Jesure.

³⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús puame judío majãrê atore bairo na ïwĩ:

—Dios ya tutipu mujããrê carotirije puame bairo ñña: “ ‘Mujãã cũã Diore bairo caãna mujãã ãniña,’ mujãã ñiña,” ï quetibujũ woatuyupa. ³⁵ Bairi, “Dios ya tutipu na cawoatucũrĩqũê, bairo ïcõãrõ ñña,” marĩ ï masĩetĩña. Tier merê cariape marĩ masĩña. Bairi Dios puame cũ yaye quetire cũ caquetibujũ rotijoricarârê, “Mujãã cũã Dios yarârê bairo caãna mujãã ãniña,” na ï busũyupi. ³⁶ Dios puame roque yu beseri, ati yepapu yu jowĩ. Bairo Dios cũ cajoricu yu caãnimiatacũârê, ¿dopẽĩrã yure, “Diore cabaibotioare bairo majũ niñami,” yu mujãã ñnucũñati? “Dios macũ yu ãniña,” yu caĩrĩjêrê tũgori, ¿dopẽĩrã tore bairo yu mujãã ñnucũñati? ³⁷ Yu Pacu cũ carotiri wãmerê bairo mee mujããrê yu caáti ññoata, cariapea yure catũgousaetiparã mujãã ãniña. ³⁸ Bairãpua, Dios jũgori caroa wãmerê yu caápata roque, yure ñroaetimirãcũã, caroaro tũgousaya Dios yaye macããjêrê yu caáti ñnorĩjêrê. Bairo yu caátie caĩñarã ãnirĩ yu Pacu yũpũre cũ caãnierê caroaro jĩcãrõ tũni catũgousaparã mujãã ãniña. Bairi tunu yu cũã yu Pacu cũ caãnajê cutiere bairoa yu caãnajê cutiere catũgousaparã mujãã ãniña —na ïwĩ Jesús judío majãrê.

³⁹ Bairo Jesús cũ caĩquetibujurijere tũgorã, judío majã puame preso jorica wiipu cũ neágamiwã tunu. Bairo Jesure judío majã preso jorica wiipu na caneágamiatacũârê, Jesús puame camasã capããrã watoa cũ jãã ñã mácũã, apero puame na rutiweyocoámĩ.

⁴⁰ Tie bero, Jesús puame yua, Rio Jordán cawãmecutiya ape nũgõãpu jãã jũgo tunucõã pẽñaámĩ tunu. Bairo pẽña ácu yua, Juan cawãmecucu cajũgoyepũ camasãrê oco mena cũ cabautiza ãnatõpu jãã jũgo tuacõãwĩ Jesús. ⁴¹ Bairo to jãã catuaro, capããrã majũ camasã jãã ññarã etawã. Bairo etari, na puame atore bairo ãmeo ñbusuwã:

—Cariape majũ ññupĩ Juan Jesús cũ cabairijere, Dios cũ camasĩrĩjê mena caroare átijẽño ññoetimicũã. Ñni, Jesús cũ cabaipẽe nipetirijere cariapea ï quetibujũyupi Juan —ãmeo ñbusuwã na majũ.

⁴² Tipãũre capããrã majũpua camasã Jesure cũ tũgousa jũgowã.

11

Muerte de Lázaro

¹ Jicāũ añupĩ riayewai Lázaro cawāmeссс. Cũ pñame Betania cawāmeссс macā macāācũ āmi. Ti macāpñ macāācō María, apeo cũ yao Marta cũā āmo. ² Mai, cō, María, Lázaro yao pñame marĩ Quetiupañ Jesure cajutiñurĩjẽ mena cũ rñporire capiopeorico āmo. Bairo piopeori bero, cō poañapō mena cũ rñporire capaareboporico āmo. ³ Bairi Lázaro yarā rōmirĩ pñame atore bairo qũĩ quetijoyupa Jesure:

—Jāā Quetiupañ, mñ bapa Lázaro riajāñuñami —ĩ joyupa Jesure.

⁴ Bairo cũ na caĩquetijoatajere tũgori, Jesús pñame atore bairo jāā ĩwĩ:

—Atie Lázaro cũ cariaye cutiānie cũ riayasimajũcoao joroque caátipee mee niña. Dios cũ catutuarije camasārẽ yñ caāti ĩñopee roque nigaro. Tunu bairoa yñ, Dios macũ yñ caátitutuānie cũārẽ na ĩñao joroque yñ átigu, Lázaro cũ cariarije jũgori —jāā ĩwĩ Jesús.

⁵ Mai, Jesús pñame Martare, Mariare, bairi Lázaro cũārẽ camai majũ āmi.

⁶ Bairo Lázaro cũ cariarijere tũgomicũ, tunu pũga rñmñ cārō tipañre jāā jũgotuacōāwĩ mai. ⁷ Cabero atore bairo jāā ĩwĩ Jesús, jāā, cũ cabuerārẽ:

—Jito tunu Judea yepañ.

⁸ Bairo cũ caĩrō, jāā cũ cabuerā pñame atore bairo cũ jāā ĩwũ:

—Jāārẽ cabuei, yoápériya ti yepa macāāna mūrẽ ũtā rupaa mena na cawẽpajĩabujioata rñmñ. Bairo to macāāna mūrẽ na caátaje caānimiatacũārẽ, ħmñ ágayati ti yepañ tunu?

⁹ Bairo jāā caĩrō, Jesús pñame jāā ĩwĩ:

—Merẽ marĩ masiña: Jicā ñmñreco, pũga wāmo peti rñpore pũga pēnirō cānacā hora majũ cũgonucũña. Bairi ñmñrecore marĩ caāñesēāta, pũgataricaro mano caroaro marĩ āñesēācōāña, muipñ ñmñreco macāācũ cũ cabusuro jũgori. ¹⁰ Bairāpñ, ñamirẽ marĩ caāñesēāta, pũgatarique nibujioro muipñ ñmñreco macāācũ cũ cabusuwoeto jũgori.

¹¹ Bairo jāā ĩ quetibujñ yaparo, atore bairo jāā ĩñemowĩ tunu:

—Marĩ bapa Lázaro pñame cānii baiimi. Bairo cũ cacānimiatacũārẽ, cũ wācōũ águ yñ átiya.

¹² Bairo cũ caĩrō tũgorā, jāā cũ cabuerā pñame bairo cũ jāā ĩwũ:

—Jāā Quetiupañ, ħcacānirẽ bairo cũ cabaiata, cũ cacātinemopee āno to baićuti?

¹³ Mai, Jesús pñame Lázaro cũ cabaiyasicoatiere ĩgu, tore bairo jāā ĩmiwĩ. Bairo cũ caĩmiatacũārẽ, jāā cũ cabuerā pñame, “‘Catirā marĩ cawũgoa cānirĩjẽ mena cānii baiimi Lázaro,’ marĩ ĩgu ĩcũmi Jesús,” jāā ĩ tũgoñacōāwũ. ¹⁴ Bairo jāā catũgomasiētōĩ, Jesús pñame atore bairo cariape jāā ĩ quetibujñwĩ:

—“Lázaro merẽ riacoayami,” ĩgu ñiña. ¹⁵ Bairi Lázaro tũpñ yñ caāmerĩataje mena yñ tũgoña useaniña. Muñjāā pñame tore bairo áti ĩñorĩcārōpñ muñjāā tũgousanucũña. Bairi Lázaro cariaatacñ tũpñ marĩ ĩñarāróa —jāā ĩwĩ Jesús.

¹⁶ Bairo Jesús, jāā cũ caĩrō tũgo, Tomás, apeyera Gemelo na caĩ wāmetinucũñ pñame atore bairo jāā ĩwĩ:

—Jito, marĩ cũā cũ mena marĩ cariayasiro ñurō.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Bairo topñ etarā, jāā wiroñawũ: Merẽ Lázaro ānacūrẽ baparićānacā rñmñ netōñupā cũ rupañri āñajērẽ ũtā opepñ na cacũrocaatato bero yua.

¹⁸ Mai, Betania pñame Jerusalén macā tuaca itia kilómetro cārō majũ

etaricaró ămă. ¹⁹ Capăârăpua judío majă mena macăăna Martare, bairo Maríajăârē na ĩnarásúpa, na yau cū cariaro jūgori na tūgoña yapapuaeticôato ĩră. ²⁰ Bairo Jesús ti macăpu cū caetaató tūgori, Marta pame jăă bocáo asúpo. Cō yao María pame wiipua tuacôăñupō. ²¹ Bairo Marta pame jăă bocári, atore bairo qũiwō Jesure:

—Yh Quetiupau, jăātu mă caămata, yă yau baiyasietibujioatacumi. ²² Baiopua, yă masĩña: Nipetirije mă cajēnirĩjērē mă jogami Dios. Āmepă căārē mă cajēnirōrē bairo átimasĩñami Dios —qũiwō Jesure.

²³ Bairo cō caĩrō, Jesús pame cō ĩwĩ:

—Mă yau catitunucoagumi tunu —cō ĩwĩ Jesús.

²⁴ Bairo Jesús cō cū caĩrō, Marta pame atore bairo qũiwō tunu:

—Yh masĩña merē tiere. Nipetiro cariaricară nemo na cacatitunurĩ rămă, catasari rămă caănopu cū căă catitunugumi —qũiwō Jesure.

²⁵ Bairo cō caĩrō tūgo, Jesús pame bairo cō ĩwĩ Martare tunu:

—Yha, yă āniña cariyasiricarărē cacatijūgo. Bairi nipetiro yăre catūgousară ati yepapure cariacoaana nimirăcăă, caticôă ninucăgarăma.

²⁶ Tocănacăupua mai, cacatiăna, yăre catūgousară cariacoaana nimirăcăă, caticôă nigarăma. ¿Cariape mă tūgoyati atore bairo mă yă caĩquetibujurijere? —cō ĩwĩ Jesús Martare.

²⁷ Bairo Jesús cō cū caĩrō tūgo, Marta pame atore bairo qũ yăwō:

—Yh Quetiupau, mărē cariape majū yă tūgousaya. Măa, mă āniña Mesías, Dios macă. Dios cū cajou majū mă āniña. Măa, ati yepapu caatípau na caĩwoatujūgoyeticũrĩcă majū mă āniña —qũiwō Marta Jesure.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Atoe bairo Jesure qũ bhsu yaparori bero yua, cō baio Maríare cō piijori yasioaroaca cō ĩ quetibujuyupo:

—Marĩrē cabuei atoa niñami. Bairi mărē yă piijorotiami.

²⁹ Bairo Marta cō caĩrō tūgo, jicoquei wămunăcă Jesure qũĩăao atícoasupo. ³⁰ Mai, Jesús pame macă tūnipu jăă jūgoănicôăwĩ. Ti macăpure jăă jăăetaepu mai. Marta jăârē cō cabocăetatapaupua jăă ānicôăwũ. ³¹ Bairo Marta cō cō caĩrō, tămurĩ wămunăcărĩ na wiire witi atícoasupo María, Jesutu acó. Bairo tămurĩ cō cawitiáto ĩnară, judío majă cō ya wiipu cōjăârē na tūgoña yapapuaeticôato ĩră, caĩñarátana pame cō usacoăsúpară. “María cō yau masă opepu otio acó baiomo,” ĩ tūgoñarĩ cō usacoăsúpară.

³² Bairo María atí, Jesús cū caănopu etari, Jesús răpori tăpu cō răpopaturi mena etanumuo etawō. Bairo etari, María qũiwō Jesure:

—Yh Quetiupau, jăātu mă caămata, yă yau baiyasietibujioatacumi.

³³ Bairo María, judío majă cō mena caatíatana căă na caotiro ĩnarĩ, Jesús pame cū yeripu butioro na tūgoñamairĩ yapapuaajăñuwĩ. ³⁴ Bairo tūgoña yapapuari, bairo na ĩ jēniñawĩ:

—¿Noopu Lázaro rupaari ānajērē măjăă rocari?

Bairo qũiwă na pame:

—Jăă Quetiupau, marĩ ĩňaátó ti masă opepu.

³⁵ Bairo na caĩrō, Jesús pame butioro otiwĩ. ³⁶ Bairo Jesús butioro cū caotiro ĩnară, judío majă pame bairo na majū āmeo ĩwă:

—Īňañijate. ĩNocărō butioro majū cū cū maimiñuparĩ Lázaro ānacărē Jesús!

37 Bairo na caĩrõ, judío majã mena macããna jĩcããrã na majũ bairo ãmeo ïwã:

—Ñi Jesús, cacaapee ññaetacu cããrẽ cacatiocõãricũ nimicũã, ¿dopẽĩ jĩcã wãme ñno Lázaro ãnacũrẽ cũ juátinemo masĩetĩbujioyupari? —ãmeo ïwã jĩcããrã judío majã.

Resurrección de Lázaro

38 Tunu Jesús pũame bairo na caãmeo ñtoye, cũ yeripũ butioro tũgoñarĩ, Lázaro ãnacũ masã opetũacapũ ámi. Mai, Lázaro ãnacũ masã ope pũame ãtã opepũ ãmũ. Bairi tunu ãtã tii mena ti ope biaricarõ cãgowũ.

39 Bairo ïwĩ yua Jesús pũame:

—Masã ope ãtã tii biaricatiire newoya.

Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgo, Marta, Lázaro cabaiyasiatacũ ãnacũ yao pũame atore bairo qũĩwõ Jesure:

—Yũ Quetiupũ, merẽ baparicãnacã rãmũ majũ netõcoaya. Toreto, merẽ roro majũ ãnijusucoato.

40 Bairo cãrẽ cõ caĩrõ tũgo, Jesús pũame atore bairo cõ ïwĩ Martare:

—Merẽ mũ yũ quetibũapũ: “Cariape yũ mũ catũgousaata, Dios caroa camasãrẽ cũ caátĩ ñnorĩjẽrẽ miñago,” mũ ñiapũ —cõ ïwĩ.

41 Bairo Jesús Martare cõ cũ caĩ yaparoro, Lázaro ãnacũ masa ope ãtã tii biaricatiire pãwocõãwã yua. Bairo na capãworo ñnarĩ, Jesús pũame ãmũrecóopũ ññamũgõjori, atore bairo Diopũre qũĩ jẽniwĩ:

—Caacu, yũ mena mũ ñujãñũña. Tocãnacãni yũ cajẽniro yũ mũ tũgocõãña. 42 Yũ masĩña merẽ: tocãnacãni yũ mũ tũgonucũña. Bairi tunu ãnoa camasã caãna jũgori bairo ñiña: “Cariapea ãnia niñami Dios cũ cajou majũ,” na ñáto ñ, bairo mũ ñiña —qũĩwĩ Jesús cũ Pacũ Diopũre.

43 Bairo Diopũre qũĩ jẽni yaparori bero, Jesús pũame busarique tutuaro mena atore bairo ïwĩ:

—¡Lázaro, witiasá topũre!

44 Bairo Jesús cũ caĩrõ, cariyasiricũ pũame ti masã opepũre witicoamĩ. Cũ wãmorĩ cũ rũpori cãã juti mena na cadũnaricũ witiamĩ. Tunu bairoa cũ rũpoa cããrẽ juti asero mena paumaricũ witiamĩ. Bairo cũ cawitiatõ, Jesús, bairo na ïwĩ:

—Cũ õwãña, cũ caãmasĩparore bairo ñrã —na ïwĩ Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Bairo Jesús cũ caátiere ñnarĩ, capããrã judío majã Maríajããrẽ caba-pacutirátana, Jesús cũ caátĩ ñnoatajere caĩñaatana cũ tũgousajũgowã.

46 Bairo na catũgousamiatacũãrẽ, aperã jĩcããrã pũame fariseo majãrẽ na ññarásupa. Bairo na ññarátĩ yua, nipetirije Jesús cũ caátiaatajere na quetibũjũyupa. 47 Bairo na caĩquetibũjũriajere tũgori, fariseo majã sacerdote majã quetiuparã cãã nipetirã neñañuparã Junta Suprema na caĩrõpũ. Topũ neñarĩ, atore bairo ññuparã:

—¿Dope bairo cũ mena marĩ ánaati? Cũ, caãmũ capee majũ caroa átĩ ñnorĩqũẽrẽ na átĩ ñnoũ átiyami camasãrẽ. 48 Cãrẽ, bairoa marĩ caátitroticõãmata, capããrã camasã cũ jetore cũ tũgopaje usagarãma. Bairi tunu Roma macããna carotirã marĩ tũpũ atĩri, marĩ ñubuerica wii templo wiire átiyasio rocacõãgarãma. Tunu bairoa marĩ nipetiro ati yepa caãna cããrẽ marĩ pajĩare peyocoagarãma —ãmeo ñ busũyuparã na caneñarõpũ.

49 Mai, na mena macããcũ jĩcãũ Caifás cawãmecũ ti cũmarẽ sacerdote majã quetiupũ caãcũ pũame bairo na ññupũ:

—Mujãã, catũgoñarĩqũẽ mãna majũ mujãã ãniña. ⁵⁰ Bairoa tunu mujãã atore bairo mujãã ĩ tũgoñaetĩĩati: “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã na capajĩã repeyoparo ũnorẽã, jĩcãũã caũmu jeto cũ cariaro roque ñubujioro,” ¿mujãã ĩ tũgoñaetimajũcõãĩati?

⁵¹ Mai, Caifás puame atore bairo cũ caĩyaparoata, cũ majũã cũ catũgoñarõ mee bairo ĩñupũ. Ti cũmarẽ sacerdote majã quetiupau cũ caãnoi, Dios puame, “Bairo ĩña,” ĩrĩqũẽrẽ cũ catũgoñarĩqũẽ joro jũgori bairo ĩñupũ. Jesũs, judío majã na carorije wapare netõgu, ti yepa macããnarẽ na cũ cariabojapeere ĩgu, bairo ĩñupũ. ⁵² Bairi tunu Jesũs judío majã na carorije wapa jeto meerẽ cũ canetõbojapeere bairo ĩñupũ. Nipetiro aperã ati yepa macããna caábataricarã Dios yarã cũ pũnaa caãniparã cũãrẽ na cũ canetõpeere ĩgu ĩñupũ Caifás sacerdote majã quetiupau. ⁵³ Bairo Junta Suprema na caĩrõpu na caneñabusuri rãmua, Jesure cũ na capajĩãrocapeere ãmeo busupẽni weyocõãñuparã fariseo majã bairi sacerdote majã quetiuparã mena.

⁵⁴ Bairi yua, Jesũs puame cũ na capajĩãgarijere masĩrĩ, baujaro judío majã quetiuparã na caãnopure ãniñesẽãẽmi yua. Bairi Jesũs Judea yepa caãnimiatacu jãã cũ cabuerã mena jĩcãpu desierto tũaca macã, Efraín cawãmecuti macãpu jãã jũgoetawĩ. Bairo ti macãpu jãã cũ cabuerã mena etari, ti macãpu jãã jũgoãnicõãwĩ Jesũs.

⁵⁵ Bairo Jesũs ti macãpu jãã cũ cajũgoãno, merẽ petoaca rusawu judío majã bose rãmũ Pascua caetaparo. Bairo ti rãmũ caetaparo jũgoye nipetiro judío majã Jerusalén macãpu jeto áamá. Caroarã nigarã Dios cũ caĩñajoro, na caãtinucũrõrẽ bairo átigarã ásuparã. ⁵⁶ Bairo bairã, judío majã quetiuparã puame Jesure cũ macã ñesẽãñuparã, cũ ñerĩ cũ preso jogarã. Bairo cũ macã ñesẽãrĩ, tocãnacãũpurea templo wiipu na jẽniñamacã ñesẽãñuparã. Alore bairo ĩñuparã:

—¿Dope mujãã ĩ tũgoñaĩati? ¿Jesũs cũã ati bose rãmũrẽ cũ etauati, o cũ etaecuati ato? —na ĩ jẽniñañuparã.

⁵⁷ Mai, judío majã aperã sacerdote majã quetiuparã cũã ni jĩcãũ ũcũ Jesure cũ caetarije quetire cũ catũgoata, “Jicoquei cariape cũ quetibũjuáto,” ĩ roti cũñuparã, bairo na caĩquetibũjuro Jesure cũ ñe masĩgarã yua.

12

*Una mujer derrama perfume sobre Jesús
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)*

¹ Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rãmũ Pascua bose rãmũ caetaparo jũgoye, Jesũs Betania macãpu jãã jũgoámĩ. Ti macãpu cariyasiricure cũ cacatioricu Lázaro tũpu jãã jũgoámĩ. ² Topu, cũ cacatioricu Lázarojãã ya wiipu jãã jũgo ugarique ugawã, Jesure bũtioro qũĩroarã. Mai, Marta puame jããrẽ ugarique batoo ámo. Lázaro puamea jãã menarẽ mesapu ugarui ámi. ³ Bairo jãã caugaruiro, María puame nardo caroa cajutiñurĩjẽ cawapa pacarije paio trescientos gramos majũrẽ jeamó. Bairo jeatĩri, Jesũs rũporire piopeowõ. Bairo áti yaparo, cõ poañapõ mena pare bopowõ. Bairo cõ caáto, nipetiro ti wii pupeapu jutiñu bijapeticoapu yua. ⁴ Bairo Jesure cõ caátiere ĩña, Judas Iscariote, jãã mena macããcũ, Jesure cabero cabusujãbuitirocapau puame bairo ĩwĩ:

⁵ —¿Dopẽĩõ tie cawapa pacarijere trescientos denario moneda tiiri majũ nuniwapatari, cabopacarãrẽ na cõ juápeyupari? —ĩwĩ Judas jãã mena macããcũ pũame.

⁶ Mai, Judas pũame cabopacarãrẽ caĩñamai ãcũ meena, tore bairo ã busũwĩ. Cajeruti jeyanucũrĩ majõcũ ãnirĩ bairo ãwĩ. Mai, cã, Judas pũame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñarĩcãñgõbojau ãmi. Bairo caãcũ nimicũã, ti poa macããjẽrẽ jericawori cã majũ cã caborijere cawap-atinucũ ãnirĩ, tore bairo ãwĩ. ⁷ Bairo Judas cã caĩrõ, Jesũs pũame qũĩwĩ:

—Patowãcõrõ cõ ã busũpajũgoeticõãña. Atio carõmio pũame yũ rupauri caãnipeere caroaro átĩjũgoyeticũõ átiyamo tie cajũtiũurĩjẽ mena. ⁸ Cabopacarã roquere tocãnacãnia na mujãã ãñacõã ninucũgarã, mujãã watoa na caãno. Yũ pũame roque tocãnacãnia mujãã mena yũ ãmerĩgu — qũĩwĩ Jesũs Judare yua.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Capããrã judío majã mena macããna masĩñupã Betania macãpũ Jesũs jãã cã cajũgoãnierẽ. Torena, butioro Jesure caĩñagarã ãnirĩ, ti macãpũ jãã ãñarã etawã. Bairi Jesũs jeto meerẽ caĩñagarã ãnirĩ etawã. Lázaro cariyasiricu ãnacũrẽ Jesũs cã cacatioricu cããrẽ ãñagarã, topũ etawã. ¹⁰⁻¹¹ Mai, sacerdote majã quetiuparã pũame, “Cã, cariaricure Jesũs cã cacatio ãñorĩqũẽrẽ caĩñarĩcãrã ãnirĩ capããrã judío majã marĩrẽ ricawatiri, Jesũs pũamerẽ cã tũgõusarã átiyama,” ãmeo ãñuparã. Bairo ãrĩ yua, Lázaro cããrẽ cã pajĩã rocacõãgayuparã.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Mai, ti watoa caãno, capããrã camasã Jerusalẽpũ ásupa, Pascua bose rũmũ netõrána. Bairi ti rũmũ busuri rũmũ caãno merẽ masĩñupã Jesũs ti macãrẽ cã caetapeere. ¹³ Bairo cã caetapeere camasĩrã ãnirĩ yua, peepũ ãnie carupaño querire pajure jeri, Jesure cã bocãwã. Bairo cã bocárana, atore bairo ã basa awajabusũ ãseanĩpeowã:

—¡Nocãrõ to ãumajũcõãñati! ¡Nocãrõ cañũũ majũrẽ Dios cã catutuarije mena marĩ cã cajoure cã marĩ basapeoto! ¡Nocarõ cañũũ Israel macããna Quetiupau Rey majũrẽ cã marĩ basapeoto!

¹⁴ Jesũs pũame burrore bocãetari cã buipũ pesari ámĩ Jerusalẽpũ. Mai, Dios ya tutipũ cããrẽ torea bairo cã cabaĩpeere ã quetibũjuyupa:

¹⁵ “Tũgoña uwieticõãña mujãã Sión macã macããna. ãñãñijate.

Mujãã Quetiupau Rey burro buipũ pesari atiyami,” ã quetibũju woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁶ Mai, caãnijũgoro jãã, cã cabuerã, jãã tũgomasiẽpũ tore bairo ã quetibũjuriquere. Cabero, Jesũs riari bero ãmurecóorpũ cã cawãmuátó beropũ roque, nipetirije Jesũs cã cabaĩpeere na cawoatujũgoyetiriquere jãã masĩwã. “Jesũs cã cabaĩpeere ã quetibũjurã bairo ã woatuyupa,” jãã ã tũgoñamasĩwã.

¹⁷ Mai, Jesũs Lázaro masã opepũ caãcũrẽ cã cacatioro caĩñarĩcãrã pũame tie nipetiro na caĩñarĩqũẽrẽ na quetibũju netõrã áma camasãrẽ. ¹⁸ Bairi nipetiro camasã Jesure cã bócarásupa. Jesũs, ti wãme catorique caroare cã caátĩ ãñorĩqũẽrẽ na caquetibũjuro jũgorĩ cã bócarásupa.

¹⁹ Aperã fariseo majã pũame atore bairo ãmeo ãñuparã:

—Merë mujãã masiña: Tore bairo na caĩrĩjẽrẽ marĩ caẽñotaeticõãta, dope marĩ áti masiẽtĩgarã. Ìñañijate. ¡Nipetiro camasã cũ jetore tũgousarã átiyama! —ãmeo ìñuparã fariseo majã.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Jerusalepũ cabose rũmũ netõrátana mena macããna cũã ãñupã jĩcããrã griego majã. Bairi na cũã ti bose rũmũ caãno Diore caĩroaratãna ãñupã. ²¹ Bairi na pũame Jesure caĩñagarã ãnirĩ, Felipe tapũ etawã. Mai, Felipe pũame Galilea yepa jĩcã macã Betsaida macããcũ ãmi. Bairi na pũame bũtioro atore bairo Felipe qũĩwã:

—Jesure bũtioro cũ jãã ìñagaya.

²² Bairo cũ na caĩrõ tũgo, Felipe, Andrés pũamerẽ cũ quetibũjũamĩ. Bairi na pũgarãpũ Jesure cũ quetibũjũra etawã. ²³ Bairo cũ na caĩquetibũjũro tũgo, Jesús pũame atore bairo jãã ìwĩ:

—Merë petoaca cõñacoatĩya yũ, Camasã jũgocũre yũ na capajĩãrocaro bero caãnimiatacũãrẽ yũ cacatitunu wãmũápáro umũrecóo buipũ nocãrõ caroaro caãnopũ. ²⁴ Cariape majũ mujãã yũ quetibũjũya: Trigo apea ùnorẽ ñerĩ pupeapũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputieticõãta, bairica majũ rĩca jomasiẽtĩgaro. Bairopũ, ñerĩ pupeapũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputiata roquere, caroa capee majũ rĩcacutinucũña. ²⁵ Bairi tunu Diore caboena ãnirĩ, ati yepa macããjẽ jetore bũtioro mujãã caũgaripea ìñacõãninucũata, cayasiparãrẽ bairo mujãã tuagarã. Bairi ati yepa macããjẽ carorijere mujãã caboeticõãta roque, Dios mena caãnicõãninucũparã mujãã ãnigarã. ²⁶ Bairi noo caborã yũ ca-quetibũjũrijere catũgousagarã na tũgopaje usaãto yũ yayere, yũ paabojari majãrẽ bairo na caãnigaata. Tore bairo na caápata, na cũã yũ caãnopũre ãnigarãma. Bairi yũ caquetibũjũrore bairo tũgousari caroaro caaticõãnarẽ yũ Pacũ Dios pũame na ìñamairĩ caroare na jogũmĩ —jãã ì quetibũjũwĩ Jesús.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Bairo jãã ì quetibũjũ yaparo, bairo jãã ìwĩ Jesús: “¡Ãmea bũtioro majũ yũ yeripũ yũ tũgoña yapapuaya! ¿Bairi, nopẽ bairo Diore cũ ñi jẽnicutĩ? ‘Caacũ popiye yũ baio joroque cabaípee to baieticõãto,’ cũ ñi jẽnietigu. Bairo Diore cũ ñi jẽnietigu, ¡torecũna popiye yũ catãmuorĩjẽ jũgori ati yepa macããna na carorije wapare netõũ acũ yũ apũ!” jãã ìwĩ Jesús.

²⁸ Ì yaparo, atore bairo qũĩ jẽniwĩ Diopũre: “Caacũ, ãmerẽ mũ catutuarije pũamerẽ camasãrẽ na ìñoña,” qũĩ jẽniwĩ Jesús.

Bairo cũ caĩjẽnirõ, umũrecóopũ atore bairo ì busũocajowũ: “Merë yũ catutuarije caroa áti ìñoĩqũẽrẽ camasãrẽ na yũ áti ìñonucũña. Bairi tunu yũ catutuarije caroa mena camasãrẽ na yũ áti ìñonemogu tunu,” ì busũocajowũ jõbuiipũ.

²⁹ Camasã, cũtũ catũgoãna pũame bairo caĩbusũocajorijere tũgori, bairo ìwã:

—Bũpore bairo ocajoapũ.

Aperã camasã jĩcããrã bairo ìwã:

—Diotũ macããcũ ángel Jesús mena busũroyaami —ìwã.

³⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús pũame bairo na ìwĩ:

—Yũ yaye macããjẽ rotie meerẽ bairo ì busũami Dios. Mujãã yaye macããjẽ rotie majũ roquere bairo ì busũami. ³¹ Bairi tunu merẽ ãmea niña Dios ati yepa macããna nipetiro camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ. Bairi

wātī ati yepa quetiupau cūārē āmea Dios cū rocacōāgumi yua. ³² Bairi tunu yucupāip̄u yu papuaturi yu na canemugōncōrō jūgori, ati yepa macāāna capāārā na carorije wapare netōrī, yu yarā jeto na ānio joroque na yu ātigu —jāā ī quetibujwī Jesús.

³³ Bairo Jesús cū caīrījērē cū tūgomasiāta, bairo yucupāip̄u cū na capuaro cū caríapeere quetibujūgu īmiwī. ³⁴ Camasā puame bairo cū caīquetibujurijere tūgorā, atore bairo qūīwā Jesure:

—Dios ya tutip̄u na cawoaturiquere camasā jāā na caquetibujuro atore bairo jeto jāā tūgonucūña: Mesías Dios cū cajou tocānacā rūmu cacaticōāninucūñ nīgumi. ¿Nopē mu puame, “Dios cū cajou Camasā Jūgocu puame yucupāip̄u yu na capapuarocarō yu riacoagu,” miñati? ¿Bairi nī puame cū ānicūti cū, camasā Jūgocūre bairo caācū? —qūī jēniñawā camasā Jesure.

³⁵ Bairo camasā cū na caīrō tūgo, Jesús puame atore bairo na īwī:

—Mujāā mena mai ati yepap̄u ācū, yua, yu āniña ati yepa macāāna canaitīārōpu caānarē bairo caānarē cajīñawoauere bairo caācu majū. Baiṛua, yoaro majū mujāā mena yu āmerīgu. Bairi mujāā mena yu caāno mai, yu caquetibujurijere caroaro yu tūgousaya, roro jāā tāmoure, īrā. Bairi merē mujāā masīña: Camasā ñami canaitīārōpu jīñawoena áná, “Cariape jāā áná,” ī masīētīñama. ³⁶ Bairi yu, cajīñawoauere bairo caācū, mujāā mena mai yu caāno īñarī, caroaro majū yu tūgousaya. Canaitīārōpu caānarē bairo mujāā caāmerīparore bairo īrā, caroaro cariape yu caquetibujurijere yu tūgousaya —na īwī Jesús camasārē.

Bairo na ī quetibujū yaparo, aperop̄u na rutiweyocoámī Jesús yua.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Bairo Jesús puame nocārō caroa Dios yaye áti īñorīqūērē na caīñarō, na cū caátī īñomiatacūārē, judío majā puame, “Cariape caroare marī áti īñou átiyami,” qūī tūgousaema Jesure. ³⁸ Bairi profeta Isaías ānacū Dios ya tutip̄u cū cawoquetibujucūricārōrē bairo bai etawu yua. Mai, profeta Isaías ānacū puame Dios ya tutip̄u atore bairo ī woatujūgoyeticūñupī: “Dios, jāā Quetiupau, jāā caquetibujurijere, noa ūna tiere tūgousaetiayama.

Bairi tunu mu yaye caroa áti īñorīqūērē īñamajūcōāmirācūā, cariape jāā tūgousaetiayama,” ī woatuyupi.

³⁹ Bairi camasā profeta Isaías ānacū cū caīwoaquetibujuricarore bairo Jesús cū caquetibujurijere cū tūgousagaema. Tunu profeta Isaías ānacū aṛepap̄u cūārē atore bairo ī woatu quetibujucūñāñupī:

⁴⁰ “Cacaapee cūgorā nimirācūā, di rūmu ūno caroa Dios cū caátī īñorījērē na īñamasīētīō joroque na átigumi.

Ati poa macāāna na yerip̄u catūgoñamasīgaetoi, cacaapee cūgorā nimirācūā, cū caátiere na īñamasīētīō joroque na átigumi.

Tunu bairoa caāmoo cūgorā nimirācūā, cū yaye quetire na tūgomasiētīō joroque na átigumi.

Na yeripure tūgoñamasīētīñama na cū caquetibujugamirījērē.

Bairi, ‘Jāā mu netōwā,’ īētīnucūñama Diore,” ī quetibujuyupi Isaías ānacū.

⁴¹ Mai, Isaías ānacū puame tore bairo cū caīwoaturijere merē īñañupī Dios cū catutuarije mena ati yepap̄u Jesús cū cabaipeere. Bairo Jesús cū cabaipeere caīñarīcū ānirī tore bairo quetibujuyupi.

⁴² Bairo Jesure cū na catūgousaetimiatacūārē, capāārāpu judío majā mena macāāna cū caquetibujurijere tūgousawā. Bairi tunu jīcāārā

judío majã quetiuparã caanimajũrã cãã Jesũs cũ caquetibũjurijere cũ tũgousawã. Bairo Jesure cũ tũgousamirãcũã, fariseo majãrẽ uwiri, baujaro, “Jesure catũgousarã jãã ãniña,” iẽma. “Bairo marĩ caĩata, sinagoga ñubuerica wiiripũ marĩ caãno fariseo majã marĩ acuwiyorema,” írã, baujaro Jesure cũ na catũgousarijere bai ññoaema. ⁴³ Mai, na pũame Dios bũtioro na cũ caĩñajesopee ñnorẽã, bũtioro camasã pũame narẽ na caĩroaro bowã. Bairi Jesũs pũamerẽ baujaro tũgousagaema.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Bairo jãã ñ quetibũju yaparo, Jesũs pũame bũsũrique tutuaro mena atore bairo iĩwĩ: “Ni jĩcãũ ñcũ yũ caquetibũjurijere catũgousau pũame, yũ jeto merẽ tũgousau átiyami. Yũre cajoricũ yũ Pacũ Dios cũãrẽ cũ tũgousau átiyami. ⁴⁵ Bairi tunu ni jĩcãũ ñcũ yũre caĩñanucũbugou yũ jeto meerẽ ññanucũbugou átiyami. Bairi yũre cajoricũ yũ Pacũ Dios cũãrẽ caĩñanucũbugoure bairo ácu baiyami. ⁴⁶ Yũ, yũ ãniña camasãrẽ canaitĩãrõpũ caãnarẽ cajĩñawoure bairo caátiatácu ati yepapũre. Bairi yũ caquetibũjurijere catũgousarã pũame canaitĩãrõpũ caãnarẽ bairo roro átiãmerĩgarãma. ⁴⁷ Bairi yũ caquetibũjurijere tũgocõãmirãcũã, yũ caquetibũjurore bairo caáperãrẽ popiye na baio joroque na átiacũ mee yũ apũ. Bairi tunu ati yepa macããna camasãrẽ yũ majũã na átierei acũ mee yũ baiwũ. Na carorije wapa roquere ati yepa macããna camasãrẽ na netõũ ácu yũ baiwũ. ⁴⁸ Bairo yũre boetiri, yũ caquetibũjurijere catũgousagaenarẽ carepũ merẽ nicõãñami. Bairi atie mũjãã yũ caquetibũjurijere na catũgousagaetie wapa jũgori popiye na baio joroque na átiyũmi camasãrẽ Dios, cũ caĩñabeseri rũmũ catũsari rũmũ caãno yua. ⁴⁹ Yũ pũame yũ majũã yũ catũgoñarĩjẽ mena mee bũsũri mũjãã yũ quetibũjunucũña. Yũ Pacũ Dios yũre ati yepapũ cajoricũ pũame roque yũ caĩpeere, yũ caátipee cũãrẽ yũ átiroticũwĩ. ⁵⁰ Bairi yũ masĩña baiřna yũ Pacũ Dios yũ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ: Camasã yeri capetietiere na cacũgomasiřparore bairo ñ, tore bairo yũ quetibũju rotijowĩ. Bairi yũ caĩrĩjẽ pũame yũ majũã yũ caĩrĩjẽ mee niña. Yũ Pacũ cũ caĩquetibũjurotijoricarore bairo jeto roque cariape ñi quetibũjunucũña,” jãã ñ quetibũjwĩ Jesũs.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Judío majã bose rũmũ Pascua caetaparo, jĩcã rũmũna rusawũ merẽ. Cũ pacũ cũ cacũrĩcã rũmũ caetaro, jããrẽ pitiri cũ pacũ Dios tũpũ áti cũ caãniápere masĩcõãwĩ merẽ Jesũs. Bairi ati yepa macããna marĩ cũ yarãrẽ marĩ maimajũcõãwĩ Jesũs. Bairo jeto marĩ maicõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũna.

²⁻⁴ Bairi merẽ Judas, Simón Iscariote macũrẽ cũ yeripũ wãtĩ cũ jãcõã bauwĩ, Jesure cũ cabũsũjãbuitirocamasiřparore bairo ñ. Bairi Jesũs pũame masĩcõãwĩ, Dios cũ carotijoricũ ãnirĩ. Tunu bairoa Dios tũpũna cũ catunuápẽe cũãrẽ masĩcõãwĩ Jesũs. Bairi cũ pacũ Dios pũame nipetirije rotimasĩrĩqũẽrẽ cũ joyupi Jesure. Bairi jãã jĩcãrõ mesapũ caũgarũimiatacu, Jesũs pũame wãmũnucãwĩ. Bairo wãmũnucãrĩ, cũ jutiro cabui macããtõrẽ tuwe cũcõãwĩ. Bairo áti yaparo, juti aserore neátiri, tore cũ isitawẽpũ nejiyatuwĩ Jesũs. ⁵ Bairo áti yaparo, ocore jotũ bapapũ waapiojãwĩ. Bairo átiri, jãã, cũ cabuerã rũporire cosejũgowĩ Jesũs. Bairo cose yaparori bero, jutii asero cũ isitawẽpũ cũ capajũãtuatato mena jãã rũporire parebopowĩ Jesũs.

⁶ Simón Pedro pñame cū rñporire Jesús cū, cū cacosegaro, bairo qũwĩ:
—Yñ Quetiupañ, ¿yñ cūārē yñ rñporire mñ coseiáti?

⁷ Bairo Simón Pedro cū caĩrō tũgo, Jesús pñame bairo qũwĩ:

—Āmeacā bairo mñ yñ caátigarijere mñ tũgoña masĩetĩña mai. Caberopñ tiere mñ tũgoña masĩgu yua —qũwĩ.

⁸ Pedro pñame bairo Jesús cū caĩrō tũgo, bairo qũwĩ:

—¡Yua, yñ rñporire mñ yñ cose rotietimajũcõãgu!

Bairo cū caĩrō, Jesús pñame bairo qũwĩ Pedroe:

—Bairo mñ yñ cacoseeticõãta, mñ, yñ yarã mena macããcũrē bairo mñ āmerĩgu.

⁹ Jesús bairo cū caĩrō tũgo, bairo qũwĩ Simón Pedro pñame:

—Yñ Quetiupañ, toroque yñ rñpori jetore coseeticõãña. ¡Bairi yñ wāmori, yñ rñpoa cūārē yñ cosepeyocõãña yua! —qũwĩ Pedro Jesure.

¹⁰ Bairo cū caĩmiatacũārē, Jesús pñame bairo qũñemowĩ tunu:

—Āmeacā merē caroaro caũgueri usacosere yaparoatana marĩ caāmata, nairõacā usanemoa maninucũña, merē caroaro nipetiro rupañ caũgueri mána ānirĩ. Bairi marĩ rñpori jetore marĩ cacosenemopee niña. Bairãpñ, carorije cawapa mána, caũgueri mánarē bairo caña mñjãā āniña. Bairo cabairã nimirãcũā, bairãpñ nipetiro tocānacãpñ bairo mñjãā āmerĩña —qũwĩ.

¹¹ Mai, “Bairãpñ, nipetiro tocānacãpñ caũgueri mánarē bairo mee mñjãā āniña,” jãā cū caĩata, cũrē cabusñjãbuitirocapañre cū masĩrĩ, bairo jãā ĩwĩ Jesús.

¹² Bairo jãā, cū cabuerã rñporire cose yaparo, cabuimacããtõ jutiro cū cawecũatatore nejãñawĩ tunu Jesús. Bairo áti yaparo, mesapñ ruiwĩ jãā mena. Bairo etanumurĩ bero, atore bairo jãā ĩjēniñawĩ Jesús:

—¿Mñjãā masĩñati dope ĩgu mñjãā rñporire yñ coseupari? ¹³ Mñjãā pñame yure, jãārē Cabuei, jãā Quetiupañ, yñ mñjãā ĩ piinucũña. Bairo yñre ĩ piirã, cariapea ĩrã yñ mñjãā ĩnucũña. Cũā yñ āniña bairpñ. ¹⁴ Bairi yñ pñame jãārē Cabuei, jãā Quetiupañ, mñjãā caĩpiinucũñ pñame, mñjãā rñporire yñ cose yaparoya merē. Bairi mñjãā cũā torea bairo mñjãā majũ mñjãā rñporire caāmeo coseparã mñjãā āniña tocānacãpñrea. ¹⁵ Bairi mñjãārē ati wāmerē mñjãā yñ áti ĩñoña, mñjãā cũā tore bairo mñjãā caāmeo átinucũparore bairo ĩ yua. ¹⁶ Cariape mñjãā ñi quetibũyaya: Ni ĩcãũ ũcũ cū quetiupañre capaabojari majõcũ cū quetiupañ netõrõ āmerĩñami. Bairoa tunu ni ĩcãũ ũcũ cajoecõñ pñame cũrē cajoricũ netõrõ āmerĩñami. ¹⁷ Bairo yñ caĩquetibũjuriere tũgõsari caroaro mñjãā caáti āmata, caroaro ñseanirĩqũē mena mñjãā ānimasĩgarã.

¹⁸ “Bairpñ, mñjãā nipetirãrē, ‘Bairo mñjãā baigarã,’ ĩ busñ mee mñjãā ñiña. Yñ pñame roque merē yñ masĩña yñ cabesericarã mñjãā caānierē. Bairi Dios ya tutipñ na caĩwoatuquetibũjũ jũgoyeticũĩcãrõrē bairo baigaro. Atore bairo ĩ woatu quetibũyupa: ‘Yñ mena caũgarui nimicũā, yñre cateei yñ wapacũ majũ tuagami,’ ĩ woatuyupa. ¹⁹ Bairi merē mñjãārē cariape mñjãā quetibũjũ weyojũgoyeticũñ ñiña. Bairi mñjãā yñ ca-quetibũjurore bairo cabairo ĩñarã yua, ‘Dios cū cajoricũ majũ ñiñami,’ yñ mñjãā ĩgarã yua. ²⁰ Cariape mñjãārē ñi quetibũyaya: Ni ĩcãũ ũcũ yñ caquetibũjurotjoure catũgõsaurũ ũcũ pñame yñre catũgõsaurũ bairo ñiñami. Bairi tunu ni ĩcãũ ũcũ yñ caquetibũjuriere catũgõsaurũ pñame yñre cajoricũ cũārē catũgõsaurũ bairo ñiñami,” jãā ĩ quetibũjwĩ Jesús, jãā, cū cabuerãrē yua.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Bairo jáã í quetibujũ yaparo, Jesús puame butioro tũgoñarĩquẽ pairi cariapea jáã quetibujucõãwĩ cũ cabaípeere. Atore bairo jáã íwĩ:

—Cariape majũ mujããrẽ ñi quetibujũya: Mujãã mena macããcũ jĩcãũ roro yure í busujãbuitirocagumi.

²² Bairo Jesús jáã cũ caĩrõ tũgori, jáã cũ cabuerã puame jáã majũ tocãnacãũpuã, jáã ãmeo ñña maniapũ. “Cũrẽ í ñmi Jesús,” jáã í masĩepũ.

²³ Mai, yũ puame Jesús butioro cũ caĩñamai majũ yũ ãmu. Bairi yũ mena Jesús puame cũ cabusunemopee ãmu, jáã caũgaruiãnitoye mai, cũ cabaípeere. ²⁴ Bairi Pedro puame yũre ññarĩquẽ mena yasioroa yũ quetibujũ jowĩ: “Noa na caátipeere tore bairo qũĩñati,” qũĩ jẽniñáto í, tore bairo ámi Pedro. ²⁵ Bairo cũ caátimasĩõrĩjẽrẽ ññarĩ, yũ puame cãtu jáñuĩ etanucãrĩ atore bairo cũ ñi jẽniñawũ Jesure:

—Yũ Quetiupau, ¿ni majũ cũ ãniñati?

²⁶ Jesús puame bairo cũ yũ caĩjẽniñarõ, atore bairo ñiwĩ:

—Pan yosenerĩ yũ canuni puame cũ majũ nigumi.

Bairo jáã í quetibujũ yaparo, Jesús tocãrõã yua cũ pããrẽ yosenunijowĩ Judas Simón Iscariote macãrẽ. ²⁷ Bairo pããrẽ cũ cañerõ bero, Judas yeripu wãtĩ merẽ nicõãñupĩ. Bairo cũ cabairo ñña, tocãrõã Jesús puame bairo qũĩwĩ yua:

—Bairo mũ caátigarijere tãmurĩã áticõãña.

²⁸ Bairo Jesús cũ caĩrõ, jáã cũ cabuerã mesapu caũgaruiatana, jĩcãũ ãcũ puamena, “Bairo Jesús ñgu ññami,” jáã í tũgoña masĩepũ, tiere tũgorã.

²⁹ Mai, Judas puame jáã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñarĩcãnũgõbojari majõcũ ãmi. Bairi atore bairo jĩcããrã jáã mena macããna í tũgoñacõãwã: “‘Bose rãmu macããjẽ rotie mũ wapati ápá,’ qũĩgu ñatacumi, o ‘Apeye ñnie wapatiri cabopacarãrẽ na nuniã,’ ñgu ñatacumi,” jáã í tũgoñacõãwũ jáã puame.

³⁰ Mai, Judas puame Jesús pããrẽ cũ, cũ cayosenunirõ beroaca, jicoquei witicoámĩ merẽ yua. Bairo cũ cawitiátĩpu merẽ ñamipu ãmu.

El nuevo mandamiento

³¹ Judas cũ cawitiatato bero, Jesús puame bairo jáã íwĩ yua:

—Ãmea Dios macũ yũ cañnierẽ, yũ, Camasã jũgocũ, yũ áti ñnogũ. Bairi Dios puame yũ jũgori nocãrõ cũ catutuarije caroare áti ñnogumi camasãrẽ.

³² Yũ, Camasã jũgocũ nocãrõ yũ catutuarije yũ caátĩ ññoata, yũ Pacũ Dios cũã jáã catutuãnierẽ ñnogumi. Tãmurĩã tore bairo áti ñnogumi Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ. ³³ Yũ yarã, yũ pũnaarẽ bairo caãna yoaro mujãã mena yũ tuaetigu ati yepapũre. Bairo mujãã yũ caaweyoro bero, mujãã puame butioro yũ mujãã macãmigarã. Bairi mujãã ñinemoña tunu, judío majãrẽ na yũ caĩquetibujuatatorea bairo ñi quetibujũgũ: Yũre mujãã macãmigarã.

Bairo yũ macãmĩrãcũã, yũ caátĩpauũre caetamasĩẽna ãnĩrĩ, yũ mujãã bócaetigarã. ³⁴ Bairi atie cawãma wãmerẽ mujãã yũ átiroti cũña: Mujãã majũ tocãnacãũpuã mujãã ãmeo maicõã ninucũwã. Bairi yũ, mujããrẽ yũ camairõrẽã bairo mujãã cũã tocãnacãũpurea ãmeo maicõãña. ³⁵ Bairi tocãnacãũpurea mujãã caãmeomairõ ññarã, nipetiro camasã mujããrẽ, “Na roque Jesús cũ cabuerã majũ ññama,” mujãã í ññagarãma —jáã íwĩ Jesús, jáã, cũ cabuerãrẽ.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Bairo Jesús cū caīquetibujuro bero, Simón Pedro atore bairo qũĩ jēniñawĩ:

—Yũ Quetiupau, ¿noopũ águ, tore bairo mi quetibujayati jããrẽ?

Jesús pũame atore bairo qũĩ yũwĩ:

—Mũa, noo yũ caátópũre yũ mũa usamasĩētĩgu mai. Caberopũ roque yũ tũpũ mũa ámasĩgu.

³⁷ Bairo cū caĩrõ tũgo, Pedro pũame atore bairo qũĩwĩ:

—Yũ Quetiupau, ¿dopẽĩ ãmerẽ mai mũa yũ usamasĩētĩbujocuti? ¡Cotericaró mano mũa cariaparo ãnorẽa, yũ pũame roque yũ riamasiña! —qũĩwĩ Pedro Jesure.

³⁸ Bairo Pedro cū caĩrõ, Jesús pũame bairo qũĩwĩ:

—¿Cariapea cotericaró mano yũ jũgori mũa riagayati? Bairi mũrẽ cariapea ñiña: Ábocu cū capiiparo jũgoye, itiani majũ, “Cū yũ masĩētĩña Jesure,” yũ mitogu.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ “Yũ yarã, tũgoñarĩqũẽ paieticõãña. Dios mena tũgoñatutuari yũ mena cũãrẽ tũgoñatutuacõãña. ² Yũ Pacu cū caãno umũrecóopũre ãnapauri capee majũ ñiña. Yũ Pacu tũpũ ãnimasĩrĩqũẽ caãmerĩcõãta, ‘Mujãã caãnipapũre mujãã yũ qũẽnoyũgoyetibojau áya,’ mujãã ñietibujoricu. ³ Bairi mai, yũ pũame mujãã caãnipapau roto mujãã qũẽnobojau ácu yũ baiya. Bairo qũẽno yaparori bero roque, mujããrẽ yũ nei atĩgu, yũ mena mujãã caãnimasĩparore bairo ĩ. Bairo yũ caató, mujãã cũã yũ caãnipaua mujãã ãnigarã. ⁴ Merẽ mujãã etamasĩña yũ jũgori yũ caátĩpũpũre.”

⁵ Bairo jãã cū caĩrõ tũgo, Tomás pũame Jesure bairo qũĩwĩ:

—Jãã Quetiupau, jãã masĩētĩña. ¿Noopũre águ bairo miñati? ¿Dope bairo jãã masĩrãati mũa caápawãpũre?

⁶ Jesús pũame bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩwĩ:

—Yũa, yũ ãniña, maa átawãrẽ bairo caãcũ. Yũa, yũ ãniña cariape caácsu. Caticõãnio joroque caácsu yũ ãniña camasãrẽ. Yũ jũgori mena jeto mujãã etamasĩgarã yũ Pacu cū caãnopũre. ⁷ Yũre mujãã camasĩata, yũ Pacu cũãrẽ cū mujãã masĩcõãgarã. Merẽ ãmea yũ mujãã masĩña. Bairo yũre camasĩrã ãnirĩ, yũ Pacu cū caátĩãnie cũãrẽ caĩñacõãnarẽ bairo mujãã ãniña.

⁸ Bairo Jesús jãã cū caĩrõ tũgo, Felipe pũame Jesure bairo qũĩwĩ:

—Yũ Quetiupau, mũa Pacure jãã ĩñoña. Bairo jãã mũa caĩñoata, jããrẽã tocãrõã ñucõãña yua.

⁹ Bairo cū caĩrõ, Jesús pũame atore bairo qũĩwĩ:

—¡Ago tame Felipe! Nocãrõ yoaro mujãã mena yũ caãnimitacũãrẽ mai, ¿yũ mũa masĩētĩrecoayati? Yũre caĩñanucũũ, yũ Pacu cũãrẽ caĩñacõãninucũũrẽ bairo ácu baiyami merẽ. ¿Dopẽĩ, ‘Mũ Pacure jãã ĩñoña,’ yũ miñati? ¹⁰ ¿Cariape yũ Pacu mena yũ caãnierẽ, bairi yũ Pacu cũã yũ mena cū caãnierẽ mujãã masĩētĩñati? Bairi atore bairo mujãã yũ caīquetibujuriye yũ majũã yũ catũgoñarõ mee bairo ñiña. Yũ Pacu, yũ mena caãcũ mena roque cū carotiro mena bairo caroaro cū paariquere yũ átiãninucũña. ¹¹ Mujãã cũã cariape masĩña yũ Pacu mena yũ caãnierẽ. Bairi yũ Pacu cũã yũ mena cū caãnierẽ masĩña. Bairo baiena cũã, jĩrĩãpũra mujãã yũ caátĩ ĩñonucũrĩjẽrẽ ĩñarĩ, mujãã cũã cariapea masĩña. ¹² Bairi

muna mee mujäärē ñiña: Yñ caquetibujurijere cariape catăgousau añirĩ yñ caátie ũnierē cū cūā átimasĩgumi. Yñ roque yñ Pacu tũpũ yñ caácoato jăgori, cū pũame jĩrĩa netôjăñurô caroaro majũ átimasĩgumi. ¹³ Bairi yñ wăme mena ĩrĩ nipetirije mujăa cajênirô, mujăa caĩrôrêa bairo mujăa yñ átibojagu. “Yñ Pacu Dios yñ jăgori yñ Pacu cū catutuarijere na ĩfăto na cūā,” ĩ bairo mujăārē yñ átĩ ĩnogũ. ¹⁴ Bairi yñ wăme mena ĩrĩ tocănacă wăme mujăa cajênirô cārô mujăa cajênirôrêa bairo mujăa yñ átibojanucũgu yua —jăā ĩ quetibujuwĩ Jesũs, jăā, cū cabuerărē.

Jesũs promete enviar el Espĩritu Santo

¹⁵ Bairi jăā ĩ quetibujũ yaparori bero, bairo jăā ĩ quetibujuwĩ tunu Jesũs: “Yũre mujăa camaiata, yñ caroticũrĩjē cūārē torea bairo caroaro mujăa átĩcôă ninucũgară yua. ¹⁶⁻¹⁷ Yñ pũame yñ Pacupũre mujăa yñ jênibojagu, apei mujăārē cajăgoănitutuapau, Espĩritu Santo cariape majũ caăcũrē, tocănacăni mujăa mena cū caăninucũparore bairo ĩ. Ati yepa macăăna roque, cū, Espĩritu Santore na yeripũ cū căgoetinucũñama. Bairo cū căgoetiri, cū caátie, cū catutuarije cūārē ĩñajesoetinucũñama. Bairi mujăa pũame roque cū mujăa masĩjăñũña, cū pũame mujăa mena tocănacăni mujăăpũre cū caăno jăgori. Bairi tocănacănia mujăa mena, mujăăpũre ânicôă ninucũgumi yua.

¹⁸ “Bairua, mujăa yñ aweyocoăpérĩgu. Yñ atĩgu tunu, mujăa mena tocănacă rũmua ânicôă ninucũgu. ¹⁹ Merē petoaca răsaya ati yepa macăăna camasă yũre na caĩñajănaparo yua. Mujăa pũame roque tocănacă rũmua yñ mujăa masĩcôă ninucũgară mujăa mena yñ caănicôăninucũrĩjērē. Yñ pũame caănicôăninucũũ yñ âniña. Bairi torea bairo mujăa cūă mujăa ânicôă ninucũgară. ²⁰ Mujăārē Espĩritu Santo cū caetari rũmũ caăno yua, mujăa masĩgară yñ Pacu mena yñ caănierē. Bairi mujăa cūă yñ mena âna, yñ cūă bairo mujăa mena yñ caănie cūārē mujăa masĩgară yua. ²¹ Yñ caroticũrĩjērē tăgousari, yñ caroticũrĩjērē bairo caătĩcôăninucũũ pũame cariapea yñ maĩcôăninucũũ átĩgumi yua. Bairi yũre camaĩcôăcũrē yñ Pacu cūă cū maĩcôă ninucũgumi. Yñ cūă cū yñ maĩcôă ninucũgu. Bairi cū ñĩnogũ yñ camasĩrĩjērē yua,” jăā ĩ quetibujuwĩ Jesũs cū cabuerărē yua.

²² Apei Judas cawămecũcu, Judas Iscariote mee caăcũ pũame atore bairo Jesure qũĩ jênĩñawĩ:

—Yñ Quetiupau, ĩdopēĩ jăā jetore mũ camasĩrĩjērē jăā miñoati? ĩDopēĩ ati yepa macăăna camasă cūārē na miñoecati? —qũĩ jênĩñawĩ.

²³ Jesũs pũame bairo Judas cū caĩjênĩñarô, atore bairo qũĩ yuwĩ:

—Yũre camai, yñ busurique cūārē catăgousau ñĩñami. Bairi yñ Pacu cūă cū majăăñugumi. Bairi yua yñ Pacu mena pũgarăpũna cū mena jăā ânicôă ninucũgară tocănacă rũmua yua. ²⁴ Yũre camaiecũ pũame roque yñ busurique cūārē catăgousaecu ñĩñami. Tunu bairoa yñ caĩquetibujurije yñ majăa yñ catăgoñarôă, yñ caĩbusurije mee ñiña. Yñ Pacu Dios yũre cajoricũ cū caĩbusũ quetibujurotirije majũ roque ñiña.

²⁵ “Bairi mujăa mena âcũ mai, nipetirije atiere mujăa ñĩ quetibujuya. ²⁶ Bairi Espĩritu Santo mujăārē cajăgoănitutuapau, yñ Pacu yñ jăgori mujăārē cū cajopau pũame nipetirije mujăa masĩôgumi. Bairi tunu atie mujăa yñ caquetibujurije nipetirijere tăgoña masĩpetio joroque mujăa átĩgumi yua.

²⁷ “Bairi yñ pũame yñ ácoagu. Bairo ácũ, mujăārē yñ joya jĩcărô tăni tăgoña yerĩ jăña ânajērē. Tie jĩcărô tăni tăgoña yerĩ jăñarĩqũē caănicôănie

y_u yaye majūrē mǝjǎā y_u joya yua. Ati ʔmurecōo macǎāna camasǎ na cajonucūrōrē bairo mee mǝjǎā y_u joya. Torena, tǝgoña yapapuaeticōǎña. Uwitǝgoñaeticōǎña. ²⁸ Merē y_u mǝjǎā tǝgoap_u, ‘Y_u áya,’ mǝjǎā y_u caĩrǝjērē. Bairi tunu, ‘Mǝjǎā mena y_u ǎni atǝg_u,’ y_u caĩrǝjē cǎārē mǝjǎā tǝgoap_u. Y_ure camaitǝgoñamajūcōārǎ mǝjǎā caǎmata, ‘Y_u Pac_u tǝp_u y_u áya,’ y_u caĩrǝjērē tǝgori bǝtioro mǝjǎā ʔseanibujioatana. Y_u Pac_u Dios p_uame y_u netōrō caǎnimajūñ niñami. ²⁹ Torec_u, cariape majū mǝjǎārē ñi quetibuj_u jǝgoyetiweyocōǎña merē. Bairo y_u caĩrǝjērē bairo cabairop_u, ‘Cariape majū jǎā ĩ quetibuj_uyup_u,’ mǝjǎā ĩ masǝgarǎ yua.

³⁰ “Tocārōǎ yua, mǝjǎā mena capee y_u b_usǝetǝg_u. Merē atǝg_u baiyami ati yepa macǎānarē carotimasĩrǝ majōc_u. Cǝ p_uame bairo rotimasĩmicǎā, y_ure nopē caátǝjǝtǝmasĩēcǝ niñami. ³¹ Bairoa cabaipee niña bairop_u, ati yepa macǎāna nipetiro camasǎ y_u Pac_u Diore cǝ y_u camairǝjērē na camasĩparore bairo yua. Tunu bairoa masǝgarǎma y_u Pac_u Dios y_ure carotijoric_u y_u cǝ carotirorea bairo y_u caátie cǎārē,” jǎā ĩwǝ Jesús.

Bairo ĩ yaparori bero: “Wǎm_un_ucǎña. Jito, tǎmurǝ marǝ átōca merē,” jǎā ĩwǝ Jesús, jǎā, cǝ cabuerārē yua.

15

La vid verdadera

¹ Bairo jǎā ĩ yaparori bero, Jesús bairo jǎā ĩnemowǝ tunu: “Y_u p_uame ʔsew_u caǎnimajūrǝ w_ure bairo caǎcǝ y_u ǎniña. Bairi y_u Pac_u Dios p_uame cause oteric_u majūrē bairo caǎcǝ niñami. ² Bairi ʔsew_u jǝcǎ rǝp_u carǝca manicōǎta, ti rǝp_ure pajure recōǎmasĩñami y_u Pac_u. Caroaro ti rǝp_u carǝca cǝpata, carorije ũnierē jee reri, caroaro ĩñan_un_ujē masĩñami, capee to carǝca cǝtinemoparore bairo yua. ³ Bairi mǝjǎā p_uame torea bairo y_u caátiroticūrǝqǝērē tǝgōsari caroarǎ majū catuarǎ mǝjǎā ǎniña. ⁴ Bairi y_ure tǝgōsa jǎnaeticōǎña. Y_u cǎā, mǝjǎārē mairǝ, mǝjǎā y_u capitietorea bairo mǝjǎā cǎā y_ure y_u tǝgōsajǎnaeticōǎña. Bairi merē mǝjǎā masĩña: Jǝcǎ rǝp_u ʔsew_u rǝp_u carup_u majūp_u to caǎmerĩcōǎta, rǝca jomasĩētĩña. Carup_u majūp_u caǎni rǝp_u ǎnirǝ rǝca cǝtǝmasĩnucǎña. Torena bairo mǝjǎā cǎā caroa wǎmerē mǝjǎā átǝānimasĩēna, y_ure tǝgōsari jǝcārōrē bairo y_u mena mǝjǎā caǎmerĩcōǎta.

⁵ “Bairi y_u p_uame ʔsew_u carupaw_u majūrē bairo caǎcǝ y_u ǎniña. Mǝjǎā p_uame tiw_u ʔsew_u rǝp_ure bairo caǎna mǝjǎā ǎniña. Bairi ni jǝcǎ ũcǝ y_ure catǝgōsacōǎcǝ, y_u cǎā cǝ mena cǝ yeri y_u caǎmata, jǝcārō tǝni caroa macǎājērē átǝānimasĩñami nocārō paio majū yua. Y_u, y_u camanicōǎta, nopē bairo caroa macǎājērē mǝjǎā átǝmasĩēna. ⁶ Y_ure tǝgōsari y_u carotirore bairo caátǝāmerǎ na caǎmata, rocaecocōāgarǎma. Bairo rocaecori yua, peerop_u joe ecogarǎma, carorije cajñirǝjē ʔsew_u rǝp_ure jeri peerop_u na cajoerore bairo yua.

⁷ “Bairo y_ure tǝgōsari y_u carotirore bairo jeto botioricarō mano caátǝāna mǝjǎā caǎmata, noo mǝjǎā caborijere y_u jēniña. Bairo mǝjǎā cajēnirō, noo mǝjǎā caborijere mǝjǎā y_u jomasĩña. ⁸ Cariapea y_u cabuerǎ majū caǎna nocārō paio caroa macǎājērē átǝānimasĩñama. Bairo na caátǝānimasĩrǝjē jǝgori y_u Pac_u p_uame netōjǎñurō camasārē caĩroa_u cañ_u majū tuag_umi. ⁹ Torec_u, bǝtioro mǝjǎārē ñiñamaiña, y_u Pac_u y_ure cǝ camairōrē bairo. Bairo y_u camairǎ ǎnirǝ jǝcārōrē bairo y_u mena ǎnicōǎ ninucǎña tocǎnacǎ rǎm_u. ¹⁰ Y_u carotícūrǝjērē caroaro tǝgōsari, y_u carotirore bairo jeto mǝjǎā caátǝ āmata, y_u camairǎ, y_u yarǎ majū

mujãã tuagarã. Yũ cũã yũ Pacũ yũ cũ carotirore bairo ácsũ, cũ camai majũ yũ caãnorẽã bairo mujãã cũã yũ camairã majũ mujãã tuagarã.

11 “Atore bairo mujãã ñi quetibũyũ, caroaro yũ mena mujãã causeanimasĩparore bairo ĩ. Tunu bairoa mujãã causeani coterije caroaro jĩcãrõ tũni to caãniĩãtiparore bairo ĩ, tore bairo ñi quetibũyũ. 12 Bairi atore bairo mujãã yũ átiroticũña: Mujããrẽ yũ camainucũrõrẽã bairo mujãã cũã tocãnacãũpũa ãmeo maiña. 13 Nocãrõ cũ yarãrẽ camaimajũũ cũ caãmata, cũ majũ rupau mena cũãrẽ popiye tãmworĩ cũ jũgori riamasĩñami. 14 Bairi mujãã yũ caroticũrĩjẽrẽ jĩcãrõ tũni mujãã caátimasĩata, yũ yarã, yũ baparã majũ mujãã ãniña. 15 Bairi ãmerẽ yua yũ paabojari majãrẽ bairo mujãã ñiñaetĩña. Mai, capaabojari majõcsũ pũame cũ quetiupau nipetirije cũ caátĩaninucũrĩjẽrẽ masĩetĩñami. Bairi ãmerẽ ‘yũ baparã’ mujãã ñiña, nipetirije yũ Pacũ yũ cũ caquetibũjurotirikũere mujãã yũ camasĩõrõ jũgori yua. 16 Mujãã, yũre bori yũ mujãã beseepũ. Yũ pũame roque mujããrẽ mairĩ mujãã yũ besewũ. Bairo mujããrẽ beseri caroa quetire mujãã yũ quetibũjũ rotijoya capããrã camasãrẽ, yũ yarã na ãnicõã ninucũõ joroque mujãã caátiparore bairo ĩ. Tore bairo mujãã caátĩanimasĩata, yũ wãme mena ĩrĩ nipetirije mujãã cajẽniĩjẽrẽ mujãã jogũmi yũ Pacũ. 17 Bairi atiere mujãã yũ átiroticũña: Nipetiro tocãnacãũpũa ãmeo maiña,” ĩ quetibũjũwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrẽ yua.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

18 ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Ati ỹmwrecóo macããna, mujãã, yũ yarãrẽ na caĩñateata, merẽ yũre caĩñatejũgoricarã ñiñama. Tierẽ mujãã camasĩrõ yũ boya. 19 Mujãã cũã ati yepa macããna cariapea mujãã caãmata, na, camasã cũã mujãã maibujiorãma, na yarãrẽ na camairõrẽã bairo. Yũ pũame roque mujããrẽ ati yepa macããna mena macããnarẽ mujãã yũ besewũ. Bairi mujããrẽ ati yepa macããna pũame butiro mujãã teyama, merẽ ati yepa macããna mee mujãã caãno jũgori yua. 20 Cajũgoye atore bairo mujãã yũ caquetibũjũatajere tũgoñanemoñijate: Ni jĩcãũ ỹcsũ paabojari majõcsũ cũ quetiupau netõjãñũrõ ãmerĩñami. Yũre roro yũ áti ỹsanucũwã, yũ pajĩãgarã. Bairi mujãã cũãrẽ torea bairo roro mujãã átigarãma. Tunu bairoa yũ yaye quetire na catũgousaata, mujãã cũãrẽ mujãã tũgousagarãma mujãã caquetibũjũrijere. 21 Bairãpũa, aperã camasã mujããrẽ roro jeto átinucũgarãma, yũ caquetibũjũrijere tũgousari camasãrẽ na mujãã caquetibũjũnetõrĩjẽ jũgori. Bairo mujããrẽ caátinucũrã pũame yũ Pacũ Dios yũre ati yepapũ cajoricũre camasĩẽna ãnirĩ bairo mujãã átinucũgarãma.

22 “Ati yepa macããna nipetiro camasã na carorije wapare na yũ caquetibũjũmasĩõũ ápericõãta, yũre na catũgousaetie wapa, wapa cũgoetibujiorãma. ãmerẽ yua narẽ yũ caquetibũjũro bero, ‘Carorije cawapa mãna jãã ãniña,’ ĩ netõmasĩetĩñama. 23 Bairi tunu jĩcãũ ỹcsũ yũre caĩñatei pũame yũ Pacũ Dios cũãrẽ caĩñateire bairo ãcsũ baiyami. 24 Ati yepa macããna camasãrẽ caroa wãme áti ĩñorĩqũrẽ na yũ caátĩ ĩñou ápericõãta, yũ caátiere na caĩroaetie wapa, wapa cũgoetibujiorãma. Bairo na yũ caátĩ ĩñorĩjẽrẽ ĩñamirãcsũ, ñiñagaetiyama. Bairo bairã, yũ Pacũ Dios cũãrẽ caĩñaterãrẽ bairo ãna baiyama. 25 Atore bairo cabaĩpeere Dios ya tutipũ ĩ woatujũgoyeticũñañupã: ‘Ñe apeye ỹnie jũgori cabuicũpeirea qũĩña tejãñũgarãma,’ ĩ woatu quetibũjũyupa.

26 “Bairi mujããrẽ cajũgoãnitutuapau Espiritu Santo cariape caãcũ majũrẽ yu Pacu jũgori mujãã yu cajopau puame, yu, cariape yu caãnierẽ mujãã masĩõgumi. 27 Mujãã puame merẽ yu mena cajũgoripaupua yu mujãã masĩõã ninucũwũ. Bairo mujãã cũã yure camasĩã ãnirĩ cariapea na masĩõ joroque na mujãã átigarã camasãrẽ yu caátĩãnierẽ.

16

1 “Atore bairo mujãã ñi quetibujaya, yu mena mujãã catũgoñatutuacõãniparore bairo ĩ. 2 Mujããrẽ roro ñubuerica wiiripu caãnarẽ mujãã acuwiyoregarãma ati yepa macããna camasã. Tunu bairo átiri, mujãã pajĩãrecõãgarãma. Bairo noa ñna mujããrẽ capajĩãregarã puame, ‘Dios cũ carotiro mena ána marĩ átiya,’ ĩ tũgoñamigarãma. 3 Tore bairo átigarãma, yure bairo yu Pacu cũãrẽ camasĩena majũ ãnirĩ. 4 Atore bairo mujããrẽ ñi quetibujucũña, camasã roro mujããrẽ na caáto ĩñarĩ, yu caĩquetibujuriquere cabero mujãã catũgoñamasĩparore bairo ĩ,” tore bairo ĩ quetibujuwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

Lo que hace el Espíritu Santo

Ĩ quetibuju yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: “Atie mujããrẽ yu caquetibujurijere caãnijũgoripaupua mujãã yu quetibujuepu, mujãã mena caãcũ ãnirĩ mai. 5 Bairi ãme roquere yu Pacu yure cajoricu tupu águ majũ yu baiya. Bairo yu caágamiatacũãrẽ, ni ũcũ mujãã mena macããcũ, ‘¿Noopu mu ácuati?’ yure caĩjẽniñagau manimajucõãñami. 6 Bairo ĩrĩcãrõ ũnorẽã, mujãã puame yu cabaipeere mujããrẽ yu caquetibujurije jũgori butioro mujãã tũgoñarĩqũẽ paicõãña yua. 7 Bairi mujããrẽ atore bairo cariape majũ mujãã ñiña: Mujããrẽ yu caaweyocoato ñuña. Mujããrẽ yu caaweyoeticõãta, mujããrẽ cajũgoãnitutuapauure cũ yu joetibujion. Mujããrẽ yu caaweyocoápata roque, yu majũã cũ yu jogu Espiritu Santore. 8 Cũ, Espiritu Santo acúpu, ati yepa macããna nipetiro camasãrẽ, caroaro majũ na masĩõgumi carorije macããjẽ na caátinucũrĩjẽrẽ. Cariape macããjẽ cũãrẽ na masĩõgumi. Bairi Dios cũ caĩñabesemasĩrĩjẽ cũãrẽ na masĩõgumi yua. 9 Bairi Espiritu Santo puame camasãrẽ na masĩõgumi yure na catũgousaetie wapa jũgori na cayasipeere. 10 Bairi tunu cariape yu Pacutu yu ácoagu. Yu mujãã ĩñaetigarã yua. Bairo yu Pacu tupu yu caátie mena jũgori mujãã masĩõgumi Espiritu Santo puame caroaro cariape caãcũ yu caãnierẽ yua. 11 Tunu bairoa ati yepa macããnarẽ carotimasĩ wãtĩ popiye cũ baio joroque Dios cũ caátipee cũãrẽ mujãã masĩõgumi.

12 “Baipua, capee majũ mujããrẽ yu quetibujugamicupu. Mai, ãmerẽ mujãã puame jicoquei caroaro yu mujãã tũgojĩãti masĩetibujiorã. 13 Bairi Espiritu Santo mujããtu acúpu, mujãã masĩpeyo joroque mujãã átigumi cariape macããjẽ majũ masĩrĩqũẽrẽ yua. Cũ puame cariape macããjẽ majũrẽ mujãã quetibujugumi. Baipua, cũ majũ cũ caborore bairo mujãã quetibujuetigumi. Dios yaye macããjẽ cũ catũgorijere mujãã quetibujugumi. Bairi tunu nipetirije caberopu cabaipee cũãrẽ mujãã quetibuju masĩõgumi yua Dios Yeri Espiritu Santo puame. 14 Cũ puame caroaro majũ yu nucũbugori ñiroagumi. Cũ, Espiritu Santo puame yu yaye yu camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ camasĩ ãnirĩ, tiere mujãã quetibuju masĩõgumi. Bairo yu yayere camasĩ ãnirĩ, yu cũãrẽ butioro ñiroagumi. 15 Bairi nipetirije yu Pacu caroa cũ caátĩãnie yu yaye jeto ãno baiya. Bairi, ‘Espiritu Santo puame tie yu yaye yu camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ mujããrẽ masĩõ joroque mujãã átigumi,’ ñiapũ.

¹⁶ “Bairi âme bero cayoápéroa yu mujãã ññaetigarã. Bairo ññaetimirãcũã, cabero jãñurĩpu roque yu mujãã ññanemogarã tunu,” i quetibujuwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Bairije Jesús jãã cũ caĩquetibujurijere tũgori, jãã puame jãã majũ atore bairije jãã âmeo ñ jẽniñawũ:

—¿Dope bairo ĩgu, tore bairije marĩ qũĩ quetibujuyati? ¿Dopẽĩ, “Cabero jãñurĩ yu mujãã ññaetigarã yua,” marĩ ĩmicũã, “Tunu cabero jãñurĩpu yu mujãã ññanemogarã,” marĩ qũĩñati? ¿Nopẽ ĩgu, “Yu Pacu tũpu yu águ,” marĩ qũĩ quetibujuyati? ¹⁸ ¿Dope bairo ĩ quetibujugu, “Âme bero cayoápéroa,” qũĩñati? Bairi, “Tie ĩ quetibujugu ññami,” marĩ ĩ tũgomasiẽtĩmajũcõãña — jãã âmeo ĩwũ.

¹⁹ Jesús puame bairo jãã caãmeo ĩrõ, cũrẽ jãã caĩjẽniñagarijere masĩcõãñupĩ. Bairi atore bairo jãã ĩwĩ:

—Mujããrẽ bairo ñiapũ: “Âme bero cayoápéroa yu mujãã ññaetigarã yua. Bairi tunu cabero jãñurĩpu roque yu mujãã ññanemogarã tunu.” ¿Atie mujãã yu caĩatajerea mujãã âmeo jẽniñacõã ñiñati? ²⁰ Cariape majũ atore bairo mujãã ñi quetibujuya: Mujãã otigarã. Bairo bairã, butioro mujãã tũgoña yapapugarã. Bairo mujãã cabaimiatacũãrẽ, ati yepa macãña puame useanigarãma. Bairo mujãã catũgoñayapapuaatato bero, useani tũgoñarĩqũẽ puame mujãã ãniwasoa etagaru yua. ²¹ Jĩcãõ carõmio bairirupau caãcõ cõ macũ cũ cabuiagaro, butioro wisio tũgoñaẽtĩñamo. Tunu bairoa cõ macũ cũ cabuiaro bero roque, wisio tũgoñaẽtĩñamo yua. Bairo cõ macũ jĩcãũ ati yepau cũ cabuiaro jũgori, cawisiomiataco yua cõ macũrẽ ĩñarĩ butioro tũgoña useanicõãñamo. ²² Jĩcãõ carõmio cõ cabairore bairo mujãã cũã âmeacãrẽ butioro roro popiye majũ tãmuorĩ mujãã yapapuaya. Cabero tunu mujãã tũre etaupũ, mujãã ñiñagu tunu. Bairo yu cabairopũ ñiñarã, butioro mujãã yerĩpu mujãã tũgoña useanigarã. Bairo mujãã causeanirĩjẽrẽ ni jĩcãũ ũcũ mujãã useani jãnao joroque mujãã átimasĩẽtĩgumi.

²³ Cariapea mujããrẽ ñiña: “Mujãã mena yu caãmerĩ rãmu caãnorẽ yua, mujãã caborijere yure mujãã jẽnietigarã. Yu Pacupũ roquere cũ mujãã jẽnimasĩgarã. Bairo cũ jẽnirã, mujãã caborijere yu wãme mena ĩrĩ cũ mujãã cajẽnirõ, nipetirijere mujãã jomajũcõãgumi yua. ²⁴ Mai, mujãã mena yu caãno, jĩcãni ũno yu wãme mena ĩrĩ, mujãã jẽnietinucũña. Bairi âmea mujãã jẽnigarã. Bairo mujãã cajẽniata, Dios puame mujãã jogumi mujãã caborijere, jĩcãrõ tãni mujãã causeanirĩjẽ to caãnijĩãtiparore ĩrã,” ĩ quetibujuwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu. “Bairi atore bairo mujãã yu caĩquetibujunucũrĩjẽrẽ ĩcõñarĩ mena jeto mujãã yu quetibujunucũña: Bairi âme ato jũgoyere tocãrõã ĩcõñarĩ, mujãã yu quetibujuetigu. Cariapea yua caroaro majũ yu Pacu yaye caroare mujãã yu quetibujũ masĩõpeyocõãgu, ĩcõñarĩcãrõ mano yua. ²⁶⁻²⁷ Mujãã mena yu caãmerĩ rãmurẽ yua mujãã puame yu wãme mena ĩrĩ, yu Pacure cũ mujãã jẽninucũgarã. Yu puame yu Pacure mujãã yu cajẽnibojacõãninucũpee jeto nigaro ĩ mee, bairo mujãã ñiña. Yu Pacu puame mujãã maiñami, yu cũãrẽ mujãã camairõ jũgori. Tunu bairoa cariape Dios cũ cajoricũ yu caãnierẽ masĩrĩ caroaro yu mujãã catũgousarije jũgori mujãã maiñami. Torenã,

mujãã pñame roque mujãã majũã cū mujãã jēninucūgarã yua. ²⁸ Yñ pñame yñ Pacñ cū carotimasĩrĩpñ caānacū yñ apú ati yepapñre, mujãã camasã mena āni acú. Bairo caatácñ ānĩrĩ, tunu mujãã ati yepa macāāna camasārē aweyo āgñ yñ baiya yñ caatátopñ tunu. Bairi yñ caatáto, yñ Pacñ tñpñ yñ tunuágñ tunu,” jãã ĩwĩ Jesús, jãã, cū cabuerārē.

²⁹ Bairo cū caĩrō tūgorã, atore bairo cū jãã ĩwũ:

—Āme roque caroaro cariape majũ jãã mñ quetibujya yua. Apeye ũnie cūārē ĩ cōñanucūrĩ mee, caroaro majũ jãã mñ quetibujya. ³⁰ Āmerē yua caroaro majũ jãã mñ caquetibujmasĩōrō tūgorã, nĩ jĩcāũ ũcū mñ jēniñanemo nucūrĩcārō mano jĩcārō tñni majũ mñrē jãã tūgousa masĩña. Bairi tiere jãã mñ caquetibujaro tūgorã, cariape majũ mñrē jãã masĩña Dios cū carotimasĩrĩpñ caānacū mñ caatájē cūārē —cū jãã ĩwũ Jesure.

³¹ Bairo jãã, cū cabuerã, cū jãã caĩrō tūgori, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—¿Āmerē yua caroaro majũ ñe ũnie rñsaricarō mano cariape yñ mujãã tūgousacōññati? ³² Mujãã pñame yñ mujãã caaweyoparo merē etaro baiya. Bairo yñre aweyorã, tocānacāpñ noo mujãã caboropñ mujãã ábatacoagarã. Bairo mujãã cabairo, yñ pñame roque jĩcāũ yñ tuagñ. Jĩcāũ yñ āmerĩña baipñ. Yñ Pacñ Dios pñame yñ mena āniñami. ³³ Bairi atore bairo nipetirijē mujãã ñi quetibujya, yñ mena cūārē jĩcārō tñni caroaro mujãã catāgoññ yerijãñacōññinucūparore bairo ĩ yua. Mujãārē ati yepa macāāna popiye mujãã baio joroque mujãã átiepenucūgarāma. Mujãã pñame bairo mujãã na caátimiatacūārē, tūgoññatutuacōñña. Merē yñ roque ati mñrecóo macāājē carorijere yñ botionetōññacōñwũ —jãã ĩ quetibujwĩ Jesús.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Bairo jãã ĩ quetibujñ yaparori bero, mñrecóopñ ĩñamugōjori, atore bairo cū pacñ Diore qũĩ jēniwĩ: “Caacñ, merē tocārōñ yñ mñ cacōrĩcā yñtea etaro baiya. Bairi yñ, mñ macūrē nocārō mñ caátitutuānierē yñ mñpocũña. Bairo mñ caáto, yñ, mñ macū cūñ nocārō mñ caátitutuānierē nipetiro camasārē na yñ áti ĩñogñ. ² Bairi mñ macūrē nipetirã ati yepa macāāna camasã netōrō rotimasĩrĩqũē cūārē yñ mñ jowñ. Bairo mñ caáto yua, caticōññinucūrĩqũērē nipetiro yñ mñ cajoricarārē na yñ cajomasĩparore bairo ĩ, tiere yñ mñ jowñ. ³ Caticōññajērē masĩrĩqũē pñame mñ, jĩcāũ Dios cariape majũ mñ caānierē, yñ, Jesucristo mñ cajoricñ cūārē camasã na camasĩpee niña.

⁴ “Ati yepapñre ācū merē mñ catutuarije mena mñ carotirore bairo yñ áti yaparobojaya. Ati yepa macāāna camasārē na yñ masĩōpeyocōñña mñ caátitutuānierē merē yua. ⁵ Bairi Caacñ, mñrē ñiña tunu: Mñ caĩñajoropñ nocārō mñ caátitutuarije mena yñ átimasĩō joroque yñ ása tunu, mñ mena jĩcārō yñ cacūgoriquere bairo ati mñrecóo caāniparo jūgoyepñ.

⁶ “Camasã ati yepa macāānarē na beseri, yñ mñ cacūrĩcārārē merē na yñ masĩō peyocōñña mñ, yñ Pacñ Dios, mñ caānajē cñtiere. Na pñame mñ cabesericarã mñ yarã caāna niñama. Bairo caāna ānĩrĩ, mñ carotiro mena mñ yaye quetire mñ yñ caquetibujbojaro, caroaro majũ yñ tūgousayama. ⁷ Bairi āmerē nipetirijē yñ mñ cajonucūrĩjērē, ‘Dios cū cajorije majũ niña,’ ĩ masĩpeyocōññama merē yua. ⁸ Cariape majũ yñ mñ caquetibujrotirijere na yñ quetibujñnucũña. Na pñame caroaro majũ yñ tūgousayama. Bairi

masĩñama mutũ mũ carotimasĩrĩpau cañnacũ ati yepapũ yũ mũ cajorique cũārẽ.

⁹ “Caroaro na ãnio joroque na mũ caátiparore bairo ĩ, mūrẽ na yũ jēnipeobojaya, mũ yarã yũ mũ cacũrĩcãrã na cañnoi. Ati yepa macããna camasãrẽ mũ yaye quetire catũgousagaenarẽ na yũ jēnibojaetinuũña.

¹⁰ Nipetirã yũ yarã yũre catũgousarã pũame mũ yarã niñama. Bairi nipetirã mũ yarã caãna cũã yũ yarã niñama. Bairi na cũã yũ caátitutuãnierẽ camasãrẽ na áti ĩñogarãma.

¹¹ “Yũ pũame tocãrõã mũ tũpũ yũ ãniãgũ. Tocãrõã ati yepare yũ ãmerĩgu yua. Yũ cabuerã roque ati yepa tuagarãma, bairo mutũ yũ cañnitoye. Caacũ, nocãrõ cañũũ ãnirĩ, mũ catutuarije mena na coteya, mũ catutuarije mena na yũ cacote nucũrĩcãrõrẽã bairo. Na cũã jĩcãrõ tũni marĩ cañnorẽã bairo na cañnimasĩparore bairo ĩ, caroaro na ĩñacoteya. ¹² Ati yepa ãcũ, yũ mũ cacũrĩcãrãrẽ caroaro majũ na yũ qũẽno ãninucũwũ, mũ catutuarije mena mũ carotijoricarorea bairo yua. Bairo na qũẽno ãcũ, ni ũcũrẽ cũ yasio joroque yũ ápewũ. Baipũa, mũ ya tutipũ profeta majã ãnana na cawoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cabaipau jeto yasigũmi.

¹³ “Bairi mũ tũpũ ágũ yũ baiya. Mai, bairo na mena ati yepapũ ãcũna, atore bairo na ñiña, na cũã bũtioro ñe ũnie rusaeto na useaniãto, na mena ãcũ bũtioro yũ causeanirõrẽã bairo. ¹⁴ Yũ, mũ caquetibũjurotirikuerẽ na yũ quetibũjũnucũña. Tunu apeyera ati yepa macããcũ mee yũ cañnoi, na pũame cũã ati yepa macããna meerẽ bairo caãna niñama. Bairi ati yepa macããna camasã pũame na jũnuoñe ĩñajãñũnucũñama. ¹⁵ ‘Mũ tũpũ tãmurĩ na jejoya,’ ĩ mee ñiña. ‘Caroaro majũ na qũẽnoña,’ ĩ pũame roque bairo ñiña. ‘Carorije wãtĩ na átirotiremi, na ĩñaricanũgõña ĩ,’ bairo mũ ñiña. ¹⁶ Na cũã ati yepa macããcũ mee yũ cañnorẽã bairo ati yepa macããna mee niñama. ¹⁷ Bairo mũ caquetibũjũrije mũ majũã na upoya, mũ yaye cariape majũ cañnorẽã bairo na caátĩãnimasĩparore bairo ĩ. Mũ yaye cariape macããjẽ majũ niña. ¹⁸ Ati yepapũ yũre mũ caquetibũjurotijoricarorea bairo yũ cũã ãnoa yũ yarãrẽ na yũ bueroti joya camasãrẽ. ¹⁹ Mũ caborore bairo tũgousari carou ãnigũ, na carorije wapa na yũ riabojaũ. Bairo na yũ cariabojaro, na pũame cũã caroarã majũ tuagarãma cariapea yua.

²⁰ “Ãnoa jũgori jeto mee mūrẽ na yũ jēnibojaya. Nipetiro camasã cabero na caquetibũjuro catũgousaparã cũārẽ na yũ jēnibojaya. ²¹ Caroaro na ãnio joroque ĩ, mūrẽ na yũ jēnibojaya. Marĩ mena jĩcãrõrẽã bairo caroaro na ãnicõãto na cũã. Caacũ, mũ, yũ mena mũ cañnorẽã bairo, bairi tunu yũ cũã mũ mena yũ cañnorẽã bairo na cũã jĩcãrõrẽã bairo na ãmarõ. Bairo na caãno ĩñarã, ati yepa macããna camasã pũame, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cũ cajoricũ niñami,’ ĩ masĩgarãma. ²² Bairi mũ carotimasĩrĩjẽrẽ yũ mũ cajoricarorea bairo yũ cũã rotimasĩrĩqũẽrẽ na yũ joya, jĩcãrõrẽã bairo na tũgoña yeri jãña ãmarõ ĩ. Bairo bairã, jĩcãrõ marĩ cañnorẽã bairo na cũã na ãmarõ. ²³ Yũ, na mena yũ ãniña. Mũ pũamea yũ mena mũ ãniña. Bairo caãna marĩ cañnoi, jĩcãrõ tũni caãna majũ na tuao joroque na marĩ átigarã. Bairo na marĩ caãto, ati yepa macããna camasã pũame na ĩñarã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cũ cajoricũ niñami,’ ĩ masĩgarãma. ‘Cũ caquetibũjũrije catũgousarãrẽ na maiñami Dios, cũ macũrẽ cũ camairõrẽã bairo,’ ĩ masĩgarãma.

²⁴ “Caacũ, ati ũmurecõo cañnĩparo jũgoyepũa mũ camairĩcũ yũ ãniña. Bairi mũ pũame yũ yarã cañnĩparãrẽ yũ mũ besebojayupa. Bairi na cũã yũ cañniátõ mũ tũpũ na cañnorẽ yũ boya. Yũ caátitutuãnie yũ mũ cajorijere na

caĩñaparore bairo ĩ, topu na cañnorẽ yu boya. ²⁵ Caacu, carou cariape caacu majũ mu añiña. Ati yepa macãana camasã puame mu masĩetĩnucũña. Yu puame roque bairo mu na camasĩetĩmiatacũrẽ, mu yu masĩjãñunucũña. Bairi ãnoa yu mena caãna cãã, ‘Cariape majũã Jesũs, Dios cũ cajoricu niñami,’ ĩ masĩñama. ²⁶ Yu puame mu caatĩanierẽ caroaro na masĩõ joroque na yu átinucũña. Baiřua, bairo jeto mure na masĩcõã ninucũõ joroque na yu áticõã ninucũgu, yure mu camai ãninucũrĩjẽrẽ bairo na cũrẽ to baiãto ĩ. Yu majũ cãã na mena yu cañniparore bairo ĩ, mure na masĩcõã ninucũõ joroque na yu áticõã ninucũgu,” qũĩ jẽniwĩ Jesũs cũ pacu Diore.

18

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Atore bairo cũ pacu Diore qũĩ jẽniyaparo, Jesũs jũgoacoámĩ riamá Cedrón cawãmecũtiya ape nugõãpu. Mai, topu Olivo wese ãmu. Ti wesepu, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã jũgoetacoámĩ Jesũs. ² Mai, Judas, Jesure cabusujãbuitirocau cãã ti wesere camasĩ ãmi. Jesũs puame jãã mena topu capee majũ jãã jũgoneñanucũwĩ. ³ Bairo merẽ ti wesere camasĩ ãnirĩ topu soldaua mena na jũgoetawĩ. Soldaua bairi jĩcããrã templo wii coteri majã mena etawĩ. Mai, na puame sacerdote majã quetiuparã bairi fariseo majã cãã na cajoatana ãma. Na puame cabesu cũgocõãtana etawã. Bairo bairã, na caĩñaworije mena etawã. ⁴ Mai, Jesũs puame nipetirije masĩpeyocõãwĩ cũrẽ na caátipeere. Bairi atore bairo na ĩ jẽniñawĩ cũrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Noarẽ macãrã mujãã átiyati?

⁵ Bairo cũ caĩjẽniñarõ, na puame bairo qũĩ yuwã:

—Jesũs, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

Tiere tũgori, bairo na ĩwĩ Jesũs:

—Yua, yu ãniña Jesũs, Nazaret macã macããcũ —na ĩwĩ.

Mai, Judas, Jesure cabusujãbuitirocau cãã toa na mena ãmi. ⁶ Bairi Jesũs, “Yua, cãã yu ãniña,” na cũ caĩřpaua, dutunu peewẽcoámã yepapu. ⁷ Bairo na cabairo, Jesũs puame atore bairo na ĩ jẽniñanemowĩ tunu:

—¿Noarẽ macãrã mujãã átiyati?

Bairo cũ caĩjẽniñarõ, atore bairo qũĩ yunemowã tunu:

—Jesũs, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

⁸ Jesũs puame bairo na caĩrõ, bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Merẽ, “Cũã yu ãniña,” mujãã ñimiña. Bairi yure mujãã camacãata, ãnoa yu baparãrẽ na árotiya.

⁹ Mai, atie atore bairo cũ caĩřjẽ puame Jesũs atore bairo cũ caĩjũgoyetirique etaro baiwu: “Caacu, yu mu cajoricarãrẽ ni ũcũ cũ yasio joroque yu ápewu.” ¹⁰ Bairo cabairi nimarõã yua, Simón Pedro puame jarericapãĩ nerocajori, Malco cawãmecũcure cariape nugõã cũ ãmorõrẽ patañocõã jowĩ. Cũ, Malco puame sacerdote majã quetiupau sumo sacerdote paabojari majõcu ãmi. ¹¹ Bairo cũ caáto ĩñarĩ, bairo qũiwĩ Jesũs Pedore:

—Tipãĩ jarericapãĩrẽ tãmurĩ qũẽno cũcõãña. Yu Pacu puame yure popiye yu catãmuopeere yu cũwĩ. Bairi popiye netõrõ yu tãmuomasĩgu, yu Pacu cũ caboro jũgori yua.

*Jesús ante Anás**(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)*

¹² Soldaua quetiupau comandante mena bairi jĩcããrã judío majã templo wii cacotebojari majã mena Jesure cã ñe, cã jiyari cã neámá. ¹³ Bairo átiri, Anás ya wii puame Jesure cã neájűgowã. Anás puame Caifás mañicũ ami. Caifás puame ti cũmarẽ sacerdote majã quetiupau ami sumo sacerdote majũ. ¹⁴ Mai, ãni, Caifás puame Junta Suprema na caneñabusuropu, “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã na capajĩãrepeyoparo ũnorẽã, jĩcãũã caũmu jeto cã cariaro roque ñubujioro,” narẽ caĩbusuricu ami.

*Pedro niega conocer a Jesús**(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)*

¹⁵ Bairo cã na cañeátó, Simón Pedro mena Jesure cã jãã usawu. Mai, yu puame sumo sacerdotere camasĩ yu ãmu. Bairi Jesús mena ti wii macã yeparu yu jããcoápu. ¹⁶ Simón Pedro puame jopetu macãpu tuacõãwĩ. Bairi yu puame sumo sacerdote cã camasĩ ãnirĩ jopetu cacoteri majõcore átĩ, cõ yu busawu. Bairo yu caĩrõ, Pedro cũãrẽ cã jããrotiwõ. ¹⁷ Bairo jopetu cacoteri majõco puame atore bairo Pedrore qũĩ jẽniñawõ:

—¿Mu, Jesús cã cabuerã mena macããcũ mee mu ãnicõãẽtĩmiñati?

Bairo cõ caĩrõ, Pedro puame atore bairo cõ ĩ yawĩ:

—Cũ mee yu ãniña.

¹⁸ Mai, ti ñamirẽ butioro yusawu. Bairo cabairo, sacerdote majã quetiupau paabojari majã, bairi templo wiire cacoteri majã mena peero riowã. Bairo átiri, ti peero tũpu jũmawã. Bairi Pedro cã na menapu peero jũmau ami.

*El sumo sacerdote interroga a Jesús**(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)*

¹⁹ Sacerdote majã quetiupau sumo sacerdote majũ Jesure cã jẽniña jűgoyupu cã cabuerãrẽ dope cã caátie, bairi dope bairo cã cabuerije cũãrẽ. ²⁰ Bairo cã caĩjẽniñarõ, Jesús puame bairo qũĩñupũ:

—Yu quetibũu ãninucũña nipetiro ati yepa macããna camasã na caãnoturipu. Bairi tocãnacãni camasãrẽ na yu jűgobuenucũña ñubuerica wiipu, bairi Dios ya wii templo wiipu judío majã na caneñarõpu cũãrẽ. Bairi yasiropu caĩrẽ bairo ñietinucũña. ²¹ ¿Dopẽi yure mu jẽniñañati? Yu cajűgobuero yure catűgonucũrã puame roquere na jẽniñaña. Na puame dise ũnie na yu caquetibũuñucũrĩjẽrẽ mu quetibũuğarãma, merẽ yu cabuerijere camasĩrã ãnirĩ.

²² Bairo Jesús cã caĩrõ tũgori, templo wii coteri majõcu puame Jesure jĩcãni majũ cã wasopana pari, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Atore bairije dopẽi sacerdote majã quetiupaure cã mi yuyati?

²³ Bairo cũrẽ cã caáto, Jesús puame bairo qũĩñupũ:

—Bairo cã yu caĩrĩjẽ mena cũrẽ rorije majũ cã yu caĩata, cariapea roro yu caĩgarijere yu quetibũu masĩõña. Bairo cã yu caĩrĩjẽ mena cariapea cã yu caĩmiatacũãrẽ, ¿dopẽi yu mu wasopana payati? —ñupũ Jesús soldaure.

²⁴ Anás puame yua Jesure cã jiyari, cã neárotiyupu Caifás sacerdote majã quetiupau tũpu.

*Pedro niega otra vez a Jesús**(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

²⁵ Bairo Jesure cū na caáto, Pedro pñame peero tapña jūmacōāmi mai. Bairo atore bairo qūi jēniñawā:

—¿Mñ cūā, āni Jesús cū cabuerā mena macāācū mee mñ ānicōāētīmiñati? Pedro pñame Jesure qūitoñ, atore bairo īwī:

—Cū mee yñ āniña.

²⁶ Tunu Pedro, cū caāmorō pataatacñ yñ sacerdote majā quetiupañ paabojari majā mena macāācū pñame Pedrore atore bairo qūi jēniñawā:

—¿Olivo wesepñ Jesús mena mñ caāno yñ caññaatacua mñ ānicōāētīmiñati?

²⁷ Pedro pñame bairo cū cañrō, tunu itocōāwī. Bairo Pedro cū cañtori nimarōā, ābocñ piiwī merē yua.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Caifás ya wii Jesure cū cane etamiatana quetiupañ Roma macāācūtu pñame cū neámá. Bairo Jesure cū neáná, romano majā majū quetiupañ cū carotibojañ gobernador majū ya wiipñ cū ne etowā. Bairo Jesure cū na caáto, merē busuñumgōcoapú. Bairi judío majā Jesure cañeatana pñame romano majōcñ ya wiire jāāgaema. Aperā romano majā ūna mena cañnigaena ānirī bairo baiwā. Bairo na cabaleticōāta, “Dios cū caññajoropñ, jāā, carorije wapacñna jāā tuabujiorā,” ĩrā, bairo baiwā. Bairi tunu ti wiire na cajāápata, na Pascua bose rūmñ na cañganucūrjērē ugamasīētībujioricarāma. ²⁹ Bairo judío majā na cabairo ĩnarī, Pilato pñame na jēniñau witiámí. Atoe bairo na ĩwī:

—¿Mujāā, ānirē ñe ūnie jūgori yure cū busujāraná mujāā baiyati?

³⁰ Bairo cū cañrō, atore bairo qūiwā judío majā quetiuparā:

—Āni, cañuñ cū caāmata, mutñ ānirē cū jāā neápēribujioatana —qūi yñwā.

³¹ Bairo cū na cañyuro, Pilato pñame na ĩwī tunu:

—Ānirē cū neánája. Mujāā majū mujāā caātirotinucūrōrēā bairo cū ása.

Bairo na cū cañrō, na pñame bairo qūiwā:

—Jāā, judío majā camasārē jīcāñ ūcñ cūārē jāā carotiro mena cū riao joroque jāā átimasīētīña.

³² Bairi Jesús cū majūā, “Roro yñ átiri yñ pajīārocagarāma,” cū cañjūgoyeticūrīcārōrēā bairo baiwñ. ³³ Pilato pñame cū ya wiipñ jāācoámí tunu. Bairo cū ya wiipñ jāāetari, Jesure cū piijōjori, atore bairo qūi jēniñañupū:

—¿Mñā, judío majā Quetiupañ Rey majū mñ āniñati?

³⁴ Bairo cū cañrō, Jesús pñame bairo qūiñupū Pilatore:

—¿Bairo yñ mñ cañjēniñarjērē mñ majūā yñ masīrī, bairo miñati, o aperā pñame yure mñ na caquetibujuro jūgori bairije yñ mi jēniñañati?

³⁵ Bairo Jesús cū cañrō, Pilato atore bairo qūiñupū:

—¿Toroque yñ cūā judío majōcñ yñ āniñati? Cū mee yñ āniña. Mñ ya yepa macāāna, sacerdote majā quetiuparā pñame yñuñ mñ neatiri yñ nuniama mñrē. ¿Bairi ĩerē na mñ átibuicētiati?

³⁶ Jesús pñame Pilato bairo cū cañjēniñarō, atore bairo qūiñupū:

—Ati yepa macāāna quetiuparā na carotimasīnucūrōrē bairo mee carotimasī yñ āniña. Ati yepa macāāna quetiuparārē bairo yñ caroti āninucūata, yure caāmeoqūē ēñotabojarā yñ cūgobujioatacñ, judío majā yñ na cañemasīētīparore bairo ĩ. Yñ carotimasīrō ati yepa mee niña.

³⁷ Bairo Jesús cū cañrō, Pilato atore bairo qūi jēniñañupū:

—¿Bairi toroque Quetiupañ Rey majū mñ āniñati?

Bairo cū caĩrō, Jesús p̄ame atore bairo q̄ũ ȳuyup̄:

—Merē m̄ caĩrōrēā bairo cūā Quetiup̄a Rey majũ ȳ āniña. Bairi caroa cariape macãājē majūrē ati yepa macãāna camasārē na quetib̄j̄u acú, ati yepap̄ ȳ buiā apá. Bairi nipetiro camasā caroa cariape macãājērē catāgogarā p̄ame ȳ caquetib̄j̄urijere caroaro t̄gōus̄anucũñama.

³⁸ Pilato q̄ũñup̄ Jesure:

—¿Ñe ũnie to āniñati caroa cariape macãājē m̄ caĩrĩjē? —q̄ũñup̄.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure bairo q̄ũ jēniñapeyo yaparori bero, witiásúpi tunu. Bairo witiatarí atore bairo judío majārē na ĩwĩ tunu:

—Ānirē di wāme ũno rorije cū caátibuicutajere ȳ bócaetimajũcōāña.
³⁹ Mujāā p̄ame presop̄ caācūrē Pascua bose r̄m̄ caño jĩcā cū ȳ cawiyoro mujāā bonucũña. ¿Bairi judío majā Quetiup̄a Rey majūrē cū ȳ cawiyaro mujāā boyati?

⁴⁰ Bairo Pilato na cū caĩjēniñarō, na p̄ame nipetirā bairo ĩ awajawā:

—¿Cūrā cū wiyoticōāña! ¡Barrabás p̄ame roquere cū wiyoya!

Mai, Barrabás p̄ame preso jorica wiip̄ caācū āmi, camasārē na cū capajĩrĩq̄ũ wapa j̄gori.

19

¹ Camasā bairo na caĩawajaro t̄go, Pilato p̄ame Jesure na baperotiwĩ cū ũm̄a soldauare. ² Bairo soldaua p̄ame Jesure cū baperi bero, pota juarica beto mena cū r̄poare peowā. Tunu bairo cū átiri, apero cū jutiro jãāwā cajũārō quetiup̄a rey cū cajãñanucūrō ũno majūrē. ³ Bairo Jesure cū átiri, cūtuaca etanucārĩ, atore bairije q̄ũ boyetiepewā:

—¿Cū ānicōā ninucũáto āni judío majā Quetiup̄a Rey tocānacā r̄m̄a!

Bairo Jesure q̄ũrĩ, cū panucūwā cū riapére.

⁴ Pilato p̄ame bairo na caáto, witiatĩri, atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Caroaro t̄goñapeoñijate. Ȳ p̄amerā āni di wāme ũno rorije cū caátibuicutaje manimajũcōāña. Bairi cū ȳ piwiyojopa mujāā caĩñarō.

⁵ Bairo Pilato cū caĩrō, Jesús p̄ame witiámĩ, pota juarica beto mena cū r̄poare na capeoatac̄u. Bairi apero jutiro cajũārō na cajãátac̄u witietawĩ. Bairo cū cawitietaro, atore bairo na ĩwĩ Pilato:

—¿Roro mujāā caátigau majũ, ānia niñami!

⁶ Bairo Jesús cū cawitietaro ĩñarā, sacerdote majā quetiuparā, bairi templo ñubuerica wii cacotebojari majā mena atore bairo ĩ awajaj̄gowā:

—¿Yuc̄p̄āĩp̄ cū papuaturotiya! ¿Yuc̄p̄āĩp̄ cū papuaturotiya!

Bairo na caĩawajaro, Pilato p̄ame atore bairo na ĩwĩ:

—Mujāā majũ cū neátĩ, yuc̄p̄āĩp̄ cū papuaturocarájá. Ȳ p̄ame di wāme ũno rorije cū caátibuicutaje cū ȳ bócaetimajũcōāña —na ĩwĩ.

⁷ Bairo Pilato na cū caĩrō, judío majā atore bairo q̄ũ yawā:

—Jãā p̄ame jĩcā wāme bairo caátitotiri wāme jãā c̄goya. Bairo tiere t̄goñarĩ cū cayasiro jãā boya, cū majũā, “Dios mac̄u ȳ āniña,” cū caĩtorije wapa j̄gori.

⁸ Atore bairo na caĩrō t̄gori, Pilato p̄ame tunu batioro jãñurĩ uwit̄goñañup̄. ⁹ Bairo bairi Pilato Jesure cū piijãátĩ, atore bairo q̄ũ jēniña bapoyup̄ tunu:

—¿M̄a, noo macãācū majũ m̄ āniñati?

Bairo Pilato cū caĩ jēniñamiatacũārē, Jesús p̄ame cū ȳeticōāñup̄.

¹⁰ Bairo Jesús cū cayñeto ñña, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Nopẽi yu mu yñetiya? ¿Mu yu capapuaturocarotimasĩrĩjẽrẽ, bairi tunu mu yu cawiyorotimasĩrĩjẽ cũãrẽ mu masĩetĩñati?

¹¹ Bairo Pilato cū caĩrõ tũgo, Jesús pñame atore bairo qũĩñupũ:

—Dios, rotimasĩrĩqũẽrẽ mu cū cajooeticõãta, mu rotimasĩetĩbujion. Bairi yñre cabũsujãbuitirocaatacu pñame mu carorije wapa netõjãñurõ buicũtiyami.

¹² Bairo cabairi nimarõã, Pilato pñame Jesure cū wiyogu tũgoña macãpeyomiñupũ. Bairo baimicũã, nopẽ bairo majũ átimasĩẽsupũ. Bairo Pilato cū cabairo ññarã, judío majã pñame atore bairo qũĩwã:

—¡Ni ñcũ cū caboroa cū majũã rey quetiupau majũ cañnigatũgoñau pñame emperador wapacu majũ ãcũ baiyami! ¡Bairi cū ñcũ caãcũ Jesure cū mu cawiyoroticõãta, mu cũã emperador quetiupaure cateẽre bairo mu tuabujion!

¹³ Alore bairo cū na caĩrĩjẽrẽ tũgo, Pilato pñame Jesure cū piiwiya árotiwĩ ãtã mena na cawerica yepapu. Ti yepa yu yaye hebreo mena Gabata wãmecũtiya. Bairo cū atĩrotiri, Pilato pñame camasãrẽ na cū cajẽniñabesenucũrõpu ruwĩ. ¹⁴ Merẽ ti rãmurẽ pasaribota nicoapu. Merẽ ti rãmũ bose rãmũ Pascua jũgoye macãã rãmũ ãno baiwu yua. Pilato judío majãrẽ bairo na ñwĩ tunu:

—¡Ñnia niñami mujãã Quetiupau Rey majũ!

¹⁵ Bairo Pilato na cū caĩrõ, judío majã pñame atore bairo ñ awajawã:

—¡Cũ riaáto! ¡Cũ riaáto! ¡Yucupãĩpu cū papuaturotiya!

Bairo cū na caĩrõ tũgo, Pilato pñame bairo na ñwĩ:

—¿Dopẽi mujãã Quetiupau Reyre yucupãĩpu cū yu papuatu rotibujicũti?

Bairo Pilato na cū caĩrõ, sacerdote majã quetiuparã pñame atore bairo qũĩwã:

—¡Jãã quetiupau majũ, emperador jĩcãũã jãã cãgoya! ¡Bairi cū netõrõ quetiupau caãcũ apei maniñami!

¹⁶ Bairi yua, tocãrõã Pilato pñame Jesure na nunirocacõãwĩ, yucupãĩpu cū na capapuaturocamasĩparore bairo ñ. Na pñame Jesure cū necoámá yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Bairo cū neáná yua, Jesure yucupãĩrẽ cū pñsarotiri, cū neámá Calavera cawãmecũtopũ. (Calavera ñrõ, Gólgota, o “rũpoa coro” ñgaro ñña yu yaye hebreo mena.) ¹⁸ Topũ cū ne etari yua, yucupãĩpu cū papuatuwã. Cũ mena jĩcãrõ aperã cũãrẽ yucupãĩĩpu na papuatuwã. Jĩcãũ caãcõ nũgõã pñamerẽ, apei cariape nũgõã pñamerẽ na papuatuwã yucupãĩpu jeto yua. ¹⁹ Bairo cū na capapuaturo bero, Pilato pñame yucupãĩpu atore bairo ñ woaturiquere Jesús rũpoa buipũ papuatu rotijoyupi: ÑNI, JESÚS NAZARET MACÃÃCŦ JUDÍO MAJÃ QUETIUPAU REY MAJŮ NIÑAMI. ²⁰ Bairo na cawoatuatajere capããrãpũ judío majã ññawã yucupãĩpu woaturique caĩbusũtusarijere. Mai, Jesure yucupãĩpu na capapuaturocapau pñame macãtuaca jãñurĩ ãmu. Bairi capããrã camasã ññarã etawã. Tunu bairo Jesús rũpoa bui na caĩwoatuataje cũã ato cãnacã busũrica risero mena na cawoaturique ãmu: Hebreo yaye busũrique mena, latín yaye busũrique mena, griego yaye busũrique mena cũãrẽ woaturique ãmu.

²¹ Tore bairo woaturique caño jūgori, sacerdote majā quetiuparā judío majā p̄ame atore bairo q̄ũñuparā Pilatore:

—“Āni, judío majā Quetiup̄a Rey majū niñami,” ĩ woatueticōãña. Atore bairo p̄ame ĩ woatuya cū r̄poa buire: “Āni niñami, ‘Ȳna, judío majā Quetiup̄a Rey majū ȳn āniña,’ cū majūã caĩb̄us̄ni niñami,” ĩ woatuya — q̄ũñuparā Pilatore.

²² Bairo na caĩrj̄erē tūgori, Pilato p̄ame atore na ĩ ȳnyup̄n:

—Ȳn cawoaturotiataje merē woaturiquea tuacōārō baiya. Dopēĩ ȳn wasoa mas̄ētĩña tunu.

²³ Cabero yua, soldaua Jesure yuc̄p̄āĩp̄n cū papuaturi bero, Jesús jutiro bui macāātō ānatōrē āmeo wobatowā. Bap̄aricānacā seero majū wobatori āmeo nuniwā j̄icārō jeto yua. Cū jutiw̄n cūārē newā soldaua majā. Mai, ti jutiw̄n p̄ame j̄icāp̄āĩ jutip̄āĩrēã na caeruiátaw̄n ām̄n. ²⁴ Bairi soldaua p̄ame atore bairo āmeo ĩwā tocānacāũp̄na:

—Ati jutirora marĩ wobatoeticōāto. Bairo p̄ame marĩ átiroa: Número mena cōñarĩ marĩ āmeo wēnunito. Bairo átiri, marĩ mas̄igarā Jesús jutirore canep̄aure yua —āmeo ĩwā soldaua.

Mai, atore bairo Dios ya tutip̄n Jesús jutirore na caátipeere na caĩwoaturiquere bai etaro baiw̄n. Atore bairo ĩña: “Ȳn jutirore āmeo wobatogarāma. Bairi tunu ȳn jutiw̄n cūārē número mena cōñarĩ āmeo wēnuniĩ mas̄igarāma ȳn jutiw̄re canep̄aure,” ĩ woatuyupa Dios ya tutip̄n soldaua majā bairo Jesús jutirore na caāmeo átipeere yua.

²⁵ Bairo Jesure yuc̄p̄āĩp̄n cū na capapuatun̄cōátatōt̄n ĩñarā etawā María Jesús paco, apeo cū m̄gō María Cleofas n̄mo, bairi María Magdalena yua. ²⁶ Bairi Jesús p̄ame cū pacore ĩñarĩ, bairi ȳn, Jesús cū cabuei, cū camai majū cūārē ĩnarĩ, atore bairo cō ĩwĩ:

—Caaco, cūã, m̄n macū majūrē bairo caãcū m̄n mena tuayami.

²⁷ Bairi ȳn cūārē atore bairo ñiwĩ tunu:

—Cōã, m̄n paco majūrē bairo caãcō m̄n mena tuayamo.

Atore bairo Jesús ȳre cū caĩrō tūgo, ȳn p̄ame ȳn ya wiĩp̄n cō ȳn jūgo āniacoáp̄n yua.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Bairi atore bairo ĩ yaparo, merē Jesús mas̄ĩrĩ cū pac̄n Dios cū caátiroticũr̄ĩq̄ũerē átĩ yaparopeyori, bairi Dios ya tutip̄n na caĩwoatuj̄ugoyeticũr̄ĩcārōrē bairo to baiáto ĩ, atore bairo ĩwĩ Jesús:

—¡Ȳn ñeme jipijāñuc̄p̄n!

²⁹ Mai, na p̄ame j̄icār̄naca use ocor̄n carorije capiyarijere cūgoyupa. Bairi Jesús, “Ȳn ñeme jipijāñuc̄p̄n,” cū caĩrō tūgo, tie use oco carorije capiyarije mena carupajitia mena hisopo na caĩr̄ic̄n r̄p̄n mena jiyaturi use ocor̄n carorije capiyarije mena yose nerĩ, Jesús riserop̄n ñum̄gō etowā tie carorijere, “Cū etiáto,” ĩrã yua. ³⁰ Bairo cūrē na caáto, Jesús p̄ame tie use oco carorije capiyarijere etiwĩ. Bairo tie use oco carorijere eti yaparori, atore bairo ĩwĩ Jesús:

—Caac̄n, ȳn m̄n caátiroticũr̄ĩq̄ũerē merē nipetiro j̄icārō t̄ni ȳn átiyaparopeticōãña.

Bairo ĩ yaparo, cū r̄poare rocayo riacoámĩ Jesús yua.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Ti rãmu puame bairo Jesure cã na capajĩarĩ rãmu Pascua bose rãmu jũgoye macãã rãmu ãmu. Bairi judío majã na rupauri ãnajẽ yucupãĩrĩpua ape rãmu na cayerijãrĩ rãmurẽ catusaro boema. Mai, ti rãmu puame judío majã na cayerijãrĩ rãmu caãnimajũrĩ rãmurẽ bairo caãni rãmu ãmu. Bairi ti rãmu jũgoyepua Pilato na capapuatuanarẽ, tãmurĩ na riaáto írã, na ñicããrĩrẽ cã capapererotiro boyuparã. Bairo átiri na rupauri ãnajẽ cããrẽ na cã cajereruio rotiro boyuparã. ³² Bairo na caĩrõ jũgori yua, Pilato puame cã yarã soldauare na joyupi, na capapuatuanarẽ na ñicããrĩrẽ na capapereparore bairo ĩ. Na puame yua caãnijũgon apei Jesutu ape nũgõã na capapuatuatacu cããrẽ na ñicããrĩrẽ paperecõãwã. ³³ Bairo átiãna, Jesús cããrẽ cã ñicããrĩrẽ papegarã na caĩnarõ, merẽ cariacocatapũ ãmi. Bairi cã ñicããrĩrẽ papereema.

³⁴ Bairo na caãperimiatacããrẽ, jĩcãũ na mena macããcũ soldau puame cã ãpõã besuro mena cã waru majũ cã jareoñawĩ. Bairo cã caáto, riĩ, oco cãã witiwũ cã cajareori opere yua. ³⁵ Mai, atie yũ caquetibũjuriere yũ majũpua ñiñawũ. Bairi yũ caĩnarĩqũerẽ cariapea mujãã quetibũ yũ átiya, mujãã tiere tãgori Jesucristore caroaro mujãã catũgõsaparore bairo ĩ yua. ³⁶ Dios ya tutipũ bairo na caátipeere na caĩwoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baietawũ. Bairo ĩ woatuyupa ti tutipũre mai: “Cũ õwãrõ jĩcã õwãrõ ũno papebojaecoetigaro,” ĩ woatuyupa. ³⁷ Aperõ cããrẽ atore bairo ĩ woatujũgoyeticũñupã: “Jĩcãũ na cajareoricũre camasã qũĩñagarãma,” ĩñupã tie cããrẽ.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Tie bero José cawãmecũcũ Arimatea macããcũ puame cã jẽniñupĩ Jesús rupauri ãnajẽrẽ. Mai, José puame Jesure catũgõsanũ ãmi. Baipua, baujaro mee catũgõsanucũũ ãmi, judío majã quetiuparãrẽ cauwi ãnirĩ. Bairo cã cajẽnirõ, Pilato puame cã yũrĩ, cã rupauri ãnajẽrẽ cã neárotiyupũ Josere yua. Bairo cã caátirotiro yua, José puame Jesús rupauri ãnajẽrẽ necoásũpi. ³⁹ Apei jo caãnacũ, jĩcãni ñamipũ Jesure cabusupẽnietaricu Nicodemo cãã cũ ĩñau ásũpi. Bairo ĩñau ácu, treinta kilos cãrõ majũ caroa cajutiñurĩjẽ mirra, áloe mena asuriquere jeasũpi, Jesús rupauri ãnajẽrẽ cã waregũ. ⁴⁰ Bairi José Nicodemo mena Jesús rupauri ãnajẽrẽ nerĩ, jutii wẽẽrĩ mena cã duruayuparã. Bairo cã duruagarã jũgoye, cajutiñurĩjẽ Nicodemo cã cajeatĩataje mena wareyuparã cã rupauri ãnajẽrẽ. Mai, judío majã, na ñicũjãã ãnanarẽ bairo cariarãrẽ na caátinucũrĩ wãme ãmu. Bairi tore bairo cã ásuparã. ⁴¹ Mai, Jesure yucupãĩpũ na capapuaturocaricarõ puame jĩcã wese tũpũ ãmu. Ti wesepũre ãmu jĩcã ope ãtã ope mai jĩcãũ camasocu rupauri ãnajẽrẽ na cacũñaeti ope. ⁴² Ti operũ Jesús rupauri ãnajẽrẽ cũñupã. Catuacã ãmu ti ãtã ope puame mai. Bairi toa cã cũcõãñupã Joséjãã yua. Tunu bairoa ti ñamicã caãno merẽ judío majã na cayerijãpa rãmu nijũgoro baiwũ yua. Bairi tãmurĩã ti ãtã operũ cũñupã Jesús rupauri ãnajẽrẽ.

20

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Cabero ape semana caãnijũgori rãmu cabusuatõ ĩña, canaitĩã jãñurõpua María Magdalena puame Jesús masã operũ ĩñao ásũpo. Bairo topũ etao, ãtã tii masã ope biarica tii aperopũ caãno ĩñañupõ. ² Bairo

cabairo ñña, jáātu pñame atu tunuasúpo. Jáã pñame ato cñacñũ jáã ãmũ: yũ, Jesús cñ cabuei, cñ camai majũ, Simón Pedro mena jáã ãmũ. Jáātu etao, atore bairo jáã ñ quetibujwõ:

—¡Marí Quetiupañ rupauri ãnajẽrẽ aperopũ necoupa! ¡Noopũ cñ cñatanama ñ masĩa maniña! —jáã ñ quetibujwõ.

³ Bairo jáã cõ caĩquetibujuro tũgo, pũgarãpñea Simón Pedro mena Jesús masã opepũ jáã ññarápũ. ⁴ Bairo ññaráná, pũgarãpñea aturi jáã ápũ. Bairo aturi áná, yũ pñame Simón Pedro netõjãñurõ yũ atuwũ. Bairi Simón Pedro jũgoye Jesús masã ope ãnatõpũ yũ etacoápũ. ⁵ Bairo etau, ti masã opere murĩ jáñurĩ ñiñajõ jowũ. Juti wẽẽrĩ jeto baucũñawũ. Yũ jáápewũ ti masã opere baiñña. ⁶ Yũ berore ti masã opepũ yũ caño, yũ êmuetawĩ Simón Pedro. Cũ pñame ti masã opepũ ñnacõã jáámĩ. Bairi cñ cñ ññawĩ juti wẽẽrĩrẽ. ⁷ Ape juti asero Jesús rũpoare na caũmamiatato, apeye juti wẽẽrĩ mena jĩcãrõã ãmewũ. Ricaatipũ tupetutia cũrĩcãrõ cũñawũ. ⁸ Yũ, Simón Pedro jũgoye caetaatacũ cñ ti masã ope pũeapũ yũ jáãcoápũ yua. Bairo nipe-tirije cabaiatajere ññarĩ, cariape majũ “Caticoaupi Jesús,” ñi tũgoñamasĩwũ yua. ⁹ Mai, jáã pñame jáã masĩetĩcõã recõawũ Dios ya tutipũ, “Mesĩare cñ na capajĩrocaro bero catigũmi tunu,” na caĩwoatujũgoyeticũrĩqũẽrẽ. ¹⁰ Bairo Jesús masã opepũ caĩñaratiatana jáã tunucoápũ jáã ya wiipũ yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Mr 16.9-11)

¹¹ María Magdalena pñame Jesús masã ope tũpñea oticõã tuaámo. Bairo otiona, Jesús masã ope ãnatõpũ murĩ ññajõ joyupo. ¹² Bairo áco, ññañupõ pũgarã ángelea majãrẽ caroa juti botirije cajãñaatana Jesús rupauri ãnajẽrẽ na cacũata opepũ na caruiro. Na, ángelea majã pñame Jesús rupauri ãnajẽrẽ na cacũatapauire ruiyuparã. Jĩcñũ Jesús rũpoa cañniatapauire, apei cñ rũpori cañniatapauire ruiyuparã. ¹³ Na, ángelea majã pñame topũ ruirã, María Magdalena rẽ atore bairo cõ ñ jẽniñañuparã:

—Mũa, ¿nopẽĩõ mũ otiyati?

Bairo cõ na caĩjẽniñarõ tũgo, María Magdalena pñame atore bairo na ññupõ:

—Yũ Quetiupañ rupauri ãnajẽrẽ aperopũ cñ necuupa. “Noopũ cñ neatanama rita,” ñi masĩetĩña. Bairi yũ yapapujãñũña —na ññupõ ángelea majãrẽ.

¹⁴ Bairo ángelea majãrẽ na ñ yaparo, ãmejorenucã ññagona, Jesure qũĩñañupõ yua. Bairo qũĩñamioçũã, María Magdalena pñame, “Jesua ñiñami,” ñ masĩesupo. ¹⁵ Bairo cõ cabairo ñña, atore bairo cõ ññupũ Jesús pñame:

—Mũa, ¿nopẽĩõ mũ otiyati? ¿Ñnamũrẽ macãõ mũ baiyati?

Mai, cõ pñame, “Oterica wesere cacotei ãcũmi,” ñ tũgoñarĩ atore bairo qũĩñupõ:

—Mũ, Jesús rupauri ãnajẽrẽ aperopũ mũ cacũata, yũ quetibujũya. Bairo mũ caquetibujuro, yũ pñame cñ rupauri ãnajẽrẽ macãõ ágo ñiña — qũĩñupõ.

¹⁶ Bairo cũrẽ cõ caĩrõ tũgo, Jesús pñame atore bairo cõ ññupũ:

—¡María!

Bairo Jesús cõ cñ caĩrõ tũgo, María Magdalena pñame ãmejorenucãrĩ, bairo qũĩñupõ Jesure hebreo majã busurique mena:

—¡Rabuni! (Mai, ati wãme, “Yũre cabuei,” ñgaro ñña yũ yaye hebreo majã mena.)

17 Jesús pɥame María Magdalenarê bairo cõ ïñupũ:

—Yɥ pãñaeticõãña. Yɥ Pacɥ tɥpɥ yɥ wãmuápériapɥ mai. Bairi yɥ yarã yɥ bairârê bairo caãnarê atore bairo ñi quetibɥjɥbojaoja: “Yɥ Pacɥ Dios tɥpɥ wãmucoágɥ yɥ baiya mai. Cũ, yɥ Pacɥ Dios pɥame mujãã Pacɥ majũ niñami. Cũã niñami yɥ Pacɥ Dios majũ. Mujãã cũârê, mujãã Pacɥ Dios majũ niñami,” cõ ï quetibɥjɥ rotijoyupɥ Jesús María Magdalenarê.

18 María pɥame bairo Jesús cõ cũ caïquetibɥjɥ rotijoro tãgo, jicoquei jãã cũ cabuerã caãninucũatana tɥpɥ quetibɥjɥo aticoasupo. Bairo jãã tɥpɥ etao, María Magdalena Jesure cõ caïñaatajere, bairi cũ caquetibɥjɥrotiataje cũârê jãã quetibɥjɥwõ yua.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Ti semana cañinjũgori rũmɥ María Magdalena Jesure cõ caïñaata rũmɥ merê naiocoato baiwɥ. Bairi jãã, Jesús cũ cabuerã cañimiatana pɥame caroaro jãã cañni wii joperire biari jãã neñawũ. Jãã, Jesús cũ cabuerã cañimiatana pɥame judío majã quetiuparârê uwirã, bairo jãã cañni wii joperire biari jãã neñawũ. Bairo jãã caneñarõ, Jesús pɥame jãã recomacã majũ buia nucãetawĩ. Bairo jãã tɥpɥ buianucã etaɥ, atore bairo jãã ï jëniwĩ:

—¡Caroa yeri cutaje mujããrê cũ joãto Dios! —jãã ï jëniwĩ Jesús.

20 Bairo jããrê ï jëni yaparori, cũ wãmorĩrê na capapua cãmitiátajere jãã ïñowĩ. Tunu bairoa cũ warure na cajareo cãmitiáta ope cũârê jãã ïñowĩ. Bairo cacatiatacɥ cũ caãnorê ïñarĩ yua, jãã pɥame butioro jãã tãgoña ɥseaniwũ. 21 Bairo jããrê ïñorĩ bero, tunu bairo jãã ï jëninemowĩ Jesús:

—¡Caroa yeri cutaje mujããrê cũ joãto Dios! Yɥ Pacɥ pɥame mujããtɥ ati yepapɥ yɥ jowĩ. Bairi yɥ cũã mujããrê ati yepa macããna camasã watoapɥ mujãã yɥ joya, caroa quetire camasârê na mujãã caquetibɥjɥmasĩparore bairo ï.

22 Bairo jãã ïrĩ bero, jãã buire putibatori, atore bairo jãã ïwĩ:

—Espíritu Santore mujãã yɥ joya âmerê. Cũrê cũ bocãñeña yua mujãã mena cañnipaure. 23 Tunu bairoa ni jĩcãũ ïcũrê roro cũ caátiere cũ mujãã camasiriyobojata, caroriye cawapa cũgoecure bairo tuagumi. Bairi tunu ni ïcũrê cũ caroriye wapare cũ mujãã camasiriyõ bojaeticõãta, caroriye cawapa cũgoɥna tuacõãgumi —jãã ïwĩ Jesús.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Mai, jãã, puga wãmo peti rɥpore puga pëñirõ caãnacãũ Jesús cũ cabuerã mena macããcũ jĩcãũ, Tomás cawãmecɥcɥ apeyera “Gemelo” na caïpiinucũũ pɥame jãã mena âmewĩ Jesús cũ cabuiaeta jũgoripaure. 25 Bairi cabero, jãã, Jesús cũ cabuerã pɥame jãã mena merê cũ caãno yua, atore bairo cũ jãã ï quetibɥjɥmiwũ Tomárê:

—Marĩ Quetiupau Jesure cũ jãã ïñaapũ.

Bairo cũ jãã caïquetibɥjɥmiatacũârê, atore bairo jãã ï ɥcõãwĩ:

—Jesús wãmorĩrê na capapua cãmitiátajere ïñarĩ, yɥ wãmojũã mena ti opere yɥ capãñaeticõãta, cariape mujãã yɥ tãgoetigu. Tunu bairoa cũ waru na cajareoãta opere yɥ wãmo mena yɥ capãñaeticõãta, cariape mujãã yɥ tãgoetimajũcõãgu —jãã ï ɥcõãwĩ Tomás.

26 Cabero, jĩcã wãmo peti itia pëñirõ cãnacã rũmɥ canetõrõ bero, tunu jãã, Jesús cũ cabuericarã jãã neñawũ tunu jãã ya wii pupeapɥ. Bairo ti watoa jãã caneñarĩpaure Tomás cũã âmi yua jãã menarê. Caroaro ti wii

jopeerire jãã biatupeyocõãwũ. Bairo jãã caátimiatacũãrẽ, Jesús pũame jãã tũpũ jãã buiaetawĩ. Bairo jãã watoapũ etari, atore bairo jãã jẽniwĩ:

—¡Caroa yeri cutaje mujããrẽ cũ joátu Dios! —jãã ĩ jẽniwĩ Jesús.

²⁷ Bairo jãã ĩ jẽnirĩ bero, Jesús Tomárẽ atore bairo qũĩwĩ:

—Ĩñaña yũ wãmorĩrẽ na capapua cãmítiátaje cãmĩirẽ. Bairo ĩñarĩ, mũ wãmojũã mena ñujoñaña ti cãmĩirẽ. Tunu bairoa mũ wãmo mena yũ waru na jareoáta cãmĩrõrẽ pãñaũ asá. Cariape catũgoecũ majũ ãmerĩcõãña. ¡Cariapea tũgoya mũ cũã!

²⁸ Bairo Jesús cũ cũ caĩrõ, atore bairo Tomás pũame qũĩ nũcũbũgocõãwĩ yua:

—¡Yũ Quetiupau, yũ netõrõ caãcũ Dios majũ mũ ãniña! —qũĩwĩ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Tomárẽ:

—¿Ãmerẽ yũre ĩñarĩpũ cariapea yũ mũ tũgousayati? ¡Hseanirĩ na ãmarõ noa ũna ĩñaetimirãcũã cariape catũgousanucũrã!

El porqué de este libro

³⁰ Bairopũ, Jesús capee majũ caroa Dios yaye mena cũ caátĩ ĩñomasĩrĩjẽrẽ jãã áti ĩñonucũwĩ. Tie nipetirijere atĩ tutipũre yũ woatu quetibũjũpeyoetiya. ³¹ Bairo woatu peyoeticũã, atie mujããrẽ yũ caquetibũjũwoaturijere mujãã yũ quetibũjũcũña, tiere ĩnarĩ cariapea Jesús Dios macũ, Dios cũ cajon Mesías cũ caãnierẽ mujãã camasĩparore bairo ĩ. Bairo cũrẽ cariape tũgousari, mujãã pũame yeri capetietie cũ cajorije majũrẽ mujãã cũgogarã yua.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Cabero Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã baujaetawĩ tunu Tiberias utabucũra cawãmecutira tũnipũ. Ato bairo baiwũ: ² Topũre caãna ato cãnacũ jãã ãmũ: Simón Pedro, Tomás cawãmecũcũ apeyera Gemelo na caĩpiinucũũ, Natanael, Galilea yepa Caná cawãmecuti macã macããcũ cũã ãmi. Jãã, Zebedeo pũnaa cũã pũgarãpũ jãã ãmũ. Bairi tunu jãã mena macããna pũgarã aperã cũã ãma.

³ Bairo topũ jãã caãno, Simón Pedro pũame atore bairo jãã ĩwĩ:

—Wai wei ácu yũ baiya —jãã ĩwĩ.

Bairo jãã cũ caĩrõ, jãã cũã bairo cũ jãã ĩwũ:

—Jãã cũã mũ mena jãã wai werágárã —cũ jãã ĩwũ.

Bairo qũĩrĩ yua, cũmuapũ ájããrĩ jãã acoápũ, wai weráná. Bairo wai werámĩrãcũã, ti ñamĩrẽ jãã wai pajĩãẽpũ.

⁴ Bairo jãã cabaiãno, cabusuñumũgõatípau, Jesús pũame ti utabucũra tũnipũ bauetawĩ. Bairo cũ cabauetaro, jãã cũ cabuerã pũame, “Cũã, Jesús niñami,” jãã ĩ masĩẽpũ, qũĩñamĩrãcũã yua. ⁵ Bairi Jesús pũame atore bairo jãã ĩ jẽniñawĩ:

—Yũ yarã, ¿mujãã wai pajĩãẽtĩñati? —jãã ĩ jẽniñawĩ.

Bairo cũ caĩjẽniñarõ, bairo cũ jãã ĩwũ:

—Jãã pajĩãetiapũ.

⁶ Jesús pũame tiere tũgori, bairo jãã ĩwĩ:

—Bapire cariape nũgõã pũame wẽroca ñuajoya. Bairo ána, capããrã mujãã wai pajĩãgarã —jãã ĩwĩ.

Bairo cũ caĩrõ, cũ carotirore bairo jãã ápũ. Bairi yua, bairo jãã caátu, dope bairo bapire jãã áti tũgãmũgõpãmũo jomasĩẽpũ, capããrã majũ bapire wai na cajããrõ jũgori yua.

⁷ Mai, yu, butiuro Jesús cū camainucū pñame wai capāārā na cajāārō ññarī, Pedrore atore bairo cū ñiwū:

—¡Marī Quetiupañ niñamima! —cū ñiwū.

Bairo yu caĩrō tūgo, Pedro pñame jicoquei jāā Quetiupañ Jesure qũññamasĩrī, uwaro cū jutirore jāña, riapñ rocañuarī baacoámí, Jesús tñpñ ácu. ⁸ Jāā, cū cabuerā pñame bapire wai jiraricu majū jāā tūgā pñāpñ cūmua capairica mena paputiro tñnipñ. Mai, jāā pñame jōpñ mee, paputiro wijaro cien metros cārō jāññurīā caānoi bapire jāā tūgāpñāpñ, wai capāārā majū na cajāārō ññarī. ⁹ Bairi yua, jāā pñame paputiropñ maa etanñcārā, peero riorica peerore jāā ññawū. Bairi ti peeropñ wai jīcāñ pñññcōrīcū cūārē jāā ññawū. Pan cūā āmñ ti peero tñre. ¹⁰ Paputiro tñnipñ jāā camaa nñcārō ñña, Jesús pñame atore bairo jāā ñwī:

—Jīcāārā ũña āmeacā mñjāā cawai pajīāetarārē na jeasá ato pñame —jāā ñwī.

¹¹ Bairo Jesús jāā cū caĩrō tūgo, Simón Pedro pñame cūmuapñ etajāā, bapire tūgāatī, paputiropñ wai capāārā na cajāārīcūrē tūgāmojowī. Mai, capacarā jeto ciento cincuenta y tres majū wai capāārā ti bapire jāñupā. Bairo ti bapire capāārā majū wai na cajāāmiatacūārē, tii bapī pñame woepñ. ¹² Jesús pñame bairo Pedro waire, bapī mena paputiropñ na cū caweemocū yaparoro ñña, atore bairo jāā ñwī:

—Tiaya. Ūga wācārasá mai mñjāā cūā —jāā ñwī Jesús.

Jāā pñame merē, “Marī Quetiupañ Jesua niñami,” jāā ĩ masīcōāwū. Bairi bairo jāā cū caĩrō, jāā pñame jīcāñ ũcū pñamena, “¿Ñamñ majū mñ āñiñati?” cū jāā ĩ jēñiñapñ Jesure. ¹³ Bairi yua, Jesús pñame pñārē nerī, jāā batojowī. Wai cūārē torea bairo jāā batojowī.

¹⁴ Āme mena merē itiani majū Jesús, jāā, cū cabuerā caānimiatanarē, cūrē na capajīārocaro bero cacatitunuatacñ jāā tñpñre buiaeta ññon baiwī Jesús.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Bairo jāā cañgawācā yaparoro bero, Jesús pñame Simón Pedrore atore bairo qũñ jēñiñawī:

—Simón, Juan macū, mñrē ñña: ¿Ānoa mñ baparā netōjāñurō yu mñ maiñati?

Bairo Jesús cū caĩrō tūgo, Simón Pedro pñame atore bairo qũñ yñwī:

—Yu Quetiupañ, mñ yu maimajūcōāña. Merē mñ masīña mñ yu camairījērē.

Bairo Pedro cū caĩrō, Jesús pñame bairo qũñwī:

—Baiupa, toroque yu caquetibññcūrījērē cariape catāgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña.

¹⁶ Bairo Jesús Pedrore qũñ quetibññ yaparo, bairo qũñ jēñiñanemowī tunu:

—Simón, Juan macū, mñrē ñña: ¿Mñaa, cariapea yu mñ maiñati?

Bairo Jesús cū cañjēñiñarō, atore bairo qũñwī Pedro:

—Yu Quetiupañ, mñ yu maimajūcōāña. Merē mñ masīña mñ yu camairījērē.

Bairo Pedro cū caĩrō, Jesús pñame bairo qũñwī:

—Baiupa, toroque yu caquetibññcūrījērē cariape catāgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña.

¹⁷ Bairi yua āme mena merē itiani majū atore bairo qũñ jēñiñanemowī Pedrore:

—Simón, Juan macā, mʔrē ñiña: ¿Mʔa, yʔ mʔ maiñati?

Bairo Jesús itiani majū cū cū caījēniñarō jūgori, tūgoñarīqūē pairique mena atore bairo qūī yʔwī Pedro Jesure:

—Yʔ Quetiupʔa, nipetirije yʔ mʔ masiña. Mʔ masiña merē mʔ yʔ camairījē cūārē.

Bairo Pedro cū caīrō, Jesús pʔame bairo qūīwī:

—Baiupa, toroque yʔ caquetibʔjucūrījērē cariape catūgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña. ¹⁸ Cariape mʔ ñiña: Cawāmaʔ ācū, mʔ caborore jutiro jāñarī, noo mʔ caboropʔ mʔ āñesēānucūñupā. Mʔ cabʔcʔaro yua, aperā camasā pʔame mʔ wāmorīrē ñumūgōrī, mʔ jutī jāñarī, mʔ caāgaetopʔ mʔ neárocagarāma yua —qūīwī Jesús Pedore.

¹⁹ Mai, bairije Pedore Jesús cū caīquetibʔjʔata, Pedro cū cariape wāmerē ī quetibʔjʔ masiōgʔ īwī Jesús. Bairo Pedro cū cabairiapee jūgori camasā Dios cū catutuarijere na cū caīñopeere ī quetibʔjʔ īwī Jesús. Bairo ī quetibʔjʔ yaparo, bairo qūīwī Jesús tunu Pedore:

—¡Nipetirije yʔ caátīāninucūrōrē bairo caroaro áticoā ninucūña! —qūī cūwī Jesús Pedore yua.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Cabero Jesús cū caīquetibʔjʔuro bero, Pedro pʔame āmejore ñiñʔ yua, yʔ majūrē ñiñacōāwī, yʔ, bʔtioro Jesús cū camairē. Mai, yʔ pʔame Jesús mena jīcārō jāā caugarui tʔsari watoa Jesús cūtuaca ruirī, atore bairo cū caījēniñarīcūā yʔ āniña: “Yʔ Quetiupʔa, ¿ni majū mʔrē, bairo qūī bʔsʔjā buitirocʔati?” cū caījēniñarīcūā yʔ āniña. ²¹ Bairo yʔ āmejore ñiñarī, atore bairo Jesure qūī jēniñawī Pedro:

—Yʔ Quetiupʔa, ānira, ¿dope bairo cū to bairoati? —qūī jēniñawī Jesús.

²² Bairo Pedro cū caījēniñarō, bairo qūīwī Jesús:

—Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yepʔʔ tunu yʔ caetaro cū cacaticōāmata cūārē, mʔ camasīpee mee niña. Mʔa, tiere tūgoñarī mee, nipe-tirije yʔ caátīāninucūrōrē bairo caroaro áticoā ninucūña —qūīwī Jesús Pedore.

²³ Atore bairo Pedro Jesure cū caījēniñarō, Jesús cū caīquetibʔjʔataje queti etacoasupa Jesús yarā ñubueri majāpʔre: “Juan riaetigʔmī. Caticōā nigʔmī,” īrīqūē queti. Baiʔʔa, Jesús pʔame yʔre, “Riaetigʔmī,” ī mee bairo qūī quetibʔjʔwī Pedore. Atore bairo jeto īwī: “Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yepʔʔ tunu yʔ caetaro cū cacaticōāmata cūārē, mʔ camasīpee mee niña.” Tie jetore īwī.

²⁴ Yʔa, Jesús cū cabuei, cū cabuerique yʔ caīñarīqūērē caquetibʔjʔ, ati tutire cawoʔʔa yʔ āniña. Bairi atie yʔ caquetibʔjʔwoaturije caroa cariape macāājē queti niña.

²⁵ Apeye capee majū Jesús cū caátaje nimiña. Bairi nipetirije Jesús cū caátīānajērē marī cawoatupeyocōāta, ti tutiri pʔame ati ʔmʔrecóore bijapetiro cārō nicoabujoro.

Tocārōā ñiña.

LOS HECHOS de los Apóstoles

La promesa del Espíritu Santo

¹⁻² Мъ, Теófilo, nocārō caānimajūūrē merē мъ ун quetibұу woajojūgowн. Jesucristo ati yepapн ācū, cū caátijūgoriquere, bairi cū cabuerique nipetirije cūārē умұrecóo cū cawāmuátí rұmұpн cū cabaijānarīqūērē мъ ун quetibұу woajowн. Āmerē мъ ун quetibұunemoña tunu ati carta mena: Умұrecóopн cū cawāmuápáro jūgoye, cū yarā apóstolea majā cū cabesericarā na caátipeere na quetibұуcūñupī, Espíritu Santo cū camasīrījē jūgori. ³ Mai, riari bero Jesús pұame cū yarā apóstolea majā watoapн ati rupаn mena na buia etayupī. Yoaro narē na buia āñupī cuarenta rāmұrī majū, “Cacatii niñami,” na caīmasīparore bairo ī. Bairo buia ācū, Dios cū carotimasīrīpаn macāājērē na quetibұу āñupī.

⁴ Mai, cajūgoyerп cū cabuerā mena ācū, “Jerusalén macārē мұjāā witiweyoepа mai,” na ī cūñupī. Atore bairo na īñupī:

—Ун Pacн мұjāārē cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo átigұmi. Merē tiere мұjāārē ун quetibұуwн. Torena, мұjāā cotegarā mai. ⁵ Juan ānacū pұame мұjāārē oco mena bautizawī. Āme berore ун Pacн pұame roque Espíritu Santo mena мұjāā bautizagұmi. Cū Yeri majūrē мұjāārē jogұmi —na īcūñupī Jesús.

Jesús asciende al cielo

⁶ Ape rұmн Jesús mena āna, cū jēniñañuparā:

—Jāā Quetiupаn, ¿nocārōpн Israel yepа marī ya yepare marī ñicūjāā na carotijūgoricarore bairo мъ rotimasījūgowati? ¿Nocārōpн Roma macāāna, ati yepare caēmarīcārārē na мъ acureiati? ¿Āmeа мъ ácuati? —qūī jēniñañuparā.

⁷ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū:

—Tiere ун Pacн jeto átimasīñami. Bairi cū jeto ti rұmн cūārē masīñami. Мұjāā tiere мұjāā camasīpee mee niña. ⁸ Bairi Dios pұame ti rұmұrē мұjāārē masīōētīmīcūā, quetibұу masīrīqūērē мұjāārē jogұmi. Espíritu Santo мұjāā yeripн cū caetaro jūgori, ун yaye busuriquere мұjāā quetibұу masīgarā. Bairi Jerusalén macā macāānarē na мұjāā quetibұу jūgogarā. Cabero Judea yepа macāāna nipetiro caānarē, cabero Samaria yepа macāānarē, cabero ati умұrecóo nocārō cayoaropн macāāna cūārē na мұjāā quetibұұgarā ун yaye busurique quetire —na ī quetibұуyupн Jesús cū cabuerārē.

⁹ Bairo narē quetibұу yaparori bero, cū cabuerā na caīñatoyea, Dios pұame умұrecóopн Jesure cū newāmuо jocōāñupū. Bairo cū caáto, buseriwo pұame cū tocoásuparo. Bairi yua, tocārōā qūīña jānacōāñuparā Jesure. Tunu qūīñanemoesuparā. ¹⁰ Bairo cūrē na caīñamugōnucūrō, caīmнa pұgarā jutii cabotirijere cajāñaatana natu buiaetanūcāñuparā. ¹¹ Na pұame atore bairo na īñuparā:

—Мұjāā, Galilea yepа macāāna, ¿nopēīrā jōbui умұrecóo pұamerē мұjāā īñamugōcōānucūñati? Cū, Jesús, мұjāā watoа caāniatacн

umarecópũ caácũ ati yepapũ atígumi tunu. Ìmerẽ cũ caátó mujãã cañajororea bairo atígumi tunu —na ì quetibujyuparã.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Bairi apóstolea majã Olivo cawãmecuti buropũ cañnimiatana tunucoásuparã Jerusalẽpũ. Olivo buropũ átáto, yoesuparo Jerusalén macã. Judío majã na cayerijãrĩ rũmũ ùno cũãrẽ na cañesẽãmasĩrõ ãñuparõ. ¹³ Bairo ti macãrẽ etarã yua, na cacãnirĩ wiipũ cabui macã arua puamerẽ wãmũatĩjãñuparã. Na puame ato cãnacãũ ãñuparã: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macũ, bairi Simón, Celotea mena macããcũ, bairi Judas, Santiago macũ ãñuparã. ¹⁴ Na puame nipetiro tocãnacãnia neñanucũñuparã Jesús yarã mena. Cũ bairã, cũ paco María, bairi aperã carõmia mena neñanucũñuparã, ñubuenẽnarã.

¹⁵ Bairi jĩcã rũmũ na cañubueãno, Pedro puame na watoapũ wãmũncãñupũ. Cañubuenẽnarã puame ciento veinte majũ ãñuparã. Narẽ yua, atore bairo na ìñupũ Pedro: ¹⁶ “Yũ yarã tãgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: David ãnacũ Espĩritu Santo jãgori Judas cũ cabaipeere cũ caquetibujywoatuyaricarorea bairo baigaro. Judas ãnacũ puame Jesure cañeparãrẽ cajãgoricũ ãmi. ¹⁷ Marĩ mena macããcũ ãnimiwĩ. Marĩ mena capaapũ ãnimiwĩ cũ cũã. ¹⁸ Bairo marĩ mena macããcũ cañnibujiopau nimicũã, Jesure cũ caĩbuitirocarique wapa mena, jĩcã yepa wapatiyupũ. Cabero ti yepa ãcũ, Judas puame cũ majũã pajĩãyasicoasupi. Bairo cũ cabaiyasiro, cũ paaro puame wooyasicoasuparo. Cũ utamijĩ wẽẽrĩ ãnajẽ witiyuparo. ¹⁹ Bairo roro cũ cabairijere tãgori, Jerusalén macããna ti yepare Acéldama wãmetiyuparã. ‘Acéldama’ ìgaro, ‘Riĩ Yepa’ ìgaro ìña na yaye busurique mena. ²⁰ David ãnacũ Salmos tutipũ cũ caquetibujycũrĩqũẽ atore bairo ìña Judas cũ cabaipeere:

‘Cũ ya wii macããna na ábatacoápáro.

Ni jĩcãũ ùcũ cũ tuaeticõãto ti wiire.’

Tunu bairoa apewẽpũ atore bairo ì cũnemoñupĩ:

‘Apei cũ jãwasoáto cũ capaa ãnimiatajere,’ ì cũñupĩ David ãnacũ.

²¹ “Ato marĩ mena caãna marĩ Quetiupau Jesús ati yepapũ cũ caãno cabapacutana niñama. ²² Juan ãnacũ Jesure cũ cabautizaro beropũ bapacuti ãna, umarecópũ Jesús cũ cawãmũatĩ rũmũpũ cabapacuti jãnarĩcãrã nicõãñama. Bairi na mena macããcũ jĩcãũ ùcũ jããrẽ bairo caquetibujypau cũ cajããrõ ñuña. Judas wasoaye cañnipau majũrẽ marĩ boyã. Cũ cũã quetibujyumi marĩ Quetiupau cariaccoatacũ nimicũã tunu cũ cacatirijere,” na ìñupũ Pedro to macããnarẽ.

²³ Bairo cũ caĩrõ tãgo, pũgarã na mena macããnarẽ na bootãgoñañuparã. José Justo, ape wãme Barsabás cawãmecucure boyuparã. Apei Matías cawãmecucũ cũãrẽ boyuparã. ²⁴ Bairo na pũgarãrẽ na beseri yua, atore bairo Diore qũĩ jẽniñuparã: “Jãã Quetiupau, mũ roque nipetiro camasãrẽ na yeripũ na catãgoñaĩrĩjẽrẽ camasĩ mũ ãniña. Bairo caãcũ ãnirĩ jããrẽ mũ masĩõwã. Ni mũ caboure cũ mũ besewa. ²⁵ Judas ãnacũ puame roro cũ caátie jãgori roro popiye bairicaropũ ásũpi. Bairi cũ paarique cũ capitimiatajere apei cũ paawasoáto,” qũĩ jẽniñuparã Diore.

²⁶ Bairo qũĩ jẽniyaparori bero, ùtã rupaacarẽ ãmeo wẽẽ nuniñuparã. Bairo átiri masĩñuparã Judare cawasoapaure. Matiare cũ beseyupi Dios. Bairi yua, Matías puame pũga wãmo peti rãpore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ catuaricarã apóstolea majã mena macããcũ jĩcãũ cañninemojẽgon ãñupũ.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Cabero Pentecostés bose rām caetaro, nipetiro Jesucristore catāgousarā jīcāpāna űubuerā neñarā baiyuparā. ² Bairo na cañubueāno, caāno tusaroa paio busuocajoyuparo umurecōop caatīe. Wīno paio cabusuricarore bairo busuocajoyuparo. Ti wii, na caāni wii nipetiroop busuetauyuparo. ³ Bairo cabairo yua, peero caūwāmurīcā wēērīrē bairo cabaurije tocānacāū rupo buipurea bauetayuparo. ⁴ Bairi to macāāna nipetirore na yerip na jāāñupū Espīritu Santo pūame. Bairi űe űnie rusaesuparo na camasīētīe. Bairo caāna ānirī, aperā yaye busuriquere busujūgoyuparā. Espīritu Santo narē cū camasīōrījē jūgori bairo busuyuparā.

⁵ Mai, ti rāmūrīrē āñuparā Jerusalēpure judío majā ati umurecōo nipetiroop macāāna caatīatana. Jerusalēp űubuerā baiyuparā. ⁶ Bairo cabusucajorore tūgori yua, neñaetayuparā apóstolea majā na caāni wīip. Neñaetarā yua, tocānacāūpna na yaye na cabusurijere tūgoyuparā. Bairi, dope bairo ī tūgoña masīēsuparā. ⁷ Bairo tūgoña macāārī yua, atore bairo āmeo īñuparā:

—¿Ānoa nipetiro cabusurā, Galilea yepa macāāna mee na āniñati? ⁸ Bairo cabairā nimirācūā, ¿ñe jūgori marī yaye busuriquere caroaro na busumasīñati? ⁹ Marī mena caāna jīcāārā, Partia macāāna niñama. Aperā Media yepa macāāna, aperā Elam macāāna, aperā Mesopotamia macāāna, aperā Judea yepa macāāna, aperā Capadocia yepa macāāna, aperā Ponto yepa macāāna, aperā Asia yepa macāāna niñama. ¹⁰ Aperā Egipto, Frigia, bairi Panfilia na caīrī yepaap macāāna niñama. Aperā Africa yepa macāāna, Cirene macā jūgoye macāāna niñama. Tunu bairoa Roma cawāmecuti macāi caatīatana niñama. ¹¹ Jīcāārā na mena macāāna judío majā pūnaa na caānoi, judío majārē bairo na marī īñaña. Aperā na mena macāāna judío majā pūnaa āmerīmirācūā, marīrē bairo Diore na caīroarije jūgori judío majārē bairo na marī īñaña na cūārē. Tunu bairoa marī mena macāāna jīcāārā, Creta yucupo macāāna niñama. Aperā Arabia yepa macāāna niñama. ¡Bairo ati yepa nipetiroop caatīatana nimirācūā, tocānacāūpna marī tūgoya marī yaye busurique mena Dios cū catutuarije mena cū caátiere! —āmeo ī busuyuparā na majū camasā pūame.

¹² Bairo tūgoña macāārī yua, nopē bairo ī tūgoñamasīēsuparā. Bairi atore bairo āmeo ī jēniñañuparā na majū:

—¿Nopē bairo marīrē īgu qūīcuti Dios? —īñuparā.

¹³ Bairo na caīmiatacūārē, aperā jīcāārā, “¡Cūmurā baiyama!” na ī boyetiyuparā apóstolea majārē.

Discurso de Pedro

¹⁴ Bairo na caīrō tūgo, Pedro, aperā cū mena macāāna puga wāmo peti rapore jīcā pēnirō cānacāū apóstolea majā mena wāmūncāñupū. Pedro pūame busurique tutuaro mena atore bairo na īñupū camasā caīñarā etaatānarē: “Mujāā, Judea yepa macāāna, mujāā ati macā Jerusalén macāāna cūā tūgopeoya mujāārē yu caīpeere. ¹⁵ Ānoa yu mena macāāna cūmuētīñama. Mujāā narē mujāā caītūgoñārōrē bairo mee niñama. Ni űcū űnamirōcācā muipū cū caasitutuatīpau caānorē cūmuecūmi. ¹⁶ Bairo mee

baiya. Profeta Joel ānacū jāā cabaipere quetibūju jūgoyticūñupī cū ya tutipū. Atoe bairo ī woatuyayupi:

17 ‘Atoe bairo yū quetibūjūwī Dios: Ati ūmurecōo caānitasari rūmārī caāno nipetiro camasārē na yū jogū Espiritu Santo, yū Yeri majūrē.

Bairo yū caāto, mājāā pūnaa caūmua, mājāā pūnaa rōmirī cūā, yū yaye busuriquere quetibūju netōōgarāma aperā camasārē.

Tunu bairoa cawāmarā yū yaye macāājē cabau īñorījērē īñagarāma.

Tunu cabutoa cūārē na yū quetibūjugū na caqūēgueropū.

18 Bairi ti rūmū caānorē yū carotirā caūmua, carōmia cūārē na yū jogū Espiritu Santo, yū Yeri majūrē.

Bairo yū caāto, yū yaye busuriquere quetibūjunetōōgarāma aperā camasārē.

19 Jō ūmurecōopū ricaati cabairije baugaro.

Ati yepapū cūā ricaati cabairije baugaro.

Rīre bairije, peerore bairije, peero buserire bairije cabaurije cūā bau īñogaro.

20 Bairo cabairo, muipū ūmureco macāācū naitīācoagūmi.

Ñami macāācū pūame rīī cuire bairo jūāū baigūmi.

Bairo baigaro ati yepapū yū caetaparo jūgoye.

Ti rūmū pūame caānimajūrī rūmū nigaro.

21 Bairi nipetiro camasā, “Yū Quetiupau yū netōōña,” caījēnirā pūame netōōāgarāma, ñiwī Dios,

ī quetibūjuyupi Joel ānacū cū ya tutipū,” na īñupū Pedro, to caneñarā etaatānarē.

22 Ī quetibūju yaparo, na ī quetibūjunemoñupū tunu: “Yū yarā, Israel yepa macāāna tūgopeoya yū caīrījērē: Jesús, Nazaret macā macāācū Dios cū cabesericū majū āmi. Merē mājāā caroaro mājāā masīña cū caátajere. Capee átijēño īñowī. Caroaro, camasīā manierē átijēño īñowī. Dios cū camasīrījē jūgori cū catutuarijere marī āti īñowī. 23 Bairo caroaro cū caátimiatacūārē, mājāā pūame cū mājāā boepū. Tirāmupū ati ūmurecōore Dios cū caqūēnoparo jūgoyperua, merē cū macūrē roro mājāā caátipeere masīyerijāñupī. Bairi mājāā pūame cū mājāā ñerotiwa. Cū cariarore borā, roro caānarē yucapāipū cū mājāā papuaturotiwa. 24 Bairo cūrē mājāā caátimiatacūārē, Dios pūame cū catiopyupi. Cariaricarā ānana na caānopū caānimiatasure cū witio joroque cū ásupi Dios. 25 Quetiupau rey David ānacū, Jesús cū cabaipere quetibūju woatucūñupī atore bairo:

‘Dios, yū Quetiupau, yū mena ānicōā ninucūñami.

Yūtūre cariape nūgōārē āninucūñami, ñe ūnierē yū cauwietiparore bairo ī.

26 Bairi butioro yū ūseaniña. Ñe ūnie rūsaetiya yū yeripure.

Tunu bairoa Diore yū basapeoya. Bairi yū tūgoñarīqūē paetiya.

27 Yū yeri pūnarē cariaricarā ānana na caānopū mū joroacetigu.

Mū carotire camai ānirī yū rupau ānatōrē to boao joroque mū āperigu.

28 Cariacoatacū yū caānimiatacūārē, yū mū catiogū tunu.

Bairi mū tūpū yū caāno, ūseanio joroque yū mū ātigu,’

ī quetibūjuyupi David ānacū Jesús cū caīpere,” na īñupū Pedro, to caneñarā etaatānarē.

29 Ī quetibūju yaparo, na īnemoñupū tunu: “Yū yarā, marī ñicū David ānacū riacoásupī. Bairo cū cariaro īña, cū yaarocacōāñupā. Nipetiro tiere marī masīña. Marī nipetiro marī īñanucūña cū ānacūrē na cayaayarica ope ūtā opere. 30 David ānacū pūame profeta majōcū āniñañupī. Bairi

cũ puame masĩcõãñupĩ: ‘Dios cañnorẽ bairo yure cũ caĩricãrõrẽã bairo yu pãrãmerã mena macããcũ jĩcãũ nigũmi Cristo. Yure bairo Israel macããnarẽ na rotimasĩgumi,’ ĩ masĩcõãñupĩ David. ³¹ Bairi David ãnacũ puame ape rãmũpu cabaipeere camasĩrẽ bairo majũ Jesucristo cariaccoatacũ nimicũã tunu cũ cacatipeere quetibũju jũgoyetiyayupi. Bairo ĩñupĩ: ‘Yu yeri pũnarẽ cariaricarã ãnana na cañnopũ mu jorocaetigu. Tunu yu rupau ãnatõrẽ to boao joroque mu áperigu,’ ĩ quetibũjuyupi David, Jesucristo cũ cabaipeere. ³² Bairi cãrẽã catioyupi Dios. Jãã nipetirã Jesure caĩñarĩcãrã jãã ãniña cũ cacatiriquere. ³³ Bairi ãmerẽ yua, Diotũ cariape nũgõãpu carui ãcũmi, cãrẽ rotibojagu. Tunu bairoa Dios cãrẽ cũ caĩricãrõrẽã bairo Espiritu Santo cũ caátipeere rotimasĩñami. Mũjãã nipetirije mũjãã catũgoataje, mũjãã caĩñaataje cũã Jesucristo cũ caato jũgori baiapu. ³⁴ Marĩ ñicũ ãnacũ David rupauri ãnajẽrẽ neápéyupi Dios umurecõõpũre. Tunu bairoa David ãnacũna atore bairo ĩ woatuyupi:

‘Dios puame yu Quetiupaure atore bairo qũĩñupũ: “Ato ruiya cariape nũgõã puame mai.

³⁵ Mũ pesua cañnanarẽ na yu canetõõnũcãrõ beropũ, mũ puame na mũ rotimasĩgu,” qũĩñupũ,’

ĩ quetibũju woatuyupi David ãnacũ.

³⁶ “Bairi ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro cariape atiere na masĩato: Cũ, Jesũ yucũpãĩpu mũjãã capuatu rocarotiricure Dios puame nipetiro Quetiupaure bairo cũ cũñupĩ. Tunu bairoa nipetiro camasãrẽ netõõgu, marĩtu cũ cajoricure bairo cũ cũñupĩ,” na ĩ quetibũjuyupu Pedro to caneñarã etaatãnarẽ.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgori, butioro tũgoña macãñuparã. Bairo tũgoña macããrã yua, atore bairo na ĩ jẽniñañuparã Pedrojããrẽ:

—Jãã yarã, ¿ñerẽ jãã caato to boyati ãmerẽ?

³⁸ Pedro puame na ĩñupũ:

—Jesucristo yarã ãnigarã, mũjãã caãno cãrõ Dios mena busũqũẽnoña roro mũjãã caátiere. Roro mũjãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnarĩ, caroa puamerẽ tũgoñajũgoya. Bairi tunu mũjãã nipetiro mũjãã cabautiza rotiro ñuña. Roro mũjãã caátiere Dios puame cũ camasiriyomasĩparore bairo ĩrã, bairo mũjãã caato ñuña. Bairo mũjãã caato, Espiritu Santore mũjãã jogũmi Dios. ³⁹ Torea bairo marĩ ĩ quetibũju cũñupĩ: “Yu yeri pũnarẽ na yu jogũ nipetiro yure catũgõsarãrẽ,” marĩ ĩ quetibũju cũñupĩ. Bairi mũjãã, mũjãã pũnaa cũãrẽ, noo aperopũ macããna cũãrẽ na jogũmi Dios, Espiritu Santore, cãrẽ mũjãã nipetiro mũjãã catũgõsaata —na ĩñupũ Pedro.

⁴⁰ Tore bairo jeto na quetibũjunemoñupũ Pedro:

—Bairo mũjãã caato ñuña: Ati yepa macããna jĩcããrã cayasiparã niñama na carorije wapa. ¡Narẽ bairo mũjãã cũã baieticõãña! Dios mena busũqũẽnoña —na ĩñupũ Pedro camasãrẽ.

⁴¹ Bairi yua, nipetiro tie quetire catũgõsajũgorã puame bautiza rotiyuparã. Ti rãmũrẽ catũgõsari majã mena macããna, itia mil majũ ãninemoñuparã tunu. ⁴² Cabero na, catũgõsajũgori majã puame caroaro tũgõsayuparã apóstolea majã na caquetibũjarijere. Tunu bairoa caroaro nipetiro jĩcã majãrẽ bairo ãnimasĩjũgoyuparã. Bairo ãna, nipetiro neñarĩ, Diore cũ jẽninucũñuparã. Tunu bairoa Jesũs cũ caugatasarica rãmũrẽ tũgoñarĩ, pããrẽ uganucũñuparã nipetiro.

⁴³ Nipetiro to caăna camasă puame apóstolea majă na caátiere îñarî, tûgocă maniasupară. Capee na caátijêñomasîrîjêrê na caátî îñorîjêrê îñarî, tûgocă maniasupară. ⁴⁴ Tunu bairoa nipetiro catûgousajûgori majă caroaro jîcârôrê bairo añupară. Bairi na mena macăăna cabopacară na caămata, na cabopacarijere na nuniñupară. ⁴⁵ Bairi na yaye majû na cacûgorije caăno cârôrê nuniñupară, wapa jegară. Bairo áti yaparori, tie dinerore âmeo ricawoyupară, narê carusari wămerê na cawapatiparo ñurô. ⁴⁶ Tunu bairoa tocănacă rûmua templo wiipu neñanucûñupară. Na ya wiiripu cûârê Jesús cû caugatusarica rûmurê tûgoñarî păârê uganucûñupară. Useanirîqûê mena jîcă majârê bairo jîcârô mena ugariquere uganucûñupară. ⁴⁷ Tunu bairoa Diore basapeonucûñupară. Bairo na caátîăno îñarî, to macăăna camasă nipetiro na îroyupară. Bairi tocănacă rûmua, catûgousari majă menarê capăâră âninemo nucûñupară. Marî Quetiupa puame cû canetôôrârê cû yară majû na ânio joroque na átinemo nutuásûpu.

3

Un cojo es sanado

¹ Jîcă rûmû Pedro, Juan mena templo wiipu ásúpară. Tres de la tarde caăno camasă na cañubueri hora majû añuparô. ² Mai, to templo wii jope tûpu âninucûñupû jîcău cawîmau âcûpûna caămasîetacu. Cû yară puame Caroa Jope cawămecuti jope tûpu cû cûnucûñupară, camasă caetari majârê dinero limosnarê na cû cajênimasîparore bairo îră. ³ Bairi yua, caămasîêcû, Pedro, Juajăă na cajăăetaro îñarî, dinerore na jênimiñupû. ⁴ Bairo cû cajênirô, Pedrojăă qûîñañupară. Qûîña yua, atore bairo qûîñupû Pedro puame:

—Yû yau, tûgopeoya —qûîñupû.

⁵ Bairo cû caîrô tûgo, Pedrore qûîñañupû, “Dinero yû nunighă áchmi,” î tûgoñarî. ⁶ Bairo cû caîtûgoñamiatacûârê, atore bairo qûîñemoñupû Pedro puame:

—Yua, plata, oro moneda tiirire yû cûgoetiya. Bairo cûgoetimicûă, Jesucristo yure cû camasiôrîjê jûgori murê yû juátigu. Jesucristo, Nazaret macăăcû cû catutuarije mena murê ñiña: Wămûnucârî âjûgoya —qûîñupû Pedro caămasîêcûrê.

⁷ Bairo î yaparori, cû wămo cariape nûgôă mena cû tûgăwămuoñupû. Bairo cû caăto, caămasîêcû rapori puame, cû añadobea cûă tutuacoásûparo.

⁸ Bairo cabairo yua, caămasîêtmîatacu puame patiwămûnucăoásûpu. Bairo patiwămûnucârî, âmasîjûgoyupu yua. Bairi Pedrojăă mena useanirî templo wiire jăăñupû. Diore basapeori paticôă ñesêăñupû.

⁹ To macăăna puame nipetiră cû caămasîrîjêrê, cû cabasapeorije cûârê îñañupară. ¹⁰ Bairo qûîñarî yua, butioro tûgocă maniasupară. Mai, cû masîcôăñupară. “Cûă niñami Caroa Jope cawămecuti jope tûpu cadinero jêniruinucûmiatacu,” î masîcôăñupară.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Cacatiatacu puame Juan, Pedrore pitigaetiri, na mena nicôă ñesêăñupû. Bairi ti wii macăăna cû cabairijere tûgori na tûpu atuásûpară Portal de Salomón na caîrôpu, qûîñagară. Topu añupară mai Pedrojăă.

¹² Pedro puame bairo na caetaro îña, atore bairo na îñupû: “Yû yară, Israel yepa macăăna, ¿nopêîră, ‘Pedrojăă na camasiôrîjê jûgori, o Diore na caîroamasîrîjê jûgori caămasîêcûrê cû catioupa,’ caîrârê bairo mujăă

tũgoñañati? ¹³ Jãã majũ, jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee jãã átiapũ. Marĩ ñicũjãã, Abraham, Isaac, Jacojãã ãnana na caĩroajũgoricũ Dios puame cũ macũ Jesure caãnimajũrẽ bairo caãcũ cũ cũñupĩ. Bairo cũ caátimiatacũãrẽ, mujãã puame cũ ñerĩ, ati yepa macããna carotimasĩrĩ majã tũpũ cũ mujãã neápũ. Bairo mujãã caáto, Pilato puame cũ wiyogamiwĩ. Mujãã puame cũ cawiyogarijere mujãã boepũ. ¹⁴ Jesús, ñe ùnie carorije caápei cũ caãnimiatacũãrẽ, cũrẽ cũ cawiyoro mujãã boepũ. Roro caácu puamerẽ cũ cawiyorore mujãã bowũ. ¹⁵ Bairo átiri, yeri capetietiere cajomasĩrẽ cũ mujãã pajĩãrocacõã rotiwũ. Bairo roro cũrẽ mujãã caátirocamiatacũãrẽ, Dios puame cũ cariacoamiatacure cũ catioyupi. Jãã, cũ jãã ññawũ tunu cũ cacatiriquere. ¹⁶ Cũ camasĩrĩjẽ mena cũ wãmeina jãã caĩrĩjẽ jũgori, ãni caãmasĩrĩmiatacure cũ catio joroque cũ jãã átiapũ. Jesús mena jãã tũgoñatutuaya. Bairo cũ mena tũgoñatutuari, ãni mujãã camasĩrẽ cũ catipeticoao joroque cũ jãã átiapũ. Mujãã ññaña merẽ tiere,” na ñ quetibũyupũ Pedro to caneñarã etarãrẽ.

¹⁷ Ñ quetibũyũ yaparo, na ñ nemoñupũ tunu: “Yũ yarã, merẽ yũ masĩña mujãã catũgoñamawijariquere. ‘Dios macũrẽ cũ pajĩãrã marĩ átiya,’ mujãã, mujãã quetiuparã cũã, mujãã ñ tũgoñamasĩsũpa. Bairo ñ tũgoñamasĩrĩrĩ, cũ mujãã pajĩãrocacõã rotiwũ. ¹⁸ Tirũmũpũre profeta majã Dios cũ caquetibũjunetõõrotiricarã jũgori quetibũyũ jũgoyeticũñupĩ, cũ macũ, cũ cajou ati yepapũ popiye cũ cabaipeere. Mujãã puame popiye cũ baio joroque mujãã caátaje jũgori, Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo bai-etawũ. ¹⁹ Bairi Dios mena busũqũẽnoña roro mujãã caátiere. Roro mujãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnarĩ caroa puamerẽ tũgoñajũgoya. Dios mena tũgoñatutuajũgoya, roro mujãã caátiere cũ camasĩriyoparore bairo ñrã. Bairo mujãã caápata, marĩ Quetiupau puame caroa yericutajere mujãã jogumi. ²⁰ Tunu caãnijũgoripapũina mujããrẽ cũ cajogaricure cũ jogumi Dios, Jesús Mesías majũrẽ. ²¹ Baipua, ati yepapũre apérigumi mai. Umurecóopũ nicõã ãnigumi cũ pacũ Dios, tirũmũpũ profeta majã cañurãrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo cabaipetiparo jũgoye. ²² Atore bairo na ñ quetibũyũ cũñupĩ Moisés ãnacũ marĩ ñicũjãã ãnana: ‘Marĩ Quetiupau Dios puame mujãã tũre yũ jowĩ. Torea bairo apeire mujãã jogumi profeta majõcure. Mujãã mena macããcũ jĩcãũ caãnipau nigumi cũ cũã. Cũ, mujããrẽ cũ caquetibũjũpeere caroaro tũgopeoya. ²³ Torecũ, ni jĩcãũ ùcũ cũ, profeta majõcure catũgousagaecũ puame yasicoagumi. Dios yarã, Israel ya poa macããna cawãmecũna mena ãmerĩgumi,’ ñ quetibũyũ cũñupĩ Moisés ãnacũ.

²⁴ “Nipetiro profeta majã cũã ãme rũmũ cabaipeere quetibũyũ jũgoyetiayupa. Samuel cawãmecũcũpũ quetibũyũ jũgoaná, ãme macããnapũ quetibũyũ tũetayupa. ²⁵ Nipetiro Dios camasãrẽ caroaro cũ caátigarije, profeta majã jũgori cũ caĩcũrĩqũẽ marĩ yaye caãnipee ãñupã. Tunu bairoa marĩrẽ caroaro átigu, Dios puame marĩ ñicũjãã ãnana mena cawãma wãme camasãrẽ cũ caátipeere quetibũyũ cũñupĩ. Atore bairo ñcũñupĩ Dios Abraham ãnacũrẽ: ‘Mũ pãrãmerã jũgori ati yepa macããna nipetiro caroaro ãnigarãma,’ qũĩñupĩ Abraham ãnacũrẽ. ²⁶ Bairi cũ macũrẽ cũ catiori bero, marĩ judío majã marĩ tũre cũ jojũgoyupi. Caroaro marĩ caãnorẽ bori, marĩ nipetiro roro marĩ caátiere marĩ cajãnaparore bairo ñ, marĩ judío majãtũre cũ jojũgoyupi Jesure,” na ñ quetibũyũyupũ Pedro to caneñarã etarãrẽ.

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Bairo Pedro, Juajãa camasârê na caĩñitoyea, sacerdote majã, bairi Dios ya wiire coteri majã quetiupau, bairi saduceo majã cũa etayuparã. ² Na puame Pedro, Juajãa mena asiajãñuñuparã. Camasârê na caquetibujuro boesuparã. Tunu bairoa, “Camasã cariacootana nimirãcũa tunu catiyama Jesure bairo,” na caĩquetibujuro boesuparã. ³ Bairi yua, Pedro, Juajãârê ñerĩ, preso jorica wiipũ na cũcõãñuparã, merê ñamicã caãnoi. ⁴ Bairo narê na cacũmiatacũârê, na caquetibujurijere catũgoatana to macããna puame na caĩatajere cariape tũgoyuparã. Bairi Jesure catũgousari majã caũmua jetoa merê jĩcã wãmo cãnacã mil majũ ãñuparã.

⁵ Ti rãmũ, busuri rãmũ Jerusalén macãpure quetiuparã judío majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã cũa neñañuparã. ⁶ Na mena sacerdote majã quetiupau, Anás cũa ãñupũ. Bairi Caifás, Juan, Alejandro, nipetiro sacerdote majã quetiuparã yarã cũa na mena ãñuparã. ⁷ Bairo na caneñapetiro bero, Pedro, Juajãârê na neatĩ rotiyuparã. Bairo narê na cane etaro yua, na recomacã na nucõrĩ atore bairo na ï jẽniñañuparã:

—¿Noa na carotiro mena, o noa na camasĩrĩjê jũgori caãmasĩetĩmiatacure cũ mujãã catioátĩ?

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro puame ñe ãnie rusaricaró mano Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori atore bairo na ïñupũ:

—Mujãã, ato macããna quetiuparã, mujãã cabũtoa camasĩrĩ majã cũa, tũgopeoya mujãârê yũ caĩpeere: ⁹ “¿Noa na carotiro mena cariayecacure cũ ñuo joroque cũ mujãã átati?” jãã mujãã ï jẽniñaña. ¹⁰ Bairi cariape mujãârê jãã ñña, ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro na camasĩparore bairo ïrã: Jesucristo, Nazaret macããcũ cũ camasĩrĩjê jũgori, ãni mujãã watoa caãcũrê cũ catio joroque cũ jãã átapi. Cũrẽã yucupãipũ cũ mujãã papuaturoca rotiwũ. Bairo cũrê roro mujãã caátimiatacũârê, Dios puame cariacoomirĩcũrê cũ catioyupi. ¹¹ Mujãã, ãtã mena cawii qũẽnorĩ majãrê bairo mujãã ãniña. Jesús puame mujãã caĩñarõ mujãã caátimasĩetĩã ãtãrê bairo niñami. Bairo mujãã, cũrê mujãã caboetimiatacũârê, ti wii mujãã caqũẽnorĩ wii macããcũ ãtãã caãnimajũrĩcũrê bairo cũ cũñupĩ Dios. ¹² Bairi ni ãcũ apei ati ãmurecõo macããcũ camasârê na netõõmasĩẽcũmi. Apei roro marĩ cabairijere canetõõpaure cũ cũẽsupĩ Dios —na ï quetibujuyupũ Pedro quetiuparãrê.

¹³ Bairo to macããna quetiuparã Pedro, Juajãa camasĩrãrê bairo tũgoñatutuari na caquetibujurijere tũgorã, tũgocõã maniásuparã. Merê, “Cabũgoro macããna, cabueetana niñama Pedro, apei Juan,” ï tũgoña masĩñuparã. Tocãrõã yua, “Jesús mena caãnana niñama,” na ï tũgoña bócyuparã. ¹⁴ Apeyera tunu caãmasĩetĩmiatacure na cacatioatacũ cũa na watoapũ nucũñupũ. Bairi dope bairo narê cabuicãtiere ï masĩẽsuparã. ¹⁵ Bairi Pedro, Juarê macãpũ na witiárotiyuparã mai, narê na cabũsurotipeere ãmeo busugarã na majũ. ¹⁶ Alore bairo ïñuparã:

—Pedro, Juajãârê ¿nopẽ marĩ ánaati? Ati macã macããna nipetiro masĩñama na caátĩ ñnoatajere. Bairi marĩ puame, “Caãmasĩẽcũrê cũ catioetiupa,” marĩ ï masĩetĩña. ¹⁷ Bairo tiere ï masĩetĩmirãcũa, tutuaro mena, “Tocãrõã jãnaña mujãã cabuerijere,” na marĩ ïgarã. Bairo marĩ caĩrõ bero yua, Jesús ãnacũ cũ caĩquetibujucũrĩqũêrê quetibujũ jãnagarãma —ãmeo ïñuparã na majũ.

18 Bairo ĩrĩ bero, na piijoyuparā tunu Pedrojāārē. Na piijori yua, atore bairo na ĩñuparā:

—Jĩcā wāmeacā ũno Jesús ānacū cū caquetibujucūrĩqũērē pũgani quetibujeticōāña. Camasārē tiere na bueticōāña —na ĩñuparā Pedrojāārē quetiuparā.

19 Bairo na caĩmiatacūārē, atore bairo na ĩñupā Pedro:

—Mujāā caĩrĩjērē jāā cayuata, Dios cū carotirijere canetōōrārē bairo jāā baibujiorā, Dios cū caĩñajoro. Bairi, ¿Dios yaye netōjāñurō, mujāā yayere jāā catūgousaro mujāā boyati? 20 Jāā puame jāā caĩñarĩqũē, jāā catūgorique cūārē camasārē jāā quetibujū jānamasĩētĩña —na ĩñuparā Pedrojāā.

21 Bairo na caĩrō tūgo, quetiuparā puame tutuaro mena na quetibujunemoñuparā tunu. Nemo dope bairo na ĩ masĩētĩrĩ yua, na wiyocōāñuparā. Mai, ti macā macāña nipetiro camasā puame Diore basapeorā baiyuparā, caamasĩētĩmiatacure cū cacatioataje jūgori. Bairi quetiuparā puame Pedrojāārē popiye na baio joroque na átimasĩēsuparā.

22 Mai, to macācū caroa wāme jūgori na cacatoricū puame cuarenta cūmarĩ netōrō cūgoyupū.

Los creyentes piden confianza y valor

23 Bairi Pedro, Juan na cawiyootana ānirĩ na yarā na caānopu ásúparā. Topu etarā yua, nipetirije sacerdote majā, bairi cabutoa camasĩrĩ majā narē na cañatajere na quetibujuyuparā. 24 Bairo na caĩquetibujuro tūgo, nipetiro jĩcārō Diore atore bairo ĩ jēniñuparā: “Jāā Quetiupau, mña atĩ ũmurecōo, atĩ yepa, ria capairiya cūārē, nipetirije caānierē caqũēnorĩcū mñ āniña. 25 Mña, tirūmupure Espĩritu Santo jūgori David, mñ caroti ānacūrē atore bairo cū mñ quetibujū jūgoyeticūrotiyayupa mūrē na caátipeere:

‘¿Nopēĩrā camasā na asiajāñuñati Dios cū cajou mena?

¿Nopēĩrā, “¿Cū marĩ netōnucācōāgarā!” na ĩ tūgoñañati?”

26 ‘Atĩ yepa macāña quetiuparā āmeo qũēgarā, na ũmuarē, “¿qũēnojūgoyetiyā!” na ĩrā baiyama.

Bairi quetiuparā atĩ yepa macāña neñapori, Dios mena āmeo qũēgarā coterā baiyama.

Tunu bairoa cū macū Cristo, atĩ yepa cū cajopau cūārē āmeo qũēgarā coterā baiyama,’

mi quetibujū jūgoyeticūrotiyayupa Davire.

27 “Bairi mñ caĩrĩcārōrēā bairo Poncio Pilato, bairi Herodes mena, Jerusalén macāña israelita, bairi ape yepa macāña mena neñarĩ, Jesús, mñ cajoricū, Mesías majūrē roro cū āma. Cūrēā mñ puame caānimajũũ cū ānio joroque cū mñ āpu. 28 Bairo cū na caáto, mñ macū cū cabaipēe nipetirijere mñ caquetibujū jūgoyeticūñarĩcārōrēā bairo baipeticoaapu.

29 Bairi jāā Quetiupau āmerē tutuaro mena, ‘Jāñaña,’ jāārē na cañatajere tūgoya. Bairo tūgori yua, jāā, mñ carotirā puamerē, jāā mñ jogu tūgoñatutuariquere. Bairo mñ caáto, mñ yaye basuriquere uwiricarō mano caroaro jāā quetibujū masĩgarā. 30 Tunu bairoa mñ camasĩōjorije mena cariyecunārē jāā catio masĩgarā. Apeye átĩ ĩñorĩqũē cūārē jāā átĩ ĩñomasĩgarā, mñ macū caroá majũ cū camasĩrĩjē jūgori,” qũĩ jēniñuparā Pedrojāā Diore.

31 Bairo na cajēniyaparoro yua, na caneñarĩ arua puame butioro yuguuyuparo. Bairo cayugui āno, Espĩritu Santo puame na yerĩ pũnapu

ñajããetayupũ. Torena, ñe ñnie rusaricaró mano cãgoyuparã Espiritu Santo cã camasĩrĩjẽrẽ. Tãgoñatutuari, Dios yaye quetibũjuriquere quetibũjũ masĩcõãñuparã yua.

Todas las cosas eran de todos

³² Tunu apeyera, to macããna catũgousari majã jĩcã majãrẽ bairo tãgoñañuparã. Bairi ni jĩcãũ ñcũ na mena macããcũ cũ yaye cũ cacũgorijere maiesupũ. Caroaro ãmeo juátinemoñuparã na majũ. ³³ Apóstolea majã pũame tãgoñatutuari, marĩ Quetiupau Jesús cariacóatacũ nimicũã nemo cũ cacatiriquere camasãrẽ na quetibũjũyuparã. Bairo na caquetibũjũro, Dios pũame caroare na jonucũñupũ. ³⁴ Tunu ni jĩcãũ ñcũ Jesús yarã mena macããcũ cabopacau mañupũ. Nipetiro catũgousarã caweseeri, o wiiri cacũgorã tiere nunirĩ dinerore jeyuparã. ³⁵ Bairo tiere jeri apóstolea majãrẽ na nuniñuparã. Na pũame tie dinerore camasã nipetirore na ricawoyuparã, narẽ carũsari wãmerẽ na cawapatiparo ñurõ.

³⁶ Torea bairo ásupũ levita mena macããcũ jĩcãũ José cawãmecũcũ cũã. Cũ pũame Chipre yucũ poapũ cabuiaricũ ãñupũ. Cũrẽã apóstolea majã pũame Bernabé qũĩ wãmetiyuparã. Bernabé ñgaro ñña, “Tãgoña yeri ñũo joroque caácũ”. ³⁷ Bairi Bernabé pũame cũ wesere nunirĩ dinerore jeyupũ. Bairo tiere jeri, apóstolea majãrẽ tiere na nuniñupũ, camasã cabopacarãrẽ na na ricawoátõ ñ.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Apei na mena macããcũ pũame ñuesupũ. Bairo ásupũ: Ananías, bairo cũ ñũmo Safira mena na wesere nunirĩ dinerore jeyuparã. ² Tiere jeyaparo yua, Ananías pũame cũ ñũmo mena jĩcãrõrẽ bairo tãgoñañĩ dinero carecomacã mena tuayuparã. Apeye catuarijere na nuniñuparã apóstolea majãrẽ, “Nipetiroa mũjããrẽ tie dinerore jãã nuniña,” ñrã. ³ Pedro pũame na caĩtorijere masĩcõãrĩ atore bairo qũĩñupũ Ananĩarẽ:

—Ananías, ¿dopẽĩ Satanás mũ cũ carotirore bairo mũ átiati? Espiritu Santore qũĩtoũre bairo mũ átiupa, bairo carecomacã mũ wese wapare mũ cajoata. ⁴ ¿Mũ ya wese mee to ãniati, mũ canuniata wese? Tunu bairoa ti wesere mũ canunirõ bero, ¿ti wese wapa mũ yaye dinero mee to ãniati? Bairi carecomacã jããrẽ mũ cajoata, ñubujioatato. Cariapea quetibũjũpeere mũ pũame, “Nipetiro mũjããrẽ jãã joya,” mitoapũ. Jãã meerẽ, Dios pũame roquere mitoapũ —qũĩñupũ Pedro Ananĩarẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tãgo, jicoquei riañacoasupũ Ananías ãnacũ yua. Bairi nipetiro Ananías cũ cabairijere tãgorã, butiuro uwiyparã. ⁶ Bairo Ananías cũ cariaro bero, cawãmarã átĩri, cũ rupau ãnatõrẽ ñmarĩ cũ yara acoásuparã.

⁷ Itia horas bero cũ ãnacũ ñũmo pũame ti wiire jããetayupo. Masĩẽsupo cõ manapũ ãnacũ cũ cabaiatajere. ⁸ Bairo cõ caetaro ñña, atore bairo cõ ñ jẽniñañupũ Pedro:

—¿Jããrẽ mũjãã caĩrĩcãrõ cãrõã ti wesere mũjãã nuniati?

Bairo cũ caĩjẽniñarõ tãgo, atore bairo qũĩñupõ Ananías ãnacũ ñũmo Pedrore:

—Tocãrõã jãã wapa jeapũ —qũĩtoyupo cõ cũã.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tãgo, atore bairo cõ ññupũ Pedro:

—¿Nopẽĩõ m̃u manap̃u mena jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ Dios Yeri majũrẽ mujãã ĩtoati, bairo ána? ĩñajoñjate. Jõã atiyama m̃u manap̃u ãnacũrẽ cayarátána. Ámea m̃u cũãrẽ m̃u yara ágarãma.

¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Safira cũã riañacoasupo Pedrot̃ua yua. Bairo cawãmarã p̃uame ti aruap̃u jããetarã, merẽ cariaatacopure cõ ĩñañuparã. Bairo cõ ĩña yua, cõ ãnacõ cũãrẽ yara acoásúparã cõ manap̃u ãnacũ t̃up̃u. ¹¹ Bairi camasã nipetiro Ananías bairi Safira na cabairijere tũgorã, butiuro uwiyparã Dios yarã, bairi aperã cũã.

Muchos milagros y señales

¹² Ti rũmurĩ caãno, apóstolea majã p̃uame camasã watoare capee Dios cũ camasĩrjẽ mena caroare áti ĩñoñuparã. Nipetiro camasã neñanucũñuparã Pórtico de Salomón cawãmec̃top̃u. ¹³ Aperã ricaati catũgoñarã na mena neñagaesuparã. Bairo baimirãcũã, cariape catũgousari majãrẽ na ĩroyuparã. ¹⁴ Bairo bairã, Jesucristo yaye quetire catũgousari majã menarẽ capããrã ãninemo nucũñuparã caũm̃ua, carõmia cũã. ¹⁵ Bairi cariayecunare na cacũñarõ mena Pedro cũ caátiwãp̃u na cũñuparã. Pedro narẽ cũ capãñaeticõãta, “Cũ canetõátie wãtĩãcã ũno na etagaro,” ĩrã, na cũñuparã. ¹⁶ Tunu Jerusalén macã tũni macããna na yarã cariayecunare, bairi aperã wãtĩ yeri pũna mena capajũgorã cũãrẽ na jeasúparã. Nipetiro na ũna caticoasuparã yua.

Los apóstoles son perseguidos

¹⁷ Bairi sumo sacerdote, saduceo majã jĩcããrã cũ mena, Pedrojãã na caátie tũgorã, na ĩñatutijãñuñuparã. ¹⁸ Bairo na ĩñatutiri yua, na ñerotiri, preso jorica wiip̃u na cũrerotiyuparã apóstolea majã p̃uamerẽ. ¹⁹ Bairo narẽ top̃u na cacũmiatacũãrẽ, marĩ Quetiupau cũ cajou ángel p̃uame ñamip̃u etari, preso jorica wii jopere pããcõãñupũ. Pããrĩ, atore bairo na ĩñupũ Pedrojããrẽ: ²⁰ “Tunu ánaja templo wiip̃u. Top̃u ãnirĩ, ati yepa macããna nipetiro ti wiire cañubuerã etarãrẽ na quetibũj̃yua cawãma yeri na cacũgopeere,” na ĩñupũ ángel. ²¹ Bairi cabusuri rũm̃u caãno, na cũ caĩatatorea bairo ñamirõcãcã templo wiire jããetayuparã. Bairi to macããnarẽ na quetibũj̃u jũgoyuparã yua.

Bairo na caquetibũj̃uãno, sumo sacerdote bairi cũ mena macããna mena neñarotiyuparã, nipetiro israelita majã cabũtoa camasĩrĩ majãrẽ, Junta Suprema macããjẽrẽ ámeo busugarã. Bairo neñarĩ bero yua, apóstolea majãrẽ preso jorica wiip̃u caãnarẽ na neatĩrotiyuparã. ²² Bairo na caneatĩrotijoatána p̃uame preso jorica wiip̃u etarã, Pedrojããrẽ na bócaesuparã. Na bócaetiri yua, tunucoásúparã Junta Suprema macããna t̃up̃u na tunu. ²³ Alore bairo na ĩeta ásúparã:

—Preso jorica wiire caroaro biaricarõ caãnimiatacũãrẽ, tunu bairoa ti wii coteri majã caroaro na caĩñacotemiatacũãrẽ, ti wiire jããetarã, jãã bócaetiap̃u Pedrojããrẽ. Nĩ jĩcãũ ũcũ maniami ti wiip̃ure —na ĩ quetibũj̃uyuparã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, sumo sacerdote, bairi templo wii policia majã quetiupau, bairi sacerdote majã caãnimajũrã cũã tũgoñacõã maníasuparã. “¡Ago tame! Bairo na caátie, ¿nocãrõp̃u na jãnarãati?” ĩ tũgoñañuparã. ²⁵ Bairo na caĩtũgoña ãno, jĩcãũ nat̃u etari atore bairo na ĩñupũ:

—Preso jorica wiip̃u mujãã cacũmiatana p̃uame templo wiip̃u camasãrẽ na quetibũj̃urã átiam̃a tunu —na ĩ quetibũj̃uyup̃u.

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, ti wii coteri majā quetiupau cū ūma mena Pedrojāārē macārā áná acoásuparā. Bairo na bócamirācūā, roro na átimasĩesuparā. Camasā Pedrojāā na caĩrĩjērē catāgorā etaatānarē uwi-jāñuñuparā, “Marĩrē ūtā rupaa mena wērēēma,” ĩrā. ²⁷ Bairāpua, Pedrojāārē na neásuparā Junta Suprema macāāna tūpu. Bairo na caetaro ĩña, sumo sacerdote puame atore bairo na ĩñupū:

²⁸ —Tutuario mena, “Cū ānacū cū cabairiquere camasārē na quetibujunemo eticōāña,” mujāārē jāā ĩwū. Bairo jāā caĩmiatacūārē, tiere mujāā tūgoetimajūcōāña. Jerusalén macā macāāna nipetirore na quetibujarā mujāā átiya. Tunu bairoa nemojāñurō roro, cū ānacū cū cariarique jūgori jāārē cabuicunārē bairo jāā busujārā mujāā átiya —na ĩñupū sumo sacerdote Pedrojāārē.

²⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro aperā cū baparā apóstolea majā atore bairo qūĩñuparā:

—Dios jāārē cū caátirotirije puame, camasā jāārē na caátirotirije netōjāñurō caānimajūrĩjē ĩña. ³⁰ Dios, marĩ ĩñicūjāā na caĩroaricu puame Jesús yucupāĩpu mujāā capapuaturocarotiricare tunu cū catioyupi. ³¹ Bairo cū catori bero, ūmurecóopu cū neámí. Cū neátí yua, cariape nūgōāpu cū ruirotiyupi. Bairo cū átiri, marĩ, Israel yepa macāānarē, Marĩ jūgocure bairo cū cūñupĩ. Tunu bairoa cūā, Marĩ Carorije Wapare Canetōū cū cūñupĩ, marĩ nipetiro roro marĩ caátiere jānacōārĩ, tunu Dios cū carotirore bairo marĩ caátiparore bairo ĩ. Bairo marĩ caápata, marĩ carorije wapare masiriyogami. ³² Jāā tiere catāgoricarā ānirĩna jāā quetibujaya. Espĩritu Santo cūā bairoa tiere masĩōñami. Cūā ĩñami Dios cū carotirijere catāgousarārē cū cajoricu —na ĩñuparā Pedrojāā.

³³ Bairo na caĩrō tūgo, tutuario majū asiayuparā. Pedrojāārē na pajĩā recōāgamiñuparā. ³⁴ Mai, Junta Suprema mena macāācū āñupū ĩcāū Gamaliel cawāmecucu. Cū puame fariseo majā yau, Moisés ānacū cū caroticūrĩqūērē cajūgobuei āñupū. Tunu bairoa nipetiro camasā qūĩroanucūñuparā Gamaliere. Bairo cū yarā Pedrojāārē na capajĩāregarijere ĩñarĩ wāmunācāñupū, na ĩ quetibujugu. Mai, na quetibujugu jūgoye, macāpu apóstolea majārē na witi árotiyupu. ³⁵ Bairo na cawitiatato bero, atore bairo na ĩñupū cū ūna aperā caānimajūrārē:

—Yū yarā Israel yepa macāāna, caroaro tūgoñaña ānoarē mujāā caátipeere. Roro na mujāā átire. ³⁶ Mujāā masĩña: Tirūmupure āñupū Teudas cawāmecucu ānacū. Cū puame, “Yua, caānimajūū yū āñiña,” ĩ tūgoñañupū. Bairo cū caĩtūgoñarō jūgori cuatro cientos majū camasā cū caĩrĩjērē cū tūgousayuparā. Bairo cū cabaimiatacūārē, cū pajĩārocacōāñuparā. Cūrē catāgousamirĩcārā puame cū cayasiro bero yua, ábatapeticoasuparā. ³⁷ Cabero tunu camasārē cōñarĩ na wāmerĩrē na cawoaturi rūmarĩ caāno āñupĩ tunu apeĩ Judas, Galilea yepa macāācū. Cū cūā cūgoyupu cūrē catāgousari majārē. Bairo cū cabaimiatacūārē, cū cūārē cū pajĩārocacōāñuparā. Cūrē catāgousamirĩcārā cūā cū cayasiro bero ábatapeticoasuparā. ³⁸ Bairi mujāārē atore bairo ĩñiña: Ānoa Pedrojāārē roro na ápericōāña. Na pitia. Atie camasārē na caquetibujunetōrĩjē na majūā na catāgoñarĩjē caāmata, camasā puame yoaro mee jānacōāgarāma tiere. ³⁹ Bairopua, na caquetibujarije cariapea Dios cū camasĩōrĩjē majū caāmata, tiere mujāā ēñotamasĩētĩgarā. Bairi tūgoñaña ānoarē mujāā caátipeere. Dios pesuare bairo mujāā tuare —na ĩñupū Gamaliel.

Bairo cū caĩrjērē tūgo, cū caĩrōrē bairo boyuparā. ⁴⁰ Bairi apóstolea majārē na piijorotiyuparā tunu. Na caetaro iña yua, na baperotiri bero, “Pugani Jesús cū cabairiquere camasārē quetibujeticōaña,” na ĩ yaparori bero yua, na piticōañuparā. ⁴¹ Bairo na caĩrō bero yua, apóstolea majā pñame cañimajūrā watoa cañimiatana useanirĩquē mena witicoásuparā. “Jesucristo yarā marĩ caño jūgori popiye marĩ cūa marĩ cabaipere cūñupĩ Dios,” ĩ tūgoñarĩ useanirĩquē mena witicoásuparā. ⁴² Bairi tocānacā rāmua apóstolea majā caroa queti Jesús Mesías cū cañnierē camasārē na quetibujunucūñuparā. Templo wiipñ, bairi camasā ya wiiripñ cūārē quetibujñesēañucūñuparā.

6

Se nombra a siete ayudantes

¹ Ti yutea cañnorē Jesucristo yaye quetire catūgousarā pñame capāārā āninemonucūñuparā. Na mena macāaña griego yayere cabusurā useanirō ānimasĩēsuparā hebreo yaye cabusurā mena. Atore bairo na ĩ busupaiyuparā: “Marĩ yarā griego cawapearā rōmirĩrē tocānacā rāmua jĩcārō tūni na batoetiyama narē carusarijere. Na yarā hebreo cawapearā rōmirĩ jetore netōjāñurō na maiñama,” ĩ busupaiyuparā. ² Bairo na caĩbusupairo tūgo yua, puga wāmo peti rupoire puga pēnirō cañnacāñ apóstolea majā pñame Jesucristo yarā nipetirārē na neñorĩ atore bairo na iñuparā:

—Jāā, camasārē carusarijere cabatorā jāā caāmata, Dios yaye quetire jāā quetibujñ masĩētibujiorā. Tore bairo jāā caápata, ñuetibujioro. ³ Bairi jāā yarā, mujāā majūā mujāā watoa caānarē jĩcā wāmo peti puga pēnirō cānacāñ majū cañmwarē na beseya. Marĩ nipetiro marĩ caĩroarārē, bairi camasĩrā, ñe ũnie Espĩritu Santo cū camasĩrōĩjē carusaena ũnarē na beseya. Bairo mujāā cabesero bero, na marĩ cūgarā tie paariquere. ⁴ Jāā pñame Diore jāā jēnicōā ninucūgarā. Tunu bairoa cū yaye quetire jāā quetibujñcōā ninucūgarā —na iñuparā apóstolea majā.

⁵ Bairo na caĩrō tūgo, nipetiro jĩcārōrē bairo tūgoñarĩ, Esteban cawāmecucure beseyuparā. Esteban pñame Jesucristo mena butiro tūgoñatutuayupñ. Tunu bairoa Espĩritu Santo cū camasĩrōĩjē carusaecu majū āñupñ. Cū berore beseyuparā Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás. Nicolás pñame Antioquía yepa macāācñ āñupñ. Jesucristo yaye quetire cū catūgousaparo jūgoye, ricaati cañnubemirĩcñ tunu judío majārē bairo Diore caĩroajūgoricñ āñupñ. ⁶ Bairo na bese yaparori bero, apóstolea tñpñ na jeásuparā. Na caetaro iña yua, apóstolea majā pñame na wāmorĩ mena na rupoari buire ñigāpeori, Diopñre na jēnibojayuparā na capapeere.

⁷ Bairi yua, nipetiro pñ Dios yaye quetire tūgopeticoasuparā. Jerusalén cūārē Jesús yarā capāārā majū āninemoñuparā. Na mena macāaña sacer-dote majā cūa capāārā Jesucristo mena tūgoñatutua jūgoyuparā.

Arrestan a Esteban

⁸ Mai, āñupñ Esteban cawāmecucñ jĩcāñ Jesucristo yarā mena macāācñ. Cū pñame Dios cū camasĩrōĩjē mena tutuajāññupñ. Bairi camasā watoa capee caroare áti iññupñ. ⁹ Bairo cū caátĩano, judío majā jĩcāārā cū boesuparā. Jĩcāārā Esclavos Libertados cawāmecutĩ wĩ, ñubuerica wĩ macāaña, bairi jĩcāārā Cirene macā macāaña, Alejandría macā macāaña, Cilicia yepa macāaña, bairi Asia yepa macāaña cūa cū boesuparā. Bairo

cū boetiri yua, cūtu etari, cū mena busuyuparā, cū busunetōgarā. ¹⁰ Bairo cū busunetōgamirācūā, cū busunetōmasiēsuparā, Esteban puame Espiritu Santo cū camasiōrījē mena na cū caquetibujuro jūgori. ¹¹ Nopē bairo cū busunetōmasiētīrī yua, aperārē yasiro dinerore na joyuparā, Estebārē atore bairo cabugoroa na ī busujāáto quetiuparāpure īrā: “Āni Esteban, ‘Marī ñicū Moisés ānacū cū carotiriquere ñuētīña,’ īñami. Dios cūārē roro qūībusuyami.” ¹² Bairo na caījocarije jūgori, Esteban mena na asiao joroque ásuparā. Bairi ti yepa macāāna, cabūtoa camasiā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā cūā Esteban mena asiajāñuñuparā. Asiarā yua, Estebātu atuátī, cū ñee, cū neásúparā Junta Suprema macāāna tūpu. ¹³ Bairo topu etarā, aperā cajocarā cabusupairārē na macāñuparā. Atore bairo ījocayuparā Esteban cū cabairijere:

—Āni, Dios ya wii caānimajūrī wiire roro majū ī busunucūñami. Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cūārē bairoa roro majū ī busunucūñami. ¹⁴ Atore bairo cū caīrījērē jāā tūgoapu: “Jesús Nazaret macā macācū ānacū templo wiire rocacōāgami. Tunu bairoa marī caátīānipeere Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē wasoacoagami,” īñami Estaban —jocaraana īñuparā.

¹⁵ Bairo caānimajūrā quetiuparā, to macāāna nipetirā caruirā Estebārē na caīñajoata, cū riapē puame ángel riapére bairo bauyuparo.

7

Defensa de Esteban

¹ Bairi sumo sacerdote puame atore bairo qūī jēñīñanemoñupū Estebārē: “¿Murē na caībusujārījē cariape to āñiñati?” ² Bairo cū caīrō tūgo, Esteban puame atore bairo īñupū: “Yū yarā, yū jūgocujāārē bairo caāna, bairi yū pacuare bairo caāna cūā tūgopeoya mai yū caīpeere: Marī Pacu Dios catutuañ majū, marī ñicū ānacū Abrahārē cū buiayupu Mesopotamia cū caānopu, Harán yepapu cū caāniápáro jūgoye. ³ Atore bairo qūīñāñupū Dios Abrahārē: ‘Mū caāni yepa, bairi mū yarā cūārē na aweyocoácūja murē yū cayepa īñoparapu.’ ⁴ Bairo Dios cū cū caīrō bero, Abraham Caldeapu caāniatapu Harāpu āniásupu. Cabero cū pacu ānacū riacoásupu. Bairo cū cariaro bero, Dios puame cū jūgoásupu āme marī caāni yepapu Abrahārē tunu. ⁵ Mai, ti yepare cū nuniesupu Dios Abrahārē. Petoaca ūno cūārē cū joetimajūcōāñupū cū caāniparore. Bairo cū joetimicūā, Abraham ānacū cū cayasiro beropu cū pārāmerāpure na joyupu. Abraham ti yuteapure capūnaa mácu cū caānimiatacūārē, napure jogayupu na caāniparore. ⁶ Bairi tunu Dios qūīñupū Abrahārē: ‘Mū pārāmerā caāniparā aperopu macāānarē bairo ānigarāma ti yepapure. Ti yepa ape yepapu na caāno jūgori, roro ti yepa macāāna ūmuarē bairo ānigarāma. Roro majū na paarotiri na qūē epegarāma cuatro cientos cūmarī majū,’ qūīñupū Dios. ⁷ Tunu qūīñupū Dios: ‘Yua, ti yepa macāānarē, mū pārāmerārē roro carotiri majārē popiye na baio joroque na yū átigu. Bairo yū caáto bero, roro na caátana puame tore witiri yua, ati yepapu ānigarāma. Yure īroagarāma tunu,’ qūīñupū Dios. ⁸ Bairi tunu cawāma wāme Abrahārē cū caátipeere cū caījūgoyeticūrīcārō bero, caūmurē na rupau macāājērē yisetariquere cū átiroticūñupū Dios Abrahārē. Bairo cū caīrcū ānirī cū macū jīcā wāmo peti itia pēñirō cānacā rūmurī cū cacūgoro, cū rupau macāātōrē yisetaypu Abraham. Torea bairo ásupu Isaac cūā cū macū Jacob cawāmecucure. Cabero Jacob cūā torea bairo ásupu cū pūnaa

caũmarẽ. Na añuparã puga wãmo peti rapore puga pẽnirõ cânacã poari Israel yepa macãana caãnijugoricarã.

⁹ “Marĩ ñicũ Jacob ãnacũ pũnaa pũame, na bai Josere qũĩnatutiyuparã. Bairo qũĩnatutiri yua, Egipto yepapũ cañesẽarã anarẽ cũ nuniro-cacõañuparã, topũ cũ yasiãto, ãrã. Bairo cũ átiri, dinero jeyuparã cũ wapa. Baipũ, ti yepapũ cũ caãno, José mena ãnicõañupũ Dios. ¹⁰ Topũ popiye cũ cabaimiatacũarẽ, cũ juãticõã ninucũñupũ Dios Josere. Masĩĩqũẽrẽ cũ joyupũ. Tunu bairoa ti yepa Egipto quetiupau faraón na caĩ Josere qũĩñajeso joroque ásupũ. Bairo cũ caãtoi, quetiupau rey pũame cũ roca macãacũ gobernador majũ cũ cũñupũ Josere. Bairo cũ caãto, Egipto yepa, bairi quetiupau rey ya wii cũarẽ carotimasĩ majũ añupũ José.

¹¹ “Cabero Egipto yepare bairi Canaán yepa cũarẽ awa riarique añuparõ. Tie caãno nipetiro camasã popiye baiyuparã. Marĩ ñicũjãã añana cũarẽ na caugapee peticoasuparo. ¹² Bairi Jacob ãnacũ, ‘Egipto yepare trigo pan qũẽnoriqũẽ cãgoyupũ mai,’ na caĩquetibujuro tũgo, cũ pũnaa, marĩ ñicũjãã añana majũrẽ na árotiyayupũ, tie ugariquere na wapatirápáro ĩ. Tiwatoai Egiptore ájugoyayuparã marĩ ñicũjãã añana. ¹³ Cabero tunu Egiptore na caátĩ watoai, José pũame cũ jũgocũjããrẽ cũ cabairijere na quetibujayupũ. Bairo cũ caĩquetibujuroi, faraón pũame masĩñupũ José ya poa macãanarẽ yua. ¹⁴ Cabero José pũame cũ pacũ Jacob, bairi cũ yarã nipetiro setenta y cinco majũ caãnarẽ na piiatĩrotiyupũ. ¹⁵ Bairi yua, Egipto yepapũ ãniacoásupũ Jacob. Topũ riacoásupũ. Marĩ ñicũjãã añana cũã topũ riacoásuparã. ¹⁶ Bairi Jacob cũ cariaro bero, cũ rupauri añajẽrẽ neásuparã Siquem cawãmecuti macãpũ. Topũ etari, cũ yayuparã masa ope ũtã opepũ. Mai, Abraham ãnacũ pũame Siquem macãpũ ãcũ, nocãnacã dinero tiiri ũno majũ mena Hamor pũnaarẽ ti masa opere wapatiyayupũ.

¹⁷ “Abraham pãrãmerãrẽ Dios cũ caátigajugoricarorea bairo caetaripau, marĩ ñicũjãã Israel yepa caãniparã pũame capããrã masabuyuparã, Egipto yepapũ ãna. ¹⁸ Bairi ti yutea caãno, Egipto yepare apeĩ quetiupau rey jãañupũ Josere camasĩẽcũ. ¹⁹ Cũ, rey ãnacũ pũame marĩ ñicũjãã añanarẽ roro na ĩtoeperotiyayupũ. Tunu bairoa roro majũ na paarotiri na qũẽ eperotiyayupũ. Bairo átiri tutuaro mena na pũnaa cawãmabuiarãrẽ rerotiyayupũ, na masabueticõãto ĩ.

²⁰ “Ti yuteaĩ buiayayupũ Moisés ãnacũ pũame. Dios pũame cũ cawĩmanacarẽ butiuro qũĩñajesoyupũ. Bairo cũ cabuiaro bero, cũ pacua caĩpũãcãrẽ cũ cãgoyuparã na ya wiipure itiarã muipua cãrõ mai. ²¹ Itiarã muipua bero yua, ‘Cũ pajĩãrema Egipto macããna,’ ãrã, riapũ cũ pojuyuparã capacua Moisés ãnacũ rocure. Faraón macõ pũame na carocaatacure riapũ capasaurẽ neñañupõ. Bairo cũ nerĩ bero, cũ butiyoypo cõ macũ majũrẽ bairo yua. ²² Bairo na caátibutioricũ añirĩ Moisés ãnacũ pũame egipcio majã na cabuerije caãno cãrõrẽ masĩ butiyupũ. Cũã yua, butiácupũ, caũmũ caĩtutuaũ majũ añupũ. Tunu bairoa dise caãno cãrõ átimasĩ peyocõañupũ.

²³ “Bairi yua, cabero cuarenta cũmarĩ majũ cãgou, israelita majã cũ ya poa macããna majũrẽ na ĩñau ájugoyupũ. ²⁴ Topũ cũ caetaro yua, jĩcãũ Egipto macãacũ cũ yau israelitare cũ caãmeoqũẽrõ ĩñarĩ, Moisés ãnacũ pũame cũ ãmebojayupũ. Bairo cũ ãmebojau yua, Egipto macããcũrẽ cũ pajĩãrocacõañupũ, ñe wapa manoa cũ yau israelitare cũ caqũẽrõ jũgori. ²⁵ Mai, Moisés ãnacũ pũame atore bairo ĩ tũgoñañupũ: ‘ “Marĩ israelita majãrẽ Moisés jũgori marĩ netõõgumi Dios,” ĩ masĩcõãrãma yũ yarã,’ ĩ

tũgoñañañupũ Moisés ãnacũ. Bairo cũ catũgoñamiatacũãrẽ, na puame bairo mee cũ tũgoñañañuparã. ²⁶ Cabusuri rũmũ caãno tunu na etayupũ Moisés pugarã israelita majã caãmeoqũẽrẽ. ‘Ãmeo qũẽẽna, caroaro na ãmarõ,’ ï, atore bairo na ïñupũ: ‘Mujãã jĩcã majã mujãã ãniña. ¿Nopẽĩrã jĩcã majããna pũga nũgõã mujãã ãmeo qũẽñati?’

²⁷ “Bairo cũ caĩrõ tũgori, cũ bapare caqũẽĩ puame atuatĩri Moiserẽ cũ tunerocajoyupũ. Bairo cũ tunerocajori atore bairo qũĩñupũ Moiserẽ: ‘¿Noa mure jããrẽ caroti, caĩñabeseire bairo jãã watoare mũ cũ cũati?’ ²⁸ ¿Yũre pajĩãrocaguáto miñati, ñamicã egipcio yaure mũ capajĩãrocaatatore bairo átigu?’ ²⁹ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, Madián yepapũ ruticoásupũ Moisés puame. Topũ ãnicoteyupũ ape majõcure bairo. Bairi tunu nũmo bócarĩ pugarã pũnaa cusupũ Moisés.

³⁰ “Cuarenta cũmarĩ bero, camasã mano desierto mũ ãtãũ Sinaĩ cawãmecutiĩtũ cũ caãno, jĩcãũ ángel cũ buiaetayupũ yucũ caĩrĩcũ watoapũ. ³¹ Moisés puame tiere ïñarĩ ïña acũacoasupũ. Bairo ïña acũamicũã, caroaro ïñanemogu tii caĩrõtuaca ásupũ. Bairo catuacã ácũna yua, tũgoyupũ marĩ Quetiupau cũ cabusurijere. Atoare bairo ï ocajoyupũ: ³² ‘Yua, yũ ãniña mũ ñicũjãã ãnana Dios caãnacũ majũ. Yua, Abraham, Isaac bairi Jacob Dios caãnacũ yũ ãniña,’ ï ocajoyupũ Dios. Tiere tũgori, Moisés puame bũtioro nanañupũ. Uwiri ïñacãnamuesupũ yua ti peerore.

³³ “Bairi tunu qũĩñupũ marĩ Quetiupau: ‘Mũ canucũrĩpaũ yũ caãnipau niña. Bairi nũcũbũgorique mena mũ rũpo jutiire weya. ³⁴ Tunu, caroaro majũ ñiñajonucũña yũ yarã Israel macããna bopacooro na cabairijere. “Bũtioro majũ popiye marĩ netõña, atore ãna,” na caĩrĩjẽrẽ yũ tũgonucũña. Tiere tũgori ãmerẽ narẽ netõõgu yũ ruiatĩapũ. Bairi tiaya. Mure árotigu yũ átiya Egiptopũ, yũ yarã israelita majãrẽ na mũ canetõõbojaparore bairo ï,’ qũĩñupũ Dios Moisés ãnacũrẽ.

³⁵ “Israelita majã puame cãrẽ na caboetato bero caãnimiatacũãrẽ, Dios puame cũ boyupũ. ‘¿Noa mure jããrẽ caroti, caĩñabeseire bairo jãã watoare mũ cũ cũati?’ na caĩrĩcãrõ bero caãnimiatacũãrẽ, Dios puame Moiserẽ narẽ canetõõpau, tunu bairoa na cajũgopauare bairo cũ cũñupũ, ángel jũgori yucũ caĩrĩpau cũ caãno. ³⁶ Cũ, Moisenã na witio joroque na ásupũ marĩ ñicũjãã ãnana Egiptopũ popiye cabaimirĩcãrẽ. Cũ, tunu capee caroare áti ïñoñupũ cuarenta cũmarĩ majũ ria capairiya Mar Rojo, bairi tunu desierto cayucũmanopũ ãcũ.

³⁷ “Cũ, atore bairo na ïñupũ israelita majãrẽ: ‘Dios puame mujãã mena macããcũrẽ, jĩcãũ yaure bairo caãcũ ãcũ profeta cũ ãnio joroque átigu,’ na ïñupũ. ³⁸ Tunu Moisenã Israel poa macããna mena ãñupũ desierto cayucũmanopũ. Tunu bairoa ángel mena bũsũyayupũ ãtãũ Sinaĩ cawãmecutiĩpũ. Tunu bairoa marĩ ñicũjãã ãnanarẽ na quetibũju netõõñañupũ tie ángel cãrẽ cũ caĩrĩqũẽ caroa quetire. Marĩ cũã tie cũ caquetibũjunetõõrĩqũẽrẽã marĩ cũgoya ãme cũãrẽ.

³⁹ “Bairo marĩ ñicũjãã ãnana puame tiere cacũgorã nimirãcũ, yũgaetiayuparã. Bairo tiere boetiri tunucoagayuparã tunu Egipto yepapũ. ⁴⁰ Bairi Moisés ãtãũpũ cũ caãnitoye yua, atore bairo qũĩñuparã Moisés bai Aarón cawãmecũcure: ‘Moisés jããrẽ Egipto yepare cajũgowitiricũ dope bairo cũ cabairijere jãã masĩetĩña. Bairi wericarã jãã caĩroaparãrẽ na qũẽnobojaya. Na nigarãma marĩ jũgũẽã, marĩrẽ cajũgoãnarẽ bairo caãniparã,’ qũĩñuparã. ⁴¹ Bairi yua na caĩroapau wecare bairo cabauare cũ weqũẽñoñuparã. Bairo cũ qũẽnorĩ bero yua,

waibutoare na pajĩañuparã, cū wericure basapeogarã. Tunu bairoa bose rūmũ qũenoñuparã, cū, wecure bairo cabauũ na majũã na caátiaacure qũĩroagarã. ⁴² Bairi Dios pũame na aweyocoatĩ yua, umurecáo macããna ñocôãrẽ na cabasapeorore eñotaesupũ. Bairoa quetibũyũ profeta majã na caĩwoatuyarique cũã:

‘Israelita majã, ħmajãã cuarenta cūmarĩrẽ desierto cayucũmanopũre ãna, waibutoare pajĩãrĩ, caroaro cariape yũ majãã ĩroari?’

⁴³ Bairo mee majãã ápu. Wericu Molóc ya wii ñubuerica wiiaca mena majãã áñesẽãnucũwũ.

Bairi tunu ñocô umurecáo macããcũ Refán cawãmecucure majãã ĩroawũ.

Majãã majũã majãã caqũenorĩcãrãrẽ na majãã ĩroawũ.

Bairi majããrẽ yũ wẽjogu aye yepapũ, Babilonia jũgoye jãñurĩpũ,’

ĩ quetibũyũ woatuyayupa profeta majã marĩ ñicũjãã ãnana na cabairiquere.

⁴⁴ “Na, desierto cayucũmanopũ ãna, cũgoyuparã Dios ya wii, waibutoa aseri mena qũenorĩcã wiire. Dios pũame Moisere, ‘Mũ caĩñaata wiirea bairo mũ ápa,’ cū caĩrĩcãrõ bero cū caáta wiire cũgoyayuparã. ⁴⁵ Marĩ ñicũjãã ãnana cũã ti wiire cũgoyayuparã, na pacua na cariaro bero. Bairi Josué ãnacũ mena macããna cũã ti wiire neañañuparã ati yepa macããna caañijũgoricarãrẽ Dios cū camasĩrĩjẽ mena narẽ na careri watoare. Bairi ape tuti, ape tuti macããna beropũ David ãnacũ cū caãni watoa majũ ti wiire cũgojãnañuparã. ⁴⁶ Rey David pũame Dios cū caĩñajoro caroú cañũũ ãñupũ. Jacob ãnacũ pãrãmerã Diore na caĩroapa wii, wii majũrẽ qũēnogamiñupũ. ⁴⁷ Bairo cū caqũēnogamiatacũãrẽ, cū macũ Salomón roque qũēnoñañupũ ñubuerica wii templo Dios ya wii majũrẽ.

⁴⁸ “Dios nocãrõ catutuau majũ camasã, ‘Dios ya wii nigaro,’ ĩrĩ na caqũenorĩcã wiire cū caãmerĩmiatacũãrẽ, ti wiire qũēnoñañupũ Salomón. Profeta majõcu cū cawoatuyarique cũã bairo ĩña:

⁴⁹ “‘Ati umurecáoopũ ãnirĩ yũ rotijonucũña nipetiropũre.

Majãã ya yepa roque yũ caĩñajoata, ôcãrõãcã bauya.

Bairi, ħdi wii ũno yũ majãã qũēnobarãati?” ĩñami marĩ Quetiupau.

“ħDipau to ãnoati toroque yũ cayerijãpapau?

⁵⁰ Yũ jetoa ritaa yũ qũēnowũ atie nipetirijere,” ĩñami Dios,’

ĩ woatuyayupi profeta majõcu,” na ĩñupũ Esteban.

⁵¹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Majãã Dios cū caĩrĩjẽrẽ majãã botiomajũcõãña. Majãã yeripũ Diore camasĩgaenarẽ bairo majũ majãã ãniña. Majãã amoo ope cũã tũgomasiẽtĩña Dios yaye quetire. Tunu bairoa Espĩritu Santo cū camasĩõgarijere majãã átigaetiya. Majãã ñicũjãã ãnanarẽã bairo majãã ãnicõãña mai majãã cũã. ⁵² ħNi majũ profeta majõcure majãã ñicũjãã ãnana roro átiri na na pajĩãreesupari? Tocãnacũrẽã popiye na baio joroque ásupa. Majãã ñicũjããna Cañũũ majũ cū caatĩpeere caquetibũjũrãrẽ na pajĩãreyupa. Cañũũ caroú majũ merẽ etamiwĩ. Cũrẽ tunu majããna cū busujãbuitiri, cū majãã pajĩãrocarotiwũ. ⁵³ Marĩ ñicũjãã roque ángelea majã jũgori na caatĩãnipeere Dios cū roticũrĩqũerẽ tũgoyupa. Bairo majãã pũame marĩ ñicũjãã na caĩrĩjẽrẽ catũgojũgoatana nimirãcũã, tiere caroaro majãã tũgoyasaetiya,” na ĩñupũ Esteban cabutoa camasĩrĩ majãrẽ.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Bairo cū caĩrĩjẽrẽ tũgori yua, netõjãñurõ cū asiayuparã. Opi bacarupoturica tãñipũ asiayuparã Esteban mena. ⁵⁵ Bairo cũrẽ na

caasiamiatacũârẽ, Esteban pũame ñe ũnie r̃asaricar̃o mano Esp̃ritu Santo mena tũgoñatutuari Ʃm̃urec̃ooƩũ ñĩamũg̃õjoyupũ. Bairo ñĩamũg̃õjou yua, ñĩaboc̃áyupũ Dios catutuaũ majũ cũ caasiyabaur̃ore. Tunu bairoa Jesũs cũârẽ qũĩñaboc̃ayupũ Dios yapau cariape nũg̃õã pũame caĩñanucũũrẽ. ⁵⁶ Bairo ñĩarĩ yua, atore bairo na ñĩupũ:

—¡Ñĩamũg̃õjoñijate! Ʃm̃urec̃oo pãñnuc̃ãr̃ĩc̃ãr̃õrẽ bairo ñiñña. Camasã Jũgocũ Dios yapau cariape nũg̃õã pũame canucũũ cũârẽ ñiñña —na ñĩupũ.

⁵⁷ Bairo cũ caĩmiatacũârẽ, na pũame na ãmoo operire bocabiac̃õãñuparã, cũ caĩr̃j̃erẽ tũgogaena. Bairo tũgogaetiri yua, tutuaro awajari, cũ jeto nipetiro Junta Suprema macããna cũrẽ cateerã atuãti, cũ ñeñuparã. ⁵⁸ Bairo cũ ñerĩ yua, ti macã ñnotaricar̃o jũgoyepũ cũ neásuparã. Topũ ãtã rupaa mena cũ wẽẽ, cũ wẽẽ cũ átípajĩã rocaçõãñuparã yua Esteban ãnacũrẽ. Mai, Estebãrẽ capajĩãrã pũame na jutii cabui macããj̃erẽ Saulo cawãmecũcũre cũ coterotiyuparã.

⁵⁹ Esteban pũame cũrẽ ãtã rupaa mena na cawẽẽtoye, atore bairo ñ j̃eniñupũ Diore: “Yũ Quetiupau Jesũs yũ yerire bocãñeña,” ñĩupũ. ⁶⁰ Bairo ñrĩ bero, r̃upopaturi mena etanumurĩ busarique tutuaro mena atore bairo ñĩupũ: “Yũ Quetiupau, roro na caãtiere na mũ wapa boepa. Na mũ masiriyobojawa,” qũĩñupũ Diore.

Bairo ñ yaparo, riacoásúpũ Esteban ãnacũ yua.

8

¹ Saulo cũã toa ñĩañupũ Estebãrẽ na capajĩãrõ. “Ñujãñuña bairo na caãto Estebãrẽ,” ñ tũgoñañupũ.

Saulo persigue a la iglesia

Ti r̃am̃aina Jesũs yaye quetire catũgoc̃usari majã Jerusalén macããna nipetirãrẽ roro popiye na baio joroque ásuparã narẽ cateeri majã. Bairi nipetiro ábatapeticoasuparã Judea yepa, bairi Samaria yepa t̃anir̃ipũ. Apóstolea majã jeto Jerusalẽpũ tuayuparã. ² Aperã cañurã caũm̃ua jĩcããrã Esteban rupauri ãnaj̃erẽ yayuparã. Butioro cũ ãnacũrẽ otiyuparã. ³ Mai, Saulo cũã roro popiye Jesucristore catũgoc̃usari majãrẽ na baio joroque ácu ásupũ. Wiiri caãno cãr̃õrẽ jããrĩ, tutuaro mena carõmia, caũm̃ua cũârẽ ñerĩ na jeãrotiyupũ preso jorica wiipũ.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Bairãpua, aperã Jerusalẽrẽ cawitiweyoatana pũame caroa queti Jesucristo camasãrẽ cũ canetõõr̃ĩqũẽ quetire quetibujũñesẽãñuparã noo na caátõ cãnacãpauƩua. ⁵ Na mena macããcũ jĩcãũ Felipe cawãmecũcũ pũame Samaria yepa macãã macã, caãnimajũrĩ macãrẽ ásupũ. Topũ etari yua, Jesucristo cũ cabairique caroa quetire quetibujũñesẽãñupũ. ⁶ Nipetiro camasã to macããna Felipetu neñarĩ cũ caĩr̃j̃erẽ caroaro tũgopeoyuparã, caroa wãmerẽ Felipe na cũ caãti ññorõ caĩñarã ãnirĩ. ⁷ Capããrã wãtĩ yeri pũna cacũgorãrẽ catioyupũ Felipe. Bairo cũ caãto, wãtĩ yeri pũna pũame camasãrẽ witiánã, awajari witiánucũñuparã. Capããrã carupauri buurã, aperã caãmasiẽna cũârẽ catioyupũ Felipe, topũ ácũ. ⁸ Tie cũ caãti ññor̃j̃erẽ ñĩarĩ, butioro useaniñuparã ti macã macããna yua.

⁹ Ti macãrẽ ãñupũ jĩcãũ Simón cawãmecũcũ cajũgoyepũre cũmurẽ bairo caãti ññor̃icũ. Cũ, Simón pũame Samaria yepa macããna camasãrẽ, “Yũna, caãnimajũũ yũ ãniña,” na ñtoepeyupũ. ¹⁰ Tie cũ caquetibujurijere

cawāmarā, cabutoapu cūā nipetiro caroaro majū cū tūgousayuparā. Bairo cū tūgousari, atore bairo ĩnucūñuparā camasā: “Ānia, Dios cū camasĩrĩjērē cacūgon majūā ācūmĩ,” ĩ tūgoñañuparā.

¹¹ Cū caĩrĩjērē cariape tūgoyuparā ape wāme mena yoaro cū caátito ĩñorĩjē jūgori. ¹² Bairo cūrē catūgomirĩcārā yua, Felipe caroa quetire cū caquetibujero tūgori, cū puamerē caroaro tūgousayuparā. Dios cū carotimasĩrĩpau, bairi tunu Jesucristo cū cabairiquere cū caquetibujero jūgori carōmia, caūmua cūā bautiza rotiyuparā. ¹³ Simón cajūgoyepu camasārē caĩtomirĩcū cūā Felipe caroa queti, cū caquetibujerijere tūgousayupu. Cū cūā bautiza rotiyupu. Bairo bautiza rotiri bero, Felipe mena āñesēñupū. Felipe caroa wāmerē cū caāti ĩñorĩjērē ĩñarĩ, tūgoñacōā maniasupu Simón cūā.

¹⁴ Bairi yua, Felipe mena macāāna apóstolea majā Jerusalēpu caāna, “Samaria yepa macāāna Dios yaye quetire boyama,” na caĩrĩjērē tūgori, Pedro, apei Juan mena na joyuparā Samaria yepa macāāna tpu. ¹⁵ Topu etarā, ĩnubueri majā catūgousarārē Diopure na jēnibojayuparā, Espiritu Santo, Dios, cū Yeri majūrē na cū joáto, ĩrā. ¹⁶ Mai, narē Espiritu Santo na jāāēsupu. Marĩ Quetiupau Jesús wāme mena bautizarique jetore ásuparā mai to Samaria yepa macāāna catūgousari majārē. ¹⁷ Bairi Pedro, apei Juan mena rupo buire na wāmo mena ñigāpeoyuparā. Bairo na caátopu, Espiritu Santo, Dios Yeri majū na jāññupū yua.

¹⁸ Simón puame apóstolea majā camasā rupo bui na cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū caatóre ĩñarĩ, apóstolea majārē dinero nunigayupu.

¹⁹ Bairo nunigari, atore bairo na ĩñupū:

—Yu cūārē yu joya tie masĩrĩqūērē. Yu cūā ni jĩcā ũcūrē yu wāmo mena yu cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū jāáto mujāā caátorea bairo ĩ, yu boyā — na ĩñupū Simón apóstolea majārē.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūĩñupū Pedro puame:

—Mua, dinero mena mu wapatiga tūgoñaña Dios cū catutuarijere. Roro mu tūgoñaña. Bairi, jmu dinero mu mena to yasiáto! ²¹ Dios cū caĩñajoro mu catūgoñarĩjē cariape mee niña. Bairi jĩcā wāmeacā ũno Dios yerire mu ñemasĩtĩña mua. ²² Roro mu catūgoñarĩjērē jānaña. Tunu bairoa Diore butiro cū jēniña, carorije mu catūgoñarĩjērē cū camasiriyobojaparore bairo ĩ. ²³ Mu yeri ñuētĩña. Caroaro cariape mu tūgoñāētiña mua — qūĩñupū Pedro Simorē.

²⁴ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupū Simón Pedrojāārē:

—Diopure yu mujāā jēnibojawa, yure mujāā caĩrōrē bairo to baieticōāto, ĩrā — na ĩñupū yua.

²⁵ Cabero to macāānarē marĩ Quetiupau Jesús cū caátaje na caĩñarĩqūērē, bairi tunu Dios yaye quetire na quetibujari bero, tunucoásuparā apóstolea majā Jerusalēpu. Topu áná, capee macāārĩrē Samaria yepapu quetibujayuparā caroa quetire.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Cabero ángel marĩ Quetiupau cū cajou puame atore bairo qūĩñupū Felipere: “Ácúja ape nūgōā warua jope macāā wāā Jerusaleĩ caátĩ wāā, Gaza macā caetari wāāpu.” Ti wāā puame desierto cayucumanopu añuparō. ²⁷ Bairo ángel cū caĩrĩjērē tūgo, ti wāāpu acoásupu Felipe. Bairo ti wāāpu eta yua, jĩcā ũ Etiopía yepa macāācūrē bocáyupu. Cū puame ti yepa macāācū caānimajūñ añupū. Bairo caācū ānirĩ, ti yepa macāāna

quetiupao yaye dinerore caññausa ãñupũ. Ti rãmũrĩrẽ Jerusalẽpũ Diore cañubuepeon átacũ ãñupũ. ²⁸ Bairi Jerusalẽpũ cañniatacũ cũ ya yepapũ tunuácũ baiyupũ. Bairo ácũ yua, cũ ya cataricacapũ ruiiri, profeta Isaías ãnacũ cũ cawoatucũrĩqũẽrẽ bueásupũ.

²⁹ Bairo cũ buenutuátó, atore bairo qũĩñupũ Espíritu Santo pũame Felipere: “Tia caaturicaacatu pũame ácũja.” ³⁰ Bairo Felipe pũame caaturicaacatu ácũ, tũgoyupũ Etiopía macããcũ Isaías tutire cũ cabuero. Bairo tũgori, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—¿Mũ cabuerijere mũ tũgomasiñati?

³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Etiopía macããcũ pũame:

—Yũ tũgomasiẽtĩña yũre caquetibũjũ cũ camano jũgori —qũĩñupũ.

ĩ yaparo yua, Felipere cũ caaturicacapũ wãmũ ájããrotiri bero, cũtũ cũ ruirotiyupũ. ³² Etiopía macããcũ cũ cabueataje pũame atore bairo iñuparõ, Jesucristo cũ cabaipere profeta Isaías ãnacũ cũ caquetibũjũwoaturique: “Oveja nurĩcũ camasã cũ pajĩãgarã, cũ na caneátátore bairo caũmũ cũãrẽ cũ pajĩãgarã cũ neágarãma.

Tunu bairoa cordero poa mena jutii qũẽnogarã, cũ poare na cajuaro, busuetiyami.

Torea bairo caũmũ cũã busuetigũmi, roro cũ na caátimiatacũãrẽ.

³³ Cũ, caũmũ carõnũ cũ caãnorẽ bairo cũ rori, cũ boyeti epegarãma.

Ñe wapa mee roro cũ átingarãma.

Ati yepapũ, cũ camasãcuti ãnie to manio joroque cũ átingarãma cũ caãni yũtea macããna pũame.

Bairi ni jĩcãũ ùcũ, roro cũrẽ na caátaje wapare cõñapeyomasĩẽcũmi,”

ĩ quetibũjũya Dios ya tuti, Etiopía macããcũ cũ cabueataje.

³⁴ Etiopía macããcũ pũame atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Felipere:

—Noarẽ ĩ quetibũjũgũ bairo qũĩ quetibũjũ woatuyupari profeta majõcũ: ¿Cũ majũã cũ cabaipere qũĩñati? ¿O apei ùcũ pũame cũ cabaipereata qũĩñati? Yũ quetibũjũya tiere. Yũ masĩgaya yũ cũã —qũĩñupũ.

³⁵ Bairo cũ caĩjẽniñarõ, Felipe pũame cũ quetibũjũyupũ nipetiro. Etiopía macããcũ cũ cabuejũgoatapamĩ quetibũjũ ácũ, caroa queti Jesús yaye cũãrẽ nipetirijere cũ quetibũjũyupũ Felipe. ³⁶ Cabero jãñurĩ ria caãnipaure na caetaro, atore bairo qũĩñupũ Etiopía macããcũ Felipere:

—Ato niña oco. Bairi, ¿yũre mũ bautizagaetiyati? ³⁷ Bairo cũ caĩrõ, Felipe pũame atore bairo qũĩñupũ:

—Cariape mũ catũgoñatutuarije nipetirije mena mũ catũgousaata, mũrẽ yũ cabautizaro ñũa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ:

—“Cariape Jesucristo, Dios macũ majũ niñami,” ñi tũgoñaña —qũĩñupũ Etiopía macããcũ Felipere.

³⁸ Bairi yua, caaturicare tuarotiyupũ. Bairo tuarotiri yua, pũgarãpũa ruinũcãrĩ riapũ ásũparã. Topũ Felipe pũame oco mena cũ bautizayupũ Etiopía macããcũrẽ yua. ³⁹ Bairi yua, riapũ caãniatana na camaátó bero, marĩ Quetiupau yeri, Espíritu Santo pũame Felipere cũ necoásũpũ ap-eropũ. Etiopía macããcũ pũame qũĩñanemoesupũ Felipere yua. Bairo qũĩñanemoetimicũã, useanĩrĩqũẽ mena ájũgo ásũpũ tunu, cũ ya yepapũ ácũ. ⁴⁰ Cabero Felipe pũame Azoto cawãmecuti macãpũ ãñupũ. Topũ ãcũ, tocãnacã macããrẽ quetibũjũ netõñupũ. Cesareapũ caroa quetire quetibũjũ etayupũ.

9

Conversión de Saulo
(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Mai, Saulo pɥame Jesucristo yarã catãgousari majãrẽ na asi-ajãnaesupɥ. Nipetiro na ûnarẽ pajĩãregayupɥ. Bairo Saulo pɥame sumo sacerdote tɥpɥ ásúpɥ. ² Damasco macããjẽ “Narẽ ñeña,” Írĩqũẽ paperare qũẽnorotiásupɥ sumo sacerdotere. Ñubuerica wiiri macããna caroa quetire catãgousarã, carõmia, caũmɥa caãnarẽ Jerusalẽpɥ na preso jogɥ topɥ cũ caápáro jũgoye, bairo cũ átirotiyupɥ Saulo sacerdote majã quetiupɥare. Tiere bóca yua, acoásúpɥ ti macãpɥ. ³ Bairo cũ caátó, Damasco macãrẽ cũ caetagaro majũ caãnoa, caasiyarije majũ cũ asiyaetayuparo. ⁴ Bairo cabairo, Saulo pɥame ñacoasupɥ yepapɥ. Yepapɥ ãcũ, atore bairo caĩocajorijere tũgoyupɥ: “Saulo, Saulo, ¿nopẽi yure mɥ pesucutiyati?” ĩ ocajoyuparo.

⁵ Saulo pɥame, “Quetiupɥ, ¿ñamɥ ũcũ mɥ ãniñati?” ĩ jẽniñañupũ. Bairo cũ caĩrõ, cabusurijere pɥame atore bairo qũĩnemoñuparõ: “Yɥa, Jesús Nazaret macããcũ yɥ ãniña. Roro yɥ átigu, mɥ caɥsaɥa yɥ ãniña. ⁶ Wãmunucãrĩ mɥ caátĩ macãpɥ áćja. Topɥ mɥ caátipeere mɥ quetibujugarãma.”

⁷ Cũ baparã cũ menã caánã pɥame masamanimirõcũã, cabusurijere catãgoatana ãnirĩ acuanetõcoasuparã. ⁸ Cabero Saulo pɥame yua, yepa caãniatacɥ wãmunucãñupũ. Bairo wãmunucãrĩ cũ caĩñagamiatacũãrẽ, cũ caapee pɥame ñlapãesuparõ. Bairo cũ caĩñamasĩetõĩ yua, cũ baparã pɥame Damasco macãpɥ cũ necoásúparã. ⁹ Ti macãpɥ etari bero, itia rãmɥ majũ ññamasĩecũã, tunu bairoa ɥgaecɥ, etiecɥ, ãnicõãñupũ.

¹⁰ Mai, ti macãpɥ ãñupũ catãgousari majõcɥ Ananías cawãmecɥcɥ. Cũrẽ marĩ Quetiupɥ pɥame qũẽguericarore bairopɥ buiaetari, atore bairo qũĩñupũ: “¡Ananías!” qũĩjẽniñañupũ. Bairo cũ caĩjẽniñarõ, Ananías pɥame, “Atoa yɥ ãniña yɥ Quetiupɥ,” qũĩñupũ.

¹¹ Atoe bairo qũĩnemoñupũ marĩ Quetiupɥ pɥame tunu: “Wãmunucãrĩ áćja átãwã Cariape cawãmecutiwã pɥame. To áć, Judas ya wii macããnarẽ, ¿Noopɥ cũ ãniñati Saulo cawãmecɥcɥ Tarso macããcũ jĩcãũ?” na mi jẽniñagu. Cũ, Saulo pɥame yɥ jẽni baiyami mai. ¹² Merẽ qũẽguericarore bairopɥ cũ tɥpɥ mɥ caápere cũ ñiñoapɥ Saulore. Mɥ, Ananías cawãmecɥcɥ jãatĩ, cũ rupoa bui ñigãpeo mɥ caátipeere ññaami, Saulo tunu cũ caĩñamasĩparore bairo ĩ. Bairo cũ mɥ caátipeere merẽ ññaami.”

¹³ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, Ananías pɥame atore bairo qũĩñupũ Jesure: “Capee majũ Saulo roro cũ caátie quetire yɥ tũgonucũña. Roro majũ carorĩ wãmerẽ átiocajonucũñami mũrẽ catãgousari majã Jerusalén macããnarẽ. ¹⁴ ãmerẽ atĩupi tunu atore. Sacerdote majã quetiuparãrẽ ñerotirica papera pũrõrẽ qũẽnorotiri atĩupi, ato macããna nipetiro mũrẽ catãgousarãrẽ preso jorica wiipɥ na jeágɥ,” qũĩñupũ marĩ Quetiupɥare Ananías.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ, marĩ Quetiupɥ pɥame atore bairo qũĩnemoñupũ Ananiarẽ: “Áćja cũ tɥpɥ. Cũ, Saulo yɥ cabeseatacɥ ñiñami. Cũã, yɥ yaye quetire quetibujugɥmi nipetiropɥ macããnarẽ. Na quetiuparã reyes majã, aperã israelita majã cũãrẽ caquetibujupɥa ñiñami cũ, Saulo. ¹⁶ Yɥ yaye quetire cũ caquetibujuro jũgori popiye baigumi. Yɥ majũ tie cũ cabaipere cũ yɥ quetibujugɥ Saulore,” qũĩñupũ Jesús Ananiarẽ.

¹⁷ Bairo cū caĩrō bero, Ananías p̄ame ásúp̄ Judas ya wii, Saulo cū caāni wiip̄. Ti wii cū caāni wiip̄ jāāetari bero yua, Saulo rapoa bui cū wāmorĩ mena ñigāpeori atore bairo qũĩñup̄:

—Saulo, yu yañe bairo caācū, marĩ Quetiup̄u Jesús maap̄ m̄ caátó m̄rē cabuiatacū p̄ame m̄ t̄p̄ yu joami, tunu caĩñamasĩēt̄miatacū miñamasĩō joroque ĩ. Tunu bairoa ñe ũnie Espiritu Santo cū camasĩōrĩjē car̄saecū cū ānio joroque ĩ, m̄ t̄p̄ yu joami —qũĩñup̄ Ananías Saulore.

¹⁸ Bairo cū caĩrō, jicoquei ĩñamasĩcoasup̄ tunu. Wai nat̄rē bairije cū caapeep̄ caāniataje cañaweyorore bairo caroaro jicoquei ĩñamasĩcoasup̄ tunu. Bairo cū caĩñamasĩrō bero yua, cū bautizayup̄ Ananías. ¹⁹ Cabero ugayup̄ yua ugariquere. Bairo ugari berop̄ tutuayup̄ tunu itia r̄m̄ cauḡaetiatacū ānirĩ. Bairi yua, Damasco macāāna Jesucristo yaye quetire cat̄gousari majā mena nocānacā r̄m̄ ũno āninemoñup̄.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Cabero Jesús Dios macū cū caānierē quetib̄j̄u j̄goyup̄ Saulo ñubuerica wiiri macāānarē. ²¹ Bairi nipetiro cū caĩrĩjērē cat̄gorā p̄ame t̄gocōā maniāti, atore bairo āmeo ĩñuparā na majū:

—Āni, Jerusalēp̄ ācū, Jesure cat̄gousarārē roro caátacua niñamijā. Ati macā macāāna Jesure cat̄gousarā cūārē ñei acū baiup̄, Jerusalēp̄ sacerdote majā quetiuparārē popiye narē na áparo ĩ —āmeo ĩñuparā na majū Saulore.

²² Bairo na caĩmiatacūārē, Saulo p̄ame netōjāñurō t̄goñatutuari camasārē na quetib̄j̄uyup̄ Jesucristo Mesías cū caānierē. Bairo cū caĩquetib̄j̄uroi, judío majā Damasco macāāna p̄ame dope bairo qũĩnetōmasĩēsuparā.

Saulo escapa de los judíos

²³ Capee r̄m̄rē canetōrō bero, judío majā p̄ame jīcārōrē bairo t̄goñarĩ, Saulore cū pajīāgamiñuparā. ²⁴ Bairo cū pajīāgamirĩ yua, am̄ureco, ñami cūārē ti macā ēñotaricarō macāājē jopeerip̄ cū cotenucũñuparā. Saulo p̄ame bairo na caátigarijere masĩcōāñup̄. ²⁵ Tiere t̄gori yua, Jesucristore cat̄gousarā p̄ame pii capairiwup̄ cū ájāārotiri, ti macā ēñotaricarō j̄goyep̄ cū ruio joyuparā ñamip̄ caāno. Bairo na caátó, rutiyup̄ Saulo ti macā macāāna judío majā cūrē capajīāgarārē.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Cabero Jerusalēp̄ etañ, ti macā macāāna Jesucristore cat̄gousarā mena ānigamiñup̄. Ti macā macāāna p̄ame roque cū uwijāñuñuparā mai. “Jesucristo yañ yu āniña,” cū caĩrĩjērē cariape t̄goesuparā. ²⁷ Bairo na cabaimiatacūārē, Bernabé p̄ame apóstolea majā t̄p̄ cū j̄goásúp̄ Saulore. Bairo nat̄ cū j̄goetari, Saulo cū cabairiquere na quetib̄j̄uyup̄. Atore bairo na ĩñup̄: “Āni, Saulo, marĩ Quetiup̄re qũĩñañup̄, maap̄ ácū. Tunu bairoa cū mena bus̄yupi. Bairi tunu Damascop̄ ācū, Jesús cū cabairijere t̄goñatutuarique mena quetib̄j̄uyupi,” na ĩñup̄ Bernabé apóstolea majārē. ²⁸ Bairo cū caĩquetib̄j̄uro j̄gori na mena ānimasĩñup̄ Saulo yua. Bairi Jerusalén macā macāānarē marĩ Quetiup̄ cū caānierē t̄goñatutuarique mena na quetib̄j̄unucũñup̄. ²⁹ Judío majā griego yayer cab̄surā cab̄surique netōrā mena cūārē bus̄up̄eniñup̄. Bairo cū cab̄sup̄eniñup̄miatacūārē, na p̄ame cū caĩrĩjērē t̄gogaesuparā. Bairi cū pajīāga t̄goñañuparā. ³⁰ Bairo na caátigarijere t̄gori, Dios yarā Saulo

mena macããna puame cū jūgoásúparā Cesarea macāpu. Topu etarā, cū árotiyuparā cū ya macā Tarsopu.

³¹ Cabero Jesure caïroarā Judea yepa caãna, bairi Galilea yepa caãna, bairi Samaria yepa macããna cūã caroaro jicārō tūni ānimasĩñuparā. Dios cū carotirore bairo jeto caroaro áticōā ninucũñuparā. Tunu bairoa, nūcūbugorique mena Diore ĩroayuparā. Bairo qũĩroari, Espĩritu Santo cū camasĩōrĩjē jūgori capãārā Jesucristore catūgousarā āninemonucũñuparā.

Curación de Eneas

³² Pedro puame catūgousari majārē caĩñañesēāũ ānirĩ, Lida macā macããna cūārē ĩñau ácú baiyupu. ³³ Topu etaũ, Eneas cawāmecucu jicā wāmo peti itia pēnirō cānacā cūmarĩ majũ cūgoupu na caāmasĩēcū, camapu cacũñaurē qũĩñañupũ. ³⁴ Bairo qũĩñarĩ, atore bairo qũĩñupũ:

—Eneas, Jesucristo mu cariyecuti ānierē mu netōōgumi. Bairi, wāmūnucārĩ mu cacũñarōrē qũēnoña.

Bairo cū caĩrō tūgo, Eneas puame jicoquei wāmūnucācoásupu. ³⁵ Nipetiro Lida macā macããna, aperā Sarón macā macããna cūã ĩñañuparā catiri cū cawāmūnucārĩjērē. Bairo cū cabairo, caĩñaatana puame marĩ Quetiupaure cū tūgousajūgoyuparā.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Ti yutea caño āñupō jicāo carōmio Jesucristore catūgousari majōco, Tabita cawāmecucu, Jope cawāmecuti macāpu. Griego yaye menarē Dorcas wāmecusupo. Cō, Dorcas puame caroaro áticōā ninucũñupō. Cabopacarārē na juátinucũñupō. ³⁷ Ti yutea macãã rūmārĩ caānoa riaye bocayupo cō puame. Bairo riaye bocari yua, riacoásupo. Bairo cō cariaro bero yua, cō rupaurĩ ānajērē cose yaparori, ti wiĩ bui macā aruapu cō cũñuparā. ³⁸ Jope na caĩrĩ macā puame Lida na caĩrĩ macā tūpu āñuparō. Pedro puame mai Lida macāpu āñupũ. Bairi Jesucristore catūgousari majā topu Pedro cū caānierē tūgori yua, na mena macããna pugarā ūmuarē na joyuparā Pedro tūpu. “‘Ato Jopepu tāmuri cū ápáro, mĩama’ cū majāā ĩgarā,” na ĩ joyuparā.

³⁹ Bairo na caĩjoatana na caĩrĩjērē tūgo, Pedro puame na mena acoásupu Jopepu. Cabero yua, topu cū caetaro, cō ānacō rupaurire na cacũata aruapu cū jūgoásúparā Pedrore. To na caetaro, cawapearā rōmirĩ puame cō ānacōrē ĩñarĩ, butioro cō otiāmejoreyuparā. Tunu bairoa jutiirori, apeye jutiipāĩrĩ catiopu mai Dorcas cō caqũēnoñarĩqũērē Pedrore qũĩñorĩ otiyuparā.

⁴⁰ Bairo na caátimiatacūārē, Pedro puame nipetirore na witi árotiyupu macāpu. Bairo átiri bero, cū rūpopaturi mena etanumurĩ jēñĩñupũ Diopure. Jēni yaparori bero yua, Dorcas ānacō puamerē ĩñarĩ, atore bairo cō ĩñupũ Pedro:

—¡Tabita, wācãña!

Bairo cū caĩrōā, cō ānacō puame ĩñapāñupō. ĩñapāñĩ yua, Pedrore qũĩñabocārĩ wāmūnumuñupō cama buipu. ⁴¹ Bairo cō cabairo, Pedro puame cō wāmopu ñerĩ cō tūgāwāmūñupũ. Cabero yua, catūgousari majā, aperā cawapearā rōmirĩ cūārē na piijōjoyupu Pedro tunu. Pedro puame catio caācōpūrē na ĩñoñupũ Dorcare yua. ⁴² Tie Pedro Jesucristo cū camasĩrĩjē jūgori cū cacatiatajere nipetiro Jope macā macããna tūgoyuparā. Tierē tūgori, capãārā tūgousayuparā marĩ Quetiupaure to macããna. ⁴³ Pedro puame yua, capee rūmārĩ āñupũ ti macāpure.

Waibutoa aserire cabopori majõcu Simón cawāmesecu ya wiip̄u tuayup̄u Pedro.

10

Pedro y Cornelio

¹ Cesarea macāp̄re añup̄u jicāũ Cornelio cawāmesecu. Romano yuñ, pajĩarĩ majā poa Italiano cawāmecuti poa quetiup̄u capitán añup̄u. ² Cũ p̄ame caũmũ cañuñ añup̄u. Cũ p̄naa, bairi cũ nũmo mena jicārõ Diore qũĩroarã cũ basapeonucũñup̄arã. Tunu bairoa paio dinerore na jõnucũñup̄u judío majārẽ, na juácũ. Bairi tocānacānia Diore cũ jēninucũñup̄u. ³ Bairi yua, jicā rāmũ tres de la tarde caāno ñubueācũ cũ caátõ, qũēguericarore bairo apeire qũĩñañup̄u:

Caroaro majũ qũĩñañup̄u ángel, Dios cũ cajou cũ tup̄u cũ caetarore. Cũtũ etari yua, ángel p̄ame atore bairo qũĩñup̄u: “¡Cornelio!” ⁴ Bairo cũ cajjēñiarõ, Cornelio p̄ame qũĩñacõã maniásup̄u. Bairo qũĩñarĩ yua, uwinicũã, atore bairo qũĩ jēñiñañup̄u Cornelio: “Yũ Quetiup̄u, ¿ñerẽ yũ caátore mũ boyati?” Atores bairo qũĩñup̄u ángel p̄ame tunu: “Dios cūrẽ mũ cajjēñirĩjērẽ tũgoyami. Tunu bairoa cabopacarārẽ mũ cajuátiere ññajesoyami. ⁵ Bairi mũ mena macāña jicāārã ũnarẽ na árotiya. Na p̄ame Simón, cũã, tunu Pedro cawāmesecu, Jope macāp̄u caācūrẽ na piirápáro. ⁶ Cũ, Pedro p̄ame, apeĩ Simón cawāmesecu waibutoa aserire cabopori majõcu rĩa capairiya tũni caācũ ya wiip̄u niñami,” qũĩñup̄u ángel Corneliore.

⁷ Cūrẽ cabusũ añiátacu ángel cũ caátõ bero, cũ ũmũa pugarã, apeĩ jicāũ soldau cañuñ canucũbũgoñ, petiro cũ caĩroañ mena, na piijoyup̄u Cornelio. ⁸ Bairo na piijori, nipetirije cũ caĩñaatajere na quetibũju yaparori bero, na joyup̄u yua Jope macāp̄u.

⁹ Cabusuri rāmũ pasaribota majũ caāno ti macã tũni maap̄u na caánutuátõ, Pedro p̄ame wii buip̄u wāmũ ásup̄u, Diore jēniácũ. ¹⁰ Bairo jēniácũ, Pedro p̄ame queyari ugagamiñup̄u. Bairi cũ caugapeere na caqũēnotoye, qũēguericarore bairo apeye ũnierẽ ññañup̄u: ¹¹ Cũ caĩñajoata, ũm̄recóo pāānucācoasuparo. Bairo capāārõ yua, jutii asero capairi aserore bairo cabauri asero ruiásuparo. Ti asero p̄ame baparicānacāp̄u jiyarica asero rocayoa ruiásuparo Pedro tup̄u. ¹² Ti aserop̄u yosayuparã nipetiro waibutoa caāna cārõ yepa macāña. Bairi nipetiro ãña ũna, aperã cawurã cũã nipetiro añuparã ti asero buip̄are. ¹³ Pedro p̄ame yua, atore bairo tũgoyup̄u: “Pedro, wām̄nucāña. Waibutoare pajĩarĩ ugaya,” caĩbusuocajorijere.

¹⁴ Bairo caĩrõ tũgo, Pedro p̄ame atore bairo ññup̄u: “Yũ Quetiup̄u, yũ ugaetigũ. Ānoa moena jãã, judío majã, jãã caũgaena niñama.” ¹⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, atore bairo busurique qũĩnemoñuparõ tunu: “Caroarã Dios cũ caaticũrĩcārārẽ, ‘Moena niñama,’ ñetĩcõãña.”

¹⁶ Itiani majũ ti aserore cũ átĩ ññup̄u. Bairo cũ caĩñorõ bero yua, wām̄ucoásuparo ti asero tunu ũm̄recóop̄u. ¹⁷ Pedro p̄ame ti asero cawām̄uátõ bero, butioro tũgoñañup̄u. “¿Dope bairo ñgaro to baiupari yũ caĩñaataje?” ĩ tũgoñañup̄u. Bairo cũ caĩtũgoñaño, Cornelio cũ cajoatana p̄ame Simón waibutoa aserire caqũēnorĩ majõcu ya wiire jēniña macāñuparã. Bairo bairi cũ ya wii jope tup̄u etayuparã. ¹⁸ Bairo etarã yua, busurique tutuaro mena, “¿Ati wii Simón Pedro cũ caāni wii to añiñati?” ĩ jēniñañuparã.

¹⁹ Pedro mai, cū caĩñaatajere cū catũgoña ãninucũrõ, Espĩritu Santo pũame atore bairo qũĩñupũ: “Caũmũa itiarã mũrẽ macãrã átiyama. ²⁰ Wãmũnucãrĩ ruiácũja na tũpũ. Yũa, na yũ joapũ. Bairi caroaro mena na mũ bocãgũ,” qũĩñupũ Espĩritu Santo Pedroe.

²¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, Pedro pũame ruiáti, na eta, atore bairo na ãñupũ caũmũarẽ:

—Yũa, yũ ãniña mũjãã camacãũ. ¿Dope bairo átiraná mũjãã baiati?

²² Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—Cornelio cawãmecũcũ soldaua quetiupau capitán jãã joami. Cornelio pũame cariape caácũ niñami. Diore caĩroanucũũ niñami. Mũ yarã judío majã cãã Corneliore qũĩroari cū bonucũñama. Bairi ángel pũame atore bairo qũĩñupũ Corneliore: “Pedrore cū piijorotiya. Mũ ya wiipũ cū apáro. Bairo cū caetaro, cū caquetibũjupeere tũgopeoya,” qũĩñupũ ángel Corneliore —qũĩñuparã cū cajoricarã Pedroe.

²³ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro pũame cū caãni wiire na jããrotiyupũ. Ti ñamirẽ cū mena tuayuparã. Cabusuri rãmũ caãno acoásúpũ Pedro na mena yua. Cū mena bapacũti ásuparã jĩcããrã Jope macã macããna Jesucristore catũgousarã cãã.

²⁴ Ti rãmũ busuri rãmũ etayuparã Cesarea macãpũ. Cornelio pũame jĩcããrã cū yarã mena, bairi aperã cū baparã majũ, cū capiijoatana mena na coteyuparã Pedrojããrẽ. ²⁵ Pedro ti wii cū caetaro tũgo, Cornelio pũame cū bocãũ witiásúpũ jopepũ. Bairo qũĩñarĩ yua, rapopaturi mena etanumurĩ qũĩroayupũ Cornelio Pedroe. ²⁶ Bairo cū caáto ãña, cū tũgãwãmũorĩ, atore bairo qũĩñupũ Pedro:

—Yũ cãã, mũrẽã bairo caãcũ yũ ãniña. Bairi wãmũnucãña.

²⁷ Bairo qũĩrĩ, jãásupũ Pedro Cornelio mena. Ti wii pũeapũ etaũ, na etayupũ Pedro aperã capããrã camasã caetayuatanarẽ. ²⁸ Topũ na etari, atore bairo na ãñupũ Pedro:

—Jãã, judío majãrẽ, “Aperã mena bapacũpericõãña. Na wiiripũ áñesẽãtĩcõãña,” jãã ãnucũñama jããrẽ cajũgoñubueri majã. Merẽ mũjãã masĩrã tiere. Bairo jãã, judío majã, jãã cabaimiatacũãrẽ, Dios pũame atore bairo ñi quetibũjuami: “Caroarã Dios cū caáticũrĩcãrãrẽ, ‘Moena niñama,’ ãtĩcõãña nipetirore,” ñiami. ²⁹ Bairi judío majõcũ nimicũã, jicoquei yure mũjãã capiijoatajere tũgori yũ atĩapũ. Bairi, ¿dope caátipau ãrã, yure mũjãã piijoati? Yũ masĩgaya tiere —na ãñupũ Pedro.

³⁰ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Cornelio pũame Pedroe:

—Baparicãnacã rãmũ netõña ato yũ wii ãcũ, ati hora ũnoa ugarique betiri Diore yũ cañubueãniatato bero. Bairo yũ cajẽniãno yua, caãno tũsaroa jĩcãũ caũmũ asiarije cajutii jãñaátacũ yũ tũpũ buiaetaamĩ. ³¹ Bairo buiaetari yua, atore bairo yũ quetibũjuami: “Cornelio, Dios, cũrẽ mũ cajẽnirĩjẽrẽ tũgoyami. Tunu bairoa cabopacarãrẽ mũ cajuátiere ãñajesoyami. ³² Bairi mũ mena macããna jĩcããrẽ na piirotijoya Simón Pedro Jope cawãmecũti macãpũ caãcũrẽ. Cũ, Simón Pedro pũame, apeĩ Simón waibutoa aserire caqũẽnorĩ majõcũ capairiya ria tũnipũ caãcũ ya wiipũ niñami,” ñi quetibũjuami cū pũame. ³³ Bairo yũre caũmũ cū caĩrĩjẽrẽ tũgo, jicoquei mũrẽ yũ macãrotijoapũ. Bairi mũ pũame caroaro mena jãã tũpũre mũ atĩupa. Ámerã yua, nipetiro Dios cū caĩñajorore marĩ ãniña. Bairi atopũ nipetiro neñarĩ mũrẽ jãã coteapũ, marĩ Quetiupau mũrẽ cū caĩrotirijere tũgogarã —qũĩñupũ Cornelio Pedroe.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Bairo Cornelio cū caĩrĩjērē tūgo, atore bairo na ĩ jūgoyupũ Pedro:

—Āmerē yũ tūgoña masĩña yua. Marĩ tocānacāũpũrea judío majā, bairo judío majā caāmerā cūārē marĩ mai ĩñañami Dios. ³⁵ Dios ʰseanirĩqũē mena ĩñañami tocānacā poa macāāna camasā cūrē caroaro caĩroarārē, caroa macāājērē caātiānarē. ³⁶ Mai, Dios pũame Israel poa macāānarē na quetibũjuyupĩ, Jesucristo jūgori caroa macāājē quetire tūgori caroaro na ānimasĩō joroque ĩ. “Cū, Jesucristo camasā nipetiro Quetiupũ nĩgũmi,” ĩcũñupĩ Dios. ³⁷ Mũjāā, merē mũjāā masĩrā judío majā jāā caāni yepapũ cabairiquere. Juan camasārē quetibũjuri cū cabautizaro beropũ Jesús pũame caroa quetire quetibũjũ jūgowĩ Galilea yepapũ. ³⁸ Dios pũame cū, Jesús Nazaret macāācūrē catutuaũ, ñe ũnie Espĩritu Santo cū masĩōrĩjē carusaecũ majũ cū ásupi. Merē mũjāā masĩrā tiere. Bairi Jesús pũame caroa wāmerē átiñesēāwĩ. Tunu bairoa wātĩ cū camasĩrĩjē jūgori camasā roro cabairārē na catiowĩ Jesús. Dios cū camasĩrĩjē jūgori tore bairo átimasĩwĩ Jesús.

³⁹ “Bairi jāā nipetirije Jesús Jerusalén, bairo Judea yepapũ cū caátajere caĩñarĩcārā jāā āniña. Bairo cū cabueñesēārō bero yua, cū pajĩārocawā. Yucupāĩpũ cū papuaturocawā, cū, Jesure yua. ⁴⁰ Bairo cū na caātirocamiatacūārē, Dios pũame itia rāmũ bero tunu cū catioyupi. Bairo cū cacatiro bero, Jesús pũame jāā tũpũ buiaetawĩ tunu. ⁴¹ Baĩpũā, nipetiro camasārē na buia ĩñoemi. Jāā jetore buiaetawĩ, Dios, ‘Yũ macũ cū caquetibũjurijere caquetibũjũnetōparā,’ cū caĩweyoricarā jetore. Bairo Jesús tunu cū cacatiro bero, cū mena ũga, eti, jāā ápũ. Cūrē caĩñarĩcārā jāā āniña. ⁴² Cū, Jesua, jāā quetibũjũ rotijowĩ camasārē, cū pacũ Dios pũame āme cacatirā, aperā cariaricarā cūārē caĩñabesei majũ cū cū cacũrĩjērē na masĩáto ĩ. ⁴³ Merē nipetiro profeta majā ānana Jesús cū cabaĩpeere quetibũjũ cũñañupā. Bairi Jesure noa ũna cariape catũgowsari majā pũame Jesús jūgori ñe ũnie carorije cacũgoenarē bairo na catuapeere quetibũjũ cũñañupā profeta majā ānana,” na ĩñupũ Pedro Corneliojāārē.

Los no judíos reciben el Espĩritu Santo

⁴⁴ Mai, Pedro narē cū cabũsurecomacācũtoa, Espĩritu Santo pũame, Pedro cū caĩrĩjērē catũgorā nipetirore na etayupũ. ⁴⁵ Bairi yua, judío majārē bairo caāna catũgowsari majā Pedro mena caatĩatana pũame tũgocōā manĩasuparā, Espĩritu Santo aperā judío majā caāmerā cūārē cū cajāāmasĩrĩjērē ĩñarĩ yua. ⁴⁶ Bairo Espĩritu Santo na cū cajāārō yua, na pũame apeye busũriquere na cabusũro tũgoyuparā. Tunu bairoa Diore qũĩroari, cū na cabasaĩpeorije cūārē tũgoyuparā. ⁴⁷ Bairi yua, Pedro pũame atore bairo cū mena macāānarē na ĩñupā:

—Dios, Espĩritu Santo, cū Yeri majũrē na joyami ānoa cūārē, marĩ judío majārē cū cajoricarorea bairo. Bairi, “Na bautizaeticōā rotiya ānoarē,” marĩ ĩ masĩētĩña Espĩritu Santore na cacũgoro jūgori —na ĩñupũ cū baparārē Pedro.

⁴⁸ Bairi yua, na bautiza rotiyupũ Jesucristo wāme mena. Bairo na caáto bero yua, Pedrore cū tuarotiyuparā Corneliojāā pũame nocānacā rāmũ ũno na tũre.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Cabero apóstolea majā, aperā catũgowsari majā Judea yepa macāāna quetĩ tũgoyuparā judío majā caāmerā cūā Dios yaye quetire

na catûgousarijere. ² Tiere caqueti tûgoatana ânirî yua, Pedro Jerusalêpû cû caetaro, jîcâârâ judío majâ catûgousari majâ pûame cû busûpaicoteyuparâ. ³ Bairi atore bairo qûîñuparâ Pedroe:

—¿Dopêî judío majâ mee na caânimiatacûârê, na bapacûti, na mena uga, mu âti ñesêâti? —qûîñuparâ.

⁴ Bairo na caîrô tûgo, Pedro pûame nipetirije cajûgoyepû cû cabaiñesêârîqûêrê na quetibûjuyupû. Atore bairo na îñupû:

⁵ —Yû pûame Joep cawâmecuti macâpû yû âmû. Bairo topû âcû, yû cañubuetoye, qûêguericarore bairo apeye ûnierê ñiñawû. Bairo yû cañînarô, capairi asero jutîi aserore bairo cabauri asero ruiapû. Ti asero pûame bapariçânacâpau jiyarica asero umarecôopûi rocayoariupû yû tûpû. ⁶ Yû pûame ti aserore, “¿Ñe ûnie to âniñati?” Îrî, ti aserore caroaro ñiñabesewû. Bairo yû cañînarô, ti aseropû yosawâ waibutoa ati yepa macââna. Bairi waibutoa cauwarâ, bairi âña ûna, bairi aperâ cawurâ cûâ âma ti asero buipare. ⁷ Bairo yû cañînaano, busurique atore bairo caîrîjêrê yû tûgowû: “Pedro, wâmunucâna. Waibutoare pajîârî ugaya,” caîbusuocajorijere yû tûgowû. ⁸ Bairo caîrô tûgori, atore bairo ñiwû: “Yû Quetiupau, yû ugaetigû. Di rûmû ûno ânoa, moena jââ judío majâ jââ caugaenarê yû ugañaetîña.” ⁹ Bairo yû caîrô bero, busurique umarecôopû cabusucajorijere atore bairo ñinemowû tunu: “Caroarâ Dios cû caaticûrîcârârê, ‘Moena niñama,’ îetîcôâna.” ¹⁰ Itiani majû ti aserore yû âti îñowî. Bairo yû cû cañînorô bero yua, wâmucoápû ti asero tunu umarecôopû. ¹¹ Bairi ti asero cawâmuátô beroa, Cesarea macâpûi yure na camacârotijoatana itiarâ caûmua jââ caâni wiipare etayupa. ¹² Bairi Espîritu Santo pûame, “Na, judío majâ mee na caânoi na mena bapacutigaetimicûâ, âcûja na mena,” ñiwî. Bairo cû caîrôî na mena yû âpû. Yû mena âmâ ânoa marî yarâ jîcâ wâmo peti jîcâ pênirô cânacû topure. Jââ nipetiro capiijoatacû ya wiire jââ jââwû. ¹³ Topû jââ caetaro, cû wii âcû, cû cañînaatajere jââ quetibûjûwî. Atore bairo jââ î quetibûjûwî cû pûame: “Jîcâû ângel yutû buiaetanucârî, atore bairo ñiwî: ‘Mu mena macââna jîcâârârê na piirotijoya Simón Pedro Joep cawâmecuti macâpû caâcûrê. ¹⁴ Cû, Pedro pûame, mu, mu ya wii macââna mena mu canetôpeere mu quetibûjugumî,’ ñiwî caûmû,” ñi quetibûjûwî to Cesarea macââcû pûame. ¹⁵ Bairo cû caîquetibûjûro bero, yû pûame to caneñarârê na yû quetibûjû jûgowû caroa quetire. Bairo narê yû caquetibûjutoyea, Espîritu Santo pûame na etawî marî judío majârê cû caetajûgoricarorea bairo. ¹⁶ Bairo Espîritu Santo cû cabairijere îñarî yua, marî Quetiupau atore bairo cû caîrîqûêrê yû tûgoñabocâwû: “Juan ânacû pûame mujâârê oco mena bautizawî. Bairo oco mena cû cabautizarique caânimiatacûârê, yû pacû pûame âme berore mujâârê Espîritu Santo mena bautizagumî. Cû Yeri majûrê mujââ jogumî,” cû caîrîqûêrê yû tûgoñabocâwû. ¹⁷ Torecû, judío majâ na caâmerîmiatacûârê, na jowî Dios Espîritu Santo, cû Yeri majûrê. Marî judío majâ Jesucristo marî Quetiupaure catûgousarârê cû cajoricarorea bairo na jowî na cûârê. Bairo na cû caâtibojarore îñarî, “Dope bairo na mena yû bapacûperigû,” ñimasîêpû. Dios yû cû carotirore yû baibotiomasiêpû —na î quetibûjûyupû Pedro to Jerusalén macââna catûgousari majârê.

¹⁸ Bairo cû caîrîjêrê tûgori, Jerusalén macââna catûgousari majâ pûame Pedroe nemojâñurô cû busûpaimasiêsuparâ. Bairo busûpaimasiêtîrî yua, atore bairo Diore qûî basapeoyuparâ:

—¡Na, judío majã na caãmerĩmiatacũãrẽ, roro na caátajere jãnarĩ, tunu cũ yaye quetire na catũgousaparo ũnoa ãno baiya, na cũã yeri capetietopu na ãnio joroque ĩrã! —qũĩ basapeoyuparã Diore.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Esteban ãnacũrẽ na capajĩãrocaro bero, Jesús busariquere catũgousari majãrẽ roro popiye na baio joroque na ásuparã. Bairo na caáto jũgori, jĩcããrã Fenicia yepapu rutiásuparã. Aperã Chipre yucu poapu rutiásuparã. Aperã Atioquía macãpu ásuparã. Bairo caábataricarã topu ãna, judío majã jetore caroa quetire na quetibũjuyuparã. Aperã judío majã caãmerã puamerẽ na quetibũjesuparã. ²⁰ Bairo judío majã caãmerãrẽ na ca-quetibũjuetimiatacũãrẽ, jĩcããrã catũgousari majã, Chipre, bairi Cirene macããrĩpu caatĩatana puame Antioquía macãrẽ etarã, caroa quetire na quetibũjuyuparã judío majã caãmerã cũãrẽ, Jesús, marĩ Quetiupau cũ cabairiquere. ²¹ Na, caquetibũjuri majã puame marĩ Quetiupau cũ catutuarije mena quetibũjuyuparã. Bairi capããrã camasã tirũmũpu macããjẽ na caĩroariquere jãnarĩ, marĩ Quetiupau puamerẽ qũĩroajũgoyuparã.

²² Jerusalén macã macããna ñubueri majã puame tie quetire tũgori, Bernabé cawãmecũcũ qũĩñarotijoyuparã Antioquía macãpu. ²³ Bairo na cajoatacu ti macãpu etau, Bernabé puame Dios narẽ caroaro cũ caátiere ĩñarĩ butioro useaniñupũ. Bairi atore bairo na ĩ quetibũjunemoñupũ Bernabé: “Nipetiro caroa yericutaje mena marĩ Quetiupau cũ caborore bairo ása,” na ĩñupũ Bernabé, Antioquía macããna catũgousari majãrẽ. ²⁴ Bernabé puame mai, caũmu caũmu ãñupũ, ñe ũnie Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ carũsaecu. Tunu bairoa caroaro Dios mena catũgoñatutuaũ majũ ãñupũ. Bairi cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, capããrã camasã marĩ Quetiupaure tũgousayuparã.

²⁵ Cabero yua, Bernabé puame Tarso macãpu acoásupũ, Saulore cũ macãũ ácu. ²⁶ Bairo topu cũ etari bero, Saulore cũ jũgoasupũ tunu Antioquía macãpu. Bairo Antioquíapu etari, to macããna catũgousari majã mena jĩcã cũma majũ caroaro ãñuparã. To ãna, Bernabéjãã capããrã majũ camasãrẽ na bueãñuparã caroa quetire. Antioquía macãĩ Jesucristore catũgousari majãrẽ cristianos na ĩ wãmetijũgoyuparã.

²⁷ Ti yũteapũre profeta majã jĩcããrã Jerusalén macãĩ ásuparã Atioquía macãpu. ²⁸ Bairi, etari bero, na mena macããcũ jĩcãũ, Agabo cawãmecũcũ wãmũñũcãrĩ Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ jũgori atore bairo na ĩñupũ Atioquía macããnarẽ: “Ati yepa nipetiropũre auariarique etagaro,” na ĩ quetibũjuyupũ Agabo. Tie cũ caĩquetibũjuriye baiyuparo yua, emperador romano Claudio cawãmecũcũ quetiupau cũ caãni yũtea majũ. ²⁹ Bairo Agabo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori Antioquía macããna catũgousari majã puame na cacũgorije mena Judea yepa macããna catũgousari majãrẽ na caborore bairo na jũatigayuparã. Na cajuátimasĩrõ cãrõ, na cacũgorijere na jogayuparã Judea yepa macããna catũgousari majãrẽ. ³⁰ Bairi na caĩrõrẽ bairo ásuparã yua. Bernabé, apei Saulojãã mena joyuparã dinero na caneñoatajere. “Judea yepa ñubueri majãrẽ cajũgobuerã cabũtoa puame, cabopacarãrẽ na batoáto tie dinerore,” ĩrã, na joyuparã.

¹ Ti yuteare quetiupau Herodes puame jicäärã catãgousari majärë roro popiye na baio joroque na átijũgoyupũ. ² Bairi Santiago cawãmecucu, Juan jũgocure jarericapãĩ mena cũ pajure rocarotiyupũ Herodes. ³ Bairo cũ caãtirotirijere ñnarĩ, judío majã Jesure catãgousaena puame useaniñuparã. Bairo na causeanirõĩ, Pedro cũärë ñerotiyupũ Herodes, judío majã nemojãñurõ useanigarãma, ĩ. Cũ, Herodes puame pãärë cawauarije asuena na caugari bose rũmu Pascua caãno bairo na átirotiyupũ Pedrojãärë. ⁴ Bairo Pedrore cũ ñerĩ bero, preso jorica wiipũ cũ jorotiyupũ yua Herodes. Bairo topũ cũ jori yua, soldaua bapariacãnacã poa majũ, jicã poare bapariacãnacãũ jeto caãna soldauare na ñnacote rotiyupũ Herodes. Mai, Herodes puame atore bairo ĩ tũgoñañupũ: “Pascua bose rũmu canetõrõ beropũ camasã na cañnarõ Pedro cũ caãtiere yũ besegu,” ĩ tũgoñañupũ. ⁵ Bairi Pedro preso jorica wiipũ caroaro ñnacotericu ññupũ. Topũ Pedro cũ caãnitoye, ñubueri majã puame tũgoñatutuarique mena cũ jẽniboja ññuparã Diopure.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Camasã nipetiro na cañnarõ, Pedro cũ caãtiere Herodes cũ caññabesepa rũmu caetapa ñamirẽ Pedro puame puarã soldaua watoapũ cãnicũñañupũ. Cũ wãmorĩ pũga nũgõãpũ soldaua wãmorĩpũ cadena mena jiyaturica cũñañupũ. Tunu bairoa ti wii jope cũärë aperã soldaua ñnacoteri majã ññuparã. ⁷ Bairi yua, caãno tusaroa marĩ Quetiupaũ macããcũ ángel puame buiaetayupũ. Bairo cũ cabuiaetaro, ti arua preso jorica arua puame busujiracoasuparo. Ángel yua, Pedro cũ cacãnicũñarõpũ cũ pãñawãcõñupũ. Bairo cũ átiwacõõrĩ, atore bairo qũññupũ: “jũwãmũncãña merẽ!” Bairo ángel cũ caĩrĩjẽ mena cadena Pedro wãmorĩpũ jiyaturique caãnimiataje puame wetiñacoasuparo. ⁸ Tunu qũññemoñupũ ángel Pedrore: “Mũ jutirore jãñaña, mũ rupo jutii cũärë pea ása,” qũññupũ. Bairo cũ caĩrõ, Pedro cũã cũ caĩrõrẽ bairo ásupũ. Qũññemoñupũ tunu ángel: “Mũ jutiro cabui macããtõrẽ jãña átiri yũ bero usaya,” qũññupũ.

⁹ Bairo ángel cũ caĩrõ tũgo, cũ bero usawitiásupũ Pedro. “¿Cariape to baimicuti? o ¿ángel mee cũ caãtie to ñnicuti, qũẽguericarore bairo ññau yũ baicuti?” ĩ tũgoñañupũ Pedro. ¹⁰ Bairo cũ caĩtũgoñamiatacũärë, cacoteri majã soldaua caãnijũgorärë na netõñuparã. Narẽ netõã, aperã soldaua cacoterã cũärë na netõñuparã tunu. Bairi yua witieta, jope, ãpõã mena na caqũẽnorĩcã jope na caetaro, ti jope puame to majũã pããcoasuparo. Bairo capãrõ, witicoásuparã preso jorica wiire yua. Bairo witiãti bero, yojãñurõ cũ jũgoa yasiweyocoásupũ ángel puame yua.

¹¹ Tocãrõpũ Pedro tũgoñamasĩñupũ ángel cũrẽ cũ caãtiere. Bairo tũgoñamasĩrĩ yua, atore bairo ññupũ: “Ãmerẽ yũ masĩña yua, cariape yũ Quetiupau cũtũ macããcũ ángel majũrẽ cũ netõõrotijoupĩ, yũre Herodes roro cũ caãtibujiopeere. Tunu bairoa judío majã yũre roro na caãtigarijere na áperio joroque ĩ, cũ joupĩ cũtũ macããcũ ángel majũrẽ,” ĩ tũgoñamasĩñupũ Pedro.

¹² Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ bero, acoásupũ Pedro, Juan apeyera Marcos cawãmecucu paco María ya wiipũ. Ti wiipũ capãärã camasã neñarĩ Diopure cũ jẽnibojarã ásuparã Pedrore. ¹³ Ti wii etajũgorica jopepũ etari piyupũ Pedro. Bairo cũ capiirijere tũgori, Rode cawãmecuco puame, “¿Noa ñna na ñnicuti?” ĩõ ññao ásupo. ¹⁴ Baiopũ, jõpũã Pedro busuriquere tũgomasĩrĩ, butiro majũ useaniñupõ. Bairo causeanio ñnirĩ yua, Pedrore cũ pããjõrĩ mee, Diore cajẽniãnatũ puamerẽ atucõãjãásupõ, na quetibũjuo

ácó. Topu na etari, “¡Pedro jopepu niñami!” na ññupō. ¹⁵ Bairo cō caĩrō, cañubuerā puame bairo cō boca ññuparā:

—¡Bairi ñcō miña! Ñmecūō miña —cō ññuparā.

Bairo na caĩmiatacūārē, cō puame, “¡Bairicōō mee mājāārē ñiña! ¡Cūā niroyaami!” na ññiñupō.

Bairo cō caĩmiatacūārē, atore bairo ñnemoñuparā na puame tunu:

—Pedro mee ācūmi. ¡Cū wātī puame ācūmi! —ññuparā.

¹⁶ Bairo na caĩñitoye, jopepu piinemocōññupū Pedro puame mai. Bairo cū capiiānoi yua, cū pāājōññuparā Pedrore. Cū pāājōrī, qūñña acuaacosuparā Pedrore, María ya wii cañiatana puame yua. ¹⁷ Pedro puame cū wāmorīrē ñumgōrī na busujānarotiyupū. Bairo na ñ jānaorī, ángel preso jorica wiipū caācārē cū cū cawiyootaje nipetirijere na quetibujuyupū. Tiere na quetibujū yaparo, atore bairo na ñnemoñupū Pedro tunu:

—Atie yu cabaiataje nipetirijere cū mājāā quetibujūwa Santiagore. Tunu bairoa na mājāā ñwā marī yarā catūgousarā cūārē —na ññupū Pedro yua, ti ñamirē María wiipū caneñaátanarē.

Bairo na ñ yaparori bero, witi acoásúpū apepaupū Pedro.

¹⁸ Ti ñami cabusuri rāmūrē mawijioroa na baicōññuparō yua ññacoteri majā soldauare. Bairi, “¡Dope cū baiupari Pedro!” āmeo ññuparā soldaua puame na majū. Bairo ñrī, butioro tūgoñarīqūē paiyuparā. ¹⁹ Pedro cū camanierē queti tūgo, Herodes puame Pedrore na macāārotimiñupū tunu. Na, soldaua puame cū bócaesuparā. Torecu, Herodes puame caññacotemasīēna na cañnoi, Pedrore cacotemiatanarē na pajīāre rotiyupū yua. Bairo átirotiri bero, Judea yepare witiri, Cesarea macāpū āniásúpū.

La muerte de Herodes

²⁰ Mai, Herodes puame Tiro, bairi Sidón macāā macāāna mena asiajāññupū. Bairo asiari, cū ya yepa macāājē ugariquere na jorotiesupū. Bairi na puame cū mena āmeo busuqūēnogarā, jīcārōrē bairo tūgoñarī, “Cūtu marī busurároa,” ñ tūgoññuparā. Bairi Blasto cawāmecucu, Herodes roca carotimasī caānimajūārē, “Jāārē mu jubusubojagu,” qūññuparā.

²¹ Bairo na caĩatacu cū cabusuri, Herodes puame, “Jau, ti rāmū majū na mena yu busugu,” qūññupū. Bairi ti rāmū caetaro ñña, jutii caññabeseri majā na cajāñarījē ñnierē jāñarī, quetiuparā na caruiropū ruiyupū. Bairo rui yaparo yua, Tiro, Sidón macāāna caetaátanarē na busujūgoyupū.

²² Bairo cū cabusurijere tūgori, camasā puame awajari atore bairo ññuparā: “¡Āni, marīrē cariape caquetibujū, marī ũcū camasocu mee, jūgūē ũcū ācūmi!” qūññuparā Herodere. ²³ Bairo na cū caĩāno, tocārōā yua, ángel marī Quetiupautu macāācū puame Herodere cū riañao joroque ásupū, “Dios jīcāūā niñami marī caĩroapau,” cū caītētē wapa. Cabero yua, cūrē becoa ugarcacōññuparā.

²⁴ Bairo cabaimiatacūārē, nipetiropū Dios yaye quetire tūgopeticoasuparā Jesucristore catūgousari majā na caquetibujūnetōrō jūgori.

²⁵ Bernabé, bairi Saulo narē na caátirotijoatajere áti yaparori bero, Jerusalén cañiatana tunucoásúparā Antioquiapū tunu. Na mena Juan, apeyera Marcos cawāmecucure cū piíasúparā.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Antioquía macããna ñubueri majã menarẽ añuparã profeta majã, aperiã cajãgobueri majã cãã. Ato cãnacãũ añuparã na pũame: Bernabé, bairi Simón, ape wãmerã Cañii, bairi Lucio Cirene macããcũ, bairi Manaén, Herodes Galilea yepa quetiupau mena cabutiricu, bairi ape Saulo añuparã topure. ² Bairi yua, to macããna pũame jĩcã rãmũ ugarique betiri marĩ Quetiupau na cajẽnirõ, Espiritu Santo pũame atore bairo na ñupũ: “Bernabé, bairi Saulo mena aperiãrẽ caquetibũparã na yũ boyã. Bairi na árotiya narẽ, na yũ caátitirijere na átio joroque ñrã,” na ñupũ Espiritu Santo canañarẽ.

³ Bairo cã caĩrõ, ugarique betiri Diore jẽni yaparori bero, na wãmorĩrẽ Bernabé ape Saulo rũpoa bui ñigãpeori, “Caroare cã joáto mũjããrẽ Dios,” na ñ joyuparã yua.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Bairo Espiritu Santo cã caĩjoatana Bernabé, ape Saulojãã pũame Seleucia cawãmecuti macã pũamerẽ ásuparã. Ti macã etari bero, cãmua mena ásuparã Chipre yucu poaru. ⁵ Topũ Salamina cawãmecuti macãrẽ etarã, judío majã na cañubueri wiiripu Dios yaye caroa quetire quetibũjũ jũgoyuparã Saulojãã camasãrẽ. Mai, Juan cãã na mena ásupũ, narẽ cajuátiri majõcure bairo.

⁶ Ti yucu poa macããnarẽ quetibũjũ ãmejore peyocõañuparã. Bairo quetibũjũ ãmejore peyori bero, Pafos cawãmecuti macãrẽ etayuparã. Ti macãpũ judío majõcũ cãmũ carorijere camasĩ “Barjesús” griego yaye mena Elimas cawãmecucure cã etayuparã. Mai, cã pũame caĩtopai añupũ. “Yua, Dios cã caquetibũjarotiro jũgori mũjãã yũ quetibũjũya,” na ñtoyupũ cã pũame camasãrẽ. ⁷ Barjesús pũame to macããcũ quetiupau Sergio Paulo cawãmecucu mena añupũ. Cã, quetiupau pũame caĩmũ caroaro catũgoñamasĩ añupũ. Bairi Bernabé ape Saulo menarẽ cõtũ na piijorotiyupũ, na caquetibũjuriye Dios yaye caroa quetire tũgogu. ⁸ Bairo cã catũgogaro, Elimas, carorijere camasĩ pũame, Quetiupau Sergio tie quetire tũgowsaremi ñ, busũ eñnotagamiñupũ. ⁹ Bairo cã catũgoñarĩjẽ masĩrĩ, Saulo ape wãmerã Pablo cawãmecucu pũame Espiritu Santo cã camasĩõrĩjẽ carũsaecu añirĩ Elimarẽ caroaro qũĩñacõañupũ. ¹⁰ Bairo qũĩñarĩ yua, atore bairo qũĩñupũ Pablo:

—jMũ, caĩtopai, cañuecũ, wãtĩ macũrẽ bairo caãcũ, caroa macããjẽ nipetirijere capesucucu majũ mũ añiña! ¿Dopẽi Dios cariape cã caquetibũjuriye ricaati mũ átigayati? ¹¹ Bairi ãmerẽ popiye mũ baio joroque mũ átigumi jãã Quetiupau Dios. Mũ caapee ññaecũ, jĩcã yutea mai, muipũ cã cabusurijere to ññaetĩõ joroque mũ átigumi —qũĩñupũ Pablo Elimarẽ.

Bairo Pablo cã caĩrĩjẽ mena jicoquei Elimas pũame canaitĩarõpũ nucũrẽ bairo baicoasupũ. Bairi yua, jĩcãũ ùcũ cãrẽ wãmo mena catũgãápãure macãñupũ, caapee caĩñaecũ añirĩ. ¹² Bairo Elimas cã cabairijere ñnarĩ quetiupau Sergio Paulo pũame tũgowsajũgoyupũ. Marĩ Quetiupau cã cabairique quetire Pablojãã na caquetibũjuro pũgani cãrõ tũgocõã maniásupũ Sergio Paulo.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Cabero Pablo, cã bapa mena Pafos macãĩ ásuparã cãmua mena Perge cawãmecuti macãpũ. Ti macã Perge pũame Panfilia yeparu añuparõ. Topũ na caátó, Juan pũame na tunuweyocoásupũ Jerusalén macãpũ

tunu. ¹⁴ Topu etari bero, Pisidia yepa macã macã Antioquíapu etayuparã. Ti macã âna, yerijãricã rãmu caãno to macã wii ñubuerica wiipu jãátiruiyuparã. ¹⁵ Ñubuerica wii quetiuparã puame Moisés ânacũ camasã na caátipeere cũ caquetibũwoacũrĩqũêrẽ, bairi profeta majã ânana na caquetibũwoatucũñarĩcã tutirire bue yaparori bero, atore bairo na ññuparã Pablojããrẽ:

—Jãã yarãrẽ bairo caãna, tũgoña yeri ññurĩcã wãme ñnierẽ marĩ mena caneñarãrẽ na mujãã cabũsũgaata, ñña ãmea —na ññuparã.

¹⁶ Bairo na caĩrĩjẽrẽ tũgo, Pablo puame wãmũnũcã, cũ wãmorĩrẽ ñũmũgõrĩ camasãrẽ na bũsũjãnaroti yaparori, atore bairo na ñ jũgoyupu:

—Mujãã israelita majã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cũã tũgopeoya mujããrẽ yũ caĩpeere. ¹⁷ Marĩ Israel poa macããna Quetiupau Dios puame marĩ ñicũjãã ânanarẽ cũ yarã caãniparãrẽ na ññabeseyayupi. Bairo na ññabeseri, capããrã na masabũo joroque na ásupi, ape majã na caãni yepa Egiptopu na caãno mai. Cabero Dios puame cũ camasĩrĩjẽ mena ti yepare na witio joroque ásupi tunu. ¹⁸ Bairo na átiri bero, cuarenta cũmarĩ majũ desierto cayucũmanopu na caãno, dope bairo na cabairijere nũcãcõãñañupũ Dios. ¹⁹ Cabero Canaãn yepare na caetaro, ti yepa macãã poari jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa majũrẽ na pajĩare rotiyupu, ti yepare marĩ ñicũjãã ânanarẽ na jogu. ²⁰ Alore bairo na caátĩãnie cuatrocientos cincuenta cũmarĩ majũ yoaro ãñuparã.

“Cabero narẽ carotirã cajũgoãniparã caudillos majũrẽ na cũñupĩ Dios. Na, narẽ carotirã puame profeta ânacũ Samuel cũ caãni rãmupu na jũgoãni jãñañañupã marĩ ñicũjãã ânanarẽ. ²¹ To bero yua, marĩ ñicũjãã ânana puame na quetiupau caãnipau rey ñcũrẽ boyayupa. Bairo na caboroi, Dios puame Cis macũ, Saúl cawãmecũcũre cuarenta cũmarĩ majũ na quetiupau reyre bairo cũ cũñañupĩ. Cũ, Saúl puame Benjamín ya poa macããcũ majũ ãñupũ. ²² Cabero tunu Dios quetiupau caãnimirĩcũ, Saulore cũ wiyoyupi. Bairo cũ wiyori bero, David cawãmecũcũ puamerẽ quetiupau reyre bairo cũ cũñupĩ tunu. Mai, atore bairo David cũ cabairijere ññupĩ Dios: ‘Áni David, Isaĩ macũ jĩcãũ caũmu caũu niñami. Cũ mena yũ useanio joroque baiyami. Tunu bairoa yũ caátitirije nipetirijere yũ caĩrõrẽ bairo caátigau niñami,’ ññupĩ Dios Davire.

²³ “Cũ, David ânacũ majũ pãrãmerã mena macããcũ jĩcãũ ãmi Jesús. Cũ, Jesurea Dios cũ joyupi, Israel poa macããnarẽ na netõõgu. Tirũmapu cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo átigu cãrẽ joyupi. ²⁴ Bairo Dios cũ cajogaricu Jesús cũ caatĩparo jũgoye, Juan Bautista puame nipetiro Israel poa macããnarẽ quetibũyuyupi caroa quetire. Bairo na ñ quetibũyuyupi: ‘Dios mena tũgoña qũẽnoña roro mujãã caátĩãnjãrẽ. Tiere tũgoña qũẽnorĩ, Dios cũ carotirore bairo puame ása. Tunu bairoa bautiza rotiya,’ na ñ quetibũyuyupi Israel macããnarẽ. ²⁵ Cabero Juan puame, cãrẽ na capajĩãparo cacõñarõ, atore bairo ññupĩ: ‘Yũre mujãã caĩtũgoñarõrẽ bairo yũ baietiyã. Yũa, Mesías mujãã cacotei mee yũ ãniña. Cabero caetapau nigumi Mesías. Yũ netõrõ caãnimajũũ nigumi.’

²⁶ “Yũ yararẽ bairo caãna Abraham ânacũ pãrãmerã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cũã atore bairo mujããrẽ ññiña: Atie caroa queti Dios camasãrẽ na carorije wapare cũ canetõõrĩqũẽ mujãã yaye rotie niña mujãã cããrẽ. ²⁷ Bairo cabaimiatacũãrẽ, Jerusalén macããna, bairi na quetiuparã cũã Jesús, Dios macũ, cũ caãnierẽ masĩẽsupa.

Tunu bairoa yerijāricā rūmꝯ caāno ñubuerica wiipꝯ neñarĩ, profeta majã ānana na caquetibꝯꝯ woatucũñarĩqũērē buemirācũā, tũgomasiēsupa na cabuerijere. Bairi na majũā Jesure na capajĩarĩ rūmꝯ, tirũmꝯꝯ profeta na caĩjũgoyeticũñarĩcārōrēā bairo to baio joroque ásupa. ²⁸ Dise ũnie Jesús roro cū caátie camanimiatacũārē, Pilato cū capajĩārocarotirore boyupa. ²⁹ Bairi yua, nipetirije Jesús cū cabaiepere na caquetibꝯꝯ woatucũñarĩqũē cabaipetiro bero, yucũpāipꝯ na capapuaturocaatacare cū ruiori, ũtã opepꝯ cū jōcũñupã. ³⁰ Bairo na caátacu cū caāniamiatacũārē, Dios pꝯame tunu cū catioyupi. ³¹ Bairo cū cacatioro bero, Galileapꝯi Jerusalén macapꝯ Jesure cabapacatiñesēārĩcārārē capee rūmꝯrĩ na buia ññoñupĩ. Na, cū cabuia ññorĩcārã pꝯame āmerē cū, Jesús, cū cabairique quetire quetibꝯꝯ ñesēāñama camasārē.

³²⁻³³ “Bairi jãā cũā mũjãārē atie caroa quetire quetibꝯꝯjārã jãā átiya. Tirũmꝯꝯ marĩ ñicũjãā ānana, ‘Bairo yũ átigu,’ cū caĩjũgoyeticũñarĩqũērē cū caĩrĩcārōrēā bairo marĩ, na pãrāmerārē, átibojayaparowĩ Dios. Cū caĩrĩcārōrēā bairo Dios cū macūrē cū catioyupi tunu. Salmo pũrō caānijũgori pũrō bero macã pũrō caĩquetibꝯꝯjaroa bairo ásupi. Atore bairo ññupĩ Dios ti pũrōpꝯe: ‘Mũa, yũ macũ majũ mũ āniña. Ati rūmꝯ carotimasĩ mũ yũ cũña,’ qũĩñupũ Dios cū macūrē. ³⁴ Bairi merē Dios cajũgoye majũpꝯa Jesús rupauri ānajē caboetipeere quetibꝯꝯ jũgoyeticũñupĩ. Atore bairo ñnemoñupĩ tunu cū ya tutipꝯ: ‘Davire caroaro cariape cū yũ caĩquetibꝯꝯjoricarorea bairo yũ átigu,’ qũĩñupũ Dios. ³⁵ Bairi tunu aperopꝯ atore bairo ĩ quetibꝯꝯ cũñupĩ: ‘Mũ, Dios, mũ caroti nocārō cañũ rupauri ānatōrē to boatio joroque mũ átigu.’

³⁶ “Mai, David catiipꝯ Dios cū cabori wãme cārō ásupi cū caāni yũtea macãāna mena. Dios cūrē cū caĩrĩcārōrēā bairo ásupi David. Cabero David ānacũ pꝯame riacoásupĩ. Bairo cū cariaro bero, cū ñicũjãā ānana rupauri tꝯpꝯ cū yaayayuparã. Bairo na caáto bero, cū rupauri ānajē boacoayayuparo. ³⁷ Dios cū cacatioricũ Jesús rupauri ānajē pꝯame roque boesupa.

³⁸⁻³⁹ “Bairi yũ yarārē bairo caāna, atore bairo masĩña mũjãā cũā: Jesucristo jũgori carorije marĩ caátiere camasiriyobojaecoricarã marĩ āniña, cū yaye quetire marĩ catũgousaata. Cū, Jesús jũgori nipetiro catũgousari majã carorije camánarē bairo tuayama. Nipetirã Moisés ānacũ cū caroticũñarĩqũē jũgori canetōmasĩēna cũā carorije camánarē bairo tuayama, cū yaye na catũgousaata. ⁴⁰ Bairi maijũgoya profeta majã ānana atore bairo, na caĩrĩqũērē bairo mũjãā tãmũore:

⁴¹ ‘Mũjãā, yũ yaye quetire caboena tũgopeoya mai mũjãārē yũ caĩquetibꝯꝯjuriere:

Mũjãā cacatiri rūmꝯrē caroa wãmerē yũ átigu.

Bairi tie yũ caátiere apeĩ mũjãārē caroaro cū caquetibꝯꝯmĩatacũārē, cariape cū mũjãā tũgoetigarã.

Bairo mũjãā catũgogaetaje wapa mũjãā yasicoagarã,’

ĩ quetibꝯꝯ cũñupĩ Dios profeta majã ānana mũjãā cabaiepere,” na ĩ quetibꝯꝯyupꝯ Pablo to macãānarē.

⁴² Bairo ĩ quetibꝯꝯjuri bero, Pablo cū baparã mena ñubuerica wiipꝯ caāniatana na cawitiátō, atore bairo na ññuparã judío majã caāmerã pꝯame: “Ape rūmꝯ yerijāricā rūmꝯ caāno cũārē atie mũjãā caquetibꝯꝯnataje ũnierē jãā mũjãā quetibꝯꝯwã tunu,” na ññuparã. ⁴³ Ñubuerica wiipꝯ neñarĩ bero yua, capãārã judío majã, aperã judío majã mee

caăna catăgousară pŭame Bernabé, Pablojăă mena űsayupară. Bairo na caűsaro, Pablojăă pŭame atore bairo na ĩ quetibűjunemoñupară: “Műjăărê Dios camai ânirĭ cű yaye quetire műjăă tăgousao joroque átĭyami. Bairi caroaro âna, Dios cű caborore bairo,” na ĩñupară.

⁴⁴ Ape semana yapa macăă rűmű yerijăărcă rűmű caetaro, capăăăă ti macă macăăna neñañupară, marĭ Quetiupau yaye quetire Pablojăă na caquetibűjurijere tăgogară. ⁴⁵ Bairo capăăăă majű na caneñarô ĩñarĭ, judío majă pŭame na pesu cűsupară Pablojăăăă. Bairo na pesu cutiri, atore bairo ĩñupară: “Cariape mee niña atie na caquetibűjurije. Ricati quetibűjűyama ânoa Pablojăă,” roro na ĩñupară judío majă pŭame. ⁴⁶ Bairo na caĭrĭjê tăgo, Pablo Bernabėjăă pŭame tăgoñatutuarique mena atore bairo na ĩñupară:

—Jăă pŭame műjăă judío majăă atie Dios yaye quetire jăă quetibűjű jăgogamiapű. Bairo jăă caquetibűjű jăgogamiatacăăăă, tiere műjăă boetiya. Yeri capetietopű caăgaenarê bairo műjăă baiya. Torena, apero macăăna judío majă caămeră pŭamerê jăă quetibűjurăgară. ⁴⁷ Bairi atore bairo marĭ Quetiupau jăă ĩ jowĭ:

‘Ati yepapűre cabusurĭjere bairo műjăă yű cűña camasă na caĭñajoro. Bairo yű caătoi, camasăă yű canetôôĭqűăă na műjăă quetibűjűgară nocăă cayoaropű macăăna căăăă tie quetire,’

jăă ĩ jowĭ marĭ Quetiupau —na ĩñupară Pablojăă judío majăă.

⁴⁸ Bairo Pablojăă na caĭrĭjêă tăgori, judío majă caămeră pŭame űseaniñupară. Bairo űseanirĭ atore bairo âmeo ĩñupară na majű: “Marĭ Quetiupau yaye queti Pablojăă na caquetibűjurije ñűjăăñuña,” âmeo ĩñupară. Bairi Dios cű caĭñajoro, nipetiro yeri capetietiere cacăgopară pŭame carĭape tăgousayupară.

⁴⁹ Bairi Pisidia yepa nipetiropű quetibűjűyupară Pablojăă marĭ Quetiupau yaye quetire. ⁵⁰ Bairo na caătoi, judío majă Pablojăăăă cateeră pŭame carômia, cañură, cadineropairă rômirĭă na busűjăăñupară. Tunu torea bairo na ĩñupară ti macă macăăna caănimajűăă űna căăăă. Bairo na ĩ busűjăă bero, Pablo, Bernabėjăăăă roro popiye na baio joroque na ásupară, ti yepare na wiyogară. ⁵¹ Bairo na caătoi, Pablojăă pŭame ti macă Antioquăare witigară jăgoye, na rapo jutĭi macăăjê ñerĭă paareyupară. “Műjăă, Jesús yaye quetire cateeri majă pŭame műjăă buicutiya,” caĭăăă bairo ásupară Pablojăă. Bairo átiri bero, Iconio cawămecuti macăpű acoásupară yua. ⁵² Bairo na caaweyomiatacăăăă, ti macă macăăna catăgousajăgoatana pŭame caroaro űseanirôăăñupară. Tunu bairoa ñe űnie rűsaricaró mano Espĭritu Santo cű camasĭôĭrĭjê mena ânimasĭñupară.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Cabero Pablo, Bernabėjăă Iconio macăpű âna, ĭcăăăă jăăñupară judío majă na cañubueri wiipű. Bairo ti wiipű jăăăă camasăă na quetibűjűyupară Pablojăă. Bairo caroaro na caquetibűjűroi, judío majă, bairi aperă judío majă caămeră cűă capăăăă carĭape tăgojăgoyupară.

² Bairo na catăgoñamiatacăăăă, aperă judío majă catăgousaena pŭame judío majă caămerăăă na busűjăăñupară. Bairo na na caĭbusűjăăăă jăgori roro marĭyară Pablojăăăă na tăgoñao joroque na ásupară. ³ Bairi apóstolea majă to macăănarê quetibűjű nemogară Iconiopű yoaroăăñupară. Ti macăpű âna, marĭ Quetiupau mena tăgoñatutuari, caroaro carĭape na

quetibujuyuparā. Marī Quetiupau pame, “Cariapea yu yaye queti camasārē yu camairijērē quetibujuyama,” ī, cū catutuarije mena Pablojā caroa wāmerē camasārē na átī īño joroque ásupu. ⁴ Bairo cū caátimiatacūārē, ti macā macāāna pame jicārō āmeñuparā. Jicārā judío majā, Jesucristore catūgousaenarē bairo tūgoñañuparā. Aperā apóstolea majārē bairo tūgoñañuparā. ⁵ Bairi yua, catūgogaena judío majā, aperā judío majā caāmerā cūā ti macā macāāna carotimasīrī majā mena jicārōrē bairo tūgoñarī, apóstolea majārē popiye na baio joroque na átigayuparā. “Ūtā rupaa mena na marī wēgarā,” āmeo ī tūgoñañuparā na majū. ⁶⁻⁷ Bairo na caátigamiatacūārē, Pablo, bairi Bernabējāā tiere queti tūgori, Lистра, bairi Derbe macāārē Licaonia yepapu ruticoásuparā. Bairo rutiátī bero, ti yepa tāni quetibujū ñesēñañuparā caroa quetire.

Apedrean a Pablo en Lистра

⁸ Lистра macāpu añupū mai jicāñ caām pame caāmasīlēcū. Bai jicoquei cabuiaricu añupū. Cū pame Pablo cū caquetibujū āno, cūtu ruiyupu. ⁹⁻¹⁰ Cū cūā Pablo cū caīrījērē caroaro tūgousayupu. Bairi Pablo pame qūñnarī, “Yu cūārē yu netōōmasīñami Jesús,” cū caītūgoñarījērē masīrī, atore bairo qūññupū busarique tutuaro mena:

—jWāmūñcāñ!

Bairo cū caīrō, caāmasīētīmiatacū pame patiwāmūñcārī āmasījūgoypu. ¹¹ Bairo Pablo cū caátimasīrījērē īñarī, ti macā macāāna pame Licaonia yepa macāāna yaye busarique tutuaro mena atore bairo īñuparā:

—jĀnoa, jūgūēā mūrecóopu ati yepapu caruiatātana niñama! — īñuparā.

¹² Bairo na īrī, Bernabére na jūgūē Zeus cawāmecūcū ya wāmei cū wāmetiyuparā. Tunu bairoa Pablo caquetibujūjūgo cū caānoi, na jūgūē Hermes cawāmecūcū ya wāmei cū wāmetiyuparā. ¹³ Mai, ti macā etajūgoricaropu añuparō na jūgūē Zeure na cañubueri wii. Ti wii macāācū sacerdote pame bairo Pablo Bernabējāā na caátiere tūgori, wecuare, bairi oó mena na jeásuparā. Bairo cū, ti macā macāāna mena apóstolea majārē na īroagarā, wecuare pajīārī, na riire joemūgōjogayuparā. ¹⁴ Bairo Bernabé, Pablojāārē na caátigarijere tūgori, na jutiire tūgowooyuparā, “Bairo mujāā caátigarijere ñuētīña,” īrā. Áti yaparo yua, camasā watoapu atūátī, atore bairo qūñ awajayuparā:

¹⁵ —¿Dopēīrā bairo mujāā átiyati? Jāā, mujāārēā bairo cabairā jāā āniña. Jūgūēā mee jāā āniña. Torena, jāā atīapu, tie mujāā ya wāme mujāā caīroarije cawapa manierē mujāā cajānaparore bairo īrā. Tiere jānarī yua, Díos cacatimajūūrē mujāā caīroarore jāā boya. Díos pame ásupi ati mūrecóo, ati yepa, ria capairiya. Bairi nipetiro tiepu macāāna cūārē na ásupi. ¹⁶ Tirāmūpūre camasā na ya wāme ricaati na caīroarijere ēñotaesupi Díos. Noo na cabori wāmerē īroayupa. ¹⁷ Bairo na caátiere ēñotaeticūā, cū caānājē cutiere nipetiro camasārē na īñoñupī. Cū, nipetirore caroaro na ácu, caocarije joyupi. Tunu bairoa oterique cūā to rícatitio joroque ásupi. Bairo cū caátie jūgori, camasā cūā na rícatio joroque ásupi. Tunu bairoa useanirō na ānio joroque na ásupi Díos —na ī quetibujuyupu Pablo.

¹⁸ Bairo atie nipetirije narē Pablo cū caīquetibujūmiatacūārē, butioro majū wecuare pajīārī na riire joemūgōjogayuparā, Pablojāārē

ĩroagarã. Dope bairo na caátigarijere jicoquei, “Tiere ápericõãña,” na ĩ jānaocõãñuparã. Masĩa mano átigamiñuparã.

¹⁹ Cabero judío majã Antioquía macããna, aperã Iconio macããna mena Listrapũ etayuparã. Bairo na puame etarã yua, Listra macããna Pabljãã mena ricaati na tũgoñao joroque ásuparã. Bairo na caátoi, Pablore ãtã rupaa mena wẽẽjĩãñuparã. Bairo cũ áti yaparori, “Merẽ riacoayami,” ĩ tũgoñarĩ ti macã tũnipũ cũ rupaurire roacõãñuparã. ²⁰ Bairo na caátimiatacũãrẽ, cabero Jesucristore catũgousari majã Pablotu na canẽñaetaro, Pablo puame catitunurĩ wãmũnũcãcoásúpũ. Bairo wãmũnũcãrĩ yua, ti macãpuã ásupũ tunu. Ti rãmũ busuri rãmũ caãno Bernabé mena Derbe cawãmecuti macãpuã ásuparã.

²¹ Topũ etarã, caroa quetire na quetibũyuparã. Bairo na caquetibũjroi, capããrã camasã tũgousayuparã ti macã macããna. Cabero tunucoásúpã Listra, Iconio, bairi Antioquía na caatĩjũgoatatopũ tunu. ²² Ti macãã macããna Jesure catũgousari majãrẽ yeri ñajãã joroque na ásuparã. Tunu bairoa, “Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña,” na ĩñuparã Pabljãã. Tunu bairoa, “Dios cũ carotimasĩrĩpau caágarã marĩ caãnoi, popiye marĩ baio joroque marĩ átigarãma camasã,” na ĩñuparã. ²³ Bairo ĩ yaparori bero yua, ñubueri majã tocãnacã poapũrea jĩcããrã na mena macããna cabutoa camasĩrĩ majãrẽ na besecũñuparã Pabljãã. Besecũ yaparori bero, ugarique betiri Diore jẽni yaparori, “Marĩ Quetiupau, mujãã caĩroaatacu puame mujããrẽ qũĩñũsaáto,” na ĩ tũsayuparã ti yepa macããna ñubueri majãrẽ.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Bairi Pisidia yepare netõátĩ bero, Panfilia cawãmecuti yepapũ etayuparã. ²⁵ Ti yepapũ ãna, Perge cawãmecuti macã macããnarẽ Jesús yaye quetire na quetibũjũ jũgoyuparã. Cabero Atalia macã macããna cũãrẽ na quetibũjũyuparã. ²⁶ Bairo to macããnarẽ na quetibũjũ yaparori bero, cũmua mena acoásúpã Siria yepa macãã macã Atioquíapũ. Ti macãpũĩ Jesure catũgousari majã puame, “Mujããrẽ mairĩ, Dios caroaro cũ coteáto,” na caĩpaarotijoricã mena torea bairo átipecoetayuparã yua. ²⁷ Bairo Antioquíapũ etari bero, ñubueri majã puame neñañuparã. Bairo na canẽñarõ yua, nipetirije Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori na caátiatajere na quetibũjũ peyocõãñuparã. Tunu bairoa marĩ Quetiupau judío majã caãmerã cũãrẽ cũ yaye quetire na tũgousao joroque cũ caátiataje cũãrẽ na quetibũjũyuparã. ²⁸ Bairo na quetibũjũ yaparori bero, Pablo, Bernabé mena Jesure catũgousari majã mena yoaro ãñuparã ti macãrẽ.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Ti yũtea macããna jĩcããrã Judea yepai Antioquíapũ caatãna puame atore bairo na ĩ quetibũjũyuparã ti macã macããna judío majã caãmerã catũgousari majãrẽ: “Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caátijũgocũrĩqũẽ caãmuarẽ na rupau macããjẽ yisetarique mujãã caápericõãta, mujãã netõõmasĩẽna,” na ĩñuparã. ² Bairo na caĩrõĩ, na mena Pablo, Bernabéjãã puame tu-tuaro mena yoaro ãmeobusũ ãñuparã tiere. Bairo ãmeo ĩbusũ ãnijãñurĩ bero, to macããna puame Pablo Bernabé, bairi aperã jĩcããrãrẽ na beseyuparã, “Jerusalén macãpuã apóstolea majã, bairi aperã ñubueri majã

mena macããna cabutoa mena na busuqũẽnorã áparó tie marĩ caĩrĩjẽrẽ ti macãpu,” İrã.

³ Bairo Pablojãã, Antioquía macã macããna ñubueri majã na caĩjoatana puame Fenicia, bairi Samaria yepaare netõánã, ti yepaa macããnarẽ ape yepa macããna judío majã caãmerã tirũmũpu na caĩroariquere jãnarĩ, Dios puamerẽ na catũgousa jũgoatajere na quetibũju ásuparã. Bairo na caĩquetibũjurijere tũgori nipetiro catũgousari majã tũgoña useaniñuparã.

⁴ Bairo Pablo, Bernabéjãã Jerusalẽpu na caetaro, ñubueri majã to macããna, aperã apóstolea majã, aperã cabutoa camasĩrã cãã caroaro mena na bocáyuparã Pablojããrẽ. Bairo topũ etari narẽ nipetirije na quetibũjũyuparã Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori na caátiatajere. ⁵ Bairo na caquetibũjuro, jĩcããrã fariseo majã catũgousaricarã puame wãmũnucãrĩ atore bairo na ññuparã:

—Judío majã caãmerã cãã Jesucristore catũgousari majã cãã na rupau macããjẽrẽ na cayisetarotiro boya. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cããrẽ na caáto ñũña —ññuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, apóstolea majã, cabutoa camasĩrĩ majã mena neñapori busũyuparã, judío majã caãmerã na caátimasĩpeere busuqũẽnogarã. ⁷ Bairi tutuaro mena yoaro ãmeo busu ãnijãñũrĩ bero, Pedro puame wãmũnucãrĩ, atore bairo na ññupũ:

—Yũ yarã, mujãã masĩrã tirũmũpuare mujãã watoa macããcũrẽ Dios yũre cũ cabeseriquere. Judío majã caãmerãrẽ caroa queti, narẽ yũ canetõõrĩqũẽrẽ na cũ quetibũjuáto ĩ, yũ beseyupi Dios. Cũ yaye quetire na cãã na catũgousaparore boyupi. ⁸ Cũ puame nipetiro camasã na yeripu na catũgoñarĩjẽrẽ masĩpeyocõãñami. Bairo camasĩpeyũ ãnirĩ, judío majã caãmerã na yerire na cawasoaro jũgori cũ yarã majũ na ãnio joroque ásupi na cããrẽ. Cũ Yeri, Espĩritu Santo narẽ cũ cajoro ñnarĩ tore bairo marĩ masĩña cũ yarã na caãnierẽ. ⁹ Dios marĩrẽ cũ camairõrẽã bairo na cããrẽ jĩcãrõ tũni na maiñami. Jesucristo mena na catũgoñatutuaro jũgori na yeri na catũgoñarĩjẽ carorijere coseyupi. ¹⁰ Bairi, ¿dopẽĩrã Dios na cũ caátibojapeere caẽñotarãrẽ bairo mujãã ññati? Marĩ ñicũjãã ãnana Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ átipeyo masĩsũpa. Marĩ cãã torea bairo marĩ átipeyo masĩetĩña. Bairi, ¿dopẽĩrã tiere na caátigarore mujãã boyati? ¹¹ Atoe bairo roque cariape marĩ catũgoñarĩjẽ ñiña: Caroa wãme marĩ caátie jũgori mee, marĩ Quetiupau Jesucristo marĩ mairĩ jĩcã nũgõã cũ caátigarije jũgori puame marĩ netõõwĩ. Tunu bairoa marĩrẽ cũ canetõõrĩcãrõrẽã bairo judío majã caãmerã cããrẽ na netõõñũpĩ —na ññupũ Pedro.

¹² Bairo cũ caĩquetibũju yaparoro, to macããna nipetiro busũesuparã. Na puame caroaro tũgoyuparã Pablo, Bernabéjãã judío majã caãmerã watoapu ãna, Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori caroare na caátĩ ññoatajere. ¹³ Tiere na caquetibũjuro bero, Santiago puame atore bairo na ññupũ:

—Yũ yarã, tũgopeoya mai mujããrẽ yũ caquetibũjũpeere: ¹⁴ Ñmeacã Simón marĩ quetibũju yaparoyami Dios judío majã caãmerãrẽ caroaro cũ caátijũgoriquere. Bairo átiri yua, na mena macããna jĩcããrãrẽ na beseyupi cũ ya poa macããna caãniparãrẽ. ¹⁵ Tiere profeta majã ãnana na caĩquetibũju woatucũjũgoyaricarorea bairo baiya ãmerẽ. Atoe bairo ĩcũñupã mai tiere:

¹⁶ ‘Caberopũ yũ tunugũ, David ya wii caboãñarĩcã wiire qũẽnõnemogu tunu.

Bairo yu caátiyaparoro bero, caroa wii nigaro tunu.

¹⁷⁻¹⁸ Bairo yu átiḡu, aperá judío majá caāmerá cūā tocānacā poa macāāna, yu cabesejūgoyeticūrīcārā, yu yarā na caānipeere na caboparore bairo i, 'ī quetibujuyupi marī Quetiupau ti rūmupūina.

¹⁹ "Bairo bairi atore bairo űi tūgoñāña: Judío majá caāmerá tirūmupū na caīroariquere jānarī Dios pūamerē na catūgousaata, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na marī tūgousaroti masīētīña. ²⁰ Bairo pūame na marī caīquetibujūwoatujoro űña: 'Camasā na caweericarārē īroari waibutoa riire na cajoemugōjorije carūsarije űnierē űgaeticōāña mujāā. Tunu bairoa carōmia, o caūmua mena roro átiepeeticōāña. Tunu bairoa waibutoa wāmua wāīā pajīārīcārā űna riire űgaeticōāña. Na riī cūārē etieticōāña.' Ato cānacā wāme na marī átirotiroa narē. ²¹ Tirūmupua tocānacā macāārē judío majá marī caneñarī rūmū caāno jīcāñ marī mena macāācū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caquetibujuri majōcū āninucūñami. Bairi judío majá caāmerá cūā masīrāma ati wāmerē," na īñupū Santiago.

La carta a los no judíos

²² Bairo cū caīrō tūgo, apóstolea majá, cabutoa camasīrā, bairi nipe-tiro to macāāna Jesure caīroari poa macāāna pūame cū caīrōrē bairo átiḡayuparā. Bairi na mena macāāna jīcāārē na beseyuparā Pablo, Bernabējāā mena cabapacūtiápārārē. Bairi Judas, ape wāmerā Barsabás cawāmecucure cū beseyuparā. Silas cūārē cū boyuparā. Na pūgarāpua catūgousari majá watoare caānimajūrā āñuparā. ²³ Na mena atore bairo na caīwoatuata pūrōrē joyuparā:

"Jāā apóstolea majá, bairi cabutoa camasīrī majá Jesucristo jāgori mujāā yarārē bairo caāna, mujāārē jāā űnurotijoya. Mujāā, judío majá caāmerá Atioquía macā macāāna, bairi Siria yepa macāāna, bairi Cilicia yepa macāāna cūārē mujāārē jāā űnurotijoya. ²⁴ Jāā tūgowū jīcāārā áto macāāna mujāā tūpu na caquetibujumawijioñesēārīqūērē. Jāā pūame na jāā joepū mujāā tūpūre. Na majū na catūgoñarō mujāā rupau macāājē yisetariquere mujāā átirotiga űnesēāñupā.

²⁵ "Bairi āmerē jīcārōrē bairo tūgoñapetiri bero, jāārē bairo jāā caáto cañurō tūgoñarī, jāā watoa macāāna jīcāārē na jāā beseapū Bernabé, Pablojāā, jāā camairī majá majū mena mujāā tūpu caīñarápārārē. ²⁶ Na, Bernabé, Pablojāā pūame Jesucristo yayere na caquetibujūñesēārō jāgori aperā tiere catūgogaena pūame na pajīābujioyupa. ²⁷ Bairi jāā cabeseatana Judas, Silas na majūpua mujāārē quetibujugarāma nipe-tirije mujāārē jāā caīquetibujugarijere.

²⁸ "Jāārē Espíritu Santo cū camasīōrījē jāgori capee majū mujāārē jāā átirotigaetiya. Ato cānacā wāmea mujāārē jāā átirotigarā: ²⁹ Camasā na caweericarārē īroari waibutoa riire na cajoemugōjorije carūsarije űnierē űgaeticōāña. Tunu bairoa waibutoa wāmua wāīā pajīārīcārā riire űgaeticōāña. Na riī cūārē etieticōāña. Tunu bairoa carōmia, o caūmua mena roro átiepeeticōāña. Atie mujāārē jāā caījorijere bairo mujāā caápata, caroaro cariape mujāā átiānigarā. Na űuáto nipetiro," īwoatuyuparā.

³⁰ Bairo ī woa yaparori bero, na tunuo joyuparā Pablojāārē Antioquíapū tunu. Topū Pablojāā etarā yua, ti macā macāāna Jesure caīroari poa macāānarē neñorī bero, ti cartare na nuniñuparā. ³¹ Bairi Jesure catūgousarā pūame ti carta mena caīñaquetibujū cū caīrījērē tūgori butiōro useaniñuparā. Tūgoña yeri űno joroque na ásuparā marī

yarã ti carta jãgori yua. ³² Tunu bairoa Judas, Silajãã cũã Dios cũ yaye cũ caquetibujugarijere camasãrẽ caquetibujunetõomasĩrã ãnirĩ to macããna Jesure catũgousarãrẽ capee na quetibujunemoñuparã. Bairo na quetibujunemori yua, tũgoña yerĩ ñunemo joroque na ásuparã. Caroa yericuna na tutuao joroque na ásuparã. ³³ Na mena yoajãñurõ ãñuparã topure. Cabero to macããna Jesucristore catũgousari majã pũame, “Caroa yericutajere mujãã cũ joãto marĩ pacũ Dios,” narẽ na caĩrõ bero, tunucoásuparã cartare na caneárotijoricarã tũpũ. ³⁴ Silas pũame Antioquiapũ tuagayupũ. ³⁵ Pablo bairi Bernabé cũã topũ tuayuparã. Bairi aperã Jesure catũgousarã capããrã mena to macããnarẽ marĩ Quetiupũ yaye quetire na quetibujuyuparã.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Cayoato bero, Pablo pũame atore bairo qũĩñupũ cũ bapa Bernabére: —Tocãnacã macããrẽ marĩ Quetiupũ yaye quetire marĩ caquetibujuricaropũ marĩ ññañesẽãrã ároa tunu, “¿dope bairo marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã na baiyati?” ĩrã.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Bernabé pũame, “Jau,” ĩrĩ bero, Juan ape wãmerã Marcos cawãmecũcũre cũ neágayupũ na mena. ³⁸ Pablo pũame bairo boesupũ. Mai, cajũgoye Panfiliapũ na caãno, Marcos pũame na tunu weyocoásupũ, Pablo, Bernabéjãã mena jũpaanemogaetiri. Bairi na mena ti rãmũrẽ cũ caátó boesupũ Pablo. ³⁹ Bairo bũtioro cũ caboetoi yua, pũgarãpũa jĩcã yerire bairo catũgoñaetimajũcõãrã ãnirĩ ãmeo ricawati-coasuparã yua. Bernabé pũame Marcos mena cũmuai acoásupũ Chipre yucũpoapũ. ⁴⁰ Pablo pũame Silare cũ beseyupũ. Bairi, “Marĩ Quetiupũ mujããrẽ mairĩ qũĩñaricanũgõãto,” Jesucristore catũgousari majã cũ na caĩrõ bero, Silas mena acoásupũ. ⁴¹ Bairo áná, Siria, bairi Cilicia yepaare netõáná, to macããna Jesucristore catũgousari majãrẽ useanirõ na tuao joroque na átiasuparã.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Bairi Derbe, Listra cawãmecũti macããpũre etayupũ Pablo. Topũ etari bero, jĩcãũ to macããcũ Jesucristore catũgousaũ Timoteo cawãmecũcũre cũ bocáyupũ. Timoteo paco pũame judío majã yao, Jesucristore catũgousao ãñupõ. Cũ pacũ pũame griego majã yau ãñupũ. ² To Listra, bairi Iconio macãã macããna Jesucristore catũgousari majã, “Cañũũ, caroú niñami,” na caĩ ãninucũñupũ Timoteo. ³ Bairi Pablo pũame cũ, Timoteore cũ bapaboyupũ. Mai, Timoteore cũ neágũ jũgoye, cũ rupũ macããtõrẽ cũ yisetarotiyupũ, ti yepa macããna judío majã, “Jãã ya wãmerẽ nacũbũgoetiyama,” na caĩtũgoñaetiparore bairo ĩ. Mai, nipe-tiro ti yepa macããna, Timoteo griego majã yau macũ cũ caãnierẽ masĩjãñũñuparã. ⁴ Tocãnacã macãã na caquetibujũñesẽãrõpũ marĩ yarã Jesucristore catũgousari majãrẽ quetibujunetõñuparã apóstolea majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã Jerusalẽpũ Jesucristore caĩroari poa macããna na caĩrotijorique. ⁵ Bairo na caquetibujũroĩ, ti yepaa macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cũ mena tocãnacã rãmũa tũgoñanemoñuparã. Torena, Jesucristore catũgousarã mena capããrã ãninemonucũñuparã.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Cabero Pablojã Asia yepap̃ Jesús yaye quetire na caquetibujñesẽãrã ápara jũgoye, Espiritu Santo p̃ame na ẽnotayup̃. Bairo cũ caẽnotaroi, Frigia, bairi Galacia yepaare tẽnotásuparã. ⁷ Bairo tẽnotanetõátĩ bero yua, Misia yepa jũgoyep̃ etayuparã. Tipañi áná, Bitinia yepare na cajããgamiatacũãrẽ, Espiritu Santo, Jesucristo cũ cajou p̃ame na ẽnotayup̃ tunu. ⁸ Bairo cũ caẽnotaroi, Misia yepare cariapea netõátĩ, Troas cawãmecuti macãp̃ etayuparã. Troas p̃ame ria capairiya tũnip̃ añuparõ. ⁹ Bairi Pablo ti macãp̃ acũ, jicã ñami qũẽguericarore bairo jicã Macedonia macãacũ atore bairo caĩnucũrẽ qũĩñañup̃: “Tiaya ato Macedoniap̃. Jããrẽ juátinemou asá,” cabopacaure bairo qũĩñup̃. ¹⁰ Cabero cũ caĩñaatajere jãã cũ caquetibujuro yua, top̃ ágarã, jãã yayere jãã qũẽñowũ. (Mai, yu, ati tutire cawoatu cũ na mena yu ápu.) “Macedonia macããnarẽ caroa quetire jãã caquetibujñesẽãrõ cariapea bou baiimi Dios,” jãã i tũgoñawũ.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Bairo i tũgoñarĩ yua, Troas macãĩ cũmua mena cariapea jãã acoápú Samotracia yucupoap̃. Cabusuri rãm̃ Neápolis macãp̃ jãã etawũ. ¹² Ti macãĩ jãã acoápú Filipos cawãmecuti macãp̃. Ti macã p̃ame romanoa majã na caãni macã ãmũ. Macedonia yepa macãã, caãnimajũrĩ macã ãmũ ti macã. Top̃ yoajãñurõ jãã ãmũ.

¹³ Jicã rãm̃ marĩ cayerijãrĩ rãm̃ caãno, ti macã jũgoye ria tũnip̃ jãã ápu. “Top̃ Judío majã na cañubueripau ãno,” i tũgoñarĩ, top̃ jãã ápu. To etari bero, jãã ruiwũ. Ruirĩ yua, carõmia top̃ caneñaetaátanarẽ Jesús yaye caroa quetire na jãã quetibujuwũ. ¹⁴ Mai, na mena macããcõ jicãõ Lidia cawãmecuco, Tiatira macã macããcõ ãmo. Caroa jutii cajũmerĩjẽrẽ nuniĩ cawapatari majõco ãmo. Diore caĩroao ãmo. Bairi Pablo narẽ cũ caquetibujuro, marĩ Quetiupap̃ p̃ame Pablo cũ caquetibujurijere dope bairo cõ catũgopeorije to rusaetio joroque ásupi. ¹⁵ Bairi cõ, cõ yarã nipetiro cũãrẽ na jãã bautizawũ. Bairo jãã cabautizaátaco yua, atore bairo jãã iwõ Lidia:

—Yure, “Cariapea Jesucristore catũgoũsao niñamo,” mujãã caĩata, yu ya wiip̃ añirasá ati macã mujãã caãno ãno.

Bairo cõ caĩrõ tũgori, “Aperop̃ jãã ágarã,” cõ jãã i masĩẽp̃.

¹⁶ Jicã rãm̃ jãã cañubuenucũrõp̃ áná, jãã bocãetawũ jicãõ cawãmao wãtĩ yeri pũna cacũgo majũrẽ. Cõ p̃ame wãtĩ jũgori ape rãm̃ cabaipere caquetibujumasĩõ ãmo. Bairo cõ camasĩrõĩ, cõ quetiuparã p̃ame pairo wapatanucũñupã. ¹⁷ Bairo cawãmao, wãtĩ yeri pũna cacũgo yua, Pablo, bairi jãã cũãrẽ jãã bero usajũgowõ. Bairo jããrẽ usari yua, atore bairo i awajawõ:

—¡Ánoa, Dios, jõbui macããcũ cũ carotirore bairo caána niñama. Bairi mujããrẽ Dios camasãrẽ cũ canetõõgarijere quetibujurána baiyama! —i awajawõ.

¹⁸ Bairo jeto i awaja ãninucũñupõ capee rãm̃rĩ. Bairi Pablo p̃ame tiere jutiri ãmejorenucã yua, cõ p̃amerẽ iñarĩ atore bairo qũĩwĩ cõp̃re caãcũ wãtĩrẽ:

—Jesucristo cũ camasĩrĩjẽ mena murẽ ñiña: Cõrẽ tocãrõã witiácúja.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei cõ witicoásupĩ wãtĩ.

¹⁹ Bairo cũ caáto iñarĩ, cõ quetiuparã p̃ame asiajãñuwã Pablo mena, “Tocãrõã nemo marĩ yao jũgori marĩ wapatamasĩẽtĩgarã,” irã. Bairo asiari yua, Pablo, Silas mena na ñerĩ quetiuparã ti macãrẽ carotirã tũp̃

na neámá ti macã na caneñanucũrõ plaza, cañimajũrĩpaupũ. ²⁰ Bairo na tũpũ na neátĩ yua, ti macã macãña quetiuparã jueces caññabeserãre atore bairo na ìwã:

—Ánoa judío majã ato macãñnarẽ roro patowãcõñesẽãrã baiyama. ²¹ Marĩ romanoa majãrẽ na caquetibũjugarije puamerẽ marĩrẽ carotiet-icõãpãrõ niña. Bairi na cabuerijere marĩ quetibũju rotimasĩetĩña —ìwã.

²² Bairo na caĩrõ tũgo, camasã catũgorã etaátana cũã Pabljãã mena asiacoama. Bairo na cũã na caasiaroi, quetiuparã jueces puame Pablo Silas yaye jutiire tuwee rotiri bero, na bape rotiwã yuca mena. ²³ Butioro na bape yaparori bero, preso jorica wiipũ na jowã. Topũ na jori yua, ti wiire caññacotei puamerẽ, “Dope bairo narẽ rutimasĩã mano caroaro majũ na ìñacoterotiya ãnoarẽ,” qũĩrĩ cũ coterotiwã. ²⁴ Bairo na caátirotirijere tũgori bero, caññacotei puame preso jorica wii capupea catusari arũapũ na cũñupũ. Topũ pũga yuca watoapũ na raporire ñujorotiri, na jiyarũpo cũñupũ.

²⁵ Ti ñami recomacã caetaro, Pablo, Silas, Diore cũ ñubue basapeoyuparã. Bairo na cañubue basapeoãno, aperã, narẽ bairo preso joricarã cũã na caĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. ²⁶ Tipaua yua caãno tũsaroa tutuaro yepa puame yuguiyuparo. Tutuaro majũ cayuguiroi, ti wii macããjẽ na cacũjũgorica ãtãpãĩrĩ cũã yuguiroi nũcũpũ ásuparo. Bairo cayuguiripaua ti wii jopeeri puame pãñnũcãpeticoasuparo. Tunu bairoa ti wii macãña preso joricarãrẽ na cajiyamiataje cadena ãpõã wẽẽrĩ cũã piti wẽcoasuparo. ²⁷ Bairi yua, ti wiire caññacotei puame wãcãrĩ bero, ti wii jopeeri pããrĩcãrõpũ caãno ìñañupũ. Bairo ìña acuari, “Ti wii macãña preso joricarã rutipeticoatanama,” ì tũgoñañupũ. Bairo ì tũgoñarĩ yua, cũ jarericapãĩrẽ neñupũ, cũ majũã pajĩãyasigũ. ²⁸ Bairo cũ caátigaro ìñarĩ yua, atore bairo qũĩ awajajoyupũ Pablo puame:

—Mũ majũ roro ápericõãña. Jãã ãnipeticõãña atopũ. Jãã rutietiya — qũĩñupũ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jĩñaworiquere neasã,” cũtu macããcũrẽ ìrĩ, Pabljãã na caãni arũapũ atũjãásupũ. Atu jãátĩ yua, uwirique mena nanarĩ Pablo, Silatũ rapopaturĩ mena etanumũ etayupũ. ³⁰ Cabero narẽ na wiyojori bero, atore bairo na ì jẽniñañupũ:

—¿Dope bairo yũ ácuati, Dios yũre cũ netõátõ, ì?

³¹ Pabljãã puame atore bairo qũĩñuparã:

—Jesucristo mena cariape mũ catũgoñatutuata, mũ, mũ yarã cũã mujãã netõmasĩgarã.

³² Bairo qũĩ yaparori bero, marĩ Quetiupau yaye quetire na quetibũju nemoñuparã Pabljãã preso jorica wiire caññacoteatacũ cũ ya wii macãña cũãrẽ. ³³ Ti ñami ti hora majũã caãno preso jorica wiire caññacoteatacũ yua, Pablo, Silajãã cãmĩrẽ na coseyupũ. Cabero cũ, cũ yarã cũãrẽ nipetiro na bautizayuparã. ³⁴ Bairo narẽ na cabautizaro bero, preso jorica wiire caññacoteatacũ puame cũ ya wiipũ na jũgoásupũ. Topũ ugariquere na nuñupũ Pabljããrẽ. Bairi yua cũ, cũ yarã cũã butioro useaniñuparã, Dios yaye quetire na catũgoũsaatato bero jũgori.

³⁵ Cabusuri rũmũ caãno, quetiuparã jueces na ãmũ jĩcããrãrẽ preso jorica wiire caññacoteatacũ tũpũ na joyuparã, “Pablo, Silare na wiyoyo rotiãto,” ìrã. ³⁶ Bairo na caĩjoatana na caĩrĩjẽrẽ tũgo, ti wiire caññacoteatacũ puame atore bairo qũĩñupũ Pablõre:

—Quetiuparā caññabeserā mujāārē yu wiyorotijoupa. Bairi caroaro mena mujāā ámasñña merē.

³⁷ Bairo cū cañrō tūgomicūā, atore bairo na ññupū Pablo quetiuparā caññabeserā na cajoatanarē:

—Ati macā macāāna caññabeserā roro jāā caātiere bócaññāēññama. Roro jāā ápewu. Bairo bócaetimirācūā, camasā nipetiro na caññajoro jāārē baperotiamā. Tunu bairoa preso jorica wiipū jāā cūrotiamā. Jāā cūā romanoa majā jāā cañnimiatācūārē, roro majū jāā átiamā. Bairo jāārē caátiatana nimirācūā, āmerē yasioro jāārē wiyogayama. Yasioro jāā ápérā. Na majūpua atíri jāārē na wiyora apáro —na ññupū Pablo.

³⁸ Bairo cū cañrō tūgo, na quetiuparā juecere na quetibujurásúparā soldaua pñame. Bairo Pablojāā romanoa majā na cañnierē na caquetibujuro tūgori bero, quetiuparā caññabeserā pñame roro narē na caátijatjere tūgoñarīqūē paijāññuparā. ³⁹ Bairo tūgoñarīqūē pairi yua, acoásúparā Pablo Silas tñpu, “Roro mujāārē jāā caátijatjere mujāā masiriyowa,” na íráná. Bairo na tñpu eta, ti wiire na wiyocōññuparā. Bairo na wiyori bero yua, aperopñ na caátó boyuparā. ⁴⁰ Bairo na cawiyoro bero, acoásúparā Lidia ya wiipñ. Topñ marī yarā Jesure catūgousarārē useanirō na tuao joroque na ásuparā. Bairo na áti yaparoro bero, ti macā cañniatana aperopñ acoásúparā.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Bairo áná yua, Pablo, Silajāā Anfípolis bairi Apolonia cawāmecñti macāārē netōáná, Tesalónica macāpñ etayuparā. Ti macāpñ judío majā ññubuerica wii cūgoyuparā. ² Bairi Pablo judío majā na cayerijārī rñmu caetaro ññarī, ti rñmu ññorē cū caátinucūrōrē bairo átigu, ti macā ññubuerica wii sinagogare ásupñ. Topñ etari yua, to macāānarē Dios ya tuti mena na ñña quetibujuyupñ, na busñnetōgn. Bairo jeto áti aññupū Pablo itia semana majū yerijārīcā rñmñrī caño. ³ Ti rñmñrē atore bairo na i quetibujuyupñ Pablo:

—Dios yaye cū caquetibujurica tuti atore bairo ñña: ‘Mesías, Dios cū cajopñ pñame ati yepañ ācñ, riacoagumi. Bairo cū cariacoamiatācūārē, cū catiocōāgumi Dios tunu,’ i quetibujuya Dios ya tuti. Cūā, Jesús ñññami Dios yaye quetibujurica tutipñ profeta majā na cawoatujūgoyecutacñ, mujāārē yu caquetibujñ —na ññupū Pablo.

⁴ Bairo cū cañrō tūgo, judío majā jñcāārā cariape tūgoyuparā. Na pñame Pablo, Silas mena bapacñti jūgoyuparā. Griego majā Diore cañroarā cūā capāārā na yaye quetire cariape tūgoyuparā. Tunu bairoa carōmia cañnimajūrā cūā capāārā cariape tūgoyuparā. ⁵ Bairo na cabairijere ññarī judío majā, Pablojāā na caquetibujurijere cariape catūgoena pñame na ññatutiyuparā. Bairo na ññatutiri yua, ñe ññie caáperā maarīpñ caānarē na neñoñuparā, nipetiropñ roro na caawajabato ññesēāparore bairo írā. Bairo ána, Jasón ya wiipñre roro átirā etayuparā, Pablo Silajāārē macāārā. Na ññerī camasārē roro na átirotigayuparā. ⁶ Bairo na bócaetiri, Jasón bairi aperā marī yarā Jesucristore catūgousari majā pñamerē ñe, na weeri na neásúparā ti macā macāāna quetiuparā tñpu. Topñ etari, atore bairo na i awajayuparā:

—¡Aperopñ macāāna caatátana pñame noo nipetiro na caññesēārōpñre royetuññesēārā átiyama! Bairi ati macāpñ cūārē merē etayama. ⁷ Jasón

puame cū ya wiipu na etarotiupu. Na nipetiro, “Apei quetiupau rey niñami Jesús,” na cañata, ¡marĩ quetiupau emperador romano cū caroticūrĩqũerē baibotiorā baiyama! —na iñuparā ti macā caaña na quetiuparārē.

⁸ Bairo na cañĩjērē tũgori, aperā camasā, bairi ti macā macãaña quetiuparā cūa jĩcārōrē bairo tũgoñarĩqũecuti masĩesuparā. ⁹ Bairo baimirācūa, Jasōjāa ya dinerore na mena na wapa cūrotiyuparā. Bairo áti yaparori bero, na piticōañuparā, ti macā macãaña quetiuparā Jasōjāārē.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Ti ñamicā canaiorĩpau ti macā macãaña marĩ yarā Jesucristore catũgousari majā puame Pablo, Silajāārē ti macārē na witirotiyuparā. “Tāmuri Berea macāpu ánaja,” na iñuparā. Cabero ti macāpu eta yua, judío majā na cañubueri wiipu ásúparā. ¹¹ Na roque Tesalónica macãaña judío majā netōjāñurō Jesús yaye queti Pablo cū caquetibujuriye catũgogari majā añuparā. Bairo caaña añirĩ, Pablo cū caĩquetibujurijere caroaro tũgousayuparā. Bairo tũgousari yua, tocānacā rāmua Dios ya tutire iñabuenucũñuparā, “¿Cariapea marĩrē cū quetibujumiñati?” iñā. ¹² Bairo iñabueri yua, na mena macãaña capāārā cariape tũgoyuparā. Griego majā cūa capāārā cariape tũgoyuparā carōmia cañimajūrā, aperā caũmua cūa.

¹³ Bairo Pablojāa Berea cūārē Dios yaye quetire na caquetibujero tũgori, judío majā Tesalónica macãaña puame Bereapu acoásúparā. Topu etari, to macãañarē Pablojāa na cabairijere busujāñuparā, roro na cañawajabatoñesēaparore bairo iñā. ¹⁴ Bairo na caátigaro iñarĩ, marĩ yarā Jesucristore catũgousari majā puame ti macārē Pablōre cū witirotiyuparā. “Tāmuri ria capairiya tũnipu ácúja. Timoteo, Silajāa puame jāa mena tuagarāma,” qũĩñuparā. ¹⁵ Bairo na caĩjoatacu mena cabapacutiátana puame cū cũñuparā Atenas cawāmecuti macāpu. Topu cū cūyaparori bero, tunucoásúparā na ya macā Bereapu tunu. Na mena atore bairo i quetijoyupu Pablo: “Silas, Timoteo mena tāmuri atopu na apáro,” na i joyupu.

Pablo en Atenas

¹⁶ Mai, Pablo Atenas macāpu Timoteo, bairi Silajāārē na cote ācū, ti macā macãaña wericarā jeto na cajũgũēā cũgoro iñarĩ, tũgoñarĩqũē paijāñuñupū. ¹⁷ Bairi ñubuerica wii sinagogapu judío majā aperā judío majā caāmerā Diore caĩroarā mena busunucũñupū, na busunetōgu. Tunu bairoa camasā na caneñaporipau plazapu caneñarā cūārē tocānacā rāmua busunucũñupū Pablo. ¹⁸ Bairo cū cabusuānitoye, epicúreos yaye bueri majā, aperā estoicos yaye bueri majā cūa cū mena busujũgoyuparā, cū busunetōgarā. Atore bairo qũĩñuparā Pablōre jĩcāārā:

—Āni, cabusuriquepai, ¿ñee ũnierē iñu qũĩñati?

Aperā atore bairo qũĩñuparā:

—Ape yepaa macãaña jũgũēārē marĩ catũgousarore bou baiimi.

Pablo puame Jesús yaye caroa quetire, tunu cū cacatirique cūārē na quetibuju baiyupu. ¹⁹ Bairo cū caĩrō tũgo, neñarĩ na cabusunucūrō, Areópago na caĩrōpu cū neásúparā. Bairo topu cū na cane etaro, atore bairo qũĩ jēñiñañuparā:

—¿Atie cawāma wāme mu caquetibujurijere, jāa mu quetibujugaetiyati?

²⁰ Mu caquetibujuriye ũnierē jāa tũgoñaētiña. Bairi tiere jāa masĩgaya mu caquetibujurijere —qũĩñuparā.

²¹ Mai, Atenas macã macãana nipetiro, bairi to macãana ape yepapu caatána cãa butioro tãgogayuparã apeye cawãma quetire. Tiere tãgori bero, tie jetore ãmeo busupëninucũñuparã na majũ.

²² Bairi Pablo puame Areópagopu ãcũ, na watoapu wãmũnucãrĩ atore bairo na iñupũ:

“Mujãã, Atenas macãana, capããrã mujãã jũgũẽã mujãã cawericarãrẽ iñarĩ, ‘Na jũgũẽãrẽ butioro catũgoñarĩ majã ñiñama,’ ñi tũgoñaña. ²³ Mujãã cañubueripauripu ñiñañesẽããpũ. Jĩcã altar mesa rocapu atore bairo i woaturiquere ñiñaapũ: ‘Dios, marĩ camasĩcũrẽ marĩ caĩroaripau niña.’ Bairo cũ masĩetĩmirãcũã, mujãã caĩroaure mujãã quetibũju acũ yu átiapu.

²⁴ “Cũã, Dios ati mũmrecóo macããjẽ nipetirijere caqũẽñorĩcũ, ati mũmrecóore, ati yepa cũãrẽ Quetiupau niñami. Templos, ‘Dios ya wii nigaro,’ camasã iñĩ na caqũẽñorĩcã wiirire ãmerĩnucũñami. ²⁵ Ñe ùnie cũ caãnipeere cũrẽ marĩ caátibojapee cũ rusaetiya Diore. Cũ puame roque niñami marĩ camasãrẽ marĩ cacatiãnierẽ cajou. Tunu bairoa marĩ cayer-ijoãnie, wĩno cũãrẽ, apeye nipetirije cũ jetoa marĩrẽ cajou niñami.

²⁶ “Bairi jĩcãũ caũmu jũgori nipetiro camasã poari ati yepa nipetiropu na masãbatanucãõ joroque ásupi. Tunu bairoa tocãnacã poare na caãnipa yũtearije cũñupĩ. ²⁷ Bairo ásupi Dios, tocãnacãũpuã camasã cũ na camasĩparore bairo i. Bairi cũrẽ cabocõãninucũrã puame cũ masĩgarãma. Dope bairo mee niña Diore masĩrĩqũẽ. ²⁸ Cũ, Dios cũ cajuátói jũgori marĩ catiya. Marĩ paamasĩña. Marĩ ãnajẽ catiya. Mujãã ya poa macãana poesiare cawoaturo majã cũã torea bairo iñupã: ‘Marĩã, Dios pãrãmerãrẽ bairo caãna marĩ ãniña,’ iñupã.

²⁹ “Bairi Dios pãrãmerãrẽ bairo caãna ãnirĩ camasã na catũgoñarĩjẽ jũgori, oro, plata, o ùtã mena camasãrẽ bairo cabaurãrẽ na caqũẽñorĩcãrãrẽ marĩ caĩroaro ñuẽtĩña. ³⁰ Tirũmũpure camasã roro na caátiere boetimicũã, popiye na baio joroque ápeyupi, cũ yaye queti nipetirijere na camasĩetoi. ãme puame roque na camasĩrõĩ, tocãnacãũã camasã nipetiro na caãnopu roro na caátiere na jãnarotiyupi. ³¹ Tunu bairoa jĩcã rũmu ati yepa macãana nipetirore cũ caĩñabesepa rũmurẽ cũñupĩ Dios. Bairi caũmu caroaro cariape caĩñabesepau cũãrẽ cũ cũñupĩ. Cũ, caũmu cariacoatacũ cũ caãnimiatacũãrẽ, tunu cũ catioyupi Dios. Bairo cũ cũ cacatiuro jũgori nipetiro camasã puame cũ, caĩñabesepau cũ caãnierẽ masĩcõãñama,” na i quetibũjũyupũ Pablo to macããnarẽ.

³² Bairo to macããna, “Cariacoatana nimirãcũã, tunu catiyama camasã,” Pablo cũ caĩrõ tãgori, jĩcããrã na mena macããna cũ boyetiyuparã. Aperã puame atore bairo qũĩñuparã:

—Cabero ùno cũ yaye quetire marĩ tũgonemorõã tunu —qũĩñuparã.

³³ Bairo na caĩrõ bero, Pablo puame na aweyocoásúpũ. ³⁴ Bairo na cũ caaweyocoamiatacũãrẽ, jĩcããrã na mena macããna cũ bero usari, cũ yaye quetire cariape tũgousayuparã. Jĩcãũ na mena macããcũ Dionisio wãmecusupu. Cũ puame Areópagopu caneñaporã mena macããcũ ãñupũ. Apeo Dámaris cawãmecũco cũã cariape tũgoyupo Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ. Aperã cũã cariape cũ caĩrĩjẽrẽ tũgousajũgoyuparã.

18

Pablo en Corinto

¹ Cabero Pablo Atenapu quetibũju ãnirĩ bero, ti macã caãnĩatacũ acoásúpũ Corinto cawãmecũti macãpũ. ² Topu etari yua, jĩcãũ, Ponto yepa

macãacũ cañimirĩcũ judío majõcũ Aquila cawãmecũcũre cũ bocáetayupũ. Mai, cajũgoyepũ Aquila, cũ nũmo Priscila mena Italiapũ cañimiatana Corintopũ etayuparã. Quetiupau emperador Claudio, “Nipetiro judío majã ati macã Romarẽ caãna na witiápáro,” na cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, Corintopũ etayuparã. Tere tũgori Pablo puame na ññañesẽãũ ásúpũ. ³ Aquilajãã cũã Pablo cũ caátore bairo paarique cũgoyuparã. Caesebutirije jutii paca aseri wii mena aperã ñesẽãráná na caneátie ocojurique aseri ñnierẽ qũẽnorĩqũẽ paarique cũgoyuparã. Tere capaarã na caãnoi, na mena paagũ na mena tuayupũ Pablo. ⁴ Bairo tuari yua, tocãnacã rũmũ judío majã na cayerijãrĩ rũmũ caãno, ñubuerica wii sinagogapũ ánuccũñupũ. Topũ na quetibũjũnuccũñupũ Jesús, Mesías cũ cañnierẽ judío majã, judío majã caãmerã cũã na camasĩparore bairo ñ.

⁵ Bairi Macedoniapũ cañniatana, Timoteo Silas mena Corintopũ na caetaro bero, Pablo puame judío majãrẽ caroa quetire na quetibũjũ ñesẽãrĩqũẽ jeto átiãñupũ, Jesús Mesías cũ cañnierẽ. ⁶ Bairo judío majãrẽ cũ caquetibũjũmiatacũãrẽ, na puame cũ busucãnamũñuparã. Roro qũĩñuparã. Bairo roro cũ na caĩrõĩ, Pablo puame cũ jutii macããjẽ ñerĩrẽ pabatoreyupũ na caĩñajoro, “Roro yũ mujãã átiya,” ñ. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na ññupũ:

—Mujãã catũgogaetie bui popiye mujãã baigarã. Yũ yaye wapa mee, mujãã yaye wapa puame roque nigaro. Torecũ, ati rũmũ judío majã caãmerã puamerẽ yũ quetibũjũ jũgon águ yua —na ññupũ Pablo judío majãrẽ.

⁷ Bairo na ñrĩ bero, ñubuerica wiire witi acoásúpũ Pablo. Jĩcãũ caũmũ Ticio Justo cawãmecũcũ, Diore caĩroau ya wiipũ ásúpũ. Cũ ya wii puame ñubuerica wii sinagogatũaca ãñuparõ. ⁸ Topũ cũ caãno, Crispo ñubuerica wii sinagoga quetiupau jĩcãũ cũ yarã nipetiro mena marĩ Quetiupau yaye quetire tũgousajũgoyuparã. Aperã Corinto macããna cũã capããrã Jesús yaye quetire tũgori, cariape tũgojũgoyuparã. Bairo cariape na catũgoro jũgori, na bautiza rotiyuparã.

⁹⁻¹⁰ Jĩcã ñami qũẽguericarore bairo Pablo cũ caãno, marĩ Quetiupau yaye quetire atore bairo tũgoyupũ: “Yũ, mũ mena yũ ánicõãña. Bairi ni jĩcãũ ñcũ murẽ ricaati caátimasĩ manigumi. Tunu bairoa ati macãpũre capããrã yure caĩroarã niñama. Bairi tũgoña uwieticõãña. Yũ yaye quetire quetibũjũcõã ãninucũña. Murẽ yũ caátirotiriquere jãnaeticõãña,” qũĩñupũ marĩ Quetiupau Pablöre. ¹¹ Bairo marĩ Quetiupau cũ caĩrõĩ, Pablo puame jĩcã cũma ape cũma recomacã majũ ãñupũ ti macã Corintopũre. Topũ ãcũ yua, to macããnarẽ na quetibũjũ ãñupũ Dios yaye quetire.

¹² Tiwatoare Galión ti yepa Acaya quetiupau gobernador cũ caãno, judío majã puame jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cãtĩri Pablöre boesuparã. Bairo cũ boetiri yua, cũ ñee, cũ neásuparã quetiupau gobernador tũpu.

¹³ Cũ tũpu Pablöre cũ ne etari yua, atore bairo qũĩñuparã:

—Ãnia, Pablo ricaati camasãrẽ na quetibũjũ ñesẽãũ baiyami ati macãpũre. Jãã ñicũ Moisés ãnacũ Diore jãã caĩroapeere cũ caroticũrĩcãrõrẽ bairo mee quetibũjũyami —qũĩñuparã judío majã Galiorẽ.

¹⁴ Pablo puame bairo na caĩrõ na yũgũ cũ caátipaua, Galión puame atore bairo na ñ jũgoyupũ:

—Roro cũ caátato bero caãmata roquere, mujãã judío majã ãnirẽ mujãã cabusũpairijere yũ tũgoña besebujõu. ¹⁵ Bairãrũa, mujãã cabusũpairije, mujãã judío majãrẽ rotirique ñnie caãnoi, mujãã majũã tiere busũqũẽnoña

āni mena. Bairi yu puame tie ũnierē yu tãgoña besegaetiya —na ĩñupũ Galíon judío majārē.

¹⁶ Bairo ĩ yaparori bero, cū ũmua soldauare judío majārē na wiy-ojorotiyupũ. ¹⁷ Bairi to caāna nipetirā puame Sóstenes cawāmecucu, ñubuerica wii sinagoga quetiupau ĵicāūrē ñerĩ, tipaua cū baheyuparā, Galíon cū caĩñajoro. Galíon puamerē dope bairo cū baiesuparo bairo na caátie.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Pablo puame mai capee rāmũrĩ tuayupũ Corintopũre. Cabero marĩ yarā Jesure catãgousarārē na átaje uwirĩ bero, cūmuai Siria yepapũ acoásupũ tunu, cū bapa Aquila, Priscila mena. Mai, Cencrea macāpu ācũ, cū poare juarerotiyupũ. “Diore cū yu caĩjũgoyetiricarore bairo yu āti yaparoya,” ĩgu, bairo ásupũ. ¹⁹ Efeso macāpu etari bero, cū bapa Aquila, Priscilajāārē topũ na cūñupũ. Bairo na cūrĩ bero, ñubuerica wii sinagoga, ti macā macāāna judío majā na caneñanucũrĩ wiipũ ásupũ, na quetibujũ ácũ. ²⁰ Ti wii macāāna puame cū caĩrĩjērē tũgori yua, butiuro yoajāñurō tore cū catuarore boyuparā. Bairo cū catuarore cū na cabomiatacũārē, Pablo puame na mena yoaro tuagaesupũ. ²¹ Bairo tuagaetiri, atore bairo na ĩ átaje uwiypũ Pablo: “Dios cū cabooata, ape rāmũ mujāārē ñiñañesēāũ atĩgu tunu. Jerusalēpu yu netõgu bose rāmũ caānipa rāmũrē mai,” na ĩñupũ.

Bairo na ĩrĩ bero, cūmua mena Efeso macā caāniatacu acoásupũ Pablo. ²² Cabero Cesareapũ maa etari bero, Jerusalēpu acoásupũ, Jesure caĩroari poa macāānarē na jēniácũ. Na jēni yaparori bero, Antioquía macāpu tunucoásupũ yua. ²³ Topũre ĵicā yutea ānirĩ bero, tunu áneñoñupũ Galacia, bairi Frigia yepaare tocānacā macā cū cañesēārĩcārõpu. To macāāna Jesure catãgousari majā nipetirore na tãgoña yeri ñuo joroque na átiasupũ Pablo.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Ti yutea caāno ĵicāũ judío majõcu Apolos cawāmecucu Efeso macārē etayupũ. Apolos puame Alejandría macā macāācũ āñupũ. Caroaro cariape caquetibujumasĩ majũ āñupũ. Tunu bairoa Dios ya tuti macāājē cũārē caroaro masĩñupũ. ²⁵ Mai, cajũgoyepũ aperā marĩ Quetiupau yaye quetire cū quetibujuyuparā. Bairo tiere tũgousari bero, Apolos puame aperārē cū camasĩrõ cārõ na quetibujuyupũ. Juan camasārē bautiza ācũ, cū cabuerique jetore catãgoricu nimicũā, Jesús cū caānierē caroaro quetibujuyupũ. ²⁶ Bairi uwiricaró mano ñubuerica wiipũ na cū caquetibujũāno, Aquila bairi Priscilajāā puame cū tũgoyuparā. Cū caĩrĩjērē tũgori bero, cū neásuparā na caāni wiipũ. Topũ Dios yaye cū camasĩpee carusarijere cū quetibujunemoñuparā.

²⁷ Cabero Acaya yepapũ Apolos quetibujũ ñesēāũ águ cū cabairo ĩñarĩ, marĩ yarā Jesucristore catãgousari majā puame cū juásuparā. Cūrē to macāāna catãgousari majā caroaro mena cū na bocaáto ĩrā, papera pũrõ cartare cū woabojajoyuparā. Bairi Acaya yepapũ etari bero, Apolos butiuro na juátinemoñupũ to macāāna, Dios cū caĩñamairĩjē jũgori cū canetõdõrĩcārārē. ²⁸ Tunu bairoa nipetiro na caĩñojoropũ, judío majārē na quetibujũ netõnucāñupũ. Dios ya tutire buejũgori bero, Jesús Mesías cū caānierē na quetibujuyupũ. Bairo na cū caĩquetibujuroĩ, “Cũā, Mesías mee ācũmi,” qũĩ netõmasĩēsuparā.

19

Pablo en Efeso

¹ Apolos, Corintopu cū caānitoye, Pablo puame ūtā yucu capairi yepare netōátī, Efesopu etayupu. Topu etari, capāārā Jesure catūgousari majārē na bocáyupu. ² Narē, atore bairo na ī jēniñañupū:

—¿Dios yaye quetire majāā catūgousajūgori rāmūrē Espiritu Santore majāā cūgojūgori?

Bairo cū caījēniñarō, atore bairo qūññuparā:

—Jāā cūgojūgoepu. Espiritu Santo cū caānierē di rāmu ūno jāā tūgoñāēpū.

³ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ī jēniñanemoñupū tunu Pablo:

—Toroque, ūno yaye bueriquere tūgousari bero majāā bautiza rotiri? Na puame atore bairo qūññuparā:

—Juan cū cabuerijere jāā catūgousaro bero, jāā bautizawī —qūññuparā.

⁴ Pablo puame na īñupū tunu:

—Bairoa ásupi Juan ānacū baipua. Camasā roro na caátiere tūgoña yapapuari na catūgoñawasoaro bero, na bautizayupi. Tunu bairoa, “Yu bero macāācū yaye queti cūārē tūgousaya,” na īñupī. Jesure īgu bairo īñupī Juan ānacū —na ī quetibujuyupu Pablo Efeso macāānarē.

⁵ Bairo cū caīrō tūgo, marī Quetiupau ya wāme mena bautiza rotiyuparā. ⁶ Cabero Pablo na ruoari buipu cū wāmo mena cū cañgāpeoro yua, Espiritu Santo napure ruietayupu. Bairo cū caetaro, apeye busarique busujūgoyuparā. Bairo busari, Dios narē cū camasīōrījērē quetibujanetōñuparā. ⁷ Na, caquetibujurā caāmua puga wāmo peti rupore puga pēnirō cānacāu majū āñuparā.

⁸ Bairi Pablo puame ti macāpu ācū, itiarā muipua majū ñubuerica wii sinagogapure ānucūñupū. Topure uwiricarō mano, caroa quetire na quetibujanucūñupū: Dios cū carotimasīrīpau macāājē quetire na catūgousaparore bairo ī, na busunucūñupū. ⁹ Bairo cū cabusumiatacūārē, jīcāārā na mena macāāna cū caīrījērē cariape tūgoesuparā. Cayugaena majū āñuparā. Bairo caāna ānirī, camasā na catūgoro, Dios yaye cawāma quetire roro ī busupaiyuparā. Bairo roro na cabusupairo īñarī, Pablo puame na piticōāñupū. Na pitiri yua, Jesucristore catūgousari majā mena Tirano cawāmecucu buerica wiipu na jūgoásupu. Topu na quetibujanucūñupū tocānacā rāmua. ¹⁰ Bairo jeto ātiāninucūñupū Pablo puga cūma majū. Bairi nipetiro Asia yepa macāāna judío majā, judío majā caāmerā cūā tūgopeticoasuparā marī Quetiupau yaye quetire.

¹¹ Tiwatoare Dios puame camasārē Pablo jūgori capee caroa wāmerē na āti īñoñupū. ¹² Bairi Pablo cū majū cū caápérimitacūārē, aperā camasā na jutii cabuimacāātō ūno, o jutii asero ūno mena Pablōre na capāñarotirijere jecoanucūñuparā cariayecuna tupa. Bairo na caāto, cariayecuna puame tiere pāñarī caticoanucūñuparā. Wātīā yeri pūna cacūgori majā cūārē na witicoanucūñuparā wātīā, bairo na caāto.

¹³ Tiwatoare aperā judío majā wātīā yeri pūna cacūgori majārē wātīārē cawiyōñesēārī majā āñuparā. Na puame Jesús cū camasīrījē mena tore bairo átigarā, atore bairo īñuparā wātīā yeri pūnarē: “¡Pablo cū caquetibujū, Jesús wāme mena majāārē, ‘Witi ánaja,’ jāā īña!”

¹⁴ Tore bairo ātiāninucūñuparā Esceva cawāmecucu judío majōcu pūnaa jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacāu majū caāna. Na pacu, Esceva puame, sacerdote majā quetiupau jīcāu āñupū. ¹⁵ Bairo na caātiāno, jīcā rāmua

jĩcãũ wãtĩ yeri pũna pũame atore bairo na ãĩũpũ: “Yũa, Jesure yũ masĩña. Pablo cũãrẽ yũ masĩña. Mũjãã roquere yũ masĩẽtĩña. ¿Namarã ãna mũjãã ãniĩati?” na ãĩũpũ wãtĩ.

¹⁶ Bairo na cũ caĩãnipaũa, caũmũ wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame napũre patirocapeayupũ. Bairo patirocapeari yua, tutuaro mena jĩcã nũgõã na qũẽnetõnũcãcõãũpũ. Bairo roro majũ narẽ cũ caátie jũgori, ti wiire rutiwiticoasuparã caũmũa, jutii mána, cãmii cũgori yua. ¹⁷ Bairi nipetiro Efeso macã macããna, judío majã, judío majã caãmerã cũã tiere tũgoyuparã. Bairo tũgori yua, butioro tũgoña uwiuparã. Torena, marĩ Quetiupau ya wãmerẽ netõjãñurõ nũcũbũgorique mena tũgoñarĩqũẽ cũsuparã.

¹⁸ Tunu bairoa Jesucristo yayere cariape catũgoricarã capããrã roro na caátaje nipetirijere yapapuari capããrã camasã na caĩñajoro quetibũjurã etanucũñuparã. ¹⁹ Tunu bairoa cũmua na camasĩrĩjẽ ãnierẽ caátana cũã capããrã ricaati na bueri catutirire nipetiro camasã na caĩñajoro joerecõãñuparã. Ti tutiri wapa, paio cincuenta mil plata tiiri majũ wapacũsuparo. ²⁰ Bairi marĩ Quetiupau yaye queti pũame nipetiro pũ etapeticoasuparo. Bairo caetapetiro yua, tiere catũgõũsari majãrẽ cũ camasĩrĩjẽrẽ na ãĩnoñupũ Dios.

²¹ Cabero Pablo pũame cũ yeripu atore bairo ã tũgoñaũpũ: “Macedonia yepa bairi Acaya yepa cũãrẽ áñesẽã yaparori bero, Jerusalén macãpu yũ ácoagn. Topũ ãnirĩ bero, Roma macãpu cũãrẽ ñiĩñesẽãũ águ,” ã tũgoñaũpũ. ²² Bairo ã tũgoñarĩ, cũ mena cajupaarã, Timoteo bairi Erasto cawãmecũnarẽ cũ jũgoye na árotiyupũ Macedonia yepapũ. Mai, cũ pũame yojãñurõ tuaũsayupũ Asia yepapũre.

El alboroto en Efeso

²³ Ti yuteapu caãno Efeso macãpũre butioro risetiña ãñuparõ Jesús yaye cawãma quetire capããrã na catũgõũsaro jũgori. ²⁴ Demetrio cawãmecũcũ pũame ti macã macããna nipetiro pũ roro na awaja ñesẽãõ joroque na ásupũ. Mai, Demetrio pũame caasiyarije plata mena capaari majõcũ ãñupũ. Tie plata mena na jũgũẽõ Artemisa cawãmecũcore na cañubueri wii templo macããjẽ ãnierẽ caqũẽnou ãñupũ. Bairo caqũẽnou ãnirĩ, cũ, cũ paabojari majã cũã tiere camasãrẽ nunirĩ, paio majũ wapatanucũñuparã. ²⁵ Bairi Demetrio pũame cũ ãmũarẽ na neño, aperã cũ paariquere bairo capaari majã cũãrẽ neño, atore bairo na ãĩũpũ: “Mũjãã, yũ paariquere bairo capaariquẽcũna, mũjãã masĩña: Marĩ paarique jũgori caroaro wapatarĩ marĩ ãnicõãña. Tie camanicõãta, marĩ ãnimasĩẽtĩbujiorã. ²⁶ Bairo cabaimiatacũãrẽ, ãmerẽ cũ, Pablo, cũ caĩrĩjẽrẽ mũjãã tũgonucũña. Cũ pũame, ‘jũgũẽãrẽ bairo cabaurã camasã na caweericarã, jũgũẽã mee niĩnama,’ ã quetibũjũ ñesẽãnucũñami. Bairo ãrĩ, capããrã camasãrẽ cariape na tũgoñaõ joroque átiyami. Ati macã Efeso macã jeto meerẽ bairo átiyami. Asia yepa nipetiro jãñurĩpũ etaro baiya cũ caĩrĩjẽ. ²⁷ Bairo cũ caáto, ñuẽtĩña marĩrẽ. Bairo cũ caquetibũjũnemoata, marĩ paarique yasicoabujioro. Tunu bairoa, marĩ jũgũẽõ caãnimajũõ Artemisa ya wii templo pũame cabũgoro macã wiire bairo tuabujioro. Artemisa cũãrẽ ãroa manibujioro, ati yepa Asia, bairi ati ãmũrecõo nipe-tiro pũ marĩ caĩroao pũamerẽ,” na ãĩũpũ Demetrio cũ paariquere bairo capaari majãrẽ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, butioro asiari, atore bairo ã awaja jũgoyuparã: “¡Artemisare marĩ, Efeso macããna, cõ marĩ caĩroarije to petieticõãto!”

²⁹ Aperã cûã tiere tûgori, Efeso macã nipetiropu mawijioroa awajacõã ñesẽãñuparã. Bairo na cabaiãno, na mena macããna jicããrã puame Gayo bairi Aristarco menarẽ na patirocapeayuparã. Mai, Gayo, Aristarco-jãã Macedoniapu macããna, Pablo baparã majũ añuparã. Bairo narẽ patirocapeari bero, wẽpũrõ mena na tũgã ásũparã ti macã macããna na caneñanucũrõ, teatropu. ³⁰ Bairo na caãto tũgori, na caneñarõpu ágamiñupũ Pablo cûã, na mena busugu. Bairo cũ caágamiatacũãrẽ, ti macã macããna Jesure catũgousari majã puame cũ joesuparã, cũrẽ pajĩãrema, ãrã. ³¹ Aperã Asia yepa macããna quetiuparã, Pablore caĩroarã cûã, “Topu, camasã watoapu cũ ápéricõãto,” ã quetijoyuparã.

³² Bairo cũ cabaiãno, to macããna na caneñarõpu ãna, jicããrã na mena macããna jicã wãmerẽ ã awajanucũñuparã. Aperã cûã ape wãmerẽ ã awajanucũñuparã. Camecũrãrẽ bairo baiyuparã. Bairi caneñarã nipetiro jãñurĩpuã, “¿Dopẽĩrã marĩrẽ atopu na neñoupari?” ã tũgoña masĩesuparã. ³³ Bairo na cabaiãno, jicããrã na mena macããna na cabairijere cũ quetibũyuparã Alejandro cawãmecucure. Bairo cũ quetibũjuri bero, cũ tuneroca nucõñuparã camasã na caĩñajoro, camasã to cañnarẽ na cũ quetibũju masĩõãto cabairijere, ãrã. Bairi Alejandro puame cũ wãmorĩrẽ ñumugõrĩ na busujãna rotiyupu. “Judío majã mee buicutiyama tie ati macãã macããna na cabaimecũrĩjẽrẽ,” na ãgu ãmiñupũ. ³⁴ Bairo cũ caĩgarije watoa, to macããna neñarĩ majã puame, “Cũ cûã judío majõcua niñami,” na caĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. Bairo tũgori yua, pũga hora majũ, “¿Artemisare marĩ, Efeso macããna, cõ marĩ caĩroarije to petieticõãto!” ã awaja añuparã.

³⁵ Cabero jicãũ ti macã macããcũ quetiupau puame caawajari majãrẽ na jãnarotiri bero, atore bairo na ãñupũ: “Yũ yarã, ati macã Efeso macããna tũgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: Ati umurecõo macããna nipetiro masĩñama marĩ jũgũẽõ Artemisa cañnimajũõ ya wii templeore marĩ cacotenucũrĩjẽrẽ. Cõrẽ bairo cabauo werico umurecõopu cañaatãco cũãrẽ marĩ cacotenucũrĩjẽrẽ masĩñama. ³⁶⁻³⁷ Ni jicãũ ucũ, ‘Tore bairo mee niña,’ caĩ mácũmi. Bairi tocãrõã tie mujãã caĩmecũrĩjẽrẽ jãnaña. ãnoa mujãã cañeatĩatana puame marĩ cañubueri wii templo macããjẽ jicã wãme ãnorẽ jerutiesupa. Tunu marĩ jũgũẽõ cũãrẽ roro cõ ã busupaiesupa. Bairi caroarõ tũgoñajũgoyetiya mujãã caáparo jũgoye, roro mujãã caáperiparore bairo. ³⁸ Bairi Demetrío, aperã cũrẽ bairo capaariquecuna cûã, noa ãnarẽ, ‘Roro caána niñama,’ na caĩ asiaata, marĩ quetiuparã jueces tapu tiere na quetibũjurã ápáro. Topu na caápata, juez puame na caĩrĩjẽrẽ na busuqũẽnobojagumi. ³⁹ Tunu bairoa, ape wãme mujãã caĩgarije caãmata, ati macã macããna quetiuparã na caneñaporipau ãnopu tiere na mujãã caquetibũjaro ñuña. ⁴⁰ Ati rũmu marĩ caãtiere jicoquei marĩ cajãnaeticõãta, tiere ãnarĩ, ‘Efeso macããna nipetiropu mawijioroa caawajacõã ñesẽãpairã niñama,’ marĩ ã busujãbujiorãma aperã. Bairi, ‘¿dope bairo bairi, bairo mujãã baijũgori?’ marĩrẽ na caĩjẽniñaata, marĩ puame dope bairo na marĩ yumasĩetĩbujiorã. Ñe jũgori marĩ cabairique caãno cãrõrẽ marĩ ã masĩena,” na ãñupũ ti macã macããcũ quetiupau jicãũ topure caneñarĩcãrãrẽ. ⁴¹ Bairo ã yaparori bero yua, na ábatacoarotiyupu.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Bairo risetiña capetiatato bero, ti macã macããna Jesure catũgousari majãrẽ na piijoyupu Pablo jicã wãme ãnorẽ na quetibũju tusagu.

Na quetibũy yaparo yua, na átáje uwiri bero, Macedonia yepapũ acoásupũ. ² To Macedonia netóácsú, tocānacāpau macāāna marĩ yarā Jesure catũgousari majārē na cū caĩrĩjē jũgori na tũgoña yeri ñuo joroque na ásupũ. Bairo na átinetóáti bero, Grecia yepapũ etayupũ. ³ Topũre itiarā muĩpũa añupũ to macāāna mena. Siriapũ cūmua mena tunuágũ cabaimi-atacu queti tũgoyupũ judío majā cūrē na capajĩāga tũgoñarĩjērē. Bairo na caátigaroi, cū caátijũgoricaró Macedonia yepa, maapũa ágatũgoñañupũ tunu Pablo. ⁴ Bairi yua, cabero cū caĩtũgoñaatatorea bairo topũ ásupũ. Cū mena bapacuti ásuparā Sópater, Berea macā macāācũ, Pirro macũ. Tunu aperā Aristarco, Segundojāā Tesalónica macā macāāna, bairi apeĩ Gayo, Derbe macāācũ, bairi Timoteo, bairi aperā Tíquico, Trófimojāā Asia yepa macāāna cūa Pablo mena bapacuti ásuparā. ⁵ Na, marĩ yarā pũame jāā jũgoye áamá. Bairi yua, Troas macāpũ jāā coteyupa. ⁶ Jāā pũame, Pascua, pāārē cawauarije asuena na caũgari bose rũmũ bero, Filipos macāpũ caānimiatana cūmua mena jāā acoápũ. Bairo áná, jĩcā wāmo cānacā rũmũ bero, Troas macāpũ jāā etawũ. Topũre jāā āmũ jĩcā wāmo peti puga pēnirō cānacā rũmũrĩ majũ.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Ape semana cajāājũgori rũmũ caāno, marĩ Quetiupau cū cariariquere tũgoñanemorĩ pāārē pebatogarā jāā neñawũ. Bairo jāā cabairo, Pablo pũame marĩ yarā, Jesure catũgousari majārē quetibũjuami. Cabusuri rũmũ caānoa ágũ baiwĩ Pablo. Bairi ti ñamirē yoaro, ñami recomacāpũ quetibũjũ ānicōā recoawĩ mai. ⁸ Mai, jāā caneñarĩ arũa pũame jōbui pũga arũa buĩpũ āmũ. Tunu bairoa ti arũapũre capee jĩñaworique, na cajĩñawoataje āmũ. ⁹ Bairo Pablo jāārē cū caquetibũjuāno, jĩcā cawāmau Eutico cawāmecũcũ ventana jopepũ tũgo ruiwĩ. Nocārō yoaro majũ Pablo cū caquetibũjuroi, cawāmau pũame wũgoa tāmũocoabauwĩ. Bairo wũgoa tāmũorĩ yua, toa cāninumuatĩ, pũga arũa buĩpũ ñacoa ruiámĩ yepapũ. Bairo cū cañaátó, ti arũapũ caāniatana cū tũpũ ruiátĩ yua, cariaatacapũre cū tũgā wāmũo ropowā. ¹⁰ Pablo cūa ruiátĩ, cū buĩpũ etanucārĩ, cū rupau ānatōrē newāmũowĩ. Bairo cū átiri, atore bairo na ĩwĩ cū yarārē:

—Tũgoñarĩqũē paieticōāña; caticōāñami.

¹¹ Pablo cūrē cū cacatioro bero, jāā wāmũcoápũ tunu ti arũapũ. Topũ jāā caetaro, Pablo pũame pāārē carecomacā pebatori, jāā jũgougawĩ. Bairo átiri bero, jāā quetibũjunemowĩ tunu. Cabusuripapũ quetibũjũanawĩ. Bairo quetibũjũ yaparo, acoámĩ yua Pablo. ¹² Caāmũ cawāmau cañapajĩatacu pũamerē cacatipũre cū neásupa cū ya wiĩpũ. Bairo cū cacatiro ĩñarĩ, to macāāna pũame caroa yericuti nemomajũcōañupā.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Jāā pũame jāā caāmeoĩatatore bairo Pablo jũgoye jāā ápũ cūmua mena Aso macāpũ, topũ Pablora cū cotegarā. Pablo pũame cū caáгатatore bairo maapũ ásupĩ. ¹⁴ Bairi Asopũ jāā caāmeo bocáro bero, cūmua mena jāā, nipetirā jāā ápũ Mitilene macāpũ. ¹⁵ Mitilene caāniatana cabusuri rũmũ caāno Quío cawāmecuti macā tũpũ jāā netóápũ. Bairo Quío macārē netóáná, ape rũmũ cabusuri rũmũ jāā etawũ Samos cawāmecuti petapũ. Bairi tunu jĩcā rũmũ bero majũ jāā etawũ Mileto cawāmecuti macāpũ. ¹⁶ Pablo pũame Jerusalén macāpũ Pentecostés bose rũmũrē netōgũ patowācājāñuwĩ. Torecũ, Asia yepapũre yoaro tuagaemĩ. Tunu ti yepa macāā macā Efeso cūārē maagaemĩ.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Bairi Mileto macâpu jãã caãno, na piijorotiwi Jesure catûgousari poa mena macããna cabutoare. ¹⁸ Bairo cû caijoatana na caetaro, atore bairo na iwi: “Mujãã caroaro majû mujãã masiña mujãã mena yu caatiãanjêrê. Asia yepapu yu caetajûgorica rûmupui caroaro mujãã mena cabaiãnacû, âmepû cûârê bairoa yu baicõã âniña mai mujãã menarê. ¹⁹ Yu, mujãã watoare marî Quetiupau cû carotirore bairo caatimajõcu ânirî di rûmu ûno, ‘Caanimajûûrê bairo ñiñaña,’ caî ûcûrê bairo yu baiñesêãepû. Tunu camasã Dios yaye caroa quetire na catûgousaetoi, tûgoña yapapuari yu otinucûwû. Tunu bairoa judío majã majã roro yure na caâtigarije jûgori popiye yu bai âninucûña. ²⁰ Bairo popiye baimicûã, caroaro mujãã canetõparore bairo î, mujããrê yu quetibujucõã âninucûwû tiere. Bairi noo mujãã caneñarõ ûnopu, o mujãã ya wiiripu cûârê tiere yu quetibujûñesêãjãnaepû. ²¹ Bairi yua, judío majã, judío majã caãmerã cûârê, ‘Tûgoña qûênorî, caroaro ãña Dios mena,’ na ñi quetibujunucûmiwû. Marî Quetiupau Jesús mena na catûgofiatutuarore yu bonucûmiwû.

²² “Bairi âmerê yua, Espiritu Santo yure cû carotirije jûgori Jerusalêpu águ yu baiya. Topu etau dope bairo yu cabaipere masêtîmicûã, topu yu ágaya. ²³ Ati wãme jetore yu masiña Espiritu Santo yu cû camasîõrîjê jûgori: Noo yu caquetibujûñesêãrõpu cârõ preso jorica wiipu yu cûgarãma. Capee wãme popiye bairiquere yu átigarãma. ²⁴ Bairo roro yure na caâtigamiatacûârê, yu tûgoñarîqûê paletiya baiyua. Eperã caatûri majã atu netõgarã na cawêpûrîjê mena butioro áyama. Tore bairo yu cûã yu cawêpûrîjê mena caroaro yu átigu yu caãni rûmu cârõ. Camasãrê Dios cû camairîjê caroa quetire marî Quetiupau Jesús yu cû caquetibujuroticûrîqûêrê yu átipecoyaya.

²⁵ “Apeyera tunu caãnorê bairo mujããrê ñiña: Mujããtu âcûpû, Dios cû carotimasîrîpau macããjêrê yu quetibujuwu. Mujãã tiere yu caquetibujuricarã pugani yu mujãã ñianemoetigarã tunu. ²⁶ Bairi atore bairo mujããrê îgu ñiña: Yu buicuperigu Dios cû carotimasîrîpau ni jîcã ûcû mujãã mena macããcû topu cû caápericõãta. ²⁷ Nipetirije mujãã caáteepe Dios cû caborijere jîcã wãme ûno rusaeto mujãã yu quetibujuwu. ²⁸ Bairo yu caîrîcãrã ânirî Efeso macããna Jesure caîroari poa macããnarê caroaro na jûgoátiaña. Jesucristo cû carîi rericaro jûgori peeropu roro cabaibujîparãrê cû canetõõrîcãrãrê caroaro na jûgoátiaña. Espiritu Santo puame mujããrê ti poa macããna Dios yarãrê carupoare bairo caãna, pastorea mujãã cûñupî. Bairi caroaro na coteya. ²⁹ Yu caátó bero, aperã caîtori majã, macãncû yaia cauwarãrê bairo caãna mujããtu etari roro mujãã átigarãma, Jesucristore caîroari poa macããna cû yayere na cajãnaparore bairo îrã. ³⁰ Jîcããrã mujãã mena macããna cûã ricaati quetibujugarãma na cabuerije puamerê Jesucristo yarã na catûgousaparore bairo îrã. ³¹ Bairi nipetirije mujãã catûgoñarîjê mena tûgoñamasîcõã ãña. Itia cûma majû ñami, umureco cûârê mujãã nipetiro tocãnacûârê mujãã yu quetibujuwu. Mujãã cabaipere butioro tûgoña yapapuari, yu otinucûwû. Tiere masiriteticõãña.

³² “Bairi yu bairãrê bairo caãna, âmerê mujããrê ñiña: Marî pacu Dios caroaro mujããrê qûñacoteáto. Tunu bairoa cû yaye marîrê cû camairîjê queti cûârê mujãã îroa âninucûgarã tocãnacã rûmu. Dios puame caátimasî ânirî marî yeripu cû mena marî tûgoñatutuanemo joroque átimasîñami.

Tunu bairoa cū yarā caroarārē na cū caļjūgoyeticūrīcārōrēā bairo nipe-tirijere átimasīñami. ³³ Di rūmū ūno aperārē jutii, dinero ūnie cūārē yu majū yaye caānipeere na yu jēni patowācōēpū. ³⁴ Caroaro majū merē mājāā masīña mājāā mena ācū, yu caātiānajērē. Yu majū yu capaarije wapa mena nipetirije yu, yu mena macāāna cūā jāā caborije ūnierē jāā bócawū. ³⁵ Bairo yu caātiānajērē īñacōrī, caroaro paarique cūtajere, bairi cabopacarārē caroaro marī cajuátimasīpee cūārē mājāā masīwū. Atore bairo marī Quetiupau cū caļrīqūērē tūgoñarī bairo yu apu: ‘Aperā mū cabopacarijere na cajoata, ūseanirī mū āniña.’ Yu pūame aperārē, na cabopacarijere mū cajoata roque, Dios pūame netōjāñurō ūseani tūgoñarīqūērē mū jogamī,” na ī quetibūjūwī Pablo cabūtoa camasīrā Efeso macāānarē.

³⁶ Bairo na ī yaparo yua, rūpopaturi mena etanumurī na, nipetirā mena Diore na jūgojēniwī Pablo. ³⁷ Bairo cū cajūgojēni yaparoro bero, nipetiro to macāāna tūgoña yapapuarique mena cū ūpū, cū pabario átiri otiwā. ³⁸ “Ati yepare marī cacatiri yuteare mājāā pūgani yu mājāā īñanemoetigarā,” Pablo na cū caļatajere tūgoñarī, būtioro yapapuawā. Cabero cū caátó, peta cūmuapu cū bapacūtītusarámā yua.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Marī yarā Jesure catūgousari majārē na átáje uwiri bero, cūmua mena jāā acoápū Cos yucūpoapu. Cabusuri rūmū caāno Rodas yucūpoapu jāā ápū. Ti yucūpoai áná, Pátara macāpu jāā etawū. ² Bairi Pátara macāpu āna, cūmua capairica Fenicia yepapu caátiare jāā etawū. Tiare etari yua, tia mena jāā ápū tunu. ³ Bairo áná, Chipre yucūpoare jāā īñajowū. Caācō nūgōā macāā nūgōā pūame ti yucūpoare jāā netóápū, Siria yepapu áná. Ti cūmua macāāna apeye ūnierē Tiro macāpu na cacūgaro jūgori ti macā petapu jāā rocatuetauwū. ⁴ Bairo ti macāā petapu rocatuetari yua, to macāāna Jesure catūgousari majārē jāā bocáwū. Narē bocári bero, na mena jāā tuawū jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā rūmurī majū. Na pūame, Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori, “Mūa, ápéricōāña Jerusalēpure. Roro mū ātirema,” qūlīwā Pablōre. ⁵ Bairo na caļmiatacūārē, jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā rūmurī canetōrō jāā ápū tunu. Bairo jāā caátó, na nipetiro na nūmoa, na pūnaa mena ti macā tūnipū jāā bapacūtī tusarámā. Bairo topū jāā na cabapacūtī átó, peta paputiropū rūpopaturi mena etanumurī Diore jāā jēniwū. ⁶ Jēni yaparori bero, na átáje uwiri, cūmua caparicaapu jāā ájāācoapu. Jāārē caļña ūsarátiatana pūame tunucoámā na wiiripū.

⁷ Ria capairiyare jāā caāñesēājānaparo jūgoye, ti macā Tiroi áná, Tole-maida cawāmecūtī macāpu jāā etawū. Ti macāpu aperā marī yarā Jesure catūgousari majārē na jāā bocáwū. Na mena topū jīcā rūmū jāā tuawū. ⁸ Ape rūmū cabusuri rūmū caāno, ti macāi áná, Cesarea macāpu jāā etawū yua. Ti macāpu etari bero, Felipe Dios yaye quetire caquetibūjūñesēārī majōcu ya wiipū jāā tuawū cū mena. Felipe pūame apóstolea majārē cajuāti majā jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacāū majū caāna mena macāācū jīcāū āmi. ⁹ Cū pūnaa baparicānacārā rōmirī cawāmojiyaena cawāmarā āma. Na, rōmirī pūame Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori Dios yaye quetire caquetibūjūmasīrā āma.

¹⁰ Capee rūmārī Felipe ya wiire jāā caāno, jīcāū Judea yepapū caāniatacū, Agabo cawāmecucū etawī jāā ture. Agabo cūā Espīritu Santo cū camasīōrījē jūgori Dios yaye quetire caquetibujumasī āmi. ¹¹ Bairo jāātū etari bero, Pablo yawē cinturon wērē nerī, cū majūā cū wāmorī, cū rapori cūārē jiyatucōñawī. Bairo átiri bero, atore bairo jāā īwī:

—Espīritu Santo pūame atore bairo marī camasīrō boyami: Judío majā Jerusalén macāāna atiwē upaure cū jiyari, cū jogarāma aperopū macāānarē, roro cū na caátiparore bairo īrā —jāā ī quetibujūwī Agabo.

¹² Bairo cū caīrō tūgo, jāā, Cesarea macāāna cūā, “Bairi Jerusalēpū mū ápérigū,” butioro cū jāā īmiwū Pablore. ¹³ Bairo jāā caīmiatacūārē, atore bairo jāā īwī Pablo:

—¿Dopēīrā tūgoña yapapuari yūre mūjāā otiyati? Bairo tūgoñarā, yū cūā yū yapapuanemo joroque mūjāā átiya. Yūa, Jerusalēpū Jesucristo yayere yū caquetibujarije jūgori yūre na cajiyaapeere yū uwietiya. Tunu bairoa yūre na capajīāpeere yū uwietiya —jāā īwī Pablo.

¹⁴ Bairi jāā pūame dope bairo qūīnetōmasīētīrī, atore bairo jāā īwū:

—Toroque, Dios cū caborore bairo cū baíato.

¹⁵ Bairo ī yaparori bero yua, jāā yaye apeye ūnierē jāā qūēnowū. Tiere qūēno yaparo, jāā acoápū Jerusalén macāpū yua. ¹⁶ Bairo jāā caátó, jīcāārā Cesarea macā macāāna marī yarā Jesucristore catūgousari majā jāārē bapacuti áamá. Na pūame jāā jūgoámá jīcāū Chipre yucūpoapū caānimirīcū, Mnasón cawāmecucū ya wiipū. Mnasón pūame tirūmupū Diore catūgousajūgoricū āmi. Cūā, Jerusalēpū jāā caāno, “Yū ya wii mūjāā tuagarā,” jāārē caīpau āmi.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Jerusalēpū jāā caetaro, marī yarā Jesucristo catūgousari majā ūseanirīqūē mena jāā bocáwā. ¹⁸ Ti rūmū cabusuri rūmū caāno, jāā mena ámī Pablo cūā Santiago ya wiipū. Topū nipetiro, cabutoa camasīrī majā cūā āñupā. ¹⁹ Pablo pūame na jēni yaparori bero, judío majā caāmerā watoa cū caāno Dios cū camasīrījē jūgori Pablo cū caátaje caāno cārōrē na quetibujūwī.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgori bero, Diore cū basapeowā. Basapeo yaparori, atore bairo qūīwā Pablore:

—Jāā yūa, tūgopeoya mai jāā caīrījērē: Jāā mena macāāna capāārā miles majū Jesure catūgousarā niñama. Na nipetiro Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē butioro marī caáticōā ninucūrōrē boyama. ²¹ Atoe bairo mū caátaje quetire tūgoypa: “Marī yarā judío majā ape yepapū caānarē Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na īroarotietiyami Pablo. Na pūnaa cūārē na rupau macāājērē yisetarotietiyami. Marī judío majā marī caátinucūrōrē bairo átirotietiyami,” na mū caīrīqūē quetire tūgoypa. ²² Bairo murē na cabūsupairoi, ¿dope bairo pūame marī caáto to űñiati? Yoaro mee tūgogarāma ati macāpū mū caānierē. ²³ Bairo pūame mū caáto űñubujoro: Jāā watoare niñama baparicānacāū caūmua Diore na caīrīcārōrē bairo caátiyaparoparā. ²⁴ Torecū, na mena áćuja templo, Dios ya wiipū. Topū judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caátinucūrōrē bairo mū, mū mena caáná cūā, mūjāā átigarā. Tunu sacerdote majā mūjāārē na caátibojarije mū majū na mū wapatibojagū. Bairo mū caáto jūgori na poare juarerotiri bero, “Merē Diore marī caīrīcārōrē bairo marī áti yaparoya,” ī masīgarāma yua. Bairo narē mū caátibojarore īñarī, camasā pūame, “Pablo cū caátajere na cabūsupairije cariape mee niña. Cū cūā

rita, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē īroayami,” ī masīgarāma. ²⁵ Apeyera tunu judío majā caāmerā Jesure caīroarā na caátipeere, merē atore bairo na jāā quetibujowu: “Camasā na caweericarārē īroari, waibutoa riire na cajoemugōjorije carūsarije ūnierē ūgaeticōāña. Tunu bairoa waibutoa wāmua wāīā pajīārīcārā riire ūgaeticōāña. Na riī cūārē etieticōāña. Tunu bairoa carōmia, o caāmua mena roro átiepeeticōāña,” na jāā ī quetibujowu —qūīwā Santiagojāā Pablöre.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Bairo cū na caītatato bero, cabusuri rūmū caāno, Pablo pūame na caītatatore bairo caāmua bapariacānācūūrē na jūgoāmī templo wiipū. Topū eta, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caātīnucūrōrē bairo ámá. Bairo áti yaparori bero, ti wii macāāna sacerdote majārē na quetibujowī Pablo Diore na caīrīcārōrē bairo na caātiyaparopa rūmū caetaparore. Tunu na caāno cārōpua ovejare Diopure cū na capajīājorotipa rūmurē na quetibujowī Pablo sacerdote majārē.

²⁷ Bairi ti rūmurī jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā rūmū caetaparo jūgoye, aperā judío majā Asia yepapū caatīatana pūame Pablo templo wiipū cū caāno qūīñāñupā. Bairo qūīñārī yua, na mena macāānarē roro na awaja mecūō joroque na āma. Bairo átiri yua, nipetiro cū patirocapeawā. ²⁸ Bairo cū patirocapeari, atore bairo ī awajawā: “Jāā yarā israelita majā, ānirē jāā juñēña! Cūā niñami nipetiropū macāāna camasārē ricaati jeto caquetibujūñēsēānucūū. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē roro majū ībusānucūñami. Ati wii Dios ya wii cūārē bairo roro majū ī busāpānucūñami. Bairi āmerē tunu nemojāñurō roro átigu, griego majārē na jūgoatīupi ati wiipure. Bairo cū caātoi, ati yepa caānimajūñī yepare royetuyami,” qūītuti awajawā.

²⁹ Mai, cajūgoyepū Efeso macāācū judío majā yaū caāmei Trófimo cawāmecucū Pablo mena cū caāno qūīñāñupā ti macāpū. Bairo caīñārīcārā ānirī, “Griego majā mena atīupi templo wiipure Pablo,” qūī tūgoñawā, mūnana.

³⁰ Bairi ti macā macāāna nipetirā roro awaja mecūcōā āma. Bairo awaja mecūrī, cātū atuētari, cū ñewā. Cū ñee yua, templo wii macāpū cū weamá. Bairo cū átiri, ti wii jopeerire jicoquei biarotiwā. ³¹ Pablöre cū na capajīāgaripaua, “Jerusalén macā macāāna nipetiro roro awaja mecūcōāma,” īrīqūē quetire tūgoyupi romano yaū pajīārī majā poa quetiupau pūame. ³² Bairo tiere tūgori, cū ūmua soldaua, aperā quetiuparārē na neñorī, na mena atua asúpi caawajari majā tūpū. Bairo romano yaū pajīārī majā poa quetiupau cū soldaua mena cū caetaro īñarī, Pablöre cañerī majā pūame cū pajānawā.

³³ Soldaua quetiupau pūame Pablo tūpū eta, cū ūmua soldauare na ñerotiri, cū jiya rotiwī Pablöre pūgawē āpōā wēērī mena. Bairo cū na caāto bero, atore bairo camasārē na ī jēñīñawī: “¿Ānia, ñamū majōcu cū āñīñati? ¿Ñe ūnie carorijere cū ātiati?” na ī jēñīñawī. ³⁴ Bairo cū caījēñīñarō tūgo, jīcāārā na mena macāāna jīcā wāmerē ī awajawā. Aperā cūā ape wāmerē ī awajawā. Bairi quetiupau pūame dope bairo na cabajūgoatajere tūgobóca masīēmi. Bairo tūgobóca masīētīrī yua, cū ūmuarē na neárotiwī Pablöre cuartel na caāni wiipū. ³⁵ Bairo Pablöre caneánā soldaua na ya wii jopere wāmuatatore etari yua, Pablöre cū pūawā, camasā butioro cūrē roro na caātigarije jūgori. ³⁶ Nipetiro Pablöre na caneáto caīñausarā pūame, “¡Cū riácuáto!” butioro ī awajawā.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Bairi na ya wiip̄ Pablore na cacūgarip̄a, atore bairo qũĩwĩ Pablo romano ya pajĩārĩ majā poa quetiupāre griego yaye mena:

—¿M̄ mena petoaca ȳ cabus̄aro m̄ boetiyati?

Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩwĩ quetiupā p̄ame:

—¿Griego yayerē m̄ bus̄amasĩñati? ³⁸ Toroquere, ¿egipcio majōc̄u tir̄um̄p̄ure camasārē neñorĩ gobiernorē rocaḡu, cū ãm̄ua soldaure cajūgopajĩārĩcū mee m̄ ãñiñati? ¿M̄ mee baparićānacā mil majū pajĩārĩ majā mena desierto cayuc̄manop̄u na m̄ jūgoñesēārĩ? —qũĩ jēniñāñup̄u quetiupā Pablore.

³⁹ Bairo cū caĩjēniñarō, atore bairo qũĩñup̄ Pablo:

—Cū mee ȳ ãñiña. Ȳua, judío majā ya, Cilicia yepa caānimajũrĩ macā Tarsop̄u macāāc̄u ȳ ãñiña. Bairi mai ȳre ãnoa camasā mena ȳ bus̄urotiya —qũĩñup̄ Pablo.

⁴⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, soldaua quetiupā p̄ame cū bus̄urotiyup̄u. Torec̄u, Pablo p̄ame ti jopere w̄am̄uátatore etan̄acārĩ, cū w̄amorĩrē ñum̄gōrĩ na bus̄ujānarotiyup̄u. Bairo cū caátō na cabus̄ujānarō ñña, atore bairo na ññup̄u hebreo yaye mena Pablo:

22

¹ “Ȳu yarā, ȳ jūgoc̄uare bairo caāna, ȳ pac̄uare bairo caāna cū ã tūgopeoya ȳ cabairijere m̄jāārē ȳ caĩpeere.”

² Bairo narē hebreo yaye mena cū cabus̄aro jūgori, netōjāñurō jĩrĩ ã bus̄ujānañup̄arā. Bairi Pablo p̄ame atore bairo na ĩ quetib̄j̄unemoñup̄u tunu:

³ “Ȳu cū ã judío majā ya ȳ ãñiña. Cilicia yepa macāā macā Tarsop̄u cabuiaric̄u ȳ ãñiña. Top̄u cabuiaric̄u nimic̄uā, ato Jerusalén macāp̄u na cab̄ūtoric̄u ȳ ãñiña. Ȳre cabueric̄u Gamaliel ãmi camasĩ majū. Marĩ ñic̄jāā ãnanarē Moisés cū caátirotic̄ũrĩcā w̄ame cārō jic̄arō t̄unia ȳ buew̄u. Ȳu catūgoñarĩjē nipetirije mena Dios marĩrē cū carotic̄ũrĩqũērē ȳu catūgoñamasĩrō cārō ȳu átinuc̄w̄u, m̄jāā nipetirā ãme ati r̄am̄urĩrē m̄jāā caátĩnorē bairo. ⁴ Mai, cajūgoyep̄ure cawāma quetire catūgousari majārē popiye na baio joroque na ȳu áp̄u. Narē ȳu átipajĩāregaw̄u. Bairi narē ñee, preso jorica wiip̄u na ȳu jorew̄u noo caūm̄ua, o carōmia caānarē. ⁵ Sacerdote majā quetiupāu, bairi nipetirā cab̄utoa camasĩrĩ majā cū ã torea bairo masĩñama ȳu caátajere. Nana, ‘Narē ñeña,’ ĩrĩcā cartare qũēnorĩ, Damasco macāp̄u ȳu jowā, marĩ yarā judío majā t̄up̄u. Bairo ȳre na cajoro, top̄u ȳu áp̄u Jesucristore catūgousari majārē macā ãc̄u. Narē ñee atĩri, ato Jerusalén macāp̄u roro na átigu, bairo ȳu bomiw̄u.

Pablo cuenta su conversión

(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Bairo ȳu caborije caānimiatac̄uārē, Damasco caátíw̄ap̄u ȳu caátó caānoa, ti macārē ȳu caetagaro majū, pasaribota caāno, caasiyarije majū ãm̄urec̄op̄u caat̄ie ȳūu asiya etaw̄u. ⁷ Bairo ȳūu caasiyaretaro yua, yepap̄u ȳu ñac̄um̄ucoap̄u. Bairo yepap̄u ãc̄u, atore bairo ȳre jic̄u cū caĩbus̄uocajorore ȳu tūgow̄u: ‘Saulo, Saulo, ¿dopēĩ ȳre m̄ pesuc̄tiyati?’ ⁸ Ȳu p̄ame, ‘Quetiupāu, ¿ñam̄u ũc̄u m̄ ãnic̄ti?’ cū ñi jēniñaw̄u. Bairo ȳu caĩrō, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Ȳua, Jesús Nazaret macāāc̄u ȳu ãñiña. Roro ȳu átigu, m̄u caus̄aua ȳu ãñiña,’ ñiw̄u. ⁹ Ȳu mena caáná p̄ame tie caasiyarijere ĩñarĩ, ac̄uanetōcoama. Bairo caasiyarijere ĩñamirāc̄uā, ȳre caĩ cū cabus̄uocajorijere tūgoesupa. ¹⁰ Tunu atore bairo cū ñi

jēniñanemowū: ‘Yū Quetiupau, ¿ñerē yū caátiere mū boyati?’ Bairo yū caĩrō, atore bairo ñiwī: ‘Wāmūnucārī, mū caátī macā Damascopū áćja. Topū mū quetibujugarāma mū caátipee nipetirijere,’ ñiroyawī Jesús. ¹¹ Caasiyaborijere yū caĩñacānamuátato jūgorī, yū pūame ñiñamasīēpū. Torena, yū mena macāāna Damascopū áná, wāmo mena yū tūgā áamá.

¹² “Tī macāpū āñupī jīcāū caūmū Ananías cawāmecūcu. Cū pūame butioro Diore caĩroaū āmi. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūñiqūē cūārē catūgousau āmi. Bairi, Damasco macāāna judío majā tocānacāūā, ‘Caroū niñami Ananías,’ na caĩnucūū āmi. ¹³ Bairi Ananías pūame ti macāpū yū caetaatato bero, ñiñau etawī. Bairo etari, atore bairo ñiwī: ‘Saulo, yū yaure bairo caācū, caĩñamasīētīmiatacu, iñamasīña tunu.’ Bairo cū caĩrō, jicoquei ñiñamasīcoapū tunu. ¹⁴ Cabero atore bairo ñinemowī: ‘Dios, marī ñicūjāā ānana na caĩroaricu pūame mū beseyupi, Dios cū caátipeere mū camasīparore bairo ī. Tunu bairoa cariape caācūre iñarī, tunu cū caĩrījē cūārē mū catūgousaparore bairo ī, mū beseyupi Dios. ¹⁵ Bairi mū pūame cū cabesei ānirī, tocānacāū camasā noo na caānopū, mū caĩñarīqūē, mū catūgorique cūārē caquetibujñēsēāpaua mū ānigū. ¹⁶ Bairi āmerē jicoquei bautiza rotiya marī Quetiupau ya wāmerē īrī, roro mū caátajere Dios cū camasīrīparore bairo ī,’ ñi quetibujwī Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ “Tie cabaiátato bero, yū, Damascopū caānimiatacu, yū tunuapū ati macā Jerusalēpū. Atopū etari bero, ati wii templo wiipū ñubueācū, qūēguericare bairo Jesure cū ñiñawū. ¹⁸ Atoe bairo ñiwī Jesús: ‘Ati macā macāāna yū caātiānierē na mū caquetibujugarijere tūgousagaetigarāma. Bairi jicoquei ati macā Jerusalēre witiweyo áćja.’ ¹⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo cū ñiwū: ‘Yū Quetiupau, aperopū macāānarē yū quetibujū uwijāñuñā. Na pūame, natū ācū yū caátajere masīrāma. Nipetiropū na cañubueri wiiri sinagogare etari, murē catūgousarārē preso jorica wiipū na yū cūrerotiwū. Tunu na yū baperotiwū. ²⁰ Tunu bairoa mū yaye quetire caquetibujū Estebārē na capajīārocaripaure yū cūā yū āmū. “Ñujāñuñā bairo na caáto,” ñi tūgoñawū yū cūā. Yua, cūrē capajīārā jutii cabui macāājērē yū coteāmū,’ cū ñiwū Jesure. ²¹ Bairo yū caĩrō tūgomicūā, atore bairo ñinemowī tunu: ‘Áćja. Apero cayoaropū macāānarē caquetibujūápau murē jogū yū átiya,’ ñinemowī Jesús.”

Pablo en manos del comandante

²² Tipau narē cū caquetibujūro bero, tocārōā Pablo cū caĩrījērē tūgojānañuparā judío majā. Bairo tūgojānarī, atore bairo ī awajajūgoyuparā tunu: “¡Āni, cū cacatinemorōrē jāā boetiya! ¡Cū pajīāsio rocarotiya!” ī awajayuparā. ²³ Bairo awajacōānirī, na jutii cabui macāājērē tuweri jeeyaye iñoñuparā. Tunu bairoa ñerī mena jōbuiipū wēēmūgō joyuparā. Butioro asiarā bairo ásuparā. ²⁴ Bairo na cabairo iñarī, quetiupau comandante pūame soldaua ya wiipū Pablōre na cūrotiyupū. Topū cū āmūarē na baperotigayupū Pablōre. Pablo pūame dope bairo roro cūrē na caījūgoatajere, “Yūre cariape tiere cū quetibujūáto,” ī, cū baperotigayupū soldaua quetiupau. ²⁵ Bairo Pablōre cū jiyari bero, cū na cabapeparo jūgoye Pablo pūame comandante rocajāñurī caroti capitán, topū caācūrē atore bairo qūī jēniñañupū:

—Yua, romano majōcu yū āniña. Bairi, roro yū caátajere bocāñāētīmirācūā, ¿yūre mū baperoti masīñati?

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, capitán p̄ame ásúp̄ cū quetiup̄a comandante t̄p̄. Cū t̄p̄ etari, atore bairo q̄ĩĩñup̄:

—Jāā m̄ cabaperotiatac̄, romano majōc̄ niñami. Bairi caroaro tūgoñajūgoyetiya cūrē m̄ caátipeere.

²⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, quetiup̄a comandante p̄ame Pablo t̄p̄ ásúp̄. Cū t̄p̄ etari yua, atore bairo q̄ĩ jēniñañup̄:

—¿Cariape, romano majōc̄ m̄ āniñati?

Bairo cū caĩrō, Pablo p̄ame q̄ĩĩñup̄:

—Cū majūā ȳ āniña.

²⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, bairo q̄ĩĩñup̄ comandante tunu:

—Ȳa, romano majōc̄ āniḡ, pairo majū dinero mena na ȳ wap-atirew̄.

Pablo p̄ame atore bairo q̄ĩĩñup̄:

—Ȳ roque romano majōc̄ bairo cabuiaric̄ ȳ āniña.

²⁹ Bairo Pablo na cū caĩrōĩ, uwiri cūrē cabapegamiatana p̄ame witi-coásúp̄. Quetiup̄a comandante cūā, “Romano majōc̄ ȳ āniña,” Pablo cū caĩrō tūgori, Pablore roro cadena mena cū cajiyaarotiatajere tūgoña uwijññup̄.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Ti r̄m̄ busuri r̄m̄ caāno, quetiup̄a comandante p̄ame, dope bairo judío majā cūrē na caĩbusup̄ai jūgoatajere cariape masiḡ, Pablore na cajiyaataje āpōā cadena wēērīrē na ōwārotiyup̄ cū ām̄arē. Cū ōwāroti yaparori bero, sacerdote majā quetiup̄a, bairi nipetiro Junta Suprema macāñarē na neñarotiyup̄. Na caneñapetiro yua, Pablo preso jorica wiip̄ cañniatac̄ wiyori bero, nat̄ cū neásúp̄, nipetiro cūrē na caĩñajorop̄.

23

¹ Bairi Pablo p̄ame Junta Suprema macāñarē na iñapeori, atore bairo na iñup̄:

—Ȳ jūgoc̄are bairo caāna, ȳ cacatiri r̄m̄ cārō Dios cū caĩñajorop̄ nipetirije cū cabori wāmerē ȳ átinucūñā. Bairo ȳ caátianierē tūgoñarī, tūgoñarīq̄ pairi mee ȳ ānicōāñā —na iñup̄.

² Bairo cū caĩrō tūgo, Ananías, sacerdote majā quetiup̄a p̄ame Pabl̄t̄ caānarē Pablo riserore na parotiyup̄. ³ Pablo p̄ame atore bairo q̄ĩĩñup̄:

—¡Caĩtopai m̄ āniña! M̄ roquere popiye m̄ baio joroque m̄ átigami Dios. Ȳ caátajere tūgori, “¿Moisés ānac̄ cū caroticūrīq̄ērē bairo cū átiānimiñati?” ñi besegamicūā, m̄ p̄ame roque cū caroticūrīq̄ērē catūgousaec̄ bairo m̄ átiya, bairo ȳ riserore m̄ caparotiata.

⁴ Bairo cū caĩrō tūgori, to caāna p̄ame q̄ĩĩñup̄a Pablore:

—Roro cū mitutiya sumo sacerdote, Dios cū caquetibujunetōrotiric̄.

⁵ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na iñup̄:

—Ȳ yarā, ȳ masīētīāp̄ āni sumo sacerdote cū caānierē. Masīp̄ua, bairo cū ñietibujioatac̄. Dios yaye busurica tutip̄ cūrē atore bairo iñā: “M̄jāā ya macā macāc̄ quetiup̄aure roro q̄iētīcōāñā,” iñā —na iñup̄.

⁶ Mai, to macāāna Junta Suprema macāāna jīcāār fariseo majā āñup̄arā. Aperā saduceo majā āñup̄arā. Bairo p̄ga poa macāāna na caānierē iñamasīrī, busurique tutuaro mena atore bairo na iñup̄ Pablo:

—Y_u yarã, y_u cãã fariseo poa macããcũã y_u ãniña. Y_u pacujãã cãã ti poa macããna niñama. Camasã cariaccoatana tunu na cacatirijere cariape y_u tãgoya y_u cãã. Bairo tiere cariape y_u catãgoro jũgori, ñiñabeserã átiyama ati rũmarẽ —na ññupũ Pablo.

⁷ Bairo Pablo cũ caĩrõ, jicoquei fariseo majã, aperã saduceo majã mena ãmeo busurique netõgayuparã na majũ. Bairo na caãmeo ñrõĩ yua, jicãrõrẽ bairo tãgoñamasĩẽsuparã caneñamiatana pũame. ⁸ Mai, saduceo poa macããna pũame, “Cariacoatana tunu catimasĩetĩñama camasã,” caĩrĩ majã ãñuparã. Tunu bairoa, “Ángelea majã, bairi wãtĩ yeri pũna cãã mánama,” caĩtũgoñarĩ majã ãñuparã. Bairo na caĩtũgoñamiatacũãrẽ, fariseo poa macããna pũame, tie nipetiri wãmerẽ cariape catãgori majã ãñuparã. ⁹ Torena, nipetiro to macããna ñ awaja mecũcõãñuparã, ãmeo busuñetõgarã. Bairo na caawajamecũrõĩ yua, jicããrã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã, fariseo poa macããna wãmũncãrĩ, atore bairo qũĩñuparã:

—Ñia, ñe ñnie buicũperiyami, jãã catũgoñaata. Ángel, o apei Diotu macããcũ ñcũ cũ caĩrĩjẽrẽ tãgoricũmi —qũĩñuparã.

¹⁰ Bairo butioro na caãmeowajãnoi, quetiupau comandante pũame, “Pablora cũ pajĩãrema,” ñ tãgoña uwiypũ. Bairi cũtu na joyupũ cũ ãmarẽ, camasã watoapũ Pablo caãcũrẽ cũ wiyori, cuartel, soldaua ya wiipũ na neápáro tunu ñ.

¹¹ Ape rũmũ ñami caãno, marĩ Quetiupau pũame Pablora buiaetari, atore bairo qũĩñupũ: “Pablo, ato Jerusalén macãpũ y_u yaye quetire mũ caquetibũjũnucũatatorea bairo Roma macãpũ cũãrẽ mũ caquetibũjũro y_u boya. Torecũ, y_u mena tãgoñatutuaya,” qũĩñupũ marĩ Quetiupau Pablora.

Planes para matar a Pablo

¹² Cabusuri rũmũ caãno jicããrã judío majã, “Pablora cũ marĩ pajĩãrocacõãgarã,” jicãrõrẽ bairo tãgoñarĩ ãmeo ñ busũyuparã. Tunu bairoa, “Pablora marĩ capajĩãparõ jũgoye ugaeti, etieti marĩ átigarã. Cũrẽ marĩ capajĩãetĩcõãta, marĩ pũamerẽ cũ pajĩãreáto Dios,” ññuparã. ¹³ Bairo caãmeo ñrã, caũmua cuarenta netõrõ ãñuparã. ¹⁴ Bairi na pũame ásũparã sacerdote majã quetiuparã, bairi judío majã cabũtoa camasĩrĩ majã tũpũ. Na tũpũ etari, bairo na ññuparã:

—Atore bairo jãã ãmeo ñãpũ: “Pablora cũ marĩ capajĩãparõ jũgoye marĩ ugaetigarã. Marĩ caĩrõrẽ bairo marĩ caápericõãta, marĩ pũamerẽ cũ pajĩãreáto Dios,” jãã ñãpũ. ¹⁵ Bairi ãmerẽ mũjãã, aperã mũjããrẽ bairo caãna Junta Suprema macããna mena atore bairo mũjãã ápa: Quetiupau comandantere cũ quetijoya, ñamirõcã Pablo mena cũ apáro ñrã. “¿Dope bairo Pablora camasã na caĩbusũpaijũgoriquere cariape caroaro mena jãã camasĩparore bairo ñrã, jããtu cũ mũ neapá tunu?” cũ mũjãã ñtojowa —na ñrotiyuparã caũmua.

¹⁶ Bairo na caátigamiatacũãrẽ, Pablo pãmocũ pũame tũgoyupũ roro cũrẽ na caátigarijere. Tiere tũgori yua, soldaua ya wii cuarterpũ acoásũpũ, cũ mecãpũrẽ tiere quetibũjũ ácũ. ¹⁷ Topũ etari, cũ mecãpũ Pablora cũ quetibũjũyupũ tiere. Bairo tiere tũgo, Pablo pũame jicãũ capitájãã mena macããcũrẽ cũ piijori, atore bairo qũĩñupũ:

—Ñni, caũmũ quetiupau comandante mena jicã wãme busũgaupũ. Bairi cũtu cũ neácũja.

18 Bairo cū caĩrōĩ, capitán p̄ame caĩmurē cū neásúp̄u quetiup̄a comandante t̄up̄u. Bairo q̄ũĩñup̄u:

—Pablo marĩ preso jorica wiip̄u caācū yu piijori, ānirē m̄u t̄up̄u yu neatĩ rotiyami. Cū p̄ame m̄u mena jĩcā wāme busugaup̄u.

19 Bairo cū caĩrō t̄ugo, quetiup̄a comandante p̄ame caĩmurē wāmo mena cū t̄ugāátĩ, camasā na cat̄ugoetop̄u atore bairo q̄ũĩ jēniñañup̄u:

—¿Ñe ũnie quetire yu quetib̄ujuḡu m̄u baiati? —q̄ũĩ jēniñañup̄u.

20 Caĩm̄u p̄ame bairo q̄ũĩñup̄u:

—Judío majā jĩcārōrē bairo t̄ugoñarĩ, bairo m̄u caáto boyama: Ñamirōcā Junta Suprema t̄up̄u Pablore m̄u caj̄ugoátó boyama. Bairo bori, “Dope bairo Pablore camasā na caĩbus̄upaij̄ugoriquere cariape caroaro mena jāā camasĩparore bairo ĩrā, jāāt̄u cū m̄u neapá,” mitojogarāma. 21 Na p̄ame caĩm̄u cuarenta netōrō majū yasioro Junta Suprema macāāna t̄up̄u Pablo cū caetaparore coteagarāma. “Pablore cū marĩ capaj̄iāparo j̄ugoye, etieti, ũgaeti, marĩ baigarā. Marĩ caĩrōrē bairo marĩ caāpericōāta, marĩ p̄amerē cū paj̄iāreátó Dios,” na caāmeoĩr̄j̄erē yu t̄ugoáp̄u. Bairi āmerē Pablore cū yucōā āna baiyama, cū paj̄iāgarā. M̄u p̄ame narē, “Jañ, cū yu neáḡu Pablore m̄ujāā t̄up̄u,” na m̄u caĩpee jetore coterā baiyama. Bairi m̄u p̄ame cariape na t̄ugoeticōāña —q̄ũĩñup̄u Pablo p̄āmocū quetiup̄a comandantere.

22 Bairo cū caĩquetib̄ujurijere t̄ugo, comandante p̄ame, “Aperārē na m̄u quetib̄ujep̄a yu m̄u caĩr̄j̄erē,” q̄ũĩñup̄u. Bairo q̄ũĩr̄i bero, cū tunuárotiyup̄u cū, caĩmurē.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Cabero quetiup̄a comandante p̄ame cū rocaj̄añurĩ carotimasĩrā capitaj̄āā p̄ugarārē na piijori atore bairo na ĩñup̄u: “Marĩ ũm̄u soldauare na q̄ũenoyurotiya. Āme ñami nueve de la noche caāno Cesarea macāp̄u Pablore na caneátó yu boya. Bairi cū mena caápárārē doscientos majū r̄upo mena caápárā, bairi setenta majū caballoa bui capesarā, bairi doscientos majū āpōā besuro cacāgorā, na m̄ujāā q̄ũenoyuwā āme ñami Pablo mena caápárārē,” na ĩñup̄u comandante cū ũm̄u capitaj̄āārē. 24 Bairo na ĩr̄i bero, caballoa, Pablo cū capesaápárā cūārē na q̄ũenoyurotiyup̄u. Tunu bairoa, “Aperā dope bairo Pablore cū átĩ paj̄iāmasiā mano caroaro mena Félix quetiup̄a gobernador t̄up̄u cū m̄ujāā neápá,” na ĩ quetib̄ujuyup̄u capitaj̄āārē comandante. 25 Na ĩ quetib̄uj̄u yaparori, atore bairo ĩ woarica p̄ūrōrē na mena joyup̄u:

26 “Yu, Claudio Lisias, m̄u, Félix nocārō carotimasĩrē ati carta mena murē yu quetib̄ujop̄a mai. M̄u yu ñurotiya. 27 Judío majā p̄ame āni Pablore ñerĩ, cū paj̄iāgamiñup̄a. Bairo na caátigamiatacūārē, aperā, ‘Romano majōcu ñiñami,’ na caĩr̄j̄erē t̄ugori, yu p̄ame yu ũm̄u mena cū yu wiyou etawu. 28 Cabero dope bairo cūārē na caĩbus̄upaij̄ugootajere masĩgu, judío majā Junta Suprema macāāna t̄up̄u cū yu neápá. 29 Top̄u cū yu cane etaro, judío majā p̄ame na majū na carotirique jetore cū busuwā. Bairi cūārē paj̄iār̄iq̄uē ũniep̄u mam̄u. Tunu bairo preso jorica wiip̄u cūārē jāā cacūpee ũnie cūā mam̄u. Ñe j̄ugori bairo jāā átimasĩep̄u cūārē. 30 Bairi āmerē yu queti t̄ugoap̄u judío majā Pablore tunu na capaj̄iāga ānirē. Bairo t̄ugori, cū yu joya m̄u t̄up̄u. Tunu bairoa cū caátie cabus̄upairārē, ‘M̄ujāā majūā Félix t̄up̄u átĩ, m̄ujāā caĩgarijere cū cat̄ugoro, bus̄uq̄ũenorájá,’ na ñiña. Tocārōā ñiña.”

³¹ Bairi cū ūmua soldaua p̄ame comandante cū caītatorea bairo ti ñami caāno, cū neásuparā Pablore Antípatris macāp̄u. ³² Bairo caátána yua, ti ñami cabusuetaro ñña, soldaua r̄pori mena caáná p̄ame tunucoásuparā na ya wii cuartel wiip̄u. Caballoa bui pesari caáná jeto netōásuparā, Pablo mena Cesarea macā áná. ³³ Cesarea macāp̄u etari bero, ti cartare quetiupau gobernadore cū nuniñuparā. Pablo cūārē cūtu cū cūñuparā. ³⁴ Ti cartare quetiupau gobernador p̄ame ñña yaparori bero, “¿Noo macācū m̄u āniñati?” qūī jēniñañup̄u Pablore. Pablo p̄ame, “Cilicia yepa macācū yu āniña,” qūīñup̄u. ³⁵ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīnemoñup̄u tunu Pablore:

—Murē cabusujārī majā na caetarop̄u, m̄u cabairijere yu tūgogu mai — qūīñup̄u.

Bairo ī yaparori bero yua, caroaro cū ūmuarē na ññaricanugōrotiyup̄u Pablore, quetiupau Herodes ya wiip̄u cū caānorē.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Jīcā wāmo cānacā r̄m̄uī canetōrō bero, Ananías, sacerdote majā quetiupau etayup̄u Cesareap̄ure. Jīcāārā judío majā cabutoa camasīrā, bairi Tértulo cawāmec̄u cajubusujāp̄u cūā na mena etayup̄u. Etari bero yua, quetiupau gobernadore qūīñarā ásuparā, Pablo cū caátajere busujāgarā. ² Bairo na caetaro, quetiupau Félix p̄ame piijoyup̄u Pablore. Pablo cū caetaro ñña, Tértulo p̄ame atore bairo ī busujā jūgoyup̄u Félip̄ure Pablore:

—M̄u, jāā quetiupau gobernador m̄u carotimasīrjē jūgori caroaro jāā ānimasīña. Tunu bairoa ati yepa macāānarē camasī ānirī, caroa wāmerē na m̄u jūgo átīāniña. ³ Bairo m̄u caátoi, jāā, nipetirop̄u macāāna cūā, “Ñujāñuñami marī quetiupau marī mena,” jāā ñña, m̄u nocārō carotimasī majūrē. ⁴ Yoaro murē yu patawācō ānigaetiya. Bairi murē jāā caīgarijere caroaro mena jāā m̄u catūgopeorore jāā boya bairāp̄ua yoaro meeaca ūno. ⁵ Āni, Pablo cawāmec̄u jāā judío majā nipetirore butioro quetibuj̄u patowācōmawijio ñesēānucūñami. Bairo cū caáto jūgori, jīcārōrē bairo tūgoñarī jāā ānimasīētīña. Tunu bairoa ‘nazarenos’ na caīrī poa ricaati catūgoñarārē cajūgoátīacū niñami. ⁶ Tunu bairoa templo wiire roro majū ĩroaemi, ape majārē ti wiip̄u cū caneágarije jūgori. Bairo cū caátigarijere ĩñarī, cū jāā ñewū Pablore. Bairo cū ñerī bero, jāā judío majā jāā caátinucūrōrē bairo cūrē jāā ñña besegamiwā. ⁷ Bairo jāā caátigamiatacūārē, quetiupau comandante Lisias p̄ame jāā tap̄u etari, tutuaro mena Pablore jāā ēmawī. ⁸ Bairo jāārē ēmarī bero, “Mujāā majūp̄ua Félix tap̄u átī, mujāā caīgarijere cū catūgoro busuqūēnorájá,” jāā ĩwī. M̄u majūp̄ua cū jēniñañijate, atie nipetirije cūrē jāā caībusujārījērē cariape bairo cabairijere masīgu —qūīñup̄u Tértulo, quetiupau Félix cawāmec̄ure.

⁹ Tértulo mena macāāna judío majā cūā nipetirā, “Cariape majū ĩñami Tértulo Pablo roro cū cabairijere,” ĩñuparā. ¹⁰ Bairo na caīrō, quetiupau gobernador p̄ame cū wāmo mena ñupuari Pablore cū busuwiyorotiyup̄u. Bairo cū caīrotiro, Pablo p̄ame atore bairo qūīñup̄u:

—M̄u, ati macā macāāna na caátie caīñabesenucū m̄u āniña capee cūmarī majū. Bairi useanirīqūē mena yu cabairiquere m̄u yu quetibuj̄u. ¹¹ Puga wāmo peti r̄pore puga pēnirō cānacā r̄m̄uī netōcoaya merē

Jerusalēpu Diore yu cañubuei etaatato bero. Tiera mu camasigaata, na jēniñañijate aperārē. ¹² Bairo Jerusalēpu ācū, ni jīcāu ūcū apei mena yu cabusūnetōgaro īñaecūmi. Tunu ni jīcāu ūcū aperārē na awaja mecūō joroque na yu caátajere īñaecūmi. Noo ūno templopū, o sinagoga ñubuerica wiiripū, o ti macārē apearūripū bairo yu caátīñesēārījērē ni jīcāu ūcū īñaecūmi. ¹³ Torena, ānoa Jerusalēpu caatíatana, yure caibūsupairā pñame, “Cariape ati wāme jūgori buicutiyami,” mi quetibujū masīētīñama. ¹⁴ Atie yu catūgoñarījērē murē yu quetibujuroa: Yu ñicūjāā Diore na catūgousaricarore bairoa yu cūā cū yu tūgousaya. Bairo cū tūgousari yua, Dios ya tutipū Moisés ānacū cū caroticūrīqūē nipetirije, bairi profeta majā na caīquetibujūcūrīqūē cūārē cariape yu tūgoya. Bairi Jesús caroa wāme cū caatīānirotiricarore bairo yu átīāninucūñā. Tiera yure caibūsupairā pñame, “Cariape mee niña cū caīrījē,” ī busūpainucūñama. ¹⁵ Tunu yu cūā ānoarēā bairo, “Marīā camasā, caroarā caāna, carorije caāna cūārē marī catiogūmi tunu Dios marī cariaro bero, marī īñabesegū,” ñi tūgoñaña. ¹⁶ Bairo caītūgoñāu ānirī, yu cayeritutuario cārō caroare yu átīānimasīnucūñā, Dios cū caīñajorore, camasā mena cūārē.

¹⁷ “Bairo cabaiānirī, ape yeparū capee cūmarī cabaiñesēātacu, ati macā yu ya macāpū yu tunuetawū, cabopacarārē dinero limosnarē na nunigū. Tunu bairoa Diore ñubueri, waibūcu riire templo wiipū joemūgōjogu, yu ya macāpū yu etawū. ¹⁸ Bairo Jerusalēpu ācū, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caatīrotinucūrōrē bairo yu cūā yu āpū. Bairo āti yaparori bero yua, templo wiipū yu āpū, yu caatigariquere átīácū. Bairi templopūre jīcāūā, aperā caawajamecūrā na camano yu caāno, judío majā Asia yeparū caatíatana pñame yu bocáetawā. ¹⁹ Topū yure caetaricarā na majūā yure atopū na cabūsjārō ñuñā, ‘Bairo cū caátaje jūgori buicutiyami Pablo,’ na caītūgoñāata mai. ²⁰ Bairo na caapéricōāta, ānoa caatíatana pñame Junta Supremapū yu caāno, dise ūnie rorije yu caátaje wapare cabócaricarā na caāmata, tiere mu na quetibujūāto. Tiera masīētīrī, mu quetibujū masīēñama. ²¹ Atie jetore Junta Suprema macāāna watoa ācū, busūrique tutuario mena na ñiwū: ‘Camasā cariacootana tunu na cacatirijere cariape yu tūgoya. Bairo tiere cariape yu catūgoro jūgori, ñiñabeserā mūjāā atiya ati rūmurē,’ na ñiwū,” qūññupū Pablo quetiupau gobernador Félire.

²² Bairo tiere cū caīrō tūgo, quetiupau Félix pñame Jesús caroa wāme cū caatīrotiriquere caqueti tūgoricu ānirī, tiere pītīcōāññupū mai. Bairo pitirī, atore bairo na īññupū:

—Cabero soldaua quetiupau comandante Lisias cū caetaropū, yu masīñemogu tunu tie mūjāā cabūsupairijere.

²³ Bairo na ī yaparo yua, cū ūmu capitārē bairo qūññupū: “Pablōre cū marī wiyōetigarā mai. Preso jorica wiipū nimicūā, noo cū caboro ñesēāmasīgūmi. Tunu bairoa cū baparā cū na cajuātīnemogaata, na ēñotaeticōāña,” qūññupū. Cabero ásúpū Félix ape macāpū.

²⁴ Nocānacā rūmu bero mea etayupū Félix tunu cū nāmo Drusila cawāmecūco, judío majā yao mena. Bairo etari bero, cū ūmurē cū piijorotiyupū Pablōre. Pablo cūta etari, Jesucristo mena marī catūgoñatutuarijere cū caquetibujuro tūgoyupū Félix. ²⁵ Pablo atore bairo qūññupū quetibujuyupū Félire:

—Dios, marĩrẽ caroa jetore átirotiyami. Marĩ majũ roro marĩ caátigarijere marĩ catũgoñanetõmasĩrõrẽ boyami Dios. Ape rũmũ camasã nĩpetĩro na caátajere cũ caĩñabeseri rũmũ etaro baiya —qũĩ quetibũyuyupũ. Bairo cũ caĩrõ tũgoacũari, atore bairo qũĩñupũ Félix pũame:

—Tocãrõã yũ tũgogũ. Ácũja. Ape rũmũ ñe ùnie yũ caátipee camano mũ yũ piijogũ tunu mũ cabuerijere tũgonemogũ —qũĩñupũ Pablõre.

²⁶ Apeyera tunu gobernador Félix pũame Pablo cãrẽ dinero cũ cajorore bootũgoñañupũ cãrẽ cũ cawiyopee wapa. Bairo bootũgoñarĩ yua, nairõ cũ piijori cũ mena busũnucũñupũ. ²⁷ Pablo cũ cũ cawapatieto jeto pũga cũma majũ netõcoasuparo. Bairi cabero yua, Félix pũame quetiupau cũ cañnierẽ witicõañupũ. Apei Porcio Festo cawãmecũcũ pũame cũ wasoaye quetiupau jãañupũ tunu. Mai, Félix cũ cawitiparo jũgoye, judío majã cãrẽ caroaro mena na caĩñaparore bairo ĩ, Pablõre cũ wiyorotiesupũ.

25

Pablo delante de Festo

¹ Itia rũmũ quetiupau gobernadore bairo cũ cajããtato bero, Festo pũame Cesarea macãpũ cañniatacũ Jerusalẽpũ acoásúpũ. ² Topũ cũ caetaro, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã cañnimajũrã cũã rupatutia tunu Pablo cũ cabairijere cũ busũjãrã ásũparã Festore. ³ Bairi Pablõre Jerusalẽpũ cũ caneati rotijobarore boyuparã. “Ati macãpũ Pablo cũ cañnorẽ jãã boyã,” Festore qũĩmirãcũã, “Maapũ cũ caató cũ marĩ pa-jĩãrocacõãrõã Pablõre,” ĩ tũgoñañuparã. ⁴ Bairo na cabomiatacũãrẽ, Festo pũame na yuesupũ. Bairi Pablo, Cesarea macã preso jorica wiipũ cũ cañnierẽ, tunu nocãnacã rũmũ mea topũ cũ catunuágarijere na quetibũju yaparori bero, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu:

⁵ —Bairi mũjãã quetiuparã yũ mena na ápáro Cesareapũ. Topũ yũ catũgoro cãrẽ na busũjããto, Pablo roro cũ caátaje caãmata —na ĩñupũ Festo judío majãrẽ.

⁶ Bairo ĩ yaparori bero, nocãrõ jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ, o pũga wãmo cãnacã rũmarĩ cãrõ ãnirĩ bero, tunucoásúpũ Festo Cesareapũ. Cũ caetari rũmũ busuri rũmũ caãno, camasãrẽ ĩñabesei cũ caruinucũrõpũ ruiri cũ pi-irotijoyupũ Pablõre. ⁷ Bairo Pablo cũtu cũ caetaro, judío majã Jerusalẽpũ caatiatana pũame Pablõtũ etari, capee rorije majũrẽ cũ busũjãñuparã. Bairo na caĩbusũjãrĩjẽ to cañnimitacũãrẽ, nĩpetirije na caĩrĩjẽ cariape mee ãñuparõ.

⁸ Pablo pũame atore bairo qũĩ quetibũyuyupũ cũ cabairiquere cũ cãã:

—Yũa, marĩ judío majã marĩ carotirique jĩcã wãme ùnorẽ yũ baibotioepũ. Dios ya wii templo cũãrẽ roro ñi busũpaetinucũwã. Quetiupau emperador romano cũ caroticũrĩqũẽ cũãrẽ jĩcã wãme ùno yũ baibotioepũ —qũĩñupũ Pablo Festore.

⁹ Festo pũame judío majã cãrẽ caroaro mena na caĩñaparore bairo ĩ, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Pablõre:

—¿Jerusalén macãpũ mũ ágaetiyati? Topũ mũ caãno, mũ caátajere ñiñabesegũ yũ pũame yua —qũĩ jẽniñañupũ.

¹⁰ Bairo cũ cajjẽniñarõ, atore bairo qũĩñupũ Pablo:

—Ato romano majã na caĩñabesenucũrõpũ yũ ãniña. Atopũa ñiñabesegarã, ñiñabese rotiya. Merẽ mũ masiña caroaro yũ yarã judío majã na carotiriquere yũ cabaibotioetiere. ¹¹ Baipũa, roro majũ yũ caátaje caãmata, tie jũgori yũre na capajĩãrocagaata, na yũ ãñotaetigu. Tunu

bairoa yure na cabusujãrjê cariape caãmerĩcõãta, ni jĩcãũ ùcũ judío majã tũpũ yũ preso cũrotimasĩẽcũmi. Torecũ, quetiupau emperador yũ caátajere cũ caĩñabesero roquere yũ boya —qũĩñupũ Pablo Festore.

¹² Bairo cũ caĩrõ tũgo, Festo puame cũ rocajãñurĩ carotimasĩrãrẽ na jẽniñañupũ Pablore cũ caĩpeere. Na jẽniñaña yaparori bero, atore bairo na ññupũ caneñaatanarẽ:

—“Emperador romano yũ cabairijere cũ caĩñabesero roquere yũ boya,” cũ caĩrõ jũgori emperador tũpũ águmi Pablo —na ññupũ.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Nocãnacã rũmũ bero mee caãno quetiupau rey Agripa, cũ nũmo Berenice mena etayuparã Cesareapũ Festore cũ jẽnirã etarã. ¹⁴ Topũ capee rũmurĩ na caãnoi, Festo puame cũ quetibũyupũ Agripare, Pablo cũ cabairijere. Atore bairo qũĩñupũ:

—Atore preso jorica wiipũ niñami jĩcãũ Félix cũ capreso jocũrĩcũ. ¹⁵ Bairi Jerusalẽpũ yũ caãno, sacerdote majã quetiuparã, judío majã cabutoa camasĩrĩ majã mena yũtũ etari, preso joricure yũ capa-jĩãrotibojarore bowã. ¹⁶ Bairo na cabomiatacũãrẽ, atore bairo na ñiwũ: “Jãã romano majã bairo jãã átaje catiya: Jĩcãũ ùcũrẽ cũ jãã pajĩãmasĩẽtĩña, cũrẽ cabusujãrã puame cũ catũgoro cũ cabairijere na cabusujãẽtĩcõãta. Bairo na caápericõãta, dope bairo cũ caátajere quetibũ masĩẽtĩñami,” na ñiwũ. ¹⁷ Bairi ato Cesareapũ na caetaro ñña, jicoquei yowori mee cabusuri rũmũ caãno, camasãrẽ ññabesei yũ caruinucũrõpũ ruiiri bero, cũ yũ pi-ijorotiwũ cũ, Pablore. ¹⁸ Bairo cũ caetaro, cũrẽ cabusujãrã atĩatana puame, “‘Capee atore bairi wãme majũ roro caácũ niñami Pablo,’ ñĩgarãma,” yũ caĩtũgoñaatatore bairo qũĩ busujãẽma. ¹⁹ Na ya wãme, na caĩroarije ùnie macããjẽ jetore busuwã. Na puame, jĩcãũ Jesús cawãmecũcũre, “Ri-acoami,” na caĩmiatacũãrẽ, Pablo puame, “Tunu cũã, catiri ãnicõãñami,” na ñiwũ. ²⁰ Yũ puame, atie ùnierẽ, “¿Dope bairo yũ ácuatĩ?” I tũgoñarĩ, atore bairo cũ ñiwũ Pablore: “Mũa, ¿Jerusalẽpũ mũ ágætiyati? ¿Topũ mũ ya wãme mũ caĩroarije ùnierẽ na ññabeserotigu?” cũ ñiwũ. ²¹ Bairo cũ yũ caĩmiatacũãrẽ, bairo boemi. Cũ caátajere nocãrõ carotimasĩ marĩ quetiupau emperador puame cũ caĩñabesero roquere bowĩ. Bairo cũ caboroi, ato preso jorica wiipũ cũ yũ tuarotiwũ mai, cũrẽ yũ cajomasĩpa rũmũ caetaparo jũgoye —qũĩñupũ Festo Agripare.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Agripa:

—Yũ cũã, cũ, Pablo cũ caĩrjẽrẽ yũ tũgogamicũpũ.

Bairo cũ caĩrõ, Festo puame qũĩñupũ:

—Ñamirõcãã cũ mũ tũgogu.

²³ Torena, cabusuri rũmũ caãno, Agripa, cũ nũmo Berenice mena nocãrõ caroaro nũcũbugo masĩrĩqũẽ mena, “Quetiuparã jãã ãniña,” ñrã, jããñuparã na caneñanucũrĩ arũapũ. Na bero jããñuparã soldaua quetiuparã, bairi ti macã macããna caãnimajũrã cũã. Bairo na caetaro ñña, Festo puame cũ ãmũarẽ na piiatĩ rotijoyupũ Pablore. ²⁴ Bairo Pablo cũ caetaro, atore bairo na ññupũ Festo caneñarãrẽ:

—Mũ, Quetiupau Rey Agripa, mũjãã ato jãã mena caneñarĩ majã cũãrẽ, ãni Pablo cũ cabairiquere mũjãã yũ quetibũpũ mai: Judío majã nipe-tiro, Jerusalẽna macããna Cesarea macããna cũã yũtũ etari, ãni cũ caátajere busũpainucũñama. Bairo cũ busũpainucũrĩ yua, awajarique mena “¡Cũ pajĩãrotiya!” nairõ ññinucũñama. ²⁵ Bairo na caĩmiatacũãrẽ, yũ puame roro

cũ caátiere yu bócañaetĩña. Bairi cũ cayasimasĩrõ maniña. Baipua, cũ caátajere nocārõ carotimasĩ marĩ quetiupau emperador cũ caĩñabesorere cũ caboroi: “Toroque cũ emperador tũpũ cũ yu jogũ,” ñi tũgoñaapũ. ²⁶ Bairo cũ jogatũgoñamicũã, cariape ãni dope bairo cũ cabaijũgoriquere masĩetĩrĩ, marĩ quetiupau emperadore yu quetibũju woajomasĩetĩña mai. Bairi cũ yu piiatĩrotijoapũ, mũ, Quetiupau Rey Agripa, mujãã aperã cũã, cũ cabairijere mujãã cajẽniñaparore bairo ĩ. Bairo cũ mujãã cajẽniñarĩjẽrẽ tũgo yaparori bero, jĩcã wãme ũno yu puame emperadore yu quetibũju woajomasĩgu yua. ²⁷ Baipua, caĩepeire bairo yu baibujioũ tie ũnie quetire woajocua, marĩ quetiupau emperador tũpũ preso joricure yu cajoata — na ĩñupũ Festo to macããna caneñaatãnarẽ.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Bairo cũ caĩrõ bero, atore bairo qũĩñupũ Agripa Pablöre:

—Mũ majũ quetibũjũya mũ cabairijere.

Bairo cũ caĩrõ, Pablo puame cũ wãmorẽ ñumũgõrĩ atore bairo qũĩñupũ Agripare: ² “Yu useanijãñũña ãmerẽ yu cabairijere mũ nocārõ carotimasĩ, mũ cabusurotiro jũgori. Bairo mũ cabusurotiroi, yu puame judío majã yure na cabusujãrĩjẽ nipetirijere mũ yu quetibũju masĩgu. ³ Mũ, nocārõ carotimasĩ, judío majã marĩ caátĩanierẽ mũ masĩjãñũña. Tunu bairoa marĩ ya wãme marĩ caãmeo busurique netõnucũrĩjẽ cũãrẽ mũ masĩjãñũña. Bairo cabai mũ caãnoi, caroaro mena yu caquetibũjurijere mũ catũgoro yu boya.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ “Judío majã nipetiro masĩrãma cawãmaũ ãcũpũã na watoare ãcũ yu caátĩanijũgoatajere. Yu ya yepapũ ãcũ, bairi Jerusalén macãpũ cũãrẽ ãcũ, yu caátĩanajẽrẽ masĩrãma. ⁵ Tunu bairoa fariseo ya poa macããcũ yu caãnie cũãrẽ masĩrãma. ‘Torea bairo niñami,’ murẽ ĩ quetibũju masĩrãma, na mũ cajẽniñaata. Fariseo poa macããna puame judío majã tocãnacã poa macããna netõjãñurõ Dios yaye quetire jãã tũgousanucũña. ⁶ Marĩ ñicũjãã ãnanarẽ Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩqũẽrẽ cariape yu catũgorije wapa ãmerẽ ñiña beserotirã átiyama yu pesua. ⁷ Marĩ yarã Israel yepa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã poari majũ caãna puame Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cũ caátipeere coterã átiyama. Bairo coteri yua, umurecáo, ñamii cũãrẽ, cũrẽ caĩroarã puame cũ ñubuecõã ãninucũñama. Tiera yu cũã yu cacoterije wapa yu pesua puame ãmerẽ yu busujãrã átiyama. ⁸ Mujãã, yu caĩrĩjẽrẽ catũgorã, ¿dopẽĩrã camasã cariacoatanarẽ tunu Dios cũ cacatiorijere cariape mujãã tũgoetiyati?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ “Yu cũã cajũgoyepure, ‘Jesús Nazaret macããcũ yaye quetire catũgousarãrẽ capee roro majũ na yu átigu,’ ñi tũgoñawã. ¹⁰ Bairo ĩ tũgoñarĩ, tore bairo yu ápũ Jerusalén macãpũ. ‘Narẽ ñeña,’ sacerdote majã quetiuparã na caĩwoarica pũrõ, papera pũrõrẽ cũgori, preso jorica wiipũ na yu jowũ Jesucristore catũgousarãrẽ. Tunu na ũnarẽ aperã, na capajĩãrero ĩñarĩ, ‘Ñujãñũña bairo na caáto,’ ñi tũgoñanucũwũ. ¹¹ Nairõ popiye na baio joroque na yu ápũ, Jesús mena na catũgoñatutujãñaparore bairo ĩ. Ñubuerica wiiri caãno cãrõ caãnarẽ, bairo na yu ápũ. Batioro

majũ na ũnarẽ yu pesucũpu. Bairo narẽ butioro capesucũcu añirĩ, ape macãarĩpu cãarẽ yu ápu, to macãanarẽ popiye na átiácũ.

Pablo cuenta otra vez su conversión

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Torecu, popiye na baio joroque átigu, jĩcã rũmu Damasco macãpu yu ápu. Bairo sacerdote majã quetiuparã, ‘Narẽ ñeña,’ na caĩwoarica pũrõ mena na cañerotijoricu yu ãmu. ¹³ Bairo na cañerotijoricu añirĩ Damasco caátĩwã yu caátõ caãnoa, pasaribota caãno jõbui macããjẽ caasiyarije ũnierẽ ñiñawũ. Bairo tiere yu caĩñarõ, muipu netõrõ caasiyarije puame yu, yu mena caánã tũpu asiya etawu. ¹⁴ Bairo caasiyaetaro, jãã nipetiro yeparu jãã ñacoapu. Bairo yeparu jãã caãno, atore bairo jĩcãu yure cũ caĩbusuocajorore yu tũgowu hebreo yaye mena: ‘Saulo, Saulo, ¿dopẽi yure mu pesucutiyati? Wecu cũ caágaetie jũgori cũ upau puame ãpõã yucu mena cũrẽ cũ catuapuaatato bero cũ majũã royetunemoñami. Torea bairo mu cũã mu majũã mu royetuya mu caátipeere yu caborore bairo mu caáperie jũgori.’

¹⁵ “Yu puame, ‘Quetiupau, ¿ñamu ũcũ mu añiñati?’ cũ ñi jẽniñawũ. Bairo yu caĩrõ, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Yua, Jesũ Nazaret macãacũ yu añiña. Roro yu átigu, mu causana yu añiña. ¹⁶ Wãmunucãrĩ mu caátĩ macãpu ácuja. Yure cajuácũ mu ãnigu. Tunu bairoa ãme yu mu caĩñarĩjẽ, tunu yu mu caĩñanemopee cãarẽ caquetibũjũpu mu ãnigu. Bairi ãmerẽ mũrẽ yu buiaeta iñoña. ¹⁷ Judío majã, judío majã caãmerã cãarẽ na yu netõõgu. Bairi mũrẽ natu jou yu átiya ãmerẽ. ¹⁸ Camasã puame cacaapee biarãrẽ bairo caãna niñama. Butioro canaitĩarõpu caãñesẽarãrẽ bairo caãna niñama. Bairo caãna nimirãcũã, cacaapee pãarãrẽ bairo, tunu cabusuropu caãñesẽarãrẽ bairo caãna nigarãma mu caquetibũjũrijere na catũgousaro jũgori. Wãtĩ, na quetiupauye bairo cũ caãninemorõ yu boetiya. Dios yaye queti puame roquere na catũgousarore yu boya. Tunu bairoa yu mena na catũgoñatutuarore yu boya. Bairo na catũgoñatutuario, roro na caátajere na yu masiriyoboja. Dios yarã caroarã mena na cũã na ãnio joroque yu átigu. Bairi mũrẽ natu yu quetibũju rotijoya,’ ñi quetibũjũwĩ Jesũs.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ “Bairi quetiupau rey Agripa mũrẽ ñinemowĩ: Ñmurecóopu caãcũ yure cabuiaetaricu yure cũ caátirotiore bairo yu ápu. Cũrẽ yu botioepu. ²⁰ Bairi atie, cũ yaye quetire Damasco macãanarẽ yu quetibũju jũgowu. Cabero Jerusalén macãana, bairi nipetiro Judea yepa macãana, judío majã, judío majã caãmerã cãarẽ atore bairo na ñi quetibũjũwu: ‘Dios mena tũgoña qũenoña roro mujãã caátianajẽrẽ. Tiere tũgoña qũenorĩ, Dios cũ carotirore bairo puame ása. Bairo caroaro ãnajẽ puamerẽ mujãã caátõ iñarã, camasã puame, “Bairi na yerire merẽ wasoa yaparoupa,” i masĩgarãma,’ na ñi quetibũjũwu. ²¹ Atiere yu caquetibũjũrijere wapa, judío majã puame templo wiipu yu caãno, ñerĩ yu pajĩãgamiwã. ²² Bairo yu na caátigamiatacũãrẽ, Dios puame yu juáticõã ninucũñami. Bairo yu cũ caátõ, nipetiro camasã quetiuparã, cabũgoro macãana cãarẽ yu quetibũjũcõã ãninucũña ati rãmurĩ cãarẽ mai. Profeta majã, bairi Moisés ãnacũ cũã, cabaipere na caquetibũjũcũrĩqũerẽ bairo jeto na yu quetibũjunucũña camasãrẽ. Di rũmu ũno ricaati wãmerẽ na yu quetibũjũetiya. ²³ Atore bairo marĩrẽ i quetibũju jũgoyeticũñañupã Moisejãã: ‘Popiye bairi bero, riacoagumi Mesías, Dios cũ cajou. Cũã nigumi cariacocatũ nimicũã tunu

cacatijūgopaᵐ. Tunu bairoa marī Israel poa macãāna, ape poari caāna cūārē caroa queti, na canetōpeere na quetibūjugumi Mesías,¹ ī quetibūju jūgoyeticūñāñupā Moisejāā,” ī quetibūjuyupᵐ Pablo Agripare.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Bairo Agripare cū cabairiquere cū caīquetibūjuripaua, Festo pᵐame atore bairo qūññupᵐ Pablōre busurique tutuaro mena:

—¡Pablo mi mecūcōāñā! Butioro tiere mᵐ cabuerije jūgori camecūrē bairo ácu mᵐ baiya.

²⁵ Bairo cū caīmiatacūārē, atore bairo qūññupᵐ Pablo:

—Nocārō caānimajūᵐ Festo, cariape marē ñiña: Mecū mee yᵐ baiya. Yᵐ cabuerije cariape niña. Bairi tiere cariape catūgoñau pᵐame cabero, “Cariapea caquetibūjurije niña,” ī masībujioᵐ. ²⁶ Ānia niñami quetiupau rey Agripa tie yᵐ caīquetibūjurijere caroaro camasī cūā. Bairo caācū cū caānoi, uwiricarō mano tiere cū yᵐ quetibūjuya. Yᵐ caquetibūjurije pᵐame cayasioro ūnopᵐ cabairique mee niña. Nipetiro camasā judío majā na caīñarō baiyupa. Bairi quetiupau rey Agripa cūā tiere masījāñuñami —qūññupᵐ Pablo Festore.

²⁷ Qūñ yaparo yua, atore bairo qūññupᵐ Pablo quetiupau rey Agripare:

—Nocārō caānimajūᵐ Rey Agripa, ¿profeta majā marērē na caījūgoyeticūrīqūrē cariape mᵐ tūgoyati? “Cariape tiere tūgoyami,” ñi tūgoñāña.

²⁸ Bairo cū caīrō, bairo qūññupᵐ Agripa Pablōre:

—Ato cārōā mᵐ caquetibūjurijeaca mena Jesure caīroau, ¿cristiano yᵐ ānio joroque yᵐ mᵐ átigayati?

²⁹ Pablo pᵐame atore bairo qūññemofñupᵐ tunu:

—Capee busurique mena, o petoaca yᵐ cabusurije to ānimiatācūārē, mᵐ, nocārō caānimajūᵐ, bairi ato macãāna nipetiro āme yᵐ caīrījērē catūgorā cūā yure bairo Cristore catūgousarā mujāā caānierē yᵐ boya. Āpōāwē cadena mena popiye yure bairo jiyaricarā mujāā caāno roquere yᵐ boetiya —qūññupᵐ Pablo Agripare.

³⁰ Bairo cū caīrō tūgo, quetiupau rey Agripa wāmññucāñupᵐ. Tunu bairoa quetiupau gobernador Festo, bairi Berenice mena, nipetiro to caruirā cūā wāmññucāñuparā. ³¹ Bairo wāmññucāñi bero yua, ape aruapᵐ acoásuparā, Pablo cū cabairijere āmeo busuráná. Topᵐ atore bairo āmeo īñuparā na majū:

—Cū, Pablo, ñee ūnie buicuperiyami. Bairi cū cayasimasīrō maniña. Tunu bairoa preso jorica wiipᵐ cū caānipee cūā maniña —āmeo īñuparā.

³² Bairo āmeo ī yaparori bero, bairo qūññupᵐ Agripa Festore:

—“Emperador romano yᵐ cabairijere cū caīñabesero roquere yᵐ boya,” cū caīētīcōāta, mᵐ majūā cū mᵐ wiyomasībujioᵐ —qūññupᵐ.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Pablōre Italia yepapᵐ na cajogatūgoñarīcārōrēā bairo caetaro, Pablo, aperā preso jorica wiī caāna cūārē na nuniwā jīcāñ quetiupau capitán, Julio cawāmecucure, “Topᵐ narē cū neápáro,” īrā. Julio pᵐame soldaua quetiupau emperador ūmua mena macāācū jīcāñ āmi. ² Torena, Adramitio macārē etarī, cūmua capairica, Asia yepa macāārīpᵐ caágarica mena ájāārī, jāā acoápú. Jāā mena ámi Aristarco cūā. Cū pᵐame Macedonia yepapᵐ Tesalónica macā macāācū āmi. ³ Bairo áná, cabusuri rūmᵐ caāno

Sidón macã petapũ jãã etawũ. Topũ jãã caetaro, Julio puame caroaro nucũbugorique mena cũ ámi Pablore. Cũ bapa to macãânarẽ na ññañesẽa rotiwi Pablore, cũ na cajuáatinemoparore bairo ĩ. ⁴ Cabero ti macãpu caãniatana cũmua mena jãã ápu tunu. Chipre yucũpoa etarã, caãcõ nugõã puame jãã netõmasĩepũ, wĩno jãã riape capapuro jũgori. Torena, cariape nugõã puame jãã netõápũ. ⁵ Bairo ti yucũpoare netõáná, Cilicia, bairi Panfilia cawãmecuti yepaa tupũ, ria capairiyare jãã peñanetõápũ. Bairo peñanetõ áná yua, Mira cawãmecuti macã Licia yepa macãã macãpure jãã etawũ.

⁶ Bairo topũ jãã caetaro bero, soldaua quetiupau capitán puame cũmua caparica Alejandría macã caatiataca, Italia yepapũ caátiare bócaetawĩ. Tiare bócaetari yua, tia mena jãã árotiwi. ⁷ Bairo cũ cajoatana áná yua, wĩno jãã riape capapuro jũgori, capee rãmũrĩ majũ jãã yowowũ. Bairo yowomirãcũã, butiuro popiye petiri beropũ jãã etawũ Gnido cawãmecuti macã riapepũ. Bairo wĩno jãã riape mai capapucõã ãnirecoaro jũgori, Creta yucũpoapũ Salmón cawãmecuti petatu caãcõ nugõã puame jãã netõápũ. ⁸ Ti yucũpoa tũnipũ netõáná yua, dopẽĩ ñena majũ popiye bero, Caroa Petaari cawãmecuti petare jãã etawũ. Ti peta puame Lasea macã tupũ ãmũ.

⁹ Yoaro jãã cabaitutuátói, merẽ puebũcũ cõñarõ majũ baiwũ. Wĩno butiuro capapuparo jũgoye ãmũ. Bairi yua, uwiomajũcõãwũ, jãã canetõápáta. Bairo cabairo ññarĩ, atore bairo na ĩmiwi Pablo:

¹⁰ —Mujãã, ati cũmuarẽ cajũgori majã, marĩ canetõápáta, uwiojãñũña. Bairo carorore marĩ caápáta, atia cũmua, bairi marĩ cajeátie cũã yasicoagaro. Marĩ cũã marĩ yasicoabujiorã —na ĩmiwi Pablo.

¹¹ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, soldaua quetiupau capitán puame Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ cariape tũgoemi. Ti cũmua upau, bairi cũtu macããcũ capitájãã na caĩrĩjẽ puamerẽ cariape tũgowĩ. ¹² Apeyera tunu ti peta, Caroa Petaari puame, puebũcare to netõápáta, ñuepũ. Bairi tia caáná nipetiro jãñũrĩpua ti petare tuagaema. “Fenice macãã petapũ roque puebũcare marĩ canetõáta, ñubujioro. Topũ marĩ ároa,” ĩwã. Mai, Fenice peta cũã Creta yucũpoapua caãnimiatacũãrẽ, wĩno, muipũ cũ cawãmuatĩ nugõã cawarua jope caatie, tunu ape nugõã cawarua jope caatie cũã tutuaro mena ti petare papuetoesuparo.

La tempestad en el mar

¹³ Bairo jĩrĩãcã wĩno ape nugõã warua jopei caatiere ññarã, “Marĩ ánemogarã tunu,” jãã ĩ tũgoñawũ. Bairo ĩ tũgoñarĩ yua, ti petapũ caãnimiatana jãã acoápũ catũni Creta yucũpoatũaca. ¹⁴ Bairo cabero yua, caãno tusaroa ape wãme wĩno catutuarije majũ muipũ cũ cawãmu ató cawarua jope caatie puame jãã papuetajũgowũ. ¹⁵ Bairo tutuaro capapuroi, jãã cũmuarẽ papu ãmejoreo jojũgowũ. Bairi cũmua puame wĩno caató riapere caãmasĩetõĩ, “Toroque wĩno caató puame to ácõãto,” jãã ĩwũ. ¹⁶ Tore bairo áná yua, jĩcã yucũpoa Cauda cawãmecuti poaacapure jãã netõápũ, butiuro wĩno capapuroaeti nugõã puame. Bairo ti poare netõátĩ yua, popiye mena cũmua õcããcã, jãã berore jãã catũgãrĩcãrẽ jãã nejããwũ capairica cũmuapũ. ¹⁷ Bairo tiare nejããrĩ bero, yutawẽẽrĩ capaca mena ti cũmua capairicare tũgã ãmejoreori jiyatuwã usuro, “Wĩno papupeere,” ĩrã. Cabero, “Sirte cawãmecuti paputiropũ marĩ rowaware,” ĩ uwiri yua, jutii aseri wĩno cañerĩjẽ tia buipũ na cayoriquere õwãruĩowã. Bairo na caãto, wĩno puame noo caboropũ cũmuarẽ papujowũ. ¹⁸ Cabusuri rãmũ caãno

mai netōjāñurō tutuaro wīno capapurecoaro īñarī, ti cūmua na cajeátie apeyere riapū reñuarugowā, “Ti cūmua to wāmū paáto,” írā. ¹⁹ Itia rāmū caátó, wīno cajānaetore īñamirī yua, na majūā ti cūmua macāājē majū cūārē riapū reñuawā. ²⁰ Capee rāmūrī majū muipū umareco macāācū, ñocōā cūārē jāā īñaepū. Tunu bairoa wīno bñtioro papunucūwū. Bairo cabairoi, “Dope bairo marī bai netōmasīēna. Atoa marī yasicoagarā,” jāā ī tūgoñawū.

²¹ Capee rāmūrī ugari mee jāā ápū. Bairo cabairoi īña, Pablo pñame jāā nipetiro watoapū wāmūñucārī atore bairo jāā īwī:

—Yū yarā, “Creta yucūpoapū marī tuaroa,” mājāārē yū caīquetibujuyátajere cariape mājāā catūgoata, atore bairo roro majū marī tāmūoetibujioatana. ²² Bairo cariape yure catūgoetiatana nimirācūā, yapapuaeticōāña. Marī mena macāācū jīcāū ūcū yasietigūmi. Ati cūmua jeto yasigaro. ²³ Āme ñamirē yū buiaetaami ángel, Dios cū cajou, cū yau cū carotiricū yū caānoi. ²⁴ Cū, ángel pñame atore bairo ñiami: “Mū, Pablo, quetiupān emperador romano yāure mū cabairiquere caquetibujupān mū āñiña. Bairi uwieticōāña. Mū jūgori, mū, nipetiro ati cūmua macāāna cūārē mājāā cayasibujiopeere ēñotabojagūmi Dios,” ñi quetibujūami ángel. ²⁵ Torena, yū yarā tūgoña yapapuaeticōāña. Yū pñame, Dios mena yū tūgoñatutuaya. Bairi, “Yure ángel cū caīquetibujuatatore bairo cariape baigaro,” ñi tūgoñaña. ²⁶ Bairi marī cayasietimiatacūārē, wīno pñame marī papurocapeogaro jīcā yucūpoapū —jāā ī quetibujūwī Pablo.

²⁷ Creta yucūpoapū caāniatana áná, pñga semana bero ria capariya Adriático cawāmecutiyaare jāā etawū. Wīno pñame noo caboro jīcā nūgōā pñame, ape nūgōā pñame caatie jāā papujonucūwū. Bairo jāārē wīno caátīāno, ti cūmua macāāna marīneros pñame ñami recomacā caāno, “Marīā yepa tūpū etarā marī baibauya,” ī tūgoña masīcōāwā. ²⁸ Bairo tūgoñamasīcōārī yua, jīcāwē, yutawē mena riapū ruiojo cōñawā, “¿Nocārō to ūcūāñati?” írā. Bairo na caáticōñarō, treinta y seis metros majū ūcūārō āmū. Cabero cajūgoye jāñūrī tore bairo āma tunu. To pñame veintisiete metros majū ūcūārō āmū. ²⁹ Bairi, “Ūtā rupaapñere marī rocaware,” írā, āpōāpāñīrī anclas canūcūrījē baparićānacāpāñīrī majūrē ti cūmua waturicaro caūsaro pñame reñuajori jiyatuwā. Bairo tie canūcūrō jūgori jīcāpāna capasaro ūno, Diore, “Tāmūrī to busuáto,” qūī jēniwā. ³⁰ Ti cūmua macāāna paabojari majā marīneros pñame, “Cūmua ōcāācā mena marī ruticoároa,” āmeo īñupā. Bairo caāmeo īatana āñirī yua, “Āpōāpāñīrī anclas canūcūrījērē cajūgoro pñame reñuajori jiyatunemogarā jāā átiya,” ītori, cūmua ōcāācārē ruiojogamiwā. ³¹ Bairo na caátigarijere īñarī, Pablo pñame quetiupān capitán, cū ūmua soldaua cūārē atore bairo na īwī:

—Ānoa ati cūmuapū na catuaeticōāta, dope bairo mājāā bai netōmasīētīgarā.

³² Bairo Pablo cū caīrō tūgo, soldaua pñame ti cūmuacārē jiyari cawēērīrē pajureri weneroca ñuajowā riapū.

³³ Cabusuripān yua, Pablo pñame jīcā wāme ugarique ūnierē nipetiro jāā caugaro bori, atore bairo jāā īwī:

—Merē pñga semana etaya mājāā cauganucūrōrē bairo mājāā caugaeto jeto. “¿Dope bairo marī bairāati?” Īrīqūē jetore tūgoñarī, yoaro mājāā ūgaetiya. ³⁴ Bairi jīcā wāme ugarique ūnierē mājāārē tutuaro mena yū ugarotiya. Mājāā caugaro boya, mājāā cacatigaata. Cariape

majãârê ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ marĩ mena macããcũ yasietigumi. Majãã poawẽ jĩcãwẽãcã ùno yasietigaro —jãã ìwĩ Pablo.

³⁵ Bairo ì yaparo yua, pan rupaare nerĩ, nipetiro na caĩñajoro Diore, “Mũ ñujãñuña jãã mena,” ì jëniwĩ. Jëni yaparori, pãârê carecomacã tiare peenerĩ ɣgawĩ. ³⁶ Bairo cũ caugaro ñnarĩ, nipetiro tũgoña tutuanemorĩ na cũã ɣgawã. ³⁷ Jãã, ti cũmuarũ caãna doscientos setenta y seis majũ jãã ãmũ nipetiro. ³⁸ Noo na caboro cãrõ ɣgari bero yua, ti cũmua macããjẽ trigo poarire riapũ reñuajo peyocõãwã ti cũmua butioro canucũrõ jũgori, ati cũmua to wãmũ paáto, ìrã.

Se hunde el barco

³⁹ Cabusuripau caãno yua, ti cũmuarẽ paari majã marineros pũame yucũpoare ñnarĩ, “Tame, ¿noo ùnopũ marĩ etayati?” ìwã. Bairo ti yucũpoare masĩtĩmirãcũã, carupa arũapũ paputiro yepare ññajowã. Ti paputirore ñnarĩ yua, “Topũ ati cũmuarẽ marĩ cawatupããmasĩata, ti paputiropũ marĩ maamasĩgarã,” ãmeo ìwã. ⁴⁰ Bairo ìrĩ yua, canucũrĩpãĩrĩ, ãpõãpãĩrĩ anclare na cajiyaata wẽẽrĩrẽ toa pajure rucõãwã. Bairo áti yaparori bero, capaca tia cũmuarẽ waaturoricapãĩrĩrẽ na caji-yarũpomiatajere õwãwã tunu. Tiere õwã yaparo, ti cũmua ìqũẽã pũame macãã asero, jutii aserore tũgãmũgõyowã. Bairo na caáto, cũmua pũame paputiro riapepũ pãájũgowũ. ⁴¹ Bairo átó yua, ti cũmua pũame caũcũãeto, paputiro buipũ rocapeacoapũ. Topũ rocapeari, cajũgoro pũame dope bairo átitũgãwũjojo masĩã mano, usũro majũ ãmũ. Bairo cabairoi, ti cũmuarẽ waturicatu pũamerẽ ocoturi jabe peerecõãjũgowũ yua.

⁴² Bairo cabairo ñnarĩ, soldaua pũame preso caãnarẽ na pajĩãgamiwã, jĩcãũ roca ññaáti cũ barutieticõãto, ìrã. ⁴³ Bairo na caátigamiatacũãrẽ, na quetiupau capitán pũame, Pablоре canetõõgau ãnirĩ, bairo na átirotiemi. Atore bairo pũame bai rotiwĩ: “Nipetiro cajũgoye cabaamasĩrã rocañua áti, baa ánája catãnipũ,” jãã ìwĩ. ⁴⁴ Aperã cabaamasĩena pũamerẽ yucũpãĩrĩ, o apeye ti cũmua cawatiatapãĩrĩ mena na pasa pãárotiwĩ. Tore bairo átiri nipetiro catãnipũ jãã netõ etapeticõãwã, jĩcãũ ùcũ yasiricaro mano.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Jãã nipetiro catãnipũ jãã capããetapetiro, ti yucũpoa macããna pũame, “Ati yucũpoa Malta cawãmecuti poa niña,” jãã ì quetibũjũwã. ² To macããna camasã ñujãñuwã jãã mena. Oco caocarõ butioro cayusũaro jũgori peero, pairi peero jãã riobojawã. Riori bero, jãã piijowã, jãã jũmarotirã. ³ Mai, Pablo pũame pee caboporijere cajeatacũ ãnirĩ, ti peeropũ wetĩãwĩ. Bairo cũ cawetĩã ãnipaua, ãña peepũ caãniatacũ caasir-ijere uwiri cawiti ácũ, Pablo wãmopũ cũ bacarocayoa etawĩ. Topũa tusacõãwĩ. ⁴ Ti yucũpoa macããna pũame, ãña Pablo wãmopũ cũ tusarore ñnarĩ, atore bairo ãmeo ìwã na majũ: “Ãni camasã pajĩãreri majõcũ ãcũmi. Bairi ria capairiyare canetõatacũ nimicũã, roro cũ caátaje wapa riacoagumi. Marĩ jũgũẽõ cariape caãcõ cũ cacatiro boecomo,” ãmeo ìwã.

⁵ Bairo na caĩmiatacũãrẽ, Pablo pũame ãñarẽ wẽẽroca tĩãwĩ peeropũ. Bairo átiri bero, dope bairo baiemi Pablo. ⁶ Nipetiro to macããna pũame, “Jicoquei cũ bipicoagaro,” ìmiwã. “Cabipieticõãta, masĩã mano caãno tusarõa ñarocacũmu riacoagumi,” ì tũgoñamiwã. Yoaro bairo cũ

cabaipere iñacoteñamirĩ yua, ricaati tũgoñawã tunu: “Ăni, caũmũ mee, jũgũẽ ũcũ nibauyami,” iŵã.

⁷ To jãã caãnotuaca ãmũ Pũblio cawãmecũcũ, ti yucũpoa macããcũ caãnimajũũ ya yepa. Cũ, Pũblio pũame caroaro mena jãã bocáwĩ. Bairi itia rũmũ majũ jãã juátinemowĩ, cũ ya wiipũ jãã caãno. ⁸ Tiwatoare Pũblio pacũ bũgoye, riĩ yopotaje mena riau yosawĩ. Bairo cũ cabairo, Pablo pũame qũĩñau amĩ. Cũ tũpũ eta, Diore jẽnirĩ bero, cariaure cũ rũpoapu cũ wãmorĩrẽ ñigãpeowĩ. Bairo cũ caátoa, caticoami cariayecutimiatacũ pũame yua. ⁹ Bairo Pablo cũ caátiere tũgorã, ti yucũpoa macããna aperã cariayecũna cũã cũ tũpũ etawã, na riayere cũ netõõrotirã etarã. Bairo na caetaro, Dios cũ camasĩõrĩjẽ mena na, nipetirore na catiowĩ Pablo. ¹⁰ Bairo Pablo na cũ caátoi, capee wãmerĩ jãã átiroawã. Cabero ti yucũpoa caãniatana cũmua capairicapũ tunu jãã caájããrĩ rũmũ caetaro áná, jãã cacũgopee caãno cãrõrẽ jãã nuniwã.

Pablo llega a Roma

¹¹ Bairi itiarã muipũa majũ ti yucũpoare ãnirĩ bero, cũmua õcããcã jãñurĩrẽ jãã ájããwũ. Ti cũmua pũame Alejandrĩa macãĩ caatĩatata, ti yucũpoapu puebũcũre canetõátaca ãmũ. Tia pũame, caĩqũẽãpu aperã camasã jũgũẽã Cástor, bairi Polux cawãmecũna na cabaurijeĩ wãmecũti tusawũ. ¹² Tia mena áná yua, Siracusa petapũ jãã etawũ. Topũ etari, itia rũmũ majũ jãã tuawũ. ¹³ Siracusapũ caãnimiatana catũniaca jãñurĩ jãã ápũ tunu. Bairo áná yua, Regio macãpũ jãã etawũ. Cabusuri rũmũ caãno, wĩno ape nũgõã warua jopeĩ caatĩe jãã etawũ. Tie watoa áná, cabusuri rũmũ caetaro, jãã etawũ Puteoli cawãmecũti macãrẽ. ¹⁴ Ti macãpũ etarã, jãã bocãetawũ jĩcããrã marĩ yarã Jesure catũgousari majãrẽ. Na pũame, “Jĩcã semana jãã mena mujãã tuagarã,” jãã iŵã. Bairo bairi beropũ jãã etawũ Roma macãpũre yua. ¹⁵ Mai, marĩ yarã Roma macããna pũame merẽ tũgoyupa jãã cabairijere. Bairo tie quetire catũgoatana jĩcããrã maapu, Foro de Apio cawãmecutopũ jãã bocáwũ. Aperã Tres Tabernas cawãmecutopũ jãã bocáwũ. Bairo jããrẽ na cabocáro iñarĩ, Pablo pũame, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” qũĩ jẽnĩwĩ Diore. Tũgoña yeri tutuanemo joroque cũ áma. ¹⁶ Bairi Roma macãpũ jãã caetaro bero yua, to macããna quetiuparã pũame Pablore noo cũ caboripapũ cũ ãnirotiwã. Bairãpũa, jĩcãũ soldaure qũĩñaricanũgõ rotiwã.

Pablo en Roma

¹⁷ Itia rũmũ Roma macãpũ jãã caetaatato bero, Pablo pũame ti macã macããna caãnimajũrãrẽ na piijowĩ. Cabero cũ tũpũ na caneñapetietaro bero iña, atore bairo na iŵĩ:

—Yũ yarã tũgoya: Marĩ yarã judío majãrẽ jĩcã wãmeacã ũno roro na yũ ápewũ. Tunu bairoa marĩ ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽrẽ bairo marĩ caátinucũrĩjẽ cũãrẽ jĩcã wãmeacã ũno yũ bũsũpaiepũ. Bairo yũ caáperimiatacũãrẽ, judío majã Jerusalén macããna yũre ñerĩ, yũ jowã romano majãrẽ. ¹⁸ Romano majã pũame yũ cabairijere jẽnĩña yaparori bero, “Pablo ñe ũnie buicũperiyami. Bairi cũ cayasimasĩrõ maniña,” iŵĩ, yũ wiyogamiwã. ¹⁹ Bairo yũre na cawiyogamiatacũãrẽ, Jerusalén macããna judío majã pũame bairo na caáto boema. Bairo na caboeto iñarĩ yua, “Emperador romano yũ cabairijere cũ caĩñabesero roquere yũ boyã,” na ñiŵũ. Yũ ya poa macããna na caátiere yũ cabũsũjãgarije camanimiatacũãrẽ, bairo na ñiŵũ. ²⁰ Bairi yua, ãmerẽ mujããrẽ yũ piijóapũ, mujããrẽ iña, mujãã

mena busugu. Marĩ israelita majārē Dios cū caĩjũgoyeticũrĩqũērē cariape yu catũgousarije wapa ati wēērĩ cōmee wēērĩ cadena mena jiyaricu yu āniña —na ĩwĩ Pablo Roma macāāna judío majā caānimajūrārē.

²¹ Bairo cū caĩrō tũgo, bairo qũiwā:

—Jĩcā carta papera ũnorē judea yepa macāāna judío majā mũ cabairijere jãā quetibũju joñaētĩñama. Tunu bairoa marĩ yarā judío majā ti yepapu caatĩatana cūā mũ cabairijere jĩcā wāme ũno busupaietinuñama.

²² Bairāpua, atore bairo jãā tũgonucũña: “Camasā nipetiropu macāāna busupairā átiyama cawāma poare, ricaati catũgoñarĩ majārē,” ĩrĩqũē jetore jãā tũgonucũña. Bairi dope bairo mũ caĩtũgoñarĩjērē jãā mũ caquetibũjaro jãā tũgogaya —qũiwā Pablore.

²³ Bairo qũĩ yaparo yua, jĩcā rāmu Pablo na cū cabusupa rāmūrē besewā. Cabero ti rāmu caetaro, capāārā camasā Pablo cū caāni wii tupu neñaetawā. Bairo na caneñaetaro bero, Pablo puame Dios cū carotimasĩrĩpaure, cabusuripau caāno narē cabuejũgoatacu ñamicā caānopu na buejānawĩ. Moisés ānacū cū caroticũrĩqũērē bairi tunu profeta majā ānana na cawoatucũrĩqũē cūārē na ĩña quetibũjuwĩ, Jesucristo, Mesías cū caānierē cariape na catũgousaparore bairo ĩ. ²⁴ Bairo cū caquetibũjaro, jĩcāārā tiere cariape tũgowā. Aperā cariape tũgoema. ²⁵ Bairo jĩcārōrē bairo cariape catũgoena ānirĩ Pablo tupu caneñamiatana ti wiiri witiĩjũgoámá. Pablo puame atore bairo na ĩnemowĩ:

—Espíritu Santo mujãā ñicũjãā ānanarē cū caĩrĩqũē cariapea āñupā. Atore bairo na ĩñupĩ profeta Isaías jũgori:

²⁶ ‘Ati yepa macāānarē atore bairo na ĩ quetibũju ñesēãũjã:

Ati yepa macāāna yu yaye quetire tũgomirācũā, di rāmu ũno tiere tũgomasiētĩñama.

Tunu bairoa cacaapee cũgorā nimirācũā, di rāmu ũno yu caátiere ĩñamasĩētĩñama.

²⁷ Ati macā macāāna na yeripu catũgoñamasĩgaetoi, cacaapee cũgorā nimirācũā, yu caátiere ĩñamasĩētĩñama.

Tunu bairoa caāmoo cũgorā nimirācũā, yu yaye quetire tũgomasiētĩñama. Na yeripure tũgoñamasĩētĩñama na yu caquetibũjugamirĩjērē.

Bairi, “Jãā mũ netōōwā,” ñietinuñama,’ qũĩ rotiyupi Espiritu Santo mujãā ñicũjãā ānanarē Isaías ānacūrē.

²⁸ Bairi mujãā judío majā, mujãā catũgogaetie bui, ati rāmu judío majā caāmerā puamerē yu quetibũjujũgoágu camasārē Jesucristo jũgori Dios cū canetōōgarijere. Na puame roque tũgousagarāma —na ĩwĩ Pablo.

²⁹ Bairo cū caĩrĩjērē tũgo, Roma macāāna judío majā na majũ jĩcārōrē bairo tũgoetiri, āmeo busurique netōrĩ ti wiire witiámá.

³⁰ Pablo puame puga cūma majũ āmi, aperā dinero bori cū na cawasocũrĩcā wiire. Ti wiipu ācũ, nipetiro cārē caĩñarā etanucũrārē useanirĩqũē mena na bocánucũwĩ. ³¹ Ti macāpu ācũ, uwiricaró mano cū catũgoñatutuarije mena camasārē na quetibũju āninucũwĩ Dios cū carotimasĩrĩpaure. Tunu bairoa aperā ěñotaricaró mano marĩ Quetiupau Jesucristo cū caānierē na bueāninucũwĩ Pablo.

Tocārōā niña atie queti yu cawoaturije.

Carta de San Pablo a los ROMANOS

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawāmesych Jesucristore capaabojari majōsch yñ āniña ati cartare cawoajon. Yñ beseri, yñ piijowī Dios, cū yañ apóstol yñ caānipeere bon. Cū yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē quetire yñ quetibujū rotijowī Dios.

² Merē baipña, cū caquetibujūrotijorā cū yarā profeta majā ānana mena jūgori quetibujūcūñañupī camasārē cū ya tutipñ atie caroa quetire. ³ Atie yñ caquetibujūpee pñame marī Pacñ Dios macū Jesucristo marī Quetiupañ yaye queti, caroa queti niña. Mai, cū pñame ati yepapñe buiñ, ati rupañ cutiri buiayupi rey David ānacū pñāmirē bairo. ⁴ Cabero cū cariacoamiatacūārē, Dios pñame cū camasīrjē jūgori cū catiopyupi Jesure. Bairi marī camasā pñame tiere ñnarī, “Jesús, Dios macū catutuañ majū ñe ñnie carusaecñ niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catiopyupi. Tunu bairoa, “Cū cūā Dios cū caāñajē cutie nipetirijere cacāgon majū niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catiopyupi Dios Jesure.

⁵ Dios pñame Jesucristo jūgori yñ besewī. Cū yañ apóstol paarique, caroa macāājē paarique majūrē yñ cūwī. Bairo yñ quetibujū rotijowī ati umñrecóo macāāna nipetiropñ cū yaye nocārō caroa quetire tūgousari, cū carotirore bairo na caátiparore bairo ī. ⁶⁻⁷ Bairi mujāā, Roma macā macāāna cūārē Jesucristo yarā mujāā ānio joroque mujāā ásupi Dios, tie caroa quetire mujāā catūgousaro jūgori. Butioro mujāā maiñami. Cū ya poa cū cabeserica poa macāāna mujāā ānio joroque mujāā ásupi. Bairi mujāārē ñiña: Marī Pacñ Dios, bairi marī Quetiupañ Jesucristo mena caroare mujāārē na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericataje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Caānijūgoro atiere mujāārē yñ quetibujūjūgoya mai: Nipetiropñ macāāna useanirīqūē mena tūgonucūñama Jesucristo mena caroaro mujāā catūgoñatutuānierē. Bairo tocānacāpñ mujāā cabaiānierē tūgori, yñ pñame, “Jāā Pacñ, mñ ñujāññiña jāā mena,” ñinucūñ Diopñe. Jesucristo jūgori bairo ñi jēninucūñ. ⁹ Nipetirije yñ catutuarije mena Dios cū carotirore bairo yñ átinucūñ, cū macū yaye caroa quetire quetibujū. Bairi Dios pñame masīñami tocānacānia cūrē mujāā yñ cajēnibojanucūrjērē. ¹⁰ Apeye cūārē atore bairo cū ñi jēninucūñ: “Mñ caborije caāmata, yñre Roma macāpñ yñ mñ árotign. Murē catūgousarārē na ñiñagaya,” cū ñi jēninucūñ tocānacānia. ¹¹ Yoaro mujāā tñpñ yñ ágatūgoñā āninucūmiña. Mujāā, to macāānarē nemojāñurō Jesucristo mena catūgoñatutuarā mujāā caānipeere bon, mujāārē yñ quetibujūñemogaya. Bairi mujāā tñpñ yñ ágatūgoñānucūmiña butioro. ¹² Bairo mujāārē ĩgu ñiña: Yñ, mujāā cūā, pñga nūgōāpñ Jesucristo mena marī tūgoñatutuaya. Bairo marī catūgoñatutuarijere caroaro yerijōrō marī caāmeoquetibujūparore bairo ī, mujāā tñpñ yñ áganucūmiña butioro.

¹³ Yñ bairārē bairo caāna, atiere mujāā camasīrō yñ boya: Ape yepaa macāāna judío majā caāmerārē na yñ caquetibujūro tūgori bero, jicāārā cū tūgousanucūñama Jesure. Torea bairo mujāātñ macāāna cūā na

catăgousaparore bairo i, mājāă tųpų yu áganucūmiña. Bairo áganucūmicūă, mājāă tųpų yu ámasiētīña mai. ¹⁴ Tocānacāūpųrea camasārē besericaro mano caroaro mena yu quetibųju rotiwī Dios: Marī yaye cabųsųrā, aperā marī yayerē cabųsųena, bueri majā camasīrā, aperā camasiēna cūārē nipetirore yu quetibųju rotijowī. ¹⁵ Bairi mājāă ya macā macāăna Jesucristore catăgousaenarē cū yaye quetire bųtioro na yu quetibųjuganucūña.

El poder del evangelio

¹⁶ Noa ūna camasā tie caroa quetire na catăgousaata, na netōđgumi Dios peeropų na caăbųjiopeere. Bairi tie caroa quetire di rāmų ūno yu quetibųjuboboetiya. Caănijųgoro tie caroa quetire nipetiro judío majārē na quetibųjųgoyupa Jesujāă. Bairi āmerē yua judío majā caămerā cūārē quetibųjārā jāă átiya. ¹⁷ Atie queti bairo marī masīōña: “Jesucristo mena na catăgoňatutuari wāme mena jeto jųgori carorije cawapa cųgoenarē bairo na iňaňami Dios,” marī i masīña. Torea bairo na iňaňami cū mena catăgousajųgorārē. Atiere torea bairo i quetibųju woatuyayupa tirųmųpųre: “Caňuērē, cū mena catăgoňatutuaų cū caănie jųgori, ‘Ŋe ūnie carorije cawapa cųgoecu niňami,’ qŭi iňagumi Dios,” i woatuyupa Dios ya tutipų.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Bairi bairo baiya: Marī Pacų Dios ūmųrecóopų caăcŭ ati yepa macāăna caňuena, cariape caătīāmerārē roro popiye na tāmųo joroque na átimasīňami. Na pųame roro na caătie mena aperārē caroa cariape quetire na tųgousaetio joroque na átiyama aperā camasārē. ¹⁹ Bairo na caătimiatacūārē, Dios pųame nipetiro camasārē cū caătīānierē na camasīrō boyami. Merē cū camasīrījērē na iňoňupī. Na, caňuena cūārē tiere na iňoňupī. ²⁰ Caănijųgoripapųpa nipetiro camasā iňajųgoasųpa ati yepa, ati ūmųrecóo, caăno cārō Dios cū caqŭēnorīqŭērē. Tere caňnarā majŭ ānirī Diore iňaetimirācūă, “Ati ūmųrecóore caqŭēnorīcŭ Dios niňami. Cŭ catutuarije petietiya,” na caĭpea niña. Bairi, “¿Dios, cŭ ānicuti? Yųra macămi,” i tųgoňarī mųrē jāă ĩroapų,” Diore na caĭpee mee niña.

²¹ Bairo ĩrīcārō mano merē caroaro majŭ cŭ caănierē masīňama. Bairo cŭ masīmirācūă, “Āniňami Dios ati ūmųrecóore caqŭēnorīcŭ,” qŭi nųcŭbugoetinucŭňama. Diore qŭiŭroagaetiyama. Tunu bairoa tocānacā rāmų camasārē na cŭ caňnaricanųgōmiatacūārē, “Jāă mena mų ĩųjāňuňa,” qŭi basapeogaetinucŭňama Diore. Nemojāňurō caňuena ānirī ricaati majŭ tųgoňarīqŭē jetore tųgoňanucŭňama. Torena, caroa macāăjē cariape quetire tųgomasiētīňama. ²² “Jāă, camasīrā majŭ jāă āniña,” caĭrā nimirācūă, catăgomasiēna majŭ niňama. ²³ Bairo caăna ānirī Dios tocānacā rāmų caănicōāninucŭūrē qŭiŭroaetiyama. Bairo qŭiŭroaetiri yua, yucų, ūtā ūnie mena camasā bauriquere bairo cabaurārē na qŭēnonucŭňama. Camasā cayasiparā na caănimiatacūārē, na bauriquere bairo cabaurārē na ĩroanucŭňama. Tunu macănucŭ macāăna minia, āňa, aperā waibutoa bauriquere bairo cabaurā cūārē na qŭēnorī na ĩroanucŭňama.

²⁴ Bairo cūrē na caĭroaetie wapa Dios cŭă na piticōăňami. Na caboro carorije nipetirije na caătigarijere na áparo i, na piticōăňami. Bairo na cŭ capitiro yua, na pųame netōjāňurō roro caboborije ūnierē āmeo átinucŭňama. ²⁵ Cariape macāăjē quetibųjuriquere tųgousaricarō ūnorēă, ricaati roro ĩtorique majŭrē tųgousanucŭňama. Tunu Diore qŭiŭroaricarō ūnorēă, ati ūmųrecóo macāăna cŭ caqŭēnorīcārā bauriquere

bairo cabaurârê na ñroanucũñama. Bairo na caĩroamiatacũârê, Dios roque nipetirijere caátacu cû caãnoi tocãnacã rûmua cû marĩ cabasapeocõã ninucũrõ ñuña. Bairoa to baiáto.

²⁶ Bairo cûrê na caĩroatie wapa Dios cûã na piticõãñami, na rupau caborore bairo carorije nipetirije na caátigarije caboborijere na áparo ñ. Bairo na pitiri yua, carõmia, caũmua mena na caãmeo átiparo ñnorêã, ricaati na majũ carõmia pugarãpua roro ãmeo átiepenucũñama. ²⁷ Caũmua cûã na majũ roro ãmeo átinucũñama. Roro átaje caboborije ñnie majũrê átinucũñama. Carõmia mena na caãmeo átiparo ñnorêã, na majũ caũmua pugarãpua roro ãmeo átiepenucũñama. Bairo roro ána yua, na majũ na rupau rorije riaye to baio joroque átinucũñama.

²⁸ Nipetirije cû caátajere ñnamirãcũã, Diore qũĩroagaetiyama. Bairo cû na caĩroagaetie wapa, Dios cûã na piticõãñami. “Na caboro roro ricaati na catũgoñarijê mena na tũgoña ãmarõ,” ñ, na piticõãñami. Bairo cû caáto, na pame nemojãñurõ roro átinucũñama. ²⁹ Nipetiri wãme carorijere caátinetõmajucõãrã niñama. Bairo caána ãnirĩ bopaca ñnarĩcãrõ mano roro átigancũñama camasãrê. Tunu carõmia mena roro átiepépainucũñama. Tunu bairoa apeye ñnierê cacũgorã nimirãcũã, netõjãñurõ cũgonemoganucũñama. Nipetirije carori wãmerê átinucũñama. Aperã yayere ñnãgaripeanucũñama. ãmeo pajĩãganucũñama. Roro ãmeo tutinucũñama. Camasãrê na ñtoepenucũñama. Aperã cûã roro busupainucũñama. ³⁰ Aperã cûãrê roro na átigarã, na caáperimiatacũârê, roro na busujãnucũñama. Diore cateerã majũ niñama. Aperãrê na tũgoña yapapua joroque na átinucũñama. “Jãã roque caãnimajũrã jãã ãniña aperã netõrõ,” ñnucũñama. Na majũ na catũgoñarijê mena roro na caátipeere tũgoñabócari roro átinucũñama. Na pacua cûãrê na baibotionucũñama. ³¹ Cariape tũgogaetimajucõãñama. “Bairo jãã átigarã,” na caĩrjê cûãrê na caĩrõrê bairo áperinucũñama. Ni jĩcãũ ñcũrê cû maiẽtĩña. Tunu apeyera roro aperã na na caĩrjêrê tũgori, na masiriyobojagaetinucũñama. Aperã cûãrê na bopaca ñnãgaetinucũñama. ³² Bairo cabaiãnarê cabero na recõãgumi Dios peeropu. Tiere ati yepapu Dios cû caĩcũrĩqũẽrê masĩmirãcũã, na pame carorijere áticõã ninucũñama. Bairo caána ãnirĩ aperã narê ññacõrĩ roro na caátiere ñnarã, “Marĩ caátorea bairo na cûã roro átiyama,” ñ useaninucũñama.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Bairi noo caána mujãã mena macããna pame, “ãnoa carorã cañuena niñama,” na caĩata, camasã na caátiere caĩñabeserãrê bairo bainucũñama. Mujãã cûã narêã bairo roro caátipairã mujãã ãniña. Bairi mujãã pame aperãrê, “Mujãã yaye wapa mujãã buicutiya,” na mujãã caĩata, mujãã cûã narêã bairo cabuicuna mujãã tuacõãña. ² Atore bairo marĩ ñ masĩña: “Dios pame roro caánarê, ‘Na yaye wapa popiye na baio joroque na yu átigu,’ cariapea cû caĩcũrĩcãrõrêã bairo átimajucõãgumi,” marĩ ñ masĩña. ³ Mujãã, “ãnoa roro caána niñama,” camasãrê caĩbeserã nimirãcũã, mujãã cûã narêã bairo roro mujãã átinucũña. Bairi, “Jãã caátiere ññabeseecumi Dios,” mujãã ñ masĩetĩña. Mujãã cûãrê mujãã caátiere ññabesemajucõãgumi Dios. ⁴ Baipua mai, mujããrê caĩñamai ãnirĩ jicoquei mujããrê ññabeseetigumi. Roro mujãã caátianierê tũgoña yapapuari mujãã catũgoñawasoarore borĩ caroaro yerijõrõ cotei átiyami Dios. Mujãã pame

roque ricaati tũgoñarĩ, “Marĩ caátĩãnie, ñurõ Dios cũ caĩñajoro. Bairi ñe ùnie cawapa cũgoena marĩ ãna,” mujãã ĩ tũgoñanucũña.

⁵ Catũgomasiẽna mujãã ãniña. Dios puame caroaro yerijõrõ roro mujãã caátie mujãã catũgoñawasoapeere cũ cacotemiatacũãrẽ, mujãã puame yapapuari roro mujãã caátie mujãã tũgoña wasoagaetiya. Bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yaye wapa paioo ãninemorõ baiya. Bairi cabero Dios cũ caĩñabeseri rũmu caetaro, cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo cariapea netõjãñurõ popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi. ⁶ Ti rũmu caãno Dios puame camasã tocãnacãũpurea na caátawãmerĩ caãno cãrõrẽ ĩñacõñarĩ na ĩñabesegumi. ⁷ Camasã ĩcããrã caroaro áticõã ninucũñama. Caroaro caroa macããjẽrẽ átiãniganucũñama. Dios cũ caĩñajesoriye ùnierẽ átiãninucũñama. Tocãnacã rũmua Dios mena ãniãnagaetinucũñama. Na ùna roquere yeri capetietie majũrẽ na jogumi Dios. ⁸ Aperã roque na caátore bairo áperinucũñama. Na ùna Diore baibotiori cũ yaye cariape macããjẽ quetire catũgousagaena roquere tutuaro mena popiye na baio joroque na átigumi. Caroriye macããjẽrẽ na caboriye jũgori tutuaro mena popiye na baio joroque na átigumi. ⁹ Nipetiro roro caátipairã roro popiye tãmuogaráma. Caãnijũgoro judío majã cañuena tore bairo tãmuojũgogarãma. Na bero judío majã caãmerã cũã cañuena popiye tãmuogaráma. ¹⁰ Aperã caroa macããjẽrẽ caátĩãninucũrã roquere caroaro na átigumi Dios. Nipetiro camasã na catũgoro, “Caroaro majũ mujãã ápu,” na ĩgumi. Tunu caroa yericutajere na jogumi. Caãnijũgoro tore bairo na átigumi judío majã cañurãrẽ. Na bero judío majã caãmerã cañurã cũãrẽ bairoa na átigumi.

¹¹ Bairi judío majã, aperã judío majã caãmerã cũãrẽ na ĩñaricawoetiyami Dios. ĩcãrõ tũni caroaro cariape na ĩñañami nipetiro camasãrẽ. ¹² Judío majã caãmerã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ masĩẽtĩñama. Bairo tiere masĩẽtĩmirãcũã, tocãnacãũpua yasicoagarãma, roro na caátie jũgori. Judío majã roque cũ caroticũrĩqũẽrẽ masĩñama. Bairo masĩmirãcũã, tiere na cabaibotiorije wapa yasicoagarãma na cũã. ¹³ “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na catũgoriye jũgori, ñe ùnie caroriye wapa cacũgoena niñama,” na ĩ, ĩñaẽtĩñami Dios camasãrẽ. Cũ caroticũrĩqũẽrẽ tũgori bero caroaro caãna roquere, “Ñe ùnie caroriye wapa cacũgoena niñama,” na ĩ, ĩñañami. ¹⁴ Judío majã caãmerã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ masĩẽtĩmirãcũã, na majũ caroa macããjẽrẽ na caápata, Dios cũ carotirore bairo ána átiyama. Bairo na caápata, na yeripu tie carotirore bairo caátimasĩrã tuayama. ¹⁵ Bairi caroaro na caátĩãnie mena cariape na caãnierẽ marĩ masĩõ joroque átiyama. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ camasĩrãrẽ bairo niñama. Bairi cariape na caápericõãta, na majũ na yeripu, “Marĩ buicutiya,” ĩ masĩñama. Tunu bairoa caroa macããjẽrẽ na caátiatato bero caãmata roque, “Cabuimãna marĩ ãniña,” ĩ masĩnucũñama. ¹⁶ Atie Dios yaye queti yũ caquetibũjurore bairo baicoagaro: Dios cũ macũ Jesure cũ caĩñabeserotiri rũmu caetaro nipetiro roro na catũgoñarĩjẽrẽ, yasioropu na caátaje cũãrẽ ĩñabesegumi Dios.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Mujãã, judío majã atore bairo mujãã ĩrĩqũẽ cutinucũña: “Jãã judío majã jãã ãniña. Bairi Dios puame caroaro jãã átigumi, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ camasĩrã jãã caãnoi,” mujãã ĩ tũgoña wẽpũnucũña. Tunu bairoa aperãrẽ na mujãã ĩnucũña: “Jãã, jãã ãniña Dios yarã cũ

cabesericarā majū,” mujāā ī wēpānucūña. ¹⁸ Bairo caīwēpūrā ānirī atore bairo mujāā īnemonucūña: “Jāā, Dios cū caborije ūnie jāā caátipeere jāā masījāñuña. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē jāā camasīrō jūgori caroa macāājē jetore jāā īñabesemasīña,” mujāā īnucūña. ¹⁹ Tunu cacaapee īñāenarē bairo caānarē cajūgomasīrārē bairo, Dios yaye quetire camasīēnarē, “Jāā quetibūju masīña,” mujāā īnucūña. Tunu bairoa canaitīārōpu caānarē cajīñaworārē bairo, roro caānarē, “Caroaro na jāā ātirotimasīña,” mujāā īnucūña. ²⁰ Tunu, “Jāā pūame Dios yaye quetire camasīēnarē tie quetire jāā quetibūju masīña. Tunu bairoa catūgoñatutuawēpūēna cūārē caroaro na ātiānio joroque jāā ātimasīña,” mujāā īnucūña. “Jāā, merē jāā cūgoya Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cariape quetibūjurique majūrē. Tie jūgori tore bairo jāā ātimasīña,” mujāā ī tūgoñanucūmiña. ²¹ Bairo, “Aperārē caquetibūjumasīrī majā jāā āniña,” caīrā nimirācūā, ħnopēīrā mujāā majū yeri roro mujāā caátie pūamerē mujāā quetibūjugaetiyati? “Yajaeticōāña,” caīquetibūjurā nimirācūā, ħnopēīrā mujāā cūā mujāā yajapainucūñati? ²² Tunu aperārē, “Apei nūmo mena roro ātiepeeticōāña,” caīquetibūjurā nimirācūā, ħnopēīrā tore bairo mujāā cūā apei nūmo mena mujāā ātiepenucūñati? Tunu camasā na cawericarārē, “Na īroaeticōāña,” caīquetibūjurā nimirācūā, ħnopēīrā na caīroari wii macāājērē mujāā yajanucūñati? ²³ Tunu, “Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrā majū jāā āniña aperā netōrō,” caīrā nimirācūā, tiere cabaibotiorārē bairo mujāā tuaya, tie quetire tūgoṡsaena. Tie jūgori aperā pūame Diore cū na boyetiepeo joroque āna mujāā ātiya. ²⁴ Torea bairo cariape ī quetibūjuypa Dios ya tutipū cūārē: “Mujāā, judío majā Dios cū caroticūrīqūērē mujāā cabaibotioīñorījē jūgori, aperā judío majā caāmerā pūame Diore roro cū na busupaio joroque mujāā ātiya,” ī quetibūjuypa.

²⁵ Bairopūa, judío majā na caānierē āti īñorā rupau macāājērē yisetarique ñujāñuña, ni ūcū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgoṡsau cū caāmata. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgoṡsaecu cū caāmata roque, cū rupau macāātōrē cayisetarotiricu nimicūā, cayisetaa mácūrēā bairo tuacōāñami cū catūgoṡsaetie jūgori. ²⁶ Baipua, apei cū rupau macāātōrē cayisetaa mácū nimicūā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo caroaro cū caátie jūgori, cū rupau macāātōrē cayisetarotiricure bairo tuayami Dios cū caīñajoro. ²⁷ Bairo judío yau caāmei cū rupaupū cayisetarotiecu nimicūā, Dios cū carotirore bairo caācu pūame qūīñabesegūmi apei cū rupaupūre cayisetarotiricu nimicūā, tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cūgomīcūā, tiere catūgoṡsaecu pūamerē.

²⁸ Judío majārē bairo ānajē cutaje pūame bui macāājē ātiānajē mee niña. Marī rupau macāājē yisetarotirique cūā bui marī rupau macāājē ātaje jeto mee niña. ²⁹ Cariape judío majārē bairo majū ānajē cutaje pūame marī yeri marī pupeapu ānajē cutaje niña. Tunu bairoa marī rupau yisetarotirique mena ātiānajē cutaje cūā rotirique woaturique mee niña. Marī yeripū macāājē Espīritu Santo jūgori marī catūgoñawasoarique niña cariape judío majā majū ānajē cutaje. Tore bairo cū yeripū catūgoñawasoaricu roquere, “Ñe ūnie carorije wapa cacūgoecu niñami,” qūī īñāñami Dios, aperā camasā tore bairo cū na caī īñāetimiatacūārē.

3

¹ Mujāā pūame bairo yu caīquetibūjurijere tūgorā, “ħToroque judío

majārē bairo marī caānajē cutie to wapa manicuti?” mujāā ĩrā. “¿Marī rupau macāājē yisetarotirique cūā to wapa manicuti?” mujāā ĩrā. ² Yū puame, “Judío majā marī caānajē cutie wapacutimajūcōāña,” ñiña capee marī cabairique jūgori. Bairi caānijūgoro marī judío majārē cū yaye quetire marī cūjūgoyupi Dios.

³ Aperā jīcāārā judío majā Diore na catūgousaetimiatacūārē, cū caījūgoyeticūrīqūē cariape nicōāña. Bairi cū caīquetibujacūrīcārōrēā bairo átīcōāmasīñami Dios. ⁴ Nipetirije cū caátigariquere cariapea átīcōāgumi cū caīrīcārōrēā bairo. Nipetiro camasā caītopairā na caānimaatacūārē, cū puame cariapea cū caīrīcārōrē bairo átīmasīñami. Dios ya tutipū cūā atore bairo quetibujaya:

“Mua, Dios, tocānacā rūmū caroaro cariape caquetibujū mū āniña.

Bairi ni jīcāū ūcū camasocū caānorē bairo mārē cabūshjāū mácūmi,” ĩ quetibujaya.

⁵ Mai, ¿dope bairo ñicuti? ¿Aperā camasā na caītūgoñarōrē bairo ñicuti? Atore bairo ĩbujiorāma: “Rorije marī caāti ĩñoata, Dios caroaro cariape cū caānajē cutiere nipetiro camasā na masīō joroque ána marī átiya. Bairi carorije marī caátie ñujāñuña. Tore bairo, ‘Caroa macāājē ñiña,’ marī caīmiatacūārē, ¿nopēi roro marī caátie wapa marī qūññabesecuti Dios?” ĩ tūgoñabujiorāma jīcāārā camasā. ⁶ ¡Bairo mee niña! Bairo na caītūgoñarījē caānorē bairo caāmata, ni ūcū jīcāūrē qūññabese masīētībujioumi Dios.

⁷ Apeyera, aperā atore bairo ĩnemorāma: “Marī caītorije mena Dios cariape cū caīrījērē marī áti ĩnogarā. Bairi camasā cūrē, ‘Cañūmajū cariape cū caīrīcārōrēā bairo caácsū niñami,’ ĩbujiorāma. Bairo na caīmiatacūārē, ¿dopēi Dios puame marīrē, ‘Mujāā caījūgoricarore bairo mujāā átiyaparoetiya,’ marī qūñcuti? Bairo cū caīata, cariape ĩētīñami Dios,” ĩbujiorāma camasā. Tame, bairopua bairo na caīrījē wapa maniña. ⁸ Bairo ĩrā yua, atore bairo ĩmecūnucūrāma: “¿Nopēĩrā carorije macāājērē marī ápericuti? Caroa macāājē puame to átio joroque ĩrā, carorije macāājē marī caáto ñuña,” ĩmecūnucūrāma. Na puame, “Pablo cūā torea bairo buenucūñami,” ñi busupaiyama. Camasā yure na catūgousaro boetiri, tore bairo ñi busupainucūñama. Bairo na caībusupairije wapa Dios puame roro popiye na baio joroque na átīgumi.

Todos somos culpables

⁹ ¿Tame, dope to baimiñati? Marī, judío majā, ¿aperā netōjāñurō caroarā cañurā majū marī āniñati? ¡Marī baietiya tame yara! Bairi marī, judío majā, aperā judío majā caāmerā nipetiro camasā rorije caāna jeto marī āniña. Torea bairo yū cūā yū quetibujunucūña. ¹⁰ Tirāmupū cūrē atore bairo ĩwoatuyupa Dios ya tutipū:

“¡Ni jīcāū ūcū camasocū cañū caroaro cariape caácsū mácūmi!

¹¹ Ni jīcāū ūcū caroaro catūgomasī mácūmi.

Ni jīcāū ūcū Diore bori cūrē camacāū mácūmi.

¹² Nipetiro camasā Dios yaye caroa quetire jānarī ricaati quetibujurique puamerē tūgousarā átiyama.

Caroa wāme ūnierē besemasīētīrī tūgoñamawijiacoayama.

Bairi, ¡ni jīcāū ūcū camasocū cañū cariape caácsū mácūmi!

¹³ Na busurica, masa ope cayaamani opere bairo niña.

Ti ope caānirījē caāniwitirorea bairo roro na cabūsurije witinucūña.

Ītopaijāñuñama.

Tunu bairoa ãña nima capũnirõrẽ bairo, pũnirõ na risero mena busunucũñama.

14 Roro na caĩrĩjẽ jũgori aperãrẽ na tũgoña yapapua joroque átinucũñama.

15 Yoaro mee asiari noa ãna na caboenarẽ jicoquei na pajĩãrenucũñama.

16 Noo na caátõpũ aperãrẽ roro na tũgoña royetua joroque na átinucũñama.

Tũgoñarĩqũẽ paio joroque na átinucũñama.

17 Jĩcã majãrẽ bairo yerijõrõ ãnimasĩtĩñama.

18 Petoaca ãno Diore cũ masĩgaetimajũcõãñama.

Na cũ caĩñabesepee cũãrẽ di rãmũ ãno tũgoñagaetiyama,”

ĩ quetibũyupa Dios ya tutipũ.

19-20 Atoe bairo marĩ masĩña: Dios pũame Moisés ãnacũ jũgori cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ judío majãrẽ marĩ cũñupĩ. Tieerẽ cũ cacũmiatacũãrẽ, tieerẽ marĩ caátipeyomasĩtĩẽ jũgori marĩ buicatiya. Bairi nipetiro judío majã, judío majã caãmerã cũã, “Cabuicũna marĩ ãniña. Dios popiye cũ caátiparã marĩ ãniña,” marĩ caĩmasĩparore bairo ã, marĩ cũñupĩ Dios Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ. Bairi ni jĩcãũ ãcũrẽ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caátipeyogamirĩcũrẽ, “Tie mũ catũgousarije jũgori mũ yu netõõgũ,” di rãmũ ãno iẽtĩgami Dios.

La salvación es por medio de la fe

21-22 ãmerẽ yua, Dios pũame ñe ãnie cawapa mánarẽ bairo marĩ ãnio joroque cũ caátaje quetire marĩ iñoñami. Mai, tie queti pũame cawãma queti mee niña. Tirãmupũ Moisés ãnacũrẽ, bairi profeta majã cũãrẽ na quetibũ jũgoyeticũñupĩ. Bairo na cawoatucũrĩcã tutiripũre cabuerã ãnirĩ atore bairo marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ catũgousaro jũgori mee, Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque ñe ãnie cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ átiyami Dios. Nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũni torea bairo na netõõgũmi cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori. 23 Bairi marĩã camasã nipetiro roro caãna jeto marĩ ãniña. Ni jĩcãũ ãcũ Dios cũ caborore bairo caátiemuetapeti macũmi. 24 Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrẽ, Dios pũame camasãrẽ camai ãnirĩ cũ macũ Jesucristo cũ cariarique jũgori, ñe ãnie cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi. Ni jĩcãũrẽ wapa jẽnirĩcãrõ mano torea bairo marĩ átibojayupi. 25 “Yũ macũ yucũpãĩpũ cũ cariarije jũgori camasã na carorije wapare na yũ masiriyobojagũ,” ã tũgoñañupĩ Dios. Bairi marĩ pũame tieerẽ masĩrĩ, Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuaata, caroaro marĩ emuetamasĩgarã yua marĩ cũ canetõõrĩqũẽrẽ. Bairo átiri marĩ masĩõñami, Dios cañũ cariape caácũ cũ caãnajẽ cutiere. Bairi tunu tirãmupũ macããna roro na caátieerẽ iñamicũã, cariapea yerijõrõ catũgoñau ãnirĩ, roro popiye na baio joroque na ápeyupi. 26 Toreo bairo ãme cũãrẽ cañũ cariape cũ caãnajẽ cutiere marĩ masĩõcõã niñami. Toreo bairo cũ caãnajẽ cutiere marĩ iñonemocõã ninucũñami, Jesucristore catũgousarãrẽ ñe ãnie cawapa mánarẽ bairo na ãnio joroque cũ caáticõãninucũrĩjẽ jũgori.

27 Bairi marĩ pũame marĩ majũ caroaro marĩ caátĩãnie jũgori, “Dios cũ caĩñajoro cañurã marĩ ãniña,” marĩ caĩbotomasĩpee maniña. Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ marĩ caátie jũgori mee caroarã marĩ ãniña. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque Dios pũame, “Cañurã mujãã ãniña,” marĩ ã masĩñami. 28 Bairi yua, atore bairo marĩ ã yaparoetaya: “Ni jĩcãũ ãcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cũ caátipeyogamirĩjẽ jũgori mee,

Jesucristo mena cū catūgoñatutuarije jūgori mena roque, ñe ũnie cawapa mácūrē bairo qũĩñagumi Dios,” marĩ ĩ masĩña.

²⁹ Bairi Dios pñame, ¿judío majā quetiupau jeto cū āniñati? ¿Aperā judío majā caāmerā nipetiro ati umarecōo macāāna quetiupau mee mujāārā cū ānicuti? ¡Yura, ati umarecōo macāāna cūārē nipetiro quetiupau majū niñami! ³⁰ Jĩcāũā niñami camasā quetiupau. Apei maniñami. Cū, jĩcāũā niñami, ñe ũnie carorije wapa mánarē bairo marĩ ānio joroque caátimasĩ, Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuario jūgori. Tore bairo átinucũñami Dios na rupaure cayisetarotiricarā judío majā, o cayisetarotiena judío majā caāmerā cūā na caānierē ĩñapeoricaro mano jĩcārō tūnia. ³¹ Bairi yua, ¿Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuarije jūgori, Moisés ānacū cū caroticũrĩqũē, wapa manorē bairo to tuao joroque marĩ áticuti? ¡Baietiya bairopña! Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuario jūgori tie Moisés ānacū cū caroticũrĩqũē caroaro cariape tiere marĩ átinemomasĩō joroque marĩ átiya.

4

El ejemplo de Abraham

¹ Āmerē mujāārē yu quetibujupa Abraham ānacū cū cabairiquere: Mujāā camasĩrōrēā bairo cū pñame marĩ judío majā yau caānijūgoricu āñupĩ. ² Cariapea Abraham ānacū caroaro cū caátĩānie jūgori Dios pñame, “Ñe ũnie cawapa mácūrē bairo murē ñiñaña,” cū caĩrĩqũē caāmata, Abraham ānacū pñame, “Yu majū caroaro yu caátĩānie jūgori yu netōwũ,” ĩ botiomasĩbujoricami. Baipña, Dios cū caĩñajoro tore bairo ĩ botiomasĩtĩmicũā, tore bairo ĩ botiobujoricami aperā camasārē. ³ Atore bairo pñame ĩ quetibujuyupa Dios ya tutipñ Abraham cū cabairiquere: “Abraham ānacū pñame Dios cū caĩrĩjērē caānorē bairo cariape tūgoyupi. Bairo cū cabairijere ĩñarĩ bero, Dios pñame, ‘Ñe ũnie cawapa mácūrē bairo cū ñiñaña,’ ĩñupĩ,” ĩ quetibujuyupa.

⁴ Īcōñarĩ mujāārē yu quetibujupa mai: Jĩcāũ ũcū apeye ũnierē cū capaáta, bairoa wapa mano apeye ũnierē cū jorā mee átinucũñama. Cū capaarije wapa majū cū wapatirā átiyama. ⁵ Baipña, Dios pñame paari majārē na cawapatirore bairo mee átinucũñami camasārē. Caroaro na caátie jūgori mee, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori, ñe ũnie cawapa cūgoenarē bairo na ĩñanucũñami. Tore bairo na netōñnucũñami Dios, camasā na majū na caátie mena na canetōmasĩtĩmiatacũārē. ⁶ Tirũmupñ macāācū David cūā yu caĩrōrēā bairo ĩñupĩ: “Dios camasā na caátie ĩñarĩ mee, cū mena na catūgoñatutuarijere ĩñarĩ, ‘Cañurā ñe ũnie carorije cawapa cūgoena niñama,’ na ĩnucũñami Dios. Tore bairo cū caĩrā pñame butiuro useaninucũñama,” ĩñupĩ David ānacū cūā. ⁷ Atore bairo ĩ woatuyupi Dios ya tutipñ:

“Noa ũna roro na caátie Dios cū camasiriyobojaricarā useanirĩ ñiñama.

⁸ Tunu bairo, ĩni ũcūrē, ‘Mu carorije wapa yu jēnietigu,’ cū caĩ pñame cūā useanirĩ niñami!” ĩ woatuyupi.

⁹ David ānacū cū cawoatucũrĩqũē pñame, ¿marĩ judío majā jetore marĩ cū caĩquetibujū jūgoyeticũrĩqũē to āniñati? ¿Aperā judío majā caāmerā cūārē na cū caĩquetibujū jūgoyeticũrĩqũē mee mujāārā to āniñati? Yura, nipetiropña catūgoñatutuarā, David cū caĩquetibujucũrĩqũērēā bairo useanigarāma. Merē torea bairo mujāārē jāā quetibujupa. Dios pñame Abraham, cū mena cū catūgoñatutuario ĩñarĩ, “Cañuũ, ñe ũnie cawapa cūgoecure bairo murē ñiñaña,” qũĩñupĩ. ¹⁰ ¿Diwatoapñ Dios, “Cañuũ

niñami,” cū qũĩñuparĩ Abrahârê? ¿Cũ rupau macããtôrê cayisetaricu cū caãno, o cayisetamácū cū caãnopua, tore bairo cū qũĩñuparĩ? Bairo cū caãtirotiparo jũgoyepua tore bairo qũĩñupĩ Dios. ¹¹ Bairi Abraham, Dios cū cū caĩrĩjêrê caãnorê bairo cariape cū catũgoro beropu, cū rupaure cū yiseyupa. Tore bairo átirotiyupi Abraham, Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori cũrê ñe ũnie cawapa cũgoecure bairo cū cū cacũrĩjêrê cū camasĩparore bairo ĩ. Tore bairo cabairicu añirĩ Abraham añacū puame nipetiro na rupau cayiserotiena nimirãcũã, Dios mena catũgoñatutuarã cũãrê na ñicū caãnijũgoricu añupĩ. Bairi Dios cũã torea bairo cariape cañurã ñe ũnie cawapa mánarê bairo na ññañami na rupau cayisero-tiena cũãrê. ¹² Tunu bairoa marĩ judío majã marĩ rupaure cayise-tarotiricarã, Abraham añacū cū rupaure cayisetamácũpu Dios mena cū catũgoñatutujũgoricarore bairo Dios mena catũgoñatutuarã majũ ñicū cũã ãcū baiyami.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Mai, Dios puame atore bairo qũĩñupĩ Abrahârê: “Mu, bairi mu pãrãmerã cũãrê ati yepare mujãã yu jogu mujãã cañipa yepa,” qũĩ jũgoyupi, Abraham puame caãnorê bairo cariape Dios mena cū catũgoñatutuario jũgori. Cū caroticũrĩqũêrê caroaro cū caátie jũgori mee, cū mena cū catũgoñatutuarije jũgori roque tore bairo qũĩñupĩ Dios. Bairi, “Ñe ũnie cawapa cũgoecure bairo caãcū mu añiña,” qũĩñupĩ Dios yua. ¹⁴ Dios puame, “Mujããrê yu juátinemogu,” cū caĩcũrĩqũêrê, Moisés añacū cū caroticũrĩqũêrê caãna jetore cū cacũrĩqũê caãmata, Dios mena marĩ catũgoñatutuarije puame wapa manibujoro. Tunu bairoa Abrahârê, “Caroare mu yu jogu,” cū caĩrĩqũê cũã wapa mani yaparo etabujoricaro. ¹⁵ Bairi nipetiro camasã Moisés añacū cū caroticũrĩqũêrê caátipeyogamirã puame popiye na baio joroque Dios cū caátiparã niñama. Bairopua, tie roticũrĩqũê camanicõãta, tie cabaibotiorã cũã manibujorãma.

¹⁶ Bairi Abraham jũgori nipetiro cū pãrãmerã caãniparãrê Dios cū caĩcũrĩqũê caroaro caãnicõãnipeere ĩrã, Dios mena camasã na catũgoñatutuatõãno boya. Bairo ĩgu ñiña: Moisés añacū cū caroticũrĩqũêrê caátipeyogamirã jeto meerê, nipetiro Abrahârê bairo Dios mena catũgoñatutuarãrê caroare na jogumi Dios, na cū caĩcũrĩcãrõrẽã bairo. Bairo bairi Abraham añacū puame yua, marĩ nipetiro Dios mena catũgoñatutuarã ñicū caãnacū majũ nijũgoyupi. ¹⁷ Dios ya tutipu cũãrê atore bairo ĩ quetibujũ woatuyupa: “Ãmerê, marê nipetiro camasã poari ñicũrê bairo caãcū majũ mu ãnio joroque mu yu átiya,” ĩ quetibujũyupa. Tie caĩ puame niñami marĩ Quetiupau Dios, Abraham añacū caroaro cariape cū catũgousaricu. Cũã niñami Dios cariacatana na caãnimitacũãrê na yeri catio joroque caácũ. Tunu bairo apeye camánajê to caãnimitacũãrê, nipetirije caãnierê caátijẽñorĩcū niñami.

¹⁸ Mai, Abraham puame cabũcu añirĩ cū capũnaacuti yutea to capet-icõãmiatacũãrê, Dios cũrê cū caĩrĩqũêrê tũgoñatutua jãnaesupi. Dios Abrahârê, “Mu pãrãmerã caãniparã, capããrã nigarãma,” cū cū caĩrĩqũêrê caãnorê bairo cariape tie cū catũgoñatutuarique jũgori nipetiro camasã poari ñicũrê bairo caãcū majũ añijũgoyupi. ¹⁹ Cabũcu cien cūmarĩ majũ merê cacũgon nimicũã, Abraham puame di rãmu ũno Dios mena tũgoñatutua jãnaesupi. Pugarãpu cū nũmo mena cabũtoa añirĩ na cayasipee cũãrê masĩñupĩ Abraham. Bairi pagarãpu cabũtoa añirĩ

na capũnaa cutipee cũã mañupã. ²⁰ Dios cũrẽ cũ caĩcũrĩqũẽrẽ pũgani cũrõ, “Tore bairo ápeimi Dios,” ĩ tũgoñaesupi. Bairo ĩ tũgoñaẽtĩrĩ yua, nemojãñurõ roque Dios cũrẽ cũ caĩcũrĩqũẽ mena tũgoñatutuanemoñupĩ. Diore cũ basapeoyupi Abraham. ²¹ “Dios yure cũ caĩricãrõrẽã bairo átimasĩpeyocõãñami,” caroaro ñe ũnie rusaeto ĩ tũgoñatutuacõãñupĩ. ²² Tore bairo cũ catũgoñatutuario ĩñarĩ, Dios pũame Abrahãrẽ, “Cañũũ ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo cũ ñĩñaña,” ĩñupĩ.

²³ Atie Dios, “Cañũũ, ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo mũ ñĩñaña,” cũ mena cũ catũgoñatutuario jũgori cũ caĩcũrĩqũẽrẽ Abraham ãnacũ jetore ĩ quetibũju cũẽsupa Dios ya tutipure. ²⁴ Marĩ cũãrẽ cũ caĩpeere tore bairo ĩ quetibũju woatucũñupã. Bairi marĩ cũãrẽ, “Cañurã, ñe ũnie cawapa cũgoenarẽ bairo mũjããrẽ ñĩñaña,” marĩ ĩ masĩñami Dios, cũ macũ marĩ Quetiupau Jesucristo cariaccoatacũ cũ caãnimitacũãrẽ cũ cacatioricũ mena marĩ catũgoñatutuario jũgori. ²⁵ Cũã, marĩ carorije wapa jũgori yucũpãĩpũ riayupi. Bairo cariaccoatacũ nimicũã, tunu catiyupi, marĩ carorije wapa jũgori roro popiye marĩ cabaibujiopeere netõõgu.

5

Libres de culpa

¹ Bairi marĩ pũame marĩ carorije wapare cũ canetõõbojaricarã ãnirĩ yua, jĩcãrõrẽ bairo Dios mena yerijõrõ marĩ ãniña. Tore bairo marĩ tuaya yua, marĩ Quetiupau Jesucristo yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori.

² Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jũgori Dios pũame cũ mena nocãrõ caroaro majũ marĩ caãnajẽ cutiãnipeere marĩ cũñupĩ. Bairi tore bairo caroaro cariape marĩ ãnicõã ninucũgarã. Bairi Dios cũ caãnajẽ cutie macããjẽrẽ marĩ cũã jĩcã wãme ũno cacũgoparã ãnirĩ marĩ ẽseanicõã niña. ³ Apeyera tunu popiye baimirãcũã, marĩ ẽseaniña. Bairo popiye marĩ cabairo jũgori nemojãñurõ Dios mena marĩ tũgoñatutuagarã. ⁴ Bairo marĩ catũgoñatutuario, Dios pũame, “Mũjãã, caroaro mũjãã ápũ,” marĩ ĩgumi. Tierẽ masĩrĩ yua, marĩrẽ caroaro cũ caátipeere tũgoñarĩ, paio marĩ ẽseanicõã nigarã. ⁵ Bairo caroaro marĩrẽ cũ caátipeere marĩ catũgoña ẽseaninucũrĩjẽ pũame marĩ ẽsearitio joroque marĩ áperiya. Bairi merẽ Dios pũame marĩ yeripũ marĩrẽ cũ camaicõãninucũrĩjẽrẽ ñe ũnie rusaeto marĩ masĩõ joroque átiami, cũ yeri Espĩritu Santo marĩ cũ cajoricũ jũgori.

⁶ Mai, marĩ pũame roro marĩ caátie jũgori marĩ majũã tie wapare marĩ netõmasĩẽpũ. Bairo marĩ canetõmasĩẽto ĩñarĩ, Dios cũ caĩñabesejũgoyeticũrĩcã rãmũ caetaro, Jesucristo pũame roque marĩ carorije wapare netõõgu riayupi. ⁷ Ni jĩcãũ ũcũ marĩ mena macããcũ, apeĩ cũ yaure qũĩñamairĩ, “Mũrẽ na capajĩãparo ũnorẽã, yure na pajĩãto,” caĩmasĩ mácũmi. Baipũ, cũ yau cañũũ majũ cũ caãmata, tore bairo ĩ masĩbujioũmi. ⁸ Dios pũame roque nocãrõ majũ marĩ cũ caĩñamairĩjẽrẽ marĩ masĩõñupĩ, Jesucristo marĩ cũ canetõõrĩqũẽ jũgori. Marĩã, roro caátipairã marĩ caãnimitacũãrẽ, cũ pũame yucũpãĩpũ riacoásúpi, marĩ carorije wapare netõõgu.

⁹ Bairi marĩ pũame marĩ carorije wapare cũ canetõõbojaricarã ãnirĩ ãme roquere yua atore bairo nemojãñurõ marĩ ĩ masĩña: “Dios camasãrẽ cũ caĩñabeseri rãmũ caãno popiye cũ caátiparã mee marĩ ãniña,” marĩ ĩ masĩña, Jesucristo marĩ netõõgu yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori. ¹⁰ Cajũgoyepure mai, Diore caboena ãnirĩ cũ wapanarẽ bairo marĩ ãmũ. Bairo caãna marĩ caãnimitacũãrẽ, marĩ mairĩ cũ mena jĩcãrõrẽ bairo marĩ

ãnio joroque marĩ ásupi, cū macū cū cariarique jūgori. Bairo cū caátana ãnirĩ ãme roquere nemojãñurō atore bairo marĩ ĩ masĩnemoña: “Jesucristo cariacotacu nimicūa tunu cū cacatirique jūgori, cū canetōōparā majū marĩ ãniña,” marĩ ĩ masiña yua. ¹¹ Atie cūārē marĩ ĩ masiña: Dios mena marĩ useaniña, marĩ Quetiupau Jesucristo jūgori. Dios puame cū macūrē yucapāipū cū cariarotirique jūgori jicārōrē bairo cū mena yeri jōrō marĩ ãnio joroque ásupi.

Adán y Cristo

¹² Jicāu caūmu ati yepa caānijūgoricu Adán cawāmechicu jūgori carorije átaje nijūgoyupa ati yepapure. Bairo carorije átaje caānijūgoro bero yua camasā yasiyūgoyupa. Bairi nipetiro camasā carorije caāna ãnirĩ cayasiparā marĩ ãniña. ¹³ Mai, camasā Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē na cacūgoparo jūgoyepua merē carorije macāājērē áticōāñūgoyupa ati yepapure. Bairo camasā roro na caátianimiatacūārē, Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē na cacūgoeto jūgori, cū cacūrīqūērē cabaibotiorārē bairo na iñaesupĩ Dios. ¹⁴ Bairo cabaimiatacūārē, Adán ãnacū cū caānijūgori rūmupui nijūgoatō Moisés ãnacū cū caāni yuteapū nituetayupa roro caāna na cayasirije. Bairāpua, Dios Adārē, “Ti yucu ricare ũgaeticōāña,” cū caicūrīqūērē bairo caānierē na cabaibotiorije jūgori mee yasiyupa camasā. Adán ãnacū carorijere caátijūgoricu majū ãñupĩ. Jesús puame roque caroa macāājērē ati yepapū cajeatijūgoricu majū ãñupĩ.

¹⁵ Bairopua, Adán roro cū caátaje mena quetibūju cōñamasĩā mano caroa Dios camasārē cū caátibojarique menarē. Bairo cabaimiatacūārē, jicāu caūmu roro cū caátijūgorique jūgori camasā capāārā yasiyupa. Apei jicāu caūmu Jesucristo jūgori wapa jēnirīcārō mano Dios camasārē cū caátibojarique paio netōrō cañurījē nijūgoyupa. Nocārō camasā capāārārē caroaro cū caátipee nijūgoyupa. ¹⁶ Bairo cabaimiatacūārē, jicāu caūmu roro cū caátaje mena quetibūju cōñamasĩā mano caroa Dios camasārē cū caátibojarique menarē. Bairo cabaimiatacūārē, Adán jicāu caūmu caānijūgoricu jicā wāmea Diore roro cū cabaibotiorique jūgori nipetiro camasā carorije cawapa cūgorā jeto tuayama. Bairo na catuamiatacūārē, camasārē na iñamairĩ ñe ũnie cawapa cūgoenarē bairo na iñañami Dios nipetiro cū mena catūgoñatutuari majārē, capee wāme majū cūrē cabaibotioricarā na caāniamiatacūārē. ¹⁷ Mai, jicāu caūmu roro cū caaticūjūgorique jūgori nipetiro camasā mena ãnicōāñupā baiyasirique. Bairo caāna ãnirĩ nemojãñurō atore bairo marĩ ĩ masiña: “Dios nipetiro camasārē nocārō paio na iñamairĩ wapa jēnirīcārō mano, ‘Caroarā ñe ũnie cabucupērārē bairo mājā ñiñaña,’ cū caīrīcārā puame ũmurecōopū caroaro majū ãnicōā ninucūgarāma Jesucristo jicāu jūgori,” marĩ ĩ masiña.

¹⁸ Bairi Adán roro cū caátaje jūgori nipetiro camasā cabuicunarē bairo na tuo joroque ásupi. Jesucristo puame roque caroaro cariape ácu, cū cariarique mena nipetiro cabuimánarē bairo tuamasicōā ninucūñama. ¹⁹ Bairo ĩgu ñiña: Jicāu caūmu Diore cū cabaibotiorique jūgori capāārā camasārē rorije caānarē bairo na iñañami Dios. Apei puame roque Diore cū catūgousarique jūgori capāārā camasārē caroarā ñe ũnie cawapa mánarē bairo na iñañami Dios.

²⁰ Apeyera tunu Moisés ãnacū mena cūñupĩ Dios cū caroticūrīqūērē, nipetiro camasā tocānacā wāme roro na caátie na camasīparore bairo ĩ. Bairo tie cū cacūrīqūērē masīmirācūā, nemojãñurō carorije macāājērē átinemoñupā. Bairo camasā na cabaimiatacūārē, Dios puame nemojãñurō

na ñnamainemocõã jũgoyecũsupi. ²¹ Roro marĩ caátie wapa jũgori marĩã nipetiro camasã cabaiyasiparã jeto marĩ ãniña. Bairo cabaiyasiparã marĩ caãnimiatacũãrẽ, Dios puame caroaro marĩ cũ caátie jũgori caroarã ñe ñnie cawapa cũgoenarẽ bairo marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo átiri yua, yeri pũna capetietie cũãrẽ marĩ joyupi marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Bairi yua, yũ caĩatajere tũgori bero, ¿dope marĩ caáto to ñucuti? “Dios puame nemojãñurõ marĩ qũĩñamaiáto,” ñrã, ¿nemojãñurõ carorije macããjẽrẽ marĩ átinemocõãcuti? ² Tore bairo marĩ áperigarã. Merẽ marĩã, roro átiãnajẽrẽ cajãnamajũcõãrĩcãrã marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ, ¿dope bairo tunu carorije macããjẽrẽ marĩ átiãninemobujiocuti? ³ ¿Atore bairo mujãã masĩetĩñati? Mujãã masĩrã. Mujãã puame Jesucristo yarã ãnigarã na mujãã cabautiza rotirica rãmũ caãno atore bairo mujãã tuayupa: Jesucristo yucupãipũ cariaricũre bairo caãna mujãã tuayupa, Dios cũ caĩñajoro. ⁴ Bairi mujããrẽ na cabautizari rãmũ Jesucristo mena cayaecoricarãrẽ bairo baimirãcũã, tunu cũ mena Dios cũ cacatioricarãrẽ bairo mujãã baiyupa. Bairo cũ mena cacatiricarãrẽ bairo caãna ãnirĩ caroarã cawãma yericũna mujãã tuayupa yua. Tore bairo marĩ ásupi cũ macãrẽ Dios nocãrõ caroaro cũ caátimasĩrĩjẽ jũgori.

⁵ Jesucristo mena marĩ caãnicõãmata, cariapea cariaricũpũ nimicũã, tunu cũ cacatiricarorea bairo marĩ cũã cacatinemoparã marĩ ãnigarã. ⁶ Bairi, bairo marĩ masĩña: Marĩã, cajũgoyepũre roro marĩ caátĩãnimirĩqũẽrẽ Jesucristo cũ cariarique jũgori yucupãipũ papuaturericarore bairo baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Dios puame ati rupau mena roro camasã na caátĩãnigarije to yasio joroque ñ, bairo ásupi Jesús. Bairi ãmerẽ roro átiãnajẽrẽ caẽñotamasĩenarẽ bairo marĩ baietiya. ⁷ Ni jĩcãũ ñcũ baiyasiri bero, cũ rupau roro caátigamirĩqũẽrẽ átinemoẽtĩñami.

⁸ Bairi, bairo marĩ ñ tũgoñacõã ñiña: Jesucristo mena cariaricarãrẽ bairo caãna ãnirĩ, cũ caátore bairo marĩ átigarã. Cariaricũ nimicũã catitunurĩ ãmũrecóopũ cũ caátátore bairo marĩ cũã riamirãcũã tunu catitunurĩ ãmũrecóopũ marĩ ágarã. ⁹ Tunu atore bairo marĩ masĩnemoña: Jesucristo riari bero catitunurĩ ãmũrecóopũ ãcũ pũgani cãrõ tunu rianemoetigumi. Di rãmũ ñno riarique cũ ãmũetaeto. ¹⁰ Jĩcãnia ri-ajãnañupĩ, marĩ carorije wapare netõõgũ. ãmerẽ yua, catiri bero Dios mena caroaro ãnicõã ninucũñami. ¹¹ Bairi ãmerẽ yua, mujãã puame tirũmũpũ roro mujãã caátĩãnajẽrẽ cacũmajũcõãrĩcãrãrẽ bairo tũgoñaña. Cariacoatana ãnana carorijere na caátimasĩetõtõrẽ bairo mujãã cũã tiere tũgõsanemoeticõãña. Jesucristo mena caãna ãnirĩ, mujãã caátĩãnipeere Dios cũ caborore bairo jeto átiãnicõãña.

¹² Bairo bairi yua, mujãã puame ati rupau batioro roro mujãã caátiganucũrĩjẽrẽ mujãã majũrẽ átiĩãtirotieticõãña. Roro marĩ rupau caátiganucũrĩjẽrẽ tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõcõãña. ¹³ Marĩ caĩñarĩjẽ, marĩ cabũsurije nipetirije marĩ rupau macããjẽ mena roro marĩ áperigarã. Bairo roro átajere átrato ñnorẽã, Dios cũ caborore bairo caroa macããjẽ puamerẽ marĩ átiãnigarã. Riacoati tunu cacatiricarãrẽ bairo caroa macããjẽrẽ marĩ áticõã ninucũgarã. ¹⁴ Bairi yua, ãmerẽ roro átiãnajẽ mujãã catũgoñarĩjẽ mujãã netõñucãẽtĩgaro. ãmerẽ yua, Moisés ãnacũ cũ

caroticūrīqūērē carotiecocōāna mee mujāā āniña. Dios p̄ame roque mujāārē mairī, caroaro mujāā rotiyami mujāā yerip̄. Bairo cū mena mujāā caānoi, carorije átaje mujāārē ēmuetaetiya.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Bairi yua, yu caīatajere tūgori bero, ¿dope marī caáto to ñucuti? ¿Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecocōāna mee, Dios yayere caīroarā ānirī carorije macāājērē marī átinemocōānicuti? Tore bairo marī áperigarā. ¹⁶ Caroaro mujāā masīña merē atiere: Mujāā p̄ame apei cū carotirore bairo mujāā caáticōāmata, cūrē capaabojacoteri majā majū jāārā mujāā baiya. Cūā, mujāā quetiupaure bairo tuau baiyami. Torea bairo carori wāmerē mujāā caáticōāmata, tie carorijere caátirotiecocotenucūrā majū mujāā tuaya. Dios cū carotirore bairo marī caáticōāmata roque, cūrē ca-paacoterārē bairo marī ānigarā. Bairo cū carotirore bairo ána carorijere átato mano marī ānigarā. ¹⁷⁻¹⁸ Mai, mujāā p̄ame cajūgoyep̄ure carorijere áticōā ninucūrā tiere caēñotamasīēna majūrē bairo mujāā baiyupa. Cabaimirīcārā āmerē yua aperā Jesucristo yaye quetire mujāā na caquetibujaro tūgori, mujāā yerip̄ tiere mujāā tūgousajūgoyupa. Bairi Jesucristo jūgori roro átajere caēñotamasīrā ānirī caroa macāājē majūrē mujāā átiānicōā jūgoyupa. Bairo mujāā caānajē cutiere tūgoñarī, yu p̄ame Diore, “Mu ñujāñuña,” cū ñinucūña. ¹⁹ (Bairāpua mai, catūgoñatutuawēp̄ūēna mujāā caānoi, camasā na cabairijere ícōñarī mujāā yu quetibujaya.) Mujāā p̄ame cajūgoyep̄ure mujāā caīñarījē, mujāā cabusurije nipetirije mujāā rupau macāājē mena roro átiānajērē mujāā átiāñupā. Bairo roro átajere átato ūnorēā, āme roque Dios cū caborore bairo caroa macāājē p̄amerē átiāña. “Cū mena caānimajūcōārā ānirī nemojāñurō cū caborore bairo marī átigarā,” í tūgoñarī caroaro áticōā ninucūña.

²⁰ Mai mujāā, cajūgoyep̄ure roro caáticōāna ānirī tie carorijere caáticotenucūrā majū mujāā āñupā. Bairo caāna ānirī ñe ūnie caroa macāājērē mujāā átiga tūgoñamasīēsupa. ²¹ ¿Cajūgoyep̄ure roro mujāā caátíānajē mena ñe ūnie caroare mujāā bócarī? Mujāā bócaesupa. Tiere tūgoñamasīrī yua, āmerē mujāā bobotūgoñaña. Roro mujāā caátaje wapa peero yasiricarop̄ roro mujāā baibujioyupa. ²² Bairo baibujiomirācūā, āmerē yua roro mujāā caátiganucūrījērē ēñotamasīrī, Dios cū caátirotiore bairo caroa macāājē p̄amerē mujāā átijūgoyupa. Tie roque wapacūtiya mujāārē. Bairi nemojāñurō cū caborore bairo mujāā caápata, cū caátíānirotirijere caāna majū mujāā tuaya. Bairo mujāā caáticōāninucūata yua, yeri capetieti pūnarē mujāā joḡami Dios. ²³ Bairi roro camasā caátipairā na yaye wapa peerop̄ caápārā niñama. Dios marīrē cū cajorije p̄ame roque yeri capetietie niña. Jesucristo marī quetiupaū jūgori wapa jēñirīcārō mano tiere marī joyami.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē mujāā masīña. Tie p̄ame ati yepap̄ mai marī cacatiāno, marīrē tutuaro rotirore bairo marī átiya. Marī cariaro bero roque, tiere carotiecoena marī tuacōāña yua. ² Mai, ícōñarī mujāā yu quetibujaya: Jīcāō ūcō camanap̄uc̄co, cawāmojiyarico cō caāmata, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē

caïquetibujuro jūgori cō manapure cō capitiro maniña. Cō manapū cū cariaro bero roquere yua, na cawāmojiyamirīqūē peticoaya. Bairi yua, Moisés ānacū, “Mū manapure cū pitieticōāña,” cū caïroticūrīqūērē carotiecocōācō mee tuayamo. ³ Bairi tunu cō manapū cū cacatimiatacūārē, apei caāmū mena cō caāmata, roro áco átiyamo. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cabaibotiore bairo baiyamo. Bairo caācō nimiocūā, cō manapū cū cariacapata roque, Moisés ānacū, “Mū manapure cū pitieticōāña,” cū caïroticūrīqūērē carotiecocōācō mee tuayamo. Bairi apei caāmū mena wāmojiyari cō caāmata, carorije áco mee átiyamo.

⁴ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna torea bairo mujāā cūā Jesucristo cū cariarique jūgori āmerē yua Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecocōāña mee mujāā āniña. Bairi jīcāō cō manapū cū cariaro bero apeire camanapūcūcore bairo catuarā ānirī, apei yarā majū mujāā tuaya yua. Bairi mujāā āmerē Jesucristo cariacoamirīcū tunu cacatiricū yarā majū roque mujāā āniña. Bairo caāna ānirī caroa átaje tocānacā wāmerē mujāā átiānigarā. ⁵ Cajūgoyepure mai marī cajesorije ūnie carorijere marī īñaugaripeanucūwū. Bairo caīñaugaripearā ānirī Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē tūgori bero tie roticūrīqūērē marī baibotiojūgowū. Bairo tiere cabaibotiorā ānirī nemojāñurō tutuaro carorijere marī ápu. Bairo carorijere ána yua, peeropū cayasiránā majūrē bairo marī baimiwū. ⁶ Cajūgoyepure Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā majū marī ānimiwū. Áme roquere yua, Jesucristo mena ānirī tie rotiriquere carotiecorā mee marī āniña. Bairo caāna ānirī Dios cū caborore bairo caroa macāājē puamerē marī átiānijūgomasiña, Dios, Espiritu Santore marī yeripū cū cajoro jūgori. Bairo Moisés ānacū cū cawoaturiquere marī catūgousaro jūgori mee, cawāma yeri marī cacūgoro jūgori roque Dios cū caborore bairo marī átiānimasiña.

El pecado que está en mí.

⁷ Bairi Moisés ānacū cū caátiroticūrīqūē, “Carorije niña,” ¿marī īrāati? Bairo marī ītīgarā. Tie rotirique camanicōāta, “Yua, carorije caācu yū āniña,” marī tocānacāūpu marī ī tūgoña masīētībujoricarā. Mai, jīcā wāme roticūrīqūē macāājērē yū quetibujupa: “Aperā yayere īñaugaripeaeticōāña,” ī quetibujuya. Tie roticūrīqūē camanicōāta, “Īñaugaripearique, carorije niña,” marī ī masīētībujoricarā. ⁸ Bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caāno jūgori yua, marī rupaupū rorije marī caátigarije caānie puame tocānacā wāme roro átaje nemojāñurō marī átinemo joroque baiyupa. Tie roticūrīqūē camanicōāta roque, carorije puame camanierē bairo tuabujioro. ⁹ Mai, roticūrīqūērē masīēcūpū yū caāna yuteare cacatimajūūrē bairo yū ānimiwū. Cabero tie roticūrīqūērē yū camasīrō bero yū rupaupū rorije yū caátigarije caānie puame āninemoñupā. ¹⁰ Bairo caátiecou ānirī peeropū yū cayasipeere merē yū masīwū. Bairi tie rotirique jūgori camasārē Dios mena caroaro na catuabujioparo ūnorēā, yū puamerē carorije wapa cacūgoure bairo yū tuao joroque yū ápu. ¹¹ Yū majū yū tūgoña mawjiayupa. “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē yū átipecocōāgu,” ī tūgoñamicūā, yū rupaupū rorije yū caátigarije caānie jūgori tiere yū átipecomasīēpū. Bairo átipecomasīētīrī, carorije cawapacacū peeropū cayasipaure bairo yū tuamiñupā.

¹² Bairi atore bairo marī ī yaparoya Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē: Tie cañurījē majū niña bairopna. Tocānacā wāme roticūrīqūē caroaro cariape quetibujurique cañurījē niña. ¹³ Toroquere Moisés ānacū cū caroticūrīqūē

cañurĩjẽ nimirõcũã, ¿nopẽĩrõ tie jũgori marĩrẽ carorije cabuicũnarẽ bairo marĩ tuao joroque to ásupari? Tie jũgori mee tore bairo marĩ baiwũ. Marĩ carorije jũgori carorije wapacũnarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ ápu. Bairo bairi tie rotirique caroa macããjẽrẽ masĩrĩ bero yua, roro marĩ rupapũre caátiganucũrĩjẽ puamerẽ, “Tie carorije átaje majũ niña,” marĩ ĩ tũgoñamasĩjũgowũ. Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ, peeropũ cayasicoabujiorãrẽ bairo marĩ caãnajẽ cutie cũãrẽ marĩ masĩwã.

¹⁴ Bairi atore bairo marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ puame Dios cũrẽ cũ caquetibũjucũrĩqũẽ majũ niña. Bairi cañurĩjẽ majũ niña. Yũ rupapũ rorije yũ caátigarije cacũgon ãnirĩ yũ puame roque carorije macããjẽrẽ caáticõãninucũũ yũ ãniña. ¹⁵ Yua, yũ caátigarije caroa ãnierẽ yũ áperinucũña. Apeye carorije caátiamanipee ãnie puame roquere yũ átinucũña. Bairo yũ caátinucũrĩjẽrẽ dope bairo ñi masĩtĩña. ¿Dopẽĩ tore bairo yũ átibaucuti? ¹⁶ Yũ caátigaetie puamerẽ ácu, atore bairo yũ masĩña: “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cañurĩjẽ niña,” ñi masĩña. ¹⁷ Bairi ãmerẽ yũ majũ tie carorijere yũ áperiya. Yũ yeri yũ catũgoñarĩjẽpu carorije macããjẽ átaje nicõãña. Tie puame roro yũ átiãninucũũ joroque yũ átiya. ¹⁸ Bairi caroa macããjẽrẽ átigamicũã, yũ átiãĩtietiya. Bairo átiãĩtietiri atore bairo ñi masĩña: Yũ rupapũ mena roro yũ caátigarijere yũ caápata, petoaca ũno caroa macããjẽ manimajũcõãña. ¹⁹ Yua, yũ caátigarije caroa ãnierẽ yũ áperiya. Apeye yũ caátigaetie puame roquere yũ átinucũña. ²⁰ Yũ caátigaetie puamerẽ ácu, atore bairo yũ masĩña: Yũ majũ tie carorijere yũ áperiya. Yũ yeri yũ catũgoñarĩjẽpu carorije macããjẽ átaje nicõãña. Tie puame roro yũ átiãninucũũ joroque átiya.

²¹ Alore bairo jeto yũ baicõã ninucũña: Caroa macããjẽrẽ átiganucũmicũã, rorije átaje puame jetore yũ áticõã ninucũña. Carorije puame yũ ãnijũgoyecutinucũña. ²² Yũ majũpuã, Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ yũ bomajũcõãmiña. ²³ Bairi atiere yũ masĩña: Yũ catũgoñarĩjẽ mena caroa macããjẽrẽ yũ átigamiña. Bairo yũ caátigamiatacũãrẽ, yũpũre niña caroaro yũ caátigatũgoñarĩjẽrẽ ãñotarore bairo yũre caátinucũrĩjẽ. Bairi yũ majũ rupapũ mena carorijere tutuaro yũ átiganucũña. Bairo yũpũre caãno jũgori carorijere yũ átiãnamasĩtĩña.

²⁴ Bairo carorije macããjẽrẽ caáticõãninucũũ ãnirĩ, ĩbutioro roro yũ tũgoñarĩqũẽ paiya! Peero caũpetietopũ caápapũ yũ ãniña. ĩTame, roro majũ yũ tãmuocũpu! Bairi, ¿ni ũcũ majũ carorije yũ rupapũ cacũgon yũ caãnie wapare yũ cũ netõõbujiocuti? ²⁵ Dios puame Jesucristo mena yũ catũgoñatutuaro jũgori, yũ carorije wapare yũ netõõgumi. Bairo cũ caátipeere tũgoñarĩ, “Mu ñujãñũña,” cũ ñinucũña. Bairi atore bairo ñi yaparoya yũ cabairijere: Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ, cũ cabororea bairo yũ caátipea niña. Baimicũã, yua, ati rupapũ caãcũ ãnirĩ roro átaje yũpũre caãno jũgori carorije yũ caátipee cũã ãno bairopũ.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Bairi Dios puame noa ũna Jesucristo mena caãnarẽ, “Mujãã buicutiya,” di rãmu ũno na ĩreetigumi. ² Jesucristo jũgori Espĩritu Santo cawãma yeri catiriquere cajon puame roro marĩ caátaje wapare cabuicũperãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Tunu bairoa peeropũ marĩ cayasirábujiopee cũãrẽ marĩ netõõñupĩ. ³ Marĩã, rorije caátĩãninucũrã marĩ caãno jũgori, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ caátipeyomasĩpee mañupã. Tie

roticũrĩqũe jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetõmasĩetĩmiatacũãrẽ, Dios pũame roque marĩ carorije wapare netõõgu, cũ macũrẽ ati yepapũ cũ joyupĩ. Cũ macũ pũame marĩ roro caátipairã marĩ carupapũcutorea bairo ati rupapũ cacũgopũ añupĩ. Tĩ rupapũ mena roro marĩ carorije wapa caãnierẽ merẽ reepeyocõãñupĩ. ⁴ Tore bairo marĩ ásupi Dios, cũ camasiõrĩjẽ jũgori marĩ pũame cũ carotirore bairo marĩ caátipeyomasĩparore bairo ĩ. Bairi marĩã, ãmerẽ yua ati rupapũ mena roro marĩ caátiganucũrõrẽ bairo marĩ átiãmerĩgarã. Espĩritu Santo cũ caátirotirore bairo jeto roque caátianiparã majũ marĩ ãniña.

⁵ Tocãnacãpũa camasã ati rupapũ mena roro caátinucũrã pũame, ti rupapũ roro na caátie jetore átiãniganucũñama. Aperã, Espĩritu Santo cũ carotirore bairo caátinucũrã roque, cũ caborije cañurĩjẽ pũamerẽ átiãniganucũñama. ⁶ Noa ãna ati rupapũ mena roro caátianinucũrã pũame tore bairo na caáticõãninucũata, peero yasiricaropũ ágarãma. Aperã, Espĩritu Santo cũ caborije cañurĩjẽ ãnie pũamerẽ caátianinucũrã roque tocãnacã rũmũa Dios mena yerijõrõ ãnicõã ninucũgarãma. ⁷ Noa ãna ati rupapũ mena roro caátianiganucũrã pũame Dios cũ carotirore bairo átiãĩatimasĩgaetiyama. Bairi Dios pesuare bairo caãna majũ tuayama. ⁸ Bairi tore bairo ati rupapũ mena roro caátianinucũrã pũame di rũmũ ãno Dios cũ caĩñajesorije ãnierẽ áperimajũcõãñĩama cũ caĩñajoro.

⁹ Mũjãã roque ãmerẽ, na rupapũ caborore bairo caátianinucũrã na caátianinucũrõrẽ bairo mũjãã átiãmerĩña. Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori roque cũ caátirotirore bairo jeto mũjãã átiãninucũñã. Tore bairo mũjãã átiãninucũgarã, caãnorẽ bairo Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mũjãã yeripũ cũ caãmata. Tunu bairoa Jesucristo cũ cajopũ Espĩritu Santo majũrẽ ni ãcũ cũ yeripũ cacũgoecũ pũame Jesucristo yau mee niñami. ¹⁰ Ati rupapũ, roro marĩ caátinucũrĩ rupapũ pũame caboapa rupapũ niña. Bairo caboapa rupapũ caãnimiatacũãrẽ, Jesucristo marĩpũre cũ caãmata, Dios pũame cañurã ñe ãnie cawapa mãnarẽ bairo marĩ ãnio joroque átiyami. Bairi marĩ rupapũ caboamiatacũãrẽ, marĩ yeri pũame amũrecõopũ caticõã ninucũgaro. ¹¹ Dios Yeri Espĩritu Santo, Jesucristo cariaricũpũre tunu cũ catio joroque caátacũ pũame marĩpũre cũ caãmata, marĩ rupapũ cayasiro bero tunu ti rupapũre catio joroque átiğami. Espĩritu Santo marĩpũre cũ caãnoi, cũ camasiõrĩjẽ mena tore bairo marĩ átiğami.

¹² Bairi yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, marĩ yeripũ Espĩritu Santo cũ caãno jũgori ati rupapũ mena roro marĩ caátiganucũrĩjẽrẽ áperirotiya. Espĩritu Santo cũ carotirore bairo pũame roque átirotiya. ¹³ Ati rupapũ mena roro mũjãã caátiganucũata, peeropũ mũjãã yasigarã. Baimirãcũã, tie carorijere Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori mũjãã caátijãnaata roque, mũjãã caticõã ninucũgarã.

¹⁴ Nipetiro Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori cũ carotirore bairo caátiasarã pũame Dios pũnaa majũ niñama. ¹⁵ Dios, Espĩritu Santore marĩ cũ cajoroi, paacoteri majã na quetiupũre cauwirã na cabairore bairo marĩ baietiyã. Dios pũame marĩrẽ cũ pũnaa marĩ ãnio joroque átiğayami. Cũ, Espĩritu Santo marĩ cũ cajũgomasiõrĩjẽ jũgori marĩ Pacũ Diore, “Caacũ,” cariape cũ marĩ ĩ masĩña. ¹⁶ Espĩritu Santo pũame marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽpũ, “Dios pũnaa majũ marĩ ãniña,” marĩ ĩ tũgoñao joroque átiyami. ¹⁷ Bairo cũ pũnaa caãna ãnirĩ Dios, cũ pũnaarẽ, “Caroare mũjãã yũ jogũ,” nipetiro cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo marĩ cũgopeyogarã. Jesucristo jũgori tiere marĩ cũgogarã. Jesucristo cũ carotirore bairo marĩ caátie jũgori

marĩrẽ roro na caápara, cũ mena ʘmurecóopu caroaro caãnopu caroaro marĩ ánicõã ninucũgarã.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Ati yepapu ána, roro popiye marĩ cabainucũrĩjẽ mena quetibũju cõñamasĩã mano ʘmurecóo caroaro caãnopu caroare Dios marĩ cũ cajopee menarẽ. Bairo ati yepapu roro popiye baimirãcũã, cabero caroaro majũ marĩ ánicõã ninucũgarã Jesucristo mena yua. ¹⁹ Nipetirije ati ʘmurecóo macããjẽ Dios cũ caqũẽnoriqũẽ puame camasã pajutiricaró mano apeye ũnierẽ na cacoterore bairo coteró baiya. “Ánoa yu pũnaa niñama,” Dios cũ caĩpa rũmu caetaparore coteró baiya. ²⁰⁻²¹ Caãnijũgoropu Dios cũ caqũẽnoriqũẽ nipetirije caroa cañurĩjẽ ánijũgoyupa. Cabero ati yepa macããjẽ roye tuapeticoasupa. Ati yepa to majũã roye tuaesupa. Adán cũ cabaihotiorijere iñarĩ, Dios puame roque nipetirije to roye tuo joroque ásupi. Bairi nipetirije ati yepa macããjẽ cayasipee majũ tuayupa. Bairo cayasipee caãnimaatacũãrẽ, caberopu Dios puame tiere caroaro wasoagumi tunu. Bairo ti rũmu caetaro cũ pũnaarẽ cawãma rupau cũ cawasoaparorea bairo ati ʘmurecóo macããjẽ cũ caqũẽnoriqũẽ cũãrẽ cawãma jeto wasoacõãgumi. Bairo cũ caáto, tirũmupu cũ caátijũgoricarore bairo caroaro nigaro tunu. Pũgani roye tuaetigaro yua.

²² Bairi atore bairo marĩ masĩña: Ati ʘmurecóo macããjẽ nipetirije Dios cũ caqũẽnoriqũẽ puame, jĩcãõ carõmio pũnaa catigo popiye cõ canetõrõrẽ bairo tie cũã roro popiye netõrõ baiya. ²³ Tie ati ʘmurecóo macããjẽ jeto mee roro popiye netõrõ baiya. Marĩ cũã torea bairo popiye marĩ bainucũña. Bairo caãna nimirãcũã, merẽ caãnijũgoro Espĩritu Santore Dios cũ cajoricarã majũ marĩ ániña. Popiye netõrõ marĩ ánicoteya mai ape rupau, rorije cacũgoeti rupaure, marĩ, cũ pũnaarẽ cũ caĩricãrõrẽã bairo Dios cũ cawasoaparo jũgoye. ²⁴ Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jũgori marĩ netõõñupĩ Dios. Bairi caberopu marĩ rupaure cũ cawasoapeere caãnorẽ bairo cariape marĩ tũgoñatutuacoteya. Ni jĩcãũ ũcũ dise ũnie cũ cacoteriquere merẽ cũ caĩñaata, tiere cotenemoetiyami. Marĩ caĩñarĩqũẽpu caãmata, dope bairo merẽ iñarĩqũẽpure cotemasĩã mano. ²⁵ Bairi marĩ caĩñaetiere mai cacoterã ánirĩ tiere pajutiricaró mano marĩ cacotetũgoñarõ ñuña.

²⁶ Marĩ puame Diore caroaro cariape caãnorẽ bairo cũ marĩ jẽnimasĩ peyoetinucũña. Bairo cajẽnipeyomasĩẽna marĩ caãnoi, Espĩritu Santo puame marĩ juátinemonucũñami. Bairi marĩ caátĩãnipeere marĩ jẽnibojayami cũ yaye busurique mena. Tie busurique puame camasã busurique mena cabusujẽñomasĩã manie niña. ²⁷ Dios puame roque marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽrẽ caĩñabesemasĩ ánirĩ Espĩritu Santo marĩ cũ cajẽnibojarijere cariape tũgomasiñami. Dios cũ caborore bairo Espĩritu Santo puame, marĩ, cũ yarãrẽ marĩ jẽnibojanucũñami.

Más que victoriosos

²⁸ Atope bairo marĩ masĩña: Nipetiri wãme caroa, o popiye marĩ cabainucũpeere marĩ cũñupĩ Dios, marĩ, cũrẽ camairã cũ caborore bairo caroaro marĩ caátĩãnimasĩparore bairo ĩ. Tore bairo marĩ cũñupĩ Dios marĩ, cũ cabesericarã, cũ cabojũgoricarorea bairo catũgoũsarãrẽ. ²⁹ Dios merẽ caãnijũgoripaupua marĩrẽ iñabeseri, “Ánoa caãniparã yu pũnaa majũ nigarãma,” ĩcũcõãñupĩ. Cũ macũ cũ caãnierẽ bairo marĩ caãnierẽ bou, bairo ĩcõã jũgoyupĩ. Bairi tunu cũ macãrẽ, nipetiro cũ mena

catũgoñatutuarã jũgocũre bairo cũ caãnierẽ bou, bairo ĩ jũgoyeticũcõãñupĩ Dios. ³⁰ Caãnijũgoripaupũa merẽ cũ yarã cũ caãnirotiricarã marĩ caãnoi, cũ pũnaa caãniparãrẽ marĩ beseyupi. Bairo cũ cabesericarã marĩ caãnoi, “Ñe ãnie cabuimãna, cañurã niñama,” marĩ ĩ iñãñami. Bairo cũ caĩ iñarã marĩ caãnoi, caroaro majũ cũ caãnajẽ cutie macããjẽrẽ marĩ cũã jĩcã wãme ãnorẽ marĩ cũgoo joroque ásupi.

³¹ Bairo tie caroa queti majũrẽ tũgoñarĩ, atore bairo marĩ tũgoña masĩnemoña: Dios cũ caĩñamaicoterã marĩ caãnoi, noa ãna aperã marĩrẽ caĩñaterã nimirãcũã, roro marĩ átiyaparoetiyama. ³² Dios cũ macũ caãnimajũũrẽ cũ riaroti joyupi ati yepapũre, marĩ nipetiro marĩ carorije wapare netõõgu. Marĩ mairĩ, “Cũ yũ joetigu yũ macũrẽ,” ĩesupĩ. Bairo caátacu majũ ãnirĩ nipetirije caroaro marĩ caãnajẽ cutipee cũãrẽ marĩ jomajũcõãgũmi. ³³ Dios roque, “Ãnoa ñe ãnie cawapa cũgoena niñama,” marĩ, cũ cabesericarãrẽ marĩ ĩ masĩñami. Bairi ni jĩcãũ ũcũ, “Ãnoa, cañuena niñama,” marĩ ĩ busujãmasĩẽcũmi. ³⁴ Mai, atore bairo niña: Jesucristo pũame yucũpãipũ marĩ carorije wapare netõõbojagu riayupi. Bairo ria-coamicũã, tunu nemo catiyupi Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori. Bairo catiri bero ãmerẽ yua, cũ pacũ cũ carotimasĩrĩpũ cariape nũgõãpũ ruiri, marĩ yaye caãnipeere jẽnibojau átiyami cũ pacũ Diore. Bairi ni jĩcãũ ũcũ, “Ãnoarẽ na yaye wapa popiye na baio joroque na átirotiya,” marĩ, Dios cũ cabesericarãrẽ marĩ ĩ busujãmasĩẽcũmi. ³⁵ Jesucristo marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ ni jĩcãũ ũcũ ãñotamasĩẽcũmi. Tunu bairoa popiye marĩ cabairije, o marĩ causeariti tũgoñarĩjẽ, o aperã Jesucristo yarã marĩ caãnie jũgori roro marĩrẽ na caátie to caãniamiacũãrẽ, Jesucristo pũame marĩrẽ maicõã ninucũñami. Tunu bairi marĩ caauariarije, marĩ cajutii bopacarije, o cauwiworiye watoa marĩ caãnie, o aperã marĩrẽ na capajĩãgarije caãniamiacũãrẽ, Jesucristo pũame marĩ maicõã ninucũñami. ³⁶ Dios yaye quetire woarica tutipũ cũã atore bairo iña cũ yarãrẽ:

“Dios, mũ yarã jãã caãno jũgori tocãnacã rũmua jããrẽ pajĩãrĩcãrõ uwioro jãã átinucũñama.

Ovejare pajĩãgarã, narẽ pajĩãrĩcãrõpũ na cajeánarẽ bairo jãã cũãrẽ roro jãã átinucũñama,”

ĩ quetibũu woatuyupa Dios ya tutipũ.

³⁷ Bairo roro netõrõ marĩ cabairije caãniamiacũãrẽ, marĩ pũame Jesucristo marĩrẽ camai cũ cajuátie jũgori roro marĩ cabainucũrĩjẽrẽ netõnucãrĩ jõpũame tiere tũgoñaenarẽ bairo marĩ tũgoñanetõcõãgarã. ³⁸ Bairi ñe ãnie rusaeto atore bairo ñi tũgoñatutuacõãña: Dise apeye ãnie Dios marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ marĩ ãñotamasĩẽtĩña. Marĩ cabaiyasiata, o marĩ cacaticõãmata cũãrẽ, dise ãnie marĩ ãñotamasĩẽtĩña. Bairi tunu ángelea majã, wãtĩ yeri pũna quetiuparã cũã marĩrẽ Dios cũ camairĩjẽrẽ marĩ ãñotamasĩẽtĩñama. Tunu apeye ãme caãnie, caberopũ caãnipee cũã marĩ ãñotamasĩẽtĩña. ³⁹ Bairi tunu jõbui umarecõopũ macããjẽ, caũcũãrõpũ macããjẽ, nipetirije Dios cũ caqũẽnoriqũẽ, marĩrẽ Dios cũ camairĩjẽrẽ marĩ ãñotamasĩẽtĩña. Marĩ Quetiupũ Jesucristo yarã marĩ caãnoi, jdi rũmũ ãno marĩ maijãnaetinucũgũmi Dios!

¹ Yu, Jesucristore catũgousau añirĩ mujããrẽ cariape yu quetibujuya. Mujãã ñitoetiya. Tunu bairoa Espĩritu Santo yure cariape cũ ca-quetibujuro jũgori cariape mujããrẽ ñiña. ²⁻³ Yu yarã, yu ya poa macããna judĩo majã Jesucristore na catũgousaetiere ñĩarĩ roro yu tũgoñarĩqũẽ paicõã ninucũcũpũ. Yu yeri yu catũgoñarĩjẽpũ roro capũnirõrẽ bairo yu tũgoñanucũcũpũ. Bairo tũgoñarĩ yua, yu yarã Jesucristore na catũgousapeere bou, Jesucristo cũ camano, peero caũpetietopu yu ágatũgoñaña, bairo na yu cabaibojaro ñĩarĩ roro na caátie wapore netõbujiorãma ĩ. ⁴ Na, yu yarã judĩo majã pũame Jesucristore tũgousaetimirãcũã, Israel ãnacũ pãrãmerã, Israel ya poa macããna majũ niñama. Bairi narẽ Dios pũame cũ pũnaarẽ bairo caãniparã majũ na beseyupi. Bairo na beseri bero yua, nocãrõ cũ catutuarije cũ caasiyarije mena natu ãñupĩ. Bairo na mena ãcũ, caroa wãme cũ na caátipeere na átirotiyupi. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cawãmecutie cũãrẽ na cũñupĩ. Tunu bairoa cũrẽ na cañubuepee, caroaro na cũ caátipee cũãrẽ na joyupi. ⁵ Na cũã judĩo majã jãã ñicũjãã ãnana pãrãmerã, jãã ya poa macããna majũ niñama. Tunu apeyera camasã ya wãme marĩ catũgoñarõ pũamata, Jesucristo cũã judĩo majã yaure bairo buiayupi ati yepapare. Cũã, niñami ati yepa macããjẽ caãnie nipetirije Quetiupau. Bairi cũrẽ marĩ cabasapeopee niña. Bairoa to baiáto.

⁶ Dios, Israel ya poa macããnarẽ caroaro na cũ caátigariquere na átipeyoecu mee baiyami. Bairo pũame roque niña: Diore na catũgousaetie jũgori nipetiro judĩo majã Israel pãrãmerã nimirãcũã, na mena macããna aperã apeĩ pãrãmerãrẽ bairo caãna tuayama Dios cũ caĩñajoro. ⁷ Bairi judĩo majã nipetiro Abraham ãnacũ pãrãmerã caãna nimirãcũã, cariape cũ pãrãmerã majũ nipetietiyama Dios cũ caĩñajoro. Bairi bairo qũĩñupĩ Abrahãrẽ Dios: “Pũgarã mũ capũnaa cutimiatacũãrẽ, mũ macũ Isaac jũgori capããrã nigarãma mũ pãrãmerã caãniparã,” qũĩñupĩ. ⁸ Bairo ĩgaro ñña: Nipetiro Abraham ya poa macããna cabuianucũrã Dios pũnaa majũ mee niñama. Dios Abrahãrẽ, “Caroaro mũ yu átigu,” cũ caĩrĩqũẽrẽ catũgousarã roque Dios pũnaa niñama. Na ãna roque, Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ tuayama Dios cũ caĩñajoro. ⁹ Mai, atore bairo ãñupã Dios caroaro cũ cũ caátipee Abrahãrẽ: “Ati yutea ãno caãno ape cũmarẽ yu caetaro, merẽ Sara mũ nũmo ĩcãũ macũ cutigomo,” qũĩ quetibujũ jũgoyeticũñupĩ Dios Abrahãrẽ, cũ macũ cũ cabuiapee macããjẽrẽ.

¹⁰ Atie yu caĩquetibujuri je to mee niña. Apeye atore bairo ĩcõñanemorĩqũẽ roque cariape majũ niña: Abraham macũ Isaac, butiri bero, nũmo cũsupi Rebecare. Bairi cõ pũnaa ĩcãnia pũgarã cabuiaricarã Isaac ĩcãũ pũnaa ãñupã. ¹¹⁻¹³ Mai, na cabuiaparo jũgoye, caroa, o carorije macããjẽrẽ na caátiparo jũgoyepũ merẽ Dios ĩcãũrẽ cũ besecũcõãñupĩ. Atope bairo cõ ĩñupĩ Rebecare: “Cajũgocu caãnipau pũame cũ baire capaacoteire bairo nigami,” cõ ĩñupĩ. Tie cõ cũ caĩjũgoyetirique pũame cũ ya tutipu caĩrõrẽã bairo cariape ñña: “Jacore mairĩ cũ yu besewu. Apei Esaũ pũamerẽ cũ ñiñatewu,” ĩ quetibujuya. Tore bairo cũ caátajere masĩrĩ, atore bairo cariape marĩ ĩ masĩña: “Dios, cũ caboro, cũ caátigajũgoyetiricarore bairo camasãrẽ na besemasĩñami cũ caborãrẽ. Dope bairo caroaro na caátiere ññajesori mee na beseyami,” marĩ ĩ masĩña.

¹⁴ Tiere masĩrĩ yua, “Toroquere, cariape caácu mee niñami Dios bairo cũ caápata,” ¿marĩ ĩrãati? ¿Tore bairo marĩ ĩ masĩña bairãpũ! ¹⁵ Atope bairo pũame qũĩñupĩ Dios Moiserẽ: “Yu camai jetore cũ ñiñamaigu,”

qũĩñupĩ. ¹⁶ Bairi atore bairo marĩ masĩña: Dios, cũ majũ cũ caboro marĩ camasãrẽ marĩ bopaca ññamasĩñami. Cũ marĩ camairotiro jũgori mee marĩ mainucũñami. Tunu bairoa caroaro marĩ caátie jũgori mee marĩ maiñami. ¹⁷ Tore bairo cũ majũ cũ caborore bairo átiri, atore bairo qũĩñupĩ Dios quetiupau rey Egipto macããcũrẽ Moisés ãnacũ cũ caãna yũteapũre: “Yũ catutuarijere mũ mena ññogu, mũrẽ quetiupau bairo mũ yũ jõwũ. Nipetiro camasã, catutuaũ yũ caãnierẽ na camasĩparore bairo ñ, tore bairo mũ yũ ápu,” qũĩñupĩ Dios. ¹⁸ Bairi Dios camasã noo cũ caborãrẽ na ññamaiñami. Tunu aperã na yeripu catũgousagaena puamerẽ nemojãñurõ catũgousagaena majũ na ãnio joroque na átimasĩñami.

¹⁹ Bairo yũ caĩrjẽrẽ tũgorã, atore bairo mũjãã ñbujiorã: “Dios, cũ majũ cũ caboro caãno jũgori marĩ camasã marĩ caátianipee caẽnotamasĩã manie cũ caáticũjũgoyetiata, ¿dope bairo Dios cũ majũã tunu, ‘Cabuicũna mũjãã ãniña,’ cariape marĩ qũĩ masĩbujiocuti? Ñ masĩẽtĩbujioũmi Dios,” mũjãã ñ tũgoñabujiorã. ²⁰ Atore bairo ñi quetibũjũyũ mũjããrẽ: Mũjãã camasã cabũgoro macããna nimirãcũã, ¿netõõrõ caãnimajũũ Diore cũ mũjãã tutiyati? Rĩi jotũ caqũẽnorĩcũrẽ, “¿Dopẽĩ tore bairiru yũ mũ weeri?” tirũ caĩmasĩparorea bairo mũjãã cũã ñrã mũjãã ñña Diore, tore bairo mũjãã caĩata. ²¹ Rĩi jotũ caqũẽnorĩ majõcũ puame rĩi mena noo cũ caborĩ jotũũ ñnierẽ qũẽnomasĩñami. Tie rĩi mena jĩcãrũ jotũ caroaru majũ qũẽñomasĩñami. Tie menaina tunu aperũ cabũgoro caãniru majũ qũẽñomasĩñami.

²² Toreã bairo marĩ camasã cũ caqũẽnorĩcãrãrẽ cũ caboro marĩ átimasĩñami Dios. Baipũã, cũ puame roro caãnarẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaparo jũgoye roro na caátianierẽ caroaro yerijõrõ mena nũcãcõã coteãninucũñami. Ti rũmũ caetaro roque popiye na baio joroque cañuenarẽ cũ caátipee mena cũ catutuarije, nocãrõ cũ caátimasĩrjẽrẽ marĩ nipetiro camasãrẽ marĩ átĩ ññocõñagumi. ²³ Tunu bairoa marĩ cũ caĩñamairã puamerẽ nocãrõ caroaro majũ cũ caãnierẽ marĩ camasĩrõ boyupi. Bairi cajũgoyepũã, yũre bairo caroarã cañurã na ãmarõ ñ, marĩ besecũjũgoyupi. ²⁴ Bairo marĩ besei yua, judío majã jĩcããrãrẽ, aperã judío majã caãmerã cũãrẽ marĩ beseyupi. ²⁵ Dios yaye quetire woarica tutipu cũãrẽ tirũmũpũ macããcũ Oseas cawãmecũcũ puame atore bairo ñ woatujũgoyeticũñañupĩ judío majã caãmerãrẽ na cũ caátipeere:

“Yũ yarã na caãmerĩmiatacũãrẽ, yũ yarãrẽ bairo na ññĩagu.

Tunu yũ camaietimirĩcãrãrẽ, yũ camairãrẽ bairo na ññĩagu,” ñ woatuyupi Oseas Dios cũ caĩrĩqũẽrẽ.

²⁶ Tunu apewẽpũ bairo ññemoña:

“ ‘Mũjãã yũ yarã mee mũjãã ãniña,’ Dios na cũ caĩrĩcã yepapũã tunu,

‘Dios cacaticõãninucũũ pũnaa ññĩama,’ ñecogarãma,” ñ woatuyupi Oseas, Dios judío majã caãmerãrẽ cũ caátipeere.

²⁷⁻²⁸ Jãã yarã judío majã Israel ya poa macããna na cabaipẽ puamerã atore bairo ñ quetibũjũ woatujũgoyeticũñañupĩ Isaías: “Dios puame yoaro mee na ññabesegumi ati yepa macããna nipetirore. Cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo cariape átigumi. Bairi Israel pãrãmerã, ria capairiya paputiro macããjẽ paare bairo capããrã nimirãcũã, capããrã mee netõjĩátigarãma roro na caátaje wapare,” na ñ woatujũgoyetiypu Isaías ãnacũ. ²⁹ Cũ, Isaiana tunu apewẽpũ atore bairo ññemoñupĩ mai cajũgoyepũre:

“Dios ñe ũnie carusaecu catutuamajũ ñame marĩ mairĩ jĩcããrã ũnarẽ cã carugaeticõãta, marĩ judío majã marĩ manibujiorã.

Sodoma, bairi Gomorra macãã macããnarẽ cã caátatore bairo marĩ judío majã cããrẽ marĩ repeyocõãbujioricumi merẽ,” i woatuyupi Isaias ãnacũ.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Toroquere, ¿dope bairo marĩ ĩcuti? Bairo ñame niña: Judío majã caãmerã Dios mena caroaro na caãnipeere macãẽsupa. Tiere macãẽtĩmirãcũã, Jesucristo mena na catãgoñatutuarije jũgori tiere masĩjũgoyupa. Jesucristore na catãgoũsaroi, Dios ñame, “Caroarã, ñe ũnie rorije cawapa cãgoena niñama,” ĩrĩ na ĩñanucũñami. ³¹ Marĩ yarã israelita majã ñame roque Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ na catãgoũsaro jũgori Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Bairo ãnigamirãcũã, tie rotiriquere caroaro átipecoesupa. Bairi Dios mena caroaro ãnimasĩẽsupa. ³² ¿Dopẽĩrã Dios mena caroaro na ãnimasĩẽsupari? Bairo ñame niña: Jesucristo mena na catãgoñatutuarije mena mee, Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Na majũ na catãgoñatutuarije mena ñame roque tore bairo ãnigamiñupã. Bairo Dios cã cajoricũ Jesucristo mena catãgoñatutugaena ãnirĩ Dios tupũ áperigarãma. Bairi ãtããpũre carocawanucũrãrẽ bairo tuayama yua. ³³ Tore bairo cariape i woatuyupa Dios ya tutipũ:

“Yũ ñame Sión cawãmecuti buropũ jĩcã ãtããrẽ cããrẽ bairo jĩcãũ cã yũ cũña.

Bairi ni ũcũ cãrẽ cã caboeticõãta, tiare carocawaũre bairo popiye cã baio joroque cã yũ átigũ.

Tunu ni ũcũ cãrẽ cariape catãgoũsaw ñame roque di rãmũ ũno, ‘Cabũgoro majũ cã yũ boyupa,’ i tũgoña yapapuaetigumi,” i quetibũjuya Dios ya tutipũ cããrẽ.

10

¹ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ ñame, yũ yarã Israel ya poa macããna na canetõjĩãtipecere butioro yũ boya. Bairo bori yua, butioro Diopũre na yũ jẽnibojanucũña. ² Na ñame Dios cã caborore bairo caroaro átiplanucũmiñama. Bairo átiga ãninucũmirãcũã, na majũ na ya wãme ũnierẽ átiri, cã caborore bairo átijĩãtietinucũñama. ³ Bairi, “Dios ñame Jesucristo mena marĩ catãgoñatutuario jũgori, ‘Ñe ũnie carorije cawapa cãgoena niñama,’ marĩĩ masĩñami,” i tũgoñamasĩẽtĩnucũñama. Bairo tũgoñamasĩẽtĩrĩ yua, na majũ na caátitutuarije mena ñe ũnie cawapa mánarẽ bairo ãniganucũmiñama. ⁴ Jesucristo ati yepapũ etari, marĩ nipetiro camasã cã mena catãgoñatutuarãrẽ, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ carotiecocõãna meerẽ bairo caãna marĩ ãnio joroque ásupi, ñe ũnie carorije cawapa cãgoenarẽ bairo marĩ caãnimasĩparore bairo ĩ, Dios cã caĩñajoro.

⁵ Atore bairo i woatuyupi Moisés ãnacũ cã caroticũrĩjẽrẽ na catãgoũsarije jũgori canetõparãrẽ: “Ni jĩcãũ ũcũ roticũrĩqũẽ nipetirijere caátipeyomasĩ ñame Dios mena ãnicõã ninucũgumi,” i woatuyupi.

⁶ Baipũ, apeyera Jesucristo mena marĩ catãgoñatutuarije jũgori marĩ canetõpee ñamerẽ tũgoñarĩ, apewẽpũ Moisés ãnacũ cã cawoatucũrĩqũẽrẽ marĩ tũgoroa mai. Atore bairo i woatuyupi: “¿Ni ũcũ ẽmũrecõopũ cã wãmũãcũati?” i woatuyupi. Bairo ĩgũ ĩñupĩ: “Jesucristo marĩ cã netõapáro ĩrã, ¿ni ũcũrẽ ẽmũrecõopũ cã wãmũãrotiri, cã marĩ piĩruiojoroticuti?” ĩgũ

ĩñupĩ Moisés. ⁷ Apewẽpu tunu ĩ woatunemoñupĩ: “¿Ni ũcũ caũcũãrĩ ope cariaricarã na caãnopu cũ ruiácúati?” Bairo ĩgu ĩñupĩ: “Jesucristo marĩ cũ netõapáro ĩrã, ¿ni ũcũrẽ ti opepu cũ ruiárotiri cũ marĩ piwãmũojoroticuti?” ĩgu ĩñupĩ Moisés. ⁸ Bairopua, marĩ cajopee mee niña. Merẽ Moisés ãnacũ cũ cawoaturicarore bairo niña: “Merẽ mujãã masĩña Dios yaye quetire. Bairo mujãã yeripu tie queti caãno jãgorina, tiere mujãã busunucũña,” ĩ woatuyupi. Bairi ni ũcũrẽ marĩ cajopee mee niña. Tie quetibujarique Jesucristo mena tũgoñatutuarique macããjẽ quetirea camasãrẽ jãã quetibujunucũña. ⁹ Tie quetibujarique atore bairo ĩ quetibujaya cariape marĩ cabusuriye mena: “Jesús marĩ Quetiupau niñami,” ĩrĩ bero tunu, “Jesús cũ cariacõamiatacũãrẽ tunu cũ catiõyupi Dios,” marĩ yeripu marĩ caĩtũgoñaata, Dios puame roro marĩ caátaje wapare marĩ netõõgumi. ¹⁰ Bairi marĩ yeripu Jesucristo mena tũgoñatutuari, tunu cũ yarã marĩ caãnierẽ aperãrẽ na marĩ caquetibujata, Dios puame, “Caroarã, ñe ũnie carorije cawapa cũgoena niñama,” marĩ ĩ ñagumi. Bairo marĩ caápata, marĩ netõjĩatigarã roro marĩ caátaje wapare.

¹¹ Torea bairo ĩ quetibujaya Dios ya tutipu cũãrẽ: “Ni ũcũ cũ mena cariape catũgoñatutua puame di rũmũ ũno, ‘Cabũgoro majũ cũ yu boyupa,’ ĩ tũgoña yapapuaetigumi,” ĩ quetibujaya. ¹² Bairi Dios puame judío majã, judío majã caãmerã cũãrẽ na ĩñaricawoetiyami. Jĩcãrõ tũni caroaro cariape na ĩñañami Dios camasãrẽ. Cũ, marĩ Quetiupau, nipe-tiro Quetiupau jĩcãũã niñami. Bairi cũrẽ cajẽnirãrẽ tocãnacã wãme caroare netõjãñurõ na jomajũcõãgumi. ¹³ Dios ya tutipu atore bairo ĩ woatuyupa: “Tocãnacãũpuã camasã roro na caátaje wapare Dios cũ canetõõrõ borã, marĩ Quetiupau wãmerẽ ĩrĩ cũ na cajẽniate, na netõõgumi,” ĩ woatuyupa. ¹⁴ Dios yaye quetire caãnorẽ bairo cariape camasã na catũgõusaeticõãta, marĩ Quetiupau cũ jẽnimasĩẽnama. Bairo Jesucristo yaye quetire na catũgoeticõãta, cũ yaye queti cũãrẽ caãnorẽ bairo cariape tũgõusamasĩẽnama. Tunu bairoa narẽ caquetibujarã na camanicõãta, tie Jesucristo yaye quetire dope bairo tũgomasiẽnama. ¹⁵ Tunu bairoa Dios tocãnacãũpuã caquetibujarã cũ cajoeticõãta, cũ yaye quetire camasãrẽ caquetibujaparã manibujiorãma. Baipua na joyupi. Dios yaye woarica tutipu cũãrẽ na caetarijere atore bairo ĩña: “Aperã marĩrẽ, yeri ñajããõ joroque caátie caroa quetire na caquetibujarẽataro ĩñarĩ butioro marĩ useaniña,” ĩ woatuyupa.

¹⁶ Atie caroa quetire capããrã tũgomirãcũã, tocãnacãũpuã Israel ya poa macããna tũgõusapetietiyama. Isaías ãnacũ cũ caĩwoaturicarore bairo niñama: “Dios, jãã Quetiupau, jãã caquetibujarijere ¿noa ũna tiere na tũgõusayati? Jĩcããrã ũnaacã jeto tũgõusanucũña,” ĩ woatuyupi. ¹⁷ Bairi camasã caroa quetire na catũgõusaro jãgori Jesucristo mena catũgoñatutuarã tuanucũña. Tie caroa queti, Jesucristo yaye majũ niña.

¹⁸ Yu puame atiere mujãã yu jẽnĩñapã mai: ¿Israel ya poa macããna tie quetire na tũgoesupari? Tũgoricarãma. Dios ya tutipu cũãrẽ atore bairo ĩ woatuyupa:

“Dios yaye quetire caquetibujari majã nipetiropu quetibujabatoyupa.

Bairi ati yepa nocãrõ cayoaropu macããna cũã tie quetire nipetiropu tũgoyupa,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipu.

¹⁹ Tunu mujãã yu jẽnĩñanemopa: ¿Israel ya poa macããna caroa quetire tũgomirãcũã, tiere na tũgomasiẽsupari? Tũgomasiẽcãrãma. Tiere

quetibujnemogu, Moisés ānacū cū caīrīqūērē mājāā yu quetibujugu. Atore bairo ī woatuyupi Moisés, Dios cū yarārē cū caīrīqūērē:

“Yu yarā jeto meerē na yu maigu.

Tore bairo aperārē na yu camairō īnarī, mājāā, yu yarā puame na mājāā pesucutigarā.

Na mena mājāā asiajāñugarā,” īñupī.

²⁰ Caberopu tunu Isaías ānacū israelita majā caāmerārē īgu, atore bairo īnemoñupī:

“Noa ūna yure camacāētīmirīcārā puame merē āmerē yu masījāñuñama.

Bairo yure camacāētāna puamerē yu camasīrījērē na yu átī īñowū.”

²¹ Tunu apewēpu Isaías puame israelita majārē īgu, atore bairo ī woatuyupi: “Tocānacā rūmu yu wāmorīrē jewāmūorī na yu cotemiwū, yu yarā yutu na apáro ī. Na puame catūgousagaena, cabaibotiorā ānirī yutu atīgaema,” ī woatuyupi Isaías ānacū israelita majārē Dios cū caīrīqūērē.

11

El Israel escogido

¹ Bairi āmerē atore bairo mājāā yu jēniñaña: Bairo israelita majā cūrē cabaibotiorā na caāno jūgori, “Yu ya poa macāāna mee mājāā āniña āmerē yua,” ¿na qūīati? Bairo na ī īñaecūmi. Yu cūā, israelita majā yau judío majōcu yu āniña. Abraham ānacū pārāmi, bairi Benjamín ya poa macāācū pārāmi majū yu āniña. ² Caānijūgoripaupa merē Dios israelita majārē cū ya poa caāniparārē bairo na īñajūgoyupi. Bairi narē, “Yu yarā mee niñama yua,” na ī īñāētīñami āme cūārē. Mājāā masīrā profeta Elías ānacū yaye quetire. Cū puame Diore, “Israelita na carorije wapa buicutiyama,” na ī busujāñupī, Diore jēniācū. Tiere mājāā masīrā. Atore bairo ī quetibujuyupa Dios ya tutipu Elías cū caīrīqūē quetire: ³ “Yu Quetiupa, mū yarā profeta majā mū caquetibujujoricarārē na pajīāreama israelita majā puame. Na pajīāreri, waibutoare peori joemugōjorica mesaari cūārē yasiorepeyocōāāma. Yu jetore yu pajīāētīñama. Bairi yu cūārē yu pajīāgarā yu macāārā ātiyama,” qūīñupī Elías Diore. ⁴ Bairo cū caīrō tūgomīcūā, Dios puame atore bairo qūīñupī: “Jīcāārā israelita majā yu boyama bairāpu. Baal cawāmecucu aperā jūgūērē rūpopatuuri mena cū riape etanumurī caīroetanarē merē jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā mil cārō majū, yu yarā caāniparārē na yu beseyaparoya,” qūīñupī Dios Eliare, ī woatuyupa Dios ya tutipu. ⁵ Bairi āme cūārē torea bairo judío majā jīcāārā ūna tuacōāñama Diore catūgousari majā. Narē Dios puame na īñamairī na beseyupi. ⁶ Bairi Dios marīrē cū caīñamairījē jūgori marī cū canetōōata, dope bairo marī netōmasīēna caroaro marī caātiānie jūgori yua. Caroaro marī caātiānie jūgori marī canetōmasīata, Dios marīrē cū camairīqūē puame cawapa manierē bairo tuabujoro.

⁷ Bairi, ¿dope bairo puame marī īrāati? Atore bairo puame marī ī masīgarā: Israelita majā puame caroaro Dios mena nīgamirācūā, na majū na caborore bairo caātigarā ānirī nipetiro cū mena ānipetiesupa. Jīcāārā cū cabesericarā roque cū caborore bairo caroaro ānimasīñupā. Aperā cūrē caboena roquere netōōjāñurō caāmoopē māna, cū yaye quetire catūgoena majū na tuao joroque āsupi. ⁸ Torea bairo īña Dios ya tutipu cūārē: “Dios, cūrē catūgousagaenarē na yeripu nemojāñurō cū yaye quetire catūgomasīēna majū na ānio joroque na āsupi. Bairi ati rūmarī cūārē catūgousaena majū nicōāñama israelita majā mai. Cacaapee cūgorā

nimirăcûã, caîñaenarê bairo na tuao joroque ásupi. Tunu bairoa cû yaye quetire catûgorâ nimirăcûã, tiere catûgoena majûrê bairo na ásupi,” î quetibujaya Dios ya tutipû cûã. ⁹ David ânacû cûã atore bairo qûîñupî Diore:

“Na, israelita majâ na cabose rûmû qûênorî rûmû caño roro majû átinucûña.

Bairo roro na caátiere îñarî popiye na baio joroque na mû caáto ñuña.

¹⁰ Cacaapee cûgorâ nimirăcûã, caîñaenarê bairo na tuao joroque na ása.

Tunu bairoa popiye na rupam mena na tâmûo joroque na ása,” îñupî David cû ya tutipû Diore.

La salvación de los no judíos

¹¹ Bairi âmerê mujâã yû jêniñaña: Bairo judío majâ Jesucristore na catûgousaeto jûgori, ¿nipetiro judío majâ na yasipeticoásupari? ¡Yasipetiesupa, bairâpua! Bairo pûame baiyupa: Judío majâ Diore baibotiori na catûgousagaetimiatacûârê, aperâ judío majâ caâmerâ pûame Diore tûgousari roro na cabairijere netôjîatiyupa. Dios pûame na netôôñupî. Bairo na cû canetôôrô îñarâ judío majâ pûame, “Narê bairo jâã cûârê Dios cû canetôôrô jâã boyâ,” na î tûgoñao joroque ásupi Dios. ¹² Bairo judío majâ pûame Diore na catûgousaetie jûgori aperâ ati umarecôo macâãna judío majâ caâmerâ pûamerê caroaro majû na baiyupa. Cabero judío majâ tunu Jesucristore na catûgousaro bero caâmata roque, ¡netôjîañurô caroaro majû na bainemogaro ati umarecôo macâãna nipetirore!

¹³ Bairi mai, mujâã judío majâ caâmerârê jîcâ wâme ûno mujâã yû quetibujaya: Mujâã, judío majâ caâmerârê Dios yû cû caquetibujarotijoriquere masîrî, yû paariquere caroaro cariape majû yû átipeyogaya. ¹⁴ Bairo mujâârê caroaro yû caquetibujaro, yû yarâ yû ya poa macâãna majû pûame caroaro mujâã caátianierê na caîñacôrô yû boyâ. Bairo mujâã îñacôrî yua, na cûã tûgomasîbujiorâma Dios na cû canetôôgarijere. Bairo tûgomasîrî yua, jîcâârâ netôjîatibujiorâma na carorije wapare. ¹⁵ Judío majâ Dios macûrê na catûgousaetoi, aperâ ati umarecôo macâãna judío majâ caâmerâ pûamerê cû mena jîcâ yericunârê bairo caâniparâ majû na ásupi. Cabero judío majâ pûame tunu Jesucristore na catûgousaro bero caâmata roque, netôjîañurô caroaro na bainemogaro. ¡Camasâ cariaricarâpârê catioricarârê bairo caroaro majû na bainemogaro yua! ¹⁶ Î cõnarî quetibujaricarô pûamata, atore bairo niña: Jîcâ pâârê, jîcâ cuiaca peenerî, “Dios yaye nîgaro,” marî caîtatato bero caâmata, carusari cui cûã caroa cui Dios ya cui tuaya, cû caîñajoro. Bairi tunu yucû nûcôôrê, “Dios yaye nûcôô nîgaro,” marî caîtatato bero caâmata, tii rûpû cûã caroa Dios ya rûpû majû tuacôãña. Atoe bairo marî caîcõñabueata, Abraham, jâã ñicû ânacû cûã cañu cû caâmata, cû pâârâmerâ cûrê bairo Diore catûgousaparâ cûã caroarâ cañurâ nîgarâma, Dios cû caîñajoro.

¹⁷ Apeyera tunu judío majâ pûame yucû, olivo cawâmecatîi rûpû majûrê bairo niñama. Bairo na cabaimiatacûârê, tie rûpû jîcâ rûpûre pajure rericarore bairo jîcâârê na reyupi Dios cûrê na catûgousaetie wapa. Mujâã, judío majâ caâmerâ pûame macânucû macâacû olivo rûpûre bairo mujâã âniña. Bairo caãna mujâã caânimiatacûârê, Jesucristo mena mujâã catûgousarije jûgori, pataaneatîi tunu olivû majûpû tii rûpûre na capataaworicaropû mujâã pûamerê wasoaoteire bairo ásupi

Dios. Bairi mujãã cãã âmerẽ olivou majũ rupũre bairo mujãã âniña. Bairo caãna ânirĩ mujãã cãã Dios yarã jĩcãũ pũnaa majũ mujãã âniña âmerẽ. ¹⁸ Bairo caãna ânirĩ mujãã pũame, “Judío majã olivou majũ rupũre bairo caãna netõjãñurõ caãnimajũrã jãã âniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. Bairi atie pũamerẽ tũgoña masiritieticõãña: Tii olivou rupũ mee tii nucõõrẽ jũgocatiãniña. Tii nucõõ jũgori roque nipetirije tii rupũ cããrẽ jũgocatiãniña. Bairi, “Judío majã netõjãñurõ Dios cã camairã jãã âniña,” ĩ tũgoñaeticõãña.

¹⁹ Bairo yũ caĩquetibũjumiatacũãrẽ, mujãã jĩcããrã atore bairo mujãã ĩ tũgoñabujiorã: “Olivo rupũ caĩueti rupũre pajure reyupa, apeĩ rupũ pũamerẽ tunu wasoapuagarã. Torea bairo jãã judío majã caãmerã pũamerẽ Dios cã yarã jãã caãniparore bairo ĩ, judío majãrẽ na reyupi,” ĩ tũgoñarãma. ²⁰ Bairo mujãã caĩtũgoñarĩjẽ cariape caãnimiatatũãrẽ, atiere tũgoñamasiritieticõãña: Dios mena na catũgoñatutuaetie jũgori israelita majãrẽ na reyupi Dios. Bairo na átimicũã, mujãã pũamerẽ cã yarãrẽ bairo mujãã ĩñañami, cã mena mujãã catũgoñatutuarije mena jeto jũgori. Cũ mena mujãã catũgoñatutuaeticõãta, mujãã cãã mujãã netõẽtĩbujioricarã. Bairi, “Caãnimajũrã jãã âniña judío majã netõõrõ,” ĩ tũgoñaeticõãña. Dios pũame roquere cã tũgoña uwiya, “Jãã cããrẽ jãã reremi,” ĩrã. ²¹ Judío majã cãrẽ na catũgousaetie jũgori roro na caátaje wapare na masiriy-obojaesupi Dios. Olivou majũ rupũ caãnijũgorica rupũre pajure rericarore bairo na reyupi. Bairi mujãã judío majã caãmerã cãã mujãã catũgousaeticõãta, torea bairo mujãã átigumi.

²² Bairi caroaro mujãã catũgoñamasĩrõ ñuña: Dios camasãrẽ caĩñamaimasĩ caĩũũ majũ niñami. Baimicũã, tunu cã yaye quetire na cabaibotioata, tutuaro mena roro popiye na baio joroque caãcũ niñami. Judío majã cabaibotiorãrẽ tutuaro mena na ĩñabeseyupi. Bairo caátimasĩ nimicũã, mujãã judío majã caãmerã pũamerẽ caroaro mujãã ásupi, mujãã catũgousaro jũgori. Bairi mujãã pũame mujãã cã caĩñamairõ jũgori caroaro cã caborore bairo caátĩaniparã mujãã âniña. Tore bairo mujãã caátĩjãnacõãta, mujãã cããrẽ tutuaro mena popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi. Olivou rupũre pajure reire bairo mujãã regumi mujãã carorije wapa yua. ²³ Bairo cabairije caãnimiatatũãrẽ, judío majã cariape na catũgousagaetiere jãnarĩ cã mena na catũgoñatutuaajũgoata, cã yarãrẽ bairo na ânio joroque na átigumi tunu. Olivou rupũ na capaatarica rupũre jeeri tunu na capuaotenemorõrẽ bairo na átigumi tunu. Dise ũnie Dios cã caátimasĩẽtĩẽ maniña. Bairi tore bairo na átimasĩñami tunu cã pũnaa majũ roquere. ²⁴ Olivou macãnucũ macããcũ rupũre pataaneatĩri apeĩ olivou majũpũ na capuaotenemomasĩata, nemojãñurõ na capuaotemasĩpee niña, tii macãã rupũ majũ pũame roquere. Tore bairo mujãã, judío majã caãmerãrẽ mujãã cã caátimasĩata, ĩjudío majã cã yarã caãnijũgomirĩcãrã pũame roquere nemojãñurõ cã yarã na ânio joroque na átinemomasĩñami Dios tunu!

La salvación final de los de Israel

²⁵ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, Dios cã caátigarique camasã mai na camasĩetãjẽrẽ mujãã yũ quetibũjupa, “Jãã jeto Dios yayere camasĩrã jãã âniña,” mujãã caĩtũgoñaetiparore bairo ĩ: Capããrã israelita majã Diore catũgousagaenarẽ bairo tuayama, aperã judío majã caãmerã nipetiro ati mũrecõ macããna Dios cã cabesericarã cãrẽ na catũgousapetiro ũno mai. ²⁶ To bero caãno israelita majã catũgousaenarẽ bairo Dios

cũ caáticũrĩcārã cũã cũ tũgousa jũgogarãma tunu. Bairo tũgousa jũgori yua, nipetiro israelita majã cũrẽ caborã netõjĩatipeticoagarãma na carorije wapare. Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ĩ woatuyupa israelita majã na canetõpeere:

“Camasãrẽ canetõõpau judío majõcu Siõn cawãmecuti macãpũ caacũ etagumi.

Bairo etari, Jacob pãrãmerã roro na caátaje wapare netõõgumi.

²⁷ Bairo na carorije wapare cũ canetõõrõ bero caãno, cariape cajũgoyepu na cũ caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baigaro,”

Dios cũ caĩrĩqũrẽ ĩ quetibũju woatuyupa cũ ya tutipũ.

²⁸ Jesucristo yaye caroa quetire catũgousaetimajũcõãrã ãnirĩ judío majã Dios pesuare bairo tuayama. Mujãã, judío majã caãmerã puame Jesucristo yaye caroa quetire mujãã catũgousaparore bairo ĩ, tore bairo na tuao joroque átiyami Dios. Bairo átimicũã, ape watoara judío majãrẽ na maicõãñami mai. Caãnijũgoropua na ñicũjããrẽ cabesejũgoricu ãnirĩ na cũãrẽ na maicõãñami. ²⁹ Bairi Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cariape átimasĩñami. Camasãrẽ caroare na jori bero, di rũmu ũno tiere na ěmaẽtĩñami tunu. ³⁰ Mujãã, judío majã caãmerã cũã tirũmũpũre Diore cũ mujãã baibotio ãninucũñupã. Ati yũtea caãno puamerẽ tunu judío majã cũrẽ na cabaibotioro ĩñarĩ, mujãã judío majã caãmerã puamerẽ mujãã ĩñamaimĩñami Dios. ³¹ Tore bairo mujãã, judío majã caãmerã mujãã cabairicarorea bairo ãmerẽ judío majã cũã Diore cũ baibotionucũñama. Torea bairo tuacoa ninucũñama mai ati rũmũrĩrẽ. Dios puame mujãã ĩñamaigu, tore bairo na tuao joroque átiyami judío majãrẽ. Bairo ãmerẽ na átimicũã, mujããrẽ cũ caĩñamairõrẽã bairo caberopu na cũãrẽ na ĩñamaigumi tunu Dios. ³² Bairo ĩgu ñiña: Nipetiro camasã na cabaibotioro ĩñarĩ jĩcãrõ tãni cabuicũnarẽ bairo na cũñupĩ Dios. Camasãrẽ tocãnacãẽpũrea jĩcãrõ tãni na ĩñamaigu, tore bairo na cũñupĩ.

³³ Bairi Dios, ĩnocãrõ majũ marĩ camasã carorã caãnarẽ marĩ qũĩñamaimĩñati! Butioro marĩ ĩñamaimajũcõãñami. Nipetirijere masĩpeyocõãñami. Bairi ni jĩcãũ ũcũ, Dios cũ catũgoñarĩjẽrẽ, cũ caátie cũãrẽ masĩpeyoetiyami. ³⁴ Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ĩ quetibũju yupa: “Dios cũ catũgoñarĩqũẽ cutiere ni jĩcãũ ũcũ masĩcũmi. Ni jĩcãũ ũcũ cũrẽ, ‘Atore bairo puame mu caátõ ñiña,’ qũĩ quetibũjupo masĩcũmi. ³⁵ Ni jĩcãũ ũcũ Diore netõnũcãrõpu apeye ũnierẽ cajoricu ãnirĩ, ‘Yũ wapamoñami Dios,’ caĩmasĩ mácũmi,” ĩ quetibũju woatuyupa Dios ya tutipũ. ³⁶ Ati umãrecóo macããjẽ nipetirije cũ caqũẽnorĩqũẽ jeto niña. Cũ catutuarije mena jũgori nipetirije ãnicõã ninucũmasĩña. Cũ caboro jũgori cũ yaye nicõã ninucũña. ĩBairi cũ jetorea basapeorique caroa majũ to ãnicõã ninucũãto! Bairoa to baiãto.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, Dios marĩrẽ caroaro ĩñamai ãninucũñami. Bairi mujããrẽ tutuaro mena atore bairo mujãã yũ átirotiya: Diore qũĩroarã camasã waibũcu riire altar mesapũ cũrĩ na ca-joemũgõjoricarore bairo mujãã cũã Diore qũĩroarã mujãã rupaũ mena roro mujãã caátiganucũrĩjẽrẽ cũcõãrĩ cũ carotirore bairo jeto áticõã ninucũña. “Mu yarã majũ jãã ãniña,” cariape qũĩrĩ, caroa macããjẽrẽ áticõã ninucũña. Dios mujãã mena cũ causeaniparore bairo ĩrã, tore bairo mujãã

caáto ñuña. Tore bairo átiri, Dios mena mujãã catũgoñatutuarijere cariape cũ masĩo joroque mujãã átiagarã. ² Ati ʘmũrecóo macããna cañuena na caátĩāninucũrõrẽ bairo átiāmerĩcõãña. Atore bairo puame mujãã caátipee ñuña. Mujãã cacatiri rũmũ cãrõ nemojãñurõ mujãã catũgoñarĩjẽrẽ tũgoñawasoacõã ninucũña, caroaro cariape mujãã caátĩānimasĩparore bairo ĩrã. Bairo mujãã caátĩāmata, caroaro Dios cũ caborore bairo mujãã caátĩānipeere mujãã masĩgarã. Caroaro átajere, bairi Dios cũ caĩñajesorije ũnierẽ, bairi ñe ũnie carũsaetie cariape macããjẽ átaje cũārẽ mujãã átimasĩgarã.

³ Dios, yũre mairĩ mujãã quetibũjurotijogu yũ besewĩ. Bairi mujãã nipetirore ñiña: Ni ũcũ mujãã mena macããcũ cũ caátĩāninucũmasĩrĩjẽ mena netõjãñurõ caānimajũũrẽ bairo cũ majũã cũ tũgoñaeiticõãto. Atore bairo puame cũ catũgoñarõ boyo: “Jesucristo mena yũ catũgoñatutuario jũgori cũ caátĩānimasĩpeere yũ cũ cajorica wãme cãrõ yũ caátimasĩrõ jeto ñuña,” qũĩ tũgoñaáto. ⁴ ĩcõñarĩ mujãã yũ quetibũjupa mai: Marĩ rupau jĩcã rupaua nimirõcũã, capee wãmecũti ricawatiya. Tie nipetirije jĩcãrõrẽ bairo āmerĩña. Ricaati jeto ñiña. Marĩ caapee mena marĩ ĩñaña. Marĩ āmoo operi mena marĩ tũgoya. Marĩ rũpori mena marĩ áya. ⁵ Marĩ, Jesucristo mena catũgoñatutuarã cũã torea bairo marĩ āniña. Capãārã nimirãcũã, cũ mena macããna jĩcã rupaure bairo caāna marĩ āniña. Marĩ nipetiro jĩcã rupau āniturearicore bairo marĩ āniña.

⁶ Marĩ tocānacãũpũrea ricaati wãme jeto cariape marĩ caátimasĩpee ũnierẽ marĩ joyupi Dios. Noo cũ cajogarijere marĩ joyupi. Bairi tiere caroaro marĩ átiagarã. Dios yaye quetire marĩ caquetibũjumasĩpeere cũ cajoricarã marĩ caāmata, marĩ catũgoñatutuario cãrõ tiere camasãrẽ na marĩ quetibũjugarã. ⁷ Camasãrẽ juátinemomasĩrĩqũẽrẽ cũ cajoricarã marĩ caāmata, caroaro mena na marĩ juátinemogarã. Tunu bairo jũgobuemasĩrĩqũẽrẽ cũ cajoricarã marĩ caāmata, camasãrẽ caroaro na marĩ buegarã. ⁸ Camasãrẽ yeri ñajãão joroque átimasĩrĩqũẽrẽ cũ cajoricarã marĩ caāmata, caroaro mena na tũgoñao joroque na marĩ áticõã ninucũgarã. Tunu bairo camasãrẽ dinero, o apeye ũnierẽ jomasĩrĩqũẽrẽ cũ cajoricarã marĩ caāmata, ʘseanirĩqũẽ mena na marĩ cajoro ñuña. Camasãrẽ átijũgoānimasĩrĩqũẽrẽ cũ cajoricarã marĩ caāmata cũārẽ, caroaro tũgoñamasĩrĩ, nũcũbugorique mena na marĩ caátĩānijũgoānimasĩrõ ñuña. Tunu bairoa camasãrẽ ĩñamaimasĩrĩqũẽrẽ cũ cajoricarã marĩ caāmata cũārẽ, ʘseanirĩqũẽ mena na marĩ juátinemogarã.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cariape āmeo maiãña. Di rũmũ ũno carorije macããjẽrẽ ĩñaboeticõãña. Caroa macããjẽ puamerẽ átiānicõã ninucũña. ¹⁰ Jesucristore catũgousarã ānirĩ jĩcãũ pũnaarẽ bairo āmeo maiña. Mujãã caborore bairo mujãã caátigaparo ũnorẽã, aperã na caborore bairo puame ása. Nũcũbugorique mena āmeo ĩñaña.

¹¹ Yeri tũgoñatutuarique mena Dios cũ caborore bairo átijĩāticõã ninucũña. Cateeyepairãrẽ bairo tũgoñaeiticõãña.

¹² “Caroaro majũ marĩ átigumi Dios,” ĩ tũgoña ʘseanicõã ninucũña. Popiye tãmũomirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõcõãña. Di rũmũ ũno Diore cũ jēnijãnaeticõãña.

¹³ Jesucristore catũgousarã na cabopacarijere mujãã cacũgorije mena na ricawoya. Tunu mujãã tũpũ caetarãrẽ caroaro mena na qũẽnoña.

¹⁴ Mũjãārẽ roro caánarẽ, “Caroare mũjãã cũ joáto Dios,” na ñña. Caroaro na cabaípee pũamerẽ Diore na jẽnibojaya. “Roro cũ áparo mũjãārẽ Dios,” na ñetĩcõãña.

¹⁵ Noa ñña caũseanirã na caãmata, na jũũ ɥseaninemoña. Tunu noa ñña cayapapuarã na caãmata, na mena otiri na yeri tutuao joroque na átinemoña.

¹⁶ Jĩcã majãrẽ bairo ɥseanirõ jĩcãrõ mena caroaro ãnajẽcusa. “Jãã, aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ñ tũgoñaeticõãña. Tore bairo caĩena ãnirĩ, cabũgoro macããna na caãnajẽ cutiere bairo ãnajẽcusa. “Aperã netõrõ camasĩrã majũ jãã ãniña,” ñ tũgoñaeticõãña.

¹⁷ Noa ñña mũjãārẽ roro na caáto, mũjãã cũã roro na átiãmeetĩcõãña. Caroaro átiãnajẽcusa, noa ñña mũjãārẽ na busũpaetio joroque ñrã. ¹⁸ Noo mũjãã caátijĩãtiro cãrõ nipetiro camasã mena jĩcã majãrẽ bairo ɥseanirõ jĩcãrõ mena caroaro ãnajẽcusa. ¹⁹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, mũjãārẽ ñiña: Noa ñña mũjãārẽ roro na caáto, mũjãã majũ roro na áticãnamuetĩcõãña. Dios pũame roque mũjãārẽ roro caánarẽ na ññabesegumi. Cũ yaye woaturica tutipũ cũãrẽ atore bairo ñ woatuyupa: “‘Yũ roque camasãrẽ caĩñabesepaũ yũ ãniña. Roro na caátajere cariape na ññabesegu,’ ññupĩ marĩ Quetiupaa,” ñ woatuyupa cũ ya tutipũ cũãrẽ. ²⁰ Aperopũ cũãrẽ atore bairo ñ woatunemoñupã: “Mũ pesu, mũrẽ catutii, cũ caaũariata, cũ ɥgarique nuña. Cũ cañemejipia, cũ etirique joya. Bairo cãrẽ caroaro mũ caápata, roro mũ cũ caátajere bobotũgoñagumi,” ñ woatuyupa. ²¹ Bairi aperã mũjãārẽ roro na caátimiatacũãrẽ, roro na átiãmeetĩcõãña. Caroa pũamerẽ na átiãmeña. Bairo mũjãã caápata, roro mũjãã caãmeo átibujioataje buipearo ãninemoetigaro yua.

13

¹ Dios jeto rotimasĩrĩqũrẽ jomasĩñami camasãrẽ. Torena, ati yepa quetiuparã cũã Dios cũ carotimasĩrĩjẽ jũgori ati yepa macããna camasãrẽ na rotimasĩnucũñama. Cũ cacũrĩcãrã majũ niñama. Bairi nipetiro na quetiuparã na caátirotiore bairo jĩcãrõ tũni tũgowsaya. ² Bairi ni jĩcãũ ùcũ ati yepa quetiuparãrẽ cabaibotioũ, Dios cũ caátiroticũrĩqũrẽ cabai-botioũre bairo tuayami. Bairo roro cabaibotiorãrẽ popiye na baio joroque na átigumi Dios. ³ Ati yepa macããna quetiuparã, caroaro caátĩãna camasãrẽ roro caátiparã mee niñama. Camasã roro caátipairã roquere, uwitũgoñao joroque roro na átinucũñama na yaye wapa. Bairi quetiuparã mena tũgoña uwiricaró mano mũjãã caãnigaata, caroaro átiãnajẽ cutimasĩña. Bairo caroaro mũjãã caátĩãnimasĩata, quetiuparã pũame, “Caroaro mũjãã átiãnimasĩña mũjãã roque,” mũjãã ñgarãma. ⁴ ãnoa quetiuparã Dios cũ cacũrĩcãrã cũ caborore bairo mũjãārẽ cajuátiparã majũrẽ na cũñupĩ. Tore bairo cũ cacũrĩcãrã na caãnimiatacũãrẽ, roro caána mũjãã caãmata, na mũjãã uwigarã mũjãã quetiuparãrẽ. Na pũame cabũgoro majũã carotimasĩparã, Dios cũ cacũrĩcãrã mee niñama. Dios roro caánarẽ na caĩñabeseparore bairo ñ, quetiuparãrẽ bairo cũ cacũrĩcãrã niñama. ⁵ Bairi mũjãã quetiuparã na caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgopeorotiya, mũjãārẽ popiye na áperio joroque ñrã. Tunu bairo, “Dios, marĩ quetiuparã marĩ na carotiro boyami,” mũjãã yeripũ ñ tũgoñarĩ, mũjãã quetiuparãrẽ caroaro tũgopeorotiya. ⁶ Dios cũ caborore bairo capaacoteparã majũrẽ bairo cũ cacũrĩcãrã na caãno jũgori, impuestos gobierno yaye na cawapajẽnirĩjẽ ñnie cũãrẽ na wapa joya.

⁷ Tocānacāpua ati yepa macāāna quetiuparārē caroaro mājāā caátipeere na caátitirore bairo na átibojaya. Ni ūcūrē apeye ūnierē cū mājāā cawapamoata, tie wapare cū wapa joya. Tunu bairo impuestos na cawapajēnirijē ūnie cūārē na wapa joya. Nipetiro na ūnarē nūcūbugorique mena iñarī, caroaro na iroaya.

⁸ Aperārē na wapamoeticōāña. Jicoquei na mājāā cawapamorijērē na wapatipeyocōāña. Āmeo mairīqūē puame capetietie niña. Bairi āmeo maicōāninucūña. Ni ūcū aperārē camaicōāninucū puame Dios cū caátitoticūrīqūē nipetirijere caroaro cariape ácu átiyami. ⁹ Dios atore bairo átiroticūñupī: “Mājāā nūmoa caāmerā mena, o mājāā manapūā caāmerā mena roro átiepeeticōāña. Tunu camasārē na pajīāētīcōāña. Tunu yajaeticōāña. Tunu aperā yaye cūārē iñaugoeticōāña,” ī cūñupī Dios. Atie, bairi apeye roticūrīqūē mena neñorī jīcā risero mena atore bairo marī ī quetibujū masīña: “Mājāā majū rupaure mājāā camairōrēā bairo aperā camasā cūārē na maiña,” marī ī masīña. ¹⁰ Camaimasīrā puame aperārē roro áperinucūñama. Bairi tore bairo narē na camaimasīcōāmata, Dios cū caroticūrīqūērē caátipeyocōārārē bairo tuayama.

¹¹ Atie nipetirije āme marī caānierē catūgoñamasīnemocōānipee niña. Merē Dios marīrē cū canetōōpa rūmū cōñarō majū baiya. Cajūgoyepu Dios yaye quetire cariape marī catūgousajūgorica rūmū netōjāñurō cōñarō majū baiya. Bairi āmea masacatiri caānijūgoyecūtiparā marī āniña. Cacānirārē bairo baietirotiya. ¹² Jesucristo cū caetapa rūmū cōñarō majū baiya. Ape rūmū cabusuatōre bairo merē ti rūmū etaro baiya. Bairi ati ūmurecōo macāāna cañuena canaitīārōpu caānarē bairo caāna roro na caátiere bairo áperirotiya. Jīcāū soldau cū wapana mena āmeo qūēgu, āpōā jutirore jānarī, cū besu mena cū caānorēā bairo marī cūā wātī marī wapacu roro marī cū caátigarijere netōnucācōāgarā, Jesucristo mena tūgoñatutua nemorotiya. ¹³ Bairi ūmureco cabaupetiro majū caānarē bairo caāna ānirī caroa macāājē jeto caátiparā marī āniña. Ati ūmurecōo macāāna bōse rūmū caāno eticūmurī na caawajañesēārōrē bairo cabaietiparā marī āniña. Tunu carōmia mena roro caáperiparā marī āniña. Carōmia cūā caūmua mena roro caáperiparā niñama. Āmeo qūērīqūē cūārē caáperiparā marī āniña. Tunu aperā yayere cañaugaripeaetiparā marī āniña. ¹⁴ Bairo puame marī átigarā: Soldau cū rupaure cū caqūēnorōrē bairo marī cūā marī Quetiupau Jesucristo cū catutuarije mena tutuaro marī yeri tūgoñatutugarā. Ati rupau mena roro marī caátiganucūrōrē bairo marī átiāmerīgarā yua.

14

No critiques a tu hermano

¹ Ni ūcū Jesucristo mena catūgoñatutua wēpūēcū cū caāmata, caroaro cū bocāri cū qūēnoña ñubueri majā mena. Cū ūcū mena busari, tutuaro mena āmeo busarique netōētīcōāña. ² Mai, īcōñarī mājāā yu quetibujupa na ūna na cabairijere: Jīcāārā, “Nipetiri wāme ugariquere jāā caugaro ñurō,” ī tūgoñanucūñama. Bairo na caītūgoñamiatacūārē, aperā Jesucristo mena caroaro catūgoñatutua wēpūēna puame otē jeto ugari āninucūñama. Waibutoa rii ūnierē ugaetinucūñama. ³ Bairi ni jīcāū ūcū nipetiri wāme ugariquere caugau cū caāmata, apeī jīcā wāme ūnie caugaetinucū puamerē cū qūīñateeticōāto. Tunu bairo jīcā wāme ūno

ugariquere caugaescu puame cûã, apeî nipetiro ugariquere cauganucûârê roro cû cû busupaicoteeticôãto. Merê cû cûã Dios cû cabesericu niñami. ⁴ Bairo Diore capaacoteri majôcu cû caãnoi roro cû busupaicoteeticôãña. Caroaro cabaimasîata, o roro cabaiaata cûârê, jîcâu cû quetiupau jeto tie cabairijere qûênomasîñami. Bairi marî Quetiupau Jesucristo roque caroaro cû cabaipeere caátimasî majû niñami. Bairi nipetirije caugamasî cûârê caroaro cû tuao joroque cû átigumi cû caátimasîrîjê jâgori.

⁵ Apeyere mujâã ñi cõñanemogu tunu: Jîcâãrã, ape rûmu netôjãñurô caanimajûrî rûmu cûgonucûñama Diore na cañubuepa rûmurê. Aperã puame, “Tocânacã rûmua jîcârô tãni Diore cañubuepee niña,” î tûgoñanucûñama. “Tore bairo marî caáto boyami Dios,” î tûgoñarî, tore bairo cariape caátiparã mujâã ãniña, mujâã caîtûgoñarôrêã bairo yua. ⁶ Jîcâũ ûcũ jîcã rûmurê, “Dios ya rûmu niña,” îrî Diore cû caîroacôãmata, caroaro ácu átiyami. Apei, “Tocânacã rûmua jîcârô tãni Diore cañubuepee niña,” î tûgoñarî Diore cû caîroacôãmata, caroaro ácu átiyami cû cûã. Torea bairo apeî cûã, “Nipetiri wame ugariquere ugarotiya,” îrî Diore cû caîroacôãmata, caroaro ácu átiyami. Bairo ugarî, Diore, “Yû mena mu ñujãñuña,” qûñnucûñami. Apei, “Waibucu riire ugaetirotiya,” î tûgoñarî Diore cû caîroacôãmata, cû cûã caroaro ácu átiyami. Cû caugarije otêre ugarî, Diore, “Yû mena mu ñujãñuña,” cû yeripu qûî jênimasîcôãñami cû cûã.

⁷⁻⁸ Jesucristo niñami marî Quetiupau. Bairi marî caborore bairo jeto caátîanimasîparã mee marî ãniña. Marî cacatiri rûmu caãno, o marî cariaro bero cûârê marî Quetiupau cû carotiore bairo caátiparã marî ãniña. ⁹ Jesucristo puame riacoamicûã tunu catiyupî, nipetiro camasã cacatirã, cariaricarã cûârê quetiupau majû cû caãnimasîparore bairo î.

¹⁰ Bairi, ¿dopêîrã mujâã puame aperã Jesucristore catûgousarârê na mujâã busupaicotenucûñati? ¿Dopêîrã narê cabugoro macããnarê bairo na mujâã îñanucûñati? Marî nipetiro Dios cû caîñabeseri rûmu caãno, marî caátaje caãno cârôrê marî îñabese ecogarã. Bairi marî yarã Jesucristore catûgousarârê na îñabeserârê bairo caîetiparã marî ãniña. ¹¹ Dios yaye woaturica tutipu cûârê Dios cû caîrîqûêrê atore bairo woatuyupa: “Yû, caãnicôãninucûũ ãnirî mujâãrê cariape quetibûju ñiña cabaipeere: Nipetiro camasã ñiroagarãma.

Rûpopatuuri mena etanumurî nipetiro, ‘Mû, Dios, cañuu catutuaũ majû mu ãniña,’ ñi basapeogarãma,” î woatuyupa.

¹² Tie na cawoaturiquere tûgori bero, atore bairo marî masîña: Marî, tocânacãûpurea ati yepapu ãna, nipetirije marî caátajere marî jêniñagumi Dios. “¿Dopêîrã tore bairo mujâã áti?” marî î jêniñagumi. Bairo cû caljêniñarô, cû marî caquetibûjupea niña.

No hasas tropezar a tu hermano

¹³ Bairo tiere tûgoñarî marî caãmeobusupainucûrîjêrê marî jãnarôã. Bairo puame átirotiya: Mujâã yarã Jesucristore catûgousari majârê, mujâã caátîanie mena roro na tûgoña yapapua joroque na ápericôãña. Jesucristo mena na catûgoñatutuarijere royetueticôãña. ¹⁴ Yû, marî Quetiupau Jesucristore catûgousau ãnirî, ñe ûnie rusaeto atore bairo ñi tûgoñatutucôãña. Nipetirije yû caugarije cañurîjê jeto niña. Apei puamerã apeye ûnie ugariquere, “Tie ugarique carorije niña,” cû caîtûgoñaata, tie cârê carorije niña. ¹⁵ Bairi aperã na caugaetinucûrîjêrê

na cañajoro mujã caugaata, na puame roro tũgoñabujiorãma. Bairo mujã caápara, narẽ mairã mee mujã átiya. Jesucristo yucupãipũ riri na cãrẽ na netõõbojayupi. ¡Bairi ugarique mujã caugañinucũrĩjẽ jũgori Jesucristore na catũgoñatutuarije to yasio joroque na ápericõãña! ¹⁶ Mujã caátĩanimasĩrĩjẽ jũgori aperãrẽ tũgoña yapapua joroque na mujã caápara, na cañajoro tore bairo átinemoeticõãña, mujã caátie busupairema ãrã. ¹⁷ Marĩ, Dios cũ carotimasĩrĩpau macãña marĩ cañoi, jĩcã wãme ñie ugariquere uga, eti, marĩ caátinucũrĩjẽ wapa maniña Dios cũ cañajoro. Atore bairo marĩ caátie puame cañimajũrĩjẽ niña: Caroaro cariape átiñajẽ, tunu bairo aperã mena caroaro yerijõrõ mena ñajẽ, tunu useanio joroque ãmeo átaje puame roque cañimajũrĩjẽ niña. Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori tiere caátiparã marĩ ñiña. ¹⁸ Ni ñcũ tore bairo átiñajẽ cutiri Jesucristo cũ caborore bairo caácũ caroaro ácu átiyami Dios cũ cañajoro. Bairo caroaro cũ caátõ ññarĩ camasã cã, “Caroaro átiyami,” qũĩgarãma.

¹⁹ Bairi marĩ puame nipetiri wãme yerijõrõ ñajẽ cutaje macããjẽrẽ caátĩaninucũparã marĩ ñiña. Tiere caña ñnĩrĩ yua, Jesucristo mena tũgoñatutuanemo joroque marĩ ãmeo átigarã. ²⁰ Bairi ugarique mujã caugañinucũrĩjẽ jũgori Dios cũ caborore bairo na caátie na átijãnao joroque ápericõãña. Bairopua, nipetirije ugarique cañurĩjẽ jeto niña. Aperã na caugaetinucũrĩjẽrẽ na cañajoro marĩ caugarije jũgori Jesucristo mena na catũgoñatutuarijere na jãnao joroque átaje puame roque cañuetie niña. ²¹ Aperã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ, “Marĩ caátĩanie mena jũgori Jesucristore na tũgousajãnao joroque na marĩ átire,” ãrã, atore bairo marĩ caátõ ñiña: Marĩ yau carĩire caugaecu cũ caãmata, marĩ cã ãgaetirotiya. Use ocore caetiecu cũ caãmata, marĩ cã etietirotiya.

²² “Nipetiri wãme ugariquere caugamasĩrã jã ñiña,” caĩtũgoñatutuarã na caãmata, na caátĩanimasĩrĩjẽrẽ Dios jetore cũ na caquetibujoro ñiña. ¡Ni jĩcã ñcũ cũ caátie mena, “Dios cũ cañajoro caroaro yu átiya,” caĩtũgoñamasĩ puame useanĩrĩ niñami! ²³ Ni ñcũ cũ caugapeere, “Atiere yu caugaro ñuetõ,” ã tũgoñamicũ, tiere cũ caugaata, tie wapa buicutiyami, cariape cũ catũgoñatutuaetie jũgori. Nipetirije marĩ caátiepeere, “Atie marĩ caátiepe cañurĩjẽ niña Dios cũ cañajoro,” caĩtũgoñatutuarã nimirãcã, ricaati marĩ caápara, carorije macããjẽrẽ ãna marĩ átiya.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Marĩ, Jesucristo mena tutuaro catũgoñatutuawẽpũrã marĩ caãmata, aperã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ na juána, marĩ majũ catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ bairo tũgoñarĩqũ cutirotiya. Marĩ majũ marĩ caátijesorije ñie jetore áperirotiya. ² Marĩ nipetiro aperã caroaro na cañipee, na cañajesorije ñie puamerẽ caátiparã marĩ ñiña, Jesucristo mena nemojãñurõ na catũgoñatutuanemoparore bairo ãrã. ³ Jesucristo cã cũ yaye cañipee jetore ápeyupi, ati yepapũ ácũ. Dios yaye woaturica tutipũ cãrẽ cũ cabairiquere atore bairo ã woatuyupa: “Murẽ roro caĩbujioatana yu puamerẽ roro ñnucũñama,” ã woatuyupa Cristo cũ pacure cũ caĩrĩqũẽrẽ. ⁴ Nipetirije tirãmupũ Dios yaye queti na cawoaturiquere marĩ masĩrotirã woatuyupa. Bairi popiye baimirãcã, tie caquetibujoro bairo caátimasĩrã ñnĩrĩ Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuaõã ninucũgarã. Tunu bairoa tiere bueri bero caroaro

yerijōrō marī ānimasīgarā. Tore bairo caāna ānirī Dios mena marī caānipeere useanirīqūē mena marī cōtegarā.

⁵ Bairo roro popiye marī cabaiata, Dios pūame roque Jesucristo mena marī tūgoñatutuacōānio joroque marī ātinucūñami. Tunu yerijōrō marī ānio joroque caācu niñami. Bairi mujāārē Jesucristo cū caātiānatōrē bairo, jīcārōrē bairo caānajēcuna mujāā ānio joroque ātigumi. ⁶ Bairo cū caāto jūgori, tocānacāūpua jīcārōrē bairo tūgoñarī useanirō atore bairo mujāā ātigarā: Dios, marī Quetiupau Jesucristo pacure jīcārō mena, “Mū, cañuu mū āniña,” cū mujāā ī basapeogarā.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Jesucristo mujāārē cū caátatorea bairo mujāā cūā mujāā mena macāānarē na iñamairī caroaro nūcūbugorique mena na iñāña. Bairo mujāā caāto iñarā, “Caroū cañuu niñami Dios,” ī iñagarāma camasā cūā. ⁸ Tunu atore bairo mujāā ñi quetibujunemoña: Jesucristo pūame jāā, judío majārē jāā juātigu asúpi ati yepapure. Tie Dios cū caātiipeere jāā ñicūjāā ānanarē cū caljūgoyeticūrīcārōrē bairo cañuu ānirī cū caātipeyorijere marī masīō joroque ī, asúpi Jesús ati yepapure. ⁹ Tunu bairoa mujāā, judío majā caāmerā cūā nocārō mujāā cū cañīnamairō jūgori Diore mujāā cabasapeoparore bairo ī, asúpi Jesús ati yepapu. Dios ya tutipū cūā Jesucristo cū pacure cū caībūsuriquere atore bairo ī woatuyupa: “Bairi judío majā caāmerā watoapu ācū, jīnocārō cañuu majūrē mū yū basapeogu!”

‘jīNocārō Dios catutuaū majū niñami!’ ĩrī mū yaye basarique mena mū yū basapeogu,” ĩ woatuyupa Cristo cū caīrīqūērē.

¹⁰ Tunu apegapūpū Dios ya tutire na cawoaturique atore bairo ĩnemoña: “jīDios ya poa macāāna cū cabesericarā mena mujāā ape yepaa macāāna judío majā caāmerā cūā useanirī āña!”

¹¹ Tunu aperopū ī woatunemoñupā ti tutipure:

“Ape yepaa macāāna judío majā caāmerā nipetiro tocānacā poa masapoari macāāna cūā, jīmarī Quetiupau cū basapeoya!” ĩ woatuyupa.

¹² Isaías cūā atore bairo ī woatuyupi:

“Isaī pārāmi ape tuti bero macāācū buiagumi. Cūrē Dios pūame judío majā caāmerā quetiupau bairo caācū cū cūgumi.

Bairi na pūame, ‘Jāārē canetōōpau niñami,’ cū mena ī tūgoñatutuagarāma,” ĩ woatuyupi Isaías ānacū.

¹³ Bairi camasārē Jesucristo mena tūgoñatutua masīrīqūērē cajonucūā Dios pūame useanirīqūē, yerijōrō ānajē cutaje cūārē ñe ũnie rūsaricaro mano mujāārē cū jonemoáto. Tunu bairoa Espíritu Santo cū camasīrījē jūgori nemojāñurō cū mena mujāā catūgoñatutuamasīpeere cū jonemoáto.

¹⁴ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, ñe ũnie rūsaricaro mano mujāārē atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Caroaro ñe ũnie rūsato caātiāna mujāā āniña. Tunu Jesucristo yayere caroaro majū camasīrā mujāā āniña. Bairo caāna ānirī mujāā majū mujāā āmeo quetibujū masīña caroaro mujāā caānajē cutipeere. ¹⁵ Mujāā, bairo caātiānimasīrā mujāā caānimiatacūārē, ati tutipure tutuaro mena yū quetibujū woajoya, mujāā catūgojūgorique jīcā wāmerī mujāā caānipee carūsarijere mujāā camasīritietiparore bairo ī. Dios yūre caroaro ācū, Jesucristo yaye quetire mujāārē quetibujū rotijou yū cūwī. ¹⁶ Bairi Jesucristore capaacoteire bairo yū cūwī, judío majā

caãmerã caroaro na caãniparore bairo ĩ. Bairo Jesucristore capaacoteire bairo yu caãnie puame atore bairo niãa: Dios, judío majã caãmerã cûarẽ na cû canetõdgarie macããjẽ quetibujurique quetire na yu quetibujunucũña. Bairo na quetibujuri yua, sacerdote majã Diore cû useanio joroque ana waibucu riire na cajoemugõricãrõrẽ bairo yu cûã Diore, “Añoa, m̃a yarã niñama,” cû yu caĩquetibujurije jûgori Dios puame cû useanio joroque átigu, na quetibuju yu átiya judío majã caãmerãrẽ. Bairo yu caáto, Espiritu Santo puame narẽ Dios yarã na año joroque na átinucũñami.

¹⁷ Torecu, yu puame Jesucristo mena catûgoñatutuaũ añirĩ Dios yure cû caquetibujarotijocûĩrĩqûẽrẽ tûgoñarĩ butioro tie paarique mena yu useaniña. ¹⁸ Judío majã caãmerã Jesucristo yaye quetire na tûgousao joroque ĩ, Jesucristo yu cû camasĩõjorije mena yu caátimasĩrĩ wãme jetoire na yu quetibujunucũña. Ape wãme ũno na yu quetibujuetinucũña. Bairi yu caquetibujurije jûgori, tunu yu caátĩani ñnomasĩrĩjẽ jûgori jĩcããrã na tûgousao joroque na yu átinucũña. ¹⁹ Tunu Espiritu Santo yu cû camasĩõjorije mena yu caátijẽño ñnomasĩrĩjẽ jûgori na tûgousao joroque na yu átinucũña. Tore bairo ácu, Jerusalén macãĩ quetibuju jûgoacá, Iliria cawãmecutopu Jesucristo camasãrẽ cû canetõõrĩqûẽ quetire caroaro jĩcãrõ tãni cariape na yu quetibujuetawu. ²⁰ Aperã na caquetibuju ñesẽãtĩnucũrõpu macããnarẽ Jesucristo yaye quetire yu quetibuju ñesẽãganucũña. Aperã na caquetibujuricaropu yu quetibujubuipeo ñesẽãgaetinucũña. ²¹ Tore bairo yu caátie puame Dios yaye quetire woarica tutipũ na cawoatujûgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baiya. Mai, atore bairo ĩ quetibuju woatuyupa:

“Aperã camasã cû yaye quetire camasĩtãna nimirãcũã, tiere quetibujuecogarãma.

Cû yaye queti na catûgoetajere tûgomasĩjûgogarãma,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ.

Pablo piensa ir a Roma

²² Yu caĩrõrẽ bairo ape macããrĩpu macããnarẽ quetibujuñesẽãnucũrĩ, mujãã tupu yu ámasĩetĩña mai. “Roma macãpu yu águ,” nairõ ĩ tûgoñamicũã, yu ámasĩetĩña. ²³ Baiũa, merẽ yu paariquere yu átiyaparoya ati yepaa macããna mena. Nocãrõ yoaro capee cûmarĩ majũ mujããrẽ ñiñañesẽãũ áganucũmiña. ²⁴ Bairi Españapu ácu roque mujããrẽ ñiñanetõágũ. Bairo nocãrõ caroaro useanirõ mujããrẽ yu caĩñarõ bero, mujãã puame roque yure mujãã cajuáto yu bootûgoñaña, Españapu yu caátĩ rãmu caãno. ²⁵ Baimicũã mai, Jerusalén macãpu yu águ, to marĩ yarã Jesucristore catûgousari majãrẽ na juátĩ ácu. ²⁶ Jesucristore catûgousari majã Macedonia macããna, bairi Acaya yepa macããna cûã na majũã na caboro dinerore neñoñupã. Jerusalén macããna Jesucristore catûgousarã cabopacarãrẽ na jogarã, tiere neñoñupã. Torecu, tie dinerore Jerusalẽpu na jeábojagu yu átiya mai. ²⁷ Na majũã na caboro tie dinerore neñoñupã. Bairo na caátaje ñujãñuña. Mai, cajûgoyepure judío majã Jesucristore catûgousajûgoricarã cû yaye macããjẽ caroa quetire na quetibuju batõjûgoyupa. Bairo caroaro na na caátaje ãmeoñe, na cûã na cacûgorije ũnie mena na cajuátinemopea niña. ²⁸ Bairo tie dinerore Jerusalén macããnarẽ na nuni yaparori bero, Españapu ácu mujããrẽ ñiñanetõágũ. ²⁹ Bairi ñe ũnie rusaricaro mano atore bairo ñi

tũgoñatutuacõãña: Mũjãã tũpu yũ caetaro marĩ nipetiropũrea caroa majũrẽ marĩ jomajũcõãgumi Jesucristo.

³⁰ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, mũjãã Jesucristore catũgõũsarã mũjãã ãniña. Tunu Espĩritu Santo cũ camasiõjorije jũgori caãmeomaimasĩrã mũjãã ãniña. Bairo caãna mũjãã caãnoi, yũre juátinemorã, atore bairo mũjãã caáto yũ boya: Popiye baimicũã caroaro yũ caátĩãnipeere Diopũre yũ jẽnibojaya. ³¹ Dios, Judea yepa macããna Jesucristore catũgõũsaena cañuena, roro yũre na caátipeere cũ caẽñotaparore bairo ĩrã, Diopũre butioro yũ mũjãã jẽnibojawa. Tunu bairo Jesucristore catũgõũsarã Jerusalén macã macããnarẽ na cajuátijorije na yũ cajeátiere ĩñarĩ bero na ʘseanio joroque ĩrã, Diopũre yũ jẽnibojaya. ³² Bairo Diore yũ mũjãã cajẽnibojaro jũgori ʘseanirĩqũẽ mena mũjãã ĩniña etagu, Dios cũ cabooata. Bairo topu mũjããrẽ ĩñañesẽãũpu roque yua, mũjãã tũpu yũ tũgoña yerijãmasĩgu. ³³ Bairi marĩ Pacu Dios caroaro yerijõrõ ãnimasĩrĩqũẽrẽ cajou mũjãã nipetiro mena cũ ãnicõã ninucũáto. Bairoa to baiáto.

16

Saludos personales

¹ Bairi ãmerẽ mũjãã ĩniña: Marĩ yao Febe cawãmecũcore mũjãã tũpu cõ caetaro, caroaro mena cõ mũjãã bocáwa. Caroaro cõ mũjãã cajuáto yũ boya. Cõ cũã Cencrea macã macããna ĩnbueri majãrẽ butioro cajuátinucũõ niñamo. ² Jesucristo mena cõ cũã cõ catũgoñatutaro jũgori, mũjãã cũã jĩcãrõrẽã bairo Jesucristore catũgõũsarã ãnirĩ jĩcã majã ãmeo qũẽnorĩcãrõrẽ bairo cõ qũẽnoña. Bairi nipetirije cõ cabopacar-ijere cõ joya. Cõ puame capããrã ĩnbueri majãrẽ caroaro mena na juátĩãninucũñupõ. Yũ majũ cũãrẽ caroaro yũ juátinemonucũwõ.

³ Apeyera, Prisca bairi Aquila cawãmecũna na ñuáto. Na, puğarãpu yũrea bairo Jesucristo yaye macããjẽrẽ capaabojarã, cũ carotirã, yũ baparã niñama. ⁴ Na puame roro tãmbobujiowã, yũre roro aperã yũ na caátibujiopeere ãñotamirã. Bairo caroaro yũ na caátajere tũgoñarĩ butioro, “Yũ mena ñumajũcõãwã,” na ĩjoya. Yũ jeto mee tore bairo ĩniña. Nipetiro ĩnbueri majã poari judío majã caãmerã cũã ĩnucũñama. ⁵ Torea bairo tunu na ñuáto nipetiro marĩ yarã ĩnbueri majã Prisca, bairi Aquila ya wiĩpu caneñanucũrã cũã. Bairi apeĩ, yũ baire bairo caãcũ, yũ camai Epeneto cawãmecũcũ cũ ñuáto. Cũ puame Asia yepa macããcũ, aperã ti yepa macããna jũgoye Jesucristore catũgõũsajũgoricũ majũ ãmi. ⁶ María cawãmecũco cũã cõ ñuáto. Cõ puame mũjããrẽ butioro caroaro mũjãã caãnorẽ bori, mũjãã juátinucũñamo. ⁷ Aperã yũ ya macã macããna Andrónico, apeĩ Junias cawãmecũna yũ mena preso jorica wiĩpu caãnana cũã na ñuáto. Mai, na puame apóstolea majã mena macããna na camairã majũ niñama. Bairi tunu yũ jũgoye Jesucristore tũgõũsajũgoyupa.

⁸ Ampliato cawãmecũcũ cũã cũ ñuáto. Marĩ Quetiupũre catũgõũsau cũ caãnoi, yũ bapa, yũ camai majũ niñami cũ cũã. ⁹ Apeĩ Urbano cũã cũ ñuáto. Cũ cũã jããrẽã bairo Jesucristo yaye macããjẽrẽ capaanucũũ majũ niñami. Apeĩ yũ camai Estaquis cũã cũ ñuáto. ¹⁰ Cũ ñuáto Apeles cawãmecũcũ cũã. Cũ puame Jesucristo mena cũ catũgoñatutarijere marĩ masiõ joroque caroaro átĩãninucũñami. Bairi aperã Aristóbulo ya wii macããna cũã na ñuáto. ¹¹ Apeĩ yũ ya macã macããcũ Herodión cũã cũ ñuáto. Bairi Narciso ya wii macããna Jesucristore cariae catũgõũsarã cũã na ñuáto. ¹² Marĩ Quetiupũ yaye macããjẽrẽ capaabojanucũrã rõmirĩ

Trifena, apeo Trifosa cûa na ñuáto. Bairi apeo jáa baiore bairo caãcõ Pérsida cõ ñuáto. Cõ puame tutuaro mena marĩ Quetiupau yaye paarique macããjêrê paanucũñamo. ¹³ Rufo cûa cû paco mena cû ñuáto. Cû puame Jesucristo mena catũgoñatutuau nipetiro to macããna na camasĩ majũ niñami. Cû paco cûa cañuo, yu paco majũrê bairo caroaro yu cañño ninucũñamo. ¹⁴ Ánoa cûa na ñuáto: Asíncrito, apei Flegonte, apei Hermes, apei Patrobas, apei Hermes, bairi aperã marĩ yarã na mena macããna ñubueri majã cûa na ñuáto. ¹⁵ Na ñuáto ánoa cûa: Filólogo, apeo Julia, apei Nereo, apeo cû baio cûa, apeo Olimpás cawãmecucu cûa cõ ñuáto. Bairi nipetiro Jesucristo mena catũgoñatutuarã marĩ yarãrê bairo caãna na mena caãna cûa na ñuáto.

¹⁶ Bairi mujããrê ñiña: Mujãã to macããna tocãnacãũpu nucũbugorique mena ámeo bocári caroaro ámeo jëninucũña. Nipetiro ato macããna ñubueri majã Jesucristore catũgousari poari macããna mujããrê ñurotijoyama.

¹⁷ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, tutuaro mena atore bairo mujããrê ñiña: Masacatiri ãña. Jesucristo mena jicãrõrê bairo mujãã tũgoñatutuamasĩetĩõ joroque caãna mena ámerĩcõãña. Tunu roro mujããrê yapapua joroque caãna mena ámerĩcõãña. Na yaye queti puame mujããrê jáa caquetibujurique macããjê ñnie mee, ricaati quetibujurique ñiña. Torena, na mena ámerĩcõãña. ¹⁸ Na puame marĩ Quetiupau Jesucristo cû caátirotirijere caquetibujunucũrã mee niñama. Na majũã roro na rupau caborore bairo na caátie macããjêrê quetibujurã átinucũñama. Tunu bairoa caroaro ñtori, tũgoricarõ ñurõ carorije macããjêrê quetibujuri, camasã cayeri tũgoñatutuaenarê roro na ñ quetibuju mawijionucũñama. ¹⁹ Mujãã puame roque caroaro Jesucristo yaye quetire mujãã tũgousaya. Camasã nipetiro cûa cãrê mujãã catũgousanucũrjêrê caroaro masĩñama. Bairi yu cûa mujãã mena yu useaniña. Tunu bairo caroa Espíritu Santo mujããrê cû camasĩõjorije jũgori caroa macããjê jetore mujãã caátĩãno yu boyã. Carorije macããjê roquere mujãã caátĩãno yu boetiya. ²⁰ Tore bairo mujãã caátimasĩrõ jũgori marĩ Pacu Dios yerijõrõ ãnajêrê cajomasĩ puame, wãtĩ mujããrê caĩtonucũrê yoaro mee cû mujãã netõnucãõ joroque átigumi. Mujãã rupori mena apeye ñnierê pea aborericarore bairo cû mujãã átio joroque átigumi Dios. Marĩ Quetiupau Jesucristo caroare mujãã cû jonemoáto.

²¹ Mujããrê ñurotijoyami yu bapa yure cajupaanucũ Timoteo cawãmecucu cûa. Aperã yu ya macã macããna, yu mena caãna Lucio, Jasón, Sosípater cûa ñurotijoyama mujããrê.

²² Yu, Tercio cûa, ati cartare Pablõre cawoabojau, marĩ Quetiupaure catũgousau ãnirĩ mujãã yu ñurotijoya.

²³ Gayo cûa mujãã ñurotijoyami. Yu, Pablo puame, cû ya wiipu yu áninucũña. Atopu nipetiro ñubueri majã puame ñubuerã etanucũñama. Apei Erasto cawãmecucu, ati macã macããna yaye dinerore caññacotebojari majõcũ cûa mujããrê ñurotijoyami. Toreã bairo mujãã ñurotijoyami cû bai Cuarto cawãmecucu cûa. ²⁴ Marĩ Quetiupau Jesucristo nipetiro mujããrê caroare cû jonemoáto. Bairoa to baiáto.

Alabanza final

²⁵ Marĩ Pacu Diore cû marĩ cabasapeoro ñiña. Cû puame mujããrê cû mena nemojãñurõ mujãã tũgoñatutuaõ joroque caãcu majũ niñami. Tore bairo mujããrê átimasĩñami Dios, cû yaye caroa queti camasãrê cû canetõrĩquê quetire mujãã yu caquetibujunucũrjê jũgori yua. Tunu

bairoa Jesucristo yaye quetire mɔjãã yɔ caquetibɔjɔnucũrĩjẽ jũgori tore bairo mɔjããrẽ yeri tutuarã mɔjãã átimasĩñami. Atie yɔ caquetibɔjɔnucũrĩjẽ pɔame camasãrẽ cũ camasĩõetaje, ati yepa caãniparo jũgoyepɔa caãnajẽ niña. ²⁶ Cabaimiatacũãrẽ, ãme roque profeta majã na cawoatucũrĩqũẽ jũgori marĩ masĩõ joroque marĩ átiyami Dios. Cũ, caãnĩõãninucũã, cũ caátirotirore bairo marĩ átiãnio joroque ã, ãmerẽ tiere marĩ masĩõñami. Atie cũ caquetibɔjɔgarique mai camasãrẽ cũ camasĩõetajere ãme roque nipetiro camasã poari atĩ ãmurecõo macããnarẽ na masĩõ joroque átiyami Dios. Bairo tiere na cũ camasĩõrõ jũgori yua, cariape tiere tũgori bero na catũgousaparore bairo ã, na masĩõñami Dios.

²⁷ ¡Marĩ Pacɔ Dios, jĩcãã caãcũ, ñe ãnie rɔsaeto camasĩ majũrẽ cũ marĩ basapeoto! “Cũ, Dios jetorea cũ caátimasĩrĩjẽ cũ catutuarije, tocãnacã rũmɔa to ãnicõã ãmarõ,” marĩ ã tũgoñatutuacõã ninucũgarã, marĩ Quetiupacɔ Jesucristo jũgori. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yɔ cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹⁻² Y_H, Pablo cawāmecuc_H, Dios cū cabeseric_H y_H caānoi, y_H piijowĩ, Jesucristo yau apóstol cū caquetibuj_Hrotijou y_H caānipeere bou. Marĩ yau Sóstenes mena ati cartare mujãârē woajou y_H átiya. Mujãã, jãã yarã Corinto macā macãāna Diore catūgousari majã, Jesucristo jūgori Dios yarã caroarã caānarē mujãã y_H woajoya ati cartare. Bairi tunu tocānacāpau macãāna Jesucristore caĩroari poari mena macãāna mujãã caānipeere bou, mujãã cūārē mujãã beseyupi. Bairi marĩ cūārē marĩ Quetiupau, na cūārē na Quetiupau majũ niñami, marĩ Quetiupau Jesucristo pñame yua. ³ Bairi caānijūgoro atore bairo mujãârē ñiña: Marĩ Pac_H Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mujãã na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Bairi tocānacānia, “Dios, jãã mena m_H ñujãñuña,” ñi jēninucūña, Jesucristo jūgori Dios mujãârē caroaro majũ cū caátieri ññarĩ. ⁵ Baipñ_H Dios, Jesucristo mena jūgori nocārō majũ paio netōrō cū caátibojarique cañurĩjērē mujãã joyupi. Bairo cū caáto jūgori cū yaye busurique cūārē nemojãñurō mujãã quetibuj_H masĩō joroque ásupi Dios. Tunu bairoa cū yaye caroa quetire cariape masĩrĩqũē cūārē mujãã joyupi. ⁶ Bairi caānorē bairo cariape, “Ape yeri majūrē mujãã jogami Dios,” mujãã y_H caĩquetibuj_Hricarorea bairo baimajũcōāña merē yua. ⁷ Tore bairo mujãã caāno jūgori yua, ñe ũnie rusaeto tocānacā wāme caroa macãājē átiāni masĩrĩqũērē mujãã cūgocōāña Jesucristo marĩ Quetiupau nemo ati yepap_H cū cabauetaparo jūgoye. ⁸ Bairi Dios pñame tūgoñatutuariquere mujãã jocōā nigami ti rñm_H catasari rñm_H caānop_H. Bairo áticao ninucūgami Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo ati yepap_H cū catunuetari rñmūrē, ni jĩcāũ ũcū mujãârē, “Mujãã buicutiya,” qũĩtĩcōāto ĩ. ⁹ Bairi Dios pñame roque caānorē bairo cariape cū caĩjūgoyetiricarorea bairo caácu niñami. Cū, Dios pñame roque mujãã piijowĩ, cū macū marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcārōrē bairo mujãã caāniparore bairo ĩ.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Y_H yarã, y_H bairārē bairo caāna, marĩ Quetiupau Jesucristo cū catutuarije mena mujãârē ñiña: Jĩcārōrē bairo tūgoñanemorĩ masaricawoena, caroaro ānicōāña. Useanirō āña. Jĩcārōrē bairo tūgoñarĩ, jĩcārō tūni āmeo tūgoñaña mujãã yerip_H. ¹¹ Atiere mujãã ñiña, y_H yarã y_H bairārē bairo caāna, capee wāme mujãã cabaibotionucũrĩjērē Cloé ya poa macãāna jūgori caqueti tūgonucū ānirĩ. ¹² Atore bairo jĩcāārā mujãã mena macãāna na cañnucũrĩjērē ĩg_H ñiña: “Jãã, Pabllore catūgousarã jãã āniña,” tunu aperã cūā: “Jãã, Apolos yarã jãã āniña,” aperã cūā: “Jãã, Pedro yarã jãã āniña,” aperã cūā: “Jãã roque Cristo yarã pñame majũ jãã āniña,” ĩ busubotionucūñama. Jĩcā majārē bairo mujãã busuetiya.

¹³ ¿Dopēĩrã tore bairo mujãã ĩ busupainucūñati? Jĩcāũ niñami Cristo. Ricawatiri caácu mee niñami. ¿Y_H, Pablo ato yucupāip_H mujãã yaye wapare netōg_H y_H riayupari? ¿O, y_H wāme mena ĩrĩ mujãã na bautizayupari? Bairo ápeypa, tame. ¹⁴ Y_H roque ni jĩcāũ ũcūrē mujãã y_H

bautizaepu baipua. Bairi Diopure, “Yu mena mu ñujãñuña,” ñi jëninucũña. Baipua, Crispo, apeí, Gayo cawãmecuna roquere yua na yu bautizawu. ¹⁵ Torecu, ni jĩcãũ ucũ mujãã mena macããcũ, “Pablo wãme mena írĩ, cabautizaecoricu yu ãniña,” i masĩetĩñami. ¹⁶ Estéfanu ya poa macããna cũãrẽ na yu bautiza royawu. Apera noa ñnarẽ yu bautizaetiroyawu. ¹⁷ Baipua, Jesucristo yure bautiza rotijoemi. Cũ yaye queti, camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ queti roquere yu quetibujũ rotijowĩ. Ati umurecõo macããjẽ tũgoñarĩqũẽ jũgori tutuaro camasĩnetõmajũcõãũrẽ bairo yu cũemi baipua. Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique, wapa manorẽ bairo to tuaeticõãto ĩ, tore bairo yu cũwĩ Jesús.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Cristo yucupãipũ cũ cariarique caroa quetire cariape mee cañnierẽ bairo tũgoñanucũñama yasiricaropũ caápãrã pũame. Bairo cabaimi-atacũãrẽ, atie caroa queti Dios catutuaũ yaye queti pũame marĩ cũ yarãrẽ cũ canetõpee majũ niña yua. ¹⁹ Torea bairo ĩ quetibujũya tirãmupũ Dios yaye busurica tutipũ na cawoatucũrĩqũẽ cũã:

“Masĩrĩ majãrẽ camasĩenarẽ bairo na ãnio joroque na yu átigu.

Tunu bairoa caroaro catũgomasĩrãrẽ catũgomasĩenarẽ bairo na ãnio joroque na yu átigu,” ĩ woatuyupa.

²⁰ Bairi ati umurecõo macããjẽrẽ camasĩrĩ majã cañnimirĩcãrã pũame camasĩena cabũgoro macããnarẽ bairo tuagarãma. Apei, “Cajũgobuei yu ãniña,” caĩ cũã torea bairo tuagumi. Torea bairo busunetõmasĩetĩgumi ati umurecõopũ macããjẽrẽ masĩrĩ butioro cabusubtionucũ cũã yua. ĩDios pũame ati umurecõo macããjẽ na camasĩrĩjẽrẽ nemojãñurõ na masĩetio joroque na átiyami! ²¹ Nipetirijere caátimasĩ niñami Dios. Bairi mai ati umurecõo macããna camasã na majũã na camasĩrĩjẽ mena cũrẽ na camasĩrõ boesupi Dios. Bairo pũame boyupi: “Yu yaye quetire na catũgousaro jũgori na yu netõõgu,” ĩ cũjũgoyupi. Bairo Dios cũ caĩmiatacũãrẽ, “Cabũgoro macããjẽ niña,” ĩ tũgoñanucũñama apera Diore camasĩena pũame tie quetire.

²² Bairi judío majã cũã Dios yaye quetire cariape tũgogarã jũgoye, cũ yaye macããjẽ átijẽño ĩñorĩqũẽrẽ butioro bonucũñama. Bairi apera griego majã pũame cũã ati yepa macããjẽ masĩrĩqũẽ jetore butioro tũgousaganucũñama. ²³ Jãã pũame roque yucupãipũ na capapuaturicu Mesías yaye queti majũrẽ jãã quetibujunucũña camasãrẽ. Bairi ãnoa judío majã pũame tiere tũgoteejãñuñama. Apera judío majã caãmerã pũamerã cabũgoro macããjẽrẽ bairo tuanucũña tie queti. ²⁴ Bairo na cabaimi-atacũãrẽ, apera Dios cũ capiiricarã, cũ cabesericarã judío majã, apera judío majã caãmerã pũamerẽ Mesías, Dios macũ catutuaũ majũ niñami. Tunu bairoa, “Dios yayere camasĩ majũ niñami,” ĩ tũgoñamasĩcõãñama. ²⁵ Ati umurecõo macããna, Dios tore bairi wãme átimasĩrĩ marĩ cũ canetõrĩqũẽrẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo na caĩtũgoñarĩjẽ cariape mee niña. Ati umurecõo macããna na camasĩrĩjẽ nipetiro netõjãñurõ cañnimajũrĩjẽ niña tie Dios cũ caátimasĩrĩjẽ pũame roque. Tunu bairoa Dios cũ catutuarijere cañnimajũrĩjẽ meerẽ bairo ati umurecõo macããna na caĩñamiatacũãrẽ, camasã na caátimasĩrĩjẽ netõjãñurõ catutuarije niña.

²⁶ Yu yarã, merẽ mujãã tũgoñamasĩrã. Ati umurecõo macããna na caĩñajoro, camasĩena mujãã cañniamiatacũãrẽ, mujãã beseyupi Dios cũ yarãrẽ bairo yua. Bairi jĩcããrãcã jeto ninucũñama mujãã mena macããna

carotimasirã. Tunu bairoa jĩcããrãcã jeto quetiuparã caãnipoa macããnarẽ bairo caãna cãã ninucũñama mujãã watoare. Bairo caãna mujãã caãnimiatacũãrẽ, mujãã beseyupi Dios cã yarãrẽ bairo yua. ²⁷ Bairi, “Camasiẽna niñama,” camasã na caĩrãrẽ na cũñupĩ Dios cã yarã caãniparãrẽ. Ati yepapũ macããjẽrẽ camasirã puame na camasĩmirĩjẽrẽ, “Wapa maa,” na ĩ tũgoñaboboáto ĩ, tore bairo ásupi Dios. Tunu bairoa tutuaro cabai-botiorã, “Jãã catutuarije wapa maa,” na ĩ tũgoñaboboáto ĩ, ati umurecõo macããna catũgoñatutuaenarẽ na beseyupi Dios cã yarã ronarẽ. ²⁸ Dios puame na beseyupi camasã aperã na caĩñaterãrẽ. Tunu bairoa ati umurecõo macããjẽrẽ caboenarẽ na beseyupi. Bairo puame ĩgu ñiña: Dios na beseyupi ati yepapũre ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo camasã na caĩñarãrẽ. “Caãnimajũrã jãã ãniña,” ati yepapũre caĩrãrẽ cabũgoro macããnarẽ bairo na ãnio joroque átigu, tore bairo ásupi Dios. ²⁹ Tore bairo Dios cã caáto yua, ni jĩcãũ ùcũ, “Yua, yũ majũã caãnimajũũrẽ bairo caátijĩãtimasĩ yũ ãniña,” ĩ tũgoña botiomasiẽtĩñami Dios cã caĩñajoro. ³⁰ Dios puame roque cã macũ Jesucristo jũgori cã mena macããna majũ mujãã ásupi. Tunu bairoa Jesucristo jũgori caroa wãme marĩ camasĩpee cũãrẽ marĩ joyupi. Cũ, Cristo jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetõpee cũãrẽ cũñupĩ Dios. Cũ yarã caroarã, cã canetõõrĩcãrã majũ marĩ cũñupĩ Dios. ³¹ Bairi Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ĩ woatuyupa: “Ni jĩcãũ ùcũ caãnimajũũrẽ bairo catũgoñau puame, ‘Dios roque marĩ netõõrõ caãnimajũũ niñami,’ qũĩ tũgoñamasĩcõãto Dios cũãrẽ,” ĩ quetibũju woatuyupa.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Torecũ yũ yarã, Dios camasãrẽ cã camasĩõetaje ãme roquere cã camasiõrĩjẽ queti cariape macããjẽrẽ mujãã quetibũju etau, camasĩnetõũrẽ bairo botioro mujããrẽ yũ quetibũju ñesẽãẽpũ. ² Yũ roque mujãã tũpure ãcũ, Jesucristo yucupãipũ cariaricũ yaye queti jetroe mujãã yũ quetibũjuwũ. Ape wãme ricaati mujããrẽ yũ quetibũjuerũ, “Jesús yucupãipũ na capaputaturicũre na masĩátõ,” ĩ. ³ Mujãã tũpure etau, caquetibũjumasiẽcũrẽ bairo yũ tũgoñawũ. Bairo catũgoñau ãnirĩ tũgoña uwirĩ yũ nananucũwũ, mujããrẽ quetibũjugũ yua. ⁴ Bairi topure mujããrẽ caroa quetire quetibũju ãcũ, caroaro masiriyõeto jeto mujãã yũ quetibũjuwũ. Nocãrõ ati yepa macããna na camasĩbotiorije ùnie mena masĩrĩ, mujããrẽ yũ quetibũjuerũ, “Camasĩ majũ niñami Pablo,” yũ mujãã caĩetiparore bairo ĩ. Espĩritu Santo cã camasiõrĩjẽ jũgori roque, “Pablo cariape quetibũjũyami,” mujãã ĩ tũgoñao joroque yũ ápũ. Tunu bairoa Dios cã catutuarijere áti ĩñorĩ, tore bairo mujãã ĩõ joroque yũ ápũ. ⁵ Tore bairo yũ ápũ, Dios cã caátimasĩrĩjẽ, cã catutuarijere ĩñarĩ bero, cã mena mujãã catũgoñatutuparore bairo ĩ. Camasã ati yepa macããna na camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ tũgori bero, Dios mena mujãã catũgoñatutuario roquere yũ boerũ.

Dios se da a conocer por medio de su Espĩritu

⁶ Tore bairo quetibũjumirãcũã, aperã merẽ Diore caroaro cariape catũgõusaricarã na caãmata, paio Dios cã camasiõrĩjẽ mena jãã quetibũjunucũña. Bairãpũ, ati umurecõo macããna camasĩrĩ majã, o quetiuparã camasirã cayasiparã na camasĩrĩ wãme ùnie mena mee jãã quetibũjunucũña. ⁷ Dios yaye queti, camasãrẽ cã camasiõetaje masĩrĩqũẽrẽ mujããrẽ jãã quetibũjũya. Marĩ camasiẽtãjẽ,

ati yepa caāniparo jūgoyepua marĩrẽ caroaro majũ cū canetōga jūgoyetirique macāājẽ queti roquere jãã quetibujunucũña. ⁸ Atie wāme quetibujariquere ati umurecōo macāāna quetiuparã cariape tūgoboca masĩesupa. Tore bairo tie cariape catūgomasiřã na caāmata, nocārō carou caacũ Jesucristore yucupāipũ cū papuatuetibujoricarāma. ⁹ Torea bairo i quetibujũ woatuyupa Dios ya tutipũ cūārẽ:

“Dios pũame cūrẽ camairārẽ caroa majūrẽ na cūgoyuyami.

Camasã na caĩñaetaje, na catūgoetaje, na catūgoñacoteetaje majūrẽ na qũēnuyuyami,”

i quetibujũ woatuyupa ti tutipũre.

¹⁰ Tiera Dios āmerẽ yua marĩ masĩō joroque átiyami cū Yeri Espĩritu Santo jūgori. Espĩritu Santo pũame nipetiro wāme caĩñamasĩpeyow majũ niñami. Nocārō Dios cū camasĩnetōnucācōārĩjērẽ, camasã na camasĩētĩẽ cūārẽ camasĩ majũ niñami Espĩritu Santo pũame.

¹¹ Ni jĩcāũ ũcũ, jĩcāũ camasocũ cū yeripũ cū catūgoñarĩjērẽ marĩ masĩētĩña. Cũ, caacũ jeto cū yeri cū catūgoñarĩjērẽ masĩ masĩñami. Torea bairo Dios yeri pũna Espĩritu Santo jeto masĩñami cū yeripũ cū caátĩānimasĩnucũrĩjẽ pũamerẽ. ¹² Bairi marĩ pũame roquere ati umurecōo macāāna yeri pũna ũnie meerẽ marĩ jowĩ Dios. Cū Yeri Espĩritu Santo majūrẽ marĩ jowĩ. Cũ pũame nocārō cañũũ ānirĩ tore bairo cū Yeri majūrẽ marĩ jowĩ, cū yaye macāājērẽ marĩ camasĩparore bairo i. ¹³ Bairi jãã pũame Espĩritu Santo Dios Yeri majũ cū camasĩōrĩjẽ jūgori jãã quetibujunucũña. Jãã majũã jãã catūgoñarĩjẽ mena jãã camasĩjūgoataje meerẽ jãã quetibujunucũña. Bairi Espĩritu Santo yaye masĩrĩqũẽ macāājẽ mena camasã aperã Espĩritu Santorea cayericunarẽ na jãã quetibujũ netōnucũña.

¹⁴ Ni jĩcāũ ũcũ ati yepa macāācũ Espĩritu Santo cacūgoecũ pũame cū camasĩōgarijere boetinucũñami. Cabugoro macāājērẽ bairo tūgocōānucũñami Espĩritu Santo cū caquetibujugarijere. Tunu bairoa tie quetire tūgomiciũã, tie tūgomasi jĩātietinucũñami. Espĩritu Santo jūgori Dios yaye macāājērẽ marĩ masĩña. Bairo Espĩritu Santore cacūgoena pũame roque cū yayere tūgomasi jĩātietinucũñama. ¹⁵ Bairi apei camasocũ, Espĩritu Santo Dios Yeri majūrẽ cacūgow tocānacã wāme ati umurecōo macāājẽ caroa wāmerẽ besemasĩñami. Bairi tunu noa ũna camasã Dios Yeri cacūgoena pũame qũĩñabese masĩēnama cū caátĩānierẽ. ¹⁶ Bairi torea bairo i quetibujũya Dios ya tutipũ cūārẽ: “Ni jĩcāũ ũcũ marĩ Quetiupau cū yeripũ cū catūgoñarĩjērẽ masĩēcũmi. Tunu bairo ni ũcũ, Dios cū caátipeere cū quetibujupomasĩēcũmi,” i quetibujũ woatuyupa Dios ya tutipũ. Tore bairo cabaimajũcōāmiatacũārẽ, marĩ pũame Espĩritu Santo jūgori Cristo cū catūgoñarōrẽã bairo catūgoñarã ānirĩ Dios yaye macāājērẽ marĩ masĩcōāña.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Toroque yũ yarã, Espĩritu Santo cū caānijūgorārẽ bairo caānarẽ mujãã yũ quetibujũ masĩēpũ. Baipua, ati umurecōo macāāna na catūgoñarĩjērẽ bairo catūgoñarĩqũēcũna ya wāmei caānarẽ mujãã yũ quetibujũwũ. Bairi cawĩmarācārẽ quetibujare bairo masĩriyoetoaca yũ quetibujũwũ mujāārẽ Cristo yaye queti pũamerẽ yua. ² Baipua, camasĩriyoetie wāme jeto mujãã yũ quetibujũwũ. Cawĩmau caũpũārẽ ũpēcōārẽ joure bairo

yu ápu, mujäärē ugarique majūrē joricaro ūnorēā yua. Bairi mujäärē pñame Jesucristo yaye queti camasiriyorijere mujäärē tūgopeyo masiētīña mai. ¡Mujäärē rusamajūcōāña mujäärē catūgomaspēyopee! ³ Bairi mai Dios yaye quetire mujäärē tūgomasi peyoetiya, ati ūmurecōo macāāna na catūgoñanucūrōrē bairo jeto mujäärē catūgoñarījē jūgori. Bairi ati ūmurecōopure mai āna, roro āmeo īñatee, āmeo īñaugo apeye ūnierē mujäärē átiya. Ati ūmurecōo macāāna na catūgoñarījē mena tūgoñarī na caátinucūrōrē bairo jeto caátitūgoñarā mujäärē āniña mai. ⁴ Bairi aperā jīcāārā mujäärē mena macāāna atore bairo īnucūñama: “Yua, Pablōre catūgousau yu āniña,” tunu apeī pñame: “Yua, Apolore catūgousau yu āniña,” āmeo ī busarique netōnucūñama. Tore bairo mujäärē calata, ati ūmurecōo macāāna ya wāme catūgoñarījēcūna majū mujäärē āniña mai.

⁵ Bairi yu, Apolos mena noa ūna mee jāā āniña. Dios yaye quetire caquetibujurā, cūrē cajuāti majārē bairo caāna jāā āniña. Jāā, mujäärē jāā quetibujuru marī Quetiupāure cariapea mujäärē catūgousapeere yua. Bairi jāā pugarāpua marī Quetiupau cū caátitotijoricarore bairo jeto jāā átinucūña. ⁶ Yua, Jesucristo yaye quetire mujäärē yu quetibuju jūgowu, otere otejūgoure bairo. To bero Apolos pñame mujäärē quetibujunemoñupī, mujäärē camasiritietiparore bairo ī, yu bero otere oco pioure bairo. Bairo cū caāto, Dios pñame roque nemojāñurō cū mena mujäärē tūgoñatutuaō joroque ásupi, tii otei cabutiwāmuátōre bairo yua. ⁷ Bairi yu ote jūgoure bairo caquetibujūgoricu, tunu apeī yu bero, tii otei caputiricu to butiátō ī, caoco pioricare bairo caquetibujunemorīcū mena cabūgoro macāānarē bairo jāā āniña. Dios pñame roque caānimajūū niñami. Cū roque otei caputiwāmuátōre bairo nemojāñurō cū mena mujäärē tūgoñatutuaō joroque caācu majū niñami. ⁸ Bairi caquetibujūgoricu, apeī cū bero quetibujunemorīcū mena jīcārō tūnia nicōāñama. Bairo na caānimiatacūārē, Dios pñame narē, caroare na jogumi na paariquere īñarī cū cajogaro jīcārō tūnia. ⁹ Dios yaye quetire, yu, Apolos pugarāpua Diore caquetibujubojarā jāā āniña. Bairi Apolos pñame yu paarique bapa majū niñami. Mujäärē pñame yua, Dios yarā cū wese, cū caoteri wesere bairo caāna mujäärē āniña. Tunu bairoa cū wii roto cū cawii qūēnorōrē bairo mujäärē āniña.

¹⁰ Yu pñame, “Yu yaye quetire caquetibuju jūgoyecutipau nigumi,” Dios cū caīrīcū majū yu āniña. Bairo caācū ānirī wiire paariquere capajūgomasiērē bairo caācū caānijūgorije ūtā rupaare capeojūgoyecūcare bairo yu āniña. To beropure apeī pñame apeyere capeonemousaure bairo niñami. Cū pñame yu berore quetibujunemoñami Dios yaye quetire. Bairāpua, tocānacāūpua camasārē quetibujuri majā caroaro cariape jeto na caquetibujuro ūña. ¹¹ Bairi Jesucristo ūtāā na cacūjūgoricare bairo caācū yaye queti jettore yu quetibujunucūña. Bairi apeī ricaati quetibuju buipeomasīētīñami. Jīcāūā niñami Jesucristo ūtāā caānimajūrīcārē bairo caācū. ¹² Bairi camasā ūtāā caānimajūrīcārē wii qūēnorā, na cacūjūgorica buire tunu ape wāme ūtā oro, o ūtā plata, o ūtā nocārō caroa mena qūēnomasīñama. O tunu bairoa yucpāīrī, apeye taa, o carupañorī ūnie mena ti wiire qūēnobujorāma. Torea bairo yua, ni jīcāū ūcū caroa wāme oro ūtārē bairo cabairije quetibujuriquere quetibujuyami. Apeī pñame ricaati wāme, taa ūnierē bairo cabairijere quetibujubujioūmi camasārē. ¹³ Bairi Dios pñame catusari rūmu caāno tocānacāūpura na paariquere īñabeseğumi yua. Ti rūmu caāno Dios pñame peero mena atīgumi. Bairo

etari yua, tocānacā wāme camasā na paariquere peero mena joecōña beseire bairo átigumi. ¹⁴ Torea bairo ni ūcū cū caquetibujarije Dios yaye caāmata, caroa majūrē cū jogumi tie wapa yua. ¹⁵ Bairi tunu ricaati cū paarique Dios yaye mee caānie caāmata, cū paarique puame ta wiire peero caūrerore bairo yasicoagaro. Baipua, caquetibujumiricū puame caticōāgumi, apei cū ya wii caūrō, caaturutimasīrcūrē bairo yua.

¹⁶ Mujāā, templo Dios ya wiire bairo caāna mujāā āniña, Dios Yeri Espiritu Santo mujāā yeripu cū caāno jūgori. ¿Tiere mujāā tūgoña masīētīñati? ¹⁷ Ti wii, Dios ya wii puame caroa wii majū niña. Ti wiire bairo caāna cū yarā majūā mujāā āniña mujāā cūā. Bairi ni jīcāū ūcū mujāā Dios ya wiire bairo caānarē ricaati cū caquetibujuroyetuata, Dios puame popiye cū baio joroque cū átigumi.

¹⁸ Torecu, ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū cū majūā qūito āmerīcōāto. Ni jīcāū ūcū ati umurecōo macāāna na camasīrījē ūnie jūgori aperā netōrō camasīmajūrē bairo cū catūgoñabotioata, tie cū camasīrījē cū jānacōāto. Tiera camasīēcū majūrē bairo cū áparo tunu. Tore bairo cū caápata, cariapea masīrīqūē majūrē cū jogumi Dios. ¹⁹ Dios puame roquere ati umurecōo macāājē na camasīrījē cabugoro macāājē, cawapa manie majū niña. Torea bairo majū ī quetibujaya Dios ya tutipū na cawoatucūrīqūē cūā: “Dios, ati umurecōo macāājērē camasīrī majārē, tie na camasīrījē menaina na átimawijioregumi,” ī woatu cūñupā. ²⁰ Tunu ape wēēpū ī woatunemoñupā: “‘Ati umurecōo macāāna masīrī majā na catūgoñarījē mena na camasīānie, cabugoro macāājē, cawapa manie niña,’ īñami marī Quetiupau Dios,” ī woatuyupa Dios ya tutipū. ²¹ Bairi ni jīcāū ūcū, “Ati umurecōo macāājērē camasīrē, catūgousau majū yu āniña,” qūī botioeticōāto. Bairopua, jāā nipetiro jāā caquetibujarije mujāā yaye rotie jetoa niña. ²² Bairi yu, Pablo, apei Apolos, apei Pedro, bairi ati umurecōo macāājē, marī cacatiānie cūā nipetiro mujāā yaye jeto niña. Tunu bairoa riarique, ati rūmu caānie, ape rūmu caatīpee nipetirijere cūñupī Dios. Tie nipetirije mujāā yaye jeto niña. ²³ Bairi mujāā puame Cristo, jīcāū yarā mujāā āniña. Cristo puame cūā Dios yau jetoa caācū niñami. Bairi, “Cū yau puame yu āniña,” camasā ūnarē caīētīparā mujāā āniña.

4

El trabajo de los apóstoles

¹ Bairi jāārē, “Jesucristo cū caátirotirijere caāna, cūrē cajuáti majā niñama,” caīparā mujāā āniña. Dios yaye queti camasārē cū camasīōetaje āme roquere cū camasīōgariquere Diore caquetibujubojarā jāā āniña. ² Tore bairo jīcāū paabojari majōcu cū quetiupau cū caátirotiriorea bairo caroaro jīcārō tūni caátipau niñami. Tore bairo cū caáto, cū quetiupau puame caroaro īñauseanigumi cū paariquere yua. ³ Bairi yure, “Pablo caroaro quetibujuyami,” o “Roro quetibujuyami,” yu mujāā caītūgoñarījērē butioro majū yu tūgoñamacāētīña. Bairi noa ūna jīcāārā ati yepa macāāna quetiuparā cūā niñabesemasīētīñama. Yu majū cūā tore bairo yu paariquere ni besemasīētīña. ⁴ Baipua, yu paariquere roro yu tūgoñaeētīña. Tore bairo catūgoñaecū nimicūā, “Dios cū caīñajoro ñe ūnie cabui mácūrē bairo yu āniña,” ñi masīētīña. Marī Quetiupau puame roque īñacōñarī niñabesegumi cū caborore bairo yua. ⁵ Bairi mujāā puame roque ti yutea caetaeto cajūgoyea niñabeseeticōāña. Marī Quetiupau puamerē cū coteya. Cū puame roque ati yepapure etari canaitīārōpū caānarē

bairo baujaeto na caátaje nipetirijere caroaro cabusuropu na ñnapetio joroque átigumi. Tocānacāūpurea camasā na yeri na catūgoñarījērē marī ñnopoyocōāgumi. Bairo átiri bero yua, tocānacāūpurea, “Caroaro mujāā āpu,” na ĩgumi Dios cū caīparā cajesorārē yua.

⁶ Yū yarā, mujāā yaye caānipee caroaro mujāā canetōpeere ĩ, ati wāmerē mujāā yu quetibujuya. Bairi yu, Apolos mena jāā cabairijere ĩcōñarī, mujāārē yu quetibujuya. Tie jāā cabairijere mujāā puame ĩnacōñarī, Dios yaye woaturique caīquetibujuro netōjāñurō ape wāme átibuipo āmerīcōāña. Ricaati wāme mujāā ātiāmerīgarā. Bairi mujāā puame, “Jāārē caquetibujūgou puame mujāārē caquetibujūgou netōōrō camasīnetōū niñami,” mujāā ĩ tūgoña botioetinucūgarā. ⁷ Mujāā, aperā netōōrō caānimajūrā cañurā mee mujāā āniña. Camasīnetōōrā mee mujāā āniña. Nipetirije mujāā cacūgorije mujāā camasīrījē Dios mujāārē cū cajorique jeto niña. Bairo Dios mujāārē cū cajorique caānimiatacūārē, ĩnopēīrā mujāā majū camasījūgoriquere bairo mujāā tūgoñañati? Bairo mujāā catūgoñarījē ñuētīña.

⁸ Bairo caāna ānirī atore bairo mujāā tūgoñanucūña: “Dios yaye nipetirijere jāā masīña. Ñe ũnie jāā rusaetiya. Nipetirije jāā cabotūgoñarījērē jāā cūgopeyocōāña. Pablojāārē na marī macāētīña,” mujāā ĩnucūña topu jāā caāmerō. Quetiuparā reyre bairo mujāā tūgoñanucūña merē. ĩBairāpu, cariapea rey masīrīqūērē bairo ñe ũnie rusaeto mujāā camasīata, ñubujioro! ĩJāā cūā mujāā camasīrījērē jāā tūgonemobujiorā, tame! ⁹ Bairo yu caīrījē caānimiatacūārē, atore bairo ñi tūgoñaña: “Jāā, Jesús yaye quetire Dios cū caquetibujurotjoricarā puamerē cabugoro macāāna, catusaari majārē bairo jāā cūñupī. ĩDopēī bairo roro cū caya-sioreparārē bairo jāā cū cūñuparī?” ñi tūgoñaña. Bairi nipetiro ati yepa macāāna, ũmurecōo macāāna ángelea majā cūā popiye roro jāā cabairijere ĩñanucūrāma. ¹⁰ Jāā puame Cristo yaye quetire jāā caquetibujurije jūgori cabugoro macāāna camasīenarē bairo jāā tuaya camasā na caīñajoro. Mujāā roque Cristo nocārō cañuu jūgori catūgoñamasīrā majūrē bairo mujāā tuaya na caīñajoro. Tunu bairoa jāā puame catūgoñatutuawēpūēña jāā caānimiatacūārē, mujāā puame catūgoñatutuarā majū mujāā āniña. Jāārē camasā jāā ĩñatejāñuñama. Mujāā puame roquere caroaro nūcūbugoro mena mujāā ĩñanucūñama. ¹¹ Bairi āmepū cūārē roro popiye jāā baiya. Roro jāā aua tāmucōā niña. Tunu bairoa oco etigarā, o juti cūgoena roro popiye jāā tāmucōnucūña. Camasā cūā roro popiye jāā baio joroque jāā átiepenucūñama. Jāā caāni wii majū cūārē cacūgoena jāā āniña. ¹² Bairi jāā jeticōanucūña, popiye paamirā. Tunu apeyera camasā roro jāā na caītutiata, “Caroare cū joáto Dios,” jāā ĩ yucoanucūña. Dios yarā jāā caānoi, roro popiye jāā átiepenucūñama. Tunu bairoa tiere nocārō mena jāā nūcācōānucūña. ¹³ Roro majū camasā jāā busapainucūñama. Bairo roro jāā na caīmīatacūārē, caroa wāme mena na jāā yūnucūña. Ati ũmurecōo macāājē camasā na caboetiere na carerijere bairo jāā ĩñanucūñama aperā camasā ati ũmurecōo macāāna puame. Tore bairo cajūgoyepua jāārē caīepericarā āmepū cūārē torea bairo jāā ĩcōā ĩnucūñama mai.

¹⁴ Atie yu caquetibujūwoatujorijere ĩñarī, “Na bobotūgoñato,” ĩ mee yu woajoya. Yū pūnaarē bairo caāna, yu camairā mujāā caāno jūgori beyoure bairo mujāā ñi quetibujū woajoya. ¹⁵ Bairi nocārō capāārā puga wāmo petiro cānacā mīl cārō majū Cristo yaye quetire cajūgobuerā na caāmata

cũârê, yu pũame roque mujãã pacure bairo yu tuaya. Yu, Cristo yaye quetire mujãã yu quetibujugowu. Yu jũgori Jesucristo mena mujãã tũgoñatutujugowu, caroa queti camasârê Dios cũ canetõõrĩqũê quetire yu caquetibujaro bero yua. ¹⁶ Bairo yu pũnaarê bairo mujãã caãno jũgori yua, yu caátĩanorê bairo mujãã cũã yure ññacõrĩ caroaro mujãã caátĩano yu boya.

¹⁷ Tore bairo bori, mujãã tũpu cũ yu joya Timoteore. Yu camai, Jesucristore caroaro cũ catũgousaro jũgori yu macurê bairo caãcũrê cũ yu joya. Cũ pũame Jesucristore cariape catũgousau añirĩ nipetirije yu caquetibujaricarorea bairo mujãã quetibujunemogumi. Noo yu caátõpu ñubueri majârê yu caquetibujunucũrõrêã bairo Timoteo cũã mujãã quetibujunemogumi. ¹⁸ Mai, aperã jĩcããrã mujãã mena macããna, “Merê caãnimajũrã marĩ añiña. Pablo nemo marĩ quetibujũ apéimi,” ñ tũgoñanucũñama. ¹⁹ Bairi marĩ Quetiupau cũ cabooata, tãmurĩã mujãã tũpu ñiñañesẽã atĩgu tunu. Tore bairo mujããrê ñña etaũpu roque, cariapea Dios cũ camasĩõrĩjê jũgori caátimasĩrãrê, o ricaati caĩbusupainucũrã cũãrê na ñiñabesegu. ²⁰ Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macããjê ati risero mena ãmeo busunetõrĩqũê jeto mee ñiña. Dios cũ catutuarije jũgori jĩcãrõ tãni marĩ caátĩanimasĩrĩjê majũ ñiña. ²¹ Bairi mujãã tũpu etaũ, ¿dope bairo yu caatóre mujãã boyati? ¿Roro popiye mujãã yu caatóre mujãã boyati? ¿O caroaro ññamairĩqũê mena mujãã yu cabocãrore mujãã boyati? Caroaro mena mujãã yu cabocáro ñña, yura.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Jĩcãũ mujãã mena macããcũ carori wãme majũrê cũ caátiere jãã queti tũgonucũña. “Cũ pacũ numo, cũ muñorê roro átiepenucũñami,” jãã ñ quetibujunucũñama. Tĩ wãme ñuetimajũcõãña. Aperã Diore camasĩẽna cũã ti wãme ñnopũrã áperimajũcõã nucũñama. ² Jĩcãũ bairo mujãã mena macããcũ roro caãcũ mena nimirãcũã, “Ñe ñnie carorije caáperã majũ jãã añiña,” mujãã ñ tũgoña botionucũña! Jĩboori puari cayapapuapeere tore bairo mujãã ñ tũgoñanucũña! Bairi mujãã mena macããcũ rorije caátĩacũrê cũ wiyocõãña. Mujãã caneñarõpu cũ cũã cũ ãmerĩcõãto yua. ³ Mai, yu pũame mujãã tũpu ãmerĩmicũã, yu catũgoñarĩjẽpua mujãã mena acũrê bairo yu ãnicõãña. Bairo mujãã tũpu yu yerĩ mena caãcũ añirĩ carorijere caátĩanipaire Jesucristo cũ camasĩrĩjê mena cũ ñiñabesecõãña merê. ⁴ Diore ñubuerã mujãã caneñarõpu cũãrê mujãã tũpu yu ãnicõãnucũgu. Tunu bairoa Jesucristo cũã cũ catutuarije mena mujãã tũpu nicõãgumi. ⁵ Bairo topũ neñarã yua, carorije caátipaire cũ wiyorocacõãña, wãtĩ ati rupau cũ cacũgori rupauẽ cũ cayasiorocaparore bairo ñrã. Baipua, cũ yerĩ pũamerê netõõgumi Dios, marĩ Quetiupau Jesús nemo cũ catunuetari rũmu caãno yua.

⁶ Bairo roro caátipairã mena nimirãcũã, “Cañurã, carorije caáperã jãã añiña,” mujãã caĩtũgoñabotiorije ñuẽtĩña. Bairi merê, jĩcã wãme ñrĩqũẽrê ñrĩcãrõ pũamata, mujãã masĩña: “Petoaca levadurare marĩ cajãamiatacũãrê, pan qũẽnorĩcã buruare petiropũ jesapeticoaya.” Toreã bairo paio butĩnucũña roro mujãã caátipairije cũã. ⁷ Bairi tie roro mujãã caátipairije mujããrê caroyeturiere tocãrõã jãnacõãña. Pascua bose rũmu caãno judĩõ majã levadurare asuena pan cawãma trigo weta burua mena na caqũẽnorõrêã bairo mujãã cũã caroa wãmerê átiãnajê pũamerê átiãni

wasoajügoya. Merê Jesucristo puame marĩ carorije wapare netõõgu, pajĩãecori riayupi. Cũrẽã, Pascua bose rũmũ macããcũ oveja macũrẽ bairo Dios cũ cũñupĩ. Bairi ãmerẽ yua mujãã puame pan levadura caasua manierẽ bairo caãna mujãã ãniña, carorije cawapa mãna ãnirĩ. ⁸ Bairi Pascua macããjẽ pan levadura caasua manie caugarãrẽ bairo carorije áperã ãnirotiya. Cariapea caroaro jeto átiãnirotiya ati yepa marĩ caãno ãno mai. Ricaati marĩ ãmerĩgarã.

⁹ Ape carta yũ cawoarica cartapure mujããrẽ atore bairo ñi quetibũju woajowũ: “Na rupan mena roro caátiepepairã mena bapa cupericõãña,” ñi quetibũju woajomiwũ. ¹⁰ Baihua, ati ãmurecõo macããna carorije caátipairã, apeye ãnierẽ cãgomirãcũã pajĩãñurõ cabonemonucũrã, caya-japairã, aperã na cawericarãrẽ caĩroapairã ãnarẽ na ricawati weyo-netõmajũcõãña ĩ mee, tore mujãã yũ quetibũju woatujowũ. Tore bairo nipetiro roro caátipairãrẽ mujãã cawiti weyomajũcoagata, ati ãmurecõore mujãã aweyocoabujiorã. ¹¹ Bairo puame mujããrẽ ĩgu ñiwũ: Caĩtopairã mena bapa cupericõãña. Na puame, “Jesucristore catãgousarã jãã ãniña,” ĩmirãcũã, carõmia mena roro átiepepainucũñama. Tunu bairoa capee apeye ãnie cãgomirãcũã, nemojãñurõ bonemonucũñama. Bairi tunu camasã na wericarã ãnarẽ ĩroayama. Na ãna roro yajapai, roro busupai, cũmupai bainucũñama. “Na ãna mena bapacutiri ugarique ãnie cũãrẽ ugaeticõãña,” ĩ quetibũjugũ ñiwũ. ¹²⁻¹³ Bairi yũ puame Diore caĩroaenarẽ na ñiñabesemasĩetĩña. Cũ majũ Dios puame na ĩñabesegumi, cũrẽ caĩroaena roro caátipairãrẽ. Mujãã roque mujãã mena macããna roro caãnarẽ mujãã majũã na mujãã caĩñabesero ñuña. Bairi cũ pacũ ñũmo, cũ mugõrẽ caátiepepaire mujãã watoare cũ wiyorocacõãña yua.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Jicããrã mujãã mena macããna cañuetiere ãmeo átiri bero, ¿dopẽĩrã tiere busũ qũẽnogarã aperã Diore camasĩẽna quetiuparã jueces tupũ átĩ, mujãã busũ qũẽnogayati? ¿Dopẽĩrã Dios ya poa macããna ñubueri majã mena neñarĩ tiere mujãã busũ qũẽnoetiyati? Tore bairo roque boya. ² Dios ya poa macããna roque Jesucristo mena ati ãmurecõo macããna roro na caátajere ĩñabesegarãma. ¿Tiere mujãã masĩetĩñati? Bairo ati ãmurecõo macããnarẽ caĩñabesemasĩparã nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ãmerẽ cabaimajũetĩẽãcã puamerẽ mujãã ĩñabesemasĩetĩbujiocuti? ³ Merẽ mujãã masĩrã: Ángelea majã cũãrẽ catũsari rũmũ caetaro na marĩ ĩñabesegarã. ¡Bairo caátiparã majũ ãnirĩ ati yepa marĩ caátĩãnie roquere nemojãñurõ marĩ ĩñabesemasĩña! ⁴ Bairi ati ãmurecõo macããjẽ roro ãmeo átajere mujãã caãmeoápata, ñubueri majã marĩ caátĩãnierẽ camasĩenapũrẽ quetiuparã jueces roro mujãã caátie na qũẽnorotieticõãña. Narẽ na ĩñabese rotieticõãña. ⁵ Atope bairo mujãã ñi quetibũjũya, yũ caĩrĩjẽrẽ tãgori mujãã catãgoñaboboparore bairo ĩ. Bairi mujãã menarẽ ñubueri majã jicããrã, roro mujãã caãmeoĩrĩjẽrẽ cabusũqũẽnobojamasĩrã ãnama. ¡Tame, jicãũ ũcũ ãcũmi tie ãnie cabaimajũetĩẽãcãpũrã cabusũqũẽnomasĩ mujãã menarẽ! ⁶ Bairi ãmerẽ yua, jicã majã nimirãcũã, mujãã majũ roro mujãã ãmeo átinucũña. Bairo átaje ñuẽtĩña. ¡Bairo mujãã caátie netõjãñurõ ñuetimajũcõãña quetiuparã jueces Diore camasĩẽna tupũ mujãã cabusũjãrenucũrĩjẽ roque!

⁷ Tore bairo roro mujãã majũ ãmeo ãna, netõjãñurõ mujãã majũ royeturã mujãã átiya, tie wãmerẽ bairo mujãã caápata. ¿Dopẽĩrã roro ãmeo

bʉsujārĩcārō ũnorēã, tie roro mujãã caátiere mujãã nʉcãcõã âmerĩñati? “Ñugaro, cayajapairã marĩ yayere na yajacoáto,” mujãã caĩata, ¿to ñueticuti? ⁸ Bairo ĩrĩcārō ũnorēã, mujãã pʉame roro mujãã átípainucũña. Bairo caána ânĩrĩ yua, mujãã mena macããna ñubueri majã yayerea mujãã âmeo yajanucũña. ⁹⁻¹⁰ Tore bairo roro caátipairã petoaca ũno cũãrē Dios cũ carotimasĩrĩpʉure etaetigarãma. ¿Tiere mujãã masĩetĩñati? Bairi mujãã majũ roro âmeo ĩtoepeeticõãña. Atore bairo carorijere caátipairã Dios cũ carotimasĩrĩpʉure etaetigarãma: Roro carõmia mena caátiepepairã, aperã wericarārē caĩroapairã, aperã na numoa caãmerārē caátiepepairã, aperã caũmʉa carõmio mena átato ũnorēã na majũ roro caátiepepairã, o carõmia cũã torea bairo caátiepepairã, aperã cayajapairã, aperã cũgomĩracũã apeye ũnierē pajãñurō cabonemopairã, aperã etiri cacũmupairã, aperã roro caĩbʉsupairã, aperã ĩtori caẽmapairã cũã Dios cũ carotimasĩrĩpʉupũ áperigarãma. ¹¹ Torea bairo ĩcããrã mujãã mena macããna roro caátipairã ninucũwã. Cabaimĩrĩcãrã âmerē yua carorijere caáperã Dios yarã cañurārē bairo caána mujãã âniña. Marĩ Quetiupʉu Jesucristo cũ camasĩrĩjē jũgori ñe ũnie cawapa cũgoenarē bairo mujãã tuaya. Tunu bairoa Espĩritu Santo Dios Yeri jũgori tore bairo mujãã tuaya.

La santidad del cuerpo

¹² Aperã ĩcããrã camasã atore bairo ĩtũgoñarãma: “Ñe ũnie yũ ĩñotaetiya. Bairi noo yũ caborije yũ átimasĩña,” ĩtũgoñarãma. Bairopʉa, cariape tore bairo baimiña. Bairo cabaimiatacũãrē, nipetiro marĩ caátijesorije jeto âmerĩña. Bairo nipetiro yũ caátigarije noo caborijere átimasĩmicũã, yũ caátie pʉame yʉre rotirore bairo caẽmunetõnucãata roque, ñuētĩña. ¹³ Tunu aperã ĩcããrã na rupʉu caborore bairo caátiganucũrã ânĩrĩ atore bairo ĩnucũñama: “Ugajārĩcã poa macããjē niña ugarique. Tunu bairoa ugajārĩcã poa cũã, ugarique cajãñarĩ poa niña,” ĩ bʉsunucũñama camasã. Bairo na caĩrĩjē cariape niña bairopʉa. Bairo cabaimiatacũãrē, Dios pʉame tie pʉga wãmepʉrea to yasio joroque átigumi, marĩ paaro, ugarique cũãrē. Bairi marĩ rupʉu cũã carõmia mena roro marĩ caátiepepa rupʉu mee niña. Marĩ rupʉu pʉame marĩ Quetiupʉu ya rupʉu caãnipa rupʉu majũ niña. Bairi tunu marĩ Quetiupʉu pʉame marĩ rupʉure caroaro caátipʉu majũ niñami. ¹⁴ Marĩ Quetiupʉu Jesucristore caria-coatacũ cũ caãnimiatacũãrē, cũ catitunuo joroque ásupi Dios. Torea bairo marĩ cũã cariacoatana nimirãcũã, marĩ catitunuo joroque marĩ átigumi Dios nocārō cũ camasĩrĩjē jũgori.

¹⁵ Bairi marĩ rupʉu pʉame Jesucristo mena macãã rupʉu majũ niña. ¿Tiere mujãã masĩetĩñati? Tore bairo marĩ rupʉu caãnimiatacũãrē, ¿dopẽĩrã mujãã pʉame carõmio caũmʉa mena roro caepewapatao mena mujãã rupʉure mujãã átiepenucũñati? ¡Di rũmʉ ũno tore bairo roro áperirotiya, tame! ¹⁶ Merē atiere mujãã masĩrã: Ni ĩcãũ ũcũ caũmʉ, carõmio caepewapatao mena roro cũ caápata, na pʉgarãpʉa ĩcã rupʉure bairo roro caána tuayama. Bairi torea bairo ĩ quetibʉjʉya Dios ya tutipũ cũãrē: “Na pʉgarãpʉa ĩcã rupʉure bairo tuagarãma,” ĩ quetibʉjʉ woatuyupa. ¹⁷ Torea bairo ni ĩcãũ ũcũ marĩ Quetiupʉu Jesucristore catũgoʉsau pʉame, cũ mena macããcũ ĩcã rupʉure bairo caãcũ, cũ yerire cacũgoʉ majũ tuayami.

¹⁸ Bairi tocãrõã jãnacõãña roro carõmio mena mujãã caátiepepainucũrĩjērē. Baĩpʉa, ape wãme jãñurĩã ĩcãũ caũmʉ roro cũ

caápata, cū rupaure royetumajũcõã mee átiyami. Apei carõmia mena roro caátiepepai roque cū rupaure royetu majũ átiyami. ¹⁹ Atore bairo mujãã masirã: Dios, Espíritu Santore mujãã joyupi. Bairi mujãã rupaure ame Dios ya wii templo wiire bairo caãni rupaure niña. Tie wiipure caãcũrẽ bairo Espíritu Santo pame mujããpũre ninucũñami. Bairi mujãã majũã mujãã caboro carotiparã mee mujãã ãniña. ²⁰ Dios yarã, cū macũ yucũpãipũ pajĩãecori cū cariarique wapa jũgori cū cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairo cū yarã caãna ãnirĩ, mujãã rupaure mena caroaro cariape átiri, Diore caĩroaparã roque mujãã ãniña.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ ãmerẽ mujãã ya carta mena yure mujãã cajẽniñawoatujoriquere mujãã yu quetibũjũ. Baipũa, caũmu ati umarecõo macããcũ nũmo mácũã cū caãnicõãta, ñumajũcõãbujioro. ² Cabaimiatacũrẽ, camasã na majũ rupaure mena roro na caátiepepairije jũgori tocãnacũpũa na nũmo majũ, o carõmio cũã cõ manapũ majũ cacũgoparã niñama. ³ Bairi na pũgarãpũa, camanapũ, canũmo cũã jĩcãrõ tũni na ãnimasĩãto. Camanapũcũna, bairi canũmocũna ãna na caãmeoátĩninucũrĩjẽrẽ na átiãmarõ. ⁴ Carõmio camanapũcũco cõ manapũ, cõ mena cū caãnigaro, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaure yu rotimasĩña,” cũrẽ cõ ĩ netõẽtĩcõãto. Tunu bairoa caũmu canũmocũcũ, cū nũmo, cū mena cõ caãnigaro, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaure yu rotimasĩña,” cõ qũĩ netõẽtĩcõãto. ⁵ Bairi na pũgarãpũa na caãmeo átinucũrĩjẽrẽ cõ manapũ cū caátigaro boeticõã, o cū cũã boeticõã na ãmeo baieticõãto. Jĩcãrõ tũni na ãmeo boãto. Bairãpũa, Diore jẽnigarã, “Tocãrõ yoari yũtea marĩ ãmeo áperigarã,” na caĩatato bero caãmata roque, tore bairo na ápericõãto. Na cacõrĩcã yũtea caetaropũ tunu ãmeo cũgogarãma. Tore bairo na caãto ñugaro. Na majũ na caátinucũrĩjẽrẽ tunu na caátinemoeticõãta, wãtĩ pame roro na átio joroque átiemi ĩrã, tore bairo átigarãma.

⁶ Atie nipetirije yu caĩrĩjẽrẽ mujãã átirotimajũũ mee ñiña. “Tore bairo mujãã caápata roque, ñumajũcõãbujioro,” ĩ, tore bairo yu quetibũjũya. ⁷ Yu majũpũa, nipetiro yure bairo canũmo mãna jeto mujãã caãno yu bomiña. Baipũa, Dios tocãnacũpũrea ricaati wãme, o ape wãme baiãnimasĩĩqũẽ cũãrẽ marĩ joyupi, cū caborore bairo marĩ caátimasĩparore bairo ĩ.

⁸ Bairi cawãmarã, o cawapearã rõmirĩ cũãrẽ atore bairo ñiña: Yũrea bairo mujãã cũã nũmo cũperi, o manapũ cũperi mujãã cabaiata, ñujãñũña, ñiña. ⁹ Bairãpũa, tore bairo mujãã rupaure, nũmo borã mujãã canũcãĩãtieticõãta, nũmocuti rotiya. O carõmia cũã camanapũ borã, manapũcuti rotiya. Nũmocuti, o carõmia cũã manapũcutiri ãmata, ñujãñũña. Carõmiorẽ bomicũã, nũmo mácũ, o carõmio cũã manapũ mácõã cõ caãmata roque, ñuẽtĩña.

¹⁰ Carõmia, o caũmu cũã merẽ cawãmo jiyaricarã roquere atore bairo yu átirotiya. Mai, yu majũ mee tore bairo yu átirotiya. Marĩ Quetiupũ roque tore bairo yu quetibũjũ rotiyami: Carõmio, mũ manapũre cū pĩtiri cū aweyoeticõãña. ¹¹ Mai, dico ũcõ ape watoara cõ manapũre capĩtirico cõ caãmata, nemo cõ manapũ cũpericõãto. Cabero cõ camanapũ booata tunu, cõ manapũ caãnijũgomirĩcũ mena bũsqũẽnorĩ, cū mena cõ tuacõãto tunu. Torea bairo caũmu cũã cū nũmorẽ cū rocaeticõãto.

¹² Ape wāmerā mujāārē ñinemoña yu majū yu catūgoñarījē mena. Marī Quetiupau yu cū caīquetibūju cūrotijorique macāājē mee niña bairopua: Ni jīcāū ūcū Diore catūgoṣau nūmo, cō pūame Diore catūgoṣaeco nimicūā, “Cū mena caroaro yu ānimasīgo,” cō caīata, cōrē cū pitieticōāto. ¹³ Tunu bairoa dico ūcō carōmio Diore catūgoṣao manapū, cū pūame Diore catūgoṣaecu nimicūā, “Cō mena caroaro yu ānigu,” cū caīmasīata, cūrē cō pitieticōāto. ¹⁴ Bairo carōmio Diore catūgoṣao mena jīcāū caūmu cū canūmo cupata, Diore camasīēcū cū caānimiatacūārē, cū nūmo jūgori cañuorē bairo qūñapeogumi Dios baiṗua. Tunu bairoa caūmu Diore catūgoṣau mena jīcāō carōmio cō camanapū cupata, Diore camasīēcō cō caānimiatacūārē, cō manapū jūgori cañuorē bairo cō ñapeogumi cō cūārē Dios baiṗua. Tore bairo Dios cū cañapeoeticōāta, na pūnaa pūame Diore camasīēna pūnaarē bairo buiajūgoyecuticōābujorāma. Bairo cabaipēe caānimiatacūārē, camanapū, o canūmo Diore na camasīrō jūgori, ñe ūnie cawapa cūgoena pūnaa na caāniparore bairo jāñurī na ñapeogumi Dios baiṗua.

¹⁵ Bairo cabaimiatacūārē, Diore catūgoṣaecu camanapū, o catūgoṣaeco canūmo cūā butioro āmeo pitiriquere na cabooata, na āmeo piticōāto. Ati wāme ūnierē tore bairo na caāpata, camanapū Diore catūgoṣari majōco, o canūmo Diore catūgoṣari majōco ñe ūnie wapa cūgoena tuacōāña. Dios pūame Roque caroaro yeri jōrō mujāā caānipeere bojūgoyeticūñupī. ¹⁶ Bairi, ¿dope bairo mujāā tūgoñāñati? Mū, canūmo, mū manapū Diore catūgoṣaecure cū mū carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tūpū cū etao joroque mū átimasīōati? Tunu bairoa, mū camanapū, mū nūmo Diore catūgoṣaecure cō mū carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tūpū cō etao joroque mū átimasīati? Bairo mujāā āmeo átimasīēna.

¹⁷ Tocānacāṗurea ricaati wāme jeto marī cabaiānimasīpēe ūnierē Dios cū cajoricaro jīcārō tania ātiānimasīña. Dios mujāārē cū cabeseri rūmu mujāā caānatōrēā bairo ānicōāña, mujāā carōmia manapūācūna, o caūmua canūmoacūna cūā. Dope bairo cabairije watoa caānimiatacūārē, caroaro ānimasīcōāña. Atie yu cañījē nipetirijere yu ātirotinucūña tocānacāṗau macāāna ñubueri majārē. ¹⁸ Bairi ni jīcāū ūcū cū rupau macāātōrē cayisetarotiricu cū caāno Diore cū cabese ecoata, tiere cū bobotūgoñaticōāto. Tunu bairoa cū rupau macāātōrē cayisetarotiecare Dios cū cabesericu cū caāmata, cabero cū yiseta rotieticōāto. ¹⁹ Yisetarotirique ūnie, o yisetarotietaje cūā caānimajūrījē mee niña. Dios cū caātirotirijere tūgopeori marī caātiāninucūrījē Roque caānimajūrījē niña. ²⁰ Caānijūgoro Dios mujāārē cū cabesejūgoripau dope bairo caāna mujāā caānatōrēā bairo tocānacāṗua ātiānicōāña. ²¹ Bairi mūrē Dios, ūmu paabojari majōcure bairo mū caāno, cū cabesericu mū caāmata, tūgoñarīqūē paieticōāña. Baiṗua, jīcā rūmu caāno mū quetiupau ūmu mū caānorē mū wiyobujioami. Bairo mū quetiupau cū caāpata, tāmuriā mū witicoagu cūtare yua. ²² Marī Quetiupau cū catūgoṣajūgori rūmu caāno paabojari majōcu ūmūrē bairo caānacū nimicūā, āmerē ūmūrē bairo mee tuayami. Camasocu caroaro caācū Dios yaye macāājērē capaabojau majūrē bairo niñami. Torea bairo apei caūmu cūā Dios cūrē cū cabeseri rūmu caāno paabojari majōcu mee caānacū nimicūā, āmerē Dios yayere paabojari majōcure bairo niñami. Dios ūmūrē bairo tuayami yua. ²³ Bairi mujāā, Dios yarā, cū macū yucapāipū pajīāecori cū carīarique nocārō pairo wapa jūgori cū

cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairi noa ãna ati umurecõo macããna camasãrẽ carotiepe ecorãrẽ bairo baieticõãña. ²⁴ Tore bairo cabairoi, yu yarã, tocãnacãũpua Dios mujããrẽ cã cabeseri rãmũ caãno, mujãã caãna wãmerẽã bairo nicõãña ãme cããrẽ Dios cã caĩñajoro.

²⁵ Apeyera, cawãmarã carõmia, o caũmũ cãã, manapũ mãna na caãnipeere jĩcã wãme ãno marĩ Quetiupau mujãã cã caãtirotirijere mujãã yu caquetibujunetõpee maniña. Bairi, “Ti wãmerẽ mujãã átigarã,” ñi masĩetĩña. Bairo ã masĩetĩmicã, yu majũ yu catũgoñarõ mujãã yu quetibujũ baipua. Marĩ Quetiupau ñiñamairĩ, camasãrẽ canucũbugocopau bairo cã cacũrĩcũ yu caãno jũgori, yu caĩquetibujurijere nucũbugorique mena mujãã tũgousagarã. ²⁶ Yu catũgoñaata ati yutea capee wãme cañuetie caãni yutea jũgori atore bairo boya: Caũmũ cawãmau nũmo mãcãã cã caãno ñuña. ²⁷ O cã canũmo cãpata, cã nũmorẽ cã pitieticõãto. O nũmo mãcũ cã caãmata cããrẽ, carõmiorẽ cã macãetĩcõãto. ²⁸ Tunu bairoa carõmiorẽ bócarĩ cã canũmo cãpata, roro ãna mee átiyami. Tunu bairoa jĩcã cawãmao carõmio cãã cõ camanapũ cãpata, rore áco mee átiyamo. Bairo na cabaimiatacããrẽ, ati yepapũ na caãno capee wãme na caãnierẽ tũgoñarĩqũẽ pairique nigaro. Tierẽ ã, yu puame aperã na canũmo cutiere yu boojãetĩnucũña.

²⁹ Yu yarã, atore bairo mujããrẽ ãũ ñiña: Ati yutea merẽ catusari yutea niña. Yoaro mee peticoagaro ati umurecõo. Bairo capetiparo jũgoye caãnoi, caũmũ canũmoacũna, o carõmia camanapũacũna ãmeo cũgoenarẽã bairo ãnicõãrĩ Diore cã tũgousaya. ³⁰ Tunu bairoa ãmerẽ booripuari caãna useanirĩqũẽ mena na ãmarõ. Tie booripuarique capetipee niña. Aperã useanirĩqũẽ mena caboserũmũ qũẽnoãninucũrã cãã cayapapuarãrẽ bairo na ãmarõ. Tie useanirĩ na caãnie capetipee niña. Aperã paio wapatiri cacũgorã cãã tierẽ cacũgoenarẽ bairo na ãmarõ. Tie na cawapaticũgorije cãã capetipee majũ niña. ³¹ Aperã ati umurecõo macããjẽrẽ ugaripeari tierẽ butioro cabonucũrã cãã tierẽ na jãnacõãto. Merẽ ati umurecõo petigaro baiya. Nipetiro ati umurecõo macããjẽ marĩ caĩñarĩjẽ cãã manigaro yua. Bairi Dios puamerẽ na tũgousaãto.

³² Bairi yu roque nipetirije ati umurecõo macããjẽrẽ bori mujãã catũgoñarĩqũẽ pairijere yu netõõgamiña. Caũmũ nũmo mãcũ caãcũ roque marĩ Quetiupau yaye macããjẽ jetore tũgoñanucũñami. Dios cã caborije cã caĩñajesorije ãnie nemojãñurõ átiãnimasĩnucũñami. ³³ Apei canũmocũcũ cã nũmo mena caãcũ puame roque ati umurecõo macããjẽ jetore butioro tũgoñanucũñami. Bairo caãcũ ãnirĩ cã nũmo cõ caĩñajesorije jetore átinucũñami. ³⁴ Capee wãme cã catũgoñamacããrĩjẽ ninucũña. Torea bairo carõmio camanapũ mãcõ, apeo di rãmũ ãno camanapũ mãnaco cãã marĩ Quetiupau yaye macããjẽ jetore tũgoñanucũñama. Dios cã caborije cã caĩñajesorije ãnie nemojãñurõ átiãnimasĩnucũñama na ãna rõmirĩ puame. “Dios yarã rõmirĩ marĩ ãnigarã,” ãrĩ bero, na yeri mena, na rupau mena cãã jĩcãrõ tãni Diore qũĩroanucũñama. Apeo carõmio camanapũcũcũ puame ati umurecõo macããjẽ jetore butioro tũgoñanucũñamo. Tunu bairoa cõ manapũ cã caĩñajesopee ãnie jetore átinucũñamo.

³⁵ Atore bairo mujãã yu quetibujũjoya, yu caĩrĩjẽrẽ tũgori bero caroaro mujãã caãnimasĩpeere ã. Tutuaro mena mujãã caborije mujãã caãtigarijere ã eñotau mee, tore bairo ñi quetibujũya. Dios mujãã caãtiãnierẽ ãñarĩ, qũĩñajeso joroque caroaro átiãña. Diore capaabojarãrẽ bairo nipetiro caroaro jĩcãrõ tãni átiãnimasĩña.

³⁶ Bairi ni jĩcãũ ãcũ caũmu merẽ cabũticoácũ ãnirĩ cã numo roco caãnipao mena cawãmo jiyagaricu cã caãmata, cõ mena cã wãmojiyaáto. Tunu bairoa, “Yũ canũmocũto ñugaro,” cã caĩtũgoñamasĩata, cã numo caparo. Tie numo cutaje roro átaje mee niña. ³⁷ Jĩcãũ apei caũmu numo cutajere tũgoñaecũ nipetirije cã caboro cã caátigarijere tũgoñamasĩrĩ, “Yũ numo boetigu,” cã yeri mena cã caĩtũgoñatutuataato bero caãmata, caroaro átiyami cã cãã baipua. ³⁸ Bairi ni jĩcãũ ãcũ cã numo roco caãnipao mena cã cawãmo jiyaata, ñuña. Bairopua, cã cawãmo jiyaeticõãta puame roque, ñunetõmajũcõãña.

³⁹ Jĩcãõ carõmio cawãmo jiyarico, mai cõ manapũ cã cacatiro, cõ manapũ mena macããcõ majũ niñamo. Cõ manapũ cã cariacopata roque, nemo apei caũmu noo cõ caboure manapũcuti masĩñamo tunu. Baipua, cõ manapũ caãnipau puame Diore catũgousau cã caãno ñuña. ⁴⁰ Bairo cõ cabaimiatacããrẽ, “Netõjãñurõ caroaro nimasĩbujio, nemo cõ camanapũ cãpericoata roque,” ñi tũgoñãña. Atie niña yũ majũ yũ catũgoñarĩjẽ mena mujããrẽ yũ caquetibujuriye yua. Baipua, yũ masĩña yũ cãã Dios Yeri Espĩritu Santo majũrẽ yũ cacũgorijere. Bairi tore bairo yũ quetibujaya.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ ãmerẽ tunu ape wãme camasã na cawericarãrẽ ñubuepeogarã, ugariquere na cajoemũgõjorije macããjẽrẽ mujãã yũ quetibujugu. Bairãpua, nipetiro tie macããjẽrẽ peeto mujãã masĩña. Tie peeto masĩmirãcũã, netõjãñurõ camasĩbotiorãrẽ bairo mujãã tũgoñanucũña. Marĩ caãmeomairĩjẽ roque marĩ yeripũ marĩ ãmeo mainemo joroque marĩ átiya, aperã marĩ yarãrẽ nemojãñurõ marĩ cajuátimasĩparore bairo. ² Bairi ni jĩcãũ ãcũ jĩcã wãmerẽ masĩtĩmicũã, “Tiere camasĩ yũ ãniña,” cã caĩata, netõõrõ masĩecũ majũrẽ bairo caãcũ tuayami. ³ Torea bairo ni jĩcãũ ãcũ Diore masĩrĩ cũrẽ cã camaiata, Dios puame cã yaure bairo qũĩñanucũñami.

⁴ Bairi merẽ marĩ masĩña: Camasã ñroagarã, na cawericũ ãcũ ati yepapure ñe ãnie wapa maami. Jĩcãũã niñami Dios marĩ caĩroapan. Bairi, na cawericarãrẽ ñoarã, waibũtoa rii na cajoemũgõjorije rusarijere marĩ caũgaro dope bairo marĩ ápero. ⁵ Bairãpua, ati yepare, o ỹmũrecóo cũãrẽ capããrã, jũgũẽã na caĩrã ãnama. Na ãna jũgũẽã, quetiuparã ỹmũrecóo majãrẽ bairo caãna capããrã niñama. ⁶ Bairo jũgũẽã capããrã na caãnimiatacããrẽ, marĩ puamerẽ, jĩcãũã niñami Dios marĩ Pacũ majũ. Cũ, marĩ Pacũ Dios, nipetirije ati ỹmũrecóo macããjẽrẽ qũẽnoñupĩ. Marĩ cũãrẽ, cũã, marĩ qũẽnoñupĩ, cã yarã marĩ caãniparore bairo ã. Tunu bairoa jĩcãũã niñami Jesucristo marĩ Quetiupau. Cũ jũgori nipetiro ati ỹmũrecóo macããjẽ baiãñimasĩña. Cũ jũgori marĩ cũã marĩ masacuti ãniña.

⁷ Bairãpua, nipetiro atiere masĩtĩñama. Jĩcããrã camasã, aperã na cawericarã ãnarẽ caĩroajeyanucũmirĩcãrã ãnirĩ, na jũgũẽãrẽ ñoarã na cajoemũgõjorije ãnie waibũtoa riire ugari bero yua, “Roro majũ marĩ átiya,” ã tũgoñarĩqũẽ painucũñama cayeri tũgoñatutuawẽpũẽna puame. ⁸ “Tie rii macããjẽrẽ ugari caroarã majũ marĩ ãnigarã, o tie rii macããjẽrẽ marĩ caũgaepata, netõõrõ carorã majũ marĩ ãnigarã,” ã tũgoñã masĩã mano. Mai, Dios puame waibũtoa riire aperã na jũgũẽãrẽ ñoarã na

cajoemugđorije macããjêrê marĩ caugaro, o marĩ caugaeto jğgori mee marĩ besenucũñami.

⁹ Bairi mujãã pame maijğgoya tore bairo mujãã caátimasĩrĩjêrê. Aperã Dios mena catğgoñatutuawêpũenarê roro átajere na átio joroque ápericõãña. ¹⁰ Mujãã merê cayeritutuarã ãnirĩ mujãã pame aperã na jğgũêrê ĩroarã na cajoerugarije macããjêrê na carooanurĩ wiipu mujãã caugaro, apei Diore caĩroau cayeritutuaecu cãã mujããrê ĩñacõĩ ugabujioumi. Cũ yeripara, “Tie ũnierê caugaetipee niña,” ĩ tğgoñamicũã, ugabujioumi. ¹¹ Bairo mujãã pame caátimasĩrã, cayeritutuarã nimirãcũã, roro apei mujãã ya cayeritutuaecu cũ yasio joroque mujãã átiya. Jesucristo cãã cũrê netđõgũ cũ riabojoyupi. ¹² Mujãã pame waibutoa riire caugamasĩrã, roro aperã mujãã yarã cayeritutuaena na tğgoña yapapua joroque mujãã átiya. Roro átajere Cristo cũ caĩñajoro mujãã átiñinucũña. ¹³ Tore bairo na jğgũêã yaye macããjêrê waibutoa riire yũ caugarije jğgori roro yũ yaũre cũ baio joroque yũ caápata, cariapea tie waibucũ riire jĩcãni cãã yũ caugaĩñoeto, ñuña. Bairo yũ caugaĩñoepata, roro cũ baio joroque cũ yũ áperibujioũ ĩ, tore bairo boyã.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Jesús, cũ yaye quetire yũ quetibujũ rotijowĩ camasãrê. Bairi yũ cãã aperã apóstolea majã Jesús cũ caquetibujurotijoricarãrêã bairo yũ quetibujũ masĩña Jesucristo yaye quetire. Mai, yũ cãã ñĩñawũ marĩ Quetiupau Jesucristore. Bairo caĩñarĩcũ ãnirĩ cũ yaye macããjêrê capaaure bairo mujãã yũ quetibujujğgowũ marĩ Quetiupau yaye quetire. Tie yũ caátajere tğgoñarĩ bero, apóstol yũ caãnierê mujãã masĩrã. ² Bairo yũ cabairijere masĩmirãcũã, mujãã mena macããna jĩcããrã Jesucristo cũ caquetibujurotijoricũ apóstol meerê bairo ñĩñanucũrãma. Mujãã roque Dios cũ caquetibujurotijoricũ apóstol majũrê bairo yaũre caĩñaparã mujãã ãniña. Merê yũ caquetibujuriquere tğgori bero, cariape marĩ Quetiupaure mujãã catğgousarique jğgori, “Pablo apóstol niñami,” cariape mujãã ĩ masĩrã.

³ Bairi yũ, apóstol yũ caãnierê cabusupainucũrãrê atore bairo na ñi quetibujuya: ⁴ Yũ cãã apóstol ãnirĩ, yaũre ugarique mujãã cajorijere uga, o eti, nipetiro yũ átimasĩña. Yũ cãã aperã apóstolea majã na cawap-atanucũrõrê bairo yũ wapatamasĩña. ⁵ Tunu bairoa yũ cãã jĩcãõ Diore catğgousaore namo cutirĩ yũ mena cõ yũ neámasĩña, bairo yũ cabooata. Tore bairo átinucũñama aperã Jesucristo cũ caquetibujurotijoricarã apóstolea majã cãã. O aperã, marĩ Quetiupau bairã cãã tore bairo átinucũñama. Torea bairo Pedro cãã átinucũñami. ⁶ Yũ, Bernabé mena, jĩãã jetore ñubueri majã na juátinemomasĩtĩñati? Jĩãã jeto, jãã majũ paari jãã caugapeere jãã wapatamasĩñati? Tore bairo jãã cũãrê na cajuátimasĩpee ãno.

⁷ Bairi ni ũcũ majũ soldaure bairo ãcũ, cũ majũ paa wapatari quetiupau gobiernorê paabojaecumi. Tiee mujãã masĩrã. Tunu bairoa ni ũcũ majũ usere oterimajõcu cũ caãmata, cũ caoterique cabutiro ĩñarĩ tiee caugaecu majũ ãmeimi. Cabutiro, tie usere ugamasĩñami. Tunu bairoa ni ũcũ majũ ovejare cacoteri majõcu na ũpẽcõãrê riperi bero, ¿tie cũ cajerijere cũ etieticuti? Cũ cãã tiee etimasĩñami. Bairi yũ cãã apóstol ãnirĩ nipetirije aperã apóstolea majã na caátore bairo yũ átimasĩña. ⁸ Atie

yꝯ caquetibꝯjuriere, “Camasã na camasĩrĩjẽ jũgori bairo ãĩami Pablo,” ñi tũgoñaeticõãña. Atie yꝯ caquetibꝯjurorea bairo ãi quetibꝯjuya Dios, Moisés ãnacũrẽ cũ caátiroticũrĩqũẽ cũã. ⁹ Atore bairo ãi quetibꝯjũ woatuyupa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cawoaturica tutipure: “Wecũ trigo rupaare cawãĩã ãmejoreire cũ risero jiya biaeticõãña. Cũ caátie wẽrĩjẽrẽ cũ cũã cũ ũgaátõ,” ã woatuyupa ti tutipũ. Mai, Dios pũame wecuare na ãĩamairĩ, tore bairo ãi quetibꝯjũ woaturotiesupĩ. ¹⁰ Marĩ camasã roquere marĩ ãĩamairĩ tore bairo ãi quetibꝯjuyupi. Marĩ, cũ yarã, caroaro marĩ caátĩanimasĩpeere ãi jũgori, roticũrĩqũẽrẽ marĩ woaturoticũñupĩ Dios. Bairi atore bairo marĩ masĩña: Ni ũcũ catrigo jeetuũ, o apei catrigo wãĩãũ cũã cabero tie cũ paarique caãno, peeto cũ cacũgopeere tũgoñarĩ tore bairo paanucũñami. ¹¹ Bairi jãã, mũjããrẽ Jesucristo yaye quetire mũjãã yeripũ oterãrẽ bairo tiere jãã quetibꝯjũjũgowũ. Bairo jãã caquetibꝯjuri que jũgori, ¿tie wapa jããrẽ ũgari que ũnie mena jãã mũjãã cajuátinemorõ to ñueticuti? Ñũrõ. ¹² Aperã apóstolea majãrẽ mũjãã cajuátinucũrõ ñujãñuña. Cabaimiatacũãrẽ, nemojãñũrõ jãã roquere mũjãã juátimasĩña, mũjããrẽ jãã caquetibꝯjũjũgori que jũgori yua.

Tore bairo caátimasĩparã nimirãcũã, mũjããrẽ jãã pajũgoetinucũña. Jãã majũ popiye petiri bero, jãã caũgapee, o jãã cacũgopee ũnierẽ jãã bócanucũña. Jesucristo yaye caroa quetire caroaro mena jãã caquetibꝯjuriere caroaro jĩcãrõ tũni mũjãã catũgõũsaparore bairo ãrã, roro mũjããrẽ jãã patowãcõẽtinucũña. ¹³ Merẽ atie cũãrẽ mũjãã masĩrã: Noa ũna sacerdote majã templo wii macããjẽrẽ capaanucũrã na caãmata, ti wii macããjẽ na cajoriere ũgari paanucũñama. Bairo ãgu ñĩña: Noa ũna sacerdote majã altar mesapũ waibũtoa rii camasã Diore na cajoriere cajoemũgõjoboanucũrã, to waibũtoa na capajĩãtãna rii carũsarijere ũgamasĩnucũñama. Tiere mũjãã masĩrã. ¹⁴ Torea bairo átirotiyupi marĩ Quetiupapũ Jesucristo cũã: “Noa ũna caroa quetire caquetibꝯjuri majã na caãmata, ñubueri majã na cacũgorijere ũgari quetibꝯjũgarãma camasãrẽ,” ãcũñupĩ Jesús. ¹⁵ Tore bairo mũjããrẽ ũgariquere cajẽnimasĩbujioapũ nimicũã, mũjãã ñubueri majãrẽ tiere yꝯ jẽnietinucũña. Tunu bairoa dise ũnie yꝯ cabopacarije, o dinerore yꝯ mũjãã cajoparore bairo ã mee, atore bairo mũjããrẽ ñi quetibꝯjũ woatujoya. ¡Yũ roque yꝯ caboro yꝯ aua riamasĩña, Dios yaye macããjẽrẽ yꝯ caquetibꝯjũ ãno ũno mai, aperã roro yũre na cabũsapa tietiparore bairo ãi, yua!

¹⁶ Mai, yꝯ pũame Dios yaye camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire yꝯ caquetibꝯjuriere jũgori, caãnimajũũrẽ bairo yꝯ ãnitũgoñaetinucũña. Yũ paarique tie ñĩña. Jesucristo yũ cũ caquetibꝯjurotirique majũ ñĩña. ¡Bairo tiere yꝯ caquetibꝯjũeticõãta, bopacooro yũ tãmuobujioũ! ¹⁷ Bairi yũ caborore bairo caroaro jĩcãrõ tũni camasãrẽ yũ caquetibꝯjũata, merẽ marĩ Quetiupapũ tie wapa yũ cũ cajopee nicõãña. O yũ caborore bairo mee caãmatacũãrẽ, Dios pũame roque tie paariquere yũ cũñupĩ. Bairi yũ quetibꝯjũ jãnamasĩẽtĩña Dios yaye quetire. ¹⁸ ¿Bairi ñerẽ yũ wapatanucũñati? Yũ pũame Dios yayere quetibꝯjũ, caroaro yũ tũgoña ũseaninucũña. Tiere cawapataũre bairo caroaro, mũjããrẽ wapa jẽnirĩcãrõ mano yũ quetibꝯjũnucũña Dios camasãrẽ cũ netõõrĩqũẽ quetire. Bairo ãgu ñĩña: Yũ, Dios yayere caquetibꝯjũ yũ caãnie jũgori, yũ caquetibꝯjuriere wapare mũjãã yũ jẽnietinucũña. “Yũ paarique cawapa manie ñĩña,” caĩrẽ bairo mũjããrẽ apeye ũnierẽ jẽnimasĩmicũã, mũjãã yũ jẽni pajũgoetinucũña.

19 Tunu bairoa noa ũna na carotiepei mee yu añiña. Bairo caãcũ nimicũã, nipetiro ãmurẽ bairo yu tuaya, Jesucristore capããrã ũnapu na catãgousaparore bairo ĩ. 20 Bairi, yu yarã judío majã watoapu ãcũ, yu cũã na judío majã na caãnajẽ cutiere bairo yu ãninucũña. Na caãnajẽ cutore bairo ãnirĩ Cristo yaye quetire yu caquetibujuro na tãgousao joroque ĩ, tore bairo yu bainucũña. Bairo puame ĩgu ñiña: Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ carotiecorã majũ na caãnierẽ, carotiecorã majũ na ãmerĩcõãto ĩ, yu cũã tiere carotiecoure bairo ãnirĩ na yu quetibujunucũña. Baipua, cariapera Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ carotiecoure bairo majũ mee yu añiña. 21 Tunu apeyera, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ carotiecoenarẽ na quetibujugu, na caãnajẽ cutiere bairo ãnirĩ na yu quetibujunucũña. Baipua cariapera, yu puame Dios cũ caroticũrĩquẽrẽ caãcu majũ yu ãninucũña. Bairo caãcũ ãnirĩ Cristo cũ caroticũrĩquẽrẽ carotiecoure bairo majũ caãcũ yu ãninucũña. 22 Tunu bairoa aperã Dios mena mai caroaro catãgoñatutuawẽpũena watoapu ãcũ, yu cũã narẽ bairo tãgoñarĩquẽ cutiri na yu quetibujunucũña. Narẽ bairo yu cũã ãnajẽ cutiri na yu caquetibujuro caroaro na tãgousao joroque ĩ, tore bairo yu bainucũña. Ape wãme ĩrĩcãrõ puamata, atore bairo ĩgu ñiña: Noo camasã na caãni wãme cãrõ nipetiro yu cũã caroaro mena ãnajẽ cuti cõñamasĩrĩ na yu quetibujunucũña camasãrẽ Dios yaye quetire. Bairo ãnajẽ cutiri camasãrẽ yu caquetibujuro bero, noa ũna jĩcããrã Diore tãgousari na canetõmasĩrõ yu bonucũña. 23 Tore bairo yu átinucũña, Dios yaye caroa quetire ñe ũnie mano caroaro mena na yu caquetibujumasĩparore bairo ĩ. Yu cũã tore bairo quetibujuri jĩcã wãme ũno Dios caroa cũ cajorijere cãgogu, jĩcãrõ tãni caroaro mena yu átiãninucũña.

24 ĩcõñarĩ mujãã yu quetibujupa mai. Mujãã masĩrã: Eperã aturi majã atu ãmuetagarã, nipetiro caeperã jĩcãrõ atunucũñama. Bairo nipetiro na caatumiatacũãrẽ, cayapapu jĩcãũã atu ãmuetanucũñami. Cũ jeto cũ caatu ãmuetarije wapa ñemasĩnucũñami. Bairi mujãã cũã caaturãrẽã bairo caroaro jĩcãrõ tãni tãgousaya, Dios yayerẽ caroa cũ jopeere mujãã caẽmuetamasĩparore bairo ĩrã. 25 Tunu bairoa eperiquere caátimajã caãnigarã caroaro na rupauẽ maijãgonucũñama, na rupau to roye tu-aeticõãto, ĩrã. Tore bairo caroaro átimasĩnucũñama eperi majã, na caatuẽmuetajãgorije wapa pesarica beto laurel na caĩrĩcu pũũ mena quẽnorĩcã beto ũnorẽ na cajopee caãnimiatacũãrẽ yua. Ti beto puame yoaro mee jĩnicoamasĩña. Marĩ roque ti beto ũno meerẽ marĩ macããña. Bairi di rãmu ũno capetieti yerire marĩ Pacu Dios cũ cajopeerẽ borã, tutuaro mena jĩcãrõ tãni caroaro marĩ átiãninucũña. 26 Torecu, yu cũã caroaro jĩcãrõ tãni Dios yu caátirotiore bairo caroaro yu átiãnimasĩnucũña. Yu caboroa, eperi majã mena caature bairo nimicũã, caatu cacaapee ĩñaecũrẽ bairo yu baietiya. Tunu bairoa caquẽbueire bairo nimicũã, cabũgoroa caãmeo quẽmacãũrẽ bairo yu ãmerĩnucũña. Torea bairo jĩcãrõ tãni Dios yaye macããjẽrẽ ãmuetagu, caroaro yu átiãninucũña. 27 Torecu, bairo puame roque yu átinucũña: Yu rupau mena bũtioro yu caátiganucũrĩjẽrẽ ãñotari, Dios yaye macããjẽ jetore caroaro tutuaro mena yu átinucũña. Bairo yu caátĩanicõãmata, aperãrẽ yu caquetibujuyaparoro bero, Dios caroare yu cũ cajopee puame yasietigaro.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Bairi yu yarã, atiere masiritieticõãña: Jãã ñicũjãã ãnana puame desierto cayucumanopu na caátó, Dios puame oco buseri poa mena na maajũgoyupi. Tunu bairoa tore bairo Dios cã cajũgoátó, nipetiro jãã ñicũjãã ãnana puame ria capairiya Caocojũãrĩya cawãmecutiyare Dios cã catutuarije jũgori pẽña ásupa Moisés ãnacũ mena. ² Bairo oco poare usaánã ria capairiya cããrẽ pẽñarĩ bero yua, Moisere catũgõusarãrẽ bairo cawãmetuecoricarãrẽ bairo caãna tuayupa. ³ Tunu bairoa na nipetiro Dios cã cajoriye manã umãrecóo macããjẽ ugarique cañurĩjẽrẽ ugayupa. ⁴ Tunu etirique cããrẽ Dios cã cajoriye macããjẽrẽã etiyupa caroa macããjẽrẽ. Tie na caetirije oco puame caroa cañurĩjẽ ãñupã. Jesucristo puame ãtãrẽ bairo caãcũ caroare caocojõu ãnicõãñupĩ na mena desierto cayucumanopure. Bairi cã cajoriye macããjẽ oco caroare etiyupa jãã ñicũjãã ãnana puame, Moisés ãnacũ jũgori yua. ⁵ Bairo cabaimiatacããrẽ, na nipetiro jãñurĩpuã Dios na mena qũĩñajeso joroque áperimajũcõãñupã. Bairi cayucumano desierto pu na nipetiro ti tuti macããna riayasiyupa. Tie nipetirijere merẽ mujãã masĩrã.

⁶ Tore bairo jãã ñicũjãã ãnana marĩ bai ñĩojũgoyupa, marĩ cãã narẽ bairo ãmerẽ caroriye macããjẽrẽ marĩ caĩñaugaripeaetiparore bairo ãrã. Bairi narẽ bairo caroriye macããjẽrẽ caboetiparã marĩ ãniña. ⁷ Torena, mujãã cãã jãã ñicũjãã ãnana jĩcããrã, ati yepa macããna jũgũẽãrẽ na caĩroaricare bairo, na ãnarẽ na ãroaeticõãña. Torena bairo ã quetibũjya Dios yaye woaturique cãã: “Na, camasã puame uga, eti, áti yaparori bero neñarĩ, na jũgũẽrẽ cã basapeo useaniñupã noo na caboro yua,” ã quetibũjũ woatuyupa. ⁸ Bairi mujãã cãã jãã ñicũjãã ãnana jĩcããrã carõmio mena roro na caátiepericare bairo átiepeeticõãña. Bairo roro na caátie wapa jĩcã rũmua veintitrés mil cãrõ majũ na yasio joroque ásupi Dios. ⁹ Bairi marĩ cãã, “Roro marĩ caátie wapare marĩ ñĩabeseecumi Cristo,” caĩbusuetiparã marĩ ãniña. Tore bairo jãã ñicũjãã jĩcããrã Diore na caĩbusuriye jũgori, ãña na na bacajĩãreo joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa yasioropu Diore roro ã busueticõãña. Jãã ñicũjãã ãnana puame jĩcããrã yasioropu roro ã busunucũñupã Diore. Tore bairo roro na caĩbusuriye jũgori na riao joroque caãcũ ángel puame na pajĩãreyupi.

¹¹ Atie yu caquetibũjuriye nipetirije baiyupa jãã ñicũjãã ãnanarẽ. Tie roro na cabairiquere ñĩacõrĩ, roro marĩ cãã marĩ caátinemoeetiparore bairo ãrã, tore bairo baiyupa. Bairi marĩ ati yutea catusari yutea macããna marĩ catũgoñamasĩparore bairo ãrã, tore bairo ã quetibũjũ woatucũñupã Dios ya tutipure. ¹² Bairi ni jĩcãũ ãcũ Dios cã carotirore bairo jĩcãrõ tũni cã caátĩãnimasĩata, caroaro tũgoñamasĩrĩ cã ãmarõ, wãtĩrẽ cã caĩtoecoetiparore bairo ã. ¹³ Mai, mujãã puame wãtĩ roro mujãã átio joroque cã caátinucũrĩjẽrẽ mujãã átieconucũña. Tie puame ati umãrecóo caãna camasã Dios ya poa macããna na canucãmasĩjĩãtietie majũ mee niña. Bairi mujãã puame, “Dios roque, roro wãtĩ marĩ cã caátiganucũrĩjẽrẽ marĩ ãñotabojagumi,” Dios mena ã tũgoñatutuacõãña. Cã puame, nocãrõ roro popiye mujãã baio joroque caátie caãnimiatacããrẽ, tore bairo mujãã tãmuo rotietigumi, cã yarã mujãã caãnoi. Dios puame roque roro mujãã catãmuobujiopere ãñotabojagumi. Bairo cã caátó, roro caátiecoenarẽ bairo caroaro mujãã netõcoagarã yua.

¹⁴ Bairi yu yarã, yu camairã, ati yepa macããna jũgũẽãrẽ ñubuerique ãnie macããjẽrẽ tocãrõã jãnacõãña. ¹⁵ Mujãã, yu yarã, catũgoñamasĩrãrẽ bairo atiere atore bairo mujãã yu quetibũjya. Bairi mujãã majũã

yū caĩquetibujarijere caroaro catũgobeseperã mujãã ãniña, roro átajere mujãã caátiecoetiparore bairo írã. ¹⁶ Di rãmu ũno ñubuerã Jesucristo cũ caátajere tũgoñarĩ use ocore etigarã jũgoye Diore cũ jẽnirĩ bero yua, “Jesucristo yucupãĩpu cũ carĩirerique jũgori cũ canetõricãrã marĩ ãniña,” ĩ tũgoñarã marĩ átinucũña. Tunu bairoa pããrẽ batoori ugarã, “Capããrã nimirãcũã, jĩcã rupauẽ bairo Jesucristo cũ caĩroari poa macããna majũ marĩ ãniña,” ĩ tũgoñarã marĩ átinucũña. ¹⁷ Bairãpua, capããrã marĩ ãniña Jesucristo mena macããna. Bairo capããrã nimirãcũã, nipetiro pan jĩcãrẽã marĩ Quetiupau rupauẽ bairo caãnierẽ marĩ uganucũña. Bairo cũ rupauẽ bairo caãnie pããrẽ caugarã ãnirĩ marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcã rupauẽ bairo caãna marĩ tuaya yua.

¹⁸ Tũgoñañijate Israel ya poa macããna na cabairiquere: Noa ũna sacerdote majã waibutoa Diore na cajorãrẽ cajoemugõ joboanucũrã puame, tie macããjẽ waibutoa riire uganucũñama. ¹⁹ Mai, atie yū caĩrĩjẽ mena, “Aperã jũgũẽ ũcũ peeto ũno wapacucumi,” ĩ mee tore bairo yū quetibujaya. Tunu bairoa, “Waibucu rii cabugoro caãnie, netõjãñurõ na jũgũẽãrẽ na cajorije puame caroa majũ niña,” ĩ mee tore bairo mujãã yū quetibujaya. ²⁰ Bairo puame ĩgu ñiña: Aperã, Diore camasiẽna, na jũgũẽãrẽ ĩroarã waibutoa riire na cajoemugõjonucũata, wãtĩãrẽ na ĩroarã átinucũñama. Diore ĩroarã mee tore bairo átinucũñama. Bairi yū puame wãtĩã yarã caãnarẽ bairo caãna mena mujãã cabapacutinemonucũrõ yū boetiya. ²¹ Tunu bairoa Jesucristo yucupãĩpu cũ cariaparo jũgoye cũ cabuerã mena use ocore cũ caetiriquere tũgoñarĩ marĩ cũã use ocore etiri bero, wãtĩãrẽ ĩroarã na caetirije macããjẽrẽ marĩ caetiata, ñuẽtĩña. Tunu bairoa marĩ Quetiupau pããrẽ, cũ cabuerã mena cũ caugariquere tũgoñarĩ, marĩ cũã Cristo ya mesapu ugari bero, tunu wãtĩãrẽ ĩroarã na caugarije macããjẽrẽ marĩ caugaata, ñuẽtĩña.

²² ¿Bairi mujãã puame marĩ Quetiupau mujããrẽ qũñĩateo joroque roro cũ mujãã baibotigayati? ¿Cũ netõrõ catutuarã majũ áto mujãã ãniñati? Mujãã baietiya. Bairi marĩ Quetiupau jetore cũ marĩ caĩroaro ñuña.

La libertad y el amor cristiano

²³ Aperã jĩcããrã camasã atore bairo ĩ tũgoñarãma: “Ñe ũnie, yū caátipeere eñotaetiya. Bairi noo yū caboro yū átimasĩña,” ĩ tũgoñarãma. Cariapea tore bairo baiya. Bairopua, nipetiro tore bairo marĩ caátijesorije jeto mee ãniña. Baipua, nipetiro yū caátigarije noo caborijere yū caátimasĩpeyocõãta, ñujãñuña. Cabaimiatacũãrẽ, tie nipetirijepua yū caátinucũrĩjẽ nemojãñurõ Dios mena yū tũgoñatutuanemo joroque átimasẽtĩña. ²⁴ Bairi marĩ majũ rupau mena caroaro marĩ caãnipeere macãẽtĩrotiya. Aperã marĩ yarã caroaro na caãnipee ũnie puame roquere caátiparã marĩ ãniña.

²⁵ Bairi tunu nipetiro waibutoa rii na cawapatiri arua macããjẽ waibutoa riire wapatiri mujãã caugaata, ñujãñuña. Bairãpua, tie riire na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoerugaátaje caãnie macããjẽrẽ masĩgatũgoñaeticõãña, mujãã catũgoñarĩjẽpu mujãã catũgoñayapapuaetiparore bairo írã. ²⁶ Mai, ati umurecõo, bairi nipetiro ati yepa caãnie cũã Dios cũ caqũẽnorĩqũẽ, cũ yaye jeto niña.

²⁷ Bairi ni ũcũ Diore catũgõusaecu mujããrẽ cũ ya wiĩpu piijori cũ cajũgõugaro, mujãã cabooata, nipetiro waibucu rii mujãã cũ canurĩjẽrẽ ugacõãña. Bairãpua, tie riire na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoerugaátaje caãnie macããjẽrẽ masĩgatũgoñaeticõãña, mujãã catũgoñarĩjẽpu mujãã

catũgoñayapapuaetiparore bairo ãrã. ²⁸ Meerẽ tiere mujãã masĩña. Bairi jĩcãũ ãcũ mujããrẽ, “Atie waibũcũ rii na cajoemũgõjorije macããjẽ carũsarije niña,” cũ caĩata, toroque tie riire ugaeticõãña. Mujããrẽ tiere caquetibũjũatacũ cũ catũgoñarĩjẽpũ roro cũ tũgoña yapapuaetio roque ãrã, tiere ugaeticõãña. ²⁹ “Mujãã pũame tũgoña yapapuarĩ tiere ugaeticõãña,” ĩmee niña. Aperã tie waibũcũ rii joemũgõjorique macããjẽrẽ caugaetinuĩũrã pũame bairo mujãã caãtiere ĩñarĩ na catũgoñayapapuaetiparore bairo ĩ, tore bairo yũ quetibũjũya.

Bairo yũ caĩmiatacũãrẽ, jĩcãũ ãcũ atore bairo ñi jẽniĩnabujioũmi: “¿Dopẽĩ apei cũ yeri cũ catũgoñarĩjẽpũ cũ caãtimasĩetĩẽ bui yũ pũame yũ majũ yũ caãtimasĩrĩjẽrẽ yũ átijãnabujioctĩ?” ³⁰ Tunu bairoa, “ ‘Dios, yũ mena mũ ñujãñũña,’ Diore qũĩ jẽnirĩ bero, tie ugariquere yũ caugamiatacũãrẽ, ¿dopẽĩrã tie waibũcũ riire yũ caũgaro ĩñarĩ, roro na busũpainucũñati?’ ĩ jẽniĩnabujioũmi. ³¹ Bairo cabaimiatacũãrẽ, mujããrẽ atore bairo ĩgũ ñiña: Waibũtoa riire uga, etiriquere eti, o apeye ũnie mujãã caãtinucũĩjẽ cũãrẽ ása, tore bairo mujãã caãtie jũgori aperã cũã Diore cũ na basapeo joroque mujãã caãto to caũuata. ³² Caroaro átĩãnajẽcusa. Noa ũna camasã aperã roro na átio joroque átijũgoeticõãña. Judio majã, aperã judio majã caãmerã ũna cũãrẽ tore bairo áti ĩnoeticõãña. Aperã, marĩ yarã, Dios ya poa macããna cañubueri majã cũãrẽ tore bairo roro na átio joroque ápericõãña. ³³ Bairi yũ cũã tocãnacãni jãñũrĩpũa Dios cũ caĩñajesopee ũnie tocãnacã wãmerẽ yũ átijũgonucũña. Yũ majũ caroaro yũ caãnipeere yũ áperinuĩũña. Aperã roque caroaro na caãnimasĩpee ũnie pũamerẽ jĩcãrõ tũni na yũ áti ĩñonucũña. Bairo yũ caãto, na cũã roro na caãtaje wapare netõrĩ, Dios tũpũ na caetajĩãtiparore bairo ĩ, tore bairo yũ cũã yũ átinucũña.

11

¹ Bairi, yũ, Cristo cũ caãtiere ĩñacõrĩ caroaro yũ caãtorea bairo mujãã cũã caroaro yũ caãtiere ĩñacõrĩ átĩãnajẽrẽ átĩãnimasĩña.

Las mujeres en el culto

² Mujãã pũame yũre tũgoñarĩ, mujãã yũ caquetibũjuricarore bairo caroaro jĩcãrõ tũni caroa wãmerẽ mujãã áticõã ninucũña. Tiere queti tũgori mujãã mena yũ uẽseaniña. ³ Mai, atie cũãrẽ mujãã camasĩrõ yũ boya: Cristo pũame marĩ caũmũarẽ caãnijũgõũ, carũpoare bairo caãcũ niñami. Bairi tunu caũmũ canũmocũcũ pũame carõmio, cũ numorẽ caãnijũgõũ, cõ rũpoare bairo caãcũ niñami. Dios, Cristore caãnijũgõũ, cũ rũpoare bairo caãcũ cũ caãnorẽã bairo caũmũ cũã cũ numorẽ caãnijũgõũ niñami. ⁴ Bairi ni jĩcãũ ãcũ caũmũ Diore cũ jẽnigu, o Dios yaye macããjẽrẽ cũ caquetibũjũparo jũgoye, jutii asero, o apeye ũnie mena cũ rũpoare peotori cũ cajẽniata, Cristo cũrẽ caãnijũgõũ, cũ rũpoare bairo caãcũrẽ cũ nucũbugoecũ átiyami. ⁵ Tunu bairo jĩcãũ ãcõ carõmio cũã Diore cũ jẽnigo, o Dios yaye macããjẽrẽ cõ caquetibũjũparo jũgoye cõ rũpoare jutii, o apeye ũnie mena cõ capeotoeticõãta, cõrẽ caãnijũgõũ, cõ manapũre cũ nucũbugoeco átiyamo. Cõ manapũre cabotio ãnirĩ cõ poare cajuapere reecõãrĩcõrẽã bairo baiyamo yua. ⁶ Bairi jĩcãũ ãcõ carõmio cõ rũpoare cõ capeotogaeticõãta, jicoquei cõ poare cõ cajuare peyocõãrotiro ñũña. Bairo átirotimioĩcũã, cõ capoa tarotiataje, o cõ capoa juarepeyotiatajere cõ cabobotũgoñaata, toroque cõ rũpoare cõ bugatoáto apeye ũnie mena yua. ⁷ Caũmũ roque cũ rũpoare cũ bugatoeticõãto. Mai, caũmũ pũame, Dios bauriquere bairo cabauũ, Dios cũ caqũẽnojũgoricũ majũ niñami.

Tunu bairoa Dios nocārō caroaro cū caānajē cutiere bairo cabauu majū niñami, caūmu pūame. Carōmio pūame roque caūmu cū caānajē cutiere bairo cabauo majū niñamo. ⁸ Bairi merē atore bairo marī masīña: Mai, carōmio rupau mena nerī cū qūēnoesupi Dios caūmurē. Caānijūgoricu caūmu waru ōwārō macāātō mena nerī roque carōmiorē cō qūēnoñupī Dios carōmio caānijūgoricore. ⁹ Carōmio jūgori mee caūmurē cū qūēnoñupī Dios. Caūmu jūgori roque carōmio caūmu mena caānipaore cō qūēnoñupī Dios. ¹⁰ Bairo caūmu roca cō carotimasīrījē jūgori carōmio pūame jutii asero ūno mena cō rupoare bugatori caquetibujupao niñamo. Tunu bairoa ángelea majā cō rupoare bugatori cō caāno na caññajesoparore bairo iō, tore bairo cō caāto ñuñā.

¹¹ Tore bairo caroca carotimasīō carōmio cō caānimiatacūārē, ni jīcāū ūcū Cristo yau carōmio jūgori mee caroaro caātiānimasīnucū mācūmi. Tunu bairo dico jīcāū ūcō Cristo yao caūmu jūgori mee caroaro caātiānimasīnucū mācōmo. Na pugarāpua yeri ñajāāō joroque na caāmeo átipee bojūgoyupi Dios. ¹² Merē cariape marī masīña: Carōmio caānijūgoricore caūmu rupau mena jūgori cō qūēnoñupī Dios. Bairo cabaimiatacūārē, cabero caūmu pūame tunu carōmio mena jūgori buia-masīñami. Na pugarāpua Dios cū caqūēnorīcārā majū niñama.

¹³ Bairi mujāā majūā tūgoña beseya mujāā caātipee cañurījērē. Bairi, “Carōmio cō rupoare apeye ūnie mena peotoeco Diore cō cajēnirō ñurō,” mujāā caīata, ñuētīña. ¹⁴ Merē, caūmu marī caānajē cutiere camasīrā marī āniña. Bairi caūmu cū poare juareecu, pairo butiori cū caāmata, boboojāñuñā cārē, poa yowerije cū cacūgoro jūgori yua. ¹⁵ Bairo marī caūmu pūame marī cabaimiatacūārē, carōmio roque cō poare butiori cō caāno ñuñā. Poa yowerije cūgori cō caānie cō jesoye majū āno baiya. Cō poa cayowerije pūame cō rupoare catorije cō jesoye majū Dios cū cacūrīqūē niña. ¹⁶ Bairo yu caīquetibujurijere tūgomicūā, ni jīcāū ūcū, “Bairo mee niña,” caībūsubotigauare atore bairo cū camasīrō yu boya: Jāā, caquetibujuri majā, bairi aperā, Dios ya poa macāāna ñubueri majā cūā ape wāme marī caātiānijūgoatajere marī masīētīña. Tie yu caquetibujurije jetore marī masīña.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Mai, ato jūgoye mujāārē yu cawoatujopee tūgoñarī mujāā mena yu useanimasīētīña. Mujāā pūame neñarī ñubuerā, Dios mena nemojāñurō tūgoñatutuaō joroque mujāā caātiparo ūnorēā, cū mena mujāā caānie to royetuaō joroque roro mujāā átinucūñā. ¹⁸ Caānijūgoro atore bairo ñi quetibujunucūñama jīcāārā mujāā mena macāāna: “Ñubuerā neñarā na majū jīcārō tūni tūgoñarī neñātinucūñama. Na majū āmeo ricawatiri jīcārō ñubuemasīētīnucūñama,” mujāā īnucūñama. Bairo yu na caīquetibujunucūrījērē baipua cariapea yu tūgoya. ¹⁹ Torea bairo mujāā baicōā ninucugarā. Tore bairo mujāā cabairije cañuetie caānimiatacūārē, mujāā catūgoñaricawatirije jūgori yua, “¿Noa pūame Jesucristore catūgoñsarā majū na āniñati?” marī ī masīgarā. ²⁰ Bairo ricawatiri, caroaro caāmerā ānirī Jesucristo riagu jūgoye cū caugatusariquere tūgoñarī ugarā, roro majū átigarā, mujāā neñanucūñā. Marī Quetiupau riagu jūgoye cū cabuerā mena cū caugatusaricarore bairo mee majū mujāā átinucūñā. ²¹ Mujāā pūame ugaricapau caetaro, tocānacāpua cajūgoyea ugariquere jeeri pairo mujāā ugajūgoye cūtinucūñā. Bairo cajūgoyea mujāā caugaweyoroi, aperā pūame bocáqueya cotenucūñama.

Tunu bairoa cūmurĩ tūnipu aperā mujāā mena macāāna cūā use ocore etinucūñama. ²² Bairi mujāārē ñiña: ¿Dopēĩrā mujāā ya wiiripua ugariquere uga, o use ocore eti, mujāā áperiyati, tore bairo átigamirācūā? Tunu bairoa, ¿dopēĩrā Dios ya poa macāāna ñubueri majārē na mujāā nēcūbugoetinucūñati? Tunu bairoa aperā, apeye ũnie cacūgoena cūā roro bobooro na majū na tūgoñao joroque mujāā átiya. Bairi, ¿ne ũnie puamerē mujāā ñicuti? “¡Ñujāñuñ! Caroaro majū mujāā átiya,” ¿ñicuti? Tore bairo roro mujāā caátie ññarĩ, ¿dopēĩ, “Ñujāñuñ,” ñibujicūti? ¡Tore bairo ñiecū, tame!

La Cena del Señor

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Mai, yu puame marĩ Quetiupau yure cū caquetibujaricarorea bairo mujāārē atore bairo yu quetibujawu: Marĩ Quetiupau Jesure cū cabusujābuitiri ñamia caāno, cū puame cū cabuerā mena neñarĩ cū wāmopu pāārē neñupū. ²⁴ Bairo ne yaparo Diore cū jēnirĩ bero carecomacā pebatori cū cabuerārē na nunirĩ, atore bairo na ññupū: “Atie pan yu rupau niña. Mujāārē yu cariabojarije macāājē niña. Bairi mujāā cūā cabero atore bairo yu caátajere tūgoñarĩ pāārē mujāā bato uganucūgarā.” ²⁵ Tunu bairoa ásupu Jesús: Pāārē uga yaparori bero, cū wāmopu copa etirica bapare nerĩ atore bairo na ññupū cū cabuerārē, “Atiru macāājē use oco puame yu rií niña. Camasārē netōōgu yu riacoagu. Bairo yu cariápee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūñĩjē niña. Bairi di rāmu ũno mujāā caetiri rāmu cārō use ocore etirā, yu caátajere tūgoñarĩ mujāā átinucūgarā,” ññupū Jesús. ²⁶ Bairi mujāā puame Jesucristo cū caátajere tūgoñarĩ pāārē uga, bairi use oco cūārē mujāā caetinucūrō cānacānia Jesucristo marĩ cū cariabojariquere masĩrĩ áti ññorā mujāā átinucūñi. Tore bairo áticōā ninucūñi mai marĩ Quetiupau ati yepapu cū caátiparo jūgoye.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Bairi caroaro ása. Ni jicāñ ũcū marĩ Quetiupau cū caátatore bairo pāārē uga, o use oco cūārē eti, átimicūā, nēcūbugorique mano cū caápata, roro ácu átiyami. Marĩ Quetiupau cū rupau mena roro popiye bairi yucupāipū cū cariariquere nēcūbugoecure bairo ácu átiyami. Bairi tore bairo cū caápata, roro cū caátie wapa paio nigaro. ²⁸ Bairo cabairo jūgori tocānacāupua na yeripū catūgoñabeseparā niñama, marĩ Quetiupau yaye macāājē pan, bairi use oco cūārē na caetiparo jūgoye mai. ²⁹ Bairi mujāā yeripū caroaro tūgoñajūgoyetiena, Jesucristo yaye macāājē uga, o eti, mujāā caápata, roro popiye mujāā cabaipee wapare macāārā nēcūbugoricaro mano eti, uga mujāā átinucūgarā. ³⁰ Tie jūgori mujāā mena macāāna capāārā riaye painucūñama. Tunu aperā catutuaena cūā ninucūñama. Tunu bairo tie jūgori aperā jicāārā mujāā mena macāāna baireyupa. ¿Tiere mujāā masĩtĩñati? ³¹ Bairi marĩ majūā marĩ yeripū marĩ catūgoñarĩjē mena roro marĩ caátinucūrĩjē caroaro marĩ rupauze marĩ catūgoñabesepeyocōāta roque, marĩ Quetiupau puame marĩ yaye wapa, roro popiye marĩ baio joroque áperibujioami. ³² Baihua, marĩ Quetiupau puame roro popiye marĩ tāmno joroque cū caápata, caroaro marĩ caānipeere marĩ beyon, tore bairo marĩ átinucūñami. Bairo marĩ cū caáto jūgori marĩ puame ati umarecōo macāāna roro popiye cayasiparā mena roro marĩ catāmnoetiparore bairo i, tore bairo marĩ átinucūñami.

³³ Bairo cabairoi, yu yarã yu camairã, di rãmũ ũno neñapori Jesu-cristo riagu jũgoye cũ caugariquere tũgoñarĩ mujãã caugari rãmũ caãno tocãnacãũpurea ãmeo yuri, jĩcãrõ uganucũña. ³⁴ Bairi ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ batioro majũ queyari mujãã caĩrõrẽ bairo cũ caboeticõãta, cũ ya wiipua cũ ugacõãto ugariquere. Mai, Dios puame neñapori mujãã cauganucũrĩjẽrẽ cũ canucũbugoetie jũgori roro popiye cũ baio joroque cũ caãperiparore bairo ĩ, cũ ya wiipua cũ ugacõãto. Baipua, apeye yu caĩquetibujugarijere mujããrẽ ĩñaũ ácupũ, caroaro mujãã yu quetibujũ qũẽnonemogu.

12

Los dones espirituales

¹ Yu yarã, Espĩritu Santo jũgori marĩ joyupi Dios tocãnacã wãme, caroa wãme marĩ caátĩãnimasĩpeere. Tie macããjẽrẽ mujãã camasĩrõ yu boya.

² Merẽ atiere mujãã masĩrã: Mai, Jesucristo yaye quetire catũgousarã mujãã caãniparo jũgoye roro wericarã jũgũẽãrẽ caĩtoecorã majũ mujãã ãnimiwũ. Cacaapee ĩñaena wericarã ũna cabusuenarẽ na mujãã ĩroanucũwũ. ³ Bairi atiere mujãã camasĩrõ yu boya: Ni jĩcãũ ũcũ, “Jesure roro cũ baiãto!” caĩbusuetipau niñami, Dios Yeri Espĩritu Santo jũgori cabusunucũ cũ caãmata. Tunu bairo ni jĩcãũ ũcũ, “Jesús yu Quetiupau jĩcãũ niñami!” ĩ masĩẽtĩñami Espĩritu Santo cũ catutuarije jũgori cũ yeripu cũ cabusueticõãta.

⁴ Bairi Dios yarã capããrã na caãnimiatacũãrẽ, tocãnacãũpurea ricaati jeto masĩrĩqũẽ caroa wãme na caátĩpeere jonucũñami Espĩritu Santo. Bairo capããrãrẽ ricaati jeto caroa wãme na caátĩpeere cajonucũ puame jĩcãũ niñami Espĩritu Santo. ⁵ Tunu bairoa capee wãmerĩ camasãrẽ na marĩ caátiroamasĩrĩjẽ ninucũña. Tie bairo marĩ caátĩmasĩnucũrĩjẽ puame jĩcãũ marĩ Quetiupau cũ caátĩroticũrĩqũẽ niña. ⁶ Tunu bairoa capee wãmerĩ cũ catutuarijere marĩ caátĩ ĩñopeere marĩ jonucũñami Dios. Bairo tocãnacãũpurea ricaati marĩ jomicãã, Dios jĩcãũ marĩ caátĩpee tocãnacã wãmerẽ marĩ quetibujũnucũñami.

⁷ Dios puame cũ yarã caãna tocãnacãũpurea cũ Yeri Espĩritu Santore jonucũñami, cũ jũgori nipetiro aperãrẽ caroaro marĩ caátĩãnimasĩparore bairo ĩ. ⁸ Marĩ jĩcããrãrẽ cũ, Espĩritu Santo jũgori Dios puame masĩrĩqũẽ mena cũ yaye quetire marĩ quetibujũo joroque átinucũñami. Tunu bairoa aperãrẽ Espĩritu Santo jũgori nocãrõ camasĩpetĩrãrẽ bairo majũ na quetibujũo joroque átinucũñami. ⁹ Jĩcããrã Espĩritu Santo jĩcãũ jũgori catũgoñatutuarã ninucũñami. Tunu bairoa aperã Espĩritu Santo jũgori caroa wãme na caátĩpee Dios cũ cajorijere upari camasã cariarãrẽ na catĩomasĩnucũñami. ¹⁰ Aperã jĩcããrã Dios yaye macããjẽ átĩjẽño ĩñomasĩrĩqũẽrẽ upanucũñami. Aperã Dios na cũ caquetibujurotirijere tũgori bero, caroa quetire quetibujũnetõnucũñami camasãrẽ. Aperãrẽ Dios puame wãtĩ yaye macããjẽrẽ, o Espĩritu Santo yaye macããjẽ quetibujuriquere caroaro na catũgobesecõñamasĩpeere na jonucũñami. Aperãrẽ, apeye busurique catũgomasiã manierẽ na busumasĩõ joroque átinucũñami Dios. Tunu bairoa aperãrẽ tie apeye busurique caĩrĩjẽ catũgoa manierẽ na quetibujũ ãmewiyo joroque átinucũñami Dios. ¹¹ Tie nipetĩri wãme caroa marĩ caátĩpeere Espĩritu Santo jĩcãũ jũgori tore bairo capee wãme marĩ átimasĩña. Cũ, Espĩritu Santo puame caroa wãme camasãrẽ na caátĩpeere cũ cajogari majã tocãnacãũpurea na jonucũñami.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Merē mujãã masĩña marĩ rupau cabairijere: Marĩ rupau puame jĩcã rupau nimirõcũã, capee wãme cutiricawatiya. Tore bairo Jesucristo ya poa macããna cũã jĩcã rupau bairo caãna marĩ ãniña. ¹³ Tore bairo noo caãna cãrõ judío majã, judío majã caãmerã, aperã ãmua rotiepericarã, o caroaro caãnicõãrã cũã jĩcã rupau caãniparãrẽ bairo Espĩritu Santo jũgori cabautiza ecoricarã majũ marĩ ãniña. Tunu bairoa cũ yau Espĩritu Santo jĩcãũrẽã nipetiro cacũgorã marĩ ãniña.

¹⁴ Mai, marĩ rupau puame jĩcã rupau nimirãcũã, capee wãme cutiricawatiya. ¹⁵ Bairi ĩcõñarĩ mujãã yu quetibujupa: Marĩ rupo, cabusumasĩrĩ rupo caãmata, atore bairo ĩbujoro: “Yuã, wãmo mee ãnirĩ, rupau macãã rupo mee yu ãniña,” ĩ busubujoro. Bairo caĩrĩ rupo ãnirĩ rupau macãã rupo ãnijãnaoa baietibujoro. ¹⁶ Tunu bairoa marĩ ãmorõ cabusumasĩrĩ ãmorõ caãmata, atore bairo ĩbujoro: “Yuã, caapee mee ãnirĩ rupau macã ãmorẽ mee yu ãniña,” ĩ busubujoro. Bairo caĩrĩ ãmorõ ãnirĩ rupau macãã ãmorõ ãnijãnaoa baietibujoro. ¹⁷ Bairi tunu marĩ rupau petiro caapea jeto caãmata, ĩdope bairo marĩ tũgomasiubujocuti? Tunu bairoa marĩ rupau petiro, ãmoo ope jeto caãmata, ĩdope bairo apeye ũnie cajusurijere marĩ wĩnimasĩbujocuti? ¹⁸ Bairo cabairoi, Dios puame marĩ rupau qũenojũgoũ, ti rupau macããjẽ nipetirije mena marĩ caátimasĩpee, cũ cabororea bairo jĩcãrõ tũni marĩ qũenoũpĩ. ¹⁹ Bairi marĩ rupau macããtõ jĩcãrõ ũno jetore bairo marĩ rupau caãmata, rupau ãnijĩati petietibujoro. ²⁰ Bairo marĩ rupau macããjẽ caátimasĩrĩjẽ capee cawãme cutiricawatimiatacũãrẽ, cariapera marĩ rupau puame jĩcã rupaua ãno baiya.

²¹ Bairo jĩcã rupau caãno jũgori caapea puame cabusurica caãmata, wãmorẽ atore bairo ĩ masĩetibujoro: “Mu yu boetiya,” ĩ masĩetõ. Tunu bairoa marĩ rupo puame rupoire: “Mujãã yu boetiya,” ĩ masĩetõ. ²² Bairo puame marĩ bainucũña: Marĩ rupau macããjẽ caátituaetiere bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ puamerẽ netõjãñurõ marĩ bomasiñucũña. ²³ Bairi tunu marĩ rupau macããjẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ puamerẽ netõjãñurõ caroaro maijũgori marĩ cũgonucũña. Tunu bairo marĩ rupau macããjẽ bauro caãmerĩẽ puamerẽ caroaro marĩ jutii jãñatonucũña. ²⁴ Tore bairo átimirãcũã, bauro caãnie marĩ rupau macããjẽ puamerẽ marĩ jutii jãñatoetinuucũña. Dios puame jĩcãrõ tũni caroaro áticũñupĩ marĩ rupau macããjẽrẽ. Bairi marĩ rupau macããjẽ, cabũgoro macããjẽ marĩ camaijũgoetie puame caroaro to caãnimasĩpeere boyupi Dios. ²⁵ Marĩ rupau jĩcã rupau caãno jũgori nipetiro marĩ rupau macããjẽ mena jĩcãrõ tũni marĩ capaamasĩparore bairo ĩ, ricaati wãmerĩ jeto marĩ rupau macããjẽrẽ cũñupĩ Dios. ²⁶ Bairi jĩcãrõ ũno marĩ rupau macããtõ cariaye tuata, caroaro jĩcãrõ tũni marĩ ãnimasĩetĩña, apeye marĩ rupau macããjẽ carusarije menarẽ. O tunu bairoa jĩcãrõ ũno marĩ rupau macããtõ cariaye tuatatore marĩ caucoti catioata, caroaro jĩcãrõ tũni useanirĩ marĩ rupau macããjẽ mena marĩ ãnimasĩña.

²⁷ Baipua, atore bairo mujããrẽ ĩ quetibujũ masĩõgu ñiña: Mujãã nipetiro Jesucristo yarã, cũ rupau bairo caãna majũ mujãã ãniña. Bairo cũ rupau bairo caãna ãnirĩ mujãã tocãnacãũpua cũ rupau macããjẽ tocãnacã wãme caãniricawatireora bairo caãna majũ mujãã ãniña. ²⁸ Bairi Dios puame atore bairo cũ ya poa macããna ĩubueri majã menarẽ na cũñupĩ: Caãnijũgoro, cũ caquetibujurotijorã apóstolea majãrẽ na cũñupĩ. Na

berore profeta majārē na cūñupī. Na, profeta majā berore jūgoñubueri majārē na cūñupī Dios. Na berore aperā cū yaye macāājē caroare caátijēño iñoparārē na cūñupī. O aperā cariarārē cacatiori majā cūārē na cūñupī. Aperā camasārē caroaro cajūāti majā cūārē na cūñupī. O aperā ñubueri majā quetiuparā caāniparā, o aperā apeye busurique catūgomasiā manierē cabusumasīparā cūārē na cūñupī Dios. ²⁹ Bairāpua, tocānacāūpua apóstolea majā ānimasīētīñama. Tunu tocānacāūpua profeta majā āmerīnucūñama. Tunu bairoa tocānacāūpua cajūgoñubueri majā ānimasīētīñama. Tunu tocānacāūpua Dios yaye macāājē caroare caátijēño iñomasīrā āmerīnucūña. ³⁰ Tunu bairoa tocānacāūpua Dios cū catutuar-ijere upari, cariarārē na cationasīētīnucūñama. Tunu bairoa apeyera nipetiro camasā apeye busuriquere busuetinucūñama. Tunu apeyera jīcāārā jeto apeye busurique macāājērē tūgomasiñi bero caīñjērē camasārē na quetibujū āmewiyomasīñonucūñama. ³¹ Bairi mujāā puame caroa wāme mujāā caátipeere Espíritu Santo cū cajogarije macāājē netōjāñurō caroaro juátimasīñiqūērē bootūgoñarī caroaro átīāña.

El amor

Mai, yu puame mujāārē netōjāñurō caroaro mujāā caátimasīpeere mujāā yu quetibujūnemogu:

13

¹ Yu puame aperā camasā busuriquere, o ángelea majā busurique cūārē Dios yu cū cajorije jūgori cabusumasī majū nimicūā, camasārē camaiecū yu caāmata, dope bairo caápei majū yu āniña. Āpōā tii ūnorē roro capaapatowācōūrē bairo caátīācū yu ānibujioñ. ² Tunu bairoa Dios yu cū caquetibujurijere camasārē caquetibujūnetōmasī yu ānibujioñ. O tunu bairoa nipetiro Dios cū caátipee camasā na camasīētīē cūārē camasīpeyou yu ānibujioñ. O apeyera tunu tocānacā wāme ñe rusaricarō mano caroaro camasīpeti majū yu ānibujioñ. Bairo caācū nimicūā, camasārē camaiecū yu caāmata, dope bairo caápei majū yu āniña. Tunu bairoa nocārō netōdōrō tūgoñatutuariquere cacūgoñ āniñi ūtāñ ūnorē aperopu caárotimasī majū nimicūā, peeto ūno camasārē yu camaieticōāta, cabūgoro macāācūrē bairo majū yu āniña. ³ Tunu bairoa nipetiro yu cacūgorijere cabopacarārē na yu batopeyocōābujioñ. Bairo na batomicūā, narē caññamaiecūrē bairo yu catūgoñaata, bairo áticūñ yu átibujioñ. O aperārē maietimicūā, narē yu cariaobojaata, wapa mano cabūgoroa rīañ yu baibujioñ.

⁴ Mai, bairi āmeo mairīqūē puame atore bairo ānajē cutaje niña: Roro aperā marī na caátimiatacūārē, na caīñjērē, o na caátiere marī nēcācōāmasīña. Tunu bairoa camasā mena caroaro átīāñajē niña. Tunu aperā na cacūgorije cūārē narē marī camaiata, marī iñaugomasīētīña. Tunu aperā netōjāñurō, marī majūā tūgoñarī aperārē baibotiori marī caāmata, camasārē camaiena marī āniña. ⁵ Camasārē caññamai puame camasārē roro boborije ī busuetinucūñami. Tunu bairoa jīcāñā apeye ūnierē cabotūgoñaurē bairo baietinucūñami. Āmeo mairīqūē puame āmeo asiarique mee niña. Tunu bairoa āmeo mairīqūē puame yaro marīrē roro caátacu mena asiāñajē mee niña. ⁶ Bairi aperā camasā carorije macāājērē na caáto iñarī useani tūgoñāetinucūñama camasā caāmeomaimasīrā puame. Caroaro carīape na caátīānie puamerē iñajesori tūgoña useaninucūñama. ⁷ Bairi ni jīcāñ ūcū camasārē camaimasī cū caāmata, nipetiro popiye baimicūā, caroaro tūgoñānetōrī, caroaro

maimasĩcõã ninucũñami. Tunu bairoa aperã roro na caátimiatacũãrẽ, narẽ ñnamairĩ na cũa caroaro na caãnipeere masĩrĩ na mena cariape tũgoñatutuacõãñami. “Caberopũ caroaro átigarãma,” na ñ tũgoñarĩ na maicõã ninucũñami. Bairo caroaro na caãnipeere bori, cũa cũa caroaro jĩcãrõ tũni tie nipetiri wãme Dios cũa cajorijere átiãninucũñami.

⁸ Bairi ãmeo mairĩqũẽ di rũmũ ñno capetietipee majũ niña. Jĩcã rũmũ caãno camasã ape rũmũ cabaibeere caquetibũjũmirĩcãrã quetibũjũ jãnacoagarãma. Tunu bairoa apeye busurique cũarẽ busujãnacoagarãma. Dios yaye quetire camasã na cabuenucũrĩjẽ cũa cabero manigaro, merẽ jĩcãrõ tũni nipetiro marĩ camasĩpetiro jũgori yua. ⁹ ãme ati yũteare Dios yaye macããjẽrẽ marĩ masĩpeyoetiya. Torena, cũa yaye queti cũarẽ jĩcãrõ tũni marĩ quetibũjũ peyomasĩtẽña. Marĩ camasĩpeyojĩãtipee marĩ rusamajũcõãña mai. ¹⁰ Bairi ãme ati yũtea caãno peeto masĩrĩ marĩ caquetibũjũãninucũmirĩjẽ peticoagaro, Jesucristo tunu etari nipetiro jĩcãrõ tũni caãnierẽ marĩ cũa camasĩõrĩ rũmũ caãno yua.

¹¹ Jĩcõñarĩ mujãã yũ quetibũjũpa: Mai, yũ puame cawĩmaũaca ãcũpũ, cawĩmaũ ya wãme busũ, tũgoña, o tũgoña besemasĩ yũ baiãninucũwũ. Bairo cabairicũ nimicũã, ãmerẽ cabũcũ niãcũ, nipetiro cawĩmaũ yũ caãnajẽ cutajere yũ cũpeyocõãwũ. ¹² Torena bairo ãmerẽ mai Dios yaye macããjẽ nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya. Ëñoorõ caroaro cabauetopũ ñnarãrẽ bairo caroaro marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairo ãmerẽ baimirãcũã, jĩcã rũmũ caãno nipetiro, caãnorẽ bairo jĩcãrõ tũni cariape marĩ ñnamasĩpeyocõãgarã. Mai, ati rũmũ caãno nipetirore marĩ masĩpeyoetiya. Ape rũmũ caãno roque Dios marĩ yerire jĩcãrõ tũni cũa camasĩpeyorora bairo marĩ cũa tocãnacã wãme Dios yaye macããjẽrẽ marĩ masĩpeyocõãgarã jĩcãrõ tũni yua.

¹³ Bairopũa, itia wãme niña tocãnacã rũmũa caãnicõãninucũpee: Jesucristo mena tũgoñatutuarique, bairi Dios marĩ cũa cajopeere marĩ cãcoteãninucũrĩjẽ, bairi marĩ caãmeomairĩjẽ cũa yua. Bairo itia wãme caãnimajũrĩjẽ caãnimiatacũãrẽ, jĩcã wãmea niña netõjãñũrõ caãnimajũrĩjẽ: ãmeo mairĩqũẽ jeto.

14

El hablar en lenguas

¹ Bairi mujãã puame tocãnacã rũmũa ãmeo maicõã ninucũña. Bairo caroaro caãmeomaimasĩrã ãnirĩ yua, caroa wãme mujãã caãtipee Espĩritu Santo jũgori Dios cũa cajorijere caroa wãmerẽ bootũgoñarĩ butioro Diore cũa jẽniña. Ati wãmerẽ Diore mujãã cajẽniata roque, ñumajũcõãña: Dios mujãã cũa caquetibũjũrĩjere tũgori bero, Dios yaye quetire camasãrẽ mujãã caquetibũjũnetõpeere mujãã cajẽniata roque, ñũña. ² Mai, ni jĩcãũ ùcũ apeye busuriquere cabũsumasĩnucũũ puame, camasã mena busũ mee, Dios mena jeto busũ átinucũñami. Bairi ni jĩcãũ ùcũ camasocũ apeye busurique mena cũa cabũsarijere tũgomasĩtẽñnucũñami. Espĩritu Santo cũa camasĩõrõ jũgori tore bairo busũnucũñami. Bairi ni ùcũ tie busurique mena cũa caĩgarijere tũgomasĩtẽññami. ³ Apei Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero, camasã ñubueri majãrẽ caquetibũjũnetõnucũũ roque, na yeripũ cariape na tũgõusao joroque átimasĩnucũñami. Tunu bairo caroaro na tũgõusanemo joroque jĩcãrõ tũni na juátinemomasĩnucũñami. ⁴ Apeye busuriquere cabũsumasĩnucũũ puame cũa majũ yeri mena Diore nemojãñũrõ cũa masĩõ joroque ácu átiyami. Apei, Dios yaye macããjẽrẽ tũgori

bero, camasârê caquetibujunetônucûû puame roque nemojâñurô Diore na masîo na átimasînucûñami Dios yarâ ñubueri majârê.

⁵ Baiɓua, yu puame mujâa nipetiro apeye busuriquere mujâa cabusuro bomicûa, netôjâñurô Dios yaye macââjêrê tûgori bero, camasârê caquetibujunetôrâ ûna mujâa cañie roquere yu bojââña. Apeye busuriquere busumasîrîqûê netôjâñurô ñuña Dios yaye quetire caquetibujunetôû ânajê puame roque. Bairopua, ñunetôbujioro, apeye busurique caïquetibujurijere tûgoâmewiyori bero, ñubueri majârê na yeripu caroaro na tûgousanemo joroque marî caátimasîata. ⁶ Bairi yu yarâ, apeye busurique mujâa catûgoetie mena busumasîrî mujâa tûpu yu caquetibujunetôrâ, dope bairo mujâârê yu áperibujion. Dios jâârê cû caquetibujuroririjere mujâa catûgorije mena busuri mujâârê yu caquetibujuaata roque, ñujâñuña. Tunu bairo cariape macââjê jâa camasîrîjêrê yu caquetibujuaata, ñujâñuña. Tunu bairoa Dios yaye macââjê quetire tûgori bero mujâârê yu caquetibujunetôrîjê, o caroaro mujâa caátianipeere yu caquetibujunucûrîjê roque, ñumajücôâña.

⁷ Tunu apeyera merê mujâa masîña basarique macââjê cabairijere: Tôrôa, o paricaró arpa ûno ricaati wâme jeto cabusurique cûgoeticôata, tie wâmerê marî wâmeti masîetibujiorâ. ⁸ Tunu bairoa camasâ na wapanarê na capajîarátîpaure, putiricaró trompetare cû caputimiatacûârê, baujaro wâmecuto cabusueticôata, ni jîcâû ûcû cû wapanarê pajîaû ámasîêcûmi. ⁹ Toreá bairo baiya, mujâârê apeye busurique mena mujâa caâmeoquetibujuaata. Mujâa cabusurije mujâa catûgomasîrîjê mena mujâa caâmeoquetibujuaata roque, nipetirije mujâa caîrîjêrê caroaro mujâa tûgopeyo masîcôâña. ¡Tore bairo mujâa catûgorije busurique mena mujâârê na caquetibujueticôata, cabugoro busurecôârâ átibujiorâma! ¹⁰ Merê marî masîña. Ati umarecôore capâârâ niñama masapoari ricaati wâme jeto cabusunucûrâ. Bairo capee busurique caânimiatacûârê, tocânacâ wâme busurique tiere cabusurâ tûgomasîrîqûê niña. ¹¹ Bairo jîcâû cû ya poa macââjê busurique mena yûre cû cabusuro, yu catûgomasîetîcôata, yu puamerê apeye busuri majâ ya poa macââcûrê bairo ñiñauimi. Tunu bairoa yûre cabusu ûcû puame, yu cabusurijere cû catûgomasîetîcôata, cû cûârê apeye busuri majâ ya poa macââcûrê bairo cû ñiñabujion. ¹² Mujâa puame roque caroa wâme mujâa caátipee Espiritu Santo cû cajogarije macââjêrê butioro cajêninucûrâ mujâa âniña. Bairo caña ânirî marî yarâ Diore caïroari poa macâânarê cajuátinemopee ûnie puame roquere netôôrô bootûgoñanucûña, marî Quetiupau mena na catûgoñatutuanemoparore bairo îrâ.

¹³ Yu caïquetibujuroré bairo cabairo jûgori ni jîcâû apeye busuriquere cabusumasînucûû cû caâmata, tie cû cabusurijere cû catûgoâmewiyomasîpee cûârê cû jêniáto Diore. ¹⁴ Ni ûcû Diore jêni, apeye busurique mena cû cajêninata, cû yeripu Espiritu Santo cû caño jûgori jêni átiyami. Bairo cû, Espiritu Santo mena jênimicûa, cû cajênirîjê caîrîjêrê tûgomasîetîñami cû majû rupau puame. ¹⁵ Bairi, ¿dope bairo cû átijênibujiocuti? Bairo puame cû áparo: Espiritu Santo cû catutuarije mena apeye busuriquei jênimicûa, cû cajênirîjê cûârê tûgoâmewiyomasîrî cû jêniáto. Tunu Espiritu Santo cû catutuarije mena apeye busuriquei basamicûa, cû cabasarije cûârê tûgoâmewiyomasîrî Diore cû basapeoáto. ¹⁶ Bairo Espiritu Santo mena jeto Diore cû cajênibasapeoata, ni ûcû apeî tûgomasîêcûmi, tiere catûgojeyatînucûû ânirî. Bairo catûgoecu ânirî cû cûa Diore mujâa

cabasapeoro, mujãa jubasapeo nemomasĩecũmi. Tunu bairoa, “Dios, jãa mena mu ñujãñuña,” ñ jẽnimasĩecũmi, mujãa cajenirĩjẽrẽ cã catũgoeticõãta. ¹⁷ Diore mujãa cabasapeorije cañumajũcõãmiatacũãrẽ, aperã catũgorã puamerẽ nemojãñurõ na yeripu Diore na tũgousao joroque mujãa átimasĩetĩña, tore bairo apeye busurique mena jeto Diore mujãa cabasapeoata yua.

¹⁸ Yu puame apeye busuriquere mujãa netõjãñurõ yu busumasĩña. Bairo cabusumasi ãnirĩ butioro Diore, “Yu mena mu ñujãñuña,” cã ñi basapeonucũña. ¹⁹ Bairo busumasĩmicũã, ñubueri majãrẽ quetibuju ãcũ puame, jĩcã wãmo cãnacã risero ũnoa yu quetibujuganucũña, caroaro na catũgomasĩparore bairo ñ. Capee risero puga wãmo petiro cãnacã mil cãrõ majũ apeye busuriquere yu cabusuata, yu caĩrĩjẽrẽ tũgopeyomasĩetĩbujiorãma.

²⁰ Torena, yu yarã, cawĩmarã na catũgomasĩjĩãtietore bairo baieticõãña. Cabutoa tũgoñarĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩquẽ catiri caroaro tũgomasĩpeyocõãña yu caquetibujurijere. Carorijere cawĩmarã na catũgousamasĩetõrẽã bairo mujãa cãã carorije macããjẽ puame roquere ápericõãña. ²¹ Mai, Dios cã caroticũrĩquẽrẽ na cawoaturica tutipu cããrẽ atore bairo ñ, quetibuju woatuyupa: “Ápe yepaa macããnarẽ yu puame na yu quetibuju rotijogu apeye busurique mena yu ya poa macããna camasãrẽ. Bairo aperã jũgori yu caquetibujumiatacũãrẽ, tie apeye busuriquere catũgoena ãnirĩ nemojãñurõ yu yaye quetire tũgousaetigarãma,” ññupĩ marĩ Quetiupau,” ñ woatuyupa.

²² Bairi apeye busurique puame, aperã Diore camasĩẽnarẽ na yeripu cã na tũgoñamasacatio joroque átajere bairo ãno baiya. Merẽ Diore camasĩrĩcãrãrẽ nemojãñurõ Dios mena na tũgoñanemo joroque átajere bairo mee niña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero camasãrẽ quetibuju netõrĩquẽ puame roque, ñubueri majãrẽ nemojãñurõ Diore na masĩnemo joroque átajere bairo ãno baiya. Diore camasĩgaena puamerẽ tore bairo átimasĩã maa marĩ caquetibujurije ũnie mena. ²³ Bairi ni ũcũ Diore camasĩẽcũ ñubueri majã ñubuerica wiipu neñapori nipe-tiro apeye busurique jeto na cabusuata, na caĩrĩjẽrẽ tũgomasĩecũmi. O bairo catũgoetau ũcũ cãã cã caãmata, tiere tũgori, “Camecãrãrẽ bairo busuyama,” ñ tũgoñabujioumi. ²⁴ Nipetiro mujãa Dios cã caquetibujarotirijere cã yaye quetire camasãrẽ na mujãa caquetibujunetõata roque, ni ũcũ Diore camasĩẽcũ, o bairo catũgoetau ũcũ cãã, mujãa caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgopeobujioumi. Bairo mujãa caquetibujurijere tũgori yua, roro cã caátinucũrĩjẽrẽ tũgoñarĩ, cã majũ yeripu caroa wãme átajere tũgoña besejũgogumi, Diore camasĩẽcũ puame yua. ²⁵ Bairo mujãa caquetibujurijere tũgori bero yua, nocãrõ roro majũ cã caátinucũrĩjẽrẽ jãnarĩ caroa puamerẽ átijũgogumi. Bairo átiri yua, cã rapopatuuri mena etanumurĩ Diore cã basapeogumi. Mujãa cããrẽ, “Dios yarã niña. Bairi cã yaye macããjẽrẽ cariape quetibujurã átiyama,” ñ tũgoñamasĩgumi cã yeripu yua.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Yu yarã, atore bairo mujããrẽ ñgu ñiña: Mujãa cañubuenenãnucũrĩpaure, jĩcããrã salmos basarique mena Diore na basapeoãto. Aperã Dios yaye quetire na quetibujáto camasãrẽ. O aperã Dios cã camasĩõrõ jũgori na camasĩrĩjẽ cããrẽ na quetibujunetõãto cañubueri majãrẽ. Tunu bairoa aperã cãã apeye busuriquere na

busuáto. O aperārē tie apeye busuriquere tūgoāmewiyori, tie caġarijere na quetibujuáto Espíritu Santo jūgori. Bairo tie nipetirije tocānacāpua mujāā caātiāninucūrjē puame mujāā yerip̄ Dios yaye quetire nemojāñurō tocānacā rūma mujāā masīnemo joroque to caáto ñuña. ²⁷ Bairi apeye busuriquere cabusumasirā na caāmata, pugarā, o itiarā cārōā na busunucūāto mujāā caneñarōp̄re. Tunu bairoa jicāū bero jeto āmeo wasoari na busuáto tie apeye busuriquere. Bairo apeye busurique mena na cabusuro bero, jicāū ūcū tie caġarijere cū quetibuju masiōáto to caāna ñubueri majārē. ²⁸ Bairo jicāārā apeye busuriquere na cabusumasīmatacūārē, jicāū ūcū tie caġarijere caquetibujuāmewiyomasī cū camanicōāta, apeye busuriquere cabusurā nipetiro na caneñarōp̄ na busueticōāto. Na majū riape, na yeri mena tūgoñarī Dios cū caññajorop̄ na busuáto tie apeye busuriquere.

²⁹ Tunu tore bairo aperā Dios na cū caquetibujurotirijere camasārē caquetibujunetōnucūrā cūā pugarā, o itiarā cārōā na quetibujuáto. Aperā na mena macāāna narē bairo caquetibujumasirā na caāmata, caroaro nucūbugorique mena na tūgobeseáto na caquetibujurijere, “¿Cariape na ññati?” ĩrā. ³⁰ Bairo cabaimiatacūārē, tipau caāno Dios puame apeī cū bapa catūgoruire Espíritu Santo jūgori cū cū caquetibujurotiata, caquetibuju jūgomiatacū puame cū quetibuju jānacōāto. Bairo cū cajānarō, cū puame Dios cū cū caquetibujurotiatajere quetibuju masīgumi to catūgori majārē yua. ³¹ Tore bairo na caátimasīata, tocānacāpua jicāū bero āmeo wasoari jeto Dios na cū caquetibujurotirijere na quetibujugarāma camasā cañubueri majārē. Bairo na caátimasirō yua, na, catūgori majā puame nemojāñurō Dios yayere masījūgogarāma. Tunu bairoa yeri ñajārīqūē mena tūgousagarāma na caquetibujurijere. ³² Bairi ni ūcū Dios yaye macāājērē camasārē caquetibujunetōnucūā apeī puame, aperā cū baparā na caquetibujuro ūno, caroaro tūgoñatutuarique mena caññacotepau ññami. Bairo cū caápata, caroaro cū cūā quetibuju masīgumi, cūrē quetibujuricarō caetarō ĩñarī yua. ³³ Mai, Dios puame roro mawijioro, o nucūbugorique mano marī caátie ūnierē ĩñajesonetinucūñami. Caroaro yerijōrō jicārō tāni átiāñajē puamerē ĩñajesonucūñami.

Dios ya poa macāāna na caātiāninucūrōrē bairo āna, atore bairo mujāā caáto ñuña: ³⁴ Carōmia mujāā cañubuenēñarīp̄aure neñarā busuena na tūgoáto mujāā caquetibujurijere. Na busurotieticōāña mujāā caneñarōp̄re nipetiro na catūgorore. Na manapūā na cabairotiroke bairo jicārō tāni na mena na tūgocōāmarō. Tore bairo carōmia na cabaiānipeere roticūñupī Dios cū ya tutip̄ cūārē. ³⁵ Bairi carōmia puame jicā wāme ūno na camasīnemogaata, na manapūārē na na jēniñaáto na wiip̄ etarā na cajēniñagarijere. Carōmio ūcō neñarī ñubuericarop̄ petiro na catūgoro cō cajēniñaata, jesoetiya.

³⁶ Bairi merē atiere camasīparā mujāā āniña: Mujāā mee Dios yaye quetire mujāā masījūgoyupa. Tunu bairoa mujāā jeto mee tie Dios yaye quetire mujāā tūgousajūgoyupa. ³⁷ Bairo cabairo jūgori ni jicāū ūcū, “Dios cū caquetibujurotijou yu āniña,” caī, o “Espíritu Santo cū camasīōrjē jūgori cariape caññabesemasī yu āniña,” caī cūā cū caāmata, “Marī Quetiupau cū carotirijere quetibuju átiyami Pablo,” ĩ tūgoñamasīcōāñami. ³⁸ Bairo yu caquetibujurijere cū catūgogaeticōāta, ñubueri majā puame cū cūārē nemojāñurō cū na ĩroeticōāto.

³⁹ Bairo cabairo jūgori yu yarā, yu camairā, mujāā puame Dios yaye quetire quetibujumasirīqūērē netōjāñurō Diore cū jēniña. Tunu bairoa apeye busariquere cabusarā cūārē na busujāna rotieticōāña.
⁴⁰ Bairāpua, tocānacā wāmerē āna, caroaro nūcūbugoriquere mena jīcārō tūni qūēñorīcārōrē bairo átinutu ánāja.

15

La resurrección de Cristo

¹ Bairi āmerē yu yarā, Dios yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē, mujāārē yu caquetibujuriquere mujāā yu quetibujunemopa mai. Tie mujāārē yu caquetibujuriquere tūgori bero, tie quetire mujāā tūgousajūgowu. Tie quetire āmerē caroaro mujāā tūgousacōā ninucūña.
² Tunu bairoa tie Dios yaye quetire tūgousari bero, mujāā cūā Dios cū canetōrīcārā majū mujāā āniña, tie caīrōrē bairo jīcārō tūni mujāā caáticōāmata yua. Tore bairo jīcārō tūni tie queti caīrōrē bairo mujāā caātiāmerīcōāta, cabūgoro caānijūgoripauere tie quetire mujāā tūgousabujoricarā.

³ Caānijūgoro mai, yu puame Jesucristo yu cū caquetibujuriquere mujāā yu quetibujū masīō jūgowu. “Jesucristo puame marī carorije wapare netōōgu, marī riabojayupi,” mujāā ñi quetibujūwu. Atore bairo iña profeta majā na cawoatujūgoyeticūrīqūē cūā Dios ya tutipare: ⁴ Cū rupañri ānajērē yaroa na caáto, itia rāmu bero cariacoatacu nimicūā, caticoasupī. Torea bairo iña Dios ya tutipū cūārē. ⁵ Bairo catiri bero, Pedrore cū buiaeta jūgoyupi Jesús. Cabero cū cabuerā puga wāmo peti rəpore puga pēnirō cānacā cūānarē na buiaetayupi. ⁶ Cabero aperā capāārā marī yarā quinientos netōōrō majūrē na buia iñoñupī Jesús. Na, Jesús cū cabuia iñoñicārā nipetiro jāñurīpua caticōāñama mai. Bairāpua, na mena macāāna jīcāārā bairecoásupa. ⁷ To bero Santiagore cū buiaeta iñoñupī Jesús. Cabero nipetiro cū caquetibujurotijoricarā apóstolea majārē na buia iñoñupī Jesús.

⁸ To bero caānitusaro majū yu cūārē yu buiaeta iñoñwī Jesús. Bairo catasaropu cū cabuia iñoñicū ānirī jīcāñ cawīmañ cū cabuiapa rāmu canetōrō beropu cabuiaricūre bairo caberopu Jesure catūgousaricu yu āniña. ⁹ Bairi yu puame aperā apóstolea majā roca macāñcū majūrē bairo yu tuaya. Tunu bairoa apóstol nimicūā, apóstol mee, cabūgoro macāñcūrē bairo yu tuaya, roro popiye na baio joroque Dios ya poa macāñnarē yu caátaje jūgori. ¹⁰ Bairo roro caátacu yu caānimiatacūārē, Dios puame ñiñamairī, Jesús cū carotire bairo majū yu cūwī. Bairo yu cū caīñamairīqūē puame cabūgoro mee āñupā. Bairi, bairo puame yu átinucūña: Aperā apóstolea majā netōjāñurō Dios yaye yu cū carotiriquere yu paanucūña. Baipua, yu majū mee tore bairo yu átinucūña. Dios puame roque nocārō yure caīñamai ānirī butioro yu juátinucūñami. ¹¹ Baipua, “Yu puame na netōrō yu quetibujūya, o na puame yu netōrō butioro quetibujūrāma,” ñi masīētīña. Tie caānimajūrījē mee niña. “Jāā caquetibujurije, Dios yaye queti jīcā wāmerēā mujāā tūgousajūgoyupa,” mujāā ñi masīcōāña. Tie roque caānimajūrījē niña.

La resurrección de los muertos

¹² Mai, jāā puame, “Jesucristo cariacoatacu nimicūā, catitunucoasupī,” mujāārē jāā i quetibujūwu. Bairo jāā caīquetibujurijere cariape mujāā tūgousajūgowu. Bairo jāā caīquetibujurijere cariape tūgomirācūā,

¿dopẽĩrã jĩcããrã mujãã mena macããna pũame, “Cariaricarã nemo catitunu masĩetĩĩnama,” na ĩ busũnucũĩĩati? ¹³ Bairo cariaricarã na cacatitunumasĩetĩcõãta, toroque Jesucristo cũã na capajĩãrocaricarõ bero catitunuetacũmi. ¹⁴ Bairo Jesucristo cũ cacatitunuetimiatacũãrẽ, tie quetire jãã caquetibũjũnucũĩĩjẽ cũã wapa mano. Tunu bairoa jãã caquetibũjũro bero, cũ mena mujãã catũgoĩnatutuarije cũã cawapa manierẽ bairo tuabujiorõ. ¹⁵ Tore bairo cabaiata, jãã tie quetire caquetibũjũri majã pũame cabũgoro macããjẽrẽ Dios cũ caquetibũjũrotijorãrẽ bairo jãã tuabujiorã. Caĩtorãrẽ bairo, “Dios pũame Cristore cũ catioyupi,” jãã ĩ quetibũjũbujiorã. Cariapea cariaricarã na cacatitununemoeticõãta, Dios cũ catioetibujioricũmi Jesucristo cũãrẽ. ¹⁶ Bairo cariaricarã na cacatitunumasĩetĩcõãta, toroque Jesucristo cũã na capajĩãrocaricarõ bero catitunuetacũmi. ¹⁷ Bairo Cristo cũ cacatitunueticõãta, cũ mena mujãã catũgoĩnatutuarije wapa manimajũcõãña. Mai, rorije caátipairã, carorije cawapacũnarẽ bairo mujãã tuacõãña. ¹⁸ Tore bairo mujãã cũã mujãã cabaiata, aপরã Cristore tũgousari cariaricarã cũã canetõecoena, cayasĩã majũrẽ bairo tuayama. ¹⁹ Jesucristo mena marĩ caãnajẽ cutie ati yepapũ marĩ caãno ũno jeto to caũuata, aপরã netõõrõ cabopacarã majũ marĩ tuabujiorã.

²⁰ Cariape majũ niĩna: Cristo cariacõatacũ cũ caãnimiatacũãrẽ, tunu cũ catitununemo joroque ásupi Dios. Cũ, Cristo pũame caãnijũgõũ, Dios macũ cariacõamirĩcũ nimicũã, cacaticõãjũgoricũ majũ niĩnami. ²¹ Mai, jĩcãũ caũmũ jũgori ati yepapũre marĩ cariyasipee etajũgoyupa. Torea bairo jĩcãũ caũmũ jũgori cariacõatana nimirãcũã, tunu marĩ cacatĩpee cũã ãnijũgoyupa ati yepapũre. ²² Bairo Adãn rorije cũ caátaje jũgori nipetiro cariaparã jeto marĩ ãniĩna. Torea bairo tunu Cristo jũgori nipetiro cũrẽ catũgõusarã yeri capetietiere cacũgõparã majũ marĩ ãniĩna. ²³ Bairãpũã, cõĩnarĩcãrõrẽ bairo tocãnacãũpũã marĩ catinemogarã tunu. Bairi Jesucristo merẽ cariacõatacũ nimicũã, catijũgoyupi. Cabero Cristo yarã cũã ati yepapũ nemo cũ catunuetari rũmũ caãno nipetiro marĩ catĩpeticoagarã. ²⁴ Bairo marĩ cabairo bero yua, ati yepa capetipa rũmũ etagaro. Tĩ rũmũ caãno Cristo pũame quetiuparã ati yepa macããna carotimasĩrã, aপরã cabauena catutuarã cũ wapana cũãrẽ na netõũncãpeticõãgũmi. Bairo na netõũncãpetiri bero, cũ carotimasĩrĩpũre cũ pacũ Diore cũ jogũmi yua. ²⁵ Mai, Cristo pũame cũ pacũre cũ cajoparo jũgoye cũ carotiri yũtea caãno cũ wapana rẽ bairo caãna cũ pesua nipetirore na netõũncãpeticõãgũmi. ²⁶ Catũsaripũ majũ marĩ pesũre bairo caãnie riarique cũãrẽ netõũncãcõãgũmi Cristo. Bairi baiyasirique manigaro yua. ²⁷ Dios pũame cũ macũ Cristo nipetiro caãnierẽ cũ rotimasĩõ joroque cũ ásupi. Bairũã, cũ pacũ Diore cũ rotimasĩetĩĩnami Cristo. Cũ pacũ pũame roque cũ macũ Cristo nipetirore cũ rotimasĩõ joroque cũ caátõ jũgori, cũ rotimasĩetĩĩnami cũ pacũre. ²⁸ Cristo nipetiro cũ wapana cũ pesũre cũ canetõũncãrõ bero majũ, cũ pacũ Dios mena, Dios cũ carotimasĩrõrẽ bairo pũgarãpũã átijũgõgarãma. Bairo cũ pacũ Dios cũ caátõ, cũ macũ Cristo cũã cũ carotirore bairo átijũgõgũmi yua. Cũ, Dios pũame roque nipetirore carotimasĩjũgoricũ ãnirĩ nipetiro majũrẽ rotimasĩgũmi.

²⁹ Apeyera tunu, “Cariaricarã tunu catienama,” ĩ tũgoĩnamirãcũã, ¿dopẽĩrã aপরã pũame cariaricarã ãnana yaye rotie caãnipeere na bautiza rotibõjanucũĩĩati? Cariaricarã na cacatinemoeticõãta, dopẽĩrã cabũgorõ na jũgori bautiza rotimasĩã mano. ³⁰ Toroque, ¿dopẽĩrã jãã

pɥame tocānacā rūmɥa cauwiōro watoapɥ ānarē bairo jāā uwi tūgoña āninucūñati? ³¹ Bairi yɥ yarā, yɥ pɥame tocānacā rūmɥa riariquere yɥ uwitūgoña āninucūña, yɥre aperā na caĩñatero jūgori. Marī Quetiupɥ Jesucristore mɥjāā cūā mɥjāā catūgoñsarijere ĩñarī caroaro cariape nocārō yɥ catūgoñausēanirōrēā bairo cariape niña yɥ capopiye petirije cūā yua. ³² Butiōro popiye yɥ tāmɥonucūña Efeso macāāna, macāñcū yaia cauwiōrārē bairo caānarē na quetibɥɥ ācū. Bairo popiye tāmɥomicūā, ñe ũnierē caāpeire bairo yɥ tuacōābujioɥ, yɥ yaye queti cabɥgoro macāājē to caāmata. Cariapea cariaricarā tunu na cacatinemoeticōāta, toroque jīcāārā ĩrīqūērē na caĩnucūrōrē bairo marī baibujiorā: “¡Yoaro mee, ñamirōcā ũnoa cariaacoaparā ānirī, marī caboro ɥga, eti, marī átīcōānirōā mai!”

³³ Bairi mɥjāā pɥame aperārē ĩtoecoeticōāña. Jīcāū cū caĩrīcārō pɥamata: “Carorā camasā mena marī cabapacɥpata, caroaro marī caātiāninucūmirīqūērē marī masiriticoaya.” ³⁴ Bairi mɥjāā pɥame caroaro átīāña. Carorije macāājērē átīāmerīcōāña. Jīcāārā mɥjāā mena macāāna Diore camasiēna majū niñama. Atope bairo mɥjāārē yɥ quetibɥɥya, yɥ caĩrījērē tūgori mɥjāā catūgoñaboboparore bairo ĩ.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Bairo yɥ caĩquetibɥurijere tūgori, jīcāū ũcū atore bairo ĩ tūgoñabujioɥmi: ¿Dope bairo camasā riacoamirācūā, tunu na caticuti? ¿Dope bairi rupɥ pɥame na rupɥ caticuti? ĩ tūgoñabujioɥmi. ³⁶ ¡Tore bairo caĩjēniñau, catūgoñamasīēcū majū niñami! Merē mɥjāā masīña oterique cabairijere: Mɥjāā wesepɥ ote apeacā ũnorē mɥjāā caoteata, putigaro jūgoye boa wecoaya. Tia caboawero beropɥ carupɥ otei pɥame puti wāmúaya yua. ³⁷ Mai, carupɥ caānipɥ meerē marī otenucūña. Ote apea, trigo apea ũno, o apeye caānie ote ape rupaa caruparupaa pɥame roquere marī otenucūña. ³⁸ Bairo marī caotero bero, Dios pɥame roque cū caborore bairo to puti wāmúo joroque átīmasīñami. Bairi yua, Dios pɥame tocānacā wāme ote apea caāni wāmerēā bairo, ti wāme jeto to puti wāmúo joroque átīmasīñami. ³⁹ Nipetiro oterique, o apeye ũnie caānie jīcārōrē bairo cabaurique cūtie maniña. Jīcāārā, marīā camasā marī āniña. Aperā waibutoa niñama. Aperā cawurā niñama na cūā. Aperā wai cūā ape rupɥ cūgoyama. ⁴⁰ Toreā bairo ati yepapɥre ape rupɥ marī cūgoya. Ape rupɥ cūgoyama ɥmɥrecóopɥ macāāna cūā. Caroa rupɥ majū cūgoyama. Ati yepapɥ caāna cūā caroa rupɥ marī cūgoya. Bairo caroa rupɥ cūgomirācūā, ape wāme, ape wāme marī ānimasīña pɥgatua macāānapɥa. ⁴¹ Muipɥ ɥmɥreco macāācū, apei muipɥ ñami macāācū cūā ricaati jeto asiyarique cūtinucūñama. Tunu bairoa ricaati asiyanucūñama ñocōā cūā. Na cūā jīcā majārē bairo nimirācūā, jīcāārā ricaati wāme jeto asiyaionucūñama.

⁴² Toreā bairo baiya cariaricarā tunu nemo na cacatirije cūā. Marī cariaro bero, na cayari rupɥ pɥame caboari rupɥ majū niña. Nemo cacatitunurī rupɥ pɥame roque caboaetipa rupɥ majū niña. ⁴³ Āme mai marī cacūgori rupɥ yoaro mee cayasipa rupɥ niña. Nemo cacatitunupa rupɥ roque netōōrō caroa rupɥ majū nīgaro. Marī cariaro bero, na cayari rupɥ pɥame catutuaeti rupaɥre bairo niña. Nemo cacatipa rupɥ roque catutuari rupaɥre bairo nīgaro. ⁴⁴ Marī cariaro bero na cayari rupɥ pɥame ati yepa macāājērē bairo caāni rupɥ niña. Nemo cacatipa

rupaꝝ pꝛame caroa rupaꝝ cariaetipa rupaꝝ majũ niña. Ati yepapꝛe caãni rupaꝝ caãnorẽã bairo cariaetipa rupaꝝ cãã niña ɯmɐrecóopꝛe.

⁴⁵ Atore bairo ɿ quetibɯjɯya Dios ya tutipɯ cããrẽ: “Caãmɯ caãnijũgoricɯ, Adárẽ ati ɯmɐrecóo macããjẽrẽ bairo yeri cɯtajere cajoecoricɯ majũ cɯ cũñupĩ Dios.” Bairo cɯ cabaimiatacããrẽ, apei catɯsaɯ Adárẽ bairo caãcũ, Cristo pꝛame, ɯmɐrecóo macããjẽ yeri, yeri catiriquere cajon majũ niñami. ⁴⁶ Tore bairo cabaimiatacããrẽ, ɯmɐrecóo macãã rupaꝝ pꝛamerẽ marĩ cũgojũgoetiya. Ati yepa macãã rupaꝝ roquere marĩ cũgojũgoya mai. Caberopɯ ɯmɐrecóo macãã rupaꝛe marĩ cũgojũgogarã yua. ⁴⁷ Caãmɯ caãnijũgoricɯ ati yepa macããjẽ ñerĩ mena cɯ caqũẽnojũgoricɯ ati yepa macããcũ ãñupĩ. Cabero caãmɯ caetariɯ Cristo pꝛame roque jõbui ɯmɐrecóo macããcũ niñami. ⁴⁸ Bairi ati yepapɯ mai ãna, marĩ cacũgori rupaꝝ pꝛame caãnijũgoricɯ, caãmɯ, ñerĩ mena caqũẽñoecoricure bairo carupaꝝcɯna niñama camasã. Aperã ɯmɐrecóopɯ caãniparã pꝛame Cristo ɯmɐrecóopɯ caatácɯ cɯ cacũgori rupaꝛe bairo, ɯmɐrecóo macãã rupaꝝ majũ cacũgoparã nigarãma.

⁴⁹ Jicãũ caãmɯ, ñerĩ mena caqũẽnoecoricure bairo ãmerẽ marĩ cabaurique cɯtoorea bairo cabero Jesucristo ɯmɐrecóo macããcũ cɯ cabaurique cɯtiere bairo marĩ baurique cɯtigarã yua.

⁵⁰ Yɯ yarã, atore bairo mɯjããrẽ ɿ quetibɯjugɯ ñiña: Camasã ati yepa macããna rii cuti, õwãã cuti na cabairi rupaꝝ mena Dios cɯ carotimasiĩrapꝛpꝛe etamasietĩñama. Tunu bairoa caboarije ùnie, ɯmɐrecóo macããjẽ caboaetie mena animasietĩñã. ⁵¹ Mai, cajũgoyepꝛe camasã na camasiẽtãjẽrẽ mɯjãã yɯ quetibɯjɯ masiõpa: Bairãpɯa, nipetiro marĩ riapeticoápérigarã. Tocãnacãũpɯa ape rupaꝝ roquere marĩ wasoapeticoagarã. ⁵² Bibi ñna pããrĩcãrõrẽ bairo jicoquei yua marĩ rupaꝝ wasoapeticoagarã. Putiricaró trompeta catɯsarore putirique caocajoro majũ tore bairo marĩ baiPETICOAGARã. Bairo putiricaró trompeta caocajoro yua, nipetiro Dios yarã cariamirĩcãrã catibuiapeticoagarãma. Bairo catitunurĩ bero, pɯgani rianemoetigarãma yua. Bairo na cabairo, marĩ ti watoare caátiaña cãã ape rupaꝝ marĩ wasoacoagarã. ⁵³ Ati rupaꝝ marĩ caãnajẽ cutie caboari rupaꝛe rocari yua, cawãma rupaꝝ pꝛamerẽ marĩ cũgojũgogarã. Marĩ rupaꝝ ati yepapꝛe cariamasiĩ rupaꝝ nimirõcãã, cawãma rupaꝝ cariaeti rupaꝝ majũ wasoacoagaro. ⁵⁴ Bairo ati rupaꝝ marĩ caãnajẽ cutie, marĩ rupaꝝ ati yepapꝛe cariari rupaꝝ pꝛame, caboaeti rupaꝝ, o cariaeti rupaꝝ cawasoaro bero yua, Dios ya tutipɯ na cawoaturicarore bairo baiPETI etaro majũ baigaro. Mai, atore bairo ñna ti tutipꝛe: “Baiyasiriquere Dios netõnɯcã peyocõãgami. Marĩ carianucũrĩjẽ ãninemoetigaro yua. ⁵⁵ ¿Dope to baiyupari yua baiyasirique catutuarijere bairo caãnimirĩqũẽ? ¿Noopɯ catoaure bairo capũnirĩjẽ caãnimirĩqũẽ to ãniñati?” ɿ woatuyupa Dios ya tutipꝛe. ⁵⁶ Carorije ati yepa macããjẽ pꝛame marĩ riayasio joroque caátie majũ niña. Tie pꝛame manigaro. Tunu bairoa tirãmpɯ macããjẽ roticũrĩqũẽ carorijere marĩ masiõ joroque caátie, marĩrẽ ññabeserore bairo caátie cãã manigaro yua. ⁵⁷ Dios pꝛame roque riariquere marĩ netõnɯcãõ joroque marĩ átigami marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori. ¡Bairi nocãrõ majũ Diore cɯ marĩ cabasapeoro ñunetõmajũcõãñal!

⁵⁸ Bairo cabairo jũgori yɯ yarã, caroaro jicãrõ tãni tocãnacã rãmɯa áticõã ninucũña. Marĩ Quetiupau yaye macããjẽ paariquere nemojãñurõ

jõpame átijõgonutu ánája. Merẽ mujãã masiña marĩ Quetiupau cũ caĩñajoro cũ yaye macããjẽrẽ marĩ caápata, cabugoroa ãna mee marĩ átiya.

16

La colecta para los hermanos

¹ Apeyera, marĩ yarã, marĩrẽ bairo Jesucristo mena catũgoñatutuari majãrẽ mujãã cadinero neñobojapeere mujãã yu quetibujupa: Bairi Galacia yepa macããna ñubueri majã poari dinero neñorã na caátipeere yu caátiroticũrĩcãrõrẽ bairo mujãã cũã mujãã ápa. ² Yerijãrĩcã rũmu caãno mujãã mena macããna jĩcãũ jeto cũ jericawoáto, cũ cawapataátajere iñacõñarĩ yua. Bairo cũ dinerore jericawori bero, cũ qũenocũ yucoteáto. Bairo mujãã caátimasĩata, yu pame etari, dinerore mujãã neñorotiricarõ mano caroaro yu jemasĩbujion. ³ Bairo yu pame mujãã tupu etau, Jerusalẽpu tie mujãã caneñoataje dinerore na yu jeárotigu mujãã cabesatana, mujãã cajogarãrẽ yua. Na pame marĩ yarã catũgousari majãrẽ tie dinerore na jeábojagarãma. Bairi cartaari cũãrẽ na mena yu woajogu marĩ yarãrẽ. ⁴ Yu cũã Jerusalẽpu yu caápée cañuata, na mena jĩcãrõ jãã ágarã.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Yu caátĩ yutea caãno Macedonia yepa macããnarẽ na ñiña netõájũgogu. Bairo tupu etari bero netõácũpu roque, mujãã Corinto macããnarẽ ñiñau etagu. ⁶ Bairo mujãã ture etari yoaro jĩcã yutea ñno yu añibujion. O ape watoa yu cabaiata, mujãã tupua puere yu netõõbujion. Bairo yu cabaiata, mujãã pame noo mujãã cajuátie mena yure mujãã juátijogarã, cabero noo yu caátõpu tunu yu caátõ yua. ⁷ Baipua, yoaro mee mujããrẽ iñanetõrĩqũe jeto yu átigaetiya. Yoaro jĩcã yutea cãrõ mujãã mena yu tuagatũgoñaña, marĩ Quetiupau cũ cabooata. ⁸ Mai, Efeso macãpu yu tuacõãgu Pentecostés bõse rũmu caetaparo jũgoye. ⁹ Bairo ti rũmu caetaparo jũgoye marĩ Quetiupau yaye quetire caroaro majũ camasãrẽ yu caquetibujumasĩpee nigaro ti yuteare. Yu paarique yasietigaro. Capããrã niñama atopure marĩ Quetiupau yayere butioro catũgousagarã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, capããrã niñama aperã, yu pesuare bairo caãna, yu caquetibujurijere caboena cũã.

¹⁰ Apeyera, mujãã tupu Timoteo cũ caetaata, caroaro mujãã mena cũ tũgoña useanio joroque iñã, caroaro jãñurĩpu cũ mujãã bocáwa. Cũ cũã yurea bairo marĩ Quetiupau yaye macããjẽrẽ paanucũñami. ¹¹ Bairi ni jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũ cũ boeticõã cũ baieticõãto. Atore bairo pame cũ mujãã ápa: Caroaro useanirĩqũe mena yerijõrõã cũ juátinemo joya, noo cũ caátõpu cũ caátõre. Bairo mujãã caátõ, yure iñau atĩgumi atopure yua. Yu pame cũrẽ cũ coteãcũ yu átiya aperã marĩ yarã catũgousari majã mena.

¹² Apei, marĩ yau Apolos pamerã butioro marĩ yarã mena mujããrẽ cũ ñiñañesẽã rotijomiwũ. Bairo yu caárotimiatacũãrẽ, ãmeacã majũrã mujãã ture ágaetiyami. Baipua, ape watoa cũ caágari rũmu yoaro meea mujãã tupu atĩgumi.

Saludos finales

¹³ Bairi yu yarã, caroaro tũgoña masacatiri ãña. Caroaro jĩcãrõ tũni tocãnacã rũma Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Yeri tutu- arique mena tocãnacã rũma caroa wãme jeto áticõã ninucũña. ¹⁴ Bairo

nipetirije mɯjãã caátinucũrĩjẽrẽ mɯjãã caápata, caroaro ãmeo mairĩqũẽ mena átiãninucũña.

¹⁵ Yɯ yarã, merẽ mɯjãã masĩña Estéfanas ya poa, Acaya yepa macããna cajũgoye tũgousajũgowã Jesucristo yaye quetire. Na ɸame ãmerẽ marĩrẽ bairo catũgousarã marĩ yarãrẽ na juátinemo ãninucũñama. ¹⁶ Bairi mɯjãã cũã na ũna na carotirore bairo caroaro átiãña. O aperã to caãna, jãã capaalore bairo caána, cajuatinucũrã na caĩrõrẽ bairo jĩcãrõ tũni mɯjãã caáto yɯ boya.

¹⁷ Marĩ yarã Estéfanas, Fortunato, apei Acaico yɯ tɸɸ na caetaro ñnarĩ na mena yɯ useaniña, mɯjãã ɸame yɯ mena mɯjãã caãmerĩmiatacũãrẽ.

¹⁸ Na ɸame mɯjãã yure yerĩ ñuo joroque mɯjãã caátinucũrõrẽã bairo na cũã yɯ tũgoña useanio joroque yɯ átiyama, yɯ tɸɸ etari yua. Na ũna camasã tore bairo caátinucũrãrẽ caroaro na caĩroanucũparã mɯjãã ãniña.

¹⁹ Ñubueri majã poari Asia yepa macããna mɯjããrẽ ñurotijoyama. Aquila, cũ nɸmo Prisca bairi aperã cũ ya wiipɸ cañubuenenñanucũrã cũã marĩ Quetiupɸ mena ɓtioro mɯjãã ñurotijoyama. ²⁰ Ato macããna marĩ yarã ñubueri majã cũã nipetiro mɯjãã ñurotijoyama. Bairi mɯjãã cũã mɯjãã mena macããnarẽ caroaro nɸcũɓgorique mena ãmeo bocári tocãnacãũɸua ãmeo jẽninucũña.

²¹ Yɯ, Pablo, yɯ majũɸua atie catɸsarijere mɯjãã yɯ ñuroti woatujoya.

²² Bairi ni ũcũ Jesucristore camaiecũ cũ caãmata, roro popiye Dios cũ caátipɸ cũ tuacõáto. ¡Marĩ Quetiupɸ, tãmurĩ cũ apáro!

²³ Marĩ Quetiupɸ Jesucristo nipetiro mɯjããrẽ caroare cũ jonemoáto.

²⁴ Nipetiro mɯjãã Jesucristo yarã mɯjãã cũã mɯjãã caãno jũgori ɓtioro mɯjãã yɯ maiña.

Tocãrõã niña atie queti yɯ cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecux, Dios yñre cã caboro jũgori Jesucristo yau apóstol cã caquetibũjãrotijon majũ yñ ãniña. Bairi marĩ yau, Timoteo mena mujãã ñubueri majã Dios ya poa macããna Corinto macã macããnarẽ mujãã woajon yñ átiya. Tunu bairoa aperã Dios ya poa macããna Acaya yepa nipetiropũ macããna cũãrẽ woajon yñ átiya. ² Bairi tunu marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mujãã na jonemoáto. Caroaro yerijõrõ ãnimasĩrĩqũẽ cũãrẽ mujãã na jonemoáto.

Sufrimientos de Pablo

³ Diore cã marĩ basapeoto, marĩ Quetiupau Jesucristo Pacũ majũrẽ. Cũã, marĩ Pacũ marĩrẽ caĩñamai majũ niñami. Cũ, Dios pũame tocãnacãnia roro popiye marĩ catũgoñayapapuarõ, marĩ yeri ñuo joroque caátinucũũ niñami. ⁴ Cũ pũame nipetiro roro popiye marĩ catãmũonucũrõ, marĩ juátinemonucũñami. Bairo marĩ cã caátieres masĩrĩ, marĩ cũã roro popiye cabairãrẽ na marĩ juátinemomasĩgarã. Marĩrẽ cã cajuátinemonomasĩrõ jĩcãrõ tũnia marĩ cũã aperãrẽ na marĩ juátinemogarã. ⁵ Jesucristo yarã ãnirĩ popiye cã cabairicarorea bairo popiye marĩ bainucũña. Bairo nocãrõ popiye marĩ catãmũorõ cãrõã marĩ catũgoñatutuapee cũãrẽ marĩ jonucũñami. ⁶ Bairi jãã cũã popiye jãã tãmũonucũña. Caroaro netõmasĩrĩ Jesucristo mena mujãã catũgoñatutuapeere borã, jãã pũame roro popiye jãã tãmũonucũña. Bairo popiye jãã cabaimiatacũãrẽ, jãã juátinemonucũñami Dios, jãã cũã mujããrẽ jãã cajuátinemonomasĩparore bairo ĩ. Bairo jããrẽ ĩñacõrĩ yua, mujãã pũame tũgoñaenarẽ bairo tutuaro mena mujãã nũcãnetõmasĩcõãgarã popiye jããrẽã bairo mujãã catãmũonucũrĩjẽrẽ yua. ⁷ Bairi mujãã mena caroaro cariape jãã tũgoñatutuacõãña. Cariape merẽ jãã tũgoñamasĩña: Mujãã cũã jããrẽã bairo popiye peeto ũno cabairã ãnirĩ, jããrẽã bairo caroaro tũgoñatutuarique cũãrẽ cacãgoparã majũ mujãã ãniña Dios cã cajorije majũrẽ yua.

⁸ Yñ yarã, nocãrõ popiye Asia yepapũ ãna, jãã catãmũorĩqũẽrẽ mujããrẽ jãã quetibũjũnemoña tunu. Nocãrõ popiye netõõrõ majũ catãmũorã ãnirĩ, merẽ jãã nũcãjĩãtieticoabujionũ. Cayasicoaparãrẽ bairo jãã tũgoñawũ, ti yepapũ ãna. ⁹ Capajĩãecoyasĩrãrẽ bairo marĩ jãã tũgoñawũ. Bairi, “Marĩ majũ rupau mena marĩ catũgoñarõ jũgori marĩ netõmasĩña,” ĩ tũgoñamasĩrĩ yua, Dios mena jeto jãã tũgoñatutujũgowũ. Cũ roque camasã cariaconoana na caãnimiatacũãrẽ, tunu na catinemo joroque caácu cã caãnoi, cã mena jeto cariape jãã tũgoñatutujũgowũ. ¹⁰ Dios pũame roque roro jãã catãmũorĩjẽrẽ jãã netõõwĩ. Bairi cã pũame nocãrõ roro jãã cayasibujiopeere jãã netõõgumi. Caroaro cariape jãã tũgoñatutuacõãña jããrẽ Dios cã canetõõcõãnipere. ¹¹ Tore bairo roro jãã catãmũorĩjẽrẽ jãã netõõcõã nigumi, Diopũre jãã mujãã cajẽnibojaata. Bairi marĩ nipetiropũ jĩcãrõ Diore cã marĩ basapeogarã, nocãrõ caroaro jãã cã caátibojarijere ĩñarĩ. Capããrã aperã cũã tore bairo cã basapeogarãma.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Bairāpua, jīcā wāme jūgori jāā useaniña: Jāā catūgoñāata, caroaro jīcārō tūni ati umarecōopure jāā átīāniña. Mújāā watoapure āna, tore bairo majū jāā átīāninucūwū. Tiere tūgoñarī jāā useaninucūña. Tore bairo jāā caátīānie pūame jāā majū jāā camasīrījē jūgori mee, Dios cañuñ ānirī tore bairo jāā átīānimasīō joroque átīyami. ¹³ Jāā cartaaripure ricaati wāme bueri mújāā tūgomawijiao joroque jāā woajoetinucūña. Bairi cariape jīcārō tūni mújāā catūgomasīrō yu boya jāā caátīāninucūrījērē. ¹⁴ Merē bairāpua peeto mújāā tūgomasīña jāā caátīāninucūrījērē. Nemojāñurō mújāā camasīnemorō boya. Bairi marī Quetiupau Jesús ati yepapu cū catunuatī rāmū caāno, caroaro jīcārō tūni jāārē masīpetiri bero jāā mena mújāā useanigarā. Jāā cūā mújāā mena caroaro jīcārō tūni jāā useanigarā, mújāā caátīānajē cūārē īñarī yua.

¹⁵ Tore bairo mai tiere masītūgoñarī, cañijūgoro mújāārē ñiñau ágatūgoñamiwū. Tore bairo mújāārē yu caññauapáta, pūgani cārō mújāārē ñiñañesēānemobujio. ¹⁶ Mai, cañijūgoro, Macedonia yepapu ácu, mújāā ñiñanetōájūgoga tūgoñamiwū. Tore bero, topu caatácu tunuácu mújāā ñiñanetō ānemogamiwū tunu. Bairo yu cabaiata, mújāā pūame Judea yepapu yu caátō, yu mújāā juátinemo jobujioricarā. Tore bairo yu catūgoñamiatacūārē, cariape yu baimasīpū. ¹⁷ Bairi mújāārē, ¿yu caátipeere caroaro cariape tūgoñaecūā, tore bairo ñiñuparī? ¿Mújāārē ītou, “Yu águ,” o “Yu ápérigu,” pūgani cārō ñinemopecuti? Tore bairoa jīcā riseroa īrāana, jāā īnemopectinucūña.

¹⁸ Dios cūā caroaro cariape masīñami tiere. “Mújāārē jāā īñarágārā,” o “Jāā ápérigarā,” jīcā riseroa īrāana, jāā īnemoetinucūña. Tiere Dios cūā masīñami. ¹⁹ Yu, Timoteo, bairi Silvano mena, Jesucristo Dios macū yaye quetire jāā quetibujunucūña. Cū yaye queti pūame cariape niña. Jīcā risero īmicūā, ricaati īrīqūē mee niña. Torea bairo jāā cūā jīcā riseroa jāā busunucūña. ²⁰ Jesucristo pūame Dios cū cañquetibujūgoyeticūrīqūē nipetirijere caátipeyoyu majū niñami. Bairo caācū cū caānoi, Diore cū marī cabasapeoripau caāno, “Bairo to baiáto,” marī īnucūña. ²¹ Cūā niñami Dios mújāārē, bairi jāā cūārē cabesericu, Jesucristo yarā marī caānimasīparore bairo ī. Tunu bairoa jāārē cū yaye quetire cajūgoquetibujuparā majū jāā cūwī. ²² Bairi cū yarā cawāmecuna marī ānio joroque marī ásupi. Espiritu Santore marī yeripu cū joyupi Dios, “Nipetirije cū cañjūgoyeticūrīcārōrēā bairo átipeyocōāgumi,” marī cañmasīparore bairo ī.

²³ Baipua, yu caāgatūgoñarīcārōrē bairo Corinto macāpu ápériri, jīcā riseroa īmicūā, ricaati ī mee yu baiya. Mújāā, caroaro mújāā caānipeere bori mújāā tūpure yu ápéwu. Tiere Dios cūā cariape masīñami. ²⁴ Bairi tutuaro mena mújāā caátipeere mújāā átīrotigarā mee, tore bairo jāā quetibujunucūña. Merē bairāpua Dios mena caroaro catūgoñatutuarā mújāā āniña. Caroaro marī nipetiro useanirīqūē mena nemojāñurō Diore marī camasīparore bairo, mújāārē juátinemorā bairo jāā quetibujuya.

2

¹ Bairi yu pūame tunu, “Roro na yapapua joroque na yu átibujio,” ī, mújāārē ñiñañesēānemoyu ápéwu. “Atopua yu tuacōāgu mai,” ñi tūgoñawū.

² Bairi mújāā yapapua joroque mújāā yu caññarījē jūgori yu caápata, ¿noa mena yu tūgoña useanibujiocti? Mújāā roque yu tūgoña useanio joroque caāna majū mújāā āniña. Bairi roro mújāā yapapua joroque yu átinemogaepu. ³ Bairi merē mújāārē cajūgoye jīcā carta mújāā yu

woaquetibujũ jũgoyetijowũ. Mũjãã tũpũ yũ caãno, yũ yapapuaŋo joroque mũjãã caãperiparore bairo ĩ, yũ woaquetibujũ jũgoyetijowũ. Yũ useanio joroque mũjãã caãto bootũgoñarĩ tore bairo yũ ápũ. Bairi cariapea yũ masĩña mũjãã mena yũ caũseaninucũrĩjẽrẽ. Jĩcãrõrẽ bairo nicõãña. ⁴ Bairũa mũjããrẽ yũ cawoajori rũmũ caãno yũ caĩwoajopeere tũgoñarĩ roro majũ yapapuari yũ otinucũwũ. Bairo cabaimiatacũãrẽ, mũjãã tũgoña yapapuaŋo joroque ĩ mee, mũjããrẽ yũ woaquetibujũjowũ. Mũjããrẽ nocãrõ yũ caĩñamairĩjẽrẽ na masĩátŋo ĩ roque, tore bairo mũjãã yũ quetibujũ woajowũ.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Bairi ni ũcũ yũre yũ yapapuaŋo joroque caácsũ pũame, yũ jeto meerẽ tore bairo ácamĩ. Bairũa mũjãã cũãrẽ peeto ũno mũjãã yapapuaŋo joroque ásupĩ. Netõnucãrõ majũ ĩgaecu “peeto ũno” mũjããrẽ ñĩ quetibujũya. ⁶ Tore bairo roro marĩ baio joroque caácsũre tutuaro merẽ capããrũa mũjãã mena macããna mena cũrẽ mũjãã cabeyorique merẽ ñũjãñũña. Tunu mũjãã caátinemopee maniña. ⁷ Bairi yua, ámerẽ cũrẽ roro cũ mũjãã caátajere masiritiri cũ mũjãã cajuátŋo ñũña. Roro netõrõ yapapuari cũ ánimasĩtĩtĩ joroque ápericõãña. ⁸ Bairi tunu mũjããrẽ ñinemoña: Cañijũgoro cũrẽ mũjãã camairĩcãrõrẽ bairoa áme cũãrẽ cũ mainemoña. ⁹ Bairi cajũgoyepũ ati wãme yũ caquetibujũrijere mũjãã yũ quetibujũ woajõjõgowũ. Cariapea, “Yũ caátirotirijere na átimasĩgamiñati,” ĩ masĩgũ, tiere mũjãã yũ woatujowũ. ¹⁰ Ni ũcũrẽ roro mũjãã caátajere mũjãã camasiritibojaata, yũ cũã tiere cũ yũ masiritibojagũ. Bairi roro cũ caátaje caãmata, cũ yũ masiriyobojagũ, nocãrõ mũjããrẽ camai áñirĩ Cristo cũ caĩñajoro yua. ¹¹ Bairo marĩ caãmeo átimasĩata, wãtĩ pũame marĩ rocatu masĩtĩgumi. Bairãrũa roro camasãrẽ cũ caátitomasĩnucũrĩjẽrẽ caroaro majũ merẽ marĩ masĩjãñũña.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Troas macãpũ Cristo yaye quetire yũ caquetibujũetaro, to macããna capããrã marĩ Quetiupũ yaye quetire tũgogamiwã. ¹³ Bairo na catãgogamiatacũãrẽ, yũ pũame caroaro yerijõrõ yũ ánimasĩẽpũ marĩ yũ Titore yũ cabocãetaeto jũgori yua. Bairi to macããnarẽ átãje uwiri bero, ato Macedoniapũ yũ atĩcoapũ yua.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Jĩcãũ pajĩãrĩ majã quetiupũ cũ capajĩãtunuetari bose rũmũ caetaro, cũ ũmũarẽ cũ capũnaa nũcãrotirore bairo marĩ cũ canetõrĩcãrã cũãrẽ Jesucristo mena marĩ neñarotiyami Dios. Tunu bairoa cajutiñurĩjẽ werea ũnie na cabusemũgõjoro nipetiropũ cabusejesapeticoatore bairo nipetiropũre cũ yaye quetire quetibujũbatũ átiyami Dios marĩ caquetibujũnetõrĩjẽ jũgori. Tiere tũgoñarĩ, “Dios, jãã mena mũ ñũjãñũña,” jãã ĩnucũña. ¹⁵ Bairi marĩ Jesucristo yarã ána, Dios pũame cũ useanio joroque ána, marĩ átiya. Werea incienso cajutiñurĩjẽrẽ Jesucristo cũ pacũre cũ cabusemũgõ jorijere bairo caãna marĩ ániña. Bairo caroaro cariape marĩ yeri marĩ cañinucũrĩjẽrẽ nipetiro camasã ĩñajesa peticoanucũñama. Bairi canetõparã, cayasiparã cũã nipetiro jĩcãrõã ĩñajesa peticoanucũñama caroaro marĩ yeri mena marĩ caátĩãnierẽ. ¹⁶ Cayasiparã pũamerã, marĩ pũame carorije capũnirĩjẽ cabusejorore bairo na marĩ ániña. Marĩ ũna cũ yaye quetire catũgõũsarã cũ canetõparã pũamerã, marĩ pũame caroa cajutiñurĩjẽ cabusejorore bairo na marĩ ániña. Bairi ni jĩcãũ ũcũ cũ majũã

cũ camasĩrĩjẽ mena Dios yayere quetibũju masĩēcũmi. Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori roque quetibũju masĩñami. ¹⁷ Bairãpua capããrã aperã Dios yaye quetire quetibũjuganucũñama, tie mena paio wapatarã. Jãã pũamea narẽ bairo jãã áperinucũña. Jesucristo yarã, Dios cũ cajoricarã ãnirĩ, cũ caĩñajoro caroaro cariape nũcũbugorique mena jãã quetibũjunucũña.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Mũjããrẽ tunu atore bairo jãã caquetibũjuata, “Jãã majũã jãã caátiere ãnarĩ, jãã mũjãã cabasapeopee boya,” ãrã mee jãã ãña. Tunu bairoa mũjãã pũame jããrẽ masĩmirãcũã, “¿Tie na cabuerije ãũjãñũña,” aperã mũjãã na caĩwoabojajũgoyetirica pũrõrẽ mũjãã bootãgoñãñati? ¿O ti pũrõ ãnorẽ mũjããrẽ jãã cajẽninucũrõrẽ mũjãã boyati? Tore bairo jẽninucũñama aperã mũjããtu caquetibũjuñesẽãrĩ majã. ² Mũjãã pũame roque ti pũrõ ãnorẽ bairo caãna majũ mũjãã ãniña. Bairi noa ãna camasã, mũjããrẽ jãã caquetibũjurije jũgori mũjãã yeripũ tũgoñawasoari caroaro cariape mũjãã caátĩnierẽ ãnarĩ, “Pablojãã na cabuerije ãũjãñũña,” na caĩpee niña. ³ Bairo jãã caquetibũjuro jũgori Jesucristo pũame mũjãã yeri wasoao joroque mũjãã ásupi. Camasã apeye ãnie buipũ na cawoaturo ãnorẽ bairo jũgori mee, Espĩritu Santo cacati majũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori mũjãã yeri wasoao joroque mũjãã ásupi. Apeye ãtã ãnie bui mee, camasã cũ yarã yeripũre woatuare bairo mũjãã wasoayupi.

⁴ Bairi Dios mena jãã catũgoñatutuarije jũgori tore bairo cariape mũjããrẽ jãã ãmasĩña, Jesucristo yarã ãnirĩ. ⁵ Jãã majũ jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee, Dios jããrẽ cũ camasĩõjorije jũgori roque tore bairo caroaro jãã átiãnajẽ cutimasĩña. ⁶ Dios pũame roque masĩrĩqũẽrẽ jowĩ, camasãrẽ cawãma wãme cũ caátibojacũrĩqũẽrẽ jãã caquetibũjumasĩparore bairo ã. Cũ caátibojacũrĩqũẽ pũame bui macããjẽ paperapũ woaturiquere bairo mee niña. Espĩritu Santo jũgori marĩ pupeapũ yeri tũgoñawasoarique majũ niña. Moissẽ ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cawoatucũrĩqũẽ ãnie marĩ yasio joroque caátipee majũ niña. Espĩritu Santo, Dios Yeri pũame roque marĩ caáticõã ninucũõ joroque caãcũ majũ niñami.

⁷⁻⁸ Tie roticũrĩqũẽ ãtããpũ Dios cũ cawoaturique pũame nocãrõ tutuaro caasiyabatorije mena etajũgoyupa. Bairi israelita majã pũame tiere Moissẽ ãnacũ cũ caneatõ, cũ riapẽre peeto ãno cũãrẽ ãñacãnamu masĩẽsupa. Bairo tutuaro mena caasiyabatomiãtacũãrẽ, jĩcã rũmũ caãno, caasiyabatorije capetipee ãñupã. Bairo tie Moissẽ ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ camasã na yasio joroque caátipee pũame caasiyarije mena caetarique caãmata, ãnocãrõ tutuaro netõrõ to etaetibujocuti camasãrẽ cawãma wãme Dios cũ caátibojacũrĩqũẽ! Espĩritu Santo marĩ yeripũ cũ caãnie pũame roque netõjãñurõ caroa niña. ⁹ Bairo ãgu ãñiña: Jĩcã wãme roticũrĩqũẽ caasiyarije mena caetarique caãmata, ãnocãrõ tutuaro netõrõ to etaetibujocuti Dios yaye queti, camasãrẽ, “Carorije wapa mãnarẽ bairo mũjãã ãñiñaña,” cũ caĩrĩqũẽ queti pũame! ¹⁰ Bairi Jesucristo yaye cawãma queti mena cajũgoyepũ Moissẽ ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ caĩñacõñaata, caãnimajũrĩjẽrẽ bairo mee tuacõãña yua. Bairi Jesucristo yaye queti pũame ãnetõmajũcõãña. ¹¹ Tore bairo caasiyabatorije capetipee yoaro jãñurõ caãnajẽ caãmata, nemojãñurõ caroa majũ niña capetietie Jesucristo yaye queti pũame roque.

12 “Di rûmu ûno Jesucristo yaye queti capetietie niña,” î tûgoñarî, uwiricaró mano camasârê tiere na jââ quetibujunucûña. 13 Moisés ânacû cû caátatore bairo jââ, jââ âperinucûña. Cû ânacû puame, “Israelita majâ yu riapê caasiyarije capetiro îñarema,” î, cû riapêre juti asero mena bugatonucûñañupû. Cû ânacûrê bairo yasiori jââ quetibujuetinucûña camasârê. 14 Bairâpu, ti yutea macâña israelita majâ tiere tûgopuoosupa. Âme cûârê torea bairo na pârâmerâ cûâ tûgopuoetinucûñaama Dios na cû caquetibujugamirîjêrê. Na camasîpeere juti asero cañnotarore bairo na êñotatonucûña. Bairo ânimirâcûâ, Jesucristo mena na catûgoñatutuata roque, tie Dios yaye caroa quetire tûgomasîjâtigarâma. 15 Âmepû cûârê Moisés ânacû cû cawoaturica tutirire buerâ, tûgopuojiâtietinucûñaama. Caroaro na catûgomasîbujiopeere mai, juti aserore bairo na êñotacûâ ninucûña na catûgoñarîjêpûre. 16 Bairo cabaimiatacûârê, ni jîcûâ ûcû roro cû caátinucûrîjêrê pitiri Dios puamerê cû catûgousajûgoata, jutiore bairo cañnotarije peticoagaro yua. Bairo cabairo, caroaro tûgomasî jûgogami yua Dios yaye quetire. 17 Marî Quetiupau cû caátie, bairi Espîritu Santo cû caátie cûâ jîcârôrêâ bairo niña. Bairi noo ûno Espîritu Santo cû caâmata, ñe ûnie mano caroaro cariape âtiânimasiñama camasâ. 18 Bairo cabairo jûgori yua marî nipetiro Jesucristo yarâ caâna puame juti asero ûno mena cabûgatoecorârê bairo mee marî âniña. Dios yaye quetire caroaro cariape merê marî masîña. Tunu bairoa êñoorôrê muipû cû caasirocaturore bairo marî cûâ caroaro marî caátianie, marî Quetiupau yaye nocârô caroa macâjêrê marî âti îñonucûña camasârê. Marî Quetiupau, cû Yeri Espîritu Santo jûgori marî wasoanutuao joroque marî âtinucûñami marî yeri marî catûgoñarîjêrê. Bairo cû caáto jûgori yua, tocânacâ rûmua nemojâñurô cûrê bairo cañnajêcuna marî âninemonutuanucûña.

4

1 Dios puame jâârê caññamai ânirî cû yaye caroa quetire jââ quetibujunetôrôtiowî camasârê. Bairo cû caátirotiricarâ ânirî jââ puame tiere paajutiricaró mano caroaro jââ quetibujunucûña. 2 Bairi tunu cañuena yasioropû roriye na caátie ûnie caboborijere jââ boetinucûña. Îtorique mena Dios yaye quetire jââ quetibujuetinucûña. Diore cañapeocorâ ânirî tie queti cûârê wasoaricaró mano caroaro cariape jââ quetibujunucûña. Tore bairo cariape macâjêrê jââ caquetibujarijere jâârê camasîrâ tiere caroaro masîcûâñama. 3 ¿Bairi jââ caquetibujarijere noa na tûgopuoetinucûñati? Cayasiparâ jeto tiere tûgopuoetinucûñaama Jesucristo camasârê cû canetôrîjê quetire. 4 Cariape na catûgogaetie bui, ati yepa macââcû quetiupau wâtî puame caroaro na catûgomasîbujiopeere catûgomasîênarê bairo na âtiêñotayami. Bairi cañapâmasîêna muipû cû caasibatorijere na cañnacânamumasîêtînucûrôrêâ bairo na cûâ Jesucristo yaye nocârô caroa quetire di rûmu ûno tûgomasîêtînucûñaama. Nocârô caroá, Dios catutua cû cañnajê cutiere bairo cañnajêcucu yaye quetire na tûgomasîêtîô joroque âtinucûñami wâtî. 5 Jââ puame, jââ majûâ jââ caátie na îroáto îrâ mee, mujâârê jââ quetibujunetônucûña. Jesucristo marî Quetiupau jîcûâ cû cañnierê quetibujurâ jââ âtinucûña. Bairi jââ puame mujâârê capaabojarâ, cajuátî majârê bairo jââ âninucûña, Jesucristore jââ cañnamairîjê jûgori yua. 6 Dios puame cawâmapapûre ati yepa naitîârô cañnimirîcârôrê to busuo joroque ásupi. Cûâ niñami âme cûârê marî yeri canaitîârôpu cañnierê bairo marî cañnajê cutiere

cabusuropu to ãnio joroque caácu majũ. Tore bairo átinucũñami Dios, cũ macũ Jesucristo nocãrõ cañuu caroaro cũ caátiere ññari bero, Dios cũ caãnajẽ cutiere marĩ camasĩparore bairo ñ Jesucristo jũgori.

El vivir por la fe

⁷ Bairi atie Dios nocãrõ cũ catutuarijere jãã camasĩnucũrĩjẽ puame, cawapacutie netõjãñurõ jããrẽ cañurĩjẽ niña. Bairo tiere masĩrĩ aperã camasãrẽ na jãã quetibujunetõnucũña. Bairo caquetibujurã nimirãcũã, ati rupau puamerã catutuaenarẽ bairo caãna jãã ãniña, rĩru cawatiyasi-parure bairo yua. Bairo jãã cabaiãnierẽ ññari nipetiro camasã, “Na catutuarije jũgori mee, Dios cũ catutuarije jũgori roque tore bairo quetibujũ masĩñama,” jãã ñ masĩnucũñama. ⁸ Ati yepapure ãna, roro popiye jãã bainucũña. Bairo cabairã nimirãcũã, “¿dope bairo marĩ bairãti?” di rãmu ñno jãã ñ tũgoñaetinucũña. Tunu bairoa roro popiye jãã cabairije mena tũgoña yapapuamirãcũã, di rãmu jãã quetibujũ jãnaetinucũña. ⁹ Roro popiye jãã tãmuo joroque jãã átiepenucũñama. Bairo roro na caãna jãã caãniamiatacũãrẽ, Dios puame di rãmu ñno jãã aweyoetinucũñami. Jããrẽ capajĩamasĩrã nimirãcũã, jãã yeri puamerẽ dope átiyasiomasĩtĩñama. ¹⁰ Bairi noo jãã caãnucũrĩpau cãrõ jãã cũã Jesucristo roro na cũ caátiecogaricarorea bairo roro cayasicoaparãrẽ jãã ãnicotenucũña jãã wapana jũgori. Bairo Jesucristo cũ cabairiquere bairo jãã cũã roro popiye tãmuomirãcũã, caroaro cũ caãnajẽ cutie macããjẽ cũãrẽ jãã áti ññomasĩnucũña camasãrẽ. ¹¹ Tunu bairoa jãã nipetiro, tocãnacã rũmua capajĩaecoparãrẽ bairo jeto jãã ãninucũña, Jesucristo yarã ãnirĩ. Bairo cabairã nimirãcũã, caroaro Jesucristo cũ catutuarijere camasãrẽ caáti ññoparã jãã ãniña ati rupau cayasipa rupau mena. ¹² Tore bairo jãã puame Jesucristo yaye quetire quetibujurã, roro jãã tãmunucũña. Bairo jãã cabaimiatacũãrẽ, jãã caquetibujuriye jũgori mujãã puame yeri capetietiere cacũgoparã majũ mujãã ãniña.

¹³ Bairo Dios jããrẽ cũ cacotemasĩnucũrĩjẽrẽ tũgoñatutuari uwiricarõ mano jãã quetibujunucũña cũ yaye quetire. Torea bairo ñ woatuyupa Dios ya tutipũ cũãrẽ: “Dios mena tũgoñatutuari cũ yaye quetire uwiricarõ mano camasãrẽ na yũ quetibujunucũña,” ñ woatuyupi. ¹⁴ Bairi cariape merẽ marĩ masĩña: Dios puame, Jesucristo cũ cariacomiatacũãrẽ cũ catitunoo joroque cũ caátatorea bairo jãã cũãrẽ jãã catiogumi. Bairo jãã catori bero mujãã jĩcãrõã marĩ neágumi cũ caãno mũmrecóopu yua. ¹⁵ Nipetiro popiye jãã catãmuorĩjẽ bainucũña, caroaro mujãã canetõmasĩpeere ñrõ. Bairo mujãã mena macããna aperã nemojãñurõ Cristore catũgousarã na caãninemoata, nemojãñurõ Dios cũãrẽ cũ na cabasapeopee cũã nigaro, nocãrõ marĩ mena cañuu cũ caãno jũgori.

¹⁶ Bairi popiye baimirãcũã, jãã puame cayeritutuaenarẽ bairo jãã tũgoña yapapuaetinucũña. Ati rupau mena tocãnacã rũmua cabucua jũgoyecũna nimirãcũã, jãã yeri jãã catũgoñarĩjẽ puame nemojãñurõ jõpuame cawãma yeri majũ cacũgorã jãã ãnijũgoyecatinucũña. ¹⁷ Bairopua atie, ati yepapu ãna roro popiye jãã catãmunucũrĩjẽ capetipee niña. Bairi ñe mee niña jããrẽ. Bairo popiye baimirãcũã, cabero netõjãñurõ caroa capetietipeere cacũgoparã majũ jãã ãniña. ¹⁸ Bairo cabairo jũgori butioro majũ ati yepa macããjẽ caãnierẽ jãã ñroetinucũña. Bairi ãme marĩ caĩñaetinucũrĩjẽ mũmrecóo macããjẽ Dios marĩ cũ cajopee puamerẽ jãã ñroanucũña. Ati yepa macããjẽ capetipee majũ niña.

Үмүрөсөрү мацаӓӓӓ роке тоцӓнацӓ рӓмӓа саӓницӓӓнинуцӓpee мажӓ ниӓа.

5

¹ Bairi marĩ rupaу pӓame ati yepa macӓӓ wiire bairo niӓa. Ti wii caboarorea bairo caboapa rupaу majӓ niӓa. Bairo marĩ rupaу caboamiatacӓӓrӓ, Dios pӓame роке caroa rupaу majӓ marĩ qӓӓnogӓmi ӓмүрөсөрү. Ti rupaу pӓame di рӓмӓ ӓno caboаети rupaу, capetieti rupaу majӓ nigaro. Camasӓ na caӓta rupaу mee nigaro. Tiere merӓ caroaro marĩ masicӓӓӓa. ² Bairi marĩ pӓame ati rupaу mena ӓna, marĩ jӓtinucӓӓa. ¡Tame! Merӓ ӓmea ӓмүрөсөо macӓӓ rupaу marĩ ya rupaу саӓnipa rupaуpӓ роquere marĩ ӓnicӓӓgamiӓa. ³ Ti rupaу cawӓma rupaу cӓgo wasoari cawӓma jutii cajӓӓawasoarӓrӓ bairo marĩ ӓnigarӓ. Bairi carupaу mӓnarӓ bairo marĩ ӓmerigarӓ yua ӓмүрөсөрүre. ⁴ Bairi ati yepapӓ ӓna mai, marĩ yeri jӓnijӓnucӓӓa, roro cayapapuanucӓӓrӓ ӓnirӓ. Marĩ pӓame marĩ rupaure cajutiwe ecorӓrӓ bairo marĩ ӓnigaetiya. Torea bairo Dios marĩrӓ cawӓma rupaу cӓ cajӓӓwasoaro роquere marĩ boya. Bairo Dios marĩ cӓ caӓto ati rupaу cayasimiatacӓӓrӓ, cawӓma rupaу pӓame ӓnijӓgogaro yua. ⁵ Dios pӓame роке tore bairo marĩ cabaimasӓpeere marĩ qӓӓenoyubojau ӓtiyami ӓмүрөсөрүre. Cӓӓ, marĩ jowӓ cӓ Yeri Espiritu Santo cӓӓrӓ, cawӓma rupaу mena marĩ cacaticӓӓnipeere marĩ cacӓgomasӓparore bairo i yua.

⁶ Bairi marĩ pӓame Dios mena marĩ tӓgoӓnatutuacӓӓniӓa. Ati rupaу marĩ саӓnijӓgori rupaу mena ӓna, marĩ Quetiupaу tӓpӓ саӓmerӓrӓ bairo caӓna marĩ ӓniӓa. ⁷ ӓmerӓ mai, cӓ marĩ iӓaetinucӓӓa. Bairo cӓrӓ caӓӓaena nimirӓcӓӓ, cӓ mena marĩ tӓgoӓnatutuacӓӓa. ⁸ Ati rupaure marĩ piti-gacapӓ, jicoquei marĩ Quetiupaу tӓpӓ marĩ саӓniparore bairo iӓa. ⁹ Bairi toцӓnacӓni jӓӓurӓpӓa marĩ Quetiupaу marĩrӓ cӓ caӓӓauseanipeere marĩ bonucӓӓa. Tore bairo marĩ boya, ati rupaу marĩ cacӓgori рӓмӓ саӓno, o cӓtӓ ӓмүрөсөрү marĩ caӓmatacӓӓrӓ yua. ¹⁰ Marĩ nipetiro Jesucristo cӓ caӓӓabeseri рӓмӓ саӓno, ati yepapӓ ӓna toцӓnacӓ wӓme marĩ caӓtajere, cӓrӓ caӓӓabese eoparӓ majӓ marĩ ӓniӓa. Ti рӓмӓ саӓno ati rupaу mena ӓna, caroa wӓme, o rori wӓme marĩ caӓta wӓme cӓrӓ iӓnacӓӓarӓ, tie wapa marĩ wapa jogӓmi.

El mensaje de la paz

¹¹ Bairi, “Marĩ Quetiupaure nipetiro camasӓ cӓ na canucӓbӓgoro boya,” i tӓgoӓarӓ, camasӓrӓ Cristo yaye quetire na masӓo joroque jӓӓ ӓtijӓtiganucӓӓa. Tore bairo caroaro cariape jӓӓ catӓgoӓnanucӓӓrӓjӓrӓ Dios cӓӓ masicӓӓӓami. Bairi мӓjӓӓ cӓӓ tiere мӓjӓӓ camasӓrӓ ӓniӓa. ¹² Мӓjӓӓrӓ tunu atore bairo jӓӓ caquetibӓjuata, “Jӓӓ majӓӓ jӓӓ caӓtiere iӓarӓ мӓjӓӓ cabasapeopee boya,” iӓrӓrӓ bairo mee jӓӓ iӓa. Bairo pӓame мӓjӓӓ caӓtore borӓ jӓӓ iӓa: Jӓӓ caӓtiӓnierӓ caroaro masicӓӓarӓ, “Cari-ape quetibӓjuyama Pablojӓӓ,” aperӓ ricaati caquetibӓjӓrӓrӓ na мӓjӓӓ caӓquetibӓjumasӓpee ӓnierӓ borӓ jӓӓ iӓa. Tore bairo ӓtimasӓӓtimirӓ, ricaati caquetibӓjӓrӓ pӓame, “Caӓurӓ niӓama,” iӓnucӓӓama, camasӓrӓ na rupaу bui macӓӓӓ jetore caӓӓarӓ nimirӓcӓӓ. Camasӓ na yeri na catӓgoӓarӓjӓepure masӓӓtimirӓcӓӓ, tore bairo i basӓnucӓӓama. ¹³ Na ӓna jӓӓrӓ, “Mecӓrӓ baiyama,” jӓӓ na caӓmiatacӓӓrӓ, jӓӓ pӓame Dios yaye macӓӓӓjӓrӓ ӓna jӓӓ ӓtiya. Ape watoara caroaro cariape jӓӓ caӓtiere мӓjӓӓ caӓӓaata, caroaro мӓjӓӓ caӓtiӓnimasӓpeere ӓna jӓӓ ӓtinucӓӓa. ¹⁴ Jesucristo butioro marĩrӓ cӓ camairӓjӓrӓ tӓgoӓarӓ popiye baimirӓcӓӓ, cӓ caborore

bairo jãã átiãnajê catinucũña. Jesucristo jĩcãũã marĩ nipetiro popiye marĩ cabaibujioriquere marĩ riabojayupi. Bairi cã mena cariari-carãrê bairo marĩ tuaya. Bairo cã cariabojariquere cariape jãã camasĩjũgoricapauũna yua, tocãnacã rãmũã cã carotirore bairo jeto jãã átinucũña. ¹⁵ Marĩ carorije wapare netõgũ, marĩ riabojayupi Jesús. Bairo tiere tũgoñarĩ marĩ majũã marĩ cabooro caáperiparã marĩ ãniña. Marĩ Quetiupau marĩ carorije wapare riabojari bero cacatitunurĩcũ cã carotirore bairo jeto caátiparã marĩ ãniña.

¹⁶ Bairi jãã puame ati umũrecóo macããna, aperã camasãrê bui macããjê na rupauẽ na caĩñabeserore bairo jãã áperinucũña. Mai, cajũgoyepũre torea bairo yũ tũgoñarĩqũẽ catimiwũ. “Jesucristo, cabũgoro macããcũ ãcũmi,” ñi tũgoñanucũmiwũ yũ cũã. ãmerẽ yua, bairo mee yũ tũgoñaña. ¹⁷ Bairi ni jĩcãũ ãcũ Jesucristore catũgousajũgoũ ape yeri cacũgoũpu niñami. Roro cã caátinucũrĩqũẽrê caátijãnarĩcũpu niñami. Bairo roro cajũgoyepũ cã caátĩãnajêrê pitiri bero, caroa macããjê jeto caátĩãninucũũ majũ tuayami yua.

¹⁸ Atie nipetirije Dios marĩ cã cajuátie, marĩ cã caátibojarije niña. Cũ puame jĩcã yeri pũnarê bairo cã mena marĩ ãnio joroque marĩ ásupi Jesucristo marĩ Quetiupau jũgori. Tunu bairo nipetiro camasã cã mena jĩcã yeri pũnaacunarê bairo na ãnio joroque ã, cã yaye quetire jãã quetibũjunetõrotiwĩ. ¹⁹ Bairo puame ĩgũ ñiña: Dios puame ati umũrecóo macããna nipetirore Jesucristo mena na catũgoñatutuario jũgori cã mena jĩcã yeri pũnaacunarê bairo na ãnio joroque ácu baiyami. Camasã roro na caátinucũrĩjêrê na netõbojagumi Dios, Jesús mena na catũgoñatutuata. Tie caroa quetire camasã na camasĩparore bairo ĩ, jãã quetibũjunetõrotiwĩ. ²⁰ Bairi Jesucristo yaye quetire cabuerã, cã cacũrĩcãrã majũ jãã ãniña. Mujããrê Dios cã majũã cã caátirotirijere, jãã jũgori mujããrê tore bairo átirotiyami: Dios mena busuqũẽnoña. Cũ mena jĩcã yericunarê bairo ãnajêcusa. ²¹ Cristo carorije caápei cã caãnimiatacũãrê, marĩ carorije wapa cã riao joroque ásupi Dios. Bairo cã ásupi cã macãrê, carorije wapa mánarê bairo marĩ cã caĩñaparore bairo ĩ.

6

¹ Bairi yua, jãã puame Dios yaye paariquere cajuátinemorãrê bairo caãna ãnirĩ mujããrê jãã ĩña: Dios nocãrõ cañuu ãnirĩ mujãã cã cajuátĩãnierê ĩñateeticõãña. ² Torea bairo ĩcũñupĩ Dios cã ya tutipũ cũãrê:

“Yoaro mee yũre mũ cajẽnirĩjêrê mũ yũ tũgobojagũ.

Bairo mũ tũgobojari yua, camasãrê yũ canetõrĩ rãmũrê mũ yũ juátinemogu,” ĩ quetibũjuyupi cã ya tutipũre.

Bairi ãmea ãno baiya Diore marĩ catũgousamasĩpa rãmũ majũ. ĩãmea Dios marĩ carorije wapare cã canetõrĩ rãmũ majũ ãno baiya!

³ Bairi jãã puame noa ãnarê jĩcãni ũno roro jãã áti ĩñoetinucũña. Jãã paarique cawapa manie, cabũgoro macããjêrê bairo to tuaeticõãto ĩrã, roro aperãrê jãã áti ĩñoetinucũña. ⁴ Bairo puame roque jãã átinucũña: Nipetiro dise ũnie jãã caátĩ wãme cãrõ Dios paabojari majã jãã caãnierê jãã áti ĩñoãninucũña. Popiye tãmũomirãcũã, tũgoñaenarê bairo tiere caroaro mena jãã nucãcõãnucũña. Tunu bairoa jããrê carũsarijere, jããrê roro na caátigarije cũãrê caroaro mena jãã tũgoñanetõcõãnucũña. ⁵ Tunu apeyera roro jãã na cabape eperije, roro preso jorica wiiripũ jãã na cacũeperije cũãrê jãã nucãnetõcõãnucũña. Jããrê roro átigarã, aperã neñarĩ

na caawajatuti epenucūrījē, apeye tutuaro jāā capaanucūrījē, popiye ñamii cūārē jāā cawuḡoa tāmmonucūrījē, jāā caaḡatāmmonucūrījē, tie nipe-tirijere jāā nūcānetōcōānucūña. Tore bairo caroaro jāā canūcāmasīrījē jūgori Diore paabojari majā jāā caānierē jāā īñonucūña. ⁶ Torea bairo caroarā jāā yeri jāā caānajē cutie, cariape macāājē queti caroaro jāā catūgomasiīrījē cūārē camasārē jāā átī īñōāninucūña. Tunu bairoa pa-towācārīcārō mano caroaro yeri jōrō caāna ānirī camasārē caroaro na jāā juátinemonucūña. Tunu bairo Espíritu Santo jāā mena cū caāno jūgori caroaro cariape ītoricarō mano camasārē jāā camairījē jūgori nipetiro camasā masīñama Dios yarā paabojari majā jāā caānierē. ⁷ Tunu bairoa jāā caquetibujuriye cariape macāājē quetire, Dios cū catutuariye jāā mena caāno jūgori nipetiro camasā masīñama Dios yarā paabojari majā jāā caānierē. Bairi jāā puame cariape ānimasīrī yua, wātīrē jāā canetōnucāpeere, o jāā camasatoye cutipee cūārē jāā cūgonucūña. Tie, cariape ānimasīrīqūē puame jāā besure bairo caānie majū niña. Tie jūgori di rūmū ūno jāā wapana roro jāārē na caátigaro jāā ēñotamasīnucūña. ⁸ Bairi camasā puame ape rūmurē jāā īroanucūña. Ape rūmū caānorē butioro jāā īñatenucūña. Ape rūmū caāno caroaro busunucūña jāā caátīānierē. Ape watoare roro busupainucūña jāā caátīānierē. Ape rūmurē caītopairārē bairo jāā īñanucūña, caroaro cariape jāā caque-tibujumiatacūārē. ⁹ Tunu bairoa caroaro jāārē camasīrā nimirācūā, ape majā na camasiēna ūnarē bairo jāā īñanucūña. Cariacoanarē bairo tūgoñamirācūā, jāā masacuti ānijūgonucūña. Apeyera popiye jāā baio joroque átimirācūā, jāā pajīāreetinucūña bairāpu. ¹⁰ Tunu bairoa yapapuarārē bairo baumirācūā, tocānacā rūmū jāā useanicōā ninucūña. Tunu apeyera cabopacarārē bairo nimirācūā, jāā caquetibujuriye jūgori capāārā camasārē cabopacaenarē bairo na ānio joroque na jāā átīnucūña. Tunu ñe ūnie cacūgoenarē bairo baumirācūā, nipetiro jāā cūgocōāña jāārē carusarijere.

¹¹ Yū yarā Corinto macāāna, cariape ītoricarō mano jīcārō tūni jāā cabairijere mujāārē jāā quetibujuya. Jāā camasā cutīānie nipetirijere mujāā masīō joroque jāā quetibujuya. ¹² Jāā puame mujāā mena ricaati wāme jāā tūgoñarīqūē cūperinucūña. Mujāā puame roque jāārē roro ricaati tūgoñarīqūē ūnie mena jāā mujāā īña āninucūña mujāā yeripu mena. ¹³ Bairi mujāārē atore bairo yū átirotiya, jīcāū capacū cū pūnaarē beyou, cū caátirotiore bairo yua: Yū mena caroaro tūgoñarīqūēcūsa. Ricaati wāme yūre tūgoña macāētīcōāña. Yū, mujāā mena caroaro yū catūgoñauseanirōrē bairo mujāā cūā caroaro tūgoñarīqūēcūsa yū menarē.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Jesucristo yaye quetire catūgousaena mena ānjesoeticōāña. Dope bairo caroa, carorije mena jīcārō ānimasīētīña. Tunu bairo cabusuriye cūā busumirōcūā, canaitīārījē mena jīcārō āmerīnucūña. ¹⁵ Torea bairo Jesucristo wātī mena jīcārō tūnia na caāmeo useanipee maniña. Bairi apei Jesucristore catūgousau cūā apei catūgousaecu mena caroaro jīcārō ānimasīētīña. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera ñe ūnie jūgori Dios ya wii ñubuerica wii puame aperā na jūgūēārē na cañubuerije macāājē mena jīcārō ānjesomasīētīña. Marīā, Dios, cacati majū ya wiire bairo caāna majū marī āniña. Cū majū cūā atore bairo īñupī marī mena cū caānipeere: “Na mena ācū, na watoapu yū āniñesēāḡu ti yeparape. Yua, na pacū Dios majū yū ānigu.

Bairi na pñame yu ya poa macããna majũ nigarãma jĩcã macãrẽ bairo yua,'
ĩñupĩ Dios.

17 Tunu apeyera bairi atore bairo ñnemoñami marĩ Quetiupau: 'Carorã watoare ãmerĩcõãña.

Na watoare tocãrõã witiweyocõãña.

Tunu bairoa carorije ñnie cañuetie cũãrẽ peeto ñno ápericõãña.

Bairo mujãã caáto roque yua, yu yarã majũ mujãã yu átigu.

18 Bairo mujãã átiri, yu pñame mujãã pacu majũ yu ãnigu.

Mujãã pñame yu pũnaa caũmua, carõmia cũã, yu pũnaa majũ mujãã ãnigarã yua,'

ĩ quetibujayami marĩ Quetiupau nocãrõ catutua majũ yua," ĩ woatuyupa Dios cũ caĩrĩqũerẽ cũ ya tutipũ.

7

1 Bairi yu yarã, yu camairã, atie mujããrẽ yu caquetibujuriye pñame tirũmũna Dios caroaro marĩ cũ caátiga jũgoyeticũrĩqũẽ majũ ñiña. Tore bairo cabairo jũgori marĩ pñame, roro marĩ baio joroque caátie caátiecoeticõã ninucũparã marĩ ãniña. Marĩ yerire caroaro uguerĩ manorẽ bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Marĩ rupau cũãrẽ torea bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Diore cũ tũgousari, ñe ñnie wapa mána caroarã majũ cũ caĩñajoro caãniparã marĩ ãniña.

La conversión de los corintios

2 Jãã mena asiaeticõãña. ¡Mujãã yeripũ jããrẽ bootũgoñaña! Jãã pñame noa ñna mena roro na jãã ãmerĩnucũwũ. Tunu bairoa noa ñnarẽ roro jãã áperinucũwũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũrẽ jãã ĩtoñesẽãẽpũ. 3 Atiere yu caĩbusuata, mujããrẽ roro busupaicotei mee ñiña. Merẽ bairina mujããrẽ cajũgoyepũ ñi quetibujawũ: Mujãã, yu mena jĩcã yericũnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Catĩãna, jĩcã poa marĩ ãniña. Marĩ cariaro beropũ cũãrẽ, jĩcã poa marĩ ãnigarã. 4 Bairi caroaro cariape mena mujãã yu quetibujaya, mujããrẽ caroaro camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa caroaro mujãã caátĩãnierẽ masĩrĩ butioro majũ yu tũgoña useaniña mujãã mena yua. Popiye yu cabairije watoa to ãnimitacũãrẽ, yu yeri ñiña. Bairo caroaro yeri ñurĩ yua, mujãã mena paio yu tũgoña useaniña.

5 Ato Macedonia yepapũ jãã caetaricaros beropũina mai, di rũmu jãã yeri jããtĩmajũcõãña. Popiye jãã cabainucũrĩjẽ tocãnacũpua nicõã cotenucũña jããrẽ. Tie jũgori roro tãmũonucũrĩ yua, butioro jãã yeri uwitũgoñarĩqũẽ mena jãã ãninucũwũ. 6 Tore bairo jãã cabaimi-atacũãrẽ, aperã cayapapuarãrẽ na tũgoñatutuawẽpũo joroque caácu, Dios pñame jãã tũgoñawẽpũo joroque jãã ámi marĩ yau Tito cũ caetariye jũgori yua. 7 Bairãpua cũ caetariye jũgori jeto meerẽ ĩnarĩ, jãã yeri tũgoñawẽpũwũ. Cũ cũã caroaro mujãã caátĩãnierẽ ĩnarĩ, nocãrõ mujãã mena cũ catũgoña useanirĩjẽrẽ ĩnarĩ, jãã cũã jãã yeri tũgoña useaniwũ. Bairi cũ pñame jããrẽ butioro mujãã caĩñagariye queti cũãrẽ jãã quetibujawĩ Tito. Tunu bairoa roro popiye mujãã jũgori yu cabairijere tũgori, butioro mujãã catũgoña yapapuariye cũãrẽ jãã quetibujawĩ. Tie nipetirije quetire tũgori roque yua, nemojãñurõ yu tũgoña useaninucũña.

8 Cajũgoyepũ mujãã yu cawoajorica carta jũgori mujãã yapapuaos joroque mujãã yu ápu mai. Bairo mujãã baio joroque átimicũã, yu pñame ãmerẽ yu yapapuaetinucũña. Bairũna, cajũgoyepũ ti cartare yu cawoaturi rũmarẽ butioro yu tũgoña yapapuaawũ. Bairopũna, yoaroaca

mee mujãã yapapuaŋo joroque ásupa yu carta puame yua. ⁹ Bairi ámerê yu tũgoña useanijãñña. Ti carta mujããrê yapapuaŋo joroque caátaje meerê yu useaniña baiŋua. Yu cawoajoriquere tũgori yua, mujãã carorijere yapapua tũgoñarĩ, Dios puamerê cũ mujãã catũgousariquere masĩrĩ, butioro yu useaniña. Bairo cãrê cũ tũgousari yua, popiye bai yapapuamirãcũã, cũ caborore bairo jeto mujãã átiãninucũña. Bairo mujãã caátianierê iñarĩ, “Narê roro marĩ ápeyupa,” jãã i tũgoña useaninucũña yua. ¹⁰ Jĩcãũ caũmurê roro popiye cũ tãmuŋo joroque átimasĩñami Dios, roro cũ caátinucũrĩjêrê cũ capitimasĩparore bairo i. Bairo cũ cayeri wasoata, qũñña jesoyami Dios. Bairo roro cũ caátiere cũ capitiro iñarĩ yua, Dios cũ netũgumi roro cũ cabaibujiopeere. Yasiricaropũ ápérigumi. Bairi dope bairo puame i yapapua masĩã mano yua. Cabaimi-atacũãrê, ni ũcũ roro popiye cũ yaye wapa baiyapapuamicũã, Dios mena cũ cabusũqũẽnoeticũãta, yasicoagumi. ¹¹ Roro popiye mujãã tãmuŋo joroque mujãã cũ caátinucũrĩjêrê mujãã canucãnetũcũã nucũrĩjêrê iñarĩ useaninucũñami mujãã mena Dios. ¡Popiye mujãã catũgoñayapapuaŋo bero ape yeri mujãã tũgoñaŋo joroque caátaje tũgoñañijate! Bairi mujãã yu caquetibujũwoajoriquere bueri bero, tie caĩrũrê bairo nũcũbugoriquere mena mujãã tũgoyupa. Tunu bairoa yu cũãrê nũcũbugoriquere mena caroaro yu mujãã tũgoẽñotayupa aperã yure roro na caĩbujiopeere yua. Bairi yua roro mujãã caátinucũrĩjê mena tũgoña yapapuari yoaro mee tiere mujãã cũñupã carorijere. Bairo roro mujãã caátinucũrĩjê mena tũgoña uwiri, yu puame mujãã mena yu caãno mujãã bootũgoñañupã. Bairo tũgoña uwiri, roro caácsũ mujãã mena macããcũ cũãrê mujãã cabeyogaetimirĩcãrê yua tutuaro mena cũ mujãã beyoyupa. Tore bairo mujãã caátipetimasĩrĩjê jũgori yua, “Carorijere caboena niñama,” mujãã i iñarãma aperã camasã. ¹² Bairo mujããrê woajowũ, roro caátacure, bairi cũ pacũ roro caátiecoricũ jeto meerê tũgoñarĩ yu woajowũ. Mujãã cũãrê tũgoñarĩ tore bairo yu quetibujũ woajowũ. Dios cũ caĩñajoropũ jããrê caroaro mujãã catũgousarijere mujãã masĩũ joroque i, ti cartare mujãã yu woajowũ. ¹³ Atie jããrê mujãã camaitũgoñarĩjêrê queti tũgori bero, jãã yeri tũgoñatutuacũãña.

Bairãpua tie jũgori jeto meerê tũgori jãã yeri tũgoñatutuaya. Tito cũã, caroaro mena cũ mujãã cabocáriquere cũ causeanirĩjêrê iñarĩ, jãã cũã butioro jãã yeri tũgoña useaniña. Bairi mujãã puame Titore cũ yeri ñuo joroque cũ mujãã ásupa tunu. ¹⁴ Merê Tito mujãã tũpũ cũ caápáro jũgoyepũ, “Caroaro mũ bocágarãma Corinto macããna,” cũ ñi quetibujũ jũgoyetiũ. Bairi cũ yu caĩrĩcãrũrêã bairo caroaro mena cũ mujãã bocáyupa Titore. Yu puame cariape jeto tocãnacãnia ñi busũnucũña. Di rũmu ũno mujããrê caĩtoure bairo ñietinucũña. Bairi mujãã cabairijere Titore yu caĩquetibujuricarea bairo cariape baiyupa. ¹⁵ Tunu bairoa cũ puame, cũ mujãã caátajere tũgoñarĩ, mujããrê tũgoñamajãñunucũñami, nocãrũ nũcũbugoriquere mena cũ bocári, cũ caĩrĩjêrê mujãã catũgousariquere jũgori. ¹⁶ ¡Bairi caroaro mujãã caátijũgocũãnipeere tũgoñarĩ, butioro majũ yu useaniña!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Bairi ámerê apeyera, yu yarã mujããrê jãã quetibujũgaya nocãrũ Dios cũ camairĩjê jũgori ñubueri majã Macedonia macããna caroaro na

caátianierê. ² Na puame roro popiye majũ wãtĩ na cũ caátieco rotimi-atacũârê, caroaro useanirĩqũê mena tũgousacõã ninucũñama. Tunu bairoa cabopacarã majũrê bairo nimirãcũã, cabopacaenarê bairo paio jĩcãrõ tũni Diore na cajorijere jonucũñama. Aperãrê na cacũgorije mena na juátinemonucũñama. ³ Yu cũã tore bairo na caátieere ñiñanucũwũ. Na cacũgoro cãrõ na cacũgorijere na jomasĩnucũñama aperã cabopacarãrê. Ape watoara na cacũgoro netõjãñurõ na jonucũñama cabopacarãrê. Na caboro, na caátimasĩrõ tore bairo átinucũñama aperãrê. Bairi tiere yu masĩjãñuña. ⁴ Bairo caátimasĩrã ãnirĩ jãã cũârê butioro tie dinerore na cajuátie macããjêrê jãã cañebojaro bomiwã. Dios ya poa macããna Jerusalén macããnarê juátigarã, butioro tiere jãã cañebojarore bomiwã. ⁵ Na puame jãã catũgoñarõ netõjãñurõ caroaro juátinemomasĩwã. Cañijũgoro na majũ yerire cũ jorãrê bairo caroaro marĩ Quetiupauere cũ tũgousa ãñupã. To bero jãã cũârê na cacũgorije mena jãã juátinemowã Dios cũ caátitirore bairo caroaro jĩcãrõ tũni yua. ⁶ Bairi mujããtu cũârê tie mujãã caroaro mena mujãã canehorĩjê macããjêrê butioro cũ jãã jerotijoya tunu Titore. Merê cajũgoyepu mujãã watoare tie ãnie mujãã canehorĩjêrê jejũgoyupi. ⁷ Mujãã Roque nipetirijere netõjãñurõ aperã netõrõ caátimasĩrã mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ aperã netõjãñurõ Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuaya. Tunu aperã netõrõ camasĩrã ãnirĩ, aperã netõjãñurõ Dios yaye quetire mujãã quetibujunucũña. Tunu bairoa cotericaró mano jĩcãrõ tũni caroa wãmerê mujãã átinucũña. Jãã cũârê aperã netõjãñurõ jãã mujãã mainucũña. Bairo nipetirije caátianimasĩrã ãnirĩ, netõjãñurõ Jerusalén macããna cabopacarãrê cajuátinemoparã majũ mujãã ãniña.

⁸ Baipua mujããrê rotiricarore bairo majũ, ĩ mee ñiña. Aperã, cabopacarãrê na cajuátimasĩrõ cãrõ, na cajuátie ĩñonucũrĩjêrê mujãã quetibujugu ñiña. Tiere masĩrĩ, mujãã cũã cariapea aperãrê mujãã camairĩjêrê mujãã áti ĩñomasĩgarã aperã camasãrê. ⁹ Marĩ Quetiupau Jesucristo nocãrõ cañuu ãnirĩ marĩ camasãrê cũ cabopaca ĩñarĩjêrê mujãã masĩña. Cũ puame nipetiro upau nimicũã, ati yepapũre ãcũ, cabopacaure bairo ãninucũñupĩ, mujããrê netõgu. Nipetirije marĩ cacũgoparore bairo ĩ, bairo baiyupi.

¹⁰ Yu puame caroaro mujãã caátianipeere bou, atore bairo mujããrê yu quetibujuya. Ji cũmapurê, “Cabopacarãrê na marĩ juátiroa,” ĩrĩqũê jeto meerê mujãã ápu. Yoaro cotericaró mano caroaro jĩcãrõrê bairo tie dinerore mujãã jeneñoñupã. ¹¹ Bairo mujãã caátimasĩrõ cãrõ caãna ãnirĩ mujãã caátigajũgoricarorea bairo caroaro jĩcãrõ tũni átiyaparocõãña. Cañijũgoripauere caroaro useanirĩqũê mena mujãã caátijũgomasĩrĩcãrõrêã bairo átiyaparoaya. ¹² Bairi ni jĩcãũ ũcũ cariapea cajogau cũ caãmata, cũ cajomasĩrõ cãrõ cũ joáto. Tore bairo cũ caátimasĩrĩjêrê Dios cariapea ĩñajesoyami. Bairi Dios puame cacũgoenarê ĩñamicũã, netõjãñurõ jēnietinucũñami camasãrê. Na cajomasĩrõ cãrõ jeto jēninucũñami apeye ãnie na cajopeerê.

¹³ Mujãã puame cabopacarã Jerusalén macããnarê netõjãñurõ juátimirã, cabopacanetõrãrê bairo mujãã tuao joroque, ĩ mee ñiña. ¹⁴ Jĩcãrõrê bairo ãnajēcusa ĩ, tore bairo ñi quetibujuya. Āmerê mujãã cacũgorije ãnie mena na mujãã juátimasĩña. Cabero na cũã na cacũgorije ãnie mena mujããrê juátibujiorãma. Tore bairo mujãã caãmeo ápata, ñe ãnie rusaeto jĩcãrõ tũni mujãã cũgogarã mujããrê carũsarijere. ¹⁵ Tore bairo ĩ quetibujuya

Dios yaye na cawoaturica tutipɯ cūārē: “Jĩcāũ capee cacūgoɯ nimicūā, netōjāñurō cūgoetigumi. Apei petoaca cacūgoɯ cūārē ñe cū rusaetigaro, petoaca cū cacūgomiatacūārē,” ĩ woatuyupa.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Caroaro mujāā caānipeere boɯ, butiuro yɯ catūgoñanucūrōrēā bairo Tito cūā cū tūgoñao joroque cū ásupi Dios. Bairo tiere tūgoñarĩ, yɯ pɯame, “Yɯ mena mɯ ñujāñuñña,” cū ñinucūñña Diopure. ¹⁷ Bairi caānijūgoro Titore mujāā tɯpɯ yɯ caárotiro, caroaro mena yɯwĩ. Caroaro mujāā caānipeere butiuro cabotūgoñau ānirĩ āmerē yua cū majūā cū caboro mujāā ĩñau áyami.

¹⁸ Tito mena apeire mujāā tɯpɯ cū yɯ joya. Cū pɯame marĩ yaure bairo caācū, marĩrēā bairo catūgoɯsaɯ niñami. Cūrē nipetiro ñubueri majā caroaro cū bɯsɯnucūñnama, Jesucristo camasārē cū canetōrĩqūē quetire cū cūā cū caquetibɯjunetōnucūrĩjē jūgori. ¹⁹ Apeyera cūrē, ñubueri majā cū besewā jāārē cabapacutiñesēāpau. Bairo dinero mujāā caneñorĩqūērē jāā cajeátó, cū cūā jāā mena bapacutiágumi. Bairo tie dinero neñorĩqūērē jeátí, marĩ yarā Jerusalén macāānarē jāā cabatorije jūgori marĩ Quetiupau camasā cū na basapeo joroque ána jāā átigarā. Tunu bairoa jāā bairo dinerore jorā, camasārē tutuaro marĩ caāmeo juátigarijere na masĩō joroque ána jāā átigarā. ²⁰ Jāā pɯame pairo dinerore neñorĩ, jāā cajeátiere ĩñarĩ, butiuro mujāā cabɯsupairo jāā boetiya. Bairi capāārā mena tie neñorĩqūērē jāā jeágaya. ²¹ Bairi tunu caroaro jĩcārō tūni jeto jāā átimasĩnucūñña. Bairāpua marĩ Quetiupau cū caĩñajoro jeto meerē tore bairo jāā átinucūñña. Camasā cūā caroaro na caĩñaparore bairo ĩrā, tore bairo jĩcārō tūni jāā átinucūñña.

²² Na, yɯ cajorā menarē apei cūārē cū yɯ jonemoña marĩ yaure bairo caācūrē. Cū pɯame cañuɯ majū niñami. Nipetiri wāme camasārē cotericaró mano cū cajuátigarijere jāā áti ĩñonucūññami. Áme roquere yua, caroaro mujāā caátĩānie mena tūgoñatutuari netōjāñurō mujāā juátinemogayami. ²³ Bairi aperā ũna mujāārē, “¿Noa cū āniñati Tito?” na caĩjēniñaata, atore bairo na mujāā ĩwā: “Tito, Pablo bapa, cū mena capaari majōcɯ ñiñami. Jāārē cajuátinemou majū niñami,” na mujāā ĩ quetibɯjɯwa. Tunu bairoa marĩ yarā Tito mena caānarē na cajēniñatacūārē, atore bairo na mujāā ĩwā: “Ánoa aperā pɯamea, ñubueri majā na cajoricarā niñama. Na cūā marĩrēā bairo Cristore caĩroari majā niñama,” na mujāā ĩ quetibɯjɯwa. ²⁴ Bairi mujāā pɯame narē caroaro nɯcūbɯgorique mena na bocáya. Na ĩroaya. Bairo na mujāā caĩroarije quetire tūgorā, nipetiro ñubueri majā puari macāāna pɯame cariapea masĩgarāma mujāā, Corinto macāāna, caroaro mujāā caátĩānierē jāā caquetibɯjɯjūgoriquere.

9

La colecta para los hermanos

¹ Marĩ yarā, marĩrē bairo Dios mena catūgoñatutuarārē juátaje macāājē pɯamerā, capee mujāā yɯ caquetibɯjɯwoatujopee mee niña bairopua. ² Merē caroaro mujāā, Acaya yepa macāāna, mujāā majūā aperārē jĩcārō tūni mujāā cajuátimasĩrĩjērē yɯ masĩjāñuñña. Bairi torea bairo cariape caroaro mujāā cajuátiere na yɯ quetibɯjunucūñña ato Macedonia yepa macāāna cūārē. Jĩ cūmapua mujāā pɯame cotericaró mano aperārē mujāā juátigawu. Bairo mujāā caátimasĩrĩjērē tūgori, nipetiro jāñurĩpua ato Macedonia yepa macāāna cūā mujāā caátorea bairo aperārē

juáatinemogayama. ³ Tore bairo mujãärê ĩ quetibujumicũã, marĩ yarãrê mujãã tupu yu joya, mujãã cabairijere cariape yu caĩmiatacũãrê ricaati to cabaetiparore bairo ĩ yua. Yu caĩrõrêã bairo cariape aperãrê na mujãã juátiganucũña mujãã caátimasĩrõ cârõ. Tiere ato macããna na masĩáto ĩ, na yu joya marĩ yarãrê. Bairo ĩgu ñiña: Caroaro jicoquei mujãã cajopeere mujãã qũënoyuwa, ĩgu ñiña. ⁴ Ape watoara ato Macedonia yepa macããna mena ácu, mujãã cajopeere qũënoyuena mujãã cacotero mujãã yu eta tãmuogaetiya. Tore bairo mujãã cabaieticõãta, bobooro jãã puame jãã tãmuobujiorã, “Caroaro juátimasĩñama Corinto macããna,” mujãã mena jãã caltũgoñatutuamiatacũãrê, tore bairo jĩcãrõ tũni mujãã caápericõãta yua. Tunu bairoa mujãã cãã bobooro mujãã netõbujiorã, tore jĩcãrõ tũni mujãã cajopeere neñorĩ mujãã coteeticõãta, ato Macedonia yepa macããna na caĩñarõ yua. ⁵ Tore bairo cabaieere tũgoñamasĩrĩ, “Marĩ yarã aperãrê na tupu cajopee ãno,” ĩrĩ cañijũgoro mujãã tupu caĩñañesẽãparãrê na yu jojũgoyetiya. Tunu bairoa na puame topu etarã, mujãã caneñopee carusaata, mujãã juneñorotibojagarãma, mujãã caátigajũgoricarorea bairo yua. Tore bairo mujãã majũã mujãã caneñomasĩrĩjẽ jũgori yua, caroaro cabopacarãrê na mujãã cajuátimasĩrĩjẽrê mujãã áti ĩñogarã. Tore bairo mujãã majũã mujãã cajogarijere mujãã cajogaeticõãta, aperã butioro na caĩpajũgoro jũgoripu cajori majãrê bairo mujãã tuabujiorã.

⁶ Cariape tũgoñañijate atie ĩrĩqũërê: “Petoaca otere caotei petoaca ríca jeyami; apei paio otere caotei paio ríca jeyami.” ⁷ Bairi mujãã yeripu mujãã cajopeere tũgoñañetiri bero, mujãã cajomasĩrõ cârõ jĩcãrõ tũni joya. Jogaetĩmirãcũã, mujãã yeripu roro tũgoñarĩ mujãã cajoata, ñuẽtĩña. Dios puame caroaro yeri ñurĩqũë mena marĩ cajogarijere marĩ cajoro caroaro ĩñaũseaninucũñami. ⁸ Cũ puame tocãnacã wãmeputa caroare paio majũ mujãã jomasĩñami. Bairo cũ cajoata, mujãã puame ñe ũnie rusaricaró mano caroaro mujãã ãnimasĩgarã. Tunu bairoa tie mujããrê cũ cajoriye carusarije ũnie mena tocãnacã wãme caroaro átajere mujãã átimasĩgarã camasã cabopacarã mena. ⁹ Atore bairo Dios ya tutipu cããrê ĩ woatuyupa:

“Ni ũcũ, cañuũ ãñirĩ cabopacarãrê caroaro mena na joyami narẽ carusarijere.

Bairo caroaro na cũ caátĩãnie di rũmu ũno petietigaro.

Tocãnacã rũmu nicõã ninucũgaro,” ĩ quetibujuya Dios ya tutipare.

¹⁰ Dios puame, ote, marĩ caote ugapeere cũñupĩ. Tunu bairoa ugarique cũãrê nipetirijere marĩ jonucũñami. Cũ puame roque mujãã jogami nipetirije mujãã caotepeere. Tunu bairoa cũã, tie mujãã caoterije to putio joroque átigumi. Bairo Dios cũ caáto yua, mujãã puame paio mujãã cũgogarã. Tie mena caroaro jĩcãrõ tũni cabopacarãrê na mujãã juáatinemo masĩgarã. ¹¹ Bairo Dios mujãã cũ caáto jũgori, tocãnacã wãme ñe ũnie rusaricaró mano mujãã cũgogarã Dios cũ cajoriyere. Tie mena aperã cabopacarãrê caroaro jĩcãrõ tũni na mujãã juátimasĩgarã yua. Tunu bairoa mujãã majũ neñorĩ cabopacarãrê mujãã cajoriyere jãã cajeáto ĩñarã, na, marĩ yarã puame Diore butioro cũ basapeogarãma. “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” qũĩgarãma Diore. ¹² Mai, tie marĩ yarãrê mujãã caneñorije jãã cajeátie puame, narẽ carusarijere jãã cajeátie jeto mee ñiña. Caroaro na mujãã caátie jũgori Dios cũãrê, “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” na ĩbasapeo joroque ána mujãã átiya. ¹³ Bairo mujãã caáto,

na pame butioro cū basapeogarāma. Tore bairo na, cabopacarārē na mujāā cajuātiere ĩnarī, masīgarāma caria caroa queti Cristo yayere mujāā catāgousarijere yua. Bairo na cūā Diore qũiroagarāma, nocārō caroaro narē na mujāā cajuátie jũgori. Tunu bairoa nipetiro aperā cabopacarā cūārē na mujāā cajuātiere ĩnarī, butioro Diore qũiroagarāma. ¹⁴ Tunu apeyera na pame caroaro tũgoñamairĩqũē mena butioro Diopure mujāā jēniboja nucũgarāma. Dios nocārō cañuu ānirī narē mujāā jũgori caroaro na cū caátie ĩnarī, na pame butioro Diore cū basapeo nucũgarāma. ¹⁵ Dios marī mena ñumajũcōāñami. Nocārō cañuu ānirī cū macūrē marī joyupi. ¡Tiere tũgoñarī ati risero mena dope bairo pame paio netōjāñurō ĩ basapeo masiā maa!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Y, Pablo, Cristo caroaro mena cū cabeyorije, caroaro cū cañnamairĩjē mena mujāārē yu quetibujuya. Bairāpua, jĩcārā yure ĩnucũñama: “Ato marī watoapu āñesēāũ, marī uwire bairo tutuaro mena mee marī quetibujunucũñami. Bairo tutuaro mena mee quetibujumicũā, yoaropu ācũ pame, tutuaro netōrō marī quetibuju woajonucũñami,” ñi busunucũñama. ² Bairi mujāārē ñiña: To mujāā tũpu yu caññau etari rũmu caāno, yure tore bairo roro caĩbusujārārē tutuaro mena na yu quetibujuo joroque yu na ápericōāto. ¡Yu tutimasĩña, tame! Na pame jāā busupairā, “Na majũ na catāgoñarĩjē mena jũgori na caátĩānierē quetibujunucũñama,” jāā ĩ busujānucũñama. Jāārē na cabusupai jānaeticōāta, cotericarō mano tutuaro mena na yu tutigu. ³ Bairāpua, camasā ati rupau cacũgorā marī caānierē marī masiña. Bairo marī cabaimiatacũārē, jāā pame ati umurecōo macāāna camasārē bairo jāā átĩāñajē cuperiya. ⁴ Jāā catutuānie ati umurecōo macāājē ũnie mee niña. Dios cū catutuarije mena jũgori roque carorije quetibujuriquere quetibujunetōnucāo joroque jāā átimasĩnucũña. Torea bairo roro na cabusupainucũrĩjē cūārē jāā quetibujupomasĩña. ⁵ Bairi jāā pame Dios cū catutuarije jũgori tocānacā wāme ricaati aperā na cabue ĩñotarije, Jesucristore na boetio joroque caátie jāā, cariape jāā quetibujupomasĩña camasārē. Bairo jāā caátimasĩrĩjē mena camasā na majũ na catāgoñarĩjērē caroa wāme pame tũgoñawasoari, Cristo cū caborore bairo na átĩānio joroque na jāā átimasĩña. Bairo jāā caátimasĩrō yua, na pame cū, Cristore cū tũgousagarāma. ⁶ Bairi jāā pame cotericarō mano nipetiro Cristore cabaibotiorārē popiye na baio joroque na jāā átimasĩgarā. Mujāā pame Jesucristore caroaro mujāā catāgousapetiro beropu, tore bairo na jāā popiye peyojānagarā.

⁷ Mujāā pame yu cabaurije bui macāājē jetore mujāā ĩñapeonucũña. Yu yerī yu catāgoñatutuarije pame roquere mujāā masĩētĩnucũña. Bairi ni jĩcāũ ũcũ cariapea, “Jesucristo yau yu āniña,” cañnucũ cū caāmata, jāā, Jesucristo yarā jāā caānie cūārē cū camasĩpee niña. ⁸ Yu pame jāā carotimasĩrĩjē buipeoropu jāārē mujāā caĩroapeere quetibujumicũā, tie mena yu tũgoñaboboetiya. Marī Quetiupau pame roque tore bairo jāā carotimasĩpeere jāā jowĩ. Jesucristo mena mujāā yeripu nemojāñurō cū mujāā catāgoñatutua nutuaparore bairo ĩ, tore bairo jāā roticũwĩ. Mujāārē jāā yapapuo reo joroque ĩ mee, tore jāā quetibuju roticũwĩ marī Quetiupau. ⁹ Bairi yu pame yu cawoaquetibujorije mena, “Corinto

macã macãana na tũgoña uwiãto,” i mee, tore bairo ñi quetibũju woa-joya. ¹⁰ Aperã jĩcããrã yũ cawoajorijere iñarĩ, bairo inucũñama: “Tutuario mena marĩrẽ quetibũju woatujomicũã, cũ majũ etau puame, tutuario mena ni ùcãrẽ quetibũju masĩetĩñami. Tunu bairoa caroaro cariape caquetibũjuecũ niñami,” ñi busupainucũñama. ¹¹ Tore bairo jããrẽ roro caĩbusupairã atore bairo na camasĩrõ yũ boyã: Yoaropũ ãnĩrĩ tutuario yũ caĩquetibũjurorea bairo mujãã watoa ãcũ cũã, yũ caátie mena tutuario mujãã yũ quetibũju masĩña. Tiera na camasĩrõ yũ boyã.

¹² Bairi jãã puame jãã majũã jãã cabairijere iñacõñarĩ, o aperã na majũã na cañnierẽ caroaro na cabusubotiorije mena na caĩrõrẽ bairo caĩbusuetiparã jãã ãniña. Na, aperã puame catũgoñamasĩena niñama, tore bairo cabusurã. Na puame na majũã na caátie mena busurã, o aperã na caátie mena icõñarã, roro catũgoñamasĩena majũ ãna iñama. ¹³ Bairi jãã puame Roque tie ùnierẽ caãperiparã jãã ãniña. Tiera jãã átirotietiyami Dios. Cũ puame jĩcãrõ tũni jãã caátimasĩpeere cõñarĩcãrõrẽ bairo jãã átibojacũnucũñami. Bairi Dios puame Roque mujãã Corinto macãana tupũ jãã quetibũjuñesẽã joroque jãã ámi. ¹⁴ Bairi jãã puame mujããrẽ Cristo yaye caroa quetire caquetibũjugoricarã majũ jãã ãniña. Bairi mujããrẽ quetibũju ãna, jããrẽ Dios cũ caquetibũjuroticũrĩcãrõ netõjãñurõ ána mee jãã átiya. ¹⁵ Bairi jãã puame aperã mujãã watoapũ na caquetibũjuriquere iñarĩ, “Jãã Roque tiera jãã quetibũjuwũ,” jãã ietĩnucũña. Jesucristo mena nemojãñurõ mujãã catũgoñatutuaapeere borã, nemojãñurõ mujããrẽ jãã quetibũjugaya. Bairo bori, Dios jããrẽ cũ caquetibũjuroticũrĩcãrõrẽ bairo jĩcãrõ tũnia quetibũjurã jãã átiya. ¹⁶ Bairo mujããrẽ quetibũjuyaparori bero, mujãã jũgoye nocãrõ cayoaropũ macãana cũãrẽ caroa quetire quetibũjuñesẽãgarã jãã átiya. Bairãpuã aperã caquetibũjuri majã na caquetibũjuñesẽãrĩcã macãrĩpũ jãã quetibũjurápérigarã. “‘Aperã na capariquere ãmarã mujãã átiya,’ jããrẽ i busupairema,” iñã, to ùnopũ jãã ánuucũgaya.

¹⁷ Tore bairo Dios yaye cũã i quetibũjuya: “Ni jĩcãũ ùcũ, ‘Caroaro majũ yũ paamasĩña,’ cũ majũã cũ caátimasĩrĩjẽ mena caĩnucũũ cũ caãmata, ‘Dios nocãrõ caroaro cũ camasĩrĩjẽ jũgori Roque, caroaro yũ paamasĩña,’ cũ caĩpẽ puame Roque ñuña,” i quetibũjuya Dios yaye busurique. ¹⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ cũ majũã cũ paariquere cũ caĩñajesoro netõjãñurõ wapacũtiya cũ paariquere Dios cũ caĩñajesorije puame Roque.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ jBairi roro masacatiecare bairo yũ caĩbusunucũrĩjẽrẽ mujãã canucãcõmasĩrõ yũ boyã! Dise wãme ùnie yũ caquetibũjurije caãmata cũãrẽ, tiera nucãnetõcõãña. ² Mujããrẽ roro tũgoñaũ mee yũ baiya. Dios mujããrẽ iñamairĩ yũ cũ caquetibũjurotirique jũgori mujããrẽ quetibũju yũ átiya. Dios mujããrẽ cũ caĩñamairõrẽã bairo yũ cũã butioro mujããrẽ yũ maiña. Bairo mujããrẽ mairĩ yũ puame jĩcãũã, Jesucristo jetore cũ mujãã catũgousaro yũ boyã. Bairo bori, mujããrẽ ñe ùnie cawapa cũgoena caĩnurã majũ cũ caĩñajoro mujãã baio joroque yũ átigaya, caroarã ñe ùnie cawapa cũgoena majũ Jesucristo tupure mujãã caetamasĩparore bairo i. ³ Baipũã, aperã mujããrẽ na caĩtopee ùnierẽ yũ tũgoña uwijãñuña. Wãtĩ, cũ caĩtopairije mena Evare cũ caĩtoricarorea bairo mujãã cũã aperãrẽ mujãã caĩtoceopee ùnierẽ yũ tũgoña uwijãñuña. Bairo mujããrẽ na caĩtoata yua, mujãã puame

Jesucristore caboenarē bairo caroaro nūcābūgorique mena jīcārō tūni cū mājāā īroaetibujiorā. ⁴ Bairi noa ūna mājāārē jāā caquetibujūgoricu Jesucristo yaye queti meerē caquetibujurā cūārē caroaro mena na mājāā tūgousaganucūña. Tunu bairoa jāā caquetibujuricarō bero, Espiritu Santo majūrē mājāā yeripū cabocāñerīcārā nimirācūā, apeī espīritu ūcū cūārē caroaro cū mājāā ñeganucūña. Apeyera Dios yaye queti camasārē cū canetōrīqūē quetire catūgousajūgoricarā nimirācūā, ricaati quetibujuriquere caquetibujurā cūārē na mājāā tūgousaganucūña. ⁵ Baipua, mājāā catūgousanucūrā ūna caītopairā, jāā, apóstolea majā netōrō caānitūgoñarā roca majū macāācūrē bairo yū tūgoñaētīña. ⁶ Yū puame yū cabūsarije mena caroaro caquetibujūā āmeomasīēcū yū ācū. Bairo caācū nimicūā, Dios yaye macāājērē masīrīqūē puamerā yū masīnetōmajūcōāña. Tie yū camasīrījērē mājāā yū átī īñoāninucūña tocānacānia mājāā tūpūre. Noo jāā caátie wāme cārō mājāārē tiere jāā caāti īñorō mājāā īñanucūña.

⁷ Yū puame mājāārē caroa queti Dios camasārē cū canetōrīqūē queti majūrē mājāā yū quetibujūgowū. Bairo tiere quetibujū ācū, mājāārē yū wapa jēniepū. ¿Ricaati wāme mājāārē roro ácuato, tore bairo wapa jēniecū mājāā yū quetibujuyupari? Yū puame bopacooro yū baiwū, mājāā puame caroaro majū mājāā caānimasīpeere bou. ⁸ Ape poari caāna ñubueri majā yūre dinero jowā, mājāārē yū cajuátimasīparore bairo īrā. Baipua bairo yūre na cadinero jorique jūgori narē dinero ēmaurē bairo yū āpu. ⁹ Mājāā watoapu yū caquetibujūñesēārī watoare, yūre carūsarije caānimaatācūārē, di rūmū ūno jīcāū ūcūrē jūnurō yū jēni patowācōēpū. Marī yarā Macedonia yepa macāāna puame roque yūre carūsarijere yū jowā. Bairi mājāārē jūnuu yū cajēni patowācōpeere yū nūcācōāwū. Baipua bairo jeto yū nūcāmasīcōā ninucūgu. ¹⁰ Cristo nocārō caroaro cariape caquetibujū cū caānierē camasī ānirī cūrēā bairo yū cūā cariape mājāārē ñīña: Di rūmū ūno mājāā Acaya yepa macāānarē yū dinero jēnipatowācōēcū. Tiere tūgoñarī butiuro yū yerī ñūña. ¹¹ ¿Dopēī bairo mājāārē ñi busucuti? ¿Mājāārē caīñamaiecū ānirī tore bairo ñi busucuti? Bairo mee niña. ¡Dios cūā caroaro masīñami nocārō mājāārē yū caīñamainucūrījērē!

¹² Mājāārē yū cabuerije wapare jēniecū, yū caquetibujūgoricarorea bairo wapa jēniecū yū quetibujūcōā ninucūgu. Aperā mājāārē na caquetibujurije wapa, wapa jēnirī caquetibujūñesēānucūrā, “Pablōre bairo jāā cūā jāā paanucūña,” na caīmasīētīparore bairo ī, di rūmū ūno mājāā yū wapa jēnietigu. ¹³ Na puame roque caītopairā, apóstolea majā mee niñama, “Apóstolea majā majū jāā āniña,” caīrā nimirācūā. Bairo caīrā nimirācūā, na rupau bui jeto Jesucristo yarā apóstolea majārē bairo bautonucūñama. ¹⁴ Bairo na caátimasīnucūrījērē īñarī, baipua yū tūgoña acuetiya. Ape watoara wātī cūā umurecōo macāācū āngel bauriquere bairo bauriquecuti tomasīnucūñami. ¹⁵ Tore bairo wātī cūā cū cabaimasīrō jūgori, cū yarā caītopairā cūrē catūgousari majā puame cūā caroare caāti majārē bairo baurique cuti tomasīnucūñama. ¡Bairāpua, na ūna jīcā rūmū caāno yasi acuagarāma, roro na caátipairije wapa jūgori yua!

Sufimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Mājāārē yū caquetibujūgoricarore bairo mājāārē ñinemoña tunu: Ni jīcāū ūcū yūre, “Camecūrē bairo quetibujuyami Pablo,” yū qūī tūgoñaeticōāto. Bairo camecūrē bairo yūre mājāā caītūgoñata, camecūrēā bairo yū caquetibujurijere yū tūgopeocōāña mai. Mājāā

tuꝑu caãna quetibuꝑuri majã, na majũã na caátie mena netõncãgarã, netõjãñurõ na caquetibuꝑunucũrõrẽã bairo peeto ùno yu cããrẽ yu quetibuꝑu roticõãña. ¹⁷ Bairopuã marĩ majũ marĩ caátie mena marĩ caãmeo netõncãgarije cañuetie niña. Camecãrãrẽ bairo quetibuꝑurije niña. Marĩ Quetiupau cã caññajesorije ùnie mee niña. ¹⁸ Bairo cabaimiatacããrẽ, bairãpuã capããrã ninucũñama na majũã na caátie mena netõncãgarã caquetibuꝑupainucũrã. Bairi, ju cãã tore bairo yu quetibuꝑugaya! ¹⁹ Mujãã puame catũgoñamasĩrãrẽ bairo tũgoñamirãcũã, jnopẽĩrã catũgoñamasĩena yaye queti puamerẽ caroaro mena mujãã tũgoñsanucũñati, tame! ²⁰ Tunu bairoa roro rotirique mena narẽ caroaro na mujãã cajuátinemopeere na cabomiatacããrẽ, caroaro mena na mujãã tũgopeonucũña. Tunu bairoa mujããrẽ carotieperã, mujããrẽ caĩtori majã ùna cããrẽ na mujãã ãñotaetinuucũña. Tunu aperã mujããrẽ cabuꝑoro macããnarẽ bairo caññarẽã, aperã mujããrẽ roro na cawasopana paepemiatacããrẽ, caroaro mena na mujãã tũgopeonucũña. ²¹ Mujããrẽ yu caĩpeere bobotũgoñamicũã, atore bairo mujãã ñiña: jãã puame cayeritutuena majũrẽ bairo tie ùnierẽ na caátore bairo jãã átiãnjẽ caperinucũña!

Bairi aperã na majũã na caátie mena caquetibuꝑunucũrã netõrõ na caquetibuꝑuata, yu cãã netõjãñurõ mujãã yu quetibuꝑu masĩña. Baipuã camecũrẽ bairo yu caquetibuꝑurije cabaimiatacããrẽ, atore bairo mujããrẽ yu quetibuꝑuya: ²² Mujãã tuꝑu caãna quetibuꝑuri majã, “Jãã roque hebreo majã majũ jãã ãniña,” i botionucũñama na majũã na caquetibuꝑurije mena. Bairo na caĩata, yu cãã hebreo majã yaua yu ãniña. Tunu bairoa, “Israelita majã Dios cã cabesericarã jãã ãniña,” na caĩata, yu cãã israelita majã yau majũã yu ãniña. Tunu, “Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ jãã ãniña,” na caĩata, yu cãã cã pãrãmi majũã yu ãniña. ²³ Tunu bairoa, “Cristore paabojari majã jãã ãniña,” na caĩatacããrẽ, yu roque na netõjãñurõ cãrẽ capaabojari majõcu majũ yu ãniña. Baipuã, atiere bairo yu caĩbusuata, camecũrẽ bairo ñiña. Yu puame roque na netõjãñurõ Dios yayere yu paanucũña. Na netõjãñurõ capee majũ popiye preso jorica wiĩpu yu jo epenucũñama. Tunu bairo na netõjãñurõ capee majũ yu bape econucũwũ. Dios yaye macããjẽrẽ yu caquetibuꝑurije jũgori capee majũ yu pajĩã ecobujionucũwũ. ²⁴ Jĩcã wãmo cãnacãni majũ judío majã quetiuparã yu ñewã. Bairo yu ñerĩ yua, treinta y nueve cãnacãni majũ yu bape epenucũwã, yure na cañenucũrõ cãnacãnia. ²⁵ Itiani cãnacãni majũ yucũ mena yu paepewã. Jĩcãni ùtã rupaa mena yu wẽjĩã rocabujiowã. Tunu bairoa itiani cãnacãni majũ cũmua capairicapũ áñesẽãũ, yu ruawũ. Bairo jĩcãni yu caruari rãmu caãno yoaro, umureco, ñami cããrẽ yu baa pasawũ ria capairiya recomacã majũpuẽ. Yu riacoabujioiwũ. ²⁶ Bairo aperoripuã caãnarẽ quetibuꝑu ñesẽãgu, roro majũ yu tãmuonucũña. Bairo áñesẽãnucũũ, riyaã cauwiworpu cããrẽ yu ánuucũwũ. Tunu bairo uwioro cajerutiri majã na capairopu yu netõ ánuucũwũ. Yu yarã jĩcã yepa macããna judío majã nimirãcũã, yu wapamarẽ bairo caãna watoapu yu áñesẽãnucũwũ. Tunu bairo aperã ape yepa macããna tuꝑu cããrẽ uwioro yu áñesẽãnucũwũ. Tunu bairoa capaca macããpu, camasã na camanorĩpu cããrẽ uwioro yu baiñesẽãwũ. Ria capairiya cããrẽ uwioro yu baiñesẽãwũ. Tunu apeyera, “Jesucristore catũgoñsarã jãã ãniña,” cabuꝑoroa caĩtopairã watoa cããrẽ uwioro yu baiñesẽãnucũwũ, aperoripuã caãnarẽ quetibuꝑuñesẽãgu. ²⁷ Capee majũ popiye yu paanucũwũ. Apeyera

roro popiye yu tãmunucũwã. Tunu capee majũ yu wũgoa tãmunucũwã yu paarique jũgori. Tunu bairoa capee majũ etigu, o ugarique ugagu, popiye yu aua nacãnucũwã. Ape watoara capee jutii cacũgoecu añirĩ roro bopacooro yu yũsaye tãmunucũwã.

²⁸ Atie mujããrẽ yu caquetibujarije, apeye mujããrẽ yu caquetibujetiataje mena popiye majũ tãmunucũmicũã, tocãnacã rũmua mujãã, o aperã Dios ya poari macããna cũãrẽ caroaro na caãnipeere bou, butioro yu tũgoña patawacãnucũña. ²⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ Jesucristo yaure cũ yapapua joroque aperã cũ na caápata, yu cũã cũ mena yu yapapua tũgoñanucũña. Tunu bairo ni ùcũrẽ roro cũ átio joroque aperã cũ na caápata, yu cũã butioro majũ yu tũgoña asianucũña. ³⁰ Yu pũame, “Aperã netõrõ caquetibujamasĩ yu añiña,” ĩrĩcãrõ ùnorẽã, catutuaecu yu caãnierẽ bairo mujãã yu quetibuju ĩñogu. Botiorique mena tutuaro yu quetibujugaetiya mujããrẽ. ³¹ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo pacu cũã masĩmajũcõãñami caroaro cariape yu caquetibujunucũrĩjẽrẽ. Cũrẽã tocãnacã rũmua cũ marĩ cabasapeoro ñuña. ³² Apeyera Damasco macãpu yu caãno quetiupau rey Aretare cajuroti gobernador pũame yu ñerotimiñupĩ. Bairo yure cañegaũ añirĩ, cũ ñmua soldauare ti macã witrira joperu na coterotiyupi, yure na ñeo joroque ĩ. ³³ Bairo yure cũ cañerotirijere tũgori yua, aperã marĩ yarã pũame yu juãma. Ti macã ñnotaricarõ jũgoyepu pii capairi pii mena yu jããrĩ, wii waru joperu yu pitiyo ruiojowã. Tore bairo yu na caáto, yu rutimasĩwã quetiupau gobernador yure cañegaure.

12

Visiones y revelaciones

¹ Ñe ùnie majũ marĩ átimasĩetĩña, marĩ majũã marĩ caátiere marĩ caĩbusuata. Bairo cabaimiatacũãrẽ, yu pũame marĩ Quetiupau qũẽguericarore bairo yu cũ caĩñorĩqũẽ, cũ yaye macããjẽrẽ yu cũ caátibuio ĩñorĩqũẽ macããjẽ cũãrẽ mujãã yu quetibujugaya. ² Jĩcãũ caũmurẽ ñiñawũ caroaro majũ Cristore jĩcãrõ tũni catũgousacõãninucũũrẽ. Cũ pũamerẽ itia umarecõo tuti buipu cũ neámĩ Cristo. Merẽ pũga wãmo peti rupore bapariacãnacã pẽnirõ cãnacã cũma majũ netõña cũrẽ cũ caneátato bero. Baipua caroaro majũ yu masĩetĩña: Ati rupau menaa, o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ. Dios roque cariape cũ caátajere masĩñami. ³⁻⁴ Baipua caroaro majũ yu masĩña: Cũrẽ Dios nocãrõ caroaro caãno cũ tũpu cũ neámĩ. (Ati rupau menaa o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ.) Topu etaácu, cũ pũame busuri cayasiorije, ni ùcũrẽ Dios cũ busurotietie ùnie busurique majũrẽ tũgoroyawĩ.

(Mai, Pablo pũame versículos 2-4 apei cũ cabairiquere ĩ quetibujumicũã, cabotiogaecu añirĩ cũ majũã cũ cabairiquere quetibujugu ĩcũmi.)

⁵ Bairo yu roque tore bairo camasĩ añirĩ caroaro netõrõ tie mena jũgori yu baibotio ĩñobujioya ni ùcũ camasocure. Bairo masĩmicũã, baipua yu majũã yu camasĩrĩjẽ mena tore bairo yu átibotiogaetiya. Tie ùnie meerẽ, yu majũã yu cayeri tũgoñatutuaetie roquere torea bairo mujãã yu caátĩ ĩñoata, ñucõãbujioro. ⁶ Bairo netõjãñurõ yu majũã yu caátiere, o yu caĩrĩjẽrẽ quetibujumicũã, camecũrẽ bairo quetibuju mee yu baiya baipua. Cariapea quetibuju roque tore bairo ñinucũmiña. Bairo caĩ nimicũã, baipua buipearo ni jĩcãũ ùcũ tie yu caáperie, o yu caĩetĩẽ jũgori yu cũ caĩroacotero yu boetiya. Caroaro yu caátĩñinucũrĩjẽrẽ ĩñabeseri roque yu cũ caĩroaro ñuña.

⁷ Bairo marĩ Quetiupau yaye macããjẽ nocãrõ caroare yu cã caátibuio ññorĩqũẽ mena jũgori yu cabaibotioetiparore bairo ĩ, wãtĩ roro yu cã caátiere ãñotaemi Dios. Tie jũgori popiye pota marĩ rupauẽ caãnorẽ bairo wãtĩ roro yure cã caátiere ãñotaemi Dios. Tie jũgori popiye pota marĩ rupauẽ caãnorẽ bairo wãtĩ roro yure cã caátie ninucũña. ⁸ Bairo roro popiye yu cabaiãnierẽ yu cã netõáto ĩ, itiani cãnacãni majũ Diore cã yu jẽnimiwũ. ⁹ Bairo itiani yu cajẽnimiatacũãrẽ, itianipua atore bairo ñi quetibujawĩ: “Mu caĩrõrẽ bairo yu áperigu. Yu yarã popiye baimirãcũã, narẽ yu mena na tũgoñatutuo joroque na yu caátie jũgori, nipetiro camasãrẽ yu catutuarijere nemojãñurõ na ñiñomasĩña,” ñi quetibujawĩ. Bairi popiye yu catãmũorĩjẽrẽ tũgoñarĩ, tie mena yu tũgoña ãseanicõãña. Tie jũgori nipetiro camasãrẽ Cristo yu cã catutuarije jorijere na yu áti ñiñomasĩña. ¹⁰ Tunu bairoa atiere tũgoñarĩ yu ãseaniña: Catutu-aecũre bairo roro popiye yu cabairije, roro yure na cañawajatutinucũrĩjẽ, yure carusarije cũãrẽ tũgoñarĩ yu ãseaniña. Apeyera Jesucristore yu catũgousarije jũgori yure na capajĩãga ñesẽãnucũrĩjẽ, tunu Jesucristo jũgori popiye capee wãme yu cabainucũrĩjẽrẽ tũgoñarĩ yu ãseaniña. Bairo roro popiye catutuaecũre bairo majũ tãmũonucũũ puame roque nemojãñurõ Cristo jũgori catutuaũre bairo majũ yu tũgoñanucũña.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Yu majũã camecũrẽ bairo ñiẽtĩña. Mujãã roque camecũrẽ bairo ñio joroque yu mujãã ápu. Mujãã puame roque yu caátianierẽ caroaro yure cabusuparã mujãã ãnimaña. Bairo yure caroaro cabusuparã nimirãcũã, bairo mujãã áperinucũña. Cabũgoro macããcũrẽ bairo caãcũ nimicũã, baipua na, mujãã catũgousanucũrã, jãã apóstolea majã netõrõ caãnitũgoñarã roca macããcũrẽ bairo yu ãnitũgoñaẽtĩña. ¹² Bairo popiye tãmũomicũã, mujãã tũpu ácũ, nipetiri wãme nocãrõ Dios cã catutuarije mena áti ññorĩqũẽrẽ mujãã yu áti ñiñõãninucũwũ. Tore bairo caroaro yu caátimasĩrĩjẽ jũgori cariapea Jesucristo yu apóstol majũ yu caãnierẽ mujãã masĩõ joroque yu áti ñiñomiwũ. ¹³ Baipua jĩcã wãme jeto aperã Jesucristore catũgousari majã poarire yu caátinucũrõrẽ bairo mujãã yu ápewu. Yure carusarije caãnimiatacũãrẽ, di rãmũ ñno patowãcõrõ mujããrẽ yu jẽnipatowãcõẽpũ. Tore bairo mujããrẽ yu cajẽnietĩ to cañueticõãta, jtiere yu mujãã masiriyobojawa!

¹⁴ Mujãã tũpu águ, merẽ qũẽnojũgoyeti ácũ yu átiya. Atie yu caápée mena itiani majũ merẽ mujãã tũpure ñiñãñesẽãgu. Bairo ati watoare ácu cũã, mujãã apeye ñnierẽ cajẽnipatowãcõũrẽ bairo yu baietigu. Capacua puame na pũnaarẽ carusarijere na jomasĩnucũñama. Na pũnaa puame mee na pacuare carusarijere na jonucũñama. Bairi yu puame mujãã yu pũnaarẽ bairo mujãã caãnoi, dise ñnie mujãã cacũgorijere mujãã yu jẽnipatowãcõẽtĩgu. Yure mujãã caĩroapee puame jetore yu boya. ¹⁵ Baipua, dise yu cacũgorije caetatuaro cãrõ mujããrẽ yu jũátinemoqu. Yu majũ rupau mena cũãrẽ popiye yu tãmũomasĩña, mujãã puame caroaro mujãã caãnimasĩpeere bori. Bairo mujããrẽ netõjãñurõ yu camaimiatacũãrẽ, mujãã puame nemojãñurõ yure camaiena majũ mujãã tuanucũña.

¹⁶ Bairo mujããrẽ di rãmũ ñno apeye ñnierẽ yu cajẽnipato wãcõetimiatacũãrẽ, jĩcããrã atore bairo ñnucũñama: “Pablo masĩrĩ, marĩrẽ ĩtou átiyami. Di rãmũ ñno caãno marĩ camasĩẽto yua, apeye ñnie marĩ cacũgorijere jemasĩgumi,” ñnucũñama. ¹⁷ Bairi, ¿mujãã tũpu yu cajoricarã mujããrẽ ĩtori apeye ñnie mujãã cacũgorijere mujãã na ãmarĩ? Ni jĩcãũ ũcũ

mujãärê itori mujãä yayerẽ ãmaesupi. ¹⁸ Yũ puame Titore mujãä tũpu cũ yũ jowũ. Cũ mena apeĩ marĩ yũ Jesucristore catũgousaũ cũärẽ cũ yũ jowũ. Bairo mujãätũ yũ cajoricũ Tito topũ ãcũ, ¿mujãärẽ qũĩtori? Mujãärẽ jĩcãni ũno itoetacumi. Jãä, cũ mena pugarãpua jĩcãrõ tũni jãä ãnajẽ cutiya. Jãä, pugarãpua jĩcã yerire bairo jãä yeri cutinucũña.

¹⁹ Ape watoara atore bairo puame mujãä tũgoñabujiorã: “Caroaro jãärẽ na nũcũbugoáto ãrã, tore bairo ãrãma,” jãärẽ mujãä ã tũgoñarã. Bairo mee jãä baiya. Yũ yarã, yũ camairã, Dios cũã tore bairo bori, jãä caátigatũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãñami. Dios mena nemojãñurõ mujãä catũgoñatutuapee puame roquere bori, tore bairo mujãärẽ jãä quetibũju ãninucũña. ²⁰ Mujãärẽ yũ caĩñañesẽãũátĩ rũmũ caãno, caroaro yũ mujãä caãniyuro yũ boyã. “Ape watoara ricaatĩ niyubujiorãma,” ã tũgoñarĩ, yũ tũgoña uwiya. Carorije macããjẽ mena mujãä caãno mujãä yũ eta tãmũogaetiya. Atie ũnie carorije nibujioro mujãä watoare bairopua: ãmeo tutirique, ãmeo ãña ũgorique, ãmeo asiarique, aperã netõrõ baitũgoñarĩqũẽ, roro ãmeo busupairique, causaropũ busupairique, ãmeo botiorique, caroaro jĩcã yericatiri ãnimasĩetãjẽ cũã nibujioro. Tiere tũgoñarĩ yũ puame yũ tũgoña yapapujãñũña. Bairo mujãä caãmata, mujãä cũã bũtioro mujãä yapapubujiorã, mujãärẽ yũ catutipeere tũgoñarĩ yua. ²¹ Tunu bairoa atĩ watoa mujãärẽ yũ caĩñañesẽãũátĩ rũmũ caãno, roro mujãä caãnie jũgori yũ Quetiupũ Dios puame mujãä mena yũ tũgoñaboboo joroque yũ átibujioumi. Nocãrõ yoaro carorije macããjẽrẽ mujãä caátĩãninucũrĩjẽrẽ tũgoñarĩ, bũtioro yapapuari yũ otio joroque yũ átibujioumi. Capããrã mujãä mena macããna tocãnacã wãme roro atĩ rupũ mena átieperique ũnierẽ átĩ jãnaetinucũñama. Tie nipetirijere tũgoñarĩ yũ majũpua bũtioro yũ tũgoña yapapujãñũña.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Atie mujãä yũ caĩñañesẽãũápee mena merẽ itiani majũ mujãä tũpũre ãña ñesẽãágũ. Dios ya tutipũ bairo ã quetibũju woatuyupa: “Pugarã, o itiarã ũna, apeĩ roro caátacũre na cabusujãrõ ñũña. Bairo na, itiarã ũnapua jĩcãrõrẽ bairo na cabusujãata, nipetiro catũgorã cũã na caĩrõrẽ bairo átimasĩñama,” ã quetibũjya Dios ya tutipũ. ² Bairi mujãä tũpũ caãna carorijere caátanarẽ, o nipetiro to caãna cũärẽ ãme ato mai cayoaropua ãcũ, jĩcãni bero tunu mujãärẽ ãña etanemoũ yũ caquetibũjaricarorea bairo ãninemoña tunu: Ati watoa mujãärẽ tunu yũ caĩña ñesẽãnemoũ ápãta, roro caátipairãrẽ yũ bopaca ãñaecũ yua. Roro popiye na baio joroque na yũ átigu. ³ Mujãä puame mai yũre caria Jesucristo yũ cũ cajuátiere masĩgarã, jĩcã wãme átĩcõña macããrã mujãä átiya. Jau, toroque mujãätũ ãcũ, mujãärẽ yũ átĩ ãnogũ cũ catutuarijere. Cristo puame catutuaecũre bairo mujãä watoare ãcũrẽ bairo bainucũñami. Bairo cabai nimicũã, nocãrõ cũ catutuarijere mujãä átĩ ãnomajũcõãnucũñami yũ jũgori mujãä tãripũre. ⁴ Bairãpua, cariapea marĩ masĩña catutuaecũrea bairo yucupãipũ papuatuecori riariquere. Bairo papuatuecori cariaricũ nimicũã, Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori cacatiricũ majũ ãñami. Jãä cũã bairãpua Jesucristorea bairo roro popiye jãä tãmũonucũña. Bairo popiye baimirãcũã, Jesucristore capitiena ãnirĩ jãä cũã cũrẽã bairo jãä ãnigarã Dios cũ catutuarijere jũgori, mujãärẽ jũátinemoagarã yua.

⁵ Bairi mujãã majũã caroaro mujãã caátĩanierẽ tũgoña besemasĩña. ¿Cariapea Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuamiñatĩ? mujãã caítũgoñamasĩparore bairo írã, caroaro tũgoña beseya mujãã caátiere. ¿Mujãã yeripũ Jesucristo cũ cañnierẽ mujãã tũgoñamasĩetĩñatĩ? Caítõpairãrẽ bairo cabũgoroa, “Jesucristo yarã jãã ãniña,” mujãã caĩata roque, Jesucristo mujãã yeripũ mácũmi. ⁶ Bairo ìmicũã, baipũa yũ pũame mujãã mena yũ tũgoñatutuacõãña. Bairi jããrẽ bairãpũa cariapea Cristo yarã jãã cañnierẽ mujãã masĩcõãrã. ⁷ Bairi jãã pũame mujããrẽ Diopũre jãã jẽnibojanucũña, dise ùnie carorije macããjẽrẽ mujãã caãperiparore bairo írã. “Na netõrõ caroarã majũ jãã ãniña,” ìgarã mee, mujããrẽ tore bairo jãã átibojagarã. Caroa macããjẽ pũame roque mujãã caátĩaniparore bairo írã, tore bairo jãã átigarã. “Cabũgoroa quetibũjurã átiyama,” camasã jãã na caĩmiatacũãrẽ, bairãpũa tore bairo jãã átigarã. ⁸ Jãã pũame dopẽirã cariape macããjẽrẽ ricaati pũame jãã baibotiomasiẽtĩña. Cariape macããjẽ quetibũjurique caĩrõrẽ bairo pũame jeto roque jãã caátimasĩnucũpee niña. ⁹ Bairi jãã pũame jããrẽ caĩñaterã cayeritutuaenarẽ bairo jãã na caĩmiatacũãrẽ, tũgoña ùseanirĩqũẽ mena jãã ãnicõãnucũña. Mujããrẽ juátigarã, tie mena jãã pũame popiye jãã catãmũonucũrĩjẽ jũgori nemojãñurõ Dios mena mujãã catũgoñatutuapeere tũgoñarĩ jãã ùseaninucũña. Bairi tocãñacã rãmũa mujããrẽ Diopũre jãã jẽnibojanucũgarã, caroaro mujãã caátĩanie ñe ùnie to carusaetiparore bairo írã. ¹⁰ Bairi ati carta mena mujãã yũ quetibũjũ woajoya, mujãã tũpũ yũ caĩñañesẽãũ ápáro jũgoye. Topũ yũ caetaparo jũgoye roro mujãã caátĩanierẽ mujãã majũã qũẽnocõãña. Bairo mujãã caápata, yũ pũame topũ etau, tutuaro mena mujãã yũ quetibũjũetigu. Marĩ Quetiupau pũame roque tore bairo yũ carotimasĩpeere yũ jowĩ. Jesucristo mena mujãã yeripũ nemojãñurõ cũ mujãã catũgoñatutuanutuparore bairo ì, tore bairo yũ roticũwĩ. Mujããrẽ yũ yapapuo reo joroque ì mee, tore yũ quetibũjũ roticũwĩ marĩ Quetiupau.

¹¹ Yũ yarã, mujããrẽ yũ cawoajo yaparoparo jũgoye atore bairo mujãã ñiña: Caroaro ùseanirĩqũẽ mena ãnajẽcusa. Caroaro átĩañajẽ pũamerẽ átĩañimasĩña. Tocãnacãpũa caroaro yeri ñurõ ãmeo átĩañajẽcusa. Tunu bairoa jĩcã yericũnarẽ bairo ãnajẽcusa. Marĩ Pacũ Dios ãmeo mairĩqũẽrẽ, bairi jĩcã yericũtaje cũãrẽ cajou mujãã mena cũ ãmarõ. ¹² Tunu bairoa caroaro nũcũbũgorique mena ãmeo bocári ãmeo jẽnĩña. ¹³ Marĩ yarã ato macããna Jesucristore catũgousarã nipetiro mujããrẽ ñuroti joyama.

¹⁴ Jesucristo marĩ Quetiupau caroare cũ jonemoáto mujãã nipetirore. Tunu bairo marĩ Pacũ Dios nocãrõ marĩrẽ camai, bairi cũ Yeri Espiritu Santo cũã mujãã mena cũ ãnicõã ninucũáto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los GÁLATAS

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecũcũ, Jesucristo cũ caquetibũjurotijorĩcũ apóstol majũ yñ añiña. Camasã aperã ùna beseri na caquetibũjurotijorĩcũ mee yñ añiña. Jesucristo, cũ pacũ Dios mena roque na caquetibũjurotijorĩcũ majũ yñ añiña. Mai, Dios pũame cũ macũ Jesucristore cũ catioryupi, cariacoatacũ cũ cañnimitacũãrẽ. ² Bairi marĩ yarã Jesucristore catũgousarã yñ mena caãna mena, mũjãã yñ woajoya, mũjãã Galacia yepa macããna ñubueri majãrẽ. ³ Bairi mai, marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupañ Jesucristo mena caroa yeri cõtajere mũjãã na jonemoáto. Caroaro yeri jõrõ ãnajẽ cõtaje cũãrẽ mũjãã na jonemoáto. ⁴ Mai, Jesucristo pũame yucapãĩpũ uwiricaró mano riayupi marĩ carorije wapa. Tunu bairoa roro ati umãrecóo macããna marĩ caátĩãnie wapare netõõgũ riayupi. Tore bairo baiyupi, marĩ Pacũ Dios, Jesucristo pacũ cũ caboro jũgori yua. ⁵ Bairi yñ pũame tiere masĩrĩ, atore bairo ñi basapeoya: “¡Nocãrõ cañũ cũ añiñati marĩ Pacũ Dios! Tocãnacã rũmũ cañũ nicõã ninucũgũmi. Bairoa to baiáto,” ñiña yua.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Ìmerẽ butioro yñ tũgoña yapapuaya, Diore catũgousaricarã nimirãcũã, cãrẽ yoaro mee mũjãã cajãnarĩjẽ jũgori yua. Dios pũame Jesucristo jũgori mũjããrẽ maiwĩ. Bairo mũjããrẽ cũ camaimiatacũãrẽ, cũ yaye caroa queti camasãrẽ cũ canetõõrĩjẽ quetire jãnarĩ, apeye queti pũamerẽ mũjãã tũgousaya. Tiera masĩrĩ, butioro yñ tũgoña yapapuaya. ⁷ Cariape majũrã, apeye quetibũjũrique camasã na canetõõpee ùnie maniña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, aperã jĩcããrã mũjããrẽ quetibũjũ mawijiorã átiyama. Jesucristo yaye caroa quetire quetibũjũ mawijioibuieogarã átinucũñama mũjããrẽ. ⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ caroa queti ùnie meerẽ cũ caquetibũjuata, peero caũpetietopũ cũ ápáro. Yñ ùcũ, o umãrecóo macããcũ ángel ùcũ cũ caãmata cũãrẽ, popiye cũ baiáto, roro ricaati cũ caquetibũjũriye jũgori yua. ⁹ Merẽ cajũgoyepũ cũãrẽ tore bairo mũjããrẽ ñi quetibũjũwũ. Bairi ãmerẽ tunu mũjããrẽ yñ quetibũjunemoña: Ni jĩcãũ ùcũ Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ caroa queti mũjãã catũgojũgõrique ùnie meerẽ mũjãã cũ caquetibũjuata, peero caũpetietopũ cũ ápáro.

¹⁰ Camasã, yñ caquetibũjũrijere na ññajesoáto ì mee, tiere yñ quetibũjunucũña. Dios pũame roque yñ caátiere qũĩñajesoáto ì, mũjããrẽ yñ quetibũjunucũña atie cũ yaye quetire. Camasã ricaati caquetibũjũrã mena caroaro tuagũ mee yñ átiãniña. ¡Narẽ tutuaro mena yñ caquetibũjũeticõãta, Jesucristo cũ caquetibũjurotijorĩcũ mee yñ añibujionũ!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Yñ yarã, atiere masĩña mũjãã cũã: Caroa queti camasãrẽ Dios cũ canetõõrĩqũẽ quetire mũjãã yñ quetibũjunucũña. Ati umãrecóo macããna camasã na catũgoñarĩjẽ mena na caĩquetibũjũriye ùnie meerẽ yñ quetibũjunucũña. ¹² Ni jĩcãũ ùcũ camasocũ yñ quetibũjũ rotijoemi.

Tunu bairoa ni ũcũ camasocũ yũ bueemi atie mũjãã yũ caquetibũjurijere. Jesucristo pũame roque cũ majũpũa yũ masĩowĩ nipetirije mũjãã yũ caquetibũjurijere.

¹³ Bairãpũa, mũjãã tũgoricarã mai cajũgoyepũ judío majã na carotirore bairo ãcũ yũ caátajere. Tutuaro mena Dios ya poa macããnarẽ popiye na bairo joroque na yũ átĩusanucũwũ. Bairo ácũ, Dios ya poa macããna na petio joroque yũ átigamiwũ. ¹⁴ Baipũa judío majã yayere yũ capaa ãniwatoare merẽ aperã yũ yarã, yũ tãnii cabũtoa caãna netõjãñurõ camasĩ majũ yũ ãmũ. Mai, judío majã na carotirije pũame netõjãñurõ yũ ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽrẽ yũ átĩcõã niganucũwũ. Tie quetibũjurique jeto caãnicõãninucũrõ yũ bootũgoñanucũwũ. ¹⁵ Bairo cabai yũ caãnimiatacũãrẽ, merẽ Dios pũame yũ cabuiaparo jũgoyepũa yũ besecõãñupĩ. Bairo yũ beseri yua, nocãrõ yũre camai ãnirĩ, cũ yau yũ ãnio joroque yũ ámi. Cũ majũ cũ caborore bairo yũ beseyupi. ¹⁶ Bairo yũre camai ãnirĩ yua, cũ caborore bairo ácũ, cũ macũ Jesucristore yũ masĩõ joroque yũ ámi. Bairo cũ macãrẽ yũ masĩõrĩ yua, cũ yaye caroa queti camasãrẽ cũ canetõõrĩquẽ quetire yũ quetibũju rotijowĩ judío majã caãmerãrẽ. Bairo cabairipãure ni jĩcãũ ũcũ camasocũ mena jẽniñarĩ yũ masĩjũgoepũ. ¹⁷ Tunu bairoa Jerusalẽpũ átĩ, yũ jũgoye apóstolea majã caãnijũgoricarã cũãrẽ na yũ jẽniñãepũ yũ cabairijere. Bairo átiri mee, jicoquei yoworicaro mano Arabia yepapũ yũ acoápurũ. Cabero Damasco macãpũ yũ tunuetawũ tunu.

¹⁸ Yoaro itia cũma beropũ roque yua, Jerusalén macãpũ yũ ápurũ. Bairo ti macã etau, Pedrore cũ yũ masĩjũgowũ. Cũ mena yua pũga wãmo peti jĩcã rapo petiro cãnacã rãmũ majũ yũ tuawũ. ¹⁹ Bairo topũ ãcũ, noa ũna aperã apóstolea majãrẽ na yũ bocãepũ. Santiago, marĩ Quetiupau bai jetore cũ yũ bocáwũ. ²⁰ Bairi cariape Dios cũ caĩñajoro mũjããrẽ ñiña: Atie mũjãã yũ cawoajorije cabũgoro macããjẽ mee ñiña. Cariape macããjẽ majũ ñiña.

²¹ Tie bero yua, yũ pũame Siria, bairi Cilicia yepaapu yũ acoápurũ. ²² Mai, bairãpũa marĩ yarã Cristore catũgousari poari, Judea yepa macããna yũ majũpũrã yũ bocãema. ²³ Atore bairo na caĩquetibũjurije jetore tũgonucũñupã: “Marĩrẽ roro capajĩãga ñsamirĩcũ ãmerẽ yua tũgoñatutuariye caroa quetire camasãrẽ na quetibũju átiupũ. Ji yuteapũre mai marĩrẽ cayasioregamirĩcũ camasãrẽ caroa quetire na quetibũju átiupũ,” na caĩquetibũjunucũrĩjẽ jetore tũgonucũñupã. ²⁴ Bairo yũ cabairijere tũgori, bũtioro Diopũre cũ basapeonucũñupã.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Cabero pũga wãmo peti rupore bapariçãnacã pẽnirõ cãnacã cũma bero majũpũ yũ ápurũ tunu Bernabé mena Jerusalén macãpũre. Bairo ácũ, yũ mena cũ yũ pii ápurũ marĩ yau Tito cũãrẽ. ² Cabũgoro mee yũ ápurũ ti macãpũre. Dios pũame roque topũ yũ árotiwĩ. Bairo to Jerusalẽpũ ãcũ yua, cabũtoa camasĩrã na caĩroarã mena Jesucristo yarã jesaye jãã neñawũ. Bairo na mena neñarĩ, na jãã quetibũjuwũ nipetirije judío majã caãmerãrẽ jãã caquetibũju ñesẽãnucũrĩjẽrẽ. Yũ pũame yũ paarique yũ caátaje, yũ caátĩãnie cũã to yasieticõãto ĩ, tore bairo nipetirije na yũ quetibũjuwũ. “Mũ paarique ñumajũcõãña,” na caĩparore bairo ĩ, tore bairo na yũ quetibũjuwũ. ³ Mai, Tito yũ mena caátãcũ pũame griego majã yau ãmi. Bairo griego majã yau cũ caãnimiatacũãrẽ, judío majã caãmũarẽ na caátĩnucũrõrẽ bairo cũ ápewã. Dios yau nĩgu, cũ rupau macããtõ ũnorẽ

yisetaecoemi cabutoa camasîrârê. ⁴ Jîcâârâ jâa yarâ judío majâ caîtopairâ puame yasioro atîri jâa canearôpu jâa mena neñañupâ na cûâ. Na puame to jâa cabusurijere catâgorutiri majârê bairo anâ baiyupa. “Roro majû Jesucristo puame jetore cû tûgousarâ âtiyama Pablojâa,” î busujâmasîgarâ, jâa caîrîjêrê tûgorutiranâ baiyupa. Bairo jâa î busujârî yua, Moisés ânacû cû caâtiroticûrîqûêrê caátiecorâ majû tunu jâa tuao joroque âtigarâ baimiñupâ. ⁵ Bairo jâârê na caátigamiatacûârê, jâa puame peeto ûno na caîrîjêrê jâa tûgousaepu. Caroa queti Dios camasârê cû canetôrîqûê quetire caroaro mujâa catûgousacôâno bootûgoñarî, narê jâa rotiecoepu.

⁶ Bairâpu, cabutoa camasîrârê bairo caâna ape wâme yu caátinemopeere yu quetibujû masîdêma. Baipua yu puame camasîrârê bairo na caânajê cutiere butioro majû yu tûgoñâetîña. Dios puame bui macââjê marî caâtîânierê caîñabesei mee niñami. ⁷ Bairo ape wâme yu caátinemopeere yu quetibujû masîetîrî yua, cariapea Dios yu cû cabeseriquere tûgoñamasîwâ. “Cariapea Dios, caroa queti camasârê cû canetôrîqûê quetire cû quetibujû rotijoyupi judío majâ caâmerârê,” î tûgoñacôâwâ. “Judío majârê Dios, Pedrore cû caquetibujû roticûrîcârôrêa bairo Pablo cûârê judío majâ caâmerârê cû quetibujû roticûñupî Dios,” cariapea ñi tûgoñacôâwâ yua. ⁸ Bairi cû, Dios, Pedrore judío majârê caquetibujupau apóstol majû cacûrîcûna yu, Pablo cûârê judío majâ caâmerârê caquetibujupau apóstol majû yu cûwî.

⁹ Bairo yu cabairo jûgori Santiago, Pedro, bairi Juan ñubueri majâ quetiuparârê bairo caâna puame yu paariquere merê masîwâ. Bairo masîrî yua, “Dios puame caroaro cû quetibujû masîo joroque cû âsupi Pablora,” î tûgoñawâ. “Mu paarique ñumajûcôâña,” ñiwâ yua. Bairo caîrâ ânirî, “Jîcârôrêa bairo jâa paarique bapa mu âniña,” ñigarâ yua, yu wâmo ñewâ. Yu bapa Bernabé cûârê cû wâmo ñewâ. Bairi yua jîcâ yericûna, atore bairo jâa âmeo î tuawu: “Mujâa puame judío majâ caâmerârê na mujâa quetibujugarâ Dios yaye quetire. Jâa puamea judío majârê caquetibujuparâ jâa ânigarâ,” jâa âmeo î tuawu yua. ¹⁰ Bairâpu, Pedrojâa atie jeto jâa caátipeere bowâ: “Cabopacarârê caroaro majû na mujâa jûâpa,” jâa îcûwâ. Merê yu puamea na, cabopacarârê caroaro mena na cajuáatinemo âninucûu yu âmu baipua.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Pedro Antioquíapu cû caátá watoare cû majûpurea tutuaro cû yu tutirocajowu. Mai, cû puame carorije marî yasio joroque caátie majûrê âcu baiwî. Bairi tutuaro cû majûpurea cû yu quetibujawu. ¹² Mai, atore bairo baiwî cûrê tore bairo cû ñio joroque: Pedro puame caânijûgoro judío majâ caâmerâ mena uga ruiwî. Bairo cû caugaâno yua, judío majâ aperâ, Santiago cû cajoátana etawâ. Bairo na caetaro îñarî yua, Pedro puame na wâmu weyocoámî judío majâ caâmerârê. Na mena uga ruinemoemi yua. Cû puame, “Marî rupau macââtôrê marî cayiseeticôâta, marî netômasîêna,” caîquetibujuri majâ na caetaro uwiri yua, na mena uganemoemi. ¹³ Aperâ judío majâ catûgousari majâ cûâ roro cû caátie cûrêa bairo âtigawâ. “Na rupau cayiseena mena marî caugaata, ñuña,” caîrâ nimirâcûâ, na caîrôrê bairo âpewâ. Na teejâñuwâ. Roro majû Pedro cû caátijûgorije jûgori yua, tame, Bernabépu cûâ na caátorea bairo na âtiusawî.

¹⁴ Bairo roro majû, caroa queti Dios camasârê cû canetôrîqûê queti caquetibujurore bairo na caátijîâtietore îñarî yua, yu puame atore bairo

cũ ñiwũ, nipetiro caneñarã na catũgoro Pedrore: “Mu, judío majã yau nimicũã, judío majã yau meerẽ bairo judío majã caãmerã watoapu mu ãniapu. Mu puame bairo cabai nimicũã, ¿Dopẽi judío majã caãmerãrẽ, judío majãrẽ bairo na ãnio joroque butioro na mu átirotigayati?” cũ ñi tutiwũ.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por fe

¹⁵ Mai, jãã puame jicoqueipua judío majãrẽ bairo camasãwãcãrĩcãrã jãã ãniña. Carorije caátĩanipairã Diore camasĩena ãna caãna mee jãã ãniña. ¹⁶ Bairo jãã cabaimiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ũcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cũ caátie mena jũgori carorije cacũgoecure bairo tuamasĩetĩñami. Jesucristo jetore marĩ catũgousarije jũgori roque, tore bairo marĩ tuamasĩña. Merẽ tiere marĩ masĩcõãña. Bairi marĩ, Jesucristore catũgousajũgoricarã majũ marĩ ãniña, cũ mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori marĩ carorije wapare marĩ cũ canetõõbojaparore bairo ãrã yua. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ carotirore bairo marĩ caátie jũgori mee marĩ netõmasĩña. Merẽ atiere marĩ masĩña: Ni jĩcãũ ũcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ carotirore bairo cũ caátie jũgori ñe ãnie cawapa cũgoecure bairo Dios cũ caĩñajoro tuamasĩetĩñami.

¹⁷ Marĩ puame, “Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije mena jeto marĩ netõgarã,” marĩ ï tũgoñãña. Bairo ï tũgoñamirãcũã, cabero yua, “Marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũẽ marĩ caáticõãnie jũgori roque marĩ netõgarã,” marĩ caĩtũgoñabócaata, “ ‘Jesucristo puame carorije marĩ átijũgou átiyami,’ ïgarã ato,” ¿marĩ ïbujiocuti? ¡Baletiya! Jesucristo carorije marĩrẽ caátijũgou mee niñami. ¹⁸ Torecũ, yũ puame jĩcã wãme dope caáperiere cũcõãrĩ, apeye caroa macããjẽ puamerẽ caáticõãjũgoricũ nimicũã, tunu tie yũ caátijũgorique macããjẽ puamerẽ yũ caátinemoata, ñuẽtĩña. Tore bairo yũ caápata, yũ yaye wapa paio cabuicũcũ majũ yũ tuabujioũ. ¹⁹ Mai, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ yũ caátijĩãtimasĩetĩẽ jũgori cayasicoatacure bairo caãcũ yũ ãnimiwũ. ãmerẽ yua, tiere catũgousajãnarĩcũ majũ yũ ãniña. Bairo tũgousajãnarĩ yua, Dios cũ canetõpau, cũ mena cacaticõãninucũpau yũ tuaya. Jesucristo puame roque merẽ yũ carorijere netõõgu, yucupãĩpu yũ riabojayupi. Bairi cũ mena yucupãĩpu cariaricure bairo yũ tuaya. ²⁰ Torecũ, yũ puame yũ majũ rupau mena yũ átiãmerĩña ãmerẽ yua. Jesucristo yũpũre cũ caãno jũgori, cũ caborore bairo jeto caátĩaninucũũ majũ yũ tuaya yua. Bairo caãcũ ãnirĩ ãme ati rupau mena ati yepapũre yũ caãno ãno mai, cũ, Dios macũ mena yũ catũgoñatutuarije mena jeto yũ ãnicõãña. Cũ puame nocãrõ yũre camai ãnirĩ, cũ majũã yũ carorije wapare netõõgu, yucupãĩpu pajĩãecori yũ riabojayupi. ²¹ Bairi nocãrõ Dios caĩũũ, yũ mena caroaro cũ caátiere boeticõã yũ baigaetiya. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ tũgousari, tie carotirore bairo marĩ caátie jũgori marĩ carorije wapare canetõdecoricarã marĩ caãmata, Jesucristo puame cabũgoroa wapa mano yucupãĩpu riabujioricũmi.

3

La ley o la fe

¹ ¡Gálata yepa macããna, mujãã, catũgomasiẽna majũ mujãã ãniña! ¿Noa mujããrẽ tore bairo roro majũ mujãã tũgoñamawijiao joroque mujãã na áti? Mujããrẽ quetibũũ ñesẽãrẽ, caroaro jĩcãrõ tũni majũ mujãã caĩñarõpua Jesucristo yucupãĩpu cũ cariariquere mujããrẽ jãã quetibũũwujã rita. ² Bairi atie yũ cajẽniñarĩjẽ jetore cariapea yũ mujãã caquetibũũyo yũ

boya: ¿Mujáa puame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē mujáa catūgousarije jūgori Espiritu Santo Dios Yeri majūrē mujáa ñerī? Mujáa baiepu. Jesucristo yaye queti caroa queti jāa caquetibujuriquere tūgousari bero roque, Espiritu Santo Dios Yeri majūrē mujáa cūgojūgowu. ³ Yu yarā, ¿nocārō catūgomasīēna majū mujáa āniñati? Dios Yeri Espiritu Santore catūgousajūgoricarā majū nimirācūā, ¿dopēīrā āmerē mujáa majūā ati rupau mena mujáa caátitutuarije mena Dios yaye macāājērē mujáa átiāni jūgogayati? ⁴ Nocārō capee caroa mujáa caátimasījūgomirīqūē yua cabūgoro macāājē majū āñupā mujāārē. Yu puamerā, tocārō majū cabūgoro macāājē caānipee mee āñupā mujāārē, ¡tame! ⁵ Dios roque cū Yeri Espiritu Santo majūrē mujáa joyupi. Bairo mujāārē jori, caroa cū caāti īñomasīrījērē mujáa watoapure áti īñoñupī. Tore bairo cū caápata, ¿dopēī tore bairo cū ásupari? “Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caīrōrē bairo nipetirije na átipecocōāto,” ī mee, tore bairo ásupi. Caroa queti jāa caquetibujuriquere caroaro mujáa catūgousaparore bairo ī, tore bairo átinucūñami Dios.

⁶ Abraham ānacū puame caroaro Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, ñe ũnie cawapa cūgoecure bairo qūññañupī. ⁷ Bairo cabairo jūgori atiere mujāārē masīrotiya: Cariapea Abraham ānacūrē bairo Diore catūgousarā, cū pārāmerārē bairo caāna Dios mena jeto catūgoñatutuarā ninucūñama. ⁸ Merē bai-pua Dios cajūgoyepua judío majā caāmerā cūārē, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori ñe ũnie cawapa cūgoenarē bairo cū caīñapeere cū ya tutipū quetibujū cūweyocōāñupī. Atore bairo caroa quetire qūñ quetibujū jūgoyeticūñañupī Dios marī ñicū Abraham ānacūrē: “Tocānacāñupua masapoari macāānarē mūrē bairo yu mena na catūgoñatutuarije jūgori caroarā ñe ũnie cawapa cūgoena na ānio joroque na yu átigu,” qūñ quetibujū jūgoyetiyupi Dios Abrahārē. ⁹ Bairi Jesucristo mena catūgoñatutuarā puame Abraham ānacūrē Dios caroare cū cū cajori-carorea bairo na cūa caroare cū cajorā majū niñama, Abraham ānacū Dios mena catūgoñatutuaricurea bairo yua.

¹⁰ Bairi noa ũna Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jetore tūgousari na carorije wapare na canetōgaata, cañuena carorije cawapa cūgorā majū tuagarāma. Merē torea bairo ī quetibujūya Dios ya tutipū na cawoatucūrīqūē cūā: “Ni ũcū caroaro mena Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caīrōrē bairo jīcā wāme rusaricarō mano cū catūgousapetieticōāta, cañuecū, carorije cawapa cūgon majū tuagumi,” ī quetibujūyupa.

¹¹ Bairo cabairoi, merē caroaro majū mujáa masīrā: Ni jīcā ũcū roticūrīqūē caīrōrē bairo cū caátie jūgori ñe ũnie carorije wapa cūgoecu tuamasīētīñami. Atorea bairo ī quetibujūya Dios ya tutipū cūārē: “Carorije cawapa cūgoecure bairo yu caīñau puame yu mena cū catūgoñatutuarije jūgori nicōā ninucūgumi,” ī woatuyupa Dios ya tutipare. ¹² Moisés ānacū cū caátiroticūrīqūē puame tore bairo mee quetibujūya. Atore bairo puame roque ī quetibujūya tie, Dios ya tutipū cūārē: “Ni jīcā ũcū roticūrīqūē carotirore bairo ñe ũnie rusaricarō mano caátipeyou netōmasīgumi. Dios tūpu ānicōā ninucūgumi tocānacā rūmua. Tore bairo jīcārō tūni cū caátipeyoeticōāta, carorije wapa cacūgon majū tuagumi Dios cū caīñajoro.”

¹³ Cristo puame roque Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jūgori nocārō pairo marī carorije wapa marī cacūgomirīqūērē marī netōbojayupi. Cū puame carorije caāpei nimicūā, carorije caācure bairo yua roro majū marī yaye wapa jūgori marī riabojayupi. Atore bairo īña Dios ya tutipū

na cawoatucūrīqūē cūā: “Ni jīcāū ūcū cañuecū majū caācū yucapāipū papuatuecori cū riaáto,” i quetibujaya ti tutipū.

¹⁴ Atore bairo baietayupa Dios, “Caroaro majū mū yū átigu,” Abrahārē cū cū caīcūrīqūērē judío majā caāmerā cūā Cristo jūgori jīcārō na cacūgopetiparore bairo i yua. Tunu bairoa cū mena marī catūgoñatutuarije jūgori Espiritu Santo Dios marīrē cū cajogaricare nipetiro cū marī cūgomasīña marī yeripū yua.

La ley y la promesa

¹⁵ Yū yarā, āmerē camasā ati umurecōo macāāna na caāmeoátie ūnie mena īcōñarī, mujāā yū quetibujaya: Jīcāū caūmū, “Atore bairo marī āmeo átiroa,” i, cū wāmerē jīcā pūrō ūnopū woatucōña peyocōāñami, aperā, “Tore bairo mee niña,” na caīmasīētīparore bairo i yua. Tore bairo cū majūā cū caīcūata, ni jīcāū cū caátigarijere cū ēñotamasīētīñami. O tunu bairoa cū caátiataje carusaata, “Atore bairo pūame boya,” īrī ape wāme ti pūrōpūre woabuipeo masīētīñama. ¹⁶ Bairi āmerē yua marī masīña: Dios pūame Abraham ānacūrē, “Caroaro majū mū yū átigu. Cabero torea bairo yū átigu mū pārāmi caānipū cūārē,” qūī cūñupī Dios. Mai, Dios ya tuti na cawoaturique pūame, “capāārā mū pārāmerā,” i quetibujetiya. Atore bairo pūame jeto īña: “Jīcāū mū pārāmi cūārē caroaro yū átigu,” i quetibujaya. Bairo “mū pārāmi” cū caīrīcū pūame Jesucristo niñami. Cūrēā īgu tore bairo īñupī Dios cū ya tutipūre. ¹⁷ Atore bairo pūame mujāā īgu niña: Dios pūame Abrahārē, “Cawāma wāme mū yū átigu,” qūī cūjūgoyupī. Bairo qūīācū, cū catutuarijere cū āti īñoñupī, “Yū caīrījērē yū wasoacū,” īgu yua. Bairo cū caátaje jūgori, Moisés ānacū cū caáticūrīqūē cuatro cientos treinta cūmarī beropū caānijūgorique nimirōcūā, Dios, “Caroaro mū yū átigu,” cū cū caīcūrīqūērē yasiomasīētīña. Tunu bairoa Dios cū caījūgoyetiriquere cawapa manierē bairo to tuao joroque átimasīētīña. ¹⁸ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jūgori Dios caroaro marī cū caátipeere, cū caátigarique to caāmata, cabūgoroa, “Caroaro mū yū átigu,” qūī cūbujoricūmi Dios Abraham ānacūrē. Cariape majūrā Dios, “Mū yū jomajūcōāgu,” cū cū caīrīqūērē ūnie wapa jēnirīcārō mano cū cajopeere i, bairo īñupī.

¹⁹ “Toroque, ¿dopēī cū cūñuparī Dios cū carotiriquere Moisés ānacū mena?” mujāā i tūgoñabujiorā. Yūra, caberopū tie rotiriquere cūñupī Dios, roro camasā na caátipainucūrījērē na catūgoñabōca masacatiparore bairo i. Tie roticūrīqūē pūame Jesucristo Abraham ānacū pārāmi ati yepa cū caetari watoapū roti ānimasījāñanupā. Apeyera Dios pūame cū majū mee, cūtu macāāna ángelea majā jūgori roque roticūrīqūērē cū joyupī Moisés ānacūrē. Bairi Moisés ānacū pūame camasārē na quetibujū netōōñupī yua tie roticūrīqūērē. ²⁰ Jīcāū cū caátipeere cū caīcūrīqūē caāmata, apeipū cū cabūsnemobojaro boetiya. Torea bairo Dios cū majūpua cū caátipeere quetibujayupī Abrahārē. Aperāpūrē quetibujū netōrotijoesupī.

El propósito de la ley

²¹ Bairo bairi, ¿Moisés ānacū cū caroticūrīqūē pūame Dios cū caátipeere ricaati to ānio joroque to átoati? ¡Bairo átimasīēto! Moisés ānacū cū caroticūrīqūē marī caticōā nio joroque to caátimasīata, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo jeto ātiri carorije wapa cacūgoena marī tuabujioricarā. ²² Bairāpua, Dios ya tutipū caīrō pūamata, nipetiro carorije

macããjêrê caátieconucũrã jeto marĩ ãniña. Bairo caãna nimirãcũã, Jesucristo noa ãna na catãgousaata, Dios caroaro cũ caátigariquere cacãgoparã majũ niñama.

²³ Mai, Jesucristo, marĩ catãgoñatutuapau ati yepapũ cũ caetaparo jãgoyere Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê jãgori roro majũ carorije macããjêrê caátiecorã majũ marĩ tuamiwũ. Tore bairo roro marĩ átiãninucũwũ, Jesucristo cũ majũpua marĩrê cũ caãnajê cutiere marĩ cũ camasĩõparo jãgoye mai. ²⁴ Ape wãme ïcõñarĩ ïrĩcãrõ puamata, Moisés cũ caroticũrĩqũê puame marĩrê cabuejũgon cũ caquetibujũgororea bairo marĩ carorije wapare marĩ masĩõ joroque marĩ ápu. Tore bairo marĩ baicõã ãmu, Jesucristo ati yepapũ cũ caetaparo jãgoye mai. Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrê yua, ãmerê cũ mena marĩ catãgoñatutuarije jãgori ñe ãnie carorije cawapa mánarê bairo marĩ tuao joroque marĩ ámi.

²⁵ Bairi ãmerê yua, Jesucristo ati yepapũ caatácure cũ tãgousari, cũ mena catãgoñatutuarã majũ marĩ ãniña. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê carotiecorã mee marĩ ãniña. Tie, marĩrê cabueire bairo carotijũgoro marĩ boetiya yua.

²⁶ Bairi ãmerê Jesucristo mena mujãã catãgoñatutuarije jãgori nipetiro Dios pũnaarê bairo caãna majũ mujãã ãniña. ²⁷ Tunu bairo Jesucristo wãme mena ïrĩ, mujãã cabautiza rotirique jãgori cũ yarã cũ mena jĩcãrõrê bairo caãna majũ mujãã tuaya. Cũrêã bairo jĩcã rupau caãna majũ mujãã tuaya yua. ²⁸ Bairi ñe ãnie majũ mee niña judio majã yau marĩ caãnie, o griego yau marĩ caãnie cũã. Paabojari majõcu, o caroaro caãnicõãũ marĩ caãnie cũã, ñe mee niña. Caũmu, carõmio cũã jĩcãrõ tũnia cũ mena marĩ tãgoñatutuamasĩña. Bairo yua Jesucristo mena jĩcãrõrê bairo tãgoñatutuari nipetiro cũ yarã, cũ mena jĩcãrõ caãna majũ mujãã tuacõãña, mujãã cũã yua. ²⁹ Bairo Jesucristo yarã majũ mujãã caãmata, Abraham ãnacũ pãrãmerã caãna majũ mujãã tuaya. Bairo cũ pãrãmerãrê bairo caãna ãnirĩ Dios caroaro cũrê cũ caátipeere cũ caĩcũjũgoyetiriquere mujãã cũã cacãgorã majũ mujãã tuaya yua.

4

¹ Atore bairo puame mujããrê ï quetibujũgu ñiña: Jĩcãũ cawĩmau cũ pacu cũ cacãgomirĩqũêrê cacãgousapau, mai cawĩmau ãcũ, dope bairo átimasĩetĩñami. Cũ pacu paabojari majõcu cũãrê dope bairo cũ botiomasĩetĩñami. Cũ pacu paabojari majõcu caãcũ puame mai nipetirije cũ cacãgopeere caroaro ïñaricanũgõcote masĩcõãñami. Bairo cũ paabojari majõcu cũ caĩñaricanũgõcotebojamiatacũãrê, cabucu niácupu roque yua, cariape majũrã nipetiro cũ pacu yaye caãnajê upau majũ catuapau niñami. ² Mai, cawĩmau cũ caãno, cũ paabojari majã puame caroaro cũ qũẽñonucũñama. Tunu bairoa dope bairo cũ caátigarije cũãrê na puame jeto cũ juátinemonucũñama. Tore bairo jeto cũ juátianinucũñama cũ pacu cũ cacãgoriquere cũ cacãgomasĩpa yutea, cũ pacu cũ caĩcũrĩcã yutea caetaparo jãgoye mai. ³ Bairi torea bairo baiwu marĩ cũãrê. Mai, marĩ puame cawĩmarãrê bairo ãna, ati umurecõo macããna na carotitutuarijere carotiecorã majũ marĩ ãmu. Bairoa niña, tore bairo ïcõña quetibujũgaata. ⁴ Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrê, Dios puame cũ cacõrĩcã yutea caetaro, cũ macũ marĩrê canetõpaure ati yepapũ cũ joyupĩ. Cũ puame jĩcãõ carõmio jãgori buiayupĩ ati yepapũ. Bairo buiari cũ cãã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê caátieconu majũrêã bairo caãcũ buiayupĩ.

⁵ Marĩ, Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē carotiecorārē marĩ netōōgu, cũ cũā tiere carotiecorē bairo ati yepapure etayupi. Bairo cũ macũ marĩ cũ caátibojaro yua, cũ pacũ Dios pũame cũ pũnaarē bairo marĩ qũĩñaao joroque ásupi Jesús. ⁶ Tunu bairoa Dios pũnaa majũ, merē marĩ caānierē marĩ masĩō joroque ĩ, cũ macũ ya Espĩritu Santore marĩ yeripũ marĩ jowĩ. Bairo cũ, Espĩritu Santo marĩpure cũ caāno jũgori, “jĩā Pacũ!” cũ marĩ ĩnucũña Diore. ⁷ Bairo cabairo jũgori, āmerē yua marĩ pũame Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē carotiecorā mee marĩ āniña. Dios pũnaa majũ caāna roque marĩ āniña. Bairo cũ pũnaa majũ marĩ caānoi, Jesucristo jũgori nipetirije marĩ cũ cajogarique cũārē cũ caborore bairo marĩ jogumi.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Mai, mujāā pũame cajũgoyepũre Diore camasĩēna majũ mujāā āñupā. Bairo Diore camasĩēna ānirĩ, Dios mee caāna, jũgũēārē caĩroarā majũ mujāā āñupā. Na, jũgũēā pũame cariape majũrā Dios ũna mee niñama. ⁹ Bairo cabairicarā nimirācũā, āme roquere yua Dios majũrē camasĩrā mujāā āniña. O, “Dios pũame jĩcā nũgōā mujāārē ĩnamajũgori mujāā beseyupi,” ĩgu ñiña ape watoara. Bairo Diore camasĩrā nimirācũā, ¿dopēĩrā roticũrĩqũērē caátirotiecorā majũ mujāā tuagayati tunu? Tie roticũrĩqũē pũame dope caáperie catutuaetiere bairo caānie niña. Bairi, ¿dopēĩrā tiere mujāā tũgousagayati tunu? ¹⁰ Mai, mujāā pũame atore bairo mujāā átinucũña: Di rũmu, o di muipũ ũno, o ti yũtea, ti cũmarē caetaro ĩñarā, judío majārē bairo mujāā bose rũmu átipeonucũña. ¿Dopēĩrā tore bairo mujāā átinucũñati? ¹¹ ¡Bairo tiere tũgoñarĩ, yũ pũame mujāā cabairijere yũ tũgoña uwijāñuñā! “Narē yũ caquetibũjũrique cabũgoro majũ āñupā. Yũ paarique yasicoáto,” ñi tũgoña uwiya.

¹² Yũ yarā, bairi atore bairo mujāā yũ átirotiya: Caroaro tũgomasiña mujāā yũ cabairijere. Yũ pũame roticũrĩqũērē carotiecoricũ nimicũā, āmerē tiere caátirotiecorē mee yũ āniña. Torea bairo mujāā cũā caátirotiecoena majũ mujāā āmu cajũgoyepũre. Bairi yũrea bairo caátirotiecoena āninemoña tunu. Bairāpua, cajũgoyepũa mujāā mena yũ caāno, caroaro yũ mujāā qũēnowũ. ¹³ Roro majũ yũ riawũ, mujāā tũpure ācũ. Bairo riamicũā, tie yũ riaye jũgori tuari, caānijũgoro mujāārē caroa queti Dios camasārē cũ canetōōrĩqũē queti majũrē mujāā yũ quetibũjũgowa. Tiere merē mujāā masĩña. ¹⁴ Bairo yoaro mujāā tũre yũ caria ānimiatacũārē, yũre mujāā ĩñateepũ. Tunu bairo yũre cateena ānirĩ, caroaro jĩcārō tũni yũ caquetibũjũrijere yũ mujāā tũgousawũ. Ũmurecáo macāācũ ángel majũrē catũgousarārē bairo caroaro majũ yũ caĩrĩjērē mujāā tũgousawũ. ¡Jesucristo cũ majũpua mujāārē cũ caquetibũjũrore bairo caroaro majũ yũ mujāā tũgousawũ Jesucristo yaye quetire mujāā yũ caquetibũjũrijere yua! ¹⁵ Bairo caroaro useanirĩqũē mena mujāā catũgousamirĩqũē mena, ¿dope āmerē mujāā baiyati yua? Apeyera, caroaro mujāā caátajere mujāā ñibusupa: Marĩ caapeare nerĩ apeire marĩ cajomasĩrĩjē to caāmata, mujāā pũame cotericaró mano mujāā caapeere nerĩ, yũre cajoparārē bairo majũ mujāā baimiwũ. ¹⁶ Bairo majũ cabairicarā nimirācũā, āmerē, ¿dope mujāā baiyati? Yũ pũame cariape macāājērē mujāā yũ caquetibũjũrije jũgori yua, mujāārā, ¿mujāā pesuere bairo yũ tuayati?

¹⁷ Apeyera mujāātũ caquetibũjũñesēānucũrā caroa quetire quetibũjũrā mee átinucũñama. Roro mujāārē na caĩtogarijere bootũgoñarĩ, quetibũjũrā

átinucũñama. Tunu bairoa jáã caquetibujarijere cũcõãrĩ, na caquetibujarijere carorije macããjẽ puamerẽ mujãã catũgousaro borã, tore bairo ĩ quetibujunucũñama. ¹⁸ Bairopua, camasã aperãrẽ caroaro marĩ cajuátinmogarijere caroa cañurijẽ ãno baiya. Roro camasãrẽ na átigarique mena tũgoñarĩ na marĩ caĩroarijere roque cañuetie niña. Bairi mujããtu caãna mujããrẽ mairĩ, caroaro mujãã na caĩroagaata, tocãnacã rũmua tore bairo jeto mujãã na áparo. To mujããtu yu caãno jeto meerẽ tore bairo mujãã na ĩroa ãmarõ. Na puame yure boena, tore bairo bainucũñama. ¹⁹ Yu pũnaarẽ bairo caãna, yu camairã ãmerã tunu ricaati roro mujãã catũgousaro jũgori butioro yu tũgoña yapapuajãñuña mujãã mena. Jĩcã carõmio pũnaa cutigo, butioro cõ cawisiorore bairo roro majũ yu cãã mujãã mena yu tũgoña yapapuajãñuña. Baipua tore bairo jeto yu yapapuacõã ninucũgu Jesucristore caroaro jĩcãrõ tũni cũ mujãã catũgousapetiro beropu. Tocãrõpu roquere yua yu yerijãgu mujãã mena. ²⁰ Baipua, ãmea mujãã tupu yu ãnicõãgamiña, apeye mujããrẽ yu caĩquetibujarijere mujãã quetibujugu. Tame, mujãã mena capee majũ yu tũgoñacõãmiña baipua. Cayoaropu marĩ caãnie jũgori dope ñinemomasĩtĩña.

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cabonetõrã, “Tie mena jũgori marĩ netõmasĩña,” caĩrã cariape yure jĩcã wãme yu quetibujaya: ¿Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ caĩquetibujarijere mujãã tũgoetinucũñati? Mujãã tũgonucũrã tiere. ²² Mai, atore bairo quetibujaya: Abraham ãnacũ pugarã caũmũarẽ pũnaa cũsupi. Jĩcãũ cũ paacoteri majõco Agar cawãmecũco mena macũ cũsupi. Apei puamerã cũ ñumo Sara cawãmecũco, cũ paacoteri majõco mee caãcõ mena macũ cũsupi. ²³ Mai, Agar mena jũgori cũ camacũcũcũ puame nipetiro ati yepa macããna camasã na cabuianucũrõrẽã bairo buiayupi. Bairo cũ cabuiamiatacũãrẽ, apei, cũ ñumo majũ mena cũ camacũcutacu puamea Dios Abrahãrẽ, “Cabũcũpu nimicũã, mũ macũ cutigu Sara mena,” cũ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo to baietao joroque ĩ buiayupi.

²⁴ Tie queti bui macããjẽrẽ bairo ĩ quetibujuro mee ĩña. Atore bairo niña: Na, pugarã rõmia puame pugã poa macããna camasãrẽ, “Tore bairo mujãã yu átigu,” Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo caãna niñama. Agar puame Moisés ãnacũrẽ Sinaĩ cawãmecuti ũtãũpu cũ caãno, Dios cũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cũ cajoricarore bairo caãcõ niñamo. Bairi tie roticũrĩqũẽrẽ caĩroarã puame tiere carotiecoparã majũ tuacõãñama. ²⁵ Ape wãme ĩrĩcãrõ puamata, Agar puame Arabia yepa caãni ũtãũ Sinaĩre bairo caãcõ niñamo. Bairi Sinaĩ puame ãme caãni macã Jerusalén macãrẽ bairo niña yua. Bairi ti macã caãna cũã Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ carotiecoparã majũ tuacõãñama, paabojarico Agar cõ catuaricarorea bairo yua. ²⁶ Marĩ puame roque jõbui umũrecõopu caãni macã cawãma Jerusalén macã macããna caãniparã majũ marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorã mee marĩ ãniña. ²⁷ Atiere bairo ĩ quetibujugu, Isaías ãnacũ cũã atore bairo ĩ quetibujũ jũgoyeticũñañupĩ Dios ya tutipu:

“Useanirĩ ãña mũ, carõmio capũnaa cutimasĩcõ.

Di rũmũ ũno pũnaacutajere cawisioñaecõ useanirĩ ãña.

Bairo mũ caãniamiatacũãrẽ yua, ãme roquere paabojari majõco cõ capũnaacutato netõjãñurõ,

Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori, capũnaacũco mũ ãnicoago yua,”

ĩ quetibujucũñupĩ Isaías ānacũ.

²⁸ Yũ yarā, yũ bairārē bairo caāna, mujāā p̄ame Isaac ānacūrē bairo caāna mujāā āniña. Bairi mujāā cūā Dios cū caĩcũjũgoyetiricarā Abraham, bairi Sara p̄naarē bairo caāna mujāā āniña. ²⁹ Mai, ti yuteap̄ure ati yepa macāāna camasā na cabuiānucūrĩ wāmerē bairo cabuiaricũ p̄ame b̄utioro qũĩñateyupi, Esp̄ritu Santo j̄gori cabuiaricũ Isaac p̄amerē. Bairi āme ati yutea caāno cūārē b̄utioro ĩñatejāñũñama judío majā Jerusalén macāāna, Esp̄ritu Santo j̄gori Dios cū p̄naa na ānio joroque cū caátanarē. ³⁰ Bairi atore bairo p̄ame ĩ quetibujũ woatuyupa Dios ya tutipũ cūārē: “Paabojari majōco cō macũ mena aperopũ cō acoápáro. Cũ, cō macũ p̄ame apeo macũ mena cū pacũ yaye caānajērē peeto ũno cacũgousapau mee niñami,” ĩ quetibujũ woatuyupa. ³¹ Bairo cabairo j̄gori, yũ yarā, paabojari majōco p̄naarē bairo caāna mee marĩ āniña. Sara, caroaro caānacō p̄naarē bairo roque caāna majũ marĩ āniña.

5

Firmes en la libertad

¹ Mai, Jesucristo p̄ame Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũērē carotiecorā majũ marĩ caānimirĩqũērē marĩ netōō joroque marĩ āmi. Bairo marĩ cū caátaje j̄gori mujāā p̄ame caroaro jeto ānajē c̄uticōā ninucũña tocānacā r̄mũa. Roro majũ tunu caátirotiecorārē bairo tuanemoeticōāña.

² Yũ Pablo, mujāā yũ caĩquetibujurijere caroaro j̄cārō t̄ni majũ t̄gopeoya: Judío majā na caátinucūrĩ wāme, na rupau macāājē yisetarique ũnierē mujāā cūā mujāā caātiāniganucũata, dope bairo Jesucristo mujāārē cū canetōōrĩqũē wapa maniña. ³ Mujāārē ĩnemopā tunu: Ni j̄icāũ ũcũ mujāā mena macāācũ cū rupau macāājē yisetarique ũnierē cū caātiāniganucũata, nipetirije Moisés ānacũ cū caátiroticũrĩqũērē carotiecorũ majũ tuacōāgumi. ⁴ Mujāā, roticũrĩqũērē mujāā caátie j̄gori canetōgatũgoñanucūrā, Jesucristo p̄amerē cū t̄gousajānarā mujāā átiya. Bairo caāna ānirĩ, Dios mujāārē cū camairĩjērē, mujāārē cū canetōōrĩqũē cūārē caboena majũ tuarā mujāā baiya. ⁵ Jāā, tiere caĩroaena p̄amea Esp̄ritu Santo j̄gori, bairi tunu Jesucristo mena jāā catũgoñatutuacōānie j̄gori jāā carorije wapare canetōecoparā majũ jāā tuacōāña. ⁶ Bairi Jesucristo mena marĩ caāmata, yisetarotirique ũnie, o yisetarotietaje cūā caānimajũrĩjē mee niña. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije roque caānimajũrĩjē niña. Bairo cū mena marĩ catũgoñatutuarije mena caroaro camasārē na marĩ maimasĩgarā.

⁷ Mujāā, Galacia yepa macāāna, caroaro majũ Jesucristore cū mujāā t̄gousa j̄gomiwũ. ¿Noa mujāārē cariape quetire mujāā t̄gousa jānao joroque na áti? ⁸ Dios mee tore bairo mujāā jānao joroque ásupi. Cū p̄ame mujāārē cabesericũ majũ roque niñami. ⁹ Bairi merē j̄icā wāme ĩrĩqũērē ĩr̄icārō p̄amata, mujāā masiña: “Petoaca levadurare marĩ ca-jāāmiatacūārē, pan qũēnorĩcā bur̄uare petiropũ jesapeticoaya.” Torea bairo roro ricaati quetibujurique j̄icā wāmeacārē mujāā catũgousaata, cabero capee majũ mujāā t̄gousagarā carorije macāājērē. ¹⁰ Marĩ Quetiupau p̄ame ricaati wāme, roro mujāā catũgoña āniamiatacūārē, caroa wāmerē mujāā átiānio joroque mujāā átigumi tunu. Bairo mujāā cū caátipeere t̄goñarĩ, yũ p̄ame cariapea marĩ Quetiupau mena yũ t̄goña tutuacōāña. Baip̄ua, Dios, roro mujāā átiānio joroque caátiecorotinucūrārē

popiye na baio joroque na átigumi. Ni ũcũ cã caãmata cũârê, jïcârõ tãnia popiye na baio joroque na átigumi.

¹¹ Mai, apeyera tunu yu yarã, jïcããrã ricaati caquetibujũñesẽãnucũrã atore bairo ñi bũsũnucũñama: “Pablo cũã camasã judío majã caãmerãrê, ‘Mujãã cũã judío majã na caátinucũrõrê bairo mujãã rupau macããjêrê yisetarotiya,’ na ñi quetibujũ átiyami,” ñi bũsũnucũñama. Bairo yu cũã narê bairo yu caátirotiriye caãmata, roro majũ yure teeri, popiye yu baio joroque yu áperibujiorãma. Bairãpua, popiye yu baio joroque yu átinucũñama, “Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique jũgori mena jeto marĩ netõmasĩña,” yu caĩquetibujuriye jũgori. ¹² Bairo mujããrê roro pajũgoro mujãã rupau macããjêrê butioro cayisetarotiganucũrĩ majã, na puame roque na majũã na rupau macããjêrê na yisejure recõãto, jĩtame!

¹³ Mujãã, yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, caroaro caãniparã, roticũrĩqũêrê carotiecoetiparã, cã cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairi caroa macããjê jetore caátĩaniparã mujãã ãniña. Bairo roticũrĩqũêrê carotiecoena cũ cacũrĩcãrã nimirãcũã, “Marĩ caboro marĩ rupau mena carorijere marĩ átimasĩña,” di rãmu ũno ñi tũgoñæticõãña. “Tie carorije macããjêrê na átiãmarõ,” ñi mee, tore bairo mujãã cũñupĩ Dios. Caroa puame roquere átiri, jïcârõ tũni mujãã caãmeomai ãnierê bou, tore bairo mujãã cũñupĩ. ¹⁴ Bairi roticũrĩqũê puame atore bairo caĩrĩjê mena neñojori jïcã riseroa yua quetibujũya: “Mujãã majũ rupaure mujãã camairõrêã bairo aperã camasã cũârê na maiña.” ¹⁵ Bairo cũ cacũrĩqũê caãno jũgori, roro ãmeo ñĩateeticõãña. ãmeo asiari ãmeo tutiepeeticõãña. Masacatiya. Jïcã majãrê bairo mujãã caãnajê cutie to petio joroque mujãã átire.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Bairi mujããrê ñiña: Espĩritu Santo mujããrê cũ cajũgoãnorê bairo jïcârõ tũni caroaro átiãnicõãnucũña. Carorije mujãã rupau caborore bairo mujãã caátĩaniga nucũrĩjêrê átiãmerĩcõãña. ¹⁷ Mai, carorije marĩ rupau caborore bairo marĩ caátigatũgoñanucũrĩjê puame Espĩritu Santore cateerãrê bairo átaje ñiña. Torecũ, Espĩritu Santo cũã, carorije macããjêrê marĩ rupau caborore bairo marĩ caápata, ñĩajesotiyami. Tierre caboecũ ñiñami. Bairi ati rupaupũ carorije tũgoñarĩqũê caãno jũgori pugatuapua caãmeoterãrê bairo marĩ ãnajê cuticõãña. Bairi mujãã puame carorijere mujãã átiãnijãnamasĩtĩña. ¹⁸ Bairãpua Espĩritu Santo mujããrê cũ cajũgoãnigarijere mujãã caẽñotaeticõãta, caroaro mujãã átiãnimasĩgarã. Roticũrĩqũêrê carotiecorãrê bairo mujãã baietigarã yua.

¹⁹ Carorijere na rupau mena na caátigatũgoñanucũrĩjêrê bairo roro caátinucũrã na caátie nipetirore caroaro marĩ masĩpeticõãña. Na puame atie ũnie carorijere átinucũñama: Roro carõmio mena átiepepairiquere, carorije macããjêrê átipairique, cawãmarã jeto ãna roro ãmeo átiãnajê cutaje cũârê átiãninucũñama. ²⁰ Tunu bairoa camasã na caweeri-carãrê ñroarique, wãtĩ yeri pũna jũgori rori wãme átimasĩrĩqũê cũârê átiãninucũñama. Tunu bairoa ãmeo teerique, ãmeo ñĩnapesucutaje cũârê di rãmu ũno jãnagaetinucũñama. Caroaro jïcârõ tũni ãnimasĩgaetinucũñama. Tunu bairoa roro majũ caasiañurã ninucũñama. Jïcã poa, ape poa macããna mena ãmeo asiari roro majũ ãmeo tutinucũñama. Bairo ãna, ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajêrê átiãnucũñama. ²¹ Tunu bairoa aperã na cacãgorijere butioro ñĩaugaripeanucũñama. Tunu bairoa eti cũmupainucũñama. Tunu bose rãmu qũẽnorãcũã, nucũbugoriquere mano

uɣapacari roro majũ baimecũnucũñama. Tore bairo átaje capee wãme majũ átiãninucũñama. Bairi cajũgoyepu mujããrẽ yu caĩquetibujaricarorea bairo ãme cããrẽ mujãã ñinemoña tunu: Tore bairo roro caátipairã petoaca ũno cããrẽ Dios cã carotimasĩrĩpauẽ etaetigarãma.

²² Mai, Espíritu Santo puame roque marĩ caãmeomairĩjẽrẽ, useanirĩqũẽ mena yerijõrõ ãnajẽ cutaje cããrẽ cajou majũ niñami. Tunu bairoa popiye baimirãcũã, caroaro yerijõrõ ãnajẽ cutajere, camasãrẽ caroaro juátinemorĩqũẽrẽ, caroaro cariape camasã mena átiãnajẽ cããrẽ cajou niñami. ²³ Tunu bairoa aperã camasãrẽ baibotioena caroaro jĩcãrõ tũni ãnajẽrẽ, marĩ rupau roro marĩ caátiga tũgoñanucũrĩjẽrẽ eñotajĩatimasĩrĩqũẽ cããrẽ marĩ jomasĩñami Espíritu Santo. Bairo Espíritu Santo marĩ cã cajorije mena jĩcãrõ tũni marĩ caátiamata, ni ũcũ, “Moisés ãnacũ cã carotĩcũrĩqũẽrẽ áperiyama,” marĩ ĩ masĩtĩñami. ²⁴ Bairi merẽ Jesucristo yarã caãna puame Jesucristo yucupãĩpu cã cariarique jũgori roro ati rupau mena tocãnacã wãme roro na caátiga tũgoñanucũrĩjẽrẽ canetõdecoricarã majũ niñama. ²⁵ Bairi Espíritu Santo marĩ mena cã caãmata, marĩ cã cajũgoãnigarijere bairo jĩcãrõ tũni caáticõã ninucũparã marĩ ãniña.

²⁶ Bairo caãna ãnirĩ, cabaibotiorãrẽ bairo marĩ ãmerĩgarã. Tunu bairoa ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajẽ cutajere marĩ átiãmerĩgarã. Tunu bairoa aperã yayere ññaugaripeari na marĩ ññateetigarã.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ carorije macããjẽrẽ cã caátinucũata, tutuaro mena cariape cã quetibujaya. Mujãã puame Jesucristo mena catũgoñatutuarã majũ ãnirĩ caroaro cã juátinemoña, roro cã catãmuonemoetiparore bairo ĩrã. Bairãpuã, caroaro cã tũgoñamairĩ, nucũbugorique mena cã mujãã beyogarã. Bairo cã ũnarẽ na beyorã, tocãnacãũpuã caroaro mujãã tũgoñamasacatiwa, roro wãtĩrẽ marĩ ĩtoecore, ĩrã. ² Bairi mujãã puame tocãnacãũpuã ãmeo juátinemorĩ, roro mujãã caátĩãninucũrĩjẽrẽ netõnucãcõãnucũña. Tore bairo ãna, Cristo cã caátiroticũrĩcãrõrẽ bairo átipecorã mujãã átigarã yua. ³ Tunu apecyera, ni jĩcãũ ũcũ cabũgoro macããcũ nimicũã, “Yua, caãnimajũũ yu ãniña. Na caquetibujarijere yu boetiya,” caĩbotiopai cã yaye wapa caãnipeere cã majũã ĩtou átiyami. ⁴ Bairi mujãã puame roque tocãnacãũpuã caroaro ĩñabesecõñaña mujãã majũã nipetiri wãme mujãã caátĩãninucũrĩjẽrẽ. Tore bairo caroaro mujãã majũã mujãã caátiere mujãã caĩñabesemasĩata, caroaro mujãã tũgoña useanigarã. Bairopuã, tore bairo mujãã catũgoña useanirĩjẽ puame Dios mena caroaro mujãã caátĩãnie to ãmarõ. Aperã na cabairijere ĩñacõñarĩ mujãã puame, “Aperã netõrõ caroaro caátĩãna jãã ãniña,” ĩrĩ, mujãã causeanirĩjẽ roque cañuetie niña. ⁵ Ni jĩcãũ ũcũ Dios caroa cã carotĩcũrĩqũẽrẽ caátipeyocõãninucũũ maami. Bairi tocãnacãũpuã marĩ majũã roro marĩ caátĩãninucũrĩjẽrẽ canetõnucãcõãparã marĩ ãniña.

⁶ Torecũ, ni jĩcãũ ũcũ Dios yaye caroa queti aperã na caquetibujarijere catũgonucũ cã caãmata, cãrẽ cabuerã cããrẽ nipetiri wãme cã cacũgorije mena cã juátinemoátõ. Ñubueri majã nipetiro na juátinemoátõ caquetibujari majãrẽ na yaye na cacũgorije mena.

⁷ Bairi apeyera, ni jícãũ ùcũ Diore roro cũ caĩboyeti epepee maniña. Bairi mujãã cãã mujãã majũ rupauẽ itoepeeticõãña. Atiere tũgoñañijate: Camasã jícã wãme otere na caoteata, cabero cabutiro caricare jegarã otenucũñama. ⁸ Tore bairo ni jícãũ ùcũ cũ rupau caborore bairo rorije caátijũgoricũ, carori wãme cũ caáticõãmata, caberopũ cũãrẽ carorije jũgori cayasipau majũ tuacõãgũmi. Baipũa, apei pũame roque Espíritu Santo cũ caborore bairo caroa wãme caáticõãjũgoricũ, cũ caborore bairo jeto cũ caáticõãninucũata, cabero yeri capetietie majũrẽ cacũgopau tuacõãgũmi yua. ⁹ Tore bairo cabairo jũgori, marĩ pũame caroa macããjẽrẽ átiãñajẽrẽ caátianijatietiparã marĩ ãniña. Tore bairo jeto caroa macããjẽrẽ marĩ caáticõãninucũata, ti yutea caetaro caroare marĩ cãgogarã. ¹⁰ Bairi marĩ caátimasĩrõ cãrõ nipetiro camasãrẽ caroaro na marĩ juátigarã. Tore bairo netõjãñurõ marĩ caátimasĩpee niña marĩ yarã Dios mena catũgoñatutuanucũrã roquere.

Advertencias y saludos finales

¹¹ Jĩñañijate mujãã cãã! Atie catũsarijere capaca woarique mena yũ majũpũa mujãã woatujou yũ átiya, caroaro mujãã catũgousaparore bairo ĩ.

¹² To caãna, caĩtopairã, mujããrẽ butioro mujãã rupau macããjẽrẽ cayiserotiganucũrã pũame na majũã caroaro tuagarã, tore bairo átirotiganucũñama. Na yarã, na quetiuparã, Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique quetire na caquetibũjũata, “Roro popiye marĩ átirema,” ĩrã jeto, tore bairo mujããrẽ átirotiganucũñama. Na quetiuparã narẽ na caĩroapeere borã, tore bairo jeto átirotiganucũñama. ¹³ Tore bairo caĩquetibũjũrã, na rupau macããjẽrẽ cayisetarotiricarã caãna nimirãcũã, nipetirije Moisés ãnacũ cũ caroticũĩrĩqũẽrẽ átipeyoetinucũñama. Bairo caáperã nimirãcũã, mujãã pũamerẽ butioro mujãã rupau macããjẽrẽ mujãã yisetarotiganucũñama. Bairo mujããrẽ tutuaro mena mujãã rupauẽ na caátirotirique mena jũgori canetõncãmasĩrĩ majãrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo rupauũ cãmicitaje na caátirotirije cawapa manierẽ bairo caãnimiatacũãrẽ, tore bairo tũgoñanucũñama. ¹⁴ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, yũ pũame yũ caátie mena canetõncãmasĩ majũrẽ bairo yũ ãnitũgoñaẽtĩña. “Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique queti roque caroa caãnimajũrĩjẽ niña,” ĩrĩ butioro yũ quetibũjũnucũña. Yũ pũame Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique jũgori ati umurecóopũre roro yũ caátie canetõrĩcũ yũ ãniña. Bairi ati umurecóo macããna na cabonetõnucũrĩjẽ cũãrẽ yũ átinemoẽtĩña yua. Tere merẽ yũ jãnacõãwã. ¹⁵ Bairi marĩ rupau macããtõrẽ cayisericũ, o cayise ecoetacu marĩ caãmata cũãrẽ, ñe ùnie wapa maniña. Dios cũ caborore bairo cawãma yeri tũgoñarĩqũẽ mena marĩ cabuianemorĩqũẽ roque cariapea caãnimajũrĩjẽ niña. ¹⁶ Bairi mujãã nipetiro yũ caátirotirijere catũgousarã caroaro yeri jõrõ ãñajẽcusa. Marĩ Pacũ Dios caroaro cũ caĩñamaimasĩrĩjẽ mena ãñajẽcusa. Tore bairo jeto ãñajẽcusa mujãã nipetiro cariapea Dios ya poa macããna caãna, cũ caborore bairo yua.

¹⁷ Bairo atiere yũ caquetibũjũro bero, ato jũgoyere ni jícãũ ùcũ roro popiye yũ cũ bairique yeoticõãto. Bairi merẽ yũ cabairijere masĩñama camasã. Roro popiye yũ baio joroque yũ na caátaje jũgori capee majũ yũ rupauẽ yũ cãmii cutiya. Tere ĩñarĩ, camasã cariapea Jesucristo yau, cũ paabojari majõcu yũ caãnierẽ masĩñama.

¹⁸Y_u yarã, y_u bairãrẽ bairo caãna, Jesucristo marĩ Quetiupa_u caroa yeri cutajere m_ujãã cã jonemoáto, m_ujãã to Galacia yepa macããna nipetirore. Bairoa to baiáto.

Tocãrõã niña atie queti y_u cawoaturije.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmecucu, Dios yure cū cabeserique jūgori Jesucristo yaye quetire cū caquetibujarotijoricu, apóstol yu āniña ati cartare caquetibujawoajou. Mújāā, Efeso macā macāāna Dios yarā, bairi tunu Jesucristo mena catūgoñatutuarārē mújāā yu quetibujawoajoya ati carta mena. ² Bairi caānijūgoro atore bairo mújāārē ñiña: Marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena caroare mújāā na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Dios puame cañu carou majū ñiñami. Marī Quetiupau Jesús pacu ñumajūcōāñami. Caroare marī jowī. Jesucristo yarā marī caānoi, umurecōo macāājē tocānacā wāmerē marī jowī caroare. ⁴ Tirāmupu, ati umurecōore cū caátiparo jūgoyepua, merē marīrē masī yerijāñupī Dios. Marī caānipeere merē masī yerijāñupī. Bairo masīrī yua, marī beseyupi. “Yu yarā majū na ānio joroque na yu átigu,” ī tūgoñañupī Dios marī cabaipere. Carorije cawapa cūgoenarē bairo na āmarō ī, marī cūjūgoyupi. ⁵ Bairo marīrē mairī, caroaro marī caānipeere cūjūgoyupi. “Yu pūnaarē bairo na ānio joroque na yu átigu,” ī tūgoñajūgoyupi. “Yu macū popiye cū cabaipere jūgori bairo na yu átigu, yu cabojūgoricarore bairo yua,” ī tūgoña jūgoyeticūjūgoyupi. ⁶ Bairo bairi marī puame nocārō majū caroaro marīrē cū caátiere tūgoñarī yua, cū marī basapeoya. Cū macū mena macāāna marī ānio joroque marī ásupi. Bairi cū marī basapeonucūña. ⁷ Bairo marīrē butioro mairī, cū macū cū cariarique jūgori marī netōñupī. Tie jūgori roro marī caátie wapare marī masiriyobojayupi. ⁸ Caroaro majū marī ññoñupī Dios marīrē cū camairījērē. Marī catūgoñarījē, bairi marī camasīpee cūārē nipetirijere marī joyupi. ⁹⁻¹⁰ Mai, atie tirāmupu macāāna camasā na camasīētājērē āme roquere marī masīō joroque átiyami. Caroaro cariape cū caátipeere marī masīōñami. Atie ñiña cū caátipee: Jīcā rūmu Dios cū cabeserica rūmu caetaro cū macū Jesucristore carotimasīpeticōāūrē bairo cū jogūmi. Jesús puame nipetiro ati yepa macāāna cūārē, jōbui umurecōo macāāna cūārē, cacatirā nipetirore na rotimasīpeti peyocōāgūmi yua, Dios cū cabeserica rūmu caetaro. Bairoa ñiña cariape cū caátipee yua.

¹¹ Jāā, judío majā, Jesucristore cariape jāā catūgousaro jūgori caroare jāā jojūgoyupi Dios. Cajūgoyepua bairo cū cacūgoparārē bairo jāā cūjūgoyupi, cū yeripu cū catūgoñajūgoyetiricarorea bairo. ¹² Bairi Dios puame cūrē jāā cabasapeorore boyupi. Jāā, Jesucristo mena catūgoñatutujūgoricarārē nocārō caroaro majū jāārē cū caátie jūgori cūrē jāā cabasapeorore boyupi Dios. ¹³ Jāā bero mújāā cūā mújāā tūgowu roro mújāā cabairijere cū canetōōrīqūē quetire. Bairo tiere tūgori yua, Jesucristo mena mújāā tūgoña tutujūgowu mújāā cūā. Bairo mújāā cabairoi, Dios puame cū yarā majū mújāā ānio joroque ásupi. Bairi, Espíritu Santo, cū Yeri majūrē joyupi mújāā yeripure, “¡Cū yarā marī āniña!” mújāā caīmasīparore bairo ī. Cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo mújāā cūārē ásupi. ¹⁴ Cū Yeri, Espíritu Santore marī yeripu ñajāāō joroque ásupi Dios, atore

bairo marĩ caĩmasĩparore bairo ĩ: “Caroaro marĩ qũēnogumi Dios. Marĩ, cū yarārē, marĩ netōōpeyocōāgumi cū caĩrĩcārōrēā bairo.” Tie nocārō caroaro majũ marĩrē cū canetōōpeere tũgoñarĩ yua, cū marĩ cabasapeoro boyo.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵⁻¹⁶ Bairo mujãā cabairijere yu tũgoya: “Efeso macãāna pũame Jesucristo mena tũgoñatutuanemoñama. Tunu bairi, marĩ yarā nipetirore na juátinemoñama,” ĩrĩqũērē yu tũgoya. Bairi Diopũre, “Jãā mena mu ñujãñũña,” cū ñinucũña, caroaro mujãā caátĩānierē tũgori. ¹⁷ Ape wãmerā marĩ Quetiupau Jesucristo Pacu, nocārō caroá majũrē atore bairo mujãā ñi jēnibojaya: “Masĩrĩqũē caroa majũrē Efeso macãānarē na jonemoña narē mu camasĩōgarijere. Bairi tunu mu caátĩānierē nemojãñurō na camasĩrō ñũña,” ñi jēnibojaya mujãārē. ¹⁸ Tunu bairoa mujãā yeripu tũgoñamasĩrĩqũē Dios cū cajoro boy, mujãārē yu jēnibojanucũña Diopũre, “Cū cabesericarā ānirĩ nocārō majũ caroaro ñe ũnie rusaeto Jesucristo cū caānorē bairo marĩ ānimasĩña,” mujãā caĩtũgoñamasĩparore bairo ĩ. Tunu bairoa nocārō caroa majũ to āniñati Dios cū yarārē caroaro cū caátipee cūārē mujãā camasĩparore bairo ĩ, mujãārē yu jēnibojanucũña Diopũre. ¹⁹ Tunu bairoa nocārō majũ paio ñe ũnie rusaeto Dios cū caátimasĩrĩjērē mujãā catũgoñamasĩparore bairo ĩ, mujãārē yu jēnibojanucũña Diopũre. Marĩ, Jesucristo yaye quetire catũgowsari majā ānirĩ, catũgoñatutuarā marĩ āniña tie marĩpũre cū caátimasĩōgorije jũgori. Merē marĩ ĩñoñupĩ Dios nocārō paio cū caátimasĩrĩjērē. ²⁰ Tie menaina jũgori cū macūrē cū catioyupi. Bairi Jesucristore cū catio yaparori bero, umũrecóopu cū ruirotiyupi. Cũtu cariape nũgōā carotimasĩruiricaropu cū ruirotiyupi Dios nocārō paio cū caátimasĩrĩjē jũgori. ²¹ Bairi carotimasĩmajũrē bairo cū cũñupĩ Dios cū macū Jesucristore. Ati umũrecóo quetiuparā tocānacāũ netōrō carotimasĩrē bairo cū cũñupĩ Dios. Ati yatea macãāna, ape yatea macãāna cūārē nipetiro quetiuparā marĩ cawāmetirā netōrō carotimasĩrē bairo cū cũñupĩ Dios cū macūrē. ²² Bairi yua, nipetirije ati umũrecóo caānie caāno cārō carotimasĩ quetiupau majũrē bairo cū cũñupĩ Dios Jesure. Tunu marĩ, Dios yarā, cū caĩroari poa macãānarē cajũgoācūrē bairo cū cũñupĩ. ²³ Marĩ nipetiro Jesucristore caĩroarā, jĩcā poa macãāna, jĩcā rupapũre bairo caāna marĩ āniña. Bairo marĩ caānoi, Jesucristo pũame marĩ rupoare bairo caācū ñiñami, caroaro cariape tũgoñarĩqũērē cajou ānirĩ. Marĩ mena cū caānie jũgori marĩ ānimasĩcōāña. Tunu bairoa cū pũame nipetirijepua nijesapeticoayami.

2

Salvos por el amor de Dios

¹ Mujãā, Efeso macãāna, mujãā canetōparo jũgoye carorije jetore mujãā átiāninucũñupā. Bairi rorije mujãā caátaje jũgori yeri capetietiere mujãā cũgoesupa. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo caāna mujãā āñupā mai. ² Aperā ati yepa macãāna Diore catũgowsaenarē bairo mujãā átiāninucũñupā. Tunu bairoa ati umũrecóo macãācū wātĩ carotimasĩ cū carotirore bairo jeto mujãā átiāninucũñupā. Wātĩ pũame, Dios yaye cū carotirijere catũgogaenarē rorije na cajũgoátirotiācū ñiñami. ³ Tirũmũpũre mariā nipetiro bairo jeto marĩ átiāninucũwũ. Marĩ caborore bairo jeto marĩ ápu. Tunu bairoa roro marĩ rupau nipetiro wāme carorijere caborore bairo jeto marĩ ápu. Roro marĩ catũgoñarĩjē mena

bairo marĩ átinucũwũ. Bairo caátĩãna ãnirĩ, aperã roro caáñarẽ Dios cũ caátatore bairo marĩ cũã roro majũ marĩ átiacobujioyupa. ⁴⁻⁵ Marĩ carorije wapa jũgori yeri capetietiere marĩ cũgoepũ. Cabaiyasiricarã ãnanarẽ bairo marĩ ãmũ mai. Bairo marĩ cabairipaũ Dios pũame, nocãrõ pairo camaimasĩ ãnirĩ marĩ iĩnamaiwĩ. Bairo iĩnamairĩ yua, marĩ netõõwĩ. Jesucristo yarã marĩ caãnoi, cawãma yeri pũna capetietie majũrẽ marĩ jowĩ. ⁶ Tunu bairoa Dios pũame Jesucristo yarã marĩ caãnoi, cũ cacatioricarãrẽ bairo caãna marĩ ãnio joroque ásupi. Umurecóopũ Jesús mena caruirãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi Dios. ⁷ Bairi ape tuti macããna, ape tuti macããna nipetiropũ, Jesucristo mena marĩ caãnie jũgori butiuro marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ, bairi tunu nocãrõ caroaro marĩrẽ cũ caátie cũãrẽ na camasĩparore bairo i, bairo marĩ ásupi Dios. ⁸⁻⁹ Bairo marĩrẽ cũ camairĩjẽ jũgori marĩ netõõñupĩ, cũ mena catũgoñatutuarã marĩ caãnoi. Marĩ majũã caroa wãmerẽ marĩ caátie jũgori mee, Dios marĩrẽ mairĩ jĩcã nũgõã cũ caátigarije jũgori roque marĩ netõõñupĩ. Bairi ni jĩcãũ ũcũ, “Yũ majũã caroare átiri yũ netõwũ,” caĩmasĩ maami. ¹⁰ Dios cũ caqũenoricãrã marĩ ãniĩna. Bairi Jesucristo yarã marĩ ãnio joroque marĩ ásupi, caroa wãmerẽ marĩ caátimasĩparore bairo i. Tirũmũpũ bairo marĩ caátĩãnipeere bojũgoyupi.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Bairo bairi, Efeso macããna, mujãã caátĩãnajẽrẽ masiritieticõãña. Judío majã caãmerã mujãã caãnoi, judío majã pũame mujããrẽ iroaema. Caũmũarẽ na rupã macããjẽrẽ cayisetarotiricarã pũame mujããrẽ, “Dios yarã mee moena, na rupã macããjẽrẽ cayisetarotiena,” mujããrẽ iẽpewã. ¹² Tiwatoare Jesucristore cũ mujãã masĩẽpũ. Israel yepa macããna, Diore caĩroarã jĩcããrã ũna mena macããna mujãã ãmewũ. Dios yaye quetire mujãã tũgoepũ. Tunu bairoa, “Camasãrẽ na yũ netõõgũ,” cũ caĩquetibujũgoyeticũrĩqũẽ cũãrẽ mujãã masĩẽpũ. Bairo ati yepapũ Diore masĩẽna caãna ãnirĩ, marĩrẽ canetõõpũ cũ caetapeere mujãã masĩẽpũ. ¹³ Bairo tirũmũpũre nocãrõ majũ Diore camasĩẽtãna nimirãcũã, ãmerẽ yua, Jesucristo yarã ãnirĩ cũ mujãã masĩãñũña. Jesucristo yucapãĩpũ cũ cariarique jũgori, cũtũ caãniparã mujãã ãnio joroque ásupi.

¹⁴ Apeyera tunu Jesús pũame marĩ caãmeoterijere cajãnaou niĩnami. Bairo caãcũ ãnirĩ, jãã judío majã, mujãã judío majã caãmerã cũã jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Marĩ caãmeoterijere marĩ jãnao joroque ásupi. ¹⁵ Tunu bairoa yucapãĩpũ cũ cariarique jũgori, jãã, judío majã ñicũjãã ãnana, jããrẽ na caroticũrĩqũẽ jããrẽ dope bairo caátimasĩẽtĩẽrẽ bairo to ãnio joroque ásupi. Bairo áti yaparori bero, judío majã, bairi judío majã caãmerã cũã jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi cawãma poa majũ, cũ ya poa macããna yua. Bairo ácu, jĩcã yericũnarẽ bairo marĩ ásupi. ¹⁶ Jesús pũame yucapãĩpũ cũ cariarique jũgori judío majã, judío majã caãmerã cũã, roro marĩ caãmeoterijere marĩ jãnao joroque marĩ ásupi. Tunu bairoa Dios mena caroaro marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo ácu, judío majã, judío majã caãmerã cũã jĩcãũ pũnaarẽ bairo caãna, marĩ ãnio joroque ásupi.

¹⁷ Jesucristo pũame Dios mena jĩcã yericũnarẽ bairo marĩ caãnimasĩpeere quetibujũ acũ asũpi ati yepapũre. Mujãã, judío majã caãmerã, nocãrõ Diore camasĩẽnarẽ, bairi jãã, judío majã Diore camasĩjũgoricarã cũãrẽ Dios mena jĩcã yericũnarẽ bairo marĩ caãnimasĩpeere quetibujũ acũ asũpi. ¹⁸ Bairi Jesucristo marĩrẽ cũ

cajuáatinemoriqũẽ jũgori, pũga poapũa marĩ Pacũ Diore jĩcãrõ cũ mena marĩ busumasĩña. Espĩritu Santore marĩrẽ Jesús cũ cajoricũ jĩcãũ jũgori Dios mena marĩ busumasĩña.

¹⁹ Bairo bairi yua, mujãã, judío majã caãmerã, ape yepa macããna nimirãcũã, Dios ya yepa macããnarẽ bairo mujãã tuaya Dios cũ caĩñajoro. Bairi judío majãrẽ Dios caroaro cũ caátorea bairo mujãã cũã caroaro cũ caátiparã majũ mujãã ãniña. Cũ yarã, cũ caĩroari poa mena macããna mujãã ãniña ãme roquere yua. ²⁰ Wii qũẽnogarã, caãnijũgoro yepapũ cũnucũñama camasã ãtã rupaa capaca rupaare. Mai, ti wii caãnitupapau caroa majũrẽ cũjũgonucũñama. Tia pũame cõñajũgorica niña, ti wii caroaro cariape qũẽnogarã. Cabero ape rupaa, ape rupaa peowãmuánucũñama, ti wiire qũẽno yaparogarã yua. Jãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cũã mujããrẽ caroa quetire caquetibujarã ãnirĩ, ti wiipure na cacũjũgoriquere bairo caãna jãã ãniña. Jesucristo pũame, marĩrẽ caroaro cariape caquetibujũ ãnirĩ, ti wiire na cacõñajũgorica majũrẽ bairo caãcũ niñami. Mujãã pũame, cũrẽ catũgousarã menarẽ caãninemonucũrã ãnirĩ yua, ti wii na capeowãmuátajere bairo caãna mujãã ãniña. ²¹⁻²² Tunu bairoa wii qũẽnorĩ majõcu pũame ti wii ãtã rupaare caroaro mena peowãmuáti, caroa wii templo wiire bairo qũẽnoñami. Tore bairo Jesucristo pũame cũã ape poa, ape poa, tocãnacã poa macããnarẽ jĩcã poa macããnarẽ bairo na ãnio joroque átiyami, cũrẽ catũgousari majã, cũ ya poa macããnarẽ. Bairi mujãã cũã Jesucristo yarã mujãã caãnie jũgori templo wiire ãtã rupaare jĩcãrõ tũni na capeowãmuátore bairo caãna mujãã ãniña. Tunu bairoa Dios, templo wiipũ cũ caãnorẽã bairo Espĩritu Santo cũã marĩ watoapũ nicõãñami.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Bairo bairi yũ, Pablo, mujãã, judío majã caãmerãrẽ Jesucristo yũ cũ cajuáatinemorotiro jũgori, preso jorica wiipũ yũ ãniña ãmerẽ. ² Tunu bairoa merẽ atore bairo mujãã camasĩrõ ñuña: Mujããrẽ camai ãnirĩ, Dios pũame mujããrẽ yũ juáatinemo roticũwĩ. ³ Cũ pũame tirũmũpure camasãrẽ cũ caátipee nipetirijere na masĩõesupi. Ati rũmurĩ roquere tiere yũ masĩõ joroque ãmi, judío majã caãmerã cũãrẽ cũ canetõõpeere. Tiere merẽ petoaca mujãã yũ quetibujũ woajowũ. ⁴ Atiere yũ caquetijori pũrõrẽ bueri, mujãã masĩgarã atie, Dios yure cũ camasĩõĩrĩqũẽrẽ. ⁵ Tirũmũpure ni jĩcãũ ãcũrẽ atie cũ caátipeere na masĩõesupi Dios ape tuti caãnanarẽ. Ati rũmurĩ roquere, jãã, cũ cabesericarã apóstolea majãrẽ, bairi profeta majã cũãrẽ jãã masĩõñupĩ Dios atiere cũ Yeri, Espĩritu Santo jũgori. ⁶ Atie niña camasã na camasĩetãjẽ ãme roque Dios cũ camasĩõgarije: ãmerẽ judío majã jeto mee cũgogarãma Dios cũ pũnaarẽ caroare cũ cajopeere. Judío majã caãmerã cũã bairo jĩcãrõ tũnia cũgogarãma, caroa queti Jesucristo na cũ canetõõbojariquere na catũgousaro jũgori. Na cũã cũ ya poa macããna niñama. Bairi, “Caroaro na yũ átiyu Jesucristore catũgousarãrẽ,” Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo jĩcãrõ tũnia na cũãrẽ caroaro na átiyami.

⁷ Yũ, carõũ cañuecũ caãnacũ yũ caãnimiatacũãrẽ, yure mairĩ, cũ yaye quetire yũ masĩõwĩ Dios. Masĩõ yua, tie caroa quetire cũ caquetibujubojapauere bairo yũ cũwĩ. Nocãrõ majũ paioro cũ caátimasĩrĩjẽ jũgori bairo yũ ámi. ⁸ Yũã, nipetiro Dios ya poa macããna netõjãñurõ cabũgoro macããcũ yũ ãniña. Bairo yũ caãnimiatacũãrẽ, caroaro yũ

ámi Dios. Caroa queti, nocârõ cacõñapetimasĩã manie cû yarârẽ cû cajuáatinemorijêrẽ mujãã ûna judío majã caãmerârẽ yu quetibujurotijowĩ. ⁹ Tunu bairoa tie camasârẽ cû caátipeere tirûmupure na masiõðesupi Dios. Âme roquere cû, nipetirije caquẽnoricû ânirĩ, cû caátipeere nipetiro camasârẽ yu quetibujurotijowĩ. ¹⁰ Bairi Dios cû catûgoña jûgoyetiricarorea bairo baietacoaya yua, nipetiro ati umurecõopure carotimasĩrã butiro majû marĩ ûnarẽ cû camairijêrẽ na masiáto ĩ. Bairi ati rûmurĩrẽ na puame, marĩ, Jesucristore caĩroari poa macããna jĩcã yericanarẽ bairo marĩ caãnierẽ ĩnarĩ, “Dise ûnie cû caátimasĩetĩẽ cû rusaetiya,” ĩmasiõðãrãma umurecõo macããna. ¹¹ Caãnijûgoripaupua capetietipee cû caátipeere cû caátiga jûgoricarore bairo átiyaparoyupi merẽ ati rûmurĩrẽ marĩ Quetiupau Jesucristo cû caátaje jûgori. ¹² Bairo Jesucristo yarã ânirĩ, cû mena tûgoña tutuari, uwiricarõ mano Diore cû marĩ jênimasĩña. ¹³ Toreca, nucûbugorique mena mujããrẽ ñiña: Mujãã, judío majã caãmerã, caroaro mujãã canetõpeere mujãã yu caquetibujuriye jûgori roro popiye yu baiya. Bairo yu cabaimiatacûârẽ, mujããrẽ yu caquetibujuriye jûgori caroa macããjẽ mujããrẽ to etao roque yu átiya. Bairi tûgoña yapapuaet-icõãña.

El amor de Cristo

¹⁴ Bairo marĩrẽ caroaro Dios cû caátajere tûgoñarĩ, rupopatuuri mena etanumurĩ cû ñiroaya marĩ Pacu majûrẽ. ¹⁵ Dios yarã nipetiro ati yepa macããna, umurecõo macããna cûã cû yarã majû marĩ caãnoi, “yu pûnaa” marĩ ĩ wãmetiyami Dios. ¹⁶ Dise ûnie cû caátimasĩetĩẽ cû rusaetiya. Bairo cû cabairoi, atore bairo mujãã ñi jênibojanucûña marĩ Pacupure: “Efeso macããnarẽ ñe ûnie rusaeto tûgoñatutuamasĩrĩquẽrẽ Espiritu Santo jûgori na joya. ¹⁷ Tunu bairoa Jesucristo mena na catûgoñatutuariye jûgori na yeripu cû ánicõã áninucûáto Jesús,” mujãã ñi jênibojanucûña Diopure. Bairo cû caáto, mujãã puame di rûmu ûno ricaati wãmerẽ mujãã tûgoñaetigarã. Bairi camasârẽ nocârõ majû pairo na mujãã maimasĩgarã. ¹⁸ Tunu bairoa mujãã, bairi nipetiro Jesucristore catûgousari majã cûã, mujãã masĩgarã nocârõ ñe ûnie rusaeto Jesucristo cû camairijêrẽ. ¹⁹ Tie camasârẽ cû camairijêrẽ nipetiro masĩpeyoetimirãcûã, tie mujãã camasĩnemonucûrõrẽ yu boyã. Bairo mujãã cabaiata, Dios marĩrẽ cû carotirore bairo nemo-jãñurõ ñe ûnie rusaeto mujãã átiãninucûgarã.

²⁰ Dios nocârõ majû caátimasĩ puame cûrẽ marĩ cajênirĩ wãme, o marĩrẽ cû caátipeere marĩ catûgoñarõ netõjãñurõ cû puame roque caátimasĩ ñiñami. Tie cû caátimasĩrĩjẽ marĩpure caãno jûgori âmerẽ marĩ tutuao joroque átiyami. Bairi cû marĩ cabasapeoro ñuña. ²¹ ¡Ati rûmu macããna, bairi ape tuti macããna, bairi tocãnacã tuti bero caãniparã nipetiro Jesure caĩroari poa macããna Diore cû na cabasapeoro ñuña! Bairoa to baiáto.

4

Unidos por el Espíritu

¹ Bairi, yu, marĩ Quetiupau yaye quetire yu caquetibujuriye jûgori pre-sopu caãcû ânirĩ nucûbugorique mena atore bairo mujããrẽ ñiña: Mujãã cûã Dios cû cabesericarã mujãã ãniña. Bairi nipetiro cû cabesericarãrẽ na cû caãnirotiricarore bairo mujãã cûã ãnajêcusa. ² “Aperã netõrõ caãnimajûrã jãã ãniña,” ĩ tûgoñaeticõãña. Nucûbugorique mena âmeo ĩñaña. Aperã mujããrẽ roro na caátimiatacûârẽ, na âmeeticõãña. Narẽ mujãã camairijẽ jûgori tûgoenarẽ bairo roro na caátiere tûgoña netõcõãña. ³ Espiritu Santo

cū camasīrījē jūgori jīcārōrē bairo yericatiri, jīcā majārē bairo átīāña. ⁴ Dios cū caīñajorore marīā cū pūnaa jīcā majārē bairo marī āniña. Tunu jīcāñā niñami Espiritu Santo Dios yeri pūna marī mena caācū. Tunu bairoa marīrē Dios cū caátipee jīcā wāmerēā marī coteya. ⁵ Tunu marī Quetiupau jīcāñā niñami. Tunu jīcārō tūnia Jesús mena marī tūgoñatutuaya. Tunu jīcā wāmea marī cabautizarotiri wāme cūā niña. ⁶ Tunu marī nipetiro Pacu jīcāñā niñami. Cūā, nipetiro netōrō rotimasīñami. Marī nipetiro mena caācū niñami. Tunu bairoa nipetiroꝑu caācū niñami.

⁷ Jīcā majā marī caānimiatacūārē, marī, tocānacāūꝑurea ape wāmerē, ape wāmerē marī caátimasīpeere marī joyupi Jesucristo cū cajogari wāme ūnierē. ⁸ Tore bairo quetibujaya Dios ya tuti cūā:

“Cū wapanarē na netō yaparori bero, ūmurecōꝑu wāmuásúpi.

Bairo wāmuáetari yua, ati yepa macāña caroa wāme na caátimasīpeere na joyupi,”

ī quetibujaya Dios ya tutiꝑu.

⁹ ¿Dope bairo Īgaro, “Ūmurecōꝑu wāmuásúpi,” to ĩñati? “Mai, ati yepapū ruatījūgoypupi, cū cawāmuápáro jūgoye,” Īgaro ĩña. ¹⁰ Bairo ati yepa caruietaricu ꝑuame ūmurecō buijāñurīꝑu caetaricu majū niñami. Bairo caācū ānirī nipetiroꝑu carotimasī niñami. ¹¹ Cūā niñami marī caátimasīpeere cajou. Bairo caācū ānirī jīcāārā marī mena macāñarē apóstolea majā marī ānio joroque ámi. Aperā marī mena macāña profeta majā, aperā Jesús jūgori camasārē Dios cū canetōrīqūērē caquetibujuri majā, aperā pastores, aperā bueri majā marī ānio joroque ámi. ¹² Tore bairo marī ámi, cū yarārē, marī mena macāñarē marī cajuátinemosap̄arore bairo ĩ. Bairo marī caáto jūgori, Jesucristore caīroari poa macāña ꝑuame nipetiro nemojāñurō átītutua ānimasīgarāma. ¹³ Bairo caátitutanimasīrā yua, marī nipetiro jīcārōrē bairo Dios mena marī tūgoñatutuagarā. Tunu cū macū Jesucristo cūārē jīcārōrē bairo cū marī masīgarā. Bairo marī cabaiāno bero, ñe ūnie marīrē r̄saetigaro caroaro marī caátīānipee. Jesucristo caroaro cū caátīānierē bairo marī cūā caroaro marī átīānigarā.

¹⁴ Bairi marī ꝑuame yua, cawīmarā jicoquei jīcā wāmerē na catūgomawijiarore bairo marī baietigarā. Bairo cabaiena ānirī, aperā caītori majā di wāme ūno cawāma wāme bueriquere caroaro mena na caquetibujūmiatacūārē, na caīrījērē cariape marī tūgoetigarā. ¹⁵ Bairo ꝑuame marī caátīānipee boya: Cariape macāājē quetire caroaro mena marī caāmeo quetibujuro boya. Bairo āmeo quetibujurā, Jesucristo, marī Jūgocu carou cū caānorē bairo marī cūā marī bainutuágarā. ¹⁶ Jesucristo marī Jūgocu cū caānoi, jīcāñā rupaure bairo caāna marī āniña. Cū, caūmu rupau macāājē cū caapee, cū āmoo, cū wāmoorī, cū rapori, cū cacatīānie nipetirije jīcārō tūni to capaapeticōāta, caūmu ꝑuame caroaro átīānimasīñami. Tore bairo marīā Jesucristore caīroari poa macāña cūā tocānacāñā marī caátimasīpeere Jesucristo marīrē cū cajoriquere jīcārō tūni marī caápata, marī nipetiro caroaro marī átīānimasīgarā. Nemojāñurō marī āmeo juátinemosgarā.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Bairi Jesús mujāārē yu cū caīrotiro jūgori, atore bairo mujāā caátīānipeere mujāārē yu átirotiya: Ati ūmurecōo macāña Diore camasiēna na caátīāninucūrōrē bairo mujāā cūā mujāā caátinucūrījērē jānacōāña. Diore camasiēna ꝑuame, na mujāā na catūgoñarī wāme mena caátimasīā manie ūnierē átīāninucūñama. ¹⁸ Tunu bairoa cayeri mána,

cariape catũgoñamasĩenarẽ bairo niñama. Bairo caãna ãnirĩ, cawãma yericutaje Dios cũ cajogamirĩjẽrẽ boetiyama. ¹⁹ Bairo carorije jetore caaticõaninucũrã ãnirĩ, tiere átiyemajũcõãña. Bairo caátijemajũcõãna ãnirĩ, tocãnacã wãme carorije átieperique ùnierẽ, tũgoñamasĩrĩ mee tiere átinucũña.

²⁰ Mũjãã puame roque narẽ bairo átiãnigarã mee, Jesucristo yaye quetire mũjãã tũgousajũgoyupa. ²¹⁻²² Caãnore bairo cũ caátianierẽ mũjãã catũgoata, tunu bairoa cariape quetire mũjããrẽ cũ camasĩõata, tirũmũ mũjãã rupau mena roro mũjãã caátianinucũrĩqũerẽ bairo átiãninemoticõãña. Roro mũjãã caátianinucũrĩqũerẽ jũgori mũjãã majũã mũjãã roye tuamiũpã. ²³ Bairo roro mũjãã caátianinucũrĩqũerẽ jãnari yua, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ puamerẽ mũjãã yeripũ tũgoñajũgoya. ²⁴ Jĩcãũ cawãmaũ cabũcũ jutiirorẽ cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mũjãã cũã roro mũjãã caátianigarijere jãnirĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ puamerẽ tũgoñajũgoya. Tiere mũjãã tũgoñamasĩõ joroque ásupi Dios. Ni jĩcãũ ùcũ Dios cũ cayeri wasoaricarorẽ jũgori caroaro átiãnajẽ puamerẽ catũgoñamasĩ caroaro cariape ãnigũmi. Roro átiepeetigũmi.

²⁵ Apeyera tunu tocãrõã ãtojãnacõãña. Marĩ nipetiro jĩcã poa macããnarẽ bairo marĩ ãniña. Bairi caroaro cariape jeto marĩ caãmeobusuro boya.

²⁶ Tunu bairoa di rũmũ ùno caãno jĩcã wãme jũgori roro mũjãã caasiata, tunu roro buipearo asianemoticõãña. Jicoquei tiere tũgoñaqũenoña. Rupa rũmũ asia ãmericõãña tie mena. ²⁷ Wãtĩ puame cũ cabũsujãrĩjẽrẽ mũjãã tũgousare.

²⁸ Tunu apeyera ñiña: Cajerutiri majõcũ tocãrõã, cũ jerutijãnacõãto. Cũ ùna tiere jãnari, caroa wãme paariquere na paáto, aperã cabopacarãrẽ jĩcã wãme ùno na cajuátinemomasĩparore bairo ãrã.

²⁹ Tunu bairoa carorijere busueticõãña. Caroa jetore busunucũña. Mũjãã caĩrĩjẽrẽ catũgorã puame na catũgoñatutuanemopee ùnie jetore busũya. Na cayeri jãñanemopee ùnie jetore busũya. ³⁰ Dios Yeri Espiritu Santore cũ yapapuaoro joroque ápericõãña. Marĩ yeripũ cũ caãnie jũgori “Dios yarã marĩ ãniña,” marĩ ãmasiña. Tunu bairoa marĩ yeripũ cũ caãnie jũgori, “Dios yarãrẽ cũ canetõõpeyori rũmũ caetaro, marĩ cũã marĩ netõgarã,” marĩ ãmasiña.

³¹ Tunu tocãnacã wãme carorije mũjãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña: Roro asiarique, asianetõcoátaje, pesucutaje, awaja tutirique, roro ãbusupairique, tie ùnie nipetirije carorije mũjãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña. ³² Caroaro ãnajẽcusa. Tunu bairoa ãmeo ãñamaiña. Jesucristo yarã mũjãã caãno jũgori, Dios puame roro mũjãã caátajere masiriyobojayupi. Bairi tore bairo mũjãã cũã ãmeo masiriyobojaya roro mũjãã caãmeoátiere.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

¹ Mũjãã, Dios pũnaa, cũ camairã ãnirĩ caroaro cũ caátianierẽ ãñacõrĩ caroaro ãnajẽcusa. ² Jesucristo marĩrẽ cũ camairõrẽ bairo ãmeo mairĩ caroaro átiãnajẽcusa. Cũ puame marĩrẽ mairĩ, pajĩãecoyupi. Bairo pajĩãecori yua, Dios cũ caĩñajoro camasã altar buipũ werea cajutiñurĩjẽ mena Diore na cajoemũgõjutiñuorijere bairo baiyupa marĩrẽ netõõgũ cũ caátaje puame.

³ Mújãã, Dios cū caĩroari poa macããna majũ añirĩ camasã roro na rupa mena na caãmeoátieperije ũnierẽ jĩcã wãmeacã ũno ápericõãña. Tunu apeye carorije ññaugaripearique ũnie cūãrẽ mujãã caápata, ñuẽtiña. ⁴ Tunu roro marĩ cabusũata, ñuẽtiña. Bairi dise ũnie roro ati rupau caborore bairo átaje ũnierẽ busupëni epeeticõãña. Catũgoñarĩqũẽ mãnarẽ bairo carorije cabũgoro macããjẽ cūãrẽ busupëni epeeticõãña. Diore basapeorique ũnie puame roquere átiãninucũña. ⁵ Merẽ mujãã masĩrã roro caátipairã na cabaipere: Noa ũna roro caãmeo átieperiquepairã, o caáperipee ũnierẽ caátipairã, o apeye ũnierẽ caĩñaugaripeapairã, Jesucristo, Dios mena cū carotimasĩrĩpaure etamasĩetĩgarãma. Apeye ũnierẽ ññaugaripearique puame camasã na caweericarãrẽ ĩroarique mena macããjẽ jĩcã wãme ñiña. ⁶ Aperã na majũ na catũgoñamasĩrĩjẽ mena carori wãmerẽ na caquetibũyata, tiere tũgopeoeticõãña. Na ĩtoecoeticõãña. Tie ũnie carorijere na caáto jũgori, nocãrõ paio popiye netõrõ na baio joroque Dios cū caátipee atiya. Diore cabaibotiorã nipetiro na ũna popiye netõrõ baigarãma. ⁷ Tunu tore bairo caátĩanarẽ na bapacũpericõãña.

⁸ Mújããrẽ Dios cū canetõõparo jũgoye, caroaro mujãã átiãnimasĩẽsupa. Canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo mujãã añũpã. Bairo caãnana mujãã caãnimiatacũãrẽ, ãmerẽ yua marĩ Quetiupau yaye caroa quetire catũgousarã añirĩ caroaro cabusuropu caãnarẽ bairo caãna mujãã añiña. Bairo caãna añirĩ, cū yaye caroa queti puamerẽ mujãã catũgousacõãninucũrõ boyã. ⁹ Cū yaye caroa quetire catũgousarã puame tocãnacã wãme caroare átiyama. Aperãrẽ caroaro nucũbugomasĩñama. Cariape átajere átiyama. Di rũmu ũno ĩtoetiyama. ¹⁰ Torecũ, marĩ Quetiupau cū caĩñajesorije ũnierẽ marĩ caátĩnimasĩrõ ñuña. ¹¹ Tunu aperã canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo caãna dope bairo caátimasĩã manierẽ na caátie ũnie macããjẽrẽ marĩ caápero boyã. Ricaati catũgoñarãrẽ na marĩ cabeyoro boyã, caroa quetire na tũgoñamasĩjũgoáto ĩrã. ¹² Canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo caãna cayasioropu roro na caátie marĩ caquetibũjucõñaata, caboborije majũrẽ marĩ ĩbujiorã. ¹³ Bairãpuã, bairo na caátie ĩñabeseri yua, “Dios cū carotirije mee ñiña bairo na caátie,” marĩ ĩmasĩña, Dios yaye caroa quetire marĩ cabuerije jũgori. ¹⁴ Cabusurije puame nipetirije marĩ ĩñamasĩõ joroque átiya. Torea bairo Dios yaye caroa quetire marĩ cabuerije jũgori nipetiro camasã na caátĩanierẽ marĩ ĩñabesemasĩña. Bairi atore bairo ĩña Dios ya tutipu cūãrẽ:

“Mújãã, cacãnirãrẽ bairo caãna, wãcãña.

Mújãã, cariacoatanarẽ bairo caãna nimirãcũã, tunu cacatirãrẽ bairo tũgoya.

Bairo mujãã catũgoro, Cristo puame cū yaye caroa quetire mujãã masĩõ joroque átigumi,” ĩ quetibũjũya Dios ya tutipu.

¹⁵ Bairi caroaro tũgoñaña mujãã caátĩanipeere. Catũgomasĩẽnarẽ bairo ãmerĩcõãña. Catũgomasĩrã na caãnorẽ bairo puame roque átiãña. ¹⁶ Ati rãmũrĩrẽ camasã roro átinucũñama. Bairi mujãã puame tocãnacãnia caroare áticõã ninucũña. Caroare átiãnaeticõãña. ¹⁷ Catũgomasĩẽnarẽ bairo ãmerĩcõãña. Marĩ Quetiupau, marĩ caátipee cū caborijere masĩña. Tiere masĩrã yua, bairo jeto ása. ¹⁸ Tunu bairoa eticũmueticõãña. Caeticũmupai puame cū majũã royetuanemomũ baiyamĩ. Mújããrẽ ñe ũnie rusaeto Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjẽ puame roquere boyã. ¹⁹ Tunu bairoa Dios caroaro cū caátie mujãã majũ ãmeo quetibũjũya. Salmos,

himnos cawāmecuti tuti macāājē, bairi tunu Espíritu Santo jūgori basarique cūārē ʔseanirīqūē mena basapeoya. Mųjāā camasirō cārō marī Quetiupauē cū basapeoya. ²⁰ Tocānacānia marī Pacu Diore, “jMų ʔųjāʔųña jāā mena!” qūiña, nipetiri wāme mųjāārē cū caátiere tūgoñarī. Marī Quetiupau Jesucristo wāme mena, cū camasirījē mena bairo qūicōā ninucūña.

La vida familiar del cristiano

²¹ Mųjāā nipetiro Jesucristore caīroarā mųjāā ʔniña. Bairi nēcūbųgorique mena ʔmeo iñaña mųjāā majū. ʔmeo baibotioeticōāña.

²² Mųjāā, carōmia, camanapūācuna cūā, marī Quetiupau yaye quetire marī catūgousarore bairo mųjāā manapūā na caīrījē cūārē tūgousaya. ²³ Jesucristo pūame cūrē caīroari poa macāāna Jūgocu majū niñami. Torea bairo mųjāā tocānacāñā canumoacuna, mųjāā nųmoarē cajūgocūare bairo cajūgoāna mųjāā ʔniña. Apeyera tunu Jesucristo pūame marī, cūrē caīroari poa macāāna, cū rupaure bairo caānarē Canetōōpau niñami. ²⁴ Marī, Jesucristore caīroari poa macāāna ʔnirī cū yaye quetire marī cabaibotioata, ʔuētīña. Torea bairo marī mena macāāna rōmirī na manapūārē jīcā wāmeacā ūno na cabaibotioata, ʔuētīña.

²⁵ Jesucristo pūame marī, cūrē caīroari poa macāānarē marī mairī, marī netōōgu riayupi. Torea bairo mųjāā cūā canumoacuna bųtioro na maiña mųjāā nųmoarē. ²⁶ Dios cū caīñajoro carorije cacūgoenarē bairo marī caāniparore bairo i, riayupi Jesús. Oco mena ʔgueri coserericarore bairo roro marī caátiere marī coserebojayupi, cū yaye quetire marī catūgousaro jūgori. ²⁷ Bairi caroaro jutiro caųgueri manorē bairo marī yeri cūārē carorije manorē bairo cosecōāñupī. Marī, cūrē caīroari poa macāāna tunu cū caetanemopa rūmų caetaro ʔne ūnie caroa macāājē rusaeto marī caāniparore bairo i, bairo marī ʔsupi. ²⁸ Bairi mųjāā canumoacuna mųjāā nųmoarē na maiña. Mųjāā rupaure mųjāā camairōrēā bairo mųjāā nųmoa cūārē na maiña. Caroaro na juátinemoña. Ni jīcāū ūcū cū nųmorē cajuátinemou pūame, cū rupaure caroaro camajūgoure bairo niñami. ²⁹⁻³⁰ Noa ūna na rupaure cateerā maniñama. Na rupaure camajūgorā jeto niñama. Jesucristo cūā marirē, cū rupaure bairo caānarē marī maiñami, cū yarā marī caāno jūgori. ³¹ Atore bairo marī i cūñupī Dios: “Jīcāū caųmų carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua ture witigumi. Ape wiipu ʔnigumi cū nųmo mena. Bairi na caāno, jīcāūrē bairo na ʔniñagu. Jīcā rupaure bairo nigarāma,” marī i cūñupī Dios. ³² Atie queti caānimajūrījē, tirāmupure na camasīētājē ʔme rūmųrī roquere marī camasirījē niña. Jesucristo, bairi marī, cūrē caīroari poa macāāna jīcā rupaure bairo marī caānierē iğu ʔniña, bairo yu caīata. ³³ Torecų, atore bairo mųjāā caátipeere yu boya: Mųjāā, canumoacuna tocānacāñā, mųjāā rupaure mųjāā camairōrēā bairo mųjāā nųmoa cūārē na maiña. Tunu bairoa mųjāā, carōmia, camanapūācuna cūā tocānacāōā mųjāā manapūārē na nēcūbųgoya.

6

¹ Mųjāā, na pūnaa cūā, marī Quetiupau yaye quetire catūgousarā ʔnirī, mųjāā pacua na caīrījē tūgousaya. Bairo ʔtaje caroa cariape macāājē niña. ²⁻³ Dios, “Caroa wāme mų yu ʔtigu,” cū caījūgoyeticūrīqūē mena macāājē Moisés ʔnacū cū caroticūrīqūē jīcā wāme atore bairo iña: “Mųjāā

pacuare na núcubugoya. Bairo mujãã caápata, mujãã useanigarã. Bairo caána añirĩ, ati yeparure yoaro mujãã añigarã,” ñña.

⁴ Tunu mujãã, capacua, mujãã pũnaarẽ caasiapairã na ãnio joroque na ápericõãña. Caroaro mena roque na beyoya. Marĩ Quetiupaurẽ ñroarique cũarẽ na quetibũyua caroaro mena.

⁵ Mujãã, paabojari majã cũã, mujãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrĩjẽrẽ tũgousaya. Núcubugorique mena na carotirijere ása. Jesucristo yaye quetire mujãã catũgousarore bairo na cũarẽ jĩcãrõ tũnia, ape wãme tũgoñarĩcãrõ mano na tũgousaya. ⁶ Paabojari majã jĩcããrã caroaro paayama, na quetiuparã na caĩñajoro, jãã mena na useaniáto, ñrã. Bairo caroaro paamirãcũã, cabero na caĩñaeto puamerẽ paaetiyama. Na ñnarẽ bairo baieticõãña. Mujãã puame roque Jesucristore capaabojari majã añirĩ, Dios mujãã caátipeere cũ caborore bairo ñtorique mano ása. ⁷ “Camasã ãmua marĩ caãno jũgori mee, Jesucristo ãmua marĩ caãno jũgori puame roque, caroaro marĩ paagarã,” ñ tũgoñarĩ, paaya caroa paarique ñnierẽ. ⁸ Merẽ mujãã masĩña atiere: Marĩ tocãnacãũpu paabojari majã, o paabojari majã caãmerã cũã caroaro marĩ caátaje cãrõ jũgori caroare marĩ jogumi marĩ Quetiupau puame.

⁹ Mujãã, paabojari majã quetiuparã cũã, mujãã ãmuarẽ caroaro na núcubugoya. Narẽ roro na tuti epeeticõãña mujãã ãmuarẽ. Mujãã caãnierẽ mujãã masiritiepa. Mujãã cũã narẽ bairo ãmurecõõpu mujãã Quetiupau cũgoya. Cũ roque nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũnia marĩ ññaapeoyami.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Bairi yu yarã, yu bairãrẽ bairo caána, caãnitusari wãme atiere mujããrẽ yu quetibũyũ woajoya: Marĩ Quetiupau cũ camasĩõrĩjẽ mena yeri pũna tutuarã ãña. ¹¹ Dios cũ camasĩõrĩjẽ nipetirije mujããrẽ cũ cajorije mena wãtĩ mujããrẽ cũ caĩtorijere ãñotaya. Jĩcãũ soldau pajĩarĩcãrõpu ácú, cũ rupaurẽ maijũgou, rupo peorica coro, bairi ãpõã jutiro cũarẽ jãñañami. Torea bairo Dios cũ camasĩõrĩqũẽ jũgori wãtĩ roro cũ caĩrĩjẽ, roro cũ caátigarije cũarẽ mujãã ãñotamasĩgarã. ¹² Marĩã, caroaro añigarã, ãmeo qũẽrãrẽ bairo marĩ átiya. Bairãpu, camasã mena mee ãmeo qũẽrã marĩ baiya. Wãtĩ yeri pũna quetiuparã mena ãmeo qũẽrãrẽ bairo ána marĩ baiya. Wãtĩ yeri pũna puame cabauena nimirãcũã, ati ãmurecõõpu nicõãñama, catutuarã. Na camasĩrĩjẽ mena camasã carorãrẽ roro majũ na caátipeere rotinucũñama. ¹³ Bairi mujãã puame Dios cũ camasĩõrĩjẽ nipetirije mujããrẽ cũ cajorije mena tũgoñatutuaya. Bairo tũgoñatutuari, wãtĩ mujããrẽ cũ caĩbusujãrĩ rũmu ñnorẽ cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoenarẽ bairo mujãã tũgoñanetõcõãgarã. Bairo tũgoñanetõcõãrĩ yua, Jesucristo yaye quetire cajãnaenarẽ bairo mujãã ãnicõã nigarã.

¹⁴ Jĩcãũ soldau cũ wapana mena cũ caãmeoqũẽparo jũgoye ãpõã asero mena jãñañami. Caãnijũgoro ti asero mena carupawẽrẽ jiyayami. Bairo jiya yaparori bero, cũ yerire ãñotagu, ape jutiro ãpõã jutirore cũ cotiapu jãñaẽñotayami. Mujãã, cãrẽ bairo caroaro netõgarã, Dios yaye caroa quetire mujãã yeripu mujãã catũgoñacõãno boyu. Tunu bairoa caroaro netõgarã, carorije cawapamoenarẽ bairo mujãã ãnicõã ninucũgarã Dios cũ caĩñajoro. ¹⁵ Tunu soldau cũ caãmeoqũẽĩápáro jũgoye ruo juti peayami. Torea bairo mujãã cũã Dios yaye quetire mujãã caquetibũyũñesẽãparo jũgoye tiere caroaro masĩjũgoyecusa, caroa yericutajecuna na ãnio

joroque na mujãã caátiparore bairo írã. ¹⁶ Tunu soldau cū wãmoa ti-
ire cūgoyami. Cū wapana, “Yeruḡ mena na cawērījē caūrījē yḡpḡre
caetaro yḡ ḡrē,” ĩ, bairo átiyami. Torea bairo mujãã cūã Jesucristo
mena mujãã catũgoñatutuario boya, wātĩ mujããrē roro cū caátigamirījē
mujãã caēñotamasĩparore bairo írã. Atie caānimajūrījē niña. ¹⁷ Tunu
soldau cū ḡpḡa buire pesayami āpōã coro. Tunu bairoa ñosērĩcāpāĩrē
cūgoyami, cū wapanarē na netōñcācōãḡḡ. Torea bairo mujãã cūã
Dios mujããrē cū canetōōrījē tũgoñacōã ninucũña, wātĩ marĩ wapacu
roro cū caátirotigamirījē netōñcācōãḡḡ. Tunu bairoa Dios yaye que-
tire Espĩritu Santo cū camasĩōrījē mena uwiricarō mano camasārē na
quetibḡjḡya, wātĩ roro cū caátigarijere netōñcācōãḡḡ. ¹⁸ Apeyera tunu
Dioire cū jēñĩñāeticōãña. Espĩritu Santo cū camasĩōrījē jāgorĩ Dioire cū
jēñicōã ninucũña tocānacā ḡmḡḡ. Cawũgoapairārē bairo baieticōãña.
Espĩritu Santo marĩ yeripḡ cū caĩrījērē caroaro tũgoya. Tunu bairoa,
“Marĩrē yḡcḡmĩ,” ĩēna, Dios yarā nipetirore na jēñibojaya Diopḡre.

¹⁹ Tunu yḡ cūārē Diopḡre yḡ mujãã jēñibojawa camasārē yḡ caquetibḡjḡ
masĩpeere. Tunu uwiricarō mano Dios yaye queti tirāḡḡpḡre na ca-
masĩpeyoetaje nipetiro camasārē cū canetōōgarijere caroaro yḡ caque-
tibḡjḡparore bairo írã, yḡ mujãã jēñibojawa. ²⁰ Atie quetire yḡ quetibḡjḡ
rotijowĩ Dios. Bairo Dios yḡ cū caquetibḡjḡrotijomiatacūārē, tie queti
wapa ato preso jorica wiipḡ yḡ cūrocacōãwã. Bairo atopḡ nimicūã, uwiri-
caro mano ato macāānarē Dios yaye quetire na yḡ caquetibḡjḡparore
bairo írã, yḡ mujãã jēñibojawa.

Saludos finales

²¹ Apeyera, marĩ yaḡ, Tĩquico, marĩ camairē mujãã tḡpḡ cū yḡ joya. Cū
ḡḡame marĩ Quetiupḡ cū caroticūrĩqũērē yḡre cajḡpāñninucũñ niñami.
Mujãã tḡpḡ etaḡ, mujããrē quetibḡjḡḡmĩ yḡ cabairije nipetirijere. Āme ati
ḡmḡrĩ yḡ caátie cūārē quetibḡjḡḡmĩ. ²² Torecḡ, mujãã tḡpḡ cū yḡ joya, jãã
cabairijere mujããrē cū caquetibḡjḡparore bairo ĩ. Bairo cū caquetibḡjḡro,
mujãã ḡḡame mujãã tũgoña yerijāñḡarā tunu.

²³ Yḡ yarā, marĩ pacḡ Dios, marĩ Quetiupḡ Jesucristo mena caroa
yeri pũnacḡtajere cū jonemoáto mujããrē. Āmeo mairĩqũērē, bairi
tũgoñatutuarique cūārē cū jonemoáto. ²⁴ Noa ũna marĩ Quetiupḡ Jesucristo
cū na camaijḡgoricarore bairo camaitũgoñacōãñninucūrārē caroare
na cū jonemoáto.

Tocārōã niña atie queti yḡ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los FILIPENSES

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawāmecucñ, bairi Timoteo menarē, Jesucristore capaabo-jari majā ānirī mujāā Filipo cawāmecuti macā macāānarē ati carta mena mujāārē quetibujñ woajorā jāā átiya. Mujāā nipetiro, Dios yarā, Jesucristo yaye quetire catūgousarā, mujāārē cajūgoñubueri majā obispoa, bairi mujāā diáconoa cūārē quetibujñ woajorā jāā átiya ati carta mena. ² Bairi mujāārē jāā ĩña: Marī Pacñ Dios, bairi marī Quetiupañ Jesucristo mena mujāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Mujāā, Filipo macāāna, mujāārē yñ catūgoñarō cānacānia, “Dios, yñ mena mñ ñujāñuñña,” ñinucūñña. ⁴ Bairo mujāā caānierē Diore cū jēninucūññ, tocānacānia useanirīqūē mena jeto cū yñ jēninucūñña. ⁵ Mujāā puame Jesucristo mena mujāā catūgousajūgoripañpuñ cū yaye caroa quetire yñ caquetibujñro yñ mujāā juáatinemowū. Bairi āme cūārē bairoa mujāā juáaticōā ninucūñña yñ capaarijere. ⁶ Bairi atore bairo mujāārē ñi tūgoñña: Dios puame mujāā yeri tūgoñawasoariquere mujāā joyupi, carorije mujāā caátaje jānarī, caroa cū cacūrīqūē puamerē mujāā caátimasīparore bairo ĩ. Tore bairo jeto caroa wāmerē mujāā átiāninemonutuao joroque mujāā átigami, Jesucristo nemo cū catunuetari rāmupñ.

⁷ Mujāārē yñ mainucūñña. Tunu bairo caroaro mena yñ mujāā juáatinucūñña. Bairo yñ mujāā cajuáatinemorījē jūgori yñ puame, noo, ato preso jorica wiipñ ācū, o quetiuparā watoapñ ācū, “Atie Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē queti caītorique mee niña,” na ñi quetibujñ masīōnucūñña nipetiro camasārē. Bairi mujāā nipetiro mena caroaro yñ catūgoñarījē ñuñña. ⁸ Jesucristo mujāārē cū camairōrē bairoa yñ cūā mujāārē yñ maijāñuñña. Butioro mujāārē yñ caīñagarijere masīñami Dios cūā.

⁹⁻¹⁰ Bairi tunu atore bairo Diore cū ñi jēninucūñña mujāā caānierē: “Filipo macāānarē nemojāñurō na caāmeomaitūgoñapeere na joya. Tunu bairoa caroa wāme na caátipee majūrē na cabesemasīparore bairo ĩ, capee caroaro cariape tūgoñarīqūērē, bairi tunu caroaro ānimasīrīqūē cūārē na joya,” ñi jēninucūñña Diopñre. Bairo baiāna, carorije áperā, caroaro majū mujāā ānimasīgarā. Bairi ni jīcāñ ũcū Jesucristo nemo cū catunuetari rāmñ caāno mujāā caátajere busupaietigami yua. ¹¹ Mujāā, Jesucristo cū camasīōjorije jūgori, tocānacā wāme caroa cū caátirotirijere caānarē bairo mujāā nigarā. Bairo caroaro mujāā caátajere tūgoñarī, nipetiro camasā puame Diore cū basapeogarāma.

Para mí la vida es Cristo

¹² Apeyera tunu, yñ yarā, yñ bairārē bairo caāna, atiere mujāā camasīrō yñ boya: Ato preso jorica wiipñ roro yñ cabaimiatacūārē, Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē caroa quetire caroaro tūgorā átiyama. ¹³ Bairi ato nipetiro quetiupañ ya wīi macāāna, bairi aperā cūā yñ cabairijere masīñama. Bairo masīrī, “Jesús yaye quetire cū catūgousarije jūgori ato preso jorica wiipñ na cacūrocaricñ niñami Pablo,” ĩnucūññama. ¹⁴ Tunu

bairoa marī yarā nipetiro jāñurīpua preso jorica wiipua yu caānierē tūgorā, netōjāñurō Jesucristo mena tūgoñatutuayama. Bairi uwiricarō mano quetibujarā ātiyama Dios yaye quetire.

¹⁵ Bairo quetibujamirācūā, jīcāārā na mena macāāna yu meerē, na pua me roquere camasā na catūgoñsaro borā, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā yare na canetōga tūgoñarījē majū jūgorī, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā roque caroa puamerē tūgoñarī quetibujunucūñama camasārē. ¹⁶ Naa, yare na camairījē jūgorī Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Atore bairo ī masīñama: “Caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōōpeere Pablo na cū caquetibujamasīōparore bairo ī, to preso jorica wiipua cū caānie boumi Dios,” ĩnucūñama caroa puamerē catūgoñarī majā. ¹⁷ Yare canetōgatūgoñarī majā roque na majū na caātipee jetore borā, caroaro cariape quetibujuetiyama. Bairo cabairā ānirī, “Netōjāñurō popiye cū tāmūāto,” ĩrārē bairo yu ātiyama ato preso jorica wiipua yu caāno. ¹⁸ Bairopua, yare ñe wapa maa yare na caītūgoñarījē. Yare borā, o yare boena, Jesucristo yaye quetire quetibujunetōrā ātiyama bairāpua. Bairo na caāto, yu tūgoña useanijāñuñā.

Tunu bairoa butiōrō jāñurī yu useaninemogu. ¹⁹ Mūjāā puame yare Diopare mūjāā cajēnibojarijere yu masīña. Tunu bairoa Jesucristo Yeri puame yu jūātiyami. “Bairi atie nipetirije roro yu cabairijere yu netōcōāgu,” ñi tūgoñamasīña. ²⁰ Dios yare cū cajuātinemopeere butiōrō yu boya, di rūmū ũno yu capaarije mena yu cayapapuaetiparore bairo ī. Nipetiro camasārē tūgoñatutuarique mena na yu caquetibujūānipee roque boya. Bairi yare na cawiyorotiata, o yare na capajīārocarotiata cūārē, ñe wapa maa. Jesucristo mena yu catūgoñatutuacōāninucūrījērē camasā nemojāñurō na caññacōrījē roque butiōrō wapacutiya. ²¹ Atore bairo ñi tūgoñaña: Yu cacatiri rūmū cārō Jesucristo cū carotirore bairo yu āticōā ninucūgu. Bairopua, yare na capajīārocarotiata roque, netōjāñurō ñubujioro. Tocārōā yua, Jesucristo mena yu ānicōāni āgu. ²² Baipua, mai ati yepapure yu caānicōā āmata, yu capaarije Jesucristo yare cū caroticūrīqūērē netōjāñurō yu ātimasībujioñ. Bairi, “¿Dope bairo rita yu caātiānipee to ñunetōrōati?” ñi masīētīña. ²³ Puga wāme tūgoñarī ñi masīētīña, “¿Dise ũnie yu cabaipēe to ñunetōrōati?” Ape wāmerā yu riacoagacapu, jicoquei Jesucristo mena yu caāniparore bairo ī. Bairo yu cabairo roque ñunetōbujioro. ²⁴ Baipua, ape wāmerā yu caticōānigacapu, mūjāārē yu cajuātinemoparore bairo ī. ²⁵ Tore bairo yu cabairijere boyami Dios. Bairi atore bairo cariape ñi tūgoñaña: Mūjāārē yu cajuāticōānipee niña mai. Bairo mūjāā mena yu caānoi yua, mūjāā puame netōjāñurō Jesucristo cū carotirijere mūjāā āticōā ninucūgarā. Tunu bairoa cū mena tūgoñatutuari netōjāñurō mūjāā useanigarā. ²⁶ Bairi cabero yare na cawiyoro, mūjāā watoa yu caāno, Jesucristo caroaro yare cū canetōōrījērē ĩñarā, mūjāā useanigarā.

²⁷ Atore bairo mūjāārē yu cañrījē caānimajūrījē niña: Caroaro ānajēcusa, Jesucristo yaye caroaro cū caquetibujucūrīcā wāmerē bairoa. Bairi mūjāā tupa yu caetaata, o yu caāpéricōāta cūārē, atore bairi wāme mūjāā caānierē yu queti tūgogaya: “Filipo macāāna puame Jesucristo yaye queti camasārē cū canetōōrījērē jānaena, jīcā yericānarē bairo caroaro cariape cū carotirore bairo āticōā ninucūūparā tocānacā rūmua. ²⁸ Tunu bairoa na pesua narē roro na caātigamirījērē uwietiparā,” tore bairo mūjāā na

caĩrĩjẽrẽ yu queti tũgogaya. Mujãã pesua puame bairo mujãã cauwietiere ãĩnarĩ, “Marĩ yasicoagarã,” ĩ tũgoñagarãma. Bairo na caĩtũgoñamiatacũãrẽ, mujãã puame, “Dios marĩ netõõgumi,” mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã, mujãã cauwietitũgoñarĩjẽ jũgori. ²⁹ Mujãã caãnajẽ cutipeere cũñupĩ Dios, cũ macũ mena mujãã catũgoñatutuaparore bairo ĩ. Baipua, tie jeto mee mujãã cũñupĩ. Cũ yarã mujãã caãnoi, Jesucristore bairo popiye mujãã cabaippee cũãrẽ cũñupĩ. Tie roque caãnimajũrĩjẽ niña. ³⁰ Yu, bairi mujãã cũã, popiye baimirãcũã, camasãrẽ marĩ caquetibujunetõõrĩjẽrẽ marĩ jãnaẽtĩña. Tirũmũpũre tutuaro mena yu caãtore mujãã ãĩawũ. Āme cũãrẽ torea bairo yu caãticõãninucũrĩjẽrẽ mujãã queti tũgorã.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Jesucristo puame caroaro mujãã juátinemoñami, mujãã yeri caroaro to cañajããparore bairo ĩ. Tunu mujããrẽ tũgoñamaiñami, caroa yericutajere mujãã cacũgoparore bairo ĩ. Tunu Espĩritu Santo mujãã mena nicõãñami. Bairi mujãã majũ mujãã ãmeo maimasĩña. Cabopacarã cũãrẽ mujãã ãĩnamaimasĩña. ² Bairo mujãã cabairoi, atore bairo mujãã caãnierẽ yu boyo: Caroaro ãmeo maicõãninucũña. Tunu jĩcã yericũnarẽ bairo jĩcãrõrẽ bairo mairĩ, bairi jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, jĩcãrõrẽ bairo ãñajẽcusa. ³ Tunu bairoa aperã na caãtiere na netõga tũgoñaeticõãña. Tunu na ãĩnatuti tũgoñaeticõãña. “Marĩ jeto marĩ masĩbotioya,” ĩẽna, paaya Jesucristo mujããrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ. Mujãã tocãnacãũpuã, nipetiro camasãrẽ na ĩroaya. Bairo na ĩroari, di rãmu ũno, “Marĩ majũ aperã netõrõ caãnimajũrã marĩ ãniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. ⁴ Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ cũ yaye caroaro cũ caãnipee jetore cũ bootũgoñaeticõãto. Aperã yaye caãnipee ũnie cũãrẽ cũ tũgoñato.

⁵ Jesucristo caroaro cũ catũgoñarĩcãrõrẽã bairo mujãã cũã tũgoñaña.

⁶ Bairo puame tũgoñañupĩ Jesús:

Dios macũ majũ nimicũã, mũmũrecõopũ cũ carotimasĩrĩjẽrẽ bairo ápeyupi.

⁷ Bairo Dios cũ caãnierẽ jãnacõãrĩ yua, ati yepapũre marĩrẽ bairo rupaũcutiri buiaetayupi.

Cabero butiácũ, paabojari majõcũre bairo átiãninucũñupĩ.

⁸ Marĩrẽ bairo rupaũcutiri, cũ majũã cabũgoro macããcũrẽ bairo baiyupi.

Bairo cũ pacũ Dios cũ carotirore bairo cabai ãnirĩ pajĩãecori riayupi.

Camasã na cañĩajoro bobooro roro majũ yucũpãĩpu papuatuecori riayupi.

⁹ Bairo cũ cabairique jũgori tocãnacãũ buipũ netõrõ caãnimajũũ cũ cũñupĩ Dios.

Camasã tocãnacã wãme na caãmeoĩroarique netõjãñurõ caroa cũ wãmetiyupi Dios.

¹⁰ Bairi cũ wãmerẽ tũgorã, nipetiro caãna, Diotũ macããna, bairi ati tuti macããna cũã,

bairi ati yepa roca macããna cũã nipetiro rũpopatuuri mena etanumurĩ Jesure qũĩroagarãma.

¹¹ Bairi tunu ati mũmũrecõo nipetiro caãna, “Jesucristo, Quetiupau, caãnimajũũ niñami!” ĩrĩ qũĩroagarãma.

Bairo qũĩroari, cũ pacũ Dios cũãrẽ qũĩroagarãma.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Apeyera tunu yu bairãrẽ bairo caãna, yu camairã mujããrẽ ãiña: Mujãã tũpu yu caãno, yu yaye quetibujuriquere caroaro mujãã tũgowsawũ.

Bairi āmerē cayoaropu mujāārē yu caāniweyomiatacūārē, yu caļorijere mujāā tūgousagarā. Netōjāñurō mujāā catūgousaro yu boya. Mujāā, Dios cū canetōōricārā ānirī, mujāārē cū caroticūrīqūērē nūcūbugoriquē mena tūgoña jānaeticōāñā. ¹³ Dios puame mujāā yeripu caroaro mujāā catūgoñaapeere mujāā joyami. Bairo jori yua, mujāā juātinemogumi, nipetiro caroaro mujāā caātipere mujāā caātipyoparore bairo ī.

¹⁴ Bairi nipetirije mujāā capaarique cutiere useanirīqūē mena āsa. Āmeo busupairicaro mano, jicāñ yericunārē bairo paaya. ¹⁵ Tore bairo mujāā capaarique cutiere yu boya, noa ūna aperā jicā wāme ūno mujāā capaarijere na cabusupaietiparore bairo īrā. Dios pūnaa carorije caāperārē bairo ānajēcusa. Bairi ati yepa macāāna carorā watoapu nimirācūā, mujāā roque caroaro ānajēcusa. Torecū, ati yepa macāāna canaitīārōpu caānarē bairo caāna watoa nimirācūā, mujāā puame űocōā na cabusuworore bairo mujāā caāno űuñā. ¹⁶ Bairo āna, Dios yaye quetire mujāā caāticōāñajērē na quetibujū masīōñā camasīēnarē. Bairo mujāā caquetibujūmasīōdata, Jesucristo ati yepapu nemo cū catunuetari rūmū caetaro, caroaro yu tūgoña yerijāñagu, “Muna mee Filipo macāānarē na yu quetibujūñesēāñupā,” űi tūgoñagu. ¹⁷ Tunu Jesucristo yaye yu caquetibujūrije jūgori yure na capajīāpa rūmū etaro baiya. Bairo cabaimiatacūārē, Dios yaye queti mujāārē yu caquetibujūriquere tūgoñarī, yu useaniñā. Mujāā puame tiere tūgousari, Jesucristo mena mujāā tūgoñatutuaya. Bairo mujāā cabairijere īñarī, Dios puame mujāārē īñajesoyami. Bairi marī nipetiro marī useaniñā, tiere tūgoñarī. ¹⁸ Bairi yure bairo mujāā cūā useanicōāñā.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Apeyera tunu marī Quetiupau Jesucristo cū caborore bairo yoaro mee mujāā tūpu cū yu jogu Timoteore, mujāā caātīānie quetire tūgouseanigu. ²⁰ Timoteo puame yure bairo tūgoñanucūñami. Ni jicāñ űcū cūrē bairo caācū mujāārē camaitūgoñanucūñ maami. ²¹ Aperā nipetiro na yaye caānipee jetore bonucūñama. Marī caātiere Jesucristo cū carotirijere borā mee baiyama. ²² Merē Timoteore cū mujāā masījāñuñā caroaro cū caātīānierē. Dios yaye quetire caroaro yure cū cajuquetibujūnemorījē cūārē mujāā masījāñuñā. Yu macūrē bairo caācū ānirī yu juātinemoñami Timoteo. ²³ Bairi ato presopu caācū yure na caātipere masīpu, mujāātū cū yu jogu. ²⁴ Bairo āmeacā cū jogamicūā, Dios cū caborore bairo yu cūā jicoquei mujāā tūpu yu atīga űitūgoñāñā.

²⁵ Torea bairo marī yau Epafrodito cūārē mujāā tūpu cū yu catunuojoro űuñā. Cū puame camasārē yu juquetibujūnemomonucūñami. Tunu yure bairo popiye baiyami. Bairi yu mujāā cabapacūtirotijoricure āmerē mujāā tūpu cū tunuojogu yu ātiya. ²⁶ Epafrodito puame butioro mujāā nipetirore īñagayami. Tūgoñarīqūē pajjāñuñami, cū cariariquere mujāā caqueti tūgoroi. ²⁷ Cariapea mujāā tūgoricarā. Riajāñuwī Epafrodito. Bairo riari, riayasicoabujiowī. Bairo cū cabaimiatacūārē, marī Pacu Dios puame qūñamairī cū catiowī. Yu cūārē űñamairī, roro cū cabairijere īñarī nemojāñurō cū tūgoña yapapuaeticōāto ī, cū catiowī Dios Epafroditore. ²⁸ Bairi yoaro mee patowācārō mena cū yu tunuojogu, cū mujāā caññauseani tūgoñatutuaparore bairo ī. Bairo yu caāpata, yu cūā yu tūgoñarīqūē paietigu. ²⁹⁻³⁰ Yu mujāā juquetibujūmasīētīñā, cayoaropu caāna ānirī. Baipua, yure mujāā cajuātinemotorijoricu puame

caroaro yu juátinemoñami. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire camasãrẽ yu juquetibujunucũñami. Bairo yu juquetibujuri yua, cauworije watoa añirĩ riacoabujowĩ. Torenã, mujãã tupu cũ caetaro, useanirĩquẽ mena cũ mujãã jëñibocágarã, marĩrẽ bairo marĩ Quetiupau yau cũ caãnoi. Tunu bairoa nipetiro cũ, Epafroditore bairo caãnarẽ na ñroaya.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, ãmerẽ mujããrẽ yu quetibujutusagu: ¡Jesucristo mena useanirĩ ãnicõãña! Bairo mujããrẽ yu caĩwoaátajere tunu ãmerẽ yu caĩwoatunemorõ yure ricaati baipatowãcõẽtĩña. Tunu tore bairo yu caáto mujããrẽ ñumajũcõãña. ² Bairi ricaati caquetibujurãrẽ na tũgoñamasĩrĩ ãña. Na ñna, roro caãna ãnirĩ, camasã na rupau macããjẽrẽ na yisetarotinuñama, “Dios yarã marĩ ãnirõã,” ñ tũgoñamirã. ³ Na puame na rupau macããjẽrẽ cayisetaricarã na caãnimiatacũãrẽ, cũ yarãrẽ bairo na ññaẽtĩñami Dios. Marĩ puame roquere cũ yarãrẽ bairo marĩ ññañami, cũ mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori. Bairo ãna, Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori Diore cũ marĩ ñroaya. Tunu, “Jesucristo yarã marĩ ãniña,” useanirĩquẽ mena marĩ ñ tũgoñãña. Ape wãme, bui marĩ rupau macããjẽ jũgori marĩrẽ dope bairo átimasĩã maa.

⁴ Baipua, ni jĩcãũ ùcũ, “¡Baietiya! ¡Átimasĩjãñuña marĩ rupau macããjẽrẽ yisetarique!” cũ caĩata, yu puame, “Tocãnacãũ netõrõ Dios yau yu ãniña,” ñi masĩbujou, nipetiro netõrõ tie ñnierẽ caátacu ãnirĩ. Tocãnacã wãme jãã ñicũjãã na caroticũrĩquẽrẽ yu átipecõãwũ. ¡Tũgoñijate! ⁵ Jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmurĩ yu cabuĩaricarõ bero, yu rupau macããtõrẽ yisetayupa, jãã, judío majã, jãã caátinuñũrĩ wãmerẽ bairo. Bairi Israel majã yau ãnirĩ, Benjamín ãnacũ ya poa pãrãmipũ yu buiayupa. Bairi hebreo yaye basũ, judío majã yau majũ yu ãniña. Yu pacũ yarã, judío majã jeto ãma. Bairo tunu butiácũpũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ caĩroari majõcu ãnirĩ, fariseo majã mena macããcũ yu ãmũ. ⁶ Bairo caãcũ majũ ãnirĩ, Jesucristo yaye cũ caquetibujucũrĩquẽrẽ catũgousari majã puamerẽ popiye na baio joroque na yu ãpũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ di wãme ñnorẽ, “Jicãrõ tũni áperiyami,” ñi masĩẽmi.

⁷ Bairo tirũmũpũrẽ yu caãnajẽ cutajere, “Caãnimajũrĩjẽ niña,” caĩtũgoñãñarĩcũ nimicũã, ãmerẽ yua, “Tie ñe wapa maa,” ñi tũgoñãña. Jesucristo yau puame ãnigu, tore bairo yu caãnajẽ cutajere yu jãnacõãwũ. ⁸ Bairi yu Quetiupau Jesucristore yu camasĩrĩjẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña. Jesucristo yau puame ãnigu, yu caãnajẽ cutijũgorique nipetirijere yu jãnapeticõãwũ. “Tie ñe wapa maa,” ñi tũgoñãña yu caãnajẽ cutijũgoriquere. ⁹ Nipetirijere yu jãnapeticõãwũ, cũ yau majũ ãnimasĩgu. Bairo Jesucristo mena yu catũgoñatutuarije jũgori, carorije wapa cacũgoecũrẽ bairo ñiñañami Dios, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ caroaro yu caátie jũgori mee. Bairi ape wãme camasã netõgarã na caátigamirĩquẽ puame yure wapa maa. ¹⁰ Atie puame niña caãnimajũrĩjẽ: Jesucristore cũ yu masĩgamajũcõãña butioro. Jesucristo cariacõatacu cũ caãnimiatacũãrẽ, Dios cũ catiotutua masĩñupĩ. Tie tutuarique majũrẽã yu cũã yu yeripũ yu bomajũcõãña. Tunu yu cũã ñi tũgoñamasĩgaya: “¡Jesucristo mena popiye marĩ baigarã. Cũ mena marĩ baiyasigarã,” ñ quetibujurique dope bairo ñgaro to ññati,” netõjãñũrõ ñi tũgoñamasĩgaya.

¹¹ Bairo bairi yua, Dios cū yarā cariacoatanarē tunu na cū cacatiopa rūmū caetarore tūgoñarī, yū cūārē cū cacatioparore yū coteya.

La lucha por llegar a la meta

¹² Bairo cotemiccā, “Āmerē yū caátie Dios cū caborijere ñe ũnie rusaeto yū átipecocōāwū,” mujāārē ñiētīña. Baiṙua, tiere jīcārō tūni átipecoyogū yū baiya. Mai, caānijūgoripaṙṙ Jesús ṙuame yū netōōwī, yare cū caátiroticūrīqūērē bairo yū caátipecoparore bairo ī. ¹³ Yū yarā, “Yū majūā ñe ũnie caroaro yū caátie rusaeto,” ñiētīña. Bairo ṙuame ñi tūgoñaña: Tirāmṙure yū caānajē cūtajere yū majūā yū masiritiya. ṙugani cārō tiere yū tūgoñanemoetigū yua. Caroaro yū caátipee ṙuame roquere yū tūgoñajūgoyeticōā ninucūña. ¹⁴ Bairi caatṙeperi majōcṙu premiorē ñegṙ, butioro wēṙūrō mena cū caátore bairo yū cūā butioro yū átiya Dios yaye yure cū caátiroticūrīqūērē. Bairo yū caáto yua, Jesucristo jūgori yū cawapatapee Dios yare cū cajogarijere yū jogūmi.

¹⁵ Marī nipetiro Jesucristo yaye quetire caroaro catūgousarā yū caīrōrē bairo marī catūgoñarō boyā. Nī jīcāū ũcū mujāā mena macāācū ricaati cū catūgoñaata, Dios ṙuame caroare cū masīōgūmi. ¹⁶ Bairo ṙuame ñuña marīrē: Jesucristo yaye cū caquetibujucūrīqūē marī catūgousajūgoricarore bairo marī caáticōāno boyā.

¹⁷ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, yū caátīānierē bairo ānajēcusa mujāā cūā. Tunu noa ũna mujāārē jāā caátiroticūrīqūērē bairo caāna cūārē na īñacōrī caroaro ānajēcusa. ¹⁸ Aperā ṙuame roque caroaro āmerīñama. Na cabairijere jīcāni mee, capee majū mujāā yū quetibujumiwū. Āmerē tunu tie na caátīānierē tūgoña yapapuari, caapee oco umayurique mena mujāārē ñinemoña tunu: Naa, bairo baiāna, “Jesucristo yucṙāṙṙ cū cariarique dope bairo átimasīā maa,” caīrārē bairo baicōā niñama. ¹⁹ Na ṙuame na caátīānijesoriye jetore butioro tūgoñañama. Tunu bairoa roro na caátie bobotūgoñaṙeerea, tiere átibotioāniñama. Ati yepa macāājē jetore butioro tūgoñañama. Bairo caáticōāna ānirī yua, cabero yasiricaropṙu ágarāma. ²⁰ Marī ṙuame roque ṙmṙecóopṙu caāniparā marī āniña. Tunu bairoa marīrē canetōū, Jesucristo, ṙmṙecóopṙu caāniatacṙu nemo cū catunuatarore caroaro cū marī ānicotegarā. ²¹ Bairo etaṙ yua, marī rupau, cañueti rupauṙe wasoagūmi, cū rupau caroa rupauṙe bairo marī cacūgoparore bairo ī. Ati ṙmṙecóo macāājē nipetirijere carotimasī ānirī bairo marī átigūmi.

4

Alégrense siempre en el Señor

¹ Tore bairo cabaiānio, yū bairārē bairo caāna, yū camairā, butioro majū yū caīñarā, atore bairo mujāārē ñiña: Ŭseanio joroque yū mujāā átiya. Jesucristo mena mujāā caānicōānierē tūgoñarī, “Yū paarique yasietigaro,” ñi tūgoñatutujāñuña. Bairi, bairo jeto áticōānajēcusa: “Jesucristore cū tūgousajānaeticōāña,” ñiña.

² Apeyera tunu mujāā mena macāāna rōmirī Evodia, bairi Síntique cūārē ñiña: Mujāā, ṙugarāṙua marī Quetiupau yarā rōmirī ānirī jīcā yerī ṙūnacṙnarē bairo tūgoñarīqūēcusa. ³ Mṙ cūā, yū bapa, yū mena caroaro caquetibujuricu, bairo mṙ caátipee yū boyā: Evodia, bairi Síntique cūārē na juāsa. Caroa ānajē ṙuamerē na quetibujuya. Na ṙuame popiye baimirācūā, camasārē yū juquetibujunemonucūwā Dios na cū canetōōrījē

quetire. Clemente mena, bairi aperã yure cajuátinemorã mena cûã camasãrẽ yu juquetibujunemonucũwã. Na cûã Dios mena cacatiãniparãrẽ woaturica tutipũ merẽ cawoatuecoricarã niñama.

⁴ Bairi tocãnacã rũma, “Marĩ Quetiupaũ yau yu ãniña,” ĩ tũgoña useanicõãña. Mujããrẽ ñinemoña: ¡Useanicõãña! ⁵ Tunu bairoa caroaro nũcũbugoriquẽ mena ãnjẽcusa, “Cañurã niñama,” aperãrẽ na mujãã caĩeconucũparore bairo, ĩrã. Marĩ Quetiupaũ pũame yoaro mee atũgumi ati yepapũre.

⁶ Bairi ati umũrecóo cabaipẽe jĩcã wãme ũnoacãrẽ tũgoñarĩqũẽ paipatowãcãetĩcõãña. Dios pũamerẽ cũ jẽniña nipetirije ati umũrecóo cabaipẽere. Tunu jẽni yaparorã, “Dios, jãã mena mũ ñujãñũña,” qũĩña. ⁷ Bairo mujãã caátĩãmata, Dios pũame caroa yeri pũna cutajere mujãã jogumi. Tie cũ cajorije pũamerẽ ni jĩcãũ ũcũ tũgomasĩ peyoetigumi, netõjãñurõ caroa majũ caãnoi. Bairi mujãã, caroa yeri pũna cacũgorã ãnirĩ mujãã tũgoñatutuacõã ninucũgarã. Jesucristo yarã ãnirĩ bairoa mujãã baicõã ninucũgarã.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Bairi yu bairãrẽ bairo caãna atore bairo mujããrẽ ñitũsagu: Nipetirije cariape caãnierẽ, bairi tunu nipetirije marĩ canũcũbugorije ũnie cũãrẽ cariape tũgoñaña. Nipetirije cariape marĩ caátie cũãrẽ tũgoñaña. Tunu jĩcã wãmeacã ũno roro tũgoña asueticõãña. Tunu nipetirije ãmeo maitũgoñarĩqũẽ, bairi tunu, “Cañurĩjẽ niña,” nipetirije camasã na caĩtũgoñarĩjẽ cũãrẽ tũgoñaña. Tunu nipetirije nocãrõ caroa ũnie, bairi tunu caroa mujããrẽ Dios cũ caátie cũ mujãã catũgoñabasapeopee cũãrẽ tũgoñaña.

⁹ Bairi mujããrẽ yu caquetibujucũrĩqũẽrẽ bairo áticõãña. Mujãã, yu caĩrĩqũẽrẽ catũgoricarã ãnirĩ, bairi yu caátajere caĩñarĩcãrã ãnirĩ bairo ása. Bairo mujãã caátĩãno, Dios, caroa yeri pũna cutajere cajou pũame mujãã mena ãnicõã nigumi.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Apeyera tunu nemorõ yure mujãã catũgoñarõĩ yu useanijãñũña. Yu cabopacarijere masĩrĩ yu mujãã juátigayupa. Baipũa, “Yu mujãã masiriticoasupa,” ĩ mee ñiña. “Yu mujãã cajuátibujiopee pũame manató,” ĩ pũame roque ñiña. ¹¹ Tunu bopacari mujããrẽ jẽnirẽ bairo ĩ mee ñiña. Noo yu cacũgorijeaca mena tocãrõã yu useanimasĩña. ¹² Jĩcã rãmũ bopacau majũ yu ãmũ. Ape rãmũ paio netõrõ yu cũgowũ. Bairi noo cabairije watoa yu ãnicõã masĩña. Queyari ugarique cũgoecũ cũã, o paio ugarique cũgou cũã yu ãnicõã masĩña. ¹³ Noo tocãnacã wãme cabairo yu nũcãcõã nimasĩña, Jesucristo yure tũgoñatutuarique cũ cajoroi. ¹⁴ Bairo yu cabaiãnimasĩmiatacũãrẽ, mujãã pũame yu cacũgoetipaure yu mujãã juárpũ. Bairo mujãã caáto ñujãñũña.

¹⁵ Mujãã ya yepa Macedoniapũ caãniatacũ yu cawitiro bero, Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩjẽ quetire yu caquetibujũñesẽãjũgoripapũ, mujãã, Filipino macããna jeto yu mujãã juárpũ. Mujãã, Jesucristo yaye quetire yu caquetibujuriquere tũgouseanirã, yu mujãã joyupa yure carũsarijere. ¹⁶ Tunu bairoa Tesalónica macãpũ yu caãno, jĩcãni mee yu mujãã jonemoñupã tunu yure carũsarijere. ¹⁷ “Yure mujãã cajorijere caĩñajoure bairo yu ãniña,” ĩ mee ñiña. “Dios marĩrẽ cũ caĩñabeseri rãmũ caetaro mujããrẽ caroare cũ cajopee netõjãñurõ to ãmarõ, yure mujãã cajorije

jǎgori,” ǐgũ ñiña. ¹⁸ Merẽ yũ mǎjǎã cajoriquere yũ cǎgopeyocǎãña. Bairi yũ caborije netǎrǎ yũ cǎgoya. Epafrodito mena yũre mǎjǎã cajorique mena yũ caborije netǎrǎ yũ cǎgoya ǎmerẽ yua. Yũre mǎjǎã cajorique pũame werea ǎnie caroa cǎjũtiũrĩjẽ mena Diore altar mesapũ na cǎjoemũgǎjorijere bairo baiya. ¹⁹ Bairi Jesucristo yarǎ mǎjǎã cǎãnoi, marĩ pacũ Dios pũame nipetirije mǎjǎãrẽ carũsarijere jogũmi paio majũ, paio cacǎgou ǎnirĩ.

²⁰ Bairi atore bairo ñiña: ¡To petieticǎto marĩ Pacũ Diore cũ marĩ cabasapeorije! Bairoa to baiǎto.

Saludos finales

²¹ Bairi yũ ñurotijoya mǎjǎã nipetiro Dios yarǎ, Jesucristo yaye quetire catũgousarǎrẽ. Tunu bairoa marĩ yarǎ yũ mena cǎãna cũã mǎjǎã ñurotijoyama. ²² Torea bairo nipetiro ato macǎãna Dios yarǎ, bairi quetiupũ emperador romano paabojari majǎ cũã mǎjǎã ñurotijoyama.

²³ Marĩ Quetiupũ Jesucristo mǎjǎã nipetirore caroare cũ jonemoǎto. Tocǎrǎ ñiña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los COLOSENSES

Saludo

1-2 Yu, Pablo cawāmecucu, Dios yure cū cabeserique jūgori cū caquetibujrotijoricu, apóstol yu āniña ati cartare caquetibujwoajou. Marī yau, Timoteo mena mujāā, Colosas macā macāāna Jesucristo yaye quetire catūgousacōāninucūrā, Dios cū caīroari poa mena macāānarē mujāā yu quetibuju woajoya ati carta mena. Bairi caānijūgoro atore bairo mujāārē ñiña: Marī Pacu Dios mujāārē caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē cū jonemoáto, ñiña.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Tocānacā rūmu Dios, marī Quetiupau Jesucristo Pacure jēnirā, mujāā caātiānierē tūgoñarī, “Jāā mena mu ñujāñuña,” jāā í jēninucūña. 4 Mai, jāā tūgoapu caroaro mujāā caātiānierē. Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarijere, bairi nipetiro Dios cū caīroari poa macāānarē na mujāā camairijē cūārē jāā tūgoapu. 5 Mujāā puame caroa cariape queti, Dios camasārē cū canetōōgarijere cariape tūgorā, Dios cū caīrīcārōrēā bairo mujāārē umurecōopu caroaro cū caātiipeere mujāā cotejūgoyupa. Bairo coteāna, Dios cū caīroari poa macāānarē na mujāā juātinemoñupā. 6 Atie caroa queti mujāā catūgorique puamerē nipetiropure tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Bairo tūgorā yua, jīcāārā tūgousarā átiyama. Na, catūgousari majā puame caroaro ānimasīrā baiyama tie queti jūgori. Dios camasārē cū camairijērē tūgori, “Cariape queti ñiña,” mujāā caītūgoñarī rūmu bero, caroaro mujāā caānimasīrōrē bairo na cūā caroaro ānimasīrā baiyama. 7 Marī yau, marī camai, Epafra cawāmecucu puame tie quetire mujāārē quetibuju jūgoyupi. Cū roque caroá jāā mena capaanucūā ānirī Jesucristo cū caroticūrīqūērē bairo átinucūñami. Mujāā cūārē cajuātinemonucūā ñiñami. 8 Bairo caācū ānirī yua, cū puame jāātu etari bero, jāā quetibujwī mujāā cabairijere. Espíritu Santo cū camasīōrījē jūgori mujāā caāmeomairijērē jāā quetibujwī.

9 Bairi caroaro mujāā caātiānierē jāā catūgojūgorica rūmu bero Diopure jāā jēnibojāñāētīña, mujāā caātipee Dios cū caborijere mujāārē caroaro cū camasīōparore bairo írā. Tunu bairoa Espíritu Santo cū camasīōrījē tocānacā wāme mujāārē cū cajoparore bairo írā, jāā jēnibojanucūña Diopure. 10 Bairo mujāā puame cū camasīōrījē cūgori yua, marī Quetiupau yarārē bairo caroaro mujāā átimasīānigarā. Bairo ána, mujāā caátie cū caīñajesorije ūnie jetore mujāā áticoā ninucūgarā. Caroa átaje tocānacā wāmerē mujāā átigarā. Tunu bairoa Diore cū mujāā masīnemogarā. 11 Apeyera tunu mujāārē jāā jēnibojaya Diopure, cū camasīrījē ñe ūnie carūsāetie mena mujāārē cayeritutuarārē bairo cū áparo írā. Bairo mujāā puame tūgoñatutuari yua, dope bairo ricaati mujāārē cabaibujiopeere caroaro mena mujāā nucācōāgarā. 12 Tunu bairi marī Pacure, “Mu ñujāñuña jāā mena,” useanirīqūē mena cū mujāā ígarā. Cū puame mujāā yerire wasoari bero cū carotīmasīrīpau caroaro cabusuropu cajāāmasīparā majū mujāā ānio joroque mujāā átiyami. Bairo jeto nipetiro marī, cū ya poa macāānarē marī átinucūñami. 13 Wātī cū carotirore bairo caāna cū mena canaitīārōpu caānarē bairo marī

caānimitacūārē, cū cawiyoricarārē bairo marī ānio joroque marī ásupi Dios. Bairo marīrē netōōrī yua, cū macū cū camai, cū carotimasīrīpau macāānarē bairo marī ānio joroque marī ásupi. ¹⁴ Cū macū cū cariarique jūgori marī netōōñupī. Roro marī caátajere marī masiriyobojayupi.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Dios marī caīñaecū cū caānimitacūārē, cū macū Jesucristo cū caátajere tūgoñarī, cū marī masīmasīña Dios cū caānajē cutiere. Na, pugarāpua jīcārō tūni niñama. Jesús pūame nipetirije Dios cū caqūēñorīqūē upau niñami. ¹⁶ Jesús jūgori qūēñoñupī Dios ati umurecōo macāājē nipetirijere. Ati yepa macāāna, jōbui macāāna cūā, cabauena, cabaurā cūā nipetirore na qūēñoñupī. Bairi jōbui macāāna carotimasīrā cūārē na qūēñoñupī. Jesucristo jūgori nipetiro caānarē na qūēñoñupī Dios, cūrē na caīroaparore bairo ī. ¹⁷ Nipetirije ati yepa macāājērē cū caqūēñoparo jūgoyepua Jesucristo merē āñupī. Tunu bairoa cū camasīrījē jūgori ati umurecōo macāājē ricaati baietiya. Jīcārō tūni ānijūgoyecutiya cū caátimasīrījē jūgori. ¹⁸ Marī nipetiro Jesucristore caīroarā, jīcā rupauē bairo, jīcā poa macāāna marī āniña. Jesucristo pūame marī rupoare bairo niñami, marī Quetiupau majū. Cū, nipetiro netōōrō caānimajūū cū caānoi, marī, cū caīroari poa macāānarē cū camasīrījē jūgori caroa tūgoñarīqūērē marī jomasīñami. Cariacootacū nimicūā cacatījūgoricū majūrē cū cūñupī Dios, nipetiro jūgocū cū caāniparore bairo ī. ¹⁹ Dios, bairo tūgoñañupī: “Yū macū cūā yūrea bairo cū ānajē cuparo. Nipetirije cū cūā yū caānierē bairo cū āmarō,” ī tūgoñañupī. ²⁰ Jesús jūgori ati umurecōo macāāna nipetiro, jōbui macāāna, ati yepa macāāna cūā cūrē roro na caīñaterijere na jānao joroque átigayupi. Jīcāū yeri pūnarē bairo cū mena na ānio joroque na átigayupi, Jesús yucupāīpū cū cariarique jūgori.

²¹ Mūjāā, cajūgoyepure Dios yarā mee, cū pesuare bairo caāna mūjāā āñupā. Roro mūjāā caátaje jūgori, tunu mūjāā yeripū roro mūjāā catūgoñarījē jūgori cūrē cateerārē bairo mūjāā āñupā Dios cū caīñajoro. ²² Bairo mūjāā cabaimitacūārē, Dios pūame cū macū popiye cū cabairiarique jūgori mūjāā qūēñoñupī. Bairi āmerē caroaro cū mena mūjāā āniña. Cū yarā majū, cūtu caápārā carorije cawapamoenarē bairo mūjāā tuao joroque mūjāā ásupi. ²³ Carorije cawapamoenarē bairo mūjāā tuagarā, Jesucristo mena caroaro mūjāā catūgoñatutuacōāmata. Tunu bairoa caroa quetire mūjāā catūgoriquere mūjāā cajānaeticōāta, torea bairo mūjāā tuagarā. Atie quetire nipetiropure tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Yū, Pablo cawāmecucū cūā atie quetire caquetibujari majōcū yū āniña.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Bairo mūjāārē caquetibujāāninucūū ānirī popiye yū baiya. Yū useaniña baipua. Jesucristo yarā cū rupauē bairo caānarē popiye cū cabaibojaricarorea bairo yū cūā popiye mūjāārē yū baibojaya, nemojāñurō cū yaye quetire mūjāā camasīparore bairo ī. ²⁵ Dios pūame mūjāā cū caīroari poa macāānarē cajupaaū majū yū cūwī. Bairo yū cūrī yua, cū yaye quetire caroaro carīape mūjāārē yū quetibujū pey-otiwī. ²⁶ Caānijūgoripapure mai, capee tutiri bero macāāna camasārē na masīōēsupi Dios, cū caátipeere. Tiere ati rūmurī roquere marī, cū yarārē marī masīōwī. ²⁷ Atore bairo niña Dios cū catūgoñajūgoyetirique: Tīrūmupure camasā na camasīētājērē cū yarā ati yūtea macāāna roquere

na masĩogayami. Atie niña caroaro cariape âme cû camasĩogarije: Jesucristo pũame judío majã jeto mee, judío majã caãmerã mena cûãrẽ ânicõã nigumĩ. Bairo cû yarã ânirĩ Dios caroaro majũ cû caãnierẽ bairo caãna na ânio joroque na átigumĩ judío majã caãmerã cûãrẽ.

²⁸ Bairi jãã quetibũjunucũña Jesucristo yaye quetire nipetiro camasãrẽ. Na jãã beyoya. Na jãã quetibũjaya nipetirijere jãã camasĩrõ cãrõ, Jesucristo yarã pũame carorije wapa mánarẽ bairo cõtũ na caetaparore bairo írã. ²⁹ Bairo carorije wapa mána cõtũ na caetapeere bou, nipetirije yu catutuarije, Jesucristo yũre cû cajorije mena yũ paãninucũña.

2

¹ Torecũ, atore bairo mujãã camasĩrõ yũ boya: Yũa, mujãã caátĩanipeere butioro yũ tũgoñaña. Bairo tũgoñarĩ yua, caroaro mujãã caátĩanipeere yũ juátinemoña. Laodicea macã macããna, bairi nipetiro yure caĩñaetana cûãrẽ caroaro na caátĩanipeere yũ juátinemoña. ² Na yeripũ tũgoñatutuariquere Dios cû cajoparore bairo ĩ, na yũ juátinemoña. Jĩcã poa, jĩcã yericunarẽ bairo na âmeo maiáto ĩ, na yũ juátinemoña. Tunu bairoa Dios yaye quetire ñe ũnie rusaeto na tũgomasiáto ĩ, na yũ juátinemoña. Bairo masĩrã yua, tirãmũpure camasã na camasĩetãjẽ ati yutea roque Dios cû camasĩogarijere masĩpeyocõãgarãma, Jesucristo na mena cû caãnicõãnierẽ. ³ Nipetirije Dios yaye macããjẽ masĩrĩquẽ caroa majũrẽ marĩ masĩmasĩña Jesucristo jũgori. ⁴ Tiere mujãã yũ quetibũjaya, apeĩ, ni jĩcãũ ũcũ cû caĩtorijere mujãã tũgore ĩ. Cũ yaye queti pũame jĩcãrõ tãnia baumirõcũã, ĩtorique macããjẽ niña. ⁵ Bairo yũ pũame mujãã mena âmerĩmicũã, mujãã watoa âcũrẽ bairo mujããrẽ butioro yũ tũgoñanucũña. Tunu bairoa jĩcãrõ tũni mujãã caátĩanierẽ, bairi Jesucristo yaye quetire mujãã cajãnaetiere tũgori yũ useaniña.

La nueva vida en Cristo

⁶ Bairi marĩ Quetiupau Jesucristore cû mujãã caĩroajũgoricarorea bairo âme cûãrẽ cû mujãã caĩroacõãno ñũña. Bairo âna, Jesucristo mena jĩcãrõ ânicõã ninucũña. ⁷ Di rãmũ ũno cû aweyoeticõãña. Jesucristo yaye quetire tũgoñarĩ cû mena tũgoñatutuanemocõã ninucũña tocãnacã rãmũa. Tunu bairoa, “Mũ ñujãñũña jãã mena,” Diore mujãã caĩrõ ñũña.

⁸ Caroaro tũgoña masacatiya aperã mujããrẽ caquetibũjurãrẽ, carorije jãã tũgowsare, írã. Na pũame, “Jãã yaye queti cariape niña,” caĩrã nimirãcũã, camasãrẽ ĩmawijiorã átiyama. Na yaye queti Jesucristo buerique mee niña. Na majũ na catũgoñarĩjẽ tirãmũpu macããna ya wãme átajere quetibũjurã átiyama camasãrẽ. Tunu bairoa ati umũrecóo macããna cabauena na carotimasĩrĩjẽrẽ quetibũjurã átiyama. Bairi na tũgowsaeticõãña.

⁹ Nipetirije Dios cû caátĩanie Jesucristo menapũ ãniña. Bairi apeye quetibũjurique wapa maa. ¹⁰ Mujãã cũã Jesupũrea mujãã ãniña. Bairo cû mena mujãã caãnoi, Dios pũame caroaro majũ cû caãnierẽ bairo caroarã ñe ũnie carusaena mujãã ânio joroque mujãã ásupi. Jesucristo pũame ati umũrecóo cabauena nipetirore na rotimasĩñami. ¹¹ Tunu bairoa Jesucristo mena mujãã caãnoi, mujãã rupaure cayiserotiena nimirãcũã, cayiserotiricarãrẽ bairo mujãã ãniña. Bairãpua, judío majã na caátĩrotirijere bairo mujãã baletiya. Dios pũame Jesucristo mena mujãã caãnie jũgori, mujãã yerĩ tũgoñarĩquẽrẽ wasoayupĩ, roro átajere mujãã cabojãnaparore bairo ĩ. Torena, Dios yarãrẽ bairo mujãã tuaya cû caĩñajoro yua. ¹² Dios

cū camasĩrĩjẽ jũgori, Jesucristo cariacocatũ nimicũã, cũrẽ cũ cacatiori-quere cariape mujãã tũgoyupa. Bairo catũgorã ãnirĩ mujããrẽ na cabau-tizari rũmũ atore bairo mujãã baiyupa: Jesucristo, yepapũ cayaecoricũ mena cayaecoricarãrẽ bairo baimirãcũã, tunu cũ mena Dios cũ cacatioricarãrẽ bairo mujãã baiyupa. ¹³ Mujãã, cajũgoyepure roro mujãã caátaje jũgori, bairi tunu Diore camasĩenarẽ bairo mujãã caãnoi, jĩcũã caũmũ cabaiyasiricũ ãnacũ caũurĩjẽrẽ cũ caátimasĩetatorea bairo mujãã cũã caroare mujãã átimasĩesupa. Bairo mujãã cabaimiatacũãrẽ, Dios Jesucristo cũ cacatioricarorea bairo mujãã cũãrẽ cawãma yeri cutajere mujãã joyupi. Jesucristo yarã ãnirĩ roro mujãã caátaje nipetirijere masiriy-obojayupi. ¹⁴ Dios cũ caroticũrĩqũẽ marĩ caáperie wapa popiye marĩ catãmuopee paio ãnimiũupã. Bairo marĩã, carorije wapa pairã marĩ caãnimitacũãrẽ, Dios roro marĩrẽ cũ caátibujioatajere ápeyupi. Jesucristo yucupãĩpũ cũ cariarique jũgori marĩ netõõwĩ. ¹⁵ Bairo tunu cũ cariarique jũgori umurecõo macããna, wãtĩã catutuamirĩcãrẽ na netõnucãcõãũpĩ. Jĩcũã pajĩãrĩ majã quetiupapũ cũ wapanaarẽ cũ capajĩãtunuetari bose rũmũ cũ wapanaarẽ cũ bero boboo usaricarore bairo na átirotiyupi. Torea bairo na ásupi Dios wãtĩãrẽ. Na boboo joroque ásupi. Nipetiro na caĩñajoro rotimasĩrĩqũẽrẽ cacũgoenarẽ bairo na ãnio joroque na ásupi yua.

Busquen las cosas del cielo

¹⁶ Aperã atore bairo mujããrẽ ĩrãma: “Jãã, judío majã, eti, uga, jãã caãtirotinucũrĩjẽrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Tunu bairoa jãã bose rũmurĩ macããjẽ, muĩpũ apei cũ cabuiari rũmũ macããjẽ, bairi jãã cayerijãrĩ rũmũ macããjẽ cũãrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Bairo nũcũbugoetiri, roro mujãã átiya,” mujããrẽ ĩrãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, na tũgonusaeticõãña. ¹⁷ Tie ũnie nipetiro mujããrẽ na carotigamirĩjẽ puame Jesucristo ati yepapũ cũ caetaparo jũgoye macããjẽ judío majãrẽ Dios cũ caĩroticũrĩqũẽ niña. Bairopũã, merẽ Jesús cũ caetaro bero, tie dope átimasĩã maa marĩrẽ yua. ¹⁸ Aperã atore bairo mujããrẽ ĩnemorãma: “Jãã, cãnietimirãcũã, qũẽguericarore bairo jãã ĩñanucũña Dios cũ caĩñorĩjẽrẽ. Bairo tiere caĩñarã ãnirĩ caroaro jãã masĩña, aperã netõrõ. Bairi jããrẽ bairo ása mujãã cũã. Dios tũpũ ágarã, ángelea majãrẽ mujãã cajẽninucũbugoro ñuña,” mujããrẽ ĩrãma. Bairo caĩrã nimirãcũã, bairo ĩcõãrã ĩñama. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo tũgoñarĩ, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ĩñaña,” caĩtũgoñarãrẽ bairo bainucũñama. ¹⁹ Na puame marĩ jũgocũ, Jesucristo yarã mee niñama. Marĩ puame roque cũ ya poa macããna marĩ ãniña. Cũã niñami marĩ rũpoare bairo caãcũ, marĩrẽ nipetirijere camasĩõũ, catutuarijere cajou. Tie jũgori Dios cũ caborore bairo jõpuame caroaro marĩ ãnajẽ cutinemogarã.

²⁰ Jesucristo yucupãĩpũ cũ cariaro, mujãã cũã, cariaricarã ãnanarẽ bairo mujãã baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ãmerẽ ati umurecõo macããna cabauenarẽ carotiecocõãna mee mujãã ãniña. Bairo caãna nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ati yepa macããna cacatirãrẽ bairo na mujãã tũgousayati mai, mujããrẽ na carotigarijere? ²¹ Atoe bairo rotiriquere mujãã tũgousaya: “Atie ũnierẽ pãñaeticõãña. Atie ũnierẽ ugaeticõãña. Atie ũnie cũãrẽ ñeeticõãña,” na caĩrotirije ũnierẽ mujãã tũgousaya. ²² Bairo mujãã catũgousamiatacũãrẽ, tie ũnie nipetirije mujããrẽ na carotigamirĩjẽ mujããrẽ átimasĩã maa. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽ mena na carotirije niña. ²³ Mujããrẽ na carotigamirĩjẽ

puame camasiriyorije niña. Tiere catũgousarã puame, “Aperã netõrõ cañimajũrã jãã ãniña,” i tũgoñañama. Tunu tore bairo ána, na rupaurire popiye baio joroque átiyama. Bairi tie ũnie rotirique cariape quetire bairo baibauya marĩrẽ. Bairo baimirõcũã, marĩ rupaũpũ rorije marĩ caátigarije cañnierẽ ãñotamasĩtĩña tie ũnie mujããrẽ na carotigamirĩjẽ puame.

3

¹ Jesucristo cariaccoatacu nimicũã Dios cũrẽ cũ cacatioro jũgori mujãã cũã cariaccoatana nimirãcũã tunu cacatirãrẽ bairo mujãã baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ati umũrecóo macããjẽ rotirique mee, Jesucristo jõbui Diotu cariape nũgõã carui yaye queti puame roquere tũgousaya. ² Jõbui umũrecóo macããjẽ caroa jetore tũgoñaña, ati yepa macããjẽ carorijere tũgoñaena. ³ Æmerẽ mujãã Jesucristo, Dios mena macããcũ mena mujãã ãnajẽ cutiya. Bairi jĩcãũ cawãmaũ cabaiyasiricu ãnacũ ati yepa macããjẽ rotirique cũ catũgousaetorea bairo mujãã cũã tiere tũgousaeticõãña. ⁴ Bairi mujãã cacatiri rãmũrĩ cãrõ Jesucristo cũ carotirore bairo mujãã áticõã ninucũgarã. Bairo áticõã ninucũrã yua, ati yepapũ nemo cũ cabaujaetari rãmũ caetaro mujãã cũã cũrẽ bairo cũ mena cũ caasiyabatorije mena mujãã ãnicõãgarã.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Bairi jãnacõãña ati yepa macããjẽ roro mujãã caátigarijere. Aperã rõmirĩrẽ na ñee epeeticõãña mujãã nũmoa caãmerãrẽ. Mujãã, carõmia cũã, mujãã manapũã caãmerãrẽ na ñee epeeticõãña. Mujãã nipetiro, dise ũnie carorijere ãmeo átiepeeticõãña. Aperãrẽ, mujãã catũgoñarĩjẽpũ narẽ roro rupau mena átieperiquere átiga tũgoñaeticõãña. Tunu bairoa aperã na cacũgorijere ugoeticõãña. Apeye ũnierẽ ugorã, Dios meerẽ iroarã mujãã baigarã. ⁶ Tie ũnierẽ caátinucũrãrẽ batioro popiye na baio joroque na átigumi Dios. ⁷ Cajũgoyepũre mujãã cũã tie ũnie carorijere mujãã ásupa. ⁸ Æmerẽ yua, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirije roro mujãã caátiere jãnacõãña: Æmeo asiarique, bairi roro ãmeo awajatutirique, bairi roro ãmeo iñatutirique, bairi roro ãmeo basũpairique, bairi roro ãmeo iĩrĩqũẽ cũãrẽ jãnacõãña. ⁹ Cajũgoyepũ roro mujãã caátiga nucũñamirĩqũẽrẽ cajãnacõãrĩcãrã ãnirĩ ãmerẽ yua ãmeo iĩtoepeeticõãña. ¹⁰ Jĩcãũ cawãmaũ cabũcu jutirore cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cũã roro mujãã caátĩanigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ puamerẽ mujãã tũgoñajũgoyupa. Dios mujããrẽ caqũẽnorĩcũ puame tunu mujããrẽ qũẽnonemoñami, cũrẽ bairo ãnajẽ cutajere mujãã cacũgoparore bairo i. Bairo nemojãñurõ cũrẽ bairo ãnajẽ cutiri yua, ñe ũnie ruseto cũ mujãã masĩgarã. ¹¹ Bairi ãmerẽ yua, nipetirore Jesucristo cũ caĩñajoro iñaricaworique maniña. Noa ũna judío majã, judío majã caãmerã cũã, na rupau macããjẽrẽ cayisetarotiricarã, cayiserotiena cũã, aperopũ macããna cũã, posa ũna cũã, paacoteri majã cũã, na majũã capaarique cũgorã cũã jĩcãrõrẽã bairo niñama. Jesucristo cũ caĩñajoro iñaricaworique maniña. Tie nipetiro marĩ caãnajẽ cutie ñe wapa maa. Jesucristo cũ caãnajẽ cutie roque caãnimajũrĩjẽ niña. Tunu bairoa cũã, marĩ nipetiro mena nicõãñami.

¹² Dios puame mujããrẽ maiñami. Mujãã beseyupi, cũ yarã mujãã caãniparore bairo i. Jĩcãũ cawãmaũ cabũcu jutirore cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cũã roro mujãã caátĩanigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ cutaje puamerẽ átiãnajẽcusa.

Cabopacarārē caroaro cariape na iñamainña. Na juáatinemoña. Tunu bairoa, “Aperã netôrõ caânimajûrã jãã ãniña,” i tũgoñaeticõãña. Tunu bairoa aperãrē caroaro nũcũbugorique mena na iñãña. Tunu aperã mujããrē roro na caátimiatacũãrē, tũgoenarē bairo roro na caátie tũgoña netõcõãña. ¹³ Jicoquei ãmeo asiaeticõãña. Aperã na caátie mujãã caje-soetiere na masiriyoya. Jesucristo merē mujãã yaye wapare masiriyoyupi. Bairi mujãã cũã aperãrē cũ caátatorea bairo na masiriyobojaya. ¹⁴ Tunu bairoa mujãã caãmeomairõ ñuña. Tie puame roque nipetirije caroaro mujãã caátie caânimajûrĩjē niña. Tore bairo ãmeo mairã, tocãnacã wãme caroa caãnierē mujãã átimasĩgarã. ¹⁵ Jicã poa macããna, jicã rupaure bairo caãna mujãã cũñupĩ Dios. Bairi caroa yericutaje Jesucristo mujããrē cũ cajorique jũgori, tũgoña beseya jicã majãrē bairo mujãã caátipeere. Diore, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” qũñnucũña.

¹⁶ Tunu apeyera Jesucristo yaye quetire mujãã yeri pũnapu tũgoñanucũña. Jesucristo cũ camasĩõrĩjē nipetirije mena ãmeo quetibũjuya. Bairi tunu yerijõrõ mena ãmeo busuya. Tunu bairoa Dios caroaro mujããrē cũ caátie useanirĩquē mena tũgoñarĩ, butiõro cũ basapeoya cũ yaye basarique mena. ¹⁷ Bairi mujãã, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirije mujãã caátie, bairi mujãã caĩrĩjē cũãrē caroaro átiãnajecusa. Tunu bairoa Jesucristo marĩrē caroaro cũ caátie tũgoñarĩ, marĩ Pacu Diore cũ basapeoya.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Mujãã, carõmia, mujãã manapũã na caĩrĩjērē nũcũbugorique mena na tũgousaya. Marĩ Quetiupauẽ caĩroarã ãnirĩ bairo mujãã caáto ñuña.

¹⁹ Mujãã, caũmua cũã, mujãã nũmoarē na maiña. Caroaro mena na quetibũjuya. Tutuaro mena mujãã caĩrĩjē ñuẽtĩña.

²⁰ Mujãã, na pũnaa cũã, caroaro mujãã caátipee cũãrē iñauseanigumi Dios. Bairi mujãã pacua na caĩrĩjē nipetirijere tũgousaya.

²¹ Tunu mujãã, capacua, mujãã pũnaarē caasiapairã na baio joroque na ápericõãña. Caroaro mena roque na quetibũjuya. Roro majũ na mujãã caĩata, na puame na usearitia joroque na mujãã átibujiorã.

²² Mujãã, paabojari majã cũã, mujãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrĩjē nipetirijere tũgousaya. Paabojari majã jicããrã caroaro paayama na quetiuparã na caĩñajoro, jãã mena na useaniáto, ãrã. Bairo caroaro paamirãcũã, cabero na caĩñaeto puamerē paaetiyama. Narē bairo baieticõãña. Mujãã puame roque marĩ Quetiupau yaye quetire ãroari tocãnacã rũmũ jicãrõ tũnia ape wãme tũgoñaricãrõ mano na tũgousaya.

²³ “Camasã ãmua jãã caãno jũgori mee, Jesucristo ãmua jãã caãno jũgori puame caroaro jãã paagarã,” i tũgoñarĩ paaya mujãã cawapatarije ãnierē.

²⁴ Merē mujãã masĩña atiere: Caroaro mujãã caátaje jũgori caroare mujãã jogumi Dios. Mujãã puame Jesucristo, mujãã Quetiupau majũ, cũ caroticũrĩquērē mujãã átinucũña. Bairi caroare mujãã jogumi mujãã yaye caãnipce cũ caquẽnocũrĩjērē. ²⁵ Rorije caãna roquere roro na caátaje jũgori popiye na baio joroque na átigumi Dios. Cũ puame nipetiro camasã, paabojari majã, o na majũ capaariquecũna cũãrē jicãrõ tũnia iñapeoyami.

4

¹ Mujãã, paabojari majã quetiuparã cũã, mujããrē capaacoterãrē caroaro na nũcũbugoya. Na capaawapatarijere jicãrõ tũni na wapatiya. Mujãã cabaĩpeere mujãã masiritiepa. Mujãã cũã, narẽã bairo

um̃recóopu mujãã Quetiupau cãgoya. Cũ puame mujããrẽ jẽniñabesegumi ati yeparu ãna, dope bairo na mujãã caátianierẽ.

² Apeyera tunu Diore cũ jẽnijãnaeticôãña. Tocãnacã rãmua jicãrô tãni ape wãme tũgoñaricãrô mano cũ jẽnĩña. Diore, “Mũ ñujãñũña jãã mena,” qũĩ jẽnĩña. ³ Tunu bairoa jãã cũãrẽ jãã mujãã jẽnibojawa Diopure, ãñotaricaró mano caroaro cũ yaye quetire camasãrẽ jãã caquetibujũñesẽãmasĩparore bairo ãrã. Tirũmũpure na camasĩpeyoetaje nipetiro camasãrẽ Jesucristo cũ canetôôgarijere jãã caquetibujũmasĩparore bairo ãrã, jãã mujãã jẽnibojawa. Tiere yũ caquetibujũñesẽãrĩqũẽ jũgori, ato preso jorica wiipũ yũ cũrocacôãwã. ⁴ Bairi caroaro cariape mawijiaricaró mano camasãrẽ na yũ caquetibujũparore bairo ãrã, Diopure yũ mujãã jẽnibojawa.

⁵ Tunu apeyera, aperã Jesucristore caĩroaena mena cũãrẽ caroaro ãnajẽcusa. Ati rãmũrĩrẽ na quetibujũya Dios yaye quetire. Na quetibujũ jãnaeticôãña, yasirema, ãrã. ⁶ Na mena busurã, caroaro tũgoroaricaró ñurô na busũya. Useanirĩqũẽ mena busũya. Bairi ni jicãũ ùcũ mujããrẽ cũ cajẽnĩñarô, caroaro cũ mujãã yumasĩgarã.

Saludos finales

⁷ Marĩ yau, Tíquico, marĩ camairẽ, mujãã tũpu cũ yũ joya. Cũ puame marĩ Quetiupau cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũpaãninucũũ ñĩñami. Mujãã tũpu etau, mujããrẽ quetibujũgumi yũ cabairije nipetirijere. ⁸ Bairi mujãã tũpu cũ yũ joya, jãã cabairijere mujããrẽ cũ caquetibujũparore bairo ã. Bairo cũ caquetibujũro, mujãã puame mujãã tũgouseani yerijãgarã tunu. ⁹ Cũ mena Onésimo cawãmecũcũ mujãã ya macã macãcũ cũã águmi. Onésimo puame jãã baire bairo caãcũ, jãã camai, Jesucristo yaye quetire tũgousacôã ninucũñami. Na, pũgarãpua mujããrẽ quetibujũgarãma ato queti cabairije nipetirijere.

¹⁰ Apei, Aristarco cũã mujããrẽ ñurotijoyami. Cũ cũã yũ mena preso jorica wiipũ ruiyami. Marco, Bernabé tẽñũ cũã, mujããrẽ ñurotijoyami. Merẽ mujãã tũgoyupa cũrẽ mujãã caátipee yũ caborijere. Bairi mujãã tũpu cũ caetaro, caroaro cũ mujãã bocáwa. ¹¹ Apei tunu, Jesús Justo pũga wãme cawãmecũcũ cũã mujãã ñurotijoyami. Jesucristore caĩroari majã, judío majã mena macããna, na jeto yũ juquetibujũnucũñama Dios cũ carotimasĩrĩpau macããjẽrẽ. Na cajuáto jũgori, yũ yeripũ butioro yũ tũgoñatutuaya. ¹² Apei Epafra cawãmecũcũ cũã Jesucristo yaye cũ cacũrĩqũẽrẽ capaacotei, mujãã ya macã macããcũ ñurotijoyami. Cũ puame Diore jãã cajẽnirô, cũ cũã mujãã cabairijere mujãã jẽnibojanucũñami, “Jesucristo yaye quetire jãnaetiri, Dios cũ caborore bairo na áticôã ãmarô,” ã. ¹³ Cariapea yũ quetibujũya. Butioro mujããrẽ cũ cajẽnibojaro ñĩñanucũña. Aperã Laodicea macããna, bairi Hierápolis macããna cũãrẽ na jẽnibojanucũñami. ¹⁴ Apei Lucas, marĩ camai, ucotiri majôcũ, mujããrẽ ñurotijoyami. Demas cũã ñurotijoyami.

¹⁵ Na ñuáto marĩ yarã Jesucristore caĩroarã Laodicea macã macããna. Ninfã cawãmecũcũ cũã cõ ñuáto. Bairi tunu nipetiro Diore caĩroarã, cõ ya wiipũ caneñanucũrã cũã na ñuáto.

¹⁶ Ati cartare bue yaparori bero, Laodicea macã macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cũãrẽ na mujãã jowa, “Ati cartare to macããna cũã ti cartare na bueáto,” ãrã. Mujãã cũã, Laodicea macã macããnarẽ yũ cajorica cartare bueya, mujããrẽ na cajoro.

¹⁷ Arquipo cawãmecũcũre atore bairo cũ mujãã ãwã: “Marĩ Quetiupau mũrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caroaro mena paayaparoya,” cũ mujãã ãwã.

¹⁸ Mɛjããrẽ ñuroti tɛsaɯ, yɛ, Pablo, atie caãnitɛsari wẽrĩrẽ yɛ majũpɛa yɛ woatujoya. Tãgoñaña tunu preso jorica wiipɛ yɛ caãnierẽ. Ñe ãnie rɛsaeto caroare cã joáto mɛjããrẽ marĩ Pacɛ Dios.
Tocãrõã niña atie queti yɛ cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawāmecuñ, Silvano, bairi Timoteo menarē mujāā yñ woajoyā ati cartare mujāā ñubueri majā, jāā bairārē bairo caāna Tesalónica macā macāānarē. Tunu bairoa mujāā, marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena jīcārōrē bairo caātiānarē mujāā woajoyā yñ ātiya. Bairi marī Pacu Dios nipetiro mujāārē caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa yerijōrō ānaje cūārē mujāā cū jonemoáto.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Bairi tunu tocānacānia, “Dios, jāā mena mñ ñujāñña,” jāā ñnucūña, caroaro mujāā caātiānie quetire tūgori. Bairo tūgori, butioro Diopure mujāārē jāā jēnibojanucūña. ³ Jīcā rūmñ rucaricarō mano tocānacānia marī Pacu Dios cū caññajoropñ mujāārē jāā tūgoñanucūña, cū mena caroaro tūgoñatutuari jīcārō tūñi mujāā caātiānie jūgori. Tunu bairoa caroaro āmeo mairīqūē mena camasārē na mujāā juātiāninucūña. Tunu marī Quetiupau Jesucristo marī cū canetōōpeere tūgoñarī roro popiye tāmñonucūmirācūā, caroaro jīcārō tūñi cū yaye quetire mujāā tūgousacōā ninucūña.

⁴ Yñ yarā, Dios mujāārē ññamāññami. Bairo mujāārē ññamairī, mujāā cūārē mujāā beseyupi, cū yarā mujāā caññiparore bairo ī. Tiere jāā cūā merē caroaro jāā masīña. ⁵ Mai, jāā pñame mujāārē Dios yaye caroa queti camasārē cū canetōōrīqūē quetire jāā quetibujñwñ. Bairo mujāārē tie quetire quetibujñrā, jāā risero mena jeto mee jāā quetibujñwñ. Espíritu Santo cū catutuarije mena cūārē āti ññorī mujāārē jāā quetibujñwñ. Tunu bairoa jāā caquetibujñrije macāājē queti, “Caroa queti cariape macāājē ñña,” mujāā caññiparore bairo īrā, caroaro cariape jīcārō tūñi mujāārē jāā quetibujñ masīñwñ. Bairo mujāā tñpñ quetibujñ āña, caroaro ññcūbñgorique mena jāā ātiāmñ, caroaro mujāā caātiāñipeere bori. Tiere merē caroaro mujāā masīrā.

⁶ Bairi mujāā pñame cūā jāā caātiāñajērē ññacōrī caroaro mujāā ātiāñinucūña. Tunu torea bairo marī Quetiupau cūārē ññacōrī caroaro jīcārō tūñi mujāā ātiāñinucūña. Bairi tunu Espíritu Santo mujāā yeripñ ññseanirīqūē mena mujāā tūgousao joroque cū caāto jūgori popiye tāmñomirācūā, caroaro mujāā tūgousawñ Dios yaye caroa quetire.

⁷ Tore bairo mujāā caātiāñierē nipetiro Macedonia, bairi Acaya yepaa macāāna catūgousari majā cūā mujāārē na ññacōō joroque caroaro mujāā ātiāmñ. ⁸ Mujāā caquetibujñro jūgori marī Quetiupau yaye queti nipetiropñ jesapetiro baiya. Macedonia, bairi Acaya yepaa jeto meerē etaro baiya. Tocānacāpñpñ etajesapetiro baiya Dios yaye queti yua. Tunu bairoa nipetiropñ macāāna camasā Dios mena mujāā catūgoñatutuanie cūārē masīñama. Bairi jāā pñame dise ññie caroaro mujāā caātiāñierē aperā camasārē jāā quetibujññemoetinucūña, nipetiro mujāā caātiāñierē na camasīrō jūgori yua. ⁹ Na pñame roque jāārē quetibujñnucūñama mujāārē jāā caññarāetaro caroaro jāārē mujāā caātajere. Tunu bairoa wericarā mujāā caññroanucūrārē jāñarī, cacati cariape caācū Dios pñamerē mujāā catūgousajūgoriquere jāā quetibujñnucūñama. Bairo cūrē tūgousari hero yua, cū caborore

bairo jeto átiri cū jetore cū mujãã caátianijūgorotinucūrījē cūārē jãã quetibujunucũñama. ¹⁰ Tunu bairoa Dios macū Jesús ʔmurecópʔ caátácu tunu ati yepapʔ cū catunuatípeere nocārō caroaro mena mujãã caco-terije cūārē jãã quetibujunucũñama. Cū, Jesucristorea cariacoatacʔ cū caānimiatacūārē, cū catioyupi Dios tunu. Bairi Jesús pʔame roque roro popiye netōrō marī catāmʔobujiopeere marī netōmasīō joroque ásupi.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Yʔ yarā, mujãã majūpʔa merē mujãã masīña atiere: Mujãārē jãã caĩñañesēārīqūē cabūgoro majūā āmewū. ² Bairo cabaimiatacūārē, Filipo macāāna jãã ĩroaetiri tutuaro mena roro jãã átiepewā. Tiera merē mujãã masīña. Bairo jãārē roro na caátiepemiatacūārē, Dios pʔame jãārē cū cajuáto jūgori cū yaye queti camasārē cū canetōōrīqūērē mujãārē jãã quetibujwʔ. Tunu bairoa popiye tāmʔomirācūā, Dios cū cajuáto jūgori tūgoñatutuarique mena mujãārē jãã quetibujwʔ Dios yaye quetire. ³ Mai, jãã pʔame Dios yaye quetire cabūgoro quetibujunucūrā mee jãã ápʔ. Tunu bairoa roro jãã caátigarije jūgori noa ũna camasārē ĩtorā mee tore bairo jãã quetibujwʔ. ⁴ Bairo pʔame roque ámi Dios: Jãārē ĩñamairī jãã bese yaparori bero, cū yaye queti camasārē cū canetōrīqūē quetire jãã quetibujʔ rotijowī camasārē. Bairi jãã pʔame tie quetire mujãārē jãã quetibujunucũñā. Bairo jãã caquetibujirijere camasā na ĩñajesoáto ĩrā mee, tore bairo jãã quetibujunucũñā. Dios, jãã yeri nipe-tirore caĩñabesemasī pʔame roque qũĩñajeso joroque ĩrā, tore bairo jãã quetibujunucũñā. ⁵ Merē mujãã masīrā: Di rāmʔ ũno daqueoriaca mujãārē jãã busʔepʔ. Tunu bairoa jãã cadinero wapatapeere tūgoñarī mujãārē jãã quetibujepʔ. Dios cūā torea bairo cariape masīñami. ⁶ Tunu bairoa di rāmʔ ũno aperā camasā jãārē caroaro netōrō jãã na caátiroapee ũnierē jãã macāēpʔ. Mujãã cūārē tore bairo jãã mujãã caátipeere jãã macāēpʔ.

⁷ Jãã pʔame Jesucristo cū cajoricarā apóstolea majā ānirī, tore bairo mujãārē tutuaro mena caátirotimasīparā majū nimirācūā, tore bairo jãã átirotiepʔ. Cawīmarā na cabairore bairo pʔame roque mujãã watoare jãã baiñesēawū. Jicāō carōmio cō pūnaarē cabutio caroaro cō pūnaarē na ĩñanʔujeri na qũēnonucũñamo. ⁸ Torea bairo jãã cūā mujãārē butioro caĩñamairā ānirī Dios yaye quetire caroaro mujãārē jãã quetibujwʔ. ¡O ape watoara nocārō majū mujãārē mairī, mujãārē carīabojagarārē bairo majū jãã āni tūgoñanucūwū! ⁹ Yʔ yarā, mujãã masīrā: Popiye tāmʔomirācūā, jãārē carʔsarijere bócarā, tutuaro mena jãã paanucūwū. Tocānacā rāmʔ, ñami, ʔmurecōo jãã paanucūwū. Topʔ Dios yaye caroa quetire quetibujʔ āna, ni jicāū ũcū mujãã mena macāācūrē apeye ũnierē cū jēni patowācōgaena, tore bairo butioro jãã paāninucūwū.

¹⁰ Merē tiere mujãã cūā mujãã ĩñawū. Torea bairo Dios cūā ĩ masīñami caroaro jicārō tūni jãã caátianajērē camasī ānirī. Tunu bairoa mujãã ĩubueri majā mena ĩñatutiricarō mano caroaro cariape jãã átiāninucūwū. ¹¹⁻¹² Tunu bairoa mujãã masīña: Mujãã yeripʔ Dios mena mujãã tūgoñanemomasīō joroque ĩrā, caroaro tocānacāpʔurea mujãārē jãã juátinemonucūwū. Capacʔ cū pūnaarē caroaro na daqueori cū cabe-yomasīrērē bairo caroaro cariape mujãārē jãã juátinemonucūwū. Tunu bairoa Dios yarā caroaro jicārō tūni na caátianinucūrōrē bairo caroaro

mujãärê jãã átiãniroticũwũ. Tore bairo mujãärê jãã átiroticũwũ mujãã, Dios cũ cabesericarã, cũ carotimasĩrĩpaꝛꝛu nocãrõ cũ catutuarijere caĩñaparã majũ mujãã caãnoi.

¹³ Bairi butioro Diopũre mujãärê jãã jẽnibojanucũña. “Mu ñujãñũña jãã mena,” cũ jãã ĩ jẽninucũña tocãnacã rũmũa. Mujãã pũame mai Dios yaye caroa quetire jãã caquetibũjũro tũgori, caroaro jĩcãrõ tũni mujãã tũgousawũ. “Camasã yaye queti mee, Dios yaye queti majũ roque niña,” ĩrĩ cariape mujãã tũgousajũgowũ. Bairi cariapea Dios yaye queti majũã niña tie mujãärê jãã caquetibũjnucũrĩjẽ. Bairo mujãã tiere catũgousaricarã pũamerẽ tie caroa queti jũgori caroaro ãnjẽcũna majũ mujãã tuo joroque mujãã átiya. ¹⁴ Yũ yarã, tiere mujãã caĩroaro jũgori mujãã cũã roro popiye mujãã tãmuo joroque mujãã áma mujãã ya yepa macããna. Mujãã cabairicarorea bairo roro popiye tãmuowã Dios ya poa macããna Jesús yarã Judea yepaꝛũ caãna cũã. Na cũãrẽ na ya yepa macããna judío majã roro na átiepewã. ¹⁵ Na, judío majãna niñama marĩ Quetiupaũ Jesure capajĩrĩcãrã. Torea bairo na pajĩãrenucũñupã profeta majã ãnana cũãrẽ. Bairo caátana ãnirĩ jãã cũãrẽ jãã acurewiyojowã. Bairo caãna ãnirĩ nipetiro camasã marĩ ãnarẽ boetinucũñama. ¹⁶ Jãã pũame, judío majã caãmerã cũã na canetõmasĩpeere borã, Dios yaye quetire jãã caquetibũjũgamiatacũãrẽ, jãã quetibũjũ rotietinucũñama. Tore bairo na caátĩrotietie jũgori nocãrõ paio niña na yaye wapa pũame. Bairi ãme majũ tie wapa roro popiye na tãmuo joroque cũ caátipa rũmũ cõñarõ majũ baiya yua.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Yũ yarã, mujãärê jĩcã yutea cãrõ jãã caãweyoricarõ bero, mujãärê ĩñaetimirãcũã, tocãnacãnia jãã yeripũ jãã tũgoña ãninucũña. Bairo mujãärê tũgoñarĩ butioro jãã ĩñarãganucũña tunu. ¹⁸ Bairi mujãã tare jãã ágatũgoñaña bairãpũa. Baipũa, yũ, Pablo pũame, “Capee majũ mujãärê ñiña ñesẽãnucũgu,” mujãã ñimiwũ. Bairo yũ caátigamiatacũãrẽ, wãtĩ pũame tore bairo yũ átimasĩetĩõ joroque yũ átinucũñami. ¹⁹ Bairi, ¿noa pũame mena tũgoña useanirĩ cariape jãã tũgoñatutuabujocutĩ? ¿Noa mena jũgori jãã yeripũ jĩcãrõ tũni jãã catũgoña useanirĩjẽ to ãnipetibujocutĩ? ¡Mujãã mena roque tore bairo jãã baimasĩña, marĩ Quetiupaũ Jesucristo nemo ati yepaꝛũ cũ catunuatĩ rũmũ caãno yua! ²⁰ Mujãã, mujãã ãniña jĩcãrõ tũni jãã yeripũ jãã tũgoña useanio joroque caãna majũ.

3

¹ Bairo nucã jĩãtietimiácũ yua, “Jĩcãũã ato Atenas macãpũa yũ tuacõãgu,” ñiwũ yũ baparãrẽ. ² Bairo ĩrĩ yua, marĩ yaũ Timoteore mujãã tũꝛũ cũ yũ jowũ. Cũ pũame Jesucristo yaye caroa queti macããjẽrẽ Dios cũ caquetibũjũrotirotire bairo jãã mena cajũquetibũjnemonucũũ majũ niñami. Bairi mujãärê qũĩñaũ áparo ĩ, cũ yũ jowũ mujãã tũꝛũ. Tunu bairoa mujãärẽ nemojãñũrõ Dios mena mujãã tũgoñatutuanemo joroque cũ áparo ĩ, cũ yũ jowũ. Dios mena mujãã catũgoñatutuarije mena nemojãñũrõ mujãã yeri ñunemo joroque cũ áparo ĩ, mujããtũ cũ yũ jowũ. ³ Bairo mujãärê juácure bairo cũ caáto yua, ni ũcũ mujãã mena macããcũ popiye baimicũã, cũ cayapapuaetiparore bairo ĩrã, cũrẽ mujãärê jãã ĩñarotijowũ. Merẽ mujãã masĩña atie popiye marĩ catãmuonucũrĩjẽrẽ. ⁴ Tunu apeyera, mai mujãã mena ãnapũ roro popiye tãmuorĩ mujãã cayapapuaapeere mujãärê jãã quetibũjũwũ. Bairo mujãärê jãã caĩquetibũjũricarorea bairo, cabero

roro mujãã tãmuõñupã. Merẽ tiere mujãã masĩña. ⁵ Bairo cabairijere nucãetĩmiácú, dope bairo cariapea Dios mena mujãã catũgoñatutuãnierẽ masĩñu, cũ yu jẽniñarotijowu Timoteore. Mai, yu puame, “Wãtĩ narẽ carorije macããjẽ puamerẽ na átinemo joroque átibujowu,” í tũgoña uwiri, cũ yu jowu. Tunu bairoa jĩcãrõ tũni caroaro mujãã caátĩãmerĩcõãta, jãã paarique cabũgoro macããjẽrẽ bairo tuabujioro í tũgoñarĩ, cũ yu jowu mujãã tupure.

⁶ Bairo mujããtu Tesalónicapu yu cajoricu Timoteo ãmerẽ atopu tunue-tayami tunu. Bairo mujãã tupu caetaatacu caroa majũ jãã queti jeatĩupi: Caroaro jĩcãrõ tũni Dios mena tũgoñatutuari, caroaro mujãã caãmeomai ãninucũrĩjẽ quetire jãã quetibũju etaami. Masiritiricaró mano caroaro mena jãã mujãã catũgoñacõãnie cũãrẽ jãã quetibũjuetaami. Bairo jããrẽ camasiritiena ãnirĩ nocãrõ butioro, mujããrẽ jãã cũã jãã caĩñagororea bairo mujãã cũã butioro jããrẽ mujãã caĩñaganucũrĩjẽrẽ jãã quetibũjuami Timoteo. ⁷ Bairo cabairo jũgori, yu yarã, nocãrõ popiye cabairã ãnirĩ yapapuarique watoa nimirãcũã, caroaro jĩcãrõ tũni mujãã caátĩãnierẽ queti tũgori jãã yeri ñutũgoñaña ãmerẽ. ⁸ Bairo marĩ Quetiupau mena tũgoñatutua jãnaetiri caroaro mujãã caátie quetire tũgorã, yeri catinemorãrẽ bairo jãã tũgoñaña yua. ⁹ Bairi, ¿dope bairo puame, “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” netõjãñurõ mujãã jũgori Diore jãã caĩpee to ãnibujiocuti? Tunu bairoa caroaro mujãã caátĩãnierẽ nocãrõ jãã useani tũgoñaõ joroque jãã mujãã caátie ññarĩ, ¿dope bairo puame netõjãñurõ Diore jãã cajẽnipee to ãnibujiocuti? Tore bairo jĩjãti masĩã mano. ¹⁰ Bairi jãã puame ñmurecõ, ñami Diore patowãcõrãrẽ bairo tocãnacã rũmu cũ jãã jẽninucũña, mujãã tupu jãã majũpu mujããrẽ cũ caĩñarotiparore bairo írã. Tunu bairoa jĩcãrõ tũni ñe ñnie rusaricaró mano Dios mena mujãã catũgoñatutuaapeere quetibũju masĩõgarã, tore bairo cũ jãã í jẽni ãninucũña.

¹¹ Bairi marĩ Pacu Dios cũã marĩ Quetiupau Jesucristo mena mujããrẽ jãã caĩñarápãrõ bairo í, cũ cajuáatinemorõ roque jãã boya. ¹² Tunu apeyera marĩ Quetiupau puame nemojãñurõ mujãã yeripu cũrẽ masĩnemorĩ tocãnacãũpu, mujãã ãmeo maimasĩõ joroque cũ áparo. Mujããrẽ jãã camainucũrõrẽã bairo mujãã cũã aperã nipetirore na mujãã maimasĩõ joroque cũ áparo. ¹³ Tunu bairoa caroaro jĩcãrõ tũni mujãã yeripu mujãã tũgoñatutuaõ joroque cũ áparo. Caroarã ñe ñnie cawapa cãgoena Dios cũ caĩñajoro mujãã ãnio joroque cũ áparo marĩ Pacu Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo nipetiro cũ yarã ángelea mena ati yepapu cũ tunuatĩ rũmurẽ yua. Bairoa to baiãto.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Yu yarã, apeyera marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotiro jũgori atore bairo mujããrẽ jãã átirotiya: Marĩ Pacu Dios cũ caĩñajesorije ñnierẽ mujããrẽ jãã caquetibũjuaricarorea bairo jĩcãrõ tũni caroaro áticõã ninucũña. Merẽ torea bairo mujãã átiãniña bairãpu.

² Merẽ mujãã masĩña marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotimasĩrĩjẽ jũgori mujããrẽ jãã caátiroticũrĩqũẽrẽ. ³ Caroarã, cũ cajericaworicarãrẽ bairo caãna, cũ yarã ñe ñnie carorije áperã mujãã caãno boyami Dios. Ati rupau mena roro átieperique ñnierẽ áperã, caroaro mujãã caãno boyami. ⁴ Bairi canuocũcu, cũ nuu majũ mena jeto nucũbugorique mena, ñe ñnie wapacutato mano, caroa wãme cũ caátĩãnimasĩrõ ñũña. ⁵ Diore

camasîēna na rupau caborore bairo, roro átaje mena na caátinucûrôre bairo ápericôāña. ⁶ Tunu bairoa ni jîcāũ ũcũ apei nũmo ũcôrē ĩtiro, roro cũ átiepeeticôāto. Tore bairo caátipairārē tutuaro mena roro na baio joroque átiyami marĩ Quetiupau. Tie nipetirijere merē mujāārē jāā quetibũyũ yaparowũ. ⁷ Mai, Dios pũame, “Roro caátĩāna majũ na āmarô,” ĩ mee, marĩ beseyupi. Cũ yarā, cũ caricaworicarā caroarā marĩ caāno pũamerē bou, marĩ beseyupi. ⁸ Bairi ni ũcũ atie jāā caátiroririjere cũ caboeticôāta, camasocũ ũcūrē cũ baibotioũ mee baiyami. Dios, mujāārē Espiritu Santore cajoricũ majũ pũame roquere cũ baibotioũ átiyami.

⁹ Apeye, ñubueri majā mena āmeo mairĩqũē macāājē pũamerā capee mujāā yũ caquetibũyũwoatujopee mee niña. Merē Dios pũame tocānacāũpũa mujāā āmeo maimasĩō joroque mujāā ásupi. ¹⁰ Merē torea bairo nipetiro marĩ yarā ñubueri majā Macedonia yepa macāānarē caroaro na mujāā mai āninucũña. Bairi jāā yarā, nemojāñurō mujāā caāmeomaimasĩrĩjē to āninemonutuo joroque mujāā caāto roque jāā bomajũcôāña.

¹¹ Caroaro yeri jôrō jāñurĩpũa ānicôā ninucũña. Aperā turipũ patowācō ñesēāētĩcôāña. Mujāā majũa mujāā yaye paarique mujāā cacũgorijere caroaro jĩcārō tũni paacôā ninucũña mujāārē jāā caquetibũyũ cũrĩcārôrēā bairo yua. ¹² Tore bairo mujāā caátĩānimasĩata, aperā caroaro nucũbugorique mena mujāā ĩñagarāma. Tunu bairoa dise ũnierē cabopacaena majũ mujāā tuagarā, caroaro jĩcārō tũni mujāā capaa ānimasĩata yua.

El regreso del Señor

¹³ Yũ yarā, tũgopeoya: Cariacoatana Jesucristo yarā na cabairije macāājē cũārē mujāā camasĩrō jāā boya. Tiene mujāā camasĩēpata, aperā Diore catũgousaenarē bairo Jesucristo cũ catunuatĩpee mena mujāā tũgoñatutuacoteibujiorā. Bairi tiene mujāā camasĩrō jāā boya. ¹⁴ Merē cariape Jesús riacoamicũā, tunu cũ cacatiriquere marĩ masĩña. Bairo cariape camasĩrā marĩ caāmata, “Jesure cũ cacatioricarorea bairo, cūrē tũgousari cariaricarā cũārē na catiogũmi Dios,” marĩ ĩ masĩmajũcôāña.

¹⁵ Bairi mujāārē atore bairo jāā quetibũyũy marĩ Quetiupau cũ caquetibũyũrotiro jũgori: Marĩ Quetiupau nemo cũ catunuatĩ rũmarē mai marĩ, cacatiocôāna pũame, cariaricarā jũgoye marĩ jeāecoetigarā. ¹⁶ Mai, cajũgoye jĩcāũ caroti ya riserore marĩ tũgogarā. Jĩcāũ arcángel cũ cabũsurijere marĩ tũgogarā. Tunu bairoa Dios yaro putiricarō trompeta cũārē marĩ tũgogarā. Bairi marĩ Quetiupau cũā cũ majũpũa amũrecôopũ ruiatĩgũmi. Bairo cũ caruiatō yua, Jesucristore tũgousari cariaricarā pũame catitunujũgogarāma. ¹⁷ Bairo na cacatinemorō beropũ marĩ ti yuteare cacatiāna pũame na jĩcārō marĩ jeāecogarā oco poari watoapu yua. Bairo oco poapũ áná, marĩ Quetiupaure jōbuiũ cũ marĩ bocágarā. Bairo marĩ Quetiupaure cũ bocáetari, cũ mena tocānacā rũmũa marĩ ānicôā ninucũgarā. ¹⁸ Bairi mujāā pũame atie jāā caquetibũyũrijere tũgori tocānacāũpũa āmeo yeri ñuo joroque āmeo átinemoña.

5

¹ Yũ yarā, marĩ Quetiupau cũ catunuatĩpee pũamerā, “Ti yutea, o cũ muipũ majũ atĩgũmi,” mujāā yũ caĩwoatujopee mee niña. ² Merē caroaro majũ mujāā masĩña: Marĩ Quetiupau pũame, “Ti rũmũ etagũmi,” caĩmasĩā manĩ rũmũ majũ tunu etagũmi. Jĩcāũ yajari majōcũ ñami camasĩā mano

cũ cayajau etarore bairo camasĩa mano etagumi ati yepapure. ³ “Caroaro yerijõrõ merẽ marĩ ãnicõãña. Ñe ãnie maniña,” camasã na caĩãno, caãno tusaroa, na cayasipa rĩmu na etagaro. Carõmio bairi rupau caãcõ, pũnaa cutigo, caãno tusaroa cõ cawisiojũgorore bairo na etagaro. Cõ puame cõ capũnaa cutipeere dope bairo rutimasĩetĩñamo. Torea bairo dope bairo rutimasĩetĩgarãma na cayasipee narẽ caetarijere.

⁴ Yu yarã, mujãã puame canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo mujãã baietiya. Bairi mujããrẽ, marĩ Quetiupau cũ catunuetari rĩmu puame yajari majõcure eta acuricarore bairo mujãã camasĩeto mujãã eta acuoetigaro. ⁵ Nipetiro mujãã caroa macããjẽrẽ caãna ãnirĩ cabusuro macããna umureco macããnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Carorije macããjẽrẽ caátipairã, ñami canaitĩãrõ macããnarẽ bairo caãna mee marĩ ãniña. ⁶ Bairi aperã na cabainucũrõrẽ bairo masacatiena cabaicoteetiparã marĩ ãniña. Cacãnirãrẽ bairo baiena, masacatiri caroaro caátĩãnicoteparã marĩ ãniña marĩ Quetiupau. ⁷ Camasã cacãnirã ñamirẽ cãninucũñama. Aperã caeticũmupainucũrã cũã ñamirẽã eticũmunucũñama. ⁸ Marĩ puame roque cabusuro, umureco macããnarẽ bairo caãna ãnirĩ tocãnacãnia caroa macããjẽ jetore caátĩãnicotenucũparã marĩ ãniña ti rĩmu caetaparo jũgoye. Dios mena marĩ catũgoñatutuarije, marĩ caãmeomaimasĩrĩjẽ jũgori wãtĩrẽ marĩ ãnotagarã. Soldau ãpõã jutiro mena cũ rupaure jãñatori cũ caãnorẽã bairo marĩ cũã Dios marĩ cũ canetõõpeere caroaro marĩ átĩãnicotegarã. ⁹ Mai, marĩ, cũrẽ catũgousarã puame, “Roro popiye cabaiparã nigarãma,” ĩrĩ cũ cabesericarã mee marĩ ãniña. Marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori cũ canetõjĩãtiparã majũ roque marĩ ãnijũgoyupa. ¹⁰ Bairi Jesucristo puame marĩ yaye wapa jũgori yucupãĩpu riayupi. Cacatirã, o caria-coana nimirãcũã, cũ, Jesucristo cũ cacatinemorĩcãrõrẽã bairo marĩ cũã cũ jĩcãrõ marĩ cacatĩãnipeere boũ, marĩ riabojayupi. ¹¹ Bairi mujãã cũã tocãnacãũpuã ãmeo yeri ñuo joroque, yeri tutuarã ãmeo átinemoña. ãmerẽ tore mujãã caãmeo átĩãninucũrõrẽã bairo ãmeo átĩcõã ninucũña.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Yu yarã, apeyera atore bairo mujããrẽ jãã átirotiya: Mujãã wa-toa capaãna, marĩ Quetiupau cũ caborore bairo mujããrẽ caquetibũju jũgonucũrãrẽ nucũbugorique mena na ĩñaña. ¹³ Bairo mujããrẽ caroaro na cajuátinemorõ jũgori, na ĩroari butioro na maiña. Tocãnacãũpuã ãmeo asiarícaro mano caroaro yeri ñurã ãnicõã ninucũña.

¹⁴ Tunu bairoa, yu yarã, atie cũãrẽ mujããrẽ jãã átirotiya: Capaa-gaena, cateeyepairãrẽ tutuaro mena na quetibũjya. Aperã yapapuarãrẽ bairo caãna cũãrẽ yeri ñuo joroque na ása. Tunu bairoa cayeri tũgoñatutuawẽpũẽna ũna cũãrẽ caroaro na juátinemoña. Nipetiro camasãrẽ pajutirícaro mano caroaro jĩcãrõ tãni na quetibũjya.

¹⁵ Tunu apeyera tũgomasĩña: Ni ũcũ roro mujããrẽ cũ caápata, mujãã puame cũã roro cũ átĩãmetĩcõãña. Atoore bairo puame ása: Tocãnacãni jãñurĩpuã caroa macããjẽ puamerẽ na átĩãmeña. Mujãã majũ cũã tore bairo átiri, nipetiro camasã cũãrẽ caroa wãme jetore na átĩãninucũña.

¹⁶ Tocãnacã rĩmuã useanirõ caroaro átĩcõã ninucũña marĩ Quetiupau cũ caĩñajoro. ¹⁷ Di rĩmu rusarícaro mano tocãnacãnia Diore cũ jẽnicõã ninucũña. ¹⁸ “Dios, jãã mena mu ñujãñũña,” qũĩ jẽninucũña, nipetiro mujãã caátĩãnierẽ ĩnarĩ yua. Jesucristore catũgousarã ãnirĩ tore bairo mujãã caátĩãnipeere boyami Dios.

¹⁹ Mɯjãã yeripɯ Espíritu Santo jãgori caroa wãme mɯjãã caátinucũrĩjẽrẽ to yasio joroque ãmeo ápericõãña. ²⁰ Tunu bairoa Dios na cã camasĩõrõ jãgori caquetibɯjɯnucũrã yaye quetire tũgoteeticõãña. ²¹ Bairãpɯa, tũgoñamasĩrĩ caroaro tũgoña beseya na caquetibɯjɯrijere. Caroa wãme na caquetibɯjɯrije pɯamerẽ átiãña. ²² Tocãnacã wãme carorije macããjẽrẽ jãnarĩ tunu átinemoeticõãña.

²³ Torecɯ, marĩ Pacɯ Dios marĩ yeri ñuo joroque caácɯ pɯame caroarã ñe ãnie wapa cũgoena mɯjãã ãnio joroque cũ áparo. Mɯjãã rupɯa, mɯjãã yeri, mɯjãã camasacutiãnie nipetirore caroarã ɯgueri mánarẽ bairo mɯjãã cũ áparo Dios, marĩ Quetiupɯa Jesucristo cũ tunuatíparo jũgoye. ²⁴ Mɯjããrẽ cabesericɯ cañuɯ majũ niñami. Bairi nipetiro atiere cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo átimajũcõãgumi.

Saludos y bendición final

²⁵ Yɯ yarã, jãã cũãrẽ Diopɯre jãã mɯjãã jẽnibojanucũwã.

²⁶ Marĩ yarã nipetiro catũgousari majãrẽ caroaro nɯcũbɯgorique mena na bocári tocãnacãũpɯa ãmeo jẽninucũña.

²⁷ Bairi marĩ Quetiupɯa cũ carotiro mena nipetiro marĩ yarã ñubueri majãrẽ mɯjãã yɯ jũgobue rotijoya ati carta mena yɯ caquetibɯjɯwoatujorijere.

²⁸ Marĩ Quetiupɯa Jesucristo caroare mɯjãã cũ jonemoáto mɯjãã nipe-tirore.

Tocãrõã niña atie queti yɯ cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Yъ, Pablo cawāмесѣсѣ, Silvano, bairi Timoteo menarē mǝjǝā yъ woajoya tunu ati cartare mǝjǝā ñubueri majǝ, jǝā bairārē bairo caāna Tesalónica macǝ macǝānarē. Tunu bairoa mǝjǝā, marǝ Pacъ Dios, bairi marǝ Quetiupaw Jesucristo mena jǝcārōrē bairo caānarē mǝjǝā quetibujъ woajou yъ átiya. ² Caānijǝgoro atore bairo mǝjǝārē ñiña: Marǝ Pacъ Dios, bairi marǝ Quetiupaw Jesucristo mena mǝjǝārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cǝārē na jonemoáto.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Yъ yarǝ, yъ bairārē bairo caāna, jǝrǝjǝñurō Dios mena mǝjǝā tǝgoña tutuanemonucǝña. Tunu bairoa tocǝnacǝpua mǝjǝā caāmeomairǝjē cǝā jǝrǝjǝñurǝ to āninemo joroque mǝjǝā átiya. Bairi jǝā pǝame tiere tǝgoñarǝ, “Mъ ñujǝñiña jǝā mena,” Diore jǝā ñnucǝña, tore bairo cajēninucǝpee jǝārē cañurō caāno jǝgori. ⁴ Bairi tocǝnacǝpaw macǝāna ñubueri majǝ tǝre etarǝ, caroaro mǝjǝā caátǝānierē jǝā quetibujunucǝña. Atore bairo jǝā ñnucǝña nipetirore: “Marǝ yarǝ Tesalónica macǝ macǝāna batioro popiye baimirǝcǝā, Ñugaro. Tǝgoñaenarē bairo marǝ tǝgoñanetōōcōāgarǝ, ñnucǝñama. Bairo ĩrǝ, Jesucristo yaye quetire jǝānaena cǝ mena tǝgoñatutuacōā ninucǝñama,” jǝā ĩ quetibujunucǝña nipetirore.

⁵⁻⁶ Bairo roro popiye baimirǝcǝā, canǝcǝrǝ ānirǝ Dios cǝ carotimasǝrǝpaw caápǝrǝ majǝ mǝjǝā āniña. Dios pǝame, “Yutъ na caató ñiña,” ĩñami. Mǝjǝārē roro caāna roquere popiye na bairo joroque na átigumi Dios. Bairi noa ũna tiere catǝgoñarǝ, “Cariape átiyami Dios,” ĩ masǝñama. ⁷ Dios pǝame popiye mǝjǝā cabairijere mǝjǝā yerǝjǝāō joroque mǝjǝā átigumi. Jǝā cǝārē bairoa jǝā átigumi, marǝ Quetiupaw ati yepapъ nemo cǝ catunuetari rǝmъ caāno. Cǝ yarǝ ángelea catutuarǝ mena amǝrecóopǝi peero caǝwǝmǝrǝjē ũnie watoapъ cǝ caatǝ rǝmǝrē tore bairo marǝ átigumi. ⁸ Ti rǝmǝrē Diore camasǝñenarē popiye na bairo joroque na átigu átigumi marǝ Quetiupaw Jesucristo. Camasǝ na carorije wapare cǝ canetōōrǝqǝē macǝājē caroa quetire caboenarē popiye na bairo joroque na átigu átigumi. ⁹ Na pǝame marǝ Quetiupaw mena manigarǝma. Bairi cǝ catutuarijere, cǝ caasiyabatorije cǝārē di rǝmъ ũno ĩñaetigarǝma. Aperro nocārō cayoaropъ cǝ carerǝ ānirǝ popiye baigarǝma tocǝnacǝ rǝmъ. ¹⁰ Jesús nemo cǝ catunuetari rǝmъ cǝ yarǝ qǝĩroagarǝma. Nipetiro cǝ yaye quetire catǝgousarǝ cǝ basapeogarǝma. Mǝjǝā, Tesalónica macǝāna, merē mǝjǝā cǝā cǝ yaye quetire mǝjǝārē jǝā caquetibujuro bero, tiere mǝjǝā tǝgousawъ. Bairi mǝjǝā cǝā cǝ mǝjǝā basapeogarǝ ti rǝmъ caāno.

¹¹ Bairo mǝjǝā caátǝparore bairo ĩrǝ, tocǝnacǝnia mǝjǝārē Diopǝre jǝā jēnibojanucǝña. Atore bairo jǝā ñnucǝña: “Tesalónica macǝ macǝāna, mъ cabesericarǝ majǝ na caānoi, caroaro átǝānajērē na joya. Tunu mъ cajuátimasǝrǝjē jǝgori nipetiro caroaro na caátigarijere na átimasǝpeyocōā āmarō,” jǝā ĩ jēnibojanucǝña marǝ Pacъ Diore. ¹² Tore bairo mǝjǝā, Tesalónica macǝ macǝāna, caroaro mǝjǝā caátore ĩñarǝ, camasǝ nipetiro marǝ Quetiupaw Jesucristore qǝĩroagarǝma. Jesucristo pǝame cǝ pacъ,

Dios mena mujäärē ññamaiñami. Bairi cū pacu cū caļjūgoyeticūrīcārōrēā bairo mujāā cūārē mujāā ñroagumi Jesús.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Apeyera tunu yu yarā, yu bairārē bairo caāna, mujäärē yu quetibujunemoña. Marī Quetiupau Jesucristo nemo cū catunuetapa rūmu, marīrē nei acū cū cabaipere, cū mena marī caneñapa rūmurē mujāā yu quetibujunemoña: ² Mujāā catūgoña āninucūrōrēā bairo tūgoñacōā ninucūña. Ape wāmerē tūgoñamawijiaeticōāña. “Merē etaya Jesús cū catunuetari rūmu,” aperiā ricaati na caļquetibujurijere caānorē bairo tūgoeticōāña. Bairi aperiā, “Espíritu Santo cū camasiōrījē jūgori jāā ñña,” o “Aperiā camasiā na caquetibujurije jūgori jāā ñña,” o “Carta mena na caquetibujuro jūgori jāā ñña,” na caļata, caānorē bairo na tūgoeticōāña. Jīcāārā, “Pablojāā bairo woatu quetibujoupa,” caļrā nimirācūā, caļtopairā niñama. ³ Petoaca queti mena tūgomawijiaeticōāña. Bairo puame baigaro: Marī Quetiupau nemo cū caetapa rūmu jūgoye, capāārā majū Diore cabaibotiori majā nigarāma. Bairo na cabairipaua na mena macāācū jīcāu rorije caātipai cañuecū majū buiaetagumi, cabero peero caūpetietopu caápau puame. ⁴ Cū puame Diore caļñatei ānirī Dios yaye macāājē nipetirije caroa tūgoñarīqūērē boetigumi. Diore marī caļroarije űnie cūārē boetigumi. Templo Dios ya wiipu cūārē trono quetiupau ruiricaropu jāānumugumi, “Diore bairo caācū yu āniña,” caļ ānirī. Tunu bairoa camasārē, “Dios niñami,” na ño joroque na baitogumi.

⁵ Merē mujāā mena ācū, atorea bairo mujāārē yu quetibujuwu. Tiera mujāā masīrā. ⁶ Mujāā puame merē mujāā masīña rorije caātipai tāmuri cū caapériere. “Dios cū caļcūrīcā rūmu caetaparo jūgoye etabuia masīētīñami,” mujāā ñ masīña. ⁷ Bairo tāmuri cū caapérimiatacūārē, merē roro camasārē cū caātipē cōñarō majū baiya. Bairi cūrē caēñotau cū capitiwioparo jeto rusaya cū cabuiaetaparo jūgoye. ⁸ Bairo cū capitiwiyoro bero buiaetagumi rorije caātipai puame. Bairo cū cabuiaetamiatacūārē, marī Quetiupau Jesús puame cū camasiōrījē jūgori cū paļiārocacōāgumi. Tunu bairoa nemo cū caetari rūmu caāno cū caasiyarije jūgori cū yasio rocacōāgumi. ⁹ Mai, Jesús cūrē cū capajīāparo jūgoye, capee camasārē ñtori ātijēño ñnogumi rorije caācu puame. Wātīā quetiupau, Satanās cū camasiōrījē jūgori capee ātijēño ñnogumi cariape mee macāājērē. ¹⁰ Bairi capee wāme na ñtomasīgumi peeropu caápārārē. Na puame cariape quetibujuriquere caboena ānirī, tunu Jesucristo camasā na carorije wapare cū canetōōrīqūē cūārē caboena ānirī peeropu caápārā majū nigarāma. ¹¹ Bairi Dios puame ricaati na catūgousarije jūgori wātī narē cū caļtorijere na ēñotaboetigumi. ¹² Bairo na cabairoi, “Peeropu na yu jogu,” na ñgumi Dios, nipetiro cariape quetibujuriquere catūgogaenarē, carorije jetore caātijesorā na caāno jūgori.

Escogidos para ser salvados

¹³ Cabaimiatacūārē, jāā puame tocānacānia marī Pacu Diore, “Mu ñujāñuña jāā mena,” caļparā jāā āniña, jāā yarārē bairo caāna Jesucristo cū camairā mujāā caāno jūgori. Dios puame mujāārē besejūgoyupi caāñijūgoripauwau, cū yarā cū canetōōparā mujāā caāniparore bairo ñ. Tunu bairo cū yaye queti caānorē bairo cariape quetibujuriquere mujāā

catũgousaro jũgori, cũ Yeri Espíritu Santo puame cañurã Dios mena jĩcãrõ caãniparã mujãã ãnio joroque mujãã átiyami. ¹⁴ Dios camasã na carorije wapare cũ canetõõrĩqũẽ macããjẽ mujããrẽ jãã caquetibũjurique mena jũgori mujããrẽ piire bairo mujãã ásupi, cũ canetõõrĩcãrã mujãã caãnijĩãtiparore bairo ĩ. Marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo nocãrõ caroaro caãnopu mujãã caãnimasĩparore bairo ĩ, tie jũgori piire bairo mujãã ásupi mujãã cũãrẽ.

¹⁵ Bairi yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, Dios yaye quetire tũgoña jãnaeticõãña. Caroaro átiãnajẽ ũnie jetore áticõãña. Mujããtu ãna, mujããrẽ jãã caquetibũjuriquere masiritieticõãña. Tunu bairoa mujããrẽ jãã cawoatuquetibũjurique cũãrẽ masiritieticõãña. ¹⁶ Bairi yua, marĩ Quetiupau Jesucristo, marĩ Pacu Dios cũã marĩrẽ ĩñamairĩ marĩ beseyupi. Bairo marĩ beseri popiye cabairicarã marĩ caãno jũgori caroa yericutaje capetietiere marĩ joyupi. Nipetiri wãme caroaro marĩ cũ caátigariquere caãnorẽ bairo caroaro marĩ cacotemasĩpee cũãrẽ marĩ joyupi. ¹⁷ Tore bairo mujãã joyupi, yeri tutuaro mena mujãã ãnimasĩõ joroque ĩ. Tunu bairo caroaro átiãnajẽ jetore mujãã átiãnimasĩõ joroque ĩ, mujãã joyupi. Bairo caãna ãnirĩ mujãã cabusurije tocãnacã wãme caroa jetore mujãã ĩ masĩgarã. Mujãã caátie cũã caroa jeto nigaro.

3

Oren por nosotros

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, catusari wãme mujããrẽ ñiña: Jãã cũãrẽ Diopure jãã mujãã cajẽnibojaro jãã boya. Tãmurĩ marĩ Quetiupau yaye queti nipetiropu cajesanucãpetiparore bairo ĩrã, jããrẽ mujãã jẽnibojagarã. Tunu bairoa nipetiro camasã tiere tũgorã, na caĩroaparore bairo ĩrã mujãã jẽnibojagarã. Mujãã, Jesucristo yaye quetire mujãã caĩroajũgoricarorea bairo na cũã na caĩroapeere jãã boya. ² Tunu ati yepapu rorije caãna, bairi ricaati catũgoñanucũrã cũã niñama. Na ũna Dios mena tũgoñatutuaetiya. Bairi na ũna jããrẽ roro na caátigaro, Dios cũ caẽnotaparore bairo ĩrã, jããrẽ mujãã jẽnibojagarã Diopure. ³ Marĩ Quetiupau puame cariape caãcu niñami. Bairi mujãã juátigami cũ yaye quetire mujãã catũgoñajãnaetiparore bairo ĩ. Roro wãtĩ jũgori mujãã cabainucũrĩjẽ cũãrẽ mujãã ĩnotabojagumi. ⁴ Bairi mujãã, Jesucristore catũgousarã ãnirĩ, “Marĩ caátirotiricarore bairo átinucũñama. Bairo jeto áticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua,” jãã ĩ tũgoñatutuacõãña mujãã caátĩãnierẽ. ⁵ Bairi marĩ Quetiupau puame, Dios mujããrẽ cũ camainucũrõrẽã bairo mujãã cũã mujãã ãmeo maimasĩõ joroque cũ áparo. Tunu bairoa popiye cabairã mujãã caãnimiatacũãrẽ, Jesucristo cũ canucãmasĩrĩcãrõrẽã bairo mujãã cũã tũgoñaenarẽ bairo tiere mujãã tũgoñanetõmasĩõ joroque cũ áparo.

El deber de trabajar

⁶ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, marĩ Quetiupau Jesucristo cũ catuturije mena atore bairo jãã átirotiya mujããrẽ: Ni ũcũ capaagaecu menarẽ bapacupericõãña. “Dios yau yu ãniña,” caĩ cũ caãnimiatacũãrẽ, jãã caquetibũjucũrĩqũẽrẽ cũ catũgousagaeticõãta, cũ mena ãmerĩcõãña. ⁷ Mujãã mena ãna, jãã caátajere caĩñarĩcãrã ãnirĩ merẽ mujãã masĩña caroaro paari mujãã caátĩãnipeere. Mujãã mena ãna, paaena jãã ãmewũ. ⁸ Ni jĩcãũ ũcũrẽ ugariquere wapatiena, jãã ugaepu. Wapatiri jeto jãã uganucũwũ. Ni ũcũ mujãã mena macããcũrẽ patowãcõgaena, ñamii, umurecõo jãã

paawu. ⁹ Jãã cabuerije wapa mujãã yaye ugariquere cajënimasĩparã nimirãcũã, mujããrẽ jãã jënipato wãcõẽpũ. Caroaro jãã paaĩnowũ, jãã caátiere mujãã caĩñacõparore bairo ãrã. ¹⁰ Mujãã mena ãna, atore bairo mujããrẽ jãã ã quetibujucũwũ: “Ni jĩcãũ ãcũ capaagaecũ ugarique cããrẽ cũ ugaeticõãto,” jãã ã cũwũ. ¹¹ Bairo jãã caĩrĩquẽ caãnimiatacũãrẽ, mujããtu caatĩatana atore bairo jãã ãnucũñama: “Tsalónica macããna jĩcããrã paaena ãninucũñama. Ñerẽ caáperã ãnirĩ aperã turipu patowãcõ ñesẽãnucũñama,” jãã ã quetibujunucũñama. ¹² Bairi marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotimasĩrĩjẽ mena atore bairo na ãna capaagaenarẽ jãã ãña: Caroaro paaya mujãã cũã, mujãã cabopacarijere mujãã cawapata ãnimasĩparore bairo ãrã. ¹³ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, caroaro mujãã caatĩãnierẽ átĩjutiri jãnaeticõãña. ¹⁴ Ni jĩcãũ ãcũ ati carta mena mujããrẽ jãã caquetibujurijere cũ catũgousaeticõãta, roro cũ caátiere ãnaposeroia. Cũ mena bapacũpericõãña, roro cũ cabairijere tũgoñabobori cũ yeri cũ catũgoñawasoaparore bairo joroque ãrã. ¹⁵ Bairãpua, mujãã pasure bairo quĩñãeticõãña. Mujãã baire bairo caãcũ cũ caãnoi, caroaro mena cũ beyoya.

Bendición final

¹⁶ Marĩ Quetiupau caroa yeri cutajere cajoãninucũũ puame tocãnacã rãmua noo mujãã caãno cãrõrẽ caroa yericutaje, tocãnacã wãmerẽ cũ jonemoáto. Mujãã nipetiro mena cũ ãmarõ marĩ Quetiupau Jesús.

¹⁷ Yu, Pablo, atie yu cañurotijorijere yu majũpua woatujou yu átiya. Atore bairo jeto yu átinucũña nipetirije camasãrẽ yu caquetibujuwaojonucũrĩ cartaarire. ¹⁸ Marĩ Quetiupau Jesucristo caroare cũ jonemoáto mujãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yũ, Pablo, Jesucristo yau, apóstol majũ yũ añiña. Dios marĩ carorije wapare canetõricũ puame marĩ Quetiupau Jesucristo mena cũ yaye quetire cũ caquetibujurõtijoricũ yũ añiña. Bairi marĩ puame Jesucristo mena cariapea catũgoñatutuarã marĩ ãnicõã ninucũña cabero marĩ cũ caátipee jũgori. ² Timoteo, murẽ ati cartare mũ quetibujũ woajon yũ átiya. Mũ puame yũ macãrẽ bairo caãcũ mũ añiña, yũ caquetibujuriquere tũgousari bero yurea bairo Jesucristo mena mũ catũgoñatutuarije jũgori. Bairi marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mũ cũ jonemoáto. Caroaro ãmeo maimasĩrĩquẽ cũãrẽ mũ cũ jonemoáto. Tunu bairoa caroaro yerijõrõ ãnajẽ cutaje cũãrẽ cũ jonemoáto murẽ.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Mai, Macedonia yepapũ yũ caápáro jũgoye, Efeso macãpũ murẽ yũ tuarotiwũ. Bairo murẽ topũ tuarotiri, atore bairo mũ ñiwũ: “Yũ yau, Timoteo, ato Efesopua mũ tuawa mai. To Efeso macããna jĩcããrã ricaati caquetibujunucũrãrẽ caroaro na mũ beyowa,” mũ ñicũwũ. ⁴ “Tunu bairoa apeye quetibujurique, na ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽ na cajãnagaetie cũãrẽ na quetibujunemoeticõãto tocãrõã,” ñiwũ. “Tiere na catũgousaetiparore bairo ñ, na mũ quetibujũwa ricaati cabueri majãrẽ,” mũ ñiwũ. Tie quetibujurique puame ãmeo busurique netõrĩcãrõrẽ bairo jeto caátie ninucũña. Tie ñnie buerique cañuetie ñiña. Bairi tie puame tũgoñatutuarique mena nemojãñurõ Dios marĩ cũ caátigajũgoriquere tũgousa masĩã manio joroque caátie ñiña.

⁵ Mai, yũ puame atore bairo bori, tore bairo mũ yũ quetibujũ roticũwũ to Efeso macããnarẽ: “Ti macã macããna tocãnacãũpua caroaro yeri ñurĩquẽ Dios cũ cajorije mena na ãmeo maiáto. Caroa wãme na tũgoñarĩquẽ cuparo. Tunu bairoa cariapea jĩcãrõ tũni ñtoricarõ mano Dios mena na tũgoñatutuáto,” ñi tũgoñajũgowũ. ⁶ Bairo yũ caĩquetibujumiatacũãrẽ, jĩcããrã to macããna tũgomawijiacoayama. Bairo tũgomawijari yua, ñerẽ átiri mee tie jetore ãmeo busurique netõcõã ninucũñama. ⁷ Tunu bairoa Dios camasãrẽ cũ caátiroticũrĩquẽrẽ cajũgobueri majã majũ nigancũñama, na majũã na caátirotirijere catũgojĩãtiena nimirãcũã yua. Tunu bairoa, “Jĩcãrõ tũni majũ buerã jãã átiya,” caĩrã nimirãcũã, na cabuerije cũãrẽ tũgomasiẽtinucũñama.

⁸ Bairãpua marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩquẽ caroa cañurĩjẽ ãno baiya, tie carotigajũgoricarore bairo jĩcãrõ tũni marĩ caápata. ⁹ Bairi tocãnacã wãme roticũrĩquẽ caátĩãnierẽ marĩ tũgoñanemoto. Caroaro camasã caátĩãni majãrẽ popiye na tãmũo joroque na áperiya. Carorã roquere torea bairo átimasĩña. Ati wãme rorije caána roquere popiye na tãmũo joroque na átiya roticũrĩquẽ: Roro caasiapairã, roro cabai-botiopairã, cañuena, carorije macããjẽrẽ caána, Diore boetiri Dios yaye bueriquere canucũbugoena, na pacũ, na paco cũãrẽ capajĩãrepairã, aperã capajĩãrĩ majã ñnarẽ popiye na baio joroque caátie ñiña. ¹⁰ Tunu bairoa roro na rupau macããjẽ mena caãmua o carõmia cũã caátiepairã, caãmua carõmio mena átato ñnorẽã, na majũã roro caána, carõmia cũã torea

bairo na rupau mena roro caátiepepairã, aperã camasãrẽ cajerutinucũrã, caĩtopairã, aperã, “Caãnorẽ bairo Dios mena jãã iña,” mənana Dios cū caĩñajoro caĩrã, na, nipetirore popiye na baio joroque na átimasĩña Moisés ānacū cū carotĩcũrĩqũe puame. Bairo puame roque ĩgũ ñiña: Nipetiro camasã cañurĩjẽ Dios yaye quetibũjuriqũe macããjẽ nipetirijere caboena popiye na baio joroque ĩ cũñupĩ Dios tie roticũrĩqũerẽ marĩ ñicũjãã ānana mena. Roro na caátĩānierẽ na masĩáto ĩ, tiere cũñupĩ Dios. ¹¹ Yũ yau, atie caroa cañurĩjẽ buerique puame Dios yaye macããjẽ queti camasãrẽ cū canetõrĩqũe queti majũ niña. Bairi Dios puame nocãrõ cañũ majũ ānirĩ tie cū yaye quetire yũ quetibũjũ rotijowĩ nipetiro camasãrẽ.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Marĩ Quetiupau, Jesucristo puame nocãrõ tũgoñatutuariquere yũ jowĩ, cū carotirore bairo yũ átio joroque ĩ. Bairo yũ átiri, cū yaye quetire yũ quetibũjũ roticũwĩ. Bairo tiere tũgoñarĩ yũ puame bũtioro, “Yũ mena mũ ñumajũcõãña,” cū ñi basapeonucũña yua. ¹³ Tũgoñijate mai, cajũgoyepũre Jesucristo yaye macããjẽrẽ roro ñi boyetiepenucũwũ. Bairo roro ĩ boyetieperi yua, cū yaye quetire catũgõũsarã cũārẽ roro popiye na baio joroque na yũ átiepenucũwũ. Bairo caãcũ yũ caānimiatacũārẽ, Dios puame bũtioro ñiñamaiñupĩ. Mai, yũ puame Jesucristore camasĩēcũ majũ yũ āmũ. Torecũ, roro yũ caátaje cũārẽ, “Carorije āno,” ñi masĩēpũ mai. ¹⁴ Bairo nocãrõ majũ yũre caĩñamai ānirĩ, nocãrõ paio cū yaye macããjẽ caroare yũ jowĩ. Bairo yũ jori, cū mena jĩcãrõ tũni tũgoñatutuamasĩrĩqũe cũārẽ yũ jowĩ. Tunu bairoa Jesucristo jũgori Diore nocãrõ marĩ camaimasĩnucũrĩjẽ cũārẽ yũ jowĩ.

¹⁵ Apeyera atie Jesucristo yaye queti yũ caquetibũjũpee caãnorẽ bairo cariape niña. Tiere nipetiro camasã ati ʼmurecõo macããna na camasĩpee niña: Jesucristo puame ati ʼmurecõopũre asũpi, nipetiro roro na caátie wapa cabuicũnarẽ na netõũ acũ. Mai, yũ roque roro majũ, carorije yũ caátaje jũgori cawapacũcũ majũ yũ ānimiwũ aperã netõjãñurõ. ¹⁶ Tore bairo roro majũ carorije cawapacũcũ yũ caāno jũgori, Dios puame bũtioro ñiñamaiñupĩ. Tore bairo ñiñamaiñupĩ Dios, cū macũ Jesucristo puame nipetirije camasã mena cū caátigarijere yũ mena jũgori cū caátĩ ĩñomasĩparore bairo ĩ. Torecũ, yũ puame yua, aperã carorije caátipairã cũã yũ cabairijere masĩrĩ, Jesucristore tũgõũsari yeri capetietie na cacũgojĩātipee ĩ, tore bairo yũ āmi Dios. ¹⁷ Bairi yũ yau Timoteo, qũĩroari cū marĩ basapeoto Diore: ¡Bairi marĩ Quetiupau Rey majũrẽ cū catutuarije tocãnacã rũmũa to ānicõã ninucũáto! To petieticõãto marĩ Quetiupau caānicõāninucũũ yaye. ¡Di rũmũ ũno cariaecũ, caĩñabõcamácũ, jĩcãũã Dios caãcũ tocãnacã rũmũa cū ānicõã ninucũáto! Bairoa to baiáto.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, yũ yau, yũ macũrẽ bairo caãcũ, atiere mũ yũ átiroticũña. Tiere caroaro tũgopeoya: Caroaro tũgoñatutuarique mena camasãrẽ na jũgoátĩãña. Caroa macããjẽrẽ tũgoñarĩqũēcusa. Tirũmũpũ macããna marĩ yarã Dios cū camasĩõrõ jũgori, mũ, caroaro mũ caátipeere na caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo caroaro jeto áticõãña. Jesucristo mena tocãnacã rũmũa tũgoñatutuacõã ninucũña. Aperã jĩcãārã Jesucristo cū carotirore bairo jĩcãrõ tũni átimasĩētĩrĩ, cū mena na catũgoñatutuarijere jãnacõãñupã. ²⁰ Tore bairo tãmũõñupã Himeneo, apei Alejandro mena. Roro Diore na cabotiorije jũgori tore bairo baiyupa. Bairi narẽ yũ puame na masacatiáto ĩ, “Mai, wãtĩ narẽ roro cū caátigaro cãrõ roro na cū áticõãmarõ,” ñi cũwũ. Tocãrõã yua, Diore roro qũĩ boyetiepeetigarãma.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Yñ yau, apeyera atore bairo mñ yñ átirotiya ñubueri majã mena: Mujãã puame nipetiro ati umurecáo macããna cabopacarãrẽ Diopure na jënibojanucũña. Butiuro Diore cñ jëniña, nipetiro ati umurecáo macããnarẽ cñ caĩñmainemoparore bairo írã. Bairo cñ mujãã cajëniñjërẽ caroaro mujãã cñ cayubojarije jùgori tocãnacã rûmua, “Jãã mena mñ ñumajũcõãña,” qũĩ basapeonucũña. ² Marĩ caãni yepa quetiuparã cããrẽ Diopure butiuro na jënibojarotiya. Tunu bairoa caroaro marĩ caãnipeere carotimasĩrã cããrẽ butiuro Diopure na jënibojaya. Bairo Diopure marĩ cajënibojata, ñe ñnie mano useanirõ yerijõrõ marĩ ãnicõãgarã marĩ Quetiuparã mena yua. Bairo caroaro marĩ caãmata, Dios cããrẽ cñ nucũbugori cñ caborore bairo jeto tocãnacã wãmerẽ marĩ átiãanimasĩgarã. ³ Tore bairo marĩ caátianie ñujãñuña. Bairo marĩ caátianierẽ Dios marĩrẽ canetõpañ cãã caroaro ññajeso jãñuñami. ⁴ Dios puame nipetiro ati umurecáo macããna na carorije wapare na canetõpetiro boyami. Bairo bori, nipetiro cariape macããjẽ cñ yaye quetibujeriquere marĩ camasĩrõ boyami. ⁵ Merẽ marĩ masiña: Jicãũã niñami Dios. Tunu bairoa caũmũ jicãũã niñami nipetiro ati umurecáo macããnarẽ Dios mena caroaro na ãnimasĩõ joroque caácsu. Cãã, Jesucristo wãmecutiyami. ⁶ Mai, Jesucristo puame ñnotaricaró mano cñ majũã yucupãipñ papuatuecori riayupi, marĩ carorije wapare nipetiro marĩ netõmasĩõ joroque ñ. Bairi tie quetire ãmerẽ yua, cñ caquetibujgarica yutea caetaro marĩ masĩõũ átiyami. ⁷ Cñ puame yure cñ yaye quetire caquetibujubojau, cñ yau apóstol majũ yñ cũwĩ. Bairo yñ cũrĩ yua, cñ yaye queti tãgoñatutuarique macããjẽ, cariape quetire yñ quetibujũ rotijowĩ nipetiro judío majã caãmerãrẽ. Atie mujãã yñ caĩrjẽ cariape niña. Dios cñ majũpna yñ quetibujũ roticũwĩ. Mujããrẽ ñitoetiya tie mena.

⁸ Bairi yñ yau, nipetiro caũmua ñubueri majã Diopure na jëniáto noo na caãnipaũpũ cãrõ. Caroarã na yeripñ ãnirĩ Dios cñ caĩñajoro na wãmorĩ mena ñumugõrĩ cñ na basapeoáto. Tunu bairoa na majũ ãmeo asiari, roro ãmeo busurique netõpairique mano Diore na basapeoáto.

⁹ Tunu apeyera carõmia cãã caroaro nucũbugorique mena na jutii jãñaáto. Caroaro nucũbugoroa, baibotioricaró mano na ãnajẽ cuparo. Carõmia na rupaure wãmagarã, netõnucãrõ majũ na wãmagæticõãto. Na poa cããrẽ netõnucãrĩ wãme majũ na wãgapeoeticõãto. Oro, o perla wẽẽrĩ ñnie mena na busa epeeticõãto. Jutii cawapapaca ñnie cããrẽ netõrõ na jãñagaeticõãto carõmia. ¹⁰ Caroaro carõmia na cajãñarĩqũẽ cutie jùgori nipetiro camasã narẽ na camasĩparo ñnorẽã, caroaro na caátianie jùgori puame roque, “Dios yarã rõmirĩ cañurã niñama,” camasã na na caĩ ññapee puame ñuña.

¹¹ Tunu bairoa carõmia busuricaró mano caroaro nucũbugorique mena na tãgoáto ñubueri majã quetiuparã na caquetibujerijere. Na busarotieticõãña mujãã caneñarõpure carõmiarẽ. ¹² Carõmia puame nipetiro camasã na caneñarõpũ na cãã na caquetibujjùgoro yñ boetiya. Tunu bairoa caũmua netõrõ carõmia na cabairo yñ boetiya. Busuecoa, na caquetibujuro carõmio cõ catũgocõãno yñ boya mujãã caneñanucũrõpure. ¹³ Merẽ marĩ masiña caãnijùgoropũ cabairiquere: Dios caãnijùgoro caũmurẽ cñ qũënojũgoyupi Adán marĩ ñicũ ãnacũrẽ. Carõmio meerẽ qũënojũgoyupi. Adárẽ qũënorĩ beropũ roque, carõmio Evare cõ qũënoñupĩ

Dios. ¹⁴ Tunu bairoa Adán mee roro ïtoecojũgoyupi wātĩrẽ. Carõmio, Eva roque wātĩrẽ roro ïtoecori carorije macããjẽrẽ tãmo jũgoyupo. ¹⁵ Bairo cõ caĩtoecoro bero, roro popiye catãmopao Dios cõ cacũrĩcõ nimiocũã, nipetirije carõmio cõ caĩtipee Dios cõ cacũrĩqũrẽ cõ caĩtipecoata, roro cõ caátaye wapare netõmasĩgomo. Tunu bairoa caroaro nũcũbugoro Dios mena tũgoñatutuari, caroaro ãmeo mairĩ camasãrẽ cõ cajuáatinemoata, cõ netõgumi Dios. Caroarã, ñe ñnie na rupaũpũ carorije wapa cũgoena na caãnimasĩata, na netõgumi Dios carõmiarẽ.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Timoteo, apeyera ni jĩcãũ ñcũ caũmũ, “Ñubueri majãrẽ cajũgobuei majũ yũ ãnigaya,” cariape cũ yeripũ cũ caĩtũgoñata, ñũjãñũña. Tie tũgoñarĩqũrẽ yũ caquetibũjurorea bairo cariape ñiña. Caroa paarique ñiña. ² Bairãpũ, caroarã camasã cañurã jĩcãrõ tãni caãna jetore, na ñna jũgobueri majãrẽ na marĩ boyã. Tocãnacãũpũ jĩcãrõ jeto canũmocũnarẽ na marĩ boyã. Tunu bairoa caroaro ãnajẽ cutajere masĩrĩ majã, nũcũbugoricarã ñnarẽ na marĩ boyã. Aperõ macããna etari majã cũãrẽ cotericarõ mano caroaro mena na bocãri na ya wiipũ caqũñomasĩrã ñnarẽ na marĩ boyã. Tunu bairoa ñubueri majã cũãrẽ caroaro uwiricarõ mano caquetibũjũ ãmoqũrẽ masĩrĩcãrãrẽ na marĩ boyã. ³ Caeticũmupairã, caãmeoqũrẽpairã ñnarẽ na marĩ boetiya. Caroarã cañurã, canũcũbujarã, dinero cũãrẽ butiorõ majũ caĩroaena ñnarẽ na marĩ boyã. ⁴ Tunu bairoa na nũmo, na pũnaa jĩcã wii macããnarẽ caroaro cajũgoãni ñnanũnje masĩrãrẽ marĩ boyã. Bairo cajũgoãnimasĩrã ãnirĩ na pũnaa cũãrẽ caroaro beyori carorije ñena, nũcũbugori majã, masĩyũjurã cajũgoãna ñnarẽ na marĩ boyã. ⁵ Na nũmo, na pũnaa jĩcã wii macããnarẽ caroaro na cajũgo ãnimasĩtĩcõãta, ¿dope bairo caroaro jĩcãrõ tãni Dios ya poa macããnarẽ na qũñomasĩbũjocuti? Na ñna caroaro qũñomasĩñena. Bairi na ñnarẽ marĩ boetiya. ⁶ Torecũ yũ yau, Timoteo, ñubueri majã quetiupau caãnipau ñcũ pũame Jesucristore cawãma tũgousajũgou ñcũ mee cũ ãmarõ. Yoaro merẽ Jesucristore camasĩnetõrĩcũ ñcũrẽ beserotiya. Jesucristore cawãma tũgojũgon cũ caãmata, ape watoara roro tũgoñarĩqũrẽ wasoari, Diore cabaibotiorẽ bairo tuabũjioami. Tore bairo roro tũgoñarĩqũrẽ wasoari, wātĩ cũã roro cawapa cũgoure bairo tuajũgoyupi. ⁷ Bairi ñubueri majãrẽ cajũgobuenucũpau pũame ñubueri majã, bairi ñubueri majã mee cũã na canũcũbugou ñcũrẽ marĩ boyã. Bairo ñubueri majã mee cũã na caĩroaena na caãmata, nipetiro camasã na bũsupai cotebujiorãma. Bairo na bũsupai coteri yua, wātĩ cũ carotiro jũgori rori wãme na ïtoepebujiorãma Dios yayerẽ caboena pũame.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Torea bairo caroarãrẽ na marĩ boyã ñubueri majãrẽ cajuáti majã diáconoa cũãrẽ. Camasã cañurã, aperã camasã na canũcũbugorã, rorije caĩbũsũena ñnarẽ marĩ boyã. Eticũmu pairique ñnierẽ caboena, roro camasãrẽ átiri cawapata painucũrã ñna cũãrẽ na marĩ boetiya. ⁹ Cariape macããjẽ Dios ãmerẽ marĩ cũ camasĩõrĩjẽrẽ caroaro catũgousarã, ricaati roro catũgoñarĩqũrẽ cuperãrẽ na marĩ boyã. Tie cariape macããjẽ quetire marĩ cũã marĩ tũgousanucũña. ¹⁰ Bairãpũ, ñubueri majãrẽ cajuáti majãrẽ bairo na cajããparo jũgoye, jĩcã wãmerẽ na átĩcõñarotiya, na capaa-masĩrĩjẽrẽ na ññagarã. Cabero yua, caroaro ñe ñnie rusaeto jĩcãrõ tãni na

caátijĩtamasĩata, tocārõã ñubueri majārẽ cajuáti majã diáconorẽ bairo na jõña.

¹¹ Torea bairo na ñumoa cũã caroaro na caãnajẽcutu ñuña. Camasã na canucũbugorã carorije ocayojaye busupairique ñie mãna na ãmarõ na ñumoa cũã. Tunu bairoa nucũbugorã nipetiro na cabusari wãmerẽã bairo jĩcãrõ tãni caána ãna rõmirĩ na ãmarõ.

¹² Jĩcãũ diácono caãnigau puame jĩcãõã cũ canumocuto ñuña. Cũ numo, cũ pũnaa jĩcã wii macããna cũãrẽ caroaro cajũgoãni iñanunuje masĩ ucũ ñuñami diácono cajããpau puame. ¹³ Bairi noa ãna ñubueri majārẽ cajuáti majã diáconoa caroaro camasã mena capaamasĩrã puame nipetiro camasãrẽ na iroacomasiñama. Bairo caroaro camasã na na caĩroaro jũgori diáconoa cũã tũgoña uwiricaró mano nemojãñurõ Jesucristo yaye queti, cũ mena tũgoñatutuariquere na quetibũju masĩgarãma.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Yũ yau, Timoteo, baipua tãmurĩã murẽ ñiñau águ. Bairi atiere cajũgoye mu yu quetibũju woajoya. ¹⁵ Ape watoara tãmurĩã mu tapure yu caetati-maepata, merẽ nipetiro Dios ya poa macããna caroaro na caátĩanimasĩpee ñnierẽ mu camasĩparore bairo i, mu yu quetibũju woajoya. Bairi mu puame merẽ tiere camasĩ ãnirĩ ñubueri majã quetiuparã caãniparãrẽ mu majũã na mu besemasĩgu. Merẽ mu masĩña: Dios caãnicõãninucũũ ya poa macããna cũ yaye cariape macããjẽ quetire iroari nemojãñurõ camasãrẽ caquetibũjunetõcõã ninucũrã majũ ñiñama. ¹⁶ Cariape merẽ pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano atore bairo marĩ masĩña. Camasã na camasĩetãjẽ Dios yaye buerique nocãrõ caãnimajũrĩjẽ niña: Jesucristo ati yepapure etau, marĩrẽ bairo ati rupau mena ñajãwasoari etayupi.

Bairo ati rupau nimicũã, Espíritu Santo mena cayericucu ãnirĩ ñe ñie cawapa cũgoecu majũ tuayupi Dios cũ caĩñajoro.

Bairo cũ caãno tunu umurecõo macããna Dios cũ caqũẽnoricãrã ángelea majārẽ cajuátiecoricu majũ ãñupĩ.

Bairi tie quetire catũgousaricarã tocãnacã camasã poari na quetibũjuyupa tie quetire.

Tie quetire tũgori nipetiropu ati umurecõo macããna jĩcããrã cariape tũgousayupa camasã.

Tunu bairoa Jesucristore Dios puame cũ neásúpi cũ ya pau nocãrõ caroaro caãnopu tunu.

Merẽ atiere cariape marĩ masĩña. Cabũgoro macããjẽ quetibũjurique mee niña.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Timoteo, apeyera atore bairo cariapea marĩ masĩõñami Espíritu Santo. Ati umurecõo caãnitusari yutea caãno jĩcããrã camasã tocārõã Jesucristore cũ tũgousajãnarĩ cũ mena tũgoñatutua jãnagarãma. Caĩtopairã, wãtĩ yeri pũna jũgori ricaati na caquetibũjuriye mena caquetibũjurã puamerẽ na tũgousajũgogarãma. ² Camasã puame na, catũgomasiẽna, caĩtopairãrẽ na tũgousagarãma. Na ñnarẽ na catũgoñarĩjẽpu nicõãña roro na caátĩanigarije. Bairi di rũmu ñno carorijere jutiricaró mano itogarãma camasãrẽ caĩtopairi majã yua. ³ Na, caĩtopairã puame wãmo jiyarotietinucũñama camasãrẽ. Tunu bairoa ugarique cũãrẽ jĩcã wãmerĩ

ugarotietinucũñama. Dios yarã, cariape quetire camasĩrã nipetiri wãme ugarique na caugapee cũ cacũrĩqũerẽ ugarã, “Jãã mena mũ ñujãñũña,” ĩrĩ na caugamasĩrĩjẽ caãnimiatacũãrẽ, tore bairo ĩ quetibũjunucũñama caĩtopairã. ⁴ Nipetiri wãme ugarique Dios cũ cacũrĩqũẽ caroa jeto niña. Bairi nipetirije ugariquere teena, “Dios, jãã mena mũ ñujãñũña,” ĩrĩ marĩ caugaata, ñujãñũña. ⁵ Dios cũ caĩquetibũjucũrĩcãrõrẽã bairo marĩ caugapee ugariquere marĩ cajẽnipeorije jũgori caroa cañurĩjẽ majũ tuacõãña.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Atie nipetirije mũ yũ caquetibũjuriere caroaro jĩcãrõ tũni to macããnarẽ na mũ caquetibũjuata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore bairo caács majũ mũ tuagũ. Tunu bairoa caroa macããjẽ quetire jãnacũã, nemojãñurõ Dios mena tũgoñatutuanemorĩqũerẽ mũ caátĩãnimasĩ jũgoata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore caács majũ mũ tuagũ.

⁷ Mũ roque Timoteo quetibũjuriere carorije catũgomasĩã manie macããjẽrẽ tũgopeoticõãña. Tocãnacã rũmũa Dios cũ caborore bairo mũ caátĩãnipee caãno cãrõrẽ átinemojũgoyecũti ãnajẽ jetore átiãninucũña. ⁸ Marĩ rupauẽ qũẽnorã, tocãnacã rũmũa maijũgorique mena marĩ caqũẽnoãninucũrĩjẽ ñujãñũña. Caroarã marĩ rupau mena catiñurã nigarã, tocãnacã rũmũa usawãcãrĩqũẽ cañurĩjẽ niña bairopũa. Bairo tie cañurĩjẽ caãnimiatacũãrẽ, tie netõjãñurõ cañurĩjẽ niña tocãnacã rũmũa Dios cũ caborore bairo átiãnajẽ caãno cãrõ átinemo jũgoyecuticõãnajẽ roque. Nipetiro marĩ rupauẽ ñujãñũña tore bairo átaje. Ati umũrecóore marĩ cacatiãno ãno marĩ juátore bairo ñujãñũña tore bairo átaje. Tunu bairoa ati rupauẽ marĩ cariaro beropũ cũãrẽ caroaro Dios cũ caborore bairo marĩ caátaje jũgori cañurã ñe ãnie cawapa cũgoena marĩ tuao joroque átiya.

⁹ Atie yũ caquetibũjuriere caãnorẽ bairo cariape Jesucristo yaye queti majũ niña. Tiere nipetiro camasã ati umũrecóo macããna caroaro cariape na catũgousapee niña. ¹⁰ Tore bairo cariape nipetiro na catũgousaparore bairo ĩrã, tutuaro paari popiye marĩ tãmũonucũña. Marĩ puame tocãnacã rũmũa caãnicõã ninucũũ Dios mena marĩ catũgoñatutuacõãnipee marĩ cũgojũgowũ. Cũ puame nipetiro ati umũrecóo macããnarẽ canetõpau majũ niñami. Tore bairo netõjãñurõ cũ canetõmasĩpee niña marĩ cũ mena catũgoñatutuanucũrã roquere.

¹¹ Atie nipetirijere na átirotiri, caroaro na mũ quetibũjuwa Timoteo to macããna camasãrẽ. ¹² Yũ yau, cawãmau mũ ãniña mai. Bairo cawãmau mũ caãnie jũgori camasã murẽ na ĩñateetio joroque caroaro átiãnajẽ cusa. Atore bairo puame caátĩãnipau mũ ãniña: Caroa wãme mũ caátiere na caĩñacõmasĩparore bairo caroa wãmea busuriquecusa. Caroaro nucũbũgoroa átiãnajẽcusa. Caroaro camasãrẽ na mairĩ, na juátinemoña. Dios mena tũgoñatutuari ñe ãnie wapa cũgoecu caroaro camasãrẽ mũ caquetibũjurore bairo caroaro mũ yeri mena átiãnajẽcusa. Bairo mũ caátĩãmata, murẽ busupairicaro ãnorẽã, caroaro mũ caátĩãnierẽ ĩñacõrĩ na cũã caroaro átiãnajẽ cutigarãma mũ mena yua. ¹³ Bairi yũ yau, Timoteo, to mũ caãnopũ yũ caetaparo jũgoye tocãnacã rũmũa neñanucũrĩ Dios yaye woaturique macããjẽrẽ na quetibũjucõã ninucũña ñubueri majãrẽ. Marĩ yarã to macããna catũgousari majã nemojãñurõ Dios yaye macããjẽrẽ na masĩnemo joroque tocãnacã rũmũa cariape na quetibũjucõã ninucũña. ¹⁴ Caroa wãme mũ caátĩmasĩpee Dios mũ cũ cajoriquere átiãni jãnaeticõãña

camasã mena. Mai, ñubueri majã quetiuparã cabutoa camasĩrĩ majã pñame Dios cū camasĩrĩjẽ jūgori di wãme caroaro camasã mena mñ caatiñipeere mñ uparotirã, na wãmorĩ mena mñ rupo a buire ñigãpeowã. Tiera mñ pñame masiriticũtĩcõãña.

¹⁵ Bairi mñ pñame atie nipetirije yñ caquetibujurijere caroaro nipetiro mñ catãgojĩãtiro cãrõ tãgopeoya. Tore bairo caroaro jĩcãrõ tũni mñ caatiñanimasĩata, “Timoteo roque caroaro jĩcãrõ tũni Dios yaye macããjẽrẽ nemojãñurõ átiñijũgoyami,” ĩrĩ miñagarãma nipetiro camasã. ¹⁶ Caroaro tũgoñamasĩña mñ caatiñanierẽ. Aperãrẽ mñ caquetibujurije cũãrẽ caroaro tũgoñamasĩrĩ na quetibujuya. Nipetiro tocãnacã wãme mñ caatiñanierẽ jĩcãrõ tũni áticõã ninucũña. Tore bairo caroaro mñ caatiñanimasĩata, mñ majũ cũã mñ carorije wapare mñ netõmasĩcõãgũ. Mñ cabuerijere catũgousari majã cũã mñrẽã bairo netõmasĩjĩãtigarãma.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Apeyera, Timoteo, cabũcũ camasĩrĩ majõcũ cũãrẽ tutuaro mena cũ quetibujueticõãña. Caroaro nũcũbugorique mena pñame roque, mñ pacure bairo cũ beyoya. Cawãmarã cũãrẽ mñ bairãrẽ bairo caroaro na ĩñaña. ² Cabutoa rõmirĩ cũãrẽ mñ pacore mñ canũcũbugoparorea bairo nũcũbugorique mena na ĩñaña. Cawãmarã carõmia cũãrẽ roro tũgoñarĩqũẽ mano mñ bairãrẽ bairo caroaro nũcũbugorique mena na ĩñaña.

³ Tunu apeyera cawapearã rõmirĩrẽ noa ñna narẽ cajuãna na caman-icõãta, mñ roque na juátinemoña ñubueri majã mena. ⁴ Apeo cawapeao capũnaacũco, o capãrãmerãcũco ninucũñamo. Cõ ũcõ pñamerẽ cõ pũnaa, o cõ pãrãmerã roque cañijũgoro cõrẽ na cajuátimasĩpee niña. Na, cawĩmarã na caãno, na pacua narẽ caroaro na cabutioriquere merẽ masĩñama. Torena, na cũã jĩcãũ pũnaa na pacua mena na caátipeere caátiparã ñna añirĩ caroaro na na juátinemoãto na pacoa cawapearã rõmirĩrẽ. Tiera bairo na pacua narẽ mairĩ, na na cajuátatorea bairo na cũã na na cajuãto ñujãñũña na pacoare. Tiera Dios cũã ĩñajesojãñũñami. ⁵ Baiopñã jĩcãõ cariapea camanapũ mácõ cawapeao jĩcãõ majũã catuao pñame Dios mena jeto tũgoñatutuariquere macãnucũñamo. Bairo Dios jetore tũgoñamacãrĩ yua, umñreco, ñami butioro cũ jẽni añinucũñamo. ⁶ Aperã cawapearã rõmirĩ pñame caroaro átiãmerĩnucũñama. Na rupañ caborore bairo butioro carorije macããjẽrẽ ũgaripeapai nucũñama. Na ñna cayeri mánarẽ bairo Diore camasĩena niñama. Na ñna rõmirĩrẽ dopẽĩrã na juátia mano. ⁷ Atie yñ caátitiririje nipetirijere na quetibujuya to macããna mñ yarã ñubueri majãrẽ. Tore bairo caroaro na mñ quetibujuya to macããna ñubueri majã caãna na caátimasĩpeere na caatiñaniparore bairo ĩ, tocãnacã rũmua yua. ⁸ Noa ñna na yarãrẽ na cajuátipeere caátigaena cañuena niñama. Bairo caãna añirĩ, netõjãñurõ na paco, o na ñicõ ũcõrẽ na cajuátigaeticõãta roque, Dios mena tũgoñatutuariquere caboenarẽ bairo majũ tuacõãñama. Bairi Diore camasĩena netõjãñurõ cañuena majũ caãna niñama na ñna.

⁹ Apeyera cawapearã rõmirĩ wãmerẽ mñ cawoaturi pũrõpũre cabutoa rõmirĩ majũ jetore na woatuya. Sesenta cãmariĩ bui jeto cacãmariĩ cũgorãrẽ na woatuya. Tunu bairoa jĩcãũã camanapũ cutimirĩcãrãrẽ na woatuya ñubueri majãrẽ cajuátinemoparã cawapearã rõmirĩrẽ. ¹⁰ Ati wãme ñnie caroare cõ caátie jūgori camasã na camasĩõ ũcõrẽ cõ woatuya: Caroaro cõ pũnaarẽ cabutomasĩrĩcõ, aperã etari majã cũãrẽ

caroaro caïroarico, o tũgousari majārē nacūbugori na ruporire cacoserico, cabopacarā cūārē caroaro cajuátinemorico ūcōrē cō borotiya ñubueri majārē cajuátipaore. Tore bairo nipetiri wāme caroa macāājērē caátimasĩpetigaricarā ūnarē na mũ woatuwa ti pũrõpũre.

¹¹ Bairi aperā cawapearā rōmirĩ carocajāñurĩ cacūma cũgorārē na mũ woatuepa ti pũrõ cawapearā wāme catusari pũrõpũre. Na ūna puame na rupau caborore bairo átigari, Cristore cū tũgousa jānacōñucūñama. Bairo Jesucristore tũgousajānarĩ yua, manapũ bonemonucūñama tunu. ¹² Bairo na camanapũ boriye jũgori, “Jāā cūā, jāā caĩrōrē bairo jāā juátigarā ñubueri majārē,” na caĩcũriqũērē bairo na caáperie wapa paio cawapa cũgorā tuabujiorāma. ¹³ Tunu bairoa aperā ya wiirire tocānacā wiipua jāārĩ, boyetiepe ñesēñucūñama. Bairo wiiri jetore caĩñañesēārā ānirĩ yua, cateeyepairā capaagaena rōmirĩ tuanucūñama. Paaetaje jeto meerē bainucūñama. Ape wiipũ átĩ, roro busupainucūñama. Bairo busupairi yua, roro tocānacā wāme busuriquere ricaati jeto quetibujunucūñama. Camasā marĩ cabusuetie cabũgoro macāājē ūnierē butioro ocayoja ñesēñucūñama carōmia cawapearā cawāmarā rōmirĩ caāna. Na ūnarē boetirotiya ñubueri majārē cajuátiparārē. ¹⁴ Torena, cawāmarā rōmirĩ cawapearā caāna yooaro mee na manapũ cuparo. Bairo manapũ cutiri yua, na pūnaa cuparo. Na pūnaa pacoa na āmarō. Aperā na pesua roro na caátieie ñnarĩ, roro na na busupaio joroque caroriye macāājē jetore na átiāmerĩcōāto. ¹⁵ ¡Tame! Merē jĩcāārā cawapearā rōmirĩ Jesucristore cū aweyorārē bairo cū yaye quetire tũgousagaetiyama. Wātĩ cū caborore bairo jeto átiāninucūñama. Tierē tũgoñarĩ yũ yapapujāñuñu.

¹⁶ Bairi apeyera jĩcā wii macāācō, Diore catũgousao caācō cō ya wiire cawapearā rōmirĩ na caāmata, narē cō cajuátinemopee majũ niña. Ñubueri majā puame popiye na na cajuáperiparore bairo iō, cō majũā cō ya wii caāna cawapearā rōmirĩrē cō qũēnoáto. Bairo cō caátimasĩata yua, ñubueri majā puame cawapearā rōmirĩ cariapea noa ūna narē cajuána cacũgoena jetore na juátimasĩgarāma.

¹⁷ Timoteo, apeyera, to macāāna ñubueri majā na quetiuparā cabũtoa caroaro jĩcārō tũni cajuāgoānimasĩrārē butioro na na ĩroáto. Tore bairo netōjāñurō na ĩroáto Dios yaye macāājē jetore quetibujuri cabueñninucũrĩ majā roquere. Ñubueri majā caroaro jĩcārō tũni na na wapatiáto na quetiuparā quetibujuri majārē na capaariye wapa. ¹⁸ Torea bairo ĩ quetibujaya Dios ya tutipũ na cawoaturique cūā: “Wecu trigore cawāĩāmejoreire cū risero jiyabiaeticōāña. Cū caátiwērĩjērē cū cūā cū ūgaáto,” ĩ woatuyupa ti tutipũ. Tunu bairoa aperopũ atore bairo ĩ woatuyupa: “Ni ūcũ paari majōcũ caācũ cū capaariye wapa wapata-masĩñami,” ĩ quetibujũ woatuyupa. Torena, tore bairo caroaro na wap-atiáto na caquetibujuriye wapa na quetiuparārē ñubueri majā nipetiro.

¹⁹ Timoteo, apeyera, cabũtoa camasĩrĩ majārē jĩcāũ ūcũ roro cū caĩbusujāata, caānorē bairo cū tũgoeticōāña. Pugarā, o ĩtiarā ūna roro na caátajere caĩñarĩcārā ānirĩ caānorē bairo jĩcārō tũni na caĩbusujāata roque, cariape na tũgoya.

²⁰ Aperā ñubueri majā mena macāāna jĩcāārā caroriye macāājērē caátiāninucūpairā puamerā tutuaro mena na mũ quetibujawa nipetiro ñubueri majā na catũgoropũ. Bairo narē mũ caquetibujũ ĩñorĩjērē tũgori, na cūā narē ĩñacōrĩ roro na caáperiparore bairo ĩ, tore bairo na mũ quetibujawa.

²¹ Y_u ya_u, Timoteo, atiere m_u y_u átirotiya, Dios, Jesucristo, bairi ángelea majá cañurá cū cabesericarā cūā na caññajoro: Atie y_u caátiroticūrījē nipetirijere na átiroticōā ninucūña, ni ūcūrē ññabesericaro mano. Apei m_u bapa ūcū majū caācū cūārē nipetiro jīcārō tūnia na átiroticōā ninucūña.

²² Caroaro camasā na caátianierē m_u camasīēpata, ni jīcāū ūcūrē cū rūpoa ñigāpeoeticōāña Dios cū caññojoro m_u wāmōrī mena. Bairo m_u caápata, m_u cūā carorije macāājē na caátianierē bairo caāc_u m_u tuabujion. Bairi nipetiro carorije macāājē átiānajērē di rām_u ápeia nicōāña.

²³ Apeyera, Timoteo, m_u p_uame paaro pūnirīqūē mena m_u rianucūña. Torec_u, bai_pua oco jetore m_u etiepa. Ape watoara ūse oco cūārē peeto ūno, jīcānip_u jeto m_u etinucūwā, butioro murē capaaro pūnietiparore bairo ī.

²⁴ Apeyera tunu camasā jīcāārā roro na caátie nipetiro marī ññanucūña, marī Quetiup_u roro popiye na cū caátiparo jūgoyep_u mai. Aperā p_uamerā yasiorop_u roro na caátie jūgori marī ññatinucūña. Catusari rām_u p_u roquere nipetiro camasā roro na caátianajērē marī ññapeticōāgarā. ²⁵ Torea bairo camasā caroa macāājē na caátianinucūrījē cūārē nipetiro caroaro marī ññapeticōānucūña. Bairop_u jīcā wāme caroaro na caátaje marī caññāetaje caāmata, caberop_u marī ññapeyocōāgarā.

6

¹ Apeyera tunu, noa ūna paacoteri majārē bairo caāna na quetiuparārē caroaro cariape nūcūbugorique mena na na ĩroáto. Bairo caroaro átiānajērē na caátiamata, ni jīcāū ūcū marī Quetiup_u Dios ya wāmerē busupaietigūmi. Tunu bairoa marī yaye, marī caquetibujarije cūārē roro ī busupaietigūmi. ² Bairi tunu noa ūna paabojari majā Jesucristo catūgousarā ūnarē caquetiuparā cūgorā narē na baibotioeticōāto. Narēā bairo na cūā Jesucristo yarā na caāno jūgori roque netōjāñurō nūcūbugorique mena na na capaabojaape niña.

La verdadera riqueza

Timoteo, atie y_u caquetibujarije nipetirijere na bueri, na m_u quetibuj_uwa: ³ Ni jīcāū ūcū ricaati quetibuj_urique caquetibuj_unucū cū caāmata, o caroa cañurījē marī Quetiup_u Jesucristo yaye quetire caboec_u cū caāmata, cañuecū niñami. Tunu bairoa Jesucristo yaye macāājē caroaro marī caátianipee quetibuj_urique macāājē cūārē caboec_u cū caāmata, cañuecū niñami. ⁴ Cū ūcū m_unana cabaibotioure bairo caācū ñe ūñierē camasīēcū majū niñami. Cū ūcū p_uame Dios yaye quetire catūgomawij_uñ_u ānirī cabūgoro macāājē dope caátiamanie busurique quetibuj_ugari āmeo busurique netōganucūñami. Bairo na cañrījē jūgori camasā jīcāārā yua āmeo ññaugorique cutaje, āmeo ññaterique cutaje, roro āmeo tutirique cutaje, āmeo yerī ññuetaje mena tuanucūñama ññubueri majā watoare. ⁵ Catūgoñarīqūē māna wātī cū caroyeturicarā tūri cūārē torea bairo di rām_u ūno roro āmeo qūērīqūē petietinucūña. Caroa cariape macāājē quetire camasīēna tore bairo roro átiāninucūñama. Dios yaye macāājē queti mena wapatarique jetore camasīrā tore bairo roro átiāninucūñama.

⁶ Bairop_u, Dios yaye macāājē masīrīqūē cariapea ūmurecōop_u marī cawapatapee majū niña. Tore bairo nocārō paio cūgogūmi Dios cū cajorijere ni ūcū āme ati yepap_u ācū mai cū cacūgorije ūnie mena cayerīñucōāninucūñ_u. ⁷ Bairi merē marī masīña: Ati yepap_u marī cabuiari rām_u rē ñe ūnie marī jeetaep_u. Bairi tunu ati yepap_ure

marĩ cariaweyori rãmũ caãno cũãrẽ ñe ãnie marĩ jeápérigarã. ⁸ Ati yepapũ ãna marĩ caũgapee, marĩ cajãñapee cũã ãnipeticõã cabaiata, ¿dopẽĩrã marĩ tũgoñarĩqũẽ paibujiocuti? Tie marĩ cacũgorije mena merẽ causeanicõãniparã marĩ ãniña. ⁹ Aperã puame narẽ carusarijere cacũgopetirã nimirãcũã, paio cacũgogari majã ãnirĩ petoaca na cacũgorije mena tũgoña yapapuañãñunucũñama. Bairo tũgoñamacãrĩ yua, carorije átaje ati umurecõo macããjẽrẽ tãmũonucũñama. Camasãrẽ cateerije, na yasio joroque caátie macããjẽrẽ átinucũñama yua. Tie ãnie cañuetie cabuipacorije niña. ¹⁰ Bairi camasã butioro dinerore na caũgaripearije jũgori tocãnacã wãme carorije macããjẽrẽ átiãñajẽrẽ tãmũonucũñama. Jicããrã Diore catũgousarã cũã dinerore ugaripeamirã yua, Jesucristo mena tũgoñatutua jãnacõãñupã. Bairo jãnarĩ yua, na majũã roro popiye tãmũonucũñama.

La buena lucha de la fe

¹¹ Mũ roque, Timoteo, Dios yaũ ãnirĩ nipetiri wãme cadinero ugaripeanucũrã na cabaiãñajẽ cutiere bairo baieticõãña. Atoe bairo puame ãñajẽcusa: Cariape átiãñajẽ jetore átiãña. Tunu Dios cã caborore bairo mũ caátipee jetore átiãñajẽcusa. Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña. Caroaro camasãrẽ na maiña. Roro popiye tãmũomicũã, mũ paariquere jãnaeticõãña. Aperã camasã cũãrẽ di rãmũ ãno na baibotioeticõãña. ¹² Tutuaro ãmeo qũẽrẽ bairo mũ cũã mũ catutuarije mena tocãnacã rãmũa Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Bairo cã mena mũ catũgoñatutuajãnaeticõãta, cũ tũpũ mũ ãnicõã ninucũũ. Bairi merẽ murẽ Dios yaũ mũ ãnio joroque ĩ, mũ beseyupi. Bairo mũ cã cabesero bero yua, mũ puame capããrã na caññajoropũ, “Cariapea Jesucristo mena yũ tũgoñatutua ninucũũ,” mi quetibujuwũ. ¹³ Marĩ Pacũ Dios nipetiro ati umurecõo macããjẽ cacatiãñajẽ cutiere to catiãnio joroque caácu niñami. Bairi cã macũ Jesucristo cũã Poncio Pilatore, Dios yaye macããjẽrẽ cariapea cã caquetibujuricu niñami. Bairi cã, Dios, Jesucristo mena cã caññajoropũ atiere mũ yũ átirotiya: ¹⁴ Nipetirije Dios mũ cã caátirotiricarorea bairo wasoaricarõ mano caroaro átiãñajẽcusa. Bairo jicãrõ tãni mũ caápata, ñe ãnie jũgori noa ãna murẽ busupaetigarãma. Tore bairo caroaro jeto mũ áticõã ninucũũ marĩ Quetiupau Jesucristo nemo cã catunuetari rãmũpũ yua. ¹⁵ Dios puame cã cacõrĩcã yutea caetaro, cã macũ Jesucristore cã jogũmi tunu ati yepapũre. Cũ, jicãũã niñami Dios cañũũ, tore bairo caátimasĩ majũ. Quetiuparã reyes caãna Quetiupau Rey majũ niñami. Ati umurecõo macããña quetiuparã netõrõ Quetiupau cañũũ majũ ñiñami. ¹⁶ Cũ puame yerĩ capetietiere caññijũgoropua cacũgojũgoricu jicãũã caácu niñami. Tunu bairoa nocãrõ majũ cã caasiyaborije noa ãna camasã na caetaetie mena caácu niñami. Ni jicãũ ũcũ camasocu cũrẽ qũĩñañaecũmi. ¡Cũrẽ nipetiro camasã cã na ĩroáto! ¡Cũ catutuãnie cũã to petieticõãto! Bairoa to baiáto.

¹⁷ Timoteo, ati umurecõo macããjẽrẽ paio cacũgorãrẽ atore bairo na mi quetibujuwã: “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ĩ tũgoña botioeticõãña. Tunu bairoa ati umurecõo macããjẽrẽ mujãã cacũgorije jetore tũgoñarĩ tũgoña useanieticõãña. Ati umurecõo macããjẽrẽ mujãã cacũgorije mena mujãã netõmasĩetigarã. Ati umurecõo macããjẽrẽ tũgoñarĩcãrõ ũnorẽã, Dios puame roquere cã tũgoñatutuaya mujãã cã canetõparore bairo ĩrã yua. Cũ roque nocãrõ paio nipetiro marĩrẽ carusarijere marĩ jomasĩñami. Bairo cã cajorije puame cabũgoroa cã cajorije mee

niña. Marĩ yaye cañipee majũ nigaro. ¹⁸ Nipetiro caroa macããjẽ cããrẽ na m̃a átirotiwa. Capee apeye ũnierẽ cacũgori majã ãnirĩ capee wãme caroa macããjẽ átiãñajẽrẽ na átiãmarõ. Cotericaró mano na cacũgorijere maiena, cabopacarãrẽ na batori na j̃uátinemoáto. ¹⁹ Bairo na caápata, ʘm̃ʘrecóop̃ nemojãñurõ caroa macããjẽ majũrẽ cũgogarãma. Tunu bairoa ati yepap̃ ãna mai, caroaro cariape átiãnicõã ninucũgarãma.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, m̃a roque caroaro tũgoñatutuarique mena cariape, Dios m̃arẽ cũ caátiroticũrĩcãrõrẽ bairo áticõã ninucũña. Aperã cabũgoro macããjẽ dope caátĩãmanie busuriquere quetibũjugari na caãmeo busurique netõnucũrĩjẽ ũnierẽ di r̃ãm̃ ũno tũgopeoeticõãña. Tie ũnie na cabusurique netõrĩjẽ p̃uame, “Cariape marĩ camasĩpee niña,” na caĩbotiomiatacũãrẽ, cabũgoro macããjẽ quetibũjurique niña. ²¹ Jĩcããrã tie ũnie quetibũjuriquere caquetibũjunucũrã p̃uame tocãrõã tũgomawijiari yua, Jesucristo mena cariape tũgoñatutua jãnacõãñama.

Marĩ Quetiup̃ caroa macããjẽrẽ m̃jãã cũ jonemoáto m̃jãã nipe-tirote.

Tocãrõã niña atie queti ỹa cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yũ, Pablo, Dios cũ caboro jũgori Jesucristo cũ caquetibũjurotijorica cũ yau apóstol majũ yũ añiña. Jesucristo mena caroaro na caãnicõãninucũpeere caãnijũgoripaũpũ cũ cabojũgoricarorea bairo nipetiro camasã ati ʘmurecõo macããnarẽ yũ quetibũjũo joroque ĩ, yũ jowĩ. ² Bairi yũ yau, Timoteo, yũ macũrẽ bairo caãcũ mũ caãnoi, mũ quetibũjũ woajõ yũ átiya ati carta mena. Tunu bairoa marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare, bairi ãmeo ĩñamairĩqũẽ, yerijõrõ ãnajẽ cutaje cũãrẽ cũ jonemoáto mure.

Dar testimonio de Cristo

³ Yũ pũame Diore yũ cajẽnirõ cãrõ, mure yũ tũgoñanucũña. Bairo mure tũgoñarĩ yua, tocãnacãnia Diopũre jẽnibojari, “Yũ mena mũ ñumajũcõãña,” cũ ñi jẽninucũña. Cũ, Diore, yũ pũame caroaro jĩcãrõ tũni tũgoñarĩqũẽ mena yũ ñicũjãã ãnanarẽã bairo tocãnacãnia cũ yũ jẽninucũña. ⁴ Tunu bairoa, Timoteo, mure yũ caãweyoro ĩñarĩ otirique mena bũtioro mũ cayapapuariquere tocãnacãnia yũ tũgoñanucũña. Bairo tiere tũgoñarĩ yua, tãmurĩã mure ñiñau áganucũña, mũ mena caroaro ʘseanirõ tunu yũ caãniparore bairo ĩ. ⁵ Merẽ caroaro ĩtoricarõ mano cariape Jesucristo mena mũ catũgoñatutuarijere yũ masiña. Mũ jũgoyere mai mũ ñicõ Loida, mũ paco Eunice cũã Jesucristo mena catũgoñatutuarã majũ nijũgoyupa. Bairi yũ pũame narẽã bairo cariapea Jesucristo mena mũ catũgoñatutuarijere yũ masĩcõã ninucũña.

⁶ Bairi atore bairo mure yũ átirotiya: Mũ rapoa bui yũ wãmorĩrẽ mũ yũ cañigãpeorica watoa caroa mũ caátimasĩpeere Dios cũ cajoriquere nemojãñurõ to bũtio joroque átiãnijũgoyecũsa. ⁷ Mai, Dios pũame cũ Yeri Espĩritu Santo marĩ tũgoña uwio joroque caácũ meerẽ marĩ jowĩ. Cũ Yeri Espĩritu Santo nocãrõ catutuaũ majũ roquere marĩ jowĩ. ãmeo mairĩqũẽ, caroaro átiãnimasĩrĩqũẽrẽ cajõ majũrẽ marĩ jowĩ Dios.

⁸ Torecũ, Timoteo, marĩ Quetiupau yaye macããjẽrẽ na quetibũjuboboeticõãña camasãrẽ. Tunu bairoa cũ yaye quetire yũ caquetibũjubojarije jũgori ato presopũ yũ caãnie cũãrẽ tũgoñaboboeticõãña. Ato bairo pũame roque ása: Nocãrõ tũgoñatutuawẽpãrĩqũẽ Dios mũ cũ cajorije mena tũgoñatutuari, camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire mũ caquetibũjuriye jũgori popiye mũ cabairijere cariapea tũgoñanetõcõãña.

⁹ Dios pũame roque merẽ cũ canetõõrĩcãrã marĩ añiña. Bairo marĩ netõrĩ yua, cũ yarã caroarã caãniparã majũ marĩ beseyupi. Marĩ caroaro marĩ caátie jũgori mee, cũ pũame jĩcã nũgõã caãnijũgoripaũpũ cũ cabojũgoricarõ jũgori marĩ beseyupi. Tunu bairoa Jesucristo jũgori bũtioro marĩ mairĩ, marĩ beseyupi. Merẽ ati ʘmurecõo caãniparo jũgoyepũ marĩrẽ camaijũgoricũ ñiñami Dios. ¹⁰ Bairi ãmerẽ marĩrẽ canetõpau Jesucristore marĩ tũpũ cũ cajorique jũgori cariapea marĩ cũ camairĩjẽrẽ marĩ masiõ joroque átiyami Dios. Cũ, Jesucristo pũame marĩ cũ yarã roro peeropũ marĩ cayasibujiopeere marĩ netõñupĩ. Bairo átiri yua, “Yũ mena catũgoñatutuarã yũ Pacũ Dios mena nicõã ninucũgarãma tocãnacã rãmũ,” ĩ, caroa quetire marĩ quetibũjũgũ asúpi Jesús ati

yepapure. Cariaricarârê bairo caâna marĩ caânimiatacûârê, caroaro cabusuropũ caâna majũ marĩ ânio joroque marĩ ásupi.

¹¹ Torecũ, Dios pũame roque atie nipetirije cũ yaye quetire yũ quetibũjũ roticũwĩ camasârê. Bairo camasârê yũ quetibũjũ rotijori yua, cũ yau apóstol majũ yũ cũwĩ. ¹² Tore bairo yare Jesucristo cũ caquetibũjũroticũrĩqũê jũgori âmerê roro popiye ato preso jorica wiipũ yũ tãmuoña. Bairo roro popiye tãmuomicũã, tie mena yũ tũgoñaboboetiya. Merê cariapea yũ masicõãña Jesucristo mena yũ catũgoñatutua jũgoriquere. Jesucristo cariapea catutuaũ majũ niñami. Bairi cũ yaye queti yũre cũ caquetibũjũroticũrĩqũê to ânicõã ninucũõ joroque átigũmi nemo ati yepapũ cũ catunuetari rãmuũ. Tiera caânorê bairo cariape majũã yũ masicõãña.

¹³ Bairi mũ pũame caroa queti mũ yũ caquetibũjũriquere bairo cariape áticõã ninucũña. Jesucristo mena tũgoñatutuaya. Jesucristo mena jĩcãrõ marĩ caânimasĩrĩjê jũgori marĩ caãmeomaiãnie mena camasârê na maiãninucũña. ¹⁴ Tunu bairoa Espíritu Santo marĩrê cajuátipaũ, cũ cajoricũ cũ catutuarije mena caroa buerique macããjê Dios mũ cũ cajoriquere quetibũjũ ânijãnaeticõãña. Tie quetire tũgoũsajãnaeticõãña.

¹⁵ Tunu atie apeyera merê mũ masĩña: Nipetiro Asia yepa macããna yũ mena atopũ caatãna marĩ yarã yũ tunuweyo peticoámá. Bairi na mena macããna Figelo, apei Hermógenejããpũ cũã yũre tunuweyocoámá.

¹⁶ Apei Onesíforo roque capee majũ yũ yeri tũgoña useanio joroque ámi preso jorica wiipũ yũ cũ caĩñaetanucũrĩjê jũgori yua. Tunu bairoa preso jorica wiipũ yũ caãnie cũârê tũgoñaboboricaro mano yũre iñau etanucũwĩ. Yũ pũame tiera tũgoñarĩ, “Marĩ Quetiupau bũtioro cũ ya poa macããna cũârê qũĩñamaiáto,” ñinucũña. ¹⁷ Tunu bairoa Onesíforo yũ cabairijere tũgoñaboboricaro ñnorẽã, Roma cũ caetari rãmu caãno yoaro coteri mee, yerijãrĩcãrõ mano yũre macãñesẽãñupĩ Romapũre. Bairo yũ macãmajũcõãrĩ yua, yũ bócaripũ yũ macãjãnawĩ. ¹⁸ Torecũ, Jesucristo nemo ati yepapũ cũ catunuetari rãmu caãno, marĩ Quetiupau cũrê iñamairĩ caroa majũ cũ yaye macããjêrê cũ cũ joáto. Efesopũ marĩ caãno, bũtioro majũ marĩ jũátinemowĩ Onesíforo. Tiera caroaro merê mũ masĩña.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Bairi, Timoteo, yũ macũrê bairo caãcũ, mũ pũame, mũ caátĩãnimasiĩpee Jesucristo mũrê cũ cajorique nipetirije mena tutuaro quetibũjũ ãninucũña camasârê. ² Torecũ, mũ pũame capããrã na catũgoropũ yũ caquetibũjũrique mũ catũgoriquere noa ñna aperã caũmu caroarõ caátĩãnarê na quetibũjũnetõña. Bairo na mũ caquetibũjũnetõrõ, na pũame cũã aperãrê na quetibũjũnutuagarãma tie quetire.

³ Jĩcãũ soldau popiye cũ wapana jũgori tãmuomicũã, cũ cabairijere nũcãnetõcõãñami. Torea bairo mũ cũã Jesucristo yau soldau cañuũ ãnirĩ cũ yaye queti jũgori popiye mũ catãmunucũrĩjêrê nũcãnetõcõãña. ⁴ Jĩcãũ soldau caãcũ cũ quetiupau cũ carotirore bairo jeto jĩcãrõ tũni átinucũñami. Bairo caácũ ãnirĩ, aperã soldaua caãmerã camasã mena ãnirĩ narê bairo átiãmerĩnucũñami, cũ quetiupau cũ caĩñajesoparore bairo ĩ. Tore bairo mũ cũã Jesucristo yau soldaure bairo caácũ ãnirĩ cũ carotirore bairo jeto átiãña, mũrê qũĩñajesõ joroque ĩ. ⁵ Torea bairo eperi majõcũ cũã, caroaro

cū caeperije wapa cū na cajopeede ñemaslētīñami, caroaro eperique macāājē carotirore bairo jīcārō tūni cū caátipeyojīātieticōāta. ⁶ Tunu bairoa jīcāū cū wesere capaanucūū, cū roque caānijūgoro cū yaye cū caoterique cabatīro rica jemasīñami. ⁷ Timoteo, atie mūrē īcōñarī, m̄ yu caquetibujurijere caroaro tūgopeoya. Tie m̄ yu caquetibujurijere marī Quetiupau roque caroaro m̄ tūgoāmewiyo masīō joroque m̄ átīgumi.

⁸ Timoteo, atie Jesucristo cū cabairiquere masiritieticōāñā: David ānacū pārāmi majū marīrēā bairo caācū āñupī Jesucristo. Bairo caācū nimicūā, Diore bairo cū caānierē marī masīōgū pajīāecori bero cati tunucoasupi tunu. Yū p̄ame tie camasārē cū canetōrīqūē quetireā yū quetibujunucūñā camasārē. ⁹ Tie quetire camasārē yū caquetibujurije jūgori roro popiye yū tām̄onucūñā. Tunu bairoa roro majū caátimajūcōāricārē bairo ato preso jorica wiip̄are āpōāwē mena jiyaricu yū āniñā. Bairo yū cabaimiatacūārē, Dios yaye caroa queti p̄amerē ñam̄ ūcū yasio masīēcūmi. Nipetirop̄u jesapeticoagaro. ¹⁰ Bairi yū p̄ame, Dios yarā cū cabesericarā caroaro na caānipeede ī, roro popiye yū tām̄onucūñā. Na cūā yū caquetibujurijere tūgori bero yua, nocārō caroarop̄u netōjīātiri, yeri capetietiere Jesucristo jūgori na cacūgoparore bairo ī, butirop̄u quetibujunucūñā.

¹¹ Atie caānorē bairo cariape niñā:

Jesucristo mena tūgoñatutuari cū yaye quetire marī caquetibujurije jūgori marīrē na capajīārocaata,
Jesucristo cū cacatitunurīcārōrēā bairo marī cūā marī catitunucoagarā, riamirācūā yua.

¹² Ati um̄arecōop̄are popiye marī catām̄oatacūārē, Jesucristo cū caroti-masīrīp̄are caāniparā majū marī ānigarā.

Apeyera Jesucristore masīmirācūā, marī caītoata, cū cūā marīrē masīētīgumi.

¹³ Cūrē boetiri, cū caborore bairo marī cabaiepatacūārē, cū roque tocānacā r̄m̄uā cañuā nicōā ninucūgumi.

Cū roque cariape caī majū ānirī cū majūā itomaslētīñami.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Timoteo, atiere na m̄ quetibujunemowā. Bairo na quetibujunemorī, atore bairo na m̄ átirotiwa Dios cū cañīajoro: Cabūgoro macāājē busurica risero macāājē ūnie mena tocārōā na āmeo busurique netōjānacōāto. Tie ūnie āmeo busurique netōrīqūē cabūgoro macāājē dope caátīāmanie majū niñā. Tie na cabusurijere noa ūna catūgori majā p̄amerē roro na tūgomawijiao joroque caátie ūnie majū niñā.

¹⁵ Jīcāū paabojari majōcū nipetiro átījīātīpetiri, cū quetiup̄are cū caetarore bairo m̄ cūā nipetiro caroaro átījīātīpetiya Dios cū cañīajorop̄u yua. Tore bairo caroaro átīcōā ninucūñā ñe ūnie jūgori Dios mena m̄ catūgoñaboboetiparore bairo. Cū yaye caroa quetibujuriquere jīcārō tūni quetibujūcōāñā camasārē. ¹⁶ Timoteo, m̄ roque aperā cabūgoro macāājē dope caátīāmanie busuriquere quetibujugari na caāmeobusurique netōnucūrījē ūnierē di r̄m̄u ūno tūgopeoeticōāñā. Tie ūnierē cabusupainucūrā nemojāñurō Diore cū tūgousajānarī, carorije macāājē p̄amerē jōp̄ame átījūgonutuayama. ¹⁷ Tunu bairoa na yaye na cabuenucūrījē p̄ame riaye gangrena camasārē carup̄u ūgarijere bairo cañuetie majū ninucūñā. Tore bairo tām̄orā baiyama Himeneo, apeī

Filetojāā p̄ame yua. ¹⁸ Bairo na p̄ame cariape quetire tūgousajānarī,

ricaati tūgomawijiarā baiyama. Tore bairo tūgomawijiarī yua, “Merē Dios camasā cariaricarārē cū cacatiobujiorica rūmū netōcoasupa,” ī quetibujānucūñāma. Bairo na caīquetibujarije mena yua jīcāārā camasārē Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere na átīmawijiorā átiyama. ¹⁹ Tore bairo na caátimiatacūārē, Dios pūame roque wīi qūēnorā, ūtāpāi na cacūjūgomajūrīpāirē bairo capetietipeere marī cūñupī. Bairi torea bairo cū ya tutipū cariapea ī woatuyupa: “Marī Quetiupau cū yarā cariapea caānarē na masicōāñāmi.” Aperopū cūārē bairo ī woatuyupa: “Tocānacāūpua, ‘Dios yarā jāā āniña,’ caīrā carorije átaje macāājērē na jānacōāto,” ī woatuyupa ti tutipū.

²⁰ Ape wāme Īrīcārō pūamata, jīcā wīi capairi wiipūre oro, o plata mena na caqūēnorīqūē jeto mee, jotū niña. Ape wāme, rīi, bairi yucū mena na caqūēnorīcārurī cūā ninucūñā. Jīcārū jotū bose rūmū macāārū majū niña. Aperū pūame cabūgoro macāārū, tocānacā rūmū na cacūgorirū ninucūñā. ²¹ Torea bairo marī cūā tocānacā wāme carorije macāājērē marī caāpericōāta, oro, o plata joture bairo caāna majū marī tuagarā. Tore bairo marī caāmata, marī Quetiupau caānimajūrījē cū caátigarijere caátibojaparā majū marī tuagarā.

²² Torecū, mū roque aperā cawāmarā roro na rupau caborore bairo na caátie ūnierē di rūmū átiga tūgoñāeticōāñā. Atore bairo pūame ása: Caroaro cariape átīānājē cusa. Jesucristo mena tūgoñatutucōā ninucūñā. Diore, bairi aperā camasā cūārē na maicōā ninucūñā. Dios yarā caroarā ñe ūnie na yeripū carorije mána caāna mena caroaro yerijōrōā nicōā ninucūñā. ²³ Aperā cabūgoro macāājē dope caátīāmanie busuriquere quetibujugari na caāmeobusurique netōnucūrījē ūnierē di rūmū ūno tūgopeoeticōāñā. Tie ūnie pūame marī āmeo teeo joroque caátie niña. Tierē merē caroaro mū masīña. ²⁴ Bairi marī Quetiupau cū carotirijere capaabojari majōcū cū yaū caācū pūame aperā mena roro caāmeo busurique netōñesēāpau ūcū mee niñāmi. Bairo pūame roque cū caāto ñuñā: Nipetiro mena caroaro caátīānimasī niñāmi. Tunu bairoa camasārē caroaro caquetibujū āmoqūēmasī niñāmi. Tunu bairoa camasārē yerijōrō Dios yaye quetire caquetibujumasī ñuñāmi. ²⁵ Tunu bairoa aperā cabotiorā cūārē yeri ñurīqūē mena cabeyomasī ūcū cū caāno ñuñā. Cū pūame, “Roro na caátiere tūgoñawasoari, cariape quetire tūgori bero Dios pūamerē tūgousabujiorāma,” ī, tore bairo caroaro mena cū caquetibujuro ñuñā. ²⁶ Tore bairo cū caquetibujumasīata yua, wātī roro na cū caītorijere tūgoñāmasacatigarāma. Bairo tūgoñāmasacatiri yua, roro wātī narē cū caboro cū caátīāniganucūrījērē átiecoetigarāma.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Apeyera, Timoteo, ati amūrecōo caānitusari yutea caānorē camasā Dios yarā popiye tāmūogarāma. ² Ti yutea caānorē camasā cañuena nigarāma. Jīcāārā na majū na caborore bairo jeto átīāniganucūgarāma. Tunu bairoa cadinero ūgaripea pairā nigarāma. “Aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” caītūgoñarā nigarāma. “Jāā jeto camasīmajūrā jāā āniña,” ĩrārē bairo catūgoñarīqūēcūna nigarāma. Diore cū baibotiori roro cabusupairā nigarāma. Aperā na pacua cūārē cayuena, cabaibotiopairā nigarāma. Aperā, “Jāā mena mū ñujāñuñā,” di rūmū ūno cañēna nigarāma. Bairo caāna ānirī Dios yaye macāājē buerique cūārē di

rām̃ nūcūbugoro īñaetigarāma. ³ Tunu bairoa di rām̃ ũno bopacooro cabopacarārē catūgoñaena ninucūgarāma. Aperā roro caocayoja pairā nigarāma. Aperā cūā roro na rupau caborore bairo jeto na caátiganucūrijērē catūgoña ēñotamasīēna nigarāma. Tunu bairoa aperā tūgoñamairīcārō mano tutuaro mena roro átīnucūgarāma camasārē. Na pūame nipetiro caroa macāājērē caboena majū ninucūgarāma. ⁴ Tunu bairoa jīcā majā nimirācūā, roro busujā buitiregarāma aperā na yarā camasārē. Roro majū caasiapairā nigarāma. Nocārō paio roro na caátie mena nimirācūā, “Caroa macāājērē caāna majū jāā āniña,” ī tūgoña botionucūgarāma. Dios yaye macāājērē tūgoñsari bero, cū mena tūgoñatutuaricarō ũnorēā, na majū rupau caborore bairo na caátigarije pūame jetore butioro ũgaripeari átīāniganucūgarāma. ⁵ Bairi tunu Dios yaye macāājērē cabuerārē bairo majū baitogarāma, mūnana. Bairo Dios yaye cū catutuarije macāājērē masīmirācūā, tiere caēñotarārē bairo jīcārō tūni na yeri mena átīānimasīētīnucūgarāma.

Na ũnarē, Timoteo, mū roque na ītoecoeticōāña. ⁶ Na ũna ninucūñama noo na caboro aperā yu wiiripū cajāāñēsēānucūrā. Bairo ape wiiripū jāāñēsēārī yua, carōmia cayerī tūgoñatutuaena roro caátipairārē na ītoepenucūñama. Bairo ītori yua, nipetiro carorije macāājērē na mena roro átīepenucūñama, na rupau caborore bairo yua. ⁷ Bairi tunu na ũna di rām̃ ũno rusaeto buenucūñama Dios yaye quetire. Bairo buemirācūā, di rām̃ ũno cariape macāājērē tūgojīātī peyoetaetīnucūñama. ⁸ Camasīrī majā cūmua ũna Janes, apeī Jambres cawāmecūna Moisés ānacūrē cū boena, cū botiori, na camasīrijērē cū āti īñoñupā. Narēā bairo caītopairā cūā cariape macāājē Dios yaye quetire caboena niñama. Caūmua catūgoñarīqūē māna catūgoñamasīēna niñama. Dios mena catūgoñatutujānarīcārā majū niñama. ⁹ Merē camasā aperā caroaro masīcōāñama catūgoñamasīēna majū na caānierē. Tirūmūpū caānana Janes, apeī Jambrejāā, Moisés ānacūrē caboetanarēā bairo roro na cabairijere merē masīcōāñama camasā. Bairi di rām̃ ũno nemojāñurō camasārē na ītonemonutua áperigarāma yua.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Timoteo, mū roque caroaro cariape yu caátitirore bairo yu cabuerijere mū átīāninucūña. Yūrea bairo ati wāmerīrē caroaro mū átīāninucūña: Yūrea bairo caroaro mū átajecutī ānimasīña. Yūrea bairo mū cūā yu caátīānipeere mū tūgoñanucūña. Mū cūā yūrea bairo Dios mena mū tūgoñatutuaya. Camasā roro popiye mū tām̃uo joroque na caátimiatacūārē, caroaro yerijōrō yūrea bairo mū tūgoñanetōcōā ninucūña. Camasā aperā cūārē caroaro yūrea bairo na miñamaiña. Tunu bairoa yūrea bairo popiye tām̃onucūmicūā, mū yeri tūgoñatutujāñuñā. ¹¹ Roro mūrē pajīāgarā, o tocānacā wāmerē roro popiye tām̃uomicūā, mū nūcānetōcōānucūña. Yū yau, merē caroaro mū masīña roro majū Antioquía, Iconio, bairi Listra yu catām̃uorīqūērē. Roro majū Jesucristo yaye queti jūgori yu pajīāgawā to macāāna. Roro majū popiye yu tām̃owū. Bairo roro popiye yu catām̃uomiatacūārē, marī Quetiupau pūame tie nipetirijere yu juátīnemowī. ¹² Bairāpua, merē marī masīña: Nipetiro Jesucristo cū caborore bairo caroaro caátīānigarā, tocānacāūpua roro popiye átī ecogarāma, aperā jūgori. ¹³ Aperā carorā cañuena, aperā caītopairā roque nemojāñurō jōpūame carorije macāājērē átīnutuagarāma. Aperārē roro na ītoepemirācūā, na cūā roro ītoecogarāma na yaye wapa yua.

¹⁴ Timoteo, m̃ p̃ame roque tie ũnie ápeia, caroa wãme jetore tocãnacã r̃m̃ua átícoã ninucũña murẽ ỹu cabuerique mena. Merẽ tie queti, “Cariape majũã niña tie quetibujurique,” ĩrĩ caroaro m̃u tãgousacõã ninucũña. Murẽ tie quetire cabuericarã cããrẽ cariapea m̃u masĩña. ¹⁵ Tunu bairoa merẽ caroaro m̃u masĩña cawĩmauacã ácũpũna, Dios yaye macããjẽ caroa quetire m̃u camasĩjũgorique. Bairi m̃u p̃ame nemojãñurõ buecõã ninucũña. Bairo tie quetire nemojãñurõ bueri caroaro m̃u caátĩãmata, Jesucristo mena m̃u catũgoñatutuarije jũgori m̃u netõmasĩgu. ¹⁶ Nipetiro Dios ya tuti macããjẽ woaturique Dios cã camasĩõrõ jũgori na cawoaturique niña. Bairi tie buerique marĩrẽ cajuátiere bairo ñujãñuña. Aperãrẽ tiere bueata, ñujãñuña. Tie mena jũgori aperãrẽ beyogu, marĩ cabueata cããrẽ, ñujãñuña. Tie mena jũgori caroaro cariape na caãnimasĩpeere bori, narẽ marĩ cabueata, tie queti ñumajũcõãña. ¹⁷ Tore bairo marĩ cabueata yua, Dios yaũ caãcũ p̃ame tocãnacã wãme caroa macããjẽrẽ caátijĩãtimasĩpeyou majũ tuagumi.

4

¹ Jesucristo, catũsari yutea caãno quetiupau reyre bairo atĩgumi tunu, nipetiro ati yepa macããna camasã cariaricarã, cacatirã cããrẽ na ĩñabesei acũ yua. Bairo caatĩpau, Jesucristo, bairi cã pacũ Dios mena cã caĩñajoropũ atore bairo butioro murẽ ỹu átirotiya. ² Caroa queti Dios yayere butioro na quetibujuya camasãrẽ. Tunu bairoa noa ũna caroaro catũgorã, o catũgogaena na caãmata cããrẽ, tocãnacãnia na m̃u quetibujunucũwã, tore bairo m̃u caquetibujurije to cañuata yua. “Cariape quetibujuyami Timoteo,” na ĩ tũgo joroque caroaro na quetibujuya camasãrẽ. Tunu bairoa tutuaro mena noa ũna cabotiorãrẽ na m̃u caquetibujupẽ caãmata, tutuaro mena na m̃u quetibujugũ. Nemojãñurõ Dios yarã cã mena na tũgoñatutuao joroque na quetibujuri na juátinemoña. Caroaro yerijõrõ tũgoñarĩqũẽ mena nucũbũgoro na quetibujuya camasã to macããnarẽ. ³ Jĩcã yutea etagaro tocãrõã camasã caroa queti Dios yayere boetiri na catũgogaeti yutea. Noa ũna aperã, na rupau caborore bairo jeto ricaati cabueri majã, camasã na catũgojesorije ũnie jetore cabuerã p̃amerẽ na macãgarãma. Na rupau caborore bairo na caátigarije macããjẽ, na catũgojesorijere cabuerã p̃amerẽ na tũgousajũgogarãma. ⁴ Dios yaye macããjẽ p̃amerẽ yua boetigarãma. Carorije quetibujurique tocãnacã wãme p̃amerẽ tũgopeogarãma. ⁵ Bairo na ũna na cabaimiatacããrẽ, m̃u p̃ame roque caroaro majũ caroa wãmerẽ átícoã ninucũña. Roro popiye tãmuomicũã, nucãnetõcõã ninucũña. Dios yaye queti camasãrẽ cã canetõõrĩqũẽ queti p̃amerẽ tocãnacã r̃m̃ua quetibujucõã ninucũña. Caroaro jĩcãrõ tũni átipeyocõã ninucũña m̃u paarique macããjẽrẽ.

⁶ Ỹu p̃ame Jesucristo yaye ỹu caátĩãnie jũgori ỹu cayasipa r̃m̃u merẽ cõñarõ baiya. Merẽ Dios tũpũ ãniãgu, cã ỹu cariabojapee etaro baiya. ⁷ Jesucristo ỹu cã cabuerotĩcũrĩqũẽrẽ merẽ nipetiro jĩcãrõ tũni ỹu átiyaparo peticõãña. ãmeo qũẽĩrẽ bairo tutuaro caroaro jĩcãrõ tũni ỹu átiyaparo ya. Tunu bairoa epei caatũri majõcu jĩcãrõ tũni átiri, cã caatũyaparo etarore bairo ỹu cãã Jesucristo mena jĩcãrõ tũni ỹu átiyaparo petietaya merẽ. ⁸ Bairi ãmerẽ yua, yure Dios cã cajopee caãnorẽã bairo um̃recóopure corona pesarica beto ỹu ãnicotero bairo merẽ. Marĩ Quetiupau camasãrẽ caĩñabesei cañu majũ ti beto pesarica betore ỹu jogumi cã cacõrĩcã r̃m̃u

caetaro. Yũ jeto merẽ jogũmi baiũa. Nipetiro cũrẽ mairĩqũẽ mena ati yepapũ cũ catunuatõre caboocoteãna cũãrẽ na jomajũcõãgũmi.

Instrucciones personales

⁹ Yũ yau, Timoteo, mũ cabooata, dope bairo mũ caatĩmasĩrõ cãrõ átiri, yũre miñau atĩmajũcõãwã. ¹⁰ Demas pũame ati mũnrecóo macããjẽrẽ butiuro cabonetõũ añirĩ yũ aweyocoámĩ. Tesalónica macãpũ acoámĩ. Apei Crescente pũame roquere Galacia yepapũ cũ yũ jowũ. Apei Tito pũame cũãrẽ Dalmacia yepapũ cũ yũ jowũ. ¹¹ Jĩcãũ, Lucas jeto yũ mena niñami. Bairi Marcote cũ mũ macãwã. Cũ roquere cũ mũ piiapá ato mũ caatĩ rĩmũ caãno. Ape watoara cũ pũame yũ juátibujioũmi ato yũ capaãno yũ paariquere. ¹² Apei marĩ yau Tĩquico pũamerã Efeso macãpũ cũ yũ jowũ. Topũ ãcũmi. ¹³ Apeyera atopũ acũ, yũ jutiro cayooaro, Troas macã yũ cacũrĩcãrõrẽ yũ mũ neatĩbojawa. Carpo ya wiipũ yũ cũwũ tore. Apeye yũ papera tutiri cũãrẽ mũ jeatĩbojawa. Papera pergamino pũũrĩ roquere mũ cũẽpã. Mũ jeatĩmajũcõãwã.

¹⁴ Apeyera Alejandro ãpõãrẽ capaanucũũ pũame roro majũ yũ átĩnucũñami. Yũre caroaro mũcũbugoetiyami. Bairi marĩ Quetiupau pũame cũ caátaje cãrõ qũĩnacõñarĩ qũĩñabesegũmi cũ yaye wapa. ¹⁵ Bairi mũ pũame cũrẽ cũ uwiya. Roro mũ tãmuo joroque mũ átiremi. Cũ pũame yua ãmerẽ camasãrẽ marĩ caquetibujunucũrĩjẽ Dios yaye caroa quetire caboocũ majũ catuaricũ niñami.

¹⁶ Caĩñabeseri majã carotĩmasĩrã tũre yũ cabũsqũẽnoũ etari watoare jĩcãũ majũũ yũ ãmũ. Noa ãna yũ juũũũnemoema, quetiuparã carotĩmasĩrãtũ yũ caetajũgorore. Nipetiro yũ mena caãnimiatana yũ aweyopeticoámã. Tie na cabairique jũgori marĩ yarãrẽ Dios pũame popiye na baio joroque na cũ ápericõãto. ¹⁷ Bairo marĩ yarã yũre na cajuáperimiatacũãrẽ, marĩ Quetiupau roque yũ juátĩmajũcõãwĩ. Yeri tũgoñatutuarique majũrẽ yũ jowĩ. Bairo yeri tũgoñatutuarique yũ cũ cajoro jũgori cũ yaye queti camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire caroaro na yũ quetibujũ masĩõ joroque yũ ámi. Na, nipetiro judĩõ majã caãmerã cũ yaye quetire na yũ caquetibujũro bero, tiere na tũgopeo joroque ámi Dios. Tore bairo átiri yũ netõwĩ marĩ Quetiupau pũame, macãnũcũ yaiare bairo cauwiõrã caãna quetiuparã roro yũre na caátibujiopeere yua. ¹⁸ Bairi tunu ato jũgoye cũãrẽ nipetiro roro yũ catãmuopeere yũ juátĩnemocõã ninucũgũmi Dios. Bairo yũ netõrĩ yua, cũ carotĩmasĩrĩpau mũnrecóopũ caãnipau majũ yũ tuao joroque yũ átĩgũmi. ¡Bairi cũ jetorea cũ caasiyarije caroa cũ catutuãnie to ãnicõã ninucũãto tocãnacã rãmũ! Bairoa to baiãto.

Saludos y bendición final

¹⁹ Bairi apeyera marĩ yarã Prisca, Aquila, bairi Onesĩforo ya poa macããna cũãrẽ yũ ñurotijoya. ²⁰ Apei Erasto cawãmecũcũ pũame Corinto macãpũ tuawĩ. Trófimo pũamerã Mileto macãpũ cariaũre cũ yũ atĩweyowũ. ²¹ Timoteo, tãmurĩ jãñurõã mũ apá. Tãmurĩã, pue caetaparo jũgoyea mũ apá atopure. Murẽ ñurotijoyama marĩ yarã. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, bairi marĩ yarã nipetiro ñubueri majã cũã mũ ñurotijoyama.

²² Bairi yua, marĩ Quetiupau Jesucristo mũrẽ cũ juáticõã ninucũãmarõ. Bairi Dios cũã nocãrõ caroa cũ yaye macããjẽrẽ mũjãã nipetirore cũ jonemoãto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a TITO

Saludo

¹ Yu, Pablo cawãmecucu Diore paabojari majõcu ãnirĩ Jesucristo camasãrẽ cû caquetibujurotijou apóstol majũ yu ãniña. Dios cû cabesericarã cû yarãrẽ na quetibuju yu átiya cû yaye quetire, tie cariape macããjêrẽ tũgori bero yua, cû mena caroaro na catũgoñatutuaparore bairo ĩ. ² Bairo tie mena tũgoñatutuari yua, yeri capetietie na cacũgopee cũãrẽ cariapea tũgoñacotegarãma. Mai, Dios cariape caĩ pũame ati ɯmãrecóo caãniparo jũgoyepua, “Yu pũnaa caãniparãrẽ yeri capetietiere na yu jogu,” ĩ jũgoyeticũñañupĩ. ³ Bairi ãmerẽ yua, cû ya yutea, cû caĩcõñarĩcã yutea caetaro ĩñarĩ, Dios marĩrẽ canetõõũ majũ, cû yaye quetire marĩ masĩõñami. Bairo tie quetire masĩõrĩ, yu quetibuju rotijomajũcõãwĩ yua. ⁴ Mũ, Tito, yu caquetibujurijere tũgori bero yurea bairo mũ cũã Dios mena catũgoñatutuaũ, yu baire bairo caãcũrẽ mũ yu woajoya ati cartare. Bairi ñiña: Marĩ Pacũ Dios, cû macũ marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroa yericutaje, ãmeo ĩñamairĩqũẽ, yerijõrõ ãnajẽ cutajere mũ cû jonemoáto, ñiña.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Creta cawãmecuti poa yucũpoapu mũ yu cũwũ. Bairo mũ cũrĩ, paarique yu caátipee carũsarijere mũ yu átipecorotiũ. Tunu bairoa, “Ñubueri majã quetiuparã rona cabũtoare na mũ besewa tocãnacã macãã macããnarẽ caquetibujuparãrẽ,” mũ ñicũwũ. ⁶ Mai, na, cabũtoa camasĩrã pũame caroaro ñe ũnie roro na caátie jũgori aperã na cabũsupaiena ũnarẽ na mũ besegu. Tocãnacãũpua jĩcãõ jeto canũmocũna ũnarẽ na mũ besegu. Bairi na pũnaa ũna cũã Jesucristore catũgousarã, ñe ũnie roro na caátie, o na caasiapairije jũgori na cabũsujãrã ũna mee na ãmarõ. ⁷ Bairi ñubueri majãrẽ cajũgoñubuejũgoure bairo catuaũ pũame, na ñubueri majãrẽ Dios cû carotirije cû yaye quetire caquetibuju majũ niñami. Torecu, cû ũcũ pũame caroaro átajere caãcu, rorije caápei ũcũ cû caãno ñuñã. Caroarã ũnarẽ na marĩ boya. Catũgomasiẽna, uwarãrẽ bairo caãnarẽ na marĩ boetiya. Tunu bairo eticũmurĩ caãmeo qũẽpairã ũna cũãrẽ na marĩ boetiya. Tunu apeyera roro átiri cawapatarã ũna cũãrẽ na marĩ boetiya. Bairi na ũnarẽ na mũ beseetigu. ⁸ Bairo pũame caãna roque ñuñama: Tocãnacãnia aperã caetarãrẽ caroaro mena na bocári na ya wiipu caqũẽnorã ñuñama. Bairi na ũcũ pũame caũmu caroa macããjêrẽ caãcu, nũcũbugoro mena caãcũ caũu niñami. Bairi Dios cû caĩñajoro, cû caborore bairo jeto caãcu ñe ũnie roro caápei nigumi. ⁹ Bairi tunu cariape macããjẽ jãã caquetibujuriquere cariape cû catũgousaro ñuñã. Bairo cariape tiere tũgori yua, aperã ñubueri majãrẽ na quetibuju ɯseanionemogumi cariape quetibujurique mena. Tunu bairoa aperã tiere catũgousagaena ricaati caquetibujurã cũã caroaro cariape cû caquetibujuro tũgori, “Caroaro cariape ĩñami. Cû marĩ tũgoroa,” ĩ tũgoñagarãma na yeripu. Na ũna roquere mũ cabesero ñuñã.

¹⁰ To mũ caãnopũre capããrã niñama cabaibotipairã. Na ũna pũame na rupau macããjẽ yisetariquere, aperã cayiseta mánarẽ na cayiserotiro bũtioro bonucũñama. Caroaro tũgoñarĩ mee roro apeye ũnierẽ

bɯsɯpɛɛnucũñama. Bairo bɯsuri yua, aperã camasãrẽ roro na ïtoeperã átiyama. ¹¹ Na ùna caĩtopairãrẽ na caquetibɯjurotietipee niña camasãrẽ. Pajũgoro ána átiyama tocãnacãpua camasã cañarẽ. Tunu bairoa na, camasãrẽ na ïtori, roro átiwapatarã átiyama. Na ùna caquetibɯjarẽrẽ boetirotiya.

¹² Mai, Creta yucɯpoa macããcũ profeta majõcũ atore bairo ï bɯsɯyupi, to mɯ caãno macããnarẽ: “Creta yucɯpoa macããna caĩtopairã niñama. Macãnucũ macããnarẽ bairo caugapacarã, cateeyepairã majũ niñama,” cũ caĩcũrĩqũẽrẽ yu tũgowɯ. ¹³ Cariapea ïñupĩ. Na cabainucũrĩjẽrẽ ïñarĩna, tore bairo cariape na ï, ïñupĩ. Bairi to macããnarẽ tutuaro mena na quetibɯjɯya. Dios yaye quetire nemojãñurõ caroaro jĩcãrõ tũni na catũgoñatutuamasĩparore bairo ï. ¹⁴ Tunu bairoa, “Judío majã cariape macããjẽ quetire caboena na majũ na catũgoñarĩjẽ mena na caquetibɯjuriyere na caátirotinucũrĩjẽ ùnie cũãrẽ camasã tũgousarema,” ïrã, tutuaro mena na ùnarẽ na quetibɯjɯya.

¹⁵ Noa ùna caroa macããjẽ átaje jetore caátitũgoñarã na caãmata, nipetirije na caátie, cañurĩjẽ jeto ninucũña. Aperã caroa macããjẽrẽ catũgoñaena Diore catũgousagaena puame roque nipetirije carori wãme jetore átiãninucũñama. Na ùna carorije na yeri na catũgoñarĩjẽpɯ paio caãno jũgori carorije jetore átinucũñama. ¹⁶ Bairi tunu, “Diore camasĩrã majũ jãã ãniña,” ïmirãcũã, roro na caátie jũgori Diore camasĩenarẽ bairo tuanucũñama. Cabaibotipairã, aperã yaye na cacũgorije ùnierẽ caĩñaugopairã majũ niñama. Bairo caãna ãnirĩ dise ùnie caroa macããjẽ ùnierẽ petoaca ùno caátijĩãtiena majũ ninucũñama.

2

La sana enseñanza

¹ Mɯ roque Tito, camasãrẽ caroaro cariape na mɯ quetibɯjɯgu caroa macããjẽ Dios yaye quetire. Dios cũ caborore bairo caroaro na mɯ quetibɯjɯgu. ² Bairi cabutoa camasãrẽ cajũgoñubueparã puame cũã caroaro caãna, marĩ caĩñanucũbugorãrẽ bairo nigarãma. Bairo cariape caãna ãnirĩ caroaro mena quetibɯjugarãma camasãrẽ. Tunu bairoa caroaro cariape roro átato mano Dios mena tũgoñatutuagarãma. Tunu bairoa Dios narẽ cũ camairĩjẽrẽ masĩrĩ caroaro tutuaro, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõcõãgarãma.

³ Torea bairo cabutoa rõmirĩ cũã nucũbugorique mena na caãnajẽcutu yu boya. Roro caĩbɯsɯpaicoterã ãnirĩ caeticũmupairãrẽ bairo na caãno yu boetiya. Aperã camasã na caátie na caĩñajesopee ùnierẽ na na caátĩ ïñorõ ñuña. ⁴ Bairo caroa macããjẽrẽ caátĩ ïñorã ãnirĩ aperã cawãmarã rõmirĩ camanapũãcunare na manapũã, bairi na pũnaa cũãrẽ na camaippee ùnierẽ na na quetibɯjũáto. ⁵ Tunu caroa macããjẽrẽ na caátĩãnimasĩpeere na na quetibɯjũáto. Bairo na caáto, na puame ñe ùnie carorijere áperã nigarãma. Na wii macããjẽ, o na pũnaa cũãrẽ caroaro na cotegarãma ñe ùnie rɯsaricaró mano. Camasã cañurã rõmirĩrẽ bairo caãna, na manapũã na caĩrĩjẽrẽ jĩcãrõ tũni caroaro catũgousarã nigarãma.

⁶ Torea bairo cawãmarã canɯmoa mána cũãrẽ caroaro nucũbugorique mena na ãnio joroque na quetibɯjɯya. ⁷ Mɯ majũ cũã aperã camasã, nipe-tirije mɯ caátie na caĩñajesopee ùnierẽ na áti ïñoña. Tunu bairoa narẽ mɯ caquetibɯjuri rũmɯ caãno, rorije ïrĩcãrõ mano caroaro nucũbugorique mena na mɯ quetibɯjɯwa. ⁸ Caroaro cariape carorije ï asuricaró mano na

m̃a quetibuj̃u, aperã cañuena murẽ roro na caáperiparore bairo ĩ. Tunu bairoa caroaro cariape m̃a caquetibuj̃urijere tũgoñabobori, ni jĩcãũ ũcũ murẽ roro ĩ busugamicũã, carorije m̃a caĩrjẽrẽ bocaetiri roro mietigamĩ. Bairo roro busupaetigarãma yua marĩ caquetibuj̃urije Dios yaye quetire.

⁹ Tunu torea bairo caroaro na m̃a quetibuj̃uwa ãm̃ua paacoteri majãrẽ: Na quetiuparã na caĩrõrẽ bairo caroaro na tũgousaáto. Camasã caroaro ãnajẽ cutajere bairo cañurã na ãmarõ. Na quetiuparãrẽ tũgousaetiri na caĩrjẽrẽ cabusucãnamupairãrẽ bairo na ãmerĩcõãto. ¹⁰ Tunu bairo aperã, na quetiuparã na cacũgorije ũnierẽ cayajapairã na ãmerĩcõãto. Caroaro nucũbugorique mena roque na ãnimajũcõãto. Bairo na yeripũ na caátĩanimajũcõãta, nipetiro camasã puame narẽ ĩnarĩ, Dios marĩrẽ canetõõrĩcũ yaye quetire, “Caroa majũ niña,” ĩ masĩgarãma.

¹¹ Dios puame jĩcã nũgõã marĩrẽ camaimasĩ ãnirĩ marĩ ĩñamajũgoyupi. Bairo marĩ ĩñamairĩ nipetiro ati umurecõo macããnarẽ marĩ netõõgayupi cũ macũ jũgori. ¹² Tie marĩrẽ Dios cũ caĩñamajũgorique puame roro marĩ caátĩānucũrjẽrẽ jãnarĩ caroaro átiānajẽ cutaje niña. Tunu bairoa marĩ cabonucũrõrẽ bairo roro marĩ caátiere jãnarĩ caroaro nucũbugorique mena Dios cũ caĩñajoro marĩ caño ñuña. Bairo átiāna yua, Dios cũ caborore bairo cariape marĩ ãnimasĩgarã. Diore cariape cũ marĩ tũgousagarã. ¹³ Dios yaye queti puame cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo cũ caátipa rũmũ caetaro, marĩrẽ canetõõũ Jesucristo nocãrõ cũ caasiyabatorije mena cũ caatĩpa rũmurẽ caroaro marĩ cotemasĩõ joroque marĩ átiya. ¹⁴ Cũ, Jesucristo puame marĩ yaye wapa jũgori yucupãipũ papuatuecori riayupi. Nipetirije marĩ carorije wapa caānierẽ marĩ netõõpeyobojari, cũ yarã caāniparã majũ marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Caroa macããjẽrẽ caátĩānimasĩgarã majũ marĩ tuao joroque marĩ ásupi.

¹⁵ Atie yũ caĩquetibuj̃urijere na m̃a quetibuj̃u to macããna ñubueri majãrẽ. Caroaro rotimasĩrĩqũẽ mena tutuaro na m̃a quetibuj̃unemomasĩõgũ to macããnarẽ, caroaro na camasĩparore bairo ĩ. Ni jĩcãũ ũcũ murẽ cũ baibotioeticõãto m̃a caquetibuj̃urije mena jũgori.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tunu atore bairo na mi quetibuj̃u masĩõnemowã tũgousari majã ñubueri majãrẽ: “Quetiupau, o quetiuparã carotimasĩrã mujãã ya macã macããna na caátĩrotinucũrõrẽ bairo cariape na tũgousaya. Bairo caroaro cariape tũgousari tocãnacã wãme caroa macããjẽrẽ caátĩāniganucũrãrẽ bairo mujãã átiānimasĩwã. ² Bairo caátĩānimasĩrã ãnirĩ yua aperã camasãrẽ roro na mujãã ĩ busupaiepa. Carorijere camasãrẽ caátĩāmepairãrẽ bairo ãmerĩcõãña. Carorije caĩena camasã cañurãrẽ bairo ãña. Aperã camasã nipetirore caroaro yeri ñurĩqũẽ mena, yerijõrõ ãmeo bapacutimasĩña,” na mi quetibuj̃uwa ñubueri majãrẽ.

³ Marĩ cũã, mai, cajũgoyepũre catũgomasiẽna, Diore cabaibotiopairã majũ marĩ ãmũ. Camawijayasirãrẽ bairo marĩ baiwũ. Bairo caãna ãnirĩ yua, tocãnacã wãme roro marĩ rupau mena marĩ caátiganucũrjẽrẽ caátiecorotirã, tiere caátijānagaena majũ marĩ ãnimiwũ. Carorije macããjẽ jetore átiri aperã yayere marĩ ĩñaugaripeanucũmiwũ. Tunu caasiapairã ãnirĩ aperã tocãnacãũ mena marĩ ãmeo asiaĩña ãninucũmiwũ. ⁴ Bairo cabairã marĩ caānimitacũãrẽ, Dios marĩrẽ canetõõũ puame cañuu, caĩñamaimasĩ ãnirĩ ati yepa macããna camasãrẽ marĩ ĩñamairĩupĩ. ⁵ Bairo

ĩñamairĩ, marĩ cũãrẽ marĩ netõõñupĩ marĩ carorije wapa jũgori roro marĩ cabaibujiopeere. Marĩ majũ caroaro marĩ caátiere ĩñajesori mee, Dios pũame roque marĩrẽ ĩñamairĩ marĩ netõõñupĩ. Jesucristo yucupãĩpũ cũ carĩĩrerique mena, marĩ carorije wapare coseire bairo cũ caáto tunu cabuianemorãrẽ bairo marĩ cabairoi marĩ netõõñupĩ. Bairo marĩ netõõrĩ yua, Espĩritu Santo cũ Yeri jũgori cawãma yeri marĩ wasoayupi. ⁶ Tunu bairoa Jesucristo marĩrẽ canetõõrĩcũ jũgori, nocãrõ netõrõ cũ Yeri Espĩritu Santo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ marĩ joyupi. ⁷ Bairo marĩ átiri, cũ yarã carorije cawapa mánarẽ bairo marĩ ásupi caũũũ majũ ãnirĩ. Tore bairo marĩ ásupi Dios, marĩ cũã yeri capetietie marĩ cũ cajorique marĩ cacoteãnierẽ marĩ cacũgomasĩparore bairo ĩ.

⁸ Atie, yũ caquetibujurije cariape niña. Torecũ tiere, tocãnacãnia ñubueri majãrẽ na mũ caquetibujunucũrõ yũ boya. Bairo tocãnacãnia na mũ caquetibujuro yua, Diore catũgowsarã pũame caroa macããjẽ átaje ũnie jetore átĩãnimasĩgarãma. Atie murẽ yũ caĩquetibujurije cañurĩjẽ caroa macããjẽ quetibujurique, camasã caroaro na caátĩãnipẽe ũnie majũ niña. ⁹ Bairi cabũgoro macããjẽ ũnie jũgori ãmeo busurique netõẽtĩcõãña. Na ñicũjãã yaye macããjẽ na camasĩrĩjẽ ũnie jũgori ãmeo busurique netõẽtĩcõãña. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jũgori roro ãmeo tutiri busurique netõẽtĩcõãña. Tie dope bairo camasãrẽ caáperie, dope bairo cariape caátimasĩã manie ũnie niña.

¹⁰ Tunu bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristore catũgowsari majãrẽ caroaro na ãnimasĩtĩtõ joroque caátiricawoũ cũ caãmata, jĩcãni, o pũgani cãrõ cũ beyoya. Bairo mũ cabeyomiatacũãrẽ, mũ caĩrĩjẽrẽ cũ cabotiocõãmata, cũ wiyocõãña ñubueri majã menarẽ. ¹¹ Merẽ tore bairo cũ átiri mũ masĩña roro cũ caátigarijere, cũ caborore bairo cũ caátiganucũrĩjẽrẽ. Bairo cũ majũã roro cũ caátie jũgori roro popiye cũ tãmuo joroque cũ átĩgumi Dios.

Instrucciones personales

¹² Tito, yũ yau, apeyera atore bairo mũ ñiña: Artemas o Tĩquicore mũ tũpũ cũ yũ jogũ. Bairi mũ tũpũ cũ caetaro bero yua tãmurĩã, dope bairo mũ caátimasĩrõ mena Nicópolis macãpũ yũ mũ bocãũ atĩmajũgũ. Yũ pũame ti macãpũ puere yũ netõgũ, ñi tũgoña yaparoya. Bairi ti macã Nicópolis yũ ãnigũ ti yuteare. ¹³ Bairi apeyera camasãrẽ cajuĩ, Zenas, apei Apolos cawãmecunarẽ mũ cajuátimasĩrõ cãrõ na juátinemoña. Quetibujũñesẽãrã na cacũgopee na cabopacarije cãrõ na juátinemoña, jĩcã wãme ũno na cañesẽãrõpũ to rusaeticõãto ĩ. ¹⁴ Marĩ mena macããna cũãrẽ caroa átaje, caroaro ãmeo juátinemosasĩrĩqũẽrẽ na mũ quetibujũwa. Bairo mũ caáto, na cũã aperãrẽ na cajuátiparã ũnarẽ na juátinemosasĩgarãma. Marĩ quetiupau caãnimajũrĩjẽ cũ caátigarijere caátibojaparã majũ tuagarãma. Tore bairo na mũ caápata.

Saludos y bendición final

¹⁵ Nipetiro yũ mena ato caãna murẽ ñurotijoyama. Marĩrẽ bairo Jesucristore catũgowsarã ãnirĩ marĩ yarãrẽ bairo caãna to macããna na ñuáto. Bairi caroare cũ jonemoáto marĩ Pacũ Dios mujãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a FILEMÓN

Saludo

¹ Y_u, Pablo cawāmecuc_u Jesucristo yaye quetire y_u caquetibujarije jūgori preso jorica wiip_u ācū, mārē y_u woajoya ati cartare. Marī yau Timoteo mena jīcārō, m_u, Filemón cawāmecuc_ure jāā woajoya. M_u cūā, jāā camai, jāā bapare bairo caācū ānirī camasārē na m_u quetibujunucūña. Jāā cūārē caroaro jāā m_u juátinemonucūña. ² Nubueri majā m_u ya wiip_u caneñanucūrā cūārē jāā woajoya. Torea bairo jāā woajoya marī yao Apia cawāmecuco cūārē. Marī bapa Arquipo popiye baimicūā, camasārē na quetibujunucūñami. Cū cūārē jāā woajoya. M_ujāā, tocānacāup_urea jāā woajoya āmerē. ³ Bairi marī Pac_u Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroare m_ujāā na jonemoáto. Nocārō caroaro mena yerijōrō ānājē cutajere m_ujāārē na jonemoáto.

El amor y la fe de Filemón

⁴ Tocānacānia mārē tūgoñanucūrī yua, marī Pac_u Diore, “Jāā mena m_u ñujāñuña jāā Pac_u Dios,” ñi jēninucūña. ⁵ Caroaro Jesucristore mairī, cū mena m_u catūgoñatutuānie quetire tūgonucūrī bero, tore bairo ñi jēninucūña Diop_ure. Torea bairo nipetiro Dios ya poa macāāna mena macāāna cūārē caroaro na miñamainucūña. Tie queti cūārē y_u tūgonucūña. Tiere tūgori y_u useaninucūña. ⁶ Bairi tunu Diore m_u y_u jēnibojaya: Jāārēā bairo m_u cūā Dios mena catūgoñatutuau ānirī, nipetirije caroa yericutaje Jesucristo marīrē cū cajorijere m_u catūgomasīpetiparore bairo ī, y_u jēnibojanucūña. ⁷ Bairi āmerē tunu, b_utioro y_u useaniña m_u mena. Nemojāñurō y_u useanio joroque y_u m_u átiya, Diore catūgousari majārē na m_u camairījē jūgori. Y_u baire bairo caācū, “M_u ñujāñuña,” mārē ñiña. M_u jūgori Diore catūgousari majā na yerip_u caroa yeri pūnac_una na ānio joroque na m_u ásupa.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸ Torec_u āmerē, Jesucristo yau apóstol caācū ānirī tutuaro mena m_u caátipeere m_u y_u átirotimasīña. ⁹⁻¹⁰ Bairo átirotimasīmicūā, caroaro mairīqūē mena roque mārē atore bairo y_u átirotiya: Y_u, Pablo, merē cabuc_u camasī, āmerē Jesucristo yaye queti jūgori preso jorica wiip_u ācū, mārē ñi jēniña Onésimorē caroaro cū m_u caátipeere. Onésimo p_uame āmerē caroaro Dios yayere catūgousari majōc_u, y_u macūrē bairo caācū niñami. Ato preso jorica wiip_u ācū, y_u caquetibujarijere tūgori bero, āmerē yua, Dios mena cū cūā tūgoñatutuayami.

¹¹ Cajūgoyep_ure mai Onésimo p_uame m_u ām_u paacoteri majōc_u, ñe ũnie caāpei ānirī, caroaro m_u paabojaesupi. Cabairic_u nimicūā, āmerē tore bairo mee niñami yua. Ñujāñuñami marī p_ugarā menap_urea. ¹² Torec_u, m_u t_up_ua cū tunuo jog_u y_u átiya tunu. M_u p_uame caroaro mena y_ure m_u cabocānucūrōrēā bairo, cū cūārē caroaro cū m_u bocāwa. ¹³ Baip_ua ato y_u mena cū catuaro y_u bomiña, y_ure cū juátinemoáto ī. M_u, y_ure m_u cajuátinemorīcārōrēā bairo m_u camanoi, ato y_u mena cū catuaro y_u bomiña. Bairo cūrē y_u bomiña mai, ato preso jorica wiip_u Jesucristo yaye quetire y_u caquetibujarije jūgori top_u y_u caāno ũno. ¹⁴ Baip_ua,

bairo bomicũã, cãrẽ yu tuarotimasĩetĩña, yu caĩrõrẽ bairo mu caátigarijere camasĩecũ añirĩ. Bairo ñiña baipua, murẽ yu caĩjẽnirĩjẽ tutuaro mena to ãmerĩcõato i. Mu majũ, mu caboro cãrẽ yu mu cajoata roque, ñubujoro bairopua. ¹⁵ Baipua, Onésimo jĩcã yutea mu witiweyoricumi. Cabairicu nimicũã, ãmerẽ tocãnacã rũma mu tũpũ ãninucũgumi yua. ¹⁶ ãmerẽ mu carotieperi majõcũre bairo mee cũ mu cũgogu. Netõjãñurõ cañuũ, mu camai, mu baire bairo caãcũ nigumi. Yu puame bũtioro cũ yu maiña. Bairi mu puame roque nemojãñurõ yu netõrõ cũ mu maigu. Jĩcãũ camasocũre mairĩqũẽ jeto meerẽ, marĩrẽã bairo cũ cãã marĩ Quetiupau yu cũ caãnoi, nemojãñurõ cũ mu maigu Onésimorẽ.

¹⁷ Bairo bairi, yu, mu, jĩcãrõrẽ bairo Jesucristo mena catũgoñatutuarã, jĩcãũ pũnaarẽ bairo caãna marĩ ãniña. Tore bairo caãna marĩ caãnoi, yu mu cabocãnucũrõrẽã bairo Onésimo cũãrẽ caroaro mena cũ mu bocáwa. ¹⁸ Bairi jĩcãni ũno murẽ rorije majũ caátacu cũ caãmata, o murẽ jĩcã wãme ũno cũ cawapamoata, yũre mu wapajëniwã. Yu majũ, yu wapatigu. ¹⁹ Yu, Pablo cawãmecũcu yu majũpua yu wãmo mena atie quetire yu woatujoya. Cariape murẽ ñiña: Yua, yu wapatigu, murẽ Onésimo cũ cawapamoata. Baipua, yu mu cawapamorĩjẽrẽ mu camasĩrõ yu boya. Jesucristo yaye quetire mu yu caquetibujurique jũgori cũ mena mu caãnie wapare mu yu wapa jëniëtĩña! ²⁰ Bairi Filemón, yu baire bairo caãcũ, tore bairo yu mu átibojawa, mu cãã marĩ Quetiupau Jesucristore catũgouũsau ãnirĩ. Yu yeri ñajãão joroque ása, Jesucristo jũgori jĩcã majã marĩ caãnoi.

²¹ Bairo murẽ ñi woajoya, “Yu caĩrĩjẽrẽ cariapea yumasĩñami Filemón. Bairi tore bairo átigumi,” cariapea ñiña. Tunu yu masĩña: Murẽ yu caĩjẽnirõ netõjãñurõ mu roque mu átigu. Tiene yu masĩña merẽ. ²² Apeyera tunu mu tũpũ ácũ, yu cacãniparore yu mu qũënocũbojacotegu. Bairi tãmurĩã yu witigu. Dios puame yũre mujãã cajënibojarijere catũgou ãnirĩ, preso jorica wiipũ caãniatacu yu witio joroque átigumi. Bairo witiri bero, mujãã tũpũ yu átigu tunu. Bairi caroaro yu mujãã yuwa mu wiipũ.

Saludos y bendición final

²³ Na ñuáto nipetiro to macããna. Bairi mujããrẽ ñurotijoyami Epafras. Cũ puame yu bapa ñiñami ato preso jorica wiipũre. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire cũ caquetibujurije jũgori atopũ ñiñami. ²⁴ Bairi Marcos, Aristarcojãã ñurotijoyama. Aperã Demas, Lucas, yũre cajũpanemonucũrã cãã ñurotijoyama.

²⁵ Marĩ Quetiupau Jesucristo nocãrõ caroare cũ jonemoáto mujãã nipe-ti-rore.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Carta a los HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Tirãmupare marĩ ñicũjããrẽ Dios quetibũyayupi tocãnacã nia na cũ caĩmasĩrĩ wãmerẽ bairo. Profeta majã jũgori cũ yaye quetire na quetibũyayupi. ² Bairi ati yutea catasari yuteapũ cũãrẽ cũ macũ jũgori marĩ quetibũyayupi. Cũ macũ jũgori ati umãrecóo nipetirore qũẽnoĩupĩ Dios. Bairi nipetiro cũ caátajere cacũgopaure bairo cũ cũĩupĩ Dios cũ macũrẽ. ³ Dios macũ cũã, cũ pacũ cũ caasiyabatorije nipetirijere bairo jĩcãrõ tãnia niñami. Cũ pacũ Dios cũ caãnorẽ bairo jĩcãrõ tãnia niñami cũ macũ cũã. Bairi nipetirije ati umãrecóo macããjẽ baiãanimasĩña cũ caátirotimasĩrĩjẽ jũgori. Bairo caãcũ ãnirĩ, marĩ carorije wapare cose yaparori bero umãrecóopũ ásũpi, cũ pacũ Diotu cariape nũgõã carotimasĩruiricaropũ ruiácã.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Dios puame cũ macũrẽ ángelea majã netõrõ caãnimajũũ cũ cũĩupĩ. Na netõjãñurõ caãnimajũrĩ wãmerẽ cacũgou cũ cũĩupĩ Dios cũ macũrẽ. ⁵ Noa ñna aperãrẽ atore bairo iẽsupĩ Dios cũ ya tutipũ cũãrẽ:

“Mũ, yũ macũ majũ mũ ãniña.

Ati rãmui yũ macũ mũ ãnijũgogu.”

Ángelea majã ñnarẽ na iẽsupĩ. Cũ macũ jetore bairo qũĩĩupĩ. Bairi tunu noa ñna aperãrẽ atore bairo iẽsupĩ Dios:

“Cũ pacua yũ ãniña yua.

Cũã niñami yũ macũ majũ,” na iẽsupĩ.

Cũ macũ jetore tore bairo qũĩĩupĩ. ⁶ Apero cũ caquetibũjoropũ cũ macũ jĩcãũ caãcũ ati yepapũ cũ caetarore atore bairo na iĩupĩ:

“Yũ yarã ángelea majã nipetiro qũĩroagarãma yũ macũrẽ.”

⁷ Ángelea majã puamerẽ atore bairo caãna na cũĩupĩ:

“Yũ yarã ángelea majã wĩnorẽ bairo na ãnio joroque na yũ átiya.

Tunu bairoa peero caũrõrẽ bairo na ãnio joroque na yũ átiya, yũre cajuána puamerẽ,”

na iẽĩupĩ.

⁸ Cũ macũ puame roquere bairo puame qũĩĩupĩ:

“Mũna, yũ macũ Dios, tocãnacã rãmũna carotimasĩ mũ ãninucũgu.

Cariape caroa wãme jeto carotimasĩ mũ ãnigu.

⁹ Caroa macããjẽ ñnie jetore caĩroau mũ ãniña.

Torecũ, carorije macããjẽ puamerẽ miroaetiya.

Bairo caãcũ mũ caãnoi, yũ, mũ pacũ Dios puame mũ yũ besewũ.

Tunu bairi aperã netõrõ caroa yericutajere mũ yũ jowũ,” qũĩĩupĩ.

¹⁰ Tunu apero cũ caquetibũjoropũ bairo iĩupĩ:

“Mũ, ati umãrecóo quetiupau, mũ camasĩrĩjẽ mena mũ qũẽnowũ ati yepa caãnijũgoripaupũina.

Mũna, mũ qũẽnowũ ati umãrecóo cũãrẽ.

¹¹ Atie mũ caqũẽnorĩqũẽ nipetirije peticoagaro.

Ati umãrecóo puame jutii camasã na cajãñaĩrĩjẽ caboapetirorea bairo peticoagaro.

Cabaimiatacũãrẽ, mũ puame mũ petietigu.

Tocānacā rūm̃a m̃a ānicōā ninucūgu.

¹² ¡Camasā na jutii cabũcũre cũcōārĩ apeye cawāmarē wasoaricarore bairoa nipetirije m̃a wasoacōāgu ati ȳm̃arecōo macāājērē!

M̃a p̃ame m̃a petietigu. Bairoa m̃a ānicōā ninucūgu” qũĩñupĩ Dios cū mac̃rē.

¹³ Noa ũna ángelea majārē atore bairo na ĩesupĩ Dios:

“Ȳtũ cariape nũgōā p̃ame ruiya caānimajũrōp̃a.

Tor̃a m̃a caruiro, ȳ p̃ame m̃a pesuare na ȳ netōnucācōāgu,” na ĩesupĩ Dios.

Cū macū jetore tore bairo qũĩñupĩ. ¹⁴ Ángelea majā p̃ame ati rupau caāna mee niñama. Cabauena niñama. Diore cajuána caāna ānirĩ cū carotirijere caáticoteri majā niñama. Bairi Dios yarā cū canetōparārē cajuátinemonucũrā niñama.

2

No hay que descuidar la salvación

¹ Bairo Jesús caānimajũũ cū caānoi, cū yaye queti marĩ catũgøjũgoriquere nemojāñurō marĩ tũgousanemogarā, ape wāme marĩ tām̃ore, ĩrā. ² Tirũm̃p̃ua Dios ángelea majā jũgori quetibũjuyupi camasārē cū yaye quetire. Na caĩrĩqũē cariape āñupā. Bairi cū yaye quetire caboena, aperi roro caátimajā cūārē cariapea popiye na baio joroque na ásupi Dios. ³ Bairi Jesucristo marĩrē cū canetōrĩqũērē marĩ caboeticōāta, dope bairo marĩ rutimasĩētĩña. Jesús p̃ame tie quetire caānijũgoripau quetibũjũgoyupi. Cabero aperi cūārē catũgoricarā p̃ame marĩ quetibũjnemoñupā tunu cū yaye quetire. ⁴ Bairi Dios cūā, “Cariapea niña ȳ macū yaye queti,” ĩ, marĩ áti ĩñowĩ capee wāme cū camasĩrĩjērē. Tunu bairoa Espĩritu Santo jũgori marĩ joyupi nipetiri wāme marĩ camasĩpeere. Cū cabori wāme caānorē bairo marĩ joyupi tocānacāũrēā.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ M̃ajāārē ȳ caquetibũjatatore bairo ati ȳm̃arecōo capetiro bero ānigaro ape ȳm̃arecōo tunu. Ángelea majā p̃ame cūā yua, carotimasĩēnarē bairo na cūgumi ti ȳm̃arecōo caāno Dios. ⁶ Jĩcāpau Dios ya tutip̃a atore bairo ĩ quetibũjuyupi jĩcāũ:

“¿Nopēĩ Dios jāārē tocārō majũ miñaposeroyati?

Cabũgoro macāāna jāā caānimiatacūārē, ¿nopēĩ jāārē tocārō majũ m̃a tũgōñanucũñati?

⁷ Ati ȳtea caāno mai ángelea majā roca macāānarē bairo jāārē m̃a cūñupā. Bairo jāārē cūmicūā, āmerē yua, caānimajũrā jāā ānio joroque m̃a átiya.

⁸ Nipetirije uparārē bairo jāārē m̃a cūñupā,” ĩ quetibũjuyupi jĩcāũ.

Bairo camasārē nipetiro uparārē bairo cūrĩ yua, dise ũnie na netōnucāēĩña. Cabaimiatacūārē, camasā nipetiro rotipeyojĩāti masĩētĩñami mai. ⁹ Jesús cūārē peti ȳtea cārōā ángelea majā roca macāācūārē bairo cū cūñupĩ Dios. Cū p̃ame camasārē camainetōũ ānirĩ, Jesucristo cū riao joroque ásupi. Bũtioro popiye netōñupĩ, Jesús marĩ āme caānarē netōd̃gu. Bairo cū cabairique jũgori yua, Dios p̃ame caroa tutuarique majũrē cū joyupi. Quetiupau majũ cū jāāo joroque cū ásupi tunu.

¹⁰ Nipetiro ati ȳm̃arecōo macāājē, Dios cū caátaje niña. Nipetirije ati ȳm̃arecōo caānie baiānimasĩña Dios cū caátirotimasĩrĩjē jũgori. Dios p̃ame

cū pūna caāna nipetiro cātu caroaro caānopu na caānorē boyupi. Bairi Jesucristo popiye cū catāmūorīqūē jūgori ñe ũnie carūsaecu cariape camasārē canetōōmasī majū cū ásupi. ¹¹ Jesús marirē canetōōricū, bairi marī cū canetōōricārā cūā jīcārō tūnia Dios pūnaa jeto marī āniña. Bairi Jesús Dios macū puame, “Yū bairārē bairo caāna niñama,” ĩ tūgoñaboboetiyami. ¹² Bairo ĩ tūgoñaboboetiri, atore bairo qūī quetibujuyupi Jesús Diore:

“Mū caātiānierē na yū quetibujugu yū bairārē bairo caānarē.

Na cañubuenenarōpu, ‘Catutuau, cañuu niñami Dios,’
na ñi quetibujugu.”

¹³ Aperō cū caquetibujuropu bairo qūīñupī Jesús Diore:

“Yua, Dios mena yū tūgoñatutuaya.”

Tunu aperopu qūīñupī:

“Atoa yū āniña mū pūnaa, yū mū cajoricarā mena,”

qūīñupī Jesús Diore.

¹⁴ Jīcāu pūnaa, jīcāu rupau na caānorē bairo Jesús cūā ati rupau caācū etayupi. Bairi cū puame marirē bairo ati rupau mena cacūgon riayupi, marirē cateeri majōcu wātī, yasiriquere caátimajōcure cū netōgu. ¹⁵ Marī camasā marī cayasipeere cauwirā marī āniniñupā tocānacā rūmua. Bairo marī cabaimiatacūārē, Jesús puame marirē caroaro cū caátibojarique jūgori di rūmu ũno marī uwinemoetigarā. ¹⁶ Cariapea, Jesús puame ángelea majārē juátigu mee, marī Abraham pārāmerā roquere marī juátigu, ati yepapu buia etayupi. ¹⁷ Jesucristo puame marī cū yarā rupaure bairo caācū āñupī, marī sumo sacerdote caācūrē bairo tuagu. Dios cū caññajoro yua, Dios yayere caquetibujunetōū cañuu, bopacooro camasārē caññau tuayupi, marī rupaure bairo caācū ānirī. Bairo caācū ānirī, cūā, camasā roro na caátie wapare netōōñupī, roro popiye cū catāmūorīqūē jūgori. ¹⁸ Bairo Jesús roro átiectori, wātī cūārē roro cū caátitiriquere yuesupi. Bairo cabairicu ānirī āme cūārē Jesús juátimasījāñuñami wātī camasārē roro cū caátigari majārē.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Bairo cabairoi, mujāā yū yarārē bairo caāna, Dios yarā, cū ya poa macāāna mena macāāna, Dios cū cabesericarā cū yarā majū, atore bairo mujāārē ñiña: Jesucristo puame apóstol majū Dios cū caquetibujarotijoricu niñami. Marī sumo sacerdote majū niñami. Cū jūgori caroaro cariape Dios mena marī tūgoñatutumasīña. Bairi cū jetorea cariape tūgoñanucūña. ² Marī ñicū Moisés ānacū caroaro cariape átiyayupi Dios cūrē cū caátiroticūrīqūērē marī ñicūjāā Israel macāānarē. Moisés cū cabairicarorea bairo Jesús cūā caroaro cariape ásupi Dios cūrē cū caátiroticūrīqūērē, Jesús, Dios cū cabesericu majū cūā. ³ Cū puame jīcā wīi caqūēnorī majōcure bairo caācū niñami. Moisés puame ti wiire bairo caācū niñami. Jīcā wīi caqūēnorīcū ti wīi netōōrō caānimajūū niñami. Bairo cabairoi, Jesús, Moisés netōrō caānimajūū niñami. ⁴ Tocānacā wiipua, wiiri jīcāu jūgori caqūēnoecorica wiiri niña. Bairo camasā, jīcā wāme na caqūēnomasīmiatacūārē, nipetirije Dios cū caátimasīrījē jeto niña. ⁵ Moisés puame caroaro cariape átiyayupi Dios cū caátiroticūrīqūērē. Cū puame Israel macāānarē Dios cū caquetibujugarijere na quetibujunetōñupī. Jīcā wiipū capaabojaū ũcūrē bairo caācū āñupī Moisés ānacū. ⁶ Jesús puame roque Dios macū majū ānirī, ti wīi upau cariape caācu ũcū niñami.

Marĩã, ti wii macããnarẽ bairo caãna marĩ ãniña, cã mena ʘseanirĩ marĩ catũgoñatutuacõã ninucũata.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Torecũ, Espĩritu Santo atore bairo ãñupĩ Dios ya tutipure:

“Åmerẽ Dios mujããrẽ cã caquetibũjugarijere tũgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõãña.

⁸ Mujãã ñicũjãã ãnana Diore cã baibotionucũwã.

Desierto cayucũmanopũ ãna Diore cã tũgogaetiri, butioro cã asiao joroque baiwã.

Bairi mujãã pũame narẽ bairo baieticõãña.

Cayũgaenarẽ bairo baieticõãña.

⁹ Topũ mujãã ñicũjãã yũ yayere tũgogaetiri, yũ asiao joroque yũ áma.

Narẽ yũ camasĩrĩjẽ mena cuarenta cãmari majũ yũ caãtijẽño ãñorĩjẽrẽ ãñamirãcũã, yũ baibotiocõã ninucũwã.

¹⁰ Torecũ, ti tuti macããnarẽ na yũ asiajãñuwã. Atore bairo na ñiwũ:

‘Ricaati tũgoñarĩqũẽ jetore mujãã yeri pũna mena mujãã tũgoñamawijia ñesẽãnucũña, yũ yaye quetire boetiri.’

¹¹ Bairo asiori yua, atore bairo na ñiwũ: ‘Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña:

Yũ mena caroaro cayerijõrõpũ di rãmũ ãno mujãã etaetigarã topure,’ na ñiwũ,” ãñupĩ Dios.

¹² Bairi yũ yarã, tocãnacãũpũa maijũgoya mujãã yeri ape wãme roro mujãã catũgoñarĩjẽrẽ. Roro mujãã yeripũa mujãã catũgoñaata, Dios caãnicõãninucũũrẽ cã jãnaweyorãrẽ bairo mujãã baigarã. ¹³ Bairo pũame roque boya mujããrẽ: Tocãnacã rãmũa jĩcãrõ tũgoñatutua joroque ãmeo ása Dios mena. Bairo áticoã ninucũña mai mujãã cacatiri rãmũ cãrõ, ni ãcũ mujãã mena macããcũ jĩcãũ wãtĩrẽ busũjãcoremi ãrã. Bairi wãtĩrẽ mujãã cabusũjãdecoata, Diore cayũgaenarẽ bairo mujãã tuagarã tunu.

¹⁴ Jesucristo mena mujãã catũgoñatutua jũgoricapapũina tũgoñatutuacõã ninucũña ati amũrecõore mujãã caãni rãmũ cãrõ. Bairo mujãã caãtiãmata, Jesucristo mena mujãã ãnicõã ninucũgarã.

¹⁵ Bairi atore bairo ãña Dios cã caquetibũjuricaropũ:

“Åmerẽ Dios mujããrẽ cã caquetibũjugarijere tũgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõãña.

Mujãã ñicũjãã Diore cabaibotionucũñarĩcãrã ãnanarẽ bairo baieticõãña,” ãña ti tutipũ.

¹⁶ ¿Noa ãna na ãñuparĩ Dios busũrique tũgori bero, tunu tiere catũgogaetana? Naa ãñupã marĩ ñicũ ãnacũ Moisés, Egipto yepapũ caãnarẽ cã cajewiyoricarã. ¹⁷ ¿Noa menarẽ Dios cuarenta cãmari majũ cã asia ãñuparĩ? Naa ãñupã na carorije wapa jũgori desierto cayucũmanopũ cayasiricarã. ¹⁸ Tunu, ¿noa ãnarẽ atore bairo qũĩñuparĩ Dios: “Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Yũ mena caroaro cayerijõrõpũ di rãmũ ãno mujãã etaetigarã topure,” na qũĩñuparĩ? Naa ãñupã Diore cabotioricarã. ¹⁹ Merẽ marĩ masĩña na cabairiquere. Diore na cabaibotiorique jũgori cã mena caroaro caãnopũ etamasĩẽsupã.

4

¹ Mai, Dios cã yapau yerijõrõ caãnopure marĩ cajããmasĩpeere cã caĩcũrĩqũẽ caãno ãnoa maijũgoya mujãã yeri ape wãme roro mujãã catũgoñarĩjẽrẽ. Baipũa, ni jĩcãũ ãcũ mujãã mena macããcũ jããetibujioũmi,

tiere cū camaijūgoeticōāta. ² Marī űicūjāā ānanaŕē Dios cū caque-
tibūjūriquea bairo marī cūā marī tūgowū cū yaye queti marīŕē cū
canetōōgariquere. Na pūame tie quetire catūgōricarā na caānimaŕacūāŕē,
tie naŕē wapa mañupā, na majū jīcārō tūni Dios yaye quetire na
catūgōsaetaje jūgori. Dios mena tūgōñatutuagaesupa. ³ Marī pūame roque
Dios yaye quetibūjūrique cariape catūgōricarā ānirī marī jāāetagarā
Dios yapau cayerijōŕīpaupū. Baipua, marī űicūjāāŕē na asiari, atore bairo
na īñupī Dios:

“Caānorē bairo mūjāāŕē űiña: Yū mena caroaro cayerijōŕōpū di rūmū űno
mūjāā etaetigarā topūre,” na īñupī.

Cabaimiaŕacūāŕē, Dios pūame ati űmūrecóore cū caqūēñorīcārō beropua
merē na cayerijāpapaure qūēnoyaparo peticōāmiñupī. ⁴ Jīcāpau Dios ya
tutipū atore bairo ī quetibūjūya ati űmūrecóore cū caātiyaparorica rūmū
bero macāā rūmūŕē:

“Dios yerijāñupī cū paariquere yaparori bero pūga pēnirō cānacā rūmū
caāto majū.”

⁵ Tunu aperopū cūāŕē marī űicūjāāŕē na īñupā Dios ya tutipū:

“Di rūmū űno mūjāā etaetigarā yū yapau caroaro yerijōŕō caānopūre,”
na īñupī Dios.

⁶ Dios yaye quetire catūgōjūgomirīcārā Dios yapau caroaro cayer-
ijōŕōpūre jāāētīgarāma, Diore na cabaibotiorique jūgori. Na bero
Dios yaye quetire catūgōricarā pūame roque jāāŕā baiyama. ⁷ Bairi
Dios pūame ape yūtea cawāma yūtea cūnemoñupī tunu camasā na
canetōmasīpa yūtea űnorē. Marī űicūjāā ānana Diore cabaibotioyaticarā
beropū David ape tuti bero macāācūpū tunu atore bairo ī woaque-
tibūjūyayupi Dios ya tutipū mūjāā yū caīquetibūjūatajere:

“Āmerē Dios mūjāāŕē cū caquetibūjūgarijere tūgorā, tiere cateerāŕē bairo
baieticōāña,”

īñupī David.

⁸ Josué, Moisés berore marī űicūjāā israelita majāŕē cajūgoricū pūame
jīcāpaua caroapau cayerijōŕōpū na cajūgoátacū cū caāmata, ape rūmū
camasā na canetōōmasīpa rūmū űnorē quetibūjū cūnemoētībujioricūmi
Dios. ⁹ Bairi mai, Dios yapau caroaro cayerijōŕīpau cū ya poa macāāna
na caānipoŕo nicōāña. ¹⁰ Dios cū paariquere ātiyaparori bero, cū cayer-
ijārīcārōŕēā bairo ni jīcāū űcū Dios yapau caroaro cayerijōŕīpau caetau
pūame cū paariquere jānarī cū cūā yerijāgūmi. ¹¹ Torena, marī cūā
tutuaro mena marī tūgōñatutuanemorotiya, topūre etagarā, “Marī űicūjāā
catūgōsaetana na cabaiyaticarore bairo marī baire,” īŕā.

¹² Dios būsūrique pūame marīŕē cacatirā marī ānio joroque marī ātiya.
űosēricapāī pūga nūgōā caoripāī marī yeripū caetarore bairo niña Dios
būsūrique. Tipāī netōŕō etamasīña Dios būsūrique marī yeripū, marī
catūgōñarījē nipetiro macāājēpū. Bairi tiere tūgorā yua, marī pupeapū
marī catūgōñarījēŕē, “Caroa niña,” o “Carorije niña tie,” marī ī tūgōña
besemasīña. ¹³ Marīā, Dios cū caātana marī āniña. Bairi ni jīcāū űcū
marī mena macāācū yasioropū cū caātiere ātimasīētīñami Dios cū caīñajoro.
Nipetirije marī caātiere masīpeti majūcōāñami Dios, marīŕē caīñabesepau
ānirī.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Jesús, Dios macū pūame marī sumo sacerdote majūrē bairo
caācū etayupi űmūrecóopūre. Bairi marī pūame Jesucristo mena marī

catăgoñatutuacôă ninucûrîjêrê átîcôă ninucûrotiya. ¹⁵ Jesús, marî sumo sacerdote p̃ame marî cayeri wêpûêtiêrê masîcôăñami. Bairi marîrê bopacooro majû marî îñanemomasîñami, merê cû cûă bopacooro bairique ûnierê marîrêă bairo catâm̃oñarîcû âñirî. Bairo cabairicû nimicûă, cû p̃ame jîcâ ni ûno roro ápeyupi. Jîcâ ni ûno wâtî cû caîrîjêrê yuesupi. ¹⁶ Bairi uwiricaró mano Diore cû marî jênigarâ nocârô marîrê camaimajûrê. Marî roro marî cabairijere cû cabopaca îñaparore bairo îrâ, tăgoñatutuarique mena cû marî jênigarâ. Bairo marî caápata, marîrê juátinemogumi popiye marî cabairi rûm̃urê, nocârô cañu majû âñirî.

5

¹ Tocănacăp̃na sumo sacerdote majă marî mena macăăna camasă na cabesericarâ niñama, marîrê Diop̃re cajênibojaparâ na âmarô îrâ. Bairi na p̃ame waibutoa riire joem̃ugôjobjoanucûñama, camasă na carorije wapare Dios cû netôôátó îrâ. ² Bairi tunu sacerdote majôcû marîrê bairo camasocû âñirî Dios cû carotirije nipetirijere átipecomasîêtiñami. Bairo cabai âñirî Dios yayere camasîpeyoenarê, rorije caátimawijarâ cûărê bopacooro majû na îñamaimasîñami. ³ Torecû, cû cûă rorije cû caátie cacăgou âñirî cû yaye wapa, camasă yaye wapa cûărê waibutoa rii mena joem̃ugôjo masîñami Diop̃re.

⁴ Jîcă cû majû cû caboro jûgori sacerdote majôcû jăămasîêtiñami. Dios, Aarón ânacûrê cû cabesecûñarîcârôrêă bairo sacerdote majôcû cûă Dios cû caîñabesericû ûcû niñami. ⁵ Jesús cûă cû majûă sumo sacerdote majôcure bairo jăăesupî. Dios p̃ame roque cû jôñupî. Atore bairo qûññupî cû macûrê:

“M̃, ỹ macû majû m̃ âniña.

Ati rûm̃ai ỹ macû m̃ âñijûgogu.”

⁶ Dios ya tuti apero cû caquetibuj̃rop̃u atore bairo qûññupî cû macûrê:

“Sacerdote majû, Melquisedec ûcû m̃ ỹ cûña.

M̃ p̃ame tocănacă rûm̃na camasârê cajênibojau m̃ ânicôă ninucûgu,” qûññupî Dios cû macûrê.

⁷ Mai, Jesucristo ati yeparû âcû, popiye baigu jûgoye otiri, tutuaro mena Diore qûî jênîñupî. Dios jeto cû netôômasîñupî roro cû cabaip̃ee ûnierê. Cû p̃ame tăgoyupi Jesús cûrê cû cajênirîjêrê, Jesús caroaro catăgousau cû caăno jûgori. Cû juátinemôñupî. ⁸ Bairi Cristo, Dios macû nimicûă, roro popiye tām̃oñupî. Bairo roro cû catām̃orîqûê jûgori caroaro tăgonemo masîñupî Jesús, Dios cû pacû cû caátirotirijere. ⁹ Bairo popiye cû cabairique jûgori caroă majû ñe ûnie camácû baietari bero, nipetiro cûrê catăgousari majârê yerijôrô ânicôă ninucûrîcăp̃ap̃u caetaparâ na ânio joroque na ásupi Jesús. ¹⁰ Torecû, Melquisedec sumo sacerdote majôcû Dios cû cacûrîcû ûcûrêă bairo cû cûñupî Dios, Jesús cûărê.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Ati wăme quetibuj̃uriquere capee wăme mujăă ỹ quetibuj̃unemogamiña. Baimicûă, mujăă p̃ame tām̃urî mujăă catăgojêñomasîêtô jûgori, tiere ỹ quetibuj̃unemoêtiña. ¹² Tirām̃ap̃u merê mujăă tăgojûgowu Jesucristo yaye quetire. Bairo tirām̃ap̃u catăgojûgoricarâ âñirî tie quetire cajûgobueri majă mujăă âñibujorâ. Bairo caăniparâ nimirăcûă, mujăă p̃ame cariape mujăă tăgojêñomasîêtiña mai. Dios yaye queti camasirioetie ûnieacă cûărê caroaro majû tunu mujăărê quetibuj̃aricare mujăă bonucûña. Ugarique

majūrē caugaena cawīmarā caūpūrāācā ūnarē bairo mujāā āniña mai. Dios mena mujāā tūgoñatutua nemomasīētīña. ¹³ Cawīmarā caūpūrāācā pñame, “Atie caroa niña,” o “Atie carorije niña,” na caīmasīētōrēā bairo mujāā cūā caroa macāājērē mujāā tūgoña besemasīētīña mai. ¹⁴ Ūgarique caugarāpñ niñama cabutoa. Na pñame caroaro tūgomasiñāñuñama caroa wāme ūnierē. Bairi, “Atie caroa niña,” o “Atie carorije niña,” ī tūgoña besemasīñama.

6

¹ Bairo cabairoi, cabutoare bairo nemorō Dios mena tūgoñatutuagarā, Jesucristo yaye queti camasiriyorijere marī buenemogarā. Marī cabuejūgorique cañurījē to caānimaatucūārē, nemojāñurō camasiriyorije to caānimaatucūārē, buenemorotiya. Marī cabuejūgorique bairo āmñ: Roro marī caātiere yapapuari marī cayeri wasoariquere marī buewñ. Roro marī caātiere marī cacūētīcōāta, caūpetietopñ cayasiránārē bairo marī cabaiubujioriquere marī buewñ. Apeyera Dios mena tūgoñatutuarique cūārē marī buejūgowñ. ² Apeyera bautizarique macāājē cūārē marī buewñ. Tunu Diore catūgousari majārē na rñpoa buire na wāmo mena ñigāpeori Diopure jēnibojarique cūārē marī buewñ. Caria-coatana nimirācūā tunu na cacaticoatie cūārē marī buewñ. Apeyera tunu Dios camasārē cū caīñabeseri rñmñ caetaro narē cū caīñabesero bero na cabaiēcōāninucūpee cūārē marī buewñ. ³ Tie nipetirije marī cabuejūgorique caānimajūrē to caānimaatucūārē, nemojāñurō camasiriyorije roquere buenemorotiya. Bairoa marī átiagarā, Dios cū cabooata.

⁴⁻⁶ Jīcā ūcū camasocñ Dios yaye quetire cariape tūgoyupñ. Dios cūrē cū camairījērē tūgomasiñ ūseanirīqūē mena āñupū. Espīritu Santo cū camasiñnemorījē cūārē masīñupū. Bairi Dios yaye caroa queti cūārē ūseanirīqūē mena tūgoyupñ. Dios cū carotimasirīpau macāājē cū camasiñījē mena cū caátijēñorīqūē cūārē īñañupū. Cū ūcū caānacū pñame tiere catūgoricñ nimicūā, Dios yaye caroa quetire cū cajānamajūcōāta, pñgani cārō tunu cū yerire Dios mena tūgoñawasoañemo masīā maa. Cū ūna pñame Jesucristo Dios macūrē caboena ānirī yucpāipñ capapuatiricarārē bairo āna átiyama, pñgani cārō tunu nipetiro camasā na caīñajoro. Jesure roro cū boyetieperārē bairo átiyama.

⁷ Bairo cabairā pñame oco caocarije yepapñ cañarō ti yepa pñame caūpūjō yasiorore bairo caāna niñama. Ti yepa uparā ti yepare na caotero bero caroare carīca joata, “Caroa yepa Dios cū cūrīcā yepa niña,” ī masīñama ti yepa uparā. ⁸ Carorije pota yucñ ūnie jeto carīca joata roque, ti yepa dope bairo átimasīā maa. “Dios cū carocarica yepare bairo tuagaro,” ĩgarāma yua ti yepa uparā. Bairo ī yaparori bero, ti yepare joerocacōāgarāma.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Bairo tutuaro mena mujāārē quetibujūmirācūā, yñ yarā, jāā masījāñuñ merē Dios cū canetōrīcārōpñ caánā mujāā caānierē. ¹⁰ Bairi Dios cañuñ majū niñami. Masiritietiyami Dios mujāā cūrē caroaro mujāā camairījērē. Cūrē mujāā camairījē jūgori marī yarā Dios mena catūgoñatutuarārē na mujāā juáatinemowū. Mai, bairoa mujāā áticōā ninucūña āme cūārē. ¹¹ Torena, mujāārē atore bairo jāā ĩnemoñña: Tocānacāupñ mujāā mena macāānarē bairo jeto na juáatinemoñña ūseanirīqūē mena. Bairo átinucūña, Dios caroaro cū caátibojapee

nipetirijere mujãã cacûgopetimasîparore bairo îrã. ¹² Mujãã, aperã cateeyepairã na caatiãnanajê cutiere bairo mujãã caatiãno jãã boetiya. Dios mena na catûgoñatutuarije jûgori popiye baimirãcûã, Dios cû caîrîcârôrêã bairo cû canetôrîcârã na cabairore bairo mujãã caãno jãã boya.

¹³⁻¹⁴ Dios, marî ñicû Abraham ânacûrê caroaro cû caati rûmurê cariape cû majû ya wãme mena qûîñupî, apei cû netôrô caîñabesei cû camano jûgori. Bairo qûîñupî: “Caroa majûrê mu yu jugu. Mu pãrãmerã capããrã majû na buo joroque yu átigu.” ¹⁵ Bairo cû caîrô bero, Abraham puame cû caîrîcârôrêã bairo caetapa rûmurê caroaro mena coteyupi. Cabero Dios cû caîcûjûgoyetiricarorea bairo cû baiyupa.

¹⁶ Camasã puame, “Cariape majû jãã îña,” na caîata, na bui macããcû ya wãme mena î busûnucûñama. Bairo cû wãme mena na caîbusuata, “Marî caîrîcârôrêã bairo marî caápericôãta, cûã, marîrê popiye marî baio joroque cû áparo,” caîrãrê bairo îñucûñama. Bairo na caîrô bero caãnoi, dope bairo ape wãme î busûnetô masîã maa yua. ¹⁷ Torecu, Dios puame wasoaricaró mano cariapea caroaro cû caátibojapeere cûrê catûgousarã na camasîrôrê boyupi. Pugani cãrô tûgoñanemorîcârô mano tiere na camasîrô boyupi. Bairi cû caîcûrîqûêrê bairo caroaro cû caátipeere cacûgoparãrê cû ya wãme majû mena na î quetibujuyupi. ¹⁸ Bairo marîrê, “Caroaro mujããrê yu átigu,” bairi tunu cû wãme majû mena îrî, cû caîquetibujurique jûgori marî puame caãnorê bairo cariape marî tûgoñatutuagarã. Dios caîtopai mee niñami. Cû caîrîqûê dope bairo wasoamasîã maniña. Bairi, “Marîrê netôôgumi Dios cû caîrîcârôrê bairo,” marî î tûgoñatutumasîña. ¹⁹⁻²⁰ “Cûmua capairicare âpôãpãî canacûrîpãî mena jûgori, ti cûmua aperopu wuãmasîtêîña,” marî î masîña pugani cãrô tûgoñarîcârô mano. Torea bairo Jesús mena marî catûgoñatutuarique mena jûgori, “Cû mena useanirî marî ânicôã ninucûgarã tocãnacã rûmua cû caîrîcârôrêã bairo,” marî î masîña merê pugani cãrô tûgoñarîcârô mano. Apeyera tunu sumo sacerdote majôcu templo wiipu Dios mena busuácû, jutii asero yoo êñotarica aserore netôrî, Dios cû caânipaupu etanucûñupû. Torea bairo Jesús marî catûgoñatutuanemojûgoricû cûã cû cariarique jûgori umurecôo Dios cû caânipaupu etayupi. Marî jûgoye ájûgoyupi umurecôore, marî cû yarã cûã cû tupu marî caãmasîparore bairo î. Bairo cû caáto jûgori, cû cûñupî Dios marî sumo sacerdote majôcure bairo caânîcôâninucûpu majû. Tirûmupu macããcû Melquisedec cawãmecucu ânacûrê bairo cû cûñupî.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Melquisedec cawãmecucu puame Salem cawãmecuti macã quetiupau rey añupû. Dios, nocãrô catutuañ jôbui umurecôo macããcû yañ sacerdote majû añupû. Bairi marî ñicû Abraham ânacû, reyes quetiuparãrê cû capajîãnetônucârô bero, cû ya macãpu cû catunuátó, Melquisedec puame cû bocáetayupu. Bairo cû bocáetari yua, “Caroare cû joáto murê Dios,” qûî jênibojayupu Abrahãrê. ² Bairo cû caîjênibojayaparoro bero, Abraham puame cû wapana añana na cacûgomirîqûêrê pajîãrî bero cû cajerique pugã wãmo petiro cãnacã sero caânierê jîcã sero cãrô cû joyupu Melquisedere. Mai, Melquisedec wãme puame bairo îgaro îña: “Quetiupau rey cariape caácu,” îgaro îña. Cû ya macã Salem cûã bairo îgaro îña: “Caroa yerî pûnacutaje caãni macã,” îgaro îña. Bairi ti macã

quetiupaꝝ pꝝame cũã, “Quetiupaꝝ caroa yeri pũnacutaje caácũ niñami,” ĩgaro ĩña. ³ Masĩã maniña Melquisedec pacua añanarẽ. Cũ ñicũjãã añana cũãrẽ masĩã maniña. Apeyera cũ cabuiarique, bairi cũ cabaiyasirique ùnierẽ na caquetibujaro cũãrẽ tũgoa maniña. Dios macũ Jesús cũ cabairica wãmerẽã bairo Melquisedec cũã sacerdote majõcũ nicõã ninucũgami tocãnacã rũmua.

⁴ Bairi ãmerẽ caãnimajũũ Melquisedec cũ caãnierẽ tũgoñaña. Marĩ ñicũ caãnijũgoricũ Abraham pꝝame cũ wapanarẽ na pajĩarĩ bero, na cacũgomirĩqũẽ cũ cajerique pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõ cũ joyupũ Melquisedere. ⁵ Moisés ãnacũ cũ caquetibujacũrĩqũẽ jũgori sacerdote majã Levĩ ya poa macããna pꝝame pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõ jemasĩnucũñama camasã na ya macã macããna na cawapatarijere. Na yarã majũ Abraham pãrãmerã ĩcã majã na cũã na caãnimitacũãrẽ, na jemasĩñama na cawapatarije pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõ majũrẽ. ⁶ Melquisedec pꝝame Levĩ ya poa macããcũ ãmerĩmicũã, Abraham cũ cacũgorije pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõ jeyupĩ. “Caroã wãmerẽ mũ yũ jogũ,” Dios cũ caĩcũrĩcũ yaye pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõrẽ jeeri bero, “Caroare mũ cũ joãto Dios,” qũĩ cũñupĩ Melquisedec Abrahãrẽ. ⁷ Nipetiro camasã atore bairo ĩ masĩñama: “‘Caroare cũ joãto murẽ Dios,’ caĩ pꝝame, cũ caĩ netõjãñurõ caãnimajũũ niñami.” ⁸ Levĩ pãrãmerã ãme macããna sacerdotea caãna pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõrẽ cajenucũrã pꝝame camasã cayasiparã majũ ninucũñama. “Melquisedec pꝝame roque caãnicõãninucũũrẽ bairo caãcũ niñami,” ĩ quetibujaya Dios ya tutipũ. ⁹⁻¹⁰ Ti rũmũ Melquisedec Abrahãrẽ cũ cabocãetari rũmurẽ, Abraham pꝝame cũ rupaꝝpũ cũgoyupi cũ pãrãmerã caãniparã nipetirore. Levĩ ya poa macããna cũãrẽ cũgoyupi, na cabuiaetimiatacũãrẽ mai. Bairi bairo marĩ ĩ masĩña: Abraham cũ yaye pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ ĩcã sero cãrõ Melquisedere cũ cajori rũmũ caãno, Levĩ ya poa macããna cũã cũ jorãrẽ bairo ásupa, Abraham cũ cajoro jũgori.

¹¹ Sacerdote majã levita ya poa macããna Aarón pãrãmerã caãnana jũgori marĩ ñicũjãã Israel yepa macããna pꝝame ñejũgoyupa Dios yaye cũ caãtiroticũrĩqũẽrẽ. Bairi sacerdote majã caãnana Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ cabori majãrẽ ñe ùnie caroa carusaenarẽ bairo caãna na tuo joroque caãna na caãmata, Aarón ùcũ mee, ape majõcũ Melquisedec ùcũ sacerdote cũ cajããrõ bonemoetibujoricaro. ¹² Apei sacerdote majõcũ cũ cajããwasoarorea bairo cabucũ rotirique Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cũãrẽ cawãma wãme pꝝame wasoanemorotiya. ¹³⁻¹⁴ Profeta majã na caĩwoatujũgoyetiricũ marĩ Quetiupaꝝ Jesús pꝝame sacerdote majã ya poa macããcũ mee ãñupĩ. Aarón ya poa macããcũ mee, Judã ya poa macããcũ roque ãñupĩ. Tiere nipetiro camasã masĩñama. Ni ĩcãũ ùcũ sacerdote majõcũ Aarõrẽ bairo caãcũ Judã ya poare mañupĩ. Moisés ãnacũ sacerdote majã Aarõrẽ bairo caãna na caãni wãmerẽ quetibujũ, “Judã ya poa macããna sacerdote majã caãniparã nigarãma,” ĩ quetibujuesupi.

¹⁵ Jesús, apei sacerdote Melquisedere bairo caãcũ cũ cajããrĩqũẽ jũgori, “Cabucũ rotiriquere cawãma wãme mena wasoa yaparoya,” nemojãñurõ caãnorẽ bairo marĩ ĩ masĩña. ¹⁶ Cabucũ roticũrĩqũẽ, “Ti poa macããna sacerdote majã jããmasĩñama,” caĩquetibujaro jũgori mee sacerdote jããñupĩ Jesús. Caãnicõãcũ cũ caãnie jũgori pꝝame roque jããñupĩ. ¹⁷ Atore bairo

qũĩñupĩ Dios cũã Jesús cũ caãnicõãnierẽ:

“Sacerdote majũ Melquisedec ũcũ m̃ ỹ cũña.

M̃ p̃ame tocãnacã rũm̃a camasãrẽ cajẽnibojau m̃ ãnicõã ninucũg̃u,”
qũĩñupĩ Dios cũ macũrẽ.

¹⁸ Cabũcũ roticũrĩqũẽrẽ camasocũ ni jĩcãũ ũcũ cũ caátie jũgori netõmasĩẽtĩñami. Bairi tie cabũcũ roticũrĩqũẽ p̃ame marĩ jãnaecoya yua. ¹⁹ Tie Moisés cũ caroticũjũgorique p̃ame dope bairo átimasĩẽsupa camasã Dios tapũ caágarãrẽ. ãmerẽ yua, tie caánato ũnorẽã, marĩ bócaya cawãma wãme Dios cũ cacũrĩqũẽrẽ. Jesucristore marĩ catũgoñatutuarije jũgori caroaro cariape Diore marĩ bocaetamasĩña marĩ yeripũ yua.

²⁰ Tore bairo marĩ camasĩrõ boyupi Dios. Bairi cũ ya wãme majũ mena ĩrĩ, tiere marĩ masĩõñupĩ. Aperã sacerdote majã p̃amerẽ ni ũcũ wãme mena ĩrĩ na jõẽsupa. ²¹ Cabaimiatacũãrẽ, marĩ Quetiupau p̃amerẽ Dios cũ ya wãme mena ĩrĩ, sacerdotere bairo cũ jõñupĩ. Dios ya tutipũ cũã atore bairo ĩ quetibũjaya Jesure:

“Caãnorẽ bairo cariape ĩñami marĩ Quetiupau Dios cũ macũrẽ, ape wãme tũgoñanemorĩcãrõ mano:

‘Sacerdote majũ caãnicõãninucũpau m̃ ỹ cũña,’ qũĩñami Dios cũ macũrẽ,”
ĩ quetibũjaya Dios ya tutipũ.

²² Bairo Dios cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo Jesús p̃ame sacerdote cũ caãnicõãnipee jũgori cawãma wãme camasãrẽ Dios cũ caátitroticũrĩjẽ to tuao joroque ásupi Jesús, cabũcũ wãmerẽ jãnarĩ yua. Bairo átiri, cañunetõrĩjẽ p̃ame cabũcũ wãme Moisés cũ cacũjũgoriquere wasoacũñupĩ.

²³ Aperã sacerdote majã Levĩ ya poa macããna p̃ame jĩcãũ na mena macããcũ sacerdote cũ cabaiyasiro bero, apei tunu wasoetanucũñupã. Bairi capããrã ãñuparã sacerdote majã Levĩ ya poa macããna. ²⁴ Jesús p̃ame roque tocãnacã rũm̃a caãnicõãninucũpau niñami. Bairi ni jĩcãũ ũcũ cũrẽ cawasopau sacerdote majã ũcũ ãnicoteetiyami. ²⁵ Caroaro cariape Jesús jũgori Diore na yeripũ cabocaetagarãrẽ Jesús p̃ame na netõõmasĩñami tocãnacã rũm̃a. Caãnicõãninucũpau caãcũ ãnirĩ, cũ yarãrẽ Diopũre na jẽnibojamasĩnucũñami.

²⁶ Tore bairo cabairoi yua, Jesús niñami marĩ sacerdote, marĩrẽ coteãñinucũũ majũ. Cũã, cañuũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoecũ niñami. Bairi camasã roro na caátore bairo caápei niñami. Dios p̃ame carorije caána na camanopũ cũ cũñupĩ cũtu um̃recóo bui macã tutipũ. ²⁷ Cũã, aperã sumo sacerdote majãrẽ bairo mee niñami. Na p̃ame waibũtoare pajĩãrĩ bero cajũgoye mai, na carorije wapare regarã, waibũtoa rii mena joemũgõjonucũñama Diopũre. Bairo átiri beropũ yua, aperã camasãrẽ tore bairo na átibojanucũñama. Tore bairo átinucũñama tocãnacã rũm̃a sumo sacerdote majã. Jesús p̃ame roque yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori jĩcãnia roro popiye bairi riayupi, marĩ carorije wapare netõpeyo yaparoetagu. Pũgani cãrõ marĩ cũ cariabojapee mañupã. ²⁸ Moisés cũ caroticũrĩqũẽ p̃ame sacerdote majã quetiuparã na ãnio joroque ásupa, camasã ãnirĩ carorije cawapa cũgorã na caãnimiatãcũãrẽ. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Dios p̃ame cũ wãme majũ mena ĩrĩ, cũ macũrẽ sumo sacerdote majõcũre cũ cũñupĩ, Moisés cũ caátitroticũrĩqũẽ bero. Cũ macũrẽ Dios p̃ame tocãnacã rũm̃a cañuũ caãnicõãninucũpaure bairo cũ cũñupĩ.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

¹ Tocānacā wāme mājāārē jāā caquetibujuriye caānimajūrījē pñame atore bairo niña: Jesús marī sumo sacerdote mñarecópñ Dios cū caruiro cariape nūgōāpñ ruiyami, carotimasīruiricaropñ. ² Jesús pñame camasā na caqñenorīcā wii templo wii meerē, sumo sacerdote majōcñre bairo átiāññami mñarecópñre. Dios marī Quetiupañ majū cū caqñenorīcā wii pñamerē tore bairo Diopñre marī jēñiboja āñññami.

³ Ati yepapñ caāna tocānacāñpñ sacerdote majā waibutoa riire camasārē cajoemūgōjobjoparā na caīcūrīcārā ninucññama. Bairi Jesús cñā torea bairo caācū āñirī cū majū rupañ cū cariarique mena jūgori Diopñre camasā yayere jonetōūrē bairo caātiācū niñami. ⁴ Jesucristo pñame ati yepapñ cū catuaata, jīcāni ūno sacerdotere bairo āmerībujioricami. Merē ati yepapñre niñama sacerdote majā Moisés ānacū cū caroticūrīqñērē bairo Diopñre camasā na cajorijere cajonetōbojari majā. ⁵ Moisés ānacūrē santuariore cū caqñenorotiparo jūgoye atore bairo qññupī Dios: “Tūgoya mai: Ūtāñpñ mñ caāno mñ yñ caññorīcārōrēā bairo mñ qññenogu santuariore,” qññupī Dios Moiserē. Bairo Dios Moiserē cū caññīqñērē tūgori, atore bairo marī ī masīña: “Sacerdote majā na caātiāninucūrījē pñame mñarecópñ macāājē Dios yayere na caátiqueyocōññarījērē bairo niña,” marī ī masīña. ⁶ Na paarique ñumirōcūā, jōbui marī sumo sacerdote Jesús marīrē cū caátibojariye pñame ñunetōña. Cawāma wāme Jesús camasārē cū caññīcārōrē bairo Dios mena jīcā yeri pñnacñnarē bairo na ānio joroque ásupi Jesús.

⁷ Moisés cū caroticūrīqñē caroa wāme caāñijūgorica wāme caroaro cariape caāmata, apeye cawāma wāmerē marī bonemoetibujiorā tunu. ⁸ Torecñ, Dios pñame ti yutea macāāna camasā na caātiāñierē īññarī, “Caroaro jīcārō tñni átiāmerīññama,” īññupī. Atore bairo ī quetibujaya cū ya tuti cñā:

“Bairo īññami marī Quetiupañ: ‘Ape yutea caāno etagaro Israel, bairi Judā ya poa macāāna nipetiro judío majārē cawāma wāme na yñ caátibojapee.

⁹ Atie pñame mājāā ñicājāā Egipto yepapñ caāñarē na yñ cajewiyori rāmu caāno na yñ caquetibujñcūjūgoriquere bairo mee nigaro.

Bairo na yñ caquetibujñcūrīqñērē na cabaibotiorique jūgori na yñ awey-ocoápñ,’ īññami marī Quetiupañ.

¹⁰ “Ti yutea caāno Israel macāāñarē cawāma wāme na yñ caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catūgoññarījēpñ yñ caroticūpeere na tūgoññao joroque na yñ átign. Bairo yñ caáto, yñ caroticūrījērē borā, tiere caroaro cariape átigarāma.

Torecñ yñ, na pacñ yñ āñign. Na pñame yñ ya poa macāāna nigarāma.

¹¹ Bairo yñ caáto jūgori, “Marī Quetiupañ yayere mñ yñ quetibujapa,” āmeo ītīgarāma, merē yñre camasīrā jeto caāna āñirī.

Cawīmarā, cabutoa nipetiro yñre camasīrā jeto nigarāma ti yutea caāñorē.

¹² Na, roro na caátajere yñ masiriyogu.

Pugani tunu tiere yñ tūgoññanemoetigu,’ īññami marī Quetiupañ,” ī quetibujaya cū ya tutipñ.

¹³ Cawāma wāme marīrē cū caátibojapeere cū caīata, tirūmñpñ marī ñicājāārē cū caquetibujñcūjūgoriquere, “Jāñarīqñērē bairo nicōāñña,” īgn īcāmi. Bairi dise ūnie marīrē dope bairo caátimasīētē pñame jicoquei petigaro baiya.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

¹ Bairi tunu marĩ ñicũ ānacũ Moiserẽ Dios cũ caquetibũjuroticũĩqũẽ jũgori masĩñupã camasã puame ñubuerã na caátinucũbugopeere, ati yepa macããtõ santuario macããjẽrẽ. ² Dios ya wii waibutoa aseri mena na caqũẽnojũgorica wii puame atore bairo caāni wii ãñuparõ: Puga arua cacũgori wii majũ ãñuparõ. Etajũgoricapauẽ, Cañurĩpau cawãmecutipaure ãñuparõ candelabro jĩñaworica tutu. Tipauẽrea ãñuparõ tunu jĩcã mesa pan caroa Dios yaye majũ na caĩcũĩqũẽ cãã. ³ Bairi jĩcã jutii ãñotarica bero macãã asero jũgoyepũ ãñuparõ tunu Cañurĩpau Majũ Dios ya arua cawãmecuti arua. ⁴ Topũre ãñuparõ oro mena na caqũẽnorĩcã altar mesa incienso cajutiñurĩjẽrẽ na cajoemũgõrĩ mesa majũ. Tipauẽrea ãñuparõ tunu Dios ya pata rocapata cofre del pacto cawãmecuti pata oro mena nipetiropũ cabuire werica pata majũ. Ti pata pupeapũ ãñuparõ jĩcã jotũ oro mena na caqũẽnorĩcã jotũ, ugarique Dios cũ cajorique maná cawãmecutie mena. Tunu bairoa ti pata pupeapũre ãñuparõ Aarõn ānacũ tuericũ caãcãjãĩrĩcũ cãã. Apeyera Dios cũ caroticũĩqũẽrẽ cũ cawoaturicãĩrĩ ãtãpãĩrĩ cãã ãñuparõ ti patapupeapũre. ⁵ Ti pata bui puamerẽ ãñuparã ángelea majãrẽ bairo caāna wericarã pugarã. Na puame topũ na caānie jũgori, “Dios cũ caāno niña ato,” ĩgarã baiyuparã. Na querapũari mena āmeo ñucānamurĩ ti pata buire nucũñuparã. Bairo cabaimiatacũãrẽ, capee wãme yũ quetibũjunenmoẽtiña ti wãmerẽ.

⁶ Bairo ti wii macããjẽ tore bairo caroaro qũẽnorĩcãrõ caānoi, ti wii caānijũgori aruare jããetanucũñuparã, na cañubuerie macããjẽrẽ átigarã sacerdote majã. ⁷ Ti arua bero macãã arua puamerẽ sumo sacerdote jeto jããmasĩñupũ. Jĩcãni jeto jããnucũñupũ jĩcã cũmarẽ. Ti aruare cũ cajããrĩ rãmurẽ waibutoa riĩre jeánucũñupũ. Cũ carorije wapa, bairi cũ ya macã macããna tũgoñaena roro na caátie wapa cũãrẽ Dios na cũ masiriyobojãto ĩ, tiere jeánucũñupũ. ⁸ Atie nipetirijere tũgoñarĩ, atore bairo marĩ masĩñĩami Espĩritu Santo puame: Mai, caānijũgori arua puame ñubueriquere áta aruapũ camasã na caānitoye, ape arua, santuario arua puame mai pããjã masĩã maa. Torea bairo cabucũ wãme na cañubuerique caānicõāmata mai, cariape Dios cũ caānipauẽ etamasĩã mano. ⁹ Tie nipetirije marĩ catũgorije ati yepa macããjẽ santuario puame marĩ ati yutea macããna mũmrecóopũ caāno santuario cũãrẽ marĩ camasĩparore bairo ĩ, cũñupĩ Dios. Bairo tie, ati yepa macããjẽ jũgori waibutoa riĩre joemũgõrĩ santuariopũ cañubuerã etarã caroaro yericuti petietaetiyama mai. ¹⁰ Tie ati yepa macããjẽ Moisés ānacũ cũ caroticũĩqũẽ puame marĩ caugapee, marĩ caetipee, marĩ wãmorĩ marĩ cacosepee wãme ũnie jetore átirotiyupa. Tie nipetirije caátirotirijere Dios cũ cawasoaparo jũgoye mai marĩ rupaure maijũgorique macããjẽ wãme niña. Marĩ yerire dope bairo átimasĩtĩña tie jũgori.

¹¹ Merẽ atimajũcõãñupĩ Cristo marĩ sumo sacerdote Dios marĩrẽ caroaro cũ caátipeere cajou majũ. Marĩ sumo sacerdote cũ capari wii santuario puame ati yepa macãã wii santuario netõjãñurõ caroaro caānimajũrĩ wii niña. Ati yepa macããna camasã na caqũẽnorĩcã wii mee niña. Bairi ati yepa macãã wii mee, mũmrecóo macãã wii majũ niña, ĩgu ñiña. ¹² Jesucristo merẽ santuariopũ jããñupĩ. Bairo jããrĩ, waibutoa chivoa, bairi becerroa riĩ mena mee, cũ majũ riĩ mena jũgori marĩ carorije wapare netõõgu jããñupĩ. Jĩcãnia jããñupĩ, pugani cãrõ

jããnemoesupi. Bairo cã cabairique jãgori yeri capetietiere cacãgorã marĩ tuao joroque ásupi. ¹³ Nurĩcãrã toroa, bairi chivoa riĩ, tunu bairoa becerrare na cajoerije ôwãrẽ oco mena asuri camasã buire sacerdote majõcũ na cã cayayewẽrõ bero, bui na rupare caugueri coserãrẽ bairo jeto tuayama, Dios cã caĩñajoro. ¹⁴ Bairo atie cabaimiatacũãrẽ, ¡Jesucristo yaye riĩ puame roque waibutoa riĩ netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ niña! Espĩritu Santo caãnicõãninucũũ cã camasĩrĩjẽ jãgori Jesucristo cã rupau majũrẽã Diopure cã joure bairo ásupi. Waibutoa riire na ca-joemugõjonucũrĩjẽ netõjãñurõ cã caátie puame ñe ùnie rusaesupa. Cã cariarique jãgori caũpetietopũ cayasirãnãrẽ bairo marĩ cabaibujioriquere netõõñupĩ. Bairo marĩ netõõñupĩ Jesús Dios caãnicõãninucũãrẽ caroaro cã marĩ catãgousamasĩparore bairo ï.

¹⁵ Torecũ, Jesucristo puame yucupãĩpũ cã cariarique jãgori Dios cã pacũ mena, bairi camasã mena cũãrẽ jĩcã yericũnarẽ bairo caroaro Dios mena marĩ ãnio joroque ásupi. Cawãma wãme mena, “Mujãã yũ netõõbojagu,” cã caĩrĩcãrõrẽã bairo ásupi. “Bairo yũ caáto caãnijãgorica wãme roticũrĩqũẽrẽ na cacãgorica yutea caãno roro na caátaje wapare yũ masiriyobojagu. Bairo yũ caáto bero, Dios cã caĩñabesericarã cã yarã caãniparã puame cã caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yeri capetietiere cacãgoparã majũ nigarãma,” ïrẽ bairo marĩ ásupi.

¹⁶ Bairi, “Jĩcãũ cã caĩrĩqũẽ cawãma wãme caroaro tutuaro mena to ãmarõ,” marĩ caĩata, tie cawãma wãmerẽ cacũrĩcũ cã cariarije mena marĩ masĩña. Cã cariaepata roque, tie cã caĩcũrĩqũẽrẽ bairo bai jũgoetibujioro. ¹⁷ Bairi jĩcãũ cã caĩcũrĩqũẽ cawãma wãme ùnie wapa maniña, mai tiere caĩcũrĩcũ cã cacaticõãmata. Cã cariaro beropũ roquere wapa cutibujioro. ¹⁸ Torecũ, Dios puame caãnijãgorique Moisés ãnacũrẽ cã caátiroticũrĩqũẽ cũãrẽ waibutoare pajĩãrĩqũẽ mena cũjũgoyupi. ¹⁹ Mai, nipetiro camasã Israel macããnarẽ na quetibujuyupi Moisés ãnacũ Dios narẽ cã caátiroticũrĩqũẽrẽ. Bairo na quetibujuri bero, waibutoa chivoa, bairi becerroa na capajĩãtãna riĩre jeeri, tiere oco mena asuyupi. Áti yaparo, yucũ hisopo cawãmecutii rapũ mena oveja poa jũõrĩqũẽrẽ ti rapũpũ jiyaturi, riĩre yosene átiri, Dios busurica tutire yayewẽñupĩ. Bairi to macããna camasã nipetiro cũãrẽ na yayewẽñupĩ Moisés tie riĩ oco mena asuriquere. ²⁰ Bairo áti yaparo, atore bairo na ïñupĩ: “Cawãma wãme mujãã camasãrẽ Dios cã caáticũrĩjẽ merẽ ãni jũgoya,” na ïñupĩ. ²¹ Apeyera tunu Moisés puame nipetiro Dios ya wii santuario, bairi ñubuerique macããjẽ cũãrẽ tie riĩ mena yayewẽñupĩ tie buire. ²² Moisés ãnacũ cã caátiroticũrĩqũẽ caĩquetibujuro puamata, riĩ jãgori mena jeto dise ùnie nipetiro jãñurĩpũa caroa wãme ñumasĩña Dios cã caĩñajorore. Waibutoare na capajĩãẽtĩcõãta, rorije na caátie wapare Dios cã camasiriyobojapee maniña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Bairo cabairoi, waibutoa riĩ joemugõrĩqũẽrẽ bonucũñupã. Camasã na caqũẽnorĩqũẽ ãmurecõopũ caãnie macããjẽrẽ caãnicõñaqueyorijere, “Caroa wãme nimasĩña Dios cã caĩñajoro,” ïgarã, bairo ásupũ. Bairo na caátinucũmiatacũãrẽ, ãmurecõo macããjẽ puame ati yepapũ camasã na caátie netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ùnierẽ boya. ²⁴ Torecũ, Cristo ati yepa macãã wii santuario wiire jããrĩcãrõ ùnoa, santuario ãmurecõo macãã wii puame roquere jããñupĩ. Áti yepa macãã wii camasã na caqũẽnorĩcã wii ãmurecõopũ caãni wii macããjẽrẽ bairo caãnicõñaqueyori wiire jããẽsupĩ. Ti

wii ʔmʔrecóopu caāni wiire jāārī yua, Diopure marī jēnibojagu jāāñupī. ²⁵ Jesucristo jīcānia jāāñupī ʔmʔrecóopu caāni wiire. Ati yepa macāācū sumo sacerdote roque tocānacā cūma waibutoa riī mena jejāānucūñami santuariopu. Tie riī cū yaye mee, waibutoa riī mena pʔame roque jee jāānucūñami. ²⁶ Tore bairo átaje caānipee caāmata, Cristo capee tocānacā cūma riacōā ninucūbujioñmi ati yepare Dios cū caqūēnorō beropuina. Bairopu, tore bairo átaje caānipee mee niña. Ati yutea catasari yuteare Cristo pʔame cū majū yucpāipū jīcānia riajānañupī, cū yarā caāniparā yaye wapare na netōōbojagu. Pʔgani cārō cū carianemopee mee niña. ²⁷ Bairi marī camasā cūā jīcānia marī riagarā. Marī cabaiyasiro bero, Dios nipetiro marī caátajere marī iñabeseñmi. ²⁸ Torea bairo Cristo cūā jīcānia yucpāipū riayupī, capāārā camasārē na carorije wapare regu. Cabero bauetaguñmi tunu. Rianemogu mee, cū yarā cūrē cacoterārē na jeāgu buiaetaguñmi tunu.

10

¹ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē pʔame Dios camasārē caroare cū cajopee mee, tiere caānicōña queyojūgorije niña. Bairo cabairoi, ni jīcāñ ūcū tocānacā cūma waibutoa riī wāme jetore cū cajoemugōjorotirique jūgori ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo caācū baimasētīñami. ² Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caānorē bairo camasā na carorije wapare carepeyomasīata, pʔgani cārō roro na caátajere tūgoñanemoetibujioricarāma. Pʔgani cārō waibutoa riī cūārē joemugōjo rotietibujioricarāma. ³ Bairopu, atie waibutoa riī mena joemugōjorique pʔame camasā na carorije wapare tocānacā cūma na catūgoñanemopeere bairo niña. ⁴ Merē marī masīña: Waibutoa toroa, bairi chivoa riī pʔame camasā na carorije wapare jīcānia na cosenetōōmasētīña.

⁵ Torecū, Jesucristo ati yepapū cū cabuiaetaparo jūgoye atore bairo qūñupī cū pacū Diore:

“Mū pʔame waibutoa riire camasā na cajoemugōjonucūrījērē miñajesoroaetiya.

Bairi jīcā rupau yū mū jowu, camasā roro na caátie wapare yū majū na yū canetōōbojaparore bairo ī.

⁶ Camasā roro na caátie wapare regarā, waibutoare pajīārī bero, na riire na cajoemugōjonucūrījērē miñajesoroaetiya.

⁷ Torecū mūrē ñiña: Atoa yū āniña mū ya tutipū na caīwoatujūgoyecutatorea bairoa, yūre mū carotiricarore bairo átiḡ,” qūñupī Cristo cū pacure.

⁸ Moisés ānacū tore bairo cū caátitroticūrīqūē caānie caānimaatācūārē, “Dios pʔame, camasā roro na caátie regarā, waibutoare pajīārī bero, na riire na cajoemugōjonucūrījērē miñajesoroaetiya,” qūñupī Jesús Diore.

⁹ Cabero qūñemoñupī Jesús tunu: “Atoa yū āniña, yūre mū carotiricarore bairo átiḡ.” Atore bairo qūñu iñupī: “Tirāmupure cabucū rotirique waibutoa riire joemugōjorique ūnierē jānarī bero, cawāma wāme camasārē caroaro mū caátibojapeere átiḡ yū baiya,” qūñu iñupī Jesús. ¹⁰ Jesús pʔame cū pacū Dios cū carotirore bairo ásupi. Bairo átiri, cū majūā jīcānia yucpāipū riayupī. Pʔgani cārō cū carianemorō boesupa camasā na canetōpeere. Tore bairo Jesús cū caátie jūgori, cū yarā caroarā majū marī ānio joroque ásupi Dios.

¹¹ Nipetiro judío majã yarã sacerdotea tocãnacã rûmũ waibutoa rii wãme jetore joemugôjonucũñama. Tie bairo na caátie di rûmũ ûno camasã na carorije wapare jïcãnia canetôomasîetîmiatacũârẽ, tore bairo átinucũñama sacerdote majã. ¹² Jesucristo pũame roque camasã roro na caátie wapare netôôyaparo etagu, cũ majũã jïcãnia yucupãipũ riayupi. Pũgani cãrô tunu cũ carianemorô boesupa camasã na canetôpeere. Áti yaparori bero, umurecóopũ ásúpi, cũ pacũ Diotũ cariape nugôãpũ ruiácú. ¹³ Topũ ruicotei átiyami mai, cũ pacũ, Jesús pesuare cũ canetôncãrô ûno. ¹⁴ Jesús cũ majũã yucupãipũ cũ cariarique jũgori ñe ûnie cawapa mânarẽ bairo caãna na ânio joroque na ásupi Jesús Dios yarã caãniparãrẽ. Na pũame tocãnacã rûmũa tore bairo jeto ânicôã ninucũgarãma.

¹⁵ Tie cariape caãnoina, Espíritu Santo cũã atore bairo marĩ ĩ quetibũyami: “Atore bairo ĩñami Dios:

¹⁶ ‘Tĩ yũtea caãno yũ yarãrẽ cawãma wãme na yũ caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catũgoñarĩjẽpũ yũ caroticũpeere na tũgoñao joroque na yũ átigu. Bairo yũ caáto, yũ caroticũrĩjẽrẽ borã, tiere caroaro cariape átigarãma.

¹⁷ Na, roro na caátajere masiriyori bero, pũgani tunu tiere yũ tũgoñanemoetigu,’

ĩñami Dios,” marĩ ĩ quetibũyami Espíritu Santo.

¹⁸ Bairi roro marĩ caátajere netôôrĩqũẽ caroaro cariape majũ caãmata, ape wãme waibutoa rii marĩ cajoemugôjorotirije ûnierẽ marĩ boetibujiorã.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Bairi yũ yarã, Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique jũgori âmerẽ Dios ya wii santuariore cajããetarãrẽ bairoa cûrẽ uwiricaró mano cũ mena marĩ busumasĩña. ²⁰⁻²¹ Dios ya wii templo wiipũ jutii asero êñotaricaró jũgoye Dios cũ caãni arũapũ sumo sacerdote cũ cajããetaro bero cajããusarãrẽ bairo marĩ âniña. Marĩ sumo sacerdote Jesucristo cũ cariarique jũgori cũ pacũ Dios cũ caãnopũ marĩ ájũgonũ átiyami. Cũ berore marĩ áusagarã marĩrẽ cacationucũparopũ. Jesús marĩ sacerdote catutuaũ majũ Dios ya wii umurecóo macã wii jope tãpũ marĩrẽ cotei átiyami. ²² Bairo marĩrẽ cũ cacoterói, marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽ mena cũ pacũ Dios tãpũ marĩ etaroa. Nucũbugorique mena ĩtoricaró mano, bairi tunu tũgoñatutuarique mena uwiricaró mano Diotũ marĩ etaroa marĩ yeripũ mena. Marĩ rupaurẽ oco caroa caũgueri manie mena cosewericarorea bairo roro marĩ caátajere care ecoricarã ânirĩ, Diotũ caetaparã majũ marĩ âniña marĩ yeripũ mena. ²³ “ ‘Mũjããrẽ yũ netôôgu,’ cũ caĩrĩcãrôrẽã bairo marĩ netôôguĩ,” caĩrã ânirĩ tiere marĩ masiritieticôãrôã pũgani tũgoñarĩcãrô mano. ²⁴ Bairo pũame marĩ boyã: Tocãnacãũpũa marĩ yarã aperãrẽ na marĩ juátinemoto, âmeo mairĩqũẽ caroa macããjẽrẽ na masĩnemo joroque ĩrã. ²⁵ Marĩ, Diore caĩroarã marĩ cañubue neñanucũrôpũre aperã marĩ menarẽ neñaetinucũñama. Narẽ bairo marĩ baietiroa. Marĩ pũame roque jïcãrô tũgoñatutuaũ joroque marĩ âmeo átiroa. Bairoa nemojãñurô marĩ âmeo áticôã ninucũgarã mai, “Marĩ Quetiupau cũ caetapa rûmũ cõñarô baiya,” caĩrã ânirĩ.

²⁶ Cajũgoyepũ marĩ Quetiupau Jesús quetibũjurique caroaro cariape ãnajẽrẽ masĩmirãcũã, pũgani tunu roro marĩ caáticôãmata, marĩ carorije wapa netôônemo masĩã maa. ²⁷ Bairo roro marĩ caáticôãmata yua,

uwirique mena Dios cū caĩñabesepa rāmūrē cacoterārē bairo marĩ tu-abujiorā. Aperā cū pesua caāna tutuaro caūrō, caūpetietopu cayasi-parārē bairo marĩ tuabujiorā. ²⁸ Apeyera tunu, ni jĩcāu ũcū Moisés ānacū cū caroticūrĩqũrē caāpeire, pugarā, o itiarā cārē na cabusujāata, iñamairĩcārō mano cū pajiĩarocamasĩñama judío majā. ²⁹ Caroarō tũgoñāna mai: Netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi Dios cū macū Jesure caĩñaterā roquere. “Cristo, Dios macū cū cariarique jũgori roro marĩ caátaje wapare netōñupĩ,” marĩ i masĩña. Bairo noa ũna cū cariarique jũgori na carorije wapare canetōecoparā nimirācūā, cū riire, “Cabũgoro macāājē niña,” na caĩata, na yaye wapa popiye tāmũogarāma. Tunu bairoa Espĩritu Santo camasārē cajuácū cūārē roro na caĩrjē jũgori popiye majũ tāmũogarāma. ³⁰ Tunu atore bairo marĩ masĩña marĩ Quetiupau Dios cū caĩrĩqũrē: “Yũ roque caĩñabesepau yũ āniña. Yũa, carorije caānarē popiye na baio joroque yũ átigu,” iñupĩ. Tunu apero Dios cū caque-tibũjoropu atore bairo iñupĩ: “Marĩ Quetiupau Dios cū yarā na caátajere iñabesegumi.” ³¹ jBairi Dios caānicōāninucūũ roro caānarē popiye na baio joroque cū caátipee roque cauwiorije majũ niña!

³² Mujāa puame roque mujāā caātiāni jũgoriquere tũgoñanemoña tunu. Tiera masiritieticōāña. Jesucristo yaye cariape macāājē que-tire mujāā catũgousaricarō bero, aperā roro majũ mujāārē na caátaje to āniniatācūārē, tũgoñaenarē bairo tiera mujāā tũgoñanetōcōāñupā. ³³ Jesucristo yarā mujāā caānoi, jĩcāārā mujāā mena macāānarē nipetiro camasā na caĩñajoro roro na i epeyupa aperā camasā. Popiye na baio joroque na ásupa. Aperā mujāā mena macāāna popiye cabairārē na iñarĩ butioro bopacooro na iñañupā. ³⁴ Preso jorica wiĩ na cacũrericarā cūārē na mujāā iñamaiñupā. Tunu bairoa mujāārē, mujāā yaye apeye ũnierē roro majũ na caēmamiatācūārē, yerijōrō mena mujāā ānicōāñupā. Ũmũrecōopu caānicōānie mujāā cacũgopee nocārō caroa caānimajũrĩjē puamerē tũgoñarĩ, bairo mujāā baiyupa.

³⁵ Torenā, Jesucristo mena mujāā catũgoñatutuarijere jānaeticōāña. Tie jũgori caroarō majũ mujāā cabaipee ānigarō. ³⁶ Jesucristo yarā ānirĩ popiye mujāā bainemogarā. Bairo cabairā nimirācūā, roro mujāārē na caātiere tũgoñaenarē bairo tũgoñanetōcōāña, Dios cū caborore bairo mujāā caátimasĩcōāniparore bairo ĩrā. Bairo ána, cū caĩjũgoyeticũrĩcārōrēā bairo tie caroare mujāā bocagarā. ³⁷ Bairo cabairo jũgori atore bairo iña Dios ya tutipũ cūārē:

“Yoaro mee majũ átigumi caatĩpau puame. Yowoetigumi.

³⁸ Ni jĩcāu ũcū yũ caĩñajoro carorije cawapa mácūrē bairo cū caānigaata, yũ mena tũgoñatutuacōā ninucũgumi.

Yũ yayere cajānarĩcũ puamerē cū ñiñajesoetiya,” i quetibũjuya Dios ya tutipũ.

³⁹ Marĩ puame roque tiera cajānarĩcārārē bairo marĩ baietiya. Bairi caūpetietopu caápārārē bairo marĩ baietiya. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori, Dios cū canetōōrĩcārārē bairo caāna marĩ āniña.

11

La fe

¹ Dios mena tũgoñatutuarique atore bairo niña: “Marĩrē caroarō cū caátipeere marĩ jogumi cū caĩrĩcārōrē bairo,” cariape marĩ caĩcotemasĩrĩjē niña. Caroarō marĩrē cū caátipeere mai iñāetimirācūā, pugani tũgoñarĩcārō

mano cariape cū caīrījērē marī catūgoñarījē niña. ² Tirūmupū macāāna marī ñicūjāā ānana Dios mena cariape na catūgoñatutuarique jūgori na iñajesoyupi Dios.

³ Marī pūame Dios mena tūgoñatutuari, atore bairo marī ī masiña cū caātijēñojūgoriquere: Ati yepa nipetiro macāājērē to baibuaetao joroque ásupi Dios cū cabusari risero mena. Bairi ati yepa macāājē nipetirije Dios cū caátaje marī caīñarījē pūame tirūmupūre caīñamánajērē marī iñaña.

⁴ Tirūmupū macāācū Abel ānacū pūame Dios mena tūgoñatutuari, oveja waibucare pajārī bero, cū riire joemūgōjoyupi, Diore qūīroagu. Cū jūgocu Caín netōjāñurō caroa wāmerē joemūgōjoyupi Abel. Bairo Abel cū caátie jūgori Dios pūame carorije wapa cacūgoecare bairo qūīñañupī. Cū ca-joemūgōjorijere qūīñajesobojayupi Dios. Āmerē yua, Abel cū camanimi-atacūārē, Dios mena cū catūgoñatutuarique atore bairo ī quetibujugaro iña: Marī cūā cūrē bairo Dios mena marī catūgoñatutuarije boya.

⁵ Apei, Enoc cawāmecucu cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū neásupi Dios cacatirea umūrecóopū, marī camasārē bairo cū cabaiyasi-etiparore bairo ī. Ni jīcāū ūcū cū bocaesupū, jicoquei Dios cūrē cū caneátói jūgori. Dios cū cabusari tutipū atore bairo ī quetibujaya Enoc cū cabairiquere: Cū caneáecoparo jūgoye mai, cū mena cū catūgoñatutuarijere iñajesoyupi Dios. ⁶ Ni jīcāū ūcū Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Diore qūīñajeso joroque cū átimasīētīñami. Diotu caágarā pūame cariapea atore bairo na caītūgoñarō ñuña: Āniñami Dios. Tunu atore bairo na caītūgoñanemorō ñuña: Caroare na jogumi Dios cūrē caborārē.

⁷ Apei, Noé ānacū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije mena netōñupī. Mai, Dios pūame cū quetibujayupi Noérē caīñaña manie cabaipeere. Tie cabaipeere iñatemicūā, caānorē bairo tūgori, cūmua capairicare qūēnoñupī, cū pūnaa mena cabaipeere netōgu. Tunu bairoa Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori camasā ati umūrecóo macāāna cū caāni yepa caāna Diore caīroaenarē, “Mujāā yasicoagarā,” na ī quetibujamiñupī Noé. Bairi yua, ati yepa caruaripaure netōōcoasupa Noējāā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori.

⁸ Apei, Abraham ānacū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori Dios cūrē, “Ape yepapū ácūja mū yarā mena,” cū caīrījērē tūgori, caroaro cariape cū tūgoyupi. Tiera tūgori bero, cū caátóre masīētīmicūā, Dios cūrē cū cajopa yepapū ásupi Abraham. ⁹ Tunu bairoa etari bero, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori ape yepapū macāācūrē bairo átiāñupī. Waibutoa aseri mena qūēnorīcā wiiri mena āniñesēāñupī. Cū macū Isaac, bairi cū pārāmi Jacob cūā torea bairo āniñesēāñupā cū berore. “Mujāārē ati yepare yū jogū,” na ī busuyupi Dios na cūārē. ¹⁰ Abraham pūame Dios ya macā umūrecóopū caāni macā capetieti macārē ānigu, tore bairo baiñesēāñupī ati yepapūre. Dios majū cū caqūēnorīcā macārē etagu, tore bairo baicoteyupi Abraham.

¹¹ Tunu apeyera Abraham, “Yure cū caīrīcārōrēā bairo jīcā wāme rusaricaro mano yū átibojagumi Dios,” caānorē bairo cariapea ī tūgoñañupī. Bairo Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, cū, cū nūmo cūā cabutoa, capūnaacuti masīēnapū na caānimiatacūārē, jīcāū na macūcutio joroque ásupi Dios cū camasīrījē mena. ¹² Bairo bairi Dios cū camasīrījē jūgori Abraham cabucū majūpū nimicūā, macācusupi. Bairo macūcutiri bero, capāārā pārāmerā cusupi. Umūrecóo macāāna ñocōā, bairi paputiro

macããjê paa rupare cõñajĩatia mano cãrõ majũ pãrãmerã cʘsupi Abraham.

¹³ Na, yu caĩquetibujarã ãnana Dios narê cū caĩrĩcãrõrẽã bairo cabaipetirore iñaesupa ati yepapũ mai na caãni rãmurẽ. Mai, na cariaparo jũgoye tie cabaipeere masĩjũgoyecʘsupa Dios mena catũgoñatutuari majã ãnirĩ. Torena, useanirĩqũẽ mena, “Ati yepapũ caãna mee marĩ ãniña,” ĩ tũgoñañupã. ¹⁴ Bairo caĩtũgoñarã ãnirĩ, ape yepa na caãnipa yepa majũrẽ camacã ñesẽãrãrẽ bairo ãñupã. Merẽ tiere caroaro marĩ masĩña. ¹⁵ Na caãnijũgorica yepare na caĩtũgoñaata, ti yepa na caãnijũgorica yepapũa tunuábujioricarãma. ¹⁶ Tunuápéyupa. Na pũame netõjãñurõ caroa yepa majũrẽ boyupa. “Umuřecóo macãã yepare cacoterãrẽ bairo ãñupã,” ĩgu ñiña mujããrẽ. Bairi Dios, “Yu, na pacu Dios yu ãniña,” na ĩ tũgoñaboboetiya. Cū pũame merẽ na caãnipa macãrẽ qũenorĩcãrõrẽ bairo átiyucõãñupĩ.

¹⁷⁻¹⁸ Apeyera tunu, Dios pũame Abrahãrẽ, “¿Cariapea yu mena cū tũgoñatutuayati?” ĩ, cū macũ Isaare waibucure pajĩarĩ joemugõjoricarore bairo cū átirotiyupi. Abraham pũame Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori, “Mu caãtirotiore bairo yu áperigu,” qũĩesupi Diore, cū macũ jĩcãũã cū caãnimaacũãrẽ. Tunu bairoa, “Mu macũ Isaac jũgori mu pãrãmerã cutigu,” cū, cū caĩrĩqũẽ to ãnimaacũãrẽ, Dios cū caĩrõrẽ bairo átibujioyupi Abraham. ¹⁹ Abraham Dios mena tũgoñatutuari yua, “Cū camasĩrĩjẽ mena cabaiyasiricarã cũãrẽ catiomasiñami Dios,” ĩ tũgoñañupĩ. Abraham cū macũrẽ cū capajĩagaripaua Dios qũĩñupĩ: “Cū pajĩãetĩcõãña mu macũrẽ.” Bairo cū caátajere tũgoñarĩ atore bairo marĩ ĩ masĩña: “Abraham cū macũ cariacoatacu tunu cacatire bairo caãcũrẽ cū cũgoyupi tunu,” marĩ ĩ masĩña.

²⁰ Apei, Isaac ãnacũ cũã Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori cū pũnaa, Jacob cū jũgocu Esaũ cũãrẽ caroaro na cabaipeere Diopure na jẽnibojajũgoyeticũñupĩ.

²¹ Isaac macũ Jacob cũã Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori cū macũ José pũnaa tocãnacũãrẽã caroare na jẽnibojayupi Diopure. Cabucu ãnirĩ yua, cū tuericu mena tuañerĩ, Diore qũĩroayupi.

²² José cũã Dios mena tũgoñatutuari cū cabaiyasiparo jũgoye, atore bairo na ĩñupĩ israelita majãrẽ: “Ape rãmũ caãno ati yepa Egipto yepare mujãã witigarã. Bairo mujãã cawitiri rãmũ caãno, yu rupaurĩ ãnajẽ cũãrẽ mujãã neágarã mujãã caátĩ yepapũ,” na ĩ cũñupĩ José.

²³ Aperã Moisés ãnacũ pacua cũã Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori Moisés cū cabuiaro bero itiarã muipũa majũ yasiori cū cũgoyupa, cawĩmau caroúaca cū caãnoi. Dios mena catũgoñatutuarã ãnirĩ Egipto macããcũ rey, “Cawĩmarã caũmuarẽ na pajĩãrecõãña,” cū caĩrĩqũẽ caãnimaacũãrẽ, tiere uwiesupa. Cū caĩrõrẽ bairo ápeyupa.

²⁴ Moisés cũã cabucu ãcũpũ, Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori Egipto macããcũ quetiupau faraón macõ macũrẽ bairo cū caãnierẽ cũrẽ na caĩrõ boesupi. ²⁵ Bairo pũame boyupi: Dios ya poa macããna popiye na cabairorea bairo cū cũã na mena popiye baigayupi. Jĩcã yutea cãrõ carorije macããjẽ faraón ya wii useanirĩqũẽ mena na caátĩãnierẽ ĩñamicũã, tiere ĩñajegaesupi. ²⁶ Atore bairo ĩ tũgoñañupĩ Moisés: “Egipto macããna na cacũgorije cawapacutie netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ niña Dios cū cajopau Mesías queti pũame roque,” ĩ tũgoñatutuacõãñupĩ Moisés. Cū pũame Dios caroaro cū caátibojapeere masĩrĩ, caroaro mena tũgoñatutuacõãñupĩ.

27 Cabero Moisés Egipto cañiatacu acoásupi. Ti yepa macãacũ quetiupau rey cũ mena cũ caasiarijere tũgoecure bairo tiere tũgoñanetõcõañupĩ. Dios mena catũgoñatutuaũ añirĩ cũ caátipeere cariapea tũgoñajũgoyeticõã ninucũñupĩ. Dios cabauecure jicã cũ cũ caĩnamajũcõãrõrẽ bairo tiere tũgoñajãnaesupi. 28 Mai, ti yepare cũ cawitiparo jũgoye Moisés Dios mena catũgoñatutuaũ añirĩ bõse rãmu qũẽnoñupĩ jicã ñami caãno. Ti ñami caãno, oveja waibutoare pajĩarĩ bero na riĩ mena wiiri jope buire na yayewẽrotiyupi Moisés israelita majãrẽ. Bairo na átirotiyupi, camasã na camacũcuti jũgorã caũmũarẽ capajĩãũ acũ ángel cũ jããetĩcõãto ĩ.

29 Israelita majã cũã Dios mena tũgoñatutuari, Mar Rojo cawãmecuti riare netõásupa. Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori riare oco mano maarẽ bairo boporo cũ caátiaata wããpu netõásupa tiya ria capairiyare. Na bero caánã, narẽ cañegari majã egipcio majã cũã ti wãã na caátiwãrẽ na cajããpetiro bero nipetiro ruapeticoásupa.

30 Cabero israelita majã Jericó cawãmecuti macãrẽ ãmagarã, ti macã ãñotaricarõ usarõpu basa ãmejoreyuparã jicã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rãmu majũ. Bairo na caãto, Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori, ti macã ãñotarique ñaapeticoasuparo.

31 Bairi ti macã macããcõ Rahab cawãmecuco caũmũa mena caepewapatamirĩcõ Dios mena tũgoñatutuarije cacũgoo añupõ. Cõ pũame Israel ya poa macããna cõ ya macãrẽ caĩñarutiri majãrẽ caroaro cõ ya wiipu na qũẽnoñupõ, na pajĩãrema, ĩõ. Bairo Dios mena catũgoñatutuaũ añirĩ aperã cõ ya macã macããna Diore cabaibotiorã mena yasiesupo.

32 ¿Ñerẽ ñi quetibujunemocuti mujããrẽ? Dios mena catũgoñatutuari majã capããrã añupã bairãpua. Bairo capããrã na caãnoi, na nipetirore yũ quetibujupeyomasĩetĩña mujããrẽ. Jicããrã na mena macããna añupã: Gedeón, Barac, Sansón, Jefte, David, Samuel bairi aperã profeta majã cũã añupã. 33 Bairo Dios mena tũgoñatutuari ape macã macããna mena caãmeoqũẽrã cũã na ya yepare ãmamasĩñupã. Aperã cũã caroaro cariape camasãrẽ na rotimasĩñupã. Aperã Dios narẽ caroaro cũ caátipeere cãcotejutiena añirĩ tiere cũgomajũcõãñupã. Aperã cũãrẽ macãnucũ macããna yayijũãrã na na ugaetio joroque ásupi Dios, cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori. 34 Aperã cũã na wapana narẽ peero paio caũrõpu narẽ na cacũremiatacũãrẽ, ãẽsupã. Aperã cũã na wapana ñosẽrĩcãpãĩ mena na capajĩãgamiatacũãrẽ, rutimasĩñupã. Aperã cũã catutuaena caãnimirĩcãrã, Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori na wapana pajĩarĩ majã poarire na pajĩãnetõmasĩñupã. 35 Aperã carõmia cũã na yarã cariyasicoatana na caãnimitacũãrẽ, Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori tunu na catio joroque cũ caánarẽ yarãcusupa.

Aperã cũãrẽ na pesua popiye na baio joroque na átiepeyupa. “Diore mujãã catũgõusarijere mujãã cajãnaata, mujããrẽ jãã pajĩãreetigarã,” na pesua na na caĩmiatacũãrẽ, narẽ na capajĩãgaro ãñotaesupa. Dios mena catũgoñatutuarã añirĩ bairo baiyupa. “Marĩ cariaro berõpu tunu catiri roque, caroaro netõjãñurõ marĩ ãnajẽ cutigarã,” ĩ tũgoñarĩ tore bairo baiyupa. 36 Aperã Diore caĩroarã cũãrẽ roro na ĩ boyetieperi na bape epenucũñupa. Apõã wẽrĩ cadenas mena na jiyari, bairi tunu preso jorica wiiripu na cũreri roro majũ na átiepeyupa. 37 Aperã cũãrẽ ãtã rupaa mena na pajĩãrenucũñupã. Aperã cũãrẽ yisericapãĩ mena na rupaurĩ recomacããrĩ na pajure batorenucũñupã. Aperã cũãrẽ ñosẽrĩcãpãĩrĩ mena

na ñosê renucũñupã. Aperã cãã roro majũ bopacooro baiyupa. Ñe ùnie cacũgoenarê bairo noo na caboropũ áñesẽãñupã. Waibutoa oveja, o cabra aseri mena jutii jãñarĩ roro na caátipacõõrã baiñesẽãñucũñupã.³⁸ Na pũame, desierto cayucũmanopũ, bairi ãtã yucupũ, bairi ãtã opeepũ ãñiñesẽãñucũñupã. Bairo bopacooro baiñesẽãmirãcũã, Dios cũ caĩñajorore caroarã cañurã majũ ãñupã. Bairi ati yepapũ macããna watoare na caãno jesoesusupa. Dios tupũ na caãno roque ñuñupã.

³⁹ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ùcũ na mena macããcũ Dios narẽ caroaro cũ caátigariquere cũgopetiesupi. Dios pũame, “Yũ mena cariapea tũgoñatutuayama,” ĩ masĩmicũã, narẽ cũ caátigaricarore bairo na átipteyoesupi mai. ⁴⁰ Atoore bairo boyupi Dios: Ti yũteapũ macããna cũ caĩjũgoyeticũrĩqũẽrẽ caroaro na catũgoñacoterore boyupi. Na pũame, “Marĩ ape tuti macããna cũrẽ caĩroari majã mena jĩcãrõrẽ bairo Dios netõjãñurõ caroare cũ caátipeere na cũgopetimasĩato,” ĩ, caroaro na catũgoñacoterore boyupi.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Bairi marĩ jũgoye caãnana capããrã Dios mena catũgoñatutua ĩñorĩcãrãrẽ camasĩrã ãñirĩ nipetirije marĩrẽ roro marĩ baio joroque caátie, bairi roro camasã marĩ caátie macããjẽ, caroaro caãnimasĩrotietie ùnierẽ tocãrõã marĩ jãnacõãgarã. Tiere jãnarĩ, Dios mena tũgoñatutuari, ati yepapũ marĩ caãno ùno mai, cariapea tũgoñaenarẽ bairo tiere marĩ tũgoñanetõcõã ãnigarã, marĩ caátóre marĩ caetaparo jũgoye. Caatari majõcũ ñe ùnie cũ wãmorẽ cũgoecũ ãcũ caroaro mena atũmasĩñami, cũ caatuẽmuetaro bero cũ cawapatapeere camasĩ ãñirĩ. Torea bairo marĩ cũãrẽ caroaro boya. ² Jesucristo jĩcãũrẽã cũ marĩ catũgoũsaro ñuña. Cũ, Jesucristo jetoa marĩ catũgoñatutuari wãmerẽ cajõũ majũ niñami. Bairi cũ jũgori nipetiro cũ mena catũgoñatutuarãrẽ ñe ùnie carorije camãna, jĩcãrõ tãni caroarã majũ na ãnio joroque caãcũ niñami. Jesús pũame bopacooro netõrõ baiyupi yucupãipũ. Tipãipũ riaũ, roro bopacooro cũ cabaipere tũgoñabobori, tie cũ cariapeere eñotari, “To baieticõãto,” ĩẽsupĩ Jesús. Cũ pũame cũrẽ popiye cũ baio joroque na caãto bero, nocãrõ majũ caroaro useanirĩqũẽ mena yerijõrõ cũ caãnipere masĩrĩ popiye cũ cabairiquere netõmasĩñupĩ. Bairo bairi bero, Dios carotimasĩ cũ caruirotũ cariape nũgõã pũame ruiásupĩ Jesús.

³ Mai, Jesús ati yepapũ cũ caãno, carorã cũrẽ popiye baio joroque caãnarẽ roro na átiãmeesupi. Cariape cũ caátĩãnierẽ caroaro marĩ tũgoñagarã. Bairi mũjãã popiye baimirãcũã, useariteticoãña. Jutieticoãña mũjãã caátĩãnie caroa macããjẽrẽ. ⁴ Carorijere caboenarẽ bairo ãna, Jesucristo cũ catãũorĩcãrõrẽ bairo roro majũpũrã mũjãã tãũoetimiña mai. Carorã cañuena mũjããrẽ roro mũjãã pajĩãreetiyama mai bairãpũa. ⁵ ¿Dios, mũjãã cũ pũnaa majũrẽ bairo caãnarẽ mũjãã cũ caĩbeyoriquere merẽ mũjãã masiriticoati? Cũ ya tutipũ atore bairo ĩ woaturotiyupi Dios: “Macũ, ĩñateeticoãña mũ yũ cabeyorijere.

Mũrẽ yũ catutiri rãmũ caãno tiere tũgori useariteticoãña.

⁶ Yũa, capacũ ãñirĩ yũ camai ĩñarã yũ pũnaarẽ cariape na yũ beyomasĩña. Bairi tunu yũ macũrẽ bairo caãcũrẽ tutuaro mena cũ yũ quetibũjũ masĩña, caroaro cũ áparo ĩ,”

ĩ quetibũjuyupi.

⁷ Bairi mujãã puame Dios, mujããrê cû cabeyorijere tûgousaya. Bairo mujãã catûgousaata, cû pûnaa majûrê bairo mujãã átigumi. Ni ûcû camacûcû camasî cû macûrê cû beyoeticoa baicûmi. Torecû, marî Pacû Dios cûã marî beyomasîñami. ⁸ Bairo mujããrê cû cabeyoeticôata, cû pûnaa mee mujãã ânibujiorã. Capacû mânarê bairo caãna mujãã tuabujiorã. ⁹ Apeyera marî, cawîmarã marî caãno, marî pacûa marî beyonucûwã. Tie na caîbeyorijere nucûbugoro marî tûgonucûwã. Bairo cabairicarã caãna nimirãcûã, ¿dopêîrã marî Pacû Dios puamerê cû cabeyorijere marî tûgousaetiyati? Cû puame roquere netôjãñurô nucûbugorique mena cû caîrîjêrê tûgousarotiya, caroa yeri pûna mena ânigarã. ¹⁰ Ati yepapure nocârô yoari yutea mea marî caânipeere marî pacûa marî beyo âninucûñama. Na camasîrô cârô marî beyonucûñama. Bairo na caátimiatacûãrê, netôjãñurô cariape beyomasîñami marî Pacû Dios roque, cûrê bairo caroarã marî caâniparore bairo î. ¹¹ Dise ûnie marîrê tutuaro mena na cabeyorije useanirô marî áperiya. Marî yapapua joroque marî átiya tipau jetore bairopûa. Cabaimiatacûãrê, caberopû tie na caîbeyorijere cariape mena marî catûgousaata, caroaro cariape yerijôrô marî ânimasîgarã.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹²⁻¹³ Bairi cû ricaari, cû ñicããrî catutuaecû, Dios cû camasîrîjê jûgori tunu cû cacatinemorôrêã bairo mujãã cûã Dios cû camasîrîjê jûgori cû mena tûgoñatutuanemoñã tunu. Caroaro cariape áticôã ninucûña. Ricaati átiñajêrê jãnacôãña.

¹⁴ Nipetiro camasã mena caroaro yerijôrô ânajêcusa. Tunu bairo carorije wapa mânarê bairo ânajêcusa. Carorije wapa cacûgorã puame marî Quetiupaure îñamasîêtîgarãma. Caroa yeri pûna cacûgorã roque qûñîgarãma. ¹⁵ Mujãã majû tûgoñatutua joroque âmeo ása, tocãnacãûpûa mujãã mena macããna Dios tupû na caêmuetamasîparore bairo îrã. Bairi ni jîcãû ûcû mujãã mena macããcû rorije caáticotei cû manicôáto. Rorije caácû cû caãmata, rorije na áticotebujioumi camasârê. ¹⁶ Ni jîcãû ûcû mujãã mena macããcû roro cû rupau caborore bairo cû átiepeeticôáto. Tunu bairoa Dios yaye caroa wãmerê, “Cabûgoro macããjê niña,” caîrãrê bairo baieticôãña. Esaú ânacûrê bairo baieticôãña mujãã. Cû puame cû pacû cû camacûcutijûgoricû ânirî, cajûgocure bairo cû cabaiânipeere cûgoyupî. Bairo caãcû nimicûã, tiere, “Cabûgoro macããjê niña,” caîrê bairo baiyupî. Jîcã bapa ugarica bapa jûgori cajûgocure bairo cû caânierê wapatiyeyupî cû baire. ¹⁷ Merê mujãã masîña tie bero cû cabairiquere. Dios Esaure caroare cû cajopeerê cû pacû cû caîquetibujuro butioro tûgogamiñupî. Bairo cû cabomiatacûãrê, cajûgocû cû caânierê cû baire cû cawapatirerîcaro jûgori cû yumasîêsupi cû pacû. Tutuaro mena otimicûã, cajûgocure bairo cû caânimirîqûêrê tunu cûgomasiêsupi Esaú.

¹⁸ Mujãã, marî ñicûjãã israelita majã ânana na caîñarîcã wãme ûnierê mujãã îñaesupa. Na puame Moisés ûtãûpû cû caânitoye, îñañupã ûtãû paio caûrôrê. Tie caûrîjê buseri jûgori canaitîãrîjêrê îñañupã. Tunu bairoa wîno cûã tutuaro capapurijere îñañupã. ¹⁹ Tunu bairoa marî ñicûjãã israelita majã ânana na catûgorica wãme ûnie trompeta tutuaro cabusûro cârô Dios cû cabusûocajorique cûãrê mujãã tûgoesupa. Bairo mujãã cabaimiatacûãrê, na puame roque tie busurique paio cauwiorijere tûgoyupa. Bairo uwiri, Dios narê yoaro cû cabusûânorê boesupa. Tocãrôã cû jãna rotiyupa Diore. ²⁰ Dios cû caroticûrîqûêrê dope átiñâtietimirã, tore

bairo ñupã Diore. Mai, atore bairo ñuparõ Dios narẽ cû caátiroticũrĩqũẽ puame: “Ni jĩcãũ ùcũ ati ùtãũrẽ capeañaurẽ ùtã rupaa, o ãpõã besuro mena cû pajĩãrocacõã rotiya. Ni ùcũ waibucũ ùcũ cũãrẽ tore bairo átirotiya,” ñuparõ. ²¹ Nocãrõ majũ ñña acuarique caãnoi, Moisés cû majũ cũã atore bairo ñupĩ: “Butioro uwiri yũ nanacũpũ,” ñupĩ.

²² Mujãã roque narẽ bairo mujãã baietiya. Ùmurecóopũ caãni ùtãũ buipũ caãni macã Jerusalén cawãmecuti macã Dios cacaticõãninucũũ ya macãpũ caãniparã majũ mujãã ãniña. Aperã cũã nocãrõ capããrã majũ Diotũ macããna ángelea majã neñapori Diore cabasapeorã na caãnopũ caãniparã mujãã ãniña. ²³ Tunu bairo Dios pũnaarẽ bairo caãna, caãnijãgorã ùmurecóopũ Dios ya pũrõpũ cû yarã caãnarẽ cû cawoaturicarã na caneñarõpũ caãniparã mujãã ãniña. Dios camasã nipetiropũre cañĩabesei majũ tũpũ mujãã etagarã. Caroarã na ãnio joroque cû caátana tũpũ mujãã etagarã. ²⁴ Tunu bairo Jesutũ mujãã etagarã, caroa wãme cawãma wãme marĩrẽ caátibojacũrĩcũ tũpũ. Jesús puame yucũpãipũ cû cariarique jãgori cû rii mena marĩ carorije wapare cosericarore bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi. Abel cû carĩ rerique puame ãmeoqũẽ ãmerĩqũẽrẽ bairo átaje tuyayupa. Bairi Abel ãnacũ cû carĩ rerique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ãñupã Jesús yaye rii puame roque.

²⁵ Torecũ, Jesús marĩrẽ caquetibũjure caroaro cû marĩ tãgousagarã. Moisés ati yepa macããcũ ãnacũ Dios yayere marĩ ñicũjãã ãnanarẽ cû caquetibũjnetõrĩjẽrẽ tãgogaesupa. Bairi dope bairo netõmasĩẽsupa. Marĩ roque na netõjãñurõ bairã majũ marĩ netõmasĩẽna, ùmurecóopũ macããcũ marĩrẽ cû caquetibũjugarijere marĩ catãgogaeticõãta. ²⁶ Tirãmũpũ ji yũteapũre Dios cû cabũsũro jãgori ati yepa tutuaro to yuguio joroque ásupi Dios, Moisés ãnacũ cû caãni yũteapũre. Bairi ãmerẽ tunu atore bairo ñnemoñami Dios: “Pũgani cãrõ tunu yũ cabũsũrije mena ati yepa to yuguio joroque yũ átigu. ãmerẽ ati yepa jeto meerẽ, ùmurecóopũ cũã to yuguio joroque yũ átigu,” ññami. ²⁷ Bairo cû caĩata, atore bairo ñũ jĩcãmi Dios: Ati ùmurecóo macããjẽ nipetiro cû caátaje, yepa cayuguirije ùnie mena yasipeticoagaro. Bairo ati ùmurecóo macããjẽ nipetirije cû caátajere cû cayasiero bero yua, Dios marĩ Quetiupau cû caãno macããjẽ jeto tuagaro.

²⁸ Dios cû carotimasĩrĩpau, marĩrẽ cû cacũbojaripau jeto tuagaro. Bairo tiere tãgoñarĩ, Diore, “Mũ ñũjãñũña jãã mena,” marĩ caĩbasapeoro ñũña. Torecũ, caroaro cariape átiãnajẽ, cãrẽ ñroarique Dios cû cañĩajesori wãmerĩ majũrẽ marĩ caátĩãno ñũña. ²⁹ Peero tutuaro mena caũrĩ peero apeye ùnierẽ caũrerorea bairo Dios cũã tutuaro mena marĩ carorije wapare cañĩabesemasĩ majũ ññami.

13

Cómo agradecer a Dios

¹ Mujãã puame jĩcãũ pũnaa na caãmeomairõrẽ bairo mujãã cũã ãmeo majãñaeticõãña. ² Tunu bairoa aperã camasã mujãã ya wii cañĩañesẽãrã cũãrẽ caroaro mena na bocári na qũẽnonucũña. ¡Tame, mujãã mena macããna jĩcããrã, ángelea majãrẽ camasĩẽna nimirãcũã, caroaro na bocári na qũẽnoñupã na wiiripũ!

³ Preso jorica wiipũ caãna cũãrẽ na mujãã masiritiepa. Mujãã cũã preso jorica wiipũ caãna mena ãnarẽ bairo tãgoñaña. Na juátinemoña. Roro caátiecoricarã cũãrẽ na tãgoñaña. Ape rãmũ mujãã cũã narẽ bairo mujãã tãmũobujiorã, ati yepapũ mujãã caãni rãmũ caãno. Bairi na ññamairotiya.

4 Tunu apeyera cawāmo jiyaricarārē nipetiro na mujāā caññanucūbugoro ñña. Roro āmeo átiepeeticōāña. Caroa wāme átaje jetore átiāña. Dios puame ññabesegumi roro caāmeo átieperi majārē. Canumocuna, canumo mána cūa roro na caátie jūgori popiye na baio joroque na átigumi Dios.

5 Dineru pūrōrē cabonetōrārē bairo baieticōāña. Āme ati yepapū āna, mujāā cacūgorije mena yeri ññucōāña. Atore bairo Dios cū caññicā wāmerē tūgoñña: “Mujāā yu aweyoetigu. Mujāā yu juáatinemonucūgu,” ĩñupī Dios.

6 Bairi yua, pugani cārō tūgoññicārō mano atore bairo marī ĩ masīña:

“Marī Quetiupau marī juáatinemogumi.

Bairi ni jīcā ũcū yure roro caátigaure yu uwietiya,” marī ĩ masīña.

7 Bairi mujāārē caññubuejūgori majā, aperā Dios yaye quetire mujāārē caquetibujaricārā na cabairique cūārē caroaro tūgoñña. Na puame popiye baimirācūā, Jesucristo mena tūgoññatutuacōāñupā na cariarī rūmupū. Mujāā cūa Jesucristo mena na catūgoññatutuaricarorea bairo cū mena tūgoññatutuacōā āninucūña.

8 Jesucristo caññijūgoripapūa caroaro cariape caācū āñupī. Āme cūārē bairoa nicōā ninucūñami. Bairi cūa nicōā ninucūgumi tocānacā rūmua. Cū yeri cū catūgoññarījē wasoetiya. 9 Bairi mujāā nipetiro ape wāme quetibujarique ũnierē tūgoññaticōāña. Dios cū camairījē mena yeri tutuarā marī ānio joroque caāto ñña. Ugarique wāmerē besecōñarī na caugarotirore bairo marī caāto mee, marī yeri tūgoññatutua joroque marī átiya. Tie caátitiririje dope átimasīā maniña, caññumiatacūārē.

10 Marīā, Jesucristo yucupāipū cū cariarique jūgori ape wāme waibucū joemugōjoriquere cacūgorārē bairo marī baiya. Nipetiro sacerdote majā tirūmupū macā santuariore capaacoteri majā ũna puame roque jīcā wāme ũno cūgomasiētīñama marī canetōñicā wāmerē. Moisés ānacū cū caátitotiricūñarē na cabonetōrō jūgori, marī, Jesucristo ya poa macāāna mena narē ānimasīā maa. 11 Bairi sumo sacerdote jeto waibutoa riire santuariopū jeāmasīñami, roro camasā na caátie wapare Dios cū camasiriyobojaparore bairo ĩ. Waibutoa rupauri ānajē puamerē ti arua santuario camano, ti macā jūgoyepū tiere joenucūñupā. 12 Torecū, Jesús cūa roro yucupāipū cū cariarī rūmurē, macā camanopū riayupī, cū ya poa macāānarē cū riī jūgori carorije wapa mána caroarā Dios ya poa macāāna majū na āmarō ĩ. 13 Bairi cabucū wāme átajere jānarī marī cūa Jesús cū cabairicarorea bairo popiye baimirācūā, tiere tūgoññanarē bairo marī catūgoññanetōrō ñña. Marī Quetiupau Jesure roro popiye cū na caátatorea bairo marī cūārē aperā roro marī na caátieperijere marī ēñotaetigarā. 14 Marīā, ati yepapūre jīcā macā tocānacā rūmua caānicōāninucūpā macārē marī cūgoetiya. Bairi ape macā Dios ya macā tocānacā rūmua caānicōāninucūpā macārē camacārānārē bairo caāna marī āniña.

15 Bairi tocānacānia marī Pacū Diore, bairi Jesucristo cūārē basape-
orotiya. Marī cabasapeorije waibutoa riire marī cajoemugōjorije ũnie
niña. Bairi marī risero mena, “Jāā Pacū, mū ñumajūcōāña jāā mena,”
cū marī caībasapeope niña. 16 Caroa wāme camasā mena átiāñarē
masiritieticōāña. Tunu bairoa aperā camasārē mujāā cacūgorije mena
na cabopacarijere na juáatinemonucūña. Tie waibucū riire joemugōjorārē
bairo mujāā caátie niña. Tie ũnie roquere ññajesoyami Dios.

¹⁷ Torena, mujããrẽ carotiri majãrẽ caroaro mena na yuya. Caroaro mena na carotirijere ása. Na pũame yerijãrĩcãrõ mano caroaro ññacotenucũñama mujããrẽ. “Marĩ paarique cũãrẽ ññabesegumi Dios,” ñ tũgoñarĩ, tore bairo átinucũñama mujããrẽ carotiri majã pũame. Bairi mujããrẽ carotiri majã na caññajesoparo ñurõ caroaro mena na paabojanucũña. Mujãã capaarijere na ññajesotio joroque ápericõãña. Bairo mujãã caápericõãta, ñe ñnierẽ caáperãrẽ bairo mujãã tuabujiorã.

¹⁸ Bairi apeyera tunu, jããrẽ Diopũre mujãã jẽnibojagarã. Pũgani tũgoñarĩcãrõ mano jãã masĩña merẽ caroaro yerijõrõ jãã catũgoñarĩqũẽ cãtiere. Nipetiropũre caroaro cariape jãã caátĩanimasĩpeere jãã boya.

¹⁹ Bairi apeyera Diopũre yũ mujãã cajẽnibojanucũrõ yũ boya. Bairo yũ mujãã cajẽnibojaro, mujãã tũpũ yoaro mea tunu yũ ãnio joroque Dios cã áparo ñrã, yũ mujãã jẽnibojawa.

Bendición y saludos finales

²⁰ Dios pũame caroaro yerijõrõ caññajẽcũcũ ñĩñami. Tunu bairoa marĩ Quetiupañ Jesucristore cariaccoatacũ cã caññimiatacũãrẽ, tunu cã catio joroque caátacũ ñĩñami. Marĩrẽ, oveja coteri majõcũre bairo caãcũ, Jesús cã cariarique jũgori cawãma wãme Dios cã yarãrẽ cã caátibojarique caññicõãninucũpeere cañnorẽ bairo to tuao joroque caátacũ ñĩñami Dios.

²¹ Bairo caátacũ pũame nipetiri wãme mujããrẽ jĩcãrõ tũni ñe ñnie wapa cacũgoenarẽ bairo caãna mujãã cã áparo. Bairo cã caato, nipetiro cã cabori wãme ñnie jetore caroaro mujãã átimasĩgarã. Bairi marĩrẽ cã caátigari wãme cãrõ marĩ cã áparo Jesucristo jũgori. Bairi atore bairo marĩ ñña: “Jesucristore marĩ cabasapeorije to petieticõãto. Bairoa to baiáto,” marĩ ñña.

²² Yũ yarã mujããrẽ ññña: Atie queti petoaca mujããrẽ yũ caque-tibũjwoatujorijere caroaro yerijõrõ tũgopeoya.

²³ Bairi apeyera, atiere mujãã camasĩrõ yũ boya: Marĩ yañ Timoteo cũã merẽ preso jorica wiipũ caññimiatacũ witiyupi. Bairi ato yũtũ tãmurĩ cã caetaata, cã mena yũ atĩgũ mujããrẽ yũ caññañatĩ rãmũrẽ yua.

²⁴ Bairi nipetiro mujããrẽ cajũgoñubueri majã, aperã Dios ya poa macããna nipetiro cũã na ñuáto. Ati yepa Italia yepa macããna cũã mujããrẽ ññtioro ñurotijoyama.

²⁵ Mujãã nipetirore caroa macããjẽ, caroare cã jonemoáto Dios. Tocãrõã ñña atie yũ cawoaturije.

Carta de SANTIAGO

Saludo

¹ Yu, Santiago, marĩ Pacu, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena na paabojari majõcu añirĩ, ati carta mena mujãärẽ woajou yu átiya. Mujãä, Israel yepa macãäna, puga wãmo peti rupore puga pëñirõ cãnacã poari majũ caänimiriãrã, ämerẽ nipetiropu caábataricarãrẽ mujãä woajou yu átiya.

La sabiduría que viene de Dios

² Mujãä, yu bairãrẽ bairo caäna, yu yaye quetire tãgopeoya mai: Ape rãmu mujãärẽ roro tãmuorĩqũẽ caetaata, tie mena tãgoña yapapuaet-icõãña. Tiene useanirĩqũẽ mena mujãä catãgoñarõ ñuña. ³ Noo ricaati mujãärẽ caetari rãmu caäno, “¡Ñugaro! ¡Dios mena tãgoñatutuari yua, marĩ nũcãcõãgarã!” mujãä całata, nemojãñurõ mujãä tãgoñanetõõmasĩgarã. Merẽ mujãä masĩña tie. ⁴ Bairi tie tãgoñatutuariquere caroaro maijũgoya, mujãärẽ ñe ñnie to carusaetiparore bairo ñrã. Bairi nocãrõ majũ catãgoñanetõõmasĩrã añirĩ, camasã cañurã ñe ñnie ñnimasĩrĩqũẽ carusaena majũ mujãä ñnigarã.

⁵ Bairi ni jĩcãũ ñcũ jĩcã wãmerẽ camasĩpeyoecu cũ caãmata, Diore cũ jëñimasĩñami. Bairo cũ cajëniata, cũ jogumi Dios cũ cajëñirĩjërẽ. Camasã nipetiro nocãrõ na caboro cãrõ masĩrĩqũërẽ na jogumi, cũ na cajëniata. “¿Nopëĩrã tocãrõ majũ mujãä jëñiñati?” iëtũgumi Dios. ⁶ Bairãpu, “jĩãärẽ joecumi!” ĩ tãgoñaena, jëñiña. Dios mena tãgoñatutuari mujãä cajëñirõ boya. Dios mena catãgoñatutuaecu puame ria capairiya oco turire bairo niñami. Wĩno jũgori tie aperopu, aperopu capapubatorerore bairo niñami. ⁷⁻⁸ Bairo caãcũ jĩcã rãmu jĩcã wãmerẽ boyami cãrẽ Dios cũ caátibojapeere. Ape rãmurẽ bairo boetiyami. Bairo jeto tãgoñanucũñami. Bairo catãgoña puame, “Yu caborore bairo jeto átũgumi Dios,” ĩ masĩęcũmi.

⁹ Tunu apeyera ni ñcũ cabopacau nimicũã, Jesure caĩroau puame cũ useaniáto. Cũ roque Dios cũ caĩñajoro puamerẽ cabũgoro macããcũ mee niñami. ¹⁰⁻¹¹ Capee cacũgo puame oó yoaro caãmerõrẽ bairo caãcũ niñami. Muipu butioro cũ caasiro jũgori, oó yoaro mee jĩñiyasicoaya. Torea bairo baigarãma na capaarije watoa capee apeye ñnierẽ cacũgorã puame. Na cũã yasicoagarãma. Bairi ni jĩcãũ ñcũ capee cacũgo Jesure caĩroau cũ caãmata, cũ useani tãgoñaáto. “Capee yu cacũgomiatacũãrẽ, Dios cũ caĩñajorore yu yaye caänimajũrĩjẽ mee niña,” qũĩ useani tãgoñaáto.

Pruebas y tentaciones

¹² Useanirĩ niñami ni jĩcãũ ñcũ wãtĩ cãrẽ cũ caĩbusujãrĩjërẽ tãgomicũã, catãgoñanetõõmasĩ majũ. Bairo caãcũ majũ cũ caãnoi, Dios puame cũ mena cũ catãgoñatutuarijere masĩmajũcõãñami. Bairo masĩrĩ yerĩ capetieti pũnarẽ cũ jogumi, cãrẽ camairãrẽ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yua. Tie cũ cajorije puame corona, caatũeperi majõcu cũ canetõrĩjẽ wapa cũ cawapatarĩ beto corona beto netõjãñurõ caroa majũ niña.

¹³ Tunu bairoa Dios puame carorije caãpei niñami. Tunu ni ñcãrẽ carorijere caátiroti mee niñami. Bairi ni ñcũ rorije cũ catãmuorĩ rãmu

caetaro, Diore roro qũĩ tũgoñaeticõãto. “Dios pũame roro yure áti ññau ácuĩ, ¿dope bairo cũ ácuati ãni? ĩ,” qũĩ tũgoñaeticõãto. ¹⁴⁻¹⁵ Bairo pũame roque ñña, ni ĵicãũ ũcũ roro cũ catãmuoata: Cañijũgoripũre cũ majũã cũ catũgoñarĩjẽ mena roro átiyami. Tie cũ catũgoñarĩjẽ caetapetiro yua, cũ caátigarijere átimasĩcõãñami. Bairo cũ caáticõãmata, Dios tũpũ ámasĩtĩgumi. Cayasiricũre bairo tuagumi yua.

¹⁶ Bairi mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, cariape tũgoñaña. “Dios pũame roro marĩrẽ áti ññau ácuĩ,” caĩtũgoñarãrẽ bairo baieticõãña. Na majũã ĩtorã átiyama, bairo na caĩtũgoñaata. ¹⁷ Ati yepa macããjẽ cañurĩjẽ nipetirije caãnie, Dios jõbui caãcũ marĩrẽ cũ cajorique majũ ñña. Muipũre, bairi ñocõã cũãrẽ caqũẽnoricũ cũ cajorique majũ ñña. Cũ pũame tiere ape wãme átiwasoetiyami. Cañuu majũ nicõã ninucũgumi tocãnacã rũmu. ¹⁸ Torecũ, cũ pũnaarẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ámi, cũ cabojũgoricarorea bairo. Cũ yaye quetire cariape cañnierẽ marĩ masĩõwĩ, yũ pũnaa cañijũgorã na ãmarõ, ĩ.

La verdadera religión

¹⁹ Bairi mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, tũgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: Mujãã tocãnacãũpũa caroaro tũgopeoya caroa queti na caquetibũjuriere. Cotericaró mano tũgousaya. Busũgarã jũgoye pũame mujãã yeripũ tũgoñaña mai. Jicoquei ĩ wiyoticõãña. Tunu bairoa asiarique cũãrẽ jicoquei asiaeticõãña. ²⁰ Dios pũame caasiaũ cũ caátiere ññajesoetiyami. Bairi marĩ caasiaro boetiya. ²¹ Bairi nipetirije roro mujãã caátiere jãnacõãña. Mujãã yeri pũnapũ paio roro mujãã catũgoñarĩjẽ cũãrẽ pugani tũgoñanemoeticõãña. Caroaro mena tũgousaya Dios yaye queti mujãã catũgousajũgoriquere. Tie quetire tũgousarã yua, roro mujãã cabairijere mujãã netõcõãgarã.

²² Bairi Dios yaye quetire tũgorique jeto boetiya. Tiere tũgori bero cũ caátirotirije cũãrẽ marĩ caáto ñña. Tore bairo mujãã caápericõãta, mujãã majũã caĩtorãrẽ bairo mujãã baibujiorã. ²³⁻²⁴ Dios yaye quetire tũgomicũã, cũ caĩrotirore bairo caápei pũame atore bairo ññami: Ĵicãũ ũcũ caũmu ãñoorõpu cũ riapére caĩñaurẽ bairo ññami. Bairo ññarĩ bero, ãmejorenũcã, tocãrõã yoaro mee masiriticoacũmi cũ riapé cũ cabauatajere. Cũrẽ bairo ññami Dios yaye quetire tũgomicũã, cũ carotirijere caápei. ²⁵ Apei pũame Dios yaye quetire tũgori bero, tiere masiritietiyami. Bairo masiritietiri yua, Dios cariape cũ carotiriquere ñe ũnie rusaetore bairo tũgoñanucũñami. Tie cũ carotirique pũame caroaro marĩ yeri catio joroque marĩ átiya. Bairi Dios cũ carotiriquere caátĩacũ ãnirĩ, tiere jãnaẽtĩñami. Cũ roque useanirĩqũẽ mena cũ caátiere átimasĩgumi.

²⁶ Tunu bairoa ni ũcũ, “¡Diore camasĩ yũ ãñiña!” caĩ nimicũã, noo cũ caboro roro cũ caĩrĩjẽrẽ cũ cajãnamasĩtĩcõãta, cũ majũã ĩtou átiyami. Bairo cũ majũã caĩtoure bairo cũ caãno jũgori yua, “¡Diore camasĩ yũ ãñiña!” cũ caĩrĩjẽ pũame wapa maa. ²⁷ Bairo átaje pũame ñña: Roro cabairãrẽ, camasã uparã mánarẽ, bairi cawapearã rõmirĩ cũãrẽ caroaro na marĩ cajuáatinemorõ ñña. Tunu bairoa ati yepa macããna roro na caátore bairo marĩ caápero ñña. Tore bairo marĩ caápata, Diore camasĩrã majũ marĩ ãnigarã, Dios cũ caĩñajoro.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Mújää, yu bairärê bairo caña, yu camairã atore bairo ñinemoña mujääre tunu: Mújää, marĩ Quetiupaꝑu nocārō caroúre caĩroarã ãnirĩ, nipetiro camasãrê jĩcārōrê bairo na ñña. Pairo cadinero cūgori majã, cacūgoena cūārê nucūbugoeticōã na baieticōãña. Jĩcārōrê bairo na ññaña.

² Ĩ cōñarĩ mujääre yu quetibujupa mai: Jĩcã rũmu jĩcã poa macããna na cañubuenenarĩ rũmu caãno jĩcãũ capee cacūgoũ jããetayupu. Cũ puame anillo oro betoori, bairi caroa jutii cūārê cajãñaátacu ãñupũ. Cũ bero cabopacaꝑu, cabucu juti cajãñaátacu cūã jããetayupu. ³ Bairo na cajããetaro ñña, atore bairo qũĩñuparã caroa jutii cajãñaure: “Ato ruiya caroapaꝑu,” qũĩñuparã. Apei cabopacaꝑu puamerê: “Mũa noo mu caboro nucũña,” o “Toa yepaꝑu ruicōãña,” qũĩñuparã. ⁴ Bairi mujää cūã tore bairo mujää caápata, ñuētĩña Dios cū caĩñajoro. Mújää, “Ñni puame cañimajũũ ãcũmi,” ĩrĩ, roro caãmeoĩñabeserãrê bairo mujää baibujiorã, bairo mujää caápata. Roro catūgoñarĩqũe cunarê bairo ána, tore bairo mujää átibujiorã.

⁵ Mújää, yu bairärê bairo caña, tūgopeoya atiere: Ati yepa macããna cabopacarãrê na beseyupi Dios, cū mena butiuro na, catūgoñatutuarã majũ na ãnio joroque ĩ. Tunu bairoa na cūã cū carotimasĩrĩpaꝑu caña na cañniparore bairo ĩ, na beseyupi. Cũ caĩjūgoyticũrĩcārōrêã bairo nipetiro camasã cū camairã cū tupa na caãno bojūgoypu. ⁶ Bairo Dios cabopacarãrê cū cabomiatacūārê, mujää puame narê na tūgoñaboboo joroque na mujää átinucũña. ¿Cadineroꝑu puame mee mujääre tutuaro na roti epeetinucũñati? ¿Na mee mujääre ñerĩ quetiuparã caĩñabeserã tupa na ñeápérinucũñati? Na ũna roque bairo mujää átiepenucũñama. ⁷ Nipetiro camasã, “Jesucristo yarã ñña!” mujääre ñña. Bairi mujää puame cū wãme, caroa wãmerê cacūgorã nimirãcūã, ¿nopẽĩrã Jesucristo wãmerê caĩboyetiepenucũrã puamerê na mujää boyati?

⁸ Marĩ Quetiupaꝑu cū caroticũrĩqũe cañimajũrĩjê atore bairo quetibujupa cū ya tutipũ: “Mu mena macããcũrê cū maiña mu rupaure mu camairōrêã bairo,” ĩ quetibujupa. Bairi mujää puame tore bairo jeto mujää caápata, nipetiro camasã cabopacarãrê, bairi cadineroꝑu cūārê jĩcārōrê bairo mairĩ, cariape caánarê bairo mujää ãnibujiorã. ⁹ Tore bairo nipetiro camasãrê jĩcārō tũni na mujää caĩroaeticōãta, roro caána mujää ãnibujiorã. Bairi carorije cawapa cūgorãrê bairo mujää tuabujiorã, Dios yaye cū caroticũrĩcã wãmerê caáperã ãnirĩ yua. ¹⁰ Toreꝑu, ni jĩcãũ ũcũ Dios cū caroticũrĩqũe capee wãmerê caroaro átipecomicũã, baĩpa jĩcã wãmerê cū caápericōãta, nipetirije Dios cū caroticũrĩqũerê canetōñacũrê bairo tuayami. Nipetirije carorije wapa cacūgoare bairo tuayami yua. ¹¹ Dios puame atore bairo ĩcũñupĩ: “Mújää numoa caãmerãrê na ñe epeeticōãña.” Tunu bairoa ape wẽẽpa atore bairo ĩcũnemoñupĩ: “Camasãrê na pajĩareeticōãña,” ĩcũñupĩ. Bairi ni ũcũ aperã numoarê cañe epeetinucũ nimirãcũã, camasocure capajĩarĩ majōꝑu cū caãmata, nipetirije Dios cū caroticũrĩqũerê cabaibotioare bairo qũĩñagumi Dios.

¹² Bairi mujää, Dios cū caquetibujucũrĩqũe jūgori caĩñabese ecoparã ãnirĩ, caroaro ãnajecusa. Caroa wãme busaya. Carorije ĩteticōãña. Cũ caroticũrĩqũe puamerê marĩ caápata, caroaro marĩ ãnimasĩgarã. ¹³ Bairi noa ũna aperãrê bopacooro na na caĩñaeticōãta, na cūārê bopacooro na ññaetibujiomĩ Dios, na caátajere ĩñacōñarĩ na cū caĩñabeserĩ rũmurê. Aperãrê bopacooro caĩñarã puame roque caroaro netōgarãma ti rũmurê.

¹⁴ Mújãã, yu bairãrẽ bairo caãna, ni jĩcãũ ùcũ, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caápericõãta, cũ caĩrjẽ wapa maniña. ¿Bairo cũ caĩrjẽ jũgori caroaro cũ netõãtĩ? Netõẽcũmi. ¹⁵ Atore bairo mujããrẽ ñi quetibũjũ cõñapã mai: Mújãã yu jĩcãũ, o mujãã yao jĩcãõ jutii mani, ɣgarique mani cabairã nibujiorãma. ¹⁶ Bairi ni ùcũ mujãã mena macããcũ narẽ bocári atore bairo na ïbujioũmi: “Caroaro ãña. Tũgoñarĩqũẽ paieticõãña. Ƴgariquere, jutii cũãrẽ tãmurĩ mujãã bócarã,” na ïbujioũmi. Bairo ïmicũã, na cabopacarijere na joetibujioũmi. Bairo cũ caĩrjẽ wapa maniña. ¹⁷ Torea bairo ni ùcũ, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, aperiãrẽ bopacooro ñnarĩ na cũ cajuápericõãta, cũ caĩrjẽ wapa maniña.

¹⁸ Bairo yu caĩrõĩ, jĩcãũ mujãã mena macããcũ atore bairo ïbujioũmi: “Jĩcããrã, ‘Dios mena marĩ catũgoñatutuario jeto ñña,’ ï quetibũjũyama. Aperiã ñnama: ‘Marĩ catũgoñatutuario jũgori mee, caroaro marĩ caáto roque ñña,’ ï quetibũjũyama,” ïbujioũmi jĩcãũ mujãã mena macããcũ. Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo cũ ùcũrẽ ñña: Yu puame caroaro mu caátiere ññaẽtĩrĩ, “Dios mena catũgoñatutuario ãcũmi,” murẽ ñi masĩẽtĩña. Cariapea yu caátiere mu caĩnarĩjẽ jũgori roque, “Caãnorẽ bairo Dios mena tũgoñatutuayami,” yu mi masĩcõãña. ¹⁹ Tunu bairoa, “Dios jĩcãũã niñami marĩ caĩroa. Apei maniñami,” mi masĩña. Bairo mu caĩmasĩrõ ñumirõcũã, caroaro etaetiya. Wãtĩ yeri pũna cũã, “Dios jĩcãũã niñami,” ï masĩcõãñama. Bairo ïrã, nanarĩ uwirãma.

²⁰ Bairi, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caápericõãta, cũ caĩrjẽ wapa maniña, Dios cũ caĩñajoro. ¡Tame! ¡Mu puame catũgoñamasĩẽcũrẽ bairo mu tũgoñaña! ¿Marĩ ñicũjãã na cabairiquere mu masiriticoati? ²¹ Marĩ ñicũ ãnacũ, Abraham puame, cũ macũ Isaare cũ pajĩãrĩ, cũ rupaũri ãnajẽrẽ joemũgõ jogamiñupũ, Dios cũrẽ cũ carotiroi. Bairo cũ caátigarijere ñnarĩ, Dios puame, “¡Bairo ápericõãña!” qũĩrĩ, carorije wapa cacũgoecare bairo qũĩñañupũ Dios Abrahãrẽ. ²² Torea, Abraham cũ caátajere tũgoñarĩ atore bairo mujãã ï tũgoñamasĩña Abrahãrẽ: “Caroaro cũ catũgousarique jũgori Dios mena cũ catũgoñatutuarijere cũ áti ññoñupĩ Abraham Diore. Tunu bairoa cũ caátaje jũgori Dios mena cũ catũgoñatutuarije puame ñe ùnie rusaeto tuayupa Abrahãrẽ,” mujãã ï tũgoñamasĩña. ²³ Torea bairo ï quetibũjũyayupa Dios ya tutipũ na caquetibũjũwoacũrĩqũẽ: “Abraham Diore cũ catũgoñatutuarije jũgori carorije cawapa cũgoecare bairo qũĩñañupĩ.” Bairi, “Abraham, Dios bapa majũ niñami,” qũĩñuparã nipetiro camasã cũrẽ.

²⁴ Bairo Abraham ãnacũ cũ cabairiquere tũgoñamasĩrĩ, atore bairo mujãã nipetiro mujãã ï masĩña: “Ni jĩcãũ ùcũ Dios mena cũ catũgoñatutuarije jeto meerẽ caroaro cũ caátie cũãrẽ átirotiya, carorije wapare cacũgoecare bairo tuagũ, Dios cũ caĩñajoro,” mujãã ï masĩña. ²⁵ Tunu Abraham ãnacũrẽ bairo baiyupo apeo Rahab caãmua mena caepewapatamirĩcõ cũã. Cõ puame cõ ya macãrẽ Josué cũ caĩnarutiroitjoricãrẽ na yasio cũgoyupo cõ ya wiipũ, yu yarã narẽ na pajĩãrema, ïõ. Cabero maa cũãrẽ na ññoñupõ na carutitunuápawãrẽ. Bairo cõ caátore ñnarĩ, Dios puame carorije cawapa cũgoecore bairo cõ ññañupĩ. ²⁶ Bairo bai yua, marĩ rupaũpũ marĩ yeri pũna camanicõãta, cariyasicoatanarẽ bairo marĩ ãniña. Torea bairo, “Dios mena marĩ tũgoñatutuaya,” caĩrã nimirãcũã, caroaro átajere marĩ caápericõãta, marĩ

caĩrĩjẽ wapa maniña. Cariayasicootanarẽ bairo marĩ ãniña Dios cũ caĩñajoro, caroa ùnierẽ caãperã marĩ caãmata yua.

3

La lengua

¹ Mũjãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya mũjããrẽ yu caquetibũjuriere: Capããrã majũ na caãno boetiya mũjããrẽ caquetibũjuparãrẽ. Merẽ mũjãã masĩña: Jãã ùna quetibũjuri majãrẽ netõjãñurõ jãã caãtajere ññacõñarĩ jãã ññabesegumi Dios. ² Marĩ nipetiro jĩcã rũmarẽ roro marĩ átinucũña. Bairi ni jĩcãũ ùcũ jĩcã wãme ùno roriye caĩcẽcũ pũame caroa majũ niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ, roro cũ catũgoñarĩjẽrẽ ãnotamasĩcõãñami.

³ Mũjãã yu quetibũjuri cõñapã mai: Marĩ caballore cũ riseropũ ãpõã betore tujããrĩ, ti beto mena jũgori cũ marĩ tũgãñe tunuonũcõmasĩña. Caballo pai cũ caãnimaatũãrẽ, ti betoaca mena jũgori cũ marĩ tũgãñe tunuonũcõmasĩña. ⁴ Torea bairo niña cũmua capairiya riare capẽñarĩcã cũã. Ti cũmua pairi cũmua caãnimaatũãrẽ, bairi tunu wĩno tutuaro capapu jogamiatũãrẽ, ti cũmwarẽ cawatuũ pũame noo cũ caboropũ watujo masĩñami õcãpãĩãcã, tiare watujoricapãĩãcã mena jũgori. ⁵ Torea bairo niña marĩ ñemerõ cũã. Õcãrõãcã nimirõcũã, capee bũsumasĩña. Peero cũã õcã peeroaca mena jĩñatuajũgoata, cabero pairi peero ámasĩña. Capee majũ ãũreya. ⁶ Marĩ ñemerõ cũã peerore bairo niña. Ati ãmũrecõo macããjẽ carorijere ñmasĩña marĩ rupau macããtõ ñemerõ pũame, õcãrõãcã nimirõcũã. Apeye, apeye capee bũsuya marĩ ñemerõ. Bairi marĩ yeri royetuanucũña, roriye to mena marĩ caĩrõĩ. Wãtĩ tore bairo cũ caĩrotiro jũgori roriye marĩ bũsuya. Bairi marĩ cabuiaro beropũ marĩ yerire royetujũgoatõ, marĩ cayasiropũ marĩ royetujãnaña marĩ ñemerõ.

⁷ Camasã pũame nipetiro waibutoare, minia cũãrẽ, pĩnoa cũãrẽ, ria capairiya macããna cũãrẽ na canubutoricarãrẽ bairo na ãnio joroque átiyama. Bairo átiyaparori yua, na caborore bairo na átirotimasĩñama. ⁸ Bairo narẽ na caátimasĩmiatũãrẽ, ni jĩcãũ ùcũ marĩ ñemerõrẽ rotimasĩcẽcũmi. Marĩ ñemerõ carotimasĩã mano niña. ãña cũ cabacaro, cũ nima cũ cajorore bairo niña marĩ bũsuriye carorije. Camasãrẽ popiye na baio joroque na marĩ átiya marĩ ñemerõ mena jũgori.

⁹ Marĩ ñemerõ mena Dios, marĩ Pacũ majũrẽ cũ marĩ basapeoya. Ti ñemerõ menaina tunu aperãrẽ roro na marĩ bũsupaiya. Dios cũ cabaurijere bairo cabaurã caãna na caãnimaatũãrẽ, roro na marĩ bũsupaiya. ¹⁰ Ti ñemerõ menaina Diore cũ marĩ basapeoya. Tunu ti ñemerõ menaina camasãrẽ, “Roro na baiáto,” marĩ ñ bũsunucũña. Yu yarã, bairo marĩ caĩata, ñũetĩña. Bairo boetiya. ¹¹ ¿Oco cawitiri opere, oco caroa, oco carorije cũã jĩcãpũrea to witinucũñati? Bairo witietinucũña. ¹² Mũjãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tunu bairoa higuera yucũ pũame, ¿aceituna rĩcare to rĩca cãtinucũñati? Tie meerẽ rĩca cãtinucũña. Tunu bairoa ãsewũ pũame, ¿higos wãmerẽ to rĩca cãtinucũñati? Tie meerẽ rĩca cãtinucũña. Jĩcã wãmeena pũga wãme rĩca cãperiya. Jĩcã wãme jeto rĩca cãtinucũña. Torea bairo oco caocarije cawitiri ope oco opere oco caocaetie cũã jĩcã opere witimasiẽtĩña. Bairi marĩ pũame jĩcã rũmũ caroaro bũsu, ape rũmũ roro bũsu marĩ caĩata, ñũetĩña.

La verdadera sabiduría

¹³ Bairi ni jĩcãũ ùcũ mũjãã mena macããcũ catũgoñamasĩ cũ caãmata, caroa ùnierẽ cũ caáto boyã. “¿Yu jeto yu átinetõcõãgu!” Ñ tũgoñacũ

caroa ũnierê cū caáto boya. Bairo cū caápata, nipetiro camasã caroaro cū caátianimasĩrĩjêrê masĩgarãma. ¹⁴ Apei mujãã mena macããcū cū yeri pũnapu apei cū caãnierê roro cū caĩñaugaripeata roque, ñuêtiña. Tunu, “¡Yũ jeto yũ masiña yũ caátipeere!” cū caĩata, ñuêtiña. Cū pũame, “¡Camasĩ yũ ãniña!” caĩ nimicũã, bairo mee niñami. ¹⁵ Cū camasĩrĩjê pũame ati yepa macããna na catũgoñarĩjêrê bairo niña. Tiere joetiyami Dios. Wãtĩ pũame tie ũnie tũgoñarĩqũêrê na jonucũñami camasãrê. ¹⁶ Bairi noo ũno caãna, aperã na caãnierê roro caĩñaugaripeari majã na caãmata, o “¡Jãã jeto jãã masiña jãã caátipeere!” caĩrĩ majã na caãmata, jĩcãrõrê bairo ãnimasĩetĩñama. Carorije tocãnacã wãmerê ãmeo átinucũñama na ũna na caãnorê.

¹⁷ Dios cū camasĩõrĩjêrê cacũgorã pũame nipetiro camasã watoare caroaro caãnarê bairo átiãniñama. Tunu bairoa roro átajere ãmeo áperinucũñama. Camasãrê caroaro na ĩroanucũñama. Aperã roro cabairãrê bopacooro na ĩñañama. Bairi nipetiri wãme caroare átinucũñama, caroaro cariape cabusurã ãnirĩ. ¹⁸ Bairi noa ũna caroaro ãnajêrê cajũgoátianigarã pũame cariape caroa macããjêrê quetibũju masĩgarãma. Bairo na caquetibũjuriye pũame oterique cabutirore bairo camasã yeripu butijũgoyecutigararo caroa macããjê. Camasã pũame caroaro ãnimasĩgarãma na caquetibũjuriye jũgori yua.

4

La amistad con el mundo

¹ ¿Ñe jũgori roro mujãã ãmeo tutiyati? Mujãã majũ mujãã yeri pũnapu roro mujãã caátigatũgoñarĩjê jũgori roro mujãã ãmeo tutiya. ² Apeye ũnierê mujãã bomiña. Bairo bomirã yua, aperã cacũgorãrê na mujãã pajĩãganucũña. Tunu bairoa aperã yayere ĩñarĩ mujãã ugaripeaya. Bairo butioro ĩñaugaripeari, roro mujãã átiya, tiere bomirã. Aperã cacũgorãrê roro na mujãã tutinucũña. Tunu bairoa mujãã caborijere mujãã bócaetinucũña, Diore mujãã cajẽnietĩ wapa jũgori. ³ Diore mujãã jẽniña bairãpua. Bairo jẽnimirãcũã, caroaro mujãã jẽnietinucũña. Mujãã rupau caátigariye jetore tũgoñarĩ, roro cū mujãã jẽniña. Torecu, mujãã cajẽnirĩjêrê yuetiyami Dios.

⁴ Mujãã jĩcã rũmurê Diore cū boo, ape rũmurê cū boeti, mujãã cabaiaata, jĩcãõ cõ manapu mena caãnimasĩẽcõrê bairo mujãã ãniña. “Noa ũna ati yepa macããjêrê roro caugaripea netõrã pũame Diore caĩñaterãrê bairo niñama,” ¿mujãã ĩ tũgoñaẽtiñati? Ni jĩcãũ ũcũ ati yepa macããjêrê roro cū caugaripeanetõata, Diore caĩñateire bairo caãcũ nicõãgumi. ⁵ Torea bairo quetibũjuya Dios yaye cū caquetibũjucũrĩqũê cũã: “Marĩ Pacu pũame Espĩritu Santo marĩ yeripu cū cajoricure cū mainetõmajũcõãñami. Torecu, apei yeri pũna roquere marĩ yeripu marĩ cacũgoro boetimajũcõãñami,” ĩ quetibũjuya Dios yaye busurique. ⁶ Bairi marĩrê marĩ jũátigumi. Tunu cū yaye busurique apepau, atore bairo ĩ quetibũjuya: “Jãã jeto jãã masiña jãã caátipeere, caĩrãrê na caátigarijere na eñotayami Dios. ‘Dios jeto masiñami,’ caĩrã roquere caroaro mena na jũátinucũñami,” ĩ quetibũjuya Dios busurique.

⁷ Bairi Dios cū caborore bairo jeto ása. Wãtĩ mujããrê cū cabusũjãrĩjêrê tũgousaeticõãña. Bairi wãtirê, “Mu caĩrõrê bairo jãã áperigarã,” tutuaro mena cū mujãã caĩata, tocãrõã yua mujãã patowãcõ jãnacõãgumi. ⁸ ¡Diore cū tũgoñaña, tame! Bairo mujãã catũgoñarõ, cū cũã mujãã

tũgoñagumi. Mũjãã, carorije caána ãnirĩ roro mũjãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña. Caroa jetore ása. Tunu bairoa mũjãã, ricaati catũgoñarã roro mũjãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña. “Diore camairã nimirãcũã, ati yepa macããjẽrẽ roro marĩ caugaripearo ñurõ,” mũjãã caĩtũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña. ⁹ Roro mũjãã caátiere tũgoñarĩ, tũgoña yapapuarotiya. Otiricarõ cãrõ tũgoña yapapuaya. Boyetiricarõ ñnorẽã, otirotiya. Hseanirĩcãrõ ñnorẽã, yapapuarotiya, roro mũjãã caátiere tũgoñarĩ. ¹⁰ Bairo mũjãã tocãnacãũpua marĩ Quetiupaure, “Cañuecũ yu ãniña. Bairi bopacooro ñiñagu,” qũĩ busuqũẽnoña. Bairo mũjãã caĩrõ, marĩ Quetiupau puame mũjãã netõõgumi. Cũ caĩñajoro caãnimajũrãrẽ bairo mũjãã ãnio joroque mũjãã átigumi.

No juzgar al hermano

¹¹ Mũjãã, yu bairãrẽ bairo caána, ãmeo busupaieticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure roro cũ cabusupaiaata, o cũ caátiere roro cũ caĩñabeseata, Dios, “¡Ámeo maiña!” cũ caĩroticũrĩqũẽrẽ cabotioure bairo baiyami. “¡Dios netõrõ yu masiña!” caĩrẽ bairo niñami. ¹² Jĩcãũã niñami cañurĩjẽ marĩ caátipeere caroticũrĩcũ. Cũã niñami marĩ caátĩãnierẽ caroaro caĩñabesei. Cũ jetoa camasãrẽ na netõõmasiñami. Tunu bairoa cũ jetoa camasãrẽ na yasiomasiñami. Bairi mũjãã puame, ħnopẽĩrã, “Apei cũ caátiere jãã majũ jãã iñabese masiña,” mũjãã iñati? Bairo mũjãã caĩrõ ñuẽtĩña.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Apeye mũjãã yu caĩrĩjẽrẽ tũgoya tunu: Mũjãã jĩcããrã atore bairo mũjãã iña: “Áme, o ñamirõcã ti macãpu marĩ ágarã. Topu etarã, marĩ paawapatagarã jĩcã cũma majũ,” írãrẽ bairo mũjãã ñnucũña. ¹⁴ Bairo caĩrã nimirãcũã, ni jĩcãũ ùcũ ñamirõcã ùno cabaipere mũjãã masĩetĩña. Marĩ caãnie, “¿dope to baimiñati?” mũjãã i tũgoñaetĩña. Ñamirõcãcã oco buseri caãnierẽ bairo mũjãã ãniña. Tie puame ñamirõcãcãrẽ baumirõcũã, cabero manicoáyã tunu. Tie cabairore bairo mũjãã cũã mũjãã baiãninucũña. ¹⁵ Bairi atore bairo puame roque mũjãã caĩtũgoñarõ ñuña: “Dios cũ caboro, topu marĩ ágarã. Tunu bairoa cũ caboro, marĩ caátigarijere marĩ átimasĩgarã,” mũjãã caĩtũgoñarõ ñuña. ¹⁶ Bairo cabaimiatacũãrẽ, mũjãã puame: “Jãã majũ jãã masiña jãã caátipeere,” mũjãã caĩnucũrĩjẽrẽ mũjãã jãnagaetiya. Tie ùnie i tũgoñarĩqũẽ ñuẽtĩña. ¹⁷ Bairi ni jĩcãũ ùcũ caroa átajere masĩmicũã, tiere cũ caápericõãta, roro ácu átiyami Dios cũ caĩñajoro.

5

Advertencias a los ricos

¹ Mũjãã, cãdinerõ cũgonetõrĩ majã, tame, tũgoya yu caĩrĩjẽrẽ: ¡Popiye mũjãã cabaipere tũgoñarĩ yapapuarotiya! ¡Butiõro otiricarõ cãrõ tũgoña yapapuaya! ² Capee ãme mũjãã cacũgomirĩjẽ boayasicoagaro. Jutii caroa mũjãã cũgomirĩjẽ cũãrẽ moena butua ugarerã átiyama. ³ Mũjãã yaye dinero oro, plata ùnie cũã utawitiri boaro baiya. Tiere iñarã, nipetiro camasã, “Dinerore camairã niñama,” mũjããrẽ i masiñama. Bairo camairã mũjãã caãnoi, jicoquei popiye mũjãã baio joroque mũjãã átigumi Dios. Mũjãã puame paio majũ mũjãã jeneño netõõcõãñupã ati rũmurĩ, caãnitusari rũmurĩrẽ. ⁴ Tunu bairoa mũjãã paabojari majãrẽ na mũjãã wapatiesupã na cawapatamirĩjẽrẽ. Bairi Dios nocãrõ capããrã ángelea majãrẽ carotimasĩ puame mũjããrẽ na cawapajẽnirĩjẽrẽ tũgõumi. “Jããrẽ wapa joetiyama jãã quetiuparã,” paabojari majã cũ na caĩrĩjẽrẽ tũgõumi.

⁵ Mújãã ati yeparu ãna, capee majũ mujãã cūgoya. Bairo cacūgorã ãnirĩ, noo mujãã rupaꝯ caborore bairo jeto mujãã cajesorijere mujãã átiãninucũña. Mujãã, wecu nuricũrẽ na capajĩaparo jūgoye, na canuu ꝯꝯorore bairo mujãã ãnajẽ cūtiya. Wecure cū na capajĩarĩ rãmu caetaroore bairo, mujãã cūãrẽ petoaca rꝯsaya Dios roro mujããrẽ cū caátipa rãmu. ⁶ Tunu, aperã na cabuicꝯperimiatacūãrẽ, mujãã ꝯame, “Mujãã buicutiya,” na mujãã ãña. Ī yaparori bero, narẽ mujãã pajĩãrerotiya. Bairo mujãã caáto, na ꝯame ãmemasĩẽtĩñama.

La paciencia y la oración

⁷ Bairi mujãã ꝯame roque yꝯ bairãrẽ bairo caãna, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõcõãña marĩ Quetiupaꝯ nemo cū catunuatiꝯa rãmu caetaparo jūgoye. Wese paari majõꝯ cū cabairijere tũgoñaña mai: Cū ꝯame cū wesere caocajãjūgoꝯeere patowãcãẽcū coteyami. Cabero yua, cū ote, cabutiro ãnarĩ, tunu caocomani rãmurẽ patowãcãẽcū coteyami, tie caroa rĩca majũrẽ jegꝯ. ⁸ Torea bairo mujãã cūã Jesús nemo cū catunuetaparore patowãcãẽna, cū coteya. Merẽ marĩ Quetiupaꝯ nemo cū caetapa rãmu cõñarõ baiya. Bairi tũgoñatutuacõã ninucũña.

⁹ Mujãã, yꝯ bairãrẽ bairo caãna, ãme popiye mujãã cabairijere ãmeo busꝯpaieticõãña, Dios ꝯame roro mujãã cabusꝯpairijere ãñacõñarĩ mujããrẽ cū caĩñabeseetiparore bairo ĩrã. Camasã na caátajere caĩñabesei ati yeparu cū caetapa rãmu cõñarõ majũ baiya. ¹⁰ Mujãã, yꝯ bairãrẽ bairo caãna, yꝯ camairã tũgoñaña mai profeta majã ãnana na cabairiquere: Na ꝯame Dios busꝯriquere camasãrẽ na quetibꝯjunetõõñesẽñupã. Popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupã. Narẽ bairo mujãã cūã popiye baimirãcũã, tũgoñanetõõcõãña roro mujãã catãmurĩjẽrẽ. ¹¹ Bairi marĩ ꝯame bairo na cabairiquere tũgorã, “Useanirĩ ãñupã na ãna Dios mena catũgoñanetõmasĩrĩ majã,” marĩ ĩ tũgoñaña. Merẽ mujãã tũgoyupa Job cawãmecꝯꝯ ãnacū cū cabairique cūãrẽ. Cū cūã popiye baimicũã, tũgoñaecũrẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupĩ. Tunu bairoa mujãã tũgoyupa Job popiye cū cabairicarõ bero marĩ Quetiupaꝯ cũrẽ cū cajãátinemoĩqũẽrẽ. Marĩ Quetiupaꝯ ꝯame nipetiro camasãrẽ bopacooro caĩñau majũ niñami. Toreꝯ nipetiro mujãã cūãrẽ mujãã juátinemoꝯumi.

¹² Apeyera mujãã, yꝯ bairãrẽ bairo caãnarẽ, mujãã yꝯ quetibꝯjunemoña tunu caãnimajũrĩ wãmerẽ: “Dios mena jãã ãña,” ĩ busꝯeticõãña. Tore bairo ape wãmerĩ cūãrẽ ĩ busꝯeticõãña. Bairi, “Cariape jãã ãña,” tocãrõã ĩcõãjãna ánája. “Dios mena jãã ãña,” ĩ busꝯunemoẽtĩcõãña, “Roro mujãã ãña,” mujããrẽ Dios cū caĩẽtĩparore bairo ĩrã.

¹³ Apeyera tunu: Ni jĩcũũ ũcũ mujãã mena macããcũ popiye bairi cū cayapapuata, Diore cū jẽniátõ. Apei caroaro useanirõ cū caãmata, Diore basariquere cū basapeoátõ. ¹⁴ Tunu apei cariaꝯ cū caãmata, ñubueri majãrẽ cajũgoãnarẽ na cū piiátõ, “Diopure yꝯ na jẽnibõjaátõ,” ĩ. Bairi na ꝯame use aceituna mena cariaure cū tuu yaparori bero, marĩ Quetiupaꝯ wãme mena ĩrĩ cū na cajẽnibõjaro boya, cū camasĩrĩjẽ mena cariaure cū cacatioparore bairo ĩrã. ¹⁵ Bairi Dios mena tũgoñatutuari na cajẽniata, netõcoagaro cū riaye. Marĩ Quetiupaꝯ cū camasĩrĩjẽ jũgori cariaꝯecꝯꝯ nimicũã, caticoagumi yua. Tunu bairo cū ꝯame rorije caátacꝯ cū caãmata cūãrẽ, roro cū caátajere cū masiriyobõjagumi Dios. ¹⁶ Bairi mujãã cūã roro mujãã caátajere ãmeo quetibꝯjaya mujãã majũ. Bairo quetibꝯjari yua, ãmeo jẽnibõjaya Diopure, mujãã riayere cū canetõõparore bairo ĩrã. Bairi

caĩmũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoesũ pũame Diore butioro cũ cajēniata, cũ cajēnirĩjē cũ yueticõã cũ baietigũmi Dios.

¹⁷ Tũgoñañijate profeta Elías ānacũ cũ caátajere: Marĩrē bairo caãcũ cũ caānimitacũārē, Dios pũame caroaro cũ yũyupũ butioro cūrē cũ cajēnirĩjērē. “To oco ocaeparo,” Elías cūrē cũ cajēnirõ jũgori, oco joesupi Dios ati yepare itia cũma ape cũma recomacã cārõ yoaro majũ. ¹⁸ Cabero, “To oco ocáto tunu,” cũ cajēnirõ bero, oco joyupi tunu Dios. Bairi ati yepa tunu oterique putijũgoyuparo, Elías Diore cũ cajēnirõ jũgori.

¹⁹⁻²⁰ Apeyera tunu, mũjãã, yũ bairārē bairo caāna, ni jĩcãũ ũcũ mũjãã mena macããcũ Jesús busuriquere cajānamiatacũ pũame apeĩ cũ cabeyorije jũgori Jesure tunu cũ caĩroata, netõgũmi. Capee roro cũ caátiere netõgũmi, apeĩ cũ cabeyorije jũgori. Bairi cũ bapa pũame cũ yeri pũna cayasicoabu-jioatajere cũ netõõ joroque cũ átibojagũmi yua.

Tocārõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Үм, Pedro cawāмесысҗ Jesucristo cū caquetibujurotijoricu apóstol yu āniña mǝjāārē cawoajou. Ati carta mena mǝjāā yu woajoya mǝjāā ya yepapу mai caānimiriċārā caābataricarārē. Ato cānacā yepaa macāānarē mǝjāā yu woajoya: Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ape yepa Bitinia yepa macāāna cūārē yu woajoya. ² Mǝjāā, marī Pacу Dios caānijūgoripaуpуina cū cabesejūgoricarā caāna, cū caātigajūgoyetiricarorea bairo cū caātiparā majūrē mǝjāā woajou yu ātiya. Tunu bairoa cū Yeri Espiritu Santo jūgori cañurā caroarā cūrē catūgousari majā mǝjāā ānio joroque ásupi. Tunu bairoa Jesucristo yucupāipу cū cariarique jūgori ñe cawapa cūgoena, caroarā mǝjāā ānio joroque ásupi.

Үм yarā, bairi ñiña: Nocārō paio caroare cū joáto mǝjāārē. Yerijōrō ānajē cutaje ũnie cūārē mǝjāā cū jonemoáto marī Pacу Dios.

Una vida de esperanza

³ Marī Pacу Dios nocārō cañuу, marī Quetiupay Jesucristo pacure cū marī basapeoto: “Nocārō marīrē caññamai ānirī cū macū Jesucristo caria-cotacure tunu cū cacatioricarorea bairo marī cūārē cayasirácoabujorārē marī netōōwī. Yeri cañurījē catiriquere marī jowī,” marī ī tūgoñamasī cotecōāña. ⁴ Tirāmupуa cū caījūgoyetirique, caroaro cū caātipeeere cacūgoparā majū mǝjāā āniña. Үмurecōo cū tуpу caāniparā majū mǝjāā ānio joroque átigumi. Topу caroaro mǝjāā cū caātipee pуame nicōāña. Jīcā wāmeacā ũno yasietimajūcōāgaro. ⁵ Marī Pacу Dios mena mǝjāā catūgoñatutuario jūgori nocārō catutuaу, carotimasī ānirī, cūā, mǝjāā īñaricanūgōgumi, nipetiro mǝjāā cū canetōōbojapeere mǝjāā caēmuetamasīparore bairo ī. Bairi ati Үмurecōo catusari rāmу caāno tiere mǝjāā masīōgumi caroaro mǝjāā cū caātipeeere. Bairi ati Үмurecōo capetiro bero cū mena caāniparā majū mǝjāā āniña.

⁶ Bairo marī Pacу marī cū caātipeeere tūgoñarī Үseanirīqūē mena mǝjāā āniña ti rāmу caetaparo jūgoye ati yepapure. Bairāpуa yoari yutea mea ati yepapу mǝjāā caāno capee wāmeerī majū popiye mǝjāā baiānigarā. Bairopуa, popiye mǝjāā cabairo ñuñña ati yepapure. ⁷ Dios mena mǝjāā catūgoñatutuarije oro ũnierē bairo āno baiya. Peero butioro caūrō mena orore joeripу caroa majū orore jenucūñnama camasā cawapacutie majūrē. Torea bairo mǝjāā cūā popiye roro tāmumirācūā, Dios mena mǝjāā catūgoñatutuacōāninucūrījē roque oro netōjāñurō wapacutiya. Bairi Jesucristo nemo cū catunuati rāmу caāno, cū mena mǝjāā catūgoñatutuacōāninucūrījē jūgori mǝjāā īñajesogumi Dios. “Ñujāñuñña. Caroaro mǝjāā ápu,” mǝjāā īgumi. Bairo ī yua, caānimajūrārē bairo caāna mǝjāā ānio joroque mǝjāā átigumi.

⁸ Apeyera, mǝjāā roque Jesucristore caññāetana nimirācūā, cūrē mairī cū yaye quetire cariape mǝjāā tūgousaya. Cū mena mǝjāā tūgoñatutuaya. Bairo cūrē caññāetana nimirācūā, āmerē cūrē tūgousari yua, nocārō netōrō majū Үseanirīqūē mena mǝjāā āniña. Tie cū mena mǝjāā causeanirījē pуame dope bairo ī quetibujу masīā maniña marī cabusuri risero mena.

⁹ Tocārō netōrō mǝjāā Үseaniña cayasicoabujoricarārē mǝjāā yerire cū

canetōōrō jūgori yua. Bairi Dios mena mujāā catūgoñatutuarije jūgori mena jeto cū ture mujāā etamasīgarā.

¹⁰ Merē tirūmupua masīrī majā profeta majārē na quetibujayayupi Dios, cañuu ānirī caroa wāme camasā cū yarā caāniparārē cū caátipeere. Mujāā cūārē tiere jou átiyami yua āmerē. Bairo Dios na cū caīquetibujumiatacūārē, tirūmupure profeta majā caroaro masīpeyoesupa mai. Torena, tiere buemasīnemoñupā Dios marī cū canetōōpeere. ¹¹ Tunu apeyera Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori caroaro masīñupā profeta majā Jesucristo ati yepa roro popiye cū cabaipere. Tunu bairoa cū cariaro bero nocārō caroaro camasā na caānipee cūārē na masīōñupī Espiritu Santo. Tie cū camasīōrījērē tūgori yua, profeta majā puame tūgoñacōā maniásupa. Bairi atore bairo āmeo īñupā: “¿Ñamu ūcū cū ānicuti camasārē canetōōpau? ¿Dope bairo átiri na cū netōūāti camasārē?” Tunu bairi, “¿Di yutea caāno marī qūī quetibujayati Espiritu Santo?” āmeo ī jēniñanucūñañupā profeta majā ānana puame, masīnemogarā. ¹² Baipua Dios puame, “Marī yaye rotie jeto mee niña atie Espiritu Santo cū camasīōrījē. Ape yutea macāāna cūārē cū caquetibujuriye niña,” na ī tūgoñamasīō joroque ī ásupi. Bairi āmerē mujāā cūā tiere mujāā masīña Dios cū canetōōrīqūē quetire. Tie caroa queti puame Espiritu Santo, umurecōopu caatācu, cū camasīōrījē jūgori caquetibujari majā mujāārē na caīquetibujuriquea niña. ¡Tie queti nocārō caroa majū caāno jūgori, umurecōo macāāna, ángelea majā majū cūā tiere masīnemogamajūcōānucūñama!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Bairi yu yarā, caroaro tūgoñamasīcoteāña. Caroa wāme Jesucristo cū caborore bairo jeto átiāna. Dios nocārō cañuu ānirī Jesucristo nemo cū cabuiaetari rūmu caāno caroare marī cū cajopee jettore tūgoñanemocōā ninucūña. ¹⁴ Tunu bairoa Dios pūnaarē bairo caāna ānirī caroaro cū tūgopeoya. Tirūmupu marī Pacu Diore masīēna roro mujāā rupau caborore bairo jeto mujāā caátatore bairo átiāmerīcōāña. ¹⁵ Dios mujāārē cabesericu puame carou cañuu ñe ūnie carusaecu niñami. Bairi mujāā cūā cū pūnaa caāna ānirī cūrē bairo ñe ūnie cawapa mána majū caroarā ānajēcusa. ¹⁶ Yu yarā, Dios ya tutipu cūārē atore bairo īña: “Mujāā cūā caroarā āña. Yu, carou cañuu yu caānimajūcōārōrēā bairo mujāā cūā carorije ápericōāña,” ī quetibujaya.

¹⁷ Apeyera tunu Dios caīñabesemasī, camasā roro na caátaje wāme cārō nī jīcāū ūcūrē īñaricaworicaro mano caīñau majūrē, “Dios jāā Pacu majū mu āniña,” mujāā caīata, caroaro cariape cū mujāā īroagarā. Cūrē qūīroacōā ninucūña tocānacā rūmua ati yepapu mujāā caāni rūmu cārō. ¹⁸ Mujāā roquere Dios merē mujāā netōmajūcōāñupī. Mujāā ñicūjāā ānana dope bairo canetōmasīā manierē mujāā na caátiroticūrīqūērē catūgousamirīcārārē mujāā netōmajūcōāñupī. Merē mujāā masīña mujāā carorije wapare Dios cū cawapatibojariquere. Apeye ūnie cape-tirije oro, apeye plata ūnie meeī mujāā canetōpee wapa āñupā. ¹⁹ Marī Quetiupau Jesucristo yucupāipū cū rīī caānimajūrījērē cū carerique jūgori roque mujāā netōñupā. Jesucristo cū majū rupauina, cordero waibucu cañuu ñe ūnie camácūrē joemugōjoricarore bairo tuayupi. Cū jūgori mujāā netōñupā. ²⁰ Mai, Jesucristo puame ati yepa camanopua, “Camasārē canetōōpau nigumi yu macū,” Dios cū caljūgoyeticūrīcū āñupī. Bairi ati yutea catasari yutea caāno etari mujāā cūārē mujāā netōōñupī Jesús, cū

yarã mujãã cañiparore bairo yua. ²¹ Jesucristo jãgori cariape cã mujãã tũgousaya Diore. Jesucristo cariacoatacu cã cañimiatacũãrẽ Dios pũame tunu cã catiori, cariape nũgõãpũ cã ruirotiri carotimasĩ majũ cã cũñupĩ. Bairi mujãã roque Dios mena mujãã tũgoñatutuaya. Cũ, cã caátipee jetore cariape mujãã tũgousaya ãmerẽ.

²² Bairi ãmerẽ yũ yarã, cariape macããjẽ quetire catũgousarã ãnirĩ mujãã yeripũ ñe ãnie carorije camána majũ mujãã ãniña. Bairi yua, nũcũbũgorique mena nemojãñurõ mujãã ãmeo maigarã marĩ yarãrẽ. Tocãnacãũpurea caroa yericutaje mujãã catũgoñawẽpũrĩjẽ nipetirije mena mujãã ãmeo maigarã. ²³ ãmerẽ caroa wãmerẽ catũgoñarĩ majã mujãã ãniña. Dios mujããrẽ cawãma wãme yericutajere mujãã joyupi. Cawãma buiarãrẽ bairo caãna mujãã ãniña. Ati ỹmũrecõo macããna camasã cayasiparã na cabuiari wãmerẽ bairo mee mujãã ãniña. Dios yaye quetibũjurique capetietie tocãnacã rũmũa caãnipeere bairo caãna roque mujãã ãniña. ²⁴ Torea bairo ñña Dios ya tutipũ cũã:

“Nipetiro camasã taare bairo niñama. Na camasã cutiãnie, tie taa oóre bairo niña.

Bũtiro caasiro taa jĩniasicoaya. Torea bairo camasã cũã yasicoayama.

Caoó cũã owaa yaparo, caasiro ñacoaya. Tore bairo niñama camasã.

²⁵ Tore bairo camasã na cabaimiatacũãrẽ,
Dios yaye busurique roque tocãnacã rũmũa nicõã ninucũgaro,”
ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

Atie yũ caquetibũjurije niña caroa queti camasã na carorije wapare Dios cã canetõõrĩquẽ queti. Tie merẽ mujããrẽ yũ quetibũjũwũ.

2

¹ Bairi yũ yarã, nipetirije carori wãme mujãã caátĩãnierẽ tocãrõã jãnacõãña. Cañuenarẽ bairo mujãã caãnie, apeye mujãã caĩtopairije cũãrẽ jãnacõãña. Tunu bairoa mujãã roro mujãã caĩbusũpaicoterije cũãrẽ jãnacõãña. Tunu bairoa roro ãmeo ññaugaripea pairique cũãrẽ jãnacõãña. Roro mujãã caãmeobusũpairije ãnie cũãrẽ tocãrõã jãnacõãña yua. Tie ãnierẽ ñnemoeticõãña. ² Cawĩmarã buiari bero na paco ỹpẽcõãrẽ ỹpũrĩ tutuarã na caátõrea bairo mujãã cũã Dios yaye quetire tũgousaya mujãã yeripũ. Tie Dios yaye quetire mujãã catũgousaata, nemojãñurõ yeri tutuarã mujãã ãnigarã. Tore bairo cã mena mujãã catũgoñatutuaroi mujãã netõõgũmi yua marĩ Pacũ Dios. ³ Bairoa mujãã átibojagũmi marĩ Pacũ Dios, Jesús mena caãna ãnirĩ cariapea, “Marĩ Quetiupau nocãrõ cañũu majũ cã ãniñati,” mujãã caĩtũgoñamasĩata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Bairi marĩ Quetiupau Jesucristore nemojãñurõ cã tũgousacõã ninucũña. Cũã, Cristo niñami catiriquere cajou majũ, camasã wii quẽnorã ãtãã na cacũjũgorica caãnimajũrĩcãrẽ bairo caãcũ. Cũrẽ camasã bũtiro cã teewã. Bairo cã na cateemiatacũãrẽ, Dios pũame cã beseyupi. Dios cã macũrẽ mairĩ caãnimajũũrẽ bairo caãcũ cã cũñupĩ. ⁵ Mujãã cũã cãcatirã nimirãcũã, ãtã rupaare bairo mujãã ãniña ãmerẽ. Jesucristore catũgousarã menarẽ caãninemonucũrã ãnirĩ Dios ya wiire ãtã rupaare na capeowãmuãtiere bairo mujãã ãniña. Tunu bairoa ti wii macããna sacerdotẽa majã cañurãrẽ bairo caãna mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ, Espiritu Santo jũgori caroa macããjẽ átaje Dios cã caĩñajesorijere átĩãña. ⁶ Bairi Dios ya tuti cũã atore bairo ñña:

“Tãgoya mai: Siõn cawãmecuti buropu ùtãã caãnimajũrĩcã cawapacutia yu cabeserica majũrẽ cũ yu átiya.

Topu wii qũënogu yu átiya tia ùtãã mena yua. Tia ùtãã ñumajũcõãña.

Apeye ùtã rupaa netõrõ caroa cawapacutia majũ niña.

Cũã niñami Cristo yu cajopau. Bairi ni ùcũ camasocu cũrẽ catũgousau yua, di rãmu ùno,

‘Cabugoro majũ Cristore cũ yu boyupa,’ ì tãgoña yapapuaetigumi,”

ì quetibujuya ti tutipu.

⁷ Mujãã roque tia ùtããrẽ bairo caãcũ Jesucristore cũ mujãã maimajũcõãña. Aperã roque Dios mena catũgoñatutuaena ãnirĩ Jesucristore cũ boetinuicũñama. Jesucristore na caboetimiatacũãrẽ, Jesús caãnimajũũ cũ caãnipeere atore bairo ì quetibujuyayupa Dios ya tutipu:

“Wii qũënorĩ majã jĩcã ùtãã na caboetimirĩcã ãmerẽ yua, ti wii macããcã caãnimajũrĩcãrẽ bairo tuaya.”

⁸ Aperopu ñupã apeye cũãrẽ tunu:

“Jĩcã ùtãã caãnimajũrĩcã mena rocawa yasigarãma camasã,”

ì quetibujuyupa Dios ya tutipu camasã cañuena na cabaieere.

Bairi camasã cũ yaye quetire catũgousaena yasicoagarãma. Dios na ùna cañuenarẽ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yasicoagarãma.

⁹ Mujãã roque Dios ya poa macããña, cũ cabesericarã jĩcã poa macããña mujãã ãniña. Marĩ Quetiupau reyre bairo caãcũ yarã paabojari majã sacerdotia majũ mujãã ãniña. Cũ ya yepa macããña cañurã, cũ mena caãniparã majũ mujãã ãniña. Tore bairo mujããrẽ ásupi Dios, nocãrõ caroaro yu caãtiere na quetibujunetõãto camasãrẽ ì. Bairo mujããrẽ besyupi. Canaitĩãrõpu caãna mujãã caãnimiatacũãrẽ, cũ yaye quetire mujãã catũgousarije jũgori ãmerẽ yua, nocãrõ caroaro cabusuropu caãnarẽ bairo mujãã ãnio joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa tirũmupure jĩcã poa macããña mujãã ãmewũ. Diore cũ mujãã masĩẽpũ. Cũ yarã mee mujãã ãmu. ãme roquere yua, cũ yaye quetire tũgori cũ mena mujãã tũgoñatutuaya. Cũ ya poa macããña majũ mujãã ãniña. Cajũgoyepure Dios bopacooro camasãrẽ cũ caĩñamairĩjẽrẽ mujãã masĩẽsupa. ãmerẽ yua, cũ mena mujãã caãnie jũgori tiere mujãã masĩcõãña. Bairi Dios cũ caĩñamairã majũ mujãã ãniña.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Yu bairãrẽ bairo caãna, yu camairã mujããrẽ ñiña: Ape ãmurecóopu caãniparã nimirãcũã, mai ati yepapu ãna, roro mujãã rupau carotiore bairo átiãmerĩcõãña. Tie cañuetie puame Dios mena marĩ caãnie to yasio joroque caãtie niña. Torenã tiere jãnacõãña. ¹² Tunu apeyera Diore camasĩẽna watoa ãna, caroaro átiãña, “Jããrẽ busujãrẽma,” ìrã. Bairo caãna mujãã caãnoi, na puame cabero mujããrẽ roro busujãẽtĩgarãma, caroaro mujãã caãtiere masĩrĩ yua. Bairo tiere masĩrã, “Nocãrõ catutuaũ cañuu niñami Dios,” ìgarãma, Cristo ati yepapu tunuetari, nipetiro camasãrẽ na cũ caĩñabeseri rãmu caãno.

¹³⁻¹⁴ Marĩ Quetiupau Jesucristo mena caãna ãnirĩ, ati yepa macããña quetiuparã na carotiore bairo átiãña. Na botioeticõãña. Emperador quetiupau ùcũ, bairi cũ carotirã cũ roca carotirã ùna cũãrẽ na carotiore bairo ása. Cũ, quetiupau emperador puame aperã camasã cañuenarẽ cũ ãmuã cũ roca macããnarẽ roro na átirotijonucũñami. Aperã caroaro átiãnajẽrẽ caãtiãnimasĩrã puamerẽ nacũbugorique mena na

ĩñarotinuċũñami. Quetiupau caroti ãnirĩ tore bairo átinucũñami, ati yepapu ãcũ. ¹⁵ Caroa macããjê roquere mujãã caáto boyami marĩ Pacu Dios. Bairo caroa macããjêrê mujãã caátĩãnorê ĩñarã yua, Diore camasiẽna, aperã catãgomasiẽna ũna cãã mujããrê roro ĩ busupaletigarãma.

¹⁶ Dios, mujãã Quetiupau, jĩcãũ ñĩñami. Apei maniñami. Bairo apei cũ camanimiatacũãrê, mujãã puame, “Jããrê caroti maniñami. Bairi jãã caboro jãã átimasĩña cañuetie cũãrê,” ĩ tũgoña mawijiaeticõãña. Dios yarã paacoteri majãrê bairo caãna ãnirĩ caroaro átĩãnimasĩña mujãã cũã cũ carotirore bairo. ¹⁷ Bairi nipetiro camasãrê marĩ canucũbugopee caãnorê bairo na nucũbugoya. Marĩ yarã Diore caĩroari majã mena ãmeo maiña. Marĩ Pacu Dios cũãrê nucũbugori qũĩroaya. Ati yepa macããcũ quetiupau emperador cũãrê cũ nucũbugoya.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Yũ yarã, mujãã paacoteri majã cũã, mujãã quetiuparã na carotirore bairo nucũbugorique mena ása. Caroaro na átibojaya paarique mujãã na carotirijere. Mujãã quetiuparã tutuaro mena carotirã cañuena, aperã cañurã mujããrê caĩroarã na caãmatacũãrê, caroaro nucũbugorique mena na paabojaya. Na nucũbugoya. ¹⁹ Mujãã, roro mujãã caáperimiatacũãrê, roro mujãã na caápata, ñujãñuña bairopua. Dios cũ carotirore bairo caáticõãna mujãã ãniña bairãpua. Cũ roque caroaro mujãã caátiere ĩñajesoyami. ²⁰ Mujããrê, mujãã quetiuparã, roriye mujãã caátie wapa na catutiata roque, dope bairo mujãã ĩ masĩtĩbujiorã. Yerijõrõ mujãã quetiuparã mena mujãã ãnimasĩtĩbujiorã. Caroa wãmerê mujãã caátiatato bero caãnimitacũãrê, roro popiye mujãã baio joroque mujãã na caápata roque, popiye mujãã cabairijere mujãã nucãnetõõcõãgarã. Tũgoñaenarê bairo tiere tũgoñanetõõcõãña. Tie ñujãñuña marĩ Pacu Dios cũ caĩñajoro.

²¹ Bairo mujãã caátĩãno boyami Dios. Mujãã yaye wapa jũgorina Jesucristo cañuu nimicũã, popiye tãmuowĩ. Bairo popiye tãmuomicũã, cũrê roro caáñarê na tuti ãmeemi. Cũrê ĩñacõrĩ mujãã cũã cũ cabairicarore bairo átĩãnimasĩña. ²² Jesucristo puame jĩcã wãme ũno roriye caápei, ñe ũnie wapa cacũgoecu majũ ãmi. Ni jĩcãũ ũcũrê qũĩtoñaemi. Cariape quetibujawĩ. ²³ Tunu roro awajari cũ na catutiro cũãrê jĩcãni ũno roro na ĩ tuti cãnamuemi. Roro popiye cũ baio joroque na caáto cũãrê, roro na átĩãmeemi. Atore bairo jeto ĩ tũgoñawĩ: “Dios jeto roro caáñarê cariape na ĩñabesemasĩñami na yaye wapa,” ĩ tũgoñawĩ Dios na cũ caátipee jetore. ²⁴ Jesucristo cũ majũ rupauĩna yucupãĩpu cũ cariarique jũgori marĩ carorije wapare netõõwĩ. Carorije marĩ caátĩãnierê marĩ cajãnaparore bairo ĩ, riacoámĩ Jesucristo yucupãĩpu. Caroaro cariape caána marĩ ãnio joroque marĩ ámi Jesús. Mujãã puame yeri catirã mujãã caãnipee jũgori Jesucristo puame cãmicutiri riawĩ. ²⁵ Yũ yarã, nurĩcãrã oveja waibutoa na caboropu ãñesẽãrĩ na camawijiayasirore bairo mujãã cũã mujãã caboro átiri, caũpetietopu cayasiránã mujãã ãnimiñupã. Bairo caãnana nimirãcũã, ãmerê yua, carorije mujãã caátajere jãnarĩ Jesucristo yaye queti puamerê mujãã boyã. Cũ, Jesucristo roque oveja coteri majõcure bairo caãcũ ãnirĩ caroaro majũ mujãã ĩñacotemasĩñami.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Mujãã, carõmia camanapũãcũna cũã, mujãã manapũã na carotirore bairo caroaro ása. Na ĩroaya mujãã manapũãrê. Caroaro cariape

ānājēcusa, jīcāārā Diore caīroaena caroaro jīcārō tūni mujāā caātiere īñarī cū na catūgousaparore bairo īrā. Noa ūna na caquetibujuriye mee, caroaro mujāā caātiānierē īñacōrī roque na cūā tūgousajūgogarāma Jesucristore. ³⁻⁴ Mujāā, carōmia jīcāārā netōō nūcājāñurōpū mujāā wāmaganucūña mujāā rupau bui macāājērē. Caroaro netōjāñurō mujāā wūgapeoganucūña. Tunu bairoa oro ūnie cawapacutie mena mujāā wāmorīrē mujāā jāāganucūña. Caroa cawapapacariye ūnie jutii cūārē mujāā jāñaganucūña. Tore bairo mujāā caāto ūnorēā, mujāā pupea mujāā yeripure qūēnoña. Majūgoya mujāā yeri mujāā catūgoñarījē puame roquere. Dios yaye queti roque ati yepa macāājē cawapapaca netōjāñurō caroa capetietie cawapacutie majū niña. Caroaro yerijōrō patowācārīcārō mano ānimasīrīqūē niña. ⁵ Torea bairo tirūmupū macāāna rōmirī ānana cūā jutii caroa na caboro ūnorēā, Dios cū caborore bairo jeto caroaro ātiāniñañupā. Na yeripū caroarā wāmagoricarārē bairo āniñañupā. Dios mena tūgoñatutuayayupa. Na manapūārē na īroari caroaro na mena ānimasīñañupā. ⁶ Tore bairo cabaiānimasīrīcō āñupō Sara cawāmecūco ānacō. Cō manapū Abraham ānacūrē caroaro qūīroayayupo. Cū carotirore bairo caroaro ūseanirīqūē mena cū yamasīñañupō. Cō quetiupare bairo qūīñañupō Sara. Mujāā, āme caāna carōmia cō ānacō pārāmerārē bairo caāna majū mujāā ānigarā cō ānacōrē bairo mujāā caāpata. Bairo mujāā caāpata, mujāā manapūārē mujāā tūgoña uwietigarā, na mena caroaro caānimasīrā ānirī.

⁷ Mujāā, caūmua canūmoacuna mujāārē ñiña: Mujāā nūmoarē na maiña. Na mena jīcā yericunarē bairo ānimasīña. Mujāā nūmoarē mujāā cajuátinemopeere na cabomasīrōrēā bairo caroaro na ātiroaya. Carōmia ānirī cayeritutuena na caāno mee, jīcā yericuna mujāā caānoi pugarāpura Dios cañuū ānirī cū canetōōrīqūē jūgori, tore bairo na juāsa mujāā nūmoarē. Tore bairo āmeo ātiānimasīña, ñe ūnie rusaeto jīcā yericunarē bairo pugarāpua Diore mujāā cajēnimasīparore bairo īrā.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Bairi nipetiro mujāā tore bairo caroaro ūseanirō, jīcā majārē bairo yericutiri ātiāninucūña. Āmeo mai āninucūña jīcāū pūnaarē bairo mujāā majū. Āmeo juátinemoña mujāā majū. Caānimajūrārē bairo baiboatieticōāña. ⁹ Bairi tunu roro mujāārē caānarē roroa mujāā cūā na ātiāmeeticōāña. Mujāārē caawajatutirā ūna cūārē na tuti āmeeticōāña. Mujāārē na caītutirorea bairo na ī tuti tunuo peoteticōāña. Bairo puame īña: “Caroare cū joāto mujāārē Dios,” na ī jēnibojaya mujāārē cateeri majā cūārē. Bairo mujāā caāpata, caroare na jonemogūmi Dios. ¹⁰ Tirūmupū cūārē torea bairo ī quetibujuyayupa profeta majā ānana:

“Nī jīcāū ūcū camasocū caroaro ūseanirō mena cū caānigaata, carorije ūnierē cū busueticōāto.

‘Carorī wāmerē yū busuetigū,’ ī tūgoñaposeromasīrī cū āmarō.

Tunu bairoa cū risero mena cū caītopairije ūnie cūārē qūī busueticōāto.

¹¹ Cū ūcū carorije macāājērē cūcōārīna, caroa macāājē puamerē ātiāninucūñami.

Caroaro ātiānijūgoyecuti masīñami, aperā cūā yeri jōrō ānājē cutajere na caātibocāmasīparore bairo ī.

¹² Torecuna, marī Quetiupau cañurā caroarā jetore na īñausacotegūmi.

Cūrē cū na cajēnirījē cūārē caroaro na tūgopeobojagūmi Dios.

Aperā cañuena carorā roquere na asiajāñugūmi.

Na pesure bairo caacũ tuagumi yua,” i quetibujayayupa profeta majã añana Dios ya tutipũ.

¹³ Caroa macããjẽ jetore tocãnacãnia mujãã caátĩanimasĩata, ¿noa ùna mujããrẽ roro na átibujiocuti? Roro átimasĩenama. ¹⁴ Bairãpũa, caroaro cariape mujãã caátĩanimiatacũãrẽ, jĩcããrã popiye mujãã baio joroque mujãã na caápata, yapapuaeticõãña. Useanirĩ ãña. Noa ùnarẽ na tũgoña uwieticõãña. Useanirĩqũẽ mena ãnimasĩña. ¹⁵ Atore bairo jeto ása: Nucũbugorique mena marĩ Quetiupaurẽ bairo caacũ Jesucristo mena tũgoña tutuaya mujãã yeripũ. Tunu apeyera caroaro tũgoña coteya. Mujããrẽ aperã Diore catũgousaena, “¿Ñe jũgori Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuayati?” na caĩjẽniñarõ, caroaro mujãã caquetibujamasĩparore bairo ãrã, caroaro tũgoñamasĩ coteya. ¹⁶ “Caãnimajũrã Dios yarã jãã ãniña,” iẽna, nucũbugorique mena na quetibujaya. Caroaro átiãña, mujãã catũgoñamasacuti ãnie yerijõrõ to ãnimasĩõ joroque ãrã. Mujãã, Jesucristo catũgousari majãrẽ, roro caĩbusupairã pũame na majũã na caĩrĩjẽrẽ na tũgoñaboboo joroque ãrã, caroaro átiãña mujãã majũ nipetiro camasã mena.

¹⁷ Carorije mujãã caátie jũgori roro mujãã catãmũoata, ñuña. Bairopũa, netõjãñurõ ñuña caroa macããjẽrẽ caána nimirãcũã, roro popiye mujãã cabaiata. Popiye mujãã baio joroque aperã cañuena mujãã na caápata, ñujãñuña Dios pũame bairo cũ cabooata. ¹⁸ Torecũna, Jesucristo cũ majũã jĩcãnia roro popiye bairĩ riawĩ, marĩ carorije wapare netõõpeyo yaparoetagn. Cũ pũame roque cañũ carorije caápei nimicũã, carorã yaye wapare netõõgn, roro popiye tãmũowĩ. Mujãã cũã Dios yarã mujãã caãniparore bairo ã, riawĩ. Marĩrẽ bairo caacũ ati rupau cũgori riawĩ Jesús ati yepapũre. Bairo riamicũã, Espĩritu Santo Dios Yeri cacũgon ãnirĩ tunu catiwĩ. ¹⁹ Bairo Jesús, cũ yeri pũna jeto ãcũ, preso joricaropũ caãnarẽ bairo caãna cariaricarã yeri tũpũ ásúpi. Topũ etari na quetibujayupĩ Dios yaye quetire. ²⁰ Mai, na pũame tirãmũ macãã yutea Noé cũ caãni yuteapũ ãna, Diore cũ tũgopeotirĩ cũ baihotioyayuparã. Noé ãnacũ pũame Dios cũ caátipeere na quetibujayamiñupũ. Na pũame cũ tũgoesuparã. Ti yuteapũre Dios pũame pajutiricarõ mano caroaro na cotemiñupũ, cũmua capairicare Noé cũ caqũẽnotoye. Bairo caroaro na cotemicũã, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã ùnaacã na netõõñañupũ Dios ati yepare cũ carurĩ rãmũ caãno. ²¹ Mai, ti yuteapũ oco caãnajẽ na caruarique pũame atore bairo marĩ masĩõñupã: “Oco mena marĩ cabautizarotirĩ rãmũ caãno marĩ netõõwĩ Dios, cayasicoabujioatana marĩ caãnimiatacũãrẽ. Torea bairo ãñupã tie oco tirãmũpũ Noé cũ caãni yuteapũre,” marĩ ã masĩña. Marĩ cabautizarotirije pũame marĩ rupaurẽ uguerĩ coserique ùnie mee niña. Dios marĩ Pacũ majũrẽ yeri caroa marĩ catũgoñarĩjẽrẽ cũ marĩ cajẽninemorĩjẽ ùnie niña. Bairi yua, marĩ netõõñupĩ Dios, Jesucristo cũ macũ cariacotacũ cũ caãnimiatacũãrẽ tunu cũ cacatiorique jũgori. ²² Marĩrẽ canetõõrĩcũ Jesucristo pũame umurecõo Dios tũpũ ámĩ. Cũtũ cariape nugõã, carotimasĩ cũ caruiropũ niñami ãmerẽ. Bairi yua, nipetiro ángelea majã, aperã cacatirã seres majã cajũgoyepure mai carotimasĩmirĩcãrã cũãrẽ carotimasĩ majũ tuayami. Cũ jeto ãmerẽ na rotipeyomasĩñami. Na cũã nipetiro cũ caĩrõrẽ bairo áticõãñama yua.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

¹ Bairi mujãã cãã Jesucristo cã majũ rupau mena popiye cã catãmuorĩqũerẽ tũgoñarĩ popiye mujãã cabaipeere mujãã eñotaetigarã. “Popiye marĩ cabairo ñugaro,” mujãã ñ tũgoñagarã. Ni ñcũ caroare átomicũã roro popiye cã catãmuoata, roro átajere canetõnucãrĩcũ ãnirĩ carorijere cajãnarĩcũrẽ bairo tuacõãñami. ² Bairo caãcũ ãnirĩ yua, ati yepapũ cã caãni rãmũrẽ Dios cã caborore bairo jeto átiãñimasĩñami. Ati yepa macããna na rupau caborore bairo jeto na caátĩãnorẽ bairo átiãmerĩñami yua cã ñcũ. ³ Nocãrõ yoaro jĩcã yatea cãrõ Diore camasĩena na caátĩãnorẽ bairo mujãã cãã roro mujãã átiãmu. Carorije macããjẽ mujãã rupau cabori wãme ñnie jetore mujãã átiãninucũwũ. Bose rãmũ caãno nucũbugoricaro mano roro majũ mujãã awajañesẽãnucũwũ. Ti rãmũ caãno cacũmuorĩjẽrẽ nocãrõ paio etinetõrĩ roro mujãã cãmuncũwũ. Tunu bairoa camasã na cawericarã ñna carorãrẽ na mujãã ñroanucũwũ. ⁴ ãme roquere tore bairo mujãã átiãninemoẽtĩña. Roro netõrõ mujãã caátĩãnajẽrẽ mujãã áperiya. Bairo roro caátĩãnana nimirãcũã, ãmerẽ caroaro mujãã caátĩãnierẽ ñnarĩ, mujãã baparã caãnimirĩcãrã puame roro mujããrẽ ñ busũnucũñama. Pũgani cãrõ tũgoñanemonucũñama, carorã caãnimirĩcãrã cañũrãrẽ bairo mujãã cayeri wasorijere ñnarĩ yua. ⁵ Na, cañũena roquere marĩ Pacũ Dios cañĩabesegajũgoricũ majũ na ñĩabesegũmi. Cacatirã, cariaricarã nipetirore na ñĩabesegũmi na yaye wapare ti rãmũ caetaro yua. ⁶ Torecũna, marĩ ñicũjãã cariaricarã ãnana cũãrẽ merẽ caroa queti Dios cã canetõõrĩqũerẽ na quetibũjuyupi Jesús, na cãã Espĩritu Santo Dios Yeri mena na ãmarõ, na yerire na yasieticõãto ñ. Bairãpuã, na cãã ñĩgarãma camasã nipetirore cã cañĩabeseri rãmũ caãno cũãrẽ. Na cãã jĩcãrõ tãnia ñĩabese ecogarãma, camasã marĩrẽ bairo caãnana ãnirĩ.

⁷ Apeyera mujãã ñiña: Merẽ ati ãmurecõo capetipa rãmũ cõñarõ baiya. Torena, masacatirique mena caroaro ãnajẽcũsa. Nucũbugorique mena tocãnacãnia Diore cã jẽnicoteãninucũña ti rãmũ caetaparo jũgoye. ⁸ Tunu bairoa tocãnacãũpũrea mujãã caãmeomaĩãnie to ãmarõ. Bairo caroaro mujãã caãmeomaĩãñimasĩata, aperã yaye wapare na mujãã masiriyobojamasĩbujiorã. Cañũrĩjẽ macããjẽ puamerẽ tũgoñarĩ carorijere mujãã átiãnacõãgarã yua. ⁹ Tunu bairoa tocãnacãũpũrea caroaro mena na bocãya caetari majãrẽ. Na qũẽnoña mujãã ya wiiripũ nucũbugorique mena. Yasioroacapũ roro na ñ busũpaieticõãña caetari majãrẽ. ¹⁰ Nipetirije caroa wãme cañũrĩjẽ Dios cã cajoriquere caroaro cacũgomasĩrã ãnirĩ na juátinemoña aperãrẽ. Marĩ Pacũ Dios tocãnacãũpũrea cã cajogaro cãrõ caroa wãme marĩ caátĩãñimasĩpeere marĩ joyupi. Ti wãme Dios cã cajorica wãme jĩcãrõ tãnia aperãrẽ na juátinemoña. Mujãã caãmeojuatĩjĩãtiro cãrõ ãmeo juátinemoña. ¹¹ Bairi ni jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũ Dios yayere quetibũjuri majõcũ cã caãmata, caroaro cariape cã quetibũjuató Dios yaye quetire. Apei, ãmeo juátinemosasĩrĩqũerẽ marĩ Pacũ Dios cã cajoricũ cã caãmata, cã cãã Dios cã catutuarije cã cajorije mena caroaro cã juátinemoãto. Tore bairo jeto na átiãmarõ nipetiro, Dios caroa wãme cã cajoricarã cãrõ. Tore bairo na átiãmarõ nipetiro camasã Jesucristo jũgori Diore na cabasapeoparore bairo. Cũ jĩcãũrẽã basapeorique to ãmarõ. Cũ carotimasĩrĩjẽ to petieticõãto. ãnicõã ninucũgaro. Bairoa to baiãto.

Sufrir como cristianos

¹² Y_u bairārē bairo caāna, y_u camairā, tūgoña acueticōāña roro popiye mājā cabaipere. Ape_rā Diore camasiēna roro majū mājāārē na caāto iñarā, “¡Agotā! ¿Nopēirā tocārō roro popiye marī baio joroque marī na átiyati?” Í tūgoña yapapuaeticōāña. Tie popiye bairiquere mājā camasiētīē ũnie majūrē bairo iñaeticōāña. ¹³ Bairo p_uame baiya: Jesucristo popiye cū catām_uorīcārōrēā bairo mājā cū cū yarā ānirī roro popiye mājā baigarā. Cū, cū cabairicarore bairo cabairā ānirī tūgoña _useaniña. Tore bairo mājā caāmata, netōjāñurō paio nigaro _useanirīqūē tunu nemo cū catunuatī rūm_u caānorē. Cū mena _useanirī mājā ānigarā yua ti rūm_u caetaro. ¹⁴ Bairi tunu Jesucristo yarā mājā caāno jūgori roro popiye cabairā _useanirī āña mājā, aperiā roro na caīeperi majā nimirācūā. _useanirī āña mājā roro na caīeperā. Mājā roque Espíritu Santo, Dios nocārō catutua_u Yeri majūrē cacūgorā mājā āniña. Tocānacānia mājā mena ānicōā ninucūñami Espíritu Santo Dios Yeri majū. ¹⁵ Apeyera tunu jīcāārā Diore camasiēna camasārē na pa-jīāñama. Aperiā yajanucūñama. Apeye cūārē roro na caāmeoīrō na mena b_us_unemonucūñama. Tore bairo na cabairoi, roro popiye na baio joroque na átiyama na quetiuparā. Narē bairo ápericōāña mājā roque. ¹⁶ Narē bairo caāperā mājā mena macāāna jīcāārā na caānimiatacūārē, Jesucristo yarā na caānie jūgori roro popiye na cabaiata, tie tūgoña boboeticōāña. Marī Pac_u Dios roque cū basapeoya, cū yarārē bairo cawāmecuna ānirī.

¹⁷ Merē ati rūmurīrē etaro baiya marī cū yarārē Dios cū caīñabesejūgopa rūm_u. Marī, cū ya poa macāāna caīñabesejūgomajūcōāñ ānirī, ¿marī berore nocārō popiye na baio joroque na cū ácuati cūrē catūgousaena roque yua? Roro popiye na baio joroque na átigumi Dios cū yaye quetire catūgousaetana roque. ¹⁸ Cañ_u jīcāū Diore catūgousa_u ũcū cū caāmata, dope iēcū majū popiyepūña netōjātimasīñami Dios cū caīñajoro. Bairi roro caāna Diore cabaiotiorā roque dope átinetōjātiecoenama. Netōōrōp_u yasimajūcōāgarāma. ¹⁹ Bairi Dios cū caborore bairo, roro popiye cabairi majā nimirācūā, caroa macāājērē áticōāña. Tie jānaeticōāña. Nipetiro ati _umurecōo macāājērē caátac_u mena jetoa tūgoñatutuacōāña. Cū, jīcāū mājā netōōgumi mājā yerire. Mājāārē cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo átimajūcōāgumi.

5

Consejos para los creyentes

¹ Apeyera tunu y_u quetibuj_unemogaya mājā, ñubueri majā quetiuparā cab_utoa camasiñi majārē. Y_u cūā mājāārēā bairo cab_uc_u camasiñi majōc_u ñubueri majā quetiup_u y_u āniña. Yua, Jesucristo popiye cū cabairiquere ñiñawū. Torec_u, cū yaye quetire y_u quetibuj_u masiña. Y_u cūā mājā, camasiñi majā cabutoarea bairo tunu Jesucristo ati yepap_u cū catutuarije mena cū caetaro ñiñag_u. Jīcārōā nipetiro marī iñagarā ti rūm_u caetarore. ² Dios yarā ñubueri majārē caroaro na iñacoteya. Caroaro cariape na quetibuj_uya mājā, ñubueri majārē. Mājā narē caroaro cariape na mājā quetibuj_u masiña. Caroaro átato jeso_ro Dios cū caborore bairo cariape na quetibuj_uya. Rotimajūrīcārārē bairo ápericōāña. Cabuerā mājā caānoi, paio mājā cawapatapee cūārē tūgoñaeticōāña. Caroaro yerijōrō átiāña mājā paarique ñubueriquere. ³ Tutuaro mena na mājā quetibuj_ue_ra camasārē. “Jāā roque jāā rotimasīña ñubueri majārē,” mājā í tūgoñaepa.

“Narē mairī roque caroaro mena na marī quetibujagarā. Caroaro mena na marī átirotigarā ñubueriquere,” mujãã ī tũgoñagarā. Bairo īrī caroaro ānajēcusa, bairo mujãã caátĩānierē ñubueri majã cūā īñacōrī caroaro na caátĩāniparore bairo īrā. ⁴ Bairo narē caroaro mena mujãã cajũgoānimasĩata, marī Quetiupau Jesucristo mujãã mena useanigumi. Tunu ati yepau cū cabauetari rūm caāno mujãã jogumi caroa yericutaje capetietie majūrē yua. Caroaro mujãã caátĩānajē wapa di rūm ũno cariaetie majūrē mujãã jogumi marī Quetiupau.

⁵ Torea bairo átiāña mujãã, cawāmarā cūā. Cabutoa camasĩrī majã na caátĩrotirotore bairo caroaro átiāña. Nacūbugorique mena na caquetibujarijere caroaro na tũgousaya. Tocānacāũpua mujãã nipetiro ñubueri majã nacūbugorique mena caroaro ása cabutoa na caquetibujarijere. “Jãã majũ cūā jãã rotimasĩña,” ī tũgoñaeticōāña. Torea bairo profeta majã cūā ī quetibujuyupa:

“Dios puame ni ũcū caĩtũgoñabotiori majōcu cū caátigarijere ēñotanucũñami. Apei caĩbotiogaecu, caroaro na caĩrōrē bairo caátĩānimasĩ roquere caroaro cū juátimasĩñami Dios cañuu ānirī,”

ī quetibujuyupa profeta majã ānana.

⁶ Bairi Diore cabaibotiorārē bairo baieticōāña. “Dios netōrō jãã masĩña,” ī tũgoñaeticōāña. “Dios jeto jĩcāũ masĩñami,” ī tũgoñacōāña cariapea. Bairo ī tũgoñarī caroaro mujãã caāmata, Dios puame cū caborica yutea caetaro rotimasĩrĩqũē majūrē mujãã jogumi. ⁷ Tunu bairoa Dios mujãārē maimajũcōāñami. Caroaro mujãã īñapeoyami. Bairi nipetirije dise ũnie mujãã catũgoñamacāārĩjērē Diopure cū quetibujānetōōña. Cū mena tũgoñatutuaya.

⁸ Caroaro tũgoñaqũēnoña. Tũgoñamasĩña. Wātī marī pesuu merē yaijũāũ waibutoare ugagu cū cauwaçoterore bairo marī yasio joroque átigu cotei baiyami. Bairi masacatiri caroaro ānajēcusa. Mujãã yasioremi wātī. ⁹ Dios mena mujãã catũgoñatutuānierē jānaeticōāña. Bairoa marī Quetiupau Jesucristo mena tũgoñatutuacōāña. Wātī cū cabusujārĩjērē jĩcā wāmeacā ũno tũgousaeticōāña. Tore bairo jeto popiye baiyama nipetiro ati umurecópore Diore catũgousari majã mujãārē bairo cabairā, mujãã yarā cūā. Merē tiere mujãã masĩña.

¹⁰ Bairāpua, jĩcā yutea cārōā roro mujãã tāmugogārā. Cabero yua, Dios puame cañurā, cariape caāna majũ mujãã átigumi. Cariape catũgoñarā, catũgoñatutuarā majũ mujãã átigumi. Cū mena mujãã catũgoñatutuario jũgori, tunu bairoa mujãārē camaimajũ ānirī cū caboricarorea bairo mujãã jogumi caroare. Jesucristo mena mujãã caānie jũgori jĩcārō tania tore bairo mujãã átigumi marī Pacu Dios. ¹¹ Cū jettorea cū carotimasĩrĩjē to āmarō. Tocānacā rūmua to ānicōā āmarō. Bairoa to baiáto.

Saludos finales

¹² Yū yarā, tocārōā mujãārē ñi quetibujū woajoya. Atie petoaca ati carta mena mujãã yū caquetibujujorijere marī yau Silvano yū woatubojayami. Cū puame cañuu Dios mena catũgoñatutuu niñami. Torecu, yū baire bairo caācū cū ñiñanucũña Silvanorē. Bairi ati carta mena mujãã, yeri tũgoñatutuarā, mujãã ānio joroque átigu, mujãã yū quetibujū woajoya. Apeye cūārē cariapea caānorē bairo Dios mujãārē camai ānirī caroa cū cajoānierē mujãã camasĩparore bairo ī, yū quetibujū woajoya. ¡Mujãã puame tie queti mena tũgoñatutuacōāña!

¹³ Ati macã Babilonia cawãmecuti macã macããna, mɯjãã ñurotijoyama. Na cãã mɯjããrẽã bairo Dios cã cabeserica poa macããna niñama. Apei Marcos cawãmecuci yɯ macũrẽ bairo caãcũ cãã mɯjãã ñurotijoyami.
¹⁴ Tunu mɯjããrẽ ñinemoña: Caroaro mena ãmeo mairĩ ãmeo bocaya jĩcã majãrẽ bairo.

Nipetiro mɯjãã Jesucristo yarãrẽ caroa yericutaje mɯjãã cã jonemoáto marĩ Pacu Dios. Bairoa to baiáto.
Tocãrõã niña atie queti yɯ cawoaturije.

Segunda Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Yñ, Simón Pedro cawãmecũcũ, Jesucristore paabojari majõcũ cã caquetibujarotijoricũ apóstol majũ yñ ãniña ati cartare mujããrẽ cawoajou. Jesucristo yarã majũrẽ mujãã yñ woajoya. Mujãã cãã jããrẽã bairo Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuajũgoyupa. Marĩ Quetiupau Dios, bairi Jesucristo cariape caácũ, marĩrẽ canetõrĩcũ majũ cãã, jĩcãrõ tũnia marĩ joyupi cã mena marĩ catũgoñatutuaapeere. ² Bairi mujããrẽ ñiña: Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena na caquetibujucũrĩqũẽrẽ mujãã camasĩnemorõ jũgori nocãrõ paio caroare mujããrẽ na jonemoáto. Caroa yericutaje cããrẽ mujãã na jonemoáto.

Cualidades del cristiano

³ Dios ñe ñnie carũsaecũ ãnirĩ cã camasĩrĩjẽ mena marĩ jowĩ nipetirije caroa macããjẽ marĩ caátĩãnipẽere. Tunu bairoa cũrẽ marĩ camaimasĩpee cããrẽ marĩ jowĩ marĩ Pacũ Dios. Tore bairo marĩ jowĩ, nocãrõ paio cã macũ marĩrẽ cabesericũ cã caátĩãnimasĩrĩjẽrẽ, cã carotimasĩrĩjẽ cããrẽ marĩ camasĩparore bairo ĩ. “Yũre bairo caroaro na átĩãnimasĩlato,” ĩ caroare marĩ jowĩ. ⁴ Caroaro cã camasĩrĩjẽ jũgori caroa wãme marĩ cã caátĩpee cã caĩjũgoyeticũrĩqũẽrẽ marĩ masĩõwĩ. Tie pũame nocãrõ majũ paio cã caátĩpee ñiña. Cawapapacarijere bairo caãnie ñiña. Tie jũgori marĩ, ati umũrecóo macããna roro marĩ rupau caborore bairo caána, tie marĩ majũã caátĩãnimasĩrã marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Bairo marĩ caáto, Dios cã caãnjẽ cutiere bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi.

⁵ Bairi caroaro tũgoñatutuanemoña marĩ Pacũ Dios mena. Caroaro átĩãña caroa macããjẽrẽ. Bairo caroaro átĩãna, caroaro mujãã tũgousagarã cã yaye quetire. ⁶ Bairo caroaro tũgousarã yua, mujãã rupau macããjẽ carorije mujãã caátigarije ñnierẽ mujãã ñnotamasĩgarã. Bairo roro caáperã ãnirĩ, caroaro yerijõrõ mujãã ãnimasĩgarã. Bairo caroaro yerijõrõ ãna yua, Diore caroaro mujãã maimasĩgarã. ⁷ Bairo cã maimasĩrĩ yua, mujãã yarãrẽ na mujãã ĩñamaigarã. Na mujãã juátinemogarã. Bairo na mairã, nipetiro camasã cããrẽ na mujãã mainemomajũcõãgarã yua.

⁸ Tie nipetirije caroaro ãnajẽ cutajere mujãã caátimasĩpeyoata, cañurã majũ mujãã ãnigarã. Camasãrẽ cajuána majũ mujãã ãnigarã. Bairi marĩ Quetiupau Jesucristore cabũgoro mee cã mujãã masĩña. Cũrẽ mujãã camasĩrĩjẽ wapacutimajũcõãña, nemojãñurõ tie mujãã caátimasĩpeyoata. ⁹ Noa ñna aperã camasã tie caroaro ãnajẽ cutajere na caápericõãta, camasĩtĩmajũcõãrã nibujiorãma. Cacaapee mãna caĩñamasĩenarẽ bairo tuabujiorãma. Tunu bairoa na carorije wapa caãnimirĩqũẽrẽ Jesucristo cã canetõõbojarique cããrẽ masiritipeticõãbujiorãma.

¹⁰ Bairi yñ yarã, yñ bairãrẽ bairo caãna, nipetirije atiere caroaro ása. Jãnaeticõãña. Jesucristo cã caborore bairo jeto caroaro ása. “Jesucristo yarã caãniparã Dios cã cabesericarã ãnirĩ caroaro marĩ átĩãnigarã,” ĩ tũgoñaña. Tore bairo mujãã caátĩãnimasĩlata, di rũmũ ñno mujãã yasietigarã. Wãtĩ cãã mujãã yasio joroque mujãã áperigumi. ¹¹ Bairi tunu caroaro mujãã ãnicõã nigarã. Umũrecóopũ mujãã caetari rũmũ caãno marĩ Quetiupau Jesucristo marĩrẽ canetõõrĩcũ cã Pacũ mena caroaro

mujãã bocăgarâma. Topu marî Quetiupau cû carotimasîrîpau capetietopu cû mena mujãã ânicôã ninucûgarâ yua.

¹² Bairi mai, atie yu caquetibujurijere mujãã yu quetibujunemocôã ninucûgu, tiere mujãã camasinemoparore bairo î. Merê mujãârê, cariape macăãjê quetire na caquetibujuricaró bero caânimiatacûârê, mujãã yu quetibujunemogu tunu. Tunu bairoa Jesucristo mena tûgoñatutuari caroaro cû caborore bairo mujãã caâtîânimiatacûârê, yu quetibujunemocôã nigu mai. ¹³ Tore bairo mujãârê yu quetibuju ânigu yu cacatiri rûmu ûno mai. Merê yu masîña baipua. Yua, mujãârê caquetibujunemopau ûcûã ânirî atiere mujãã yu quetibujuya. ¹⁴⁻¹⁵ Apeyera merê marî Quetiupau Jesucristo pûame “Pedro, nocârô mea mu riacoagu,” ñi quetibuju masîôwî. Torecu, yu pûame yu beri caânopu cûârê atie yu caquetibujurijere mujãã masînemocôã ninucûô joroque yu âticûña. Noo yu camasîrô cârô tiere yu quetibujucûña ati yepapûre.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Tunu apeyera, Jesucristo, marî Quetiupau, ati yepapu tunu cû caatîpee, cû carotimasîrîpau macăãjê cûârê caroa cariape macăãjêrê jãã quetibujuwu. Jãã majûã î tûgoñamacârî jãã caîquetibujurique mee âmu. Jãã majûpua cûrê jãã îñawû. Nocârô cû carotimasîrîjê, cû catutuarije cûârê jãã îñamajûcôãwû. ¹⁷ Jãã îñawû jîcâ rûmu Dios, cû Pacu cûrê nucûbûgorique mena cû caîbusûrore. Atore bairo î busûocajowu nocârô carotimasî Dios cû caîrîjê busûrique: “Âni yu macû, yu camai, yu cabesericu majû ñiñami. Cû mena butioro majû yu useaniña,” î busûocajowî Dios. ¹⁸ Jãã majûpua tie busûrique umarecôopu caatîere jãã tûgowu. Jãã pûame marî Quetiupau Jesucristo mena jãã âmu ti watoare âtãã cañurîcûpu.

¹⁹ Masîrî majâ profeta majâ na caîquetibuju jûgoyeticûrîcârôrê bairo cariapea baiwî Jesucristo. Bairi mujãã roque tiere camasîmajûcôârâ ânirî tiere caroaro cariape tûgoñanemoña. Tie caroa queti profeta majâ na caquetibujucûrîqûê pûame canaitîârôrê jîñaworiquere bairo niña. Tiere nemojâñurô mujãã cabuenemoata, mujãã camasîpeyoetiere mujãã masînemogarâ. Bairi Jesucristo, busuri ñocôrê bairo caâcû, cû catunuetari rûmu caâno tiere mujãã masî peticoagarâ. ²⁰⁻²¹ Cajûgoye mai atiere caroaro tûgoña masîña: Dios ya tutipu ape rûmu cabaipere na caquetibujuwatucûrîqûê pûame jîcâû camasocu cû majûã cû caboro masîrî cû cawoatu quetibujurique mee niña. Bairi profeta majâ cûã na majû na camasîrîjê mena na caborore bairo na caquetibujurique mee niña. Na roque Dios cû caquetibuju rotijoricarâ ânirî, Dios na cû caîrîjêrê Espîritu Santo cû camasîôrô jûgori quetibuju masîñupâ Dios ya tutipu.

2

Los que enseñan mentiras (Jud 4-13)

¹ Bairo na caîmiatacûârê, âñupâ Israel ya poa macăãna menarê profeta majâ caîtopairâ, profeta majâ Dios yarâ mee caâna cûã. Na majûã na caborore bairo caîquetibujuri majâ, caîtopairi majâ âñupâ. Bairi âme cûârê ânigarâma na ûna mujãã watoare quetibujuri majâ cariape caquetibujena. Caîtopairi majâ nigarâma. “Caroa macăãjêrê jãã quetibujuya mujãârê,” î quetibujumirâcûã, na catûgoñarîjê cañuetiere mujãã quetibujugarâma. Bairo quetibujuri yua, marî Quetiupau mujãârê

canetōōrīcūrē cū boetimajūcōāgarāma. Bairo cañuetiere na caquetibujuro jūgori Dios puame yoaro mee na recōāgumi. Na yasio joroque na átigumi yua na yaye wapa. ² Na cayasiparo jūgoye capāārā majū mujāā mena macāānarē na itogarāma. Capāārā majū tūgousagarāma na yaye queti carorije macāājērē. Na cūa caītori majā na caātoe bairo roro átigarāma. Bairo na caāto īñarā yua, aperā cūa Dios yaye queti cariape macāājērē roro ī busuepegarāma. ³ Tunu apeyera nocārō dinerore cabonetōrā ānirī na caquetibujuriye mena mujāā quetibujutori, mujāā yajagarāma mujāā cacūgorije ūnierē. Na caquetibujuriye mena mujāārē itoepegarāma caītopairi majā. Bairo na caītoānie jūgori na cayasipee na cotemajūcōāña. Tirāmupūna merē, “Cañuenarē roro popiye na baio joroque na yu átigu,” ī jūgoyeticūcōāñupī Dios. Na ūna cañuena netōētīmajūcōāgarāma.

⁴ Tūgopeoya mai: Dios tirāmupure āngelea majā cūrē cabaibotiorā, cūrē catūgousagaenarē, “Nūgaro, mujāā yu reetigu,” na īēsupī. Bairo puame na āsupi: Cañuena na caāno canaitīārōpu na recōāñupī. Cañcūārī ope pueapu na jiyari na biajācūcōāñupī mai cū caññabeseri rūmu caetaparo jūgoye. ⁵ Tunu bairoa tirāmupū macāāna cañuena na caāni yueapure, “Mujāā mena yu nūgu,” īrī mee na rurepeyocōāñupī Dios, na cañuetie wapa. Na mena macāācū Noé cawāmecucū jetore cū netōōñupī cū mena macāāna jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacāū mena. Mai, Noé puame cañuu caroa macāājērē caquetibujū majū āniñāñupī. Bairi cū jetore cū yarā mena cū netōōñāñupī Dios. ⁶ Torea bairo cañuenarē na reyupi Dios Sodoma, ape macā Gomorra cawāmecuti macāā macāāna ānana cūārē. Ti macāā cūārē umārecōo macāā peero mena joerecōāñupī. Nē ūnie tuaricarō mano, ōwā jeto to tuo joroque āsupi Dios ti macāā macāānarē cū careri rūmarē. Cabero tunu caāniparā cañuena na catūgoñamasīparore bairo ī, tore bairo āti īñoñupī merē. Tere tūgoñarī, “Cañuenarē popiye na baio joroque na átigumi Dios,” na ī tūgoñamasīāto ī, tore bairo āsupi. ⁷ Baipua, ti macāā macāācū Lot cawāmecucū jīcāārēā cū rocaesupi Dios. Mai, Lot puame Sodoma, Gomorra macāā macāāna roro na caātiānierē īñarī butioro tūgoña yapapuanucūñupū.

⁸ Ti macāā macāāna roro umārecōo, bairi ñami na caātiānierē roro na cabusupaianie cūārē tūgojutiri butioro tūgoñarīqūē painucūñupū. Cañuu cañuu ānirī tocānacā rūmua carorije na caātiānierē īñarī cū yeripu tūgoñarīqūē painucūñupū. Bopacooro baiyupu cañuena roro na caātiānierē īñarī. Bairi Dios puame cū rocaesupu, Lot cawāmecucū carorā mena caānacūrē. ⁹ “Marī Quetiupau masīmajūcōāñami cū caātiipeere,” marī ī masīña. “Cū mena marī caānicōāmata, marī Quetiupau puame wātī roro marīrē cū caātigarijere ēñotamasīñami, roro marī catāmūoetiparore bairo ī. Tunu cañuena roquere preso joricarore bairo na cūrī na cūgomasīñami Dios, na cū careparo jūgoye,” marī ī masīña. ¹⁰ Popiye na baio joroque na átigumi Dios cañuetie na rupau macāājē ūnie jetore caātiānarē. Marī Quetiupau cū carotimasīrījērē caboena cūārē roro popiye na átigumi. Na ūna cajeyurā catūgoñamasīēna niñama. Na caboro caātipairā majū niñama. Bairo caāna ānirī uwiricarō mano nocārō catutuarā cabauenarē roro na tutirenucūñama. ¹¹ Āngelea majā roque caītopairā netōjāñurō catutuarā carotimasīrā nimirācūā, narē roro na ī busujāepeatinucūñama Diopare. Di rūmu ūno roro na ī epereñāetinucūñama āngelea majā roque.

¹² Caītopairi majā puame waibutoare bairo catūgoñarīqūē māna niñama.

Catũgoñamasĩena niñama. Waibutoa puame na catũgoñarijẽ mena mee tore bairã na caãnie jũgori tore bairo bainucũñama. Bairo buianucũñama cabero camasã narẽ ñerĩ na capajĩareparore bairo irã. Torea bairo caĩtopairã cũãrẽ na regumi na carorije wapa Dios. ¹³ Popiye tãmuogarãma na cũã aperãrẽ roro na caátieperique wapa. Na rupau roro caborore bairo átiãna, “¡Useanirõ marĩ ãniñal!” ĩ tũgoñanucũñama, na caátipauaca jetore masĩmirãcũã. Jesucristo cũ cariarica rũmurẽ tũgoñarĩ marĩ yarã mena mujãã cabose rũmu qũẽnorõ, na cũã mujãã mena bobooro, ñuetie majũ átajecuna mujãã caneñarõpu neñanucũñama. Ti rũmu caãno yua, roro na caborore bairo áti, nũcũbugorique mano useanirõ bainucũñama. Caroarã cañurãrẽ bairo na cũã na caĩtopairije mena caãna nimirãcũã, mujãã mena neñanucũñama.

¹⁴ Tunu bairoa dico ũcõ carõmiorẽ na caĩñaata, cõ mena roro átaje mena jeto tũgoñanucũñama. Carorije ũnierẽ caátijutiena, cajãnaena majũ niñama. Aperã cayeritutuaena caroare caátiewẽpũena ũnarẽ na busujãrĩ narẽ roro na átiepenucũñama. Caroaro majũ tie ũnierẽ átipecyomasĩmajũcõñanucũñama. Torenã, carorã cañuena, Dios cũ careparã majũ niñama, tame. ¹⁵ Cayasiricarãrẽ bairo ninucũñama. Jesucristo yaye queti cariaepe macããjẽrẽ tũgousagaetimajũcõñãñama. Beor macũ Balaam cawãmecucũ ãnacũrẽ bairo niñama. Cũ ãnacũ puame roro átiri wapatarique ũnierẽ butioro boyayupu. ¹⁶ Bairo cũ cabairo yua, jĩcã rũmu Dios puame cũ tutiyupu. Balaarẽ, burro camasocũre bairo cũ busuo joroque cũ ásupu Dios. “Roro mu átigaya. Tiera ápericõãña,” qũĩ tutiyupu burro Balaarẽ. Bairo qũĩ ãñotajãnaoñupũ roro cũ caátigamiatajere. Pũgani ápeyupu yua.

¹⁷ Quetibujuri majã caĩtopairã oco opee caoco manierẽ bairo niñama. Oco poarire wĩno capapurerore bairo niñama. Dios yaye caroare marĩ catũgogamiatacũãrẽ, di rũmu ũno marĩ quetibujuetiyama na ũna. Bairi nocãrõ canaitĩãrõ capetietopũ cayasiparã niñama. ¹⁸ Tunu apeyera, caĩtopairã netõjãñurõ botioro caĩã manie ũnierẽ ĩ busunucũñama. Bairo caãna ãnirĩ roro na rupau caborore bairo átiãna, na busujãñucũñama Jesucristo yaye quetire catũgousajũgorãrẽ. Ati umurecõo macããna roro na caátinucũrĩjẽ ũnierẽ cajãnamiatanarẽ na busujãñucũñama. Mai cayeri tũgoñatutuaenarẽ roro na átiepenucũñama. ¹⁹ Na puame, “Mujããrẽ cariapea jãã iña: Jããrẽ bairo mujãã caãmata, useanirõ mujãã ãnigarã. Mujãã caborore bairo mujãã átimasĩgarã,” na ĩtonucũñama. Na majũã na yaye wapa cayasiparã nimirãcũã, tore bairo na ĩ busujãñucũñama. Na roque carorije macããjẽrẽ caátietiepe ecorã majũ niñama. Bairi ni jĩcãũ ũcũ camasocũ, carorijere caátijãnaecu tiere carotiepe ecoũre bairo catuau niñami. ²⁰ Apeyera tunu jĩcããrã mujãã mena macããna marĩ Pacu Dios, cũ macũ marĩrẽ canetõõrĩcũ yaye quetire tũgousayupa. Ati umurecõo macããjẽ carorijere ápeyupa. Bairo catũgousajũgoricarã nimirãcũã, carorije na caátajere tunu átinemoñupã. Bairo na caátaje jũgori, ãme roquere jõpuame roro baiyama. Ati umurecõo macããjẽ carorije caátijãnaena tiere jõpuame nemorõ carotiepe ecorãrẽ bairo majũ tuayama yua. ²¹ Jicoqueipua Jesucristo yaye queti caroaro cariape macããjẽrẽ na catũgousaeto, ñumajũcõãbujioyupa. Jesucristo caroaro cũ caroticũrĩqũẽrẽ tũgousari bero tunu tiere na cajãnaata roque, ñuetĩña. ãme roquere netõjãñurõ popiye baigarãma. ²² Na ũna na cabairi wãme majũ atore bairo marĩ ñicũjãã ãnana na caĩrĩcãrõ puamata, baimajũcõãña: “Nurĩcũ

yai maño cūrī bero, tiere ɣgayami tunu.” Tunu apeyera, “Yese cūā, marī cacoseatacū nimicūā, netōjāñurō ɣguerirapū yuguicūñanemoñami,” tore bairo niñama Dios yayere tãgousari bero tunu carorije macāājērē caátinemomajūcōāninucūrā.

3

El regreso del Señor

¹ Yū bairārē bairo caāna, yū camairā, ati carta niña cabero macāā carta mujāā yū cawoajonemorī carta majū. Caānijūgorica carta, bairi ati carta cūārē cariape mujāārē ñi quetibujū woajoya, Dios yaye quetire mujāā camasiritietiparore bairo ī. Pūga cartapūrea yū quetibujū woajoya, tunu bairoa cariape mujāā catūgoñamasīparore bairo ī. ² Tūgoñamasīña tirūmapū macāāna cañurā camasīrā profeta majā na caīquetibujuyariquere. Tunu bairoa marī Quetiupau, marīrē canetōōrīcū cū caroticūrīqūērē masiritieticōāña. Jāā, Jesucristo cū cabuericarā, apóstolea majā jāā caquetibujūnetōōrīqūē cūārē masiritieticōāña. Tiere tūgoñanemocōāña.

³ Bairāpua, atie cūārē mujāā tūgoña masīmajūcōāgarā. Catūsari yutea caāno atīgarāma camasā caītopairi majā majū. Na rupau caborore bairo carorije jeto caātīāni majā ūna nigarāma. Dios yaye quetire roro caiboyetieperā capāārā nigarāma. ⁴ Bairo caīeperi majā ānirī atore bairo ī jēniña epegarāma: “¿Dope cū baiyupari Cristo, ‘Yū tunuatīgu,’ caīmīrīcū? Marī ñicājāā na caāni rūmu, ati ɱmurecōo caānijūgoripapua caānatōrēā bairo nicōāña mai,” ī epegarāma. ⁵ Bairo caīrā ānirī Dios cū carotimasīrīpau ɱmurecōo tirūmapua caānicōājūgoatajere masīētīñama. Marī Pacū Dios pūame cū carotimasīrījē mena ati ɱmurecōore jēñoñupī, oco mena jūgori. Tie oco mena jūgori niña ati ɱmurecōo āme cūārē. ⁶ Cū cabairotīricarorea bairo ati ɱmurecōo cūārē ruocacōāñupī Dios. Tie oco jūgorina ati yepare ruocacōāñupī. ⁷ Āme caāni ɱmurecōo, ati yepa cūā Dios cū carotirore bairo cabaipēe cū cacūrīqūē niña. Ati ɱmurecōo, ati yepa cūā ɱpeticoagaro cū cabairotirore bairo yua. Peero mena yasigaro ati ɱmurecōo, ati yepa mena yua. Dios camasārē cū caīñabeseri rūmu caāno majū ti peero pūame ati yepa nipetiropūre joerepeticoagaro. Ti rūmu caāno Diore catūgousaetana cūā yasicoagarāma.

⁸ Bairi yū bairārē bairo caāna, yū camairā, atiere masiritieticōāña: Marī Quetiupau Jesucristo patowācāētīñami. Cūrā, jīcā rūmu pūame mil cūmarī netōbauya. Mil cūmarī majū jīcā rūmurē bairo etabauya. ⁹ Mai, marī Quetiupau pūame caroa wāme cū caātīpeere cū caījūgoyeticūrīcārōrē átiwēpūēcū mee baiyami. “¿Dopēī tāmuri cū tunuapériyati Jesús?” ī busunucūñama jīcāārā camasā. Bairo na caībusunucūmiatacūārē, bairo pūame roque boyami Dios: Mujāā nipetiro Jesucristore tūgousari bero cū yarā mujāā caānipeere boyami. Bairi patowācārīcārō mano caroaro īñajocōācū baiyami. Mujāā cotei átiyami. Dios pūame ni jīcā ūcū cū cayasirore boetiyami. Nipetiro camasā na carorije wapare yapapuari cūrē na cajēnirō boyami. Bairo jēnirī bero yua, cū yarā majū na caānorē boocotei baiyami.

¹⁰ Bairi tunu marī Quetiupau cū caatīpa rūmurē marī quetibujuetiyami. “Ti rūmu majū yū etagu,” iētīñami. Bairi cayajari majōcū cū caetarore bairo marī camasīētī rūmu ūno majū etagumi ati yepapūre. Ti rūmu cū caetari rūmu pūame batioro acūorije busugaro. Tocārōā yua ati ɱmurecōo

yasicoagaro. Ati yepa cūā ūpeticoagaro. Nocārō caāniepū cārō nipetirije ūpeticoagaro. Manigarō yua ati yepa.

¹¹ Tore bairo Dios ati ūmurecōore cū caātiyasiopeere tūgoñarī mājāā pūame cū caquetibūjucūrīqūērē caroaro mājāā catūgōusacōā ninucūrō boyā. ¡Caroarā cañurā majū mājāā caānicotero boyā, Dios cū carotirore bairo! ¹² Dios cū catunuetari rūmū caāno caroaro mājāā ānicoteyugarā. Bairi tunu cū carotirore bairo caroaro āsa, tāmuri nemo cū tunuatīo joroque īrā. Ti rūmū caāno ati ūmurecōo pūame ūyasipeticoagaro. Nocārō caāniepū cārō nipetirije ūrepeticoagaro. ¹³ Torena, marī roque cawāma ūmurecōo, cawāma yepare coterā marī baiya. Marī Pacū pūame, “Ti ūmurecōore rocari bero, ape ūmurecōo yū qūēnogū tunu. Topū nigarāma yū yarā,” cū caījūgoyeticūrīcārōrē bairo cū caātipeeere cayurā ānirī marī uwietigarā ti rūmū caetaro. Cawāma ūmurecōo pūame cañurī ūmurecōo caroaro jeto āna ūmurecōo nigaro.

¹⁴ Bairi yū yarā, yū bairārē bairo caāna, yū camairā, marī Quetiupau cū catunuetaparo jūgoye caroaro caroa wāmerē marī āticōā ninucūgarā. Ŋe ūnie wapa cacūgoena, cañurā, caroaro yerijōrō caānimasīrā majūrē marī etari cū ūseanio joroque caroaro marī ātiānigarā cū jūgoye mai. ¹⁵ Tūgopeoya: Marī Quetiupau patowācārīcārō mano marī cū cacoteata, marī cū canetōpeerea cotei ātiyami. Nipetiro marī canetōpetirore bori cotei ātiyami. Ato yū caquetibūjurore bairoa mājāā quetibūjū woajoyupi marī yau Pablo cawāmecucū cūā. Marī Pacū Dios, cū camasīōrījē jūgori tore bairo ī quetibūjū woajoyupi marī yau Pablo. ¹⁶ Tocānacā cartapua tore bairo Pablo cūā mājāārē ī quetibūjū woajonucūñami. Bairopua, jīcā wāmerī cū caquetibūjuriye masiriyo jāñunucūña, bueata. Bairi aperā camasā catūgomasiēna, Dios mena catūgoñatutuajūgomasiēna pūame carīape tūgoetiyama. Bairo tūgomasiētīrī yua, Pablo yaye quetire quetibūjū mawijiocōānucūñama. Tore bairo ātinucūñama nipetirije Dios yaye cū caquetibūjucūrīqūērē. Tie wapa popiye na baio joroque na ātigami marī Pacū Dios.

¹⁷ Bairi yū bairārē bairo caāna yū camairā, merē atiere caroaro majū mājāā masīña yū caquetibūjuriyere. Bairi caroaro tūgoñamasīña. Maijūgoya mājāā yerire. Mājāāpū caītorā na caīquetibūjuriyere mājāā tūgōusare. Narē mājāā ītoecore carorā na caquetibūjuriyere. Diore catūgōusarā nimirācūā, yasirique macāājērē mājāā tūgōusare. ¹⁸ Bairo pūame roque āsa: Marī Quetiupau, marīrē canetōōrīcū Jesucristore jōjāñurō nemorō cū camasīnemopee niña mājāārē nipetiri wāme cū camasā cutiānierē. Tunu bairoa nemojāñurō āmeo mainemoña. Bairi yua, cārē marī cabasapeoriye petietigaro. Āme, ape rūmū cūārē nicōā ninucūgaro. Bairoa to baiāto.

Tocārōā niña atie queti yū cawoaturije.

Primera Carta de SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Atie mujãârê jãã caquetibujũwoatujopee marĩ Quetiupau Jesús yaye, caroa queti niña. Cũ puame tirũmũpua ati yepa caãniparo jũgoyepua merê caãnijũgoatácũ niñami. Jãã puame Jesucristo ati yepapũ etari, cũ caquetibujũriquere jãã tũgowũ. Bairi tunu jãã majũpua jãã caapee mena cũ jãã iñawũ. Bairi cũrê jãã masĩjãñuñã. Bairo cũrê camasĩrã ãnirĩ, tie jãã catũgoriquere, bairi tunu jãã caĩñarĩqũê cũârê mujãã quetibujũ woaturorã jãã átiya. Tie jãã caquetibujũjorije puame atore bairo niña: Jesucristo, marĩ yeri marĩ cacatiãnipeere cajomasĩ majũ niñami. Tiere quetibujũ woaturorã jãã átiya. ² Cũ puame ati yepapũ buiaetayupi. Cũrê jãã iñawũ. Cũ yaye caroa queti cũârê jãã tũgowũ. Tie quetire tũgori bero, merê aperã camasãrê jãã quetibujũnetõõwũ. Bairi mujãã cũârê jãã quetibujũya cũ yaye queti, atie, yeri capetietie macããjêrê. Mai, Jesús puame Dios cũ pacũ tũpũ ãñupĩ. ãmerê yua, ati yutea caãnorê ati umãrecóopũ etawĩ. ³ Bairi tie jãã caĩñarĩqũê, jãã catũgoriquere mujãârê jãã quetibujũjoya, jãã mena jĩcãrõrê bairo mujãã cũã mujãã caãnimasĩparore bairo írã. Marĩ Pacũ Dios mena, bairi cũ macũ Jesucristo mena jãã caãnorêã bairo mujãã cũã na mena mujãã caãnorê jãã boyã. ⁴ Torena, mujãârê jãã i quetibujũ woajoya, Dios mena marĩ causeanirĩjê ñe ñnie rusaeto caãnipetiparore bairo írã.

Dios es luz

⁵ Atope bairo niña atie queti Jesucristo jãârê cũ caquetibujũcũrĩqũê. Tiere mujãârê quetibujũyũ yũ átiya ãmerê: Cabusurijere bairo caãcũ cañũu niñami Dios. Bairo Dios canaitĩãrõpũ caãmei ãnirĩ carorije ñnie caápei majũ niñami. ⁶ Tunu apeyera, “Marĩ Pacũ Dios yarã jãã ãniña,” ñmirãcũã, canaitĩãrõpũ caãna rorije caãnarê bairo marĩ caátĩãmata, caĩtopairãrê bairo marĩ ãnibujorã. Marĩ caátĩãnie cũã cawapa manierê bairo tuabujoro. ⁷ Bairi marĩ cũã caroaro cabusurore bairo caãcũ Dios cũ caãnorêã bairo carorijere caãperã marĩ caãmata, Dios yarã jĩcã majãrê bairo caãna majũ marĩ ãnigarã. Caroaro marĩ ãmeo átiãnimasĩgarã. Cũ macũ Jesucristo rĩĩ jũgori nipetiri wãme marĩ carorije wapare cũ canetõõrĩcãrã marĩ ãnigarã.

⁸ Tunu apeyera, “Yua, carorije wapa cacũgoecu cañũu majũ yũ ãniña,” marĩ caĩata, marĩ majũã marĩ yerire marĩ ñtoya. Bairo marĩ caĩata, Dios yaye queti cariape macããjêrê marĩ cũgoetiya marĩ yeripure. ⁹ Bairi roro marĩ caátajere Dios mena marĩ catũgoñãqũênorõ ñuñã. Bairo cũ mena tũgoñãqũênorĩ bero, cũrê marĩ cajênirõ pũgani cãrõ tũgoñãrĩcãrõ mano atore bairo marĩ i masĩña: “Dios puame caroaro cariape marĩ átigumi. Marĩ carorije wapare masiriyobojagumi. Tocãnacã wãme carorije wapa marĩ cacũgorijere marĩ cosebojagumi Dios marĩ yeripure,” marĩ i masĩña. ¹⁰ Tunu bairoa, “Carorije wãme caátĩñaena majũ jãã ãniña,” marĩ caĩata cũârê, caĩtopaire bairo caãcũ cũ ãnio joroque marĩ átibujorã Diore. Bairo caãna ãnirĩ Dios yaye quetire caboetinetõõmajũcõãrãrê bairo marĩ tuabujorã yua.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Yu yarã, yu pũnaarẽ bairo caãna atie caroa quetire mujãã yu quetibujũ woajoya, carorije áperã mujãã caãniparore bairo i. Bairo yu caque-tibujurijere tũgomirãcũã, jĩcããrã roro na caápata, Dios macũ Jesús cariape caácũ cañuure cũ na jeniáto. Jesús puame marĩ Quetiupaũ Diopũre marĩrẽ caquetibujunetõõbojaũ, cajuĩ majũ niñami. ² Cũ puame riawĩ yucupãipũ, marĩ carorije wapare netõõbojagũ. Marĩ yaye wapa jeto meerẽ netõõbojamasĩñami. Nipetiro ati yepa macããna cãrẽ catũgousari majã cããrẽ na netõõbojamasĩñami Jesús.

³ Dios cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ tie caátirotiore bairo marĩ caápata, pugani tũgoñanemorĩcãrõ mano merẽ marĩ masĩgarã cũ yarã marĩ caãnierẽ. ⁴ Aperã jĩcããrã, “Dios yarã majũ jãã ãniña,” i busumirãcũã, Dios cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ jĩcãrõ tũni na caápericõãta, caĩtopairã majũ niñami. Na yeripũre caroa, cariape macããjẽ maniña. ⁵ Apei, ni jĩcãũ ùcũ puame caroaro cariape Dios yaye busuriquere cũ catũgousaata, ñe ùnie rusaricarõ mano caroaro Diore camaimasĩ majũ tuayami. Bairo marĩ caápata, Dios mena jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnigarã. ⁶ “Yuã, Dios yau cũ mena jĩcã majõcure bairo caácũ yu ãniña,” caĩ puame Dios cũ caborore bairo, marĩ Quetiupaũ Jesucristo cũ caãnimasĩrĩcãrõrẽã bairo cũ caãno ñuña.

El nuevo mandamiento

⁷ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, atie roticũrĩqũẽ yu cawoatujorije ape wãme cawãma wãme mee niña. Caãnijũgoripaũpuã mujãã catũgojũgorique Dios yaye queti niña. Atie roticũrĩqũẽ cabucũ macããjẽ, merẽ mujãã catũgojũgorique quetia niña. Apeye mee niña. ⁸ Cabaimiatacũãrẽ tunu atie puame mujããrẽ yu cawoatujorije roticũrĩqũẽ, cawãma wãmerẽ bairo niña. Bairi tie roticũrĩqũẽ cariape macããjẽrẽ Jesucristorea bairo mujãã cũã tiere mujãã átimasĩña, ãmeo mairĩqũẽ macããjẽrẽ. Bairo marĩ caãmeomairõ, canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo marĩ caãnie manigaro. Dios yaye caroaro cabusumajũrĩjẽ caãno, cabusuropũ caãnarẽ bairo caãna majũ marĩ ãnigarã yua.

⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Yuã, Dios yau cabusuropũ caácũ carorije caápei yu ãniña,” caĩ nimicũã, cũ yaure roro cũ caasiaĩñateata, canaitĩãrõpuã mai caácũrẽ bairo tuacõãñami. ¹⁰ Apei puame caroaro mairĩqũẽ mena cũ yaure caĩñaũ roque, cabusuropũ caácũ Dios cũ caborore bairo caácũ niñami. Bairo caácũ ãnirĩ pugani cãrõ tunu carorije macããjẽrẽ átinemogaetiyami. ¹¹ Apei, cũ yaure caĩñateri majõcũ roque canaitĩãrõpu caãna, carorijere caãna na caátiere bairo carorijere caácũ ãnirĩ canaitĩãrõpu caãniñesẽãũrẽ bairo niñami. Bairo caácũ ãnirĩ cacaapee ññacũrẽ bairo cũ caátóre masĩẽcũ ãñesẽãnucũñami rorije cũ caátie jũgori yua.

¹² Yu pũnaarẽ bairo caãna, mujããrẽ yu woajoya atiere: Dios, cũ macũ Jesús yucupãipũ cũ cariarique jũgori, mujãã carorije wapare cũ camasiriyobaricarã mujãã cũã mujãã caãnoi, atiere mujãã yu woajoya. ¹³ Mujãã, cabũtoa capacũã, mujããrẽ yu woajoya atie quetire, tirũmũpuã ati yepa camanopũã merẽ caãnijũgoricure mujãã camasĩrĩqũẽ jũgori. Mujãã cawãmarã cããrẽ mujãã yu woajoya, wãtĩ cañuecũ majũrẽ cũ mujãã catũgopeoeto jũgori.

¹⁴ Mújãã, yu pũnaarẽ bairo caãna cũarẽ mujãã yu woajoya, Dios marĩ Pacu yarã, cũrẽ camasĩrã mujãã caãnoi. Mújãã, capacua cabutoa cũarẽ mujãã yu woajoya atie quetire, tirũmũpua ati yepa camanopua merẽ caãnijũgoricure mujãã camasĩrĩqũlẽ jũgori. Mújãã, cawãmarã cũarẽ mujãã yu woajoya, yeri tutuarã caãna ãnirĩ Dios yaye quetire mujãã yeripũ caroaro Dios mena mujãã catũgoñatutuãnie jũgori. Tunu bairoa wãtĩ cañuecũ majũrẽ cũ mujãã catũgopeoeto jũgori mujãã yu woajoya.

¹⁵ Ati umurecõo macããjẽrẽ caĩnamainetõrãrẽ bairo baieticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ ati umurecõo macããjẽrẽ cũ caĩnamainetõata, Dios marĩ Pacu majũrẽ camaiecũ niñami. ¹⁶ Nipetiri wãme ati umurecõo macããjẽ camasã na caĩnaborije puame Dios cũ cajorije mee niña. Ati umurecõo macããjẽ majũ roque niña. Ati wãmerẽ ati umurecõo macããna puame bonucũñama: Roro camasã na rupaũ caborore bairo na caátigarijere átinucũñama. Aperã na cacũgorijere butioro bori tiere ññaũgonucũñama camasã. Aperã cũã ati umurecõo macããjẽ paio cawapacutiere bonetõnucũñama. ¹⁷ Bairi ati umurecõo macããna camasã ati umurecõo macããjẽ capetirorea bairo cayasirãrẽ bairo tuayama, roro na caátigarije jũgori. Dios cũ caborore bairo jeto caroaro cariape caátĩacũ puame roque tocãnacã rũmua caãnicõãninucũpaũ majũ tuayami.

La verdad y la mentira

¹⁸ Yu pũnaarẽ bairo caãna, ati yutea catusari yutea niña. Ati umurecõo petigaro baiya. Bairo capetiparo jũgoye caãnoi, jĩcãũ Jesucristore cateeri majõcu cũ caatiere mujãã tũgoyupa. Bairo jĩcãũ cũ caatiere mujãã catũgomiatacũarẽ, ãmerẽ capããrã majũ niñama Jesucristore cateerã. Bairo na cabairoi, “Ati umurecõo petigaro baiya,” marĩ i masĩña ãmerẽ. ¹⁹ Jesucristore cateeri majã puame marĩ mena macããna jĩcããrã nimiñupã. Bairo baimirãcũã, cariape majũrã marĩ yarã mee ãñupã. Marĩ yarã marĩrẽ bairo Dios mena macããna na caãmata, marĩ mena ãnibujiorãma. Bairo na cabairoi ñnarĩ, atore bairo na marĩ i masĩña: “Marĩ mena caãnana nimirãcũã, marĩ mena macããna jĩcãũ pũnaarẽ bairo caãna mee ãñupã,” marĩ i masĩña yua.

²⁰ Marĩ Quetiupau Jesucristo, cũ yeri, Espĩritu Santo majũrẽ mujãã joyupi. Bairi nipetiro mujãã Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽrẽ cacũgorã jeto mujãã ãniña. ²¹ Dios yaye cariape macããjẽrẽ mujãã camasĩeto jũgori mee mujããrẽ yu woajoya. Tiere mujãã camasĩrõ jũgori roque mujãã yu quetibũju woajoya. Merẽ atore bairo mujãã i masĩña: “Caĩtopairã na caĩrĩjẽ mee niña atie queti. Dios cariape caãcũ yaye queti roque niña,” mujãã i masĩña. ²² Caĩtopai puame atore bairo niñami: Jesucristo, Dios macũ, Dios cũ cajoricure, “Jesús, Mesías mee niñami,” i busũnucũñami. Bairo caĩbusũnucũũ puame Jesucristore cateere bairo caãcũ niñami. Bairo cũrẽ cateei ãnirĩ, Dios, Jesús pacu cũarẽ caboecure bairo tuayami. ²³ Ni jĩcãũ ùcũ Jesure caĩñatei cũ caãmata, Jesús pacu Dios cũarẽ caĩñatei, cũ mena macããcũ mee niñami. Apei, “Cũã niñami Jesús marĩrẽ canetõõrĩcũ,” cariape Jesure caĩbusũnucũũ puame roque, cũ pacu Dios yau, jĩcãrõrẽ bairo caãcũ niñami.

²⁴ Torena, mujãã puame tirũmũpũ caroa queti Dios yaye mujãã catũgojũgoriquere jãnaeticõãña. Mújãã yeripũ tiere tũgoñacõã ninucũña. Bairo Dios yaye queti mujãã catũgojũgorique mujãã yeripũ caãnicõãninucũata, Dios, bairi cũ macũ Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo

caăna mujăă ânigară. ²⁵ Bairi, “Jesucristo, cū caicūrīcārōrēă bairo cariape marī jogumi yeri capetietie majūrē,” marī ī masīña yua.

²⁶ Aperă roro mujăărē caītogari majă na caatıparo jūgoye mujăă quetibujū woajou yū átiya, narē mujăă caıtoecoetiparore bairo ī. ²⁷ Bairăpua, mujăă Jesucristo cū cajoricū Espıritu Santo Dios Yeri majūrē mujăă cūgoya mujăă yeripū. Espıritu Santo pūame mujăă cū camasiōrō jūgori nipetiro caroa wăme macăăjē jetore mujăă átiānimasīnucūña. Espıritu Santo cū cabuerije cariape macăăjē niña. Caıtopairă na caquetibujūnucūrījērē bairo mee niña. Bairi Espıritu Santo mujăărē cū camasiōrō jūgori aperă mujăă na cabuepeere mujăă macăētīña. Torena, mujăă pūame Jesucristo mena macăăna ānirī Espıritu Santo mujăă cū caıquetibujūricarore bairo jeto caroa macăăjērē áticōă ninucūña.

²⁸ Tunu bairoa yū pūnaarē bairo caăna, Jesucristo mena jīcăū pūnaarē bairo ānicōăña. Bairo marī caămata, Jesucristo atı yepapū nemo cū caetarore tūgoñatutuarique mena, tūgoñaboboricaro mano cū marī cote-gară. ²⁹ Merē atore bairo mujăă masīña: “Jesucristo caroaro cariape caăcū cañuū majū niñami. Tunu bairo nipetiro camasă caroa macăăjē cañurījērē caăna, Dios yară cū pūnaarē bairo caăna niñama,” mujăă ī masīña.

3

Hijos de Dios

¹ Nocărō majū marī cū maiñati marī Pacū Dios. Bairo marīrē camai ānirī, “Yū pūnaa,” marī īnucūñami. Bairi cū pūnaa majū marī āniña. Aperă atı ūmurecōo macăăna camasă Dios pūnaa marī caānierē masīētīñama, Dios, marī Pacū cūārē camasiēna ānirī. ² Yū yară, yū bairărē bairo caăna yū camairă merē Dios yară cū pūnaa majū marī āniña yua. Bairo ānimirăcăă, cabero marī cabaıpee nipetirijere marī masīpeyoetiya mai. Bairăpua, atore bairo marī masīña: Jesucristo atı yepapū nemo cū cabauetaro caăno, cū yară cūrē bairo caăna majū marī ânigară. Bairi Jesús atı yepapū cū caetaro, cū marī īñamajūcōăgară, caānimajūrē bairo cū caăno yua. ³ Nipetiro atıe cabaıpee mena catūgoñatutuacotei pūame roque cū majūă cū carorije wapare coseire bairo átiyami. Jesucristo ñe ūnie camăcū cañuū cū caānorēă bairo, cū cūă ñe ūnie wapa măcū caroă tuayami yua.

⁴ Nipetiro carori wămerē caăna Dios cū carotirijere cabaıbotioră niñama. Bairi carori wăme jetore átiāninucūñama. ⁵ Merē caroaro mujăă masīña atiere: Marī carorije wapare netōō acă asúpi Jesucristo atı yepapūre. Jesucristo pūame ñe ūnie carorijere caápei majū niñami. ⁶ Bairi ni jīcăū ūcū Jesucristo mena jīcārōrē bairo caăcū cū yaye quetire cariape catūgocōāninucū pūame carorijere áperiyami. Aperă carorijere caáticōāninucūră pūame roque Jesucristore camasiēna majū niñama. ⁷ Yū pūnaarē bairo caăna ni jīcăū ūcū mujăărē qūıtoeticōăto. Ni jīcăū ūcū caroaro cariape macăăjē jetore caátīānimasī cū caămata, cañuū caroă niñami Dios cū cañajoro. Marī Quetiupau Jesús cariape caăcū cañuū cū caānorēă bairo cū cūă cariape caăcū cañuū niñami. ⁸ Carori wăme jetore bairoa caáticōāninucū pūame roque wătı yau cū carotirijere caăcū majū niñami. Wătı roque atı ūmurecōo caānijūgoripaupaina carorijere caátijūgoricū majū niñami. Baıpua, merē asúpi Dios macū Jesucristo atı yepapūre, wătı roro cū caátiere yasiorei acă.

⁹ Jicãu Dios yaye quetire catãgousau, cã macãrẽ bairo caãcã puame cawãma yeri pũna Dios cã cajoriquere cãgoyami. Bairo cacãgon ãnirĩ carori wãmerẽ átĩamerĩnucũñami. Bairo Dios macũ ãnirĩ carorije macããjẽrẽ átigaetiyami. ¹⁰ Bairi yua, atore bairo marĩ ĩ tũgoñamasĩña: “Nipetiro carorije macããjẽrẽ caãti majã wãtĩ cã carotirijere caãna cã pũnaarẽ bairo caãna niñama. Aperã caroa macããjẽrẽ caãna puame roque Dios yarã cã caĩñabesericarã, cã pũnaa majũ niñama,” marĩ ĩ tũgoñamasĩña. Bairi ni jicãu ũcũ caroa macããjẽrẽ caãpei cã yaure bairo caãcãrẽ camaiecũ Dios yau mee niñami.

Amémosos unos a otros

¹¹ Atope bairo Jesús yaye quetire mujãã tũgojũgoyupa caãni jũgoripaupua: “Tocãnacãũpua ãmeo maiña. ãmeo juátinemoña Dios cã caborore bairo mujãã majũ,” mujããrẽ ĩ quetibũjuyupa. ¹² Apei Caĩn ãnacãrẽ bairo marĩ baieticõãrõã marĩa. Cũ, Caĩn ãnacũ puame cañuecũ wãtĩ yau majũ ãniñañupĩ. Cũ bai Abel cawãmecũcũre cã pajĩãrocacõãñañupĩ. Bairi apei jicãu atore bairo ĩ jẽniñabujioumi: “¿Dopẽĩ cã bai Abere cã pajĩãñuparĩ?” Atope bairo baiyupa: Caĩn cã caátaje carorije ãñupã. Cũ bai cã caátaje puame caroa macããjẽ ãñupã. Bairi cã pajĩãrocacõãñañupĩ Caĩn Abere.

¹³ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, tũgoñamani ápéricõãña ati umãrecóo macããna Diore camasiẽna mujããrẽ na caĩñaterijere. ¹⁴ Marĩ roque yasiricaropũ caĩnibujioricarã nimirãcũã, tunu cacatirã majũ caãnarẽ bairo marĩ ãniña. Tore bairo marĩ masĩña tocãnacãũpurea marĩ yarãrẽ marĩ caãmeomairĩjẽ jũgori. Cũ yarãrẽ camaimasiẽcũ puame cayasiricũre bairo caãcũ riaricaropũ caápãure bairo niñami. ¹⁵ Tocãnacãũpua na yarã camasãrẽ cateerĩ majã puame pajĩãrĩ majã wapanarẽ bairo caãna niñama. Na ũna pajĩãrĩ majã yeri capetietiere na majũã cũgomasiẽtĩñama. Merẽ tiere caroaro mujãã masĩña. ¹⁶ Jesucristo marĩrẽ camainetõũ ãnirĩ yucũpãĩpũ riayupi. Tie jũgori cariape merẽ marĩ masĩña ãmeo mairĩqũẽ majũ macããjẽrẽ. Bairi Jesucristo marĩrẽ cã caĩñamairĩcãrõrẽ bairo marĩ cũã marĩ yarã camasãrẽ ãmeo mairotiya. ¹⁷ Capee cacũgori majõcũ, ñe ũnie carusaecũ puame cã yau cabopacaure ĩñamicũã, cãrẽ cajuátinemoecũ, cã yaure camaiecũ tuacõãñami. Dios cã cajorije ãmeo mairĩqũẽrẽ cũgoetiyami cã yeri cã catũgoñarĩjẽpũre. ¹⁸ Yũ pũnaarẽ bairo caãna, marĩ caãmeomairĩjẽ marĩ risero marĩ caĩbusurije jeto mee to ãmarõ. “Mujããrẽ jãã juátigarã,” marĩ caĩata, marĩ caĩbusurorea bairo marĩ caátiyaparoro ñuña. Cariapea marĩ caĩbusurorea bairo marĩ caátie to caãno ñuña.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Tore bairo marĩ caátĩãmata, “Dios yarã cariape macããjẽrẽ caãna majũ marĩ ãnigarã,” marĩ ĩ masĩña. Bairi yua, pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano Dios marĩrẽ cã canetõõpeere marĩ tũgoñaña, Dios cã caĩñajoro. ²⁰ Tunu apeyera marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽpũ, “Yua, yũ caboro yũ baiya,” marĩ yeri caĩbusujãrõ jũgori capee wãme marĩ catũgoñaata, Dios tiere masĩ peyocõãñami. Dios puame nocãrõ camasĩ ãnirĩ netõjãñurõ masĩñami nipetiri wãme marĩ yeri catũgoñarĩjẽrẽ. ²¹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna yũ camairã carorije macããjẽrẽ caãperã marĩ caãno bero caãmata, “Cabui mãna marĩ ãniña,” tũgoñatutuarique mena marĩ yeripũ marĩ ĩ masĩña Dios cã caĩñajoro. ²² Marĩ puame cã caroticũrĩqũẽrẽ marĩ tũgousaya. Tunu

bairoa caroa macããjê Dios cû caĩñajesorije jetore marĩ átinucũña. Bairi Dios pũame nipetiri wãme cûrê marĩ cajênirĩ wãmerê marĩ jogumi. ²³ Mai, Dios cû caroticũrĩqũê pũame atore bairo iña: “Dios macũ Jesucristore cû tũgousaya. Tunu Jesucristo mujãârê cû camairotiricarore bairo mujãã cûã mujãã majũ ãmeo maiña,” i quetibujuya tie cû caroticũrĩqũê. ²⁴ Dios tore bairo cû caãtiroticũrĩqũêrê caãna Dios yarã niñama. Dios cûã na mena nicõãñami na yeripu. Bairo cû caãnoi, “Dios marĩ yeripu niñami,” marĩ i masiña, cû Yeri Espiritu Santo marĩ cû cajoricu marĩ yeripu cû caãno jũgori.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna, yũ camairã, cariape tũgoeticõãña aperã, “Dios yarã jãã ãniña,” ãmirãcũã ricaati na caquetibujuata. Espiritu Santo na yeripu na cacũgoeticõãta, na tũgousaeticõãña. “¿Cariape na quetibujuyati?” ãrã, na caĩrĩjêrê caroaro tũgobeseya. Ati umurecóore capããrã niñama caĩtopairã. “Dios yaye quetire jãã cûã jãã quetibujuya,” ãmirãcũã, wãtĩ yaye macããjê pũamerê quetibujurã átiyama. ² Bairo na caĩquetibujurijere caroaro mujãã catũgobesemasĩata, cariapea, “Ãnoa Dios yaye meerê quetibujuyama,” mujãã i masĩgarã. Bairi jĩcãũ ãcũ, “Cariapea Jesucristo marĩrêã bairo ati rupau cacũgonu ati yepapu etayupĩ,” caĩquetibujumasĩ roque Espiritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgonu niñami. ³ Tore bairo caĩquetibujumasĩêcũ pũame Espiritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgoecu niñami. Wãtĩ, Jesucristore cateeri majõcu yeri majũrê cacũgonu niñami. Merê tirãmupũ mujãã tũgoyupa Jesucristore cateerã ricaati yeri catũgoñarã na caetapeere. Bairi merê etamajũcõãñama ati yepapũre wãtĩ yarã caĩtopairi majã.

⁴ Yũ pũnaarê bairo caãna, mujãã roque Dios yarã mujãã ãniña. Caĩtopairã na caquetibujurijere mujãã tũgousaetiya. Na netõrõ cayeritutuarã mujãã ãniña. Mujãã roque, caĩtopairã ati umurecóo macããna na yeripu na cacũgonu netõjãñurõ catutuaũ Espiritu Santo majũrê cacũgorã mujãã ãniña. ⁵ Na pũame ati umurecóo macããna niñama. Bairo caãna ãnirĩ ati umurecóo macããjêrê quetibujunucũñama. Na caĩrĩjêrê caroaro tũgousanucũñama camasã aperã ati umurecóo macããna ãna, Dios yarã caãmerã ãnirĩ. ⁶ Marĩ roque Dios yarã, cũtu macããna marĩ ãniña. Bairi Diore camasĩ pũame marĩ caquetibujurijere caroaro tũgousanucũñami. Apei Diore camasĩêcũ pũame marĩ caquetibujurijere tũgousagaetiyami. Tore bairo na cabairijere iñarã, atore bairo marĩ i masiña: “Ãnoa caroa yeri cutaje Dios cû cajorije cariape macããjêrê quetibujuyama. Ãnoa aperã pũame, caĩtopairã wãtĩ yeri pũna cacũgorã niñama,” marĩ i tũgoña besemasĩña.

Dios es amor

⁷ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna yũ camairã ãmeo mairĩqũê caĩñurĩjê Dios cû cajorije niña. Bairi tocãnacãũpũa nipetiro caãmeomaiaparã marĩ ãniña marĩ yarãrê. Nipetiro caãmeomaimasĩrĩ majã Diore camasĩrã cû pũnaarê bairo caãna niñama. ⁸ Dios, maimasĩrĩqũêrê cajomasĩ cû caãno jũgori marĩ caãmeomaimasĩrĩjê baimasiña. Bairi ni ãcũ cû yaure camaimasĩêcũ pũame Diore camasĩêcũ niñami. ⁹ Merê marĩ masiña Dios marĩrê cû camairĩjêrê. Tiera marĩ masiõ joroque i, ati yepapu cû joyupĩ, cû macũ jĩcãũ caãcũrê. Cũ jũgori marĩ nipetiro Dios yarã yeri capetietiere marĩ cacũgoparore bairo i, ati yepapu cû joyupĩ. ¹⁰ Tũgoya mai. Cariape

mairĩqũẽ cañimajũrĩjẽ ati wãmerẽ bairo niña: Marĩ pũame Diore cũ marĩ camaijũgoro mee, cũ pũame jĩcã ñugõã marĩ mairĩ, cũ macũ jĩcãũã caãcũrẽ cũ joyupi ati yepapũ. Bairo ati yepapũre etari bero yua, roro popiye tãñuorĩ yucũpãĩrũ cũ cariarique jũgorĩ carorije wapa cacũgoenarẽ bairo marĩ tuo joroque marĩ ásupi.

¹¹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, tore bairo marĩrẽ Dios cũ camairĩqũẽ to caãmata, marĩ cũã marĩ yarãrẽ caãmeomaiparã marĩ ãniña. Marĩ yarãrẽ ãmeo juáatinemorotiya. ¹² Ni jĩcãũ ùcũ Diore iñañaecũmi. Bairo marĩ camasã, Diore caĩñaena nimirãcũã, nipetiro marĩ yarãrẽ marĩ caãmeomaia, Dios marĩ yeripũ nicõãñami. Bairo marĩ mena cũ caãnoi, caroaro netõjãñurõ marĩ ãmeo maimasĩgarã. ¹³ Dios, Espiritu Santo marĩ cũ cajoricũ marĩ yeripũ cũ caãno jũgorĩ, “Marĩ mena niñami Dios. Marĩã cũ yarã marĩ ãniña,” marĩ i tũgoñamasĩcõãña. ¹⁴ Jãã majũpũã jãã iñawũ Jesure ati yepapũ cũ caãno. Bairo jãã pũame cũrẽ caĩñarĩcãrã ãnirĩ caãnorẽ bairo cariape majũ atore bairo jãã i quetibũjũ masĩña: “Cũ macũ Jesure cũ joyupi cũ pacũ Dios, ati yepa macããna na carorije wapare na netõõgu,” jãã i quetibũjũ masĩña. ¹⁵ Bairi ni jĩcãũ ùcũ Jesús Dios macũ cũ caãnierẽ caãnorẽ bairo cariape cũ catũgoñamasĩcõãta, Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ niñami. Dios pũame cũã cũ mena nicõãñami.

¹⁶ Tore bairo cabaiãno jũgorĩ, merẽ yua, marĩ masĩña cariapea Dios marĩrẽ cũ camaiãninucũrĩjẽrẽ. Dios pũame ãmeo mairĩqũẽ macããcũ niñami. Bairi ni ùcũ cũ yarãrẽ camaimasĩ, Dios yaũ majũ niñami. Dios cũã cũ mena nicõãñami. ¹⁷ Tore bairo marĩ caãmeoáto jũgorĩ ãmeo mairĩqũẽrẽ nemojãñurõ marĩ masĩõgũmi Dios. Bairo marĩrẽ cũ camasĩõrõ yua, marĩ pũame tũgoña uwiricarõ mano, tũgoñatutuarique mena camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũrẽ marĩ cotegarã. Marĩ pũame ati yepapũre ãna, Jesucristo marĩ Quetiupũ cũ caãnatõrẽ bairo majũã marĩ ãniña marĩ cũã. ¹⁸ Ni jĩcãũ ùcũ Jesucristo cũ camairĩcãrõrẽ bairo caroaro cariape jĩcãrõ tũni cũ yarãrẽ cũ camaimasĩata, ñe ùnierẽ uwimasĩetĩñami. Bairi marĩ caãmeo maimasĩrĩjẽ Dios cũ cajorije caãnoi, ñe ùnierẽ marĩ uwietiya, Dios cũ caĩñabesepa rũmũ caetaro cũãrẽ. Ni jĩcãũ ùcũ cũ catũgoña uwia, ãmeo maimasĩrĩqũẽ nipetirijere jĩcãrõ tũni cũgopetietiyami mai. Bairi uwitũgoñauĩmi.

¹⁹ Dios pũame merẽ marĩrẽ cajũgoyepũã marĩ maijũgoyupi. Bairi marĩ cũã Diore cũ marĩ maiña. ²⁰ Ni jĩcãũ ùcũ, “Yũ roque Diore camai majũ yũ ãniña,” ñmicũã, cũ yaure cũ caĩñatecõãmata, caĩtopai majũ niñami. Bairi marĩ yaũ marĩ caĩñanucũũrẽ marĩ camaieticõãta, nemojãñurõ marĩ maimasĩetĩbujorã Dios marĩ caĩñaetinuũũ roquere. ²¹ Jesucristo atore bairo marĩ átiroticũwĩ: “Ni jĩcãũ ùcũ Diore camai, cũ yaure bairo caãcũ cũãrẽ cũ cũ maiáto,” i cũwĩ.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Bairi nipetiro Jesucristo mena tũgoñatutuari, “Jesucristo Mesías Dios cũ cajou majũ niñami,” caĩrã Dios yarã cũ pũnaarẽ bairo caãna majũ niñama. Bairi ni jĩcãũ ùcũ aperã pacure cũ camaiata, cũ pũnaa cũãrẽ na maimasĩñami. Torea bairo marĩ Pacũ Diore marĩ camaiata, cũ yarã cũ pũnaarẽ bairo caãna cũãrẽ na marĩ maimasĩña. ² Diore camairã ãnirĩ marĩrẽ cũ caãtirotirore bairo jeto marĩ caãpata, cũ pũnaa cũãrẽ na marĩ camairĩjẽrẽ marĩ masĩcõãña. ³ Caroaro Diore marĩ

camairĩjẽ pũame Dios marĩ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ marĩ caátipeyomasĩrĩjẽ niĩna. Bairopũa Dios cũ caátiroticũrĩqũẽ popiye netõrõ átaje mee niĩna. ⁴ Bairi tocãnacãũpũa Dios yarã, cũ pũnaarẽ bairo caãna pũame ati ɯmurecõo macããna roro na caátĩanierẽ ñĩajeetinetõ nũcãcõãñĩama. Bairi yua, Dios mena marĩ catũgoñatutaro jũgori ati ɯmurecõo macããna caĩtopairã, apeye ati ɯmurecõo macããjẽ carorije cũãrẽ, nipetirore marĩ tũgoetinetõnũcãcõãñĩa. ⁵ Bairi apei, “Jesús, Dios macũ majũã niĩnami,” caãnorẽ bairo cariape caĩtũgousau pũame ati ɯmurecõo macããna roro na caátĩanierẽ ñĩajeetinetõ nũcãcõãñĩami.

El testimonio acerca del hijo de Dios

⁶ Atie jũgori Jesucristo Dios macũrẽ bairo ati yepapũ caatácu cũ caãnierẽ marĩ masĩña: Juan oco mena cũrẽ cũ cabautizaro cabairique, bairi yucapãipũ riau cũ caĩrĩqũẽ mena jũgori marĩ masĩña Dios macũ cũ caãnierẽ. Bairopũa, oco jeto mee niĩna. Oco, cũ rii mena jũgori marĩ masĩña. Espĩritu Santo cũã torea bairo marĩ masĩõñami. Cũ pũame caĩtoecu cariape majũ caquetibujumasĩ niĩnami. ⁷ Bairi tie itia wãme majũ marĩ masĩõña Jesucristo, Dios macũ cũ caãnierẽ: ⁸ Espĩritu Santo, bairi oco mena cũ cabautizarique, bairi apeye yucapãipũ cũ cariarique mena cũãrẽ torea bairo marĩ masĩña Jesús Dios macũ cũ caãnierẽ. Tie itia wãmepũa cariape jĩcãrõ tũni jĩcãrõrẽã bairo marĩ quetibujũ masĩõña Jesús, Dios macũ cũ caãnierẽ. ⁹ Bairãpũa, camasã na caĩquetibujurijere marĩ catũgousaro ñũña. Dios cũ caquetibujurije pũame cũ macũ Jesús yaye quetire quetibujurique niĩna. Cañurĩjẽ majũ niĩna. Bairi tie roquere netõjãñurõ tũgousarotiya marĩ Pacũ Dios cũ caquetibujurije caãnimajũrĩjẽ caãnoi. ¹⁰ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Dios macũ Jesucristore cariape catũgousau cũ yaye quetire cũ majũã quetibujũ masĩñami cũ yeripũ. Diore cariape catũgoecu pũame caĩtopairi majõcure bairo tuayami, cũ macũ Jesús yaye quetibujurique quetire cariape cũ catũgogaeto jũgori. ¹¹ Tunu bairoa, atore bairo marĩ camasĩrõrẽ boyami Dios: Yeri capetietie marĩ cacũgopeere marĩ camasĩrõrẽ boyami. Cũ macũ jũgori tie cũ cajopeere marĩ camasĩrõ boyami. ¹² Bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristo Dios macũ yau majũ cũ caãmata, merẽ yeri capetietiere cacũgoũ tuayami. Apei, Dios macũ Jesucristo yau mee caãcũ pũame roque, yeri capetietiere cacũgoecu majũ tuayami.

Conclusión y consejos finales

¹³ Mũjãã, Dios macũ Jesucristore catũgousari majãrẽ yu quetibujũ woatujoya, merẽ yeri capetietie mũjãã cacũgorijere mũjãã camasĩparore bairo í. ¹⁴ Dios marĩrẽ cũ caátipeere caroaro cariapea marĩ tũgoña tutuacõãniĩna. Cũ jetore cariape cũ marĩ tũgomasĩña. Bairi, “Dios cañuu ãnirĩ cũ caborore bairo cũrẽ marĩ cajẽniata, marĩ tũgogumi,” marĩ í masĩña. ¹⁵ Tore bairo Diore marĩ cajẽnirõ cũ catũgorijere camasĩrã ãnirĩ, “Merẽ marĩ cajẽnirĩjẽrẽ jogumi Dios cũ caborore bairo,” marĩ í tũgoñamasĩcõãñĩa.

¹⁶ Mũjãã yau ũcũ jĩcãũ carori wãme cayasiráná na caátĩ wãme ũnie meerẽ cũ caápata, Diopure cũ jẽnibojaya. Bairo Diore mũjãã cajẽnibojaro, Dios pũame mũjãã yaure cũ yeri tũgoñawasoao joroque cũ átigumi, carori wãme cayasiráná na caátĩ wãme ũnie meerẽ cũ caápata. Bairopũa, apeye carorije cayasirápárã majũ marĩ ãnio joroque caátie niĩna. Tie ũnierẽ caácu cũ caãmata roquere, “Diopure cũ jẽnibojaya,” mũjããrẽ ñi masĩtĩña.

¹⁷ Bairopua, nipetiro carori wāme marĩ caátie, cañuetie niña. Cabaimi-atacũārẽ, marĩ yasio joroque caátimajũcõārĩjẽ jĩcã wāmea niña.

¹⁸ Merẽ atore bairo marĩ masĩña: Dios yaũ puame, Diore, cũ pacure bairo cacũgoũ ãnirĩ carorijere áperiyami. Cũ macũ Jesucristo puame cũ juátinemoñami. Bairi wātĩ cũã jĩcãni ũno roro cũ baio joroque cũ áperiyami Dios yaure. ¹⁹ Bairi tunu merẽ marĩ masĩña Dios yarã marĩ cañierẽ. Tunu bairoa marĩ masĩña ati umurecõo macããna nipetiro camasã wātĩ cũ camasĩrĩjẽ mena cũ carotirã na cañierẽ. ²⁰ Apeye cũārẽ atore bairo marĩ masĩña: Ati yepapure asúpi Jesús, Dios macũ majũ. Cũ pacũ Dios cariape caãcũrẽ marĩ camasĩpee tũgoñarĩqũẽ cũārẽ marĩ joyupi. Bairi Diore cariapea cũ marĩ masĩña. Jesucristo cariape caácũ mena jĩcãrõrẽ bairo caãna marĩ ãniña. Cũã niñami Dios caãnimajũũ, marĩrẽ yerĩ capetietiere cajou majũ. ²¹ Bairi yũ yarã, yũ pũnaarẽ bairo caãna, tũgoña masĩña. Maijũgoya mujãã yerire. Aperã camasã na caĩroarã na jũgũẽã ũna yaye ricaati quetibujuriquere mujãã tũgoũsare.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoajorije.

Segunda Carta de SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Yñ, cabũcũ camasĩ majũ, mujãã, Dios ya poa macããna cũ cabeseri-carãrẽ mujãã yũ woajoya ati carta mena. Bairi aperã Dios ya poa macããna caãniparã cũãrẽ yũ woajoya nipetiro, caãnorẽ bairo yũ camairã majũrẽ. Yũ jeto mee baiũa mujããrẽ yũ maiña. Nipetiro aperã Dios yaye macããjẽ cariape quetire catũgori majã cũã mujããrẽ maiñama. ² Mujããrẽ ñiñamaiña Jesucristo yeri pũnarẽ caãnorẽ bairo marĩ yeripũ jĩcãrõã marĩ cacũgoro jũgori. Ti yeri pũna puame marĩ mena nicõã ninucũgaro tocãnacã rũma. ³ Dios, marĩ Pacũ majũ, bairi Jesucristo cũ macũ mena caroa macããjẽ, caroare cũ jonemoãto mujããrẽ. Bairi tunu cariape yerijõrõ ãmeo iñamairĩqũẽ cũãrẽ mujãã cũ jonemoãto.

⁴ Apeyera butiro yũ useaniña aperã jĩcããrã mujãã mena macããna caroaro cariape marĩ Pacũ Dios cũ caãnirotirore bairo na caãtiãnierẽ iñarĩ. ⁵ Bairi ãmerẽ, yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, marĩ nipetiro tocãnacãũũa marĩ caãmeomairõ yũ boya. Atie mujããrẽ yũ ca-quetibũjwoatujorije ape wãme, cawãma wãme quetibũjurique mee ñiña. Tirũmũa caãnijũgoripũa marĩ camasĩjũgorique ñiña.

⁶ Ìmeo mairĩqũẽ puame atore bairo ãnajẽ cutaje ñiña: Dios marĩ caãtiãnipeere cũ caroticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo marĩ caãno ñiña. Tie Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ merẽ mujãã tũgoyupa caãnijũgoripũa. Tie puame marĩ caãmeomaimasĩrĩjẽ mena marĩ caãnipeere átirotiyupa.

Los engañadores

⁷ Ati mũrecóopũre capããrã ãniñesẽãñama camasãrẽ caĩtoñesẽãrĩ majã. Na puame Jesucristo ati yepapũ marĩrẽ bairo ati rupapũ cacũgonũ majũ cũ caatãjere camasãrẽ na quetibũjnetinucũñama. Bairi ni ùcũ tore bairo caĩquetibũjuecũ puame caĩtopai, Jesucristo wapacũ ùcũ majũ ñiñami. ⁸ Bairi tũgoña masĩña, caroaro mujãã caãtiãnie wapa caãnipee to yasi-eticõãto ãrã. Tie mujãã caãtiãnie wapa nipetirore jĩcãrõ tũni Dios cũ cajopeere mujãã cacũgopetiro roque ñiña.

⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Jesucristo cũ caquetibũjurique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ yũ masĩña,” caĩ puame Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ mee ñiñami. Apei, Jesucristo cũ caquetibũjuriquere bairo cariapea caquetibũjũ puame roque Dios mena, bairi cũ macũ mena cũãrẽ tũgoñatutuari caroaro ãnicõã masĩñami. ¹⁰ Bairi, “Jesucristo cũ caquetibũjurique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ yũ masĩña,” caĩbotiũ ùcũ mujããrẽ cũ caĩñũ etããta, caroaro mena cũ bocã, cũ jẽnirĩ, mujãã ya wiipũ cũ qũẽnoeticõãña. ¹¹ Cũ ùcũrẽ bocãrĩ, cajẽnii puame, cũ mena macããcũ rorije cũ caãtiere cũrẽã bairo caãtiãcũ tuabujionũmi.

Palabras finales

¹² Bairopũa, capee majũ nimiña mujããrẽ yũ caquetibũjugarije. Cabaimiatacũãrẽ, ati carta mena mujããrẽ yũ quetibũjũ woatujogaetiya. Bairi mujããrẽ yũ majũũa iñũ etari, mujããrẽ yũ quetibũjugaya Dios yaye quetire. Bairo yũ cabaiata, nipetiro caroaro ñe ùnie rusaeto useanirõ marĩ ãnibujiorã.

¹³ Ato macããna Dios ya poa macããna, mụjãārē bairo caãna mụjãã yarã,
Dios cū cabesericarã mụjãã ñurotijoyama.
Tocārõã niña atie quetĩ yu cawoajorije.

Tercera Carta de SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Y_u, cabuc_u camasī majū, ati cartare m_u y_u woajoya, Gayo y_u bapa caānorē bairo y_u camai majūrē.

² Y_u y_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, atore bairo Diop_ure m_u y_u jēnibojaya: Dios cū cañajoro caroaro m_u caānorēā bairo nipetiri wāme caroaro m_u caātiāni wāme jeto to āmarō. Bairi tunu riaye mácū caroaro m_u caāno cūārē y_u boya. ³ Butioro y_u tūgoña useaniap_u jīcāārā marī yarā atiri, Dios mena caroaro cariape m_u catūgoñatutuacōānierē y_u na caquetibuj_uro tūgori. ⁴ Netōjāñurō useanirīqūē niña y_ura, y_u cabuerā y_u pūnaarē bairo caāna Dios cū caānirotirore bairo cariape na caātiānie quetire y_u catūgoata.

⁵ Y_u y_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, caroaro nūcūbugorique mena marī yarā aperārē na m_u qūēnonucūñupā m_u ya wiip_ure. Bairo jeto m_u átiāninucūñupā aperop_u macāāna mut_u caetarā quetibuj_uri majārē. ⁶ Bairi jāā cañubue neñarōp_u āna, na cūā, “Butioro jāārē camai ānirī caroaro jāā juátinucūñami Gayo,” í b_us_unucūñama m_urē. Bairi m_urē ñiña: Tunu na caetaro, na juátinemoña. Na cabopacarijere na joya, na caquetibuj_u ñesēāmasīnucūparore bairo í. Dios cū caborore bairo na juátinemoña. ⁷ Na p_uame Jesucristo yarā, cū carotiricarā ānirī cū yaye quetire na bueñesēārānā bainucūñama aperop_u macāānarē. Bairo top_u Diore camasīēna watoap_u āna, “Jāārē juátinemoña,” na í jēniñesēāētīnucūñama. ⁸ Torenā, marī p_uame caroaro mena na marī juátinemogarā, Jesucristo yaye queti cariape macāājērē na caquetibuj_u ñesēāmasīnucūparore bairo írā.

La mala conducta de Diótfrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Mai, y_u p_uame jīcā carta na y_u woajomiwū mut_u macāāna Dios ya poa macāāna ñubueri majārē. Bairo y_u caátimiatacūārē, Diótfrefes p_uame camasārē cajūgobueri majā jāā caānierē boetinucūñupī, camasārē rotirique jetore caátinucū ānirī. ¹⁰ Bairi y_u p_uame m_ujāā t_up_u y_u caetari rūm_u caāno cūrē tutuaro mena cū y_u quetibuj_ug_u. Mai, cū p_uame cabūgoroa jāārē b_us_upai ñesēānucūñami. Y_u p_uame tie cū caññesēārījē mena y_u useaniētīña. Aperā marī yarā cañubueñesēārī majārē caroaro na qūēnoetinucūñami. Tunu bairoa marī yarārē, aperā ñubueri majā na ya wiip_u na na cacūgaata, narē cūrotietinucūñami Diótfrefes. Tunu bairoa narē caqūēnogarārē na acurewiyo jocōānucūñami. “Tore na tuaeticōāto Dios ya poa macāāna mena,” í, tore bairo átiāninucūñami.

¹¹ Bairi y_u y_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, atie carorije macāājē na caātiere ĩñajeeticōāña. Caroa macāājē jetore átiāninucūña. Caroa macāājērē caātiāninucū p_uame Dios mena jīcārōrē bairo caācū niñami. Apei, carorije macāājē jetore caāc_u p_uame Diore camasīēcūrē bairo tuayami.

¹² Cabaimiatacūārē, apei Demetrio p_uame caroaro átiāninucūñami. Nipetiro camasā, “Cañ_u niñami Demetrio,” na cañ_u ninucūñami. Bairi Dios cariape caācū cūā masīñami caroaro Demetrio cū caātiānierē. Bairi

jãã cũã cũ cabaiãnierẽ tãgorã, tiere jãã busunucũña. Merẽ caroaro cariape mũ cũã mũ masĩña cũrẽ jãã caĩbusunucũrĩjẽrẽ.

Palabras finales

¹³ Bairũa, capee mũ yũ quetibũjugamiña. Baimicũã, woatujorique mena mũrẽ yũ quetibũjogaetiya. ¹⁴ Tãmurĩ mũrẽ ñiñagaya tunu. Bairro mũrẽ ñĩaurũ roque, mũ mena yũ busũgũ yũ majũrũa atie queti caroa macããjẽrẽ.

¹⁵ Bairi caroa yericũtaje mũ cũ jonemoáto Dios. Yũ baparã mũ ñurotijoyama. Bairi mũrẽ ñiña: Tocãnacãũrũa na ñuáto marĩ yarã to macããña.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoajorije.

Carta de SAN JUDAS

Saludo

¹ Yũ, Judas cawãmecũcũ Jesucristore paabojari majõcũ Santiago bai, mujããrẽ woajou yũ átiya. Mujãã, nipetiro marĩ Pacũ Dios cũ camairã cũ cabesericarã Jesucristo jũgori caroaro cũ caĩñarĩcãnũgõrã majũrẽ mujãã yũ woajoya. ² Yũ yarã, nemojãñurõ mujãã qũĩñamainemoáto marĩ Pacũ Dios. Caroa yericutaje, caroaro ãnimasĩrĩqũerẽ mujãã cũ jonemoáto. Butioro cũ maiáto mujããrẽ marĩ Pacũ Dios.

Los que enseñan mentiras

(2 Pe 2.1-7)

³ Yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã butioro mujããrẽ yũ quetibũju woajoganucũmiña caroa queti Dios marĩrẽ cũ canetõrĩqũerẽ. Bairi ãmerẽ, “Tore bairo yũre cawoajopee ãno,” ĩ tũgoñamicũã, mujããrẽ ape wãme woajou yũ átiya. Bairi tutuaro mena ñiña mujããrẽ: Cũ yaye quetire jĩcãnia quetibũjucũcõã jãnásupi Dios cũ ya poa macããna mena. Torena, mujãã cũã cũ yarã ãnirĩ tiere jãnaeticõãña, popiye baimirãcũã. Tie queti pũgani cãrõ wasoamanigaro. ⁴ Bairi ãmerẽ yua, caĩtopairã cariape caquetibũjena na caquetibũjuriye jũgori jĩcããrã Dios mena tũgoñawẽpũetĩñama. Na caboro carori wãmerẽ átinucũñama. Merẽ na ñna cañuenarẽ tirũmũpũina Dios ya tutipũre, “Popiye na baio joroque na yũ átigu. Na yasio joroque na yũ átigu rorije na caátie wapa,” ĩ jũgoyeticũñupĩ Dios. Na, camasã cañuena caĩtopairã majũ niñama. Torena, na, cañuena pũame Dios cañuũ yaye quetire masĩmirãcũã, ricaati átiãnajẽ cutajere quetibũju ãninucũñama. Bairo ãnajẽ cutiri marĩ Quetiupau jĩcãũã caãcũ Jesucristore camasĩenarẽ bairo majũ bainucũñama.

⁵ Mujããrẽ ñi quetibũjunemoña tunu atiere merẽ mujãã camasĩmiatacũãrẽ: Marĩ Quetiupau pũame israelita majã Egipto yepapũ caãnarẽ cũ cajewiyoro bero nipetiro cũrẽ catũgousaenarẽ na repeyocõãñupĩ. ⁶ Torena bairo ásupi Dios ángelea majã cũãrẽ cũ carotirore bairo caátigaenarẽ. Bairo cũrẽ cabotiorã ãnirĩ Dios tũre ãmeñupã. Dios pũame narẽ canaitĩãrõpũ na joreyupi. “Topũ na pũame tocãnacã rũmũa nicõã ninucũgarãma caãnimajũrĩ rũmũ yũ caĩñabeseri rũmũ caetaro cũãrẽ. Popiye baigarãma na yaye wapa,” ĩrĩ, topũ na cũñupĩ marĩ Pacũ Dios. ⁷ Na, ángelea majã cañuenarẽã bairo baiyupa Sodoma, bairi Gomorra, bairi ti macããtũ caãnimacãã macããna cũã. Roro átiãñupã. Na majũ na rupau caborore bairo roro majũ ãmeo átiepeyupa. Carõmia mena átato ñnorẽã, na majũ caũmũa roro ãmeo átiepe nucũñañupã. Bairo na caátie jũgori yua, Dios pũame popiye na baio joroque peero caũpetieti peero mena na joereyupi. Tore bairo cañuenarẽ Dios cũ caátajere camasĩrã ãnirĩ atore bairo marĩ ĩ tũgoñamasĩña: “Tocãnacãũpũrea popiye na baio joroque na átigũmi Dios, narẽ bairo roro na caápata,” marĩ ĩ masĩña.

⁸ Tie quetire masĩmirãcũã, camasĩena qũẽguericaropũ caãnarẽ bairo caãna ãnirĩ roro na rupau caborore bairo átinucũñama. Na majũ na yerire royetunucũñama. Bairo caãna ãnirĩ marĩ Quetiupau cũ carotimasĩrĩjẽrẽ cabaibotiorãrẽ bairo ãninucũñama. Tunu bairoa roro na tutirenucũñama nocãrõ catutuarã cabauena cũãrẽ. ⁹ Ángelea majã quetiupau Miguel

cawāmecucū roque caĩtopairā netōōrō carotimasī nimicūā, narē bairo ror-
ije qūi busuesupi wātīrē. Mai, wātī puame Moisés ānacū rupauri ānajerē
bori yua, Miguere busnetōgamiñupī. Ti rūmū caāno Miguel puame roro
qūi yuesupi wātīrē. Atore bairo jeto īñupī: “¡Yū Quetiupau Dios roque
mūrē cū tutiáto!” ¹⁰ Aperā caĩtopairi majā puame roque na caĩñañetīē
ūnie, Diotu macāājērē roro ībusuepenucūñama. Apeyera masīētīmirācūā,
waibutoa catāgoñarīqūē mána na camasīrōrē bairo na camasīrījē ūnie
puamerē na majūā na rupau macāājē carorijere átinucūñama. Torena, na
majūā yua, cayasiparārē bairo tuanucūñama, roro na caátie jūgori.

¹¹ ¡Roro bopacooro baigarāma caĩtopairi majā! Na puame Caín ānacū cū
cabaiyarica wāmerē bairo na cūā roro bainucūñama. Tunu apei Balaam
ānacūrē bairo dinero jetore cabonetōrā ānirī yua, Dios cū caborore bairo
áperinucūñama. Tunu apei Coré ānacūrē bairo na quetiuparārē na bai-
botionucūñama. Tore bairo na cabairije wapa jūgori roro na baiyasio
joroque na átigūmi Dios.

¹² Apeyera tunu Jesucristo cū cariarica rūmūrē tūgoñarī marī yarā
mena mājāā cabose rūmū qūēnorō, caĩtopairā cūā bobooro mājāā
mena neñanucūñama. Mājāā cañubuerore na cūā neñanucūñama,
cañuena nimirācūā. Ti rūmū caāno yua, roro na caborore bairo
uga, eti, nucūbugoricaro mano useanirō bainucūñama. Na rupau
jetore maijūgonucūñama. Tūgopeoya mai. Atore bairo niñama: Oco
poari caocomanierē wīno capapujorore bairo niñama. Otericū, otei,
tocānacānia carícajoetiire bairo caāna niñama. Tīi, carícamano jūgori
yua, tiire wāārī rocamasīñama camasā. Torea bairo caĩtopairā cūā
niñama. Dios yaye caroare marī catāgogamiatacūārē, di rūmū ūno
marī quetibūjetiyama. ¹³ Tunu bairoa, ria capairiya wīno jūgori
tutuario ocoturi caáto, jopo paio cañuetie witinucūñā. Caĩtopairā cūā
jopo cawitiorea bairo roro bobooro na caĩrījē cañuetie witinucūñā na
risero na caĩrījē. Tunu bairoa ñocōā na caátīwārē mawijiari capetieto
nocārō canaitīārōpu cayasiránárē bairo niñama caĩtopairi majā cūā.

¹⁴ Enoc cawāmecucū ānacū, Adán berore jīcā wāmo peti pūga pēnirō
cānacāā tuti bero macāācū ānacū cūā atore bairo ī quetibūjayayupi
caĩtopairārē Dios cū caátipeere: “Marī Quetiupau capāārā ángelea majā
miles netōrō cārō majū mena caacūre cū ñiñajowu. ¹⁵ Nipetiro ati
um̄recóo macāānarē na īñabesei acū baiwī. Cañuenarē na rei acū majū
baiwī, na carorije wapa. Nipetiri wāme roro na caátie wapa, tunu
bairoa roro caāna majū ānirī cūrē roro na caĩbusueperique wapa roro
popiye na baio joroque na átigū baiwī. Na, cañuenarē na rei acū
baiwī,” ī quetibūjayayupi Enoc ānacū Dios cū camasīōrō jūgori. ¹⁶ Na,
cañuena cariape tūgoetinucūñama. Nipetiri wāme marī quetiuparā na
caquetibūjuriere boetiri tiere nipetiro busupainucūñama. Na rupau
caborore bairo jeto butioro na caátie ūnierē bonucūñama. Tie ūnie
jetore butioro macānucūñama. Bairi yua, botiorique mena tutuaro,
“Jāā, caānimajūrā jāā āniña,” ī busnetōnucūñama camasārē. Tunu aperā
camasārē netōjāñurō na īroanucūñama, ītori apeye na cacūgorije ūnierē
borā.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Mājāā roque yū bairārē bairo caāna, yū camairā narē bairo
baieticōāña. Marī Quetiupau Jesucristo yarā apóstolea majā na
caĩquetibūjucūrīqūērē tūgoñaña mājāā cūā. ¹⁸ Atore bairo mājāā ī

quetibujyupa mai: “Catusari yutea caño anigarāma camasā caītopairi majā majū. Dios yaye quetire roro caīboyetieperā capāārā nigarāma. Na rupau caborore bairo jeto caāti majā ūna nigarāma,” mujāā ī quetibujyupa. ¹⁹ Na ūna, caītopairi majā roque caroaro jīcārō marī ānimasīētīō joroque caāna niñama. Ati umurecōo macāāna roro na caātiānie ūnie jetore ātiāninucūñama. Bairo caāna ānirī Espīritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgoena majū tuanucūñama.

²⁰ Mujāā roque, yu bairārē bairo caāna yu camairā, nocārō cañurījē Dios mena tūgoñatutuariquere jānaeticōāña. Maijūgoya tocānacā rūmua Jesucristo mena mujāā caānierē. Tunu bairoa Espīritu Santo Dios Yeri majū mujāārē cū camasīōrījē jūgori Diore cū jēninucūña. ²¹ Caroaro āmeo āticōā ninucūña, marī Pacu Dios caroa cū cajorijere marī cū cajocōānīparore bairo īrā. Bairo āticotecōā ninucūña marī Quetiupau Jesucristo nocārō marīrē camai ānirī yeri capetietiere marī cū cajopa rūmu caetaparo jūgoye mai.

²² Bopacooro na īñaña aperā pūgani cārō tūgoñarī catūgoñawēpūēnarē. Cariape na quetibujyua na ūnarē, caroaro na tūgoñanemo joroque īrā. ²³ Na ūna peeropu caābujiorārē na juātinemoña, na yeripu Jesucristo mena na tūgoñatutuoao joroque īrā. Aperā noa ūna roriye caāticōānigarā cūārē na īñamaiña. Bairāpua, maijūgoya. Mujāā yeripu roro na caātiere mujāā tūgousare mujāā cūā. Roro na caātiere īñajesoetimajūcōāña.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, marī Pacu Dios jīcāñā caācū marīrē canetōōrīcū jeto wātī roro marīrē cū caātigarijere ēñotamasīñami, roro marī catāmūoetiparore bairo ī. Bairo marī cū caāto, ñe ūnie cawapa mánarē bairo cūtu marī etagarā. Useanirīqūē mena cū caasiyarije cabauro riapepu marī etagarā. Bairi cūrēā to āmarō caasiyarije cū yaye. Nocārō cū carotimasīrījē cūā cū jetorea to āmarō. Ati umurecōo cūā cū jūgori to baimasīāto. Tore bairo to bai āmarō marī Quetiupau Jesucristo jūgori. Cajūgoyepu cūārē, ati yutea cūārē, bairi tocānacā rūmua bairo jeto to baicōāninucū āmarō. Bairoa to baiāto, marī ī basapeoya yua marī Pacu Dios majūrē.

Tocārōā niña atie queti yu cawoajorije.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Y_u yarã, atie y_u cawoatupee, Dios cū macū Jesucristore catūsari rūm_u caāno cabaieere cū caátibuio ññojūgoyetirique majū niña. Cū, Jesucristo p_uame cū yarã, cū caquetibujurotiji majārē tie yoaro mee cabaieere cū quetibujunetōrotio joroque ī, tiere cū átibuio ññojūgoyetiwī. Bairi Jesucristo p_uame y_u, Juan cawāmec_uc_u, cū ya_u cū carotimajūārē tie nipe-tirije cabaieere y_u quetibuj_u rotijoyupi cū ya_u ángel mena jūgori yua. ² Tie nipetirije y_u caññarīqūē caānorē bairo cariape majū quetibujūrique niña. Atie quetibujūrique Dios yaye caroa queti Jesucristo cūā y_u cū caquetibujumasīōrīqūē queti majū niña.

³ Bairi ñiña yua: Useanirī cū āmarō ni jīcāū ūcū atie cabaiee y_u cawoa-turijere cabuenucū. Tunu bairoa useanirī na āmarō atie Dios y_ure cū caquetibujūrije y_u cawoaturijere caroaro catūgō_usanucūrā yua. Tunu bairoa atie cabaiee y_u cawoaturije cañquetibujūrore bairo jīcārō tāni caátipeyorā useanirī na āmarō. Merē ati ūm_urecóo capetipa rūm_u cōñārō majū baiya. Bairi tie quetire caroaro na tūgō_usaáto.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Y_u, Juan cawāmec_uc_u, m_ujāā Asia yepap_u caāna, jīcā wāmo peti p_uga pēnirō cānacā macāā macāāna ñubueri majārē m_ujāā woajou y_u ātiya. Marī Quetiup_u caññijūgoric_u, āme cūārē caācū, tunu ati yepap_u caatīp_u p_uame cū yaye caroa macāājērē m_ujāā cū jonemoáto. Caroaro yeri jōrō ānimasīrīqūē cūārē m_ujāā cū jonemoáto. Torea bairo jīcā wāmo peti p_uga pēnirō cānacāū, Dios carotimasī cū caruiro riapep_u caāna Espīritu Santo cūā caroare m_ujāā na jonemoáto. ⁵ Tunu bairoa marī Quetiup_u Jesucristo cariapea Dios yaye quetire caquetibujunetōū cūā caroare m_ujāā cū jonemoáto. Cū p_uame carīacoatac_u nimicūā cacatitunu jūgoric_u majū niñami. Ati yepa macāāna quetiuparā reyes majā nipetiro cūārē carotimasī majū niñami. Bairi tunu nipetiro ati yepa macāānarē camai majū niñami. Bairo marīrē camai majū ānirī marī carorije wapare netōg_u, cū majūā roro pajīāecori marī riabojayupi. ⁶ Tore bairo marī cū carīabojarije jūgori cū mena carotimasīparā marī ānio joroque marī ámi. Dios cū pac_u yarã, cū yaye macāājērē caquetibujūrā sacerdote majā marī ānio joroque marī ámi. ¡Bairi cū jetorea cū caasiyabatorije nocārō cū catutuarije to ānicōā ninucūāmarō tocānacā rūm_u! Bairoa to baiáto.

⁷ ¡Jā, īñam_ugōjoñijate m_ujāā ūm_urecóop_ure!

Merē atīyami Cristo oco buseri watoap_u.

Bairo cū caató nipetiro ati ūm_urecóo macāāna camasā qūñnagarāma.

Cūrē āpōā besuro mena cū warure cajareoricarāp_u cūā qūñña acuamajūcōāgarāma.

Tunu bairoa nipetiro camasā poari ati ūm_urecóo macāāna tutuaro mena cū caató īña ac_uari, butiōro otigarāma.

¡Tame, roro majū tām_uogarāma! Bairop_ua, bairoa to baiáto.

⁸ Tirām_up_ua caññijūgoric_u, āme cūārē caānicōāninucūū, tunu nemo ati yepap_ure caatīp_u marī Quetiup_u Dios p_uame atore bairo īñami: “Y_ua, Alfa, bairi Omegare bairo caācū y_u āniña. Caññijūgoripa_up_ua caññijūgoatāc_u carotimasī y_u āniña. Tunu bairoa y_ua y_u āniña nipetiro

ati ɯmɯrecóo macãájê to petio joroque caátipau,” ññami marĩ Quetiupau catutuaɯ, nipetiro ati ɯmɯrecóo macãájêrê caqũenoricũ majũ yua.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Yu, Juan, mɯjãã yau, mɯjããrêã bairo caãcũ yu ãniña. Bairi yu cãã mɯjããrêã bairo Jesucristo mena caãcũ ãnirĩ Dios cũ carotimasĩrĩpauɯ caãnipau majũ yu ãniña. Yu cãã mɯjããrêã bairo Jesucristo jũgori popiye yu tãmuonucũña. Bairo popiye tãmuomicũã, Dios yure tũgoñatutuarique cũ cajoro jũgori popiye yu catãmuonucũrĩjêrê yu nũcãnetõmasicõãnucũña. Dios yaye quetĩ cariapea Jesucristo cãã yure cũ caquetibũjunetõrĩqũẽ quetire yu caquetibũjunucũrĩjê jũgori, Patmos yucũpoapɯ yu cũrocawã, yure caboena. Bairi ti yucũpoapɯ yu ãmu ti watoare yua. ¹⁰ Topɯ yu caãno yua, atore bairo baiwɯ: Jĩcã rũmu marĩ Quetiupauɯre marĩ cabasapeonucũrĩ rũmu caãno yu cañubueãno, Dios Yeri Espĩritu Santo cũ catutuarie mena jũgori cabũuocajorije bũsuriquere yu tãgowɯ. Yu ɯsaro pũame tutuaro bũsurique cabũuocajorijere yu tãgowɯ. Bũtioro trompeta mena putiricarõ cãrõ majũ tutuaro bũsurique bũuocajowɯ tame. ¹¹ Atore bairo yure ì quetibũuocajowɯ: “Juan, ãme mu caĩñarĩjê nipetirijere jĩcã tuti papera tutipɯ woajeya. Bairo tiere woajeri, Asia yepa macããna ñubueri majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã macãã macããnarê na mu woajowa. Ati macãã macããnarê na mu woajowa: Efeso macããna, Esmirna macããna, Pérgamo macããna, Tiatira macããna, Sardis macããna, Filadelfia macããna, bairi Laodicea macããna cũãrê na mu woajowa atie mu caĩñarĩjê quetire,” ñi quetibũjuwɯ bũsurique pũame yua.

¹² Bairo yure caĩbũuocajoro tãgori yua, yu ãmejore ññajowɯ, yure cabũuure qũĩñagɯ. Bairo ãmejore ññajowɯ yua, tame, jĩñaworica tutuu jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu majũrê ñiñabócawɯ. Ti tutuu pũame oro mena qũẽnorĩcã tutuu majũ ãmu. ¹³ Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu watoapɯ caãcũ jĩcã camasocu bauriquere bairo cabauriquecũcũre cũ ñiñabócawɯ. Cũ pũame jutiro cayoarõ, cũ rũporipɯ caetarore jãñawĩ. Rupawɯ ãmu cũ jutiro. Tunu apeyera orowê mena cũ cotia caũmarõ cãrõ esaro wẽñawĩ. ¹⁴ Cũ poa cãã lana oveja poa, o cayũsuarõ jũgori oco buseri cañarĩjê nieve cãrõ majũ botirije ãmu. Tunu cũ caapee cãã peero caũrõrê bairo majũ tutuaro asiyawɯ. ¹⁵ Tunu bairoa cũ rũpori cãã ãpõã bronce peeropɯ joeri caroaro na capaaqũẽnorĩqũẽ caroa caasiyarore bairo majũ bũtioro asiyawɯ. Cũ cabũuata cũãrê, nocãrõ poero paio cabũuore bairo tutuaro bũuawĩ. ¹⁶ Bairi cũ wãmo cariape nũgõãrê jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã majũ ñocõãrê na cũgowĩ. Bairo tunu cũ riseropɯ ñosẽricãpãĩ pũga nũgõãtu caoro cacũgoripãĩ, caoripãĩ majũ witiwɯ. Cũ riape cãã nocãrõ tutuaro majũ asiyacãnamuwũ. Muipɯ ɯmɯreco macããcũ cũ caasiyarije nipetiro cãrõ majũ asiyawɯ.

¹⁷ Tie cabairijere ñña acũari yua, cariacũre bairo cũ rũpori tũpɯ yu ñaroca cũmucoápɯ. Bairo yu cañaroca cũmurõ cũ wãmo cariape nũgõã mena yu pããñarĩ atore bairo ñiwĩ: “Juan yu uwieticõãña. Yua, caãnicõã jũgoatãcũ majũ yu ãniña. Tunu ati ɯmɯrecóo macãájê nipetirijere to petio joroque caátipau majũ yu ãniña. ¹⁸ Tunu bairoa caãnicõãninucũ majũ yu ãniña. Yure na capajĩarocamiatacũãrê, cacatitunu jũgoricũ majũ yu ãniña. Bairi tocãnacã rũmu yu ãnicõã ninucũgu yua. Yua, yu ãniña camasã

na cayasibujiopeere canetõu majũ. Bairi yure catũgousarã peeropu yasietigarãma.

¹⁹ “Bairi Juan, tie mu caĩñaataje, atie cabaiatajere woajeya. ãme ato cabairije, apeye ato jũgoye cabaĩpee, mu caĩñaapee cũarẽ mu woatujewa,” ñi quetibujuwĩ. ²⁰ Bairo ñi quetibujũ yaparori, atore bairo ñinemowĩ tunu: “Ñocõã, bairi jĩñaworica tutuu mu caĩñarĩjẽ cabairijere, camasã na camasĩetĩerẽ mu yu quetibujũ. Atore bairo baiya: Yu wãmo cariape nugõãpu yu cacũgorã ñocõã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna mu caĩñaatanarẽ bairo niñama yu yarã yu caquetibujuroticũrĩcãrã. Ñubueri majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa macããnarẽ caquetibujurã ángelea majãrẽ bairo caãna niñama ñocõã yua. Torea bairo tunu jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu cũ yu ya poari jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa caãna ñubueri majã poarire cõñarõ baiya. Tore bairo cabairijere merẽ mu masĩña yua,” ñi quetibujuwĩ.

2

Mensajes a las siete iglesias. El mensaje a Efeso

¹ Bairo ñ quetibujũ yaparo yua, ñiwĩ: “Yu yarã, ñubueri majã Efeso macããnarẽ cajũgobueãcũrẽ atore bairo cũ mi quetibujũ woajowa:

‘Bairo iñami cũ, ñocõã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ cũ wãmo cariape nugõãpu cacũgon. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworique oro mena qũenorĩcã tutuu watoapu caãñesẽũ majũ atore bairo iñami: ² Mujãã, Efeso macããna, mujãã caátĩanie nipetirijere yu masĩcõãña. Tutuaro popiye yu yaye macããjẽrẽ mujãã pañinucũña. Caroaro yerijõrõã popiye tãmuomirãcũã, aperãrẽ na mujãã quetibujucõã ninucũña tocãnacã rãmua. Carorije caátĩanipairã mujãã watoa caãna cũarẽ tocãnacãnia na mujãã boetinucũña. Tie cũarẽ yu masĩña merẽ. Aperã apóstolea majã mee nimirãcũã, “Jãã, apóstolea majã majũ jãã añiña,” caĩrã cũarẽ merẽ caroaro na mujãã iñacõña besemasĩcõãnucũña. Bairo na cabuerijere iñabese masĩrĩ, cariapea caĩtopairã na cañnierẽ mujãã masĩcõãnucũña yua. ³ Yure tũgousajãnaena, tocãnacã rãmua yu mena mujãã tũgoñatutuacõã ninucũña. Tocãnacã rãmua yu yaye queti jũgori bũtioro popiye tãmuomirãcũã, mujãã jutetiya.

⁴ ‘Bairo mujãã cabaimiatacũarẽ, jĩcã wãme mujãã yu caĩpee niña. Cañnijũgoripau yure mujãã camairĩcãrõrẽ bairo ãmerẽ yu mujãã maietĩña. ⁵ Bairo mujããrẽ ñiña: Tũgoñanemoña cañnijũgoro yure mujãã camairĩqũerẽ. Roro mujãã cabairijere Dios mena tũgoñaqũenorĩ cañnijũgoro mujãã caátĩani jũgoricarore bairo átijũgoya tunu. Bairo mujãã caápericõãta, yoaro mee yu águ mujãã tũpu. Popiye mujãã tãmuo joroque mujãã yu átiyu. Roro mujãã caátiere Dios mena mujãã cabũsu qũenoeticõãta, mujãã quetiupau jĩñaworica tutu, oro tuture bairo caãcũrẽ cũ yu neweyocõãgu. ⁶ Bairo mujãã cabaimiatacũarẽ, bairopua jĩcã wãme niña caroaro mujãã caátĩanie. Yurea bairo nicolaítas majã na caátĩanjẽ cutiere mujãã boetinucũña.

⁷ ‘Bairi mujããrẽ ñiña: Mujãã, Efeso macããna, caãmoocũna mujãã añiña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibujurijere caroaro tũgopeoya! Bairi caroaro catũgousarãrẽ bairo iñami Dios: Noa ñna carorije macããjẽrẽ canetõnucãrãrẽ caroa catiñurĩqũẽ majũrẽ na yu jogu. Caticõãnajẽrẽ cajoricu yucu ɯmãrecõo

Dios tɯpɯ caāni rícare na yɯ ɯgarotigɯ, ññami,' na mi woajowa to Efeso macãānarē," ñirotiwĩ.

El mensaje a Esmirna

⁸ Ñ yaparo, bairo ñinemowĩ tunu: "Atore bairo na mi woajowa ñubueri majã bairi na quetiuparã Esmirna macãāna cūārē:

'Bairo ññami mujãā, Esmirna macãānarē caānijūgoricɯ, ape rūmɯpɯ cūārē caānicōāniyaparopɯ pɯame. Cariacoatacɯ nimicūā tunu cacati-tunuricɯ majũ mujãārē bairo ñ quetibujuyami: ⁹ Nipetiro roro popiye bopacooro mujãā cabainucūrījērē yɯ masĩña. Ñe ũnie cacūgoena cabopacarã mujãā caānie cūārē yɯ masĩña. Bairãpɯa cariape majūrã Dios jūgori ñe ũnie carɯsaena paio apeye ũnie cacūgorārē bairo caāna majũ mujãā āniña. Apeyera judío majã mee caāna caĩtopairã roro majũ mujãā na cabɯɯpainucūrījē cūārē yɯ masĩña. Na pɯame, "Judío majã majũ jãā āniña," mɯnana ñtonucũñama, wātĩ ya poa macãāna cū yarārē bairo caāna nimirācūā yua. ¹⁰ Bairi roro popiye bopacooro mujãā cabaipere tūgoña uwieticōāña. Baipɯa, wātĩ preso jorica wiipɯ mujãā mena macãāna jicāārārē na cūreo joroque na átigɯmĩ. Dope bairo nipetiro mujãā caātiānierē masĩgɯ, wātĩ tore bairo átigɯmĩ. Bairãpɯa, pɯga wāmo cānacā rūmɯa popiye bopacooro mujãā tāmɯogarã. Bairi tocānacā rūmɯa caroaro jicārō tūni jeto Dios mena áticōā ninucũña mujãā cariarĩ rūmɯpɯ yua. Bairo mujãā caátimasĩrō, yɯ pɯame tie wapa caticōānajē yerĩ caroa majūrē mujãā yɯ jogɯ.

¹¹ 'Mujãā, Esmirna macãāna, caāmoocuna mujãā āniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãā ñubueri majã poarire cū ca-quetibujurijere caroaro tūgopeoya! Bairo noa ũna tiere tūgousari yua, carorije macãājērē canetōnucārã pɯame di rūmɯ ũno popiye tāmɯoetigarāma ɯmɯrecóopɯre yua. Pɯgani cārō rianemoetigarāma Diotɯ ɯmɯrecóopɯre, ññami,' na mi woajowa to Esmirna macãānarē," ñirotiwĩ.

El mensaje a Pérgamo

¹² Bairo ñ quetibujɯ yaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperiã ñubueri majã Pérgamo macãāna cūārē na mɯ quetibujɯ woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ñ quetibujujoyami mujãā Pérgamo macãāna ñubueri majārē, ñosēricāpāi caoripāi pɯga nɯgōātɯ caoripāirē cacūgoɯ pɯame: ¹³ Yɯ masĩña mujãā cabairijere: Mujãā pɯame wātĩ cū carotimasĩrĩ macã, cū caāninucūrĩ macã tɯpɯ mujãā āninucũña. Tiere yɯ masĩña. Bairo ti macātɯ caāna nimirācūā, caroaro yɯ caborore bairo jeto mujãā átīāninucũña. Bairãpɯa, yɯ yaye quetire catūgousarã ānirĩ yua, yɯ yaye quetire cariapea mujãā tūgousacōā ninucũña. Mujãā pitietiya tie quetire. Yɯ yɯ, yɯ bapa cañuɯ, yɯ yaye quetire caquetibujubojɯ An-tipas cawāmecɯcure cū pajjārocawã ti macã wātĩ cū caānimacã macãāna. Bairo cū na caátimajūcōāmiatacūārē, tiwatoa caāno cūārē yɯre mujãā tūgousajānaepũ.

¹⁴ 'Bairo caroaro mujãā caātiānimiatacūārē, bairopɯa, peeto ũnoa niña roro mujãā caātiānierē yɯ caquetibujupɯe. Ati wāmerē roro mujãā átīnucũña: Mujãā mena macãāna jicāārã wātĩ Balaam cawāmecɯcure cū caātirotiroke bairo roro majũ carorije macãājērē átīāninucũñama. Na, Balaam yaye bueriquere capitigaenarē na mujãā qūēnocūnucũña. Cū, Balaam pɯame apeĩ Balac cawāmecɯcure roro israelita majārē

na ïto rotiyawĩ tirũmũpure. Atore bairo qũĩtorotiwĩ israelita majãrẽ: “Diore netõnucãgu, camasã na cawericarã na jũgũẽãrẽ na canuniataje waibũtoa riire na majũrẽã na ugarotiya. Tunu bairoa na rupau caborore bairo na majũ rupau mena na átiepeáto,” qũĩ busujãwĩ Balaam, Balare. ¹⁵ Tunu bairoa apeyera mujãã mena macããna jĩcããrã nicolaítas majã na cabuerije carorije macããjẽrẽ capitigaenarẽ na mujãã qũẽnocũnucũña. ¹⁶ Bairi mujããrẽ ñiña: Dios puamerẽ cã tũgousari, roro mujãã caátĩãnierẽ tãmurĩã cã busuqũẽnoña. Bairo mujãã caápericõãta, yũ puame jicoquei átĩ, yũ ñosẽrĩcãpãĩ yũ riseropũ caw- itiripãĩ mena na nipetiro carorãrẽ na yũ reiãgu yua.

¹⁷ ‘Mujãã, Pérgamo macããna, caãmoocuna mujãã ãniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujarĩjere caroaro tũgopeoya! Bairo noa ñna tiere tũgousari yua, carorije macããjẽrẽ canetõnucãrãrẽ ugarique maná yasioropũ caãnie caroa majũrẽ na yũ ugarotigu. Tunu bairoa ãtãpãĩ cabotiripãĩ, cawãma wãme woaturicãpãĩ majũrẽ na yũ jogũ. Ni ãcũ tipãĩ woaturique catusarijere masĩecũmĩ. Tipãirẽ yũ cajou jeto masĩgumi, ññami,’ na mi woajowa to Pérgamo macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ To Pérgamo macããnarẽ yũ quetibujayaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: “Juan, aperã ñubueri majã Tiatira macããna cããrẽ na mũ quetibujũ woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo ï quetibujoyami Dios macũ mujãã, Tiatira macããna ñubueri majãrẽ. Peero caãrĩjẽrẽ bairo cacaapee asiyaũ majũ mujããrẽ ï joyami. Tunu apeyera cã rupori ãpõã bronce joerique caroa caasiyarĩjere bairo carũpooricũcũ puame mujããrẽ atore bairo ï quetibujoyami: ¹⁹ Mujãã caátĩãnie nipetirije yũ masĩña. Camasãrẽ caroaro na mujãã ññamaiña. Yũ mena mujãã tũgoñatutuaya. Camasã cabopacarã cããrẽ caroaro na mujãã juátinemonucũña. Tunu bairoa popiye tãmũonucũmirãcũã, yeri jõrõã yũ yaye quetire tocãnacã rũmua na mujãã quetibujucõã nĩnucũña. Tunu bairoa yũ masĩña, yũre mujãã camasĩjũgoripau caãno caroaro mujãã caátato netõjãñurõ ãmerẽ caroaro átiãna mujãã átiya.

²⁰ ‘Bairo caroaro mujãã caátĩãnie caãnimaatacũãrẽ, jĩcã wãme nicõãña mujããrẽ yũ caĩpee. To caãcõ Jezabel cawãmecũcore cõ mujãã qũẽnocũña. Aperopũ cõ mujãã árotietiya. Cõ puame, “Dios cã caquetibujarotijorico yũ ãniña,” ñmiocũã, cõ cabuerije mena, yũ yarã, yũ yaye quetire ca- quetibujarẽrẽ na ñtonucũñamo. Na rupau caborore bairo roro na rupau mena na átiepeo joroque na ñtonucũñamo yũ yarãrẽ. Tunu bairo wericarã na jũgũẽãrẽ na cajorije waibũtoa riire, “Mujãã majũ cãã ugaya tiere. Tie ugaata, ñujãñuña,” na ñtoquetibujũnucũñamo. Tie, bairo cõ caĩto quetibujarĩjere yũ boetiya. ²¹ Yũ puame merẽ cõrẽ yoaro ññacote ãnimaña, roro cõ caátiere yapapuari Dios mena cõ cabũsũqũẽnopeere bori yua. Cõ puame tore bairo átigaetiri, cõ caátĩãnierẽ jãnagaetiyamo. Roro cõ rupau caborore bairo caũmua mena cõ caátiepenucũrĩjẽ cããrẽ jãnagaetiyamo. ²² Bairi popiye cõ tãmũo joroque yũ átigu cõ yaye wapa yua. Yoaro riaye jeto cõ ria rũmũ catio jorique cõ yũ átigu. Torea bairo cõ mena roro na rupau caborore bairo caátinucũrã cãã popiye na tãmũo joroque yũ átigu. Cõ, cõ caátĩãnierẽ bairo roro na caátĩãnierẽ Dios mena tũgoña yapapuari na cajãnaeticõãto, yoaro popiye na baiãnio joroque

na yu átigu na cûârê. ²³ Cõ pûnaa cûârê na yu pajîäre peyocõâgu. Tore bairo yu caáto ñña yua, nipetiro ñubueri majã poari puame atore bairo i masîgarâma: “Dios, pupea marî yeripû, marî catûgoñarijêpû cûârê camasî majû ñiñami,” i masîgarâma camasã. Bairi mujãã tocânacâûpûrea di wãme ûno mujãã caátîânimasîrîcã wãme cârõ mujãã yaye wapare yu jogu. ²⁴ Mujãã, Tiatira macããna, cõ cabuerije macããjêrê caboena, bairi wãtî cû catutuarije macããjê camasã na camasîêtãjê ñiña, na caîrîjê cûârê caboenarê atore bairo mujãã ñiña: Ape wãme átajere mujãã yu átirotinemo peoetiya. ²⁵ Âme mujãã caátîânimasîrõrêã bairo caroaro áticõã ninucûña caroa wãmerê. Nemo ati yepapû yu tunuatópû cûârê bairoa mujãã áticõã ninucûwã.

²⁶ ‘Bairo carorije macããjêrê canetõnucâpetirã, yu caborore bairo caátijîãti yaparoetarãrê camasã poaire na rotimasîõ joroque na yu átigu. ²⁷ Yu Pacû rotimasîrîqûêrê yu cû cajoricarorea bairo yua narê na yu jogu rotimasîrîqûêrê. Bairo yu cajoro jûgori yua, camasã poari nipetirore caroaro majû na rotimasîgarâma. Tutuaro mena na rotimasîgarâma. Carorã cañuena cûârê jotû riîrûre pawabatorericarore bairo na regarâma na, na cañuetie wapa. ²⁸ Tunu bairoa cañuû busuri ñocõ majû cûârê na yu jomajûcõâgu carorijere caboeti majãrê yua.

²⁹ ‘Mujãã, Tiatira macããna, caãmoocûna mujãã ãniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majû mujãã ñubueri majã poaire cû caquetibujurijere caroaro tûgopeoya!’ na mi woajowa to Tiatira macããnarê,” ñirotiwî.

3

El mensaje a Sardis

¹ Bairo i quetibujû yaparori bero, bairo ñinemowî tunu: “Juan, aperã ñubueri majã Sardis macããna cûârê na mu quetibujû woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo i quetibujûjoyami Dios Yeri jîcã wãmo peti pûga pênirõ cãnacãû Espiritu majûrê cacûgon. Cû wãmopû jîcã wãmo peti pûga pênirõ cãnacãû majû ñocõârê cacûgon atore bairo mujãã i joyami: Mujãã caátîãnie nipetiri wãmerê yu masîña. Cacatirã majû caãniparã nimirãcûã, âmerê cariaricarãrê bairo majû mujãã ãniña. Tiere yu masîcõãña. ² Yu yarã, masacatiya. Âme caroaro mujãã caátîãnierê nemojãñurõ átinemo jûgoyecusa. Tiere átiñãnaeticõãña. Mujãã puame caroa macããjêrê átiñanarã mujãã baiya. Bairi jîcã wãme roro mujãã caátîãnierê ñiñanucûña. Tie bairo mujãã caátinucûrîjê cariape átaje mee ñiña Dios cû caîñajoro. ³ Masacatiri tûgoña nemoña tunu Dios yaye quetire mujãã na caquetibujû jûgoriquere. Tie queti jetore tûgousacõã ninucûña. Mujãã carorije wapare tûgoña yapapuari Dios puamerê cû tûgousaya tunu. Tore bairo caroaro masacatirique mena Diore tûgousari mujãã caãmerîcõãta, tãmurîã mujãã tapû yu atigu yajari majõcûre bairo yua. “Cû acúmi,” yûre mujãã caîyueti rãmu caãno mujãã yu popiye peyoy atigu.

⁴ ‘Bairo roro jîcããrã to Sardis macããna mujãã caátîãnimiatacûârê, nocãnacãû ûna ñiñama roro di rãmu caátîãmerînucûrã. Jutiro cabotirore caugueri tuenarê bairo ñiñama. Na roque yu mena nîgarãma. Yu mena jutii cabotirijere jãnarî, yu mena ñesêãgarãma, tore bairo caátiecoparã majû caãna ãnirî yua. ⁵ Bairi na ûna canetõnucâpetirã, caroaro caátijîãti yaparoetarã tore bairo nocãrõ caroa cabotirijere jutii jãñagarãma. Na

wāmerĩ cūā coseetigaro cacatirā majũ wāmerē woaturica tutipũ cūārē. Yũ Pacũ Dios cū caĩñajoro pũame roque caroaro majũ na ññajessori, “Yũ yarā niñama,” cū ñinemoḡũ. Cū yarā ángelea majā na caĩñajoropũ na yũ juátinemoḡũ.

⁶ ‘Mujāā, Sardis macāāna, caāmoocũna mujāā āniña. ¡Bairi Espíritu Santo Dios Yeri majũ mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibũjarijere caroaro tũḡousaya!’ na mi woajowa to Sardis macāānarē,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Bairo ñi quetibũjuri bero, bairo ñiwĩ tunu: “Juan, aperā ñubueri majā Filadelfia macāāna cūārē na mũ quetibũjũ woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ĩ quetibũjũjoyami cañũũ, cariape caācũ, mujāā Filadelfia macāānarē. Quetiupau Rey David ānacũ yaro llave jope pāāricārōrē cacũḡou carotimasĩ majũ mujāārē quetibũjũjoyami. To llave mena jopere cū capāārō, noa ũna biamasiētĩñama. Tunu bairoa to llave mena cū cabiata, noa ũna ti jopere pāāmasiētĩñama. Cũ, tore cacũḡou pũame mujāārē ññami: ⁸ Mujāā caátĩānie nipetirijere yũ masĩña. Tũḡoya mai yũ yarā: Mujāā riapepũ jopere yũ pāānucōña, mujāā cajāāmasĩparore bairo ĩ. Ti jopere noa ũna biamasiētĩgarāma. Mujāā pũame netōnucārō majũ mujāā yeri tũḡoñatutuaetiya. Baimirācũā, yũ yaye quetire caroaro mujāā tũḡousaya. Yũre mujāā teetiya. ⁹ Wātĩ ya poa macāāna, judío majā āmerĩmirācũā, “Judío majā jāā āniña,” caĩtopairārē mujāā na ĩroao joroque na yũ átigu. Na rũpopatuuri mena etanumuri mujāā na ĩroao joroque tutuaro na yũ átirotigu. Bairo mujāā yũ caátirotirore ññarĩ yua, cariapea masĩgarāma mujāā yũ camairĩjērē. “Dios yarā majũ niñama na roque,” ĩrĩ mujāā ññagarāma. ¹⁰ Mujāā pũame yũ carotirore bairo cariape mujāā áticōā ninucũña tocānacā rũmũ. Bairo mujāā cabairo jũḡori mujāā yũ juátinemoḡũ. Ati umũrecóo capetiro, nipetiro ati yepa macāānarē tutuaro cū caĩñabeseri rũmũ caetaro, mujāā yũ juátinemoḡũ.

¹¹ “Tāmurĩā mujāā tũpũ yũ átigu. Bairi āme caroaro mujāā caátĩānierē átiāñijānaeticōāña. Bairo jeto mujāā caátĩāmata, noa ũna mujāā yaye caāñipeere yasiobojaetigarāma. ¹² Bairo noa ũna carorije macāājērē canetōnucāpetirārē Dios ya wii templo wii macāā bota caāñimajũrĩ botare bairo na yũ cũḡũ. Bairo caāna ānirĩ di rũmũ ũno Diore cū aweyoetigarāma. Napũre Dios ya wāme majũ na yũ woatugũ. Tunu bairoa yũ Pacũ ya macā wāme cūārē napũre yũ woatugũ. Cawāma macā Jerusalén umũrecóopũ caatiata macā wāmerē napũre yũ woatugũ. Yũ ya wāme cawāma wāme cūārē napũre yũ woatugũ.

¹³ ‘Mujāā, Filadelfia macāāna, caāmoocũna mujāā āniña. ¡Bairi Espíritu Santo Dios Yeri majũ mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibũjarijere caroaro tũḡousaya!’ na mi woajowa to Filadelfia macāānarē,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Bairo ñi quetibũjũ rotiyaparori bero, bairo ñiwĩ tunu: “Juan, aperā ñubueri majā Laodicea macāāna cūārē na mũ quetibũjũ woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ĩ quetibũjũjoyami Dios macũ mujāā Laodicea macāāna ñubueri majārē. Cariape caācũ, cariape caĩquetibũjũ majũ mujāārē quetibũjũjoyami. Nipetiro Dios cū caqũñorĩqũē ati umũrecóo macāājē upau majũ mujāārē ĩ quetibũjũjoyami: ¹⁵ Mujāā caátĩānie nipetirijere yũ masĩña. Oco caasietie, cayũsuaetiere bairo mujāā āniña.

Tiere yu masiña. Bairi oco cayusuarije, o caasirijere bairo jicoqueia mujãa caãmata roque, ñubujoro. ¡Mujãa puame tore bairo cabaiparã nimirãcũa, tore bairo mujãa baietiya! ¹⁶ Oco cayusua, asipotietiere bairo mujãa ãniña yu caĩñajoropure. Bairo mujãa cabairoi, ti ocore muñoreire bairo mujãa yu recoagu cayoaropu. ¹⁷ Mujãa puame, “Cadinero cãgorã majũ marĩ ãniña. Ñe ñnie marĩrẽ rusaetiya. Jĩcãrõ tũni caroaro marĩ átĩãniña,” mujãa ĩ tũgoñanucũña. Bairo ĩmirãcũa, camasã catiena majũ mujãa ãniña. Cabũgoro macããna caĩtopairã mujãa ãniña. Dios yaye macããjẽrẽ cacũgoena, cacaapee mãna, cajutii jãñaenarẽ bairo roro mujãa baiya Dios cũ caĩñajoro. ¿Dise puamerẽ mujãa cãgorãati? Ame mujãa cacũgorije cawapa manie majũ tuacõãña. ¹⁸ Bairi mujãarẽ yu quetibujaya: Yu yaye nocãrõ caroa majũrẽ tũgousaya. Oro peeropu joe quẽnorĩquẽrẽ bairo cañnie majũrẽ yu jogu, yure mujãa cajẽniata. Tiere mujãa yu cajoro, cariapea ñe ñnie carusaena majũ mujãa ãnigarã umarecõopure. Tunu bairoa yu roque jutii caroa cabotirije majũrẽ yu jogu mujãa cajãñaapeere. Tie jutiire jãñarã, cabobotũgoñaenarẽ bairo mujãa ãnigarã, ãmerẽ cajutii mãnarẽ bairo nimirãcũa. Apeye cãarẽ carorije mujãa caãtie jũgori cacaapee ĩñaenarẽ bairo mujãa cañnierẽ mujãa caucotipee uco majũrẽ mujãa yu jogu. Tiere yu cajoro yua caĩñamasĩrã ãnirĩ caroaro yu yaye quetire jĩcãrõ tũni mujãa tũgousagarã.

¹⁹ Yu puame yu yarã yu camairãrẽ tutuaro mena na quetibujari na yu beyomasĩña. Bairi tutuaro mena na yu beyogu. Popiye na baio joroque yu átigu, Diore ĩroari cãrẽ na catũgousaeticõãta yua. ²⁰ Tũgopeoya mai yu caĩrĩjẽrẽ: Yu puame jopepu etari capiinucũũrẽ bairo yu ãniña. Bairo yu capiĩro, ni jĩcãũ ũcũ yu capiirijere tũgori yure cũ capããjõata, cũ ya wiĩpu catuaure bairo cũ yeripu yu ãnicõãgu. Cũrẽ cabapacũu majũ yu tuagu yua, yure bori cũ yeripu yu cũ cabocãñeata. ²¹ Bairo carorije macããjẽrẽ canetõncãpetirãrẽ yu carotimasĩrĩpaupu, na cañnipapaure na yu jogu. Yu cãã carorije macããjẽrẽ yu canetõncãrõ jũgori cũ carotimasĩrĩpaupu yu Pacu yu cũ cacũrĩcãrõrẽã bairo yu cãã na yu ruirotigu yu Pacu tũpu.

²² ‘Mujãa, Laodicea macããna, caãmooocna mujãa ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãa ñubueri majã poarire cũ caquetibujarijere caroaro tũgousaya,’ na mi woajowa to Laodicea macããna cãarẽ!’ ñi quetibujũ rotiwĩ yua nipetiro ñubueri majã poari macããnarẽ.

4

La adoración en el cielo

¹ Bairo yu cũ caĩquetibujuro bero, ñiñamũgõjowu umarecõopure. Bairo ĩñamũgõjon, umarecõo pããnucãrõ cañnorẽ ñiñajowu. Bairo yu caĩñarõ yua, busurique nocãrõ paio trompeta putiricarõ cãrõ majũ cabusũátaje yu catũgojũgoataje puame bairo ñiwũ tunu: “Wãmũcoasã ato yu tũpu. Atie bero cabaipẽe nipetirijere mu ñiñopa. Nipetirije mu yu caĩñopee yu caĩrõrẽã bairo tãmurĩã baimajũcõãgaro,” ñiroyawu busurique puame.

² Bairo caĩrõ, jicoquei Espĩritu Santo cũ catutuarije jũgori umarecõopu yu acoápu. Topu etari yua, ñiñaroyawu umarecõopu carotimasĩ majũ ruiricarõ tronorẽ. To ruiricarore jĩcãũ carui cãarẽ cũ ñiñaroyawu. ³ Cũ, to ruiricarore carui puame butioro majũ asiyawĩ. Uta jaspe, o cornalina na caĩrĩjẽ nocãrõ caasiyaro cãrõ majũ cũ rupaũ asiyawĩ. Tunu bairoa cũ caruiro buire bue beto niãmejorewu. Uta, esmeralda na caĩrĩjẽrẽ bairo majũ tutuaro asiyawu ti bue beto. ⁴ To ruiricarõ trono riapere ñiñawũ

apeye ruirique veinticuatro majũ cañie cūārē. Tiere caruirā cūārē ñiñaroyawũ. Tie ruirique caño cārō veinticuatro majũ cabũtoa carotimasĩrā caruiāmejorerārē na ñiñaroyawũ. Naa, cabũtoa pũame cabotirije jeto jutii jāñawā. Na r̥poap̥ quetiuparā na carapoapeoro ũno coronarē pesawā. Oro mena qũēnorĩqũērē pesawā. ⁵ Carotimasĩ ruiricarō tronop̥ b̥upo cū cayaberije, bairi nocārō paio b̥usurique, apeye cab̥poparije cūā witiwũ. Tunu apeyera carotimasĩruiricarō riapep̥re jĩcā wāmo peti p̥uga p̥enirō cānacārō majũ jĩñaworique caũrĩjē ũnucũwā. Tie jĩñaworique pũame Dios Yeri jĩcā wāmo peti p̥uga p̥enirō cānacā yeri p̥ũna majũ āno baiwũ. ⁶ Tunu bairoa carotimasĩruiricarō riapep̥ ria capairiyare bairo witiwũ. Tiya oco pũame caroaro majũ iña āmewiyorique āmũ. Ēñoorō iña āmewiyoricarore bairo caroaro majũ oco tusuriya āmũ tiya ria.

To carotimasĩruiricarō recomacāp̥re bairi to t̥uri cūārē marĩ caĩñañaena ũna seres majā cacatirā majũ āni āmejorewā. Na pũame na rupaw̥ri petirop̥ua caapee cutiāmejore peticōāwā. ⁷ Bairi sere caānijũgon pũame, macānucū yai cajũāũ riap̥ere bairo cacũgon āmi. Cū bero macāācū nurĩcū wecũ riap̥ere bairo cacũgon āmi. Apei cū bero caācū camasocũ riap̥ere bairo cacũgon bauwĩ. Catusaũ pũame aa bauriquere bairo cabauũ majũ w̥nucũwĩ. ⁸ Na, seres majā cacatirā majũ pũame tocānacāũp̥ua jĩcā p̥enirō cānacā querap̥urĩ jeto cūgowā. Na rupaw̥ bui, bairi na pupeap̥ cūārē caapee cutipeticōāwā. Bairo āna, na pũame ũmurecōo, bairi ñami cūārē atore bairo i jānaema:

“¡Caroú, caroú, nocārō caroú majũ niñami marĩ Quetiupaw̥ Dios!

Nipetiro carotimasĩ majũ niñami.

Tir̥mup̥ua merē caānijũgoatacũ niñami.

Āme cūārē bairoa ānicōāñami.

Ape rūmũ caño, ti yepap̥ caápaũ majũ niñami,” i basapeowā jānarĩcārō mano yua.

⁹⁻¹⁰ Na, seres majā pũame nairō majũ cū basapeowā: “Cañũ majũ mũ āniña. M̥rē nipetiro na iroáto. Jāā mena mũ ñumajũcōāña.” Carotimasĩ cū caruirop̥ carui tocānacā rūmũ caānicōācũrē seres majā cū na cabasapeoro cārō, cabũtoa camasĩrā cūā qũĩroawā Diore. Na r̥popatuuri mena cū riapep̥ etanumurĩ qũĩroawā. Cū basapeorā yua, na capesarije coronarē cū caruiro riapep̥ wejonucũrĩ atore bairo i basawā:

¹¹ “Jāā Quetiupaw̥ Dios, nipetiro na caĩroapaw̥ majũ mũ āniña.

Nocārō catutuaũ majũ mũ caānoi, m̥rē iroari na basapeoáto.

Mũ roque nipetirije caānierē caqũēñorĩcū majũ mũ āniña.

Bairi atie nipetirije mũ caborore bairo jeto caānipeere i, mũ qũēnojũgoyupa,”

i basawā Diore nipetiro cabũtoa camasĩrā yua.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ To bero ñiñaroyawũ tunu carotimasĩ cū caruirore. To carui pũame cāgoruiwĩ jĩcā p̥ūrō, tunuarica p̥ūrōrē. Capupea cabui cūārē woarica tunua āmũ. Ti tunua pũame jĩcā wāmo peti p̥uga p̥enirō cānacāpaũ majũ momia cōsĩ ũnie mena jũgoo biaricarō āmũ. ² Tipawa ñiñaroyawũ tunu āngel catutuaũ majũrē. Nocārō tutuaro b̥usurique mena atore bairo i jēniñawĩ: “¿Ni ũcū cayeri t̥agoñawēp̥u caācū ati tunua jũgoorica tunuarē cū p̥āāmasĩñati?” ³ Bairi ni jĩcāũ ũcū mami ti tunuarē capāāmasĩ. ũmurecōo

cũârẽ, ati yepa cũârẽ, ati yepa roca cũârẽ ti tunuarẽ capãamasĩpau ũcũ mamĩ. Nerĩ, cabuemasĩ ũcũ cũã mamĩ. ⁴Yũ pũame ni ũcũ jĩcãũ ti tunuarẽ capãamasĩ, o ti tunuarẽ caneĩñũ ũcũ cũã, cũ camanoi, bũtioro yũ yapapauwũ. ⁵Bairo yapapuari yũ caotiro ññarĩ, jĩcãũ cabũcũ camasĩ cabũtoa mena macããcũ pũame bairo ñiwĩ: “Tocãrõã otiya. Otiēcũa. Merẽ niñami wãtĩrẽ canetõnũcã petiricũ jĩcãũ. Cũ pũame roque pããmasĩgumi. Yaijũãrẽ bairo caãcũ catutuaũ Judã ya poa macããcũ David ãnacũ pãrãmi niñami. Cũ roque ti tunua jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãpau jugooriquere tũgãworĩ pããmasĩgumi. Marĩ quetibũjugumi ti tunua woariquere,” ñiwĩ cabũcũ camasĩ yua.

⁶Bairo cabairipaua ñiñaroyawũ tunu waibũcũ nurĩcũrẽ bairo caãcũ Corderore. Cũ, Cordero pũame carotimasĩ cũ caruiro riape, cacatĩrã seres majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã watoapũ bauwĩ. Na capajĩãrocacõãrĩcũ nimicũã, cacati majũ nucũãrẽ bairo baunucũwĩ. Cũ rũpoapũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãrõ majũ jawiicũmi. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã majũ caapee cũãrẽ cũgowĩ. Cũ jawii, bairi cũ caapee cũã Dios Yeri Espĩritu Santo ati yepa nipetiroapũ cũ cajoatana jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã majũrẽ na cõñarõ baiwũ. ⁷Bairi yua, Cordero pũame carotimasĩ cũ caruiro tapũ ámi. Cũtũ eta, cariape nũgõã cũ cacũgoruiri tunuarẽ cũ jiyaneĩ. ⁸Bairo cũ canerĩpaua yua, bapariãnacãũ caãna seres majã bairi cabũtoa masĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna cũã na rũpopatuuri mena ñĩgãtuwã, Cordero riapepũ qũĩroarã. Na pũame nipetiro basau, paaricarõ arpare cũgowã. Tunu bairo jotũ bapa oro mena qũẽnorĩcãrũre cũgowã. Incienso cajutĩñurĩjẽ tirũpũre jãñawũ. Ti coparũre cajãñarĩjẽ incienso pũame Dios yarã, cũ ya poa macããna na cañubueporije macããjẽrẽ bairo caãnie caroa majũ ãmũ. ⁹Na yua, atore bairo ñ basawã cawãma wãme basariquere:

“Mũ roque ti tunua woarica tunuarẽ nerĩ, jugoobiariquere catũgãwomasĩpau majũã mũ ãniña.

Torecũna, camasãrẽ na netõõgũ, pajĩãdecori mũ rĩĩ reyupa.

Nipetiro camasã poari, nipetiro apeye bũsũri majã ati mũnũrecõo macããna camasãrẽ na netõõgũ, mũ rĩĩ reyupa.

Tocãnacã yepaa macããna Dios yarã na caãniparore bairo ñ, mũ riayupa.

¹⁰Bairo na netõõrĩ yua, quetiuparãrẽ bairo na jããõ joroque na mũ ásupa. Dios yarã sacerdote majãrẽ bairo na jããõ joroque na mũ netõñũpã.

Na, nipetiro ti yepapũre rotimasĩgarãma,” ñ basawã cabũtoa camasĩrã.

¹¹To bero ñiñajoroyawũ tunu. Bairo ñiñajõũ, yũ tũgowũ capããrã ángelea majã na cabũsũ ocajorijere. Carotimasĩ cũ caruiro, aperã cacatĩrã majũ seres majã, bairi cabũtoa camasĩrã tũre bũsũ ãmejorewã. Nocãrõ capããrã millones majũ na mena macããna ángelea majã cũã ãma. ¹²Na pũame bũsũrique tutuaro mena bairo ñwã:

“Waibũcũ macũrẽ bairo caãcũ Cordero capajĩãdecoricũ roque catutuaũ majũ niñami.

Cañũũ nipetiro upau majũ niñami.

Ñe ũnie cũ camasĩẽtĩẽ manimajũcõãña. Ñe cũ rũsaetiya.

¡Bairi cũ jetorea nipetiro cũ na ñroáto! Cũrẽ na basapeoáto.

‘Cañũũ, cañũũ majũ mũ ãniña mũ roque,’ cũ na ñroáto,” ñ basawã.

¹³Tunu bairoa yũ tũgowũ nipetiro mũnũrecõo macããjẽ Dios cũ caqũẽnorĩqũẽ ati yepa macããjẽ cũã caĩrĩjẽrẽ. Ati yepa roca, bairi ria capairiya cũã bairo caĩbasapeorijere yũ tũgowũ:

“¡Carotimas! ruiricaró tronopu carui, bairi Cordero cûârê basapeorique to âmarô!

Nocârô cañuu cû cañnoi, cû jetorea îroarique to âmarô.

Nocârô cû catutuarije cûâ tocânacâ rûmua to ânicôâ ninucûáto.

¡To petieticôáto!” î basawâ capâârâ ângelea majâ.

¹⁴ Bairo na caîrô tûgori, seres majâ cacatirâ baparcânacâ cû caña puame atore bairo î yuâma: “¡Bairoa to baiáto!” îwâ. Bairo caîrîpaure veinticuatro majû caña cabûtoa puame rupopatuuri mena etanumurî na îroawâ, Cordero, apeî tronopu carui menarê yua.

6

Los siete sellos

¹ Tie bero ñiñajonemowû tunu Cordero cawâmecucu ti tunuarê caneátacure. Cû puame ti tunua jugooricaró jîcâ wâmo peti puga pênirô cânacârô jugooturicarore tûgâwojûgowî. Beroa côsî ûnie mena jugooricaró cañijûgorore tûgâwotajûgowî. Bairo cû catûgâwonerîpaûa, yu tûgowu seres majâ mena macââcû jîcâ cû cabusurijere. Baparcânacâ mena macââcû bupo cârô cû cabusurijere yu tûgowu: “Tiaya. ¡Îñau asá!” ñiroyawî. ² Bairo cû caîrô îñajou, ñiñabócawu yua caballo caboti majûrê. Cû bui capesau cûârê cû ñiñawû. Caballo bui capesau puame yerubetore wâmopu nerî ámí. Quetiupau rey cû capesaro ûno coronarê cû peowî jîcâ. Tore pesari cû puame cû wapamarê na netônucâ âcú majû baiwî. Bairo na netônucâ âcú yua, cû wapamarê na netônucâcôâwî.

³ Ti tunua jugooturicaró cabero macââtôrê tûgâwonewî tunu Cordero. Bairo cû catûgâwonerîpaûa yu tûgowu seres majâ jîcâ bero macââcû cû cabusurijere. Bairo ñiwî: “Tiaya. ¡Îñau asá!” ⁴ Bairo cû caîrô îñajou, ñiñabócawu apeî caballo cajûâû majûrê. Cû bui capesau cûârê cû ñiñawû. Caballo bui capesau puame ati umurecôo macââna yerijôrô na cañnierê êmamasîrîqûê catutuarije cû jowî. Camasâ tocânacâpuu na majûâ âmeo pajîâo joroque átajere masîwî. Yise capairipâi majûrê cû jowî.

⁵ Ti tunua jugooturicaró pugaro bero macââtôrê tûgâwonewî tunu Cordero. Bairo cû catûgâwonerîpaûa, yu tûgowu seres majâ pugarâ bero macââcû cû cabusurijere. Bairo ñiwî: “Tiaya. ¡Îñau asá!” Bairo cû caîrô îñajou, ñiñabócawu apeî caballo cañii majûrê. Cû bui capesau cûârê cû îñawû. Caballo bui capesau puame nucûô cõñarîcârôrê cû wâmopu nerî ámí. ⁶ Baparcânacâ cû caña cacatirâ seres majâ watoapu atore bairo caîrîjê busuriquere yu tûgowu: “Camasâ jîcâ rûmu na cawapataro cârô wapacûtiya jîcâ kilo trigo poca. O itia kilo cârô wapacûtiya jîcâ rûmu paarique wapa. Cabaimiatacûârê, use oco bairi roarique use cûâ nicôâgaro. Yasietigaro,” bairo busuriquere yu tûgowu.

⁷ Ti tunua jugooturicaró itiaro bero macââtôrê tûgâwonewî tunu Cordero. Bairo cû catûgâwonerîpaûa, yu tûgowu seres majâ itiarâ bero macââcû cû cabusurijere. Bairo ñiwî: “Tiaya. ¡Îñau asá!” ⁸ Bairo cû caîrô îñajou, ñiñabócawu apeî caballo cajuripuaû majûrê. Cû bui capesau cûârê cû ñiñawû. Caballo bui capesau puame, Camasârê Ri-arique Caâcu, wâmecumi. Cû bero amí apeî, Cariaricarâ Na Cañnopu Macââcû, cawâmecucu. Cû puame ati umurecôo macââna baparcânacâ poa cañnarê jîcâ poa majûrê pajîâmasîwî. Besu átaje, aua riarique, riaye mena, o waibûtoa camasâ ugarâ mena na yasiorique caâcu âmi. Tie ati masîrîqûêrê cû jowî jîcâ.

⁹ Ti tunua jūgooturicarō baparicānacārō bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catūgāwonerīpaua, ſiñabócawu Dios yaye quetire na caquetibujunetōrīqūē jūgori na capajīārericārē. Waibutoa riire na cajoemūgōjori mesa altar rocapu nūcūwā na ānana. ¹⁰ Na, Dios cū cacatioricarā puame buſurique tutuaro mena atore bairo īwā: “Jāā Quetiupau cañuu majū mu āniña. Nocārō caroaro cariape majū caquetibuju mu āniña. Bairi, ſnocārōpu ati yepa macāānarē na miñabeseiati? ſNocārōpu jāārē na capajīārīqūē wapa jāā mu āmebojauati? Tāmuri jāā mu āmebojawa,” qūīwā Diore. ¹¹ Bairo na caīrō bero, Dios puame jutii cabotirije cayowerijere na jowī. Na jori bero, bairo na īwī: “Rusaya mai. Paajutieticōāña. Yerijāña peeti yutea cārō, ti yutea caetaparo jūgoye mai. Mu jāārē bairo yu yaye quetire caquetibujurā nicōāñama mai ti yepapare. Cristo yaye queti jūgori cariaparā nicōāñama. Naa, nipetiro na caneñapetietaro bero roque, na ſiñabesequ tāmuriā yua,” na īwī.

¹² Ti tunua jūgooturicarō jīcā wāmo cānacārō bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū caāto, yu cañīajoro yua, nocārō tutuaro majū ati yepa yuguīwu. Muipū umureco macāācū cūā yaticoāmī. Bairi yua ati yepa puame naitīāpeticoápū. Boori jutiro cañiirō netōrō majū ati yepa naitīācoápū. Muipū ſnami macāācū cūā jūāū, riī cuire bairo jēñacoāmī. ¹³ Tunu bairoa umurecōo macāāna ſnocōā cūā ati yepapu wēēcoama. Wīno tutuaro capapuro jūgori yucu higuerau rīca cacāme cawerore bairo majū wēēpeticoama. ¹⁴ Jōbui umurecōo cūā yasicoapu. Baunemoepū. Jīcā pūrō papera pūrōācārē tunua yasioricarore bairo jicoquei yasicoápū. Bairi ſtā yucu ati yepa caānie, ria capairiyapu caānie yucu poari cūā yuguī wūpeticoápū. Aperopu jeto tie nipetiro wūuetanucāpeticoápū.

¹⁵ Nipetiro ati yepa macāāna carotimasīrā quetiuparā reyes cūā acūapeticoámā, tiere iñarī yua. ſtā yucu, ſtā wiiripu ruticoámā. Aperā camasā quetiuparā catutuarā, soldaua quetiuparā catutuarā, cadinero cūgonetōrī majā cūā acūacoama. Torea bairo tunu carotitutuarā majū camasā caroaro ſne ruſaeto caāna, aperā paacoteri majā umuarē bairo caāna cūā uwijāñuwā. Nipetiro ſtā yucupū rutipeticoámā. ¹⁶ Bairo ti yucu ſtā yucupū ánā yua, atore bairo ī otiwā: “īſtā yucu, ſtā rupaa marīrē to ſītōō yasioáto!” īwā. “Carotimasī cū caruiropū carui marī cū cañīaetiparore bairo marīrē to ſītōō yasioáto ſtā yucu. Roro popiye marī tāmūo joroque marī ātiremi tronopū caruiācū. ¡Bairi ſtā yucu marī to ſiñapea yasioáto! ¹⁷ Āmerē etacoaya merē yua roro popiye marī tāmūo joroque marī cū caátipa rūmu. Caānitusari rūmu camasārē cū cañīabeseri rūmu majū etacoaya yua. Bairi ti rūmurē, ſnoa na netōmasīrāati?” ī yapapuawā nipetiro ati yepa macāāna caānimiatana, tie cabairijere uwirā yua.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Tiere iñarī bero, tunu ſiñajoroyawu ángelea majā baparicānacāū majūrē. Na puame baparicānacā jopee umurecōo jopeerire nūcūwā. Bairo nūcūrā, na puame wīnorē carotimasīrā āma. Wīnorē ati yepa nipetiropūre papurotiema. Ria capairiyapu cūārē papurotiema. Yucu ati yepa caānie cūārē papueta rotiema. Wīno capapubujiopeere tunuo nūcōpeyocōāwā yua. ² Bairi apeī ángel cūārē cū ſiñajowu. Muipū cū cawāmuatō puamerē amī. Cū puame Dios cacatii ya wāme camasārē cū cawoatuparore cūgowī. Tore caneacū ángel puame yua umurecōo jopeerire

baparićānacāu caāna āngeleare awajarique mena tutuaro na busujowī. Ati yepare, bairi ria capairiya cūārē royetumasīrīqūērē camasīrārē bairo na īwī: ³ “īTi yepare, bairi riaputo capairiya cūārē royetueticōāña! Yucu ti yepa caānie cūārē royetueticōāña mai. Dios ya wāmerē marī tugarā mai marī Quetiupau yarā caānarē. Na riapoare cū wāmerē turotiya mai,” na īwī.

⁴ Bairo cū caīrō bero, yu tūgojoroyawu tocānacāu majū Dios ya wāmerē catuecoatanarē. Ato cānacāu majū āniroyawā nipetiro, israelita ya poari macāāna caāna yua: ciento cuarenta y cuatro mil majū niroyawā. Tocānacāu majū na cōñaroyawā:

⁵ Judá ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Rubén ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Gad ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

⁶ Aser ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Neftalí ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Manasés ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

⁷ Simeón ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Leví ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Isacar ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

⁸ Zebulón ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

José ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū.

Benjamín ya poa macāāna puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā mil majū niroyawā.

Tore bairo na cōñaroyawā israelita majā ya poarire yua. Naa, nipetiro ciento cuarenta y cuatro mil majū āniroyawā.

La multitud vestida de blanco

⁹ Tiere īñarī bero, ñiñajoroyawu tunu camasā capāārā majūrē. Nipetiro yepaa macāāna, apeye busuri majā caāno cārō, bairi tocānacā macāā macāāna caāna camasārē ñiñajowu. Dios carotimasī cū caruiro riapepu nucūwā. Cū macū corderore bairo caācū riapepu nucūwā camasā capāārā majū yua. Nocārō majū capāārā na caānoi, noa ūna cōñajātia mano majū āma. Jutii cayowerije cabotirije majūrē jāñawā. Carupaño queeri, bopūū ūnierē cūgori āma nipetiro, na, camasā. ¹⁰ Bairo āna, na puame busurique tutuaro mena atore bairo ī awajawā:

“īMarī Pacu Dios tronopu carui, bairi Cordero mena na camasīrījē jūgori marī netōñama!” ī busuwā.

¹¹ Bairi carotimasī cū caruiro, trono ture cabutoa camasīrā, bairi aperā baparićānacāu cacatirā seres majā na caānorē nipetiro āngelea majā nucū āmejorewā. Na puame na riapé yepa cūgōrōpu mucūmuátī, Diore qūirowā cū caruiro trono riapepu yua. ¹² Bairo ī basapeowā Diore:

“īBairoa to baiáto!

Marī Pacu Dios ñumajūcōāñami.

Bairi camasã nipetiro cû na basapeoáto.

Ñe ûnie cû camasîetîe carusaecu niñami.

Cûrê îroari, 'Jãã mena mu ñujãñuña,' cû na îáto.

Nipetiro camasã cû na îroáto.

Dios, nipetiro camasã netôrô carotimasî, catutuañ majû niñami.

Bairi cû jetorea îroarique to âmarô.

To ânicôã ninucûâmarô tocânacã rûmua.

To petieticoato. ¡Bairo to baiáto!" Í basapeowã ángelea majã cû ture cañiãmejorerã yua.

¹³ Tocârôã bairo na caîrîpañ, jîcãu cabutoa camasîrî majã mena macããcû atore bairo ñi jêniñawî: "¿Noa na âniñati jôã jutii cabotirijere cajãñarã? ¿Noopu na atîupari?" ñi jêniñawî cabucu.

¹⁴ Bairo cû caîrô: "Yñ yañ, yñ masîetîña. Yñ quetibujuya. Mu roque mu masîña," cû ñiwã.

Bairo yñ caîrô, atore bairo yñ quetibujuwî cabucu: "Ãnoa camasã mu caîñarã niñama ti yepapure roro popiye catãmûoricãrã. Camasã roro na canetôrî yuteare na cûã roro popiye tãmûoñupã. Cariacoatana nimirãcûã, Cordero cû cariîrerique jûgorî cacatiricarã majû ñiñama. Corderore catûgowsapitietana âniñî âmerê ato umurecôopu jutii cabotirijere jãñañama yua," ñi quetibujuwî na cabairijere yua. ¹⁵ Bairo yñ quetibujuyaparo, bairo ñi quetibujunemowî tunu cabucu:

"Bairi Dios cû caruiro cû carotimasîrîpañ riapepu niñama âmerê.

Ñamii, umurecôo tocânacãnia cû ya wii templo wiipu qûîroanucûñama.

Na caîroañ Dios carotimasî cû caruiropu carui puame tocânacã rûmu na qûênogumi.

Na ññaricanugôgumi cû catutuarije mena yua.

¹⁶ Na puame di rûmu ûno bopacooro aña riaetigarãma.

Ñeme jipirique cûãrê ñeme jipietigarãma.

Muipu umurecôo macããcû cûã di rûmu ûno pûnirô na asietigumi.

Caasipajûgorije ûnie mena yapapuaetigarãma yua.

¹⁷ Carotimasî cû caruiro ruiricaró recomacãpu caãcû roque na ññaricanugôgumi.

Nurîcãrã ovejare, jîcãu cû caqûênorôrê bairo caroaro majû na ññaricanugôgumi.

Oveja na caocoetigaro oco opepu na cû cajeátórea bairo Cordero cûã caroa catirique majû ocore na jogumi.

Tunu bairoa Dios cûã nipetiro na cayapapuarije macããjêrê na juátigumi.

Cawîmarãrê, 'Otiena,' caîrê bairo na caapee ocore paareri caroaro na useanio joroque na átigumi,"

ñi quetibujuwî cabucu.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Ti tunua jûgooturicaró jîcã pênirô cãnacãrô bero macããtô, catusarore tûgãwonewî yua Cordero. Bairo cû caáto, umurecôo ñejãã mamu yua. Jîcã wãme ûno umurecôopu cabusumiataje busuerepu. Yusujãpeticoapu umurecôo yua. Jîcã hora recomacã cârô yoaro jãnapeticoapu.

² Tipañ beropu yua, ñiñajoroyawu tunu jîcã wãmo peti puğa pênirô cãnacãu caña ángelea majãrê. Na puame Díos cû caño riapepu nucûwã.

Narē yua, na caāno cārō putiricarō trompetare na jowī. Jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacārō majū tie putiriquere na jowī.

³ Caberore amī apeī ángel. Werea busericarū ūno, oro mena na caqūēnorīcārure cūgori amī. Bairo atiri yua, waiḃuḃu rii joemugōrīcā mesa altar tḃpḃ nucūū etawī. Bairo to riapere cū caetaro yua, pairo werea ūnie cajutiñurījērē cū jowā. Ti altar oro mena na caqūēnorīcārōpḃ cū cajoemugōjoparore bairo īrā, tiere cū jowā. Ti altar pḃame carotimasī cū caruiro riapere āmu. Bairi yua cū pḃame ti jotḃpḃ tie cajutiñurījē inciensore jāārī joebusejūgowī. Dios yarā cū ya poa macāāna nipetiro caāna cū na cajēnipeorije jīcārō mena joejogu āmi. ⁴ Bairo altar buipḃ cū cajoemugōrō, Dios tḃpḃ tie busewāmḃ etawḃ caroa cajutiñurījē majū yua. Dios ya poa macāāna cū na cajēnipeorije cūā cū tḃpḃa etawḃ. ⁵ Bairo átiri bero yua, ángel pḃame ti altar macāājē caūrījē nitirē pairo cū jotḃpḃ jejāārī ati yepapḃ wēērocaño jocōāwī. Bairo cū cawēēñojoro, tame, pairo bḃpo busawḃ. Pairo busarique ocajowḃ. Tutuaro bḃpo yabewḃ. Tunu bairo yepa cūā tutuaro majū yepa yuguī rocacōāwḃ.

Las trompetas

⁶ Bairo cabairipare jīcā wāmo peti puga pēnirō majū ángelea majā pḃame na putirique jīcā wāmo peti puga pēnirō caānierē jīcāū jeto putigarā coterā baiwā.

⁷ Bairi caānijūgon ángel putiwī cū yaro putiricarō trompetare yua. Bairo cū caputiripaua, tocārōā ati yepapare cayḃuari rupaaca ocorore bairo pairo wēēwā. Peero cūā nocārō pairo rīi asuyaro ati yepapare ḃawḃ. Ati yepa āyasicoapḃ. Itia sero caānorē jīcā sero joerocaricarore bairo ati yepa āyasicoapḃ. Ati yepa macāājē yucḃ majū caānie cūā itia sero cārō āpeticoapḃ. Taa ati yepa caānie nipetiro āpeticoapḃ.

⁸ Caputijūgoatacḃ bero macāācū ángel putiwī tunu cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, jīcā macānucūrō cārō majū pairo caūrī bḃuaro ria capairiyapḃ ḃarocapaetawḃ. Bairo ti peero caḃarocapaetaro yua, itia sero caāniatato jīcā sero cārō tiya ria riire bairo jēñacoapḃ. ⁹ Tunu bairo ria capairiya macāāna caāna cacatirā itia sero caāniatana jīcā sero cārō majū riapeticoama. Tunu bairoa cūmuu capaca cūmuu tiyare cañesēāmiataje cūā itia serore jīcā sero cārō yasipeticoapḃ.

¹⁰ Pugarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, ḃocō nocārō capai majū ḃacoamī ati yepapḃ. Jīña woricarō caūrī peerore bairo caācū pairo ḃacoamī ḃmḃrecóopḃ yua. Cū pḃame itia serore jīcā sero cārō riyare yasiowī. Itia serore jīcā sero cārō yasiowī oco opee cūārē. ¹¹ Cū, ḃocō cañaatacḃ pḃame Amargura wāmecumi. Amargura, ĩgaro, “Cajūgūēī,” ĩgaro īña. Bairi itia serore jīcā sero cārō riyaa jūgūēpeticoapḃ. Tie carorije cajūgūērījērē etirā, camasā cūā capāārā riapeticoama.

¹² Itiarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, muipḃ ḃmḃreco macāācū cūā jīcā sero cārō yaticoami. Tunu bairoa jīcā sero cārō ḃami macāācū muipḃ cūā yaticoami. Torea bairo ḃocōā cūā jīcā sero cārō yaticoama. Bairi na, na cabusuānimiataje itia sero caāniataje jīcā sero cārō mamḃ. Naitiārō tuacōāwḃ. Bairi yua ḃami, ḃmḃrecóo cūārē caroaro jīcārō tūni jīñawoema. Ati yepare jīcārō tūni busuwoema yua.

¹³ Cabero ḃiñajowḃ aa ḃmḃrecóopḃ cawutēñotaure. Cū pḃame bairo busuocajowī busarique tutuaro mena: “¡Ade tame, ade tame, ade tame!

Bopacooro majũ tãmuogarãma ti yepa macããna. Ato jũgoye itiarã caputiparã na caputiro, roro bopacooro tãmuogarãma camasã. Petoaca rusaya merẽ catũsarã itiarã ángelea majã na caputiparo,” i buswĩ aa puame.

9

¹ Tunu baparcĩnacãũ bero macããcũ ángel apei putiwĩ cũ cãã cũ yaro putiricaró trompetare. Tocãrõã yua, ñiñawũ umurecõo macããcũ ñocõ ati yepapũ cũ cañacũmuetarore. Bairo cũ cañacũmuetaró, llave, ope caũcũãrĩ opere pããricãrõrẽ cũ nuniwĩ. ² Cũ puame tocãrõã ti ope caũcũãrĩ opere pããcõãwĩ to llave mena yua. Ti ope puame bairo cũ capããrõ, pairo busewitiwũ. Peero wese joerica peero nocãrõ pairo caũrĩ peero cãrõ majũ busewitiwũ. Nocãrõ pairo ti ope macããjẽ cabuseroi yua, muipũre cũ buse biatocoapũ. Dope bairo átia mano wĩnorẽ buse bijapeticoapũ. ³ Tie buseri mena witiwã yeseroare bairã caãna catoarã majũ yua. Na puame ati yepa nipetiropũ wubatapeticoámã. Camasãrẽ na catoajĩãpeere na jowĩ. Cotapa cũ catoaricare bairo catoarica cũgorã majũ ãma. ⁴ Bairo narẽ caroti puame atore bairo na iwĩ: “Ti yepa macããjẽ yucũ nipetirore mujãã ugaepa. Ti yepa cajũmerĩjẽ taa cũãrẽ mujãã ugaepa. Dios ya wãmerẽ na riapepũ catuena camasã roquere na mujãã toawa. ⁵ Bairãpuã, na mujãã toajĩãreepa. Jĩcã wãmo cãnacãũ muipũã cãrõã na wisio ãnio joroque jeto na mujãã ápa,” na iwĩ narẽ caroti puame. Bairi na catoarije pũnimajũcõãwũ. Jĩcãũ cotapa cũ catoarije cãrõ pũnirĩjẽ toari majã ãma.

⁶ ¡Tame, ti rũmũ caetaro, camasã riayasicóátajere bomigarãma, butiuro capũnirõ jũgori yua! Bairo bomirãcũã, riamasiẽtĩgarãma. Cariacoagarã na cañnimitacũãrẽ, na carĩápeepũã manĩgaro mai.

⁷ Na, yeseroa puame caballoare bairo bauwã. Caballoa mena na caãmeoqũẽparo jũgoye caãnarẽ bairo tutuarã majũ ãma yeseroa. Bairi tunu na rapoari buire pesaricaró corona oro beto ãnorẽ pesawã. Na riapẽ cũã camasã bauriquere bairo bauwã. ⁸ Tunu bairoa carõmio poa ñapõrẽ bairo poa ñapõcũma. Na opi cũãrẽ yai jũãũ opire bairo cũgowã. ⁹ Na rupãũ cũãrẽ ãpõã coró uno mena jãñatowã. Na puame tutuaro majũ wuwã. Caballoa capããrã na caũmarĩ coró mena pajĩãránã, na catũgã atũro cãrõ majũ buswũ yeseroa na cawurije. ¹⁰ Tunu bairoa na pĩcõõ cũã cotapa pĩcõrõrẽ bairo ãnirĩ, cũ toaricarea bairo toaricacũma. Tia na toarica jũgori jĩcã wãmo cãnacãũ muipũã majũ popiye na wisio ãnio joroque átajere cũgowã. ¹¹ Na, yeseroa quetiupãũ, caũcũãrĩ ope macããcũ ángel ñcũ puame bairo wãmecũmi: Abadón, wãmecũmi hebreo majã yaye menarẽ. Aperã griego majã yaye puamerẽ: Apolión wãmecũmi narẽ caroti majũ yua. Apolión iğaro, “Roriye Caácũ, Rerĩ Majõcũ,” iğaro iña.

¹² Merẽ jĩcã wãme netõwũ camasã ati yepapũre roro na catãmuorĩjẽ. Yeseroa jũgori roro na catãmuorĩjẽ merẽ netõwũ. Bairo na canetõmiatacũãrẽ, mai pũga wãme rusacõãwũ camasã roro na catãmuopee.

¹³ Bairi apei ángel jĩcã wãmo cãnacãũ bero macããcũ putiwĩ cũ yaro putiricaró trompetare. Tocãrõã yu tũgowũ busũriquere. Oro mena qũẽnorĩcã mesa altar macãã jawii baparcĩnacã jawii cañniepũ busũrique busũwitiwũ. Ti altar puame Dios cũ caruiro riapepũ ãmu. ¹⁴ Topũ cabusũwitiirije puame atore bairo qũĩ jowũ jĩcãã pẽnirõ cãnacãũ majũ caácũ macããcũ trompetare cacũgoure: “Ángelea majã baparcĩnacãũ caãnarẽ tãmurĩ na popiowja. Ria capairiya Éufrates cawãmecũtiya

tānipu jiyaturicarārē na popiouja,” ī ocajowu busurique. ¹⁵ Bairo cū cairō, apeī āngel puame na popiowī ria capairiya Éufrates tānipu jiyatucūrīcārā baparićānacāu caānarē yua. Camasā ati yepa macāāna itia sero caānimiatanarē jīcā sero cārō majūrē na capajīāmasīparore bairo ī, na popiowī. Na puame, “Ti hora, ti rūmu, ti muipū, bairi ti cūma majū capajīāparā nigarāma,” cū caicūrīcārā āma. ¹⁶ Capāārā majū capajīārī majā soldaua niroyawā. Baipua, yu tūgobocawu na cacōñarārē. Ato cānacāu majū niroyawā: Doscientos millones majū niroyawā soldaua caballo bui jeto pesari capajīārānā yua.

¹⁷ Bairo qūēgueire bairo yu cañnarōpu yu caññajoata, caballoa capāārā majū āma yu riapepu. Na bui capesarā cūā āpōā coro nocārō peerore bairo majū cajūārī corore jāñawā na cotiapu. Aperā nocārō umurecōore bairo cajūmerījērē jāñawā. Aperā nocārō caturirije eware bairo caānicoorire na cotiapu jāñatowā. Na capesarā caballoa puame yayiūāu capai rupoare bairo rupoocama. Bairi yua, na riseepure peero, buseri, apeye moetie azufre cawāmecutie asuyaro witiwu. ¹⁸ Tie carorije itia wāme caballoa riseepu cawitirije mena jūgori camasā ati yepa macāāna itia sero cārō yasipeticoāmā. Peerō, buseri, bairi apeye azufre mena jūgori yasipeticoāmā camasā yua. ¹⁹ Na, caballoa puame na risero cawitirije mena jūgori cauwiorā majū āma. Na pīcōō cūā āña cū rupoā mena cū cabacajīārōrē bairo uwioro caátie āmu.

²⁰ Bairo camasā tie carorije mena roro na cayasicoamiatacūārē, aperā cacatirūsarā puamea tūgoñamasacatiema. Mai, bairoa carorije macāājērē áticoāma. Wātīā cūārē mai bairoa na īroacōāma. Oro mena na cawericarā cacatienarē na īroacōāma. Camasā na jūgūēā caāniparā īrā, ūtā bronce, ūtā majū, o yucu mena na caqūēnorīcārārē na īroacōānirecoawā camasā carūsarā cacatirā puame mai. Na majūā na caqūēnorīcārā caññaena, catūgoena, peeto ūno cūārē cajee peāmasīēnarē, mai na īroacōānirecoawā, uwioro ati umurecōo cabaimiatacūārē. ²¹ Tunu bairoa āmeo pajīārīqūē cūārē pitieema. Wātī yeri pūna jūgori camasārē na cayasorije cūārē átijānaema. Carōmia mena roro na caátiepenucūrījē cūārē jāñaema. Roro aperā yaye na cayajanucūrījē cūārē jānaetimajūcōāwā.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Cabero ñiñajo royawu tunu apeī āngel catutuañ majūrē. Umurecōopu oco buseri watoapu caruiacāre cū ñiñajowu. Cū rupoā buire buewērē bairo bauwu. Cū riapé puame muipū umureco macāācūrē bairo butioro asiyawu. Cū ñicāārī cūā peero cañnucūrījērē bairo butioro asiyawu. ² Cū wāmapu jīcā pūrō papera pūrō ūno woarica pūrōācārē cūgowī. Tunuarica pūrōrē cū capāātāpūrō majūrē cūgowī. Bairi yua ti pūrō rupatunua āmu, jīcā pūrōā nimirōcūā. Cū puame yua ati yepapu ruieta nūcāetawī. Bairo ruietañ, cariape nūgōā cū rupoare ria capairiyapu peanucūā etawī. Ape nūgōā caācō nūgōā puamerē yepa caoco manopu peanucūā etawī. ³ Bairo ruieta nūcāetari busurique tutuaro mena awajawī. Yai jūāu cārō majū tutuaro īwī. Bairo tutuaro cū caawajaro yua, jīcā wāmo peti puga pēñirō cānacāu caāna bupoā cū yuwā. ⁴ Bairo jīcā wāmo peti puga pēñirō cānacāu bupoā na cabusuro bero, yu puame na cabusatajere woagu yu āpu. Bairo woagu yu caátipana, busurique umurecōopu caatīe yure cañcajorijere yu tūgowu. Bairo ñiroyawu: “¡Tame, mu woatuepa jīcā wāmo peti puga pēñirō

cānacāu majū bupoa na cabusatajere! Tie na camasīpee mee niña mai. M̄ woatuepa tiere,” caīrocajorijere yu tūgowu. Bairi yu woatuepu bupoa na caīatajere.

⁵ Tocārōā yua, ángel ria capairiyapu, bairi ati yepapu capearui-etanucāūrē yu caīñajoatacu p̄ame cū wāmo cariape nūgōārē um̄recóoru ñumugōjowī. ⁶ Bairo átiri yua, tocānacā r̄mua caācū, um̄recóore caátacu, ati yepa, bairi ria capairiya cūārē caqūēnorīcū, bairi nipetiro caāniepu cārō caqūēnorīcū ya wāme mena īrī quetibujuwī. Bairo īwī: “Merē etacoaya yua ati um̄recóo capetiparo. Āmea nitusaro baiya. ⁷ Caputitusau, jīcā wāmo peti p̄ga pēnirō macāācū ángel cū trompetare cū caputijāgoripaure merē yaparo etagaro. Ati um̄recóo merē manigaro yua. Dios cū caátiga jūgoyetiricarorea bairo baiyaparo etagaro. Cū yarā profeta majārē na cū caquetibujunetōrotiricarorea bairo baiyaparo etagaro yua,” ī busujowī ángel.

⁸ Mai, busurique um̄recóoru caatīe yu catūgojūgoataje p̄ame yu busunemowū tunu. Bairi ñiwū tunu: “Juan, ácūja jī ángel t̄pu. Ria capairiyapu bairi ti yepapu capeanucū t̄pu ácūja. Bairo átī, pāārīcā tunua cū wāmoru cū cacūgori tunuarē cū jiya neija,” ñiroyawu busurique. ⁹ Bairo yure caīrē tūgori, ángel t̄pu yu ápú. Cū t̄pu etari, cū yu jēniwū ti p̄pera tunua cū wāmoru cū cacūgori tunuarē. Bairo cū yu cajēnirō, bairo yu yuwī: “Ja, m̄ yu jōgu. Ījū, neña. Nerī bero, ugayucōāña ti pūrōrē. Bairo ti tunuarē m̄ caugajūgoripau jetore m̄ risero beroa ocore bairo ipitigaro. Bairopua, m̄ caugayuro bero m̄ paaroru āno p̄ame, butiuro jūgūēgaro yua,” īrī yu nuniwī ángel ti tunuarē.

¹⁰ Bairo yu cū caīrō, yu p̄ame cū wāmoru cū cacūgori tunuarē yu newū yua. Bairo nerī, yu neugacōāwū ti pūrōrē yua. Bairo yu caugaro, cū caīatatorea bairo yu riserore mai beroa ocore bairo caroa majū ipiticoapu. Bairopua, yu paaroru yu caugajājoro p̄ame roquere, yu paaro roro majū jūgūēcoápu. Carorije capiyarijere marī caetijārō, capūnirōrē bairo yu paaro pūniwū. ¹¹ Bairo cabairipaua, bairo ñiwā: “Mai, m̄rē rusacōāña Dios cū caīrījērē camasārē na m̄ caquetibujū ānipee. Bairi tocānacā macāā macāānarē na m̄ quetibujūgu. Nipetiro tocānacā yepaa macāāna cūārē na m̄ quetibujūgu. Tocānacā poa macāāna ap̄eye busuri majā, bairi nipetiro quetiuparā reyes cūārē na m̄ quetibujunemogu tunu,” ñiroyawū yua.

11

Los dos testigos

¹ Bairo ñi quetibujū yaparori yua, yu nuniwā cōñarīcāpāīrē. Tuericure bairo caānipāīrē yu nuniwā. Tipāīrē yu nunirī, bairo ñiwā: “Atipāī cōñarīcāpāīrē nerī ácūja Dios ya wii templo wiīpu. Ti wii caesarore cōñauja. Ti wii macāā altar mesa cūārē m̄ cōñawā. Ti wii templo wiīpu Diore cañubuepeonucūrī majā camasā cūārē na m̄ cōñawā. ‘Tocānacāu majū niñama,’ miwā. ² Ti wii templo macā yepa roquere m̄ cōñaepa. Ti yepa, merē cūrē caboenarē Dios cū cajorica yepa niña. Na p̄ame Dios ya macā cañurī macā macāānarē capajīāreparā nigarāma. Yoaro cuarenta y dos muīpua majū topu ānirī pajīā ānigarāma. Bairi tore m̄ cōñaepa. ³ Bairo na caātiāno, yu p̄ame yu yarā quetibujuri majārē na t̄pu na yu jōgu. P̄garā na yu jōgu. Yu yaye macāājē yu caquetibujurotijorijere narē caquetibujunetōōparā majūrē na yu jōgu. Yoaro, mil doscientos sesenta

rūmurī cārō na quetibujū ānigarāma. Na pūame cawirurije, boori jutii ūnierē jutii jāñarī āgarāma,” ñi quetibujūwā.

⁴ Na, pugarā quetibujuri majā pūame olivo yucū, bairi puga tutuu jīñaworike ati yepapū cañnierē ānicōñarā baiwā. Dios cū caññajoro ati yepapūre cañnierē bairo ānicōñarā baiwā. ⁵ Narē, noa ūna roro na capajīāgaata, na risero cawitiri peero, peero mena na joerecōāgarāma. Ti peero na riseropū cawitiri peero uwiomajūcōāwū. Na wapana ūnarē cajoeremajūcōārī peero āmū. Bairi ti peero mena riagarāma noa ūna na pugarārē roro capajīāgarā pūame yua. ⁶ Na, quetibujuri majā pugarā caāna, ūmurecōo jopeere biamasīrīqūērē masīwā. “To ocaeticōāto ti yepare,” ĩrā, tore bairo átajere masīwā. Dios yaye quetire na caquetibujū āniyutea cārō, “To ocaeticōāto,” ĩrā, tore bairo átimasīrīqūērē masīwā. Tunu bairoa oco cūārē rīi to jēñao joroque átimasīrīqūērē masīwā. Capee wāmerē ati yepa macāānarē roro átajere masīwā. Caāno cārō roro popiye tāmūorīqūērē masīwā. Nocānacāni na caboro cārō camasārē roro átīānimasīrīqūērē masīwā, naa, quetibujuri majā yua.

⁷ Bairo na caátimasīmiatacūārē, tie quetire na caquetibujūyaparo peti-etaripaure, caūcūārī opepū cawāmūatīatacū moecū monstuo pūame na āmeo qūēgumi. Bairo na āmeo qūērī yua, na netōnucācōāgumi. Na pajīāre peyocōāgumi pugarāpūrea yua. ⁸ Na rupauri ānajē átāwā maapū cūñareagaro. Capairi macā, marī Quetiupaure na capapuarocarica macā maapū cūñareagaro. Na majū ĩrā, Sodoma, o Egipto na caīwāmetinucūrī macāpū cūñagaro na rupauri ānajē yua. ⁹ Itia rūmū ape rūmū recomacā majū yoaro na rupauri ānajērē ĩña ānigarāma camasā. Capee macāā macāāna, camasā poari caāno cārō, apeye būsuri majā caāno cārō, tocānacā yepaa macāāna caāno cārō ĩñagarāma na rupauri ānajērē. Bairo ĩñarī na rupaurire yaarotietigarāma, asiarā yua. ¹⁰ Na caque-tibujurijere caboetana ānirī, ati yepa macāāna butioro useanigarāma, merē na cariarijere ĩñarī. Nocārō causeanirā ānirī yua, tocānacāūpūa apeye na cacūgorijere wapa manoa āmeo jogarāma. Mai, na, pugarā profetare bairo caānana pūame na caboena, narē capatowācōrārē bairo majū narē caānana āñupā. Bairi na cariaro bero, causeanirārē bairo baigarāma.

¹¹ Bairo na cariaremiatacūārē, tame, itia rūmū ape rūmū recomacā caátó majū, Dios pūame na cationemowī tunu. Bairo cū cacatioro, catirā majū wāmūnucācōāma tunu. Bairo na cacatitunurō ĩñarī yua, nipetiro narē caññarā butioro na uwiwā. ¹² Tocārōā yua quetibujuri majā caānana pugarā pūame būsūrique tutuaro caīocajorijere tūgowā. Ūmurecōopū caatīe atore bairo na ĩocajowū: “Tiaya. Wāmūasā ato yutū ūmurecōopū.” Tocārōā oco poa watoapū wāmūcōāmā, ūmurecōopū ánā yua. Bairo na caátó, narē caboetana na pesua cūa na ĩñawā.

¹³ Bairo na cawāmūatīpaua, ati yepa butioro majū yuguīwū. Ti macā macāājē wiiri jīcā wiiri ñapeticoapū. Puga wāmo cārō cañniataje jīcā wii cañaweyorore bairo ñapeticoapū, yepa cayuguīro jūgori yua. Camasā cūa tie jūgori jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā mil majū yasipeticoāma. Bairo cabairijere caññarā cacatirūsarā pūame yua butioro uwiri Diore cū basapeojūgowā. Ūmurecōo macāācūrē cū basapeojūgowā yua.

¹⁴ Merē jīcārō bero macāā yutea roro cabairi yutea cūa netōwū. Merē puga yutea carorije cabairije netōwū. Bairo canetōmiatacūārē, mai jīcā

yutea rusacõãña camasã roro na cabaipa yutea. Catúsari yutea nigaro. ¡Ayu tame! Ti yutea macããjê carorije merê baijügogaro majũ baiya.

La séptima trompeta

¹⁵ Bairi yua, ángel catúsaũ putiwĩ. Jicã wãmo peti pũga pẽnirõ caãnacãũ macããcũ catúsaũ majũ putiwĩ cũ yaro putiricaró trompetare. Tocãrõã yua, tutuaro busurique umurecóopũ ocajowũ. Atore bairo iwã:

“Ãmerẽ yua ti yepa macããna na carotimasĩrjê peticoaya.

Marĩ Quetiupaũ Dios jeto cũ macũ Mesías mena rotimasĩñami.

Ãmerẽ yua, na jeto tocãnacã rũmũa rotimasĩ ãnigarãma,” ĩ ocajowũ umurecóopũ.

¹⁶ Cabutoa camasĩr majã veinticuatro majũ caãna, Dios riapepũ na caruirije mena caruiãmejorerã pũame yepapũ mucũmuáti butioro cũ basapeowã. ¹⁷ Bairo qũĩ basapeowã Diore:

“Jãã Quetiupaũ Dios nipetiro carotimasĩ, jãã mena mũ ñumajũcõãña.

Mũa, tirũmũna caãnijũgoatácũ mũ ãniña. Áme cũarẽ bairoa mũ ãnicõã ninucũña.

Ãmerẽ nocãrõ mũ catutuarije mena camasã nipetirore mũ jetoa na mũ roti ãnimasĩjũgoya yua.

¹⁸ Tocãnacã yepaa macããna camasã mũ asiari mure teejãñuwã.

Bairo mure na cateemiatacũarẽ, ãmerẽ etaya naa asiari roro na mũ caátipa rũmũ majũ yua.

Cariaricarã nipetirore na mũ caĩñabesepa rũmũ majũ etaya.

Bairo na ññabeseri yua, na yarã profeta majãrẽ na yaye wapa macããjêrẽ na mũ jogũ.

Na cawapatapee caroa majũrẽ na mũ jogũ. Bairo mure caboetana roque popiye tãmũogarãma.

Nipetiro mũ ya poa macããnarẽ caroa majũrẽ na mũ jogũ.

Capacarã, o penaaca caãna mũ ya wãmerẽ caĩroari majã nipetirore caroa majũrẽ na mũ jogũ.

Nipetiro na pũame mũ mena useanigarãma yua.

Ati yepapũ carotimasĩrã camasãrẽ roro caãna roquere na mũ repey-ocoagũ yua,” qũĩ basapeowã Diore cabutoa camasĩr majã pũame.

¹⁹ Tocãrõã yua, Dios ya wii templo wii majũ umurecóopũ macãã wii jope pããñacãsoapũ. Ti wiire ñiñajowũ umurecóopũ. Bairo yũ caĩñajoro, bauwũ ti wii pupeapũre Dios ya pata rocapata pũame. Bairo cabauripaũre, tame, butioro bũpo yabewũ. Butioro busurique ocajowũ. Tame, bũpoa cũã tutuaro majũ paawã. Yepa cũã butioro yuguwũ. Tunu bairoa ocaro cãrõ majũ cayũsari rupaaca ati yepapũre ñacũmuwũ.

12

La mujer y el dragón

¹ Ato jũgoye ati yepa roro cabaipere umurecóopũ ññojũgoyetiũ. Bairi cabero ñiñajowũ umurecóopũ cabairijere tunu. ¡Tame, carõmio muipũ watoapũ jãñaĩ buiaeta nũcãwõ! Muipũ umureco macããcũpũre jãñaorẽ bairo bauwõ. Apei muipũ ñami macããcũ buire peanucũwõ. Tunu bairoa cõ rũpoa buire pesawõ pesarica beto coronarẽ. Ti beto pũame pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ ñocõãcũpũ. ² Cõ, carõmio, bairirupaũ caãcõ majũ bauwõ. Bairi butioro awajarique mena cõ macũ cũ cabuiaparo jũgoye wisiowõ. Bopacooro wisiowõ, cõ macũrẽ cũgogo

jūgoye. ³ Cō berore apeye tunu ʔmurecōopu bauññonemowū tunu. ʔTame, moecū marī caññañaecū ūcū dragón cawāmecucu cajūāū majū buiaetanucāwī. Cū pñame jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā majū ruoocūmī. Tī ruoocū pñame petiro puga wāmo cārō majū jawiicupu. Bairi tunu tocānacāpua āpōā beto corona quetiupau yaro ūnorē cūgowī dragón. ⁴ Bairi yua, cū pñame ñocōā itia sero caānarē jīcā sero cārō majū cū pīcōrō mena na paabato wēēcōājowī. Bairo cū caāto, ati yepapu ñawā ñocōā yua. Bairo átiyaparori, carōmio camacū cutigo riapepu etanucārī cō cotewī. Cō macū cū cabuiaripana jicoquei cūācārē cō jiya ugarocaweyocōāgu cotei baiwī. ⁵ Tocārōā yua, carōmio macū, caūmu majū buiawī. Cū pñame nipe-tiro ati yepaa macāānarē quetiupau caānipau majū āmi. Nipetiro tocānacā macāā macāānarē tutuaro majū carotimasīpau āmi cō macū. Bairo cū cabuiaripana yua, Dios pñame cū caruirotu ʔmurecōopu cū nejocōāwī, dragón cū ugaremi, ī. ⁶ Bairo Dios cū caāto, cūācā paco pñame desierto cayucūmano camasā manopu ruticoámó. Dios cōrē cū cacūgaricaró, cō cū caquēno jūgoyeti bojaricaropu acoámó. Bairi Dios cōrē topu ugarique mena cō juátinemo āninucūgumi. Yoaro mil doscientos sesenta rāmārī cārō majū ugarique mena cō juátīāninucūgumi Dios. Bairi cō pñame topu acoámó.

⁷ Tie cabairo bero, ñiñajowu tunu ʔmurecōopu āmeo qūērīqūērē. Pugatua āmeo qūēwā: Miguel cawāmecucu cū yarā aperā ángelea majā cañurā mena cū āmeo qūēwī dragōrē. Dragón cūā cū yarā ángelea majā cañuena mena āmeo qūēcānamuwī Miguere. ⁸ Dragōjāā pñame tutuaro na āmeo qūēmīwā Miguejāārē. Bairāpua na pñame na āmeo qūējīātiema Miguejāārē. Miguejāā pñame na netōnucācōāwā. Bairi yua, ʔmurecōore na ānirotiema. Na caāniparo mamu ʔmurecōopure merē. ⁹ Bairi dragón cabucu, moecū āña, wātī, o Satanás cawāmecucu tirūmupua caānijūgoatacare cū wēēne rocacōājowā yua ati yepapu. Nipetiro ati yepa macāānarē cañtopairicare cū rocacōāwā. Dragón, bairi cū yarā cañuena mena ati yepapu cū wēēne rocañojocōāwā.

¹⁰ Tocārōā yua, busūrique tutuaro ʔmurecōopu caocajorijere yu tūgowu. Bairo ī ocajowu:

“Āme majū Dios marī cū canetōrī rāmū etaya. Dios catutua carotimasī ānirī marī netōñami.

Cū macū Mesías cūā cū carotimasīrījē mena dragōrē cū netōnucācōāwī.

Bairi merē Dios, cū macū mena cū carotimasīrīpau etaya.

Dios pñame cū catutuarije jūgori marī yarā ti yepa macāānarē roro cabusujānucū wātīā quetiupure cū rocacōāñami.

Cū caññajoropu ʔmurecōo, ñamii, ‘Roro átiyama mu yarā,’ roro narē caibusujānucūārē merē cū rocacōāñami yua.

Bairi āmea Dios marī netōpeti etamajūcōāñami.

¹¹ Marī yarā ti yepa macāāna wātīrē cū netōnucācōāñama.

Wecu nurīcūrē bairo caācū Cordero ti yepapu na yaye wapa cū cariūrebojariquere carii na catūgorique jūgori cū netōnucācōāñama wātīrē.

Aperā Dios yayere caquetibujari majā na cañīqūērē cariapea catūgoricarā ānirī wātīrē cū netōnucācōāñama yua.

Popiye baimirācūā, uwiricaró mano tūgoñaenarē bairo tūgoñanetōcōāwā.

Dios yayere na caquetibujarije jūgori narē na capajīāregamiatacūārē, uwiricaró mano camasārē quetibujucōā ninucūwā.

Tie jūgori āmerē wātīrē cū netōñama yua.

¹² ¡Tame, bairi āmerē ato umurecáo macãña nipetiro marĩ useanito!

Ati umurecáo mena nipetiro marĩ useanito yua.

¡Ade tame! Bairo caroaro marĩ cañipaure ti yepa macãña catuarã roque bopacooro baigarãma.

Ria capairiya macãña cūa bairo roro bopacooro baigarãma.

Wātĩa quetiupa umurecóopui caweroçañojoecoatacu puame bairo roro na átigumi.

Petoaca peeropu cū caápa yutea cacōñarōrē masīmīcūā, tutuaro asiarique mena ti yepa macãñarē roro na átigumi baipua.

Āmeacā jeto roro narē átī áyami baipua ti yepapure,” ĩ ocajowu busurique umurecóopu.

¹³ Bairo wātī dragón puame ati yepapu rocañojoecori yua, carōmio camacū cutiatacore tutuaro mena cō usawī. ¹⁴ Bairo cō cū causaro ĩñarĩ, Dios puame aa yaye querupurire cō jowī. Apero cayoaropu wātīrē cō cawurutiparore bairo ĩ, cō jowī. Desierto cayucmano cayoaropu cō cawurutiparore bairo ĩ, cō jowī aa querupurire. To cayoaropu Dios puame cō cūĩ itia cūma ape cūma recomacā majū űgarique mena cō cū cajuátinemo āniparopu cō carutiápeere cō querupuri jowī. ¹⁵ Bairi yua, pīno caroagon puame cū riseropu oco paio jēñowī. Cū risero mena oco jēñorĩ ria pairiya qūēnowī, cō, carōmiorē tie oco mena cō rurocacōāgu. Tiya ria cū risero mena cū cajēñoataya cō to űmayurocacōāto ĩ, qūēnomiwi pīno tiya riare. ¹⁶ Bairo cū cajēñomiatacūārē, Dios puame cō juámi. Yepapu pairi ope, ope jēñowī. Ti opepu ria pīno cū risero mena cū cajēñomiataya puame űmayujō rocacōāwū. ¹⁷ Bairo Dios carōmiorē cū caátibojaro ĩñarĩ butioro majū asiacoami carōmio mena. Bairo cōrē pajĩamasētiñamirĩ yua, cō yarā, cō pārāmerā carusarā mena āmeo qūēĩ ámi. Dios cū carotirore bairo caátĩa, tunu bairoa Jesús cū caquetibujarique cūārē caroaro catāgousarā mena āmeo qūēĩ ámi. ¹⁸ Bairo ácu yua, ria capairiya tūnipua tuacōāwī pīno moecū caroagon puame yua.

13

Los dos monstruos

¹ Bairo cabairo bero, ñiñajoroyawu tunu ria capairiyapure. Bairo yu cañajoro, pīno caroagon monstruo riapu pāmuetawī. Cū puame jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā majū ruoocūmi. Tunu bairoa puga wāmo petiro cānacā majū jawiicūmi cū rapore. Tunu apeyera tocānacāpu pesarica beto coronarē pesawī cū rapore. Tie cū rapoo riapoa buire rorije Dios cū caboetie cū cañajorore woaturique tusawu. ² Cū, monstruo, yu cañāu puame yaijūāūrē bairo bauriquecūmi. Cū rapori cūa macānucū macāācū buco raporire bairo āmu. Tunu bairoa macānucū yai riserore bairo rise-rocūmi. Bairi yua, dragón puame tutuariquere cū jowī monstruore. Cū caruiro trono cūārē cū jowī. Tutuaro rotimasĩrīqūē cūārē cū jomajūcōāwī dragón monstruore. ³ Mai, cū, monstruo puame jīcā cū ruoore roro majū paio cāmirōcūmi. Bairopua, ti cāmirō yaticoasupa. Bairo pairi cāmirō cūgori cū cariacatiriquere ĩñarĩ nipetiro ati umurecáo macãña butioro qūĩña acuacoama. Bairo qūĩña acuari yua, cū caquetibujarique macāājērē cū tāgousawā capāārā camasā cañuena. ⁴ Tunu bairoa apeĩ dragōrē qūĩroawā. Rotimasĩrīqūē tutuariquere monstruore cū cajoataje

jūgori butioro qũĩroawā. Bairi monstroo cūārē atore bairo qũĩ basape-owā: “¡Ni ũcū monstroore bairo catutuaŋ majū mácūmi! ¡Ni jĩcāũ ũcū cū mena āmeoqũē netōnucāmasĩēcūmi!”

⁵ Tunu apeyera monstroo rorije cū busuo joroque cū ámi dragón. Dios cū catūgojesoetie ũnie majūrē cū busubotio joroque cū ámi. Tunu bairoa yoaro mee jāñurĩā cuarenta y dos muipua cārō majū camasārē cū carotimasĩpeere cū jowĩ. Baipua, Dios puame roro cū caátĩānierē jānaoemi mai. ⁶ Bairi monstroo puame cū caátirotiore bairo ámi: Diore rorije majū qũĩ busuepewĩ. Dios cū catūgojesoetiere cū busuwĩ. Cū ya arua templo wii macāā arua santuario cūārē roro ĩ busuwĩ. Dios yarā ũmurecōo macāāna cūārē roro na ĩ botioepewĩ. ⁷ Tunu bairoa Dios ya poa macāāna caāna mena cū āmeoqũē rotiwĩ monstroore. Narē āmeoqũē jĩātiri tūnipu cū rotiwĩ. Tunu bairoa nipetiro camasā poari apeye busuri majā tocānacā macāā macāāna tocānacā yepaa macāānarē cū carotimasĩpeere cū jowĩ. ⁸ Cū, monstroore nipetiro ati ũmurecōo macāāna Dios ya wāmerē cawoatua mána qũĩroagarāma. Dios ati yepare cū caqũēnorĩpaupua Cordero capajĩāecoricu ya tuti Dios mena cacatiānparā majū wāme woaturica tutire cawoatuecoetana nipetiro qũĩroagarāma.

⁹ Bairi mujāā caāmocuna ānirĩ atie quetire caroaro tūgopeoya:

¹⁰ “Bairi preso jorica wiipu caápārā na caāmata, preso jorica wiipua āmajūcōāgarāma.

Aperā ñosēĩcāpāĩ mena na capajĩāreparā na caāmata, ñosēĩcāpāĩ menapua na pajĩāregarāma.”

Bairo cabairi yutea caetaro, mujāā, Dios ya poa macāāna ānirĩ cū mena jeto tūgoñatutuaya. Cū mena tūgoñawēpūña.

¹¹ To bero ñĩñaroyawu tunu monstroo ati yepa rocai cabuiaetanucāūrē. Cū puame pugaro jawiicūmi narĩcū corderore bairo yua. Baimicūā, moecū dragōrē bairo rorije busurique cūmi. ¹² Tunu bairoa caānijūgoatacu monstroo cū camasĩĩrjē nipetirijere cū masĩbojapeticōāwĩ yepai cawitietataatacu cūā. Bairo masĩĩr yua, monstroo caānijūgoatacu cū caĩñajoropu ati ũmurecōo macāāna camasā nipetirore cūrē na ĩroarotiwĩ. Pairo cacāmirō cutacu nimicūā, cacatiricu monstroore na ĩroarotiwĩ monstroo yepai cabuiaetaatacu puame yua. ¹³ Tunu apeye caĩñañamanie ũnierē paca āti ĩñowĩ camasārē. Acuorijere āti ĩñowĩ. ũmurecōopui peero ati yepapu to ñaatĩnucūō joroque āti ĩñowĩ nipetiro camasā na caĩñajoropu. ¹⁴ Tie, apeĩ monstroo caānijūgoatacu jūgori cū caĩñajoropu cū caāti ĩñomasĩĩrjē mena camasā ati yepa macāānarē na ĩtowĩ. Tunu bairo cū monstroo na caĩroau bauriquere bairo cabauure na qũēnorotiwĩ. Pairi cāmīrō yise mena capataecoricu nimicūā, cacaticoaacure bairo cabauure na qũēnorotiwĩ. ¹⁵ Bairo cūrē na caweqũēno yaparoro bero yua, apeĩ cabero macāācū monstroo puame wericure cū catio joroque cū átimasĩwĩ. Cū, na caweatacu puame caānijūgoata monstroore ĩñacōĩ na caweatacu āmi. Bairi yua, apeĩ monstroo puame wericure cū busumasĩō joroque cū ámi. Bairo cū busurotiri yua, noa ũna cūrē cabasapeoenarē na pajĩārerotiwĩ. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera tocānacāupurea cū ya wāmerē na wāmo cariape nūgōā, o na riapoare na woaturotio joroque ámi. Cawĩmarā, cabutoa cūārē, paio cadĩnerocuna cūārē, cabopacarā cūārē, paacoteri majā, bairi na quetiuparā nipetirore bairo na woatu rotiwĩ. ¹⁷ Bairi yua, noa ũna cū ya wāmerē na riapoapu, o na wāmopu na

cacūgoeticōāta, apeye ūnierē nuni, o wapati átimasīēma. Cū, monstuo ya wāme, o cū número na cacūgoepata, tore bairo noa ūna átimasīēma.

¹⁸ Bairi atiere caroaro catūgomasīrā majū tūgomasīrotiya. Bairi ni ūcū caroaro cū número catūgobócamasī cū caāmata, cū ya número quetibūjuya. Ti número pūame jīcāū caūmū yaro número majū niña. Yū roque ti número ya masīña. Atore bairo niña: seiscientos sesenta y seis, niña.

14

El canto de los 144,000

¹ Cabero tunu űññajoroyawu oveja nurīcū macūrē bairo caācū Cordero cawāmecucu Sión űtā buropu canucūūrē. Cū mena cū tūpare capāārā camasā ciento cuarenta y cuatro mil majū bauwā. Na pūame Cordero, bairi cū Pacu ya wāme mena na riapoapu cawoatuecoricarā jeto āma. ² Bairo narē ĩñārī bero yua, yū tūgowu būsūrique űmūrecóopu caatiere. Nocārō pairo poero cabasurore bairo būsūwū. Būpo tutuaro cū capanucūrō cārō majū būsūwū. Paricarō arpare tocānacāūpua tore pari majā capāārā na capaānierē yū tūgowu. ³ Bairi na, basarī majā pūame caroa cawāma wāme basariquere basapeo āma quetiupau cū caruiro trono riapepu. Baparcānacāū caāna seres majā cacatirā bairi cabūtoa camasīrī majā riapepu basapeoāma. Bairo na cabasarijere ni jīcāū ūcū basajīātimasīēmi. To caāna ciento cuarenta y cuatro mil jeto basamasīwā. Na pūame ati yepa macāāna mena macāāna Dios cū canetōrīcārā āma. ⁴ Aperā carōmia mena na rupauē roro caátiepetana āma. Carōmio ūcō mena roro átiepesupa. Dios macū Corderore bairo caācū jetore tocānacā rāmua cū tūgousayupa. Di rāmū ūno cū aweyoesupa. Camasā ati űmūrecóo macāāna mena macāāna, Dios yarā caānijūgorā majū āma. Tunu bairo cū macū Cordero yarā caānijūgorā majū āma. ⁵ Tunu bairoa di rāmū ūno cabūgoroa ĩtoesupa. űē ūnie jīcā wāme carorije caāperatana majū āma Dios cū caññajore.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ To bero űññajoroyawu tunu jīcāū ángel űmūrecóopu cawutēñota ácūre. Bairi cū pūame yua caroa queti capetietie majūrē ati yepa macāānarē na quetibūjūácū baiwī. Tocānacā yepaa macāāna, tocānacā masa poari macāāna, bairi tocānacā wāme apeye būsūri majā, tocānacā macāā macāāna cūārē na quetibūjū ácū baiwī. ⁷ Bairi yua cū, ángel pūame būsūrique tutuaro mena ĩwī: “Dios tutuaro cū caññabesepa rāmū merē etacoaya. Bairi Dios roquere cū nūcūbugoya. Dios jetore cū basapeoya, ‘Mu, jīcāū mū āniña cañūu majū,’ qūī basapeoya. Bairi űmūrecóo, ati yepa, ria capairiya, oco opee cūārē caqūēnorīcū Diore cū basapeoya,” ĩ būsūjowī.

⁸ Bairo cū caībūuro bero, apei ángel cabero macāācū cūā bairo ĩ būsūwī: “¡Merē yua, merē yua, capairi macā Babilonia macāārē rocacōāñami Dios! Ti macā macāāna roro ati yepa macāāna camasā poarire na jūgoāma. ‘Jāārē bairo mujāā cūā mujāā rupau mena capee wāme átiepeya,’ na ĩtoepewā ti macā macāāna ati yepa macāāna camasārē. Bairi āmerē yua, Dios na rei átiyami ti macāā macāānarē,” ĩ būsūwī.

⁹ Cū berore apei pugarā bero macāācū ángel būsūwī. Bairo ĩwī: “Ni jīcāū ūcū moecū monstuoire, o cū bauriquere bairo cabau na cawericure cañroaure roro cū tāmūo joroque cū átigami Dios. Ni ūcū monstuo ya

wāmerē cū riapoap̄, o cū wāmop̄ cawoaturotire roro cū átigumi Dios. ¹⁰ Roro majū na átigumi Dios. Aperārē use oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caácure bairo roro na átipacogumi. Nocārō caasianetōū ānirī carorārē carorije cū caq̄ēnoyurique mena roro majū bopacooro na átigumi. Tunu bairoa peero, asufre mena asuyaro na joeregumi. Cū yarā cañurā ángelea majā bairi cū macū Corderojāārī na caññajorop̄ na joeregumi Dios. ¹¹ Tie caūrījē buseri p̄ame tocānacā r̄mua cūmarī caāno cārō nicōā ninucūgaro. Di r̄mua ūno, di ñami ūno yerijārīq̄ē manigaro monstruore caīroarārē. Cū, monstruo, bairi cū bauriquere bairo cabau na cawericure caīroarā, o cū ya wāmerē cawoaturotiricarā nipetiro tocānacā r̄mua popiye baigarāma. Di r̄mua ūno yerijāetigarāma yua,” ī busuwī ángel p̄garā bero macācū p̄ame.

¹² Bairi mājāā Dios yarā caāna, ĵnetōjāñurō t̄goñatutuaya Dios mena! Cū mena jeto t̄goñawēp̄ñā. Cū caroticūrīcārōrē bairo jeto áticōā ninucūñā. Jesús cūārē tocānacā r̄mua cū quetire t̄gousacōā ninucūñā. Atore bairo ĵcārō t̄ni cabairā roque cariapea Dios yarā majū nigarāma.

¹³ Tocārōā yū t̄gonemowū tunu busurique um̄recóop̄ caatíere. Bairo ĩroyaw busurique: “Atie yū caīrījērē woatuya: ‘Useanirī na āmarō ato ĵgoyere di r̄mua marī Quetiup̄are t̄gousajānaetiri cariaparā. Bairina, na cariaro berop̄ cū mena useanigarāma,’ ī ocajowū.”

“Bairo majūā baigarāma. Dios yaye ĵgori popiye capaaricarā ānirī tocārōā yerijāgarāma. Bairo popiye na capaariquere masīrī na ĵátigumi yua,” ī busunemowī Espíritu Santo cūā.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Tocārōā ñiñamugō jowū um̄recóop̄. Bairo ĩñajow, ñiñaroyawū oco buseri poa cabotiri poa majūrē. Ti poa buire carui camasocū bauriquere bairo cabau cūārē cū ñiñajoroyawū. Cū r̄poap̄ corona oro mena q̄ñenorīcā beto oro betore pesawī. Tunu bairoa yisericapāi yawia caoripāi ote jericapāirē cū wāmop̄ cūgowī. ¹⁵ Tocārōā apeī ángel templo wiip̄ witiamí. Bairo witietari yua, busurique tutuaro mena atore bairo q̄ñ awajajowī oco buseri poap̄ caruire: “ĵTāmurī, m̄ yisericapāi mena pajure jeya otere! Merē tiere jerica yutea etacoaya. Ti yepa macāājē ote merē b̄tinetōcoaya,” q̄ñ jowī ángel. ¹⁶ Bairo cū caīrījērē t̄gori, oco buseri poa buip̄ carui p̄ame cū yise mena ati yepap̄re pajure jecōāwī ati yepa macāājē otere yua.

¹⁷ Cū cabus̄ro berore, tunu apeī ángel witiamí templo wii um̄recóo macāā wiip̄re. Cū cūā yise ote jericapāi caoripāirē neamí. ¹⁸ Bairi tunu apeī ángel altar mesap̄ caāniatacū witietawī. Cū p̄ame peerore carotimasī, ti altar macāā peerore cacoteatacū āmi. Bairi busurique tutuaro mena, apeī ángel yisericapāi caoripāirē caneácure atore bairo q̄ñ jowī: “ĵM̄ yise caoripāi mena pajure jeija oterique usere! Tipāi mena ti yepap̄ caānie use weseeri macāājērē pajure jeija usere. Merē ti yepa macāājē use ñimajūcoaya,” q̄ñ bus̄jowī. ¹⁹ Bairo cū caīrījērē t̄gori yua, yisericapāi caoripāirē cacūgon ángel p̄ame ati yepap̄ pajurejowī. Ati yepa macāājē use weserip̄ pajure jewī use oteriquere. Bairo pajurejeri bero nocārō paio usere ripegarā na cacūrō ūnop̄ jeneñoetowī, tie use to ripe ecoo joroque ī. Tore bairo ángel cū caátie p̄ame bairo ĩgaro baiya: Roro popiye camasā na baio joroque Dios cū caátipeere ĩñorō baiya. ²⁰ Bairi yua, use p̄ame ti macā ēñotaricarō ĵgoyep̄ ripe ecowū. Bairo ripérique yua, use oco jericap̄are paio ríi jeto witiwū. Pairo

ũcũãrõ nurĩcũ caballo riseropũ caetaparo cãrõ majũ etawũ. Tunu bairo trescientos kilómetros cãrõ majũ esaro nibatawũ tie rií.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ To bero apeye ʘmũrecóopũ acũorije cabaicõña nũcãetarijere ñiñajowũ. Tame, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ ángelea majã baujaetanũcãwã. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme roro na caátipee Dios na cũ carotirije mena baujaetanũcãwã. Tie roro na caátipee mena merẽ Dios cũ caasiarijere átirotitũsagũ baiwĩ.

² Tunu bairoa ñiñaroyawũ riã capairiya oco tusurije iña ãmewiyoricaya peero asuyaro cañniyare. Tiya tãnipũre nucũroyawã camasã Dios cũ cajoatato arpare cacũgorã. Mai, na pũame moecũ monstuore, o cũ cabauriquere bairo cabauũre catũgogaetibotioricarã ãma. Dios jetore bori cũ, moecũ wãme macããtõ número cũãrẽ catuecoetana canetõrĩcãrã majũ ãma. ³ Bairi na pũame Moisés ãnacũ Dios yaũ cũ paabojari majõcũ yaye basariquere basawã. Dios macũ Cordero yaye basarique mena atore bairo i basawã:

“Nocãrõ carotimasĩ majũ mũ ãniña. Nipetirije mũ caátie ñumajũcõãña. Mũ roque Quetiupũ nipetirore carotimasĩ majũ mũ ãniña. Dise mũ carotimasĩtĩtĩ maniña.

Caria, cariape majũ niña nipetirije mũ caátĩãnie.

Nipetiro camasã poari Quetiupũ Rey majũ mũ ãniña mũ roque.

⁴ Bairi, ¿noa ãna mũrẽ na uwietibujiocutĩ? ¿Noa ãna mũrẽ iroari na basapeoetibujiocutĩ?

Bairi mũ jetorea na basapeoátõ. Mũ jetoa mũ ãniña cañũ majũ.

Bairi nipetiro camasã poari macããna atĩri, mũ jetorea mũ basapeogarãma.

Bairi merẽ na mũ áti iñoñupã nocãrõ tutuaro camasãrẽ mũ caátimasĩrĩjẽrẽ,” i basawã na pũame yua, tiya tãnipũ nucũrĩ.

⁵ Bairo na caĩbasaro bero, ñiñajoroyawũ tunu. Tame, ʘmũrecóopũ Dios ya arũa santuario pããnũcãcoapũ. Dios camasãrẽ cũ caroticũrĩqũẽ caãni arũa majũ pããnũcãcoapũ yua. ⁶ Ti arũa, Dios ya arũapũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãniatana ángelea majã witiamá. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme carorijere caátitusaparã majũ witiamá. Jutii, lino mena qũẽnorĩqũẽ caũgueri manie, caasiyarije majũrẽ jãñawã. Tunu bairoa wẽnãrĩcãwẽ, oro mena qũẽnorĩcãwẽrẽ na cotiapũ esaro wẽnãrĩ witiamá. ⁷ Narẽ yua, bapãricãnacãũ seres majã cacatirã mena macããcũ jĩcãũ pũame jotũ bapaari oro mena qũẽnorĩqũẽrẽ na jowĩ tocãnacãpũrea. Ti bapaaripũre carorije, roro camasãrẽ Dios cũ caátirotijorije capũnirĩjẽ majũ jãñaroyawũ. Dios, tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũũ majũ roro cũ caátirotijorije ãmũ ti bapaaripũre. ⁸ Tocãrõã yua, Dios ya arũa santuario pũame busejiracoárpũ. Dios cũ catutuarije cũ carotimasĩrĩjẽ cõtũ caatie majũ ãmũ tie buseri. Bairi ti arũa Dios ya arũare noa ãna jããmasĩẽma. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna ángelea majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme rorije na caátipee cabaipetiparo jũgoye ti arũare noa ãna jããmasĩẽma.

16

Las copas del castigo

¹ Bairo yua, to bero yu tūgojowu busurique tutuaro Dios ya aruapu caocajo witiirijere. Tie busurique atore bairo na iŋoroyawu jicā wāmo peti puga pēnirō cānacāu caāna āngelea majārē: “Maa yua, ti yepapu ānāja. Dios nocārō roro majū cārē caboenarē cū caātirotijorije ti jotuu macāājērē pobatowērājā ti yepapu,” i wiyojowu Dios ya aruapu busurique.

² Bairo caŋocajorijere tūgori yua, caānijūgon āngel átí, cū yaru macāājē capūnirījērē ati yepapu pobatowēcōājowī. Bairo cū capobatowērō bero, moecū monstuo ya wāmerē, bairo cūrē bairo cabau wericu ya wāme cūārē cawoatuecoricarā nipetirore camii boarique na etawu. Cañuetie, capūnirījē majū cāmii boarique na etawu.

³ Cū berore apei cabero macāācū āngel átí, cū yaru macāājē capūnirījērē ria capairiya jesaropu pobatowējowī. Bairo cū caāto, tiya ria oco puame rií jēñacoapu. Camasocu pajīārocaricu riire bairo jēñacoapu tiya oco. Tocārōā yua, tiya macāāna cacatiānimitatana rusaricaro mano riapeticoamá.

⁴ Cū berore apei puŋarā bero caācū āngel átí, cū cūā cū yaru macāājē capūnirījērē riyaā, bairo oco opeepu cūārē pobatowējowī. Bairo cū caāto yua, ti riyaā macāājē oco rií jēñapeticoápū. ⁵ Tocārōā yua, oco quetiupau āngel atore bairo cū cañrījērē yu tūgowu:

“Dios, muu, cañuu majū mu āniña. Tirūmapu cūārē, āme cūārē caānicōāninucūu mu āniña.

Bairi camasārē na carorije wapa tore bairo átiri na mu caññabeserije ñujāñuña.

Cariapea tore bairo mu caátimasīpee niña.

⁶ Na majū, mu yarā, mu ya poa macāānarē roro na pajīārewā.

Mu yarā profeta majārē roro na pajīārewā.

Bairi āmerē mu puame oco rií cajēñarījērē na etio joroque na mu átiya na yaye wapa yua.

¡Na majū na yaye wapa āmerē roro tāmuoñama!” i busujowī oco quetiupau āngel.

⁷ Bairo cū cañbusuro bero, busurique altar mesapu cabusuwitirije cūārē yu tūgowu. Atore bairo iŋwū: “Dios jāā Quetiupau, catutuañ majū, bairoa mu baiya. Caānorē bairo cariapea jicārō tūni camasārē na miñabeseya āmerē,” i ocajowu.

⁸ Tunu cū berore apei itiarā bero caācū āngel átí, cū cūā cū yaru macāājē capūnirījērē muipu umureco macāācū buire pobatojowī. Bairo cū caāto yua, muipu umureco macāācū puame tutuaro peero cārō majū asiwī. Tutuaro mena muipu cū caasijoereparore bairo i, tore bairo ámi āngel.

⁹ Bairo cū caāto yua, muipu peero mena camasā roro majū joe ecowā. Bairo roro majū tāmumirācūā, roro na caátajere tūgoña yapapuari Dios puamerē cū tūgousajūgoema. Diore qūiŋroari cū basapeoema. Bairo qūiŋroapeere, Dios cū catūgojesoetie ūnie puamerē roro iŋbuswā. Dios roro na caátaje wapa roro na cū caátiere carotimasī cū caānimitacūārē, tore bairo roro cū busupaiwā.

¹⁰ Tunu cū berore apei, bapariċānacāu bero caācū āngel átí, cū cūā cū yaru macāājē capūnirījērē moecū monstuo cū caruiropu pobatowējowī. Tocārōā nipetiro cū caroti ānimasīrīpau naiŋūāpeticoapu. Baunemoepū yua. Bairo cabairo yua, camasā puame butiŋoro roro majū tāmūorī na ñemerō bacarūpoturi tūni majū wislowā. ¹¹ ¡Tame, tocārō roro majū mai tāmumirācūā, roro na caátiere átijānagaema! Bairo puame baiwā: Dios

cũ caátie, roro na cãmii capũnirõ jũgori nemojãñurõ ʔmurecõo macããcũ Diore roro majũ cũ tutimacãwã. Dios cũ caboetiere busupaiwã.

¹² Tunu cũ berore apei, jĩcã wãmo cãrõ petiro bero caãcũ ángel átí, cũ cũã cũ yarũ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ ria capairiya Éufrates cawãmecutiyaɸũ pobatowẽjowĩ. Tocãrõã yua, tiya ria bopocũmu peticoaɸũ. Muipũ cũ cawãmũatõí caaná quetiuparã reyes tiyare na capẽñanetõ masĩparore bairo ĩ yua, tore bairo ámi.

¹³ Bairo cabairo ñiñajoroyawũ tunu. ĩTame, monstruo riseropũ, dragón riseropũ, bairi na yaũ profeta caĩtopai riseropũ, itiarã majũ wãtĩ yeri pũna witiwã na riseepure yua! Itiarã wãtĩã cañuena majũ ũmamurẽ bairo cabaurã witiwã na riseepure. ¹⁴ Na pũame wãtĩ yeri pũna cañuena majũ ãma. Átijẽño ĩñorĩqũerẽ caátĩ ĩñomasĩrã ãma. Bairi tunu atĩ ʔmurecõo macããna quetiuparã reyes nipetirore na neñojoránã baiwã. Dios nocãrõ carotimasĩ ya rũmũ caetaro, na, quetiuparã mena jĩcãrõ Diore cũ ãmeo qũẽgarã na neñoránã baiwã.

¹⁵ Bairi mai, tũgoñanemoñijate Jesucristo atĩ yepaɸũ ãcũ marĩ cũ caĩcũrĩqũerẽ: “ĩTame, atĩ yepaɸũ nemo yũ caatĩ rũmurẽ, ‘Cũjãã,’ caĩã mano yajari majõcũ cũ caetarore bairo yũ etagũ! Bairi ni ũcũ masacatiri yũ caetari rũmurẽ caãnicoteĩ ʔseanirĩ cũ ãmarõ. Carorije caápei ãnirĩ jutii jãñapetire bairo yũ caetari rũmurẽ caroaro caãnicoteĩ ʔseanirĩ cũ ãmarõ. Bairo caroaro caãnicoteĩ roro tãmũoetigũmi. Cajutii mácũrẽ bairo roro bobooro cũ yũ etatãmũoetigũ,” marĩ ĩ quetibũjucũwĩ Jesús.

¹⁶ Bairo yua, itiarã caãna ũmamurẽ bairo cabaurã wãtĩ yeri pũna pũame hebreo yaye mena Armagedón cawãmecutipaaɸũ na neñowã reyes quetiuparãrẽ.

¹⁷ Tocãrõã yua, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ mena caãcũ catusaũ ángel átí, catusarije capũnirĩjẽ cũ yarũ macããjẽrẽ pobatowẽ jowĩ. Wĩno, atie marĩ cayerijorije nipetiroɸure pobatojowĩ. Bairo cũ caátoa, ʔmurecõo macã arũa Dios ya arũa santuariopũ busurique witiwũ. Tutuaro majũ quetiupaũ cũ caruiropũ caĩlorije ocajowũ. Atore bairo ĩ ocajowũ Dios cũ cabusujorije: “ĩTocãrõã to ãmarõ! Merẽ yũ átipeyo yaparoya yua,” ĩ ocajoroyawũ busurique. ¹⁸ Bairo cabusuro bero, tocãrõã butioro cabũpo yaberije yabewũ. Capee busurique ocajowũ. Butioro bũpo cũã pawĩ. ĩTame, atĩ yepa cũã netõñcãrõ majũ yuguiwũ yua! Diwatoa ũno atĩ yepare camasã na caãnijũgoro berore, tocãrõ tutuaro yepa yuguiñaesupa. ¹⁹ Bairo cayuguiro yua, capairĩ macã Babilonia ãnatõ itia sero majũ yuguiwẽcoaɸũ. Tunu bairo atĩ ʔmurecõopũ caãnie macãã cũã pewẽpeticoaɸũ. Dios, Babilonia macããna roro majũ na caátĩãnirẽ tũgoñabocãri popiye na baio joroque na átigũ baiwĩ. Roro na mena asianetõrĩ ti macã capairĩ macã macããnarẽ vino carorije capũnirĩjẽ majũrẽ na etio joroque caácure bairo roro na átibuitipacogũ baiwĩ. ²⁰ Tunu bairoa apeyera, riapũ caãnie yucũpoari, bairi atĩ macãñcũrõ cũã yasipeticoaɸũ. ²¹ Tunu bairoa ʔmurecõopũ caatie oco weta cuiri cayũsuarije atĩ yepa nipetiroɸũ wẽwũ. Tie pũame cuarenta kilos cãrõ netõrõ canũcũrĩ cuiri majũ wẽwũ camasã buire. Bairo roro majũ tie narẽ cawẽpearo ĩñarĩ yua, camasã pũame Diore rorije majũ cũ tutimacãwã. Roro majũ na átibuitipacowĩ Dios ti macã capairĩ macã ãnatõ macããnarẽ yua.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Tie cabairo bero, atore bairo baiwɔ tunu. Jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ caãnacã caãna, capũnirĩjẽ jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ cãnacã bapaarire capobatowẽátana mena macããcũ jĩcãũ ángel yutu etawĩ. Bairo yutu etari, ñiwĩ: “Tiaya mai yu mena. Mu ñiñopa carõmio, caũmua mena roro caátiepenucũõrẽ Dios roro bopacooro cõ cũ caátipeere. Oco bui, riapɔ caruiore roro cũ caátipacopeere mu ñiñopa,” ñiwĩ. ² “Cõ, caróo mena, quetiuparã ati ɔmurecõo macããna reyes na rupau caborore bairo roro átiepenucũwã. Roro majũ cõ rupau cõ caátieperije mena na átimecũõ epenucũwõ ati yepa macããna camasãrẽ. Roro áco cõ caeticũmurĩjẽ use oco mena na átimecũõ epenucũwõ camasãrẽ,” ñi quetibujawĩ ángel, caũmuarẽ caepeo cõ cabairijere.

³ To bero Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori qũẽguericarore bairo yu caĩñarõpɔ yu caĩñaata yua, desierto camasã manopɔ yu necoámĩ ángel. Topɔ ñiñaroyawu jĩcãõ carõmio moecũ monstroo cajũãũ bui caruiorore. Cã, monstroo pɔame Dios cũ caĩñajesoetie patore cũ rupaure woaturique cacũgon ãmi. Jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ cãnacã majũ rɔpooɔmĩ. Tunu bairoa ti rɔpoo nipetiro pɔga wãmo petiro cãnacã majũ jawiicɔpɔ. ⁴ Cõ, carõmio, monstroo bui caruiopɔame jutii cajũãpuarije apeye cajũãrĩjẽ mena asuyaro jãñarĩqũẽcɔmo. Tunu bairoa cõ rupaure capee wãmagariquẽcɔmo: Oro mena, ẽtã rupaaca caroa caasiyarije mena, ẽtããcã caroa cabotirije mena wãmagawõ. Pairo tie ẽnierẽ cõ rupaupɔ busawõ. Apeyera cõ wãmopɔ copa jotɔ oro mena qũẽnorĩcãrũre cũgoruiwõ. Ti rɔpũre tocãnacã wãme carorije Dios cũ cateerije majũ jãñawũ. Carorije cõ rupau jũgori caũmua mena roro cõ caátinucũrĩjẽ cũã ti rɔpũ ãnicõñarõrẽ bairo jãñawũ. ⁵ Tunu bairoa cõ riapoa buire itia wãme ãmũ woaturique caĩñaña manie majũ. Atole bairo i tusawu: CAPAIRI MACã BABILONIA, CAUMUARẽ CAÁTIROTIETEPERã RÕMIRĩ PACO, BAIRI NIPETIRO CAROARãrẽ CATEERIJẽ PACO, i woaturique tusawu cõ riapoapũre. ⁶ Tiene ññarĩ bero yua, yu tũgoñamasacati rocajowu. ¡Tame, cõ pɔame Dios ya poa macããna cõ capajĩãrericarã riĩ mena cũmumecũõ baiwõ! Jesús yaye quetire na caquetibujarije jũgori cõ capajĩãrericarã yaye riĩ mena cũmumecũõ baiwõ.

Bairo cõ cabairijere ññarĩ yu pɔame yu acɔanetõcoapɔ. ⁷ Bairo yu cabairo ññarĩ yua, ángel pɔame ñiwĩ: “¿Nopẽĩ miñaacɔayati, tame?” ñiwĩ. “Mai, mu yu quetibujũ masĩõgn cõ, carõmio, cõ cabaiãnierẽ. Tunu bairoa cõ carui monstroo, jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ cãnacã majũ, pɔga wãmo petiro cãrõ majũ cajawiiicɔ cũ cabaiãnie cũãrẽ mu yu quetibujũ masĩõgn,” ñiwĩ. ⁸ Bairi yua, bairo ñiwĩ: “Cã, monstroo caroagɔ, mu caĩñaũ pɔame tirẽmɔpɔ atore caãnimirĩcũ niñami. ãmerẽ baiɔpua maami mai. ãmerẽ manimicũã, cabero caũcũãrĩ opepɔ caãniatacɔ wãmuetagumi, peero caũpetietopɔ cũ cayasimajũũ ápáro jũgoye yua. Cã, monstroore ññarã, ati yepa macããna camasã qũĩña acɔacoagarãma. Ati ɔmurecõo Dios cũ caqũẽnojũgori rũmɔpũina Dios ya tutipɔ na wãme catusaena cũrẽ ññarã, qũĩña acɔacoagarãma. Cã, monstroo tirẽmɔpũre caãnacũ, cabero tunu caátipare qũĩñarã, qũĩña acɔacoagarãma,” ñi quetibujawĩ ángel.

⁹ Bairi ñinemowĩ tunu ángel: “Atie yu caquetibujarije cabũgoro macããjẽ mee niña. Ni ẽcũ cariape catũgoñarĩqũẽcɔcɔ, catũgojĩãti majũ

tũgopeyorique niña: Jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã rupoo pũame jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã ùtã buri carõmio cõ caruirijere cõñarõ baiya. Tunu bairoa ti rupoo, jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ caãna reyes quetiuparãrẽ na ãnicõñarõ baiya. ¹⁰ Bairi na, quetiuparã reyes, jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ caãna mena macããna jĩcã wãmo petiro cãrõ merẽ yasipeticoama. Pũgarã yua rũsayama. Jĩcãũ ãme ati yuteare quetiupau reyre bairo niñami. Apei quetiupau pũame mai etaetiyami. Cũ, quetiupau, na tusau etaũ, yoari yutea quetiupau ãniãmerĩgumi. Yoaro mee yasicoagumi. ¹¹ Moecũ monstuo cajũgoyepure caãnimirĩcũ ãmerẽ camácũ cũã quetiupau rey niñami. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ quetiuparã caãna bero macããcũ quetiupau rey niñami cũ cũã. Cũ mena jĩcã wãmo peti itia pẽnĩrõ majũ niñama yua quetiuparã reyes. Tunu bairoa cũ, monstuo pũame aperã quetiuparã jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ mena macããcũ niñami. Cũ pũame yua, yasi majũũ ácũ baiyami. Cũ tusaye niña yua.

¹² “Apeyera tunu pũga wãmo petiro cãnacã jawii mu caĩñaataje pũame aperã quetiuparã pũga wãmo petiro cãnacãũ caãnarẽ cõñarõ baiya. Na pũame mai quetiuparã reyre bairo jããetĩñama. Bairãpua quetiuparã reyre bairo na cajããrĩ rũmũrẽ jĩcã hora cãrõã rotimasĩgarãma. Toreã bairo monstuo cũã na mena jĩcãrõ yoaro mea rotimasĩgumi. ¹³ Bairi yua, pũga wãmo petiro cãnacãũ caãna quetiuparã na majũ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñaqũenorĩ monstuo cũ carotijũgoro bogarãma. Cũ catutuarije, cũ carotimasĩrĩjẽrẽ cũ átirotigarãma. Na pũame cũ rocare rotimasĩgarãma. ¹⁴ Bairo na, quetiuparã, monstuo mena neñari Dios macũ Cordero mena ãmeo qũẽgarãma. Bairo cũrẽ na caãmeoqũẽmiatacũãrẽ, Cordero pũame na netõ nũcãcõãgumi. Dios yarã caãniparã cũ cabesericarã cũrẽ caĩroarã mena na netõ nũcãcõãgumi Cordero, na, quetiuparãrẽ yua. Torecuna cũ, Cordero, cabũgoro macããcũ mee niñami. Cũ roque quetiuparã quetiupau majũ niñami. Quetiuparã reyes quetiupau rey majũ niñami,” ñi quetibũjũwĩ ángel.

¹⁵ Bairo ñi quetibũjũri bero, ñinemowĩ tunu ángel: “Carõmio caãmũarẽ caepepaio cõ caruiataje oco mu caĩñaataje pũame camasãrẽ ìcõñarõ baiya. Camasã na caãni macãã, apeye busuri majã, tocãnacã yepaa macããnarẽ ìcõñarõ baiya. ¹⁶ Bairi apeyera monstuo ya jawiire bairo pũga wãmo petiro cãrõ caãniatana quetiuparã reyes cõ, carõmio, caróore cõ teejãñugarãma yua. Cõ rocacõãgarãma. Capee cawapacutiẽre cacũgomirĩcõrẽ yua jutii mácõ cõ átirocacõãgarãma. Bairo átiyaparori, cõ riire ugarecõãgarãma. Bairo átiri cõ ãnacõ rii carũsaata, peeropũ joere peyocõãgarãma yua. ¹⁷ Dios pũame cũ caborore bairo na átiõ joroque ì, na yeripũ tore bairo na átirotigumi. Bairo cũ caátirotiroi yua, jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri, reyre bairo na caãnierẽ jãnacõãgarãma. Monstuo jetore yua, na carotimasĩmiatajere cũ átirotigarãma. Dios tore bairo na caáto, cũ cabori yutea capetietaropũ tore bairo átiãñagarãma. ¹⁸ Bairi cõ, carõmio, mu caĩñaataco pũame capairi macãrẽ nicõñao baiyamo. Cõã niñamo Babilonia capairi macã. Ti macã pũame ati yepa macããna reyes quetiuparãrẽ roro na átiõ joroque ápu carorije ti macã macããjẽ mena yua,” ñi quetibũjũwĩ ángel caróo carõmio yũ caĩñaataco cõ cabairijere.

¹ Atiere yu cū caquetibujuro bero, ñiñajoroyawu apei ángel umurecóopu caruiacúre. Tutuaro carotimasí majũ ami. Bairo cū catutuarije, cū caasiyabatorije puame ati yepare busuta cūmuetawu yua. ² Cū yua, busurique tutuaro mena atore bairo i awajajowí:

“¡Merê yasicoaya, merê yasicoaya capairi macã Babilonia ãnatô!

¡Carorã, wãtí yeri pũna na caãni macã jẽñacoaya!

Capããrã carorã caãno cãrõ na caãni macã majũ jẽñacoaya.

Carorã waibutoa moena, masateeri majã na caãni macã jẽñacoaya.

³ ¡Tame, roro majũ baiwã ti macã macããna!

Roro ti macã macããna na rupau caborore bairo na caátie mena ati umurecóo macããna camasã poarire na átimecũowã.

Na caátie na ugaripeao joroque roro na átijũgoyecuma ti macã macããna.

Carõmia caũmarê na caátiepemecũõrõrê bairo ti macã macããna cūa ati umurecóo macããna reyes quetiuparãrê roro na átijũgoyecuma.

Tunu bairoa nuniwapatari majã cūa Babilonia macããna roro na caátie wapatirerije mena jũgori paio cadinerocuna majũ jẽñawã,” i busawí ángel.

⁴ Tunu apei umurecóopu cū cabusujorijere yu tũgowu. Bairo i ocajowu:

“Mujãã, yu yarã, yu ya poa macããna caãna tãmurí witiya ti macããrê.

Ti macãrê ãmerĩcõãña tocãrõã. Mujãã cūa ti macã macããna na caátie re mujãã iñacõrê.

Bairo narê iñacõrĩ roro mujãã caápata, mujãã cūa roro tie wapa mujãã tãmuogará.

Roro ti macã macããna na caátie wapa na catãmuorĩjẽ mujãã etare.

⁵ ¡Tame, paio majũ ñiña roro na caátianajẽ cutie ti macãrê!

Bairo roro na caátie puame jĩcã puti jeneñoata, umurecóopu tujuaetaro cãrõ majũ etabujoro.

Bairo roro majũ na caátie iñarĩ na yaye wapa na rei átiyami Dios yua.

⁶ Bairi ti macã macããna aperãrê roro na caátatore bairo roro na tãmuoáto na cūa ãmerê.

Narê roro na caátibuitiricaró netõjãñurõ buipearo roro na tãmuoáto ti macã macããna.

Aperãrê pũnietirã na caqũenorĩqũẽ ocore pugani cãrõ nemojãñurõ pũnirĩjẽ átiri na tĩãrãrê bairo roro na ãsa na cūãrê na yaye wapa.

⁷ Ti macã macããna roro tũgoñarĩqũẽ cutiri tũgoña botiowã.

Camecũrãrê bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri yua, na caborije netõjãñurõ apeye ñunierê wapatirowã.

Tore bairo na caátieperica tũnia na cūa roro popiye tãmuorĩ na yapapuató ãmerê yua.

Bairãpuã, atore bairo i tũgoñamigarãma na yeripu: ‘Atoa caroaro majũ jãã ãnicõãña.

Jĩcãõ quetiupao reina cõ caruirore bairo caroaro majũ jãã ãniña.

Carõmio cawapeaore bairo mee jãã ãniña.

Bairi di rũmu ñno roro jãã tãmuoetigarã,’ i tũgoñamigarãma.

⁸ Bairo na catũgoñabotiorije jũgori yua, jĩcã rũmuã capee roro na catãmuopee na etagaro:

Riarique, bopacooro tãmuorĩqũẽ, aua riarique na etagaro.

Peero mena joe ecogarãma. Dios roque na netõrõ catutuau majũ niñami.

Cū, Dios, Quetiupau majũ caãcũ ãnirĩ roro na tãmuo joroque ãmerê na átiyami yua,” caĩquetibujorije busuriquere yu tũgowu umurecóopu.

⁹ Bairi Babilonia macã macããna mena roro na rupau caborore bairo caátiepericarã quetiuparã ati yepa macããna reyes ti macã cayasiro ñnarĩ otimacãgarãma. Na caborije netõjãñurõ cabugoroa apeye ti macã macããjêrê cawapati eperericarã nipetiro ti macã yasiro caũbusewãmuátiere ñnarĩ bopacooro otimacãgarãma. ¹⁰ Bairo ti macã roro caũyasirijere ñña uwiri yua, jõpũã tuacõãgarãma. Topua tuari atore bairo ñgarãma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majũ Babilonia capairi macã ãnatõ tãmuõña yua!

Catutuari macã caãnimiata macã roro majũ ãmerê tãmuõña yua.

‘Roro majũ baigaro ti macã,’ marĩ cañetĩpaure ti macã cayasipee etaya yua,” ñ otĩusagarãma.

¹¹ Aperã nuniwapatari majã ati yepa macããna cãã torea bairo ñ ya-papugarãma. Bopacooro cabairijere ñnarĩ ti macãrê otimacãgarãma: “Marĩ canuniñesẽãrĩjêrê noa ñna wapatienama yua,” ñrã, butiuro ti macã ãnatõrê otĩusagarãma. ¹² Na puame atiere ti macãrê nuniñĩ wapatanucũñupã: Orote, ãpõã platate, ãtã rupaaca caroa cabauri-jeacarẽ, ãtã caroa cabotirije perlare, jutiipãrĩ caroa majũ lino mena qũẽnorĩqũẽrê, jutii cajũãpuarijere, jutii caroa esemenirijê, cajũãrĩjê cããrê caãno cãrõrê nuninucũñupã. Tunu bairoa yuca caroa cajutiñurĩjê cããrê caãno cãrõ nuninucũñupã. Tunu bairoa apeyera marfil mena caroa majũ paaqũẽnorĩqũẽrê, yuca caroa mena qũẽnorĩqũẽrê, ãtã bronce mena qũẽnorĩqũẽrê, ãpõã hierro mena qũẽnorĩqũẽrê, apeye ãtã mármol na caĩrĩjê mena na capaaqũẽnorĩqũẽ ñnie caãno cãrõrê nuninucũñupã ti macãpuẽ. ¹³ Tunu torea bairo nuni ñesẽãnucũñupã ugarique cããrê: Ugarique canela cawãmecutiẽre, ugarique jãasuriqũẽ cajutiñurĩjêrê, apeye cajutiñurĩjê werea ñnie cããrê, o apeye caroa cajutiñurĩjê ñnie mirra cããrê, tunu bairoa wãmagarã rupau turique cajutiñurĩjê cããrê nuni ñesẽãnucũñupã. Bairi tunu etirique use ocore, ugarique roariqũẽ use, trigo wetare, bairi trigo carupa rupaa cããrê nuni ñesẽãnucũñupã. Torea bairo nuni ñesẽãnucũñupã: Waibutoa caapeye ñmarã cããrê, wecua ojea nurĩcãrã cããrê, caballoa cããrê, caatũri rupaa caballoa na caũmarĩ rupaa cããrê nuni ñesẽãnucũñupã. Bairi, tame, camasã paacoteri majã ñna cããrê moenarê bairo na wapatiepe ñesẽãnucũñupã. Tore bairo na canuniñesẽã nucũmirĩqũẽrê ti macãrê dope bairo nunimasĩetĩgarãma yua.

¹⁴ Bairo na, canunimasĩetĩparã ãnirĩ ti macãpu canuni wapatamirĩcãrã yua, atore bairo ñ otĩusagarãma ti macãã ãnatõrê:

“¡Ade tame, majãã Babilonia macããna majãã yasimajũcoaya ãmerê yua!

Yuca rĩca caroa majũ majãã caugajesorijere bairo caroa majãã cacũgomiatate cãã yasipeticoaya ãmerê yua.

Nipetiro paio cawapacutie majãã cawapatamiatate, bairi caroaro je-soroa majãã cacũgoãnimiataje cãã yasipetimajũcoaya.

Tame, tie pugani baunemoetigaro,” ñ usagarãma, ti macã ãnatõ cayasiro ñnarĩ yua.

¹⁵ Bairi tore bairo na cacũgorijere canuniwapataricarã, o aperã ti macã jãgori paio cadĩnerocuna majũ cajẽñarĩcãrã cãã, jõpũã ti macã cayasiro ñnarĩ otĩ usagarãma. Roro majũ ti macã ãnatõrê Dios cã caátĩyasirijere ññauwiri jõpũã bopacooro ti macã ãnatõrê otĩ usagarãma. ¹⁶ Bairo ñgarãma: “¡Ade tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmuõña yua! Ti macã caroa macã majũ nimaipu.

Carômio, caroa jutii lino mena qũẽñorĩqũẽrẽ cajiãnaruiore bairo caroa macã nimiapũ.

Jutii cajũãpuarije, caroa cajũãrĩjẽ cajiãnorẽ bairo nimiapũ.

Carômio, caroa oro mena, perla mena, bairi ãtã cabotiri rupaaca mena cawãmagaatacore bairo caroa macã nimiapũ ti macã.

¹⁷ Bairo caroa macã majũ nimirõcũã, jãmerẽ yua, caãno tusaroa ti macã caãnimiataje capee cawapacutie mena jĩcãrõã yasicoaya!" ĩ usagarãma, ti macã cayasiro ĩñarĩ yua.

Tunu bairoa nipetiro ria capairiya macãã cũmuu capaca cũmuu quetiu-parã, aperã ria capairiya tũnirẽ riapũ caãñesẽãrĩ majã, aperã ti cũmurẽ paacoteri majã cũã jõpũã tuari ĩña ãnigarãma. Nipetiro riapũa tocãnacã rũmũa tuari capaacõã ninucũrã roro cabairijere ĩñarĩ jõpũã ĩñajocõã nigarãma. ¹⁸ Bairo ti macã ãnatõ caũrĩjẽ buserire ĩñarĩ, atore bairo ĩ awajagarãma: "¿Di macã, ape macã, caroa macã capairi macã majũ to ãñuparĩ? jDi macãrẽ ĩ cõñamasĩã mano!" ¹⁹ Bairo ĩ yapapuari yua, na rupoa buirire õwãrẽ maapeogarãma. Butioro bopacooro ti macã ãnatõrẽ oti macãgarãma. Bairo ĩ otia wajagarãma:

"jAde tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmuoña yua!

Ti macã jũgori nipetiro marĩã riare cũmuu mena cañesẽãrã paio marĩ wapatanucũwũ.

Ti macã caãnie cawapa pacarije mena paio marĩ wapatanucũwũ.

jÃmerẽ yua, caãno tusaroa, 'Roro majũ baigaro ti macã,' marĩ caĩetĩpaure ti macã yasicoaya!" ĩ otiusagarãma, ti macã cayasiro ĩñarĩ yua, ñi quetibũjãwĩ ángel.

²⁰ Bairo ñi quetibũjũ yaparori bero, bairo ĩnemowĩ:

"Bairi mũjãã, ãmurecõo macããna, ti macã cayasiro jũgori ãmerẽ useanirĩ ãña.

Mũjãã nipetiro Dios ya poa macããna useanirĩ ãña ãmerẽ.

Mũjãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cũã useanirĩ ãña.

Ti macã macããna mũjããrẽ roro na caátaje wapare ãmerẽ Dios caroaro mũjãã ãmebojayami.

Bairi caroaro useanirĩ ãña mũjãã nipetiro yua, ti macãrẽ cũ cayasiro jũgori," ĩwĩ ángel.

²¹ Tocãrõã yua, jĩcãũ ángel catutuaũ majũ buiaetari jĩcã ãtãrẽ newãmuojowĩ. ãtã oricare wãĩãrĩcãrẽ bairi tii caãniarẽ newãmuojowĩ. Tiare yua ria capairiyapũ werocañua jori, atore bairo ĩwĩ:

"Tia ãtãrẽ bairo ti macã capairi macã Babilonia ãnatõ riapũ rocañua rujoecogaro.

Pugani baunemoetigaro yua.

²² Bairi yua ti macã átãwããrĩpũ di rũmũ ãno arpare parique ãnie, tõrõã putirique ãnie o trompeta mena putirique ãnie basa ocaro ocajoetigaro.

Tunu bairoa tocãnacã wãme caroa ãnierẽ capaaqũẽno ãnimirĩcãrã cũã jĩcãũ ãcũ manigarãma.

Tunu bairoa ti macã macããna ãtã tii na caorica wãĩã ocajonucũrĩqũẽ ãnie cũã tũgonemoa mano yua.

²³ Tunu bairoa jĩcã ãno jĩñaworica caũbusuworije ãnie cũã bauetigaro ti macãrẽ.

Tunu bairoa na cawãmojiyari rũmũ caãno na caboserũmũ qũẽnoawaja ãninucũataje ãnie cũã ocajonemoetigaro.

Nipetiro ti macã macããna na causeanimiataje manigaro yua.

Ti macã macããna nuniwapatari majã ati yepa macããna catutuarã majũ caänimiriãrã na caänimiatacãärë, ti macã yasicoagaro.

Na pñame roro majũ camasãrë na ïtoepewã.

Ati yepa macãã poari nipetiro camasã poarire carorije na camasĩrĩjẽ mena na ïtoepewã.

Bairi ti macã macããnarë na reyami Dios yua,” ï buswĩ ángel.

²⁴ Ti macã Babilonia macããna roro majũ Dios yarã profeta majãrë, bairi Dios ya poa macããna caãna cãärë na pajĩäre äninucũñupã. Nipetiro ati yepapũre capajĩädecoricarã cãärë Babilonia macããna jetoa tore bairo roro na ásupa.

19

¹ Cabero yũ tãgoroyawũ capããrã ãmũrecóopũ busurique tutuaro mena na cañocajorijere. Atore bairo ï ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupaurẽ cã marĩ basapeoto! Marĩ Quetiupaurẽ marĩrẽ canetõũ majũ niñami.

Marĩ Quetiupaurẽ Dios, nocãrõ cañuũ nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami.

² Cã, Dios roque caãnorë bairo cariapea jĩcãrõ tũni camasãrë caĩñabesei niñami.

Bairi cariapea Babilonia macãrë rocayami yua ämerë.

Ti macã macããna roro majũ na caátĩänie mena ati yepa macããna camasãrë na royetuwã.

Dios yarã paacoteri majãrë ti macã macããna na capajĩärerique wapa ämerë na ämebojayami Dios.”

³ To bero ïnemowã tunu:

“¡Marĩ Quetiupaurẽ cã marĩ basapeoto!

Ti macã Babilonia macã caĩrĩjẽ buseri tocãnacã rãmũa busewãmucõä ninucũgaro,” ï busuocajowã ãmurecóopũ.

⁴ Bairi yua, cabũtoa camasĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna, bairi aperã cacatirã seres majã bapariãnacãũ caãna cãũ Diore bũtioro qũĩroawã. Yepapũ ñigãtu cũmuãti, cã caruiro tronopũ carui Diore bũtioro qũĩroawã. Bairo qũĩroarã atore bairo ïwã: “¡Bairoa to baiãto! ¡Marĩ Quetiupaurẽ cã marĩ basapeoto!” ïwã. ⁵ Bairo na caĩrĩpaurẽ yua busurique Dios cã caruiro tronopũ caatie atore bairo ï ocajowũ:

“¡Nipetiro mujãã, cawĩmarã, bairi cabũtoa cãũ marĩ Pacũ Diore cã basapeoya!

Nipetiro mujãã cãrë caĩroarã, cãrë canucũbugori majã cã basapeoya,” ï ocajowũ busurique.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ To bero yũ tãgonemowũ tunu capããrã camasã busurique paio mena na cabũuocajorore bairo caĩrĩjërë. Poero paio cabũuocajorore bairo busuwũ. Bũpo parique paio tutuaro mena cabũurijere bairo tutuaro caocajorãrë yũ tãgowũ. Bairo ï ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupaurẽ cã marĩ basapeoto!

Ämerë marĩ Quetiupaurẽ Dios ñe ñnie carusaecũ catutuaũ majũ cã carotimasĩjũgoroi cã marĩ basapeoto.

⁷ Cordero ya bose rãmũ merë etacoaya.

Cũ yarã cã ya poa macããna mena cã cañipa rãmũ etacoaya.

Jĩcãũ caũmũ cã cawãmõjiyari rãmurë bairo bose rãmũ etacoaya yua.

Cũ nũmo cañipaore bairo Cordero yarã caroaro qũẽnoyurã átiyama.

Bairi āmerē marī űseanito.

Marī yeripũ tũgoña űseanirī cū marī ĩroáto.

⁸ Jĩcāũ nũmorē bairo caāna Cordero yarā pũame caroa jutii lino mena qũēnorĩqũē, caugueri manie, caasiyarijere jãñarā átiyama.

Bairina, tie jutii caroa majũ lino mena qũēnorĩqũē pũame Dios yarā caroarā caāna roro caáperā na caānajē cutiere ĩcõñarõ baiya,” ĩ busuocajowā űmurecóopũ.

⁹ To bero ñiwĩ tunu ángel: “Atie Dios cū caĩrĩjērē woatuya: ‘Ŭseanirī na āmarõ noa űna Cordero cū cawāmojiyari bose rũmũ caāno na capĩijoricarā pũame,’” ñiwĩ. Tunu ñinemowĩ ángel: “Atie mũ cawoatujeataje cariapea Dios cū cabũsuriye majũ niña,” ñiwĩ.

¹⁰ Bairo cū caĩrõ, yũ pũame yũ rapo patuuri mena yũ etanumu wũ ángel rapori tũpũ, qũĩroagũ yua. Bairo yũ caáto ĩñarĩ, bairo ñiwĩ: “Tame, yũre tore bairo ápericõãña. Yũ cūā mūrēā bairo caācũ Dios yau cū paabojari majõcũ yũ āniña. Mũ yarā aperā Jesús yaye queti cū caquetibũjũcũrĩqũērē cajãnaenarē bairo yũ cūā Dios paabojari majõcũ yũ āniña. Bairi yũre ĩroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũĩroaya,” ñi quetibũjũwĩ ángel.

Tie Jesús cū caquetibũjũcũrĩqũē pũame caroaro jĩcārõ tũni profeta majã Dios yarā na quetibũjũ masĩõ joroque caátie niña.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Cabero űmurecóo capãñucãetarore ñiñajowũ. Bairo űmurecóopũ capãñucãetaro yua, jĩcāũ caballo caboti majũ, cū bui capesau camasocũ mena baujaetanũcãwĩ. Cũ, caballo caboti bui capesau pũame atore bairo wãmecumi: “Cũ Caĩrõrēā Bairo Jĩcārõ Tũni Caácũ, Caānorē Bairo Cariape Caácũ,” wãmecumi, pũga wãme. Caroaro cariape carotimasĩ cariapea cū wapana cūārē caāmeoqũēmasĩ ānirĩ tore bairo wãmecumi.

¹² Cũ, caballo bui capesau caapee pũame peero caũwiritirije cārõ paio asiyawũ. Cũ rapoa buipũre capee quetiupau cū capesariye űnie coronarē pesawĩ. Tunu bairoa jĩcā wãme woaturique camasĩā manierē cũgowĩ. Cũ jeto tie woaturiquere masĩwĩ. ¹³ Tunu bairoa jutiuro riipũ catuatatore jãñawĩ. Cũ wãme yua atore bairo woaturique āmũ: “Dios Yaye Quetire Caquetibũjuri Majõcũ” wãmecumi. ¹⁴ Cũ berore cū űsawā pajĩārĩ majã űmurecóo macãāna. Jutii caroa caugueri manie lino mena qũēnorĩqũē cabotirije majũrē jãñawã. Na cūā caballoa cabotirã bui pesari cū űsawã. ¹⁵ Cũ riseropũ ñosẽrĩcãpãĩ caoripãĩ majũrē cũgowĩ. Tipãĩ mena ati yepa macãāna camasã poarire cū cacãmitupapãĩ āmũ. Tipãĩ cacãgou ānirĩ tutuaro jĩcārõ tũni rotimasĩ ānigumi. Ŭse ocore ripe jei, cū rapori mena tutuaro pea abori caácũre bairo tutuaro na átiri na ĩñabesegumi camasārē. Roro majũ na átigumi. Aperārē űse oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caácũre bairo roro na átipacogumi. Dios nipetiro carotimasĩ ñe űnie carusaecũ asiari tore bairo cū caátirotirijere na etio joroque átigumi. ¹⁶ Cũ, caballo caboti bui capesau pũame jutiuro cayoaro cū cajãñarõ, cū isepũto buire atore bairo woaturique cũgowĩ: QUETIUPARÃ CAĀNA QUETIUPAU MAJŮ NIÑAMI, QUETIUPARÃ REYES QUETIUPAU REY MAJŮ NIÑAMI, ĩ woarique tusawũ cū isepũto buire.

¹⁷ Tie bero ñiñaroyawũ tunu jĩcāũ ángel muipũ űmureco macãācũ tũpũ canucũrē. Cũ pũame busũrique tutuaro mena nipetiro aa majã űna carii caugarã cawũrārē na awaja piineñojowĩ. Bairo na ĩwĩ: “¡Tiaya, neñarasã mũjãā cūā! Dios paio cū caugarique pajĩārĩjērē űgarasã. ¹⁸ Quetiuparã reyes, bairi pajĩārĩ majã quetiuparã riire űgarasã. Tunu bairoa caĩmũa

catutuarã rii, caballoa rii, bairi caballoa bui capesamiatana rii cãârẽ ȳgarasã. Nipetiro Dios cũ careparã riire ȳgarasã. Paacoteri majã, bairi na quetiuparã, cawĩmarã cabutoa cãã nipetiro riire ȳgarasã,” na ĩ piineñojowĩ ángel cawurã ȳgari majãrẽ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ bero yua, ñiñajowũ. Tame, moecũ monstroo, bairi quetiuparã reyes ati yepa macããna cãã na ãmua pajĩãrĩ majã mena neñarã baiwã, pajĩãgarã. Caballo caboti bui capesau, cũ ãmua pajĩãrĩ majã mena caãcũrẽ cũ ãmeo qũẽgarã, neñarã baiwã. ²⁰ Bairo na caneñarõ yua, caballo caboti bui capesau puame moena ȳgarãrẽ na ñewĩ. Monstroo, bairi apei cũ yaũ profeta mee caãcũ caĩtopai mena na ñewĩ. Mai, cũ, profeta caĩtopai puame caĩñaña manie caacũorije ãnierẽ monstroo cũ caĩñajoropũ camasãrẽ caãti ĩñorĩcũ ãmi. Tie cũ caãti ĩñomasĩrĩjẽ mena, cũ, caĩtopai puame camasãrẽ caĩtoepericũ ãmi. Bairo na ĩtori yua, monstroo ya wãmerẽ na riapoa, o na wãmopũ na cawoaturotiricũ ãmi. Tunu bairoa cũ caãtĩjẽño ĩñomasĩrĩjẽ jũgori cũ monstroore bairo cabauũ na cawericũ cãârẽ na ĩroao joroque caãtacũ ãmi. Bairi yua, monstroo cũ caĩtopai mena ȳgarãrẽna na ñerĩ peero capairira caũrõpũ na weenerocañuacõã jowĩ caballo caboti bui capesau puame yua. Cacatirãrẽã ȳtabucũrare bairo azufre mena asuyaro caũrĩrapũ na recõãwĩ yua. ²¹ Bairo narẽ na reya-parori bero yua, aperã, na ãnana mena caneñamiatana puamerã caballo caboti bui capesau cũ riseropũ cawitiripãĩ yise mena na pajĩãrepeyocõãwĩ. Bairo cũ capajĩãrerã camasã rii ãnajẽrẽ yua nipetiro ȳgari majã cawurã ȳgarepeyocõãwã. Aa ãna, yucaa ãna na rii ãnajẽrẽ ȳgarepeyocõãwã yua.

20

Los mil años

¹ Bairo cabairijere yũ caĩñarõ bero, ñiñajowũ tunu apei ángel ȳmurecõopũ caruiacũre. Ope caũcũãrĩ opere pããrĩcãrõ llavere cũgori ruiamĩ. Āpõãwẽ jiyaricawẽ cadena cãârẽ cũ wãmopũ nerĩ ruiamĩ. ² Tiwẽ cũ cacũgoriwẽ cadenawẽ mena dragõrẽ cũ jiyawĩ. Moecũ ãña caroagou cabucũ caãñijũgoatãcũ wãtĩ, o Satanãs cawãmecũcũre cũ jiyawĩ yua ángel. Yoaro mil cãmaarĩ cãrõ majũ cũ jiyacũrocaũ ãmi, camasãrẽ tocãnacã yutea cũ caĩtoetiparore bairo ĩ. ³ Bairo cũ jiyari bero yua, ope caũcũãrĩ opopũ cũ rocajãjocõãwĩ. Bairo cũ rocajãjori ti ope jopere nebiatucõãwĩ. Nebiaturi bero, ti jopere apeye ãnie mena jũgoo biatucõãwĩ ȳsuro majũ yua. Mil cãmaarĩ cãrõ majũ mai yoari yutea ati yepa macããna camasã poarire cũ caĩtoetiparore bairo ĩ, tore bairo cũ ãmi. Bairo mil cãmaarĩ canetõrõ bero majũ yua, cũ pããwiyogumi tunu. Bairo cũ pããwiyomicũã, yoari yutea cũ ãnirotietigumi. Yoaro mee cũ rocamajũcõãgumi.

⁴ Ñiñanemoroyawũ tunu trono ruirique capee caãnierẽ. Tie ruiriquepu caruirã cãârẽ na ñiñaroyawũ. Na puame camasĩrĩ majã, camasãrẽ ĩñabese masĩrĩqũẽrẽ caupaátana carotimasĩrã ãma. Tunu bairoa ñiñaroyawũ Jesús yaye queti jũgori aperã na carũpoa patarericarã yeri ãnajẽrẽ. Jesús yaye queti bairi Dios yaye caroa quetire caroaro na catũgousarije jũgori na capajĩãrericarã ãnana yerire ñiñawũ. Na ãnana puame monstroo, bairi cũrẽ bai cabauũ na cawericũ cãârẽ caĩroaetana ãma. Tunu bairoa cũ monstroo wãmerẽ na riapoapũ o na wãmopũ cãârẽ cawoatuecoetana ãma. Na puame na capajĩãrĩcãrã nimirãcũã, Dios cũ cacatioricarã majũ ãma. Na cãã Jesucristo mena mil cãmaarĩ majũ camasãrẽ carotĩani masĩparã ãma. ⁵ Mai, aperã Cristo yarã cariaricarã caãnarẽ na catioemi

Dios. Mil cūmaarĩ canetōrō bero roquere nipetiro na cationemogumi yua Dios. Mai, na pūame Cristo yarā, Dios cū cacatiojūgorā majū āna baiwā. ⁶ ¡Bairi useanirĩ na āmarō noa ūna Dios cū cacatio jūgoripāure cacatioecoricarā yua! Bairina merē Dios ya poa macāāna mena macāāna caāniparā majū tuagarāma. Bairi useanirĩ na āmarō. Merē yua na pūame pūgani cārō carianemoetiparā tuacōāgarāma. Pūgani caria nemorārē bairo baietigarāma. Dios yarā sacerdotea majū roque tuagarāma. Cristo yarā sacerdoteare bairo caāna majū tuagarāma yua. Bairo catuarā ānirĩ Cristo mena jīcārō, mil cūmaarĩ majū camasārē na quetiuparārē bairo na rotimasĩ ānigarāma.

Derrota del diablo

⁷ Bairo mil cūmaarĩ canetōatato bero, Satanás wātĩ pūame preso joricā caāniatacū preso wiyoecogumi. Ti ope caūcūārĩ opepū caāniatacū pāāwiyoecogumi tunu. ⁸ Bairo ti opepū caāniatacū witiētari, ati yepa macāāna nipetiropū caāna camasā poarire na ītoñesēāūāgumi. Gog apeī Magog cawāmecūna cūārē na ītoūāgumi. Na yarā pajīārĩ majā mena neñarĩ pajīāgarā na coteāto ī, tore bairo na ītoūāgumi. Gog apeī Magog yarā pajīārĩ majā pūame capāārā majū nigarāma. Ria capairiya paputiro macāājē paa tūni majū capāārā nigarāma.

⁹ Bairi na, nipetiro yua, ati yepa jesanūcā petiropū ēñota āmejoregarāma. Dios ya poa macāāna na caānipaurire ēñotagarāma. Dios ya macā cū camairĩ macārē ēñotamigarāma. Bairo na caēñota āmejorematacūārē, Dios pūame ūmurecōo macāā peero mena na ñojoere peyocōāgumi. Jīcāū ūcū rūsaricarō mano na joerepeyocōāgumi wātĩ Satanás cū caītoatanarē yua. ¹⁰ Bairo narē caītomiatācū wātĩ pūame yua ūtabucura azufre mena caūrīrapū rocañuaecogumi. Monstruo apeī caītopai profeta mena na cū caweneroca ñuajoricaropua cū cūārē cū rocagumi Dios. Tira caūrīrapua yua tocānacā rūmua, ñamii caāno cārō bopacooro tāmucōā ninucūgarāma. Di rūmū ūno yerijāetigarāma.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Cabero ñiñajowū tunu ruiricarō trono capairore. Quetiupau cū caruiro cabotirore ñiñajowū. To ruiricarore carui cūārē cū ñiñajowū. Bairo topū carui riape cū caīñarōā yua, ati yepa bairi ūmurecōo cūā peticoapū. Caāno tusaroa yua yasimajūcoapū. Pūgani noo ūnopū baunemoepū. ¹² Bairo cabairo yua, tocārōā ñiñaroyawū cariaricarā ānanarē. Quetiuparā rotiri majā caānimajūrā, aperā paacoteri majā ūmwarē bairo caāna cūārē na ñiñaroyawū. Quetiupau cū caruiro trono riapere nucūwā. Bairo na canucūrō pāpera tutiirire pāāwĩ Quetiupau pūame yua. Ape tuti cacaticōāniparā Dios yarā na caāno cārō na wāmerīrē cū cawoaturica tuti cūārē pāāwĩ. Bairo ti tutiirire pāārĩ bero yua, ti tutiiripū na caátaje woaturique nipetirijere īñacōñarĩ na īñabesewĩ. Dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cūārē jīcārō tūnia na īñabesewĩ nipetiro cariaricarā ānanarē yua. ¹³ Bairi ria capairiyapū oco mena jūgori cariaricarā cūā catiri topū āma. Ati yepa jesaropū caānimirīcārā cūā merē catiri topū āma. Bairi ria cariaricarā, aperā ati yepapū cariaricarā cūā nipetiro topū jeto nicōñapeticōāwā. Na, nipetirore Quetiupau pūame dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cūārē jīcārō tūnia na īñacōñarĩ na īñabesewĩ. ¹⁴ Cabero riaricarō cawāmecutore, bairi cariaricarā na caāno cūārē azufre mena caūrīrapū recōāwĩ Dios. Pūgani cārō marĩ cariaetiparore bairo ī, peeropū recōāwĩ yua. Bairi ti peeropū

caáná p̄ame cacatitunurĩcārā nimirācūā, p̄gani carianemorārē bairo baiwā. Jĩcāni riari bero, tunu roro popiye rianemorĩcārō āmu ti peero. ¹⁵ To azufre mena caūrĩrap̄u cacatĩaniparā wāmerē woaturica tutip̄u cawāmetusaena p̄amerē na reñuajocōāwĩ Dios. Top̄u tocānacā rāmua popiye bopacooro tām̄ocōā ninucūgarāma.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Bairo tie cabaipetietaro bero, ñiñawū yua cawāma um̄recóore. Tunu bairoa yepa cūārē cawāma yepa majūrē ñiñawū. Caānijūgorica um̄recóo, bairi caānijūgomirĩcā yepa cūā cayasipetiātato bero āmu. Ria capairiya, ria p̄uto cūā yasicoap̄u. Bairi tie caānijūgomirĩqūē cab̄ucu um̄recóo cab̄ucu yepa cūā tocārōā mam̄u yua. ² Tunu bairoa ñiñaroyaw̄u macā caroa macā majūrē. Ti macā p̄ame cawāma macā Jerusalén āmu. Dios cū cañajoro um̄recóop̄u caruiatĩata macā majū āmu. Caroaro qūēnoyu peyocōārĩcā macā āmu. Jĩcāo carōmio cō manap̄u caānipaure caroa jutii jāñarĩ cō cacoterore bairo caroa macā majū āmu. ³ Tocārōā yu tūgow̄u tutuaro bus̄urique quetiup̄u cū caruiro tronop̄u caatiere. Atore bairo ĩjoroyaw̄u bus̄urique: “Āmerē Dios camasā mena niñami. Na mena tocānacā rāmua nicōā ninucūgumi. Na, camasā, cū yarā cū ya poa macāāna nigarāma. Cū, Dios, cū majūā na Quetiup̄u Dios nigumi. ⁴ Cū, Dios p̄ame nipetiro na caapee ocore paaregumi. Bairi yua, narē di rām̄u riarique manigaro. Bopacooro bairique, otirique cūā manigaro. Roro pūnirō tūgoñarĩqūē ũnie cūā manigaro yua. Cañagoyep̄u nipetiro wāme roro bairique caānimirĩqūē peticoap̄u. Bairi roro tām̄orĩqūē manigaro yua,” ĩ ocajow̄u bus̄urique.

⁵ Bairo cañocajoro bero, tronop̄u carui p̄ame atore bairo ĩwĩ: “Yua, nipetiro caānimirĩqūērē cawāma jeto yu ātiwasoaya,” ĩwĩ. Bairo ĩ yaparori, ĩnemowĩ tunu: “Yu caĩrĩjē cariapea cabairije majū niña. Yu caĩroarea bairo cabaip̄e majū niña. Bairi yu caĩrĩjērē woatuya,” ĩwĩ.

⁶ Bairo ĩrĩ bero, yu p̄amerē ñiwĩ: “Merē nipetiro yu ātipeyo yaparoetaya. Yua, Alfa bairi Omegare bairo caācū yu āniña. Caānijūgorip̄ap̄u caānijūgoatác̄u carotimasĩ yu āniña. Tunu bairoa yua yu āniña nipetiro atĩ um̄recóo macāājē to petio joroque caátip̄u. Bairi ñeme ĩpiricarore bairo yure cabonetōrārē oco caroa caticōānajē majūrē na yu jogu. Wapa jēnirĩcārō mano na yu jogu. ⁷ Bairi ni ũcū carorije átajere canetōnucāūrē tie caroa cū cacaticōā ninucūpeere cū yu jogu. Bairo cū jori yua, cū Quetiup̄u Dios yu ānigu. Cū p̄ame yu macūrē bairo caācū nigumi. ⁸ Aperā cañuena roquere azufre mena caūrĩrap̄u na yu recōāgu: Aperārē uwirā yure caĩroajānapairā, yu yaye quetire carii catūgoena roque peerop̄u ágarāma. Tunu bairoa caasiapairā, camasārē pajĩārĩ majā, roro aperā na rup̄u mena caátiepepairā, carorije cūmuañe ũnierē caatĩanipairā, bairi wericarārē caĩroapairā, caĩtopairā cūā nipetiro azufre mena caūrĩrap̄u ágarāma. Top̄u na ũna carorārē na yu recōāgu. Top̄ure áná yua, p̄gani cārō carianemorōrē bairo roro tām̄uo āninucūgarāma,” ñi quetib̄uj̄wĩ Dios.

La nueva Jerusalén

⁹ Bairo Dios yu cū caĩquetib̄uj̄ro bero, ángel jĩcāu yu tap̄u etawĩ. Jĩcā wāmo peti p̄uga pēnirō cānacāu jĩcā wāmo peti p̄uga pēnirō cānacā wāme

riariquere caátitusaátana ángelea mena macããcũ ami. Cũ puame yutu etari yua, bairo ñiwĩ: “Tiaya yu mena mai. Cordero nũmo cañnipaore mu ñiñopa,” ñiwĩ. ¹⁰ Bairo cũ caĩrõ, Espĩritu Santo yu cũ camasĩõrĩjẽ jũgori qũẽguericare bairo yu caĩñarõpu yu caĩñaata yua, capairi bũro ãtã buro, caãmũarĩ burõpu yu necoámĩ ángel. Topu capairi macã Jerusalén macã caroa macã majũrẽ ñiñowĩ. Dios cũ caĩñajoro, ʘmũrecóopũ caruiatĩata macã caroa macã majũ ʘmu. ¹¹ Ti macã puame Dios cũ caasiyarije mena bũtioro majũ asiyabatowu. Caroa ʘtããcã caasiyarica cawapapacaricare bairo asiyawu. ʘtã jaspe cawãmecutia caasiyarore bairo asiyawu. Tunu bairoa ẽñoorõ ñña ʘmewiyoricarore bairo caroaro tusuri macã majũ ʘmu. ¹² Tunu bairoa ti macãrẽ ẽñotarica tũriro cũa paio ʘmũarĩ tũriro ʘmu. Ti macã rupa macãrẽã ẽñota ʘmejorericarõ ʘmu. To ẽñotaricarõ puame pũga wãmo petiro rupore pũga pẽnĩrõ cãnacã jopee majũ jopeericupu. Ti jopeerire tocãnacã jopepũrea jĩcãũ jeto ángelea majã cotewã. Tunu bairoa tocãnacã jopepũrea Israel yepa macããna pũga wãmo petiro rupore pũga pẽnĩrõ cãnacã poa caãna cañnijũgoricarã wãmerĩ tusawu. Jĩcãũ wãme jeto jĩcã jopere woaturique tusawu. ¹³ Bairi yua, atore bairo jopeeri weerique ʘmu: Muipu cũ cawãmũatõre itia jope ʘmu. Muipu cũ carocajãrĩ tua cũãrẽ itia jope ʘmu. Cawarua jope cũãrẽ itia jope ʘmu. Bairi ape nũgõã warua jope cũãrẽ itia jopea ʘmu. ¹⁴ Tunu bairoa ti macã ẽñotarica tũrirore cajũgo tutuaripaurire pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãnacã jeto ʘtãpãĩrĩ cũjũgorique ʘmu. Tipãĩrĩpure pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãnacãũ jãã, Cordero yarã, cũ cabesericarã apõstolea majã wãme tusawu.

¹⁵ Mai, yure caquetibũju ángel puame jĩcãũ cõñarĩcũ oro mena qũẽñorĩcũrẽ cãgowĩ. Tii cõñarĩcũ mena ti macãrẽ cõñagu ami. Ti macã jopeeri, ti macã ẽñotarica tũriro cũãrẽ cõñagu ami. ¹⁶ Ti macã baparicãnacã nũgõãpua jĩcãrõ tũni esari macã ʘmu. Bairi cayoarõ cũa, caesarõ cũa jĩcãrõ tũnia yoawũ. Bairi yua, ángel puame tii cõñarĩcũ mena cõñawĩ ti macãrẽ. Bairi dos mil doscientos kilõmetros cãrõ yoaro majũ cõñawĩ. Bairi ti macã cayoarõ ti macã caãmũarõ, ti macã caesarõ cũa jĩcãrõ tũni jeto yoaro cõñawĩ ángel. ¹⁷ Ti macãrẽ cõñarĩ bero, ti macãrẽ ẽñota ʘmejorerica tũriro cũãrẽ cõñañawĩ. Camasã ati yepa macããna cõñarĩcã wãmei cõñawĩ. Bairi tore bairo cũ cacõñata yua, sesenta y cinco metros cãrõ majũ ʘmũarõ ʘmu ti macã ẽñotaricarõ.

¹⁸ Bairi tunu ti macã ẽñota ʘmejorericarõ puame ʘtã caroa jaspe cawãmecutie mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu. Ti macã puame caroa majũ oro mena qũẽñorĩcã macã ʘmu. Caroaro majũ ʘguerĩ mano ẽñoorõrẽ bairo ñña ʘmewiyorica macã ʘmu. Caroa macã majũ ʘmu. ¹⁹⁻²⁰ Bairi tunu ti macã ẽñotarica tũrirore cajũgotutuarije ʘtã caroa majũ mena na cacũjũgorique ʘmu. Tocãnacã wãmepua ʘtã rupaa cawapacutie mena wãmagorique ʘmu tipaurire. Atie ʘnie caroa ʘtã cawapacutie mena wãmagorique ʘmu:

Cañnijũgoro ti macã ẽñotaricarore cajũgotutuario jaspe mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Cabero macããtõ cajũgotutuario zafiro mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Pũgaro bero macããtõ ágata cawãmecutie mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Itiario bero macããtõ esmeralda cawãmecutie mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Baparicãnacãrõ bero macããtõ ónice cawãmecutie mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Jĩcã wãmo peti bero macããtõ cornalina cawãmecutie mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnĩrõ bero macããtõ crisólito mena qũẽñorĩcãrõ ʘmu.

Jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ bero macããtõ berilo cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti tia pẽnirõ bero macããtõ topacio cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti baparcãnacã pẽnirõ bero macããtõ crisoprasa mena qũẽnorĩcãrõ ãmu.

Puga wãmo cãrõ peti bero macããtõ jacinto mena qũẽnorĩcãrõ ãmu.

Bairi yua, catusaro cũã amatista cawãmecutie ãtã mena qũẽnorĩcãrõ ãmu.

Tore bairo tie wãme ãtã mena ti macã ãñotaricarõ catutuapee puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacãpau caãnierẽ qũẽnøjũgoricarõ ãmu. ²¹ Tunu bairoa puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacã jopeeri majũ caãnie cũã ãtã cawapapacarije perla cawãmecutie mena qũẽnorĩcã jopeeri ãmu. Tocãnacã jopepũrea tie ãtã perla jĩcã mena qũẽnorĩcã jopeeri ãmu. Bairi tunu ti macã átãwã caãnimajũrĩwã cũã caroa majũ caasiyarije oro majũ mena qũẽnorĩcãwã ãmu. Caroaro majũ uguerĩ mano ãñoorõrẽ bairo ãña ãmewiyoricawã ãmu.

²² Apeyera tunu ti macãpũre Dios yapau ãno santuario mamũ yua. Merẽ Quetiupau Dios ñe ãnie carusaecu catutuaũ cũ caãno ãmu. Bairi topũre santuario mamũ. Dios catutuaũ ñe ãnie carusaecu, cũ macũ Cordero mena santuariore bairo caãna merẽ ãnicõãwã topũre. ²³ Bairi tunu ti macã ñe ãnie rusaepũ. Muipũ ãmũreco macããcũ, o ñami macããcũ ãcũ cũã ti macãrẽ cũ cajĩñabusuwopee mamũ. Merẽ Dios cũ caasiyabatorije mena jũgori ti macã caroaro jĩcãrõ tũni busuwopeticõãwũ. Tunu bairoa cũ macũ Cordero cũã jĩñaworicare bairo caãcũ ti macãrẽ cajĩñawonemou majũ ãmi. ²⁴ Bairi nipetiro camasã poari caãno cãrõ ti ãmũrecõo macããna camasã Dios yarã cũ caasiyabatorije mena jũgori ãnimasĩgarãma. Tunu bairoa nipetiro ti yepa macããna quetiuparã reyes ti macãpũ cawapacutie na cacũgorije nipetirijere cũ nunigarãma Diore. ²⁵ Tunu bairoa ti macã jopeeri cũã di rũmũ ãno bia manigaro. Pããrĩqũẽ jeto nicõã ninucũgaro tocãnacã rũmũpũ. Ñami roque manigaro ti macãrẽ yua. ²⁶ Bairi ati yepa macããna cũã nipetiro caroa majũ na cacũgomirĩqũẽ cawapacutiere ti macãpũ nunirãgarãma. Diore cũ jogarãma. ²⁷ Dise ãnie carorije macããjẽ roque peeto ãno ti macãpũre jããmasĩtĩgaro. Tunu bairoa ni ãcũ ãmerẽ Dios cũ cateerije ãnierẽ caãcu cũã jããmasĩtĩgũmi. Caĩtopai, ãtoriquere caátipai cũã jããmasĩtĩgũmi. Dios yarã caãna cacatiãniparã wãmerẽ woa-turica tutipũ cawoatuecoricarã jeto ti macãrẽ jããmasĩgarãma. Ti tuti Cordero ya tutipũ cawoatuecoricarã jeto jããmasĩgarãma yua ti macãrẽ.

22

¹ Bairo tiere yũ caĩñapetiro bero yua, jĩcãũ ángel ñiñowĩ ria caũgueri maniya majũrẽ. Tiya oco pũame catiãnajẽ majũrẽ cajoriya ãmu. ãñoorõrẽ bairo caroaro majũ ãña ãmewiyoricaya caroa oco tusuriya ãmu. Bairi tiya, Quetiupau Dios bairi Cordero mena na caruiro trono rocare niwitiwũ.

² Tunu bairoa ti macã átãwã caãnimajũrĩwã recomacãrẽ tiya ãmu. Bairi tiwã recomacãrẽ, ria tũni puga nũgõã tũpũ cũãrẽ yucũ putinucũwã. Tii pũame catiãnajẽ majũrẽ cajoricũ ãmu. Jĩcãũ muipũ bero jeto carĩca cutinucũrĩcũ ãmu. Bairo ĩgu ñiña: Jĩcã cũmarẽ puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacãni jeto carĩcacutĩ ãmu. Bairi tii pũũ cũã ati yepa macããna camasã poarire na cationmasĩrĩqũẽ ãmu. ³ Bairi tunu ti macãpũre carorije

áticũrĩcãrõrẽ bairo caãnie manigaro. Ti macãpũ Dios, bairi cũ macũ Cordero mena na caruiro cũã topũa nigaro. Bairi cũ yarã cũ canetõrĩcãrã cũtũ macããnarẽ bairo caãna jeto qũĩroagarãma. ⁴ Na pũame cariapea Diore qũĩĩnamajũcõãgarãma. Tunu bairoa na riape buire tocãnacãũpũa Dios ya wãmerẽ na riapoapũ woaturicarã nigarãma. ⁵ Ti macãpũre ñami manigaro yua. Bairi ti macãrẽ caãna jĩĩaworiquẽ ñnie, o muipũ ỹmũreco macããcũ ỹcũ cũ cajĩĩaworije ñnie cũãrẽ boetigarãma. Quetiupũ majũ caãcũ Dios pũame roque narẽ jĩĩawogũmi. Cũ caasiyabatorije mena na jĩĩawogũmi yua. Bairo topũ ãna yua, na pũame Dios mena tocãnacã rũmũa nicõã ninucũgarãma. Na cũã rotimasĩcõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa yua.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Cabero ángel ñiwĩ: “Atie yũ caĩrĩjẽ cariapea cabairije majũ niña. Yũ caĩrõrẽã bairo cariapea cabaĩpee majũ niña. Quetiupũ Dios, cũ yarã profeta majãrẽ caroaro jĩcãrõ tũni cũ yaye quetire na quetibũjũ masĩõ joroque na caátinucũũna mũ tapũ yũ joamĩ. Cũ yarã caãna, cũ yaye quetire caquetibũjũ ãninucũrã tãmurĩã cabaĩpee, cũ caátipeere na camasĩparore bairo ĩ, yũ quetibũjũ rotijoamĩ,” ñiwĩ ángel.

⁷ Tocãrõã Jesús pũame atore bairo ĩ ocajowĩ: “Tũgopeoya mũjãã. ¡Petoaca rũsaya mũjãã tapũ yũ caatĩparo! Yoaro mee yũ atĩgũ mũjãã tapũ. Bairi ỹseanirĩ cũ ãmarõ ni ỹcũ caroa queti yũ caquetibũjũ jũgoyeticũrĩjẽrẽ carii catũgõũ. ¡Cariapea cabaĩpeere yũ caquetibũjũcũrĩjẽrẽ ati tutipũ woaturiquere carii catũgõũ ỹseanirĩ cũ ãmarõ!” ĩ ocajowĩ Jesús.

⁸ Bairi yũa, Juan, atie cabaĩpeere yũ majũpũa ñĩĩawũ. Nipetirije atie cũ caĩrĩjẽrẽ yũ majũpũa yũ tũgowũ. Bairo atiere tũgo, ĩña, átiri bero tiere yũre caĩĩoatacu ángel rũpori tapũ yua yũ etanumuwũ, qũĩroagu. ⁹ Bairo yũ caáto ĩĩnarĩ, bairo ñiwĩ ángel: “Tame, tore bairo yũre ápericõãña. Yũ cũã mũrẽã bairo caãcũ Dios yau cũ paabojari majõcũ yũ ãniña. Tunu bairoa mũ yarã aperã profeta majã Jesús yaye queti cũ caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ cajãnaenarẽ bairo yũ cũã Dios paabojari majõcũ yũ ãniña. Nipetiro ati tuti woaturiquẽ caãnierẽ carii catũgõũsarãrẽã bairo caãcũ yũ ãniña yũ cũã. Bairi yũre ĩroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũĩroaya,” ĩ quetibũjũwĩ ángel.

¹⁰ Bairo ñi quetibũjũ yaparori bero, ñĩnemowĩ tunu: “Atie caroa queti cabaĩpeere yasioropũ mũ cũẽpã. Tie ati tutipũ mũ cawoaturijere yasioropũ mũ cũẽpã. Nipetiro camasãrẽ na mũ quetibũjũnetõwã tie queti yoaro mee cabaĩpeere. Merẽ cõĩnamajũcõãña ti tutipũ caĩquetibũjũrore bairo cabaĩpetietapa rũmũ yua. ¹¹ ¡Tame, merẽ cõĩnamajũcõãña! Bairi carõũ carorije caãcũ, carorijerea cũ átĩacuáto. Carõũ caĩuetie majũrẽ caãcũ cũã bairoa cũ átĩacuáto. Apei caroa macããjẽrẽ caátĩãninucũũ roque nemojãĩnurõ caroare cũ átĩnemoáto. Tunu bairoa, ‘Dios yau majũ yũ ãnigũ,’ caĩrĩcũ cũã tocãnacã rũmũa nemojãĩnurõ Dios cũ caborore bairo cũ áticõã ninucũãmarõ,” ñiwĩ ángel.

¹² Bairo ángel yũ cũ caĩquetibũjũro, Jesús pũame bairo ĩroyawĩ: “¡Tũgopeoya mũjãã! Yoaro mee yũ atĩgũ mũjãã tapũ. Caroaro mũjãã caátĩãnajẽ wapa caroa mũjãã yũ cajopeere yũ jeatĩmajũcõãgũ. Tocãnacãũpũrea caroa wãme o rori wãme mũjãã caátajere ĩĩnacõĩnarĩ bero, yũ cajopee wapare yũ jeatĩmajũcõãgũ. ¹³ Yũa, Alfa, bairi Omegare bairo caãcũ yũ ãniña. Caãnijũgoripaupũa caãnijũgoatãcũ carotimasĩ yũ ãniña.

Tunu bairoa yua, yu ãniña nipetiro ati amarecáo macãjê to petio joroque caátipau,” ĩ ocajowĩ Jesús amarecópau.

¹⁴ Bairi useanirĩ na ãmarô noa ãna carorijere áperã caãna. Na jutiire coseweri ugueri mánarê bairo caãna carorije cawapa cûgoena useanirĩ na ãmarô. Na ãna roque yucu, Dios yau catiricu macãjêrê cabócamasĩparã nigarãma. Tunu bairoa Dios ya macã cawãma macãrê jããmasĩgarãma.

¹⁵ Aperã carorã catûgoñamasĩena roque ti macãrê jããmasĩetigarãma. Ti macã jûgoyepua tucôãgarãma. Carorije cûmuañe ãnierê, na rupau caborore bairo caátiepepairã, camasãrê capajĩpairã, wericarãrê caĩropairã, ĩtopairiquere caborã ãnirĩ tie jetore caátĩaninucûpairã cûã ti macãrê jããmasĩetigarãma.

¹⁶ Bairo tunu yu tûgonemowũ: “Yu, Jesús, mu tûpu cû yu joapu ángel yu yaure. Nipetirijere yu caquetibûju rotijorijere ñubueri majã poarire na mu caquetibûjunetôõparore bairo ĩ, cû yu joapu mu tûpu ángel yu yaure. Yua, David ãnacû pãrãmi caãnitusa yu ãniña. Yua, cabusuatipau caãno butiro caasiyau, busuri ñocôrê bairo caãcû yu ãniña,” ĩwĩ Jesús.

¹⁷ Bairo cû caĩrô bero, Espĩritu Santo, bairi Corderore catûgoesãrã Dios yarã cûã bairo ĩwã: “ĩTãmurĩ tiaya jãã tûpu!” ĩwã. Bairi aperã noa ãna atie cû caĩrjêrê cariape catûgorã, “ĩTãmurĩ tiaya jãã tûpu!” qũĩña mujãã cûã. Ñeme jipiricarore bairo noa butiro Diore caborãrê caroa caticôãnajê majûrê na jogumi. Na carorije wapare na netôõgumi. peeto ãno wapa jênirĩcãrô mano na jogumi catirique majûrê.

¹⁸ Bairi mujãã, atie caroa queti cabaípee ati tuti yu cawoaturijere caroaro majû tûgousaya. Caroaro jĩcãrô tũni majû ása. Bairi mujããrê ñiña: Ni ãcû ricaati ati tuti caĩrô netôjãñurô buipearo cû caquetibûjunetôata, Dios roro netôrô cû átigumi. Ati tutipu roro camasãrê cû caátipeere caquetibûjuro netôjãñurô nemorô roro cû átipacogumi. ¹⁹ Tunu bairoa ni ãcû ati tuti caquetibûjuri caroa queti cabaípeere peeto ãnorê boetiri cû cayasioata, yucu catirique macãjêrê cajoricu rícare cû ugarotietigumi. Tunu bairoa ati tutipu yu caquetibûjuri macã Dios ya macã majû cûãrê cû jããrotietigumi.

²⁰ Bairi atie yu cawoaturijere cariapea yure caquetibûju puame bairo ĩnemoñami: “Bairoa yu baigu. Yoaro mee yu atígu mujãã tûpu,” ĩñami.

Bairi yu puame cû ñiña Jesure: “Mu caĩrôrê bairoa to baiáto. Yu Quetiupau tãmurĩã tiaya jãã tûpu,” cû ñiña.

²¹ Marĩ Quetiupau Jesús caroa majûrê mujãã cû jonemoáto mujãã nipetirore. Bairoa to baiáto.